BIBL. NAZ.
VITT. EMANUELE III
XXII
D
32
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DE OFFICIO IVDICIS, ET ADVOCATI LIBER VNVS.

IN QVO VARIAE QVAESTIONES IVDICIBVS, ET Aduocatis vtiliſsimæ tractantur.

IN TRES DIVISVS PARTES, IN QVARVM PRIMA de officio Iudicis, in ſecunda de officio Aduocati, in tertia de quæſtionibus communibus officio Iudicis, & Aduocati diſceptatur.

AVCTORE IOANNE PAVLO XAMMAR BARCINONENSI Domicello, & I.V.D. olim in optima Vniuerſitate Ciuitatis Barcinonæ per ſexdecim annos primario Iuris Pontificij Interprete, & Domus eiuſdem Ciuitatis ordinario Aſſeſſore, nunc verò Regiæ Maieſtatis Conſiliario, & Baiuliæ Generalis Cathaloniæ, necnon Officij Magiſtri Rationalis Regij Aſſeſſore.

CVM INDICE DVPLICI, ALTERO QVÆSTIONVM, altero verò rerum, & verborum copioſiſſimo.

Anno 1639.

CVM LICENTIA.

Barcinonæ: Ex Typographia Iacobi Romeu, in platea diui Iacobi. *A coſta de Iuan Çapera Mercader de libros.*

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

Digitized by Google

AD
LECTOREM.

EGregia fuit Platonis ſententia, vt M, Tullius lib. 1. officiorum refert, hominem nõ ſibi ſolum naſci, ſed etiã Reipublicæ atque amicis: ſicque non ſua tantùm curare debere, non ſuis dumtaxat commodis & honoribus operã dare, ſed etiam illorum. Cum igitur nihil ſit homini anti quius, nihil vel Diuino vel Humano iure magis exigatur ab eo, quã vt muneri, quod ſuſcipit, ſatisfaciat, & perſonam, quam in theatro huius Mundi agit, rectè gerat: pro bono plurium de officio Iudicis & Aduocati diſputare elegi, quod tum ſtudendo, tum docendo, tum exercendo pluribus annis quomodocunque didici, vt opera ſea opere meo (quod ſentio quam ſit exiguum) iuuarem alios. Scio iniquorum iudicium, qui me honoris cupiditate illectum quaſi ad ſanum Dianæ Epheſiæ comflagrãdũ, conſiliũ meum intendiſſe, & immortalitati ſtuduiſſe iudicabunt. Non ignoro Zoilorum ac maledicorum auerſiſſimum & iniquiſſimum animum, qui etiam antequam legant, antequam videant, antequã ſciant, veluti mures viliſſimi omnia rodunt, ad probandum labores aliorum muti; ad improbandum loquaces. Hæc tinea eſt ac rubigo humani cordis. eſt enim Natura ad malum prona; quamquam multi ideo refutant, vt ipſi ſaltem inter imperitos, doctiores videantur. Quibus ego libenter reſponderem quod Valerius Martialis ad Lælium epigram. 49.

Cum tua non edas, carpis mea carmina, Læli.
Carpere vel noli noſtra, vel ede tua.

Vel quod idem ad Velocem epigram. 133.

Scribere me quereris, Velox, epigrammata longa.
Ipſe nihil ſcribis, tu breuiora facis.

Sed quoniam à Deo opt. max. retributionem laboris ſperaui; quia, vt legitur Daniel. cap. 12. *qui ad iuſtitiam inſtruunt multos, fulgebunt veluti ſtellæ in Regno Dei* Lunã imitabor, quæ oblatrantibus nocte in eam canibus, ſurda peragit curſus ſuos, vt canit Alciatus emblemate 164. Dicam quod dixit Apoſtolus, qui cum ad Corinthios dixiſſet, *Non ſumus ſufficiẽtes cogitare aliquid ex nobis*: ad Philippenſes dixit, *Omnia poſſum in eo qui me confortat*. Neque tam timidus prodeo, vt vir ille doctus Cayus Lucilius, qui (vt M. Tullius lib. 2. de Oratore ait) opera ſua deſiderabat ne à valde peritis, neue à valde imperitis legerentur: illis, quia intelligerent; his autem, quia non intelligerẽt. Si vix vllus ex doctiſſimis viris ſcripſit, qui non fuerit in aliquo à poſteris reprehenſus, ſi Socrates à Platone notatus eſt; Plato ab Ariſtotele: Origenes à Hieronymo, Hieronymus à Rufino, Rufinus à Donato, ipſe ex lectoris clementia errorum meorum excuſationem mereri exiſtimo. Vale.

SANCTITATIS PATRI, PATRONO PATRIÆ SVÆ CATHALONIÆ,
IVRISPRVDENTIVM TVTELARI,
SACRI ORDINIS BEATÆ MARIÆ DE MERCEDE FVNDATORI,
POENITENTIÆ SVB GREGORIO IX. INSIGNI MINISTRO,
ET IACOBI I. REGIS ARAGONVM CONFESSARIO,
RELIGIONIS PRÆDICATORVM LVMINI ET GENERALI TERTIO,
MIRABILIVM PATRATORI OPERVM,
MARIS POTESTATI DOMINANTI, MORTVOS E FAVCIBVS
INFERI REDVCENTI,
ILLVSTRI CLAVIGERO COELI IANVAS RESERANTI,
GRATIÆ SANITATVM DISPENSATORI,
PAVPERVM SOLAMINI,

COELESTIS CVRIÆ CIVI,

ET STELLATA SEDE BEATO

D. RAYMV̄DO
A
PENIAFORT

DOCTOR IOANNES PAVLVS XAMMAR SACRABAT OPVS.

IVDICIVM ET APPROBATIO OPERIS.

EGO Franciſcus Ioannes à Magarola V. I. D. & de Regio Cõſilio Baiuliæ Generalis Cathaloniæ ciuiſque honoratus Barcinonæ. Ex commiſſione admodum Illuſtris & Reuerendiſſ. don Garciæ Ægidij Manrique Regij Conſiliarij & Epiſcopi Barcinonæ perlegi; atque recenſui librum cuius titulus eſt, *de Officio Iudicis, & Aduocati.* Authore eximio Ioanne Paulo Xammar V. I. D. & de Regio Conſilio Baiuliæ Generalis Cathaloniæ domicelloque Barcinonæ domiciliato, in quo nihil inueni; quod bonis moribus, fidei noſtræ ortodoxæ vel ſacrorum Canonum decretis aduerſetur & reluctetur; quin potius decretis religionis Chriſtianæ maximè conſona, redolere pietatem ſingularem, ſummam doctrinam; maximum ingenij ſplendorem, aſſiduam grauiſſimorum Doctorum euolutionem: Vnde tanquam vniuerſi iuris Pontificij & Cæſarei cœtum iucundiſſimum omni generis ſplendore refertum, & ad vtilitatem publicam neceſſarium meritò typis mandandum eſſe Iudico. Dat. Barcinon. die 10. Iunij 1639.

Franciſcus Ioannes Magarola V. I. D. & de Regio Conſilio Baiuliæ Generalis Cathaloniæ.

Imprimatur.

G. Epiſcopus Barcinonen.

CENSVRA NOBILIS DON ACACII DE RIPOLL REGII CONSILIArij in Baiulia Generali Cathaloniæ, Fiſcique Regij in ea Aduocati.

Librum hunc (cuius titulus eſt, *de Officio Iudicis & Aduocati*, cuius Author Egregius *Ioannes Paulus Xammar* domicellus V. I. D. Regiuſque Conſiliarius in officio Baiuliæ Generalis collega meus) qua potui attentione, ex commiſsione admodum Illuſtris & admodum Reuerendi domini don Franciſci de Erill Regij Conſiliarij & Cancellarij Principatus Cathaloniæ, Comitatuumque Roſsilionis & Ceritaniæ legi, vt ex eius lectura multa lucrarer, in quo ea omnia, tam in graui ſtilo, & methodo, quam in perpolito & eleganti ſermone, tum & in optima quæſtionum propoſitione, diſputatione, ac reſolutione, materiarumque contextura grande Authoris ingenium ac doctrinam ſummam, & elegantiam, variamque rerum notitiam, & ſcientiam demonſtrant, ex cuius lectura Aduocatus, ſi lectator illius fuerit, aberrare non poterit in cauſarum patrocinio, iudexque ſuum rectum & integrum præſtabit officium, non deuiando à recta via integri iudicis: omnia enim, quæ in eo reſoluuntur, ſacrarũ litterarum auctoritate, iuribus, grauiſsimorumque virorum ſententijs, ac ſacrorum Senatuum deciſionibus comprobantur; vndè non ſolum nihil reperi à recta via deuians: Sed quod ex eo poſſunt aliàs aberrantes ad rectam viam redire, & per eam rectum iter agere, vnde dictum hunc librum & Authorem doctum, libro docto famulari cenſeo, digniſsimumque vt typis mandetur, Authoremque culpabilem, quod tandiu tardauerit tale pignus in lucem proferre. Barcinonæ vndecima Nouembris 1639.

Don Acacius de Ripoll.

Imprimatur.
Don Franciſcus de Erill Cancell.

D 4

DE FRAY FRANCISCO DE Ieſus Maria Religioſo Carmelita Deſcalço hijo del Autor a ſu padre.

SONETO.

Rios ſon caudaloſos para el mundo
los q̃ eſcriuierõ libros eloquẽtes,
de cuyas doctas plumas los corrientes
al ingenio dan riego mas fecundo:
Pablo Xam-mar es mar cuyo profundo
abarca entre ſus olas eminentes
theſoros ricos bienes excelentes,
q̃ podrá ya qualquier coger jocũdo.
Y porque quanto el mar en ſi recibe
de oſtentallo a la orilla ſe gloria
oy eſte mar oſtenta ſu theſoro.
Quien quiſiere tomar no ſe prohibe,
lea pues el Letor con alegria,
que eſte tan ſingular theſoro es oro.

IOSEPHVS XAMMAR parentis opus meritis commendat elogijs.

ODE DACTYLICA.

AEvo perennis gloria pullulat,
ditata factis nomina deferens;
rodet nec auguſtos vetuſtas
quos patrios geminat honores.
Aſſurgit aucto Patria lumine,
chari refulgens pignoris artibus,
gaudetque diſtentis decoram
progeniem genuiſſe terris.
Sordent ſepulchris nomina Principum
ignota factis;puluere corruunt
elata non geſtis,ſed auri
Signa virum fabricata ſumptu.
Te digna factis Stemmata prædicant,
te geſta clarum laudibus efferunt,
ſoluſque longæuis adaptas
temporibus memoranda plauſu.
Iam fama plenis peruaga buccinis
latis pererrans finibus obſtrepit;
fuſoſque geſtiuit per orbes
multiloquo ferat ore nomen.

ELOGIO DEL MISMO EN alabança de la obra.

OCTAVAS.

DE dotrina blaſon,de ſciencia pompa
eres,ſi ya no pielago profundo,
(ó libro)en quiẽ la naue indocta yzõpa
eſcarmiento ha de ſer á todo el mũdo:
oy de la fama la eloquente trompa
te aclama de concetos tan fecundo,
que de ydea te da timbre galante,
feudo deuido a tu ſaber triunfante.
Termino fuiſte a la mayor ſapiencia,
quãdo al docto comercio te ofreciſte;
del Bartolo mas alto la eminencia,
al ver tu altura de ſi miſmo es chiſte:
no puede ya eſpirar a mas la ſciencia
del Drecho,porque tu la ſumergiſte
de nueua gloria en pielagos ſonoros,
dò quantas olas bullen ſon teſoros.
Pare el gallardo buelo de tu pluma,
à no intentar le ſean breue eſphera
las Monarchias de la hinchada eſpuma,
los diſtritos de luz mas altanera:
tu doto parto,en breue eſpacio,es ſuma
de la primera ley,a la poſtrera:
dedique pues la voz de nueuos mũdos
à tu pluma laureles ſin ſegundos.

SONETO.

Dedicalo Iuan Xammar en alabança de ſu padre, Autor del libro.

PIſas con pie tan dueño la fortuna
quando entregas tus obras a la fama,
que en luſtroſos aplauſos ſe derrama
ambicioſa a tus pies toda la Luna.
Eloquentes incendios mancomuna
el Sol,pues rayo a rayo,y llama a llama
lo ſutil de tu ſciencia vfano aclama,
ſin dexar ſilencioſa luz alguna.
De tus ecos el cielo es oficina,
breue theatro el orbe de tus glorias,
es ſuſpenſion el ayre en triunfo tanto.
Laureen pues aqueſtos tu dotrina,
y en dulce ſon feſtejen tus vitorias
victimas,hechos de vn plauzible eſpãto.

DECI-

Digitized by Google

D E C I M A S.

Conſagralas al Autor del libro ſu padre, Madalena Xammar ſu hija.

DE tu aſſunto la beldad
deſcuella (ò padre y ſeñor)
del Drecho ſobre la flor
de la docta Antiguedad:
norma a la Barbaridad
el mas docto antiguo fue;
pero en tu aſſunto ſe vè
mas que admirar, pues has dado
al docto Iuez, y Abogado
norma, ley, preceptos, fe.
En ternuras de criſtal
mis dos ojos reſoluia,
en el tiempo que aduertia,
que era tu vida mortal:
mas ya ceſsò eſſe raudal
de fomentar en mis ojos
tan amoroſos enojos,
deſde que tu libro vi,
pues te rinde en el a ti
la Eternidad mil deſpojos.
Tus obras ſeran de oy mas
antidoto del oluido,
en ellas tendrà eſculpido
el tiempo quanto le das:
quede pues la imbidia atras
al rayar de tu dotrina,
porque ya a tu frente inclina
zonas de laurel la fama,
y a tu docta prenda aclama
de la mayor palma dina.

DE LA MISMA AL MISMO,

L Y R A S.

DE las nueue requiero
todo el coro, que es corta vna Talia,
en tanto que venero
(ò padre) tu ſaber, con voz no mia,
pues ya el comun empleo
de la fama te ſirue de trophèo.
La Eternidad aſpira
à ſer bronze que graue en ſi tus glorias,
ya la embidia retira
ſus pendones blandiendo a tus vitorias,
y en tus obras empieça
à logear timbre eterno tu deſtreza.
Serà padron de ſciencia
ſi ya obeliſco no, ò dota coluna,
la obra de tu ſapiencia,
con parabien inmenſo de fortuna,
y tus letras tan bellas,
que pondran ambicion a las eſtrellas.

D E L A M I S M A

C A N C I O N.

MI Parnaſo Amor ſeas
prodigo de cõcetos armonioſos,
ya que mi plectro empleas,
y a mi canto das rumbos amoroſos;
que en lances tan dichoſos,
y en empeño tan pio,
juſto es ſea el Amor Parnaſo mio.
Que dirè que le quadre
a la candida luz de tu dotrina,
(dulce amoroſo padre)
ſino que entre ſutil y criſtalina
es de tanto honor dina,
que pone en ſuſpenſiones
de la mas dota fama los blaſones.
Aſiente la ſapiencia,
quando tropheos tantos le ocaſionas,
pues gana a competencia
por tu fauor tropeles de coronas;
y a las celeſtes Zonas
ſuba el doto ſonido,
à peſar de la imbidia y del oluido.

INDEX

INDEX QVÆSTIONVM HVIVS OPERIS.

Pars prima, continet 24. quæſtiones.

Quæſt. 1. De qualitate Iudicis. fol. 2.
Quæſt. 2. De præheminentia iudicis. fol. 9.
Quæſt. 3. De opinionum delectu. fol. 15.
Quæſt 4. An propter difficultatem vel obſcuritatem cauſæ liceat iudici rem de qua litigantur, inter litigates diuidere. fol. 19.
Quæſt. 5. Conſilium ſapientis quando iudex neceſſariò ſequi teneatur vel non. fol. 22.
Quæſt. 6. De iudicis arbitrio circa ea, quæ legibus expreſſa sũt. fol. 26.
Quæſt. 7. Quibus caſibus iudex conſulere Superiorem debeat. fol. 34.
Quęſt. 8. Quemadmodum in iudice intelligatur regula cap. 3. de reg. iur. in antiquis, quod vtilius ſcandalum naſci permittitur, quam veritas relinquatur. fol. 39.
Quęſt. 9. Quæ poſsit aut debeat ex officio iudex. fol. 46.
Quæſt 10. De officio iudicis in cauſis ſummariſsimis. fol. 64.
Quæſt. 11. De officio iudicis in cauſis pœnarum, quæ aduerſus fraudes indicuntur. fol. 73.
Quæſt. 12. De his, qui iudicare coguntur vel prohibentur. fol. 85.
Quæſt. 13. Illiteratus an poſsit eſſe iudex vel aſſeſſor. fol. 93.
Quęſt. 14. De iudice in cauſa propria. fol. 97.
Quæſt. 15. De ſententia dicenda. fol. 107.
Quæſt. 16. An magis expediat Reipublicæ ſine legibus iudicare, & arbitrio iudicũ relinquere omnia vbi multa dequalitate legũ. fol. 117.
Quæſt. 17 Quando iudex ad damni dati reſtitutionem teneatur tam in interiori quam in exteriori foro fol. 122.
Quæſt. 18. de conſcientia iudicis. fol. 127.
Quæſt. 19. De ſalarijs & expenſis iudicum. fol. 136.
Quæſt. o. De muneribus & donis iudicum. fol. 142.
Quæſt 1. Officia iudicum an vendi poſsint, & an peti vel appeti valeant. fol. 147

Quæſt.

Queſt. 22. Eligi an poſiſt ad iudicis officium dignus, omiſſo digniori. fol 152.
Quæſt. 23. Aſſeſſor an habeat iuriſdictionem & votũ deciſiuum in cauſis, vel dumtaxat conſilium. fol. 157.
Queſt. 24. De Aſſeſſoribus. fol. 162.

Pars ſecunda continet 9. quæſtiones.

QVeſt. 1. Qualem oporteat eſſe aduocatum. fol. 176.
Queſt. 2. De prærogatiuis aduocatorum. fol 182.
Quæſt. 3. de his qui aduocare coguntur vel prohibentur. fol 188.
Queſt 4. De preuaricationibus & colluſionibus aduocatorũ, & quemadmodum teneantur ſeruare ſecretum. fol. 195.
Quæſt. 5. Doctor ſentiens contrarium an tuta conſcientia ſubſcribere opinioni plurium poſsit. fol 200.
Queſt. 6. De fiſci aduocato. fol. 205.
Quæſt. 7. De officio aduocati fiſcalis aduerſus feudatarios domini Regis. fol. 218.
Queſt. 8. De conſcientia aduocati fol 229.
Queſt. 9. De ſalarijs & ſumptibus aduocatorum. fol. 236.

Pars tertia continet 5. quæſtiones.

QVæſt. 1. Iudicis aut Aduocati munus an ſit animæ periculoſum. fol. 242
Quæſt. 2. De auditione aduocatorum. fol. 245.
Quæſt. 3. Sit ne vera Ciceronis ſententia, qui ſenſit non poſſe iudicem aliud iudicare de iure, & aliud aduocatum reſpondere. fol. 249.
Quæſt. 4. Quando aſſeſſor aut aduocatus tacendo conſentire cenſeatur. fol. 253.
Queſt. 5. An iudex vel aduocatus officio duorum fungi poſsit. fol. 257.

PARS

PRIMA HVIVS LIBRI PARS DE OFFICIO IVDICIS.

EX QVAESTIONE PRIMA.

SVMMARIVM.

1 *Iudex in iure appellatur vir bonus.*
2 *Iudex vnde dicatur.*
3 *Iudex quomodo definiatur.*
4 *Iudex quare vocetur vir bonus.*
5 *Iudex eſt veluti animatum ius.*
6 *Iudex qualis eſſe debeat.*
7 *In iudice magis attendenda fama, & conſcientia quam ſcientia.*
8 *Iudex malus propter populi peccata datur.*
9 *Iudicis qualitates.*
10 *Iudex debet habere ſcientiam.*
11 *Iudex debet habere notitiam boni, & æqui, & quare.*
12 *Iudex debet ſtuduiſſe per quinque annos, & quid in Regno Caſtellæ, & in Catholonia.*
13 *In iudice requiritur experientia.*
14 *Praxis eſt ſcientia digeſtiua.*
15 *Experientia vocatur plenitudo ſcientiæ, vbi & alia de experientia.*
16 *Iudex debet aduocationibus cauſarum exercitatum fuiſſe, & quid in Cathalonia.*
17 *In iudice an magis neceſſaria ſit theorica quam praxis.*
18 *In iudice an maior ſcientia requiratur, quam in aduocato.*
19 *In iudice an requiratur eloquentia, & ibi nonnulla de ſcientia cum eloquentia coniungenda.*
20 *In iudice magni ſit ſcientia liberalium artium, & præſertim hiſtoriæ.*
21 *Iudices & Conſiliarij Principum non debent eſſe nimis acuti.*
22 *Iudices eligi debent ſenes potius quam iuuenes, non tamen reprobatur inter ſenes vnus, aut alter iuuenis.*
23 *De iudicum ætate.*
24 *Iudex debet habere fortitudinem, & quare.*
25 *Iudicis officium eſt ſubditos à violentijs tueri, & quæ ſint illius partes.*
26 *Iudex ſe ab odio amore timore, & auri cupiditate defendere debet.*
27 *Iudex debet aliquando Principi refragari.*
28 *Iudex ob defectum roboris animi poteſt ab officio deponi.*
29 *Nimium ſenes non debent effici iudices, & quare, & quæ ſint vitia ſenectutis.*
30 *Pauperes non debent effici iudices, & quare.*
31 *Iudicem in eligendo in Cathalonia habebatur ratio nobilitatis, & quare.*

A 32 In-

32 *Inter pares eligendos officiales, an ſit habenda ratio nobilitatis.*

33 *In iudice exigitur iuſtitia, & quare.*

34 *Iudex & ius quomodo à Græcis vocantur.*

35 *Iudex malus quare dicatur iniquus.*

36 *Iudex eſt iuſtum animatum.*

37 *Iudicis vox eſt viua vox legis.*

38 *Iudices fuerunt conſtituti ne leges vanæ fierent.*

39 *Iudex non debet eſſe clementior lege.*

40 *Iudex non debet eſſe iuris nouator*

41 *Iudex non debet menti legis fraudem facere inhærendo verbis.*

42 *Iudex nihil iudicare debet, niſi vtraque parte audita.*

43 *Iudex debet miſcere lenitatem cum ſeueritate.*

44 *Iudex debet miſericordiam præferre rigori.*

45 *Fallit quando rigor eſt ſcriptus.*

46 *Iudex debet facere officium patris & ornatur.*

47 *Iudicis officium magis exuberat in abſoluendo.*

48 *Iudex ob nimiam ſeueritatem poteſt ab officio deponi.*

49 *Iudices Regiæ Audientiæ in Cathalonia non poſſunt iudicare ex æquitate, niſi quæ conformetur regulis iuris.*

50 *Iuſtitiæ vis quanta ſit.*

51 *In iudice requiritur iuſtitia etiam circa mores ipſius.*

52 *Iudices ab omni auaritiæ labe nitidi eſſe debent, & ornatur.*

53 *Iudices debent ſeruare manus mūdas Deo, Regi, & legi.*

54 *Iudices non debent eſſe ſuperbi, & ornatur.*

55 *Iudices inter ſe debent eſſe beneuolentia coniuncti, & ornatur.*

56 *Iudices præponi non debent luxuria obcæcati & quare.*

57 *Iudices incedant honeſtis veſtibus, & capillis non comptis, & ornatur.*

58 *Quot vitia conſtituant iudicem malum.*

59 *Iudicis mali pœna.*

60 *Iudex bonus non parcit labori, nec confidit in laboribus aduocatorū, & ornatur.*

61 *Iudicum frequens vitium alienis ſtudijs operam dare, & litterarum ſtudium comparatur cibo.*

62 *A iudice poſcitur maturitas.*

63 *Prudentia propria virtus iudicum, & ornatur.*

64 *Non debet iudex verbis excandeſcere etiam contra quos malos putat, & ornatur.*

65 *Iudex poteſt carcerare, & punire eum, qui non exhibet ſibi reuerentiam.*

66 *Iudex quomodo intelligatur, quod debet ſe oſtendere terribilem delinquentibus.*

67 *Iudex in puniendo abſtinere debet ab ira, & à gaudio, & quare & ornatur.*

68 *Non debet iudex facile credere, nec nimis incredulus eſſe.*

69 *Curet etiam iudex rectè videri agere.*

70 *Non debent iudices in ſententijs ferendis præcipites eſſe, & an præcipitādo peccent mortaliter, & ſententia nulla ſit.*

71 *Iudex interdum ab inſipientibus conſiliū petere debet.*

72 *Iudex debet ſe facilem in audiendo præbere, & ornatur.*

73 *Non debet iudex motus animi ſui facile detegere, nec in oculto audire partem.*

74 *Non debet iudex eſſe omnino inexorabilis, neque in hoc gloriari.*

75 *Iudicis prudentia circa preces rogantiū, & maximè vxoris, & filiorum.*

76 *Non debent iudices eſſe loquaces, nec tamen tacere, vbi loqui oportet, & ornatur.*

77 *Debent iudices maximè ſeruare ſecretū negociorum geſtorum, & multis exornatur.*

78 *Iudex operam dare debet, ne contemnatur, & exornatur.*

79 *Debet iudex reuerenter viros honoratos ſalutare, & ornatur.*

80 *Debet iudex magno animo eſſe erga inuidos, & detractores, & ornatur.*

81 *Aſſentatoribus aures ne præbeant iudices.*

82 *Conſiliarius debet eſſe vnus ex mille.*

83 *Boni iudices indice fama quærendi ſunt, & ibi ratio.*

84 *Pro iudice præſumi ſemper tanquam pro viro bono.*

85 *Quæ probationes contra iudicem requirã-tur, remiſsiuè.*

86 *Iudici fauendum eſt in ſyndicatu, in quibus tamen fallat.*

87 *In iudicem non admittitur iuramentum in litem.*

88 *Iudex non dicitur inferre metum, & eius præſentia excludit præſumptionem metus, & fraudis.*

89 *Iudex ſupplet conſenſum propinquorum ſtatuto requiſitum.*

90 *Pro ſententia, & geſtis à iudice præſumitur, etiam ſi à ſententia ſit appellatum, & num. 92.*

91 *An liceat contra ſententiam iudicis adhærere opinioni Aduocati.*

93 *De qualitate iudicis, remiſsiuè.*

94 *An exteri vel originarij iudices creandi ſint.*

95 *Quid in Cathalonia.*

DE QVALITATE IVDICIS.

QVÆST. I.

IVDEX in iure
1 appellatur vir bonus, & hoc ſibi nomẽ quaſi propriũ, debitumq; merito vendicauit, l. vir bonus 18. ff. iudicar. ſolui. l. continuus 137. §. cum ita, ff. de verb. obligat. & ibi Imol. num. 2. Aretin. n. 3. gloſ. in can. præſentium 7. q. 1. Aufrer. in addit. ad Capell. Toloſ. q. 490. Alciat. de præſumption. reg. 3. præſum. 9. Maſcard. de probatio. tom 3. concluſ. 1132. n. 24. & ſeq. Mantic. de coniect. vlt. volunt lib. 3. tit. 1. n. 17. Petr. Iacob. à Montepeſulano in tract. de arbitr. num. 9. nam vt S. Iſidorus ait etimologia. lib. 20. & habetur in capit. 1. 23. q. 2. in capit. forus de verb. ſig. & tenet S. Thomas 2. 2. q. 60. ar. 1. iudex dictus eſt à iuſtitia ipſa tum quod alijs ius dicat tum quod & ipſe iuſtus ſit, vel eſſe debeat. & Caſsiodor. lib. 3. epiſt. 28. *Tandiu* (inquit) *iudex dicitur, quandiu iuſtus putatur.* Sic Claudius Cantiuncula de officio
3 iudicis capit. 1. n. 1. iudicem definit dicens, quod iudex eſt vir bonus, iuris dicendi, & æquitatis ſtatuendæ peritus, ad id muneris publica auctoritate vocatus. Bene Meno-
4 chius de arbitrar. iudic. in procem. num. 6. & 9. vbi Corraſium refutat, dicitque iudicem virum bonum vocari, cum in iudicando præſtare debeat, quæ à viro bono præſtari conuenit. Eleganter poſt Ariſtote-
lem Cel. Rhodig. lect. antiq. lib. 23. cap. 14. 5
Ire vero ad iudicem (ait) *eſt ire ad ipſum ius, quia iudex eſſe debet veluti animatum ius, id eſt ſanctus, inadulabilis, inexorabilis, erectus, terrificus.* Denique quemadmodũ 6
Ariſtoteles lib. 1. Politic. inquit legem eſſe mentem cupiditatis expertem, ita oportet eos eſſe iudices, qui omni cupiditate ſpoliati mente tantum, ac ratione in diſceptandis controuerſijs vtantur. Hinc notat Bald. in l. 2. C. de ſenten. ex breuic. recitan. iudicem habere debere duplicẽ ſalem ſcilicet ſciẽtiæ, & conſcientiæ in mente ſua, quia ſine ſcientia eſſet inſipidus, & ſine conſciẽtia diabolicus, quod Baldi dictum extollit Calixtus Ramirez de lege Regia §. 10. n. 14 &
7. & noſter Thom. Mieres par. 2. collatio. 7
9. capit. 34. num. 13. tradit magis attendi debere in iudice, & Aſſeſſore famam, & conſcientiam quam ſciẽtiam, licet vtrumque neceſſarium ſit; quia iuſtitia cum ſcelerato homine commercium habere non poteſt, cap. forus de verb. ſignific. nec poteſt erga homines fidelis eſſe, qui Deo extitit infidelis can. non poteſt 2. quæſt. 7.
Quare iudex malus propter populi pecca- 8
ta datur, nam pro meritis ſubditorum diſponitur à Deo vita Rectorũ, cap. nõ eſt à

 plebe

plebe, cap. ex merito 6. quæſt. 1. cap. audacter, ibi, *non ſemper Princeps populo, & iudex Eccleſiæ per Dei arbitrium datur, ſed prout merita noſtra depoſcunt: ſi mali ſunt actus noſtri, & operamur maligna in conſpectu Dei, datur nobis Princeps ſecundũ cor noſtrũ* 8 q. 1. & Iob c. 24. ibi, *Regnare facit hypocritam propter peccata populi*. & Oleæ c 13. ibi, *dabo vobis Regem in furore meo*.

9 Plato in Dialogo de legibus, & Ariſtot. lib. 1. Polit. c 9. iudicẽ voluerũt tres qualitates, ſiue requiſita habere debere ſcilicet ſapiẽtiã ad iudicãdũ, fortitudinẽ ad exequendũ, & amorẽ erga Rempublicã. Bartol. in tract. de regimi. ciuita. q. 2. n. 9. tres quoque requirit in iudice virtutes ſcilicet perfectum iudicium, integritatem, & conſtantiam. Plures iudicis qualitates congerunt Ioan. Neuizan. in ſylua nuptia. lib. 5. num. 91. Auiles in cap. 2. Prætor. gloſ. *en iuſticia* n. 2. Peguer. in prax. crim. capit. 8. Sed extat ex antiquis ſcriptoribus quidam Guillelmus le Rouille, qui in tractatu quem edidit de iuſtitia, & iniuſtitia, lib. 2. cap. 3. n. 7. iudicis qualitates ad quatuor requiſita reduxit dicens iudicem quatuor habere debere ſcilicet ſciẽtiam, fortitudinem, iuſtitiam, & maturitatẽ, quas virtutes, quia optime iudici congruere, & ipſum qualificare videntur, latius expendamus.

§. 1.

10 DEbet igitur habere ſcientiã, vnde illud Eccleſi. 10. cap. *Iudex ſapiens iudicabit*
11 *populum ſuum*. Iudex enim debet habere notitiã boni & æqui, vt ait tex. in l. 1. in prin. ff. de iuſt & iur. quia æquum ab iniquo ſeparare debet, qua ratione in eo textu iudices vocantur Sacerdotes. Non poterit ergo iuſtitia reddi ſine legali ſcientia, vt ait Iuſtinianus in authen. de iudic. §. illi autẽ. Quomodo enim, vt inquit S. Greg. lib. 27. morali. iudex recte iudicabit, ſi legem, per quã iudicaturus eſt, ignorat? Iudicum inſcitia maximum eſt Reipublicę detrimentum, vt exclamat Michael Vlcurrunus de regi-
12 mine Mundi par. 4 quæſt. 1. n. 16. Debent ergo ſaltem per quinque annos Iuriſprudentiæ operam dediſſe, vt iubet Imperator Iuſtinianus in proœm. §. & primo quidem anno cum ſe. ff. veter. & notat Anton. Gomez ad ll. taur. in legem 5. n. 1. vbi ſubdit in Regno Caſtellæ ex Regiã pragmatica debere ſtuduiſſe per decem annos in aliqua Vniuerſitate approbata. In Cathalonia habemus conſtitutiones 4. 5. & 6. tit. *de offici de Iutges, y Aßeſſors ordinaris*.

Imo non ſolum requiritur in iudice ſciẽ- 13
tia, ſed etiam experientia, l. 1. §. ſed cum, C. de iuſtin. Cod. confirman. ibi, *Electus viris glorioſiſsimis, tam doctrina legum, quã experientia rerum, ſtudioque Reipub. indefeſſo, & laudabili propoſito pollentibus*. & in auth. de iudic. & vt nulla poſt prin. verſ. *Nõ enim exiſtimauimus*. vbi Imperator illorum iudicum nomina deteſtatur, qui cauſarum experientiam non habent, & ſubijcit maximum eſſe Reipub. vitium, niſi iudices tales ſint, vt per ſe noſcere ſciant, quod iuſtum eſt, quod niſi ſcientiam cum experiẽtia ha-
beant, fieri nequaquam poteſt. Vnde Bald. 14
in l. Æmilius, ff de minorib. ait quod praxis eſt ſcientia digeſtiua, & in rubr. nu. 2. de feudo ſine culp. non amitten. quod verus
intellectus à practica ſumitur. nam expe- 15
rientia appellatur plenitudo ſcientiæ, & expertus non artifex certius operatur artifice non experto. Hinc Pinel. in l. 2. C. de reſcind. vend. par. 2. n. 2. obſeruat, quod leges in ſcholis diſcuntur, & in palatijs digeruntur. latiſsimè Ceuallos commun. contr. commun. in præfat à nu. 71. Sic Cicero de Orator. 1. *Vſus* (inquit) *omnium magiſtrorũ præcepta ſuperat*. & Plato lib. 9. de Republica ait optima iudicia eſſe, & fieri cum ra-
tione, prudentia, & experientia. Quare Vi- 16
currun. qui ſup. par. 4. q. 1. n. 6. & 11. exigit iudicem prius aduocationibus cauſarũ exercitatum fuiſſe. Cum quo concordant in Ca-
thalonia conſtitutiones 5. & 6. tit. *de offici de* 17
Iutges y Aßeſſors ordin. Exiſtimat Bouadil. in politic. tom. 1. lib. 1. cap. 6. n. 29. magis neceſſariam eſſe in iudice theoricam quam praxim: quem articulum effuſe examinat, & diſtinguit Miranda de ordine iudicior. q. 4. ar. 10. vbi cõcludit quod ad præfecturã, & iudicãdi munus in quo ſolũ agitur de ſubditorũ regimine, & raro aut nunquã lites, & cauſæ forenſes veniunt diſcutiendæ,

expe-

expertus ſenex litterato iuueni præferēdus
eſt; contra autem ſi quæras de præfectura,
& iudicandi munere; in quo ſunt cauſæ fo-
18 renſes. Idem Bouadill. d. c. 6. n. 21. & 22. plu
ribus probat maiorem ſcientiam requiri in
19 Iudice, quam in Aduocato. Sed & iudicem
eloquentem eſſe, ita vt legalem ſcientiam
cum eloquentia per miſceat & ornet, pluri-
mum commendant DD. Accurſius in l. 1.
ff. de offic. aſſeſſo. & ibi Bald. Luc. de Penna
in rubr. C. de legatio. lib. 10. Puteus de ſyn-
dicat. in prin. verb. officialis c. 4. n. 4. Boer.
in tract. de auctor. magni Concilij n. 89. vbi
quod ſcientia ſine eloquentia eſt ſicut gla-
dius in manu paralytici, & eloquentia ſine
ſciētia ſicut gladius in manu furioſi. Eloquē-
tia ſine ſapientia teſte M. Tullio relato ab
Vlcurruno vbi ſup. 4. p. 3. q. n. 1. plerunque
nocet Ciuitatibus, prodeſt vero nunquam.
20 Scientiam liberalium artiū in iudice mag-
ni facit Bouadil. qui ſup. c. 5. n 3 Et præſer-
tim hiſtoriarum exiſtimo vtiliſſimā, vnde
Lampridius in Alexan. refert Alexandrum
Seuerum Imperatorem conſilijs togæ, &
militiæ adhibere ſolitum fuiſſe litteratos, &
maxime eos qui hiſtoriam nouerāt. Sed de
his eloquentiſſimè dixit Marc. Antonius
Muretus iureconſultus, & Orator Roma-
nus inſignis oratione 8. quam habuit Romæ
de eloquētia, & cæteris humanioribus diſ-
ciplinis cum Iuriſprudentia coniungendis.
21 Cenſet Iuſtus Lipſius politicorum, ſiue ciui-
lis doctrinæ lib. 3. ca. 4. expedire Reipubli-
cæ ne iudices ſiue cōſiliarij Principum eli-
gantur nimis acuti, ſed quod ſatis ſit, quia vt
ait Curtius lib. 4. ſubtilia illa, & ignea inge-
nia in aſſiduo motu nouandis quam geren-
dis rebus aptiora ſunt. & notum eſt dogma
illud Thucydid. lib. 3. quod hebetiores quā
acutiores, vt plurimum melius Rempublicā
adminiſtrant. Calixtus quoque Ramirez de
lege Regia, ſ. 10. n 3. & 4. quem refert Ca-
ſtillo de tertijs c. 41. n 18. in fin. id ipſum cē-
ſet dicens Conſiliarios, Principis, ac Iudices
eſſe debere non nimis acutis, ſed mediocris
ingenij.

22 Propter rerum experientiam præſtat, vt
iudices eligantur ſenes potius quam iuue-
nes, & ideo Romulus fertur Romæ Sena-
tum ex ſenibus conſtituiſſe, de ipſo enim
ait Lucius Florus lib. 1. cap. 1. *Conciliū Reip.
penes ſenes eſſe voluit, qui ex auctoritate Pa
tres, ab ætate Senatores vocabantur.* Et Ho-
merus profert Regna armis iuuenum, &
conſilijs ſenum conſeruari. Et (quod maxi-
mum eſt) Num. 11. conſtituturus Dominus
Deus quendam Senatum, iuſſit Moyſi, vt
ſenes eligeret. ibi, *Quos tu noſti quod ſenes
populi ſint & magiſtri.* Sic S. Hieronymus
epiſt. 2. *omnes* (inquit) *penè virtutes mutā-
tur in ſenibus, & creſcēte ſola ſapientia, de-
creſcunt cætera.* Ariſt. lib. 3. Topicor. *nemo*
(ait) *eligit iuuenes iudices, aut duces quia nō
conſtat eos prudentes eſſe.* Hinc Bald. in c. 1.
de renunciat. & Senec. epiſt. 60. dicunt ad
dandum conſilium plus valere vmbram ſe-
nis quam eloquentiam iuuenis. Non tamen
reprobatur, vt in Senatu inter ſenes vnus,
aut alter iuuenis admittatur, quod ſentit
P. Ioan. Marquez de Chriſtia. gubernato.
par. 1. cap. 5. exemplo Romanorum, de qui-
bus Aul. Gelli. lib. 1. cap. 25. in noctib. attic.
Conſuluit Iacob. Menoc. de arbitr. centur. 23
6. caſu 540. n. 13. nō niſi poſt impletum 40.
annum eligendum eſſe Senatorem, quod
vere hac ætate ſoleant homines eſſe prudē-
tes, vt ex Dionyſ. Halicarnaſ. probat, & quod
ętas iſta apta ſit perferre laborē. quamquā
Plato lib. 6. de legib. refert Gręcos olim at-
que Romanos legem in Republica tuliſſe
ne quis infra quinquaginta annos natus ma
giſtratum gereret.

§. 2.

INſuper debet habere iudex fortitudinē, 2
quid enim prodeſt ſapientia, ſi fortitudo
deſit? ſcire enim cuique quod nō poteſt fa-
cere, pœna magis quam virtus eſt. Vnde
S. Gregorius in homil ſuper Eſe. 3. *Nec cu-
pias velle fieri iudex, niſi virtute valeas irrū-
pere iniquitates.* Et idem relatus in can. for-
titudo 23. q. 3. *fortitudo, quæ bello tuetur à bar
baris patriam, vel domi defendit infirmos,
vel à latronibus ſocios, plena iuſtitia eſt.*
Nam iudicis officio incumbit ſubditos ab
oppreſſionibus, & violentijs tueri, l. 1 per plu
res ſſ. ff. de offic. præſec. vigil. l. congruit, ff.
de offic. præſid. l æquiſſimum, cum ibi no-

tat.ff de vſufruct.l 1.in fin C.ne lice. poten-
tior. Iacob. de Bellu ſo in pracli. iudicia.
par.2.tit.de fuga reorum nu 86 & iudicis
partes ſunt hominum malitijs, & calumnijs
occurrere . vt ſcribit Menochi. de arbitrar.
q.32.n.2. quoniam factæ ſunt leges , vt tuta
ſit inter improbos innocentia & in ipſis im
probis formidato ſupplicio refrenetur au-
dacia , & nocendi cupiditas, cap factæ ſunt
26 leges, diſt. 4. qui ex S. Iſidoro deſumitur. Ip-
ſe etiam iudex animi ſui magnitudine ab
odio, amore, timore, & auri cupiditate, quæ
quatuor vitia ſecundum S. Gregorij, & Baſi
lij ſententiam rectitudini iudicis ſe violenter
opponere . mentique eius vim facere ſolet,
cap quatuor modis 11 q.3. cap 1. de ſenten.
& re iudic lib. 6 ſe conſtanter defendere
27 debet: Principi quoque aliquando refraga-
ri , qui aliquoties propter importunit. tem
petentium non concedenda concedit , l. 1.
C. de petitio. bonor ſublata lib. 10. & cap.
cum in iuuētute de purgatio. canonic. Sunt
autem Principes, vt ait Iſocrates in oratio.
ad Nicoclem , admonitionis impatientes.
Sic merito Menchaca. lib. 1. controuerſia.
illuſtri. cap. 43. n. 13. ait imprimis animi ro-
bur neceſſarium eſſe ei qui futurus eſt iu-
dex, & idem ſcripſit noſter Peguera in prax.
28 crimin. cap. 8. n. 11. Et propter huiuſmodi
virtutis defectum iudex ab officio ſuo de-
poni poteſt cap. 1 & ibi Abbas vltim. notab.
de treuga & pace.

29 Propterea iure cautum eſt ne nimis ſe-
nes, ſeu viri ſenio confecti efficiantur iudi-
ces, l. 2. §. quem ita, & l pen. in prin. ff. de va
catione muner glo in cap. 1. verb. *ſenectu-
tem*, & cap niſi cum pridē, §. alia de renun-
ciatio. Archidiac. in cap. tanta 86. diſt Se-
gura in directorio iudicum, par. 1. c. 4. n. fin.
nam animi fortitudo , quæ à viribus corpo-
ris in homine admodum pendet, vt ſcripſit
Ioan. Boter. de ratione ſtatus, lib. 2. in ſenio-
ribus deficit, ideoque ſenes ſunt puſillanimi
iuxta S. Chryſoſtomum in epiſt. S. Pauli ad
Titum, homil. 4. vbi inquit, *Vitia quædam
propria ſenectuti inſūt ſcilicet ſegnities quæ-
dam, & tarditas, obliuio profunda , obtuſus
ſenſus, iracundia atque puſillanimitas.*

30 Pari ratione ne iudicibus præbeatur oc-
caſio formidandi ſubditos , ſed ſubditis for-
midandi, & honorandi iudices, iure diſpoſi-
tum eſt, ne qui paupertate laborāt, iudices
conſtituātur, auth. de iudicib. §. his qui cau-
ſas. l. reſcripto, ff de muner. & honorib. Pet.
Greg. in ſyntagm. iur. vniuer. 3. p. lib. 41. c. 7.
n. 7. Caſſan. in Catal glor. mūd. 11. par. cōſid.
27. Bouadil. in polit. tom. 1. lib. 1. c. 12 n. 23. &
24. Peguera in prax. crimin. c. 7. n. 13 nam
opes pariunt potentiā, potentia autem dig-
nitatem, & iuſtam prælationem, vt elegāter
ait Menchac. controu. illuſt. lib. 1. in præfat.
nu 7. & Philoſophus à Chaſſaneo vbi ſupra
relatus inquit pauperes & miſeros citò fle-
xibiles fieri, & Horati. lib. 3. oda. 24. *Magnū
pauperies opprobrium, iubet quiduis & face-
re & pati.* & Ariſt. 2. polit. c. 7. *Fit* (inquit) *vt
ſæpe homines pauperrimi ad magiſtratus ad-
ciſcantur, qui propter egeſtatem venales ſūt.*
Et idem 2. polit. c 9 refert Carthaginenſes
ſolitos fuiſſe ditiores homines Reipu. crea-
re in magiſtratus, quod difficile exiſtimarēt
pauperem. & egenum iuſtitiam facere , &
Thom. Mier par. 1. collat. 6. c. 2. de ambitu
n. 6. notat quod ad officia debent aſſumi di
uites per tex in l ad ſubeunda, C. decurioni.

Forte propter animi robur & fortitudi- 31
nem, quæ in homine nobili præſumitur ex-
cellentior, olim in eligēdis Doctoribus Re-
gij Concilij noſtri Principatus Cathaloniæ
habebatur aliqua ratio generis. ſeu ſtyrpis
eius, qui eligēdus erat, vt notat Mich. Ferr.
3. par. obſer. c. 317. in quo tradit qualiter, &
ex quibus Doctoribus fieri electio debeat
Senatorum præfati Senatus, vel hoc fiebat,
quia nobiles maioribus, & pluribus à Prin-
cipe beneficijs afficiēdi ſunt c. de multa de
præben. vel quia, vt ait S. Hier. relatus à D.
Tho lib. 1. de erudit. Princip. c. 4. nobiles
quadam neceſſitate conſtringuntur , ne ab
antiquorū probitate degenerēt, & quod in- 32
ter pares eligēdos officiales debeat præfer-
ri nobilior, probant Io. de Platea in l. 1. C. de
cond. in publ. horr. Caſſan. in Cathal. glor.
mun. 8. par. conſid. 8. Ioan. Fran. à Ponte de
poteſta. Proreg. tit. 3. §. 5. num. 9.

§. 3.

33 PRæterea exigimus à iudice iuſtitiam,
quia de ſcientia, & potentia ſine iuſtitia
(vt

(vt dicitur Abacuch 1.) egredietur iudiciũ
peruerſum. Sicut artifici neceſſaria eſt regu
la, ita iudici rectitudo, facit illud in lib. Le-
uit. *Perſonam pauperis non conſiderent, nec*
honorent vultum potentis, & Exod. 23. *Pau-*
peris non miſereberis in iudicio, & Prouerb.
8. *Qui cognoſcit in iudicio faciem, non bene*
facit, cap. in iudicijs de reg. iur. lib. 6. Oaſc.
in procem. deciſionum num. 4. Ioan. Segu-
ra Daualos in directorio iudicum Eccleſ.
fori 2. par cap. 7. elegans tex. in cap. 1. de
ſenten. & re iudic. lib. 6. ibi, *ſtateram geſtẽt*
in manibus, lances appendãt æquo libram-
ne, & in omnibus, quæ in iudicijs agenda
fuerint, præſertim in ferendis, & concipien
dis ſententijs præ oculis habeant ſolũ Deum,
illius imitantes exemplum, qui querelas
populi tabernaculum ingreſſus ad dominum
referebat, vt ſecundum eius Imperium iudi-
caret, optimus etiam tex. in l. reſpiciendum,
ibi, *Reſpiciendum eſt iudicanti, ne quid aut*
durius aut remiſsius conſtituat; quam cauſa
depoſcit, nec enim aut ſeueritatis, aut clemen-
tiæ gloria affectanda eſt. ff. de pœn. Propte-
34 rea, vt explicat Ariſtoteles 5. Ethic. cap. 4.
Cœl. Rhodig. lect. antiq. cap. 16. lib. 23. Iu-
dex à Græcis vocatur *Dichaſtes*, ſicut ab
eiſdem Ius appellatur *Dicæon*, quoniam eſt
35 *dicha*, id eſt duas in partes æquales diuiſum,
ſic quoq; malus iudex dicitur iniquus, id eſt
in æqualis, vt notat Stepha. Gratian. diſcep.
forenſ. tom. 1. in præfatio. num. 23. Ita etiã
36 Ariſtoteles 5. Ethico. quem refert P. Re-
bellus de obligationibus iuſtitiæ par. 1. lib.
1. q. 1. ſectio. 3. num. 31. definit quod Iudex
eſt iuſtum animatum, & Princeps eſt cuſtos
iuſtitiæ. Nam vox iudicis eſt viua vox legis
37 l. nam & poſteriores ff. de iuſti. & iur. & ibi
Bald. & quod a iudice fit dicitur fieri ab
ipſa lege l. 1. §. omnis de veter. iur. enucle.
& verbum iudicis eſt verbum legis, l. 4. §.
duos ff. de dam. infect. Bald. in l. per hanc
C. de tempor. appell. Paris de Pute. de ſyn-
dicat. §. per ſyndicatores num. 6. & 7. in-
ſignis eſt tex. in can. iudicet 3. q. 8. ibi, *bonus*
iudex nihil ex arbitrio ſuo facit, & ex pro-
poſito domeſticæ voluntatis, ſed iuxta leges,
& iura pronũciat, ſtatutis iuris obtemperat,
non indulget propriæ voluntati. Vnde infert
Micha. Vlcurruntis de regimine mundi 4.
par. 3. q. num. 4. quod in Iudice non cadit
particularis voluntas, quia ſicut intentio le-
giſlatoris tendit ad vtilitatem communem
auth. de hæred. & falci. in prin. eadem de-
bet eſſe intentio exequutoris legis id eſt in-
dicis, facit tex. in procem. inſtitut. §. cumq;
hoc, ibi, *circa noſtras iuſsiones fidem*. quo lo-
co habetur iudicem circa iuſſiones Princi-
pis fidelem eſſe debere. Hinc Dauid Rex
Pſalm. 100. *Oculi mei* (inquit) *ad fideles ter-*
ræ, vt ſedeant mecum. Fuerunt enim iudi-
ces conſtituti ne leges vanæ fierent ac lu- 38
dibrio haberentur, Claud. Cantiuncula de
officio iudicis lib. 1 cap. 2. num. 5. vbi Cice-
ronem allegat eleganter dicentem. *Vt ma-*
giſtratibus leges, ita populo præſunt Magi-
ſtratus, vereque dici poteſt Magiſtratum legẽ
eſſe loquentem; legem autem, mutum Magi-
ſtratum. Quare iudex non debet eſſe cle-
mentior lege auth. de iudi. §. oportet. Pa- 39
ris de Pute. de ſyndicat. §. compoſitio n. 4.
Menoc. de arbitrar. q 96. num. 15. nec de-
bet in plus grauare quam lex, quia mens
iudicis præſumitur eſſe conformis menti
legis, l. & puto §. 1. ff. fam. hercisc. l. nam &
ipſum, ff. de iuſt. & iur. Bald. in l 2. C. ſi pen
den. appell. non enim licet plus iudici quam
legi l. cui eorum ff. de poſtulan. & non eſt
maioris potentiæ factum iudicis, quam fa-
ctum legis Paris de Pute. de ſyndic. verbo,
Iudex §. an ſi iudex mandat num. 24. & §.
iudices puras num. 26. Sic iudex non debet
eſſe iuris nouator, ſed religioſiſſimus obſer-
uator, vt notat Ioan. Neuizan. in Sylua nup-
tial. lib. 5. num. 4. dicitur enim legis exe- 40
quutor, non autem cognitor l. 1. § fin. ff. ad
Turpilian. Stephan. de Federicis de inter-
pretatio. iuris par. 1. n 149. bonus tex. in ca.
exit autem lex 4. diſt. ibi, *ideò autem in ipſa*
conſtitutione iſta conſideranda ſunt, quia cũ
leges inſtitutæ fuerint, non erit liberum iudi-
care de ipſis, ſed oportebit iudicare ſecundum
ipſas. Non tamẽ debet iudex, ita verba legis
amplecti & ipſis inhærere, vt mẽti, & volun 41
tati legis fraudẽ faciat, l. nõ dubiũ C. de legi.
quia ſi ſeruata legis littera, repugnãtis con-
ſciẽtiæ veritatẽ ſupplãtet, animã occidit, &
eius iudiciũ ſordecit in cõſpectu Dei, & ab

ipſis legibus damnatur, nam verba legis nõ ſunt calumnianda, ſed qua mẽte dicta ſunt, conſideranda l. exhibere, ff. de exhib. cum enim agitur de bona fide, nimia ſcrupuloſitas iuris non eſt ſectanda, quia per eam in plerunque pernicioſè erratur, l. ſi ſeruum, §. ſequitur, ff. de verb. obligat. l. ſi fideiuſſor. §. quædam, ff. mandat. l. poſthumus, ff. de iniuſ. rupt. Paul Caſtrenſ. conſ. 300. Paris de Pute. de ſyndicat. §. iudices puras num. 12.

42 Curare ſummopere bonus iudex debet ne quid iudicet, niſi vtraque audita parte, cum Rom. Pontifex in cap. 1. de cauſa poſſeſſ. & propriet. dicat contra inauditam partem neque ſe poſſe aliquid definire. Elegãs eſt illud Philippi Regis Macedonis, qui cũ altera aure occluſa accuſatorem audiret, interrogatus cur id faceret, dixit ſe eam ſeruare integram reo.

43 Debet iudex miſcere lenitatem cum ſeueritate, & quoddam ex vtraque temperamentum facere, ita vt inſit in eo & iuſte conſulens miſericordia, & pie ſæuiens diſciplina, ſicut S. Gregorius in moralib. lib. 20. par. 4. cap. 6. relatus in cap. diſciplina 45. diſt. pluribus ſacrarum litterarum locis declarat, & inter alia ex Pſalm. 22. Rege Propheta dicente. *Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Virga* (ait S. Gregorius) *percutimur, baculo ſuſtentamur: ſit ergo diſtrictio iuſtitiæ, quæ feriat, ſit & baculi conſolatio quæ ſuſtentet* Idem probat Iureconſultus in d. l. reſpiciendũ, verſic. *Pla-*

44 *nè.* Et quamuis ita verum ſit, debet tamen ſemper iudex æquitatem, & miſericordiam præferre rigori, l. in omnibus quidem maximè, & ibi latè Deci. ff. de reg. iur. l. placuit, C. de iudic. cap. fin. de tranſact. l. abſentem, ff. de pœn. vbi ſatius eſt facinus impunitum relinqui nocentis, quam innocente damnari, quia ius eſt bonum, & æquum, l. ſi me & Titium, ff. ſi cert. petat. l. 1. in

45 prin. ff. de iuſ. & iur. Fallit quando rigor eſt ſcriptus, quia tunc rigor ſcriptus præfertur æquitati non ſcriptæ, gloſ. Bart. & Salicet. in l. 1. per illum tex. ff. de legib. & gloſ. Bald. & Salicet. in d. l. placuit. Deci. in d. l. in omnibus num. 10. per l. proſpexit, ff. qui & à quib. vnde in d. cap. fin. de tranſacti dicitur quod quando ius deficit, proceditur ſeruata æquitate. Nam iudex officium pij 46
patris facere debet can. 1. 23. q. 5. ex D. Auguſtino dicente. *Imple Chriſtiane iudex pij patris officium; ſic ſuccenſere iniquitati memineris, vt non in peccatorum atrocitatibus exerceas vlciſcendi libidinem, ſed peccatorũ vulneribus curandi adhibeas voluntatem.* Et iudex patris loco creandus eſt, §. interim, vbi gloſ. in auth. de defenſor. ciuit. Ioan. Frãciſ. Pauinus de viſitationib. par. 1. q. 10. n. 115. Plaça in epito. delictorum cap. 22. num. 35. Quod etiam ſenſit Ariſtoteles lib. 8. Ethic. cap. 10. *Societas* (ait) *patris ad filios, Regni præfefert effigiem.* Eleganter Plinius in panegyr. Traianum Imperatorẽ laudans dicit eidem. *Ita cum ciuibus tuis, quaſi parens cũ liberis viuis*, & Seneca 1. de Clemen. *Principi* (inquit) *non minus turpia multa ſupplicia quam medico funera.* venuſte Claudian.

Ignoſcere pulcrum

Iam miſero, pœnæq; genus vidiſſe precãtem.

Facit ille verſus Ouidij.

Si quoties peccant homines ſua fulmina mittat,

Iuppiter, exiguo tempore nullus erit.

Ideò dicit Alciat. de præſumpti. reg. 3. præſump. 44. num. 4. quod iudicis officium magis exuberat in abſoluendo, & propterea 47
licet abſens nõ poſſit condemnari, tamen ſi conſtat de innocentia, poteſt abſolui. Meminiſſe bonus iudex debet, quod Anacletus Papa ait in cap. ſi omnia 6. q. 1. *Si omnia in hoc ſæculo vindicata eſſent, locum diuina iudicia non haberent.* Nam etſi laudata eſt apud veteres Prætoris cuiuſdam ſeueritas, cuius tribunal ſcopulum reorum vocabãt; multo tamen maiorem laudem haberet illa vox Neronis, ſi ex animo prolata eſſet, aut ſi ipſe in eadem manſuetudine perſtitiſſet, qui ſubſcripturus ſententiæ capitis in quendam: *Vtinam* (inquit) *numquam didiciſſem litteras.* Docet Bart. in l. 1. ff. de his 48
qui ſunt ſui num. 4. Iudicem ob nimiam ſeueritatẽ poſſe ab officio remoueri. Propterea dicitur, quod apes electus in Regem perdit aculeum, Paris de Pute. de Syndica. verbo. Poſt Imperatorum num. 9. Extat in 49
Catha-

Cathalonia conſtitutio 40. curiarum anni
1599 qua cautum eſt, ne Iudices Regiæ Au
dientiæ cauſas decidere valeant ex æquita-
te, niſi quæ reguletur ac conformetur regu-
lis iuris, & ijs quæ Doctores ſcripſerunt in
50 materia æquitatis. Eſt autem tanta vis iuſti-
tiæ (quemadmodum M. Tullius lib. 1. offic.
extollit) vt nec illi qui maleficio, & ſcelere
paſcũtur, ſine vlla eius particula viuere poſ-
ſint nam & Princeps latronum, niſi æquali-
ter prædam diſpartiat, aut interficietur à
ſocijs, aut relinquetur. Et ait S. Ambroſius
quem refert Rauaud. in ſpecul. iudic. nu. 33.
remota iuſtitia, regna nihil aliud eſſe, niſi
magna latrocinia.

51 Non ſolum requiritur à Iudice iuſtitia,
& rectitudo in reddendo ius alijs, ſed etiam
in vita, & moribus ſuis, vt ſuperius probaui-
mus; vndè dicit tex. in can. 1. 23. q. 2. iudicem
non eſſe in quo non eſt iuſtitia. Facit illud
Lucæ in actis Apoſtolorum cap. 1. *Cœpit Ie-
ſus facere, & docere.* Sint ergo Iudices timi-
di diuinæ iuſtitiæ, ſic Pſalm. 2. *erudimini
qui iudicatis terram, ſeruite domino in timo-
re, & exultate ei in tremore,* & S. Chriſoſt.
ait; *facile deuiat à iuſtitia, qui in cauſis non
Deum, ſed homines pertimeſcit,* tex. in cap. 1.
de ſenten. & re iudica. li. 6. l. rem non nouã
52 C. de iudic. Sint Iudices ab omni auaritiæ
labe nitidi, quia hoc eſt deterrimum vitiũ
iudicum, qui immoderatis ſportulis, & ſa-
larijs excoriant homines, & quorum oculi
muneribus obcœcantur, vt exclamat Ra-
uaud. in ſpecul. iudic. num. 18. & 19. *Cogitate*
(inquit) *auari Iudices ſi dictum Diogenis in
vita Philoſophorum in vobis militet, qui de
Diogene Philoſopho loquens refert Diogenẽ
cum vidiſſet officiales furem ducentes dixiſ-
ſe. Magni fures paruum ducunt.* Tacitus etiã
lib. 1. hiſtor. *peſſimum* (inquit) *iudicij, & ve-
ri affectus venenum, ſua cuique vtilitas.*
Vndè Eccleſiaſ. cap. 31. *Qui aurum diligit nõ
iuſtificabitur.* Sic Pythagoras aiebat auari-
tiam metropolim eſſe omnium vitiorum.
Conſonat & illud Vergilij Æneid. 3.

Quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames?

Scribit Plutarcus lib. 1. moral. Thebis olim
poſitas in publico fuiſſe iudicũ ſtatuas, eaſq;
ſine manibus, quod indicio eſſet, nihil eos à
quoquam accipere debere. Debent enim 53
mundas ſeruare manus Deo, Regi, & legi,
vt ait Imperator in auth. de mandat. Prin-
cip. 5. oportet. Ne ſint Iudices ſuperbia, & 54
arrogantia elati, quia dicit Eccleſ. cap. 32.
*Rectorem te poſuerunt, noli extolli, eſto in il-
lis quaſi vnus ex ipſis.* Et Prouerb. cap. 11.
habetur. *Vbi ſuperbia, ibi contumelia, vbi
humilitas, ibi ſapientia.* Conſiderent, quod
bene Ariſtoteles lib. 8 Ethic. ait, fortunam
quo magis proſpera eſt, eo magis formi-
dandam eſſe. Et Cicero 4. ad Herenium,
Sapienter (inquit) *cogitant qui temporibus
ſecundis caſus aduerſos reformidant.* Sint Iu-
dices inter ſe ſumma beniuolentia, & hu- 55
manitate coniuncti, & à ſuperbia, & inuidia
inter ipſos (quod eſt frequens, & domeſticũ
malum) mundi, ne de eis dicantur verba il-
la elegantiſſima Senecæ in lib. 2. de ira. *In-
ter iſtos quos togatos vides, nulla pax eſt;
maiore grauantur, minori graues ſunt: fœ-
licem oderunt infelicem contemnunt.* Ne 56
præponantur Iudices mulieribus, & ſcortis
obcæcati, quia ex Salomone in Prouerb.
Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſa-
pientes. Rauaud. in ſpecul. iudic. num. 13.
incedant honeſtis veſtibus, capillis non cõ-
ptis, neque trinctis, vel fuco ornatis more 57
fœminarum: quare Plutarcus quem refert
Simanc. de Cathol. inſtit. tit. 46. num. 59.
ſcribit Philippum Regem Macedonem ea
ex cauſa Iudicem quendam officio ſuo pri-
uaſſe. Narrat Horatius patrem ſuum, cum
ſibi virtutis, & officij præcepta traderet, lau-
dandarum actionum exempla ex iudicibus
potiſſimum ſumere ſolitum eſſe *Sic me*
(inquit:)

Formabat puerum dictis: & ſiue iubebat,
Vt facerem quid: habes auctorẽ,
quo facias hoc,
vnum ex iudicibus ſelectis obijciebat.

Guillelm. le Rouill de iuſtit. & iniuſti. lib. 58
3. cap. 3. num. 9. ſcribit, quod quatuor con-
ſtituunt Iudicem malum ſcilicet amor, ti-
mor, odium, & cupiditas prout dicitur in
ca. quatuor cum 2. ſeq. 11. q. 3. Paris de Pu-
te. de Syndic. 5. Syndicatur num. 1 notat,
quod octo Iudicem peruertunt, nempe ti-
mor,

mor, cupiditas, odium, & amor, de quibus in d.cap.quatuor, rurſus impietas erga pauperem in iudicio, cap eſt iniuſta 24. q.4. nimia ſeueritas, & nimia remiſſio, cap.diſciplina 45. diſt. & ignorantia, inſtit. de obligat. quæ ex quaſi delic. naſcun. in prin. &
59 d. cap. quatuor. Expedit Reipub. grauiſſimas pœnas contra malos, & corruptos iudices conſtitui: vt feciſſe Cambiſen Perſiæ Regem, tradit Herodotus lib.5.& Valerius lib.6.c.3. qui daturo in omnem poſteritatem exemplo, ſupra iniuſti iudicis corium in lora diſſectum eius filium & ſucceſſorem ſedere iuſſit: vt cum à paternæ improbitatis imitatione paterni ſupplicij memoria re
60 uocaret. Boni iudices non debent labori parcere, neque in laboribus Aduocatorum confidere, cum ſupplere debeant in iure, quæ Aduocatis deſunt, vt C. illo tit. ſed imitari quæ Traiano Imperatori dixit Plinius in Panegyr. quod in negotijs Reipub. ſemper laborabat & pro refectione laboris ſibi erat laboris mutatio. *Inſtar refectionis* (inquit) *exiſtimas mutationem laboris*, vel imitari quod, vt ſcribit M.Tullius lib. 3. officio. dicere ſolitus erat P. Scipio Africanus ſe nunquam minus otioſum eſſe, quã cum in otio eſſet, neque minus ſolum, quam cum
61 ſolus eſſet. Frequẽs eſt iudicum vitium ſtudijs & exercitijs ab officio, & profeſsione ſua alienis multum occupari, quæ non leuis dæmonis tentatio eſt, cum legibus & cauſis litigantium ſtudere teneantur, licet aliquando magnam operam dederint Iuriſprudentiæ: nam litterarum ſtudiũ, vt pulchrè animaduertit Pater S.Maria in Polit.Chriſtia. cap. 9. comparatur cibo, qui ad victũ quotidie repetendus eſt, quia hodie conſumptus eſt, qui heri ſumptus fuit.

§. 4.

62 DEmum à iudice poſcimus maturitatẽ, qua iudicium quodammodo etiam ſi amarũ ſit, ſua dulcedine temperet, de qua Sapien. cap. 12. *Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate omnia iudicas*. Sic nulli iudices cathedram iuſtitiæ obtinere debent, niſi prudentia præditi, & modeſtia, vt ait Ranaud. in ſpecul. iudic. nu.12. latè Boadilla in politic.tom.1.lib.1. cap.5. & tom.2. lib.3.cap.11. Et Ariſtoteles 3. Politic. cap. 3. 63
prudentiã ait propriam eſſe virtutem eorũ, qui Rempub. adminiſtrant, & S. Bernardus in Cant. ſermon. 49. *Diſcretio* (inquit) *omni virtuti ordinem ponit*; & Plato in Menone, *Prudentia virtutem ipſam ducit*. Nam teſte Speculatore, tit. de inſtru. editio. §.14. adminiſtrator alterius dari non poteſt, qui ſui moderator eſſe nequit. Hoc nimirum Caliſtratus Iureconſultus ſignificat in l. obſeruandum, ff. de offi. præſid. illis verbis. *Summatim ita ius reddere debet, vt auctoritatem dignitatis ingenio ſuo augeat*. Summã exigit à iudice prudentiam ad excutiendam veritatem in cauſis præſertim criminalibus Fredericus Schench in tract. de teſtib. n 67. & quomodo iudices debent à reis veritatẽ extorquere, docet Roderic. qq. regul. to.2.
q.19. art. 1. Non debet iudex aduerſus ſub- 64
ditos, etiam quos malos putat, verbis excãdeſcere, vt pulchrè notat Amadeus Iuſtinus de Caſtello in tract. de ſyndicat. n.158. Ant.Gomez ad ll. taur. in legem 2.num.4. & probat tex. in d.l. obſeruandum, ibi: *Neque excandeſcere aduerſus eos quos malos putat*. optimus tex. de iudice iniuriãte ſubditos in l.nec 32.ff. de iniur. Roderic.qq.regular.tom.2. q 41. art 2. & 3. vbi an prælati poſſint contumelioſis verbis afficere ſubditos, & quemadmodum in eis dicendis excedentes puniantur, Caroci. de remed. cõtra præiudicial. ſentent. excep. 44.n.96. vbi de remedio appellandi, & recuſandi ſuſpectum huiuſmodi iudicem, Paz in prax.6. p.1. tom. in procem. num.45 vbi de conuiciante appellanti, clem. vnic. verſic. Et appellationibus, & ibi Zabarel. & Papor. de exceſſib. prælat. vbi de iudice non deferente iuſtæ appellationi, & appellantem carcerante, aut iniurioſè tractante, vel recuſante
audire. Poteſt tamen iudex in carcerẽ mit- 65
tere ſubditum, qui verbis aut facto non exhibet ſibi reuerentiam, l.continet, ff. quod met. cauſ. l.1. & ibi not. ff. ſi quis ius dicen. non obtemper. Angel. in l.iniuriarum, ff. de iniur. & de reſpondente irreuerenter, ſeu iniurioſè iudici, Garcia de nobilitat. gloſ.9. n.31.

Digitized by Google

n.31.32.& 36. Seſſe de inhibit. c.9.§.2.n.59.
& ſeqq. Nam,vt ait Speculator. quē refert
Rauaud.in ſpecul iudic.n.13. Sapienti ſi oc-
66 caſionem dederis,ſapientior erit. Neque ve-
ro obſtat,quod ait Iuſtinianus in authen. de
mandat.princip.§.deinde competens, iudi-
cem delinquētibus terribilem ſe oſtende-
re debere : nam terribilem interpretatur
Bouadil in polit. tom.2. cap.11. lib.3. n.27.
odio delicti, non autem iniurioſis verbis la-
67 ceſcendo delinquentem. Abſtinere debet
iudex in puniendo ab ira quia,vt ait Cicer.
2.de offic. iratus ad pœnam qui accedit, nū-
quam mediocritatem illam tenebit quæ
eſt inter nimium & parum.Sed & magis à
gaudio in plectendo cauendū: quia vt Clau
dian. conſul Mallij canit, qui fruitur, pœna
ferus eſt. Conſulit quoque Lipſius politic.
lib.4.cap.11. poſt Tacit. Agricol. ne ſpectet
ſupplicia,nam & Nero ſubtraxit oculos,iuſ-
ſitque ſcelera,non ſpectauit. Is quoque au-
ctor eod.lib.cap.1. docens quatra prudentia
vti debeat aduerſus malos, adducit locum
Senecæ 1.de clemen. vbi ait nullum animal
moroſius eſſe, & maiori arte tractandum
quam homo, & ſubdit Lipſius, *ne animalia
quidem cætera domueris ſine tractatione,&
arte:quomodo ergo ſperas hominem?* Imo iu-
dex aliquem damnans ad mortem, vicem
illius dolere debet, vt late tradit, & admo-
net Miranda in ordi. iudic. quæſt.28. art.7.
concluſ.7. nam vt ait S. Auguſtin.in epiſto-
la ad Marcellinum, vera iuſtitia compaſſio-
nem habet,falſa autem dedignationem, &
Sueton. Tranquil. in vita Veſpaſiani eum
laudat,quod ex nullius cæde lætatus fuit,ſed
iuſto etiā ſupplicio plectens ſēper ingemuit.

Non debet iudex facile credere, Ro-
deric.tom.2. regular. qq. q. 8. & 9. artic. 6.
Campanilis in diuerſorio iuris Canonici,
rubr.3 n.13. Non debet eſſe nimis credulus,
68 neque nimis incredulus, & difficilis ad cre-
dendum, l.fin. in prin. cum ibi not. C. de
accuſatio.& l.fin. cū ibi not. ff.eod. ſed me-
diocris,ideſt mediam viam tenens, nō de-
clinans ad dexteram, neque ad ſiniſtram,
Iacob. de Bellouiſ. in pract. iudic. 2. par.
rubr.de inquiſitionib. n.28. & ſeqq.cum iu-
dex medius eſſe debeat. Vnde nihil iudicet
aut deliberet,nec reum capiat ad ſolam re-
lationem partis, etiamſi fidedigna perſona
videatur. ſed informatione ſemper recep-
ta,ſicut iniuſtē proceſſum fuit contra Ioſeph
ad ſolam denunciationem vxoris Putifar
Geneſ.cap.39. Bellouiſ. vbi ſupra. Maſcard.
de probation.tom.1. concluſ.36. nu. 14. &
concluſ.35. nu. 31. Farinac. tom. 1. criminal.
tit.4.de carceri.q.27. nu. 111. & ſeq. Curet 69
admodum ſi contra potentiores procedat,
non ſolum iuſtē agere, ſed etiam iuſte vi-
deri agere,fundando,ac roborando quæ fa-
cit,vt tutus euadat, ſicut aduertit Bouadill.
in polit.tom.1.lib.1.cap.11.n 18.

Non debent iudices in ſententijs profe- 70
rēdis præcipites eſſe,iuxta tex. in cap.Deus
Omnipotens 2.q.1. & in l ſi vindicari, C. de
pœni. quia ſi iudices rapidiſſimis pennis ad
ſententias proferendas volitant, & veloces,
ac præcipites ſua ſibi prudentia cauſas gra-
ues,ac difficiles dirimunt, iudicia non ſana,
ſed prauā pronunciant,cap.ſciendū 29.diſt.
cap.graue 35. q.9. l. 2. C. de ſenten. ex bre-
uic.recitan. Felin.in cap Eccleſia S.Mariæ
n.14.& 15. de conſtitution. Rolan. conſ. 90.
n.42.vol 1 Notabile eſt quod cēſet Ledeſ-
ma in ſumm.tom.2. tractat.8. cap.22. con-
cluſ 7 iudicem qui præcipitanter ſententiā
profert,peccare mortaliter & teneri ad re-
ſtitutionem totius damni, quod inde pars
ſentit. Vnde præcipitatam iudicis volunta-
tem, nouercam iuſtitiæ ius appellat clem.
paſtoralis,§. verum,& ibi Cardin. 1. notab.
de ſenten & re iudic. & qui celeriter pro-
nunciat, ſe præcipitat, cap. nullum 30. q. 5.
ſed maturo conſilio ex allegatis, & probatis
ſententias ferant, cap. ſummopere, & ibi
gloſ 11.q 3.Couar lib.1.var.reſol.cap.1.n 6.
iuxta prouerbium Eraſmi. *Feſtina lente.*
Menoch. de arbitr. lib.1. q.42. vbi de ſen-
tentia præcipitanter lata, Maſcard. de pro-
bat. vol 1. concluſ. 241. vbi quod ſententia
præcipitanter lata eſt nulla, & ex ea præſu-
mitur dolus,& fraus contra iudicem,Rugi-
nel de appellation. §.11 gloſ 3. Mirand. de
ordin.iudicia.q.28.concluſ.3.& 9.artic 7 &
melius eſſe iudicem peccare in tempore
quam in iure dicit Garcia de benefic. 6.p.
cap.2. num. 47. in fin Oportet enim iudi-
cantem

Digitized by Google

cantem 30.q.5. S.Gregor. moral. 19. ſuper illud Iob 29. *Cauſam quam neſciebam, diligentiſsimè inueſtigabam*. eleganter Tacit.1. Hiſtor. ait ſcelera impetu, bona cōſilia mora valeſcere. & Seneca in prouerbijs, *Ad pœnitendum* (inquit) *properat qui cito iudicat.*

71 Imò expedit interdum iudicem ab inſipiētibus petere conſilium iuxta glo.1. in cap. ad audientiam de conſuetud. vbi Panormitanus refert Bartulum in cauſis, in quibus cōſulebatur, ſæpius cum mercatoribus cōferre ſolitum fuiſſe. & monet Chaſſaneus in Catal. glor. mund. par.11. conſ.9. ex Speculatore, vt etiam minus peritos conſulamus, cum quibus conferre aliquādo profuit.

72 Debet iudex facilem ſe admodum præbere in audiendo partes, l. obſeruandum, ff. de offic. præſid. ibi, *Obſeruandum eſt ius reddenti, vt in adeundo quidem facilem ſe præbeat.* Debet omnium deſideria audire, l. nec quicquā, § aduocatus, ff. de offic. Proconſul. Paris de Pute. de ſyndicat. verb. Iudex in tribunali n 1. & contra iudices qui ſe difficiles in hoc reddunt exclamat, & inuehitur Bouadill. in polit. tom. 2. lib. 3. cap. 14. n. 91. 92. & 94. plura tradunt Marta de iuriſdict par. 4. caſu 146. & 147. Caſſan. cōſ. 38. Elegantia ſunt verba illa Plinij de Traiano Imperatore loquentis. *Nulla in adeundo difficultas, nulla in reſpōdēdo mora, adeūt ſtatim, dimittuntur ſtatim, tandemque Principis fores excluſa negociantium turba non obſidet.* Sic Philippum Macedonem patienter tuliſſe ferunt obiurgatum ab anicula, cui audiendæ ſibi otium eſſe negauerat: cū illa retuliſſet, ne regnaret igitur, ſi audiendis ac dijudicandis cauſis vacare nollet.

73 Non debet iudex motus animi ſui facile detegere, ſed multa per diſſimulationem tranſmittere, d. l. obſeruandum, ibi, *Neque precibus calamitoſorum illacrymari oportet, id enim non eſt conſtantis, & recti iudicis, cuius animi motū vultus detegit.* ff. de offic. præſid. & in proœ. ff. § his igitur, & l. vbi, C. de falſis cum ibi not. l. iubemus, C. de edili. cap. qualiter & quando 2. nom. de accuſatio. Iacob. de Belloviſ. in practi. iudicia. par. 2. n. bric. de inquiſitionib. num. 26. & 27. Debet enim iudex habere & conſeruare modum, l. ſolent, §. non vero id, ff. de offic. Proconſ. l. ſed ſi quid, §. ſufficienter, l. locum, §. ex eo cum ibi not. ff. de vſufruct. Admonet Decian. tom. 2. criminal. lib. 7. cap. 17. num. 36. ne iudices in occulto audiant partes, ſed in publica audientia, neque ſinant, vt ſibi ad aurem loquantur, quia hoc ſuſpicionem inducit, Cardinal. in clem. diſpendioſam quæſt. 43. de iudic. Ioſeph. Maſcard. de probatio. concl. 1177. num. 12.

Quamquam iudex propter preces ro- 74
gantium, quæ aliquando importunæ ſpeciē vis conſtituunt, & violentiæ comparantur, Afflict. deciſ. 69. Barboſa de poteſtat. Epiſcop. par. 3. allegat. 104. num. 3. non debet à iuſtitia deflectere, non tamen debet eſſe omnino inexorabilis, neque in hoc gloriari; nam vt Cicero ait in epiſtol. 2. familiar. ad Curion. Qui maleuolo ſunt animo, deteriores fiunt rogati, & multi Sancti leguntur pro delinquentibus, & litigantibus rogaſſe iudices. Sed ſumma prudentia vti 75
debet circa preces rogantium interdū nimis importunas, & circa vxorem, & filios negotijs litigantium ſe immiſcentes, & pro illis orātes, quæ quia perbelle tradit, & proſequitur Bouadill. in politic. tom. 2. lib. 3. cap. 10. ipſum allegaſſe ſufficiat. Illud vnū addam quod refert Tacitus lib. 3. annalium in Senatu Romano Seuerum Cecinam ſententiam ſuam dixiſſe, ne quis legatus Prouinciæ Roma miſſus, vxorem ſecum duceret in Prouinciam, vt omnis mulieribus tolleretur imperitandi occaſio. Nā ait Ariſtoteles lib. 2. politic. capit. 7. *Quid intereſt mulieres imperium teneant, an viris imperantibus mulieres imperitent?*

Non debent iudices eſſe loquaces, & 76
verboſi, vnde Marcus Mantua in Dialogo, ſeu tractat. de concilio num. 90. refert iudicem, digitum pollici proximum ſalutarem à veteribus appellatum fuiſſe idcirco, quia illo ori admoto ſilentium hominibus admonemus, & num. 88. ſilentium vocat cultum Iuſtitiæ, & quod Pytagorici Diuinum opus opinati ſunt, cuius Deus nobis eſt præceptor, ad quod facit

Pſal. 61. *Semel loquutus eſt Deus.* & Eccleſ.
21. *In ore fatuorum cor illorum, & in corde
ſapientium os illorum.* Nec tamen iudex ta-
cere debet, vbi loqui oportet; vnde Iſaiæ
cap. 56. *Canes muti non valentes latrare.* &
cap. 6. *Væ mihi quia tacui.* S. Gregor. in
cap. ſit rector 43. diſt. & Eccleſ. 3. *Tempus
tacendi, & tempus loquendi.* & alibi dicit
77 Scriptura. *Vir ſapiens tacebit vſque ad tem-
pus.* Sed præcipuè iudices obſeruare ſecre-
tum negotiorum geſtorum debent, vnde
Peguera in prax. crimin. cap. 8. num. 12.
tribus boni iudicis qualitatibus, quas Bar-
tolus cōſiderauit, quartam adiungit, vt ſer-
uet ſecretum. & num. 19. docet intempe-
ſtiue detegentes ſecreta eorum quæ in Cō
cilio tractantur, & geruntur, non ſolū lætale
peccatū cōmittere, ſed & grauiſſimis pœnis
temporalibus plecti, quod & de conſiliarijs
Principis, qui reuelant ſecreta conſilia eius,
tradidit Paris de Pute. de ſyndic. in verb.
Excedunt conſiliarij. num. 1. 2. & 3. vbi etiā,
quod conſiliarius reuelans ſecreta, dicitur
præuaricator, & quod debet remoueri, niſi
promiſerit non reuelare ſecreta conſilij il-
liciti, quia poteſt ſine metu periurij reuela-
re per gloſ. in cap. ego M. de iur. iurand. in
verb. *nulli pandam.* & quod conſiliarius qui
votum alicuius de Concilio propalauit ei
contra quem dictum eſt, tenetur pœna, l. ſi
quis aliquid, §. inſtrumenta, ff. de pœn. Iu-
dex quoque ſicut notarius reuelans dicta
teſtium ante publicationem tenetur pœna
falſi, l. 1. §. qui inſtrumenta de falſ. Stephan.
Gratian. diſcep. forenſ. tom. 1. capit. 100.
num. 55. qua etiam pœna tenetur iudex qui
declarat parti ſententiam, quam daturus
eſt, Auiles in cap. 1. Prętor. gl. ſ. *Promeſa.*
num. 12. Paris de Pute. de ſyndic. in verb.
Subijcio ſubtilem. num. 7. Eleganter Se-
neca lib. 4. de virtut. *Vir prudens* (inquit)
*ſecreta non prodit, tacenda enim tacet, &
loquenda loquitur.* Oſorius lib. 8. de Regis
inſtitutio. ait quod iudex conſiliarius qui
ſecreta Concilij detegit, Regis proditor,
& patriæ euerſor exiſtimandus eſt. Pulchre
Tertulianus in Apolog. cap. 30. *Præcamur*
(dicit) *Imperatoribus vitam prolixam, exer-
citus fortes, Senatum fidelem, hæc Cæſaris
vota ſunt.* Animaduertit Pater Ioann. à
S. Maria in politic. Chriſtian. capit. 29. §. 3.
conſiliarios Principis non ſolum oportere
ſeruare ſecretum in ijs quæ dicta non ſunt,
ſed & in ijs quæ dicta nō prōſunt. Ammia-
nus Marcellinus lib. 21. ſcribit eos ſolum
apud Perſas in Concilio admiſſos fuiſſe qui
tacere ſolebant, & ab eiſdem capitalem
pœnam fuiſſe impoſitam contra ſecreta
Concilij propalantes. Refert Valerius Ma-
xim. lib. 1. capit. 1. Nunquam inter Ro-
manos quemquam fuiſſe repertum qui ea
quæ in Senatu agebantur, detegeret, præ-
ter Q. Fabium, qui cum in ſua prædia ali-
quando proficiſceretur, atque in itinere
Pub. Craſſum reperiſſet, eidem quidquid
in Senatu de bello Punico actum fuerat,
patefecit, cum ſibi falſo perſuaderet ipſum
Craſſum alterum ex Senatoribus eſſe: ob
quod à Senatu, quamuis ignorās peccaſſet,
punitus fuit.

Sicut ſuperbia & arrogantia in iudice 78
vitium deteſtandum eſt, ita ipſe tamen ſua
prudentia operam dare debet ne contem-
natur in officij dignitatis opprobrium, &
iuſtitiæ adminiſtrationis graue malum.
eleganter Caliſtratus in d. l. obſeruandum,
ibi, *Sed contemni ſe non patiatur, vnde man-
datis adijcitur ne præſides Prouinciarum in
vlteriorem familiaritatem Prouinciales ad-
mittant, nam ex conuerſatione æquali con-
temptio dignitatis naſcitur,* ff. de offic. præ-
ſid. text. in l. nec quicquam, §. circa, ff. de
offic. Proconſul. & legat. late Gregorius
Tholoſan. de republic. lib. 8. cap. 4. Gra-
tian. diſcep. forenſ. tom. 3 cap. 538. nu. 64.
& ſequentib. Thomas Mieres par. 2. colla-
tio. 6. capit. 17. num. 7. nam contemni
ſolet magiſtratus, ac regendi frangitur au-
ctoritas, dum nimium ſeruatur humilitas,
capit. quando 86. diſ. & nimia humilitas,
vel neglectus dignitatis Superiori, & digni-
tati officit, Concil. Tridentin. ſeſſ. 25. de
reformat. capit. 17. Debet tamen iudex 79
reuerenter viros honoratos ſalutare, l. vl-
tim. C. de offic. diuer. iudic. cum etiam à
Superioribus debeatur inferioribus honor,
l. potioris, §. 1. C. de offic. rector. pro-
uinc. capit. eſto 93. diſtinct. Gratian. diſ. fo-
renſ.

renſ. tom. 2. cap. 234. num. 15. & 19. Vn-
de illud, L. Craſſi Senatoris. ***Non es mihi
Philippe Cōſul, quia nec tibi ego Senator ſum.***
Valeri. lib. 6. capit. 8. Cicer. lib. 3. de orat.
Sic Plutarc. lib. de præcept. nuptialib. refert
quod ſenes hortabatur Plato, vt iuuenes
venerarentur, vt & illi erga ipſos verecun-
diā conſeruarent. Chaſſan. in Cathal. glor.
mund. par 1. conſider. 21.

80 Oportet iudices magno animo eſſe er-
ga inuidos detractores, & maledicos, vnde
Seneca in Medea. ***Ars*** (inquit) ***prima Reg-
ni eſt poſſe inuidiam pati.*** & Senec. 1. de
clemen. ***Magni animi*** (ſubdit) ***proprium
eſt placidum eſſe, tranquillumque, & iniu-
rias, atque offenſiones ſuperne deſpicere.*** Quā
laudabile factum Iulij Cæſaris, qui cum epi-
ſtolas inuidorum ſuorum deprehendiſſet,
noluiſſe eas legere, ſed comburi iuſſiſſe fer-
tur, quia (ait Seneca lib. de ira cap. 23.) gra-
tiſſimum putauit genus veniæ neſcire quid
quiſque peccaſſet. Pulchra ſunt illa verba
eiuſdem Senecæ lib. 1. de clemētia cap. 10.
***Nonne agricolæ Ioui maledicunt? nautæ non
conuitiantur? quid ergo ignorat hoc Iuppi-
ter? imò ſcit: ſi omnes conuitiatores ſuppli-
cio afficeret, quibus imperaret, non haberet.***
Prudens iudex Zoilorum, ſeu detractorum
linguis ſurdus fieri debet, ſicut Luna latrati-
bus canum, qui noctu in eam latrare ſolent,
ipſa vero quaſi minuta iſta animalia deſpi-
ciens, iter ſuum facit, de quo elegans eſt Al-
ciati emblema 164. vbi de huiuſmodi pul-
chrum illud carmen.

*Et latrat, ſed fruſtra agitur vox irrita ven-
tis.*
Et peragit curſus ſurda Diana ſuos.

81 Aſſentatoribus iudices aures, ne præbeāt,
quia adulatores (ait S. Hieronymus) ſunt
hoſtes, & ſcintillæ diaboli, & propinant po-
cula mortis. Vnde Iſaiæ 3. ***Popule meus qui
te beatum dicunt, te ſeducunt.***

82 Pluribus igitur pollere virtutibus, pluri-
bus animi dotibus præditum eſſe Iudicem,
ſiue Aſſeſſorem oportet, vnde Eccleſiaſ. c. 6.
83 *Conſiliarius ſit tibi vnus ex mille.* Exiſtimat
Iuſt. Lipſius polit. lib. 3. cap. 4. bonos iudices
ſiue conſiliarios per Principem indice fama
quærendos eſſe, non ex commēdatione, aut
precibus paucorum: quia vt ait Plini. in pa-
negyr. ſinguli decipere, & decipi poſſunt:
nemo omnes, neminem omnes fefellerūt.
& idem Plin. in panegyr. ***Tales nos crede***
(inquit) ***qualis fama cuiuſque eſt.***

§. 5.

EX his efficitur, quod pro iudice tanquā 84
pro viro bono, & ſapiente, atque pluri-
bus virtutibus exornato ſemper in dubio
præſumitur, l. 1. in fin. ff. de offic. præſid. l.
vlt. C. ad l. Iul. repetun. auth. ius iurand.
quod præſtat. ab his, in prin. l. 2. C. de of-
fic. ciuil. iudic. l. 1. C. de præd. curial. lib. 10.
cap. illud, cap. ad audientiam de præſcrip.
latiſſimè Menoch. de præſump. lib. 2. præ-
ſump. 67. & ſeq. Maſcard. de probation.
tom. 3. concluſ. 1132. Tiraquel. de pœnis tē-
peran. cauſa 58. num. 2. Bouadill. in politic.
tom. 2. lib. 5. cap. 1. ex n. 199. vbi latè docet 85
quæ probationes contra iudicem requirā-
tur, Auiles in cap. 1. prætor. gloſ. *Fiel*, n. 29. 86
& in iudicio ſyndicatus cap. 1. ex nu. 11. vbi
num. 12. probat iudici fauendum eſſe in
ſyndicatu ſine ſcrupuloſa inquiſitione, Al-
phonſ. Narbona ad ll. regi. lib. 1. tit. 7. lege
31. gloſ. 16. n. 2. & 15. vbi limitat in iudice, qui
media pecunia officium adeptus eſt, Gabr.
Berar. in ſpecul. viſitatio. cap. 5. vbi nu. 28.
limitat in iudice qui ex abrupto, & parte
inaudita procedit, & nu. 30. in iudice peda-
neo, & ignaro, Paz in practic. 1. tom. 8. par.
cap. vnic. n. 15. Ideo non admittitur contra 87
iudicem ſicut contra alios reos iuramentū
in litem, Bouadil. vbi ſup. num. 2-1. & in du
bio præſumitur iudex ex imperitia iudicaſ-
ſe, & non doloſe, Iaſ. in l. 1. C. vt omn. iudi-
ces tam ciuil. Paris de Pute. de ſyndicat.
verb. *Iudex* num. 10. Sic iudex non dicitur 88
inferre metū, Archidiac. in c. ſi ſacerdos 6.
q. 1. Aloyſ. Leo in l. ſi quis in hoc num. 49.
C. de Epiſ. & cler. & eius præſentia omnem
ſuſpitionem vis & metus, ac fraudis exclu-
dit, Ceuallos practi. qq. quæſt. 234. num 7.
Gutier. de iur. confirma. part. 1. cap. 7.
num. 10. & 11. & ſtatuto requirente con- 89
ſenſum mariti, vel conſanguineorum ſup-
plet quandoque auctoritatem, & cōſenſum
illorum

illorum Tiraq. de legib. connubial. glo. 8. in verb. de ſon mary num. 20. Roman. conſ. 36 Caſtren. conſ 119. Cancer. p. 2. cap. 1. nu. 99. & 100 vbi de conſenſu paterno in contractibus filiorum fam. per conſtitutiones
90 Cathal. nit requiſito. Et pro ſententia ipſius, & geſtis ab illo præſumitur, Menoc. de a. bitr. lib. 2. caſu 4. num. 5. Maſcar. de probatio. concluſ. 35. Maceraten. lib. 1. reſol 50.
91 num. 10 Hen ic. de exco. cap 15 § 3. vbi an liceat contra iudicis ſententiam adhærere opinioni aduocati, Garcia de benefi par.
92 12. cap. 2. num. 68. Gratia diſ ferenſ. tomi. 4. cap. 669. & procedit etiam ſi à ſententia ſit appellatum Surd. de alimen tit. 1. q. 120. num 11 Couar. pract. cap 6 num. 6. Scaccia de appella q 1 1 amp. 7. num 65. Rugirel de appell. t. cap. 1. n. m 10 & ſeq.
93 Qui plura de qualitate iudicis, & quales elegi & eſſe debeant iudices, ſcire voluerit, adeat Dionyſ. Carthuſia ſuper cap. 7. Euāgelij S Ioan ad illa verba *Nolite iudicare ſecundum faciem.* Flamin. Cartar. de execut. ſenten. capto bannito. in præfatio. nu. 100. Auiles in cap 2 prætor. in gl oſ en iuſticia, Neuizan. in Sylu. nupti. lib. 5. ex nu 90. Ioan. Matienço in Dial. g relator. 3. par. ex cap. 6 Roderic. to. 3. qq. regular. q. 34. art. 2 & 3. Peguera in prax. cri cap. 7 & 8.
94 Et in ſpecie an exteri vel originarij ſint potius aſſumendi iudices (quæ frequens eſt diſceptatio) Gutier. prac. qq lib 1. q. 14. Cenedo Canonic. qq. q. 18. Pegu ra Daualos in directo. iud. Eccleſ. fori cap 9. 1. par. Couar. pract. qq. cap. 4. num. 5. Oliba de iur. fiſc. c. 13. ex num. 31. Auiles in cap. 4. prætor. in gl . tierra. Menoc. l b. 5. præſump. 12. n. 19. Iuſt. is Lipſi. polit l. b 3 cap. 4. vbi defendit non exteros aut aduenas creandos eſſe iudices, quia vt ait Cicer. 2. de orato. ad conſilium de Repub. ca dandum caput eſt noſce rempublicam. Paris de Puteo de ſyndicat in verb. aſſeſſor. num. 16. cum 3. ſeqq.
95 In noſtra Cathalonia iudices non poſſunt eſſe qui non ſint originarij. & domiciliati in ea, conſt. 3. 4. 11. 12. & 16. & tot. tit. *Que tots los oficials en Cathaluña ſien Catalans* & conſt. 14. tit. *De perſonas prohibidas regir o, cis.* Thom. Mier. par. 1. collatio. 6. cap. incip. *Vlterius confirmantes.* Cancer. var. par. 3. cap. 3. num. 108.

EX QVÆSTIONE II.

SVMMARIVM.

1 *Nihil tam Regium eſt quam iudicare, & Reges ipſi antiquitus iudicabant.*
2 *Omniũ pecuniæ dignitas exiſtimatio, & ſalus poſita ſunt in poteſtate eorum qui iudicant.*
3 *Nulla nobilior Philoſophia quam iudicare.*
4 *Iudicandi munus dignitas eſt.*
5 *Doctores conſtituti ſunt in dignitate, quiá iudicandi ius habent.*
6 *Dignitas quid ſit.*
7 *Infamis repellitur à iudicando propter dignitatem iudicandi.*
8 *Iudices propter dignitatem iudicandi, nobilitatem habere dicuntur.*
9 *Iudices durante officio, atque etiam tempore ſyndicatus non tenentur hoſpitari in domibus ſuis propter ſuam nobilitatem.*
10 *Neque ad alia onera realia, ſeu perſonalia.*
11 *Iudices perdunt priuilegiũ dignitatis ſi de furtis & ſceleribus conuincantur.*
12 *Iudices ſunt miniſtri diuinæ iuſtitiæ in terris.*
13 *Iudices ſunt capita Reipublicæ, & patres Reipublicæ, & qui eos offendunt pœna parricidij tenentur.*
14 *Iudices ſunt loco Regis præpoſiti in adminiſtratione iuſtitiæ.*
15 *Iudices vocantur Sacerdotes, & aliquando Dij.*
16 *Iudices ſunt membra corporis Principis, & num. 34*
17 *Iudex eſt tutela publica.*
18 *Iudicis ac Principis eſt eadem conſcientia.*
19 *Iudex vtitur eadem auctoritate, quam Princeps habet.*
20 *Idem honor debetur Aſſeſſori, qui debetur Poteſtati.*

21 Qui-

21 *Quare iudices ſedendo iudicare teneantur.*

22 *Locus vbi ius redditur, appellatur Sacer, & ornatur.*

23 *Olim iudices Sacerdotes erant.*

24 *Index ſedere debet in Cathedra præ omnibus alijs.*

25 *Illuſtres, & ſuperilluſtres litigare debent per Procuratorem, & quare, & quid ſeruetur in Parlamento Franciæ.*

26 *Iudiciarium munus falſo aſſumentes, quod crimen committant.*

27 *Poſt Diuinam, & Regiam Maieſtatem Prætoria numeratur.*

28 *Ad ſalutandum iudicem omnes ciues cogi poſſunt, & an ignobiles cogi poſſint dimittere ſedes nobilibus.*

29 *Iudici tenentur reuerentiam præſtare etiam exempti.*

30 *Poſt Principem Regij Conſiliarij ſalutãdi ſunt quia tanquã à Principe ſubrogati aſſumunt qualitatem principalis etiam in honore.*

31 *Princeps honorat eos, qui honorant iudices.*

32 *Omnes honores, & dignitates temporales à Rege tanquam à fonte procedunt.*

33 *Iudices debet Princeps extollere ad ſublimiores dignitates.*

34 *Princeps eſt caput Regiorum Senatorũ, & inter eos connumeratur, & ſacri appellantur.*

35 *An Regij Senatores in proceſſionibus poſſint ſeparari à domino Rege, ſeu ipſius Locumtenente.*

36 *A Principe loco patrum honorantur, & quare.*

37 *Atrox iniuria dicitur quæ Regijs Senatoribus infertur.*

38 *Selectiſſimæ laudes Regiorum Senatorũ ex hiſtorijs Regum, & probatis auctoribus petitæ.*

39 *Regij Senatores præſumuntur doctiſſimi & meritiſſimi, & quare.*

40 *Eligi ſolent, ſeu debent in Regios Senatores illi qui alia munera glorioſe geſſerunt.*

41 *Regij Conſiliarij quam neceſſarij ſint Principi, ſicut vera conſilia.*

42 *An Princeps ardua negotia poſſit abſque procerum ſiue conſiliariorum ſuorum conſilio expedire.*

43 *Regij Senatores in feſtis, & proceſſionibus publicis debent ob reuerentiam Principis intereſſe & alijs præcedere.*

44 *A Regiorum Senatorum ſententijs non datur appellatio & quare.*

45 *Qui eos offendunt crimen læſæ Maieſtatis committunt.*

46 *Non honorantes conſiliarios Principis incurrunt pœnam quaſi ſacrilegij, & qui dubitant an illi digni ſint.*

47 *Regij Senatores viris honoratis reuerẽtiam exhibere debent, & an illis licitum ſit appetere, vel petere ſalutationes.*

48 *De præcedentijs Regiorum Senatorum, & aliorum magiſtratuum qui agant.*

49 *Regius Cancellarius in Cathalonia præcedit Gerenti vices generalis Gubernatoris Cathaloniæ.*

50 *Regens Cancellariam præcedit omnibus Comitibus, & Marchionibus, & quid in Eccleſia Cathedrali.*

51 *Regij Senatores inter ſe pro antiquitate ſui officij antecedunt.*

52 *Vnus ex Regijs Senatoribus præcedit Regenti Theſaurariam Regiam.*

53 *Locumtenens in officio Magiſtri Rationalis ſuæ Maieſtatis præit cuicunque Regio Senatori.*

54 *Baiulus Generalis Cathaloniæ præcedit Locumtenenti in officio Magiſtri Rationalis, & Regenti Regiam Theſaurariam.*

55 *Aſſeſſores Baiuliæ Generalis Cathaloniæ ſunt conſiliarij Regiæ Maieſtatis, & induunt togam telarem, & vbi ſedeant.*

56 *Aſſeſſores Baiuliæ Gen Cathaloniæ ſunt etiam Aſſeſſores officij Magiſtri Rationalis.*

57 *De præcedentijs officiorum Baiuli Generalis, & Magiſtri Rationalis, & ipſorum officialium inter ſe.*

58 *Regij Senatores ſunt exempti à foro Ordinariorum in Ciuilibus & Criminalibus.*

59 *Similiter Baiulus Gen Cathaloniæ, Aſſeſſores, & Officiales dictæ Baiuliæ.*

60 *Intelligitur hoc de officialibus ordinarijs dictæ Baiuliæ, non de delegatis, niſi ratione*

officij

officij conuenirentur.

61 *Similiter Aſſeſſores, & reliqui officiales omnes Officij Magiſtri Rationalis nedum Magiſter ipſe Rationalis, & Locutenens ſunt exempti.*

62 *Nec poſſunt exemptioni ſuæ renuntiare, aut iuriſdictionem prorogare, vbi declaratio.*

63 *Iudices non poſſunt honori, ſiue reuerentiæ ſibi debitæ renũtiare, nec ſucceſſoribus præiudicare, & n. 64.*

64 *Iniuria illata publico miniſtro remitti ab eo non poteſt, & quare.*

65 *Licet magiſtratibus in conſcientia ſuas magnificare, & defendere prærogatiuas ſine ambitione, & ſuperbia, & quare.*

66 *In cauſis præcedentiarum dantur iuris remedia etiam poſſeſſoria, & officium iudicis.*

67 *Licitum eſt reſiſtere etiam armata manu contra eum qui ius præcedenti infringit.*

68 *Actio iniuriarum datur aduerſus eum qui non patitur honorem ſibi debitum decerni.*

69 *De vi conſuetudinis in præcedentijs, & in eis quemadmodum quæratur ius in poſſeſſorio, & in petitorio.*

70 *Iudicibus debetur idem honor functo eorum officio ſcilicet tempore ſyndicatus, & tunc offendentes eos ita puniuntur, vt tempore officij.*

71 *Iudicibus Parentes reuerentiam exhibere debent, & ſe illis poſtponere.*

72 *Iudex ius præcipiendi, cogendique habet in patrem.*

73 *Maiorem eſſe auctoritatem Iudicis quã patris, quomodo intelligatur.*

74 *Iudices in locis ſuæ iuriſdictionis habẽtur pro vicinis durante officio, & tempore ſyndicatus, & ad quem effectum.*

75 *Iudices an excuſentur à collectis.*

76 *An Iudex criminalis, vel ciuilis præcedere debeat.*

77 *Iudex delegatus eſt maior ordinario, & quomodo hoc intelligatur, & de quo delegato.*

78 *Iudex ordinarius firmiorem habet iuriſdictionem.*

79 *Iudex ordinarius exemptum qui coram ſe falſum deponit, punire poteſt extraordinariè, & quid ſeruetur in Regia Audientia Cathaloniæ.*

80 *Et quid de iudice delegato.*

81 *Non procedit ſi iudex ſit laicus, & teſtis ſit clericus, non tamen admittitur iudicis Eccleſiaſtici inhibitio quoad cognitionem cauſæ principalis.*

82 *Si iudex ſit Eccleſiaſticus, & teſtis laicus dicto caſu eſt locus præuentioni.*

83 *DD. qui de hac quæſtione tractant, referuntur.*

84 *Iudex poteſt punire exemptum delinquẽtem in actu iudiciario.*

85 *Poterit hoc quoque iudex cauſarum tantũ Ciuilium qui in criminalibus nõ habet iuriſdictionem.*

86 *Si coram iudice committitur crimen, vel iniuria contra aliquem, procedit ex officio ſine accuſatione iniuriati.*

87 *Iudices & magiſtratus qui ad maiorem Dignitatem promouentur, non amittunt priuilegia, & honores minoris dignitatis.*

88 *Secus de aſſumpto à maiori ad minorem Dignitatem.*

89 *Officialis qui ex Regis licentia depoſuit officium, retinet priuilegia, & nomen priſtinæ Dignitatis, & an ſtipendium.*

90 *Senator electus qui poſt aliquot menſes iurauit, non præcedit ei qui medio tempore creatus iurauit.*

91 *Inter Senatores & Officiales in officijs quibus adminiſtratio annexa eſt, ille præcedit, qui prius poſſeſſionem adeptus eſt: ſecus in alijs officijs.*

92 *Quid ſi officialis ob Regis ſeruitium impeditus fuit capere poſſeſſionem.*

93 *Princeps poteſt alicui concedere officium cum prælatione aliorum magiſtratuum maiorum, vel minorum.*

94 *Præminentiæ & præcedentiæ à voluntate Principum pendent.*

Digitized by Google

DE PRÆEMINENTIA IVDICIS,

QVÆST. II.

1 NIHIL tam
Regium eſt
quam iudi-
care, & hanc
originē creā
dorum Re-
gum fuiſſe,
quod vetu-
ſtiſſimum in
terris Impe-
rij nomē eſt,
Herodotus, & ab eo mutuatus Cicero tra-
dunt. itaque Reges ipſi antiquitus iudica-
bant ſicut Minos, & alij, vt refert Ariſtote-
les lib. 3. Politic. cap. 10. & 11. atque ideo qui
Hebræorum populo ſummo cum impe-
rio præerant, (vt eſt Iudic. 2. 16. 18.) nō Re-
ges, ſed Iudices vocabantur. & Romulus
antequam populum in triginta curias diui-
ſiſſet, & magiſtratus creaſſet, ipſe controuer
ſijs præerat, eaſque decidebat, poſtea aucto,
& ita diuiſo populo magiſtratus creati ius
dicere inceperunt, vt meminit Marta in trā
ctatu de clauſulis par. 1. clauſ. 71. num. 2. &
2 probat tex. in l. 2. ff. de orig. iur. nam, vt
verè Cicero ait, omnes omnium pecuniæ
poſitæ ſunt in poteſtate eorum qui iudicat,
& non fortunæ modo, ſed dignitas, exiſti-
matio, ſalus fidei, religioniqúe eorum, qui
iudicia publica exercent, commiſſa eſt. Sa-
pientiſſimus homo Democritus duabus re-
bus Rempublicam contineri dicebat, pœ-
na, & præmio. earum autem rerum vtra-
que in manu eorum eſt qui munus ſuſtinēt
iudicādi. Vnde Cantiuncul. de offic. iudic.
cap. 2. n. 15. ſcribit Iudicibus Rempublicam
creditam eſſe, vel à Principe, vel à populo.
3 Eleganter Plinius iunior lib. 7. commentar.
ſtatim poſt necem Caroli, nullam nobilio-
rem Philoſophiam eſſe inquit quam pu-
blica tractare negotia, & iudicare.
4 Iudicandi munus Dignitas eſt, l. omnem
honorem, C. quand. prouoca. nō eſt neceſſ.
c. vt debitus honor de appellatio. l. cui mu-
neris, ff. de munerib. & honor. Menoch. de
arbitra. lib. 1. q. 41. n. 1. Tiraq. de nobilit. c. 28
n. 1. 2. & 4. Bouad. in Polit. tom. 2. c. 1. n. 2. &
23. Cod. Fabri. lib. 9. tit. 29. defin. 24. n. 1. &
18. ſic Bart. in 1. conſtit. C. aſſerit Doctores 5
conſtitutos eſſe in dignitate quia iudicandi
ius habent. & idem dixerunt Collectar. in
c. forus de verb. ſignif. per cap. dudū de ele-
ctio. Panor. & Io. Andr. in c. quanto de ma
giſtr. probat Archidiac. in c. 1. de conſuetu.
lib. 6. dum ait Dignitatē eſſe habere iuriſdi- 6
ctionē cū adminiſtratione, ideoq; vt à cæte-
ris dignitatibus, ita ab hac iudicādi infamis 7
repellitur, l. cum Prætor, § nō autem, ff. de
iudic. probat denique tex. optimus in l. iudi-
ces, C. de dignitat. l. 12. qui ſcriptum eſt iu-
dices qui ſe furtis, & ſceleribus maculaſſe
conuicti fuerint, honore exutos inter ple-
beios haberi. vbi notat Bart. iudices cenſeri 8
nobiles. & Tiraq. vbi ſup. n. 1. ex illa lege in-
fert iudices alioqui ignobiles, & plebeios
effici tanquā nobiles, & non iam plebeios
propter iudicādi munus, Cod. Fabri. d. de-
fin. 24. n. 1. vbi tenet iudices habere digni-
tatem, & conſequenter nobilitatē, Caſſan.
in Cathal. glor. Mund. in 8. par. conſid. 11.
ideoq; infert Bouad. vbi ſup. n. 23. iudices du 9
rante officio, atque tēpore etiā ſyndicatus
nō teneri ad hoſpitandum in domibus ſuis,
l. cunctos, C. de Metatis lib. 10. neque ad 10
alia onera realia, nec perſonalia ſubeundū,
l. iubemus, C. de proxim. ſacror. ſcrinio. lib.
10. ſed ſi de furtis, & ſceleribus conuincan- 11
tur, perdunt priuilegium ex dignitate quæ-
ſitū, d. l. iudices. & ibi Luc. de Penna, Auil.
in c. 1. Prætor. gloſ. *donation*. n. 38.

Sunt iudices miniſtri Diuinæ Iuſtitiæ in 12
terris, & ſimulacra Dei can. necis. 15.
quæſt. 1. ca. non ſolum, ca. qui malos 23.
quæſt. 5. & prouerb. capit. 8. *Per me*

Reges

Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt, per me domini donantur, & regnant omnes iudices terra. S. Paul. ad Ro-
man. cap. 13. iuuat Deutoronom. i *Quod*
iuſtum eſt iudicate. Dei enim eſt iudiciũ
Paris de Pute. de ſyndicat. § Iudices
puras n.° 12. Alphons. Narbona ad leg.
Regias lib. 4. tit. i lege 20. glos. 13. n. 28.
13. Sunt Reipublicæ capita uel Reip.
Patres in autent. vt iudic. ſine quo-
quo ſuffrag. § ex diuerſo uerſic. *Ama-*
riſſimis. vbi Acurti. tradit quod iudi-
ces offendũt poena parricidij tenetur
Caſtro de l. poenal lib. i. cap. 3. & 4 sũt
14. loco Regis adminiſtrationi iuſt.æ præ-
poſiti Farinac. in prax. crim. q.ne 103. n.°
106. & 199. Narbona ubi ſupra n.° 28.
Sacerdotes a iure uocantur in l. i. ff. de
15. iuſt. & iur. Dij dicũtur in Sac. lr̃is ali-
quando quia Deum ſupremum iud.em
repreſẽtant, ut Exodi 22. *Dijs non detra-*
16. *has.* Sunt Iudices, & magiſtr.us membra
corporis Pñpis Azor. in summ. tit. de
offic. prætori orient C. Guillelm de Ro-
uille de iuſt. & iniuſt. lib. 3. cap. 2. n.° 11.
17. et probatur in l. quiſquis C. ad l. Iul. Maie.
ſt. Eſt Iud. tut. pub. in medio poſita, ne quis
sua auctoritate ſibi ius dicat l. nullus C. de
Iudeis Paris de Put. de ſyndicat. § per ſỹ-
dicatores n.° 2. *Quid enim* (ait Caſſiodor. lib
4. epiſt. 4.) *a bellica confuſione pax trãquilla*
diſtat, ſi per uim litigia terminantur Et Iudi-
18. cis, ac Pñpis eſt eadem cõſcientia arg. text.
in cap. cum dilecta de reſcript. & ibi Innoc.
ait, quod ſcientia Papæ, & eius Cãcellarij
eſt una nam Pñceps cõſciẽtiam ſuam Iud.i
cõmittit, ut in pacifico ſtatu ſubditos tene-
at reddendo unicuique quod ſuum eſt, Mi-
chael Vlcurrun de regimine Mundi p.te
19. 4. quæſt. i. n.° 3. Et utitur Iud. eadem auc-
toritate, quã Pñps habet ut inquit text. in
prohem. Inſtitutio § quum quæ hoc. ibi, *Vt*
ipsi noſtra auctoritate componant Vlcurrũ
d. quæſt. 3. n.° 3. Sic Eccleſiaſt. capit. 10. ait
Magnus eſt iudex, & potens eſt in honore. Imo
20. aduertit Caſſan. in Cathal. gloriæ mũ-
di 7. part. conſideratio 27. uers. *Aduerte* eun-
dem honorem deberi Aſſeſſoribus, qui debẽt
cui in cauſis peragendis aſſident, ex l. 1. ff.
de offic. Aſſeſſor. quia ſunt collegæ & con-
ſiliarij l. 3. C. de Aſſeſſorib. ſic etiam Chri-
ſtophor. Lanfranc. in ſuo tract. de præce-
dentia Doctoris, & militis n.° 41. notat iu-
re cautum eſſe quod Aſſeſſoribus Potes-
tatis idem ferè honor, & eadem ĩmu- 21.
nitas debetur qui, & quæ ipsi principa-
liori Magiſtratui per l. non pariſim C. de
Aſſeſſoribus. Paris de Pute. quoq; in
tract. de ſyndicat. uerb. *Aſſeſſor.* n.° 6. pro-
bat priuilegium conceſſum Poteſtati ex-
tendi ad Aſſeſſores, qui ſibi ſubsũt ex glo.
in l. reſtituenda verb. *iucundiſsimi* C. de ad-
uocat diuerſo iudic. & ex glo. cũ text. in
l. et suũ § fin. ſecundũ Angel. ibi ff. de pact.
& eundem honorẽ deberi docet.

Cum iudices sedẽdo ſent.as referre de-
beãt § ſedebũt in auth. de iudic. latè Meno-
ch. de arbitrar. lib. 1. quæſt. 61. rationẽ aſſi-
gnat Bald. in l. 1. C. de sent. ex breuic. recit.
dicens Iudicẽ ad Suæ Mai.tis decorem ſede-
re debere, & idem notat Sebaſti. Vanti. de
Vanti. de nullit. tit. de nullitat. ex defect.
proceſſus n.° 14. Imo & locus ubi ius reddi- 22.
tur sacer appellatur, ut tradit noſter Si-
giſmũd. Deſpuiol in præfatio ad 2. par.
deciſion. D. Ludouici à Peguera n.° 4. ubi ſe-
cundum Bodin. in ſua Demonomania
lib. 3. capit. 4. interſũt Angeli iudicum
mẽtes ad ueritatem dirigẽtes, unde re-
fert Theſaur. in præfatio ſuarum deci- 23.
ſion. n.° 7. Ægyptios ſolere in loco iudi-
ciorum ſedes aliquot uacuas relinque-
re, in quibus Angeli iudicijs aſſiſtẽtes
reſiderent & olim apud Ægyptios iudi-
ces, Sacerdotes erant ſi credimus Elia-
no lib. 14. de uaria hiſtoria capit. 34. Per.
Gregor. in ſyntagm. iur. 2. par. lib. 16. cap
8. num. 15.

Adeo honorandus eſt iudex in lo- 24
co suæ iuriſdictionis ut ſedere debeat
in cathedra & omnibus alijs auth. de
iudicibus. § ſedebũt collatio 6. & ibi An-
gel. ſpecul. tit. de sent.a § iuxta uers. *Item*
eſt nulla rat.e medi & quoniã nõ decet iudicẽ 25.

Digitized by Google

in tribunali sedere etiam cũ Ill.bus
& ſuper Illuſtrib' ideo cautum eſt ut iſti
in cauſis suis litigent per procur.es au-
thent. ut ab Illuſtrib. § facimus iunct.
glos. in uerbo *indignè*. collation. 5. ubi
glos marginaria notat rigorem iſtius
text. ſeruari in Parlamento Fraciæ Lu-
cas de Penna in rubric. C. de apparito
26. ribus præfect. Vrbis lib. 12 Iudiciariũ
munus, seu officiũ falsò aſſumẽtes rei
læsæ Maieſtatis ſũt l. 3 ad leg. Iul. Maie-
ſtat. Farinac. 4. tom. prax. crim. in q. 114
in spec. 1. n.° 4. Alphons. Narbona ad le-
ges Regias lib. 4. tit. 1. lege 20. gl. 7. n.° 33.
27. Summus ergo Iudicib. honor debet.
& reuerentia cap. ut debitus, & ibi glos. i.
de appellatio. Tiraquel. de nobilitat. cap.
28 n.° 3. Camill. Borrel. in additio. ad Bel-
lug. in ſpecul. Princip. rubr. 1 lit. L. Aris-
totel. lib. 5. polit. cap. 6. Maſtrill. lib. 5. de
magiſtrat.b cap 3 n.° 40. Carol. de Tapia
decis. 8. à n.° 104. Mattheus Timpo in
ſpeculo magiſtratus 2 part. ſigno 16.
unde Soccin. cons. 22. n.° 4. uol. 1 & Bal.
ab ipso relatus aiunt poſt Diuinã Imp.
& Regiam Maieſtatem Prætoriam
numerari, & Bouadil. in Politic. tom
2 lib. 3. cap. 1 n.° 6. probat primũ eſſe
Diuinũ honorem, secundum Regũ,
tertium uero Iudicũ, qui idem lib. 5.
28. cap. 1. n.° 55 notat Ciues omnes cogi
posse ad salutandũ Iudicem quoti-
es cum incedẽtem per Ciuitatem, uel
Oppidum repererint, sicut ignobiles cõ-
pelli possunt ad dimittendũ sedes
Nobilibus ex Gerardo singul. 33. uerb.
Nobilis n.° 2. & Ioan. Fabro in § aliam
in § aliã inſt. de bonor. poss. Mẽcha lib. 1.
controuers. Ill.m cap. 18 n.° 18. qui tñ putat
quod dictum eſt de nobilib. eſſe ex urbanitate
quod hæc debeatur ſalutatio Iudicib. tra-
dit, melius idem Bouadil. tom. 2 lib. 3. capi
n.° 49 ex l. 1. C. de domeſt. lib. 1. et lib. 2. C. de
ſilentiar. eodem lib. Platea in l. in sacris
C. de proxim. sacror. ſcrinior. lib. 12. Auil. in
prohem. cap. prætor gloss *salud* n.° 2. Steph.
Gratian. discept. forẽs tom. 1. cap. 164. n.° 59.
& seqq. ubi citat l. ex agẽtib. 4. C. de princip.
agent. in reb. lib. 12. et extẽdit, ut etiam exẽ- 29
pti teneantur præſtare reuerẽtiam Iudi-
ci à quo eximũtur ſuper quo tamen diſ-
tinguit tom. 2. cap. 254 nõr & effusè d. c.
254 à n.° 5. probat poſt Pnpem qui adora- 30
tur non adoratione Diuina, quæ Deo de-
betur, sed Regia ſubiectione eius Conſi-
liarios salutari debere per text. in l. 1
uers. *Noſtra ſerenitate* & ibi glos. in fin in
uerb. adoran. & Ioann. de Platea poſt med.
uersic. *Comites* C. de ſilentiar. lib. 12. & alia
multa, quæ congerit, quia huiusmodi
personæ repreſẽtant Principem, l. itẽ
eorum. § Decuriones ff. quod cuiusq.
uniuers. nomin. & tanquam ſubroga-
ti aſſumũt qualitatem pnp.is et in ho-
nore & reuer.a gl. in capit. de caus. in
uerb. *quicquid*. 2. q. 4.
Princeps non solum iud.es honorat,
eos qui Iudicib. honorem exhibent, 31
Caſſan. in Catal. glor. Mund. 7. part cõ-
sider. 10 in fin. Gratian. d. c. 164. n. 58.
iure autem conſtitutũ eſt honorari
debere, cum ab omnib. qui à Pnpe.
honoratur, l. 1 C. de præpos. lab. lib. 12.
glos fin. in l. 1 C. de domeſt. & prætor.
eod. lib. nam omnes honores, & dign.tes
temporales à Rege tanquam à fonte 32
procedunt Bartol. in Platea in lib. p.°
in fin. C. de silentiar. lib. 12. imò de-
bet Pnps Iudices remunerare, & ad 33.
ſublimiores dignitates extollere pro
laborum ipsorum iuſta cõpensatio-
ne l. fin. C. de Offic. Prætor. Affr. l. uni-
ca C. de queſt. & mag. l. 12. lib. 1. C. de co-
mit. & rè milit. uenuſtè Franciſc. à
ponte de poteſt.e Proreg. tit. 3. § 6. n. 5.
Maxime aut honorandi sũt Regij Se- 34.
nat.es nam Pnps, & ipsor; caput d. l. quis-
quis in princip. l. unic. C. de præpo. labo.
Osasc. in proem suar; decis.num n.° 1. Mõta
de auctor.e magni Conc. à n.° 129 Capici
dec.e 130. n.° 11 & Pnps inter eos cõnume-
rat l. ius Senatorum C. de dignitat.
lib. 12. d. l. quisquis ibi: *In quo nos ipsos
numeramus*: Osasc. in d. proem inhærẽtq.
Principi sicut ſtellæ in firm.to Cœli

secund.

Digitized by Google

ſecundum Bald. in l. cum multa, C. de b. n. quæ liber. Monta. vbi ſupra num. 130. Lara de anniuerſar. & capellan. lib. 1. capit. 19 num. 39 & ſacri appellantur, quia Dei iuditium exercent, ſecundum Oſſc. in d. procem. ſuarum deciſi. numer. 3. & ipſi ſunt pars corporis Principis, l. 1. ff ad l. Iul. Maieſta. d. l. quiſquis in prin. ibi *nam & ipſi pars corporis noſtri ſunt.* vbi glo. & omnes communiter. & eſt canonizata in cap. ſi quis 6. q. 1. Alphonſ. Narbona ad leges Regias par. 1 lib. 2. tit. 5. lege 8. glo. vnic. n. 2. Sigiſmu. Deſpuig in ſuo procem. ad deciſiones d. Ludouici a Peguera tom. 2 n. 4 1 l. Clar. lib. 5. §. læſæ Maieſtatis n. 5. vbi & B. iarda n 5. Petr. Fontanell. de pac. nup. t. 4 n. 1 clauſ. 5. glo. 1. n. 7. vbi diſputat an in proceſſionibus publicis poſſint Regij Senatores ſeparari á Domino Prorege & Lo-

36 cumtenente Regiæ Maieſtatis. Et a Principe loco patrum honorantur, d. l. quiſquis, ibi. *Qui a nobis loco patrum honorantur* nam ex exiſtimatione illorũ ſua pendet auctoritas, & abſque eo erit iuſtitiæ locus, nec ea vt decet adminiſtrari poterit quod optimè expendit Francis. a Ponte de poteſtat. Proregis, tit. 3. § 6. n 2 & ſeqq. vbi citat tex. in d. l. ius Se-

37 natorũ. Vnde dicitur atrox iniuria, quę illis fit, §. atrox, inſt. de iniur.

38 Nabucodonoſor Rex Danielem cõſiliarium ſuum appellauit collegam ſuum Daniel. c. 4. dicens. *Donec collega ingreſſus eſt in conſpectum meum Daniel.* Rex Pharao, ad Ioſephum, Geneſ. 41. ſic ait. *Tu eris ſuper domum meam, & ad tui oris imperiũ cũctus populus obediet, vno tantum Regni ſolio te præcedã* Theodoricus Rex vt legitur apud Caſſiodor. lib. 5. epiſto. 4. de Senatu ſuo loquutus eſt his eloquentiſſimis verbis. *Eſt nimirum curarum noſtrarum fœlix portio, que ianuam noſtræ cogitationis ingreditur; pectus qui generales curæ voluuntur, agnoſcit.* M. Tullius in oratio. pro Roſcio. Senatum vocat ſalutem Principis, mentiſque parti licæ. Octauius Auguſtus (refert his verbis Alexander ab Alexandro lib. 4. dierum genialium cap. 1.) tanti Senatores fecit, vt ſingulos nominatim ſedentes in Curia ſalutaret, & nullo ſe mouente, *vale*, diceret. Conducit quod ſcribit Plutarc. in vita Catonis, quod cum Romani quidam legati ad Ptolomeum Regem Ægypti veniſſent, interrogati à Rege quid magis in ſua Republica placuiſſet, reſponderunt. *Romæ adorari Deos, Magiſtratus coli, bonos præmijs affici, malos ſupplicijs coerceri.* Ariſtotel. Rhetor. ad Alexand. Conſiliariorum Principis officium dicit eorum quæ inter homines ſunt, diuiniſſimum eſſe. Inter alias prærogatiuas quibus Regij Senatores Caſtellæ potiuntur, vna eſt, eaque non modica inter Curiales quod in abſentia quiuis illorum vocatur Dominus, *El ſeñor fulano.* Imò Rex Caſtellæ Alphonſus in l. 1. titul. 31. par. 2. loquens de Iureconſultis qui in publicis gymnaſijs Iuriſprudentiam profitebantur, legitur eos vocaſſe dominos. ibi. *Los ſeñores de leyes.* & quantum Reges noſtri Hiſpaniarum honorent Regia ipſorum Concilia, ſuoſque Regios conſiliarios, notant Tarconnota par. 3. lib. 5. & Pater Ioan. Marquez in Gubernat. Chriſtian. lib. 1. capit. 18. §. 2. confert Pater Franciſcus Suarez in defenſione fidei lib. 4. capit. 3. num. 4. Valençuela in diſcurſu de ratione ſtatus, & belli 2. par. conſiderat. 2. à num. 48. Bouadil. in Polit. lib. 5. capit. 1. num 55.

Regij Conſiliarij, ſiue Senatores præſumptionem habent pro ſe, quod ſint doctiſſimi, & meritiſſimi: dicuntur enim de hoc habere Principis teſtimonium, vt ait Imperator in authent. vt iudices. verſicul. *Quis enim non deliget,* ibi, *teſtimonium quidem habens quod ſit optimus.* Vnde ait Caſſiodor. lib. 1. epiſtol. 43. *Quibus fas eſt de cunctis optimos quærere, videntur ſemper optimos elegiſſe.* & idem lib. 1. epiſtol. 12. *Pompa meritorum eſt Regale iudicium.* & rurſus idem lib. 1. epiſtol. 41. *Recipiat alius ordo forte mediocres, Senatus reſpuit eximie non probatos.* Ideoque eligi ſolent, ſeu (vt verius dixerim) debent qui alia inferiora munera glorioſe geſſerunt, de quibus dici poteſt, quod Rex Theodoricus de ſuo ſecretario apud Caſſiodor. lib. 1. epiſtol. 4. dixit: *Non facili ſingularitate fortunæ ad apicem faſ-* 39 40

cium euolauit, ſed ipſis dignitatum gradibus. Nam honoris aucmētum non ambitione, ſed labore ad vnumquemque cōuenit deuenire, l. contra publicam C. de re militar. l. 2. C. de offic. Magiſtri Officiorum.

41 Age enim quam neceſſarij ſunt Principi iſti Conſiliarij ad Reipublicæ regimen? quam magno adiumento ad ſubleuandū Reipublicæ pōdus? nam vt inquit Horatius, vis cōſilij expers mole ruit ſua. & Salluſtius de Republica ordinanda epiſt. 2. ait omnia Regna, nationes, ciuitates vſque eo proſperum imperiū habuiſſe, dum apud eos vera conſilia valuerunt. & Ariſtotel. Politi. lib. 5. cap. 6. impoſſibile eſſe docet, vt ſalubriter Principatum diſponat, qui non agit conſilio ſapientum. Quare Roboam ideo Regnum perdidit, quia conſilium ſuorum cōſiliariorum audire negauit 3. Reg. 12. cap. & tranſumptiuè in can Eccleſia. 16. q 1. Aſſuerus vero, quia conſilio ſapientum ſemper vſus fuit, triumphauit ſuper centum & viginti ſeptem Prouintias. Heſter. 1. cap. & omnē terram, & cunctas Maris inſulas fecit tributarias cap. 10.

42 An autem Princeps ardua negocia poſſit abſque procerum ſiue conſiliariorum ſuorum conſilio expedire, Peregri. de iure fiſci lib. 1. tit. habentes iura fiſcalia num. 79. & 80.

43 Sic ex l. ſi quando C. de ſtatuis, & imagi. notatur in feſtis & proceſſionibus publicis, quæ celebrantur, vel fiunt in honorem Principis, vel ob partam victoriam, vel ob natiuitatem liberorum Principis, vel aliam ſimilem cauſam, debere huiuſmodi iudices propter reuerentiam, & tanquam ornamēta Principis his actibus intereſſe, & alijs præcedere, Chaſſan. in Catal. glor. Mund. par. 7. conſideratio. 24. verſ. *Ad vnum.*

44 Ab iſtorum ſententijs, nulla datur appellatio auth. quæ ſupplicatio C. de precib. Imperat. offeren. l. vnic. C. de offi. præfec. Prætor. credidit enim Princeps eos, qui ad huius officij magnitudinem adhibentur, non aliter iudicaturos eſſe pro ſapientia, ac luce dignitatis ſuæ, quam ipſe foret iudicaturus, d. l. vnic.

45 Qui autem eos offendunt, crimen læſæ Maieſtatis committunt ex communi DD. ſententia, Decian. criminal. lib. 7. capit. 5. num. 1. Farinac. tom. 4. prax. crimin. q. 112. à num. 64 Alphonſ. Narbona ad leges Regias par. 2. lib. 4. tit. 1. lege 20. gloſ. 7. n. 99. Stephan. Gratian. diſceptati forenſ. tom. 1. cap. 54. & antea Chaſſan. in Cathal. glor. Mund. par. 7. conſider. 13. Imò non honorantes conſiliarios Principis incurrunt pœnam quaſi ſacrilegij adeo, vt dubitandum non ſit an per Principem electus dignus ſit, cum pro hac dubitatione incurratur etiam dicta pœna, Ioan. de Platea in l. 1. ad fin. C. de domeſtic. & protec. Caſſan in Cata. glor. Mund. par. 1. conſider. 4. in fin. Gratian. diſcep. forenſ. tom. 2. capit. 284. num. 13. qui eodem cap. à num. 15. quoque tradit quemadmodum & præfati iudices, ſiue conſiliarij è conuerſo viris honoratis reuerentiam exhibere debent, & à nu. 29. an illis licitum ſit appetere ſalutationes, vel etiam ipſas petere. 46 47

De præcedentijs Regiorum Senatorum fuſe Anton. de Gamma deciſ. 1. & de eorum, ac cæterorum magiſtratuum, & officialium præcedentijs, latè Maſtril. de Magiſtratibus lib. 4. c. 14. & don Ioannes del Caſtillo de tertijs debitis cap. 41. ex nu. 37. Stephan. Gratian. diſcep. forenſ. tom. 2. cap. 298. & alij relati per Caſtill vbi ſupra num. 28. In Cathalonia Regius Cancellarius in ſedendo, & in incedendo præcedit gerenti vices generalis Gubernatoris huius Principatus, ex Regia epiſtola, quam refert Michael. Ferrer. 3 par. obſer. cap. 83. Regens Cancellariam præcedit omnibus Comitibus, & Marchionibus non ſolum qui ſunt in Cathalonia, ſed etiam qui ſunt in omnibus Hiſpaniæ Regnis, ex Regia epiſtola cuius meminit Fontanell. de pact. nup. tom. 1. clauſ. 3. gloſ. 1. num. 8. vbi quoque in additionib. num. 2. notat in Eccleſia Cathedrali Barcinonæ fuiſſe illi per Capitulū aſſignatum locum ante Canonicos poſt Decanum, quæ prima Dignitas eſt illius Eccleſiæ. Regij Senatores inter ſe pro antiquitate ſuæ dignitatis, ſeu officij antecedunt adeo, vt etiā qui dicūtur Iudices Regiæ Curiæ qui in ſalarijs ſunt longe inferiores, iuxta anti- 48 49 50 51

antiquitatem ſuorum officiorum præcedant alijs. Vnus ex Regijs Senatoribus præit Re
52 genti Regiam Theſaurariam qui eſt Locumtenens in officio, & ideo vocatur Regens Theſaurariã. Sed duo nõ poſſunt præcedere ipſi, imò vbi ſedet Regens Cancellariam, poſt eum Regens Theſaurariam
53 præcedit omnibus Regijs Senatoribus. Sed & Locumtenens in officio Magiſtri Rationalis domus, & Curiæ ſuæ Maieſtatis præit cuicunque Regio Senatori, ex epiſtola Regia, quæ ad hoc ſuborta inter ipſos contentione ſuper ſedendo in Eccleſia Parochiali S. Mariæ de Pinu tranſmiſſa fuit. Baiulus
54 Generalis Cathaloniæ præcedit dicto Locumtenenti in officio Magiſtri Rationalis, & Regenti Regiam Theſaurariam, & cuicunque Doctori Regij Concilij, vt cernere eſt in congregatione ſiue iunta patrimoniali, & in congregatione ſiue iunta habilitationis Curiarum Generalium huius Principatus, & ita quoq; vidi obſeruatũ ſub anno 1632. in comitatu Sereniſſimi Infantis Ferdinãdi in publica proceſſione pro feſtiuitate ſanctiſſimi Corporis Chriſti Barcinone.

55 Aſſeſſores Baiuliæ Generalis Cathaloniæ ſunt Conſiliarij Regiæ Maieſtatis ſicut Senatores Regiæ Audientiæ: nam illis Regio Priuilegio Philippi domini noſtri Regis dat. 23. Iulij 1630. quod legitur in lib. 5. Priuilegiorum Baiuliæ Gen. in Archiuo eiuſdẽ cuſtodito conceſſum fuit, vt induerent veſtem telarẽ ſiue togam, & in omnibus prouiſionibus, actibus, & rebus vocarentur Cõſiliarij Regiæ Maieſtatis, & tales reputarentur, ſicut, & quemadmodum Auditores ſiue Senatores Regiæ Audientiæ Cathaloniæ, & in locis, & ſeſſionibus publicis ſederent poſt eos, & Aſſeſſorem gerentis vices Generalis Gubernatoris Cathaloniæ, vbi non concurreret Baiulus Generalis huius Principatus.

56 Iidem qui ſunt Aſſeſſores Baiuliæ Generalis Cathaloniæ ſunt etiam ex Regio Philippi III. reſcripto Aſſeſſores Officij Magiſtri Rationalis domus, & Curiæ ſuæ Maieſtatis, quod officium auctoritate præcellit officio prædicti Baiuli Generalis, & Magiſter Rationalis vbiq; antecedit Baiulo Gen. attamen Locumtenenti in officio Magiſtri Rationalis præcedit Baiulus Gen. Sed totũ 57
corpus officialium Magiſtri Rationalis etiã ſi regatur per Locumtenentem in præfato officio, præit corpori officialiũ Baiuliæ Gen. ſub Baiulo Gen. exiſtenti, vt vidi in Aduẽtu Domini noſtri Regis ſub anno 1632.

Regij Senatores ſunt tantum ſubditi domino Regi, & eius Locumtenenti, & exẽ 58
pti, tam Ciuiliter, quam Criminaliter à foro ordinariorum, Micha. Ferrer 3. par. obſer. cap. 302. Similiter in Regio archiuio Baiu 59
liæ Gen. Cathal. extat priuilegium Regium Alphonſi 4. dat. 26. Ianuarij 1444. in Regiarum Petri Bacet fol. 154. confirmando alia antiquiora Regia priuilegia, quo Baiulus Gen. Cathal. & ipſius Aſſeſſores, officiales, & Miniſtri, nec non Locumtenẽtes Baiuli Gen. & eorum officiales eximuntur, tã Ciuiliter, quam Criminaliter à foro, & iuriſdictione ordinariorum, etiam Gubernatoris Cathaloniæ ſub grauiſſimis pœnis. Hoc 60
intelligimus de officialibus ordinarijs prædictæ Baiuliæ, non de delegatis, niſi ratione officij cotiti enirentur delegati, & ita obſeruamus. Concordat cum prælibato Alphonſi priuilegio Decretum Regiæ Audientiæ, in ſupradicto archiuio Plute. 2. in Regiarum 5. fol. 101.

Aſſeſſores pariter memorati Officij Magiſtri Rationalis domus, & Curiæ ſuæ Maie 61
ſtatis, & reliqui omnes officiales eiuſdem officij, nedum Magiſter ipſe Rationalis, & Locumtenens, ſunt exẽpti à foro, & iuriſdictione ordinariorum etiam Gubernatoris Cathal. vna cũ filijs, & vxoribus per pragm. Alphonſi Regis dat. 22. Maij 1450. & aliam Regis Ioannis dat. 8 Martij 1460. in libro viridi fol. 169. & 327. qui in illo officio extat, 62
in quo etiam legitur declaratio facta olim per mag. Ioannẽ Caſtello Regentẽ Regiã Cancellariam, quod ipſi officiales non poſſunt huiuſmodi exemptioni renuntiare, & prorogare iuriſdictionẽ ordinarij, quia exẽptionis priuilegium concernit officium, & eſt datum contemplatione officij, licet non conueniantur ratione officij.

Non poſſunt iudices honori, ſeu reuerentiæ ſibi debitæ renuntiare, tanquam rei

non ſuæ, ſed Regis & Reipublicæ, Cœpha. conſ. 615. num. 82. cum ſeq. vol. 5. Caſtillo de tertijs cap. 41. num. 66. vbi quod nec cæteris præiudicium generari poteſt ex eo, quod illi aliquādo ſuo priuato conſenſu obſeruarunt aut induxerunt. Nec iniuria illata publico miniſtro remitti ab ipſo poteſt, Gandin. de malefic. tit. de pœn. reor. col. 9. gloſ. *puniri* in cap. 1. de pœnis in 6. Euerar. in topic. legal. loco de tanquam, ſeu reſpectiuis. conducit Menoc. conſ. 902. num. 81. vbi poſt Decian. conſ. 21. num. 70. lib. 1. ait prælationes, & ea quæ pertinent ad dignitates, eſſe iuris publici ſicut ſunt Magiſtratus, & ideò Magiſtratum gerentem non poſſe ſuo facto illius ſtatum, & ordinem immutare, & num. 74. verſ. 3. adiungit quod licet in dignitate poſitus poſſit ſuo ipſius facto ſibi aliquod præiudicium afferre, non tamē præiudicare poteſt quo ad ſucceſſores, quod etiam ſcripſit idem Decian. conſ. 19.

65 num. 40. & ſeq. lib. 3. Notauit Maſtril. de Magiſtrat. lib. 5. cap. 4 num. 1. & poſt eum multis de more citatis Caſtillo de tertijs cap. 41 num. 27. in vtroque foro, & abſque labe peccati licitum eſſe Magiſtratibus, & officialibus ſuas magnificare, & defendere prærogatiuas, & præeminentias ſine ambitione, & ſuperbia. Sane dum quilibet ſeruat ſuum gradum, ſocietas conſeruatur humana, vt eſt optim. tex in ca. fin. 89. diſt.

66 Dantur in cauſis præcedentiarum remedia iuris etiam poſſeſſoria, Bald. in cap. licet cauſam 19. num. 6. & ibi Felin num. 1. de probatio. Purpurat. conſ. 540. num. 19. ita vt competat quoque officium iudicis, Ioan. Faber in §. aliam inſt. de bonor. poſſeſſio.

67 Iaſ. in l. ſi non ſortem §. libertas de condic. indeb. & licitum ſit reſiſtere etiam armata manu contra eum, qui tale ius præcedendi infringit, Bald. in l. obſeruare §. antequam

68 in fin. de offic. proconſul. Menoc. conſ. 257. num. 55. lib. 3. cum etiam detur actio iniuriarum aduerſus eum, qui non patitur ſimilem honorem decerni, Corduben. in l. ſi quis à liberis nu. 30. & 32. ff. de liber. agnoſ. Gerard. ſingular. 33. Caſſan. in Catal. glor. Mund. conſider. 8. par. 1. concluſ. 29. latè Stepha. Gratia. diſ. forenſ. cap. 110. à num. 14. & cap. 298 num. 11. Lara de anniuerſa. lib. 1. cap. 24. ex num. 23. qui etiam à num. 69

18. ſcribit quantum in honorarijs attendenda ſit conſuetudo poſt tex qui ita probat in c. cum olim de conſuetu. Caſtillo de tertijs cap. 41 nu. 61. vbi quod ex vnico actu poſſeſſionis ius acquiritur in præcedentijs, vt quis cōſeruari, & tueri debeat in quaſi poſſeſſione præcedentiæ, inter eaſdem tamen perſonas, non verò inter diuerſas, & nu. 64. vbi quod in materia præcedentiæ de iure Ciuili & Canonico in petitorio iudicio ſufficit conſuetudo decem annorum ſiue ſit contra ius ſiue præter ius, & quod ſufficit conſuetudo facti qualis eſt obſeruātia, quæ longum non requirit tempus, ſed tātum ſic fuiſſe aliquando ſeruatum in certis actibus, quod iudicis arbitrio committitur, idque, vt dixi, in petitorio, cū in poſſeſſorio vnicus & vltimus actus poſſeſſionis attendatur, vt ſecundum hāc poſſeſſionem ſit iudicandū. quæ antea ſcripſit Maſtril. de Magiſt. lib. 5. cap. 4. vbi num. 36. ſubdit quod hæc conſuetudo ſi contra ius commune diſponat, non poteſt extēdi de perſona ad perſonam, neque de caſu ad caſum. Valençuela Velazq. conſ. 34. ex n. 132. vbi latiſſimè agit de viribus conſuetudinis in honoribus & præcedentijs.

Tantus eſt honor iudicibus debitus, vt 70 functo etiam ipſorum officio tempore ſcilicet ſyndicatus offendentes eos, ita puniri debeant ac ſi durante officio offendiſſent ob reliquias, & memoriam priſtinæ dignitatis, Bald. in l. obſeruare §. proficiſci. col 4. verſ. 7. *queritur*, ff. de offic. Proco. & lega. Auil. in cap. 1. prætor. gloſ. *Durante* à num. 7. Tiraquel. de nobilita. cap. 28 n. 7. Paz in practi. 1. tom. 8. par. cap. vni. num. 15. Bouad. plures allegans in Polit. tom. 2. lib. 5. cap. 1. num. 55. & idem priuilegium & honor eis debetur finito officio tempore ſyndicatus, Gratia. tom. 1. diſ. forenſ. cap. 184 num. 60. Auiles vbi ſupra.

Parentes etiam ceſſante omni lege Naturæ filios iudices reuereri, colere, & ſe 71 illis poſtponere debent, quod pluribus auctoritatibus confirmant Tiraq. vbi ſupra c. 28 num. 8. & 9. Bouad. in Polit. tom. 2. lib.

3. cap.

3.cap. 2 num. 16.& 17. Chaſſan.in Catal.
glor.Mund.par.7.conſider.24. Gratia. diſ.
forenſ.c.284.num.37.& 44.& refert Aul.
Gelli.in 2. noctium Atticarum lib. cap. 1.
72 Valer. Max.in tit. de inſtitutis antiquis Sic
iure ſtatutum eſt filium fam. iudicem ius
præcipiendi,cogendique habere in patrem
l.ille à quo §.vlt.& l.ſequen.ff.ad Trebel.
& ibi Accurti,l.poſt liminium §.filius ff.de
captiu.& poſt lim.reuer. ex quo notat Bal.
73 in l.ſenium C.qui teſtam.fac.poſ. maiorē
eſſe auctoritatem Magiſtratus quam pa-
tris quod intelligit Firmian.in tract.de Epi-
ſcopo li.2.par.1.q. 8. procedere in ijs dum-
taxat quæ foris & palam fiunt: in ijs autem
quæ domi, & priuatim fiunt, cenſet quod
filius etiam Papa debet patrem reuereri &
ſibi anteponere, & ita quoq; declarant Ti-
raquel. Bouadil, & Chaſſan. vbi ſupra, &
præſertim Gratian.d.n 37.vbi ſuper hoc re-
fert iuditium Tauri Philoſophi, & d.n 44.
vbi narrat hiſtoriam filij Q. Fabrij Maximi
Conſulis Romani.Sic Epiſcopus patri reue-
rentiam exhibere debet, quamuis poſtea
in Eccleſia illum præcedat, cum ex diuerſis
reſpectibus quis maior & minor dicatur,
Hoſtien.in cap.decorum de ætat.& qualit.
Chaſſan d.p.7. conſider.39.
74 Illud etiam inter iudicium prærogatiuas
connumeratur,quod in locis vbi iudicandi
munus exercent,habentur pro vicinis, ſeu
ciuibus durante officio,atque etiam tempo
re ſyndicatus ad effectum, vt gaudeant eiſ-
dem prærogatiuis,& emolumentis, quibus
vicini ſeu ciues fruuntur gloſ.in cap. fin.de
Parochi. verb *habitatores*. & gloſ.in l.pen.
C. de incol. lib. 10. Platea in l. ciues qui-
dem num.2.eodem tit. Paris de Pute. de
ſyndic. verb. *ciuilitas*, cap.1. & 2. Auil. in
cap 1.prætor.gloſ.*ni conſentiran*, num. 16.
& ſeq. Stephan. Gratian. poſt alios diſ. for.
tom.1.cap.184.num.50. & ſeqq.vbi inquit
non ſolum dici ciues, ſed etiam capita ci-
uium,& ſicvti priuilegijs,& beneficijs ſtatu-
torum loci cui præſunt, & ſubdit contraere
domicilium in loco in quo ratione officij
commorantur quo ad multa, non quoad
omnia,vt antea expoſuit, cap. 181. num. 4.
nam in loco officij, non poterunt conueni-
ri,niſi pro ijs, quæ geſſerunt ratione eiuſdē
officij,dummodo ex alio non eſſent facti il-
lius fori,quia videlicet ibi contraxiſſent.
Quærit Flores Diez prac.qq.lib.2.q.21. 75
num.256. an iudices excuſentur á collectis,
& poſt alios D D. concludit iudices forēſes
in locis ſuæ iuriſdictionis excuſari, in alijs au
tem non practicari,nec in locis vbi ſunt ori-
ginarij,& habent bona.
An criminalis, vel ciuilis iudex præcede- 76
re debeat,diſputat Chaſſan. in Catal. glor.
Mund.par.7.conſid.26.Vincen. de Franc.
deciſ.388.in quo multum eſt conſuetudini
tribuendum quæ in materia præcedentia-
rum attenditur, cap.cum olim de conſuet.
Delegatus eſt maior,& dignior Ordina- 77
rio,cap. ſanè 2. de offic. deleg cap. paſto-
ralis,§. præterea de offic. ordinar. §. iudi-
care in auth.de defenſor. ciuit. Bellug. in
ſpec. rub.11 §.& quæ dicta num.2. & ibi la-
tè Camil. Borrell lit. B. Rolan. à Valle cō-
ſil.12,num.10,vol.2.Menoch.conſ.51.nu.9.
& 22.vol.1. & de arbitr. lib.1.q.54. nu. 27.
Corraſ.lib.2.Miſcel. capit 19. lib.3. Alciat.
lib.2. Paradox.cap.12.Quintilia.Mendoſ.de
monitorijs q.17.nu.5. Intellige procedere
quoad cauſam in qua delegati officio fun-
gitur,ſecus quo ad alias d.cap.ſanè.vbi Ab-
bas Panorm.& Fel n. Item intellige in de-
legato Pontificis, & Principis, non autem
aliorum inferiorum, vt cenſent Roland. &
Corratius,vbi ſup. & Franciſc. Marc.deciſ.
72.præterea Ordinarius magis ſtabilem, & 78
firmam, ac propriam habet iuriſdictionē,
delegatus autem debiliorem habet ordi-
nario,vt notant Camil.Borrel.vbi ſupra, &
Camillus Plautius in l. 1. in verſic. *Delega-
tam* num 20. ff. de offic. eius cui mandat.
eſt iuriſd. quod fuit originale dictum Ar-
chidiaconi in cap.ſi Epiſcopus 2 q.6.
Propter offenſas aures, & auctoritatem 79
iudicantis, poteſt Ordinarius exemptū qui
coram ſe falſum deponit, in quem alioqui
nullam iuriſdictionem habet, etiam ſi ipſe
teſtis ſpeciali priuilegio à præfati iudicis iu-
riſdictione immunis ſit, extraordinaria pœ-
na punire, & nihilominus contra eundem
poterit competens iudex ad falſi pœnam
ordinariam procedere, ex. eſt egregius,&
ibi

Digitized by Google

ibi DD.in l.nullum, C. de teſtib. Peguer.
tom.1.deciſ.79.n.2.& 4.& deciſ. 60.n.1.
& 2.Boſſi.in tit.de falſis n. 103. & 104. Iul.
Clar.in pract.q.38.Ferrer 3.p.obſer.c.394.
vbi in fin.docet quid ſeruetur in noſtra Re-
80 gia Audientia. Intellige hoc etiam obtine-
re in iudice delegato, nonſolum ſi à Prin-
cipe delegatus ſit, ſed etiam ſi ab inferiore
Principis, cui tamen non interdicta ſit cri-
minalis punitio, vt declarant Peguer. d. de-
ciſ.79.num.3.Couar. pract.qq. cap 18. n.8
81 Non tamen hoc locum habet ſi iudex ſit
laicus, & teſtis ſit clericus, non enim poterit
iudex laicus tanquam incapax, non ſolum
incompetens teſtem coram ſe falſum cle-
ricum punire, quamquam hoc caſu nullo
modo admittenda eſt iudicis Eccleſiaſtici
inhibitio quoad cognitionem & definitio-
nem cauſæ principalis apud laicum verten-
tis, qui nihilominus ad effectum pronuntiā-
di in ea ſuam ſetentiam, cognoſcere pote-
rit an clericus falſum dixerit teſtimonium,
Gutier.pract.qq lib.1.quæſt.24.nu.1.2.& 3.
Clar.& Couar. vbi ſupra, Peguer d.deciſ.
82 79.n.5.Afflic.deciſ.230. Si autem iudex ſit
Eccleſiaſticus, & teſtis laicus; eſt locus præ-
uentioni inter iudicem Eccleſiaſticum, &
ſecularem, quod exponunt Gutier. d. q.24.
n.4.Peguer.deciſ 79.n.6. Afflict.deciſ.219
83 Couar.& Clar.vbi ſup. Si plura videre ve-
lis in hac quæſtione an iudex puniat exēp-
tum coram ſe falſo deponētem, de illa præ-
ter ſupra citatos agunt Diaz in prac.canon.
verbo *falſi teſtimonij rei*, n. 2. & ibi additio
Zalſedi lit.C, Benedic.in cap. Raynuntius,
verb. *& vxorē nomine Adelaſiam*. n. 434.
Bouadil.lib.2.cap.17.n.47. & cap.18. n.91.
Peguer.in prac.crimin.cap.26.verſ. *Prate-
rea poſſet*. Marta de iuriſdict. caſu 128. Ge-
nuenſ.in prax.c.1.n.16.Rebuff.in tom.trac.
var.in tract. in quibus cauſis iudices ſecula-
res poſſint n.88. & ſeq. Fuſcus de viſitatio.
lib.2.cap.21.n.33.Vanti.de nullitat.ex defec.
iuriſdict.n.49.& 50. Roland.vol.2.conſ.12.
Riccius par.2.deciſ.176.258. 276. & reſol.
140.& 144. Auiles in cap.prætor.capit.48.
verb.*Qualeſquier Iuezes*.

84 Similiter ſi in actu iudiciario exemptus
delinquat, poterit eum iudex punire Segu-
ra Daualos in direct.iudic. Eccleſ. fori p.2.
cap.6.Vaſq.controuerſ.illuſtr.cap.31. nu.18.
Garcia de nobilitat.gloſ.9 n. 2 Gom.tom.
3.cap.1.n.48. vt ſi exhibet falſum inſtrumē-
tum Bouadil.lib.2.cap.13.nu.163 Eſcobar
de ratiocini cap 7. num 28. vbi de clerico
qui falſum coram iudice ſeculari deponit,
quod poterit per eundem iudicem ſecula-
rem puniri, & captis pignoribus in bonis
multari. Ricci.par.2. deciſ. 258.& d. reſol.
140. Pariter iudex cauſarum tantum ciui- 85
lium, qui in criminalibus cauſis iuriſdictio-
nem nō habet, ſi quis in actu iudicij ſui de-
linquit, vt quia pars producit falſum teſtem,
vel teſtis falſum deponit, vel aduocatus cō-
mittit delictū, plectit eum, vt ex multis cō-
probat Ferrer 3.p.obſer. cap.394. vbi quid
obſeruetur in noſtro Regio Senatu.

Et vbi eſſet commiſſum crimen, vel iniu- 85
ria contra aliquem coram iudice, procedit
hic ex officio ſine aliqua accuſatione iniu-
riati ex quodam quaſi notorio per l. hacte-
nus de falſ.Paris de Pute.de ſyndic. verbo
& aduerte, n 3.verſ *Fallit vbi eſſet*.

Probat late Franciſcus à Ponte in tract. 87
de poteſta Proreg titul 3 de electione offi-
cialium, §.8. à num. 1. Iudices magiſtratus,
& officiales qui a Rege ad maiorem digni-
tatis locum promouentur, non amittere
priuilegia & honores minoris dignitatis, &
ibi num.7. ſecus docet de aſſumpto à ma- 88
iori dignitate ad minorem, & pluribus à n.
9. confirmat eum qui præuia ſui Regis li- 89
centia depoſuit officium, ſeu dignitatem, re-
tinere priuilegia, præeminentias & prę ro-
gatiuas, atque etiam nomen priſtinæ digni-
tatis, & officij, licet non habeat adminiſtra-
tionem, & an eodem gaudeat ſtipendio.
Nec prætermittam, quod tradit Natta cōſ. 90
351.Senatorem electū qui poſt aliquot mē-
ſes iurauit, non præcedere ei qui medio tē-
pore Senatorum ordinem ingreſſus eſt, &
iurauit, & confirmatur ex notatis in l. .ff.de
offic.præfec. auguſ.& in l.obſeruare, §.poſt
hæc ff.de offic. Proconſul. Et inter Senato- 91
res, & alios officiales in officijs, quibus admi-
niſtratio annexa eſt, ille præcedit, & præfer-
tur, qui prius poſſeſſionem adeptus eſt, licet
alius primo nominatus, aut electus fuerit, vt
docet

docet Caſtillo de tertijs cap. 41. n. 46. ſecus aſſerens ſi dignitas ſine adminiſtratione ſit, & hæc antea tradidit, & comprobauit Maſtril. de magiſtratib. cap. 14. lib. 4. ex nu. 34.

92 Quid autem ſi ob Regis ſeruitium fuit officialis impeditus capere poſſeſſionem antequam alius poſt eum electus, diſputat Caſull. vbi ſup. ex n. 57.

93 Illud compertum eſt, & omnium DD. placitis, & ſcriptorum calculis comprobatū poſſe Principem ex cauſa, & de poteſtate ordinaria concedere alicui officium cum prælatione aliorum magiſtratuum maiorē vel æqualem, aut minorem dignitatem habentium vti adnotarunt Maſtril de magiſtratib. lib. 5. cap. 4. num. 73. Franciſc. Altarus de officio Fiſcali gloſ. 7. num. 2. Caſtillo de tertijs cap 41. n 47. Stepha. Gratian. 94 diſcep. forenſ tom 5. cap 940 n 6. vbi ſcripſit præeminentias, & præcedentias voluntate, & diſpoſitione Regum, & Principum pendere. Camillus de Larata conſ. 2. n 72. 77. & 78. vbi quod in præcedentijs ſit pro ratione voluntas legis, aut Principis.

EX QVÆSTIONE III.

SVMMARIVM.

1 *INter plures DD. opiniones præfertur communis.*

2 *Communis opinio habet vim conſuetudinis.*

3 *Communis opinio ex quibus dijudicetur.*

4 *Communis opinio quæ ſit.*

5 *Opiniones quæ Senatui vel Rotæ placuerunt communes efficiuntur.*

6 *Opinio Rotæ Romanæ maioris auctoritatis eſt quam communis DD.*

7 *Communis opinio accipitur ſecundū ſubiectam materiam Theologicam, Canonicam, vel Legalem, vt hic.*

8 *Traditio Hieronymi Ceuallos improbatur.*

9 *Iudex non tenetur ſequi communem opinionem quando probabilibus argumentis poteſt impugnari.*

10 *Iudex confeſſarius, & Aduocatus primo debet ſequi opinionem, quæ textui, deinde quæ rationi, tertio quæ communi opinioni nititur.*

11 *Vnius auctoris ſententia aliquando multorum opinioni præfertur.*

12 *Iudex excuſatur ſi omiſſa communi opinione ſequatur opinionem ſui præceptoris, & quomodo hoc intelligatur.*

13 *Quando cauſa, contra quam eſt communis opinio, eſt fauorabilis an præferenda ſit opinio ipſa communis.*

14 *Opiniones Azorij, & Ceuallos ſuper hoc contrariæ & Menochij diſtinctio, quæ placet auctori.*

15 *Anteponenda eſt opinio, quæ conſuetudine & ſtilo approbata ſit, licet communis ſit in contrarium & n. 16.*

16 *Communis opinio quæ non eſt vſu recepta non eſt obſeruanda.*

17 *Ad conſuetudinem interpretatiuam inducendam quod tempus requiratur, & quid ſi ſit contra iuris communis diſpoſitionem.*

18 *Opinio Sancij Theologi impugnatur.*

19 *In paritate opinionum eligenda eſt tutior.*

20 *Quæ opinio dicatur tutior.*

21 *Tutior opinio quando ſequenda ſit, vel nō, affertur inſignis diſtinctio Patris Ioannis Azorij, quæ ratione fulcitur.*

22 *Licet cuique in foro conſcientiæ operari iuxta aliorum probabilem opinionem contra propriam, etiam tutiorem, etiam propria opinione tanquam probabiliori reiectā.*

23 *Intellectus regulæ quæ diſponit, quod in dubijs id quod tutius eſt, teneamus, & numer. 24.*

24 *Qui probabili opinione ductus quidpiam agit, nullum peccati periculum ſubit.*

25 *Præualet in dubio opinio pro fauorabili cauſa, & enumerantur multæ cauſæ fauorabiles.*

26 *Subditus in dubio parere debet præcepto Superioris, & n. 35.*

27 *Si Superioris præceptum conſtat eſſe iuſtum, ſubditus parere debet, ſi iniuſtum, nec debet, nec poteſt parere, & n. 29.*

28 *Intellige quando Superior præcipit illud,*

quod

quod ad ſuam iuriſdictionem, ſeu Imperium pertinet, & traditur intellectus ad text.in can.ſi dominus.11.q.3.

30 Si iudici præſentetur reſcriptum, quod eſt contra ius, ſuperſedere debet, & Principi reſcribere.

31 Si conſtat id quod præcipitur eſſe peccatū etiam veniale, ſubditus nec debet, nec poteſt obedire, alias peccat.

32 Officialis ſi ſuperioris ſui præceptum contineat notoriam iniuſtitiam, non poteſt parere, etiam ſi officium ſuum amiſſurus ſit, vel gratiam Principis, vel etiam vitam.

33 Præceptum hominis debet eſſe ſubordinatum præceptis Dei.

34 Si ex eo quod præcipitur ſequatur ſcandalum, vel detrimētum notabile aliorum, non tenetur ſubditus obedire, ſi verò præcipitatur ſub pœna excommunicationis, nulla eſt in foro interiori.

36 Licet dominus peccet præcipiendo, tamen ſubditus non peccat obediendo.

37 Officiales tenentur domino obedire, niſi quod præcipitur, ſit notorie iniuſtum, aut malum.

38 Intellectus cap. Paſtoralis §. quia verò de offic. delegat.

39 Stephani Gratiani circa hæc traditio an vera ſit.

40 An ſubdito liceat contra propriam opinionem ſententiæ, & præcepto Superioris accedere.

41 An Theologorum, Canoniſtarum, aut Legiſtarum ſententia præferenda ſit, vbi diſtinctione reſoluitur.

42 Quid in his quæ à iure Diuino originem trahunt, & à Canoniſtis, & Theologis tractantur, vt in cenſuris vſuris & alijs.

43 An in collatione beneficiorum Canoniſta ſit præferendus Theologo, vel econuerſo.

44 Opinio benignior, & mitior amplectenda eſt.

45 Opinio ſequenda eſt per quam minus derogatur Iuri Communi.

46 Omnis receſſus à Iure Communi eſt odioſus, & omnis regreſſus fauorabilis.

47 Præualet opinio, quæ magis inducit ad ius antiquum.

48 Et opinio quæ magis fauet rationi Naturali.

49 Et quæ minus recedit à proprietate verborum legis

50 Et opinio per quam lites minuuntur.

51 Et opinio quæ reducit alias ad cōcordiam.

52 Opinio gloſæ inter alias magis amplectenda eſt.

53 Accurſij gloſatoris doctrina habet vim communis opinionis, & excuſat iudicem in ſyndicatu.

54 Opinio antiquorum magis ſequenda eſt.

55 Item opinio Sanctorum.

56 Item opinio quam tenuerunt DD. in cōmentarijs, ſiue tractatibus ſuis potius quā in conſilijs.

57 Item opinio eorū qui de materia, de qua eſt illa opinio, librum ediderunt.

58 Item opinio poſterior, id eſt quam Doctor vltimo tenuit

59 Probanda eſt in dubio opinio, quæ eſt cōtra fiſcum.

60 Et intelligitur, tam de dubijs quæſtionibus facti quam iuris.

61 An in dubio contra fiſcum iudicandum ſit diſtinguitur, & traditur diſtinctionis ratio num.6.

62 Fiſcus non eſt priuilegiatus, niſi in caſibus in quibus inuenitur in iure priuilegiatus.

63 Dos eſt regulariter priuilegiata, Fiſcus autem in caſibus lege expreſſis.

64 Cum quæritur an Fiſcus priuilegiatus ſit, in dubio contra Fiſcum enunciandum eſt.

66 Peregrini traditio periculoſa.

67 Noluit Princeps cauſam ſuam fauorabiliorem eſſe quam cauſam ſubditi ſui, & exornatur num.ſeqq.

68 Princeps bonus eſt beneficum ſydus, à quo omnibus beneficia fluunt.

69 Princeps maiorem curam habet ſubditorum quam fiſci. & quare.

70 Nihil magis proprium eſt Principis quā bonum publicum, & ſuorum ſubditorum quærere.

DE

DE OPINIONVM DELECTV,

QVÆST. III.

PRIMVM pro reg.ᵃ obſeruo, inter plures Doctorũ opiniones eam præferēdā eſſe, quæ cōmunis ſit Nicola Eberar. in topic. lega loco ab auctē n.
14 Hyeronym Ceuall. commun. in præfat. n.° 30. cum ſeqq Iacob Menoch tom 1.
& 2 Pater Io Azzor. inſtitutionũ moral 2.
par. 1 lib. 2 cap 13 habet enim uim conſuetudinis ut docuit Bald. in cap. ne innitaris de conſtitutio. Menoch. ſupra n.° 4. & Eberard n.° 14. Cōmunis autem opini deiudicatur ex numero, & ſa auctoritate Doctor, non autem ex ſolo illor n.° ut optime notat Azor d. cap. 13. nam opinionem aliquam pluri mi unũ alium auctorem ſectati docuerunt more ouium, uel uolucrũ, quę plures unam præeũtem ſequutę eãdem uiam arripiunt, ut tradunt Nauar in manual. cap. 27 n.° 189 Deci. cons. 494. Alexan. conſ. 202. lib. 7 n.° 6 unde Menoch. d præſũpt 71 n.° 39 & 41. & Alciat. de præſũpt. reg. 1. præſum. 51. n.° 2. aiunt communem opinionem illam eſſe quæ habet plures auctores eam firmantes arguēdo & diſputando, non autem ſimpliciter, & perfunctorie & ſut dicitur, p̱ traſennam eam cōſequentes, uel incidēter aliquid dicētes, & ſubijciunt ſpectandos eſſe Doctores grauiores quor ſcripta in auditorijs, & in foro magis accepta ſũt cōcordat cũ his Ceuallos in d. præfation.° 11 et ſeqq ſic

Plinius Iunior ad Traianum Imp. cōquerit.ᵉ quod ſētent.ᵃᵉ numerãt, nõ ponderãt. Hinc
ſcripſerunt Imol & Barbati in c. ſi olim 5.
de litis cōteſtatio, quos refert Vant. intra
de nullit. t.° de nullit. Sent. ex def. iuriſd.
delegat. n.° 20 opiniones, quæ Senatui, uel
Rotæ placuerũt, cōmunes effici, cũ in illis
præter numerũ ſedere ſoleãt Viri magna
eruditione & integritate præditi, quod
et notauit Menoch d pſũp.ᵉ 71 n.° 13. & Ste-
phan. Gratian. diſcept. forēs tom. 1 cap 104. 6.
n.° 56 poſt alios plures aſſeruit Rota Rom.
opin.ᵉᵐ maioris auctoris eſſe quã cōmunis
Doctor. Rurſus cōmunē opin.ᵉᵐ accipit A- 7.
zor d. c. 13 iuxta ſubiectam rei cuiusq;
materiam, quare ſi materia legalis eſt
cōmunē opin.ᵉᵐ cenſet, quã cōmunis Iuris
Ciuilis Interpretũ conſenſus approbatur,
ſi materia eſt Canonica, cōm.ᵉᵐ op.ᵉᵐ habet
quæ communi Iuris Canonici Doctorũ
ſenſu confirmatur & merito. Eaque ra-
tione minus uerum exiſtimo, quod do- 8
cuit Ceuallos in d. præfatio n.° 27 ubi ſi-
plicit.ᵉʳ firmat quando ſũt duę opiniones
altera Canoniſtar, et altera legiſtar teneri
eſſe ſent.ᵃᵐ Doctor Iuris Canonici.

Iudicem non teneri ſequi com.ᵉᵐ opin.ᵉᵐ
quãdo bonis rat.ᵇˢ & probabilib. arg.ᵗⁱˢ impug.ᵗⁱ
ſeu conuinci poteſt late tradim.ˢ par. 3 qu.
3 ex Iaſon. in auth nouiſſima C de inoffic.
teſtam Carelian. Cotta in memorab. uerbo opi-
nio Auguſtin. Morla in empor. iur. par. 1. t. 2.
queſt. 5. n.° 6 & alijs pluribˢ faciunt notata
per Petrum Anton Lazarium Canonicar
queſtionum par. 2. queſt. 13. num.° 43.
ubi docet confeſſarium iudicem & ad-
uocatum eligere debere op.ᵉᵐ qualicũ

11 textu nititur deficiẽte textu rationi, de-
ficiente ratᵉ cõmunẽ, facit etiam quod
animaduertit Azor d. c. 13. poſſe nõnũq.
unius auctoris ſent. inuſtior et maiori
opinioni præferre iuxta id quod dicit
in l. Deo auctore C. de ueter. iur. enucle.
cuius uerba sunt *Sed neque ex multitud.*
auctor. quod melius et æquius est iudicatote, cum
posset unius forsan, et deterioris sententia mul-
tos, et maiores aliqua in parte superare. Meno-
12. ch. etiam de præsũpt. 71. n.° 51. post compl-
ures DD. affirmat Iudicem excusari, si
omiſſa recepta communi DD. opin. se-
quutus sit illam, quã aliquãdo eius præ-
ceptor ueram eſſe aſſeruit Suarez de
Paz in prax. par. 1. tom. 1. tempore 1. n.
55. Ceuallos in pract. qq. in præfatio n.° 19.
Auiles in cap Prætor. glos. *fid.* n.° 20. quod
Ludou. Bologniñ in authẽt. habita C. ne fil.
pro P̃re intelligit qñdo Præcept. ille erat uir doc-
tus & solẽnis, et poſt alios ita quoq; intellig.
Bouadil. in polit. tom. 2. lib. 5. cap. 3. n.° 28.
13. Difficultas eſt qñdo cã con. quã eſt cõm.
opinio, eſt fauorabilis ueluti matr. uel ulti-
mæ uolũtatis, an tũc præferẽda sit cõmunis
opinio, uel potius ab ea recedend. de quã quæ-
ſter Menoch. præsũpt. 71. n.° 30 et 31. Ceuallus in
præfatio. n.° 23. & 24. Azoriũ cap. 13. in princ.
supracitatos diſputãt Cãtelian. Cota in me-
morab. uerb. *nuptiarum.* Alciat. reg. 1. præ-
sũpt. 40. Maſcard. de probation. uol. 3. con-
14. clus. 1135. & uarie reſponderũt, nã Azo-
rius docuit d.° casu proponen. eſſe cõm.
op. contra autem Hieronymus Ceuallos
tradit adhuc standum eẽ communi opi-
nioni, similiter Cota & Alciatus & plu-
res in hãc refert *Mascardus*, Menochius
autem poſt Neuizã & Deci. diſtinguit
dicens quãdo ipsa communis opinio dub.
eſſet, præualere debere cõtrariã fauore cau-
sæ de qua ag. quãdo aut eſſet clara, secus, q.
ita fauẽdum nõ eſt causæ fauorabili, ut
alijs fiat iniuſt. & hæc uidet. uerior con-
clusio.

Secũda ſit reg. inter plures DD.
opiniones antepõnẽdam eſſe eã quæ
ex conſuet. & stylo approbata sit Steph.
Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 155. n.
14. et 15. et d. decis. 45. n.° 19. Nauar. in ma-
nual. c. 7. n.° 385. Menoch. d. præſũpt. 71.
n.° 21. Azori. inſtitut. moral. p.° 1. lib. 2. c. 10.
et 13. in princ. qui omnes extẽdũt et si cõ-
munis opinio sit in cõtrariũ, nam ut ait
Roland. cõs. 2. n.° 8. uol. 2. uera legis inter- 16
prætatio à practica sumitur. Et ut di-
cit Decius conſ. 638. cõmunis opinioq;
non eſt usu recepta non eſt obseruãda,
sicut statutum usu nõ receptũ nõ li-
gat Subditos, & ideo Gratia d. c. 158. n.° 15.
Alciat. præsũpt. 30. reg. 2. n. 3. Ceuall. pract.
qq. in pfat. n.° 60. concludũt Iudicẽ nõ poſ-
se discedere ab opin. approbata per cõ-
suetud. quãuis cõmunis sit in cõtra-
rium, et idẽ quoq; ſentire uidet. Can-
cer uar. p. 3. c. 12. n. 263. & 264. Prædict. 17
quoq; Gratian n.° 17. ſubijcit ad iſtam
conſuetud. interpratatiuam non eſ-
se habendã cõsiderationẽ præscrip-
tionis. 40. annor. cum hæc interpre-
tatio, et obſeruantia hoc temp. spaciũ
non requirat, sed ſufficere in aliqui-
bus actib. ita fuiſſe in cur. seruat. qd
relinq. arb. Iud. 2. Butr. in c. fin. n.° 17.
de cõsuetud. et d. Rota Rom. quas ci-
tat, et regulãr. in huĩoi cõsuet. seu ob-
seru. interpræt. Iud. pot. æſtimare illã
eẽ ſtabilitã paruo temp. cũ diuturni-
tas in his nõ exigatur Aym. conſ. 2. in.
12. & cons. 294. col. 13. ante fin. uers.
Amplius dico bene Flamin. Cartar. dec.
67. n.° 29. Lara de ãniuer. lib. 1. c. 5. n.° 49.
dũmodo non sit interprat. con. Iur. cõ-
munis disp. Menoch. de arbitrar. cas.
83. in fin. n.° 10.
Ex his infert. pericl. op. Sãcij Thẽ. 18.
in suis practicis dispu. disp. 44. n.° 63.
quã refert P. Ant. Diana reſol. moral.
par. 2. tr. 13. reſol. 5. nõ uid. suũ audere
iud. interponere, tenet n. ille auctor
poſſe iud. iud. secũdum opin. Dua-
reni, Cuiacij, Doneli, Ant. Fabri & alio-

rum

Digitized by Google

rum, quorum mentem magis communiter Iuriſperiti non amplectuntur, nec iudicia iuxta taſuum Doctorum ſententias pronunciant, neque obſtare quod præfatæ illorum opiniones dicantur ſolum theoricæ, & non practicæ, imò ad ſcholarum ludum duntaxat aptæ; quia quoties aliqua opinio eſt ſpeculatiuè probabilis, ſemper in praxi tuto amplecti poteſt. Sed præter quam quod P. Sanchez de matrim. lib. 7. diſp. 7. & alij quorum meminit Diana d. p. 2. tractat. 13. reſol. 12. cēſent opinionē ſpeculatiuè probabilē non ſemper in praxi tuto teneri poſſe, veritas eſt quod ſpeculatio illa debet eſſe ad mores, & praxim, vſumq; Reipub. accommodata, & æquitatis amica, vnde ex Pinelo, & alijs ſcripſi ſupra quæſt. 1. quod leges in ſcholis diſcuntur, & in palatijs digeruntur, & iuris ſubtilitates quãdoque obumbrant veritatem, ac perniciosæ ſunt, & recte ſenſati hominis iudicium conturbant, l. veteris & ibi Bald. nu. 2. & eius additio citans Speculat. & Bart. C. de contra. & commit. ſtipul. Iaſ. in §. pœnales, n. 41. I. ſ de actio. Segur. in direct. iudic. 1. par. cap. 5. in ſeq: illud verbũ omnium Iureconſultorum ſermone vſurpatum prodijt. *Summum ius, ſumma iniuria.*

19 Tertia regula ſit ex pluribus DD ſententijs eligendam eſſe tutiorem quando in cæteris opiniones illæ ſunt pares c. iuuenis de ſponſalib. cap. petitio tua de homicid. cum ibi not. Pariſ. conſ 92 n. 63. lib. 3. Menoch. d. præſump. 71. n. 3. Azor. inſt. moral. par. 1.
20 lib. 2. cap. 12. Ea autem dicitur opinio tutior (vt explicat Azor. d. lib. 2. cap. 16. verſ. *Vt in hac re certi aliquid ſtatuam.*) quæ cenſet id de quo quæſtio eſt, eſſe peccatum, minus tuta autem appellatur ea, quæ ait non eſſe peccatum. Verbi gratia eſt controuerſia an peccatum ſit eligere minus dignum ad beneficia, vel publicas adminiſtrationes, digniori neglecto tutior opinio dicitur eſſe ea quæ credit eſſe peccatum, quia digniorē eligentes peccatum vitamus. Minus tuta dicitur eſſe, quæ exiſtimat nō eſſe peccatum, quia ſi eam ſequuti, prætermiſſo digniori, minus dignum eligamus, peccati periculo nosipſos obijcimus. Igitur tutior opinio illa vocatur quam ſequentes peccatũ vitamus,

Difficultas eſt an ſemper ſequēda tutior opinio ſit, quod videbatur affirmandum, cũ iure conſtitutum ſit vt in dubijs id quod tutius eſt teneamus, d. cap. iuuenis, & d. cap. petitio tua: ſed diſtinguit Pater Azorius in d. cap 16. verſ. *His igitur poſitis.* & concludit primo quod ſi opinio minus tuta eſt probabilior, aut certior, eam in operando nobis ſequi licet, probabilior autem, vel certior dicitur illa quæ firmiori, & meliori ratione fulcitur. Secundo aſſerit quod ſi opinio minus tuta fuerit communis, nobis licet eam in operando ſectari, eo maximè quia opinio eo ipſo quod eſt communis, eſt probabilior. Tertio cenſet quod quando opiniones ſint æque probabiles, videlicet ex numero, vel teſtimonio, ſiue authoritate Doctorum, quamuis non expondere, & momento rationum, iure poſſumus minus tutam in operando præferre, imò etiam ſi quæ minus tuta eſt, minus probabilis habeatur, quia id bene agitur, quod prudēter agitur qui autem aliorum conſilio ducitur prudenter rem gerit; deinde quia (vt ſubijcit) poteſt quis ex rationibus à re ipſa ſumptis certò iudicare aliquid ſibi eſſe cauendum, & ex principijs communibus, vel extrinſecus petitis, certò item exiſtimare illud eſſe ſibi faciendum. Si cui autem hæc difficilia 22 videantur, adeat Patrem Thom. Sanchez tom. 1. operis moralis lib. 1. cap 9. à nu. 1. poſt innumeros DD. quos citat, defendit, & tenet licere cuique in foro conſcientiæ operari iuxta aliorum probabilem opinionē contra propriam etiam tutiorem, & nu. 15. hoc extendit etiam propria opinione tanquam probabiliore retenta.

Ad argumentum contrarium deductũ, 23 ex d. c. iuuenis de ſponſalib. quod in dubijs, id quod tutius eſt, teneamus, reſpōdet Azorius d. lib. 2. cap. 12. verſ. *Ad obiectũ.* & cap. 16. verſ. *Duo poſſunt.* & ait eam regulã iuris intelligi in dubijs, non autem in opinionibus, qui enim opinatur vni quidem ſoli parti aſſentitur & ideo dubius non eſt, atq; nuſquam in iure habetur, vt inter opiniones tutiorem ſequamur, quia non idem eſt iuris de dubijs quod de opinionibus, namq; qui dubitat neutri parti aſſenſum præſtat, qui

vero

Digitized by Google

verò opinatur, vni tantum parti præbet aſ-
ſenſum, quamuis non ſine aliqua formidi-
24 ne. Obijcies forte. Qui minus probabilem,
aut minus tutam opinionem eligit, ſe peri-
culo peccati cõmittit, quia opinio ſemper
habet dubitationem admixtam partis op-
poſitæ. Reſpondet idem auctor, cum qui
probabili opinione ductus quidpiam agit,
nullum peccati periculũ ſubire: quia quã-
uis pars oppoſita eſſet vera, peccatum in a-
gẽdo deuitat eo quod ex probabili opinio-
ne operatur, quemadmodum is qui conſilio
boni & periti viri aliquid efficit, prudenter,
& bene agit, quamuis re ipſa malum ſit id
quod eligit.

25 Quarta regula proponitur, quod in du-
bio præualet opinio pro fauorabili cauſa;
ſic antefertur, quæ fauet matrimonio præ-
ſertim iam contracto, doti, teſtamento, aut
libertati, l. quoties dubia, ff. de reg. iur. c.
fin. de ſenten. & re iudic. vel religioni, l. ſunt
perſonæ, ff. de religioſ. & ſumpt. funer. ſiue
pupillis, peregrinis, viduis, & alijs miſerabili-
bus perſonis, ſeu reis argumento, c. cũ ſunt
iura partium de reg. iur. lib. 6. & l. fauora-
biliores, ff. eod. tit. Neuiſan. conſ. 26. n. 7. &
8. Iaſ. conſ. 13 in fin. lib. 3. & conſ. 12. num. 1.
lib. 4. Nauar. in c. ſi quis autem, de pœniten.
diſ. 7. n. 130. & 131. & in manu. c. 27. n. 286.
& ſeq. Menoch. de præſumpt. tom. 1 lib. 2.
præſump. 71. num. 32. 34. & ſeq. & præſum.
72. num. 14. & 15. P. Azori. inſtitut. moral.
par. 1. lib. 2. cap. 15. Auguſt. Morla. in empor.
iur. par. 1. tit 2. quæſt. 5. n. 11.

26 Quinta regula. Subditus in dubio pare-
27 re debet Superioris præcepto, ſi dubitet an
illud iuſtum ſit necne. nam circa Superio-
ris præcepta diſtinguitur. Vel enim præcep
tum conſtat eſſe iuſtum, & obedire ſubdi-
tus debet, vel conſtat eſſe iniuſtum, ſeu ma-
nifeſtum eſt iniuſtum eſſe, & non tenetur,
imò nec poteſt obtemperare, tex. eſt in ca.
ſi dominus 11. q. 3. ibi: *Si bonũ eſt quod præ-
cipit Imperator, iubentis exequere voluntatẽ,
ſi malum; reſponde, oportet Deo magis obedi-
re quam hominibus, hoc ipſum, & de ſeruis
apud dominos, & de vxoribus apud viros,
& de filijs apud patres, quod in illis tantum
debeant dominis, & viris, parentibuſq; eſſe
ſubiecti quæ contra Dei mandata non ſunt.*
Hunc locum interpretatur ibidem Archi- 28
diaconus procedere; ſi Superior ille præ-
cipiat illud, quod ad ſuum imperium,
& iuriſdictionem pertinet. nam ſi præ-
cipiat mihi, vt monachus fiam, licet hoc ſit
bonum, non teneor obedire, quia hoc non
pertinet ad iuriſdictionem eius, illud enim
magis eſt ex parte animæ, & omnis anima
Dei eſt c. ſi habes 24. q. 3. & in anima ſerui,
nihil poteſtatis habet dominus, c. omnibus
19. q. 2. Inſuper eſt optimus, tex. in c. Iulianus 29
11. q. 3. cuius verba ſunt. *Iulianus Imperator
quamuis eſſet apoſtata, habuit tamen ſub ſe
Chriſtianos milites: quibus cũ dicebat, Pro-
ducite aciem pro defenſione Reipublicæ: obe-
diebant ei: cum autem diceret eis, Producite
arma in Chriſtianos: tunc cognoſcebant Im-
peratorem Cœli.* Diſtinctionem prædictam
notat ac tradit gloſ. verbo *morte*, in c. 2. de
maioritat. & obedi. Paris de Pute. de ſyndi-
cat. in verb. *Reſiſtentia* num. 6. & 7. vbi ait
quod ſi iudici præſentetur reſcriptum con- 30
tra ius, ſuperſedere debet, & Principi reſcri
bere. Pater Vincen. Filliucius moralium
quæſtionum tom. 2. tractatio. 28. par. 2. c. 5.
quæſt. 3. n. 90 & 91. vbi aſſerit, quòd quan- 31
do conſtat id quod præcipitur eſſe peccatũ
etiam veniale, non tenetur ſubditus obedi-
re, imò nec debet, ſub peccato ſi obediat
c. litteras de reſtit. ſpoliat. & ca. quid ergo
11. q 3. Hoc eſt quod docet P. Ioa. Marquez 32
de Chriſtiano Gubernatore par. 1. cap 10.
officialem, & miniſtrum, ſi Superioris ſui
præceptum cõtineat notoriam iniuſtitiam,
non poſſe parere, etiam ſi officium ſuum nõ
parendo amiſſurus ſit, vel gratiam Principis
& (quod plus eſt) vitam, ait enim Apoſtol.
Petr. actor. 5. *obedire oportet Deo magis
quam hominibus.* Aliter, vt infert S. Thom.
2. 2 q. 64. art. 6. ad 3, excuſarentur carnifi-
ces qui exequentes ſententias Tyrannorũ,
occiderunt martyres Chriſti. Nam debet 33
præceptum hominis eſſe ſubordinatum, &
conforme præceptis Dei, ideoque etiam di 34
cit ſupra Filliucius quod ſi ex eo quod præ-
cipitur ſequatur ſcandalum, vel detrimentũ
notabile aliorum, nõ tenetur ſubditus obe-
dire, quia in tali caſu obedientia illa eſſet
contra

contra legem Dei,& ſubijcit quod ſi præci-
piatur ſub pœna excommunicationis, nulla
eſt in foro interiori, quia iniuſta ex Syluest.
verbo *obedientia*. ſ.5. & Abbat.in c.ſi quā-
do de reſcrip.
35 Tertius caſus eſt quando dubitat ſubdi-
tus,an id quod præcipitur,iuſtum ſit, vel an
peccatum ſit,nec ne: & tunc tenetur obedi-
re depoſita conſcientia.gloſ.in d. cap. 2. de
maiorita.& obedien.verb.*morte*. & gloſ. in
can.quid culpatur 23.q.1.in verb. *iniquitas*.
Syluest. in verb. *Obedientia*. §. 2. Pater Fil-
luci. qui ſupra d.c. 5.quæſt.3.num. 92.eſt ad
hoc tex.in d.c.quid culpatur. ibi. *Vir iuſtus
ſi forte etiam ſub Rege homine ſacrilego mi-
litet, recte poteſt illo iubente bellare: ſi vice
pacis ordinem ſeruans, quod ibi iubetur, vel
non eſſe contra Dei præceptum, certum eſt:
vel vtrum ſit, certum non eſt: ita vt fortaſſe
reum faciat Regem iniquitas imperandi: in-
nocentem autem militem oſtendat ordo ſer-*
36 *uiendi*. vbi gloſ.in verb.*iniquitas* notat,quod
licet dominus peccet præcipiendo, tamen
ſubditus non peccat obediendo,eſt quoque
37 tex.in ca.in memoriam 19.diſt. Farin.quo-
que de pœn.temperan. q.97. docet officia-
les, & miniſtros teneri obedire domino cui
ſeruiunt, niſi quod præcipitur ſit notoriè in-
iuſtum,aut malum, quod eſt etiam com-
munis Theologorum opinio. Præſumitur
Princeps ex iuſta cauſa moueri in l.relega-
ti in fin.& ibi gloſ. fin. de pœn. facit tex. in
clem. vnic. de probatio. & in c. cum à no-
bis in fin.& ibi DD. de teſtib.& pro iudice
præſumitur,l.2.C.de offic.ciuil.iudi & eius
decretum præſumitur ex iuſta cauſa fieri, l.
ab ea parte 2. reſponſ. de probatio. iuuat
quod ſcribit Iul.Clar.in pract.crimin.q.60.
n.15.& 16, mandatum Superioris in delictis
excuſare à pœna, modo illud quod quis fa-
cit ex mandato Superioris,non ſit de gene-
re prohibitorum,& ideo dicit operarios, &
fabros excuſari de eo quod operantur in re
alterius ex mandato conducentis ſecúdum
gloſ. in l.in rem,ſ.tignum in gloſ. fin. ff.de
rei vendic. quæ in hoc communiter ap-
probatur, quamuis iuxta eandem com-
munem opinionem, quando ipſis operarijs
facta fuiſſet denunciatio, ſeu proteſtatio,
vt ab opere deſiſterent,vel huiuſmodi ope-
rarij noctu acceſſiſſent ad laborandum, aut
actum clandeſtine feciſſent, non eſſent ex-
cuſandi.
Contra reſolutionem in 2. caſu tradi- 38
tam obſtare videtur tex. in capit. paſto-
ralis, ſ. quia vero de offici. delegat. vbi
habetur, quod ordinarius ad mandatum
delegati tenetur exequi ſententiam eius,
etiam ſi ſciat illam iniuſtam eſſe, quia
non cognitio, ſed exequutio tantum de-
mandatur eidem, & quia ordinarius te-
netur obſequi delegato tanquam Superio-
ri. Ad iſtum text. imprimis affertur di-
ſtinctio gloſæ ibidem receptæ, quam ci-
tat, & ſequitur Nauar. in manu. capit. 25.
num. 15. vt non procedat in ſententia Su-
perioris, quam inferior iudex exequutor
ſcit nullam & irritam, ſiue quia errorem
contineat intolerabilem, ſiue manifeſtam
iniuſtitiam, nam tunc is exequutor exe-
quendo peccaret, ſed procedat tantum in
ſententia valida licet iniuſta ſit. Rurſus ca-
ſu quo textus ille locum habet, intelligitur
vt dictus ordinarius exequi teneatur, niſi
apud delegatum efficere poſſit, vt ab hoc
onere ipſum abſoluat, ſeu poſtquam debi-
te procurauerit ne fieret exequutio, vti tex-
tus ipſe dicit, & dicit ſupra Nauar. Ite-
rum gloſa aduertit, quod licet dicta ſen-
tentia tempore quo profertur iniuſta ſit,
tempore tamen quo exequutioni manda-
tur, effecta eſt de iuris rigore iuſta, quia
pars non appellauit, ideoque ſententia con-
tra ius litigatoris lata, ſi non appelletur,
elapſo decendio mandanda eſt exequutio-
ni argumento l. fin. C. vt lit. penden. quia
ſpontanea appellationis omiſſio turpitu-
dinem purgat quæ ſententiæ inerat argu-
men. l.ſi ob turpem, ff.de condic. ob turp.
cauſ. vt aliquis ſit litium finis, cap finem
litibus de dolo, & contumac. Et hunc quo-
que intellectum ad dict. ſ. quia vero. tra-
dit Leſſius de iuſt. & iur. lib. 2. capit. 29.
dubit. 10. num. 91. & Couar. variar. lib. 1.
capit. 1. num. 10. verſic. *Sed & ſi*. & Mar-
quez de Chriſtian. Gubernat. part. 1. 39
capit. 10. His ſic poſitis, & diſcuſſis vi-
de an ſuſtineri poſſint quæ ad propoſitum

Digitized by Google

de iudice requiſito ad exequendum ſentẽ-
tiam notorie iniuſtam tradit Stephan. Gra-
tian. diſcep. forenſ. tom. 1. cap. 146. à n. 1. vſq;
ad num. 21.

40 Quærit P. Ioan. Azorius inſtitutionum
moralium par. 1. lib. 2. cap. 17. q. 9. an ſubdi-
to liceat contra propriam opinionem ſentẽ-
tiæ, & præcepto Superioris accedere. &
poſt Cordubenſ. lib. 3. ſuarum quæſtionum
q. 9. reſpondet licere ſi hæc probabilis ſit,
quia vt ipſe antea probauit, cuique integrũ
eſt, contra propriam opinionem in aliorum
probabilem ſententiam ire, & animaduer-
tit, vt ſubditus Superiori iubenti obedire, &
parere debeat, opus eſſe vt exiſtimet Supe
rioris ſententiam eſſe probabilem: ſicut
etiam neceſſe eſt vt ſentiat ſibi ius eſſe iux-
ta Superioris ſententiam agere: nam alio-
qui contra conſcientiam delinquet. De his
etiam ſcripſit P. Antonin. Diana reſ. moral.
par. 2. tract. 13. reſol 19. & par. 2. tract. 3. Miſ-
cellaneo reſol. 59.

41 Sexto controuerti ſolet an Theologorũ
opinio, an vero Canonici, aut Ciuilis iuris
interpretum ſententia ſit præferenda, quã-
do hi aliter ſentiunt atque illi. Et imprimis
cum P. Ioan. Azorio inſtitutio moral. par. 1.
lib. 2. cap. 17. quæſt. 3. concludimus in re
Theologica, atque cum agitur de foro cõſ-
cientiæ, & an aliquid in conſcientia liceat
necne, opinionem Theologorum eſſe Iu-
riſprudentium ſententiæ anteponendam,
maximè Iuris Ciuilis peritorum, nam Iure-
conſulti potius res tractant, quatenus ad fo-
rum iudiciale pertinent. In re autem legali,
& ad forum exterius ſpectanti cum eodem
Azorio reſpõdemus Iuris interpretes Theo
logis anteferendos eſſe. Maior difficultas eſt
42 in cenſuris, matrimonijs, vſuris, decimis, &
ſimilibus, quæ à iure Diuino originem tra-
hunt, res tamen ſunt Iuris Canonici, & de
ipſis, tum à Theologis tum à Pontificij Iu-
ris cõſultis diſſeritur, & diſceptatur. Hic cer
tè regulariter Theologorum opinio poſtpo
nitur ſententiæ Canoniſtarum, & tenuerunt
Petr. de Ancarra in diſputatione illa incipiẽ
ti. *Antiquis, & modernis temporibus.* Alex-
and. conſ. 1. lib. 5. Pariſ. conſ. 67. n. 31. lib. 4.
Menoch. de præſump. tom. 1. lib. 2. præſum.
71. n. 49. Nicol. Eberar. in topic. legal. loco
ab auctoritate n. 7. & non diffitetur Azo-
rius quamuis Theologus loco citato, quia
materiæ illæ ſunt res iuris Canonici, & ſo-
lent (inquit Azorius) in ipſis peritiores eſſe
Iuris Canonici Doctores quam Teologi;
Subijcit tamen in illis quæſtionibus, in qui-
bus diſputatur an hoc, vel illud ſit iuris Di-
uini, fere ſemper præferendam eſſe opi-
nionem Theologorum. confert Perez de 43
Lara de anniuerſar. lib. 2. cap. 3. n. 31. vbi cõ-
munem quandam DD. diſtinctionem re-
fert in ea quæſtione an in collatione bene-
ficiorum Canoniſta ſit præferendus Theo-
logo, vel è conuerſo.

Septimo inter duas, plures ve opiniones 44
illa eſt amplectenda quæ eſt benignior mi-
tior, & humanior ad tex. in c. odia de reg.
iur. li. 6. c. eſtote illo tit. in antiq. l. Arrianus
ff. de actio. & oblig. l. proxime, ff. de his quæ
in teſtam. delent. Gigans in ſuis ſingularib.
ſingulari 6. Thomas Grammaticus conſ. 5.
ciuili n. 46. Præpoſitus in c. ſi vir n. 2. de cog
natio. ſpirituali Gregorius Lupus in l. 1. tit. 7
par. 4. in verbo *à bendiciones* in fin. Ceual-
los commun. contr. commun. in præfatio.
num. 42. Pater Azorius inſtitutio. morali.
par. 1. lib. 2. cap. 11. quia vbi ius non reperi-
tur expreſſum in humaniorem partem de-
clinandum eſt, c. fin. de tranſactio. l. benig-
nius, ff. de legib. l. ſemper in dubijs, ff. de re-
gul. iur. Nauar. in c. ſi quis autem de pœnit.
diſt. 7. n. 130. & 131. & in manua. c. 27. n. 280.
Auguſtin. Morla in empor. iur. par. 1. tit. 2.
q. 5. nu. 11 & 12. ſic in obſcuris minima pœna
imponenda eſt, ex l. ſemper in obſcuris de
reg. iur. & ex c. diſciplina 75. diſt.

Octauo, in opinionum conflictu eſt po- 45
tius ſequenda opinio per quam minus de-
rogatur diſpoſitioni Iuris Communis argu-
mento eorum quæ tradunt DD. in l. 2. C.
de noxalib. & in l. ſi quando de legat. 1. Bec.
in cõſ. 12. n. 43. Surd. dec. 174. n. 25. quia om 46
nis receſſus à Iure Communi eſt odioſus, &
omnis regreſſus ad Ius Commune eſt fauo-
rabilis, l. ſi vero, ſ. de viro, ff. de ſolut. matri.

Nono, præualet opinio quæ magis indu 47
cit ad ius antiquum, & primæuum, Neuiza.
cõſ. 69. n. 8. Aym. Crauet. cõſ. 174. n. 7. late

Decia.

Decia.reſpon.74.n.53.cum ſeq.vol.3.Surd.
deciſ.272.n.34.

48 Decimo opinio, quæ magis fauet ratio-
ni naturali, Fabius Turret. in conſ. 5. nu. 18.
Hieronym. Ceuall. commun. contr. com-
mun. in præfatio. n. 42.

49 Vndecimo opinio, quæ minus recedit à
proprietate verborum, quibus legem con-
ceptam eſſe conſtat, Beroi. conſ. 118. ſub nu.
16. lib. 2. Ioan. Petr. Fontanel. de pact. nup-
tial. tom. 2. clauſul. 5. gloſ. 8. part. 9. humero
34.

50 Duodecimo opinio, per quam lites mi-
nuuntur, & illis occurritur, l. quidam exiſti-
mauerunt in fin. ff. ſi certum petat. l. æquiſ-
ſimum in prin. de vſufr. c. finem litibus de
dolo, & contum. Decian. reſponſ. 70. n. 40.
lib. 2.

51 Decimotertio opinio, quæ alias conci-
liat, & ad concordiam reducit, gloſ. & ibi
Abbas n. 4. in c. ſcientes de cenſib. Peralta
in l. cum ita legatur. §. à legatario num. 4.
de legat. 2. Cephal. conſ. 240. num. 21. lib. 2.
Anthonin. Theſau. dec. 21. n. 16. Ceuall. in
d. præfatio. n. 56. & 57. Gomeſ. in §. rurſus
n. 14. inſt. de actio. Curti. Iun. conſ. 10. nu. 1.
in fin. Menoc. de præſum. tom. 1. lib. 2. præ-
ſump. 71. n. 47.

52 Decimoquarto inter plurium Doctorũ
opiniones amplectenda magis eſt opinio
gloſæ. notant Nicol. Eberard. in topic. le-
gal. loco ab auctoritate n. 14. Iacob. Butri-
gar. in l. 1. C qui pro ſua iuriſdictione, Cinus
in l. 1. C. de action. & obligat. Salicet. in l.
quamquam, C. de ſenten. quæ ſine certa
quantitat. Bald. in l. cum hæreditas, C. de
poſit. latè Ceuall. in d. præfatio. num. 61. &
ſeqq. vbi pluribus auctoritatem gloſæ mul-
tis citatis Doctoribus extollit. Bouadill. in
53 polit. tom. 2. lib. 5. cap 3. num. 28. vbi quod
Accurſij doctrina habet vim cõmunis opi-
nionis, & iudex qui eam ſequitur, excuſatur
in ſyndicatu.

54 Decimoquinto opinio antiquorũ, Ioann.
Petr. de Ferrarijs in practica ſua noua in
forma capitulorum quando teſtes produ-
cuntur ad æternam rei memoriam, in fin.
Nicol. Eberard. in topic. legal. loco ab au-
ctoritate num. 16. Pater Ioan. Azorius in-
ſtit. moral. par. 1. lib. 2. cap. 17. quæſt. 1. in
prin.

Decimoſexto opinio Sanctorum ad tra- 55
dita per Nauar. in man. cap. 27. n. 286. Me-
noc. de præſumpt. tom. 1. lib. 2. præſum. 71.
num. 23.

Decimoſeptimo opinio, quam tenuerũt 56
Doctores in commentarijs, ſiue tractatibus
ſuis, potius quam illa, qua in cõſilijs affirma-
runt, Silua Nuptia. lib. 5. n. 26. Menoch. d.
præſump. 71. n. 49. Ceual. cõmun. cont. cõ-
mun. in præfat. n. 55. & colligitur ex Bart.
in l. ſi pater n. 2. C. de inſtit. & ſubſtit. & ibi
Iacobin. num. 15. Alexand. conſ. 185. n. 25.
vol. 2.

Decimooctauo opinio eorum, qui de 57
materia ex qua eſt ea ſententia, librum ali-
quem ſiue tractatum ediderunt, ad ea quæ
docet Pater Azorius qui ſupra lib. 2. cap. 13.
Alciat. de præſumptio. regul. 1. præſum. 51.
num. 2.

Decimonono opinio poſterior, ſcilicet 58
quam Doctor vltimo loco affirmauit, &
probauit Iaſ. in l. ſi idem cum eodem, §.
vltim. ff. de iuriſdict. om. iud. Curti. Seni. in
conſ. 72. num. 41. & in conſ. 75. num. 40.
lib. 1. præſumitur enim poſterior opinio di-
ligentius conſiderata Roman. conſ. 327. Ne-
uizan. lib. 5. ſyluæ nuptia. num. 32. circa fi-
nem.

Vigeſimo probanda eſt in dubio opinio 59
quæ eſt contra fiſcum, ad text. in l. non pu-
to, ff. de iur. fiſc. cuius verba ſunt *Non pu-
to delinquere eum, qui in dubijs quæſtio-
nibus contra fiſcum facile reſponderit*, Me-
noch. de præſumptio. tom. 1. lib. 2. præ-
ſump. 71. num. 36. Peregrin. de iur. fiſci
lib. 6. titul. 6. num. 23. vbi textum illum 60
intelligit tum de dubijs quæſtionibus facti
veluti reſpectu probationum, tum de du-
bijs quæſtionibus iuris. Sed hoc quod in du 61
bio contra fiſcum iudicandum ſit, diſtin-
ctionem recipit, nam vel cauſa fiſci eſt lu-
cratiua, & priuati cauſa, cum quo fiſcus con
tendit, oneroſa, vel è conuerſo fiſcus agit
de damno vitando, & priuatus certat de
lucro captando, vel vtriuſque & fiſci, &
priuati cauſa eſt lucratiua, vel eſt vtriuſque
cauſa oneroſa. Primo caſu procedit regu-

la, quod in dubio contra fiſcum iudicandum eſt, Couarru. variat. reſolut. lib. 1. cap. 16. num. 1. Hieronym. Gabriel. conſ. 173. in fin. lib. 2. Menochi. vbi ſupra lib. 2. præſumpti. 72. num. 5. 6. & 7. Ioan. Gutier. de iurament. confirmat. par. 1. cap 16. num. 68. ex quibus conſtat hanc ſententiam communem eſſe, quæ confirmatur quoque in l. in ſumma, ff. de iur. fiſci, cuius verba ſunt. *In ſumma ſciendum eſt omnium fiſcalium pœnarum petitionem creditoribus poſtponi*. in l. quod placuit, ff. illo titul. in l. vnic. C. de pœnis fiſcalib. lib. 10. quæ eſt Alexandri Seueri. Secundo caſu quando fiſci cauſa eſt oneroſa, priuati vero lucratiua, pro fiſco in dubio iudicandum eſt, gloſ. Odoffred. Lucas de Penna, Ioann. de Platea, & Iacob. Rebuffus in l. 1. C. de iur. fiſc. lib. 10. Couarru. variar. reſolut. lib. 1. vbi ſupra cap. 16. num 2. Menoch. d. præſumptio. 72. num. 8. Ioan. Gutier. d. cap. 16. numer. 68. qui plures refert dicentes hanc ſententiam communem eſſe. Tertio, & quarto caſu quando vtriuſque, & fiſci, & priuati cauſa eſt lucratiua, vel oneroſa, magna eſt inter Doctores cõtrouerſia quorundam affirmantium pro fiſco in dubio iudicandum eſſe, quorundam vero negantium, vt conſtat ex Menochio d. præſump. 72. num. 10. & ſequentibus, & numer. 12. & ſequentibus, Peregrino de iure fiſci lib.
62 6. titul. 6. à num. 21. Illud ſcio quod fiſcus non eſt priuilegiatus, niſi in caſibus in quibus in iure inuenitur habere priuilegium, in alijs autem vtitur iure priuatorum, & priuato æquiparatur, & probat tex. in l. vnic. C. de conduct. & procurat. prædior. fiſci lib. 11. notat gloſ. in l. item veniunt, §. in priuatorum, verbo *in publica*, ff. de petitio. hæredita. docet quoque Menochi. d.
63 præſump. 72. num. 2. 3. & 4. vbi idem ſubdit dotem à fiſco differre, quod dos eſt regulariter priuilegiata, fiſcus autem in caſibus lege expreſſis. Peregrin. de iur. fiſci
64 lib. 6. titul. 1. num. 3. vbi aſſerit quod cum quæritur an fiſcus priuilegiatus ſit, in dubio contra fiſcum enuntiandum eſt per text. in
65 d. l. non puto, ff. de iur. fiſc. quem ſic poſt Decium, Ripam, Didacum, & Caballinum intelligit. Quamobrem Menochi. d. præſump. 72. numer. 7. & num. 5. in fin. poſtquam reſoluit inter fiſcum, & priuatum ſi fiſcus certet de lucro captando, & priuatus de damno vitando, pronunciãdum eſſe in dubio contra fiſcum: ſi autem fiſcus contendat de damno vitando, & priuatus de lucro captando, iudicandum eſſe in dubio pro fiſco, rationem ſubnectit quia in dubio inter priuatos ferenda ſententia eſt contra eum qui agit de lucro captando, & ad commodum eius qui agit de damno vitando, licet alij alias rationes adduxerint. 66
Per hæc periclitari videntur ea quæ in fiſci fauorem tradit Peregrin. qui ſupra lib. 6. tit. 6. à num. 21. 67

Non in leuem admirationem rapit animi magnitudo, integritas, & rectitudo Principis qui nolit cauſam ſuam fauorabiliorem eſſe quam cauſam priuati ſubditi ſui. Quam elegantia ſunt verba illa Senecæ lib. 1. de clemen. cap. 3. *Illius Principis magnitudo ſtabilis fundataque eſt, quem omnes tam ſupra ſe eſſe quam pro ſe ſciunt: quo procedente non tanquam malum aliquod aut noxium animal è cubili proſiliret diffugiunt, ſed tanquam ad clarum ac beneficum* 68
ſidus, certatim aduolant. Itaque Principem appellat *beneficum ſidus*, à quo omnibus 69
beneficia fluunt. Profitetur Iuſtinianus in l. 1. C. de ſecund. nup. ſe maiorem curam habere ſubditorum quam fiſci. & idem in Nouel. de Prouinciarum præſidibus, *Pluris (inquit) à nobis ſit ſubditorum opulentia quam reditus qui offeruntur Imperio.* & idem loquendo de tollendis, vel moderandis tributis, in auth. vt iudices ſine quoquo ſuffrag. ait: *Imperium & Fiſcus abundabit vtendo ſubiectis locupletibus*. & vt habetur in eod. auth. in §. cogitatio. verus Principis theſaurus non eſt fiſcus, ſed ſubditi opulenti, & vaſſalli diuites, quia tandem in neceſſitatibus ſua omnia ſunt, & Rex Henricus Tertius in l. 25. titul. 18. lib. 6. noſtræ recopilatio. dixit: *Que el bien, y vtilidad del Rey conſiſte en el bien del Reyno*. Sic Petrarca in epiſtola ad Seneſcallum Siciliæ, ſcribens conſiliario Regis Siciliæ admonet eum, vt Regi cõſulat, quod malit ſubiectos

abun-

abundare quam fiſcum, & intelligat diuitis Regni Dominum inopem eſſe non poſſe.

70 Ideo nihil magis propriũ eſt Principis quã bonum publicum, & ſuorum ſubditorum vtilitatem quærere, l. Imperialis in prin. C. de nupti. Tiber. Decia. conſ. 25. nu. 62. Camil. Borrel conſ. 1. à num. 134. Ioſeph. Ramon. conſ 24. num. 157. & conſ. 37. num. 111. Petrus Ferdinand. Nauarret. in Politic. diſcurſu 2. & 18. Optimè huic loco conueniũt quæ Plinius in Panegyrico ad Traianũ Imperatorem expreſſit his verbis. *Quæ præcipua tua gloria eſt, ſæpius vincitur Fiſcus cuius mala cauſa nũquam eſt, niſi ſub bono Principe.*

EX QÆSTIONE IV.

SVMMARIVM.

1 *Vetus iudicandi modus cum tribus tabellis, & impugnatur.*

2 *Iudex debet pronuntiare, vel ſic, vel non.*

3 *Alia antiqua iudicandi forma per verbum, Ampius. vnde rei ampliati, & cauſa ampliata dicuntur.*

4 *Regulariter propter difficultatem, vel obſcuritatem cauſæ non licet iudici rem diuidere inter litigantes.*

5 *Iudicium ruſticorum illud dicitur.*

6 *Arbitratores taxantur litigioſam rem diuidentes, vbi de iure partium conſtat.*

7 *Fallit quando circa articulum cauſæ decidendæ duæ aut plures ſunt ſententiæ ſiue opiniones contrariæ æquè probabiles.*

8 *Diſtinguitur an illa æqualis probabilitas cadat in iure an in facto.*

9 *Si cadat in facto, res eſt diuidenda, vel concordia facienda inter partes, & quidã DD. diſtingunt hoc caſu inter Ciuilia, & Criminalia.*

10 *In dubijs facti quæſtionibus iudex poteſt ex aliqua parua conjectura in alterã partem flecti.*

11 *Licet iudici in dubijs quæſtionibus ſecundum iuris rationis, & æquitatis dictamẽ arbitrari, idque etiam cauſam per medium ſcindendo.*

12 *Si quis ſubſtitutus eſt ei qui ex duobus ſupremus morietur, & non apparet quis prior mortuus fuerit, vterque ſubſtitutus erit.*

13 *Prælatus præſumitur, tam de bonis patrimonialibus, quam de bonis prælaturæ acquiſiuiſſe, ſi non apparet de quibus acquiſiuerit.*

14 *Prælatus patrimonialia habens, fructus ſuæ Eccleſiæ, ſeu beneficij præſumitur prius conſumpſiſſe pro ſuis alimentis.*

15 *Vir præſumitur lucrum feciſſe, tam ex primo, quam ex ſecundo matrimonio, ſi nõ apparet ex quo lucratus ſit, licet quidam DD. aliter ſenſerint.*

16 *Refertur exemplar Regiæ Audientiæ, quo partes compulit ad concordiam.*

17 *Sententia DD. tenentium quando in facti quæſtionibus duæ ſunt ſententiæ ſiue opiniones contrariæ æquè probabiles, rem non eſſe diuidendam, aut faciendam concordium, ſed pro reo iudicandum, & hæc ſententia impugnatur.*

18 *In poſſeſſorio retinendæ poſſeſſionis à pluribus intentato, quando vtriuſque probationes ſunt pares vel nihil probant, res eſt diuidenda ſecũdum Bartulum, contra verò Menochius.*

19 *Variæ in hoc articulo fuere opiniones DD. & quæ. & num. 21.*

20 *In poſſeſſorio retinendæ, quoad ſubſtantiam iudicij vterque eſt reus, & actor, licet aliud ſit quoad ordinem iudicij contra tamen Gratianus.*

22 *In poſſeſſorio retinendæ à pluribus intentato quando neuter probat poſſeſſionem, Senatus Pedamontanus iudicauit in fauorem eius, qui titulum exhibuit, & quare.*

23 *In dicto interdicto non dicuntur probationes pares quando vtraque partium probauit poſſeſſionem, ſed altera oſtendit titulum, & quare.*

24 *Quid ſeruauerit Regium Concilium, quãdo vtraque pars cum armatis hominibus ad capiendam poſſeſſionem properabat in exemplari de quo hic.*

25 *Solet Regium Criminale Concilium manutenentiam concedere primo poſſeſſori, quã-*

do imminet periculũ ne partes veniãt ad arma cõtendẽtes ſuper poſſeſsione, licet inter eaſdẽ partes pẽdeat iudiciũ Ciuile interdicti, Interim. & referũtur nõnullæ deciſiones.

26 *Quando in interdicto retinendæ à pluribus intentato dicantur caſus clari, ſeu non ambigui, ita vt pro alterutro iudicandum ſit.*

AN PROPTER DIFFICVLTATEM, VEL OBSCVRITATEM CAVSÆ, liceat iudici rem, de qua litigatur, inter litigantes diuidere.

QVÆST. IV.

1 ANtiquitus, cũ cauſa erat obſcura, iudices differebãt ſententiam, & pronunciabãt non liquere. vtebantur enim tribus tabellis, in quibus aderat *A*, pro abſoluto. *C*, pro condemnato. *N. L.* pro, *non liquet*. Veterem hunc iudicandi morem enarrat Stephan. Gratian. diſcep. forenſ. tom. 1. cap. 72. nu. 47. Huius quoque modi iudicandi meminit Antonin. Theſaur. dec. 32. n. 6. in fin. & eum reprobat
2 idem Theſaur. dec. 206. n. 8. quia iudex debet pronunciare, vel ſic, vel non. §. curare, inſtit. de action. l. quare, ff. de iudic. Loquitur de ea forma iudicandi antiqua Iureconſultus in l. Pomponius 36. ff. de re iudic.
3 Sic etiam quando cauſa erat ambigua, *Amplius*. pronũciabatur, vt refert Gratian. vbi ſupra. vnde ampliati rei ſunt, quorum damnatio differtur, aut quia coram ſiſtendi teſtes ſunt, aut quia nondum planè liquet vel de crimine, vel de pœnæ modo. Sic Valer. lib. 8. ait. *L. Scipio Æmilius Cottam apud populũ accuſauit, cuius cauſa grauiſsimis teſtimonijs erat cõfoſſa, ſepties ampliata, & ad vltimũ octauo iudicio abſoluta eſt.* Et auctor ad Herennium, ſiue M. Tullius Cicero, ſiue quiſq; ille ſit, lib. 4. inquit. *Quid fuit iudices quare iſtum hominem nefariũ ampliaueritis?*

Concludendum eſt regulariter propter 4
difficultatem, vel obſcuritatem cauſæ non licere iudici rem diuidere inter litigantes, quia vbi certa eſt iuris determinatio, nullatenus via facti amplectẽda eſt, l. Neſennius
in fin. & ibi Bald. ff. de nego. geſt. illud enim 5
vt gloſ. vlt. ait in d. l. Niſennius & Boeri. dec. 42. n. 39. dicitur iudicium ruſticorum qui rem de qua litigatur, inter partes diuidunt, contra quod eſt tex. in l. quæſitum, §. ſi
quis eodem inſtrumento, & ibi Alberic. ff. 6
de fund. inſtruc. & inde Bald. ſupra dicto loco inquit arbitratores imperite, ac perperã agere cum in definiendis quæſtionibus à iure deciſis, eam eligũt viam vt partim vni, partim alteri aſſignent. ita concludit Paris de Pute. in tract. de ſyndicat. in verb. *de arbitrarijs eorum*. n. 13. Iacob. Menochi. de arbitrar. iud. lib. 1. quæſt. 56. n. 1. notant DD. in c. afferte de præſumptio.

Limitatur concluſio, vt nõ obtineat quã- 7
do ea eſt obſcuritas, & difficultas cauſæ, quod circa ipſius cauſæ decidendæ articulum duæ aut plures ſunt ſententiæ, ſiue opi-
niones contrariæ æque probabiles: Et tunc 8
aut illa æqualis probabilitas, ſiue dubium accidit in iure, & in ijs quæ ſunt iuris, & hoc late tradidimus, & reſoluimus infra par. 3. quæſt. 3. ad quam recurrendum eſt aut accidit in facto, & ijs quæ facti ſunt, nempe quia vtraque pars teſtimonijs, ſeu inſtrumẽtis æque probabilibus factum, & intentum

ſuum

ſuum probet,quod huc remiſimus diſcutiendum.
9 Et hoc caſu concludendum eſt rem eſſe diuidendam,ſeu concordiam faciendã eſſe inter partes. ita ex Theologis tuẽtur,& tenent Sayr.in claui Regia lib.1. c.11. nu.12. & 13. ex Salon,& alijs, Vincentius Filliucius moralium quæſtionum tom.2 tractatio.21. cap.4. num.144. Thom. Sanchez tom.1. oper.moral.lib.1.cap.9.num.45.qui dicunt concordiam faciendam eſſe in ciuilibus, in criminalibus fauendum reo. ex noſtris ſentiunt, & concludunt Antonin. Theſaurus dec.89. num. 4. vbi alios allegat, & Auguſtin.Morla in empor.iuris par.1.tit.2. quæſt. 5.num. 18. qui prædictam etiam diſtinctionem inter ciuilia & criminalia obſeruat, & ſequitur. Faciunt ad hanc opinionem multa quæ congerit Tiraquel.de iure primogeniorum quæſt. 17. in 4. opinione vbi præſertim numer. 7. allegat gloſam in can. ſi teſtes in 1. gloſ. magna. verſic. *Si autem teſtes ex omni parte*.4.q.3.& in cap. in noſtra, etiam in gloſ.magna poſt medi. de teſtib. voluiſſe quod ſi partes æqualiter de iure ſuo probauerint,res,ſi diuidua eſt, vtriq;
10 adiudicanda eſt. Quamquam in dubijs facti quæſtionibus iudex poteſt ex aliqua parua coniectura in alteram partem flecti, vt ſentit Petr.Fontanella de pact. nuptia. to.2.
11 clauſ 6.gloſ.2. part.7. num. 46. licet enim iudicibus in dubijs quæſtionibus ſecundum iuris rationis & æquitatis dictamen arbitrari, vt tenet Menoch. lib. 1. de arbitrar.caſu 13.num.15.quod extendit Eſcobar de computationibus cap. 9. num. 7. vt etiam arbitrari poſſit, cauſam per medium ſcindendo.

12 Confirmatur præfata opinio ex l.duobus ff.de vulgar.& pupil.ſubſtit.& ex l.qui duos ff.de reb.dub. quibus cauetur, quod ſi quis fuerit ſubſtitutus ei qui ex duobus ſupremus morietur,ſi ambo in eadem naui ſimul mortui fuerint,nec apparet vter eorũ prior, poſteriorue deceſſerit,cenſendi ſunt tanquã vterque vltimus deceſſiſſe videatur, proptereaque vterque ſubſtitutus erit. & nihil intereſt an certum ſit duos ſimul mortuos eſſe, an verò certum quoque ſit eos non ſimul mortuos,ſed incertum vter prior mortuus fuerit,vt videre licet ex tex. notab. in l. qui ex liberis in princip. ff.de bonor.poſſeſſ. ſecun. tabu. quem ad id multum commẽdant Paul.Caſtren. Fran. Areti.& Iaſ. in d. l. ex duobus, expendit fuſe Tiraquel. vbi ſupra num.1.qui alias præterea plures leges ad propoſitum inducit. Confert quoque 13
tex.in can.1.12.q.4. vbi diſponitur quod ſi Prælatus durãte Prælatura, aliqua bona acquiſiuit, & non apparet an ex bonis patrimonialibus an vero ex bonis Prælaturæ acquiſiuerit, præſumitur, tam de his, quã de illis acquiſiuiſſe. Sed fructus Eccleſiæ præ- 14
ſumitur prius conſumpſiſſe pro ſuis alimentis, vt ex Caualcano deciſ. 44. numer. 120. par. 2. declarat Eſcobar tom. 2. variarum computationum cap.9. num.4. vbi etiam 15
defendit ſtante ſtatuto de lucris matrimonij quærendis,lucra quæ tempore mortis patris exiſtunt, diuidi debere inter filios primi & ſecundi matrimonij, pro rata temporis quo vtrumque matrimonium durauit, ex quantitate dotis cuiuslibet mulieris, quando non conſtat in quo ex illis matrimonijs lucrum factum fuerit, quia non eſt maior præſumptio pro vno quam pro alio matrimonio,quicquid alij quos refert, & refutat num.1.2.& 3.tenuerint pro ſecundo matrimonio.

Secundum prædictam opinionem obſer- 16
uari vidi in noſtro Regio Senatu in quo doctiſſimi viri ſedent, in cauſa in illo vertente inter piam eleemoſynam panis Sedis Gerunden. agentem ex vna, & nobilem don Ioannem Sarriera reum conuentum ex altera partibus ad relationem Conſultiſſimi Regij Senatoris Hieronymi Aſtor, in qua Aduocati officium pro pia eleemoſyna gerebam, & geſſerat antea inſignis noſter Iacobus Caccerius,nam poſtquam ſæpius tum in voce,tum in ſcriptis, pluribus editis allegationibus, magnificos Iudices informauimus, inſtantem pro ſententia Procuratorẽ agentis dimiſit relator dicẽs decreuiſſe Senatum, quod partes concordarent. hoc decretum loco ſententiæ fuit. difficultas autẽ eius cauſæ in facto erat. ſimiliter in alijs cauſis noſter Senatus partes compulit ad concordiam.

17 Alij ſunt Doctores qui cenſent dicto caſu rem non eſſe diuidendam, aut faciẽdam concordiam, vt ſupra concluſum eſt, ſed pro reo iudicandum, quos refert Antonin. Theſaur d. dec. 89. num. 4. & antea citat, & ſequitur Nicola. Boerius dec. 42. n. 39. ad fin. ſed contra illos reſpõdet Theſau. d. n. 4. & multa cumulat Tiraq. qui ſupra de iure primogeni. q. 17. in 4. opinio. vbi maximè n. 7. 9. & 10. multas auctoritates congerit.

18 Prædictam opinionem, quod res diuidatur, tenent aliqui etiam obſeruandam eſſe in cauſa poſſeſſoria nempe in remedio retinendæ poſſeſſionis a pluribus intentato, quando vel nihil probant, vel vtriuſque probationes ſunt pares. fuit iſta opinio Bartuli in l. ſi duo col. 1. vti poſſidetis, quod diuidatur eo caſu poſſeſſio per medium, & vnus vnam partem, alter alteram poſſideat, & hanc Bartuli ſententiam non ſpernendam, ait Theſaur. dec. 206. num. 11. ſed refert & reprobat eam Menochi. de retinen. poſſeſſ. remed. 3. quæſt. 87. num. 755. cum 2. ſeqq.
19 In hoc enim articulo varij admodum fuere Doctores, octo opiniones latiſſime recenſet & diſcutit Menochi. d. q. 87. à numer. 739. vſque ad num. 780. tredecim Theſaur. d. deciſ. 206. complures Auguſtin. Beroi. in c. licet cauſam de probatio. ex quibus præcipuæ ſunt, ſcilicet vna quod diuidatur poſ-
20 ſeſſio, vt dictum eſt, altera quod reus abſoluatur quamquam in dicto caſu quo ad ſubſtantiam iudicij, vterque eſt reus, & actor, licet aliud ſit quo ad ordinem iudicij, vt notat Menoch. qui ſupra num. 761. & Theſau. d. dec. 205. num. 1. & 12. ſed contrarium defendit Stephan. Gratian. diſcep. forenſ. tom.
21 3. cap. 402. num. 5. tertia quod ſequeſtretur poſſeſſio apud tertium non ſuſpectum, vel ad manus curiæ ne partes veniant ad arma, iuxta l. æquiſſimum de vſufr. & hæc ſequeſtratio practicatur in feudis, & in beneficijs Eccleſiaſticis, vt obſeruant Menoch d. q. 87. n. 739. 742. & 757. & Theſaur. d. dec. 206. num. 6.

22 Senatus Pedemontanus in interdicto retinendæ à pluribus intentato in caſu dictæ deciſionis Theſauri, cum neuter probaret poſſeſſionem, cenſuit iudicandum in fauorẽ alterius eorum, qui titulũ exhibuerat, licet nihil commune habeat proprietas cum poſſeſſione, & in hoc remedio metiamur ius ex poſſeſſione, non autem ex titulo vulgat. l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquiren. poſſeſſ. imò nec conſtaret eum qui titulum concesserat, tempore conceſſionis poſſidere, nam qui titulum exhibuerat, negari non poterat aliquid plus præſtitiſſe quam aduerſarius. Sicut nec dicuntur in interdicto reti-
nendæ, probationes pares quando vtraque 23
partium probauit poſſeſſionem, ſed altera oſtendit titulum, tunc enim licet in poſſeſſorio iudicio, pro hac parte declarandũ eſt; quia dicitur habere magis iuſtam poſſeſſionem, quaſi paritas probationum reducatur ad imparitatẽ propter potiora iura poſſidendi, vt late confirmat Gratia. d. c. 401. à
n. 1. In noſtra R. Aud. vidi quod cum inter 24
Illuſt. Marchionẽ de los Velez, & Marchionẽ del Vilar filios Illuſtriſ. domnæ Menciæ de Zuniga & de Requeſens Comitiſſæ de Benauent ex primo & ſecundo matrimonio, orta fuiſſet poſt matris ſuæ mortẽ quæſtio ſuper capienda poſſeſſione Baroniarum de Mertorell, Caſtri veteris de Roſanis, & aliorum prædictæ Comitiſſæ in hoc Principatu Cathaloniæ, quia quiſque eorum cum armatis hominibus ad capiẽdam eam poſſeſſionem properabat, per Regium Criminale Concilium die 29. Nouemb. 1617. ad vitanda ſcandala fuit in dictis Baronijs, & illarum iuribus, & emolumentis ad relationẽ mag. Michaelis Rollan iudicis Regiæ Curiæ appoſitum ſequeſtrum, donec per iudicem competentem fuiſſet ius dictum; & fuit ſequeſtrator nobilis don Geraldus de Guardiola, durauitque ſequeſtrum vſq; ad annum 1622. quo in fauorẽ Marchionis de los Velez in Conſiſtorio Valliſoleti lata ſen-
tentia fuit. Solet etiam noſtrum Regiũ Cri- 25
minale Conciliũ manutenentiam, ſeu aſſiſtentiã primo poſſeſſori concedere, quando imminet periculum ne partes venirent ad arma contendentes ſuper poſſeſſione; licet inter eaſdem partes pẽdeat iudicium ciuile interdicti quod *interim*, appellant & ita fuit concluſum in Regio Criminali Cõcilio tẽpore Locumtenẽtis Generalis Marchionis

de

de Almaçan in cauſa vertente inter nobilẽ Michaelem de Cardona ex vna, & nobilẽ Ludouicum Deſcallar ex altera. item tempore Locũtenẽtiæ Ducis de Alcala in cauſa inter Archiepiſcopum Tarraconæ ex vna, & Ciuitatem Tarraconæ ex altera ſuper poſſeſſione exercitij iuriſdictionis Vicarij creati per Archiepiſcopum, item in cauſa vertente inter Comitem de ſancta Columba ex vna, & illius matrem ex altera ſuper poſſeſſione loci, & termini de Pons, quæ declaratio fuit facta 19. Martij 1522. referẽte magnifico Ludouico Beſturs tunc iudice Regiæ Curiæ, concedendo aſſiſtentiam dicto Comiti primo poſſeſſori. non obſtãte cauſa ciuili interdicti *interim*, inter eaſdem partes vertẽte: cum ſaluitatibus tamẽ quod non fieret præiudicium, nec partibus ius accreſceret, neque decreſceret, ſequendo doctrinam, l. ſi quis ad ſe fundum, & ibi DD.
26 C. ad l. Iuli. de vi public. Quando autem in remedio retinendæ à pluribus intentato dicantur caſus clari, ſeu non ambigui, ita vt pro alterutro iudicandum ſit, late explicat Menoch. de retinen. poſſeſſ. remed 3. d. q. 87. vbi vndecim caſus ponit, in quibus certa datur determinatio, & poſt illos vndecim caſus alium addit Theſaur. d. deciſ. 206. n. 14. verſ. *Ego poſt illoe caſus.*

EX QVÆSTIONE V.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX non tenetur ſequi conſilium conſultotir, ſiue illum ex diſpoſitione ſtatuti, ſiue ex partium voluntate, & conuẽtione accipiat.*

2 *Qui conſilium petere debet, ſufficit, vt petat, quãuis minimè ſequatur, & num. 5.*

3 *Non valet conditio legato adiecta, ſi arbitratu Titij nupſerit: valet tamen teſtatoris præceptum, vt filia nubere non poſſit abſque conſilio Titij & quare.*

4 *Quando lex conſilij obliget.*

6 *Conſilium poteſt haberi ab eo qui illud negocium tractare prohibetur.*

7 *Si in compromiſſo dicatur quod arbiter, ſeu arbitrator teneatur pronunciare ſecundum conſilium certi ſapientis, non tenet compromiſſum ſecundum aliquos.*

8 *Dicta clauſula in cõpromiſſo nihil operatur ſecundum Speculatorem.*

9 *Alij tenent dicto caſu eſſe illud conſilium aſſumendũ, non tamẽ neceſſario ſequendũ.*

10 *Si dicatur in compromiſſo quod pronuncietur habito conſilio ſapiẽtis, vel ſecundũ cõſiliũ ſapiẽtis, nullo ſapiẽte expreſſo, valet cõpromiſſum, & quæ ſit ratio differentiæ.*

11 *Non poteſt ſecundũ Innocentiũ fieri commiſsio delegato cũ clauſula, quod teneatur pronunciare ſecundum conſiliũ delegantis.*

12 *Iudex non poteſt à partibus compelli accipere Conſultorem.*

13 *An iudex indigeat Conſultore, conſcientiæ eius ſtandum eſt.*

14 *Procedit quãdo iudex propter peritiã ſuæ ſcientiæ electus eſt.*

15 *Poteſt iudex ſumere aſſeſſorem abſque voluntate partium.*

16 *Iudex neceſſario ſequi tenetur ſapientis conſilium ſi ſtatuto ita caueatur, licet quidam DD. contrarium defendant.*

17 *Imò ſi non ſequatur ſententia eſt nulla.*

18 *Statutum diſponens quod iudex pronũciet de conſilio, vel iuxta conſilium, aut ſecundum conſilium ſapientis, intelligitur imponere iudici neceſſitatem ſequendi illud.*

19 *Contrarium tenent alij, quando ſtatutum loquitur per verbum, de conſilio.*

20 *Auctor cum alijs approbat priorem ſentẽtiã, quæ etiã in hac Prouincia obſeruatur, n. 22. & ſaltem procedit quãdo verſamur in iudice illiterato. num. 23.*

21 *Dictio, de. cauſam materialem, ſeu ſubſtãtialem regulariter ſignificat.*

24 *Si ſtatutum velit ſententiã fieri per iudicẽ cũ conſilio ſapientis, non ligat ad ſequendũ illud & ſimiliter ſi loquatur per verbũ, ex conſilio, vel per verbum, habito conſilio.*

25 *Gratiani, & Gonçalez ſuper hic cõtrariæ opiniones vbi ſuam profert auctor.*

26 *Quid obſeruetur ſuper his in Ciuitate Barcinonæ circa intellectum priuilegij Caroli Imperatoris.*

27 *Vbi ſtatutũ diſponit, quod iudex ſequatur conſilium ſapiẽtis an teneatur illud ſequi, ſi ſibi iniuſtum videatur. & diſtinctione reſoluitur.*

28 *Vbi*

28 Vbi ſtatutũ arctat iudicẽ ſequi conſilium ſapientis, intelligitur, niſi cõtineat manifeſtũ iuris errorẽ, vel manifeſtã iniquitatẽ.

29 Dicta diſtinctio maximè procedit quando ſtatuitur iudicem ſequi conſilium certi ſapientis, non ſic ſi incerti.

30 Si iudex de conſilio aſſeſſoris iniuſtam protulerit ſententiam, tenetur in ſyndicatu ſi ipſe elegerit ſibi aſſeſſorẽ, ſecus ſi ipſe nõ elegerit, ſed fuerit ſibi datus à Superiore.

31 Qui alterius conſilium ſequi tenetur, de ipſo ſequuto accuſari non debet, ſed eligens aſſeſſorem accuſabitur.

32 An iudex qui ex ſtatuto tenetur petere, & ſequi conſilium ſapientis, præſumatur ſequutus. & num. 34.

33 Præſumitur ſequutus ſecũdum Vantium, ſi partes tẽpore prolationis ſententiæ fuiſſent præſentes, & non contradixiſſent, vel ſi iudex in ſententia eam ſolennitatem enunciaſſet.

35 Quid obſeruetur in Cathalonia.

36 Vbi imperiti iudices admittuntur, ſtatutum præcipiens iudicem ſumere conſultorem, intelligitur diſponere, quod iudex ſequatur eius conſilium.

37 Si ſtatuto cauetur pupillum aliquid facere cum conſilio agnatorum, capitur conſilium pro conſenſu, & quare.

38 Quandoque aſtrictus conſilium petere, tenetur & ſequi vrgente ſubiecta materia.

39 Imperiti qui habita relatione, & conſilio aſſeſſoris cauſas decidunt, ſicut contingit in aliquibus Vniuerſitatibus Cathaloniæ, an in foro conſcientiæ ſequi aſſeſſoris votum teneantur.

40 Dicti iudices ſi quid iniquum ſequendo conſilium ſui aſſeſſoris fecerint, excuſantur in ſyndicatu, ſecus ſi periti eſſent.

41 Vel elegerint ſibi aſſeſſorem.

42 Qui aſſeſſorem habet, & quem debet cõſulit, & eius conſilium ſequutus male iudicat, nõ peccat, aſſeſſor autem & conſultor ſic cum obligatione reſtituendi.

43 Periculoſa ſunt Procerum, ſeu proborum hominum Vniuerſitatum iudicia, quando ab aſſeſſoris conſilio recedunt, & quare.

44 Vbi iudex tenetur pronunciare cum conſilio ſapientis, licet non debeat ſequi, debet tamẽ petere, & expectare, alias ſententia eſt nulla.

45 Si conſulendus ſit nominatus intuitu dignitatis, & deceſſerit, expectatur ſucceſſor, ſi autem ſit priuata perſona, & moriatur, libere poteſt actus exerceri, & quid ſi plures ſunt conſulendi.

46 Conſultor aſſumptus nõ poteſt nouas probationes, ſeu inſtrumentã recipere.

47 Conſiliarij Barcinonæ, qui prætermiſsis aſſeſſoribus cauſas Confratriarũ ex priuilegio decidũt, nulliter iudicant, licet nõ teneantur ſequi votum illorum, & quare.

48 Si iudex ad inſtantiam partium alicui ſapienti cauſam conſulendã remiſerit an teneatur expectare eius conſilium ſub vitio nullitatis, & diſtinguitur.

49 An ſola petitio quod cauſa remittatur ad cõſiliũ ſapiẽtis, ſuſpẽdat iudicis iuriſdictionẽ.

50 Si iudex dicat, pronũcio prout in cõſilio ſapientis, an ſentẽtia valeat. & diſtinguitur.

51 Niſi iudex vltra prædicta verba, adijciat verbum, condemnamus, vel abſoluimus, ſententia nulla eſt ſecundum Peguera.

52 Opinio huius Doctoris impugnatur ab auctore.

53 Si iudex loco ſententiæ legat conſilium ſapientis, ſententia non valet.

54 Si iudex in prolatione ſentẽtiæ dicat abſoluo, vel condemno, quod Titius voluerit, ſententia non valet, & quare.

55 An iudex inſtante tempore inſtantiæ poſſit pronũciare ſecundũ formã cõſilij venturi.

56 Si cõuenerũt partes, vt voto alicuius certi ſapiẽtis ſtarent, & à iudice confirmationẽ illius peterent, an ſi contra ius latum ſit, teneatur iudex confirmare, & ſequi, & diſtinguitur.

57 Qui promiſit præcepto alicuius obedire, intelligitur ſi iuſtum ſit.

58 Si libertus iurauerit dare ſe tot operas quot patronus arbitratus ſit, intelligitur de æquo arbitrio.

59 Qui promiſit ſententiã alicuius ratã habere, intelligitur de iuſta & iuri conſona.

60 An iudex teneatur ſequi, & confirmare vota calculatorum electorum.

61 Quid ſi calculatores eſſent electi cum poteſtate arbitrandi.

CON-

CONSILIVM SAPIENTIS QVANDO IVDEX NECESSARIO SEQVI teneatur vel non.

QÆST. V.

PRO regula
1 cōſtituo,ſiue
iudex ex diſ-
poſitione ſta
tuti teneatur
ſumere con-
ſultorē, ſiue
ex partiu vo-
luntate & cō
uentione ac-
cipiat,nō ta-
men teneri cōſilium eius ſequi, Pacius Sca-
la in tractat.de conſilio ſapientis cap.25.lib.
3.Aſin.in praxi iudiciorum lib.1.§. 25. cap.
10.verſ. *Primus caſus*,& verſ.*Tertius caſus*,
& verſ.*Quartus caſus*.Vanti.de nullitat.ſen-
tentia.ex defect.iuriſdictio.num.152.Auiles
in cap.1.Prætor.in gloſ.*à las partes* num.21.
2 in fin. qui plures citant. ratio eſt, quia qui
conſiliū petere debet,ſufficit vt petat, quá-
uis minimè ſequatur,vt expendunt Auguſt.
Morla in empor.iur.tit.12.quæſt.10.num.7.
& Iacob.Cancer.var.par.3.cap.7.nu. 288.
3 probantes, quod licet non valeat tanquam
matrimonij impeditiua conditio illa legato
adiecta,ſi arbitratu Titij nupſerit, valet ta-
men teſtatoris præceptum, vt filia nubere
non poſſit abſque conſilio Titij, quia arbi-
trium ſequendum eſt,conſilium autem ſuf-
4 ficit ſi petatur.Gonçal.ſup.regul. Cancella.
8.de manſib.& alter.gloſ.46,num.75. vbi
inde latè tradit quibus caſibus conſilium
obliget.Menoch.de arbitrar.lib.2.caſ.180.
vbi f.ſe diſtinguit quando lex conſilij ligét
5 ad peccatum mortale,vel veniale.Compe-
tibilia enim ſunt, quod quis conſilium ha-
beat, & illud non ſequatur c.cum in veteri
de electio. & c. cum olim de arbitr. Vndè
Bald.in c.bonæ 2.nom.de poſtulat. prælat.
inquit conſcientiā conſilij, non autem præ-
cepti ſine peccato ſperni poſſe, nam conſi-
lium debet dumtaxat quis animaduertere
& apud ſemetipſum explorare, an ſibi ex-
pediat illud ſequi d.c. cum olim l.2.in fi. ff.
mand.not.glo.& ibi DD.in c nullus ex cō-
ſilio de reg.iur.lib.6.Ideò conſilium poteſt 6
haberi ab eo, qui illud negotium tractare
prohibetur, vt probat Marta de iuriſdic.
par.4.centu.2.caſu 174.num.11.

Lanfrancus de Oriano in tractat. de ar- 7
bitris in 5.membro num.1.& 2. tenet quod
ſi in compromiſſo dicatur,quod arbiter,ſeu
arbitrator teneatur pronuntiare ſecundum
conſilium certi ſapientis v.g.Petri Iurecon
ſulti, compromiſſum non tenet, l. item ſi
vnus §.item Pomponius,ff.de arbitr. quod 8
etiam voluit Vanti. de nullitat. ex defect.
iuriſdict. num. 152.verſ. *Idem ſi hoc fuiſſet*.
& Specul.in tit.de arbitr. §. ſequitur. verſ.
Sed quid ſi dicatur. quem refert Menochi.
de arbitr.iud.lib.1.q.23. num 7. ſcribit eā
clauſulam in compromiſſo poſitam nihil
operari,quoniam arctaret arbitrum pronū-
tiare ſecundum illud conſilium cum tamē
liberam habeat poteſtatem arbitrari d. §.
idem Pomponius. Et aliqui quorum me- 9
minit Menoc. qui ſupra in ea opinione fue-
runt quam Scala qui ſupra d. c. 25. in fine
probat,eſſe aſſumendum eo caſu conſilium
hoc,attamen vno ore concludunt, non eſſe
neceſſario ſequendum, & fuſius idem Sca- 10
la lib.1.de conſilio ſapientis cap. vlt. quam-
quam ſi dicatur in compromiſſo, quod pro-
nuntietur habito cōſilio ſapientis, vel ſecun-
dū conſilium ſapientis nullo certo ſapiente
expreſſo, concludit Lanfranc. vbi ſupra va-
lere cōpromiſſum, quia in primo caſu licet
arbiter teneatur requirere conſiliū ſapiētis,
nō tamē illud ſequi tenetur,quod etiā voluit
Vanti.d.loco,in ſecūdo vero caſu iudex co-
gitur incertū ſapientem eligere quo modo
nō aufertur arbitriū ſicut quādo ſapiēs cer-

tus

11 tus eſt, quinimo Innocent. in cap. ſi pro de-
bilitate de offic. deleg. quem refert Lan-
fran.vbi ſupra num. 2. ſentit neque delega-
to poſſe fieri commiſſionem hoc adiecto
expreſſe quod pronunciare ,vel ſenteнciare
teneatur ſecundum conſilium delegantis,
quod dicit Lanfran. valde notandum fore.
12 In caſu quo iudex non ligatur ſtatuto ſu-
mere Conſultorem, non poteſt à partibus
13 petentibus ſapientis conſilium, compelli ac-
cipere, quia forſan non indiget Conſultore,
ſuper quo conſcientiæ iudicis ſtandum eſt
qui non cogitur explorare alterius conſiliū,
ſed per ſe ipſum cauſam decidere poteſt,
Bart. in l. ille, aut ille, §. cum in verbis de-
legat. 3. Ioan. Andr. in Speculat. de requiſ.
conſil.ver. *conſil*. Bald. in l. ancill. in pri. per
illum tex. C. de fur. & conſ. 370. lib. 1. Van-
14 ti de nullitat. ex defect. iuriſdic. n. 148. Aui-
les in cap. 1. Prætor. in gloſ. *a las partes* n. 23.
qui intelligit procedere vbi iudex propter
peritiam ſuæ ſcientiæ electus eſt ad officiū
iudicandi. Codex Fabrian. lib. 7. tit. 15. defi.
17. Aym. conſ. 140. in cauſa ſpolij, verſ. 2.
Opponitur. Alexan. conſ. 62. *Viſa* lib. 2. Pariſ.
conſ. 155. vol. 4. quod maximè procedit ſi res
apud iudicem non ſit dubia puta, quia ſuper
articulo de quo diſputatur, habeat caſum
legis, vel deciſionem Doctorum, vt ſupra ci-
15 tati notant. Econuerſo autem poteſt iudex
dare, ſiue ſumere Aſſeſſorem, ſeu Conſul-
torem abſque voluntate partium, quia iudi-
cium redditur in inuitum, not. per Innocen.
& Bald. in c. ſuper quæſtionum in gloſ. *ex
quo ſemel* in fin. de offic. deleg. Tho. Mier.
par. 1. collatio. 2. cap. 60. vbi de cauſa feud.
agi oport. verſic. *Item nota* Mantica deciſ. 5.
num. 4. vbi multis citatis hanc veriorem &
receptiorem vocat. Super quo tamen vidē-
dus eſt Marta de iuriſdictio. par. 4. cauſ 173.
& late dixi infra quæſtio. 19. vbi videas.
16 Si ſtatuto caueatur, vt iudex ſequi tenea-
tur ſapientis conſilium, tunc iudex neceſſa-
rio illud ſequi debet Bart. Caſtren. & Alex.
in l. ſi conuenerit, ff. de re iudicat. Angel. cōſ.
216. Bald. in l. obſeruare, §. quod proficiſci
31. q. ff. de offic. Proconſul. & legat. Aſin. in
praxi iudic. lib. 1. §. 15. cap. 10. verſ. *Tertio li-
mitatur*. & verſ. *Quarto limitatur* Ioan. Ber-
tachi. in tractat. de Epiſcopis lib. 2. par. 1. nu.
86. Vanti. de nullitate ex defectu iuriſdict.
n. 152. verſ. *Si igitur*. & verſ. fin. quicquid cō-
trarium defendāt relati per eundem Aſin.
d. cap. 19 in prin. n. 2. quia eorum opinio nō
eſt vera. Imò ſi non ſequatur, ſententia eſt 17
nulla, Vanti. de nullitat. ex defect. iuriſdict.
num. 152. verſ. *Si autem ſtatuto*. Aſin. d. §. 25.
cap. 11. Cancer. var. reſol. par. 2. c. 2. n. 251. &
par. 3. cap. 17. n. 390.
Sed quæro per quæ verba intelligatur 18
ſtatutum imponere iudici neceſſitatem ſe-
quendi conſilium ſapientis. Aſin. d. cap. 10.
verſ. *Tertio limitatur*. ait quod quando diſ-
ponit quod iudex de conſilio ſapientis, vel
iuxta, aut ſecundum conſilium iudicare te-
neatur, & ita ſubijcit voluiſſe Cynum, Bar.
& alios in l. id quod pauperibus, C. de Epiſ.
& cler. & ſumma. Angel. in verb. *conſilium*.
ver. *ſeu*, §. 4. & Francū in c. nullus col. fin. de
reg. iur. lib. 6. & Cagnolum in l. conſilium
num. 11 ff. de reg. iur. contrarium tamen re- 19
peri tenere Vātium de nullitate ex defect.
iuriſdict. n. 152. verſ. *Idē ſi hoc fuiſſet*. & verſ.
Et inſtantibus. quando ſtatutum diſponeret
quod iudex de conſilio ſapiētis iudicare te-
neretur. Sentit idem quod Vantius, Sylueſt.
in ſumm. verb. *conſilium*. nu. 2. & 4. Credo 20
veriorem ſentētiam Aſinij, quam etiā pro-
bat, & tenet Petr. Cenedo in ſuis ſingularib.
ſingul. 10. de præpoſitione *de*. n. 7. poſt Ioan.
Andre. in c. nullus ex conſilio ex nu. 10. de
reg. iur. in 6. Burſat. conſ. 90. vol. 1. ex nu. 42.
& cōfirmatur quia iſta dictio *de*, cauſam ma 21
terialē, ſeu ſubſtātialē regulariter ſignificat,
vt cum dicimus *cultellus eſt de ferro*, id eſt
ferreus, Bald. in l. ex hoc iure n. 14. ff. de iu-
ſti. & iur Tiraq. in tract. ceſſan cauſ. limi. 20
n. 32 verſ. *Hæc enim dictio*. & idē Cenedo,
n. 1. & 4. Et ita in hac Prouincia vbi Aſſeſſo- 22
res habent votum deciſiuum, cōmunis ſty-
lus curiarum recepit, quod in proferenda
ſententia dicitur magiſtratus de cōſilio ſui
aſſeſſoris, ita declarare. & ſaltē procedit ſen- 23
tentia Aſinij quando verſamur in iudice illi-
terato in quibus terminis loquitur, & tenet
Pute. de ſyndica. verb *conſilium*. numer. 2.
Si autē ſtatutū iubeat ſententiā cū cōſilio ſa 24
piētis per iudicem ferri, nō intelligitur liga-

ri

ri iudex ad ſequendum conſilium, ſed ad petendum, Syluest. vbi ſupra num. 2. Cened. vbi ſupra num. 7. qui idem dicit de dictione, *ex conſilio*, & de dictione, *habito*
25 *conſilio*. Attigit hunc articulum Gratian. diſ. for. tom. 3. cap. 524. num. 2. & 3. & poſt plures quos citat, docet quod ſi dictum ſit, quod iudex pronunciet de conſilio, & voto alicuius, ſequi illud tenetur: ſecus ſi dictum ſit, cum conſilio, & voto. Gonçalez tamen ſuper reg. 8. cancella gl. ſ. 46. reprobat hãc differentiam inter verbum, *de conſilio*, & verbum, cum conſilio, dicens hæc verba idẽ importare, & de iure non reperiri fundatã talem differentiam, ſed eius opinionẽ verã non cenſeo, & credo vltra DD. fundari in communi vſu loquendi qui debet attendi.
26 In Ciuitate Barcinonæ cum priuilegij Caroli Imperatoris eidem Ciuitati conceſſum dat. 16. Nouemb. 1537. diſponat quod Cõſiliarij dictæ Ciuitatis cum conſilio ſuorum Aduocatorum vel alterius eorum ſint iudices cauſarum, confratriarum, artificum, & fabrorum, obſeruatur quod dicti Aſſeſſores habent dumtaxat votum conſultiuum in vim dicti priuilegij.

Quæro ſecundo, vbi ex diſpoſitione ſta-
27 tuti iudex tenetur ſequi ſapiẽtis conſilium, an ſi ſibi illud iniuſtum videatur, teneatur ſequi, pro vtraque parte citat plures Doctores Afflict. d. ſ. 25. c. 10. verſ. 4. *Limitatur.* n. 1. & 2. quorum alij affirmatiuam, alij negatiuam multis argumentis defendunt, vera mihi videtur conciliatio iſtarum opinionum, & diſtinctio quàm tradit Socin. iun. conſ. 61. lib. 1. quod aut ſoli iudici, non omnibus palam iniquum & iniuſtum videtur dictum conſilium, & tunc iudex ſequi tenetur, aut vero euidenter, & notorie iniquum eſt, & tunc non tenetur. Faciunt tradita per
28 Paridem de Puteo de ſyndicat. verb. *Poteſtas qui tulit*. num. 3. vbi docet quod ſi ſtatutum arctat iudicem ſequi conſilium ſapientis, intelligitur niſi tale conſilium contineat manifeſtum iuris errorem, vel manifeſtam iniquitatem, quia ſemper cẽſetur in eo ſtatuto excepta manifeſta iniquitas licet generaliter loquatur, argum. l. vnde ſi neruæ, ff. pro ſoci. & l. creatur, ſ. Lucius, ff. mandat.

Præfatam conciliationem, ac diſtinctionem 29
intelligerem maximè procedere quando ſtatuto caueretur, vt iudex ſequeretur conſilium certi ſapientis ſibi á ſuperiore aſſignati, nam ſi iudex ſolum deberet ſequi conſilium incerti ſapientis per ipſum ſibi eligendi, non ita deberet ſequi eius conſilium, ſi
arbitraretur iniuſtum. Faciunt quæ in q. 13. 30
infra ſcripſimus ex doctrina Menochij de arbitrar. caſu 253 n. 3. & 5. & Cancer. p. 2. c. 2. à num. 148. & aliorum, quod ſi iudex de conſilio aſſeſſoris iniuſtam protulerit ſententiam, tenetur in ſyndicatu ſi ipſe elegerit ſibi aſſeſſorem, ſecus ſi ipſe non elegerit, ſed
fuerit ſibi datus a Superiore. Sic dicunt Iaſ. 31
in l. ſi conuenerit n. 19. ff. de re iudic. Felin. in cap. paſtoralis n. 8. de iudic. Hieronym. Portoles in ſcholijs ad Molin. ſ. Aſſeſſor n. 3. quod qui alterius conſilium ſequi tenetur, de ipſo ſequuto accuſari non debet & ſubdit ibi Portoles quod tunc ipſa Ciuitas eligens aſſeſſorem, accuſari poteſt ad intereſſe, vt aſſerit Conrad. in pract. titul de ſeurect. num. 32. & Deci. in l. ſi quis in conſcribendo n. 17. C. de pact.

Quæro tertio, an quando iudex ex diſpo-
ſitione ſtatuti conſilium ſapientis petere, & 32
ſequi tenetur, præſumatur petijſſe & ſequutus fuiſſe. Et reuera non præſumitur, ſed neceſſe eſt ex actis legitimè conſtare Bald. in l. 1. col. pen. verſ. *Extra quæro*. C. ne lice. tertio prouo. Ancarra. in c. canonum ſtatuta in verb. *Similem quæſtionem*. de conſtitutio. Alex conſ. 59. lib. 4. Abb. in c. illa in fin. de accuſatio. Felin. poſt Butri. Imol. & alios in c. cum venerabilis in verb. *Fallit quarta*. de
exceptio. Vantius de null. tat. ex defect. iu- 33
riſdict. n. 153. & ſeqq. qui tamen dicit præſumi ſi partes tempore prolationis ſententiæ fuiſſent præſentes, & non contradixiſſent, vel ſi iudex in ſententia eam ſolennitatem enunciaſſet, vt quia proferendo ſententiam aſſereret ſe de voto talis ſapiẽtis ſententiare, vt dicit fieri ex ſtylo dominorum de Rota, & alios tamen refert tenentes nedum de
hoc conſtare debere ſed etiam oportere, 34
quod conſilium à iudice aperiatur, & legatur. Apud nos obſeruatur, quod præterquã
quod iudex in ſententia affirmat ſe de con- 35
ſilio

ſilio ſui aſſeſſoris pronunciare, aſſeſſor ipſe
ſe ſubſcribit ſenten.iæ,& vbi fieri debet in-
ſequendo concluſionem in concilio, vel cõ-
ſiſt)rio enunciatur in ſententia, & alias cõ-
ſtat de concluſione in libro concluſionum,
licet non in proceſſu.

36 Quando ſtatutum quod iudici præcipit
ſumere conſultorem, vellet hominẽ impe-
ritum eſſe iudicem, vel diſponeret vbi im-
periti iudices admittuntur, tunc ea . egiſ-
latoris mens eſſe præſumitur ne à conſulto-
ris conſilio recedatur,& ideo neceſſario ſe-
quendum eſt,Imol.in cap.cum olim de ar
bitr. Cagn l. in l. conſilij nu.3. ff.de reg.iur.
Aſini.in prax.iudi.lib.1. ſ. 25. cap. 10. verſ.
Primo limitatur.n.2. Auiles in cap.1.Prætor.
in gloſ. *a las partes*. nu. 22. Gonçalez ſuper
reg.8 Cancel.gloſ.46. num.82. & 83. qui
37 alios citant. Facit quod notat Sylueſt. in
ſum. verb. *conſilium*. num. 4. ſi ſtatuto ca-
uetur, vt pupillus certum quid faciat cum
duorum agnatorum conſilio, ibi capi con-
ſilium pro conſenſu, quia pupillus non ha-
bet diſcretum iudicium, & probatur ex l.
impuberibus, ff. de ſuſpec. tutor. Panor. in
38 d. capit. cum olim, nam idem Syluest. ait
quod quamquam ex propria ſignificatione
vocabuli, aſtrictus conſilium petere, illud
ſequi non tenetur, quandoque tamen fit
impropriatio vrgẽte ſubiecta materia,quod
per aliquot caſus declarat.

39 Sed quæro ſi ſtatuto, vel Regio priuile-
gio expreſſe caueatur, vel conſuetudine ita
receptum ſit quod iudices qui ſunt illiterati
& imperiti, habita relatione aſſeſſoris, &
reddito eius conſilio,cauſas decidant, & di-
ctus aſſeſſor habeat dumtaxat votum con-
ſultiuum, ſicut in aliquibus Vniuerſitatibus
Cathaloniæ, vt in Ciuitate Barcinonæ, &
Ilerdæ proceres, ſiue probi homines facta
relatione per aſſeſſorem, & præmiſſo ipſius
voto tantum conſultiuo iudicant, nunquid
iſti iudices ſaltem in foro conſcientiæ ſequi
aſſeſſoris conſilium teneantur? certè ſi aſ-
ſeſſor habet votum dumtaxat conſultiuum,
iudex non debet ſequi conſilium illius ini-
quum,vt tenet Bart.in l. ſi conuenerit, ff. de
re iudic. & ſequuntur ibidem Alex. nu. 11.
& Iaſ.num.16. Auiles in cap.1.Prætor.in gl.
a las partes, num.20. verſ. *Et facit illud*. &
verſ. *Et iſta opinio*. attamen in dubio iudex
tenetur ſequi conſilium ſui aſſeſſoris, vt di-
cit Lucas de : enna in l. omnes iudices, C.
de Decurionib.lib.10.ſequitur Grego. Lop.
in l.2.tit.21.par.3.verbo *ſi entendieren*. & in
l.1. gloſ.2. eod.tit. & pa. quando autem iu-
dex eſt ignarus, & imperitus vti communi-
ter ſunt dicti proceres, ſeu probi homines,
tenetur ſequi conſilium ſui aſſeſſoris, vt te-
net Anton.de Butrio in cap.cum olim, col.
fin.verſ. *Et puto*. de arbitr. Cattelian. Cotta
in memoral. verbo *Decretum maioris iudi-
cis*, verſic. *Secundo bene facit*. Vnde conclu- 40
dit Auiles vbi ſupra num. 30. ad fin. quod
iſte iudex ſi quid iniquum ſequendo conſi-
lium ſui aſſeſſoris fecerit, excuſatur in ſyndi
catu, ſecus ſi peritus eſſet. Aduerte tamen 41
quod præfatus iudex imperitus, & ignarus
aliquid iniquum iuxta conſilium ſui Aſſeſ-
ſoris faciens, ſi ipſe elegerit ſibi aſſeſſorem,
tenetur in ſyndicatu de facto ſui aſſeſſoris,
vt tradit, & Regij Senatus deciſione confir-
mat Cancer qui ſup.var.par.2. c.2.à n.148.
Animaduertit Nauar.in manu.cap.25.n.15. 42
quod qui aſſeſſorem habet & quem debet
conſulit,& eius conſilium ſequutus male iu
dicat,non peccat, aſſeſſor autem & conſul-
tor ſic cum obligatione reſtituendi, c. ſtatu-
tum, ſ. aſſeſſorem de reſcrip. lib. 6. Panor.
& Anto.in c.tua nos de homicid. Deci. poſt
& ante alios in l. conſilij de reg. iur. Pericu- 43
loſa admodum ſunt illa memoratorũ pro-
borum hominum iudicia quando ab aſſeſ-
ſoris conſilio recedunt, occidunt enim ani-
mas ſuas putantes ſe obſequium præſtare
Deo,& eo maximè quia aduocatorum qui
facile tenebras mentibus eorum effundũt,
cauillationes,& fallacias diſcernere neſciũt,
cumque hoc caſu ſe potius ignaros & impe
ritos quam aſſeſſorem eruditum, & exper-
tum decipi credere deberent, fidem illi
ſtatim adimunt, vel ignarum, vel malũ ho-
minem reputantes eum cum magno iuſti-
tiæ diſcrimine,& honoris ſui aſſeſſoris, imò
illius tribunalis diſpendio, quod quam gra-
ue malum ſit expendit Bouad. in polit. to.1.
lib.1.cap.12.n 40.

In caſibus quibus iudex non tenetur ſa- 44
pientis

Digitized by Google

pientis conſilium ſequi, ſi tamen ſtatuto ca-
ueatur, vt cum conſilio ſapiẽtis pronunciet,
tenetur petere, & expectare ſapientis conſi-
lium alioquin ſententia eſt nulla, gloſ. cele-
bris in cap. non eſt de conſuet. lib. 6. quæ ait
quod ſi ſententia proferenda eſt cum alte-
rius conſilio, ſi eo non expectato proferatur,
non valet ſententia, neque opus eſt appella-
tione, & Ioan. Andr. ibi. Innocen. in capit. ſi
pro debilitate de offic. delega. Imol. & ſcri-
bentes in c. cum in veteri de electio. Vanti.
de nullitat. ex defectu iuriſdic. n. 152. verſic.
Si vero fuerimus, & verſ. *Si autem ſtatuta*.
Lancellot. de attentat. par. 2. cap. 9. ex nu. 1.
vbi etiam num. 7. tradit quid ſi iudex pro-
prio motu petierit conſilium ſapientis Fa-
cit Cancer. var. reſol. par. 1. cap. 17. num. 390.
& par. 2. cap. 2. num 251. Ioan. Bertachin. in
tractat. de Epiſcopis lib. 3. par. 1. numer. 87.
Auguſt. M. rla in emporio iur. tit. 12. q. 10.
n. 2. vbi conſtituit regulam quod qui tene-
tur facere aliquem actum cum conſilio al-
terius, ſi conſilium nõ petatur, actus nullam
45 habet firmitatem, & declarat, vt ſi conſulẽ-
dus ſit nominatus intuitu dignitatis, ſi de-
ceſſerit ſit expectãdus ſuceſſor, ſi autem ſit
perſona priuata, & moriatur, tunc libere a-
ctus poſsit exerceri, ſi autem multorum cõ-
ſilium deſideretur, tunc omnes ſint conſu-
lendi, & ſi diſſentiant, ſtandũ ſit maiori par
ti, Stephan. Gratian. diſcep. forenſ. tom. 1.
c. 123. num. 27. & 28. vbi eandem ponit re-
gulam quam dictus Morla. Is autem con-
46 ſultor aſſumptus, vt de iure judicĩ conſulat,
non poterit nouas probationes, ſeu inſtru-
menta recipere, Bart. in l. 1. §. quæſitum, ff.
de appellatio. & relatio. Ariſmin. Tepat.
par. 1. tit. 74. cap 6.
Ex his infertur ad Cõſiliarios Barcinonæ
47 qui ex Regio priuilegio habent poteſtatem
iudicandi cauſas Cõfratriarum cum conſi-
lio aſſeſſorum domus Ciuitatis, vel alterius
eorum, & tamen aliquando prætermiſſis
aſſeſſoribus cauſas decidunt, & ſententiam
dicunt audiendo partes in domibus ſuis pri
uatis ex nimia cupiditate dominandi, quod
peſſimum exemplo eſt, & de iure nullum,
quia petere conſilium requiritur pro for-
ma, & non ſeruata forma priuilegij, vel ſta-
tuti, actus non ſubſiſtit c. dilecta de reſcrip.
l. diligenter. ff. mandat. l. cum hi, §. ait Præ-
ter ff. de tranſact. Vanti. qui ſupra nu. 152. &
Morla vbi ſupra n. 2.
Quinimò ſcribit, & probat Vanti. d. loco 48
num. 151. quod ceſſante ſtatuto, vel reſcrip-
to, ſi iudex ad inſtantiam partium alicui ſa-
piẽti cauſam conſulendã remiſerit, tenetur
expectare eius conſilium, ſed ſi ad hoc eidẽ
conſulenti terminum aliquem præfixerit, &
terminus diu lapſus ſit, ſẽtentia poſtea abſq;
dicto conſilio pro lata valebit, ſi autem eam
protulerit termino adhuc pendẽte, & con-
ſilio non exhibito, ſi iudex pronunciauerit
de partium conſenſu, valebit, ſed ſi partibus
inuitis pronunciaſſet tunc ſi antequam pro-
nunciet, per ſuam interlocutoriam huiuſ-
modi remiſſionem reuocauerit, & poſtmo-
dum diffinitiuè pronunciet, conſilio ſapien-
tis aliter non expectato, ſententia erit vali-
da, quia cum remiſſio fuerit interlocutoria,
potuit per iudicem reuocari, vulgat. l. quod
iuſſit, ff. de re iudic. quod etiam docuit Lã-
cellot. de attentat. p. 2 cap. 9. nu. 11. cum 2.
ſeqq. ſi autem iudex dicta remiſſione aliter
non reuocata, ac cõſultatione pendẽte pro-
ceſſerit, tunc videtur quod proceſſus non
teneat, quia conſultatione & dilatione data
pendentibus officium iudicis conquieſcit, l.
ſiue pars, C. de dilatio. vti pluribus probat
videndus d. loco Vantius, Lancellot. vbi ſu-
pra, qui etiam num. 15. tradit an ſola petitio 49
quod cauſa remittatur ad conſilium ſapiẽ-
tis, ſuſpendat iudicis iuriſdictionem.
Quæritur ſi iudex dicat, *pronuncio pro vt* 50
in conſilio ſapientis continetur, an ſententia
valeat. Et vbi cõſilium eſt à ſapiente datum,
& exhibitum, valere ſentẽtiam tenet Pute.
de ſyndicat. in verb. *an ſi iudex* num. 4. vbi
plures citat, ſi autem conſilium non fuerit
exhibitum, nõ valere ſententiã dicit Vanti.
de nullitate ex defectu iuriſdictionis nu. 155.
& 156. vbi intelligit, dummodo inſtantia nõ
laberetur, quia tunc poſſet eo modo pronũ-
ciare. & hanc etiam quæſtionem tradunt
Pacius Scala in tractat. de conſilio ſapientis,
cap. 12. lib. 4. Aſin. in prax. lib. 1. §. 25. cap. 12.
& his notat citatis Pegue. in prax. ciuil. rubr.
24. n. 7. vbi concludit idem quod diximus, 51
ſed

51 ſed intelligit quod niſi iudex vltra ſupradi-
cta verba, *pronuncio prout in conſilio ſapien-
tis continetur*, adijciat verbum, *condemna-
mus*, vel *abſoluimus*, nemo eſſet condem-
natus, vel abſolutus, ſed ea ſententia expe-
ctaret poſt ſe aliam cōdemnationis, vel ab-
ſolutionis, quia ſolum videtur continere ali-
quem eſſe condemnandum, vel abſoluen-
dum, ad notata per Alexan. in l. 1. §. ſi quis
ita, ff. de verb. oblig. & per Bart. in l. 1. C. ſi
aduerſ. libe. quod tamen ego verum non
52 credo, & infra in quæſt. 15. latius diſcutiā, &
impugnabo. Sed quid ſi nec iudex dicat,
53 *pronuncio, prout in conſilio ſapientis* ſed cum
acceperit illud, volens definire negocium,
ſententiam proferat, legendo ſolum conſi-
lium ſapientis, vt aliquibus idiotis contingit:
reſpondet Maranta de ordin. iudic. par. 6.
de deciſor. iudi. num. 13. conſtanter affirmās
prælibatam ſententiam non valere, ſed nul-
lam cenſeri, ac nulliter latam. Si iudex di-
54 cat in prolatione ſententiæ, *abſoluo, vel con-
demno illud, quod Titius voluerit*, probat Spi
no in ſpecul. teſtam. gloſ. 5. principali nu. 21.
ſententiam non valere, quia ſententia per ſe
debet eſſe certa, & non debet pendere ex
declaratione tertij, l. item ſi vnus, §. Pom-
ponius de arbitr. §. curare inſtit. de action.
communis ſecundum Beroi. in c. ſi pro de-
bilitate in princ. de offic. deleg. DD. in c.
per venerabilem de electio. Sarment. lib. 1.
ſelecta. cap. 17. num. 5. Si iudex proceſſum
55 cauſæ commiſerit, vt conſilio ſapientis deci-
datur, & inſtet tempus inſtantiæ, & conſi-
lium nondum veniat, conſulit Auiles in iu-
dicio ſyndicatus, forma ſecretæ ſyndicatio-
nis, verbo *condenar* num. 10. v. ad vitādam
pœnam pronunciet in omnibus, & per om-
nia ſecundum formam conſilij venturi, &
ſubdit valere ſententiam, licet ex interuallo
conſilium veniat, & ita tenere Paulum de
Caſtro in l. non quemadmodum in fin. de
re iudicat. & Baldum in l. cum iudex, ſeu
in l. cum eorum, C. de ſenten. & Salicetum
in d. l. cū iudex, & ſequi Socin. in conſ. 124.
vol. 1. n. 9.

56 Inſuper quæro ſi conuenerunt partes, vt
voto alicuius certi ſapientis ſtarent, & à iu-
dice confirmationem illius peterent, veluti
ſi in cauſa computorum concordarunt, vt
rationalium, ſiue calculatorum cōformi iu-
dicio adſtringerentur, & iudex illud confir-
maret, an ſi contra ius latum ſit, teneatur iu-
dex confirmare, & ſequi, an vero ipſe ſecun-
dum quod ius diſponit, iudicare poſſit. Hac
quæſtionem ponit Franciſcus Muñoz de
Eſcouar de ratiocinijs adminiſtratorum,
cap. 32. ex n. 4. & diſtinguit docens, quod
ſi partes viſo conformi calculatorum voto, à
iudice petierunt, vt illud confirmaret, tunc
etiamſi iniuſtiſſimum ſit, confirmare tene-
bitur argum. tex. in l ſi conuenerit, ff. de re
iudic. cuius verba ſunt, *Si conuenerit inter
litigatores quia pronuncietur, non abs re erit
iudicem huiuſmodi ſententiam probare.* & ar-
gum. tex in c. ſcienti de reg. iur. lib. 6. ſi au-
tem partes antequam rationales votū pro-
ferrent, pactum inierunt, vt illud ſeruarent,
& iudex confirmaret, neque partes ipſæ ne-
que iudex voto iniuſto ſtare tenebuntur:
quia illa conuentio implicitam habet con-
ditionem, ſi iuſtum ſit votum argum. tex in
c. quintauallis de iur. iuran. vbi quis promiſit 57
præcepto alicuius obedire, intelligitur ſi iu-
ſtum ſit: & argum. tex in l. ſi libertus 2. nom.
ff. de oper. libert. vbi ſ. libertus iurauerit da- 58
re ſe tot operas, quot patronus arbitratus ſit,
videtur tantum obligatus, ſi æquum arbi-
trium ſit: & argum. doctrinæ Socini conſ.
159. vbi dicit, quod ſi quis promittat alicu-
ius ſententiam ratam habere, intelligitur 59
dummodo iuſta, & iuri conſona ſit.

Vbi nulla partium conuentio ſuper hoc
interceſſit, ſi dubitatur an iudex teneatur ſe- 60
qui, & confirmare vota calculatorum ele-
ctorum, dicas verius eſſe quod reprobare
poteſt vota omnium calculatorum, vel ſi ſi-
bi viſum fuerit, modificare. Parlador. lib. 2.
rer. quotid. cap. fin. §. 6. num. 3. 1. par. Eſco-
bar de ratioci. cap. 32. num. 23. in fin. qui ta- 61
men cap. 8. ex num. 24. latius hunc articu-
lum agitans, & diſcutiens limitat, niſi calcu-
latores electi eſſent nō ſimpliciter, ſed cum
poteſtate arbitrandi, quia ſuper reddendis
rationibus arbitri nominari poſſunt.

EX

EX QVÆST. VI.

SVMMARIVM.

1 IVdex pœnam in legibus expreſſam augere vel minuere non poteſt.

2 Iudices qui pœnas lege expreſſas augent vel minuunt, grauiter puniuntur.

3 Procedit ſi iudex ſine iuſta & rationabili cauſa augeat vel minuat, alias poteſt.

4 Extenditur ſiue pœna ſit impoſita per ius Commune ſiue per ſtatutum, quo vltimo caſu aliqui diſſentiunt.

5 Iudex etiam ſi iurauerit ſeruare ſtatuta, poteſt ex cauſa alterare pœnas ſtatutorum. & num.8.

6 Iudex ex cauſa poteſt alterare pœnam legalem etiam ſi eſſet ipſo iure impoſita à lege.

7 Iudex ex cauſa poteſt leges & ſtatuta etiam iurata tranſgredi.

9 Iudices inferiores poſſunt alterare pœnam ex cauſa cohærente delicto, non tamen ex cauſa extrinſeca, niſi Principe conſulto.

10 Iudex non poteſt minuere pœnã parti applicandã ob damnum eidem datum, imò neque Princeps, qui ſi de facto remiſerint, peccant & ad reſtitutionem tenentur.

11 Iudex non poteſt cum reo componere nec eum quo ad fiſcum relaxare, niſi parte læſa ſatisfacta & an guidaticum illi dare.

12 Iudex qui minuit pœnã legis vel ſtatuti, exprimere debet cauſam in ſententia, & an generaliter vel ſpecialiter exprimere debeat.

13 Intellectus gloſæ in cap.3.de pœnis.

14 Aliud eſt diſpẽſare ſuper crimine & eius pœna. & aliud rigorem legis pœnalis ex aliqua cauſa ſententiando temperare.

15 Iudex quando reus non eſt capax pœnæ legalis, poteſt illam in aliam commutare.

16 Iudex quando lex relinquit pœnã arbitrio eius taxandã, quemadmodum taxare debeat.

17 Quoties lex pœnam nõ taxat aut apponit, cenſetur arbitrio iudicis illam relinquere taxandam.

18 Ex quibus cauſis poſsit iudex pœnã legis minuere, augere, vel mutare.

19 Iudex ex conſuetudine delinquẽdi poteſt augere pœnam legis.

20 An ex defectu plenæ probationis poſsit iudex pœnam legis minorare arbitrio ſuo.

21 Franciſcus Sàrmiento in hac quæſtione aciem ingenij ſui pluribus argumentis exercet.

22 Dubia probatio nihil prodeſt & ſatius eſt impunitum relinquere facinus quam innocentem damnare.

23 Sententia media ſemper iniqua eſt, & quare.

24 Probatio non poteſt minuere pœnam delicti ſicut nec auget nec minuit delictum.

25 Is qui ex defectu plenæ probationis pœnã minuit, potius de iure conſtitutionis quã letigatoris pronunciat.

26 Minorari per iudicem poteſt legis pena ratione culpæ quæ habere poteſt maius & minus & caſus referuntur ſiue exẽpla.

27 Minui poteſt legis pœna in caſu præſumptionis, quando factum illud, ex quo oritur præſumptio ad aliquod delictum, eſt de perſe crimen ſpeciale, illudque leuius.

28 Iudex poteſt aliquando non definitiuè abſoluere reum, ſed ab obſeruatione iudicij ſi ſuper venturam probationem ſperet.

29 Quando aliquem deliquiſſe ſuſpicionibus tantum conſtat, reum iudex mitiori pœna, non legis ordinaria condemnare debet & quid quando probatur præſumtione iuris & de iure vel præſũptione legis ſecundũ quam de delicto conſtet.

30 Tunc dubia probatio nihil operatur, quãdo verè dubia eſt ita vt iudex nõ poſ-

ſit animum ad vnam vel alteram partem applicare.

31 *Sententia media quando ſit iniqua: & reſpondetur ad argumentum Franciſci Sarmiento.*

32 *Reſpondetur ad argumētum Frãciſci Sarmiento quod probatio non poteſt mutare factum nec pœnam delicti.*

33 *Inter duo facta contraria dari poteſt tertiũ nempe dubium: & reſpondetur Franciſco Sarmiento.*

34 *Sententia Franciſci Sarmiento in praxi reprobatur.*

35 *An Inferior dominus iuriſdictionis poſsit iuuando conſtitutionem Superioris ſtatuere augendo pœnam illius. & n. 42.*

36 *Inferior non poteſt condere ſtatuta contra ius Commune.*

37 *Domini recognoſcentes Superiorem non poſſunt ſtatuere coarctando libertatē ſubditorum contra ius Commune.*

38 *Legatus non poteſt ſtatuere contra ius Cōmune.*

39 *Reprobatur opinio DD. tenentium inferiores à Principe poſſe ſtatuere contra ius Commune.*

40 *Inferior an poſsit ex cauſa ſtatuere cōtra ius.*

41 *Si contra ius ſtatutum, ſit nihil operatur confirmatio Superioris in forma communi cum tanquam generalis non extendatur ad ſtatuta, niſi quatenus ſint iuſta & honeſta & iuri Communi non contraria.*

42 *Aliud eſt diſponere contra legē & aliud præter legem vel iuuando legem.*

43 *Inferior poteſt iuuare iuriſdictionem ſui Superioris per pœnæ adiectionem.*

44 *Si ſint duo in loco Domini alter iuriſdictionis Ciuilis, & alter Criminalis an aliquando vnuſquiſque poſsit idem ſub pœna prohibere.*

45 *Duobus ſtatutis pro eadem re diuerſas pœnas imponentibus, nec facta in vno mentione alterius, non cenſetur prius ſtatutum correctum per poſterius.*

46 *Lex poſterior præcedentem non tollit; niſi quatenus ei contrariatur.*

47 *An officiales & Magiſtratus inferiores à Principe poſsint delinquentibus pœnas remittere, minuere, componere, vel commutare per viam gratiæ & diſpēſationis.*

48 *Quid quo ad bona & pœnas, quæ dictis officialibus applicantur.*

49 *Quid in generali Gubernatore Cathaloniæ.*

50 *Facultas indulgendi in delictis, gratias concedendi, & bannitos reſtituendi ſoli Principi reſeruata eſt.*

51 *Iudices ordinarij nec bannitos remittere nec gratiam delinquentibus facere poſsũt.*

52 *Mandatum iuriſdictionis non extenditur ad remittendũ delinquentibus pœnas & indulgendum in delictis.*

53 *Iudex neq. ad clamorem populi poteſt gratiam facere delinquenti, poteſt tamen executionem accelerare, ſi aliter tumultus ſedari non poteſt.*

54 *Ius indulgendi & remittendi delictorum pœnas, cōſuetudine ab inferioribus à Principe acquiri poteſt.*

55 *Epiſcopi de conſuetudine generali faciunt gratiam de omnibus delictis, etiam poſt latam ſententiam.*

56 *Barones de conſuetudine ante ſententiam faciunt vaſſallis gratiam delictorũ, quando adeſt partis remiſsio; ſecus poſt ſententiam. & obtinet etiam in Cathalonia.*

57 *Quid pendente cauſa appellationis, ſi à ſētentia Baronis appelletur.*

58 *Facultas remittendi pœnas delictorum reſidet apud Barones, ſi à Principe in inueſtitura illis data ſit.*

59 *An conſuetudo quod Barones gratiã faciant delictorum, firma ſit. & 58.*

60 *An facultas aggratiandi delicta poſsit ab inferioribus à Principe præſcribi.*

61 *Si iudex in ſententia condemnationis reſeruauerit miſericordiam domini, an Barones & alij inferiores à Principe officiales poſsint gratioſe poſt ſententiam remittere pœnam.*

62 *Auctoris ſententia contra multorum praxim & fundatur.*

63 *Princeps poteſt omnes pœnas pecuniarias & corporales remittere, etiã poſt ſententiam in rem iudicatam tranſactam.*

64 *Et quæ ſit ratio.*

65 *Princeps facilis eſſe non debet in remittendo delinquentibus pœnas.*

66 Raro

66 *Raro illud contingere debet.*
67 *Princeps nō poteſt remittere delinquētes vbi adeſt inſtantia partis læſæ.*
68 *Fallit propter bonum cōmune Reipublicæ & traduntur exempla.*
69 *Et an propter res proſpere geſtas.*
70 *Boni publici cura incumbit Principi.*
71 *Si transfuga multos alios demonſtrauit, poteſt ei per Principem indulgeri.*
72 *Si damnatus ad mortem eſt vir magni roboris vel inſignis artificij & vtilis Reipublicæ, iudex debet conſulere Principem & ſententiam exequutioni non mandare.*
73 *Et hoc caſu Princeps ſine partis iniuria poteſt reum liberare.*
74 *An iudex poſt ſentētiam poſsit per viam iuſtitiæ ex cauſa pœnam legis minorare.*
75 *Si iudex damnauit aliquem ad mortem, & poſteà conſtet de innocentia cōdemnati, non poteſt illum abſoluere & ſuam ſententiam reuocare niſi Principe conſulto.*
76 *Poteſt iudex pœnam à ſe per ſententiam inflictam, incontinenti reuocare.*
77 *Poſſunt iudices regulariter in ſententia ſibi reſeruare diminutionem pœnæ, ipſius ve declaratiōnē, modo declaratio non ſit pœnæ per ſententiam definitæ contraria. & 78.*
79 *Quando iudex proceſsit de facto ad puniendum reum, poteſt & ipſe reuocare, & 80.*
81 *Factum de facto poteſt per eūdem iudicem reuocari.*
82 *Praxis non nullorum iudicum ſuper hoc impugnatur.*
83 *Poſſunt iudices mulctas etiam poſtquā irrogatæ fuerint, remittere, & diminuere, ex cauſa tamen paupertatis vel alia iuſta cauſa. & 85.*
84 *Similiter & banna.*
85 *Tutor poteſt remittere debitoribus minoris ob nimiam paupertatem.*
86 *In aliquibus partibus iudices & magiſtratus etiam ſine cauſa ſolent relaxare mulctas & in quibus mulctis hoc procedat*
87 *Officialis propter paupertatē poteſt remittere collectam vel aliud onus.*
88 *Iudex etiam poſt latam ſententiam poteſt commutare pœnam pecuniariam in corporalem ad inſtantiam fiſci ob defectum æris.*
89 *Et an hoc procedat in mulctis, quæ imponuntur arbitrio iudicis extraordinem.*
90 *Iudex ſententiam contra hæreticum mitigare & mutare poteſt, ſi viderit expedire.*
91 *Iudex an poſsit dilationes & terminos à iure præfixos extendere, vel coarctare. & diſtinguitur. & n. 93.*
92 *Iudex ſententiando pendente termino à ſe dato, non cenſetur eum reuocare, ſed nulliter dicitur pronunciare.*
94 *Quid quando lex prohiberet terminū prorogari, an iudex ex cauſa poſsit prorogare.*
95 *Quid quando terminus eſt præfixus iuriſdictioni iudicis.*
96 *Ex cauſa licet à regulis iuris recedere.*
97 *Tempus 30. annorum, quod datur hæredi ad hæreditatem adeundam, an poſsit per iudicem mutari.*
98 *Tempus proponendarum exceptionum à iure conſtitutum an poſsit per iudicem ex cauſa mutari.*
99 *Traditio Franciſci Ripa circa hæc impugnatur.*
100 *Intellectus regulæ, quæ habet non poſſe auferri per hominem, quod indulgetur à lege.*
101 *Intellectus regulæ, quod factum Prætoris iuri derogare non poteſt.*
102 *Tempus datum ad appellandum an per iudicem prorogari poſsit.*
103 *Reprehenditur gloſa in c. pia §. ſi quis igitur de exceptio. lib. 6.*
104 *Infertur circa hæc ad obſeruantiam Regiæ Audientiæ in cauſis quæ vocantur, cōpareant partes, quod iuri conformis ſit.*
105 *Quæ ſint cauſæ ob quas dilationes legales poſſunt per iudicem prorogari vel minui.*
106 *Iudex an quando à iuris dilatione ex cauſa recedit, debeat rationem exprimere.*
107 *Abſentia vel impedimentum aduocati vel procuratoris an ſit iuſta cauſa.*
108 *Iudex qui non poteſt nouam dilationem concedere, poteſt veterem prorogare antequam finita ſit.*

109 *An à parte ſit opponendum de lapſu termini, vel iudex ex officio debeat non audire partem procedentem extra terminum. & num. 116.*

110 *Si partes concordent appellatum eſſe, niſi appellatus excipiat non eſſe appellatum intra decẽdiũ, iudex nõ debet id exequi.*

111 *Leges ſeu ſtatuta terminos partibus in iudicio ſtatuentia intelligi debent parte petente, & quare.*

112 *Quid circa cautiones à lege, ſeu ſtatuto requiſitas, & alios actus tendentes in alterius fauorem.*

113 *Statutum cogens iudicem ad aliquid intra certum tempus faciendum intelligitur parte petente.*

114 *Vbi conſtitutiones diſponunt, vt iudices intra certum terminum ſententiam dicãt, intelligi debent parte petente.*

115 *Limita niſi aliud ex mente legis, vel ſtatuti conijceretur, & ibi exemplum in caſu conſtitutis tit. de arbitris, & arbitratorib. quod tamen controuertitur.*

117 *An ſufficiat ſi pars opponat de lapſu termini in allegationibus iuris, vel debeat opponere in proceſſu.*

DE IVDICIS ARBITRIO CIRCA EA, QVÆ LEGIBVS EXPRESSA SVNT.

QVÆST. VI.

1 PRIMO quæro, vtrũ pœna in legibus expreſſa, augeri, vel minui à iudice poſſit. Et dicas non poſſe per tex. in l. 1. §. 1. ff.
ad Sen. Turpil. vbi Marcellus ita ait. *Si autẽ pronunciauerit, calumniatus es. condemnauit eum, & quamuis nihil de pœna ſubiecerit, tamen legis poteſtas aduerſus eum exercebitur. nam vt Papinianus reſpondit, facti quidem quæſtio in arbitrio iudicantis eſt, pœnæ verò perſecutio non eius voluntati mandatur, ſed legis auctoritati reſeruatur.* can. ſi quem ad fin. 2. q. 3. cap. fin. de tranſactio. ibi. *In his tamen in quibus ius non inuenitur expreſſum.* l. proſpexit. ibi. *Durum eſt, ſed ita lex ſcripta eſt*, ff. qui & à quibus. cum alijs pluribus cõgeſtis per Franciſcum Sarmiento ſelecta. interpreta. lib. 1. cap. 1. Auguſtin. Morla in
empor. iur. par. 1. tit. 1. q. 10. n. 2. imò iudices 2
qui vel augent, vel minuunt pœnas lege expreſſas, grauibus ipſi puniuntur, vt probãt & pœnas, quibus illi plectuntur, recenſent Tiraq. de pœn. temperan. in præfat. n. 13. 14. & 15. Iul. Clar. ſentẽtia. lib. 5. §. fin. q. 85. n. 10. Menoch. de arbit. q. 96. n. 11 & 12. Farin.
prax. crim. p. 1. q. 17. n. 6. Sed hæc procedũt 3
& locum habent, ſi iudex abſolutè, & ad libitum ſuum voluerit pœnas minuere, vel augere, non enim poteſt. Tamẽ ex iuſta, & rationabili cauſa bene valet iudex augere, vel minuere pœnam ordinariam à iure impoſitã pro aliquo delicto, ſeu malefacto ſecundum communem opinionem, l. quid ergo, §. pœna grauior, & ibi DD. ff. de his qui notan. infa. gloſ. in l. & ſi ſeuerior, C. ex quib. cauſ. infam. irrog. Tiraq. in d. præfat. n. 16. cum 2. ſeqq. Couar. li. 2. va. c. 9. n. 8. Iul. Clar. d. q. 85. n. 10. Menoch. d. q. 96. n. 14. Auguſ. Morla d. q. 10. n. 5. 12. & 18. Peregr. de iur. fiſci lib. 4. tit. 8. numer. 24. latiſſimè Farin. d. quæſt. 17. à num. 7. Auiles in capitulis prætor.
tor. cap. 1. gloſ. verb. *Derechamente.* Exten- 4
de ſiue agatur de pœna impoſita per ius commu-

commune, in quo fere omnes conſentiunt, ſiue etiā agatur de pœna impoſita à ſtatuto, quo caſu licet aliqui tenuerint contrarium, magis tamen communis opinio ex identitate rationis eſt quod poſſit iudex etiā pœnas ſtatutarias ex cauſa minuere, Iul. Clar. num.10. Tiraquel. num.20. Paris de Pute.
5 de ſyndicat. in verb. *Iuramentum officialis.* num. 8. vbi quod iudex etiam ſi iurauerit ſeruare ſtatuta, poteſt ex cauſa alterare pœnas ſtatutorum. Menoch. num. 16. vbi ſup. Plaça lib.1. delictorum cap.33. num.5. Boſſius tractat. cauſarum crimin.tit. de pœnis
6 num.10. Extende item, etiam ſi huiuſmodi pœna eſſet ipſo iure impoſita, Panor. conſ. 22. lib.1. Tiraquel. qui ſupra n.24. Farin.d.
7 quæſt.17, num.23. Facit theorica illa Doctorum aſſerentium iudicem ex cauſa poſſe leges, & ſtatuta etiam iurata tranſgredi, Innocent. in cap.1. de conſtitution. Cattellian. Cotta in memoral. in verb. *Decretum maioris iudicis*, & in verb. *Armorum offendibilium*, Lazari. canonicar. qq. par. 2. q.5. n.58.
8 Guido Pap. deciſ. 206. per tot. vbi etiā probat quod iudex etiam ſi iurauerit ſeruare ſtatuta, poteſt ex cauſa alterare pœnas ſtatutorum.

9 Limita in iudicibus inferioribus: iſti enim quamquam poſſunt alterare pœnā ex cauſa cohærente delicto, non tamē ex cauſa extrinſeca, niſi Principe conſulto, DD. in c. de cauſis, & ibi præſertim Deci. numer.18. vbi communem profert, de offic. deleg. Boſſius num.10. Clar. num.10. Menoch. numer.18. Auguſti. Morla num.18. ad fin. Farin. n.67.
10 vbi ſupra. Limita inſuper in pœna parti applicanda ob damnum eidem datum, illa enim à iudice minui non poteſt, imò neque à Principe, qui ſi de facto eam remiſerint, peccant, & ad reſtitutionem tenētur, gloſ. in verb. *Concedi*. & DD. omnes præſertim Decius num. 9. in l. venia, C. de in ius vocan. Grammat. conſ.34. num.1. & 2. Menochi. num.1. & 2. Auguſti. Morla num. 10. vbi ſupra, Soto de iuſti. & iur. lib. 4. quæſt. 5. artic. 4. Farinac. d. quæſt. 17. num. 71. qui in eo quod attinet ad Principem videndus eſt. Cancer. var. par. 2. in noua editio. capit. 11. de pace & treug. num. 111. & 112. 113. & 114.
vbi loquitur, tum de iure communi, tum de 11
iure Cathaloniæ, & quod iudex non poteſt cum reo componere, nec eum quoad fiſcū relaxare, niſi parte læſa ſatisfacta, & an ſaltē
guidaticū illi dare. Animaduertit Iul. Clar. 12
qui ſupra n.10. poſt Iacob. de Beluiſ. in prac. crimin. tit. de fuga reorum nu. 62. & Menchiaca controuerſ. illuſtri. cap. 14. n. 5. & refert Menoch. num. 17. vbi ſupra, & late tradit Farin. qui ſupra q. 17. n. 62. & ſeqq. iudicem qui minuit pœnam à iure, vel ſtatuto impoſitam, exprimere debere cauſam in ſententia, propter quam mouetur ad illam minuendam, ſufficere tamen ſi cauſam in ſpecie nō exprimat, ſed dicat ex iuſtis cauſis animum ſuum mouentibus id facere.

Inferas ad intellectum gloſæ in cap. 3. de 13
pœnis, quæ aſſerit iudicem, qui non poteſt ſuper crimine diſpenſare, neque etiam poſſe minuere pœnam à lege ſtatutam, quia id verum eſt poſtquam iuxta legem ipſa condemnationis ſententia lata fuerit; tunc enim non poteſt iudex pœnam mitigare, qui diſpenſare ſuper eo crimine non valet. At ante ſententiam, ſiue quando iudex ſententiā profert (quo caſu quæ hactenus ſcripſimus, intelligenda ſunt, vt ex DD. citatis, & maximè ex Iul. Clar. vbi ſupra nu. 10. verſ. *Sciat etiam liquido conſtat*) poteſt, etiam ſi diſpēſandi poteſtatem non habeat, legis pœnam
minuere, ſicuti & augere aliud enim eſt diſ- 14
penſare ſuper crimine, & eius pœna, de quo articulo inferius diſceptabitur; aliud rigorē legis pœnalis ex aliqua cauſa ſententiando temperare, vt bene poſt alios explicant Auguſt. Morla qui ſupra q. 10. n. 18. Farinac. prax. crim. p. 1. q. 17. n. 25.

Illud dubiū non eſt, quod notat Iul. Clar. 15
d. q. 85. n. 11. iudicem, quando delinquens non eſt capax pœnæ quæ à iure pro delicto imponitur, poſſe illam in aliam commuta-
re. Sic etiam nemo dubitat quando lex re- 16
linquit pœnam arbitrio iudicis taxandā (vt
relinquit quoties à lege nō taxatur; vel non 17
apponitur ſecundum Syluestrum in ſumma, verb. *Iudex*. 1. & Armilla etiam in verb. *Iudex*. ex capit. fin. de tranſactio. Peguer. tom. 1. deciſ. 1. numer. 3. Michael. Vlcurrun. de regimine mundi

Digitized by Google

par.1.4.quæſt.principal. numer.30.per text. in ſ. in ſumma Inſtit.de iniur.ibi,*officio iudicis extraordinaria pœna, id eſt arbitraria.*) poſſe ac debere iudicē ex cauſa,& pro qualitate delicti temperare pœnam, debet tamen tunc potius ad miſericordiam quam ad ſeueritatem declinare,vt docent Syluest. qui ſupra, Alfiſus à Caſtro de lege pœnali lib.2.cap.12.concluſ.3.S.Thom.q 67.art.4 ad 1.

18 Ex quibus cauſis poſſit iudex pœnam à lege impoſitam minuere, vel augere,ſeu mutare multi tradiderunt, & præſertim Luc.de Pen. in l.1. C. de colonis lib.11. Alfonſ. de Caſtro lib. 2. de poteſtat. leg. pœnal. cap. 12. & 13. Peregrin.de iur.fiſci lib.4. tit.8. numer. 25. Iul. Clar. in pract. crimin. quæſt. 60. Farinac.p.1. prax. crimin. quæſt. 17.num.10. Auguſtin. Morla d. quæſt. 10.

19 numer. 18. & antea num. 12. vbi docet iudicem ex conſuetudine delinquendi poſſe augere pœnam pro crimine à lege impoſitam.

20 Quarto 2. An ex defectu plenæ probationis poſſit iudex reo pœnam pro aliquo crimine lege etiam determinatam minorare arbitrio ſuo. Tradunt DD. in c.afferte de præſumption.Franciſc. Sarmiento ſelectar.interpret. lib.1. capit.1. Menochi. de præſumption.lib. 1. præſump. 57. Antoni. Gomez var. tom.3. cap.12. numer. 25. Iul. Clar. lib. 5. ſentent. ſ.fin.quæſt.20. num.6. Petr. Caballus in tractat.de homicid.num. 260. & 309.complures refert Petr.Cenedin collectan.ad ius Canon.collect.62.& 127.

21 Ex his Franciſc. Sarmiento vir doctiſſimus ca.1.ingenij ſui aciem exercet,probans pluribus argumentis,quam ipſe tenet, negati-

22 uam opinionem. Et his præſertim vtitur acutiſſimis argumentis. Primum. Aut clarè conſtat Titium occidiſſe, & pœna ordinaria puniendus eſt,aut non conſtat, & abſoluendus venit,aut probatio eſt dubia, vt iudex non firmet animum ſuum, & itidem eſt abſoluendus, cum dubia probatio nihil proſit,l.duo ſunt Titij, ff. de teſtament. tutel. & ſatius ſit impunitum relinqui facinus nocentis,quam innocentem damnari, l. ab-

23 ſentē, ff. de pœn. nam ſententia media ſemper iniquā eſt dum vel innocentem onerat, vel nocenti iuſtam delicti pœnam non irrogat, vt ait tex. in l. ſeruos, C. ad l. Iul. de vi publ.& reſpiciendum eſt iudicanti ne quid durius,aut remiſſius cōſtituatur quam cauſa depoſcit,l.reſpiciendum, ff. de pœn. Denique ſumere in pœnis hoc medium innocētibus miſerum,noxijs non ſatis ſeuerum eſſe dignoſcitur,vt dicit tex. in l.1. C. de cuſtod. & exhib.reor. Secundum. Nam qualitas fa- 24
cti poteſt,& debet minuere delicti pœnam, ſicuti & culpam minuit, l.ſi adulterium, ſ. Imperatores,ff.ad l. Iu.de adult. l. Graccus, C.eod. probatio autem minuere non poteſt, cum illa non augeat, vel minuat delictum,quo circa nec Claudianus in l. aut facta, ff. de pœn. nec Alexander 3. in c. ſicut dignum de homicid. dum qualitates, quibus delictum,vel minuitur,vel augetur, recenſent,hanc qualitatem ex ipſa probatione referunt, cum probatio ſit quid extrinſecum poſt delictum conſummatum ſuperueniens, ideoque nec factum, neque eius qualitatem mutat, ergo nec pœnam, vt in l.1.ff.de pœn. in princ. Sicque is qui ex de- 25
fectu plenæ probationis pœnam minuit,potius de iure conſtitutionis quam litigatoris pronunciat contra l.1.ſ.1. ff.quæ ſenten.ſin. appel.reſcind. & idem occidiſſe, & non occidiſſe pronunciare videtur, cum nec pœnam,vt homicidæ imponat,nec vt innocentem abſoluat: non enim tertium conſtitui poteſt, vt occiderit, & non occiderit, quia natura, vel lex non admittit duo pugnantia in vno ſubiecto,l.vbi repugnantia,ff de reg. iur,& omnia facta ſunt indiuidua,vt eſt vulgare.

His Franciſcus Sarmien. opinionem ſuā 26
erudite, & ingenioſe tuetur, qui tamen (vt vides) fatetur minorari poſſe legis pœnam, non quidem ex defectu probationis, ſed tamen ratione culpæ, quæ habere poteſt maius & minus,vt ſi minor,ſi iuſto dolore motus,ſi irritatus quis deliquerit, ad tex. in d. l. Graccus,& in d. ſ.Imperatores, ſi exceſſerit modum in ſe defendendo,ad tex. in l. vt vim, ff. de iuſtit. & iur. & ſubdit etiam 27
minui pœnam in caſu præſumptionis,quando factum illud, ex quo oritur præſumptio

tio ad aliquod graue delictum, eſt de per
ſe crimen ſpeciale, illudque leuius, tunc
enim punitur non vt præſumptio, ſed vt ſpe-
28 ciale crimen. Addit quoque poſſe iudicem
aliquandò mediam viam in abſoluēdo eli-
gere, vt abſolutio non fiat diffinitiuè, ſed ab
obſeruatione iudicij, ſi ſuperventuram pro-
bationem ſperet ad tradita per Couar. li. 1.
var. cap. 1. n. 8.

29 His tamen non obſtantibus contra opi-
nionem Franciſci Sarmiento frequentiſſi-
ma iudiciorum praxis obſeruat, & commu
nis Doctorum ſententia pugnat, vt ex ſupra
citatis DD. liquet & præſertim ex Meno-
chio qui ſupra lib. 1. præſum. 97. vbi conclu-
dit, quod quando aliquem deliquiſſe cōſtat
ſolum modo ſuſpicionibus hominis, vel etiā
legis, vel præſumptionè hominis non viole-
ta, reus mitiori pœna non pœna legis ordi-
naria condemnandus eſt: ſed ſi cum deli-
quiſſe probatur præſumptione iuris, & de
iure, vel præſumptione legis, ſecundum quā
de delicto conſtet, ſiue quod ſpecialiter lex
imponat certam pœnam illi delinquenti
conuicto ea iuris præſumptione, ſiue quod
lex præſumptionem illam probet in aliquo
genere delicti, quamuis certam pœnam ob
id non ſtatuat, pœna tunc ordinaria punien-
dus eſt.

30 Argumentis Franciſci Sarmiento reſpō-
det Menochius, & ad primo loco ſuperius
traditum dicit, quod tunc dubia probatio
nihil operatur quando vere dubia eſt, & iu-
dex nullo modo applicare poteſt animum
ad vnām, vel alteram partem, & ita loquitur
31 tex. in d. l. duo ſunt Titij, cætera verò quæ
in eodem contrario obijciuntur, procedunt,
vel cum delictum eſt certum, & pœna cer-
ta, vel cum eſt omnino incertum, ſeu de eo
tantum leuis aliqua ſuſpicio, aut præſump-
tio extat, debet enim iudex commenſura-
ri pœnam delicto, c. non afferamus 24. q. 1.
non tamen hinc fit quod omnino impunitū
relinquere debeat eum, quem ſuſpectū ma
ximè habet. Ad 2. loco ſupra propoſitum
32 ait quod nec probatio reuera mutabat fa-
ctum illis caſibus, in quibus, vel in cauſis ca-
pitalibus, vel in pecuniarijs via media fuit à
legumlatoribus electa, & tamen media illa
via electa fuit, ita igitur permiſſum eſt iu-
dici ne ex toto condemnet, nec ex toto ab-
ſoluat, & quamuis tertium dari non poſſit 33
inter occidiſſe, & non occidiſſe, dari tamen
poteſt hoc modo tertium nempe dubium
an occiderit, vel non occiderit ſicuti datur
tertium an teſtator de vno ſenſerit, vel de
altero, iuxta l. & hoc Tiberius, ff. de hæred.
inſtit. confert l. antiqui, ff. ſi pars hæred. pe-
tat. cum alijs: Sic non obſtat naturam, vel
legem non admittere duo pugnātia in vno
ſubiecto, & facta eſſe indiuidua, cum vt di-
ctum eſt, ſit dare medium nempe probabi-
lis dubitationis.

Ego vero illud vnum ſubijciam, quod ſi 34
ſententia Franciſci Sarmiento in foro reci-
peretur, prout recepta non eſt, nec expedit
Reipublicæ recipi, omnia penè delicta im-
punita remanerent, & ſerperet libere ad-
modum omne malum contra l. ita vulnera-
tus, ff. ad l. Aquil. c. vt famæ de ſent. excom.
cum delicta regulariter ſint difficilis proba-
tionis, quia vt Chriſtus Dominus ait, qui ma
lè agit, odit lucem.

Quæro 3. an inferior officialis iuriſdictio- 35
nem habens poſſit iuuando conſtitutiones
Superiorum ſtatuere augendo pœnas earū,
veluti ſi Superioris conſtitutio quid prohi-
beat ſub certa pœna, poſſit inferior idem
quoque prohibendo, præconium, ſeu ban-
num promulgare, ſiue ſtatuere, adijciendo
& aliam pœnam, vel impoſitam augendo.
Videbatur dicendum non poſſe cum ha- 36
beat neceſſe parere, ideoque inferior non
poteſt condere ſtatuta contra ius commu-
ne, Surd. conſ. 48. n. 9. lib. 1. qui loquitur in
Communitatibus, Socin. conſ. 272. n. 8. lib. 2.
poſt Caccialup. in l. omnes populi q. 4. in
prin. ff. de iuſt. & iur. qui loquuntur in Do- 37
minis recognoſcentibus Superiorem, qui
neque poſſunt ſtatuere coarctando liberta-
tem ſubditorum contra ius Commune, Ro
ta diuerſo. deciſ. 780. num. 7. p. 1. vbi
etiam quod neque Legatus poſſet ſtatue- 38
re contra ius Commune. Farinac. in prax.
crimin. par. 1. quæſt. 6. nu. 2. ante finem, vbi 39
teſtatur communiter reprobāri opinionem
eorum qui dixerunt inferiores à Principe
poſſe cōtra ius Commune ſtatuere, Grauet.

40 conſ.314.n.2.& nu 3. verſ. 2. *Reſpondeo*. vbi
tamen ait inferiorem poſſe ex cauſa ſtatue-
41 re contra ius. Sed neque ſi contra ius ſtatu-
tum eſſet, aliquid operaretur confirmatio
Superioris in forma communi, quæ tanquã
generalis non extẽditur ad ſtatuta, niſi qua-
tenus ſunt iuſta & honeſta,& iuri communi
non cõtraria, Alex.conſ.59.n.9.lib.1. Deci.
in rubr.de confirmat. vtil.vel inut. num. 2.
Bart.in l.1.ff. de his qui ſunt ſui, vel ali. iur.
late Pariſ.conſ.33.num.14.lib.1.Rota diuerſ.
deciſ.102. num.27. p. 2. Stephan. Gratian.
diſcep.forenſ. tom.2. cap. 245. num. 38. &
45.

42 Sed aliud eſt diſponere contra legem,&
aliud præter legem,vel iuuãdo legem,ideo-
que verè concludendum eſt inferiorẽ poſſe
iuuando conſtitutiones Superiorum,& au-
gendo pœnam ſtatuere, vbi tamen diſpo-
nat circa materiam ad ſe pertinentem, non
obuiando alijs regulis, gloſ. in clem.ne Ro-
mani in verb. *tolli*. de electio. Felin.in cap.1.
num.12. col. 8. ad med. verſ. *Et prohibitus*.
& verſ. *Et ad rationem*. de ſponſalib. Imol.
& Cardinal in cap.ex tuæ de cleric.non re-
ſiden. Deci.conſ.199. *Viſis & diligenter cõ-
ſideratis*. num.3. circa fin. Crauet. conſ.314.
n.2. Stephan. Gratian. d.c.245. numer.47.
Iacob. Cancer. var.par.2.capit.2.num.178.
43 vbi ait inferiorem poſſe iuuare iuriſdictio-
nem ſui Superioris per pœnæ adiectionem.
44 Et ad id quod diximus de materia ad offi-
cialem ſtatuentem pertinente optimus eſt
prædictus Cancerij locus à num. 184. vbi
docet in officiali inferiori eã dimetiẽdam
eſſe ad validitatem ſtatutorum à fine ſta-
tuentis,vt ſtatuat pro caſibus ſuæ iuriſdictio-
nis, ſicque probat quando duo ſunt in loco
Domini,alter ſcilicet iuriſdictionis ciuilis,&
alter criminalis,euenire poſſe,vt vnuſquiſq;
circa idem ſtatuat,& idem ſub pœna prohi-
beat,ſi dominus Criminalis tendat ad vitan-
da delicta ad ſe pertinentia,& Ciuilis ad ca
ſus ſuæ iuriſdictionis, quod antea tradidit
45 Celſ.Hugo conſ.86.n.6. Eſt autem ſciendũ
quod ſi vnum ſtatutum imponit certã pœ-
nam,& aliud poſtea ſtatutum imponit aliã,
46 non facta prioris mentione, pro eadem re,
non cenſetur prius ſtatutum correctum per
poſterius, quia lex poſterior præcedentem
non tollit, niſi quatenus ei contrariatur, vt
notat. Bar. in l.1.§.hoc autem edictum n.7.
ff. de nou.oper.nun.vbi pro ſtatutis notandũ
ait. Socin.iun.conſ.131. num.35. vol. 1. docet
etiam,& exemplo firmat Cancer.var.par.1.
cap.11. in noua editione nu.6. vide quoque
Gratian. deciſ. 218. num. 4. in addition. &
Menochi.de arbitrar.caſu 521.n.13.in fin.&
de præſum.lib.6.præſum.58.n.38.

Quæro 4. expoſuimus ſuperius 1.loco an 47
iudices per viam iuſtitiæ poſſint pœnam le-
ge expreſſam delinquentibus ſententiando
minuere, vel augere, quæro modo an per
viam gratiæ, & diſpenſationis officiales, &
magiſtratus inferiores a Principe, & Pote-
ſtates Superiorem cognoſcẽtes poſſint de-
linquentibus pœnas remittere, minuere,
componere,vel commutare. Reſpõdeo ne-
gatiue ex communi,& receptiſſima omniũ
DD. ſententia, Couar. pract. qq. c 34.nu.5.
ad fin. Iul. Clar. recepta. ſentent. §.fin.q 85.
num.10. circa med. Peregr. de iur.fiſci lib.4
tit.8.num.17.& 20. Farinac. praxis crimin.
par.1. q.6. à num.1. maximè num. 2. vbi ta- 48
men ait ſecus eſſe quo ad bona, & pœnas,
quæ eis applicantur, atque ipſos remittere,
& condonare eas non prohiberi. Bouad. in
Polit.tom.2.lib.4.cap.5.n.67.&68.& lib.5.
cap.3.num.117. Iacob. Cancer. var.reſol.it.
par.2 cap.2.n.141.& 142.vbi ad generalem 49
Gubernatorem Cathaloniæ ex mente Re-
gij Senatus extendit. Rebuff.in praxi tit. de
forma Vicariatus num.176.& 177 Diaz de
Luc.in prax. crim.canon.verb. *in exiliũ mit
ti* num.2. & 3.& ibi additio Ignatij Salzedo,
Agia de exhibendis auxilijs, fundamẽto 13.
Thom.Zerol.in prax.Epiſcopa.par.1. verb.
Hæretici. verſ. *Ad tertium*. Pet. Cenedo ca-
non.qq.q.9. n.31. Ratio eſt quia facultas in- 50
dulgendi in delictis, & gratias concedendi,
& bannitos reſtituendi ſoli Principi ſupre-
mo Imperialia,ſeu Regalia iura habenti re-
ſeruata eſt,l.1.§.fin.ff. de quæſtio. l.relegati.
ibi. *Et nemo poteſt commeatum, remeatum-
ne dare,niſi Imperator ex aliqua cauſa*. l. ad
beſtias,§. ex prouincia, ff. de pœnis, l.acta,
§. de amplianda, ff. de re iudic. cum alijs
pluribus congeſtis per Peregrin. Farinac.&

Cancer.

51 Cancer. locis citatis. Sic iudices ordinarij
nec bannitos remittere, nec gratiam de-
linquentibus facere poſſunt, Bart. Alberic.
& communiter D.D. in d.l. relegati. l. fin. ff.
de offic. procurat. Cæſar. Paris de Put. de
ſyndic. in tit. de Poteſtat. iud. num. 4. Anto.
Gomez tom. 3. de delic. tit. de exilio, & re-
legati num. 4. Oſaſc decif. 101. num. 6. Me-
nochi. de arbitr. q. 92. num. 6. Peregrin. de
52 iur. fiſc. lib. 5. tit. 2. num. 3. maxime quoniam
iudices ordinarij, prout eis iuſtum, & legi-
timum videbitur, iudicare, non autem pœ-
nas remittere, & indulgentias concedere
habent, quia ad hoc mandatum iuriſdictio-
nis non extenditur, l. pœnam, C. de pœn. quã
rationem ad hoc reddidit Farinac. d. q. 6.
53 num. 11. Sic Paris de Pute. de ſyndicat. in
verb. *An ſi tempore*. num. 1 probat quod iu-
dex neque ad clamorem populi poteſt gra
tiam facere, & relaxare pœnam, quamuis
eius executionem poſſit accelerare, ſi aliter
tumultus ſedari non poteſt.

Limita concluſionem extante contraria
54 conſuetudine, quia ius indulgendi, & gra-
tioſe remittendi delictorum pœnas; cõſue-
tudine ab inferioribus à Principe acquiri
poteſt. Oſaſc. conſ. 66. num. 38. vbi ad fauo-
rem Baronum loquitur, Aloyſi. Ricci. in
collectan. deciſ. par. 3. collecta. 661. vbi dicit
55 Epiſcopos de cõſuetudine generali, & quaſi
poſſeſſione, in qua manutenẽtur, facere gra-
tiam de omnibus delictis etiam poſt latam
ſententiam, & ſe ita deciſum retuliſſe in
Curia Archiepiſcopali Neapolitana dec. 55.
56 Vincent. de Franchis dec. 370. num. 1. vbi
tradit Barones de conſuetudine ante ſentẽ-
tiam facere gratiam de delictis vaſſallorũ
quando adeſt partis remiſſio, ſecus poſt ſen-
tentiam, quod etiam in Cathalonia ſeruari
teſtatur noſter Cancerius qui ſupra cap. 2.
57 num. 141. & nos teſtamur, & ſcribit ibi Frã-
chis à num. 13. quid pendente cauſa appel-
lationis ſi à ſententia Baronis appelletur, an
adhuc poſſit Baro gratiam facere. ad quem
articulum decidendum iuuant tradita per
58 Gutier. prac. qq. lib. 1. q. 15. à num. 2. Et quã-
uis Farinacius qui ſupra q. 6. num. 2. ad fin.
dicat de ſimili conſuetudine ſe libere non
confidere, tamen fatetur num. 3. hanc aggra
tiandi facultatem reſidere apud dictos Ba-
rones, ſi ea à Principe in inueſtitura illis da-
ta ſit, quod indubitatum vocat Vincent. de
Franc. qui ſupra num. 1. & idem Farinac. n.
13. ſubijcit poſſe etiã iudices ordinarios gra-
tias facere, & bannitos remittere, ſi hanc in
ſpecie habeant à Principe conceſſam facul
tatem, quod notauit Socin. ſen. conſ. 53. nu. 3.
lib. 4. Cur ergo conſuetudine induci illud 59
legitime non poteſt cum ex tacito Princi-
pis & populi conſenſu oriatur, vulgat. l. de
quibus, ff. de legib. An hæc aggratiandi fa- 60
cultas poſſit ab inferioribus a Principe præ-
ſcribi exactiſſime, Oſaſc. deciſ. Pedemon-
tana 101. à num. 14 & conſ. 66. n. 38.

Sed an vbi Barones, & alij ſimiles inferio 61
res à Principe delinquentibus pœnas ſolum
ante ſententiam gratioſe remittere poſſunt,
poſſint & poſt ſentẽtiam, ſi iudex in eadem
condemnando reum certa pœna, miſericor
diam, & gratiam Domini reſeruauerit; vi-
dentur poſſe ad tradita per Rebuffum in
prax tit. de forma Vicariatus num. 176. &
177. Cancerium par. 2. var. cap. 2. nu. 142.
Riccium par. 3. collect. 661. contrarium ta- 62
men exiſtimo verum, & audiui declaratum
in hac Regia Audientiã, & cenſuit Aloyſi.
de Leo in l 3. C. ex quib. cauſ. infam. irro-
gat. num. 11. cum hoc in fraudem fieri vi-
deatur, argumento l. non dubium, C. de le-
gib. & quod vna via prohibetur, nec alia
permitti debet, c. cum quid de reg. iur. lib.
6. licet ſciam apud multos practicari.

De Principe non dubitatur ipſum poſſe 63
omnes pœnas nedum pecuniarias, ſed etiã
corporales remittere, etiam per ſententiam
& condemnationem inflictas, ac etiam ſi
ſententia in rem iudicatam tranſierit, & ita
omnes affirmare teſtãtur Iul. Clar. in prax.
q. 59. & Oddus de reſtit. in integr. lib. 2. q. 92.
artic. 2. num. 12. & docent Farinac. in prax.
crim. par. 1. quæſt. 6. num. 1. & 2. vbi rationẽ 64
affert, quia cuius maieſtas immediate offen
ſa eſt, immediate quoque iniuriam, & of-
fenſam remittere poteſt. Peregrin. de iur.
fiſc. lib. 4. tit. 8. num. 15. & 17. Auguſt. Morla
in empor. iur. par. 1. tit. 1. q. 10. n. 14. qui duo 65
poſteriores admonent Principem in hoc fa
cilem eſſe non debere ne alioquin delicta
mancant

maneant impunita ad l.ſi operis,C.de pœn.
cum publice interſit, vt delicta in aliorum
exemplum puniantur,l ita vulneratus, ff.ad
66 l.Aquil.ideoque Caietanus q.67.art.4.&
alij Thomiſtæ dicũt hoc raro cõtingere poſ-
ſe.De hoc pro foro conſcientiæ, Soto de iu-
ſtit.& iur.lib.5.q.4.art.4.in poſteriori con-
cluſione.Nauar.in manu.cap.25.n.14.

67 Limita concluſionem de Principe,vt nõ
procedat,vbi adeſt inſtantia partis læſæ, de
quo per dictũ Morla n.10.& 13.poſt S. Tho-
mam q.67.art.4.Nauarrum cap.23.nu.14.
S.Antoninum 3.p.tit.9.cap.2.§.5.& tit.29.
cap.1.§.7.Silueſtrum in ſumma verb.*iudex*
1.q.11.& alios,& per Menochium de arbitr.
q.96.num.1.& 2.& per Peregrin.d.titul.8.
num.16.& 18.qui multum libere loquitur
& cõtra ſcripta per eundem Menochium.

68 Cæterum illud certum eſt, quod licet pars
non remittat iniuriam,ſi tamen plurimum
expedit bono communi,poteſt Princeps to
tam pœnam remittere, vel commutare in
aliam ſiue poſt ſiue ante ſententiam,vt ſi vir
tempore belli Reipub.neceſſàrius capite
plectendus eſſet, Alfonſ.à Caſtro lib.2.de l.
pœnal.c.12.concluſ.2.Soto lib.5.de iuſt.&
iur.q.4.art.4.Morla d.q.10.num.16.Fran-
69 ciſc.à Ponte de poteſta.Proreg.titul.10.
§.de ſaluo conducto num.1.& 3.vbi exem-
pla ponit,& ibi etiam quid de Principe in-
dulgente propter res proſpere geſtas, ſine
70 partis remiſſione. Rationem reddit Morla,
quia bonum publicum, cuius cura Principi
incumbit,præferendum eſt priuato,l.vni.§.
fin.C.de caduc.tollen.gloſ.in ca.ius gene-
rale 1.diſ.Facit tex.in l.non omnes,§.fin.de
71 re milita.vbi dicit tex.quod ſi trãsfuga mul-
tos alios demonſtrauit,poteſt ei per Princi-
pem indulgeri; & tex.in l.ad beſtias, ff.de
pœnis, vbi quod ſi eſt condemnatus ad mor
72 tem aliquis vir magni roboris,vel inſignis ar
tificij qui eſſet vtilis Reipub.iudex debet
Principem conſulere, & non mandare ſen-
tentiam exequutioni, cuius textus argumẽ-
to Paris de Pute.de ſyndicat.in verb.*An ſi*
tempore n.2.notat quod licet aliter Princeps
73 non poſſit damnatum ad mortẽ ſine partis
iniuria liberare,tamen ſi perſona ſit ſtrenua,
& ſingularis artificij,& vtilis Reipub.poteſt.

Quæro 5.reſolui ſupra in priori diſcepta- 74
tione iudices in viam iuſtitiæ poſſe ex cauſa
pœnam legibus expreſſam delinquentibus
in ſentẽtia minuere vel augere.Quæro mo
do an idem poſſint & poſt ſententiam per
eandem iuſtitiæ viam. Dic non poſſe, quia
poſtea quam iudex aliquam ſententiando
inflixit pœnam,dicitur functus officio ſuo, l.
poſtea quam,ff.de re iud.l.diui fratres,ff.de
pœn.vnde ex poſt facto non poterit ſuã ſen-
tentiam tollere,mutare,nec in aliquo alte-
rare,l.1.§.ſi quis vltro,ff.de quæſtio.vbi ſi iu- 75
dex condemnauit aliquem ad mortem, &
poſt ſententiam conſtet de innocentia con-
demnati, non poteſt illum abſoluere, & ſuã
ſententiam reuocare,niſi Principe conſulto.
notant ibi Bar.& communiter DD.Couar.
pract.qq.c.34 num.5.ad fin.Bouad.in Po-
lit.tom.2.lib.4.cap.5.num.67.Anton.Go-
mez tom.3.c.de tortur.reor.num.33.Oſaſc.
deciſ.101.num.8.Oddus de reſtit.in integ.
lib.2.q.92.art.3.num.21.Iul.Clar.in prax.
crim.q.85.num.10.verſ.*Scias etiam*.Farin.
in prax.crim.p.1.q.11.num.12.& 20.& q.17.
num.61.

Limita ſi fiat incontinenti,quia poteſt iu- 76
dex pœnam à ſe per ſententiam nominatim
inflictam,incontinenti reuocare, l.Paulus 1.
ff.de re iudic.quam latiſſime explicat Feli-
nus in c.qualiter 1.de accuſat.& docet Co-
uar.vbi ſupra.

Limita item ſi iudex in ipſa ſententia fa- 77
cultatem mitigandi,ſeu declarandi pœnam
ſibi exceperit,ſeu reſeruauerit,poſſunt enim 78
iudices regulariter in ſententia ſibi ipſis re-
ſeruare diminutionem pœnæ, ipſiuſvè de-
clarationem: modo declaratio contraria nõ
ſit pœnæ per ſententiam definitæ, ad tradi-
ta per Bouadil.in Polit.tom.2.lib.5.cap.3.
num.117.Couar.qui ſupra dicta q.34.nu.5.
ad fin.Petr.Cenedo pract.qq.q.9.n.31.

Inſuper limita quando iudex proceſſit de 79
facto ad puniendum reum aliqua pœna,
tunc enim poteſt ipſe reuocare, Diaz de
Luc.in prax.verb.*In exilium mitti*.num.3.
vbi docet, quod ſi clericus eſſet de facto in 80
exilium miſſus,bene poſſet per eundem iu-
dicem reuocari,& ibi additio Ignaſij Salze-
do, quæ ait quod depoſitus de facto,etiam
de

Digitized by Google

81 de facto reſtituitur. Et quod factum de fa-
cto, poſſit per eundem iudicem reuocari,
probat tex. in l. 1. §. hoc edictum, ff. ſi mulier
vent. nom. gloſ. in l. minor, in princip. in verb.
ſecundus, ff. de euictio. cum alijs pluribus cō-
geſtis per Salzedo dicto loco, & per Tiraq.
poſt leges connubiales, gloſ. 5. num. 15. Seba-
ſtian. Vanti. de nullitatibus, in parte. Quid
82 ſit nullitas. num. 16. Hinc Bouadilla in Polit.
tom. 2. lib. 5. cap. 3. num. 117. eorum iudicum
fraudes deteſtatur, qui cum legitimè reum
pœna debita condemnauerint, velintq; po-
ſtea eundem à pœnæ debito gratioſe suble-
uare, cum eo conueniunt, vt de nullitate ſen
tentiæ dicat, & illam nullam declarant ad
liberandum delinquentem.

83 Limita prætereа in mulctis, nam illas poſ-
ſunt iudices, etiam poſtquam irrogatæ fue-
rint, remittere, & diminuere, non tamē ab-
ſolutè, ſed ex cauſa paupertatis illius condē-
nati, vel alia iuſta cauſa per tex. in l. eos, C.
de modo mulcta. in fin. & in l. illicitas, §. fin.
ff. de offic. præſid. vbi Bar. & Bald. Bouad. in
Polit. tom. 2. lib. 4. cap. 5. n. 68. Auiles in c. 1.
84 Prætor gloſ. *Derechamente*. n. 6. vbi ait ſe
ita pluries feciſſe, & ſubdit n. 7. idem eſſe in
banno, quod poteſt remitti propter pauper-
tatem per iudicem etiam ex poſt facto. Eſ-
85 cobar de ratiocin. cap. 24. n. 11. vbi inquit iu-
dicibus licere mulctam remittere paupe-
ribus condemnatis, vt in l. fin. C. de mod.
mult. quod ad tutorem extendit erga debi-
tores minoris ob nimiam paupertatem. Pe-
86 regrin. de iur. fiſc. lib. 4. tit. 8 n. 19. vbi addit
in partibus ſuis de facto etiam citra cauſam
paupertatis magiſtratus relaxare mulctas, &
quandoque in totum, & aduertit cogitan-
dum an iſtud verum ſit in mulctis inciden-
ter adiectis ob contemptam iuriſdictionem
iudicis, ſecus verò ſit in mulctis principali-
ter impoſitis, quaſi quod hæ ad fiſcum irre-
uocabiliter pertineant. facit quod notat Pa
ris de Pute. de ſyndicat. in verb. *Paupertas*.
87 num. 1. officialem propter paupertatē poſſe
remittere collectam, vel aliud onus.

88 Limita quoque quia iudex etiam poſt
latam ſententiam poteſt commutare pœ-
nam pecuniariam in corporalem ad inſtā-
tiam Fiſci ob defectum æris per regulam,
l. fin. ff. de in ius vocand. quod qui non ha-
bet in ære, luat in corpore, notat Riccius in
collecta. par. 3. collect. 661. Theſaur. deciſ.
232. Peregrin. in d. tit. 8. n. 20. Auiles vbi ſu- 89
pra n. 6. vbi notat ſecundum Iaſonem hanc
regulam procedere in pœnis quæ à iure im
ponuntur limitatæ, & certæ; ſecus in multis,
quæ imponuntur extra ordinem arbitrio
iudicis, quia has poteſt iudex remittere
propter paupertatem.

Limita denique in ſententia contra hæ- 90
reticum per tex. in c. vt commiſſi, §. nec-
non de hæretic. lib. 6. per quem textum
ſpeciale eſt in hoc crimine, vt iudex poſſit
ſententiam mitigare, & mutare, ſi id viderit
expedire, nec eſt ad hoc neceſſarium, quod
facultas mitigandi pœnam fuerit in ipſa ſen
tentia à iudice excepta, ſeu reſeruata, Co-
uar. prac. qq. cap. 34. nu. 5. ad fin. Zerol. in
prax. Epiſcop. par. 1. verb. *hæretici*. verſ. *Ad
tertium*. Petr. Cened. can. qq. q. 9. n. 31.

Quæro 6. An poſſit iudex dilationes aut 91
terminos à iure præfixos, & ſtatutos exten-
dere, vel coarctare. Dico quod quandoque
lex dilationem tribuit, non expreſſo ipſius
tempore, quod eſt deinde iudicis miniſte-
rio declarandum, & hoc caſu arbitrio iudi-
cis erit illud difiniendum: & non ſolum po- 92
terit definire, verum etiam definitum mu-
tare, & reuocare, quamquam ſententiando
pendente termino à ſe dato, non cenſetur
eum reuocare, ſed nulliter dicitur pronun-
ciare, vt notat optimè Gratian. deciſ. 144.
Quandoque lex dilationem ſtatuit, & dies, 93
ſeu tempus illius exprimit, & præfigit, & tūc
terminus ille à lege ſic ſtatutus, non poteſt à
iudice prorogari, vel limitari, poteſt tamen
ex aliqua iuſta cauſa. ita ſentiunt DD. in l. 2.
ff. de re iudica. Dyn. in c. indultum 17. n. 11.
vſque ad n. 15. de reg. iur. Menoch. de arbitr.
lib. 1. caſu 52. n. 3. 6. & 7. Stephan. Gratian.
diſcep forenſ. cap. 239. n. 22. Cancer. var. re-
ſol. par. 2. cap. 16. n. 36. & par. 3. cap. 16. à nu.
146. Paz in prac. tom. 2. par. 5. cap. vnic. nu. 5.
& veriorem dicit idem Men. n. 3. quamuis 94
fallat vbi à lege ipſa prohiberetur proroga-
ri, ex traditis per Fuſcū de viſitatione lib. 2.
cap. 5. de edicto exam. n. 11. & an poſſit pro- 95
rogari quando eſt præfixus iuriſdictioni iu-
dicis

dicis ſcribit Gutier. de iur. confir. par. 3. c. 5.
96 numer. 14. & 16. Ratio eſt, quia ex cauſa licet à regulis iuris recedere, l. ſi hominem, ff. mandat. Deci. in capit. cum ſit Romana num. 13. de appellatio. & argumento ſunt tex. in d. l. 2. & in l. 4. ʃ. ſi quis condemnatus ff. de re iudic. l. quid ergo, ʃ. pœna grauior,
97 ff. de his qui notan. infam. Sic hæredi datur tempus triginta annorum ad hæreditatem adeundam, l. licet, vbi gloſ. C. de iur. delibera. & tamen petentibus creditoribus, vel legatarijs poteſt iudex ſtatuerê tempus hæredi intra quod adeat, l. ſi quis inſtituatur hæres. ʃ. ſed ſi bonorum, ff. de hæred. inſtitut. l. fin. ʃ. 1. C. de iur. delib. notat poſt alios Ildefonſus Perez de Lara de anniuer-
98 ſari. & capellan. lib. 2. cap. 9. numer. 48. Sic quoque ex c. paſtoralis, de exceptio. iuxta communi opinione Abbatis, & aliorũ ibi, tempus proponendarum exceptionũ à iure ſtatutum poteſt per iudicẽ ex cauſa mutari. Alia exempla congerit Auguſtin. Morla in empor. iur. par. 1. tit. 2. quæſt. 25. à num 2 ad num. 5.

99 Fateor Franciſcum Ripa in d. l. 2. ff. de re iudic. num. 14. complures allegaſſe Doctores tenentes iudicem etiam ex cauſa nõ poſſe prorogare, vel coarctare legales dilationes, & hanc opinionem innumeros DD. ſequutos eſſe ait Morla d. q 25. num. 6. Sed noſtra ſententia eſt verior teſte Menochio vbi ſupra, & vt video, communior, & in praxi ſeruatur, quod ſenſit Ripa qui ſupra n. 14. conferunt etiam tradita per Lara vbi ſupra
100 num. 48 Neque obſtat non poſſe auferri per hominem, quod indulgetur à iure, c. indultum de reg. iur. lib. 6. quia, vt explicat poſt Dynum Gratianus d. cap. 239 nu. 22. procedit quãdo ſine aliqua cognitione cau-
101 ſæ hoc fieret. Neque vrget quod factũ Prætoris iuri derogare non poteſt, ex l. 1. ff. de ferijs, & l. 5. C. ad l. Iul. de adult. quoniam vt probatur ex eadem l. 1. ʃ. 1. de ferijs, ſecus
102 eſt ex aliqua iuſta cauſa. Neque denique conuincit tex. in l. nemo, C. de tempo. appel. vbi tempus datum ad appellandum, nec reſcripto Principis prorogatur, nam neque textus iſte dicit non poſſe prorogari ex cauſa, prout ex cauſa poſſe prorogari defendit Paz in prac. d. cap. vnic. n. 5. & ex conſenſu partium poſſe prorogari tenent citati per Cancer var. p. 3. c. 12. n. 38. in fin. licet alios referat contrarium aſſerentes.

Inferas malè loquutam fuiſſe gloſam, 103
verb. *octo dierum*. in c. ſi pro, ʃ. ſi quis igitur. de exceptio. lib. 6. dum (ſi credimus Tiraquello de retract. lignagi ʃ. 8. gloſ. 2. nu. 14.) tenet tempus ſtatutum in eo tex. ad probandum excommunicationis exceptionẽ, etiã ex cauſa per Iudicem prorogari non poſſe.
Inferas quoque optimam eſſe obſeruantiã 104
noſtræ Regiæ Audientiæ in cauſis, quas vocant *Compareant partes*. in quibus, quãdo, ſi dilationes conſtitutionum Principatus ſeruarentur, res eſſet tempore peritura, vel iuriſdictio euaneſceret, vt in cauſis officialiũ temporalium, proceditur per dilationes breuiores, & arbitrarias, ac declaratur in forma prouiſionis, quod eſt conforme traditis per Menochium d. caſu 52. n. 14. & 16. & probat Cancer qui ſupra p. 3. cap. 16. à numer. 146.

Cauſas ob quas dilationes prorogari, vel 105
coarctari poſſunt, enumerant Bart. in l. 2. num. 5. ff. de re iudic. Abbas in c. 1. num. 7. de dilati. Ripa in d. l. 2. de re iudic. num. 26. latè Menoch. d. caſu 52 à num 9 & Auguſtin. Morla par. 1. tit 2. q. 25. à nu. 8. ex quibus Abbas num. 8. & Menoch. num. 22.
poſt alios. DD ſubijciunt rectè facere iu- 106
dicem, ſi in caſibus, in quibus à iuris Cõmunis dilationibus ex cauſa recedit, cauſam
exprimat. An & quando abſentia, vel impe- 107
dimentum aduocati, vel procuratoris ſit iuſta cauſa concedendi dilationem, ſeu dilationem iuris prorogandi, docent Felin. in c. 1. vt lite non conteſta. Maſcard. concl. 10. incip. *Abſentia* latè Vincen. Carocius de remed. contra præiudicia. ſenten. exceptione 22. quæſt. 28. num. 24. & ſeqq.

Sed & Bartolo. Cepola in tractatu caute- 108
larum cautela 13. cautè animaduertit iudicem, qui vel ſecundum ius Commune ad tex. in c. vltra tertiam de teſtib. & Lancellotum in ſuis inſtitutionibus canonicis lib. 3. tit. de probationib. ʃ. dabunt autem. vel iuxta ius aliquod ſtatutarium, non poteſt nouã dilationem ſine cauſa concedere, poſſe ta-
men

men veterent, antequam finita ſit, ſine cau-
ſa prorogare, quia non eſt noua dilatio, ſed
eadem, quod antea notauit Angelus in l. fin.
ff. de ferijs, Paul. de Caſtro in l. 1. C. de dilat.
& Specul. tit. in tit. de teſtib. §. nũc dicamus
Bald. in l. 1. in fin. C. quo modo & quan. iud.
109 Quæro 7. circa prædicta, an à parte ſit op
ponendum de lapſu termini, vel iudex ex of-
ficio debeat non audire partem proceden-
tem extra terminum veluti ſi lapſo termino
iuris reus recõueniat actorem, vel actor op-
ponat exceptionem litis ingreſſum impediẽ
tem, an iudex debeat ex officio huiuſmodi
reum reconuenientem, vel actorem exci-
pientem repellere. Verius eſt, quod ſit op-
ponendum à parte, & ita notat Iaſ. in repeti-
tione, l. admonendi num. 72. cum ſeqq. ff.
de iur. iuran. & in l. vniuerſa in 1. notab. C.
de precib. Imper. offeren. Anton. Oliban.
de actionib. par. 1. lib. 3. cap. 4. nu. 25. & 26.
110 Iuuat etiam Iacob. Cancer. var. reſol. par. 1.
cap. 17 de appellationib. num. 50. vbi poſt
Felin. in c. quo ad conſultationem in fin. de
ſen. & re iud. ait, ſi partes concordent ap-
pellatum eſſe, niſi appellatus excipiat non
eſſe appellatum intra decendium, iudicem
non debere id exequi. Stephan. Gratian.
diſcep. forenſ. cap. 268. num. 15. faciunt, &
tradita per collegam meum don Acaſium
111 de Ripoll var. reſol. cap. 6. num. 59. Ratio-
nem aſſignat Oliban. vbi ſup. poſt Iaſ. dd.
locis, & poſt Benitend. deciſ. 55. quia leges
ſeu ſtatuta ſimiles terminos ſtatuentia, in-
telligi debent parte opponente, quia ſunt
huiuſmodi leges auctoritate publicæ, ſed
vtilitatem priuatam principaliter reſpiciũt.
112 Quam theoricam circa cautiones à lege,
vel alios actus tendentes in fauorem alicu-
ius, pluribus ſimilibus comprobat, & aliqui-
bus caſibus limitat Stephan. Gratian. deciſ.
202. in additio ex n. 1. & diſcep. foren. to. 2.
113 cap. 325. n. 13. Confert quod tradit Micha.
Ferrer. 3. par. obſeruantia. cap. 76. ſtatutum
cogens iudicem ad aliquid intra certum tẽ
114 pus faciendum, intelligi parte petente, ſicq;
dicit, vbi conſtitutiones diſponunt, vt iudi-
ces intra certum terminum ſententiam di-
cant, intelligi debere petente parte. Iuuant
& ſcripta per Cancer. var. reſol. p. 3. cap. 17.
de ſentent. & earum exequut. numer. 257.
& ſeqq. vbi tamen limitat, niſi aliud ex mẽ- 115
te legis ſeu ſtatuti deduceretur, ideoq; Re
gij Senatus deciſionem defendit, qua cen-
ſuit in caſu conſtitutionis 5. tit. de arbitris &
arbitratorib. cautionem ab ea cõſtitutione
requiſitam ad exequendam pendente ap-
pellatione ſententiam arbitralem præſtari
debere, licet non fuerit à parte petita. Idem
Cancer. p. 2. c. 14. n. 165. in noua editio. &
p. 1. c. 21. n. 16. vbi d. Senatus deciſionem
controuertit. De illo etiam articulo an pars 116
debeat opponere de lapſu termini, vel iu-
dex ex officio debeat nõ audire partẽ pro-
cedentem extra terminum, agit Seraphin.
de priuileg. iuram. priuile. 149. Sed an ſuf- 117
ficiat ſi pars opponat de lapſu termini in al-
legationibus iuris. Reſpondet Gratian. qui
ſupra d. c. 268. n. 18. non ſufficere, cum op-
poni debeat in proceſſu cum diſtinctione
tamen; de qua Bart. in l. eum qui ita 55. §.
qui ita ſtipulatur num. 4. de verb. obligat.
Aym. conſ. 150. num. 2. in prin. verſ. *Simile*
videmus. Guid. Pap. deciſ. 221. num. 6. &
quod vbi aliquid eſt opponendum, non ſuf-
ficit ſi opponatur in allegationibus iuris, ſed
debet in proceſſu opponi, repetit idẽ Gra-
tian. deciſ. 122. n. 6.

EX QVÆSTIONE VII.

SVMMARIVM.

1 *Conſultationes iudicis ad Superiorem permiſſæ ſunt, & aliquando neceſſaria.*

2 *Si iudex cauſam teſtibus, & inſtrumentis indagauerit, & in ea definienda anceps ſit Principem conſulere debet.*

3 *Superior mortaliter peccat, ſi ſine cauſa cõſultationibus iudicum reſpondere recuſat.*

4 *In Cathalonia Regium Concilium tenetur ex conſtitutione reſpondere inferiorum iudicum conſultationibus.*

5 *In Aragonia omnes officiales Iuſtitiam Aragonum conſulere, eiſdemque Iuſtitia Aragonum reſpondere tenentur.*

6 *Iudi-*

6 *Iudicem ſuper quæſtione facti Superiorẽ conſulere non oportet, ſed ſuper quæſtione iuris tantum.*

7 *Alexander tertius de facto conſultus noluit reſpondere.*

8 *Iudex qui ſuper facti quæſtione Superiorem conſulit, imperitum & inutilem ſe oſtendit & quare.*

9 *Ex facti conſultationibus ſuſpicie oritur iudicem ad vitandum laborem, & curam negocij, vel odium partium, illas ad Superiorem interponere.*

10 *Extra caſus in iure ſtatutos iudices abſtinere debent à referendo Principi ea quæ in facto conſiſtunt. & num. 11.*

11 *Facti conſultatio ad Principem in l. tribuni, & in l nemo C. de re milita. lib. 12.*

13 *Facti conſulatio ad Principem in l. Palatinos 2. C. de colla. fund. fiſcal. lib. 12.*

14 *Si ius non recipiat probabile dubium, nec iudex ſuper quæſtione iuris conſulet Principem, nec Princeps ei reſpondere tenetur.*

15 *Intellectus fori Aragonum & conſtitutionis Cathaloniæ vnicæ tit.* Que la Real Audientia haje de reſpondre a las conſultas dels ordinaris.

16 *Stante ſtatuto, quod conſilium ſapientis adhibeatur, adhiberi non debet ſi caſus eſt clarus.*

17 *Similiter ſi caſus ſit in iure expreſſè deciſus.*

18 *Recuſare reſponſum Superior poteſt, ſi nõ exprimatur quare caſus dubius ſit.*

19 *Etiam ſuper quæſtiene iuris dubij non debet facile moueri iudex ad conſulendũ Superiorem & quare.*

20 *In Regno Caſtellæ Regium Concilium reſpuit conſultationes iudicum inferiorũ.*

21 *Pœnæ iudicum conſulentium Principem doloſe ad diferendam litem.*

22 *Caſus in quibus iudex Superiorem conſulere debet.*

23 *Vnus eſt ſi iudex à potentibus impediatur in adminiſtratione iuſtitiæ.*

24 *Qui tenetur capere & præſentare malefactorem, ſi non poſſit propter impotentiã, debet hoc indici ſuperiori nunciare.*

25 *Iuſtitiarij debent ſignificare Regi Caſtra & ciuitates, quarum incolæ in ſoluendis collectis ſe exhibent renitentes.*

26 *Si quis clericorum per vim defendat eos, qui ad ſupplicium vehuntur, ad Principem refertur.*

27 *Propter defectum iuriſdictionis, & propter competentiam iuriſdictionis inter duos iudices, relatio fit Superiori.*

28 *Quando de interpretatione, vel intellectu legis quæritur, ad Principem recurritur.*

29 *Legis ciuilis interpretatio in quantum concernit clericos, ſpectat ad Papam, in quantum autem concernit laicos, ad Imperatorem.*

30 *Quantum ad vnam cauſam etiam iudex poteſt interpretari legem, niſi eſſet dubiũ ita arduum vt certus intellectus dari non poſſet. & quid in Legato Principis.*

31 *Quando agitur de interpretatione Regij priuilegij, Princeps adeundus eſt.*

32 *Intellectus ac diſtinctio Aloyſij de Leo circa hoc.*

33 *Alius intellectus & diſtinctio Iacobi Cancerij.*

34 *Alius intellectus & diſtinctio Michaelis Ferrerij.*

35 *Alius intellectus & diſtinctio Iacobi Calicij.*

36 *An de ſententijs Principis idem dicendũ ſit quod de priuilegijs.*

37 *Infertur aduerſus praxim Regiæ Audientiæ circa euocationem cauſarum prætextu quod agatur de interpretatione Regiorum priuilegiorum.*

38 *Leges & Canones edicta reſcripta priuilegia ſtatuta vltimæ voluntates conſuetudines & contractus vndè interpretationem capiant.*

39 *Quando Princeps iniuſtum aliquid iudici præcipit ſeu contra ius, ſuperſedere debet, Principi reſcribere, & ſecundam iuſſionem expectare.*

40 *Quid ſi emanat ſecunda Principis iuſſio iniuſtum aliquid præcipientis.*

41 *Opinio aliquorum DD. indiſtinctè tenentium ſecundam iuſſionem Regis exequi debere.*

42 *Hæc opinio refutatur.*

43 Con-

41 Opinio aliquorum DD. indiſtincte tenentiū ſecundā iuſsionē Regis exequi debere.

42 Hæc opinio refutatur.

43 Conciliarij Principis, quibus ex officio incumbit Principi conſilium dare, ſeu eius nomine iuſtitiam miniſtrare, ſi Principi aliquid iniuſtum præcipienti, etiam ſi eis bis idem præceptum fuerit, obediunt, & contrarium ei non ſuadent, grauiter peccant.

44 Tenentur quatenus in eis eſt, reſiſtere & Principem à propoſito retrahere ſub peccato mortali.

45 Melius eſt vt iudex pro ſuæ conſcientiæ exoneratione renūciet officio, quā iniuſtū præceptum exequatur. & num. 47.

46 Officiales minores quorum non eſt tanta auctoritas vt Principem à ſuo propoſito retrahere poſsint, & exequutores qui nullam cauſæ cognitionē habent, poſsūt præceptum Principis iniuſtum exequi nec id exequendo peccant, ſecundum opinionem Hieronymi Portoles.

47 Hæc opinio ſi Principis præceptum manifeſte iniuſtū eſt, multis auctoritatibus & argumentis impugnatur.

48 In foro exteriori Nuncij & exequutores qui ad præceptum Principis ſeu alterius Superioris aliquid iniuſtum vel cōtra ius exequuntur, in ſyndicatu non tenentur.

49 Hoc procedit in delictis leuibus, ſecus in atrocibus, quamuis minoretur pœna quidquid ſit de mandato Principis.

50 In Cathalonia Regium reſcriptum contra conſtitutiones illius habetur ipſo facto pro nullo & nullus iudex vel officialis ei optemperare debet.

51 Idem in Aragonia conſtitutum extat.

52 Quando periculum vel damnum in expeditione negocij incurrere poteſt, iudex Superiorem conſulere debet & ad eum relationem tranſmittere.

53 Quando iudex ex aliqua iuſta cauſa legē tranſgreditur, Principem conſulere debet.

54 Iudici licet ex cauſa tranſgredi leges & ſtatuta, etiam iurata.

55 Limitatur in iudicibus maioribus, ſecus in minoribus.

56 In maioribus cauſis deciſioni Principis reſeruatis & ſuper arduo graui & difficili facto iudex Principem conſulit.

57 Illuſtres perſonæ in criminalibus cōdemnari & puniri non debent, niſi conſulto Principe. & num. 60. & 61.

58 Fallit ſi illuſtris perſona committeret delictum contra alium pariter illuſtrem.

59 Fallit item ſi ex delicto admiſſo graue generaretur ſcandalum, nec aliter in populo poſſet tumultus ſedari.

62 In Cathalonia nobiles ſiue militari priuilegio gaudentes non poſſunt in Criminalibus à Regio Vicario puniri, ex generali Cathaloniæ conſuetudine.

63 Intelligit Cancerius vt per Regem ſeu Regium concilium & non per Regios Vicarios aut alium corporaliter puniri nequeant in Cathalonia quod ita ſit de iure Communi.

64 Intellectus circa id per Petrum Fontanella traditus ſiue opinio eiuſdem.

65 Barones in Cathalonia de cauſis perſonarū militarium nec in Ciuilibus nec in Criminalibus cognoſcere poſsūt, ſed in Ciuilibus cognoſcit Regius Vicarius.

66 Princeps conſulendus eſt, quando excellēs it peritiæ artifex ad mortē damnatus eſt, & quare.

67 Extenditur ſi damnatus fuerit ad torturam.

68 Rurſus extenditur ad quācūque pœnam, propter quā Reſpublica dāno afficeretur, licet ex illa pœna mors vel mortis timor non procedat.

69 Azo inſignis Iureconſultus capite damnatus fuit & in eum proclamantem de L. ad beſtias de pœnis exequuta ſententia.

70 Regula prædicta fallit in latrone manifeſto ſeditioſo factioſo & id genus ſceleratiſsimo, tūc nec Princeps debet pœnam remittere ob egregium illius artificium.

71 Poteſt iudex arbitrio ſuō ob perſonæ dignitatē & excellētiā pœnā ordinariā legis minuere, non tamen omnino indulgere.

72 Illuſtres perſonas & in dignitate poſitas non eſſe pœna mortis pro homicidio puniēdas de iure, niſi contraria exiſtat conſuetudo, tenuit Anton. Gomes.

QVIBVS CASIBVS IVDEX SVPERIOREM CONSVLERE DEBEAT.

QVÆST. VII.

BONVS Iudex nõnunquam Superiorẽ conſulit,nec huiuſmodi cõſultationes ſunt in iure improbatæ,ſed permiſſæ & aliquãdo neceſſariæ,ita vt iudex conſulere Superiorem teneatur l.1.& ibi Bart.& alij l.2.& 3.C.de relatio.c.intimaſti de appellatio.l.vlt.in 1.C. de legib.gloſ.in l.diuus Marcus ff.de offic. præſid.gloſ.in l.1.§.quæſitum & ibi Imo. ff. de appellatio. gloſ.in auth. vt iudices non expectent ſacras iuſſio. Speculat. li. 2. par.2.tit.de relation.§.4.Marant. in ſpecul. 3.par.6. partis principalis q.1.num.7. Petr. Gregor.in ſyntag.iur.3.par.lib.50.cap.1.n. 16.Bellug.in ſpec.princip.rubr.37.num.5. Lancellot.de attentat.2.par.capit.8.de attentatis relatione pendente nu.5.Clerzeli. in tractat.de appellatio.cap.4.num.38.vbi id Plinium in ſuis ad Traianum litteris ſignificare docet & ex Baronii 4.anna.Eccleſ. anno 385.num.21.& alijs confirmat.tradit quoque Bouadill.in polit.tom.1.li.2.cap. 21.num.202.Neuiſan.conſ.13.num.21 Auil.in cap.prætor.6.glo.non ſiquen.num. 6.& cap.20.glo.faber.Alphonſ.Narbon.ad leges regias lib.1.tit.3.lege 35.glo.5.num. 4.vbi quod ſi iudex cauſam teſtibus & inſtrumentis,alijſq.veſtigijs veritatis,vt loquitur Conſtãtinus in l.vbi falſi 22.C.de falſ. indagauerit,& in eã definiẽda anceps & dubius ſit,Principem cõſulere debet.Hieronym.Portoles.ad Molin.§.conſultatio.n. 1.& 4.vbi poſt Gofr.Imol.Neuiſ.Luc.de Penna & Afflic.tenet Superiorem mortaliter peccare ſi ſine cauſa conſultationibus iudicum inferiorum reſpondere recuſat. 3
Quare in Cathalonia extat conſtitutio vnica tit. *Que la Real Audientia reſponga a las conſultas dels ordinaris*, vol.1.conſtitution. vbi cauetur Regiũ Concilium teneri reſpondere inferiorum iudicum conſultationibus.Sic quoque in Aragonia omnes officiales aliquod probabile dubium habentes,Iuſtitiam Aragonum conſulere debent, eiſdemque Iuſtitia Aragonum reſpondere tenetur,vt poſt Molin.notat Portoles.ad eum in d.verb.conſultatio n.1. 4 5

Hic primum mente colendum eſt iudicem regulariter ſuper quæſtione facti Principem vel alium Superiorem conſulere nõ oportere,ſed ſuper quæſtione iuris tantum l.eum quem temere 79.§.iudicibus ff. de iudic.vbi Vlpianus ita ait. *Iudicibus de iure dubitantibus Præſides reſpondere ſolent,de facto conſulentibus non debent Præſides conſilium impartiri,verum iubere eos prout religio ſuggerit,ſententiã proferre,hæc enim res non nunquam infamat & materiã gratiæ vel ambitionis tribuit*.hactenus iureconſultus.glo.ibi & in l.1.verbo *conſulat*.& ibi Salyc.C.de relatio.gloſ.in auth.vt iudices nõ expectẽt ſacras iuſſiones.gloſ.in l.diuus Marcus ff.de offic.præſid.quare Alexander 3.de facto conſultus noluit reſpondere in cap.de muliere 6.de ſponſ.ſic quoque Caliſtratus in l.3.§.ideoq.verſ. *Tu magis ſcire poteris* ff.de teſti.reſpõdit iudicẽ magis ſcire poſſe an ſit probatum delictum,merito ergo Vlpianus inquit hãc rẽ nonnunquã in- 6 7

8 famare nam vt declarat Narbona d. l. 35.
glo. 5. num. 31. iudex qui facti quæſtionem
Superiori detulit, & ſuper eam eundem cō-
ſolit, imperitum ſatis & inutilem ſe oſtendit
cum quæſtionem illam non audeat decer-
nere, quam ipſius poteſtati ius relinquit, me-
rito quoque ſubiungit Vlpianus hanc rem
materiam gratiæ & ambitionis tribuere,
nam vt explicat Bouadill. d. c. 21. num. 200
9 ex facti conſultationibus ſuſpicio ſub oritur
iudicem adiuitandum laborem & curam
negocij vel odium partium, illas ad Supe-
riorem interponere. ideoque in authent.
Iuſtiniani cauetur vt iudices ſacras ſiue Im-
10 periales iuſſiones non expectent. Vnde Aui-
les in cap. prætor. 6. glo. *notifiquen*. n. 5. ani-
maduertit extra caſus in iure ſtatutos iudi-
ces abſtinere debere à referendo Principi
11 ea quæ in facto conſiſtunt. aliquando tamē
relatio facti mittitur ad Principem, Platea
in l. ſi grauius in fine principij C. de dignitat.
li. 12.

12 Sic in l. tribuni 11. & in l. nemo 13. C. de
re milit. lib. 12. ſi tribuni in deputato loco
nō extiterint, ſed per poſſeſſiones diuagētur
ad Principē referri neceſſe eſt vt ſeueriſſi-
13 mè in eos animaduertatur: & in l. Palatinos
2. C. de colla. fund. Fiſcal. lib. 12. ſi Palatini
qui à Comite rerum priuatarum ad Præſi-
des cum publicis literis deſtinantur vt ſcili-
cet Fiſcales penſitationes exigant, temere
verſati fuerint, per ordinarios iudices referri
ad Principem oportebit vt in eos acerrimè
vindicetur.

14 Nec ſuper quæſtione iuris iudex cō ſulet
Superiorem, ſi ius ſit clarū ita vt probabile
dubium non recipiat, tunc enim neque Su-
perior conſultus reſpondere tenetur, l. 2. C.
de legib. & ibi Bald. nu. 3. Alex. in l. iudices
in fin. C. de iudic. Deci. in c. intimaſti. nu. 6.
de appellatio. Late Hieronym. Portoles. in
ſcholijs ad Molin. verbo, *conſultatio*. num. 2.
15 5. 6. & 7. vbi hoc caſu Iuſtitiam Aragonum
officialibus conſulentibus nō teneri reſpon-
dere docet. fuſe quoq. noſter Cācer. var. par.
3. cap. 10. ex n. 81. vbi ſic etiā interpretatur
conſtitutionem vnicam tit. *Que la real Au-
diēcia haje de reſpōdre à las cōſultas dels or-*
16 *dinaris*. Hinc eſt quod ſtāte ſtatuto quod cō-
ſilium ſapientis adhibeatur, adhiberi non
debet, ſi caſus clarus ſit, vt tenet Bart. in l. il-
le aut ille §. cum in verbis ff. de legat. 3.
Alexand. conſ. 145. volum. 5. Cephal. conſ.
201. num. 3. volum. 2. Similiter ſi caſus ſit 17
in iure expreſsè deciſus, Superiorem non
eſſe conſulendum inſinuant Auiles d. cap.
prætor. 6. gloſ. *notifiquen*. num. 6. Bouadill.
dict. cap. 21. num. 202. Sed & recuſare 18
reſponſum iuſte Superior poterit, vbi in
conſulatione clare non exprimitur quare
caſus conſultatus dubius ſit, vt declarat Ne-
uizan. conſ. 13. num. 3. Purpurat. in l. de
quæſtione num. 3. & 7. C de pact. Specul.
in tit. de relatio. §. qualiter in lib. 2.

Nec facile moueri iudex debet ad con- 19
ſulendum Superiorem etiam ſuper quæ-
ſtione iuris dubij, laborat enim ſuſpicione
quod conſilium petit ad liberandum ſe ab
onere eius negocij vel ne pars poſtea con-
demnata odio eum proſequatur, vt expen-
dit Bouadill. dict. cap. 21. num. 199. & 200.
vbi ſatius arbitratur ne iudex inferior Re-
giū Conciliū conſulat, quia in ſuo Regno
Regium Concilium huiuſmodi conſulta- 20
tiones reſpuit nec certum reſponſum red-
dit. Caueant autem iudices ne doloſè ad 21
differendam litem ſimiles ad Principem
conſultationes tranſmittant, nam pœnas
luent relatas in l. 1. C. de legib. quod aduer-
tit Narbona d. lege 35. gloſ. 5. num. 6. Bar-
boſa in l. eum quem temere §. 1. n. 32. &
33. ff. de iudic.

Complures in iure ſunt caſus in quibus
iudex Superiorem conſulere debet. Pri- 22
mus ſit ſi à potentibus impediatur in admi- 23
niſtratione iuſtitiæ iuxta notata per Guido
Pap. ſingul. 201. ſic tenet Bald. in l. ſi qui la-
trones C. de his qui latron. occultauc. num.
3. & ibi Bart. & Alex. in additi. quod qui
tenetur capere & præſentare malefactorē, 26
ſi hoc non poteſt propter impotentiam,
debet tamen hoc iudici Superiori nun-
ciare. & Luc. de Penna in l. miſſi opina-
tores C. de exactor. tribut. lib. 10. do- 25
cet quod iuſtitiarij debent ſignificare Re-
gi Caſtra & Ciuitates quarum incolæ in
ſoluendis collectis ſe exhibent renitten-
tes, vt in authentic. vt iudices ſine quoquo
ſuffrag.

ſuffrag.§.volum.& in l.2.C. de offic. rector.
26 prouin. Similiter in l. addictos 7. C.de Epi-
ſcopa. Audient. decernitur vt ſi quis Cle-
ricorum aut monacorum per vim & vſur-
pationem defendere eos qui ad ſuppliciũ
vehuntur vel detinere cupiant & vindicare,
ne in eoſdem vindicta debite ſumatur, cõ-
miſſi criminis narratio ad Principem refe-
ratur, vt pro arbitrio ſuo quid fieri opor-
27 teat, præcipiatur. Et propter defectum iu-
riſdictionis relatio fit Superiori, vt tenet
gloſ.in l.1.C. de relatio. verbo. *conſulat* in
fin. Alex.in l.iudices C.de iudic. num. 5. &
propter competentiam iuriſdictionis in-
ter duos iudices, vt notat Bouadill. in polit.
tom.1.lib.2.cap.21.num.202.

28 Secundus caſus ſit quando de interpre-
tatione vel intellectu legis quæritur, tunc
enim ad Principem recurrere neceſſe eſt,
nam eius eſt interpretari, cuius & condere
l.1.l.cum de nouo & l. fin. verſ. *Si enim* C.
de legib. Morla in empor.iur.tit. de legib.
q.11.n.21. Faquin.controuerſ.iur. lib.1.c.
3.verſ. *Tertia eſt cõclusio.* Alphonſ. Modic.
dubit.iuris.1.p.5.lex eſt.dubit.15. num.1.
Aloyſi.de Leo in l.omni innouatione 11.n.
4.C.de ſacroſ. Eccleſ. vbi ait legis diuinæ
29 vel Canonicæ interpretationem pertinere
ad Papã & ſimiliter legis ciuilis in quãtum
concernit clericos per tex.in c.1.de iuram.
calum.in quantum autem concernit laicos
ſpectare ad Imperatorem per l. fin.C.de le-
gib. quia eius eſt interpretari cuius eſt con-
30 dere. Hoc intelligit verum Aloyſi. de Leo
d.num.4.generaliter, quantum autem ad
vnam cauſam, etiam iudicem poſſe inter-
pretari ſubdit ex Innocen.in c. cum ſpeciali
de appellatio.& ex glo. in c. 1.de poſtulat.
prælat. niſi eſſet aliquid ita arduum vt certus
intellectus dari non poſſet tunc enim Princi-
pem adeundum eſſe docet ex l. pen. & fin.
C.de legibus.& ex Panor. in c.1.de iura.ca-
lum. qui in d.c.1.de poſt. prælat. ſcribit etiã
quid in legato Principis. His adde circa a-
deundum vel conſulẽdum Principem ſeu
legiſlatorem pro declaranda mente legis,
optimam diſtinctionem quam ex Leonar-
do Leſio & Vincentio Filliucio notaui, &
tradidi infra quæſt. 18. num. 28. quam no-
lo hic repetere, cum facile ibi videri poſ-
ſit.

Tertius caſus ſit quando agitur de inter- 31
pretatione Regij priuilegij, circa quam im-
primis Aloyſi.de Leo in dict.l.omni innoua-
tione 11.num.7.hanc adhibet diſtinctionẽ.
Aut dubium eſt ſuper poteſtate conceden-
tis an ſcilicet potuerit illud impartiri, & tunc
nulli inferiori à Principe licet interpretari ex
reg. Panormit. in c. cum veniſſent de iudic.
Aut dubium eſt ſuper validitate vel ſur-
reptione, & poteſt inferior iudex ſecũdum
communem DD. & ſæpè ita iudicauit ſa-
crum Neapolitanum Concilium etiã quod
ſit iudex laicus, vt refert Afflic. deciſ.220.n.
9. Aut dubium eſt circa verba ſolum, & tũc 32
ſi caſus eſt clarus & facile decidibilis, poteſt
inferior cognoſcere ad præiudicium partiũ
& eſt communis DD. concluſio ex notatis
per Innocen.in c. cum ſpeciali de appellati.
ſi vero caſus eſt dubius, ad Principẽ attinet
interpretatio, ſi eius præſentia facile haberi
poteſt argumento d. cap. cum veniſſent &
in l.ex facto ff. de vulgar.& pup.ſubſtit. ſi au-
tem facile nõ poteſt Princeps adiri propter
loci diſtantiam, poterit inferior interpretari
per rationem naturalem & veriſimilẽ quæ
notari poteſt per expreſſa verba, pro quo eſt
caſus in d. l. ex facto §. ſecundo. Aut dubiũ
verſatur circa Principis intentionem, & de-
cidi non poteſt ſine dubio magno, & tunc
interpretatio eſt ſolius Principis. facitq. ad
prædicta tex.in c.venerabilem de electio.&
Speculat. in titulo de leg §. nunc oſtenden-
dum.

Iacobus Cancer.var.p.3.c.3.num. 145. 33
& 146 aliter diſtinguit, nempè. Aut contẽ-
ditur Principaliter & per ſe de valore priui-
legij, ſeu de interpretatione verborum ipſius
de eius mente, vi, & poteſtate & tunc cauſa
pertinet ad Principem ſeu ipſius Regium
Concilium per textum in d.cap. cum veniſ-
ſent. in dict. lege ex facto in dict. l.fi.C.de le-
gibus & in l finali ff.de conſtit. v.g. ſi eſt con-
ceſſum priuilegium immunitatis tibi & de-
ſcendentibus tuis perpetuo, & dubitatur an
appellatione deſcendentium nepos ex filia
tua contineatur. Aut nõ contenditur de iure
priuilegij, nec Principis mẽte, ſed de facto

partium veluti ſi eſt datum priuilegium exemptionis à gabellis alicui Vniuerſitati & eius ſingularibus & controuerſia ſit an tu ſis incola illius loci & conſequenter priuilegio gaudeas, tunc quia non de iure priuilegij ſed de facto partium quæritur, inferiorum iudicum cognitio eſt ex Bald. in c. 1 apud quem vel quos feud. controuer. in vſib. feud. & ex Butrio in d. c. cũ veniſſent. Hanc Cancerij diſtinctionem poſt eum latiſſimè comprobat dõ Ioan. Caſtillo de tertijs c. 41. nu. 192. Præterea (Cancerius ſubdit) iudex inferior incidenter, quatenus iuuat negociũ principale in cauſa deductũ, poterit de priuilegio cognoſcere & ipſum interpretari ſi de priuilegio, excipiendo vel replicando agitur, ex Abbate, Felin. Deci. & alijs in d. c. cum veniſſent.

34 Michael Ferrer. 1. par. obſer. Regiæ Audiẽtiæ c. 24. infraſcripta vtitur diſtinctione. Aut quæſtio eſt de priuilegio, aut de priuilegiato. De priuilegio vt puta cũ id de quo quæritur, tangit iuriſdictionem Principis vel patrimonium eius, vel quando intẽtio Principis in priuilegio diſponentis eſt dubia & ambigua & interpretatione indiget, & tunc ſol⁹ Princeps cognoſcit. De priuilegiato, cũ diſceptatur an qualitates in priuilegio requiſitas habeatis qui eo frui deſiderat vt ſi priuilegium nobilibus vel Doctoribus tributũ ſit, & quæritur an nobilis ſis vel doctor & conſequenter illo vti valeas, & tunc etiã inferior cognoſcere poteſt, ex Bal. in c. 1. n. 3. apud quem vel quos controuer. deb. dec. d. in vſib. feu. & ex Ioan. Andre. in c. cum tempore de arbitr.

35 Iacob. Calici. in margarita fiſci 8. dubio in prærogatiua 74. diſtinguit in modum ſequentem. Aut tractatur directè de conceſſionibus & priuilegijs Regijs ſcilicet ſi ſunt iuſta vel iniuſta, valida vel inualida, & ſolus Princeps iudex eſt. Aut tractatur indirectè de priuilegijs puta ſi iuuãt cauſam, vel ſi sũt vera vel falſa vt in d. c. cum veniſſent cũ ibi notat. per Innocen. & Anto. de Butri. & tũc iudex ſeu officialis inferior cognoſcere poteſt. Quid in ſententijs Principis an idem
36 dicendum ſit quod de priuilegijs latè Vincen. de Franc. deciſ. 398. vol. 2.

Ex his infertur; quancunque ex ſuprà traditis amplectamur diſtinctionem, nõ videri iuri conformem praxim noſtræ Regiæ Audiẽtiæ quæ indiſtinctè ab ordinarijs omnes ad ſe cauſas eo prætextu quod agatur de interpretatione regiorum priuilegiorũ euocat, licet de facto priuilegij ſeu de priuilegiato vt ſupra loquebamur, dumtaxat quæratur, magiſq. videtur à cõſtitutionibus Cathaloniæ aliena, quibus præcipitur vt cauſæ Vicariæ intra Vicariam, & Baiuliæ intra Baiuliam vertantur, niſi qualitas aliqua ſeu regalia vt euocentur, concurrat. de quo aliquãdo cum eſſem aduocatus Ciuitatis Barcinonæ, acerrimè conqueſtus ſum, ægre enim ferebat Ciuitas quod hoc videbatur cedere in graue præiudicium ſuarum iuriſdictionum. 37

Generaliter leges & canones & edicta, reſcripta & priuilegia & ſtatuta; vltimæ voluntates, conſuetudines & contractus interpretationem capiunt vel à conſueto modo interpretandi vel à ſimilibus, vel à iuribus ſcriptis. de lege eſt tex. in l. ſi de interpretatione & in l. non poſſunt. ff. de legib. de edicto Prætoris in l. ſi quis id quod. ff. de iuriſdic. omn. iud. de priuilegijs & beneficis in l. beneficij. ff. de conſtitut. Princip. & in l. 1. §. in initio ff. de offic. præfec. vrb. de vltimis voluntatib. in l. librorum de legat. 3. de contractibus in l. veteribus. ff. de pact. de conſuetudinibus in l. de quibus ff. de legib. de ſtatutis in l. Cæſar ff. de publica. & vectig. & in l. 2. C. de noxal. de reſcriptis in cap. cauſam & c. licet de præbend. 38

Quartus caſus ſit quando Princeps aliquid iniuſtum iudici præcipit ſeu cõtra ius, 39 tunc enim ſuperſedere debet & Principi reſcribere, atque ſecundam iuſſionem expectare l. ſi vendicari, & ibi Bald. & Salycet. C. de pœn. cap. ſi quando vbi Innocen. Zabarell. Imol. Panor. Bellam. Felin. Deci. Ripa & Nauar. multa notant, de reſcript. gloſ. in §. deinde in auth. de mandat. Princip. Paris de Pute. de ſyndicat. in verb. *Reſiſtentia.* num. 6. Neuizan. in ſylu. nupt. lib. 6. num. 29. ante finem Grammat. vot. 31. & vot. 32. numer. 13. Aymon conſil. 319. numer. 19. verſiculo *Quarto vel pondeo.*

Menoc.

Menoc.de arbit.caſu 333.num.6.Iul Clar. in prac.§.fin.q 60.num. 16. Couar.li.2.var. c.8.num.1.Boſſi.in tit.de homicid.num.96. & 97.Aſin.in prax.§.31.lim.11.alios plures refert Hieronym. Portoles ad Molin. in verbo, *conſultatio*. num. 17.& 18.

40 Sed quid ſi emanat ſecunda Principis iuſſio iniuſtum aliquid præcipientis. Dixi latè ſupra in quæſtione 3. de opinionum delectu ſub quinta regula. Vltra ibi dicta nonnulla hic valde notanda ſubnectam.

41 Hieronym. Portoles.id d.verb.*conſultatio*. num.20.aſſerit quoſdam non leuis auctoritatis DD. indiſtinctè tenere ſecundam iuſſionem Regis exequi debere ex quo de eius clara voluntate cōſtat & huius opinionis nonnullos refert, inter quos citat Boſſi. in tit.de homicid.num.96.& 97.& Iulium Clarum.§.fin.q.60.num.17 quem citare
42 voluit.num.16.Sed iſta opinio falſa eſt vt conuincitur ex fuſe per me traditis in d. regula 54.& per eundem Portoles. loco citato ex num. 21. & per Gabriel Berart in ſpecul.viſitat. cap.25. ex num.119. ſub 57. excuſatione vſq.ad num.130.& per Vincē. Caroci. in tractat.de exceptionibus contra ſententias. excep. 22.q.31. num. 20. imò etiam per eundem Iul.Clar. eadem q.60. num.16.

43 Dico igitur primo, quod conſiliarij Principis quibus ex officio incumbit Principi, ſeu eius Locumtenenti generali conſilium dare ſeu eorū nomine iuſtitiam miniſtrare, ſi Principi aliquid iniuſtè præcipienti, etiam ſi eis bis idem præceptum fuerit, obediūt & contrarium ei non ſuadent, grauiter peccant, quia magis humanam quam diuinam Mageſtatem obſeruant & venerantur Luc. de Pēna in l. omnes iudices C.de decurio. li.10.Capic.deciſ.132.num. 2 & pluribus relatis Auctoribus Neuiza.in ſylu nup. li.6. num.49. Aufles in cap. Prætor. 1.num.31.
44 latiſſimè Carrer.in prac.num. 110 tenētur enim quatenus in eis ſit, reſiſtere, & Principem à propoſito retrahere, alioquin delinquunt & mortaliter peccant, Grammat. vot.32.num.9.& 17. Cepol.caute. 214.& 215.num.2.Portoles.d.verb.conſultatio.n. 21.22.& 23. Berar. vbi ſupra ex num 123. & (vt vno verbo multa congeram) alij quāplurimi grauiſſimi, tum Theologi tum Iureconſulti ſcriptores relati per ſupradictos Portoles, Berar. Caroci.& me ipſum prof. ſe locis citatis.adde Felin.in c. conſanguinei nu. 8.de reiudic.vbi ait melius eſſe vt iudex pro 45
ſuæ conſcientiæ exoneratione renunciet officio quam iniuſtum præceptum exequatur.

Dico 2.quo ad officiales minores quorū 46
non eſt tanta auctoritas vt Principem à ſuo propoſito retrahere poſſent, atque etiā quo ad exequutores qui nullā cauſæ cognitionē habēt, tenet Portoles vbi ſupra num. 24. eos poſſe præceptum Principis iniuſtum exequi nec id exequendo peccare, ex quo ad ipſorum officium non pertinet iudici cōſulere & illicita ei diſſuadere per tex.in c. paſtoralis §.qui vero de offi.deleg. in quam ſententiam non nullos DD.allegat.Sed hæc 47
opinio, ſi Principis præceptum manifeſtè iniuſtum ſit, non eſt vera, vt aſſeritur & comprobatur ex per me traditis in d. quæſtion. 3.de opinionum delectu ſub d.regula 5.vbi etiam communem DD.intellectum ad d. §.qui vero, obſeruauimus & deducitur etiā ex congeſtis per Berar. vbi ſupra ex num. 123.videndus eſt præſertim S. Thom. 2.2. q.64.artic.6.ad 3.vbi ait quod aliter excuſarentur carnifices qui exequentes ſentētias tyrannorum, occiderunt martyres Chriſti.& Pater Ioan. Marques vir doctiſſimus de Chriſtiano gubernatore par.1.cap. 10.vbi docet officialem & miniſtrum, ſi Superioris ſui præceptum contineat notoriam iniuſtitiam, nō poſſe parere, etiam ſi officium ſuū non parendo āmiſſurus ſit, vel gratiā Principis, & (quod plus eſt) vitam: quia ſecūdum Apoſtolum obedire oportet magis Deo quam hominibus. Pater Vincen. Filliuci. è Societate Ieſu moral.qq. to.2. tractati. 28. par.2.cap.5.quæſti.3.nu.90.& 91.vbi ſcribit, quod quando conſtat id quod præcipitur, eſſe peccatum, etiam veniale, peccat ſubditus ſi obediat.

Dico 3.In foro exteriori Nuncij & exequutores qui ad præceptum Principis, ſeū 48
alterius Superioris aliquid iniuſtum vel cōtra ius exequuntur, in ſyndicatu non tenen-

tur, quia præceptum iudicis eos à ſyndicatu
excuſat. ita cenſent Cepol. cautel. 214. nu.
1. Catald. de ſyndic. num. 32. Alex. conſ. 1. n.
8. & 10. vol. 3. Gram. mat. dec. 36. n. 81. cum
ſeq. Portoles hos & alios referēs in d. verb.
conſultatio. num. 25. & 26. vbi ita deciſum
49 memorat. Sed nec iſta ſētētia eſt perpetuo
vera iuxta notata per Iul. Clar. in prac. §. fin.
q. 60 num. 16. vbi Cataldini opinionem li-
mitat in delictis leuibus, dicens in delictis a-
trocibus mandatum Superioris nunquam
excuſare ſecundum communem de qua
Iaſ. in conſ. 136. poſt medi. lib. 1. quamquā
in atrocibus propter mādatum Superioris,
mitius puniri ſubdit vt ſentit glo. 1. in l. 2. C.
de ſepul. violat. quam DD. teſte Didaco
50 communiter approbāt & hoc quicquid ſit
de mandato Principis. In Cathalonia conſti-
tutione Ferdinandi primi curiarum anni
1413. cap. 7. & conſtitutione Ferdinandi
ſecundi curiarum anni. 1481. cap. 22. quæ
ſunt conſtitutiones 7. & 11. in ordine tit. *de
obſeruar conſtitucions.* expreſsè cauetur
quod ſi à curia domini Regis vel eius Lo-
cumtenentis generalis in Principatu Catha-
loniæ aliquod reſcriptum, ſeu præceptum
contra conſtitutiones Cathaloniæ emana-
uerit, ipſo facto habeatur pro nullo, & nullus
iudicum vel officialiū ipſi optemperet. Idē
51 in Aragonia conſtitutum eſt vt in foro 1. de
iuramento præſtando, & notauit Portoles.
d. verbo *conſultatio.* nu. 17. & 19. nam quo
ad reſeruata ſubditi cenſentur liberi, Bart.
conſ. 59. lib. 1. Ancarra. conſ. 437. quos ſe-
quitur Surd. conſ. 323. nu. 5.

52 Quintus caſus, quo iudex Superiorem
conſulere debet, ſit quando periculum vel
damnum in expeditione negocij incurrere
poteſt, tunc enim ad Superiorē merito re-
lationem tranſmittit, vt mandet qualiter ve-
lit negocium determinare, nec tenetur ſe
periculo illi ſubijcere, Bald. in l. quæ ex re-
lationibus C. de legib. & ibi quoque Bart.
& Paul. de Caſtr. qui aſſerunt relationem
inferioris iudicis, ſeu officialis aliquādo eſſe
neceſſariam, aliquando probabilem & ali-
quādo temerariam, Auil. in cap. prætor. 22.
in glo. *relacion.* & cap. 20. in glo. *nos lo haga
luego ſaber.*

Sextus caſus ſit, quando iudex ex aliqua 53
iuſta cauſa legem tranſgreditur, tunc iure
optimo Principem conſulit vt notat Boua- 54
dill. in polit. to. 1. lib. 2. cap. 21. n. 202. nā iu-
dex poteſt ex cauſa tranſgredi leges vel ſta-
tuta, Innoc. in c. 1. de conſtitutio. Alex. cōſ.
65. lib. 1. Andre. Sicul. in tractat. de præſt.
Cardinal. in 9. quæſt. primæ partis, Caſtellian.
Cotta in memoral. verbo, *Decretum ma-
ioris iudicis*, & verb. *armorum offendibiliū*
Guid. Pap. quæſt. 206. vbi ad ſtatuta iurata
extendit. Lazari. canon. quæſ. par. 2. q. 5. nu. 55
58. Sed limitatur procedere ſolum in iudi-
cibus maioribus: ſecus autem in minoribus
ita Bald. in auth. hodie C. de iudic. Iaſ. in l.
pen. ff. de condic. ob cauſam. Cotta in d. ver
bo, *Decretum maiores iudicis.*

Septimus caſus, deducitur ex natura ip- 56
ſius cauſæ, vt quia ſit de maioribus cauſis
deciſioni Principis reſeruatis veluti in c. vt
debitus de appellatio. c. maiores de baptiſ.
Lancellot. de attentat. 2. par. cap 8. de attē-
tatis relatione pendente num. 3. vel ſuper a-
liquo arduo graui & difficili facto, Aberic.
in rubr. C. de relation. Platea in l. ſi grauius
in fin. princip. C. de dignitat. lib. 12. Bouad.
vbi ſupra c. 21. num. 202.

Octauus caſus, quoniā illuſtres perſonæ
in criminalibus condemnari & puniri non 57
debent, niſi conſulto Principe l. qui cædem
pen. ff. ad leg. Cornel. de ſicar. ibi. *vt & cō-
ſulto prius Principe & iubente id fiat* & ibi
Bart. & communiter DD. l. fin. C. vbi Sena-
tores vel clariſſimi. & ibi Paul. Salycet. &
communiter DD. docet Anton. Gomes.
variar. reſolut. to. 3. cap. 3. n. 2. vbi tamen 58
aſſerit non procedere ſi illuſtris committe-
ret delictum contra alium pariter illuſtrem
quia tunc ſubdit poſſe eum condemnari ab
ordinario. Alponſ. Narbona ad leges regias 59
lib. 1. tit. 3. lege 35. glo 5. num. 7. vbi limitat
niſi ex delicto admiſſo graue generetur ſcā-
dalum nec aliter in populo poſſit tumultus
ſedari, tunc enim nulla ad Principem rela-
tione facta licere iudici delinquentem pœ-
nis ſubdere per d. l. qui cædem. in fi. ſcribit.
Bouadil. in politic. tomo 1. lib. 2. capite 21.
num 202. Tiraquel. de pœnis temperan.
cauſ. 31. nu. finali Parlador. lib. 2. rer. quo-
tidi.

tidi. cap. 2. num. 20. Auiles in cap. 6. prætor. glo. *notifiquen.* n. 1. & Ioan. de Platea in
60 l. cum adoptiuum C. de decuri. li. 10. dicit
quod quando decuriones & principaliores
Ciuitatis crimẽ capitale committunt, debet
Principi reſcribi de pœna imponenda per l.
moris §. iſte cum glo. & l. diui fratris in fin.
61 ff. de pœnis. Sed & idẽ Narbona d. glo. 5. n.
23. obſeruat non licere Præſidi decurionem
damnare niſi ad Principem recurratur vt
ſententiam proferat iuxta d. l. diui fratres §.
de decurionibus. & l. 1. §. ſimili modo ff.
quando appell. ſit.
62 Hinc in Cathalonia nobiles ſiue militari
priuilegio gaudentes non poſſe in criminalibus à Regio Vicario puniri notat Calici. in
prærogatiua militari n. 29. & 30. & in vſat.
placitum mandetur n. 4. verſ. 18. vbi ait, id
eſſe ex conſuetudine generali Cathaloniæ.
ſequitur Mier. in Curia Barcinon. Regis Petri 2. anni 1283. c. 56. incip. *itẽ quod nullus
miles.* quod eſt conſtitutio 2. ſub tit. de iur.
fiſc. in 1. volum. conſtit. n. 9. Petr. Fontanel.
de pact. nupti. tom. 1. clauſ. 3. gloſ. 3. nu. 38.
Iacob. Cancer. var. par. 2. cap. 2. in noua editione nu. 138. & id ipſum videtur ſentire
ſententia Regis Petri 3. in 2. vol. conſtitut.
tit. *de iuriſdictio de tots Iutges* cap. 6. ibi.
Attẽdentes quod ad nos ſolum pertinet iudicare, & cognoſcere de perſonis generoſis &
63 *non ad alium quemcumque.* Sed hoc quod
milites in Cathalonia per dominum Regẽ,
ſeu Regium Concilium & non per alium
puniantur, intelligit Cãcer. vbi ſupra d. c. 2.
nu. 140. & 141. vt corporaliter milites per
Vicarios Regios puniri nequeant inconſulto Prorege, quia iure cõmuni illuſtres perſonæ capite plecti non poſſunt inconſulto
Principe d. l. diui fratres & d. l. 1. ff. quand.
64 appell. ſit. Voluit tamen contra d. Fontanella Regium Vicarium eſſe iudicem competentem perſonarum militarium in Cathalonia etiam in criminalibus licet male
faceret capite plectendo perſonam militarem inconſulto Prorege, poſſetque etiam
65 euocari cauſa ad Regium Concilium. Illud
planum eſt in hac Prouincia Barones non
poſſe cognoſcere de cauſis perſonarum militarium, nec in ciuilibus, nec in criminalibus, ſed in ciuilibus cognoſcit Regius Vicarius conſt. *ſi negu* tit. *de iuriſdic. de tots
Iutges.* & latè poſt antiquos ſcriptores Cancer. & Fontanell. locis citatis.
Nonus caſus, quando excellentis peritiæ 66
artifex dãnatus fuerit, tunc enim Princeps
adeundus & conſulendus eſt vt ob eximiũ
artificium liberetur propter vtilitatem Reipublicæ vt eleganter ait Iureconſultus in l.
ad beſtias 31. ff. de pœnis. ibi. *Sed ſi eius roboris vel artificij ſint vt dignius populo Romano
exhibere poſsint, Principem conſulere debet.*
quem tex. ſummopere commendant & ornant claſici omnes ibidem. Paris de Puteo
de ſyndicat. verbo, *Pœna.* cap. 1. in fin. Iul.
Clar. lib. 5. ſenten. §. fin. quæſt. 60. n. 26. Baiard. ad eundem n. 97. Tiraquel. de pœn.
temperan. caſu 50. Anton. Gomez tom. 3.
var. cap. 13. n. 36. Couar. li. 2. var. cap. 9. n. 6.
Alphonſ. Narbon. ad leges regias lib. 1. tit. 3.
lege 35. glo. 5. ex n. 35. profuſe Farinac. to.
3. praxis criminalis de pœnis temperandis
quæſtion. 98. cauſa 15. à num. 134. cum
ſeqq.
Ampliat Anton. Gomez vbi ſupra vt hoc 67
etiam obtineat in tortura vt ſcilicet peritiſſimus in arte non debeat torqueri, quia
ex tortura facile mors ſequi poteſt ex l. dãnatum. §. quamuis. ff. de pœn. ſed Alphonſ.
Narbon. loco citato n. 36. extendit ad quã- 68
cumque pœnam quæ Rempublicam dãno
afficeret ita vt à pœna a iudice inſita reus ob
inſignẽ peritiam liberetur, licet ex ea mors
vel timor mortis non procedat. Quod, vt cõ 69
memorat Alciat. lib. 9. parerg. cap. vlti. non
fuit obſeruatum in Azone celebri iureconſulto, qui capite damnatus fertur & in eum
dedicta leg. ad beſtias. proclamantem exequuta ſententia.
Fallit in latrone manifeſto, ſeditioſo, fa- 70
ctioſo. & id genus ſceleratiſſimo quia poterit eũ iudex etiam inconſulto Principe morti tradere nec etiam Principes debet illi
pœnam remittere & facinora eius impunita relinquere propter egregium artificiũ
ipſius, Tiraquel. de pœnis temperan. caſ.
49. à n. 13. & caſ. 50. n. 2. quem ſequitur
Baiard. vbi ſupra num. 98 Farinac. dict.
cauſ. 15. num. 185. per tex. in l. ſi quis filio

exhæredato §. hi autem omnes,ff.de iniuſ.
rupt.Narbon.d.glo. 5.n.40.& 41.

71 Cer ſet Couar.lib.2.var.cap.9.n 6.poſſe
iudicem arbitrio ſuo ob perſonæ dignitatē
& excellentiam pœnā ordinariam legis mi-
nuere & in leniorem permutare.nō poterit
tamen omnino indulgere & ab omni pœna
immunem ſeruare. vt arbitratur Alphonſ.
72 Narbon.d.gloſ.5.num.39.Anton. Gomez
var.tom.3 cap.3.n.2.probat iure communi
inſpecto ,niſi contraria conſuetudo exiſtat,
illuſtres perſonas & in dignitate poſitas non
puniri pœna mortis pro delicto homicidij,
ſed leuiori, & ſic deportationis ad quod ſu-
pra allegat n.1.

73 Regulariter iudex pro condemnādo, &
puniendo delinquente non debet Principē
conſulere,l.ſi quos in fin.C.de offic.præfec.
prætor.Specul.in tit de relatio. §. 2. vbi ci-
tat tex.in c.iuſtos 27.q.1. & c. ſi homo & l.
cōſtitutiones de appella Auiles in c.6.præ-
tor.gloſ. *non ſiquen* num.2. Sic ait Lucas de
Penna in l.ſeruum domini C.de delator. li.
10.iudices eſſe debere diligentes ad male-
ficia punienda,ita vt ad Principem non cri-
mina, ſed vindicta perueniat per d.l.ſi quos.
nam eo ipſo cenſetur iudicantium culpa ſi
ad Superiorem citius deueniat delinquen-
tium culpa quam vindicta c.peruenit 18.
diſt.c.ſacerdos 27.q.2. d.c.ſi homo. Innoc.
in c.ſicut de accuſat.Platea in l.quotiens C.
de lucr.aduoca.li. 12.vbi nec crimina ,nec
pœna impenenda, eſt Principi intimanda,
ſed abſolutè culpa punienda.

74 Decimus caſus.quando quis in inſulam
deportatur:nam ius deportandi habet Præ-
fectus vrbis,non Prætor,vel Præſes Prouin-
ciæ, ſed cum præſes videt aliquem depor-
tandum,poteſt de hoc ferre ſententiā, mit-
tere tamē poſtea debet ad Principem qui
aſſignet huic damnato inſulam ſi hæc ſen-
tentia illi placuerit, l. inter pœnas 6. & ibi
gloſ.ff.de interdic & relegat.l.ſi quis filio 6.
§.eius ff.de iniuſt.rupt.l.1.§. deportatos ff.
de legat.3.l.1.ff.quando appella.ſit.Cletze-
li.in tract.de appella.cap.4.nu.38.Alphonſ.
Narbon.ad leges Regias li.1.tit.3.lege 35.
gloſ.5.n.33.& 34.In inſulam verò relegare
75 Præſides rectè poſſunt,dum tamen inſulam
ſub ſe habeant, ideſt inſula circunſcribatur
terminis ipſius Prouinciæ,cuius adminiſtra-
tio eis commiſſa eſt: quod ſi non habeant,
pronunciare poterunt ſe in inſulam relega-
re & ſcribere Principi , vt inſulam aſſignet,
l.relegatorum 7.ff eod. Narbona vbi ſupra
num.34.

Decimusprimus caſus,quia ſi homicidiū 76
aliquis perpetret , qui non fuerit ita furore
detentus, vt continua mentis alienatione
omni intellectu careat , ſed interuallis qui-
buſdam,referri ad Principem,ſeu Regium
Cōcilium debet l.diuus 14.ff.de offic.præ-
ſid.Sed ſtatim in hac ſpecie opponitur, non 77
rectè videri fieri Principi relationem, quod
hic de quæſtione facti agebatur vtrum ho-
micida ſanæ mentis fuerit,necne delicti tē-
pore,ſuper quæſtione autem facti Principē
vel alium Superiorem conſuli non oportet,
ſed ſuper quæſtione iuris , vt ſupra ſcripſi-
mus,& probat tex.in d.l.eum quem teme-
re 79.§.fin.de iudic.Quare gloſ.in d. l. di-
uus.verbo , *impartire.* quam ſequitur Petr. 78
Barboſa ibidem nu.29. interpretatur eam
legem, quod ibi cauſa ad Superiorem non
defertur,vt facti quæſtionem decidat , ſed
relatio fieri iubetur , vt facti qualitate per-
penſa Princeps iuris quæſtionem determi-
net & pœnam iuxta criminis atrocitatem
impartiatur.

Decimusſecūdus caſus,nam ſi iudex reū
ſua ſententia condemnauerit,& poſt latam 79
ſententiam conſtiterit de innocentia rei,ſu-
per ſedere debet & Principem, ſeu Regiū
eius Concilium conſulere ne innocens pu-
niatur l. 1. §. ſi quis vltro ff. de quæſtion. l.
mortis §.ſed enim ff de pœnis, Tiber.De-
cia.2.tom.crimin.lib.7.cap.49.n.51.Gigas
in tit.qualiter in crim.læſ maieſt.proced.q.
16.num.2.& 3.Bouadill.in polit.tom.2.li.
3.cap.15.num.80.& tom.1. lib. 2. cap. 21.
num.202.

Similiter ſi iudex certo ſciat(quia fortaſ- 80
ſe vidit)non Petrum ,ſed Ioannem interfe-
ciſſe hominem , extetq; teſtium multitudo
contra Petrum teſtantium ipſum homici-
dam fuiſſe,cum debeat ſecundum allegata
& probata ſententiam dicere c.iudicet 3.
q.7.l illicitas §. veritas ff. de offic. Præſidi.
Prin-

Princ pem conſulere debet ne contra propriam conſcientiam ſententiam proferat, vt docet S.Thom.2.2.q.64.art. 6. ad 3. argumentum, Petr. Auguſtin. Morla in empor.iur.tit.2. quæſt. 1. num. 24. Alphonſ. Narbon.ad leges regias li.1.tit.3. lege 35. gl. ſ. 5.nu.42. vbi pro hac ſententia expendit tex.in d. l. 1. §. ſi quis vltro, in fin. ff. de quæſtion.

81 Decimustertius caſus, ſi quiſquã ab aliqua ſententia appellauerit, & iudex à quo, noluerit appellationem admittere & cauſa coram iudice ad quem proſequuta,vicerit, ad Principem ſeu Regiũ concilium referri neceſſe habet, vt ille ab non admiſsã appellationem digno ſupplicio afficiatur,l.a proconſulibus, 19.in fin.verb.C.de appellatio.

82 Peccat certe iudex ſi appellationem adSuperiorem non admittat, Nauar.in manuai. cap.25.n.13.D.Antonin.3.p.tit.9.c.14.§.2.

83 Decimusquartus caſus,cõſtituitur ex forma commiſsionis puta ſi Principis reſcripto cautum ſit vt iudex cauſam cognoſcat & referat vel vſq.ad ſententiam excluſiue ius dicat,vt in cap.conſtitutus de appellatio. Lancellot.de attentat.par.2. cap.8.de attentat. relati.pender.n.4.

84 Si iudex de iure dubitans vult conſulere Superiorem,debet conſultationis capiã partibus apud acta edere vt ſi alicui litigatorũ diſplicea, ſtatim apud acta cõtradicat. tex. ſunt expreſſi in l. 1. & 2. C. de relation.in c.intimaſti de appellatio. glo. verbo, *Imperatori*. in can caduum.2.q.6. alias poſſet appellari glo. in c. cum olim magiſter de offic. delegat. Auiles in cap. Prætor. 20. in

85 gloſ. *Saber*. n. 1 verſic. *Et tene*. Sed tutius fortaſſe erit integra acta proceſſus adSuperiorẽ tranſmittere iuxta tradita per Menoc.de arbitrar. iudic. caſu 236. n. 6.& in relatione

86 facienda non eſſe neceſſariam partis citationem notauit Lancellot.dict.cap.8.n.13.

87 Quod ſi relatio parti clauſa & ſigillata tradatur vt eam conſulendam Superiori offerat,& illam aperuerit,qualiter puniatur,docent Philip.Franc.& Deci.in d.c.intimaſti. Speculat.in tit.de relatio §.qualiter n.2 in fi.l.b.2.& indicat tex.in d.c.cum olim magiſter & in c.olim de reſcrip.

Conſultori cum cauſam ex ſuo officio iudex tranſmittit,communi litigãtium impẽſa tranſmittit & expectat reſponſum quia vterq.eorum ad ſui commodum litem finiri deſiderat,Boeri.q.303.n.5.Iaſ.in.l.ad perſonas egregias n.3.ff.de iur.iuram. Menoc. de arbitr.iud.caſu 228.n.25.alias cõſultatio ad Superiorem expenſis petentis fit,Bartol. in l.poſtulauerit in prin.ff.de adulter.l.Boua dil.in polit to.1. li.2. cap.21.n.207. Cuius ſumptibus fieri debeat conſultatio tradit quoq.Io.de Amic.conſ.135.n.6.Chaſ.rub. 4.§.7. in verb. *ſi nec eſt*.n.36.Bald.in l.hæc actio §. ſed & ſi ff.fin.regund. & in l. 3. ad fin.C.de adulter. 88

Quando Princeps vel Superior.difficile adiri & conſuli poteſt, excuſatur à conſulendo iudex qui alias conſulere eum tenebatur.l.ſi quis filio §.hi autem ff. de iniuſt. rupt. Bart. & DD. in l. 1. §. ſi plures ff. de exercitor. Abb.Felin.& DD. in c. ex parte de conſtituti.Bouadil.in polit.to.1.lib.2. c. 21.num. 118.in fin.vbi num. 203. & 204. valde commendat vt cum fit relatio, ſit illa certa & fidelis.Auil.in cap. prætor. 1. gloſ. *Derechamente* num. 22. 89

Relatione cauſæ per iudicem ad Principẽ facta & relationis præſentatione ſubſequuta,nihil per iudicem innouari poteſt ſed eius officium ſilere debet adeo vt geſta per ipſum,proceſſusq. & ſententia ipſo iure nulla ſint, ſiue ex natura cauſæ, ſiue ex forma commiſſionis, ſiue etiam ex voluntate ipſius iudicis relatio facta ſit,c.licet de offic. delega.l.ex eo C.de ap el.l.1.C. de relat. Spec.in ti.de rela.§.effectus.poſt prin.Marãt.in tit.de appella.n 7.Ruin.conſ.77.li.5. Auiles in c. prætor.20.glo. *Saber*.n.1.verſ. *Et relatio*. latè Lancellot. par.2. cap 8. de attentatis relatione pendente ex nu. 6. vbi ampliat,quod nec etiam Principe mortuo cui erat relatio facta,poteſt iudex hac relatione pendente in cauſa procedere, quia non dicitur facta perſonæ, ſed dignitati: & docet an & quando iudex relationem cauſæ à ſe factã reuocare poſſit,& cauſam proſequi.Bouadil.to.1.lib.2.cap.21.num.205. & 206.vbi limitat niſi ad ſedandum tumultum, vel ſeditionem aliquam expediret acce- 90 91 92 93

celerare punitionem non expectato Superioris conſulti reſponſo: item limitat niſi
94 expiraret interim iuriſdictio iudicis conſulentis, qui non fuiſſet per Superiorem inhibitus nec cauſa euocata ad illum extitiſſet. Hieron. Portoles ad Molin. verbo, *Cõſultatio*. num. 9. vbi cum d. ampliatione Lancel-
95 loti tranſit. nam relatio ſicut appellatio iuriſdictionem ſuſpendit d. c. licet.

96 Obſerua pro hoc Principatu Cathaloniæ quod quando diximus Principẽ cõſulendũ eſſe, regulariter in Cathalonia intelligere debemus Regiũ Cõcilium Excellentiſſimi Locumtenentis generalis Regiæ Maieſta-
97 tis: nam is apud nos non ſecundum locum poſt Regem obtinet, ſed eundem, & *Alternos* vocatur, nec ab eo ad Regem eſt appellatio aut recurſus, imò eſt idem tribunal & Rege abſente omnia poteſt, quæ ipſe Rex poſſet, ſi præſens eſſet, non nullis dũtaxat exceptis quæ per iura patriæ & mores maiorum nõ ſeparantur à Corona Regia, vt proſequitur Anton. Oliba de iure fiſci cap. 4. num. 58. & num. 61. & contineri ita ſolet in regio priuilegio, quod dominus Rex ad nouum pro tempore Proregem tranſmittere ſolet & notari ſeu regiſtrari conſueuit in domibus Deputationis Regni & Ciuitatis Barcinonæ, quæ huiuſmodi clauſulas ad vnguem attendunt.

EX QVÆST. VIII.

SVMMARIVM.

1 R*Atione vitandi ſcandali receditur à iure.*

2 *Cauſa vitandi ſcandali abſoluitur quis à iuramento licito.*

3 *Mala tolerantur vt effugiantur ſcandala grauiora & hinc tolerantur meretrices.*

4 *Iniuſtè ac nulliter excommunicatus interdum tenetur ſeruare excommunicationem ratione vitandi ſcandali.*

5 *Licitum eſt diuiſionem iam factam retractari & aliam de nouo fieri ob vitanda ſcandala.*

6 *Intellectus Panormitani ad regulam cap. 3. de regul. iur. in antiq.*

7 *Intellectus Panormitani improbatur.*

8 *Communis DD. intellectus ad d. regulam cap. 3. de regul. iur. in antiq.*

9 *Scandalum in d. regula accipitur pro ſcãdalo paſſiuo, quod eſt peccatum proueniens ex bono vel opere, vel dicto alterius.*

10 *Scandalizari eſt peccare exemplo vel cauſa alterius.*

11 *Regula prædicta intelligitur non de omni veritate, ſed de ſola illa, quæ eſt neceſſaria ad ſalutem ſiue illa vitæ, ſiue diſciplinæ, ſiue iuſtitiæ ſit.*

12 *Non licet docere & prædicare falſam doctrinam propter vitandum ſcandalum, cũ ad ſalutem neceſſarium præciſe ſit non docere falſam doctrinam.*

13 *Non poteſt Superior compellere iudicem ad mutandum ſuam ſententiam, niſi ſit euidenter iniuſta, vel erronea: nec ſi iudex iuſtam iudicio ſuo dixit ſententiam, debet mutare eam, etiam ſi inde Superior iratus ſcãdalizetur & in peccatum ruat. & num. 14.*

15 *Lex charitatis, quæ dictat vt plus te quã proximum ames, eadem præcipit vt plus in te quàm in proximo peccatum euites.*

16 *Non poteſt quis ob euitandam mortem ſibi inferendam eligere, vt aliquod peccatum mortale committat.*

17 *Intellectus tex. in cap. 2. de noui operis nunciatio.*

18 *An concedi debeat ante omnia reſtitutio poſſeſſionis ſpoliato, cum ſcandalum inde eſt futurum. & ibi ratio n. 21.*

19 *An iudex poſſit cogere partes ad concordiam vt euitentur ſcandala. & ibi ratio num. 21.*

20 *Apud iudicem eſt ſub ſequeſtro retinenda poſſeſſio quando alias inter partes contendentes futurum eſſet ſcandalum, & ibi ratio n. 21.*

22 *Iudex publicè exiſtens in peccato mortali, condemnando reum ſimilis criminis, mortaliter peccat propter ſcandalum. & ibi ratio n. 23. & 24.*

25 *Secus eſt in iudice, qui occulto irretitus eſt ſcelere quantumcumque grauiſſimo,*

niſi excommunicatus vel ſuſpenſus ſit. & quare.

26 *Iudex publicè exiſtens in peccato mortali, condemnando reum ſimilis criminis, non peccat mortaliter, ſi non ſequatur ſcãdalum.*

27 *Adultera non tenetur reuelare ſuum crimen cum iactura vitæ aut famæ ſuæ, nec hoc modo fraudatis ſatisfacere, etiam ſi aliter id efficere non poſſit. & quæ ſit ratio.*

28 *Nemo tenetur ſe ipſum prodere quando crimen eſt occultum & omni ſuſpicione carens & tunc de illo interrogatus, non tenetur fateri illud. & quare.*

29 *Confeſſarius de crimine pœnitentis interrogatus non tenetur illud propalare & quare.*

30 *Intellectus Nauarri ad regulam dict. cap. 3. de regul. iur. in antiq. & de duplici ſcandalo puſillorum & Phariſæorum.*

31 *Metu ingreſſus & profeſſus religionem, ſi poſtea ad ſæculum reuertatur, poteſt vxorem ducere, non obſtante ſcandalo, quod aliquibus pro huiuſmodi cõiugio orietur, & quare.*

32 *An rerum Eccleſiaſticarum repetitio, cuius ocaſione oritur ſcandalum, fieri poſſit.*

33 *Quid ſi Prælatus ſperet minori cũ ſcãdalo res Eccleſiæ poſſe alio tempore repeti, an tunc differenda repetitio ſit.*

34 *Intellectus tex. in c. nihil cum ſcandalo de præſcriptio.*

35 *Laudatur S. Thomas Archiepiſcopus Cãtuarienſis, qui cũ ſcandalo Regis & totius Regni bona Eccleſiæ repetere conatus eſt. & quare.*

36 *Nemo tenetur ad relinquenda bona ſpiritualia, ſeu temporalia propter ſcandalũ proximi, quod patitur eo quod non acquieſcit rationi & monitioni probabili ſibi redditæ.*

37 *Non tenetur quis pati rapinam aut furtũ eo quod raptor vel fur ſcandalizetur per repetitionem à ſe coram iudice competente petitam & quare.*

38 *Intellectus tex. in cap. 2. de noui oper. nũciatio, quod intelligitur de ſcandalo puſillorum, non de ſcandalo Phariſæorum.*

39 *Conſiliarius in exponenda ſua ſententia in Conſiſtorio ſalua conſcientia quid facere poſſit vel non poſſit, quidque debeat obſeruare.*

40 *Cum nullum timetur incommodum, debet Conſiliarius dicere quod ſentit, nec aliter ei fas eſt.*

41 *Quicquid incommodi inſtare videatur, nunquam licet falſum dicere aut aliter quam quiſque ſentiat.*

42 *Si malum quod ſibi Conſiliarius timet, graue ſit, malum autem, quod pro veritate tuenda Reipublicæ impendeat, leue: poteſt ita ſe gerere, vt neque aſſentiat, neque diſſentiat nempè vtendo verbis ambiguis & liceret etiam illi hoc caſu continere ſe domi nec ad Conſiſtorium ire.*

43 *Cum graue Reipublicæ damnum imminet, tunc quodcunque malum ſubeundum ſit, ſemper expromenda eſt ſua cuique ſententia clare & libere, cum ea tamen qua decet reuerentia & modeſtia; nec licet Conſiſtorium fugere.*

QVEMADMODVM IN IVDICE INTELLIGATVR REGVLA CAP. 3.de reg.iur.in antiq.quod vtilius ſcandalum naſci permittitur,quam veritas relinquatur.

QVÆST. VIII.

ADmirādū videtur,quod
ex Beda in
homilijs pro
regula proponit textus
in cap. Qui
ſcandalizauerit. 3. de
regu. iur. in
antiq. vtilius
ſcandalum naſci permitti quam veritas re-
1 linquatur. nam ratione vitandi ſcandali re-
ceditur à iure cap. quoniam de iur. patró.
glo.pen. in c. 2. de oper.nou.nunciat.Craue.
2 conſ.294.num.8.Stephan. Gratia. diſ. for.
tom.4. cap.658.num. 7. & 8. & cauſa eui-
tandi ſcandali abſoluitur quis à iuramento
licito Oldr.conſ.95.col.pen.in fin. per tex.
3 in cap authoritate 15. q 6. imò mala tole-
rantur,vt effugiantur ſcandala grauiora, &
hinc tolerantur meretrices glo. 1. in cap. in-
ter opera de ſponſal. Iaſ.in l. 1. col. 12. C. de
ſum. Trin.& fid.catho.S. Auguſtin.lib. 2. de
ordin. cap.4. S. Thom. 2.2.q. 10.art. 11. &
li.4.de regim.Princip.c.14.iuuat tex in c.
duo mala 13. diſ. & Matthæi cap. 18. ibi
*qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis
qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpenda-
tur mola aſinaria & demergatur in profun-
dum maris*, & ibi. *Væ mundo à ſcandalis, væ
homini illi per quem ſcandalū venit.* S.Tho.
4 2.2.q.43.artic. 5. Inde Ioan. Gutier. can.
qq.cap.4.à num.36. docet interdum iniu-
ſtè ac nulliter excommunicatū teneri ſer-
uare excommunicationem ratione vitan-
di ſcandali,& Aymo.Crauet.conſ.264 n.7.
probat licitum eſſe diuiſionem iam factam 5
retractari & aliam nouam fie.i ob vitanda
ſcandala.

Panormitanus poſt Innocentium in cap. 6
officij de pœnit.& remiſ. & Felin. in c. ni-
hil cum ſcandalo de præſcri. aſſerunt regu-
lam dicti cap. qui ſcandalizauerit. proce-
dere in iudice & in teſte,non in alijs, cum
extraiudicium & teſtimoniū, veritas omitti
poſſit ob ſcandalum vitandum. Sed eorum 7
intellectum falſum eſſe perhibent ac repro-
bant Adrian.in 4. ſenten.tractat.de reſtitu-
tio. Ioan.Medin.de cōtracti.quæſt.3.cauſa
4.Alphonſ. à Caſtro de poteſta. leg. pœna.
lib.2,cap. 11.Didac. Couar.in regula. pec-
catum par. 1 num.4.verſic. *Quarto ex his
deducitur.* Ioan. Gutier. can. qq. cap. 38.
num. 20.& 21.

Communis intellectus regulæ dicti capit. 8
qui ſcandalizauerit.quem tenent Caſtro &
Gutier. locis citatis, ac Couar. vbi ſupra
num. 4. in verſic. *In hoc tandem ſcandalo.*
idem Caſtro de iuſta hæretic. punitio. cap.
20.S. Thom.in 4. quæſt.43.art.7. & 8. &
alij quos ipſi allegant, eſt vt regulam illam
de triplici veritate intelligamus nempe vitæ
doctrinæ,& iuſtitiæ, quod veritas vitæ, do-
ctrinæ atque iuſtitiæ omittēda non eſt pro- 9
pter vitandum ſcandalum: ſcandalum au-
tem in ea regula accipiamus pro ſcandalo
paſſiuo, quod eſt peccatum proueniens ex
bono,vel opere,vel dicto alterius,aut ſaltem
ex eo dicto ſeu facto,quod nec malum eſt,
nec mali imaginem habet, & contingit in
eo qui ſcandalizatur, nihil enim aliud eſt
ſcandalizari quam peccare exēplo vel cau-
ſa alterius vt bene explicat Couar. qui ſupra
num.

11 num. 4. verſic. *Eſt & aliud ſcandalũ.* Rur-
ſus præfata regula intelligenda eſt non de
omni veritate, ſed de ſola illa quæ eſt neceſ-
ſaria ad ſalutem, ſiue illa vitæ, ſiue diſciplinæ,
ſiue iuſtitiæ ſit vt præcitati DD. & præſertim
Gutier. d. cap. 38. num. 22. exponunt.

12 Exemplũ ad eam regulam poni poteſt
circa veritatem doctrinæ ex S. Thoma d.
q. 43. artic. 6. ad ſecundum. & ex Couar.
vbi ſupra num. 4. verſ. *Primum.* nec non
ex Alexandro Haléſi 2. par. quæſt. 189.
membro 6. quia non licet nec licuit vnquã
falſum docere & prædicare, vtcunq; ſcan-
dalum etiam maximum immineat, nec
poſſit aliter vitari, quam ſi falſum prædice-
tur & doceatur, cum ad ſalutem neceſſariũ
præciſe ſit non docere falſam doctrinam.
13 Circa veritatem iuſtitiæ exemplũ proponi
poteſt in iudice, quem Superior velit con-
pellere vt mutet ſuam ſententiam, quod nõ
poteſt Superior facere, niſi ſententia ſit eui-
denter iniuſta vel erronea: iuxta tradita per
Stephan. Gratia. diſ. forenſ. to. 1. cap. 147.
num. 12. & 13. & conducit idem auctor cap.
14 146. num. 13. nam ſi iudex iuſtam iudicio
ſuo dixit ſententiã, nõ mutabit eam, etiam
ſi inde Superior iratus ſcandalizetur & in
15 peccatũ ruat. Lex enim charitatis, quæ di-
ctat, vt plus te quã proximũ ames, eadem
præcipit vt plus in te quam in proximo pec-
catum euites. peccaret autẽ iudex omittẽs
veritatem iuſtitiæ, igitur veritas per iudicẽ
omittenda non eſt vt ſcandalum & ſic pec-
catum proximi euitet vt interpretantur S.
Thom. d. q. 43. artic. 7. & 8. Adrian. quod-
16 libet. 1. artic. 2. & 3. Couar. vbi ſupra num.
4. verſic. *In hoc tandem ſcandalo.* Similiter
de veritate vitæ adhiberi exemplum poteſt
in metum paſſo, qui etiam propter euitã-
dam mortem ſibi inferendam non poteſt
eligere vt aliquot peccatum mortale com-
mittat ad notata per Couar. ad 4. Decreta.
par. 2. cap. 3. §. 4. num. 3. verſic. *Primo non
eſſe metum.* vndè ait Ariſtot. 3. ethic. c. 1.
*propter quæcunque duriſsima non eſt quid
turpe agendum.*

Sic intelligitur tex. in cap. 2. de noui
17 oper. nunciat. dum vult illud, quod ita pec-
catum eſt vt nullo pacto abſq. mortali
culpa vel omittatur vel comittatur, minimè
eſſe vel committendum vel ommittendũ
ob vitandum ſcandalum: ne quod rectum
eſt, & rationi conſonum, turpiter præter-
mittatur & ita eũ textum intelligit Couar.
in regul. Peccatũ. par. 1. num. 4. verſic. *Sep-
timo ab eadem radice.*

Ex eo quod diximus regulam dicti cap.
qui ſcandalizauerit. intelligendam eſſe de
ea ſola veritate, quæ neceſſaria ad ſalutem
eſt ſiue illa vitæ, ſiue doctrinæ, ſiue denique
iuſtitiæ ſit, inferas ad tradita per Iacobum
Menoc. de recuper. poſſeſſ. remed. 1. à n.
319. quæſt. 29. vbi quærit an tunc concedi 18
debeat ante omnia reſtitutio, cum ſcandalũ
inde eſt futurum & ex glo. in ca. imprimis
2. q. 1. & alijs innumeris DD. quos citat, af-
firmat concedendam non eſſe. quod tamẽ
ex Ruin. conſ. 37. num. 3. verſ. *Nec etiam
obſtat.* lib. 4. intelligit quando imminet ſcã-
dalum & certum quodammodo eſt, ſecus
ſi dubium. Sic ſecundum Bartolum in l. 19
æquiſſimum de vſufr. & in l. ſi de meis §.
recepiſſe de arbitr. poteſt iudex cogere
partes ad cõcordiam, vt euitentur ſcandala. 20
& Decius in l. vlt. num. 6. C. de edic. diu.
Adri. tollen. & in l. ſi ſuper poſſeſſione nu.
7. C. de tranſ. ſcripſit apud iudicem eſſe
ſub ſequeſtro retinendam poſſeſſionem,
quando alias inter partes contendentes fu- 21
turũ eſſet ſcandalum. Ratio iſtorũ eſt, quia
his caſibus veritas iuſtitiæ cũ tali ſcandalo
& peccato non eſt neceſſaria ad ſalutem,
ſed damnoſa: ideoq. non eſt inconueniens
veritatem illam iuſtitiæ, quæ vel in reſtituẽ-
do ſpoliatum poſſeſſione, vel in declarãdo
ius partibus, vel in dando poſſeſſionem cõ-
ſiſtit, omittere.

Inferas item ad ſcripta per Dominicum 22
Soto de iuſt. & iur. lib. 3. quæſt. 4. artic. 2.
ad 2. & Auguſtinum Motla in empor. iur.
par. 1. tit. 2. quæſt. 30. num. 3. vbi docent
iudicem publicè exiſtentem in peccato
mortali, condemnando reum ſimilis crimi-
nis, mortaliter peccare propter ſcandalum. 23
Nam hic veritas iuſtitiæ, quæ in puniendo
ſeu condemnando reum dicti criminis con
ſideratur; non eſt neceſſaria ad ſalutem,
nempè vt ſententia tunc per iudicem illum

ferratur,

feratur, cum poſſit vel proferri per alium
iudicem, vel per eundem acta pœnitentia
24 ſui peccati. Rationẽ præfati peccati mor-
talis, quod iudex iudicando committit,
tradit ex S. Thoma Soto vbi ſupra, quia
tunc iuſtitia in vilipendium apud populum
venit, ſcilicet qui videt non habere eandem
25 vim in iudice, quam exercet ipſe in ſubdi-
tos. Dixi iudicem publice in peccato mor-
tali exiſtentem: nam iudici, qui occulto irre-
titus eſt ſcelere, quātūcunq. grauiſſimo,
niſi excōmunicatus vel ſuſpenſus ſit, ſubdi-
tos comdemnare ſiue de eodem crimine
ſiue de alio, licet: ſaltem non peccat mor-
taliter ſecundum communem ſententiam,
de qua S. Thom. 3. par. q. 64. Soto qui ſu-
pra in verſic. *Colligimus ergo ſententiam.*
Morla d. q. 30. num. 2. licet enim peccator
ſit, prudentiam habere poteſt & animum
ſeruandi vnicuiq. ius ſuum, & ad vſum iuriſ-
dictionis nō requiritur ſanctitas in perſona:
quod etiā notauit Eman. Rodrig. in ſum.
26 in ordin. iudiciar. cap. 12. num. 1. concl. 1.
vbi poſt Petrum Nauarra & Cordubam
cenſet neque iudicem publice exiſtentem
in peccato mortali, condemnando reum
ſimilis criminis, peccare mortaliter, ſi non
ſequatur ſcandalum.

27 Circa veritatem vitæ infert Ioan. Gu-
tierrez cano. qq. cap. 38. num. 22. mulie-
rem adulteram non teneri reuelare ſuum
crimen cum iactura vitæ aut famæ ſuæ, nec
hoc modo fraudatis ſatisfacere, etiam ſi a-
liter id efficere non poſſit, ſecundum re-
ceptiſſimam Theologorum & Canoniſta-
rum ſententiam, quia non eſt neceſſarium
ad ſalutem, hanc veritatem propalare cum
periculo mortis vel infamiæ, & ideo ad tol-
lendum ſcandalum mariti nempè vxoris
ipſius necem, non eſt inconueniens verita-
28 tem iſtam vitæ omittere. Et addit ille Do-
ctor quod ſi regula de qua agimus, non in-
telligeretur de ſola veritate, quæ ad ſalutē
eſt neceſſaria, multa inde ſequerentur
contra communes traditiones: ſequeretur
enim ex prælibata regula quod interroga-
tus de crimine ſuo occulto, de quo nulla
habetur ſuſpicio, obligaretur fateri illud. Et
tamen hoc eſt falſum, quia nemo tenetur
ſe ipſum prodere, quando crimen eſt oc-
cultum & omni ſuſpitione carens. Seque- 29
retur quoque cōfeſſarium de crimine pœ-
nitentis interrogatum, teneri illud propala-
re, quod nemo ex Catholicis concedet, ve-
ritatem enim illam dicere non eſt ſacer-
doti neceſſarium, imò neceſſarium eſt illi
eam tegere.

Nauarrus conſ. 5. alias conſ. 9. incip. 30
Nobilis. lib. 1. tit. de iis quæ vi met cauſ. fiu.
nu. 11. & 12. conſtituit duplex ſcandalum,
alterum ſcilicet puſillorum, à quo Matth.
18. dicitur cauendum eſſe, & alterū Pha-
riſæorum, à quo Matth. 15. dicitur non eſſe
cauendum, quia cæci ſunt & duces, cæcorū,
vt ibidem habetur, & eſt doctrina S. Tho.
ab omnibus recepta 2. 2. q. 43. art. 2. pe. &
vlt. & de ſcandalo Phariſæorum intelligit
Nauarrus regulam dicti cap. qui ſcādali-
zauerit. de reg. iur. in antiq. Vtilius eſſe ſcā-
dalum naſci, quā veritas relinquatur, ideo-
que reſoluit metu ingreſſum & profeſſum 31
religionem, ſi poſtea ad ſæculum reuerta-
tur, liberum eſſe à Religione, poſſeq. vxo-
rem ducere, non obſtante ſcandalo, quod
aliquibus pro huiuſmodi cōiugio oriretur,
quia eſſet Phariſæorum ſcandalum; nam
licet initio quo ad aliquos eſſet ſcandalum
puſillorum eo quod bona fide crederent
illum eſſe verum profeſſum aliqua ratione,
quæ ſibi videretur bona, poteſt tamē facile
fieri, vt deſinat eſſe ſcandalum puſillorum
& incipiat eſſe Phariſæorum, monendo illos
falli, reddendo rationem veram & iuſtam.

Sic Couar. in regul. peccatum. par. 2. n. 6.
in verſic. *Nono à ſupradictis* adnotat quod 32
ſi ſcandalum procedat ex ignorantia vel
infirmitate, tunc ſcandalum illud tollendū
eſt per congruas admonitiones, & interim
differri poterit ad tempus repetitio rerum
Eccleſiaſticarū cuius occaſione oritur ſcā-
dalum: ſed ſi ſcandalum ex malitia proce-
dat, repetenda ſunt Eccleſiarum bona non
obſtante ſcandalo ſecundū D. Tho. Sub-
dit tamē Couar. rationi conſonū eſſe quod
aliqui præfatæ doctrinæ S. Tho. addunt 33
nēpe quod ſi Prælatus ſperet & ſuſpicetur
minori cum ſcandalo res Eccleſiæ poſſe alio
tempore repeti, differenda eſt repetitio in

illud

illud vſq. tempus, etiam ſi ſcandalum ſit
34 malitioſum. Secundum prædicta intelligi-
tur tex. in c. nihil cum ſcandalo de præſcrip.
quo reſponſum eſt Prælatos poſſe iuſte
omittere rerum Eccleſiæ repetitionem ob
ſcandalum vitandum, atq. etiam ſecundũ
prædicta laudatur S. Thomas Cantuarien-
35 ſis Archiepiſcopus qui cum ſcandalo Regis
& totius Regni bona Eccleſiæ repetere
conatus eſt, tex. in c. ſicut dignũ de homi-
cid.

36 Sic quoque S. Thomas 2.2.q.43. artic.
pen. & vltim. concludit neminem teneri
ad relinquẽda bona ſpiritualia, neq. tempo-
ralia propter ſcandalum proximi quod pa-
titur, eo quod non acquieſcit rationi & mo-
nitioni probabili ſibi redditæ.

37 Sic denique Nauar. qui ſupra conſ. 5.
alias conſ. 9. lib. 1. tit. de ijs quæ vi met. cauſ.
fi. num. 12. aſſerit non teneri quem pati ra-
pinam, furtum, & vſurpationem iniuſtam
ſuorum bonorum eo quod raptor fur &
vſurpator ſcandalizetur per repetitionem
à ſe coram iudice competente petitam &
vſq. ad ſententiam exercitam; quia id eſſet
38 præbere occaſionem furtis, & rapinis, ideo-
que textum in cap. 2. de noui oper. nunciat.
quatenus habet, pro vitando ſcandalo relin-
quenda eſſe illa, quæ ſine peccato morta-
li relinqui poſſunt; intelligit Nauarrus de
ſcandalo puſillorum & infirmorum, non
autem de ſcandalo Phariſeorum & malig-
norum.

39 Ad propoſitum textus in d. cap. qui ſcã-
dalizauerit 3. de reg. iur. in antiq. pertinent
etiam ſcripta Patris Hieronymi Plati è So-
cietate Ieſu in libro quem edidit de Cardi-
nalis dignitate & officio cap. 28. de ſenten-
tia in conſiſtorio dicenda, vbi vt clarius li-
queat quid in ea exponenda per Cardinalẽ
ſeu conſiliarium, ſalua conſcientia fieri poſ-
ſit aut non poſſit, hunc articulum quibuſdã
quaſi pronunciatis (vt ipſe loquitur) breui
40 explicat & declarat. Primum eſt. Cũ nul-
lum impendet malum, nec eſt ratio timen-
di vllum ab vllo incommodum, tunc quidẽ
debet Cardinalis ſiue conſiliarius dicere
quod ſentit, nec aliter ei fas eſt. Atq. hoc
conſtat inter omnes nec ab vllo vertitur in
cõtrouerſiam. Alterum eſt. Quicquid mali, 41
quicquid incõmodi inſtare videatur, nun-
quã licet falſum dicere, aut aliter quã quiſ-
que ſentiat, hoc eſt probando quod proban
dũ nõ putet, aut contra improbando quod
rectum eſſe iudicet. Atq. hoc intelligitur vt
nec aperte liceat, nec tacite veluti aſſur-
gendo aut aliquo exhibendo ſigno quod
communiter ita accipi ſoleat. Tertium eſt. 42
Si malum quod ſibi Cardinalis ſiue conſi-
liarius timeat, graue ſit, malum quod pro
veritate tacenda Eccleſiæ vel Reipubli-
cæ impendeat, leue: poteſt ita ſe gerere
vt neque aſſentiat, neque diſſentiat, ni-
mirum vtendo verbis ambiguis: & hoc
etiam tempore liceret continere ſe domi,
nec in Conſiſtorium ire, aliquo quæſito præ 43
textu. Quartum ac poſtremũ illud eſt. Cũ
graue Eccleſiæ ſeu Reipublicæ damnum
imminet, tunc quodcunque malũ ſubeun-
dum ſit, ſemper expromenda eſt ſua cuiq.
ſententia: neq. vllus hic eſt diſſimulationi
locus, non tacendo, non dubio loquendo,
non fugiendo Conſiſtorium; ſed clare & li-
bere, cum ea tamen, qua decet reuerentia
& modeſtia repugnandum eſt. Si nihil aliud
Cardinalis, aut conſiliarius qui hoc facit,
officium ſuum facit: ſi autem deinde alij
impediunt, ipſe certe culpa caret. Quò ſpe-
ctat illa ſpeculatoris parabola de qua eſt a-
pud Ezechielem 33. qui ſi gladium videns
venientẽ, non inſonuerit buccina, quicquid
damni ſequutum fuerit, de eius manu re-
quiritur. Sin autem ipſe cecinerit buccina,
ſed quiſpiam negligentia ſua, quia ſe non
cuſtodiuit, perierit, ſanguis eius ſuper ipſius
caput. ſpeculator autem innoxius manet.

EX QVÆST. IX.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis in quo differat ab actione & quid ſit.*

2 *Ius parti competens ad impetrandum officium iudicis, differt ab actione. Officium iudicis impropriè dicitur parti competere.*

3 Ofi-

3 *Officium iudicis non præſupponit obligationẽ, actio autem ab obligatione oritur.*

4 *Libellus quemadmodum concipiatur in actione, & quemadmodum in officio iudicis.*

5 *Officium iudicis debet miſericorditer implorari.*

6 *Officium iudicis denegare quandoque iniuria eſt & appellari poteſt.*

7 *Qui tenetur ſolum officio iudicis, nõ cõſtituitur in mora per interpellationem; ſed is qui actione obligatus eſt.*

8 *Per actionem quis dicitur magis arcte obligatus quam per officium iudicis.*

9 *Non ita ſuccurritur habenti officium iudicis, ſicut actionem habenti.*

Per actionem dicitur efficacius quæſitum ius, quam per officium iudicis.

10 *Iuramento Notarij non ſtatur ſuper amiſſione inſtrumẽti: cum iure actionis teneatur: ſecus in eo qui ad edẽdum tenetur officio iudicis.*

11 *Quando agitur ad exhibendum actione mandati, non ſufficit probatio amiſſionis ſcripturarum per iuramentũ: ſecus ſi agatur ad exhibendum ex edicto Prætoris de edendo, ex quo oritur officium iudicis.*

12 *Iuramento adminiſtratoris non ſtatur ſuper amiſſione libri rationum & quare.*

Aduerſus dictum adminiſtratorem non obſtante dicto iuramento, iurari poteſt in litem.

13 *Iuramento paſtoris nõ ſtatur ad probandũ mortem ouiũ ſine eius culpa accidiſſe, & quare.*

14 *Quando quis tenetur ex contractu, non poteſt probare caſum fortuitum per ſolum iuramentum, niſi damnum eſſet minimũ & iurans bonæ vitæ & famæ.*

15 *Alimenta iure actionis debita peti poſſũt pro tẽpore præterito: ſecus ſi iudicis officio debeantur. & declaratur.*

16 *In alimentis præteritis ceſſat ratio pietatis, quæ in præſentibus & futuris, & ſic etiam priuilegia.*

17 *Alimenta iudicis officio debens nõ tenetur ea præſtare, ſi alimentarius habeat vnde ſe alat: ſecus ſi debeantur iure actionis.*

18 *Alimẽtarius tenetur præſtare operas præbenti ſibi ex diſpoſitione iuris alimenta, ſecus ſi alimenta ex diſpoſitione hominis debeantur.*

19 *Omnia alimenta quæ ex iuris diſpoſitione, & nõ ex teſtamẽto vel ſtipulatione debẽtur, iudicis officio debentur.*

20 *Magna differentia inter intereſſe ſortis principalis debitum ex officio iudicis, vel ex partium conuentione.*

21 *Pater ab onere dotis dandæ liberatur, ſi is qui filiam eius virginem violauit, dotem cõtulit; hoc vero nõ excuſatur, quando pater filiæ dotem largitus fuit. & quæ ſit ratio differentiæ.*

Pater tenetur tantum officio iudicis dare dotem filiæ: qui autem ſtuprum commiſit, dotem puellæ iure actionis debet.

22 *Complures differentiæ inter actionem & officium iudicis remiſſiue.*

23 *Iure actionis debetur quod ex aliqua obligatione inter partes contracta vel quaſi contracta debetur.*

24 *Ex legis diſpoſitione oritur actio, quãdo verba legis referuntur ad partem.*

25 *Quando verba legis imperſonaliter proferuntur, ius lege inductum actio eſt.*

26 *Officium iudicis inducitur, quando verba legis referuntur ad iudicem affirmãdo & referuntur exempla.*

27 *Officium iudicis inducitur quãdo actus in lege prouiſus ſua natura non ad officium partis ſed magiſtratus ſpectat. In reliquis autem caſibus ius per legem inductũ erit actio vel exceptio.*

28 *Reſtitutio in integrum officium iudicis eſt, non actio, & quare.*

29 *Si lex exprimit actionẽ, vel officium iudicis, aut exceptionem: id ſine dubio ex eadem lege inducetur, quocumque verba legis dirigantur.*

30 *Diuerſæ ſpecies officij iudicis.*

31 *Officium iudicis nobile quid ſit.*

32 *Officium iudicis mercenarium quid ſit.*

33 *Officium iudicis aduerſarium quid ſit.*

34 *Iudex officium ſuum non impertitur, niſi parte petente. & procedit tum in officio iudicis nobili tum in mercenario.*

35 *Cautio de dãno infecto debet à iudice poſtulari.*

Iura-

36 *Iuramentum ſuppletorium vt deferatur à iudice in ſupplementum probationum, an neceſſe ſit quod pars à iudice petat. referũtur contrariæ DD. opiniones.*

37 *Intellectus propoſitionis quod iudex officiũ ſuum non interponit niſi parte petente.*

38 *Quando officium iudicis reſpicit principaliter publicam vtilitatẽ, irrequiſitus illud adhibet.*

39 *An inhibitio abſque partis inſtantia decerni & exequi per iudicem poſsit.*

40 *Iudex ratione publicæ vtilitatis ne delicta maneãt impunita, ex officio ſuo parte non petente ſupplet.*

41 *Iudex ex officio parte non petente compellit ad præſtandum cautionem de nõ offendendo inimicum, & cogitur quis hanc cautionem præſtare non ſolum pro ſe, ſed etiam pro familiaribus, ſocijs, & cõſortibus, niſi illi eſſent inimici ſui.*

42 *Iudex ex officio ſupplet fauore fiſci.*
Pro fiſco quilibet agere poteſt.

43 *Iudex fauore Reipublicæ ex officio ſupplet.*
Tertius admittitur pro intereſſe Reipub. etiã ſi ſua priuatim non interſit.

44 *Iudex fert ſententiam in cauſis Fiſci & Reipublicæ nemine poſtulante.*
Iudex frumentis in foro publico vendendis ex officio pretium imponit.

45 *Intellectus tex. in l. eos & in l. iudicibus C. de appellatio.*

46 *Iudex procedit ex officio nemine petente in his, in quibus agitur de honore ipſius vel præiudicio eius iuriſdictionis,*
Sic poteſt nemine petente excommunicare vel mulctare contumaces, denegareque eis iuriſdictionem & inhibitiones facere pro ſuo honore.

47 *Quando vertitur periculũ animæ, iudex officium ſuum non petitum impertitur.*

48 *Sic in cauſa vſurarum, in quo tamen affertur diſtinctio.*

49 *Ex officio compellit creditorem paratum ad vſurarum exactionem, vt deſiſtat.*

50 *Ex officio cogit non ſoluentem decimas, vt eas ſoluat.*

51 *Similiter procedit quando vult inquirere ad correctionem peccati & ad pœnitentiam peragendam & num. 52.*

53 *Si iudex ſcit aliquem excommunicatum, debet eum ab agendo repellere, parte non excipiente.*

54 *Quando officium iudicis concernit cauſam vel actum pium, illud nemine petente exercet.*

55 *Sic in cauſa libertatis, alimentorum, dotis.*

56 *Cauſa dotis eſt cauſa pia.*

57 *Iudex poteſt cogere patrem negligentem ad dotandum filiam præ rubore virginali non petentem.*

58 *Iudex dat curatorem dementi coram ſe litiganti, & aduocatos pupillis & miſerabilibus perſonis non petentibus.*

59 *Tertius pro intereſſe pupilli auditur in cauſa illius.*

60 *Iudex Eccleſiaſticus ex officio requirit clericum à laico detentum.*

61 *Iudex in quibus caſibus officium ſuum interponere non ſolum poſsit, ſed etiam teneatur & puniatur, niſi interponat, dummodo non poſsit prætendere probabilem ignorantiam.*

62 *Iudex officium ſuum non petenti non impertitur, quando concernit priuatam tantum vtilitatem, nec concurrit periculum animæ, nec cauſa pia.*

93 *Iudex procedit nemine petente in his quæ veniunt acceſſorie & in conſequentiam petitorum in ſua cauſa.*

64 *Sic condemnat ad reſtitutionem pignoris ſoluto debito, licet hæc reſtitutio non petatur. & num. 65.*

66 *Iudicium idem eſt de his quæ veniunt in conſequentiam, quod de principali.*

67 *Sic ex officio iudex condemnat ad reſtitutionem fundi petiti vnacum fructibus non petitis.*

68 *Idem eſt de vſuris ſeu intereſſe ſi pecunia petita ſit tacito de vſuris, maximè ſtante in libello clauſula, debitam iuſtitiã miniſtrari.*

69 *Poteſt iudex ex officio condẽnare victum victori in litis expenſis non petitis, non tamen tenetur. & latius de hac quæſtione num. 72.*

70 *Clauſula qua partes de expenſis proteſtãtur,*

tur, vtilis eſt, quia per eam cenſetur interpellatus iudex vt victum victori ad expenſas condemnet.

71 Quid ſeruetur in Parlamento Franciæ & ibi notatur error Guidonis Papæ.

72 Expenſæ litis pro vt fructus & intereſſe rei petitæ debentur iudicis officio, non iure actionis niſi fuerint in ſtipulatũ deductæ.

Poſt latam ſententiam peti non poſſunt, nec peti poſſunt iudicio ſeparato.

74 Poteſt iudex in his quæ veniũt ex natura & ſubſtantia iudicij, officium ſuum parte non petente exercere ad priuatã vtilitatẽ.

Sic poteſt inducere probationes interrogãdo partes, vel repellẽdo teſtes alias in iudicio inductos.

75 Et inquirere veritatem inſtrumenti in iudicium deducti & conditionem, probitatẽ & famam teſtium productorũ, informãdo ſe ſecretè ſine citatione partis, & ſi cognouerit eos improbos eſſe, poteſt illis fidem detrahere.

76 Quãdo actioni ſui natura ineſt exceptio, poteſt iudex ex officio abſque partis petitione ſuper exceptione pronunciare.

77 Sic poteſt ex officio iubere declarari libellum vel excceptionem generalem.

78 Sic poteſt ex officio lacerare libellũ ne faciat acta fruſtratoria. & reijcere libellum deuiantẽ ab antiqua & conſueta practicã & ſtilo.

79 Sic ex officio repellit aduocatũ & procuratorẽ inhabilem. & partem calũniantẽ.

80 De ſtilo Regiæ Audiẽtiæ & cruce S. Eulaliæ, qua ſignat petitiones partiũ euidẽter impertinentes, à qua ſupplicari poteſt.

81 Poteſt & tenetur iudex agẽtẽ ſine actione repellere ex officio parte nõ oponẽte, imò ſi non repulerit, tenetur in ſyndicatu.

82 Excuſatur ſi pars ſciat actionis defectũ & non opponat.

83 Ampliatur in iudice qui habet arbitrium cognoſcendi & terminandi lites.

84 Iudex ex officio curare debet ne iudicium & acta quæ corã eo fiũt, reddãtur eluſoria.

85 Sic nemine petente inquirere poteſt an litigantium perſonæ ſint legitimæ.

86 Sic poteſt cogere procuratorem ad exhibendum mandatum vel cauendũ de rato.

87 Extenditur etiam ſi reus cõfiteretur procuratorem habere mandatum.

88 In iudicialibus niſi aduerſarius opponat de mandato, cẽſetur in procuratorẽ cõſentire: ſecus in extraiudicialibus.

Executio fieri poteſt contra falsũ procuratorem, ſi fuerit condemnatus.

89 Poteſt iudex ex officio mandare ſuperſederi in iudicio particulari propter vniuerſale.

90 Iudex appellationis poteſt ſententiã primam ſupplere in his quæ natura litis & cauſæ poſtulat.

91 Poteſt iudex ex officio repellere articulos ſiue poſitiones impertinentes, etiam ſi pars ſo ſsa ignara id non animaduerlat.

92 Poteſt iudex ex officio parte non petente ſeſe informare de quantitate, aut valore rerum vbi de debito aut rebus conſtat.

93 Sic iudex ex officio poteſt, non tamen tenetur dare primam dilationem probatoriã parti non petenti.

94 Iudex primitiuus ex officio nemine petente poteſt appellanti præfigere terminũ ad proſequẽdum appellationẽ. & an poſsit ex interuallo.

Ad iudicem ſpectat curare ne lites fiant immortales & diffugijs litigãtiũ obuiare.

95 Stilus Curiarum & præſertim Curiæ Eccleſiaſticæ circa aſsignationem dicti termini & declarationẽ deſertionis cauſæ lapſo eodem termino.

96 Non poteſt iudex teſtes & inſtrumenta numquam in iudicium inducta inducere.

97 An iudex poſsit ex officio deferre iuramẽtũ ſuppletoriũ parte nõ petẽte, examinatur quæ verior ſit opinio & refertur quid ſeruet Regia Audientia.

98 Iudex non poteſt cõdemnare vltra petita.

99 Sententia debet eſſe conformis libello.

100 Nec arbitrator poteſt condẽnare in alio quã in petitum nedum iudex ordinarius.

101 Iudex ſuper facto deducto ex vno caſu & probato ex alio, nõ poteſt ferre ſentẽtiã ſuper probato non deducto neque petito.

102 Supremi iudices ſi iudiciũ ſit corã eis intẽtatum ex vna cauſa & probatũ ex alia, poßunt ferre ſententiã ſuper cauſa probata & non deducta. & illuſtratur exemplo.

103 Su-

Digitized by Google

103 *Supremi iudices iudicare tenentur ſola facti veritate inſpecta, vt Princepe.*

104 *Supremi iudices officium ſuum parte etiam non petente interponere debent.*

105 *Iudex datus cum clauſula vt ſola facti veritate inſpecta iudicet, poteſt cōdēnare in alio quā ſit petitum, & quemadmodū intelligatur.*

106 *In cauſa parua atque in poſſeſſorio ſummariſsimo licet vnum fuerit deductū, & aliud ſufficienter probatum, tamen actor debet obtinere.*

107 *Quādo eſt vnū petitum, & poſtea diſcuſſum eſt inter partes de alia materia nō petita, poteſt iudex ſuper hoc pronunciare.*

108 *Per clauſulam,* ius & iuſtitiā miniſtrari, *narrato facto cenſetur deducta omnis actio, quæ ex narratis colligi poteſt.*

Non procedit vbi fuit intentata actio certa, neque quando ex proſequutis actor voluit ſe adſtringere ad certum remedium.

109 *Coram Principe ſufficit narrare factū & petere iuſtitiam, & intelligitur omni meliori modo.*

110 *Ad regulam quod iudex non poteſt condēnare vltra petita, terdecim limitationes Felini ad breuia capita reducuntur.*

111 *Si actione legis Aquiliæ agens ſimpliciter petij damnum emendari, iudex poteſt condemnare ad duplum. & quare.*

112 *Si accuſando aliquem peto condemnari in amputatione capitis, iudex poteſt condemnare eum ad relegationem. & quare.*

In libello accuſatorio non requiritur concluſio: quia illa ſtat in diſpoſitione iuris.

113 *Si emptor agit actione quanto minoris, poteſt iudex condemnare venditorem ad redhibendum. & quare.*

114 *Sub verbo minus, continetur etiam id quod nihil eſt.*

115 *Quando ius vel conſuetudo non permittit præſtari id quod petitū eſt, poteſt iudex cōdēnare in alio propter neceſsitatē iudicij.*

116 *Si petatur diuiſio bonorū, poteſt iudex vni aſsignare omnia bona, & eū condemnare vt ſoluat æſtimationē partis ſocio & quare.*

117 *Quare facta petitione principalis, poſsit iudex condemnare in expenſis litis.*

118 *In his quæ ſunt correlatiua ſeu connexa petitis, & ex eodem fonte procedunt, poteſt iudex ferre ſententiam.*

119 *An iudex appellationis poſsit addere, & adimere, & aliter reformare ſentētiā primi iudicis ad fauorem eius qui non appellauit. & n. 123. vbi quid ſi appellatus petat ex diuerſa cauſa. & n. 125.*

120 *Apellatus poteſt appellatione vti non minus quam appellans.*

Appellans inuito appellato non poteſt renunciare appellationi.

121 *Vt iudex appellationis ſuppleat in fauorem appellati, pars ipſa appellata præſens ſit, tenetur petere.*

122 *Beneficium reſtitutionis in integrum minori ad probandum conceſſum, efficitur commune maiori litiganti aduerſario.*

124 *An victor qui non appellauit, poſsit in cauſa appellationis aduerſarij obtinere expenſas, quas iudex primæ inſtantiæ omiſerat, vbi Stephani Gratiani limitatio improbatur.*

126 *Iudex appellationis non poteſt reformare vel ſupplere ſententiam ad fauorem appellati quādo capitula primitiuæ ſentētiæ eſſent diuerſa, & victus appellaſſet ſolū in parte & partibus. & quare.*

127 *Quid ſeruet Regia Audiētia Cathaloniæ circa quæſtionē reformādi ſentētiā primitiuam in fauorē appellati in criminalibus.*

128 *Intellectus regulæ, de qua in rubro & nigro C. vt quæ deſunt aduocatis iudex ſuppleat.*

129 *Quando pars deduxit in iudicio factum, ex quo reſultat iuris præſumptio, & eam allegare prætermiſsit, an iudex poſsit ſupplere. Vbi Menochij & Maſcardi contrariæ traditiones.*

130 *Iudex quādo ſibi vt iudici ex actis proceſſus de facto cōſtat, poteſt ſupplere in facto.*

131 *Iudex ſupplet de facto in cauſa dotis & in cauſa piæ, & ea quæ concernit publicam vtilitatem. & 132.*

133 *Iudex vbicūque videt bannitū, qui ex forma ſtatuti non poteſt eſſe in iudicio, poteſt eum repellere de facto.*

134 *Supplet de facto fauore publicæ vtilitatis vt ſit litium finis.*

135 Quando vnus ſolus litigat, iudex poteſt ſupplere de facto pro parte abſente.

136 Factum notorium non poteſt iudex ſupplere niſi allegetur, allegatum tamen non indiget probatione.

137 Conſuetudo notoria non eſt probanda, ſed alleganda.

138 Notorium non indiget allegatione, quãdo reſultat ex actis.

139 Notorium quando probari debeat.

140 Notorium an indigeat proteſtatione.

141 Exceptiones debent à parte opponi, vt iudex teneatur de illis rationem habere, etiam ſi de ipſis iudici ex actis conſtet. & referũtur complures exceptiones in exempla.

142 Pactũ de nõ petendo nõ repellit agẽtem, niſi allegetur per reũ, etiã ſi de eo cõſtet in iudicio ex confeſsione actoris. & quid de exceptione doli & metus.

143 Fallit dicta theorica in exceptionibus quæ inſunt actioni vel obligationi & quæ ſint iſtæ.

144 Quando exceptio ineſt ipſi obligationi, ſufficit allegari in allegationibus iuris: at quando venit extrinſecus, neceſſe eſt quod opponatur in proceſſu.

145 Quãdo exceptio ex eodem inſtrumento, quod executioni mandatur, euidenter reſultat, licet à parte non opponatur, poteſt iudex ex officio ſuper illa pronũciare executionem modificando.

146 Iudex qui calculi errorem agnouit, poteſt parte non petente ex officio in ſentẽtia dicere, quod addictio fiat pro tãto minus, in quantum eſt erratum in rationibus.

147 Si ex eodem contractu prouenit actio & exceptio, perinde eſt guarẽtigiata exceptio, ſicut & actio.

148 In exceptionibus, in quibus iudex, cum non oponantur, ſupplere non tenetur, an poſsit ſi velit ex æquitate.

149 Opinio Iacobi Cancerij ſuper hoc.

150 Cancerij opinio multis argumentis refutatur.

151 Quod dictum eſt iudicem poſſe ſupplere in facto, quando de facto cõſtat iudici vt iudici ex actis proceſsus, non procedit in exceptionibus & his quæ per viã exceptionis perimunt actionem: ſed in his quæ ipſo iure tollunt actionem.

Præſcriptio non ipſo iure, ſed per viam exceptionis perimit actionem.

152 Si creditor ſub cõditione vel in diem incertã agat, poteſt per iudicem ex officio repelli parte nõ opponẽte, ſi ex proceſſu cõſtet eſſe debitum conditionale vel in diem incertam.

153 In his in quibus partis conſenſus vel renunciatio nihil poſſet operari, poteſt iudex ſupplere de facto, parte non excipiente, ſi ex proceſſu conſtent.

154 Iudici numquam in cauſa concluditur quin ſemper recipere probationes ex officio ſuo poſsit.

Concluſio in cauſa cenſetur facta quo ad partes, ſed non quo ad iudicem.

155 Poſt concluſum in cauſa non poſſunt fieri interrogationes ad partis inſtantiã, bene tamen ex iudicis officio.

156 Iuramentum ſuppletorium poteſt iudex ex officio deferre etiam poſt concluſum in cauſa: ſed pars petere debet hoc iuramentum ante concluſum in cauſa.

157 Iudici numquam in cauſa concludi falsũ eſt ſecundum Menochium. quid tamẽ facere poſsit iudex poſt concluſum in cauſa.

158 In cauſis ſummarijs ſemper vſque ad ſententiam interrogationes fieri poſſunt etiam ad partis inſtantiam, quia in his iudicijs non concluditur in cauſa.

159 Iuramentum ſuppletorium loco ſentẽtiæ eſt. & Menochij opinio defenditur.

160 An Menochij opinio vera ſit. vbi auctoris ſententia.

161 Ex magna cauſa & æquitate poteſt iudex poſt concluſum in cauſa admittere probationes: dato tamen æquitatis cõcurſu iudicandum eſt contra negligentem.

162 Officium iudicis datur vbi deficit actio.

163 Seruus qui non poteſt agere, intentat officium iudicis pro alimentis.

164 Officium iudicis datur religioſo ad cõſequendum legatum, cum agere non valeat. Sic quoq. datur eidem officium iudicis cõtra Monaſterium ſi ratione ſtudiorũ vel pro reditu ad patriam contraxit debita.

165 *Iudex ex officio compellit exequutores teſtamentorum ad exequendum relicta fratribus minoribus, cũ ipſi ſint incapaces iudiciorum.*

166 *Quando Monaſterium ad bona obuenta non habet actionẽ, intentat officiũ iudicis.*

167 *Error facta calculationis quando per modum actionis retractari non poteſt, per officium iudicis retractatur.*

168 *Quando ei qui iurauit vſuras nõ repetere, præcluſa eſt via agẽdi, iudex ex oficio procedit.*

169 *Quando propter dolum partis ſublata eſt via agendi, iudex ex officio procedit.*

170 *Prouiſus in beneficio ad nutum amobili, ſi ex malitia & ſine cauſa fuerit remotus, poterit officio Superioris reſtitui in quo tamen caute eſt agendum & quare.*

Dicto beneficiato à moto nõ cõpetũt remedia poſſeſſoria, & poteſt ſine culpa & ſine cauſæ cognitione à moueri, ceſſãte malitia

171 *Pater qui ad dandum dotem filiæ iure actionis non cogitur, officio iudicis compellitur.*

172 *Præfixo per ſtatutum termino parti ad dicendum de nullitate, nõ cenſetur ſublatũ officium iudicis. & n. 175.*

173 *Si ex ſtatuto tollitur omnis actio & prohibetur omnis moleſtia, cenſetur etiã ſublatum officium iudicis.*

Sublatum eſt officium iudicis eodem tempore quo ipſa actio, quãdo ſuccederet loco actionis.

174 *Sublata exceptione, adhuc datur officiũ iudicis.*

Statutum ſtatuens terminum ad dicendum de nullitate, intelligitur tam agẽdo, quam excipiendo.

176 *Plura iudicis officio fieri poſſunt, quæ ad partis inſtantiam fieri prohibentur.*

177 *Lex ſtatuẽs præſcriptionẽ actionis, non cõprahẽdit officiũ iudicis, cũ ſint diuerſa.*

Quãto tempore præſcribatur officio iudicis.

178 *Prohibita appellatione nõ cẽſetur prohibitum officiũ iudicis & querela. Et quid in cauſis reclamationum in Cathalonia.*

179 *Prohibita appellatione nõ eſt prohibitus recurſus ad Superiorem. & quid in cauſis criminalibus.*

180 *Sublata appellatione non eſt ſublatũ ius dicendi de nullitate ſententiæ, niſi nullitas incidẽter & acceſſorie cum appellatione proponeretur. & ponũtur exempla in Cathalonia in ſentẽtijs Viſitatorũ Generalis & in ſentẽtijs cõfirmatorijs ſentẽtiarum iudicum tabulæ.*

181 *Omnes leges prohibentes appellationẽ ſeu reuiſionem ſunt odioſæ.*

182 *Sublata appellatione à diſinitiua, nõ cẽſetur ſublata ab interloquutoria.*

183 *Appellatio poteſt per priuilegiũ prohiberi. vbi de priuilegio Conſulatus Logiæ maris, quod prohibet appellationẽ, & de obſeruãtia ipſius priuilegij in Regia Audientia.*

184 *Vbicũque reus habet ius excipiẽdi poteſt implorare officiũ iudicis principaliter & loco actionis vt actori ſilentiũ imponatur,*

An debeat experiri corã iudice actoris vel ipſius rei.

Poteſt quis agere ad declarationẽ iuris ſui quando dubitat moleſtari.

185 *Vbicũque timeo ne mihi vis vel moleſtia fiat, poſſum ſuper hoc petere officium iudicis vt prohibeat.*

186 *Exemplum in ſocio finita ſocietate.*

187 *Exemplum in legatario, qui petit ſe declarari dominum & poſſeſſorem ex cauſa legati.*

188 *Contraria DD. ſententia & fundamẽta ipſius contra aſſertionem n. 184. traditam*

189 *Probatur & defenditur prior ſententia & ibi quid in praxi obſeruetur.*

190 *Reſpondetur argumentis contrarijs.*

Differentia inter l. diffamari C. de ingẽ. & man. & l. ſi contendat ff. de fideiuſſor.

191 *Ex omni cõtractu iudiciali oritur officiũ iudicis, ſuper quo proceditur exequutiuè. & an etiam verum ſit in iudicio iudicis delegati.*

192 *Cõputatio rationũ apud acta inter partes facta obtinet iudicis officio paratã executionẽ ſecus ſi cõputa fuiſſent extra iudiciũ etiam præſente tabellione approbata.*

193 *In cauſis executiuis nõ proceditur iure actionis, ſed officio iudicis implorato quis ad ſoluendum compellitur.*

194 *Iudicis officio ſiue, arbitrio relinquuntur, quæ lege non definiuntur.*

195 *Quare iudex auxilium legis appelletur.*

196 *Iudicis officio ſiue arbitrio relinquitur quando aliquid dicatur fieri incontinenti. Quæ dicatur cauſa ardua. Quis vocetur pauper. An ſit deneganda audentia. Quātū eſſe debeat tēpus torturæ. An quis ſit fideiuſſoribus relaxandus in criminalibus*

197 *Debet iudicis arbitrium eſſe regulatum & quomodo.*

198 *Regulariter iudex in arbitrarijs repræhēdi non poteſt, nec condemnari, maximè ſi habuit bonum animum.*

199 *Quæ iudicis arbitrio cōmittantur, remiſſiue.*

200 *Iudex tempore neceſſitatis ex officio cogere ad vēdedum iuſto pretio poteſt habentes victualia licet nō habeāt deſtinata ad vendendum.*

201 *Iudex dicto caſu cogere poteſt ad vēdēdū minori pretio quā attenta magna raritate rerum publicè venderentur, habita tamen aliqua ratione prædictæ raritatis, quæ iuſtum pretium auget.*

202 *Poteſt iudex tempore magnæ neceſſitatis compellere clericos pro annona Reipub. ad vendendum egentibus frumētum quod ſuper eſt alimentis ſuis & ſuæ familiæ. An iudex laicus poſſit tempore imminētis neceſſitatis ſequeſtrare grana decimarum Eccleſiaſticorum ad prouiſionem Reipub.*

203 *Poteſt iudex ſecundū caſus exigentium ſtatuere vt nō trāſportentur fruges extra territorium.*

204 *Officio iudicis poſſunt tempore famis cōpelli diuites ad dandum eleemoſinam.*

205 *Officium iudicis implorare poſſunt pauperes cōtra medicos & aduocatos vt gratis curent eos infirmos & eis litigantibus patrocinentur.*

206 *Eleemoſina officio iudicis peti poteſt, nō iure actionis.*

207 *Ex officio iudex capit res priuatorum veluti animalia pro iuſtitia exequenda.*

208 *Cōmune Ciuitatis poteſt capere animalia ad ferēdū ſalmas cauſa mittēdi frumētū in exercitum.*

209 *An his caſibus debeat emendari dānum paſſo vel pretiū offerri & an totū pretiū, & ex quibus pecunijs. & n. 211.*

210 *Debēt DD. caſibus capi animalia locari ſolita antequam alia capiantur.*

212 *Princeps quoties publicæ vtilitatis cauſa alicui ius aufert, debet dānū reſarcire quod tamen fallit duobus caſibus hic expreſſis.*

213 *Iudex ex officio publicatis etiam & didiſcitis teſtimonijs poteſt alios teſtes interrogare. Et quid in Criminalibus, & quid in Cathalonia. & quid ſi id faciat ad ſugeſtionem partis n. 215.*

Caſus in quibus teſtes didiſcitis teſtificatis recipi poſſunt.

214 *Iudex ex officio ſupplet repetendo teſtē cum declaratione ſui.*

216 *Iudex ad defenſionem in criminalibus, etiam ad inſtantiam partis didiſcitis teſtificatis nouos teſtes recipere poteſt.*

217 *Ex officio iudex repellit teſtes inhabiles & quemadmodum hoc intelligatur cum diſtinctione.*

218 *Iudex ex officio reijcit interrogatoria captioſa & quare & quemadmodum hoc intelligatur.*

219 *Iudex ex officio motu proprio reuocat attentata & dicitur officium nobile.*

23 *Iudex ex officio in criminalibus dat reo non petenti terminum ad ſe defendēdum, alias tenetur in ſyndicatu.*

231 *Iudex ex officio non petito pœnā minuit curat vt innocētia iniuſte dānati liqueat, quærit defenſiones criminoſi, aſſumit probationes innocētiæ abſētis. & an teneatur*

232 *Ex officio non petito repellit excōmunicatum agentem, & an ſimiliter periurum in quo referuntur contrariæ ſententiæ.*

233 *Ex officio iudex poteſt pro reo ſupplere ſi conſtat de calūnia accuſatoris. & an pro accuſatore ſupplere poſſit.*

234 *Ex officio inquirit fauore pupillorum in cauſa ſuſpecti tutoris.*

235 *In Cathalonia ex officio tenetur carcere relaxare milites & fœminas pro debitis ciuilib. captos & an dd. milites & fœminæ ſuo priuilegio renūciare poſſint vt capiatur*

236 *Ex officio nō petito pupillis & miſerabilib. perſonis tenetur aduocatos & procuratores aſſignare, & dare curatore prod. vo & ſuſpectū remouere, & aliū deputare. & num. 237.*

238 *Ex officio ſubuenit vaſſallis a domino opreſsis,*

239 *Ex officio non petito pronunciat appellationẽ desertã & quemadmodũ hoc intelligendum Ioannes Gutierrez ſenſerit.*

240 *Doctrina Stephani Gratiani contraria traditioni Ioannis Gutierrez.*

241 *Termini iudiciorũ regulariter cẽſentur dati fauore partium, ſicque ſi non opponãt de lapſu termini, iudex non poteſt de ipſo rationem habere.*

Reconuẽtio quæ per iura Cathaloniæ infra octo dies fieri debet, debet poſt octo dies per iudicem admitti ſi pars non oponat.

242 *Iudex in dubio debet declarare appellationem non eſſe deſertam & quare.*

243 *Iudex appellationis ex ſtilo licet nõ poſſit infirmare ſententiam, quæ per deſertionem tranſiuit in rem iudicatam poteſt tamen confirmare.*

244 *Iudex inconpetens quia ſua iuriſdictio expirauit, poteſt condemnare in expenſis & declarare appellationem deſertã, parte etiam non opponente.*

245 *Iudex procedens ex officio ſuo cõtra furem, poteſt condemnare inquiſitum ad reſtitutionem damnum paſſo, etiam ſi pars non petat.*

246 *Iudex ex officio poteſt ſe informare extraiudicialiter de cõſuetudine notoria: ſecus de ea quæ non eſt notoria, quia hæc eſt probanda. Et poteſt ſe informare ex officio denotorio. n. 248. Et ſupplere in his quæ ſunt conſuetudinis notoriæ & quomodo hoc intelligatur. n. 249.*

247 *Poteſt parte abſente & non citata informare ſe de vſu & obſeruantia reſpiciẽte ordinem iudicij: ſecus de ea, quæ ſpectat ad deciſionẽ litis, quia debet plene probari, & quæ ſit ratio differentiæ.*

250 *An iudex ſuſpectus ſuſpicione iuris & de iure, debeat ſe ex officio parte non opponente abſtinere & quid de alijs iudicibus.*

Qui dicantur iudices ſuſpecti ſuſpicione iuris & de iure.

251 *Quemadmodum ſe gerere debeat iudex qui propter ſuſpicionem ocultam velit abſtinere.*

252 *Iudex ex officio inquirit cõtra aduocatos cauilloſos & tumultuoſos & repellit aduocatum de lite pacifcentem.*

253 *Officium iudicis imploratur contra eum qui nõ patitur alicui honorem decerni. & datur etiam actio iniuriarum; & de quo honore intelligatur, vnde iura contraria conciliantur.*

254 *Prioritas in ſedendo vel eundo ſi acquiſita ſit; defendi poteſt armis, & an ſufficiat vnicus actus vt acquiratur quaſi poſſeſsio dictæ prioritatis.*

255 *An iudex officio ſuo poſsit ſolui facere debitum naturale.*

Non poteſt quis capere poſſeſsionẽ ob debitũ naturale.

256 *Iudex qui arbitrium in iudicãdo habet, poteſt compellere ad ſoluendum debitum naturale, & his creditoribus, qui efficacẽ actionem non habent.*

257 *Per iudicis officium conſulitur filijs cõtra patrem diſsipãtem patrimoniũ ſuum, ita vt dos materna filijs ſalua non ſit. Vbi de remedijs contra patrem dilapidantem bona dotalia vel aduentitia filiorum vel propria ipſius patris.*

258 *Contractus qui curſu temporis efficitur grauatorius, officio iudicis reducitur ad æquitatem & quomodo fiat. & ibi exẽplũ de obligato ad procurationem præſtandam omnibus fratribus Monaſterij, cũ numerus eorum nimis creuerit.*

259 *Iudex ex officio pœna extraordinaria punit producentem coram eo in cauſa Ciuili falſum inſtrumentũ, qui nihilominus pœna ordinaria punietur per ſuum iudicẽ in iudicio ordinario.*

260 *Sic extraordinarie punit deponentem falſum coram eo in cauſa Ciuili, licet alias exemptus ſit.*

261 *Sic quoties quis in actu iudicij eius delinquit.*

262 *Iudicis officium implorare poteſt vir claro & puro ſanguine natus, ſi alius corrupto & maculato ſanguine ortus nomen illius aſſumat, licet alias ceſſante fraude & præiudicio poſsit quis extraneum nomẽ ſumere, relicto aſcendentium, & multo magis nomen maternæ familiæ.*

263 *Inſignis artifex officio iudicis prohibere poteſt alicui vti ſuo ſigno ne inducatur cõfuſio mercium.*

264 *Iudex ex officio videns inſtantiam perituram, poteſt parte non petente deuenire ad ſententiam vt ſit finis litium.*

Sententia ferri nõ poteſt, niſi petatur, alias eſt nulla ipſo iure.

265 *Sufficit quod vna pars inſtet pro ſentẽtia, licet feratur pro eo qui non inſtat.*

266 *Iudex ex officio mittit notarium ad teſtatorem, quando venientes ab inteſtato cũ teſtari non patiuntur.*

267 *Ex officio vẽdi facit bona ex hereditate defuncti, vt poſsit cadauer illius ſepeliri.*

268 *Detentori expulſo licet non competat interdictum poſſeſſorium ad recuperandam ſuam tenutã, competit iudicis officiũ probata per eum iuſta cauſa detentionis.*

Exemplum in conductore domus ſiuſio cõductionis tempore per locatorem expulſo, qui habebat iuſtã cauſã detinendi propter expenſas in re factas vel aliam.

269 *Poſſeſſor ſpoliatus nõ probata cauſa poſſeſsionis reſtituitur. non vero detentor eiectus, ſi iuſtã detentionis cauſam non probauerit, niſi agat contra tertiũ, non cõtra verum dominum & poſſeſſorem rei.*

270 *Quid ſi eiectus non erat ſolum detẽtor, ſed loco poſſeſſoris habebatur, licet nõ eſſet poſſeſſor.*

271 *Deiectis detẽtoribus ex ſentẽtia Nattæ probata iuſta cauſa detentionis, competit remedium can. reintegranda 3. q. 1 non ſolum officium iudicis.*

272 *In dubio potius præſumitur poſſeſsio, quã detentio.*

In dubio poſſeſsio præſumitur iuſta. & declaratur.

273 *Officiũ iudicis deficiente actione datur contra eum qui cum aliena iactura locupletatur.*

274 *Sic datur officiũ iudicis aduerſus rẽ iudicatã, quæ propter ceſſationẽ cauſæ & propter ius ſuperueniẽs cæpit iniqua fieri & ibi quatuor remedia ad impugnandã rem iudicatam.*

275 *Iudicis officium datur aduerſus ſentẽtiã & rem iudicatam notorie iniuſtam.*

276 *Et vbi pars ex diſpoſitione ſtatuti non poſſet allegare nullitatẽ, iudex ex officio poſſet illam attendere.*

Declaratur conſtitutio 6. tit. de appellatiõs.

277 *Nullitas notoria quæ ſit.*

278 *Ei qui propria auctoritate poteſt & vult aliquid facere, datur petenti officium iudicis, vt illi aſsiſtentiam & familiã cõcedat ad vitanda ſcãdala, tenerurq. iudex dare abſque partis citatione.*

279 *Contraria opinio Iacobi Cancerij impugnatur, & prior exemplis à foro petitis confirmatur.*

280 *Debet dicto caſu iudicem adiens proteſtari quod vult vti propria auctoritate, alias requireretur citatio, & amitteret ille ius propriæ facultatis.*

281 *Debet iudex dicto caſu quantum fieri poteſt, certus fieri partẽ poſſe propria auctoritate vti.*

282 *Quando iudex procedit ex officio, an requiratur citatio partis.*

283 *Ex officio iudex prohibet partibus acceſſum ad poſſeſsionem propter rixas vitandas.*

Sic prohibet ne vnus tranſeat ante domum alterius.

Sic timentem inimicum facit aſſociari per ſuam familiam.

284 *Iudex quando proceſsit ex officio, citari poteſt ad defendendum quod fecit: ſecus quando ad partis inſtantiam proceſsit, & quæ ſit ratio differentiæ.*

285 *Quando Iudex ex officio agit, an poſsit fidem adhibere teſtibus non iuratis.*

An poſsit iudex habẽs arbitriũ pronũciãdi vel facultatẽ iudicãdi ſola facti veritate inſpecta, vel ſi datus ſit cũ clauſula vt arbitrio ſuo adhibeat fidem teſtibus.

286 *Quotieſcũq. debet ſtari aſſertioni alicui, ſemper debet præcedere iuramentum, & ibi multa congeruntur exempla.*

Quid in iudice iudicante ſecundum propriã conſcientiam.

Quid in viro nobili & magnæ excellentiæ.

287 *Si conuenerit ſtandũ eſſe ſimplici verbo creditoris circa damna & intereſſe, creditor tamen tenebitur iurare de calumnia ſi à debitore petatur.*

288 Quan-

288 *Quando iudex procedit ad informandum animum ſuum, poteſt teſtes ſine iuramēto recipere.*

289 *An officium iudicis concurrat cū auxilio ordinario.*

Actio communi diuidundo concurrit cum officio iudicis.

Actio in rem, concurrit cum officio iudicis.

290 *Verum eſt, vbi datur remedium ordinarium, denegari extraordinarium, ſi tamen extraordinarium vtilius non ſit ordinario: alias ſecus.*

291 *Minori habenti remedium ordinarium, non denegatur reſtitutio in integrum, quoties per hanc plenius illi ſubuenitur.*

Reſtitutio in integrum eſt officium iudicis.

292 *Vtrum iudex motu proprio parte nō petēte poſſit concedere minori reſtitutionem in integrum. & quid in Eccleſiis.*

293 *Si minor rem venditam repetat, videtur petere reſtitutionem in integrum in conſequentiam.*

294 *Iudex Eccleſiaſticus an ſupplere poſſit negligentiam iudicis laici & econuerſo.*

295 *Ex officio tenetur procedere iudex inquirendo, & puniendo delicta, & purgando Prouinciam malis hominibus.*

296 *Corpora exhumari facit, vt appareat an vulnera ſint lætalia. Et an tunc ſit obtinēda licentia à Vicario.*

297 *Dicitur iudex ex officio procedere in Criminalibus, quando procedit per viam inquiſitionis, non accuſationis.*

298 *Iudex etiam in Criminalibus ad priuatam vtilitatem non procedit officio ſuo, niſi petatur: bene tamē ad vtilitatem publicā. Sic in criminibus publicis. & an in crimine adulterij marito non petente.*

299 *Modus procedendi per inquiſitionem extendit ſe ex diſpoſitione Iuris Canonici ad omnia crimina.*

300 *Per electionē actionis Ciuilis intentatæ à parte, non eſt præcluſa iudici via criminaliter ex officio procedendi, nec iſto caſu iudex criminaliter procedendo, pendente iudicio ciuili à parte introducto, dicitur attentare, imo tunc iudici pars adhærere poterit.*

301 *In Cathalonia regulariter in omni crimine proceditur per inquiſitionem, & proceſſus criminales sūt fiſci, licet aliquādo accedat partis inſtantia, quæ acceſſoriè venit. & ſic reputatur proceſſus fiſci, non partis inſtantis & quis ſit effectus.*

Si tamen iudex moueretur ſolum ad partis inſtantiam, perinde erit ac ſi procederetur ad ſolam partis inſtantiam, quamuis ſecus ſit in cauſa. & quæ ſit ratio differētiæ.

302 *Quid ſeruetur in Regno Neapolitano, & quid in Regno Franciæ.*

303 *Iudicis officium exuberat in deuiando ſcandala, rixas. & facti viā. & ibi multa traduntur exempla.*

304 *Si parantur arma contra poſſeſſorē beneficij ad vim inferendam, iudex etiam laicus de cauſa cognoſcit.*

305 *Quēadmodū Regiū Cōciliū ex officio nobili & regia regalia cognoſcat de recurrētibus ad illud ab oppreſſione Eccleſiaſticorū.*

306 *An & quando ad vitanda ſcādala & rixas poſſit iudex ex officio ſequeſtrare poſſeſſionem apud tertium.*

307 *An præceptum iudicis inhibitorium de non turbando aliquem in poſſeſſione, reſoluatur in ſimplicem citationem ſtante comparitione inhibitio.*

308 *Plures caſus in quibus iudex procedit ex officio, remiſſiue.*

309 *An iudex officio ſuo nobili poſſit partes in cauſa ciuili cogere ad cōcordiā & cōpromiſſum.*

310 *Caſus fallentiales huius regulæ.*

311 *Propter metum ſcandali & armorū iudex nō debet ſtatim cōpellere partes ad trāſactionē ſi poſſit occurrere celeriter expediēdo cauſā vel ſequeſtrādo poſſeſſionem ſine præiudicio partiū, vel cogēdo partes cauere de non offendendo & innouando.*

312 *An in cauſis criminalibus poſſit iudex officio ſuo cogere partes ad concordiam.*

313 *Vbi eſt timor probabilis rixæ, poteſt iudex ex mero officio ſine alicuius partiū petitione cogere eas ad pacē id eſt ad præſtādū mutuam cautionem de ſe non offendendo.*

An hæc cautio ſit præſtāda ſolū hypotheca bonorum, vel etiam cum fideiuſſoribus.

Si fuerit præſtita ſine tēporis præfixione, expirat finito officio iudicis Loci.

314 *Litis*

314 *Litis conteſtatio an requiratur quando iudex ex officio procedit.*

315 *Quando iudex ex officio ſine cauſæ cognitione procedere poſsit.*

316 *Quæ iudicis officio expediuntur, partibus abſentibus expediri poſſunt.*

317 *Officium iudicis propter clauſulam (ius & iuſtitiam miniſtrari) parte alias non petente impertitur.*

318 *Si iudex poteſt aliquid ex officio facere, & non faciat, an incurrat aliquam pœnã vbi late diſtinguitur & explicatur.*

319 *Officio iudicis quanto tempore præſcribatur, & quantum duret vt implorari, poſsit.*

320 *Quid quando officium iudicis mercenarium, deſeruit actioni.*

321 *Quid quando deſeruit exceptioni.*

322 *Quando of, cium iudicis habet cauſam ex iure, quod in futurum ſemper inſtat, ſemper durat, quia ſemper naſcitur. & declaratur exemplo.*

323 *Quando grauamen eſt ſucceſsiuum, nũquam præſcribitur tempori ad appellandũ.*

QVÆ POSSIT AVT DEBEAT EX OFFICIO IVDEX,

QVÆST. IX.

DIFFERT
1 officiũ iudi
cis ab actio
ne, vt explicat Bar-
tol. in l. 1.
ff. de iuriſ-
dict. om.
iudic. n. 10
quia actio
cõpetit par
ti & eſt ius petendi in iudicio quod ſibi à
parte debetur, in princ. Inſtit. de action. of-
ficium autem iudicis, eſt ius competens
ipſi iudici & eſt ius faciendi ea quæ ſibi vt
iudici facienda incumbunt l. ius dandi &
ibi DD. ff. de offic. præſid. & quamuis offi-
2 cium iudicis detur ad commodum partis,
ideoque parti competat ius impetrãdi of-
ficium iudicis, vnde improprie dicitur par-
ti competere officium iudicis, adhuc ta-
men hoc ius impetrandi officium iudicis,
non eſt idem quod actio: ſed ſimilitudinẽ
habet cum ea, l. actionis verbo ff. de actio.
& oblig at. vt declarant gloſ. & Dyn. in
princ. Inſt. de actio. & Bart. qui ſupra n. 10.
& 11. eſt enim differentia quia actio ori-
tur regulariter ex obligatione l. licet §. ea 3
obligatio ff. de procur. officium iudicis nõ
præſupponit obligationem l. qui per collu-
ſionem ff. de actio. empt. l. quintus ff. de
annu. legat. quare ſuper actione debet for- 4
mari libellus concludendo partẽ teneri ad
aliquid dandum vel faciendum, ſuper of-
ficio autem iudicis fieri debet libellus cõ-
cludendo iudicem debere vel poſſe facere
id quod petitur. Hinc etiam officium iudi-
cis debet miſericorditer implorari quia nõ 5
præcedit obligatio ſed iudex ex officio ſuo
poteſt facere, licet quandoque eſſet iniu- 6
ria ſi denegaret vt l. 1. §. pen. ff. de aqua
quoti. & æſti. ideoq. eſt inducta appellatio
à ſententia ſuper officio iudicis lata ſi de-
neget vt l. 1. C. ſi ſæpi. in integr. reſti. poſtu.
Bar. in l. 1. ff. de iuriſd. om. iud. Felin. in c.
per tuas de teſtib. & notat Anton. Lazari.
qq. canonic. par. 1. ſectio. 1. quæſt. 18. num.
20. poſt dd. Bart. & Felin. iudicem iniu-
riam inferre denegando officium ſuum
nobile impartiri petenti, ideoque appella-
ri poſſe. Inde quoque fit quod per inter-
pellationem factam parti, quando ſolum 7
officio

Digitized by Google

officio iudicis cogi poteſt, non conſtituitur
in mora vt loco citato Bart. probat, & pro-
batur l. cum poſtulaſſem iuncta doctrina
Bartoli ff. de dam. infect. quia iudex cogit
partem hoc facere: non autem pars eſt
obligata ad hoc faciendum, vndè eſt à iu-
dice poſtulandum ſeu impetrandum, non
à parte. optimè Stephá. Gratia. diſceptat.
forenſ. tom. 2. cap. 262. num. 26. vbi ait
obligatum actione conſtitui in mora per
interpellationem l. mora ff. de vſur. l. ſi ex
legati ff. de verb. oblig. non autem eum
qui tenetur officio iudicis, quia requiritur
litis conteſtatio ex Corne. conſ. 205. lib. 2.
8 Inferas quod per actionem quis dicitur
magis arcte obligatus quam per officium
iudicis d. l. qui per colluſionem §. fin. ff. de
acti. emp. d. l. quintus ff. de annu. legat. Grat.
9 reſponſ. 21. ad fin. lib. 1. vnde non ita ſuc-
curritur habenti officium iudicis, ſicut ei
qui habet actionem cum per eam dicatur
efficacius quæſitum ius, quam per officium
10 iudicis. Gozadi. conſ. 103. num. 18. Deci.
in l. 1. ff. de iuriſdic. om. iudic. quia propter
non ſtabitur iuramento notarij ſuper amiſ-
11 ſione inſtrumenti cum teneatur iure actio-
nis Io. de Amicis conſ. 101. in fin. Bald. in
l fin. C. de eden. & poſt Io. Andre. Innocē.
Abbat. & alios Seraphinus priuil. iuramē.
37. num. 8. in fin. quod non eſt in eo qui te-
netur ad edendum officio iudicis Bero. cōſ.
9. num. 5. lib. 3. cum alijs per Burſat. conſ.
285. num. 13. lib. 3. late Gratian. d. cap.
261. à num. 18. vbi diſſerit quando allegās
amiſſionem ſcripturæ, iuramento probet
amiſſionem & præſertim num. 46. & 47.
11 tradit quibus caſibus poſſet agi contra ali-
quem ad exhibendum actione mandati
vel alia actione, non ſufficere, ſi vellet per
ſuum iuramentum probare amiſſionem
ſcripturæ, quæ petitur exhiberi; ſed requi-
ri probationes manifeſtiſſimas l. ſi credi-
tor C. de pignor. acti. Alex. conſ. 58. num. 5.
lib. 1. at quando teneretur ad exhibendum
non iure actionis, ſed officio iudicis ex edi-
cto prætoris de edendo, ex quo oritur of-
ficium iudicis l. ſi quis ex argentarijs §. ex
hoc edicto ff. de edend. l. 1. C. eod. tit. tūc
poſſe ſolo ſacramento amiſſionem rei pro-

bari glo. in c. cum olim. 1. nom. in verb. *ſi-
ne repræhenſione* de priuil. Bart. in l. ſi quis
ex argentarijs §. pen. de eden. & in l. huiuſ-
modi §. ſi ita de legat. 1.
Facit Muñez de Eſcobar de ratiocin. 12
cap. 10. num. 2. & 3. vbi quod cum admi-
niſtratori ex natura ſui officij incumbat li-
brum rationum conficere & illum diligē-
ter cuſtodire, ſi dicat confeciſſe ſed perdi-
diſſe eum, non eſt illi credendum etiam ſi
iuret, niſi alias caſu fortuito illum perdidiſ-
ſe probet: & inde ſimilem conſtituit iſte
auctor regulam in omnibus qui iure actio-
nis ad aliquid cuſtodiendum tenentur, &
num. 39. addit quod aduerſus dictum ad-
miniſtratorem non obſtante præfato iura-
mento locum habet iuramentum in litem.
Et optimè cap. 18. num. 37. & 38. docet 13
non ſufficere ſolum paſtoris iuramentum
ad probandum mortem ouium ſine eius
culpa interueniſſe, cum paſtor conuenia-
tur iure actionis & non officio iudicis & 14
ſubdit ex Maſcardo & alijs quod vbi quis te-
netur ex cōtractu, nō poteſt probare caſū
fortuitū per ſolū iuramētū niſi damnū eſ-
ſet minimū, & iurās vir bonæ vitæ & famæ.
Similiter cum per actionē quis arctius 15
obligetur quam per officium iudicis, inde
fit quod alimenta debita iure actionis, etiā
pro tempore præterito peti poſſunt ſecus ſi
alimenta iudicis officio deberentur: tunc
enim ſolum peti poſſunt futura, niſi alimē-
tarius ad ſe alendū pro tempore præterito
pecuniam mutuo accepiſſet, quia tunc pe-
tere poſſet dicta alimenta præterita aut di-
ctum debitum pro alimentis contractum,
ita Bart. in l. libertis quos §. manumiſſis ff.
de alimen. & cibar. legat. & in conſ. 211.
Paul. de Caſtro in l. diuortio num. 6. ff. ſolu.
matrim. Caualcā. in tractat. de tutor. num.
241. Laur. de Pinu conſ. 67. num. 16. Af-
flic. deciſ. 10. num. 3. & 4. Surd. de alimēt.
ti. 1. quæſt. 32. num. 40. Anton. Gomez in
l. 80. Tauri num. 13. alios congerit ad hoc
Cancer. var. par. 1. cap. 16. de alimen. num.
19. in noua editio. & rationis ratio eſt quo-
niam in alimētis præteritis ceſſat ratio pie- 16
tatis quæ in præſentibus & futuris viget,
ideoq. ceſſant & priuilegia quæ alimētis fu- 12
turis

turis cōcedūtur, vt notat Scaccia de appel-
17 la. q. 17. limit. 17. n. 14. Sic etiam quando quis tenetur ad alimēta iudicis officio, non tenetur ea præſtare ſi alimentarius habeat vndè ſe alat vt not. in l. ſi quis à liberis §. ſed & ſi filius & ibi Bar. & DD. ff. de liber. agn. ſecus ſi debeantur iure actionis l. libertus quos §. manumiſſis & ibi Bartol. & alij ff. de alimen. & cibar. legat. Bald. in l. de ali-
18 mentis C. de tranſact. Hinc etiam alimentarius tenetur præſtare operas ſuas illi qui ei alimenta præſtat, quando alimenta debentur ex diſpoſitione iuris: ſecus ſi ex diſpoſitione hominis debeantur, Bart. in dict. l. diuortio num. 3. & Paul. num. 10. glo. in
19 l. ſicut ff. de oper. libert. Capici. deciſ. 24. Stepha. Bert. an. conſ. 177. num. 5. volu. 2. omnia autem alimenta quæ debentur ex iuris diſpoſitione, & non ex teſtamento vel ſtipulatione, debentur iudicis officio, Lara in l. ſi quis à liberis §. ſoluere ff. de liber. agnoſc. Vincen. de Fran. deciſ. 605. nu. 8. Fabia. de Anna conſ. 71. Anton. Theſaur. deciſ. 44. quod tamen limitat Cancer. dict. par. 1. c. 16. n. 36.

20 Sic etiam percipitur differentia quam multis comprobat Flamin. Cartar. deciſ. 38. de intereſſe ſortis principalis debito ex officio iudicis, vel ex partium cōuentione, nam primo caſu creditor recipiens ſortē principalem ſibi debitā, nō poteſt poſtea petere intereſſe, etiam ſi ſortem recipiendo de intereſſe proteſtatus ſit, quod eſt verum ſi creditor ſortem recipiens expreſſe debitorem liberet à ſorte ſecus ſi ſimpliciter ſortem recipiat cum dicta proteſtatione. Secundo autem caſu in quo intereſſe ex conuentione partium deberetur & ſic iure obligationis & actionis ſi creditor ſortem recepiſſet & debitorem à ſorte ſoluta liberaſſet, ſaluo iure ſui intereſſe, non diceretur tunc intereſſe remiſſum ſed peti poſſet quia actio & obligatio de intereſſe poſſet per ſe ſubſiſtere. hæc diſtinctio eſt de mēte Bartoli & aliorum in l. ſi. ff. de eo quod certo loco & ſecundum eam deciſum fuit in rota Reipublicæ Genuenſis teſte Cartario d. deciſ. 38. num. 17.

21 Huc ſpectat quod ſenſit Petrus Fontanella de pact. nup. tom. 2. clauſ. 5. glo. 5. p. 1. à n. 108. vbi cū quæreret diſcriminis rationem quare pater ab onere dotis dādæ liberetur, ſi is qui filiam eius virginem violauit, dotem contulit, hic vero non excuſetur, quando pater filiæ dotē largitus fuit, exiſtimat differentiæ cauſam eſſe quia ex recepta & communi opinione pater tenetur tantum officio iudicis, non iure actionis ad dādum filiæ dotem vt late defendit Andre. Fachin. controuerſ. iur. lib. 13. cap. 78. Spino de teſtam. glo. 10. num. 32. qui autem ſtuprum cōmiſit, dotem puellæ iure actionis debet, nimirum præcedente obligatione ex delicto inter virum & mulierem contracta, qua ille damnum illatū reſarcire tenetur vt inſtitut. de obligat. quæ ex delic. naſcun. iuncto tex. in cap. 1. de a-
dulter. Complures differentias inter actio- 22
nem & officium iudicis tradunt Purpurat. in l. 1. à n. 116. ff. de iuriſd. omn. iudic. Sebaſtia. Sapia in l. ius dicentis nu. 47. & 51. ff. illo tit. Aretin. in pri. inſtitut. de actionib. num. 5. Iaſ. num. 60. & ſeqq. Benincaſin. 315. & ſeqq. & in §. ſeq. num. 457.

Quomodo dignoſcatur oriri actionem 23
vel officium iudicis, prima regula eſt iure actionis deberi quæ ex aliqua obligatione inter partes contracta vel quaſi contracta debentur, vt notant Bart. in l. 1. num. 10. ff. de iuriſdict. omn. iudi. Stepha. Gratia diſcep. foren. tom. 2. cap. 262. num. 23. Anton. Oliban. de actio. par. 2. lib. 1. cap. 14. num. 41. Petr. Fontanell. d. clauſ. 5. glo. 5. par. 1 num. 114. Anton. Gomez in l. 80. Taur. num. 13.

Ex legis autem diſpoſitione oritur actio, 24
quando verba legis referuntur ad partem vt in l. 2. ff. ad leg. Aquil. ibi. *quanti ea res in eo anno plurimi fuerit, tantum æs dare domino damnas eſto*. Bald. in rubr. C. de cōdic. ex lege, Bart. in l. 1. num. 6. ff. illo titul. & Iaſ. num. 6. Oliba. de action. par. 1. lib. 3. cap. 3 num. 70. Fontanell. d. clauſ. 5. glo. 5. par. 1. num. 113. Sed & quando verba legis 25
imperſonaliter proferuntur, eo caſu ius lege inductum actio eſt vt in auth. ſacramenta puberum C. ſi aduerſ. vendit. ibi. *cuſtodiantur*, Bart. in l. Arriani C. de hæretic.

Digitized by Google

26 retic. Oliba. d. cap. 3. num. 72. At officium
iudicis inducitur, quando verba legis refe-
runtur ad iudicem affirmando, hoc eſt cũ,
factum committitur iudici explicãdum di-
recto vt reſtituere in integrum, decernere
alimenta, mittere in bonorum poſſeſſionẽ,
decernere bonorũ poſſeſſionem, decreta
27 interponere l. iubere cauere ff. de iuriſdic.
omn. iudic. vel quando actus in lege iubẽ-
te prouiſus vetante vel permittente eſt ta-
lis qui non poteſt pertinere ad officium
priuati, ſed debet ex natura ſua pertinere
ad officium Magiſtratus licet ad priuati
vtilitatem expectatur, in reliquis autem
caſibus quocunque verba legis dirigan-
tur, erit ius per legem inductum, actio vel
exceptio, Salicet. in l. 1. C. de condic. ex le-
ge Bart. Bald. & Iaſ. vbi ſupra Oliba d. cap.
3. num. 71. & num. 73. Fontanell. d. clauſ.
5. glo. 5. par. 1. num. 113. Lara de anniuer-
ſarijs li. 2. c. 8. num. 45. Ceuall. commun.
28 contra commun. quæſt. 536. num. 12. Et
quod reſtitutio in integrum ſit officium iu-
dicis, non actio, probat Bart. in l. in cauſæ 2.
nominis num. 2. ff. de minorib. 25. anno.
tunc quia verba edicti de minoribus refe-
rũtur ad iudicem. ibi. *Quæ res erit aduertã.*
tum etiam per tex. in l. quod ſi minor ff.
29 de minorib. Sane hæc dicta ſint in caſibus
dubijs & vbi in ipſa lege non diſponitur
quale ſit ius ipſa lege inductum, nam ſi lex
ipſa exprimit appellationem actionis, aut
officijs iudicis, vel exceptionis, vt quia ait
competere actionem, vel dari officium iu-
dicis, aut exceptionem, id procul dubio ex
eadem lege inducetur quocunque verba
legis dirigantur vt Bart. in d. l. Arriani no-
tat, & poſt eum animaduertit Oliba. d. c.
3. num. 75.

30 Tres ſpecies officij iudicis ponit Bartol.
communiter receptus in l. 1. num. 12.
ff. de iuriſd. ſcilicet nobile, mercenarium,
& aduerſarium, latè de officio iudicis no-
bili mercenario perſecutorio extraordi-
nario generaliſſimo & ſimilibus ſpeciebus
Rebuf. in l. actionis verbo 34. ff. de verb.
ſig. & in l. pecuniæ verbum 2. 178. §. per-
ſecutionis & §. hoc verbum eod. Additio
ad Azon. in ſum. rub. inſtit. de offic. iud.
Neuiza in ſylua nupti. li. 3. num. 31. Cora-
ſi. in d. l. 1. ff. de iuriſ. omn. iud. Ceuall. q.
40. Garcia de nobilit. gloſ. 5. nu. 20. Offi- 31
cium iudicis nobile eſt quod per ſe ſtat ve-
luti quando iudex inquirit, reſtituit in inte-
grum, dat tutores, interponit decreta &
huiuſmodi ſiue ſuo motu ſiue ad petitionẽ
alterius faciat. Mercenariũ eſt quod per ſe 32
non ſtat ſed deſeruit actionis quæ in iudi-
cio proponitur. Aduerſarium, eſt quod nõ 33
deſeruit actioni ſed ei aduerſatur nempe
quando loco exceptionis directe proponi-
tur vel deſeruit exceptioni propoſitæ.

§. I.

TRadũtur generales quædã in hac ma- 34
teria propoſitiones & cõcluſiones quas
opere pretium erit percurrere intelligere
& declarare. Et imprimis in ore omnium
DD. eſt illa quod iudex officium ſuum nõ
impertitur niſi parte petente ex l. 4. §. hoc
autem iudicium, vbi Bart. & omnis ſchola
DD. notat ff. de damno infect. l. de pupillo
§. qui opus & ibi glo. *auctore* ff. de oper.
noui nunci. l. 2. in pri ibi *Vt prætor aleatur*
ff. de curat. bon. dan. l. 1. §. magiſtratibus in
pri. ibi. *ſi moniti* ff. de magiſtr. conuen. l. ſi
quis inſtituatur ff. de hæred. inſti. Gomeſ.
in §. ſi. num. 37. inſt. de actio. Boſſi. in prac.
crim. tit. de inquiſitione num. 72. Bart. in
ſuis qq. q. 14. num. 1. Ripa in d. §. hoc au-
tem iudicium num. 38. vbi ait procedere
& in officio iudicis nobili & in mercena-
rio: Mendoça de inhibitionib. q. 54. Mu-
ñoz de Eſcobar de ratiocin. cap. 8. num. 9.
& 10. Oliba de action. par. 1. lib. 3. c. 3. n.
71. & 72. vbi licet officium iudicis compe-
tat iudici, ſicut actio competit parti, aſſe-
rit quod tamen illud iudex petenti conce-
dit. Tiraquel. de priuilegijs piæ cauſæ priui l.
152. Barboſa in l. ſi cum dotem in prin.
num. 44 ff. ſolut. matrim. Cacialup. in re-
pet. l. admonendi num. 171. de iur. iuran.
Aloyſi. Ricci. in collectan. deciſio. par. 2.
collect. 411. Paris de Puteo de ſyndica. §.
Iudex qui poteſt. num. 5. vbi quod iudicis
officium intelligitur habere conditionem
ſi fuerit poſtulatũ. Sic dicit tex. in d. §. hoc 35
autem

autem iudicium. quod cautio de damno
36 infecto debet à iudice poſtulari. Hinc iuramẽtum ſuppletorium vt deferatur à iudice in ſupplemẽtum probationum, neceſſe eſt quod pars à iudicē petat & non poteſt iudex illud deferre niſi pars ob eo petat vt deferat, ſecundum communem opinionē de qua teſtātur eam tenẽtes Capici. deciſ. 35. num. 1. Maranta de ordin. iudici. 6. parte tit. de iuramento, eius differentia & vſu. 6. requiſito num. 10. Menochi. de arbitrar. iudic. caſu 464. num. 28. Plotus de in litem iurando §. 5. num. 8. imò peti debet ante concluſionem in cauſa vt ijdem DD. ſtatim aduertunt, eandē tenuerunt Ruin. conſ. 35. num. 6. li. 5. Bart. in l. admonendi num. 60. de iur. iuran. Anton. de Butri. in cap. fin. de iur. iuran. Angel. & late defendens Iaſ. in d. l. admonendi, quamquam Stepha. Gratian. deciſ. 36. ex num. 11. contrarium cenſet ſcilicet iudicem poſſe parte etiam non petente deferre huiuſmodi iuramentum ſuppletorium & quidē quãdocunque ſibi videbitur etiam poſt non cluſum in cauſa, quod aſſeruerunt Alex. conſ. 53. num. 5. lib. 1. Abbas in d. cap. fin. §. fane ad fin. de iur. iuran. Maſcard. concluſ. 954. num. 47. Seraphin. de priuilegijs iuramenti priuil. 33. num. 195. Aluar. Velaſq. conſultatio. 43. nu. 19. lib. 2. de cuius opinionis veritate cito dicam.

37 Intellectus præfatæ propoſitionis quod iudex officium ſuum non interponit, niſi parte petẽte, optimè elicitur ex diſtinctione Bartoli in d. §. hoc autem iudicium. n. 2. vbi non nullos caſus diſtinguit quibus & alios addam & res efficietur iudicio meo
38 clariſſima. Primus caſus eſt quando officiũ iudicis reſpicit principaliter publicam vtilitatem, & tunc iudex irrequiſitus officium ſuum adhibet, l. congruit l. illicitas ff. de offic. præſidis §. 1. & §. quoniam vero in auth. vt nulli iudic. ita præter Bartolũ Paulus Alexan. & Ripa in d. §. hoc autem iudicium. Salycet. in l. abolitio C. de abolitionib. Guillel. Benedict. in c. Rainuntius num. 60. par. 1. de teſtam. Stepha. Gratia. deciſ. 106. num. 3. Baldus Nouel. in tract. de dote 6. par. priuilegio. 18. n. 1. Anton.

Gomez l. 36. taur. num. 2. vbi quod quotieſcunq. bonum publicum verſatur, iudex debet ſe interponere. Mendoça de inhibitio. q. 54. vbi tractat an inhibitio abſq. 39
partis inſtantia decerni & exequutioni demandari poſſit per iudicē. Sic dō Ludouic. à Peguer. tom. 1. dec. 196. num. 20. dicit 40
iudicem ratione publicæ vtilitatis quæ verſatur ne delicta remaneant impunita, ſeu inſufficienter punita iuxta l. ita vulneratus ff. ad leg. Aquil. ex ſuo officio parte non petente ſupplere. Hinc iudex ex officio 41
parte non petente compellit ad præſtandum cautionem de non offendendo inimicum vbi eſt timor probabilis rixæ & ne partes veniant ad arma vt tradit Vincen. de Franchis deciſ. 359. late Iacob. Cancer. var. par. 2. cap. 11. ex n. 50. in noua editio. quam cautionem non ſolum quis cogitur preſtare pro ſe ſed etiam pro familiaribus ſocijs & conſortibus, Gomez var. reſol. lib. 3. cap. 7. num. 16. niſi illi eſſent inimici ſui & maleuoli vt declarat Stepha. Gratian. deciſ. 133. ex num. 8. Hinc etiam fauore 42
fiſci iudex ex officio ſupplet Bart. in l. ſi vacantia C. de bon. vacan. lib. 10. Marſil. in ſingula. 570. Peguer. d. deciſ. 196. num. 21. & in prax. ciuil. rub. 27. num. 55. nam & fiſcus adeo priuilegiatus eſt vt quilibet pro eo agere poſſit Bart. poſt gloſ. in rubr. ff. de popul. actio. Peregri. de iur. fiſc. lib. 7. ti. 2. num. 17. Similiter iudex fauore Reipub. 43
ex officio ſupplere poteſt iuxta notatã per Feli. in c. cum ſuper de ſenten. & re iudic. num. 14. vbi aſſerit licet tertius non habens intereſſe in cauſa, admitti non poſſit ſi ſe opponat, tamen illum debere admitti pro intereſſe Reipub. etiam ſi ſua priuatim nihil interſit, & notauit Bar. in l. vbi pactum num. 10. & 11. C. de trãſacti. Propterea iudex fert ſentẽtiam in cauſa fiſcali vel Rei- 44
pub. nemine poſtulante Catal. de Boncompagnis de Syndicatu num. 134. licet alias ſit contra l. ad peremptorium de iudici. Sic frumẽtis in foro publico vendendis ex officio imponit pretium Guid. Pap. ſingul. 304. & 306. Hinc quoq. exponuntur tex. 45
in l. eos in fin. & in l. iudicibus C. de appellatio. vbi iudex officium ſuum exercet nõ

petente

petẽte parte, quia reſpicit reuerentiam alterius iudicis quæ eſt perſona publica, vt explicat Bart. in d. §. hoc autem iudicium n. 1. & 2.

46 Similiter quãdo agitur de honore ipſius iudicis & generaliter in iis in quibus paratur præiudicium iudici vel iuriſdictioni, cum & hæc publica cauſa ſit, poteſt iudex exercere officium ſuum nemine petente, Bar. in l. ſi quis libertatem ff. de peti. hæred. Ripa in d. §. hoc autem iudicium num. 64. & ſeqq. & nu. 67. facit tex. in l. 1. ff. ſi quis ius dicen. non obtemp. vnde poteſt nemine petente excommunicare vel mulctare contumaces c. 1. & ibi Ripa in 7. notab. de iudic. & poteſt denegare iuriſdictionẽ contumacibus quam propter contumaciã offenderunt l. ſed ſi per prætorem §. ſed ſi dum decreto ff. ex quib. cauſ. ma. & inhibet pro ſuo honore abſq. partis inſtantia. Mendoça de inhib. q. 54. in fin.

47 Secundus caſus ſit quando vertitur periculum animæ, & tunc iudex officiũ ſuũ non petitum impertitur per tex. in cap. cũ nobis olim de electio. gloſ. in cap. cupientes §. cæterum verb. *contumacia.* de electio. lib. 6. Specul in tit. de diſpu. & alleg. §. vlt. verſic. *probationes.* in fin. per tex. in c. cum inhibitio de clandeſt. deſponſati. Tiraquel. de priuileg. piæ cauſæ priuil. 152. Capici. deciſ. 175. Nauar. conſ. 10. lib. 5. tit. de vſur. Cãcer. var. par. 2. cap. 3. num. 41. in noua ditio. Gutier. de iura. confirm. par. 1. cap. 2. num. 19. Menoc. conſ. 109. in fin. Sanchez lib. 10. diſput. 9. num. 30. & 31.

48 Sic iudex in cauſa vſurarum ex officio nemine petente procedit, Minad. deciſ. 39. Peguer. tom. 1. deciſ. 35. in pri. & num. 1. & 2. vbi tamen ſequitur diſtinctionem

49 Bartho. Socini. & ex officio poteſt compellere creditorem paratum ad vſurarum exactionem, vt deſiſtat cap. tuas cum ibi not.

50 de vſur. Et cogit ex officio non ſoluentem decimas vt eas ſoluat Cardin. in cleni. diſ-

51 pẽdioſam de iudic. 23. quæſt. Sic ſimiliter procedit quãdo vult inquirere ad correctionem peccati & ad pœnitentiam peragendam, DD. in cap. 1. quod ita intelligunt, de offic. ordin. Innocen. in cap. ad noſtram 2. de iur. iuran. & poteſt iudex ex officio 52 obuiare peccato euidenter imminenti, nõ conſiderato an parti competat remedium necne vt notat glo. in d. c. cupientes §. 1. Et ſi ſcit aliquem publicè ex communicatum, ipſum debet ab agendo repellere 53 etiam ſi ab aduerſario non excipiatur c. exceptionem de exception.

Tertius caſus eſt quãdo officiũ iudicis 54 cõcernit cauſã piã vel actũ piũ, & tũc iudex illud nemine petẽte exercet l. ne quicquam §. vlt. verſ. *Plerunque* vbi Bartol. notat ff. de offic. pro conſul. l. profectitia §. ſed & ſi proponas ff. de iur. doti. l. qui erat hæres ff. fami. erciſcun. Bart. num. 1. & 2. Imol & Alex. in d. § hoc autem iudicium. Innocen. in c. ad noſtram 2. nomi. de iur. iuran. Specul tit. de teſtam. § imprimis verſic *Pona nullus*. Afflict. deciſ. 371. num. 2. late Tiraquel. in tractat. de priuil. piæ cauſæ priuil. 152. Sic in cauſa libertatis, 55 Cyn. & Bald. in l. mulierem. per illum tex. loquentem de libertate C. ſi mancipi. ita alie fuerſic in cauſa alimentorum. Alex. in l. diui. per illum tex. ff. ad leg. Falcid. ſic etiam in cauſa dotis quæ & ipſa pia cauſa dicitur l. ſi cũ dotem §. nec non illud verſ. *Ideoque*. & ibi Rapha. Fulgoſ. & Paul. de Caſtr. ff. ſolut. matri. & quod cauſa dotis ſit 56 pia cauſa probat etiam tex. in l. mulier iff. de cond. tio. & demoſtr. Afflict. d. deciſ. 371. num. 2. Spinus de teſtamen. glo. 10. n. 24. poſt Tiraquel. Baez. & alios. Hinc Bald. Nouel. in tract. de dote 6. par. priuilegio 57 18. num. 1. probat iudicem poſſe ex officio etiam filia præ rubore virginali non petente vel alio pro ipſa, cogere patrem negligentem ad congruẽter dotandum filiam ſuam. Sic in cauſa miſerabilium perſonarum, vnde dat curatorem de mẽti litiganti 58 coram ſe l. ſancimus §. 1. C. de adminiſtr. tutor. & dat aduocatus pupillis & miſerabilius perſonis non petentibus l. ne quicquam §. aduocatos ff. de offic. pro conſul. & notat Bar. in d. §. hoc autem iudicium. num. 1. in 4. oppoſitio. & num. 2. Conducit idem Bart. in l. 2. per illum tex. C. de 59 nego. geſt. vbi probat quod licet tertius nõ habẽs intereſſe in cauſa, nõ admittatur,

tamen

tamen fallit fauore pupilli:pro quo ſine aliquo eius intereſſe volens deducere & probare,auditur,quam doctrinam cõmuniter approbatam dicit Alex.in l. à diuo Pio §. ſi ſuper rebus n. 29 .ff. de re iud. & ſequitur Felin.in c. cum ſuper num. 14 de ſen.&
60 re iudicat. Requirit ex officio iudex Eccleſiaſticus clericum à laico detẽtum, Bouer. in ſingular. verb. *Iudicis officium* num. 44.

61 In ſupradictis tribus caſibus iudex officiũ ſuum interponere non ſolũ poteſt,ſed etiã interdũ tenetur & punitur, niſi interponat vt præcitati DD.docẽt & præſertim Tiraq. d.priui. 152.niſi iudex poſſit prætẽdere probabilem ignorantiã,quia tunc excuſatur vt l. 1.§. magiſtratibus ff. de magiſtrat. conueni.quam ita interpretatur Bart. in d. §. hoc autẽ iudiciũ in 5.oppoſitio.n. 1.& n. 2.

62 Quartus caſus eſt quando iudicis officium intuetur dumtaxat priuatam vtilitatem nec cõcurrit periculum animæ neq. cauſa pia , & tunc obtinet regula præfatæ generalis propoſitionis quod iudex officiũ ſuum non impertitur niſi petatur.ita DD. communiter & præſertim Bar.num. 2. in
63 d. §. hoc autem iudicium. Adhuc tamen iſte quartus caſus aliquas limitationes ſeu declarationes recipit nam quamuis iudex ad priuatum commodum parte non petẽte ex officio non procedat,procedit tamen nemine petente in ijs quæ veniũt acceſſoriæ & in conſequentiam petitorum in ſua
64 cauſa,vnde ſi creditor agat ad debitum ſibi ſoluendum pro quo ipſi creditori pignus datum fuerat,poteſt iudex ex officio condemnare ad reſtitutionem pignoris ſoluto debito,licet hæc reſtitutio petita non ſit vt deciſum in ſuo ſenatu refert Afflictis deciſ.32.quia iudex poteſt pronunciare ſuper ſucceſſiuo eius quod principaliter petitur vt eſt tex.in c. conſtitutus de religioſ. domib.& idem dicit Bald.in l.fin.de fideicom.& in l. cum eorum C. de ſenten. & interloquut.omni.iudi.& decidit Bald. in deciſ.29.iuuat Peguera tom.1.deciſ. 35.
65 num.3.vbi ait quod licet iudex non poſſit principaliter interponere officium ſuum non petitum, tamen ſecundario in conſequentiam poteſt quamuis petitum non ſit,vt quando in conſequentiam principalis iudicij facit reſtitui alienum. & ratio aſſig- 66
nari poteſt quia idem eſt iudicium de his quæ veniunt in conſequentiam quod de ipſo principali l.quicunque §.ſi ei quem ff. de inſti.actio.& l.3.C.vbi cauſæ fiſca.Franciſ.de Auiles late exemplificans in cap.Prætor.cap. 1. in glo. *mandando*.Hinc etiam 67
ſi actor petat reum condemnari ad reſtituendum ſibi fundum, tacito de fructibus fundi lite pendente perceptis, poteſt iudex condemnare in dd.fructibus ex officio ſuo etiam ſi actor non petierit & ita deciſum in ſua curia tradit Guid. Pap. deciſ. 405. per doctrinam Antonij de Butrio qui allegat l.ediles §.item ſciendum ff.de edili edict.& idem dicendum tenet Guido Pap. ibi num. 1.in vſuris ſeu intereſſe ſi pecunia 68
principaliter petita ſit,tacito de vſuris l.vſurarijs ff. de vſur. maximè ſtante in libello clauſula , *debitam iuſtitiam miniſtrari*. Si- 69
militer poteſt iudex ex officio condemnare victum victori in litis expenſis non petitis,ita poſt Dynum tenet & probat Bart. in d. §. hoc autem iudicium num. 9.vbi etiam citat d.§. item ſciendum. & ſubdit, ſi tamen iudex non condemnauerit in dd. expenſis,non poſſe ei imputari, quia non tenetur.Id ipſum aſſerunt Couar.prac.qq. cap.27.nu.5. & Peguera in praxi ciuili rubrica 30.de litium expenſis in prin.quod iudex non tenetur ad faciendam condemnationem expenſarũ litis niſi à parte petãtur, poſſe tamen facere ſi velit & ideo Peguera ſubdit clauſulam illam qua partes de expenſis proteſtãtur, valde vtilem eſſe, 70
quia per eam cenſetur interpellatus iudex vt victũ victori ad expẽſas cõdemnet Guido Papa d. deciſ.405.num.3.ait de ſtilo 71
curiæ ſui parlamenti ita ſeruari quod litis expenſæ ſi æquum viſum fuerit, adiudicãtur ſiue petantur ſiue non, præcipuè quando pars petit debitam ſibi iuſtitiam miniſtrari.quod autem notat Bartolus in d. §. hoc autem iudicium. tenere contrarium, manifeſtè decipitur vt apud ipſum Bart. videre eſt ibi num. 9. Demum an iudex victum in expenſis non petitis condemna- 72
re teneatur,tractant Salzed.in additioni-

bus

bus ad Bernardum Diaz in prax. canonic.
cap. 144. littera A. Rebuff. tom. 3. tit. de
appellat. artic. 9. gloſ. vnic. n. 37. Capella
Tholoſa. deciſ. 111. Caballin. milleloq. 972.
num. 2 Seraphin. de Seraphin. priuil. 13. n.
35. idem Rebuff. in l. diuus ff. ad Syllanian.
73 num. 234. Plane expenſæ litis pro vt fru-
ctus & intereſſe rei in iudicio petitæ, iudicis
officio, non iure actionis debentur niſi fue-
rint in ſtipulatum deducta, ideoque poſt la-
tam in cauſa ſententiam peti non poſſunt,
ſicut nec peti poſſunt iudicio ſeparato, cum
veniant acceſſorie ad rem de qua litigatur,
vt explicat Stephan. Gratian. deciſ. 126. ex
num. 14. & ex num. 20. Seraphi. priuil. iu-
ram. 13. num. 37. Corne. conſ. 145. nu. 27.
volum. 2. Gabri. conſ. 145. num. 8. & 15.
lib. 2.
74 Præterea licet ad priuatam vtilitatem
non poſſit iudex officium ſuum parte non
petente exercere, poteſt tamen in ijs quæ
veniunt ex natura & ſubſtantia iudicij; vnde
poteſt iudex ſi velit inducere probationē
interrogando partes vel repellendo teſtes
alias in iudicio inductos l. vbicunque de in-
terrogat. action. §. illud tamen, cum ibi not.
75 in auth. de teſti. Sic etiam poteſt inquirere
veritatem inſtrumēti in iudicium deducti
vt in auth. de tabellion. in prin. & ibi not. in-
quirere conditionem teſtium inductorum
vbi ex ſuo officio mittit pro vicinis glo. verb.
inimicitia in l. 3. de teſt. b. glo. in l. 1. §. cura-
tores de magiſtrat. conuenien. glo. quæ in-
cipit. *artis laudabilis*. in §. 1. in auth de teſ-
tib. & notat Bart. in d. §. hoc autem iudiciū.
num. 5. & num. 7. Paris de Pute. de ſyndi-
cat. in verbo *Et aduerte*. num 2. vbi quod
iudex debet eſſe circūſpectus interrogādo
& inquirēdo de cōditione teſtis licet pars
non dicat & informādo ſe ſecrete ſine cita-
tione partis vt ſciat quid debeat credere.
Hierony. Portol. ad Molin. in verb. *officiū
iudicis* n. 9. vbi poſt Bart. Panor. & Alex. de
decid. t quod iudex ex officio ſuo poteſt in-
quirere à vicinis nū teſtes producti idonei &
probi viri ſint an vero mali & fama laborēt
& ſi eos improbos eſſe cognouerit, illis fi-
dē detrahere poteſt. Hinc dicit afflictis de-
ciſ. 32. n. 3. quādo actioni de ſui natura in-
eſt exceptio, poſſe iudicē ex officio abſq; par-
tis petitione ſuper exceptione pronunciare. 77
Sic poteſt ex officio iubere declarari libel-
lum vel exceptionem generalem quæ non
concludit in qualibet ſpecie vt tradit Ve-
laſquez deciſ. 97. Sic iudex ex officio lace- 78
rat libellum ne faciat acta fruſtra glo. in l. 1
de offic. Aſſeſſo. Ioſeph. Ramon. conſ. 72. n.
21. & ex officio poteſt reijcere libellum de-
uiantem ab antiqua & conſueta practica
ſeu ſtylo, vt voluit Angel. in l. 1. ff. de offic.
Aſſeſſor. & ibi DD. notat Alciat. de præſū-
ptionibus par. 2 præſum p. 30. num. 5. Et ex 79
officio repellit aduocatum inhabilem l.
quos prohibet & ibi Angel. ff. de poſtulan.
& procuratorem l. filius familias. §. veterani
ff. de procurator. & partem calumniantem
l. vbi pactum C. de tranſactio. glo. in l. fi. §.
pactū ff. de pactis Andre. Barbati. in tractat.
de teſtibus nu. 11. part. 1. Hinc in hac Pro-
uincia obtinuit praxis quod iudices præſer- 80
tim Regij Senatores ſignant cruce Sanctæ
Eulaliæ petitiones partium euidenter im-
pertinentes & ab iſta cruce licet ſupplicare.
Sic poteſt iudex imò & tenetur agentem
ſine actione repellere ex officio, etiam 81
parte non opponente, Bart. poſt glo. in
l. vbi pactum C. de traſactio. glo. in cap. 1.
verb. *defentionis* vt, lite non conteſta. in
6. Marant. de ordi. iudici. par. 6. memb.
9. num. 7. Cancer. var. par. 1. cap. 18. num.
27. in nou. editi. Gutier. de iur. confir. par.
1. cap. 1. num. 37. & ſeq. Fontanell. de pact.
nup. tom. 1. clauſ. 4. glo. 15. num. 60. &
61. vbi ait quod ſi non repulerit, tenetur
in ſyndicatu, Menochi. de arbitrar. iud.
lib. 1. q. 16. num. 3. & 4. vbi declarat ex-
cuſari iudicem ſi pars ſciat actionis defe- 82
ctum & non opponat & ampliatur in iu-
dice qui habet arbitrium cognoſcendi 83
& terminandi lites; hic enim quoque tene-
tur ex officio nemine petente reijcere
agentem ſine actione, vt confirmat Me-
nochius dict. quæſtione 16. numero 4.
Eſtque etiam ratio, quia iudex ex of- 84
ficio curare debet, ne iudicium & acta
quæ coram eo fiunt, reddantur elu-

ſoria iuxta l. ſi Prætor in pri. ff. de iudic.
85 Qua ratione Paris de Pute. de ſyndica. in
verb. *Dicit conſtitutio* num. 6. dixit iudicẽ
ex officio ſuo nemine petente poſſe inqui-
rere an perſonæ ſint legitimæ ne faciat pro
86 ceſſum fruſtratorium. Sic poteſt iudex ex
officio nemine petente cogere procurato-
rem ad exhibendum mandatum vel ad
cauẽdum de rato ſi de illo dubitatur, alias
eum repellere à limine iudicij glo. in c. 1.
in verb. *abſentia*. in fi. de electio. in 6. quã
ſequitur & magis communiter approbatã
teſtatur Deci. in c. cauſam quæ num 2. de
iudic. Dueñas regul. 264. in fin. vbi etiam
in iudicando ita ſeruari ait, Vanti. in tit.
qui poſſit dicere de nullita. num. 45. Ste-
pha. Gratia decif. 106. ex num. 1. Ceuall. q.
255. qui tamẽ refert nonnullos DD. cõtra-
87 riũ tenentes. extẽdit ex deciſione Regiæ
Audientiæ Cancer. var. par. 2. c. 14. num.
63. etiam ſi reus confiteretur procuratorẽ
habere mandatum, cum iudicis interſit ne
88 geſta coram ipſo eluſoria fiant. Idem tamẽ
auctor d. c. 14. nu. 133. probat quod in iu-
dicialibus niſi aduerſarius opponat de mã-
dato, cenſetur in procuratorem conſentire;
ſecus in extraiudicialibus, pro quo vide Eſ-
cobar idem aſſerentem de ratiocin. cap.
1+. num. 28. & vide Gratianum deciſ. 105
vb quod valet proceſſus non facta fide de
mandato ſi pars non opponat, & ſufficit do-
cere de mandato quando opponitur. tra-
ditq. ipſe Gratia. deciſ. 106. executionem
poſſe fieri contra falſum procuratorem ſi
89 fuerit condemnatus. Sic poteſt iudex ex of-
ficio mandare ſuperſederi in iudicio par-
ticulari propter vniuerſale vt ſcripſit Ve-
laſq. deciſ. 9d. Sic iudex appellationis po-
90 teſt ſentẽtiam primam ſupplere in his quæ
natura litis & cauſæ poſtulat Couar. in cap.
91 Raynutius § 11. nu. 1. de teſtamen. Arti-
culos ſiue poſitiones impertinentes & quæ
ad cauſam non faciunt, poſſe per iudicem
ex officio repelli, etiam ſi pars forſan igna-
ra id non animaduertat, tenuerunt Blaſ.
Michalorius de poſitio. c. 19. in fin. Andre.
Gail obſer. 81. Sic iudex poteſt ex officio,
92 parte non petẽte, ſe informare de quan-
titate aut rerum valore vbi de debito aut
rebus conſtat. ita Bart. in l. ſi quod ex Pã-
phila de legat. 2. Socin. conſ. 115. num. 4.
vol. 2. Plo. in tracta. de in litem iuran. §. 36
num. 8. Purpu. conſ. 31. num. 9. Guid. Pap.
deciſ. 221. num. 7. Flamin. Cartar. deciſ. 40
num. 9. vbi quod iudex poteſt aliunde ſu-
mere informationem de valore rei ſi teſtes
à partibus producti non probãt. idem Car-
tari. dec. 72. num. 21 vbi quod ſi meliora-
menta facta eſſe conſtet, illorum æſtimatio
probari poteſt per peritos ex officio iudicis
eligẽdos. & ita communiter obſeruari af-
firmans Boſſi. tit. de remi. merce. conduc.
num. 19. & eſt de mente Regij Senatus Ca-
thaloniæ vt per Micha. Ferrer 3. par. obſer. 93
c. 323. Si, iudex ex officio poteſt, nõ tamen
tenetur dare primam dilationem proba-
toriam parti non petenti l. à procedẽte C.
de dila. Panor. in c. licet cauſa de probatio.
Ripa in d. l. 4. § hoc autem iudicium n. 60
Sic iudex primitiuus ex officio & nemine 94
petente poteſt appellanti præfigere termi-
num ad proſequendum appellationem c.
cum cauſa de re iudic. cap. cũ ſit Romana
de appellati. Bald. in l. fin. in pri. C. de tem-
por. appell. Afflic. ad conſtitutionem Reg-
ni, *appellationum tempora*. nu. 6. Stepha.
Grati. deciſ. 2 ex num. 1. ad iudicem enim
ſpectat curare ne lites fiant immortales &
diffugijs litigantium obuiare c. finẽ litibus
de dol. & contum. imò ſecundum veriorẽ
opinionem etiam ex interuallo poſt ad-
miſſam appellationem poteſt iudex à quo
aſſignare dictum terminum, Lancellot. de
attentat. appella. penden. n. 86. limit. 1. & à
multis contrarium tenentibus latiſſimè de-
fendit Gratian. d. deciſ. 2. à num. 7. cõplu-
res DD. allegans. In curijs præſertim Ec-
cleſiaſticis inualuit conſuetudo per tex. in 95
cap. perſonas Eccleſiarum de appellatio.
vt iudices aſſignent appellanti certum tem
pus ex officio vt intra illud corã Superiore
cum proceſſu ſe præſentet & litteras reſpõ-
ſiuas ab ipſo Superiore emanatas eidem
iudici reproducat, alias eo elapſo ſi non
conſtiterit eis de proſequutione, appel-
lationem deſertam eſſe declarant & exe-
quutioni mandant ſententias ab eiſdem
prolatas vt tradunt Roman. ſingulari 16.

Fein.

Digitized by Google

Felin.in c. prælatorum num. 9. de accuſatio. Petr. Rebuf. tom. 3. tit. de appellatio. artic. 15. glo. 1. num. 13. Marant. de ord. iudic. 6. par. ſ. & quandoque appellatur num. 235 Petrus Dueñas regula 42. limit. 22. Auguſti. Beroi. in d. cap. cum ſit Romana num. 27. Lancel. de attenta. 2. par. cap. 12. ampliat. 14. an autem prædictum tempus ab ipſis præfixum prorogare poſſint, differit & decidit Franciſc. Marc. deciſ. 274. par. 1.

96 Quamuis iudex ex officio nemine petente poſſit inducere probationem interrogando partes vel repellendo teſtes alias in iudicio inductos & inquirere veritatem inſtrumenti in iudicium deducti & conditionem teſtium inductorum vt ſuperius ſcripſi: non tamen poteſt teſtes & inſtrumenta numquam in iudicium inducta inducere, vt notat Bartol. in dic. ſ. hoc autem iudicium num. 5 & 7. quia iudex non poteſt ſupplere de facto l. illicitas ſ. veritas ff. de offic. præſid. & C. vt quæ deſunt aduoc. iudex ſuppleat, cum ibi not. l. age & ibi not. C. de tranſacti. l. 2. de fer. & ibi

97 quoq not. Caſſador. in deciſ. 12. Hinc ego in puncto iuris veriorem exiſtimo ſupra traditam ſententiam Capicij, Marantæ, Menohij & ſequacium quod iudex non poteſt ex officio deferre iuramentum ſuppletorium, niſi petatur à parte, contra Stephanum Gratia. & alios contrarium tenẽtes; tamen ex æquitate in Regia Audientia Cathaloniæ ſeruatur contrarium ſaltem ſtante clauſula in libello, *ius & iuſtitiam miniſtrari* vti deciſum referunt Micha. Ferrer 3. par. obſer. cap. 391. & Peguer. 2. tom. deciſ. ca. 21. vbi etiam pro hac opinione citat Gail lib. 1. obſer. cap. 108. & Andreæ Fachin. lib. 1. controuerſ. iur. cap. 16. & 17.

98 Præfatæ theoricæ, quod iudex officium ſuum non impertitur niſi petatur, conſonat freques illa alia propoſitio, quod iudex non poteſt condemnare vltra petita, l. vt fundus vbi not. ff. commun. diuidu. l. fin. C. de fideicom. libert. vbi ait Imperator quod fatuus reputatur iudex qui vltra petita iudicat. late Iaſ. in l. vinum à num. 23. ff. de reb. credit. ſi cert. petat. Cancer. var. p. 2. cap. 2. à nu. 258. in nou. editi. Velaſq. conſult. 145. à num. 8. Azeued. l. 10. num. 115. cum ſeqq. tit. 17. lib. 4. nouæ recopil. Barboſ. in locis commun. verb. *index*. nam 99 ſententia debet eſſe conformis libello cap. licet Heli de ſimo. cap. qualiter & quando 2. nom. de accuſatio. Et extenditur vt non 100 ſolũ procedat in iudice ordinario, verum nec arbitratur poſſit condemnare in alio quam ſit petitum. ita notant Bald. in Aquilia ad fin. ff. de tranſacti. Angel. in l. de his ff. illo tit. Anton. de Butri. & alij Canoniſtæ in c. conſtitutus per illum tex. cum glo. de religi. domi. Iaſ. poſt Bart. in d. l. vinum num. 23. Sic iudex ſuper facto deducto 101 ex vno caſu & probato ex alio, non poteſt ferre ſententiam ſuper probato non deducto neque petito, Alex. in l. ſi ita ſtipulatus ſ. Chriſogonus. num. 7. ff. de verb. oblig. Bart. num. 6. & Iaſ. poſt num. 31. in l. certi condictio ſ. ſi nummos ff. ſi cert. pet.

Limita quando cauſa vertitur coram ſupremis iudicibus: nam ſi iudicium ſit corã eis intentatum ex vna cauſa & probatum ex alia, poſſunt ferre ſententiam ſuper cauſa probata & non deducta Cancer. dic. cap. 2. num. 259 & ſeqq. Capici. dec. 10. num. 22. Rolan. à Valle conſ. 53. num. 12. lib. 2. Maranta de ordin. iudic 4. par. diſ. 9. num. 17. Aymo. conſ. 198. num. 7. vnde ſi petij domum ex cauſa donationis & donationem non probaui, probaui tamen eandem domum mihi ex cauſa venditionis pertinere, Senatus debet pro me ſẽtẽtiare ex cauſa prædictæ emptionis, licet eam in iudicio non allegauerim. ita exemplificat Cancer. qui ſupra dic. cap. 2. num. 261. vbi tamen ſubdit num. 262. aliud eſſe ſi probaſſem de alia re quam petita quia tunc nullo modo poſſet ferri ſententia ſuper probatis non petitis, vt ſi cum egiſſem ad domum, probaſſem de vinea: nam tunc dicti ſupremi iudices nullo modo poſſent quicquam ſuper re non petita pronunciare pro qua ſententia & declaratione citat Palladorum lib. 2. rer. quoti. c. 10. Caual. de vſufruc. mu. relict. n. 107. Gabri conſ.

conſ.33.num.3.Viui.deciſ.340.num.4. & alios.

103 Ratio limitationis eſt quoniam dicti ſupremi iudices tenentur iudicare ſola facti veritate inſpecta vt Princeps cum Principem repreſentent Aymo dict.conſ.198. nu. 7.Guid. Pap.quæſt.58.Beci. conſ.52. num.89. Calici.in Margarita fiſci dub. 8. Flamin.Cartar.deciſ.21.num. 31.Grammat.deciſ. 19.num.3.& eos docet Eſcobar

104 de ratiocin.cap.38. num.9. officium ſuum parte etiam non petente interponere debere contra d.l 4.§.hoc autem iudicium ff de dam. infec. Et indeeſt alia limitatio

105 quod iudex datus cum clauſula, vt ſola facti veritate inſpecta iudicet,poteſt condẽnare in alio quam ſit petitum. Bart. in extrauag.ad reprimendam in verb. *videbitur* Bald.in l nemo C de ſenten.Fran.de Aret. conſ.83.Iaſ.in l.certi condictio §. ſin ũmos ff ſi cert.peta. Grammat.deciſ.15.num. 3. & 4.Stepha.Gratia.deciſ.68.num 1.quod ego intelligo iuxta ſupra traditam Cæcerij

106 declarationem. Præterea videtur quod in cauſa parua & modica atque in poſſeſſorio ſummariſſimo licet vnum fuerit deductũ & aliud ſufficienter probatum, tamẽ actor debet obtinere,ad tradita per Crotum cõſ. 375.lib.3. poſt Angel.in l fin. C. de annali exceptio.pro vt illud cõſiliũ declarat Stepha. Gratianus deciſ. 193 num. 12.cum 2.

107 ſeqq. Aſſerit quoque Afflictis deciſ. 95. nu 8. quod quando eſt vnum petitum & poſtea diſcuſſum eſt inter partes de alia materia nõ petita,poteſt ſuper hoc pronũciari vt dicit Abb. Sicu.in cap. Abbate S. Siluani de verb.ſigni. poſt Innocen.in cap. cum Eccleſia Sutrina de cauſa poſſeſ. &

108 proprie. Inſuper notandum eſt quod narrato facto & ſuppoſita clauſula ius *& iuſtitiam miniſtrari*, effectus eius eſt vt ob eam cenſeatur deducta omnis actio quæ ex narratis colligi poteſt; Alex. conſ. 6 num. 8. lib.3.Socin.cõſ.160.num 20.lib.2. DD. in c. 2. de ordi. cognit.& in c. examinata de iudic.Stepha. Gratian. deciſ. 137.num. 17.cum 2.ſeqq.quod tamen non procedit vbi ſumus in caſu certo & fuit intentata actio certa Pariſi. conſ. 131.num. 12. lib. 1.Ruin. conſ. 19. numero 9. libro 4. Gabri. de clauſul. concluſ. 4. num. 9. vſq. ad 15. vbi etiam ſubdit non operari quando ex proſequutis actor voluit ſe adſtringere ad certum remedium. Et quod ſufficiat 109 coram Principe narrare factum & petere iuſtitiã & intelligatur omni meliori modo, probat Afflic.dec. 95. num 7. ex c. dilecti de iudic.l.penul.de auctor.tutor.Car din.in cap.dilectus quod met.cauſ.Ioan.Andre.in c.dudum de decim. Innocen. in cap. 1. de libel.oblati.& not. in can. quæritur 14. quæſt.3.

Terdecim limitationes affert Iaſ.in d.l. 110 vinum à num.23.ff.ſi cert. petat. ad prælibatam regulam quod iudex non poteſt condemnare vltra petita; fere tamen omnes reduci poſſunt ad ea principia quod poteſt ferri ſententia ſuper eo quod non eſt petitum ſi tamen illud venit in iudicio ex natura & aptitudine actionis intentatæ vel ex neceſſitate petitionis aut in conſequentiam, eo quod iſtud dicitur tacite in eſſe petitioni:& ſic etiã ſi ſaltẽ adeſt tacita vel implicita petitio. Vnde ſequẽdo eãdẽ 111 Iaſonis, doctrinam, ſi egi contra aliquem actione leg. Aquiliæ & ſimpliciter petij dãnum emendari, poteſt ferri condemnatio ad duplum,quia duplum venit facit ex natura actionis leg. Aquiliæ & probatur in l. contra negantem & ibi Bald.in 3. oppoſiti. C.ad leg.Aquil.Sic ſi accuſo aliquẽ & peto 112 eum condemnari in amputatione capitis, iudex poteſt illum condemnare ad relegationem;hoc enim prouenit ex aptitudine iudicij quod adaptatur ad pœnam condignam,cum neque in libello accuſatorio requiratur concluſio quia illa ſtat in diſpoſitione iudicis ſecundum Bal.in l. quid ergo §. pœna grauior ff. de infa. Sic ſi emptor 113 ageret in iudicio actione quanto minoris, poſſet venditor condemnari ad redhibendum l.bouem §.aliquando ff.de ædil.edic. glo.in c.licet Heli de ſimon.quæ rationem aſſignat propter neceſſitatem iudicij; nam ſeruus de quo agebatur, erat adeo vitioſus quod ego nihil dediſſem , itaque neceſſarium eſt vt redhibeatur; nam ſub verbo *minus*,continetur etiam id quod nihil eſt 114

l illud

Digitized by Google

115 l. illud ſ. minus ff. de tribu. Hinc dixit quo-
que Baldus in l. filie. com. ſ. ſi ſeruo in fin.
per illum tex. ff. de legat. 3. quod quando
ius vel conſuetudo non permittunt præſta-
ri id quod petitum fuit, poteſt tunc fieri
condemnatio in alio propter neceſſitatẽ
116 iudicij. Sic in iudicio diuiſorio licet peta-
tur diuiſio bonorum, poteſt tamen iudex
propter cõmoditatem partium vni aſſig-
nare omnia bona & eum condemnare vt
ſoluat æſtimationem partis ſocio ſ. fin. In-
ſti. de offic. iudic. quod fit iuxta qualitatem
iudicij diuiſorij & in conſequentiam peti-
117 tionis. Sic facta petitione principali poteſt
iudex condemnare in expenſis litis quia
cum veniant acceſſorie, videtur tacita &
implicita de ipſis facta petitio Bald. in l.
properandum ſ. ſin autem alterutra C. de
iudic. Innocen. in c. grauis de reſti. ſpoliat.
118 Sed & quando aliqua licet expreſſe petita
non ſint, ſunt tamen correlatiua vel cõne-
xa petitis & ex eodem fonte procedunt,
poſſet in illis ferri ſententia vt cenſet Bald.
in l. penul. C. de ſenten. & interloquut. &
in l. 1. vbi quisq. Iaſ. C. de ſenten. quæ pro
eo quod interest, glo. in cap. Eccleſia Su-
trina in verſ. *in iudicium*. ad fin. de cauſ.
poſſeſ. & propri. Vin. Anni. allegat. 6.
num. 11.

119 Grauis orta fuit controuerſia in Senatu
Mantuano vt eſt auctor Surd. deci. 143. an
iudex appellationis poſſit addere & adi-
mere atque aliter primi iudicis ſententiã
reformare ad fauorem partis quæ non ap-
120 pellauit. Et reſoluit affirmatiue quia appel-
latus poteſt appellatione vti nõ minus quã
appellans l. ampliorem C. de appellatio.
nec appellans poteſt in vito appellato re-
nuntiare appellationi ex Bart. communi-
ter recepto in l. ſi quis libellos C. de ap-
121 pellatio. Aduertit tamen Bald. in d. l. am-
pliorem num. 3. quod vt iudex appellatio-
nis ſuppleat in fauorem appellati, pars ipſa
122 appellata ſi præſens ſit, tenetur petere. Sic
beneficium reſtitutionis in integrum mi-
nori conceſſum ad probandum efficitur
commune aduerſario maiori qui erat in-
capax dicti beneficij l. petendæ C. de tẽ-
123 porib. reſtitut. in integ. petend. Sic Specu-
lat. in tit. de appellatio. ſ. 1, num. 13. tenuit
quod ſi condemnatus in quinquaginta &
abſolutus pro alijs quinquaginta appellet,
poterit appellatus integra centum petere
coram iudice appellationis ſi tamen centũ
petierit ex eadem cauſa, ſecus ſi ex diuerſa.
Et Abbas in c. ſignificauerunt, num. 8. de 124
exceptio. ait quod victor qui non appella-
uit, poterit in cauſa appellationis aduerſarij
obtinere expenſas quas iudex primæ inſtã-
tiæ omiſerat. & tradit hoc quoq. Abbatis
dictum Nata conſ. 489. in fin. dicens ne-
minem ab hac opinione diſcedere. diſce-
dit tamen Gratian. deciſ. 83. num. 3. quan-
do iudex primitiuus nõ ſimpliciter omiſit
pronunciare ſuper expenſis, ſed victum ab
expenſis abſoluit, quam Gratiani ſententiã
non probo. Et quod iudex appellationis 125
poſſit ad petitionem partis appellatæ ſuper
omiſſis in prima inſtantia per iudicem pri-
mitiuum declarare, probatur in c. cum
Ioannes de fid. inſtru. & in l. per hanc C.
de tempor. appellation. Bart. in l. fin. in fi.
C. quando prouoc. non eſt neceſ. non ta- 126
men poterit iudex appellationis reforma-
re vel ſupplere ſententiam ad fauorem
appellati quando capitula ſententiæ pri-
mitiuæ eſſent diuerſa & victus appellaſ-
ſet ſolum in parte & partibus, quia tunc ap-
pellatio limitata limitatum producit effec-
tum, Imol. in d. c. cum Ioannes num. 16.
& Abb. num. 17. Bald. in d. l. ampliorem n.
3. & Salicet. ibi. Hinc dicit Stepha. Grãtia.
deciſ. 83. num. 6. quod eo caſu appellatio
non eſt communis. Cum d. deciſione 143. 127
Surdi, licet eam non alleget, concordat
deciſio noſtri. Senatus Cathaloniæ 196.
apud Peguer. tom. 1. quæ eſt in fortioribus
terminis: cum enim fiſcus in Cathalonia à
ſententijs contra ſe latis appellare ſeu ſup-
plicare non poſſit vt ſuo loco diximus, con-
cluſum fuit iudicem appellationis ſeu ſup-
plicationis per partem condemnatam in-
terpoſitæ à ſententia criminali procurato-
re fiſcali inſtante lata poſſe ſupplere & ad-
dere primæ ſententiæ & pœnam in ea im-
poſitam iuxta merita proceſſus augere, fiſci
procuratore appellato petẽte. adde Couar.
in c. Raynuntius ſ. 11. nu. 1. cuius opinio-

Digitized by Google

nem Regius Senatus Cathaloniæ ſequutus eſt.

118 Traditis hactenus iuris concluſionibus non aduerſatur creberrima illa alia propoſitio quod iudex ſupplere debet, quæ aduocatis partium deſunt, de qua in rubro & nigro C. vt quæ deſunt aduoc. parti. iud. ſuppl. & ibi gloſ & DD. quorum omnium & præſertim Bartoli in l. vnic. num. 1. illo tit. receptiſſimus intellectus eſt quod iudex poteſt ſupplere in his quæ ſunt iuris veluti allegando legem vel rationem facientem pro parte, non tamen poteſt ſupplere in his quæ ſunt facti quia debet iudicare ſecũdum allegata & probata l. illicitas §. veritas de officio præſid. ita quoque diſtingunt Antoni. Faber in ſuo codi. lib. 2. tit. 7. defin. 1. don Ludouj. à Pegue. deciſ. 196. n. 7. glo. in verb. *curauimus* in c. bonæ memoriæ 1. nom. de poſtulatio. prælato. glo. in c. examinata 15. de iudic. Roman. conſ. 227. Socin. regul. 197. Ioan. à Graſſis de ſubſtantia lib. procuratorij in verb. *allegationes iuris producendum*. num. 3. Menoc.

129 lib. 1. præſumpti. 52. vbi multis probat quod quando pars deduxit in iudicio factũ, ex quo reſultat iuris præſumptio & eam allegare prætermiſit, iudex poteſt ac debet ſupplere allegationem ipſam præſumptionis, quia iſta præſumptio eſt quid iuris, non quid facti & exẽpla ſubdit in præſumptione poſſeſſionis de præſenti quæ inſurgit ex poſſeſſione de præterito & in præſumptione cauſæ præſtandi quæ elicitur ex diuturna præſtatione. Sed quod iuris præſumptio debeat à parte allegari vide Ioſeph. Maſcard. de probatio. concluſ. 1412. n. 9. Crauet. conſ. 116. n. 5.

130 Quamuis iudex non poſſit ſupplere in facto, poteſt tamen quando ſibi de facto cõſtat vt iudici exactis proceſſus, nẽpe quia ſcriptum eſt in atteſtationibus vel alijs actis iudicii, non quando ſibi conſtat de eo vt homini priuato, ita Faber d. defin. 1. & Peguer. d. deciſ. 196. num. 7. atq. num. 18. & 19. Surd. deciſ. 143. num. 4. Stepha. Gratian. diſcep. forenſ. tom. 1. cap. 1. num. 13. Oſaſc. deciſ. 1. n. 42. Viui. deciſ. 340. num. 6.

In cauſa dotis & in cauſa pia, prout idẽ 131 erit ſi cauſa concernat publicam vtilitatẽ, iudicem ſupplere de facto, notauit Afflict. deciſ. 371. num. 1. & 2. vnde aſſerit quod licet in non pijs legatis legatum incertum non valeat ſicut in contractu in certitudo vitiat contractum l. triticum ff. de verb. oblig. valet tamen legatum dotis incertæ relictum l. ſi filiæ delegat. 3. l. cum poſt §. gener. ff. de iur. doti. quia iudex ſupplet de facto in cauſa dotis vt notat communiter DD. in l. ſi cum dotem §. eo autem tempore ff. ſolu. matri. Bald. Nouel. in tractat. de dote par. 8. priuilegio 15. vbi late docet quod iudex poteſt ſupplere muliere non opponente ſpeciali fauore dotis, & in cauſis pijs iudex inquirit ex officio vt dicit Cyn. in l. mulierem C. ſi mancipi. ita ſ..e. al..e. ne proſti. Et quod iudex ſuppleat de facto 132 in concernentibus publicam vtilitatẽ notat glo. in l filius §. veterani ff. de procurat. glo. 1. in c. bonæ 1. vbi quod repellit militẽ à procuratione etiam altera parte tacẽte. Bar. in d. l. vnic. C. vt quæ deſunt aduoc. par. iud. ſup. num. 3. vbi quod propterea reijcit aduocatum vel procuratorem parte non petente vt in l. quos prohibet ff. de poſtula. & in d. §. veterani & d. l. filius §. milites. & idem Bar. in d. l. vni. num. 5. & Iacob. de Areti. ibidem, vbi quod vbicunque iudex videt bannitum qui ex forma ſtatuti non poteſt eſſe in iudicio, poteſt 133 eum repellere de facto. & Bald. in d. l. vnic. C. vt quæ deſunt aduoc. num. 7. verſ. *Tertia eſt concluſio*. per tex. in d. l. filius §. veterani. Ripa in d. l. 4. §. hoc autem iudicium ff. de dam. infec. num. 16. adde Gratianum diſcep. forẽſ tom. 1. cap. 40. num. 19. vbi quod iudex ſupplet in facto fauore 134 publicæ vtilitatis vt ſit litium finis & hoc etiam cenſet in deciſ. Marchiæ 106. num. 1. & 2. Quando vnus ſolus litigat, iudicem 135 poſſe ſupplere de facto pro parte abſente docuit Bar. in l. 2. C. de temp. appell. glo. 1. in c. bonæ 1. de poſtul. prælat. Et iudicẽ de veritate pro abſente inquirere notat Diaz in prax. verb. *pro quibus omnibus* n. 5

Factũ notoriũ, non poteſt iudex ſupple- 136 re niſi allegetur, cũ tamen fuerit allegatũ, non

non indiget probatione, ita Faber in ſuo
codice lib. 2. titul. 7. defin. 1. & confir-
matur ex fuſe traditis per Lapum alle-
gatio. 1. vbi ait & per plura iura & DD.
probat quod notorium non releuat ab o-
nere proponnedi, licet releuet, ab onere
probandi. Et hoc dixit glo. in clemen. ap-
pellanti de appellatio. Guid. Pap. quæſt.
221. num. 4. Roch. de Curt. in tractat. de
137 cõſuetudine n. 560. vbi probat iudicẽ poſ-
ſe ſupplere in conſuetudine notoria abſq.
eo quod probetur, per glo. in l. 1. in prin.
C. qui & aduerſ. quos. non tamen poſſe ſup
plere quando pars non allegat conſuetu-
dinem notoriam, per glo. in d. clem. appel-
lanti, Gratian. dec. 186. num. 18. vbi quod
conſuetudo notoria non eſt probanda ſed
138 allegan da. Non autem indiget allegatione
notorium quando reſultat ex actis vt docet
Couar. in c. Raynuntius §. 11. nu. 3. & pro
regula ponit Felin. in c. cum ordine à n. 11.
de reſcrip. & infert quod ſi conſtat aliquid
iudici vt iudici ex actis, poteſt ſupplere in
notorio etiam ſi pars non petat: ſequitur
Michael Ferrer 3. par. obſ. cap. 92. verſic.
Et fundari potuit, vbi ſubdit Regium Sena-
tum Cathaloniæ amplecti hanc doctrinam.
id ipſum probat Deci. in c. ex inſinuatio-
ne num. 8. de appellatio. Cachara. deciſ.
1. num. 42. Peguer. d. deciſ. 196. num. 19.
vbi ait ea quæ iudici vt iudici ex actis con-
ſtant, dici notoria & huiuſmodi notorium
non eſſe opus quod allegetur. Et probatur
l. 1. vbi glo. C. qui & aduerſ. quos. & glo. in
139 l. 2. verſ. *Aſpectu atrox* ff. de ferijs. Quãdo
debeat probari notorium ſcribit late Gra-
tia. diſcep. forenſ. tom. 3. cap. 596. à n. 2. Et
quod notorium non eget probatione nec
proteſtatione Peguera tom. 2. deciſ. 16. n.
140 4. & quod iudex in notorijs ſupplere poteſt
Paris de Pute, de ſyndica. in verb. *Conſilia-
rij* num. 4.

141 Sane receptiſſima DD. traditio eſt ex-
ceptiones debere à parte opponi vt iudex
teneatur de illis rationem habere etiam
ſi de ipſis iudici ex actis conſtet, DD. in l. ſi
vnus §. pactus ne peteret ff. de pact. Cace.
var. par. 1. cap. 18. de exception. num. 23.
& 24. in noua editio. vbi plures DD. citat,
late Guid. Pap. quæſt. 221. vbi exempla cõ-
plura congerit & præcipue in exceptione
diſcuſſionis quæ fideiuſſori competit. in
exceptione compenſationis, in exceptione
nullitatis iudicij propter ferias ob neceſſi-
tatem hominum inductas, in exceptione
nullitatis proceſſus ob veniam non peti-
tam, vbi ſine venia agi non poteſt, in ex-
ceptione ineptitudinis libelli, in exceptio-
ne quod non fuit apellatum ad immedia-
tum Superiorem, in exceptione quod quis
veluti clericus in cauſa temporali non poſ-
ſit eſſe procurator, in exceptione quod no-
tarius non poſſit fidem facere de inſtru-
mẽtis alienis niſi habeat à iudice commiſ-
ſionem, & in exceptione præſcriptionis in
qua ita iudicatum in ſua curia Parlamen-
ti refert. Propterea dixit Bart. in d. §. pa- 142
ctus ne peteret num. 18. pactum de non
petendo non repellere agentem niſi alle-
getur per reum etiam ſi de eo conſtet in
iudicio ex confeſſione actoris & idem ait
in exceptione doli & metus.

Fallit hæc theorica in exceptionibus 143
quæ inſunt actioni vel obligationi vt eſt in
pacto in continenti appoſito vel in pacto,
quod tacite intelligitur, nam in his, licet à
parte non opponantur, tenetur iudex ſup-
plere, Bart. in d. §. pactus ne peteret num.
18. & Iaſ. ibidem num. 42. Afflic. dec. 16.
num. 5. Cancer. qui ſupra num. 24. Ran-
chi. ad Guid. Pape d. deciſ. 221. magis cõ-
munem opinionem appellat Iaſ. in l. lecta
num. 22. ff ſi cert. peta. & in l. eum qui §.
qui ita nu. 12. ff. de verb. oblig. Propterea 144
dixit Barto. in d. l. eum qui §. qui ita. in verſ.
Moneo tibi vnum dubium. quod quando
exceptio ineſt ipſi obligationi in pactis in
continenti appoſitis, vel in pactis quæ taci-
te intelliguntur, tunc ſufficit hoc allegari
in allegationibus iuris: ſed quando excep-
tio non ineſt obligationis ſed venit ex-
trinſecus vt eſt exceptio pacti poſtea facti
& omnis exceptio quæ partium cõuentio-
ne non venit vt exceptio metus, erroris, &
huiuſmodi, tunc eſt neceſſe quod oppona-
tur in proceſſu. & hanc Bartoli doctrinam
ſequutus eſt Stepha. Gratian. diſcep. forẽſ.
cap. 268. num. 18. Aymo. conſ. 150. num. 2.

 Simi-

145 Similiter Roma.cõſ.244.n.5.Caſſiodori. deciſ.10. de reſcrip.n.2.tenent quod quãdo exceptio ex eodem inſtrumento, quod exequutioni mãdatur,reſultat & euidenter apparet,licet à parte non opponatur, poteſt iudex ex officio ſuper illa pronunciare exequtionem modificando,quod etiam notat Eſcobar de ratiocin. cap.38.num. 11. vbi
146 ideo à num. 9. probat quod iudex qui calculi errorem agnouit, abſque petitione vel allegatione partis damnificatæ poteſt ex officio in ſententia addictionis dicere quod addictio fiat pro tanto minus in quantum eſt erratum in rationibus, vt in parcella bis onerata vel in ſumma errata;Parlador.rer.
147 quotidiar.a.5.p. 5. 11.num.27.cap.fin.vbi ait quod ſi ex eodem contractu prouenit actio pariter & exceptio,perinde eſt guarẽtigiata exceptio ſicut & actio.
148 Sed venit in controuerſiam an de prædictis exceptionibus, in quibus iudex ſupplere & de ipſis rationem habere,ſi non opponantur licet exactis conſtẽt, non tenetur, poſſit tamen rationem habere ſi velit ex æ-
149 quitate.Iacob.Cancer.qui ſupra d. cap.18. ex num. 24.& num 28. poſt Angel.in d.5. pactus ne peteret. cenſet poſſe & ſignanter loquitur in exceptione præſcriptionis, & ſubdit ſe aliquando ita obſeruaſſe & exiſtimat à regio noſtro Senatu hanc ſentẽtiam amplecti. Ego eam in præfato Senatu ſer-
150 uari non vidi ; ſed ſemper vidi exceptionũ præſcriptionis, excuſſionis principalis debitoris:& aliarum huiuſmodi rationem non haberi ſi non opponãtur licet exactis cõſtẽt & quamuis in ſuam opinionem alleget Cãcerius deciſionẽ 221.Guidonis Pap.tamen id non dicit iſta deciſio,ſed quod fuit deciſum non habendo rationem præſcriptionis licet potuiſſet opponi,quia nõ fuit oppoſita & licet etiam citet Michaelem Ferrer 3. par.obſer.cap.92.in verſ. *Et fundari potuit*; tamen Ferrer loquitur in materia ſuſpitionum iudicis & vbi ſuſpitio eſt grauis & notoria ,& officio iudicis incũbit ſubditos & maximè litigãtes ab oppreſſionibus & violẽtijs tueri l.æquiſſimum cum ibi notat. de vſufruc. l.1. in fin.C. ne lice: potentior. & ibi DD. & idem Cancer.p.2.cap.5. de fideiuſſor. nu. 180.in nou. editi. ait videre ſe eam eſſe dicti Senatus obſeruantiam circa exceptionem excuſſionis principalis debitoris quod ſi non opponatur à parte infra ſuum terminum ;ſequitur condemnatio non facta excuſſione, quamquam antea n. 172.citauit Carocium de exe.ſ. par.3.q 5 tenentem excuſſionis exceptionem à parte omiſſam poſſe per iudicem ſuppleri.Sed & dicta Cancerij opinio eſt contra Bart. in l.ſi vnus 5.pactus ne peteret n.18.ff.de pact. & videtur Cancerius ſibi contrarius par. 1. cap.2c.in noua editio. num.24. vbi tenet quod ſi quis produxit in teſtem patrem aut matrem aut alium conſanguineum,& pars non excipiat ſeu opponat contra illum teſtem, iudex ex officio non poteſt illum repellere Calã.quoq. in cõſuet.Burg.tit.*Des foreſts*,rub.13.5. 8.glo.fin.tradit in exceptione præſcriptionis non oppoſita iudicem ſupplere non poſſe.

No obſtat quod iudex poteſt ſupplere in facto,quãdo de facto cõſtat iudici vt iudici ex actis proceſſus, vt antea probauimus: nã hoc nõ procedit in exceptionibus ſeu in his quæ per viam exceptionis perimũt actionẽ; ſicut præſcriptio ſecundum communem ſententiam non ipſo iure ſed per viam exceptionis perimit actionem ; ſed procedit in ijs quæ ipſo iure tollũt actionem, vt quãdo quis ſine actione agit,ad tradita per Bart. poſt glo.in l.vbi pactum C. de tranſacti. & ibi Curti.ſeni.nu.31.& Iaſ.nu.11.Menoc. de arbitr.iudi. lib. 1.q. 16. Vnde Anton. Gomeſ.var. tom. 2.c. 11.num. 24. multis probat quod ſi creditor ſub conditione vel in diem incertam agat in iudicio , poteſt per iudicem ex officio repelli etiam parte nõ opponente ſi ex libello vel actis proceſſus conſtet eſſe debitum conditionale vel in diem in certam, cum non ſit orta aliqua actio vel obligatio.Procedit etiam in ijs in quibus partis conſenſus vel renunciatio nihil poſſet operari, vt ſi compareat excommunicatus vel bannitus, aut producatur in teſtem infamis iuxta notata per additi. Speculat.tit.de teſte 5. 1.verſ.*Quid ſi iudici* & Innocen in c.cum dilectus de conſuetu. in his enim iudex ſupplere poteſt de facto & præ-

151 (beside "No obſtat")
152 (beside "Gomeſ.var.")
153 (beside "quibus partis")

& præfatas perſonas à limine iudicij parte
non excipiente repellere.

Sit alia in hac materia generalis propo-
154 ſitio & dogma DD. quod iudici nunquã
in cauſa concluditur quin ſemper recipe-
re probationes ex officio ſuo poſſit, vt ſcri-
bit Bald. in l. ſi accuſatoribus in fin. C. de
accuſ. Felin. in c. cum dilectus num. 13. de
fid. inſtru. & Deci. in c. 1. 1. lect. 4. notab.
de iudic. quia concluſio in cauſa cenſetur
facta quo ad partes, ſed non quo ad iudi-
cem: non enim eum ligat, Ferrer. 3. par. ob-
ſer. cap. 288. verſic. *Pro parte contraria.* vbi
Felinum qui ſupra d. num. 13. citat & in fi-
ne capitis ait Regium Senatũ Cathaloniæ
ſequutum fuiſſe doctrinam ipſis Felini d.
num. 13. id ipſum notat Mieres in conſti-
tutio. iudices tabulæ num. 79. collatio. 6.
vol. 2. Hinc Oſaſc. plures allegans deciſ.
155 10. Philip. Franc. in c. 1. de confeſſ. in 6 n.
4. Matth. Brun. conſ. 147. num. 7. vol 2.
Cancer. communem dicens par. 2. cap. 8.
num. 12. in nou. editi. concludunt poſt con-
cluſum in cauſa non poſſe fieri interroga-
tiones ad partis inſtantiam, bene tamen ex
iudicis officio. hãc opinionem magis com-
munem appellant Maran. de ordi. iudic.
4. par. diſt. 9 num. 28. vbi hunc articulum
diſcutit. & Flamini. Pariſi. li. 3. de reſignati.
benefici. quæſ. 16. num. 16. & veriorem &
practicandam ac tenendã Ceuall. commũ.
156 contra commun. q. 167. Sic etiam Stepha.
Gratia. deciſ. 36. n. 12. Maſcard. de proba-
tio. concl. ſ. 954. n. 47. Seraphi. de priuileg.
iuram. priuil. 33. num. 195 tradunt iudicẽ
poſt concluſum in cauſa & quandocun-
que ſibi videbitur, ex officio & parte etiã
non petente poſſe deferre iuramentũ ſup-
pletorium; licet aliud ſit quo ad partẽ, quæ
petere debet hoc iuramentum ante con-
cluſionem in cauſa.

157 Veruntamen Iacob. Menochi. de arbi-
tra. iudi. lib. 2. caſu 51. num. 33. expreſſe te-
net hanc propoſitionum quod iudici nun-
quam concludatur in cauſa, falſam eſſe &
à num. 18. latiſſimè defendit & probat iu-
dicem poſt concluſionem in cauſa poſſe
quidem interrogare quo ad illa quæ litis
deciſionem non reſpiciunt, vel quo ad de-
clarationem exortæ iam dubitationis, non
vero quo ad fundandam intentionem in-
terrogari petentis ſeu ad litis deciſionem,
& ſic tenet iure ordinario, poſt concluſum
in cauſa interrogationes fieri non poſſe,
etiam ex ſolo iudicis officio, quod antea
affirmarunt complures DD. quos recenſet
Ripa eandẽ opinionẽ ſequutus in c. 1. n. 2
de iudi. & probauit Marſil. ſing. 555. & Bel
lo. cõſ. 59. n. 6. Fatetur ſane Menoc. d. caſu 158
51. num. 40. poſt plures DD. quos allegat,
in cauſis ſũmarijs ſemper vſq. ad ſententiã
interrogationes fieri poſſe, etiã ad partis in-
ſtantiam; quod in his iudicijs non concludi-
tur in cauſa, nec requiritur in cauſa conclu
ſio & hoc etiam notauit Marant. vbi ſupra
num. 30. Gratian. d. deciſ. 36. n. 14. Corn.
coſ. 135. in fin. & Micha. Ferrer d. c. 288.

Non obſtat quod iudex poſt con- 159
cluſum in cauſa poſſit ex officio deferre
iuramentum ſuppletoriũ: reſpondet enim
Menochius d. caſu 51. num. 36. ſumi non
poſſe argumentum à iuramento ad in-
terrogationem, quia illud ſententiæ loco ve-
nit vt in l. generaliter C. de reb. cred. &
iur. iura. quod in interrogatione non con-
tingit.

Ego Menochij opinionẽ & diſtinctionẽ 160
verã in pũcto iuris exiſtimo, licet cõtrariã
ſententiam æquiorẽ putem; nec vrget ob-
ſeruantia Regij Senatus apud Ferrer. d.
c. 188. quia erat in cauſa ſummaria licet
facta fuiſſet denuntiatio proceſſus ſeu con-
cluſio in cauſa, ad notata per Gratian. d. de-
ciſ. 36. num. 14. & per Marant. vbi ſupra n.
30. Lõgè magis premit obſeruantia Sena-
tus quam refert Cancer. var. p. 3. c. 12. à n.
65. ſed pro opinione Menochij conducit
Senatus deciſio quam affert Peguera de-
ciſionum tom. 2. cap. 32. Animaduertit idẽ 161
Gratia. deciſ. 198. num. 28. quod quando
adeſſet magna cauſa & æquitas, poſſet iu-
dex poſt concluſionem in cauſa admittere
probationes: dum tamen arbitrium ſuum
moderetur habito reſpectu ad ius alterius
partis illiuſque præiudicium, quia ſi eſſet
concurſus æquitatis, contra negligentem
iudicandum eſſet. Maſcard. de probatio.
concluſ. 229. num. 20.

Succe-

Digitized by Google

tamen fallit fauore pupilli:pro quo ſine ali-
quo eius intereſſe volens deducere & pro-
bare,auditur.quam doctrinam cõmuniter
approbatam dicit Alex.in l. à diuo Pio §.
ſi ſuper rebus n. 29.ff. de re iud. & ſequi-
tur Felin.in c. cum ſuper num. 14 de ſen.&
60 re iudicat.Requirit ex officio iudex Eccle-
ſiaſticus clericum à laico detẽtum, Bouer.
in ſingular. verb. *Iudicis officium* num. 44.
61 In ſupradictis tribus caſibus iudex officiũ
ſuum interponere non ſolũ poteſt,ſed etiã
interdũ tenetur & punitur, niſi interponat
vt præcitati DD.docẽt & præſertim Tiraq.
d.priui. 152.niſi iudex poſſit prætẽdere pro
babilem ignorantiã,quia tunc excuſatur vt
l. 1.§. magiſtratibus ff. de magiſtrat. con-
ueni.quam ita interpretatur Bart.in d. §.
hoc autẽ iudiciũ in 5.oppoſitio.n.1.&n.2.
62 Quartus caſus eſt quando iudicis of-
ficium intuetur dumtaxat priuatam vtili-
tatem nec cõcurrit periculum animæ neq.
cauſa pia , & tunc obtinet regula præfatæ
generalis propoſitionis quod iudex officiũ
ſuum non impertitur niſi petatur.ita DD.
communiter & præſertim Bar.num. 2. in
63 d. §.hoc autem iudicium. Adhuc tamen
iſte quartus caſus aliquas limitationes ſeu
declarationes recipit nam quamuis iudex
ad priuatum commodum parte non petẽ-
te ex officio non procedat,procedit tamen
nemine petente in ijs quæ veniũt acceſſo-
riæ & in conſequentiam petitorum in ſua
64 cauſa,vnde ſi creditor agat ad debitum ſi-
bi ſoluendum pro quo ipſi creditori pignus
datum fuerat,poteſt iudex ex officio con-
demnare ad reſtitutionem pignoris ſoluto
debito,licet hæc reſtitutio petita non ſit vt
deciſum in ſuo ſenatu refert Afflictis de-
ciſ.32.quia iudex poteſt pronunciare ſu-
per ſucceſſiuo eius quod principaliter pe-
titur vt eſt tex.in c. conſtitutus de religioſ.
domib.& idem dicit Bald.in l.fin.de fidei-
com.& in l. cum eorum C. de ſenten. &
interloquut.omni.iudi.& decidit Bald. in
deciſ.29.iuuat Peguera tom.1. deciſ. 35.
65 num.3.vbi ait quod licet iudex non poſſit
principaliter interponere officium ſuum
non petitum, tamen ſecundario in conſe-
quentiam poteſt quamuis petitum non
ſit,vt quando in conſequentiam principalis
iudicij facit reſtitui alienum. & ratio aſſig- 66
nari poteſt quia idem eſt iudicium de his
quæ veniunt in conſequentiam quod de
ipſo principali l.quicunque §.ſi ei quem ff.
de inſti.actio.& l.3.C.vbi cauſæ fiſca.Fran-
ciſ.de Auiles late exemplificans in cap.Præ-
tor.cap. 1. in glo. *mandando*.Hinc etiam 67
ſi actor petat reum condemnari ad reſti-
tuendum ſibi fundum, tacito de fructibus
fundi lite pendente perceptis, poteſt iudex
condemnare in dd.fructibus ex officio ſuo
etiam ſi actor non petierit & ita deciſum
in ſua curia tradit Guid. Pap. deciſ. 405.
per doctrinam Antonij de Butrio qui alle-
gat l.ediles §.item ſciendum ff.de edili e-
dict.& idem dicendum tenet Guido Pap.
ibi num. 1.in vſuris ſeu intereſſe ſi pecunia 68
principaliter petita ſit,tacito de vſuris l.vſu-
rarijs ff. de vſur. maximè ſtante in libello
clauſula, *debitam iuſtitiam miniſtrari*. Si- 69
militer poteſt iudex ex officio condemna-
re victum victori in litis expenſis non peti-
tis,ita poſt Dynum tenet & probat Bart.
in d. §. hoc autem iudicium num. 9. vbi
etiam citat d.§. item ſciendum. & ſubdit,
ſi tamen iudex non condemnauerit in dd.
expenſis, non poſſe ei imputari, quia non
tenetur.Id ipſum aſſerunt Couar. prac.qq.
cap.27.nu.5. & Peguera in praxi ciuili ru-
brica 30. de litium expenſis in prin.quod
iudex non tenetur ad faciendam condem-
nationem expenſarũ litis niſi à parte petã-
tur, poſſe tamen facere ſi velit & ideo Pe-
guera ſubdit clauſulam illam qua partes
de expenſis proteſtãtur, valde vtilem eſſe, 70
quia per eam cenſetur interpellatus iudex
vt victũ victori ad expẽſas cõdemnet.Gui-
do Papa d. deciſ.405. num. 3. ait de ſtilo 71
curiæ ſui parlamenti ita ſeruari quod litis
expenſæ ſi æquum viſum fuerit, adiudicã-
tur ſiue petantur ſiue non, præcipuè quan-
do pars petit debitam ſibi iuſtitiam mini-
ſtrari.quod autem notat Bartolum in d. §.
hoc autem iudicium. tenere contrarium,
manifeſtè decipitur vt apud ipſum Bart.
videre eſt ibi num. 9. Demum an iudex
victum in expenſis non petitis condemna- 72
re teneatur, tractant Salzed in additioni-

bus

bus ad Bernardum Diaz in prax.canonic.
cap. 144. littera A. Rebuff. tom. 3. tit. de
appellat.artic. 9. gloſ. vltic. n. 37. Capella
Tholoſa.deciſ. 111.Caballin.milleloq. 972.
num. 2 Seraphin.de Seraphin.priuil. 13. n.
35.idem Rebuff.in l.diuus ff. ad Syllanian.
73 num. 234. .Plane expenſæ litis pro vt fru-
ctus & intereſſe rei in iudicio petitæ, iudicis
officio, non iure actionis debentur niſi fue-
rint in ſtipulatum deducta,ideoque poſt la-
tam in cauſa ſententiam peti non poſſunt,
ſicut nec peti poſſunt iudicio ſeparato, cum
veniant acceſſorie ad rem de qua litigatur,
vt explicat Stephan. Gratian.deciſ. 126. ex
num. 14.& ex num. 20. Seraphi. priuil.iu-
ram. 13.num.37.Corne. conſ. 145.nu. 27.
volum. 2. Gabri. conſ. 145.num.8. & 15.
lib. 2.
74 Præterea licet ad priuatam vtilitatem
non poſsit iudex officium ſuum parte non
petente exercere, poteſt tamen in ijs quæ
veniunt ex natura & ſubſtantia iudicij; vnde
poteſt iudex ſi velit inducere probationẽ
interrogando partes vel repellendo teſtes
alias in iudicio inductos l. vbicunque de in-
terrogat.action.§. illud tamen, cum ibi not.
75 in auth.de teſti.Sic etiam poteſt inquirere
veritatem inſtrumẽti in iudicium deducti
vt in auth.de tabellion.in prin.& ibi not.in-
quirere conditionem teſtium inductorum
vbi ex ſuo officio mittit pro vicinis glo.verb.
inimicitia in l. 3. de teſt.b.glo.in l. 1.§. cura-
tores de magiſtrat. conuenien. glo. quæ in-
cipit. *artis laudabilis*.in §. 1.in auth de teſ-
tib.& notat Bart.in d.§.hoc autem iudiciũ.
num. 5.& num.7. Paris de Pute.de ſyndi-
cat.in verbo *Et aduerte*. num 2. vbi quod
iudex debet eſſe circũſpectus interrogãdo
& inquirẽdo de cõditione teſtis licet pars
non dicat & informãdo ſe ſecrete ſine cita-
tione partis vt ſciat quid debeat credere.
Hierony. Portol.ad Molin. in verb. *officiũ
iudicis* n. 9. vbi poſt Bart. Panor.& Alex.de
decid t quod iudex ex officio ſuo poteſt in-
quirere à vicinis nũ teſtes producti idonei &
probi viri ſint an vero mali & fama laborẽt
& ſi eos improbos eſſe cognouerit, illis fi-
dẽ detrahere poteſt. Hinc dicit afflictis de-
ciſ. 32. n. 3. quãdo actioni de ſui natura in-
eſt exceptio, poſſe iudicẽ ex officio abſq; par
tis petitione ſuper exceptione pronunciare. 77
Sic poteſt ex officio iubere declarari libel-
lum vel exceptionem generalem quæ non
concludit in qualibet ſpecie vt tradit Ve-
laſquez deciſ. 97. Sic iudex ex officio lace- 78
rat libellum ne faciat acta fruſtra glo. in l. 1
de offic. Aueſſo. Ioſeph. Ramon. conſ. 72. n.
21.& ex officio poteſt reijcere libellum de-
uiantem ab antiqua & conſueta practica
ſeu ſtylo, vt voluit Angel. in l. 1. ff. de offic.
Aſſeſſor.& ibi DD. notat Alciat. de præſũ-
ptionibus par. 2 præſum p. 30. num. 5. Et ex 79
officio repellit aduocatum inhabilem l.
quos prohibet & ibi Angel. ff. de poſtulan.
& procuratorem l. filius familias. §. veterani
ff. de procurator.& partem calumniantem
l. vbi pactum C. de tranſactio. glo. in l. fi. §.
pactũ ff. de pactis Andre. Barbati. in tractat.
de teſtibus nu. 11. part. 1. Hinc in hac Pro- 80
uincia obtinuit praxis quod iudices præſer-
tim Regij Senatores ſignant cruce Sanctæ
Eulaliæ petitiones partium euidenter im-
pertinentes & ab iſta cruce licet ſupplicare.
Sic poteſt iudex imò & tenetur agentem 81
ſine actione repellere ex officio, etiam
parte non opponente, Bart. poſt glo. in
l. vbi pactum C. de traſactio. glo. in cap. 1.
verb. *defentionis* vt lite non conteſta. in
6. Marant. de ordi. iudici. par. 6. memb.
9. num. 7. Cancer. var. par. 1. cap. 18. num.
27. in nou. editi. Gutier. de iur. confir. par.
1. cap. 1. num. 37.& ſeq. Fontanell. de pact.
nup. tom. 1. clauſ. 4. glo. 15. num. 60. &
61. vbi ait quod ſi non repulerit, tenetur
in ſyndicatu, Menochi. de arbitrar. iud.
lib. 1. q. 16. num. 3.& 4. vbi declarat ex-
cuſari iudicem ſi pars ſciat actionis defe- 82
ctum & non opponat & ampliatur in iu-
dice qui habet arbitrium cognoſcendi 83
& terminandi lites; hic enim quoque tene-
tur ex officio nemine petente reijcere
agentem ſine actione, vt confirmat Me-
nochius dict. quæſtione 16. numero 4.
Eſtque etiam ratio, quia iudex ex of- 84
ficio curare debet, ne iudicium & acta
quæ coram eo fiunt, reddantur elu-

ſoria iuxta l. ſi Prætor in pri. ff. de iudic.
85 Qua ratione Paris de Pute. de ſyndica. in verb. *Dicit conſtitutio* num. 6. dixit iudicẽ ex officio ſuo nemine petente poſſe inquirere an perſonæ ſint legitimæ ne faciat pro ceſſum fruſtratorium. Sic poteſt iudex ex
86 officio nemine petente cogere procuratorem ad exhibendum mandatum vel ad cauẽdum de rato ſi de illo dubitatur, alias eum repellere à limine iudicij glo. in c. 1. in verb. *abſentia*. in fi. de electio. in 6. quã ſequitur & magis communiter approbatã teſtatur Deci. in c. cauſam quæ num 2. de iudic. Dueñas reg. l. 264. in fin. vbi etiam in iudicando ita ſeruari ait, Vanti. in tit. qui poſſit dicere de nullita. num. 45. Stepha. Gratia deciſ. 106. ex num. 1. Ceuall. q. 255. qui tamẽ refert nonnullos DD. cõtra-
87 riũ tenentes. extẽdit ex deciſione Regiæ Audientiæ Cancer. var. par. 2. c. 14. num. 63. etiam ſi reus confiteretur procuratorẽ habere mandatum, cum iudicis interſit ne
88 geſta coram ipſo eluſoria fiant. Idem tamẽ auctor d. c. 14. nu. 133. probat quod in iudicialibus niſi aduerſarius opponat de mãdato, cenſetur in procuratorem conſentire; ſecus in extraiudicialibus, pro quo vide Eſcobar idem aſſerentem de ratiocin. cap. 14. num. 28. & vide Gratianum deciſ. 105 vb quod valet proceſſus non facta fide de mandato ſi pars non opponat, & ſufficit docere de mandato quando opponitur. traditq. ipſe Gratia. deciſ. 106. executionem poſſe fieri contra falſum procuratorem ſi fuerit condemnatus. Sic poteſt iudex ex of-
89 ficio mandare ſuperſederi in iudicio particulari propter vniuerſale vt ſcripſit Velaſq. deciſ. 90. Sic iudex appellationis po-
90 teſt ſentẽtiam primam ſupplere in his quæ natura litis & cauſæ poſtulat Couar. in cap.
91 Raynuntius § 1. nu. 1. de teſtamen. Articul s ſiue poſitiones impertinentes & quæ ad cauſam non faciunt, poſſe per iudicem ex officio repelli, etiam ſi pars forſan ignara id non animaduertat, tenuerunt Blaſ. Michalorius de poſitio. c. 19. in fin. Andre. Gail obſer. 81. Sic iudex poteſt ex officio,
92 parte non petẽte, ſe informare de quantitate aut rerum valore vbi de debito aut rebus conſtat. ita Bart. in l. ſi quod ex Paphila de legat. 2. Socin. conſ. 115. num. 4. vol. 2. Plo. in tracta. de in litem iuran. §. 36 num. 8. Purpu. conſ. 31. num. 9. Guid. Pap. deciſ. 221. num. 7. Flam. n. Cartar. deciſ. 40 num. 9. vbi quod iudex poteſt aliunde ſumere informationem de valore rei ſi teſtes à partibus producti non probãt. idem Cartari. dec. 72. num. 21 vbi quod ſi melioramenta facta eſſe conſtet, illorum æſtimatio probari poteſt per peritos ex officio iudicis eligẽdos. & ita communiter obſeruari affirmans Boſſi. tit. de remu. merce. conduc. num. 19. & eſt de mente Regij Senatus Cathaloniæ vt per Micha. Ferrer 3. par. obſer. 93
c. 323. Si iudex ex officio poteſt, nõ tamen tenetur dare primam dilationem probatoriam parti non petenti l. à procedẽte C. de dila. Panor. in c. licet cauſã de probatio. Ripa in d. l. 4. § hoc autem iudicium n. 60 Sic iudex primitiuus ex officio & nemine 94
petente poteſt appellanti præfigere terminum ad proſequendum appellationem c. cum cauſa de re iudic. cap. cũ ſit Romana de appellati. Bald. in l. fin. in pri C. de tempor. appell. Afflic. a d conſtitutionem Regni, *appellationum tempora*. nu. 6. Stepha. Grati. deciſ. 2 ex num. 1. ad iudicem enim ſpectat curare ne lites fiant in mortales & diffugijs litigantium obuiare c. finẽ litibus de dol. & contum. imò ſecundum veriorẽ opinionem etiam ex interuallo poſt admiſſam appellationem poteſt iudex à quo aſſignare dictum terminum, Lancellot. de attentat. appella. penden. n. 86. limit. 1. & à multis contrarium tenentibus latiſſimè defendit Gratian. d. deciſ. 2. à num. 7. cõplures DD. allegãs. In curijs præſertim Eccleſiaſticis inualuit conſuetudo per tex. in 95
cap. perſonas Eccleſiarum de appellatio. vt iudices aſſignent appellanti certum tempus ex officio vt intra illud corã Superiore cum proceſſu ſe præſentet & litteras reſpõſiuas ab ipſo Superiore emanatas eidem iudici reproducat, alias eo elapſo ſi non conſtiterit eis de proſequutione, appellationem deſertam eſſe declarãt & executioni mandant ſententias ab eiſdem prolatas vt tradunt Roman. ſingulari 16.

Plo.

Felin.in c. prælatorum num. 9. de accuſatio. Petr. Rebuf.tom.3. tit. de appellatio. artic.1 5.glo 1. num. 13. Marant. de ord. iudic. 6. par. ſ. & quandoque appellatur num.235 Petrus Dueñas regula 42. limit. 22. Auguſti. Beroi. in d. cap. cum ſit Romana num.27. Lancel de attenta. 2. par. cap. 12. ampliat. 14. an autem prædictum tempus ab ipſis præfixum prorogare poſſint, differit & decidit Franciſc. Marc. deciſ. 274. par. 1.

96 Quamuis iudex ex officio nemine petente poſſit inducere probationem interrogando partes vel repellendo teſtes alias in iudicio inductos & inquirere veritatem inſtrumenti in iudicium deducti & conditionem teſtium inductorum vt ſuperius ſcripſi: non tamen poteſt teſtes & inſtrumenta numquam in iudicium inducta inducere, vt notat Bartol. in dic. ſ. hoc autem iudicium num. 5 & 7. quia iudex non poteſt ſupplere de facto l. illicitas ſ. veritas ff. de offic. præſid. & C. vt quæ deſunt aduoc. iudex ſuppleat, cum ibi not. l. age & ibi not. C. de tranſacti. l. 2. de fer. & ibi quoq not. Caſſador. in deciſ. 12. Hinc ego

97 in puncto iuris veriorem exiſtimo ſupra traditam ſententiam Capicij, Marantæ, Menohij & ſequacium quod iudex non poteſt ex officio deferre iuramentum ſuppletorium, niſi petatur à parte, contra Stephanum Gratia. & alios contrarium tenẽtes tamen ex æquitate in Regia Audientia Cathaloniæ ſeruatur contrarium ſaltem ſtante clauſula in libello, *ius & iuſtitiam miniſtrari* vti deciſum referunt Micha. Ferrer 3. par. obſer. cap. 391: & Peguer. 2. tom. deciſ. ca. 21. vbi etiam pro hac opinione citatur Gail lib. 1. obſer. cap. 108. & Andræ. Fachin. lib. 1. controuerſ. iur. cap. 16. & 17.

98 Prefatæ theoricæ, quod iudex officium ſuum non impertitur niſi petatur, conſonat frequẽs illa alia propoſitio, quod iudex non poteſt condemnare vltra petita, l. vt fundus vbi not. ff. commun. diuidu. l. fin. C. de fideicom. libert. vbi ait Imperator quod fatuus reputatur iudex qui vltra petita iudicat. late Iaſ. in l. vinum à num. 23. ff. de reb. credit. ſi cert. petat. Cancer. var. p. 2. cap. 2. à nu. 258. in nou. editi. Velaſq. conſult. 145. à num. 8. Azeued. l. 10. num. 115. cum ſeqq. tit. 17. lib. 4. nouæ recopil. Barboſ. in locis commun. verb. *index*. nam ſententia debet eſſe conformis libello cap. licet Heli de ſimo. cap. qualiter & quando 2. nom. de accuſatio. Et extenditur vt non ſolũ procedat in iudice ordinario, verum nec arbitratur poſſit condemnare in alio quam ſit petitum, ita notant Bald. in Aquilia ad fin. ff. de tranſacti. Angel. in l. de his ff. illo tit. Anton. de Butri. & alij Canoniſtæ in c. conſtitutus per illum tex. cum glo. de religi. domi. Iaſ. poſt Bart. in d. l. vinum num. 23. Sic iudex ſuper facto deducto ex vno caſu & probato ex alio, non poteſt ferre ſententiam ſuper probato non deducto neque petito, Alex. in l. ſi ita ſtipulatus ſ. Chriſogonus. num. 7. ff. de verb. oblig. Bart. num. 6. & Iaſ. poſt num. 31. in l. certi condictio ſ. ſi nummos ff. ſi cert. pet. 99 100 101

Limita quando cauſa vertitur coram ſupremis iudicibus: nam ſi iudicium ſit corã eis intentatum ex vna cauſa & probatum ex alia, poſſunt ferre ſententiam ſuper cauſa probata & non deducta Cancer. dic. cap. 2. num. 259 & ſeqq. Capici. dec. 10. num. 22. Rolan. à Valle conſ. 53. num. 12. lib. 2. Maranta de ordin. iudic 4. par. diſ. 9. num. 17. Aymo. conſ. 198. num. 7. vnde ſi petij domum ex cauſa donationis & donationem non probaui, probaui tamen eandem domum mihi ex cauſa venditionis pertinere, Senatus debet pro me ſentẽtiare ex cauſa prædictæ emptionis, licet eam in iudicio non allegauerim, ita exemplificat Cancer. qui ſupra dic. cap. 2. num. 261. vbi tamen ſubdit num. 262. aliud eſſe ſi probaſſem de alia re quam petita quia tunc nullo modo poſſet ferri ſententia ſuper probatis non petitis, vt ſi cum egiſſem ad domum, probaſſem de vinea: nam tunc dicti ſupremi iudices nullo modo poſſent quicquam ſuper re non petita pronunciare, pro qua ſententia & declaratione citat Parladorum lib. 2. rer. quoti. c. 10. Caual. de vſufruc. mu. relict. n. 107. Gabri 102

conſ.33.num.3.Viui.deciſ.340.num.4. & alios.

103 Ratio limitationis eſt quoniam dicti ſupremi iudices tenentur iudicare ſola facti veritate inſpecta vt Princeps cum Principem repreſentent Aymo dict.conſ.198. nu. 7.Guid. Pap.quæſt.58.Beci. conſ.52. num.89. Calici.in Margarita fiſci duſ. 8. Flamin.Cattar.deciſ.21.num. 31.Grammat.deciſ. 19.num.3.& eos docet Eſcobar

104 de ratiocin.cap.38.num.9. officium ſuum parte etiam non petente interponere debere contra d.l 4.§.hoc autem iudicium ff de dam. infec. Et indeeſt alia limitatio

105 quod iudex datus cum clauſula, vt ſola facti veritate inſpecta iudicet,poteſt condẽnare in alio quam ſit petitum. Bart. in extrauag.ad reprimendam in verb. *videbitur* Bald.in l nemo C de ſenten.Fran.de Aret. conſ.83.Iaſ.in l.certi condictio §. ſi nũmos ff ſi cert.peta.Grammat.deciſ.15.num. 3. & 4.Stepha.Gratia.deciſ.68.num 1.quod ego intelligo iuxta ſupra traditam Cãcerij

106 declarationem. Præterea videtur quod in cauſa parua & modica atque in poſſeſſorio ſummariſſimo licet vnum fuerit deductũ & aliud ſufficienter probatum, tamẽ actor debet obtinere,ad tradita per Crotum cõſ. 375.lib.3. poſt Angel.in l fin. C. de annali exceptio.pro vt illud conſiliũ declarat Stepha.Gratianus deciſ. 193. num. 12.cum 2.

107 ſeqq. Aſſerit quoque Afflictis deciſ. 95. nu 8. quod quando eſt vnum petitum & poſtea diſcuſſum eſt inter partes de aliâ materia nõ petita,poteſt ſuper hoc pronũciari vt dicit Abb. Sicu.in cap. Abbate S. Siluani de verb.ſigni. poſt Innocen.in cap. cum Eccleſia Sutrina de cauſa poſſeſ. &

108 proprie. Inſuper notandum eſt quod narrato facto & ſuppoſita clauſula ius *& iuſtitiam miniſtrari*, effectus eius eſt vt ob eam cenſeatur deducta omnis actio quæ ex narratis colligi poteſt; Alex. conſ. 6 num. 8. lib.3.Socin.conſ. 160.num 20.lib. 2. DD. in c. 2. de ordi. cognit.& in c. examinata de iudic.Stepha. Gratian. deciſ. 137.num. 17.cum 2.ſeqq.quod tamen non procedit vbi ſumus in caſu certo & fuit intentata actio certa Pariſ. conſ. 131. num. 12. lib. 1.Ruin. conſ. 19. numero 9. libro 4. Gabri. de clauſul. concluſ. 4. num.9. vſq. ad 15. vbi etiam ſubdit non operari quando ex proſequutis actor voluit ſe adſtringere ad certum remedium. Et quod ſufficiat 109
coram Principe narrare factum & petere iuſtitiã & intelligatur omni meliori modo, probat Afflic.dec. 95. num 7. ex c. dilecti de iudic.l.penul.de auctor.tutor.Cardin.in cap.dilectus quod met.cauſ.Ioan. Andre.in c.dudum de decim. Innocen. in cap. 1. de libel.oblati.& not. in can. quæritur 14. quæſt.3.

Terdecim limitationes affert Iaſ.in d.l. 110
vinum à num.23.ff.ſi cert. petat. ad prælibatam regulam quod iudex non poteſt condemnare vltra petita; fere tamen omnes reduci poſſunt ad ea principia quod poteſt ferri ſententia ſuper eo quod non eſt petitum ſi tamen illud venit in iudicio ex natura & aptitudine actionis intentatæ vel ex neceſſitate petitionis aut in conſequentiam, eo quod iſtud dicitur tacite in eſſe petitioni: & ſic etiã ſi ſaltẽ adeſt tacita vel implicita petitio. Vnde ſequẽdo eãdẽ 111
Iaſonis, doctrinam, ſi egi contra aliquem actione leg. Aquiliæ & ſimpliciter petij dãnum emendari, poteſt ferri condemnatio ad duplum,quia duplum venit facit ex natura actionis leg. Aquiliæ & probatur in l. contra negantem & ibi Bald.in 3. oppoſiti. C.ad leg. Aquil. Sic ſi accuſo aliquẽ & peto 112
eum condemnari in amputatione capitis, iudex poteſt illum condemnare ad relegationem;hoc enim prouenit ex aptitudine iudicij quod adaptatur ad pœnam condignam,cum neque in libello accuſatorio requiratur concluſio quia illa ſtat in diſpoſitione iudicis ſecundum Bal.in l. quid ergo §. pœna grauior ff. de infa. Sic ſi emptor 113
ageret in iudicio actione quanto minoris, poſſet venditor condemnari ad redhibendum l.bouem §.aliquando ff. de ædil.edic. glo.in c.licet Heli de ſimon.quæ rationem aſſignat propter neceſſitatem iudicij: nam ſeruus de quo agebatur, erat adeo vitioſus quod ego nihil dediſſem, itaque neceſſarium eſt vt redhibeatur; nam ſub verbo *minus*,continetur etiam id quod nihil eſt 114
i illud

115 l. illud §. ſi minus ff. de tribu. Hinc dixit quo-
que Baldus in l. fideicom. §. ſi ſeruo in fin.
per illum tex. ff. de legat. 3. quod quando
ius vel conſuetudo non permittunt præſta-
ri id quod petitum fuit, poteſt tunc fieri
condemnatio in alio propter neceſſitatẽ
116 iudicij. Sic in iudicio diuiſorio licet peta-
tur diuiſio bonorum, poteſt tamen iudex
propter cõmoditatem partium vni aſſig-
nare omnia bona & eum condemnare vt
ſoluat æſtimationem partis ſocio §. fin. In-
ſti. de offic. iudic. quod fit iuxta qualitatem
iudicij diuiſorij & in conſequentiam peti-
117 tionis. Sic facta petitione principali poteſt
iudex condemnare in expenſis litis quia
cum veniant acceſſorie, videtur tacita &
implicita de ipſis facta petitio Bald in l.
properandum §. ſin autem alterutra C de
iudic. Innocen. in c. grauis de reſti ſpoliat.
118 Sed & quando aliqua licet expreſſe petita
non ſint, ſunt tamen correlatiua vel cõne-
xa petitis & ex eodem fonte procedunt,
poſſet in illis ferri ſententia vt cenſet Bald.
in l. penul. C. de ſenten. & interloquut. &
in l. 1. vbi quoq. Iaſ. C. de ſenten. quæ pro
eo quod intereſt, glo. in cap. Eccleſia Su-
trina in verb. *in iudicium.* ad fin. de cauſ.
poſſeſ. & propri. Vin. Anni. allegat. 6.
num. 11.

119 Grauis orta fuit controuerſia in Senatu
Mantuano vt eſt auctor Surd. deci. 143. an
iudex appellationis poſſit addere & adi-
mere atque aliter primi iudicis ſententiã
reformare ad fauorem partis quæ non ap-
120 pellauit. Et reſoluit affirmatiue quia appel-
latus poteſt appellatione vti nõ minus quã
appellans l. ampliorem C. de appellatio.
nec appellans poteſt in vito appellato re-
nunciare appellationi ex Bart. communi-
ter recepto in l. ſi quis libellos C. de ap-
121 pellatio. Aduertit tamen Bald. in d. l. am-
pliorem num. 3. quod vt iudex appellatio-
nis ſuppleat in fauorem appellati, pars ipſa
122 appellata ſi præſens ſit, tenetur petere. Sic
beneficium reſtitutionis in integrum mi-
nori conceſſum ad probandum efficitur
commune aduerſario maiori qui erat in-
capax dicti beneficij l. petendæ C. de tẽ-
123 porib. reſtitut. in integ. petend. Sic Specu-
lat. in tit. de appellatio. §. 1. num. 13. tenuit
quod ſi condemnatus in quinquaginta &
abſolutus pro alijs quinquaginta appellet,
poterit appellatus integra centum petere
coram iudice appellationis ſi tamen centũ
petierit ex eadem cauſa, ſecus ſi ex diuerſa.
Et Abbas in c. ſignificauerunt, num. 8. de 124
exceptio. ait quod victor qui non appella-
uit, poterit in cauſa appellationis aduerſarij
obtinere expenſas quas iudex primæ inſtã-
tiæ omiſerat. & tradit hoc quoq. Abbatis
dictum Nata conſ. 489. in fin. dicens ne-
minem ab hac opinione diſcedere. diſce-
dit tamen Gratian. deciſ. 83. num. 3. quan-
do iudex primitiuus nõ ſimpliciter omiſit
pronunciare ſuper expenſis, ſed victum ab
expenſis abſoluit, quam Gratiani ſententiã
non probo. Et quod iudex appellationis
poſſit ad petitionem partis appellatæ ſuper 125
omiſſis in prima inſtantia per iudicem pri-
mitiuum declarare, probatur in c. cum
Ioannes de fid. inſtru. & in l. per hanc C.
de tempor. appellation. Bart. in l. fin. in fi.
C. quando prouoc. non eſt neceſ. non ta- 126
men poterit iudex appellationis reforma-
re vel ſupplere ſententiam ad fauorem
appellati quando capitula ſententiæ pri-
mitiuæ eſſent diuerſa & victus appellaſ-
ſet ſolum in parte & partibus; quia tunc ap-
pellatio limitata limitatum producit effec-
tum, Imol. in d. c. cum Ioannes num. 16.
& Abb. num. 17. Bald. in d. l. ampliorem n.
3. & Salicet. ibi. Hinc dicit Stepha. Gratia.
deciſ. 83. num. 6. quod eo caſu appellatio
non eſt communis. Cum d. deciſione 143. 127
Surdi, licet eam non alleget, concordat
deciſio noſtri Senatus Cathaloniæ 196.
apud Peguer. tom. 1. quæ eſt in fortioribus
terminis: cum enim fiſcus in Cathalonia à
ſententijs contra ſe latis appellare ſeu ſup-
plicare non poſſit vt ſuo loco diximus, con-
cluſum fuit iudicem appellationis ſeu ſup-
plicationis per partem condemnatam in-
terpoſitæ à ſententia criminali procurato-
re fiſcali inſtante lata poſſe ſupplere & ad-
dere primæ ſententiæ & pœnam in ea im-
poſitam iuxta merita proceſſus augere, fiſci
procuratore appellato petẽte. adde Couar.
in c. Raynuntius §. 11. nu. 1. cuius opinio-

nem Regius Senatus Cathaloniæ ſequutus eſt.

128 Traditis haſtenus iuris concluſionibus non aduerſatur creberrima illa alia propoſitio quod iudex ſupplere debet, quæ aduoca is partium deſunt, de qua in rubro & nigro C. vt quæ deſunt aduoc. parti. iud. ſuppl. & ibi gloſ. & DD. quorum omnium & præſertim Bartoli in l. vnic. num. 1. illo tit. receptiſſimus intellectus eſt quod iudex poteſt ſupplere in his quæ ſunt iuris veluti allegando legem vel rationem facientem pro parte, non tamen poteſt ſupplere in his quæ ſunt facti quia debet iudicare ſecũdum allegata & probata l. illicitas §. veritas de officio præſid. ita quoque diſtingunt Antoni. Faber in ſuo codi. lib. 2. tit. 7. defin. 1. don Ludouj. à Pegue. deciſ. 196. n. 7. glo. in verb. *curauimus* in c. bonæ memoriæ 1. nom. de poſtulatio. prælato. glo. in c. examinata 15. de iudic. Roman. conſ. 227. Socin. regul. 197. Ioan. à Graſſis de ſubſtantia lib. procuratorij in verb. *allegationes iuris producendum*. num. 3. Menoc.

129 lib. 1. præſumpti. 52. vbi multis probat quod quando pars deduxit in iudicio factũ, ex quo reſultat iuris præſumptio & eam allegare prætermiſit, iudex poteſt ac debet ſupplere allegationem ipſam præſumptionis, quia iſta præſumptio eſt quid iuris, non quid facti & exẽpla ſubdit in præſumptione poſſeſſionis de præſenti quæ in ſurgit ex poſſeſſione de præterito & in præſumptione cauſæ præſtandi quæ elicitur ex diurina præſtatione. Sed quod iuris præſumptio debeat à parte allegari vide Ioſeph. Maſcard. de probatio. concluſ. 1412. n. 9. Crauet. conſ. 116. n. 5.

130 Quamuis iudex non poſſit ſupplere in facto, poteſt tamen quando ſibi de facto cõſtat vt iudici exactis proceſſus, nẽ pe quia ſcriptum eſt in atteſtationibus vel alijs actis iudicij, non quando ſibi conſtat de eo vt homini priuato, ita Faber d. defin. 1. & Peguer. d. deciſ. 196. num. 7. atq. num. 18. & 19. Surd. deciſ. 143. num. 4. Srepha. Gratian. diſcep. forenſ. tom. 1. cap. 1. num. 13. Oſaſc. deciſ. 1. n. 42. Viui. deciſ. 340. num. 6.

In cauſa dotis & in cauſa pia, prout idẽ erit ſi cauſa concernat publicam vtilitatẽ, iudicem ſupplere de facto, notauit Afflict. deciſ. 371. num. 1. & 2. vnde aſſerit quod licet in non pijs legatis legatum incertum non valeat ſicut in contractu incertitudo vitiat contractum l. triticum ff. de verb. oblig. valet tamen legatum dotis incertæ relictum l. ſi filiæ delegat. 3. l. cum poſt §. gener. ff. de iur. doti. quia iudex ſupplet de facto in cauſa dotis vt notat communiter DD. in l. ſi cum dotem §. eo autem tempore ff. ſolu. matri. Bald. Nouel. in tractat. de dote par. 8. priuilegio 15. vbi late docet quod iudex poteſt ſupplere muliere non opponente ſpeciali fauore dotis, & in cauſis pijs iudex inquirit ex officio vt dicit Cyn. in l. mulierem C. ſi mancipi. ita ſ. e. al. e. ne proſti. Et quod iudex ſuppleat de facto in concernentibus publicam vtilitatẽ notat glo. in l filius §. veterani ff. de procurat. glo. 1. in c. bonæ 1. vbi quod repellit militem à procuratione etiam altera parte tacẽte. Bar. in d. l. vnic. C. vt quæ deſunt aduoc. par. iud. ſup. num. 3. vbi quod propterea reijcit aduocatum vel procuratorem parte non peten. e vt in l. quos prohibet ff. de poſtula. & in d. §. veterani & d. l. filius §. milites. & idem Bar. in d. l. vni. num. 5. & Iacob. de Areti. ibidem, vbi quod vbicunque iudex videt bannitum qui ex forma ſtatuti non poteſt eſſe in iudicio, poteſt eum repellere de facto. & Bald. in d. l. vnic. C. vt quæ deſunt aduoc. num. 7. verſ. *Tertia eſt concluſio*, per tex. in d. l. filius §. veterani. Ripa in d. l. 4. §. hoc autem iudicium ff. de dam. infec. num. 16. adde Gratianum diſcep. forẽſ tom. 1. cap. 40. num. 19. vbi quod iudex ſupplet in facto fauore publicæ vtilitatis vt ſit litium finis & hoc etiam cenſet in deciſ. Marchiæ 106. num. 1. & 2. Quando vnus ſolus litigat, iudicem poſſe ſupplere de facto pro parte abſente docuit Bart. in l. 2. C. de temp. appell. glo. 1. in c. bonæ 1. de poſtul. prælat. Et iudicẽ de veritate pro abſente inquirere notat Diaz in prax. verb. *pro quibus omnibus* n. 5 131 132 133 134 135

Factũ notoriũ, non poteſt iudex ſupplere niſi allegetur, cũ tamen fuerit allegatũ, non 136

non indiget probatione, ita Faber in ſuo
codice lib. 2. titul. 7. defin. 1. & confir-
matur ex fuſe traditis per Lapum alle-
gatio. 1. vbi ait & per plura iura & DD.
probar quod notorium non releuar ab o-
nere proponnedi, licet releuet; ab onere
probandi. Et hoc dixit glo. in clemen. ap-
pellanti de appellatio. Guid. Pap. quæſt.
221. num. 4. Roch. de Curt. in tractat. de
137 cõſuetudine n. 560. vbi probat iudicẽ poſ-
ſe ſupplere in conſuetudine notoria abſq.
eo quod probetur, per glo. in l. 1. in prin.
C. qui & aduerſ. quos. non tamen poſſe ſup
plere quando pars non allegat conſuetu-
dinem notoriam, per glo. in d. clem. appel-
lanti, Gratian. dec. 186. num. 18. vbi quod
conſuetudo notoria non eſt probanda ſed
138 alleganda. Non autem indiget allegatione
notorium quando reſultat ex actis vt docet
Couar. in c. Raynutius §. 11. nu. 3. & pro
regula ponit Felin. in c. cum ordine à n. 11.
de reſcrip. & infert quod ſi conſtat aliquid
iudici vt iudici ex actis, poteſt ſupplere in
notorio etiam ſi pars non petat: ſequitur
Michael Ferrer 3. par. obſ. cap 92. verſic.
Et fundari potuit. vbi ſubdit Regium Sena-
tum Cathaloniæ amplecti hanc doctrinam.
id ipſum probat Deci. in c. ex inſinuatio-
ne num. 8. de appellatio. Cachara. deciſ.
1. num. 42. Peguer. d. deciſ. 196. num. 19.
vbi ait ea quæ iudici vt iudici ex actis con-
ſtant, dici notoria & huiuſmodi notorium
non eſſe opus quod allegetur. Et probatur
l. 1. vbi glo. C. qui & aduerſ. quos. & glo. in
139 l. 2. verſ. *Aſpectu atrox* ff de ferijs. Quãdo
debeat probari notorium ſcribit late Gra-
tia. diſcep. forenſ. tom. 3. cap. 596. à n. 2. Et
quod notorium non eget probatione nec
proteſtatione Peguera tom. 2. deciſ. 16. n.
140 4. & quod iudex in notorijs ſupplere poteſt
Paris de Pute, de ſyndica. in verb. *Conſilia-
rij* num. 4.

141 Sane receptiſſima DD. traditio eſt ex-
ceptiones debere à parte opponi vt iudex
teneatur de illis rationem habere etiam
ſi de ipſis iudici ex actis conſtet, DD. in l. ſi
vnus §. pactus ne peteret ff. de pact. Cãce.
var. par. 1. cap. 18. de exception. num. 23.
& 24. in noua editio. vbi plures. DD. citat,
late Guid. Pap. quæſt. 221. vbi exempla cõ-
plura congerit & præcipue in exceptione
diſcuſſionis quæ fideiuſſori competit. in
exceptione compenſationis, in exceptione
nullitatis iudicij propter ferias ob neceſſi-
tatem hominum inductas, in exceptione
nullitatis proceſſus ob veniam non peti-
tam, vbi ſine venia agi non poteſt, in ex-
ceptione ineptitudinis libelli, in exceptio-
ne quod non fuit apellatum ad immedia-
tum Superiorem, in exceptione quod quis
veluti clericus in cauſa temporali non poſ-
ſit eſſe procurator, in exceptione quod no-
tarius non poſſit fidem facere de inſtru-
mẽtis alienis niſi habeat à iudice commiſ-
ſionem, & in exceptione præſcriptionis in
qua ita iudicatum in ſua curia Parlamen-
ti refert. Propterea dixit Bart. in d. §. pa- 142
ctus ne peteret num. 18. pactum de non
petendo non repellere agentem niſi alle-
getur per reum etiam ſi de eo conſtet in
iudicio ex confeſſione actoris & idem ait
in exceptione doli & metus.

Fallit hæc theorica in exceptionibus 143
quæ inſunt actioni vel obligationi vt eſt in
pacto in continenti appoſito vel in pacto,
quod tacite intelligitur, nam in his, licet à
parte non opponantur, tenetur iudex ſup-
plere, Bart. in d. §. pactus ne peteret num.
18. & Iaſ. ibidem num. 42. Afflic. dec. 16.
num. 5. Cancer. qui ſupra num. 24. Ran-
chi. ad Guid. Pape d. deciſ. 221. magis cõ-
munem opinionem appellat Iaſ. in l. lecta
num. 22. ff ſi cert. peta. & in l. eum qui §.
qui ita nu. 12. ff. de verb. oblig. Propterea 144
dixit Barto. in d. l. eum qui § qui ita. in verſ.
Moneo tibi vnum dubium. quod quando
exceptio ineſt ipſi obligationi in pactis in
continenti appoſitis, vel in pactis quæ taci-
te intelliguntur, tunc ſufficit hoc allegari
in allegationibus iuris: ſed quando excep-
tio non ineſt obligationis ſed venit ex-
trinſecus vt eſt exceptio pacti poſtea facti
& omnis exceptio quæ partium cõuentio-
ne non venit vt, exceptio metus, erroris, &
huiuſmodi, tunc eſt neceſſe quod oppona-
tur in proceſſu. & hanc Bartoli doctrinam
ſequutus eſt Stepha. Gratian. diſcep. forẽſ.
cap. 268. num. 18. Aymo. conſ. 150. num. 2.

& præfatas perſonas à limine iudicij parte non excipiente repellere.

154 Sit alia in hac materia generalis propoſitio & dogma DD. quod iudici nunquã in cauſa concluditur quin ſemper recipere probationes ex officio ſuo poſſit, vt ſcribit Bald. in l. ſi accuſatoribus in fin. C. de accuſ. Felin. in c. cum dilectus num. 13. de fid. inſtru. & Deci. in c. 1. 1. lect. 4. notab. de iudic. quia concluſio in cauſa cenſetur facta quo ad partes, ſed non quo ad iudicem: non enim eum ligat, Ferrer. 3. par. obſer. cap. 288. verſic. *Pro parte contraria.* vbi Felinum qui ſupra d. num. 13. citat & in fine capitis ait Regium Senatũ Cathaloniæ ſequutum fuiſſe doctrinam ipſis Felini d. num. 13. id ipſum notat Mieres in conſtitutio. iudices tabul. num. 79. collatio. 6. vol. 2. Hinc Oſaſc. plures allegans deciſ.

155 10. Philip. Franc. in c. 1. de confeſſ. in 6 n. 4. Matth. Brun. conſ. 147. num. 7. vol 2. Cancer. communem dicens par. 2. cap. 8. num. 12. in nou. editi. concludunt poſt concluſum in cauſa non poſſe fieri interrogationes ad partis inſtantiam, bene tamen ex iudicis officio. hãc opinionem magis communem appellant Maran. de ordi. iudic. 4. par. diſt. 9 num. 28. vbi hunc articulum diſcutit. & Flamini. Pariſi. li. 3. de reſignati. benefici. quæſ. 16. num. 16. & veriorem & practicandam ac tenendã Ceuall. communi.

156 contra commun. q. 167. Sic etiam Stephan. Gratia. deciſ. 36. n. 12. Maſcard. de probatio concl. 954. n. 47. Seraphi. de priuileg. iuram. priuil. 33. num. 195 tradunt iudicẽ poſt concluſum in cauſa & quandocunque ſibi videbitur, ex officio & parte etiã non petente poſſe deferre iuramentũ ſuppletorium; licet aliud ſit quo ad pa tẽ, quæ petere debet hoc iuramentum ante concluſionem in cauſa.

157 Verumtamen Iacob. Menochi. de arbitra iudi. lib. 2. caſu 51. num. 33. expreſſè tenet hanc propoſitionum quod iudici nunquam concludatur in cauſa, falſam eſſe & à num. 18. latiſſimè defendit & probat iudicem poſt concluſionem in cauſa poſſe quidem interrogare quo ad illa quæ litis deciſionem non reſpiciunt, vel quo ad declarationem exortæ iam dubitationis, non vero quo ad fundandam intentionem interrogari petentis ſeu ad litis deciſionem, & ſic teneri iure ordinario, poſt concluſum in cauſa interrogationes fieri non poſſe, etiam ex ſolo iudicis officio, quod antea affirmarunt complures DD. quos recenſet Ripa eandẽ opinionẽ ſequutus in c. 1. n. 2 de iudi. & probauit Marſil. ſing. 555. & Bello. cõſ. 59. n. 6. Fatetur ſane Menoc. d. caſu 158
51. num. 40. poſt plures DD. quos allegat, in cauſis ſũmar is ſemper vſq. ad ſententiã interrogationes fieri poſſe, etiã ad partis inſtantiam; quod in his iudicijs non concluditur in cauſa, nec requiritur in cauſa concluſio & hoc etiam notauit Marant. vbi ſupra num. 30. Gratian. d. deciſ. 36. n. 14. Corn. conſ. 135. in fin. & Micha. Ferrer d. c. 288.

Non obſtat quod iudex poſt concluſum in cauſa poſſit ex officio deferre 159
iuramentum ſuppletoriũ: reſpondet enim Menochius d. caſu 51. num. 36. ſumi non poſſe argumentum à iuramento ad interrogationem, quia illud ſentẽtiæ loco venit vt in l. generaliter C. de reb. cred. & iur. iura. quod in interrogatione non contingit.

Ego Menochij opinionẽ & diſtinctionẽ 160
verã in pũcto iuris exiſtimo, licet cõtrariã ſententiam æquiorẽ putem, nec vrget obſeruantia Regij Senatus apud Ferrer. d. c. 288. quia erat in cauſa ſummaria licet facta fuiſſet denuntiatio proceſſus ſeu concluſio in cauſa, ad notata per Gratian. d. deciſ. 36 num. 14. & per Marant. vbi ſupra n. 30. Lõgè magis premit obſeruantia Senatus quam refert Cancer. var. p. 3. c. 12. à n. 65. ſed pro opinione Menochij conducit Senatus deciſio quam affert Peguera deciſionum tom. 2. cap. 32. Animaduertit idẽ 161
Gratia. deciſ. 198. num. 28. quod quando adeſſet magna cauſa & æquitas, poſſet iudex poſt concluſionem in cauſa admittere probationes: dum tamen arbitrium ſuum moderetur habito reſpectu ad ius alterius partis illiuſque præiudicium, quia ſi eſſet concurſus æquitatis, contra negligentem iudicandum eſſet. Maſcard. de probatio. concluſ. 229. num. 20.

Succe-

162 Succedit alia ad rem de qua agimus,
propoſitio & regula quod officium iudicis
datur, vbi deficit actio. Sic ſeruus qui non
163 poteſt agere, intentat tamen officium iudi-
cis pro alimentis etiam contra dominum,
tex. eſt in l. ſeruus ad cuſtodiam templi de
alimen. & cibar, legat. l. quidam §. illo C.
de neceſſà ſer. h red. inſti. date Surd. de a-
164 limen. priuil. 7. tit. 8. num. 2. Sic ſi fiat lega-
tum alimentorū alicui religioſo & ſic per-
ſonæ incapaci, qui cum habeatur pro mor-
tuo, non poteſt exe cere actionem, exem-
plo ſerui, datur officium iudicis in quo il-
lud reſidet, ita vt poſſit quandocunq. ve-
lit interponere Ripa in l. 1. num. 47. ff. de
legat. 1. Iaſ in l. 1. num. 9. C. qui admitti.
Bart. in d. l. ſeruus ad cuſtodiam num. 3.
Gomeſ de teſtam. tit. de legat. cap. 12. n.
46. Surd de alimen. tit. 3. q 4. num. 12. vſq.
ad num. 14. Gratian. deciſ. 7. in additio. n.
1. qui etiam diſcep. forenſ. tom. 3. cap. 436.
num. 10. & 11. probat quod ſi monachus
ratione ſtudiorum vel pro reditu ad patriā
poſt ſex annos ſtudij contraxit debita, licet
non habeat actionem formalem contra
Monaſterium, tamē poteſt pro huiuſmo-
di neceſſarijs implorare officiū Superio-
165 rum. Sic Peregri. de iur. fiſc. lib. 3. tit. 14.
num. 1. verſic. *Duodecima concluſio*. con-
cludit fratres minores eſſe incapaces iudi-
ciorum pro rebus ſibi donatis vel relictis in
vltimis voluntatibus, ideoque ex officio iu-
dicem compellere grauatos ad exequen-
dum relicta per tex. in c. exijt qui ſeminat.
verſic. *Ita tamen quod ab omni*. & verſic.
In hoc caſu illud in omnibus de verbo, ſig-
166 nific. in 6. Sic quando monaſterium ad bo-
na obuenta vel acquiſita conſequenda non
habet actionem, tamē poſſe implorare of-
ficium iudicis aſſerunt Nicola. de Vbald.
de ſucceſ. cler. ab inteſtato in 2. p. num. 9.
Redoan. de ſpolijs Eccleſiaſt. q. 8. n. 47.
& 48. verſi. *Deueniendo*. eodem tit. de ſuc-
ceſſio. clerici ab inteſtato regularis & ſe-
167 cularis. Gratian. d. deciſ. 7. num. 4. Sic ſi in-
ter partes calculatio rationum facta fuerit
& inueniatur error non ſolum in mathe-
maticis conſiſtens vt putæ quando calcu-
latores dixerunt duo & tres eſſe octo, ſed
vbi erratum eſſet in iure eo quod onera-
tus eſſet adminiſtrator de parcellis, quibus
iure onerari non debuit; licet ex iuris diſ-
poſitione ratio retractari non deberet per
modum actionis, ſaltem per officium iudi-
cis iſte error retractandus foret ex Bar. &
Platea in l. inſtar C. de iur. fiſc. li. 10. Pari-
ſi. conſ. 89. num. 27. Maſcard. cōcluſ. 253.
num. 1. & 13. late Eſcobar de ratiocin. cap.
41 ex nu. 6. vbi quid ſi illa calculatio fue-
rit per rem iudicatam confirmata, & a nu.
31. quid ſi fuerit vallata expreſſo pacto de
non contraueniendo, & iterum num. 30.
loquendo de calculatione electorum. Sic 168
quando is qui ſoluit vſuras, iurauit illas non
repetere, tunc quia parti præcluſa eſt via a-
gēdi, iudex ex officio procedit, vt eſt caſus,
ſecundum vnum intellectum vbi DD in
c. ad noſtrā 2 de iur. iuran. & notāt Bartho
lo. Socin. conſil. 219. Peguer. deciſ 35. nu.
1. Sic vbicunq. propter dolum partis ſu- 169
blata eſt via agendi, iudex ex officio proce
dit ita Landl. in clem. 1. de offic. ordina.
Pan. in c. fin. de for. compet. in 6. Peguer.
d. deciſ. 35. num. 1. Sic licet cappellanus 170
ad nutum patronia amobilis, non poſſit, ſi
remoueatur, petere reſtitutionem, cum
ei nō competant remedia poſſeſſoria, quia
non poſſidet, vt dicitur de colono l. 1. §. de-
ciditur & l. fin. ff. de vi & vi armat. ſi tamē
prouiſus in beneficio amobili ad nutum,
ex malitia & ſine cauſa fuerit remotus, po-
terit adire Superiorem vt eum ex officio
reſtituat, Rebuf. tractat. nominatio. q. 9. n.
25. Petr. Gregor. de beneficio. c. 11. num.
12. Lara de anniuerſar & cappellan. lib. 2.
cap. 6. ex num. 20. quia malitijs hominum
non eſt indulgendum l. in fundo ff. de rei
vēdi. in hoc tamen caute eſt procedendū:
nam malitia ceſſante poteſt patronus ad
nutum remouere ſine culpa cappellani &
ſine cauſæ cognitione vt animaduertit &
declarat Lara ibidem num. 22. & ſeqq. Sic 171
licet ad dandum dotem filiæ non cogatur
pater iure actionis, quaſi ad hoc obligatus;
officio tamē iudicis, quaſi hoc onus officio
paternæ pietatis incumbat, compellitur,
Capel. Toloſ. q. 291. Andre. Gail. prac. ob-
ſer. lib. 2. obſer. 95. in pri. Anto. Oliba de
actio.

actio.2.par.lib.1.cap.14.num.43.& ibi additio, nu. 12. Couar.in epit.ad 4.Decreta. 2.p.c.3.§.8.num.7.Petr.Barboſ.in l.1.par. 4.à n.4.ff.ſolu.matri.ſuſe Petr. Fontanell. de pact.nupti.tom.2.clauſ.5.glo.1.par.1.n.

172 29.vbi ab hac opinione quod pater nō iure actionis ſed officio tantum iudicis teneatur tāquam valde recepta,& communi nō eſſe recedēdum ait. Sic ſi per ſtatutum præfixus ſit terminus parti ad dicēdum de nullitate, non cenſetur per iſtud ſtatutum ſublatum officiū iudicis,ad quod ſemper poterit recurrere grauatus ex nullitate & per ſimilia ſtatuta excluſus. Anchar. conſ. 208. *Iudex* col.3.Stepha.Gratia.deciſ.23 t.nu.14.qui

173 tamen in additione n.1.& 2.ſubdit quod ſi ex ſtatuti diſpoſitione toll tur omnis actio & prohibeatur omnis moleſtia,cenſetur etiā ſublatum officium iudicis; pro vt eſſet ſublatū officiū iudicis eodem tempore quo ipſa actio quando ſuccederet loco actionis; Balb. de præſcripti. 4.p.quæſt.3.prin.num.

174 101.Et non ſolum datur officium iudicis ſublata actione, ſed etiam ſublata exceptione vt in caſu dicti ſtatuti præfigentis terminū ad dicendū de nullitate: illud enim ſtatutū intelligitur tā agendo quam excipiendo; Caſtrenſ.conſ.288.in 2.dub.lib. 2.Ach.l.deciſ.16.de conſtitut. Ploc. conſ. 63.num.4. late Gratia.deciſ.151.num.6.

175 & num.14.Denique quod ſublata actione non cenſeatur ſublatum officium iudicis Gutier. de iura.1.par.c.41.num. 2. Gomez.l.45.tauri num.12.Caball.nile loqui. 784.Bellug.in ſpecul.prin. rubr.41. num. 33.Guid.Pap.& ibi additiones deciſ.362. Rolan.à Valle vol.3.conſ.68.num. 28. Pinel.in authen.niſi tricennalis num. 59. c.de bon.mater & in l.2.par 3. c. 1. num. 15.C.de reſcin.vendit.Crauet.de antiquita.temp.§.4.ſectione incip. *materia*. num.

176 58. Iuuat quod plura iudicis offic io fieri poſſint,quæ ad partis inſtantiam fieri prohibentur vt notat Iaſ. in l. vbi pactum C. de tranſacti. quo loco complura adducit

177 exempla. Demum Parlador.rer. quotidi. cap.1.§.15.num. 50. docet quod lex ſtatuens præſcriptionem actionis, non comprehendit officium iudicis cum ſint diuerſa ex glo. & DD. in pri.inſtit. de actio. vbi ſubdit quāto tempore præſcribatur officio iudicis ex Balb.de præſcrip.4 par. 4. princip.q.30.

Non longa diſſimilis eſt illa alia propo- 178 ſitio ſiue theorica quod prohibita appellatione, non cenſetur prohibitum officium iudicis,ita Ripa in l. nemo poteſt num.90. ff. de legat.1.Riccius par.2.deciſ.222.Dō Ludouic. à Peguera deciſ.196. num. 13. Sic dicit Aretin.conſ.106.num. 10.& 11. quod vbi lex vel ſtatutum prohibet appellationem, poteſt proponi querela coram Superiore, quando iniquitas eſt euidens & magni præiudicij. & hoc etiam notat Deci.conſ.533.num.1.& 2. alios referunt Bruno. à Sole in ſuis quæſtion. legalib. quæſt.22.num.87.Cancer. var reſol. par. 3.cap.18.num.15.vbi à num.12. ita reſoluit in cauſis reclamationum Curiæ Vicarij Barcinonæ,in quibus prohibetur appellatio iuxta Regiam pragmaticam, de qua in 2. vol. conſtitutionum Cathaloniæ tit. *de orde iudiciari de la Cort del Veguer*. Sic tradunt 179 DD.prohibita appellatione non eſſe prohibitum recurſum ad Superiorem, Menochi.de arbitrar.quæſt.70. lib. 1. num. 24. & 25. Gratian.deciſ.86.num.12. Roland. conſ.94. num. 3. & 4. lib.1. Ruin. conſ. 157.num.6.lib.1.Vincent.de Franc.deciſ. 148. Pariſi. conſ. 118. li. 1. quod etiam procedit in cauſis criminalibus vt per Michael.Ferrer.3.par. obſer. cap.22.& late per Proſper.Farinaci. tom. 1.par.2.cauſ. crimin. tit. de varijs ac diuer. quæſtioni. quæſt.101.num. 105. & 106. Sic quoque 180 communiter ſcribentes concludunt ſublata appellatione non eſſe ſublatum ius dicendi de nullitate ſententiæ, Franc.in cap. dilecta quæſt. 49.de appellat. Angel.conſ. 108.Menochi.de adipiſcen.poſſeſ.remed. 4.ex num.88.Ferrer 3.par.obſer. cap.21. in fin.& cap.25.Farinac.lib.3.tractat.cauſar.crimin.quæſt.101. nu. 111. niſi nullitas incidenter & acceſſorie cum appellatione proponeretur vt declarat Zucard. conſ.37.num.43. alios citat Cancer. var. par.3.cap.18.ex num.21.vbi ponit exemplum in ſententijs Viſitatorum Generalis Cathalo-

Digitized by Google

Cathaloniæ à quibus appellari non poteſt
per cap 1. Generalis curiarum anni 1599.
& in ſententijs confirmatorijs ſententiarũ
iudicum tabulæ, à quibus cõfirmatorijs ap-
pellare non licet per conſtitutio. 4. tit. *de*
ofici de Iutges de taula.& tamen poterit de
nullitate dici.

181 Nec mirum eſt quod prohibita appel-
latione, non intelligatur prohibitũ officiũ
iudicis cum omnes leges prohibentes ap-
pellationem aut reuiſionem ſint odioſæ &
ſic reſtringẽdæ vt notat Maranta de ordin.
iud. c. par. 6. tit. & quando. appella. num.
367. Ripa in c. 1. num. 4. de reſcrip. Beretta
182 conſ. 61. num. 2. vbi ideo poſt alios. DD.
aſſerit ſublata appellatione à diffinitiua, nõ
cenſeri ſublatam appellationem ab inter-
loquutoria. Menoc. de arbitrar. iudic. caſu
70. Anton. Sola ad cõſt. tu. Sabau. tit. de
modo obſeruan. in deciſio. caſuum arbi-
trari. ex num. 58. vbi dicit videri dari occa-
ſionem delinquendi cum tollitur appella-
183 tio. Poſſe tamen appellationem per priui-
legium prohiberi recepta ſententia eſt ex
Surdo deciſ. 36. Couar. prac. cap. 26. num.
6. Oliba de actio. par. 1. lib. 3. § in bonæ n.
10. vbi teſtatur de obſeruantia noſtri Regij
Senatus circa Regium priuilegium Conſu-
latus Logiæ maris Ciuitatis Barcin. quod
prohibet appellationem à ſententijs in d.
Cõſulatu in cauſis primarum appellati nũ
latis, ſiue confirmatorijs, ſiue reuocatorijs
primitiuæ ſententiæ. Farinac. de diuerſ. qq.
crimina. q. 101. cap. 1. num. 95. & ſeq. vbi
& in criminalibus hanc opinionem admit-
ti ſcribit.

134 Alia eſt propoſitio & DD. ſentẽtia quod
vbicunque reus habet ius excipiendi, po-
teſt implorare officium iudicis principali-
ter & loco actionis vt actori ſilentium im-
ponatur. ita tenent glo. in l. Aurelius §. cen-
tum & ibi Bart. ff. de lib. lega. & glo. in l.
ſi contendat & ibi Bart. ff. de fideiuſſor.
Bart. in l. 1. in 1. principali quæſt. ff. de cõ-
dict. ex lege, & in l. ſi ſocietatem §. arbitro-
rum. verſic. *Quæro quo iure arbitratoris.*
ff. pro ſoci & in l. 3. §. nunc de effectu ff.
de liber. lega. & l. ſi finita §. eleganter ff.
de dam. infect. Alexan. in d. §. eleganter n.
27. Iaſ. in l. 1. num. 5. ff. de condict. ex leg.
Antoni. Oliba de actionib. par. 1. lib. 3. cap.
3. num. 74. Bald. in rubr. C. de condic. ex
leg. Roderic. Suarez allegatio. 4. num. 8.
Decian. conſ. 118. num. 19. vol. 3. Molin.
de Hiſpa. primog. lib. 3. cap. fin. num. 30.
& 31. Flamin. Cartar. deciſ. 20. num. 1. 2.
3. & 8. vbi nu. 14. docet coram quo iudice
experiri debeat an coram iudice actoris
vel ipſius rei. Eandem opinionem ſequitur
Paul. de Caſtr. in d. l. ſi contendat. dicens
quod facit bonus tex. cum glo. in l. ſi duo
patroni in prin. ff. de iur. iuran. vbi habetur
quem poſſe agere ad declarationem iuris
ſui quando dubitat moleſtari. facit etiam
tex. in l. fin. in p i. ff. quod met. cauſ. per 185
quam etiam ibi notat Bart. quod vbicun-
que timeo ne mihi vis vel moleſtia fiat,
poſſum ſuper hoc implorare iudicis officiũ,
vt prohibeat. quod probat etiam textus
in l. ſi pater C. qui bon. ceder. poſſu. & no-
tat ibi Bald. num. 2. & poſt Baldum Gra-
tian. deciſ. 133. num. 9. Flamin. Cartari.
deciſ. 20. num. 4. Sic Cynus in d. §. centũ. 186
concludit quod ſi ſunt duo ſocij, & finita
ſocietate alter vult implorare officium iu-
dicis vt imponat perpetuum ſilentium ſo-
cio ſuo ne eum neq. hæredem ſuum mo-
leſtet, poteſt hoc petere. quod etiam tenet
Nicol. de Neapol. in l. 3. §. contrarium ff.
de contra. iudic. tutel. Sic Bar. in l. 1. C. cõ- 187
mun. de legat. aſſerit quod ſi legatarius poſ-
ſidet rem legatam, & hæres negat, poterit
legatarius adire iudicem & petere decla-
rari ſe dominum & poſſeſſorem ex cauſa
legati.

Contrariam ſententiam nihilominus 188
tenuerunt aliqui DD. quos recenſent Iaſ.
in d. l. 1. num. 5. ff. de codic. ex leg. & Ale-
xan. in d. l. ſi finita §. eleganter. num. 14. &
à num. 22. vſq. ad num. 30. Fundamenta
huius opinionis ſunt præcipue ex l. pure
§. fin. ff. de do. excep. vbi dicitur quod reus
non habet in poteſtate ſua quando conue-
niatur. & ex l. 1. C. vt nemo inuit. agere
cogat. & l. diffamari C. de ingen. & ma-
num. vbi quod nemo compellitur agere
niſi diffamaret reum de debito; vnde ſatis
eſſe videtur quod reus habeat exceptionẽ,

quæ

quæ eſt perpetua:nam ſi forte vereatur ne tempore ſibi pereāt probationes, quas per teſtes & non per inſtrumenta habeat, poteſt ſibi conſulere per productionem & publicationem teſtium ad æternam rei memoriam vt in auth. ſed & ſi quis C. de teſtib.c.quoniam frequenter vt lit.non cōteſta.

189 His minime reluctātibus Alexan.in d.l. ſi finita §.eleganter ff.de dam. infec.vbi n. 14.& à num. 22. vſq. ad num.30.late hanc quæſtionem diſcutit & examinat, piorem ſententiam tutiorem appellat num. 14.& communem num.22.& veriorem num. 27.& eam apud nos in praxi ſeruari video pro vt certiorem exiſtimo,licet communis aduocatorum vſus recipiat quod in libello rei narrari ſolet aduerſarium gloriari & ſe iactare de tali prætenſo iure; nam nulla ſit, nec exigitur probatio iactationis vel

190 diffamationis.Ad leges in contrarium adductas reſpondent Paul. de Caſtro in d. l. ſi contendat.& Alex. in d.§. eleganter nu. 26.& 29.quod eſt verū quod non poſſum ego reus compellere te in vitum ad agendum contra me,ſed propter exceptionem, quam habeo,poſſum agere cōtra te inuitū implorando iudicis officium vt declaretur me tibi non teneri,& hoc caſu non facit reus quod actor eum conueniat,nec iſtud reus petit: & licet reus ad tuendum ius ſuum habeat remedium productionis & publicationis teſtium ad perpetuam rei memoriam; tamē non eſt iniquum plura remedia extra ordinem ex equitate circa idem induci l. de pecoribus cum glo. C. ad leg.Aquil.l. 1.§.per hanc & ibi glo. C. de rei vendic.& notat Bart.in l.in prouinciali §.1.ff. de rei vendic.& ita reſpondet Anton. de Butri. in cap. ſignificauit de teſtib. Differentiam inter remedium dictæ l. diffamari & remedium dictæ l. ſi contendat docet Couar.lib. 1. var. reſol. cap.18.

191 Sit alius propoſitionis loco doctrina illa ſcribentium quod ex omni contractu iudiciali oritur officium iudicis ſuper quo proceditur exequutiuè. ita docent Coler. de proceſ. executiu.p.3.c.2.à num.23.vſque ad num.29.Stepha.Gratia. diſcep. forenſ. tom.1. cap. 183.num.6. 7. & 8.& hoc intelligunt quādo ſumus in iudice ordinario & Felin. in c.ſi quando de officio delegat. num.4. ampliat ad acta coram delegato vt ſaltem habeant executionem coram ordinario.Hinc quando rationes inter partes fuerunt examinatæ & in ſumma concluſæ in iudicio, ſicque contractus cōputationis geſtus eſt apud acta, obtinebit iudicis officio paratam executionem:quia confeſſioni æquiparatur quaſi habeat fomentum caloris iudicij, Surd. conſ. 271.num.45. lib.2.& eſt glo.in authen. generaliter. in verb.*conſcribat*. C. de epiſc.& cler. Curt. Iuni.in l.tale pactum 40.§. qui prouocauit num.27. ff. de pact. Alexan. in l. eum pro quo 17. de in ius vocan. Afflic. deciſ. 387. num. 1.& aliud eſſet ſi huiuſmodi computa fuiſſent ſolum approbata extra iudicium etiā præſente tabellione,quaſi tunc habeāt ſolum vim inſtrumenti cui non datur executio donec fuerit recognitum in iudicio l.minor viginti quinque annis 41.ff.de minor. Bald. in l. 1.in pri. C. de execut. rei. iudic.Alex.conſ.92.in princ.lib. 2. Iaſ. in l. 2.num. 9. de iuriſd. om. iud. Ruin. conſ. 144. num. 7. lib. 4. Boer. deciſ. 295. num. 16. Gratia. d. cap. 183. num. 3. 5. & 6. 192

Adde quod in cauſis executiuis ſeu in via executiua non proceditur iure actionis; 193
ſed officio iudicis implorato quis ad ſoluēdum compellitur, Paul. in l. ſi Prætor ff. de iudic.Roderic.Suarez in repetiti.l.poſt rem iudicatam.in pri.num.10.Eſcobar de ratiocin. cap. 38. num. 10.& cap. 41. num.11.

Sit demū alia eaq.valde generalis propo 194
ſitio & DD.pronūciatio,quod iudicis officio ſiue arbitrio relinquūtur, quæ lege nō definiuntur.ita ex Baldo & Iacobo Beluiſo notat Thomas Parpalia in l. 1.num.45. ff. ſolut. matri. Menochi. de arbitrar. iudic. in procem. num. 5. Anton. de Roſellis in tractat. de iudicijs & tortura num. 4. per tex.in l.hodie & in l. ſanctio ff. de pœnis & in l. poſt §. quibus nulla ff. de effractor. facit tex.in l. 1.ff. de iur. deliberan. vt enim

ſcripſit

ſcripſit Iulianus in l.non poſſunt ff. de legib. non poſſunt omnia lege conpræhendi, & maximè ea, quæ ob magnam varietatem commodè definiri nequeunt in lege non continentur vt admonuit Franciſ. Duarē. in l. in actionibus in verb. *licuit*. ff. de in litem iuran.ideoq.iſta iudicis arbitrio dimittuntur; nam vox iudicis eſt vox legis l.nam & poſteriores & ibi Bald.ff. de iuſti.& iur. & quod à iudice fit, dicitur fieri ab ipſa lege l. 1. §. omnis de veter.iur. enucle. propterea iudex merito legis auxilium appella-
195 tur ab Eguinario Barone de diuiduis &
196 indiuid.cap.4.num. 11. Hinc iudicis officio ſiue arbitrio remitti quando aliquid dicatur fieri incontinen i vel ex interuallo, decidit Ioſeph.Ludouic. deciſion. Lucen. 24. & quæ dicatur cauſa ardua ad finem deferendi iuramentum, Theſau. deciſ. 61. & quis vocetur pauper vel diues, Farinac. deciſ. 13. & an ſit deneganda audientia, Vincen.de Franc.deciſ. 271.par.2.& quātum eſſe debeat tempus torturæ, Aloiſi. Ricci.in deciſ. curiæ Archiepiſcop. Neapolit.39.& an quis ſit fideiuſſoribus relaxādus in criminalibus, Hierony. Lauren. in
197 deciſi.Rotæ Auin.5. Debet tamen iudicis arbitrium eſſe regulatum ſecundum ſubiectam materiam & ſecundum ius commune vt ſcribunt Oſ.ſe.deciſ.71.Beninte. deciſ. 31.& Ioſeph. Ludouic. deciſ. 3. & deciſ. 24. optimè Eſcobar de ratiocin. cap.18.nu.8. & 9. vbi quod iudex in præſtando arbitrio ſuo metas iuris, rationis naturalis, & æquitatis excedere non debet, cū boni viri arbitrio fieri non dicatur quod ſine ratione fit, vt reſpondit Soci.conſ. 91. num. 13.Rube. conſ. 156.num. 12. nam iudex, pro vt eum definit Ariſtoteles 5.
198 Ethico.eſt iuſtum animatum. Regulariter tamen in arbitrarijs iudex reprælendi non poteſt DD.de Rota in deciſ.47.de appellati in nou.& notatur per Ioſeph.Ludouic. deciſ. 1. & deciſ. 3. Vnde Paul. Caſtrenſ. conſ. 197.& 346.ait quod in his quæ iudicis arbitrio ſunt commiſſa, Iudex ſi non rectè adminiſtrauit, non debet pro mala adminiſtratione condemnari.& hoc refert & ſequitur Bouadil.lib.5. Polit.c.7. num.23. & ambos DD. allegat & tenet Eſcobar de ratiocin. cap. 26.num.4. maxime ſi iudex habuit bonum animum. Quæ autem 199
iudicis arbitrio in iure committantur, cōgerunt Tiraquel.in l. ſi vnquam verb. *omnia* à num.28.ad 33. C. de reuoc. donat. Viui.lib.2.commun. verb. *arbitrio iudicis.* & lib.9. verb. *iudicis arbitrium.* Caſſan. in conſuetu.Burgun.rub.1.§.5. verb. *pour la primiere* à num.15.ad 18.Iul.Clar.in prac. q.83.& latiſſimè Menoc.de arbitrar.iudic. Aloyſi.Ricci. collecta. 811. deciſionum. Pinel.in l.1.C.de bon.mater.2.p.num.72. Bouadil.in polit.to.1.li.2. c. 10. num. 26. Garcia de nobili.glo.7.num.38.& glo.12. num.25.

§. II.

POſtquam generales propoſitiones ſiue iurium & DD. placita & traditiones proſequutus ſum, ad ſpeciales venio.& caſus ſpeciales afferam in quibus iudex ex officio procedit, innumeros collɡes ex huc vſque ſcriptis, alios præter eos annectam, qui maiori annotatione digni videntur, reliquos remiſſiuè dumtaxat attingam.

Ex officio iudex tempore neceſſitatis 200
populi habentes triticum vinum aut oleū ſeu alia victualia cogere poteſt ſine perſonarum delectu iuſto pretio ad vendendū egentibus, licet ad vendendū non habeant deſtinata l.frugem ff. de verb.ſignifi. Auil. in cap.17.prætto. glo. *A razonables* nu. 7. & ſeq.& num. 26. Mexia de pane conclaſ. 1.num.3.& 5. Bouadill.in Polit.to. 2. lib. 3.cap.4.num.66.& multo magis compellere poteſt mercatores & negociatores & eos qui exercent officium ſimilia vendēdi, & vt carius vēdant, illa ſubtrahunt & occultant, Lucas de Penna in l. 1.C. vt ruſtica. ad nullum officium li. 11.Caſſān.in Catal. 201
glo.mun. 11.par.conſider. 32. ad fin. Imò compellere poteſt his caſibus ad vendendum ea minori pretio, quam attenta magna raritate & caritate ipſorū publicè vēderētur, cōſiderato tamē iuſto illorū pretio pro ſua bonitate & valore, habitaq. aliqua ratione prædictæ raritatis & caritatis, quæ

iuſtum

iuſtum pretium auget, Arias Pinel. in l. 2.
C. de reſcind. vend. 3. p. num. 8. Couar. lib.
2. var. cap. 3. num. 5. ad fin. S. Antonin. 2.
p. tit. c. 16. §. 1. 3. Cremenſ. in d. l. 2. num.
233. Bouadil. qui ſupra num. 66. & omnes
DD. vt præfatus Pinel. aſſerit. Sed & poteſt
202 iudex tempore magnæ neceſſitatis populi
compellere clericos pro annona & proui-
ſione Reipublicæ ad vendēdum agentibus
frumentum quod ſupereſt alimentis ſuis
& ſuæ familiæ. Bart. in l. 1. §. cura carnis ff.
de offic. præfec. vrb. idem Bar. & Platea in
l. 1. ad fin. per tex. ibi C. vt nemi. licea. in
cōpara. ſpecier. ſe excuſ. li. 10. Capel. To-
loſā. deciſio. 446. & ibi latè Aufrer.
Auiles in d. glo. *A razonables* num. 34.
Bouadil. in d. lib. 3. cap. 3. num. 14. Petr.
Gregor. in ſyntag. iur. 3 p. li. 36. c. 30. num.
3. Mexia de pane in d. concluſ. 1. num. 60.
& 64. Gutier. prac. qq. lib. 1. q. 13. cum ſeq.
vbi diſputat an iudex laicus tempore im-
minētis neceſſitatis poſſit ſequeſtrare gra-
na decimarum Eccleſiaſticorum ad pro-
uiſionem Reipub. Eſcobar de ratiocini. c.
17. num. 39 facit optimè tex. in ca. aurū
& in ca. ſeq. 12. q. 2. Poteſt etiam iudex
203 ſecundum caſus exigentiam ſtatuere vt
non tranſportentur fruges extra territoriū,
Franciſc Marc in deciſ. 236 par. 2. Lucas
de Pen. in. d. l. 1. C. vt ruſtic. ad null. offic.
lib. 11.

204 Officio iudicis poſſunt diuites compel-
li tempore magnæ famis & neceſſitatis ad
dandam egentibus eleemoſynam Azor.
inſtit. moral. p. 2. lib. 12. cap. 12. q. 3. Augu-
ſti. Barboſ. de offic & poteſta. epiſc. par. 3.
allegatio. 87. num. 4. Henriq. in ſum lib.
13. cap. 17. §. 5. in fin. Surd. de alimen. tit.
3. q. 3. num. 27 Lara de anniuerſarijs lib. 1.
205 cap. 21. num. 74. Officium iudicis implo-
rare poſſunt pauperes contra medicos &
aduocatos vt gratis curent eos infirmos &
ipſis litigantibus patrocinentur Tiraquel.
de nobilitat. cap. 29. num. 44. glo. in c. ſicut
verb. *Eſurientium* 47. diſt. Aretin. conſ.
48. Dixi officio iudicis; nam vt voluit glo.
206 in c domino verb. *neceſſe*. 50. diſt. elee-
moſyna officio iudicis peti poteſt, non iu-
re actionis. ſimilis eſt alia glo. in c. exigunt
1. q. 7. & idem tenuerunt Speculat. tit. de
inſtrum editio. §. nunc aliqua verſic. *Sed
an pauperes habeant actionem*. Panor. & Io.
Andr. in c. ſi quis propter neceſſitatem de
furt. Tiraquel. plures allegans d. c. 29.
num. 44.

Ex officio iudex vel officialis poteſt ca- 207
pere ſeu capi facere res priuatorum, veluti
animalia pro iuſtitia facienda, vel exequē-
da argumento l. fi. §. fi. ff de pignor. actio. &
l. 1. de naui. nō excuſa. lib. 11. C. Bart. in l.
iubemus C. de ſacroſ. Eccleſ. Paris de Pu-
te. de ſyndica. in verb. *An officialis* num. 1.
ſic dicit ibi Bart. quando iudex mittit de-
linquentem ad furcas, poſſe capi facere a-
ſinum ſuper quo portetur. Sic quoque cō- 208
mune Ciuitatis poteſt capere animalia ad
ferendum ſalmas cauſa mittendi frumen-
tum in exercitum vel cauſa faciendi veni-
re frumentum decluſo vt notant Bar. in d.
l. iubemus. Salycet. in l. venæ §. ſi conſtat
ff. commun. prædio. & in l. ſi locus §. cum
via ff. quemad. ſeruitut. amitt. Et his caſi- 209
bus debet emendari damnum paſſo argū.
l. quemadmodum §. magiſtratus ff. ad
l. Aquil. vel iuſtum pretium offerri argū.
l. 2. C. qui ſer. pro premio liber. & d. l. lo-
cus §. 1. (apud nos ex conſuetudine aliquid
minus ſolito pretio datur) & ſoluitur emen
da non de pecunia officialis ſed de pecu-
nia publica, Bar. in d. l. iubemus & in l.
diuus ff. de bon. damn. Paris de Pute. in 210
d. verb. *an officialis* num. 1. & 3. Debet
tamen officialis capere animalia locari ſo-
lita antequam ad alia manum mittat ar-
gum. iurium & DD. in l. pen. & fi. de curſ.
publi. vbi quod officialis pro deferendis
armis & pecunijs de loco ad locum poteſt
capere animalia ſolita locari de publico.
faciunt tex. cum ibi not. in l. fin. §. quoties
de fabri. l. pen. de iur. fiſc. l. 2. ne ruſt. ad
vllum officium & l. 2. de poſtu. pub. & no-
tat Lucas de Pen. in l. 2. de lucr. aduo. Sed 211
& Andre. de Iſern. in tit. de paciura. firmā.
in §. receptatoribus. circa fin ait non tene-
ri iudicem qui vt maleficia puniantur & a-
lij terreantur, zelo iuſtitiæ dedit alteri dam-
num cum aliter prouidere non poſſet; ſub-
dit tamen teneri fiſcum ad illud damnum
quia

Digitized by Google

quia hoc exigit publica vtilitas argum. l. contra §. fin. ff. ad Syllani. & l. 1. C. in qui.
212 ca. ſer. Et merito nam quoties princeps etiã publicæ vtilitatis cauſa alicui ius aufert, debet damnum quo illum afficit, ei reſarcire de ſuo, Anto. Gabri. de iure quæſit. non tolle. concl. 1. num. 9. Aluet. Velaſq. conſult. 22. num. 5. Vaſqui. controuerſ. illuſtri. li. 1. cap. 1. Ctau et. de antiq. temp. 4. par. num. 247. fallit tamen vbi per legem aut ſtatutum generale alicuius iuri derogatur: tunc enim nulla facieda eſt damni cõpenſatio Surd. conſ. 210. num. 64. vol. 2. Monter. deciſ. 50. n. 10. adde alium caſum fallentialem ex deciſione noſtri Regij Senatus apud Pegner. deciſ. 8.

213 Ex officio iudex publicatis etiam & didicitis iam teſtimonijs poteſt alios teſtes interrogare, DD. omnes incap. cum clamor. ex illo tex. de teſtib. Socin. in c. fraternitatis verſic. *Trigeſimus tertius*. de teſtib. & Socin. in tractat. fallentiar. regul. 403. fallen. 44. Crauet. conſ. 134. Menoc. de arbitr. iudic. lib. 1. quæſti. 34. num. 17. Anton. Faber in ſuo codice tit. de teſtib. defin. 5. qui duo poſteriores late caſus enumerant, in quibus teſtes didicitis teſtificatis recipi poſſunt, eſt quæ ratio quia in iudice ceſſat omnis ſubornationis ſuſpitio. Adde Stepha. Gratianum diſcep. forenſ. tom. 3. cap. 468. num. 43. vbi poſt Bald. & Roman. & alios probat cum agitur de cauſa honoris & ſtatus poſſe iudicem in calculo ferendæ ſententiæ & ex officio informationem ſumere ex teſtibus quorum nomina & fides priuate dantur. & hoc etiam voluit Aymon conſ. 134. num. 1. Deci. in c. 1. in 2. notabili de exceptio. hanc tamen partis cautelam reprobat Gutier. de iuram. confir. par. 1. c. 66. num. 5. Et non poſſe iudicem excedere numerum teſtium à lege vel ſtatuto taxatum notat Rebuff. de
214 teſtib. glo. 7. num. 41. Similiter iudex ex officio ſupplet repetendo teſtem cum declaratione ſui d. c. cum clamor & ibi Felin. Paris de Puteo de ſyndica. in verb *iudex qui poteſt*. num. 5. Et in quocunque iudicio & in qualibet ipſius parte poteſt ex ſe ipſo probationes dubias declarare Monter. reſponſ. 35. num. 26. lib. 1. Et poſt concluſionem cauſæ poteſt rem oculis facere exhiberi Parſ. conſ. 68. num. 12. & 13. lib. 1. In cauſis quoque criminalibus quamquã 215 poſt publicatas atteſtationes non poteſt fieri teſtium productio ſuper eiſdem indicijs & capitulis ad offenſam ad partis inſtantiam, poteſt tamen fieri ex officio iudicis, Bart. in l. 2. §. ſi publico ff. de adulter. & in auth. at qui ſemel num. 32. & 33. C. de probatio. Innocen. & Felin. in d. c. cum clamor de teſtib. Diaz in prax. verb. *Pro quibus omnibus ac neceſſarijs* num. 1. quod maximè procedit in Cathalonia ex traditis per Cancerium var. reſolu. par. 1. cap. 20. in noua editio. num. 45. Aduertit tamen Farinaci. q. 75. cap. 14. num. 426. neq. iudicẽ poſſe ex officio illud facere, ſi id faciat ad ſuggeſtionem partis. Dixi ad offenſam, 216 nam ad defenſionẽ vera opinio eſt publicatis atteſtationibus poſſe etiam ad partis inſtantiam recipi & examinari in criminalibus cauſis teſtes vt notant DD. in c. fraternitatis de teſtib. Socin. d. regul 403. & citati per Farinac. d. q. 75. cap. 14. num. 407. cum ſeq. Aretin. conſ. 80.

Ex officio iudex repellit teſtes inhabiles 217 l. quos prohibet ff. de poſtulan. quod tamen eſt intelligendũ ſi ſint inhabiles ita vt per partem habilitari nequeant veluti ſi ſint banniti, infames, excommunicati & ſimiles: nam ſi exceptio repulſiua teſtis ſit inducta fauore partis vt eſt exceptio inimicitiæ, familiaritatis, conſanguinitatis, domeſticitatis & ſimiles, iudex huiuſmodi teſtes parte non opponente non poteſt repellere; quia pars permittens contra ſe hos teſtes produci, nihil proteſtando vel excipiendo, intelligitur eis remittere omnes exceptiones, quæ per eius cõſenſum tolli poſſunt, ita declarant Cancer. var. par. 1. in noua editio. cap. 20. num. 27. Anton. Gomeſ. de delict. cap. 12. n. 22. Oſaſc. deciſ. 22. num. 18. Monter. deciſ. 21. nu. 7. Alex. conſ. 122. lib. 3. poſt Io. Andre. in addit. ad Speculat. tit. de teſte §. 1. verſic. *Quid ſi iudici*. Bald. in l. ſi quis teſtibus circa fin. C. de teſtib. & alios. Hunc quoque articulũ tractant Paz in prax. tom. 1. tempore 9. num. 9.

num. 9. & ſeq. Farinac. lib. 2. q. 62. ex num. 175. Seraphi. deciſ. 289. & 295. Piazes in prax. Epiſcopali p. 2. c. 4. ar. 1. num. 28.

228 Ex officio iudex reijcit interrogatoria captioſa quæ ſolum tendunt ad inuoluendum teſtem vt vacillet quia pars de illis copiam habere non poteſt vt contradicat, eſt tamen hoc intelligendum ſi non adſit, timor mendacij in teſte miniſtrando, Hoſtienſ. in cap. cum cauſam num. 9. verſic. *Nec de talibus* & ibi Felin. num. 13. in fin. de probatio. don Acaſi. de Ripol. var. reſol. cap. 5. num. 119. & 120. videndus eſt Farinac. de oppoſitio. cõtra examen teſtiũ

229 quæſt. 73. num. 53. Ex officio motu proprio reuocat iudex attentata & dicitur officiũ nobile Gail lib. 1. obſer. 146. n. 7. Alex. cõſ. 99. n. 5. vol. 5.

230 Ex officio in criminalibus iudex dat reo terminum ad ſe defendendum ſiue petat vel non petat vt ſe & conſcientiam ſuam exoneret & vt non teneatur in ſyndicatu. ita notat Paris de Puteo de ſyndic. in verb. *An poteſtas*. num. 13. vbi ſubdit quod iudices crudeles ſitientes in ſanguine feſtinant ad condemnandum & abhorrent defenſiones præparantes Prætorium cum vexillis pompa & faſtu ad ſanguinem ef-

231 fundendum. Imò & iudex officio eius non implorato pœnam minuere poteſt vt notat Bart. in l. quid ergo. §. pœna grauior ff. de his qui notan. infam. Diaz in prax. crim. canon. in verb. *pro quibus omnibus ac neceſſarijs* num. 4. Debet ex officio procurare vt innocentia rei iniuſte damnati eluceſcat Tiber. Decia. poſt alios reſp. 69. n. 55. vol. 3. & ex officio quærere poteſt defenſiones criminoſi Grat. reſponſ. 98. num. 6. lib. 1. imò tenetur rei innocentiam quærere Farin. tit. de inquiſitione q. 11. num. 10. & tit. de varijs ac diuerſis qq. q. 99. numero 233. & debet aſſumere probationes innocentiæ abſentis Aul. in cap. 15. Prætor. glo. *homeſillo* num. 25. Viui. deciſ. 507. num. 22.

232 Ex officio iudex repellit excommunicatum agentem etiam ſi ab aduerſario non opponatur c. exceptionem de exceptio. Sed an ſimiliter repellat periurum agentem & venientem contra proprium iuramentum. Ioan. Gutierres in auth. ſacramẽta puberum num. 96. C. ſi aduerſ. vendi. ſenſit iudicem debere repellere eum etiã non opponente parte; contrarium tenet Aymon conſ. 199. num. 12. & 13. cuius opinionem ſequitur & pluribus defendit Iacob. Cancer. var. reſol. par. 2. in noua editio. cap. 1. n. 297. iuncto n. præcedenti.

Ex officio iudex poteſt pro reo ſupplere 233 ſi conſtat de calũnia accuſatoris quia calũnia euidens habetur loco libelli inepti, Innocen. in cap. 1. de offic. vicar. Felin. in. c. dilecti filij circa princ. de iudic. & ſic vi notorij vt notat Paris de Puteo de ſyndic. in verb. *Iudex an ſi* num. 16. Bald. in l. 1. C. quomodo & quando iudex. vbi ait quod poteſt ſupplere pro accuſatore.

Ex officio iudex ad priuati vtilitatem 234 inquirit fauore pupillorum in cauſa ſuſpecti tutoris ad tex. in l. 3. §. præterea ff. de ſuſpec. tutor. Peregri. de iur. fiſc. lib. 7. tit. 3. num. 8. In Cathalonia probat Antoni. 235 Oliba de actio. par. 1. lib. 3. ad §. ſunt præterea num. 21. & 22. poſt Thomam Mier. iudicem qui initio ſui officij iurauit ſeruare conſtitutiones & leges patriæ, teneri ex officio relaxare & carcere liberare milites & fœminas ſi pro debitis ciuilibus capti fuerint, etiam ſi renuntiauerint priuilegio ſuo & conſtitutionibus prohibentibus capi milites & fœminas ex cauſis prædictis, nẽpe conſtitutioni *per deferir*, & conſtitutioni *à la conditio femenil* tit. *de actions, y obligations*, qui hoc priuilegium conceſſum fuit generi militari atq. ſexſui fœmineo, ideoq. huius legis beneficio renũtiari non poteſt argumẽto tex. in c. ſi diligenti de for. competen.

Ex officio iudex pupillis & miſerabilibus perſonis etiam non petentibus tenetur 236 aduocatos & procuratores dare & aſſignare, l. nec quicquã §. aduocatus ff. de offic. procõſul. Rebuff. in tractat. de priuil. ſcholar. priuil. 90. n. 5. Couar. prac. c. 6. n. 4. Capell. Toloſ. dec. 481. Andre. Gail prac. obſer. li. 1. obſ. 43. n. 10. & dixi late infra p. 3.

H in quæſt.

in quæſtione 2. de auditione aduocatorũ
237 Similiter ex officio dat curatorem prodigo Rauen. ſingula. 516. & ſuſpectum remouet & alium deputat & nominatum per conſanguineos non admittit Panor. conſ. 91. num. 6. Surd. de alimen. tit. 7.
238 priuil. 86. num. 7. Et ex officio ſubuenit vaſſallis à domino oppreſſis vt poſt Bald. Fabr. & Specul. concludit Grammaticus deciſ. 104. num. 15. Et quod ſupplet pro pupillis Eccleſia & pauperibus Balb. deciſionem 251. Crauet. conſ. 190. num. 8. & 10. & ad commodum miſerabilium Alex. conſ. 121. num. 5. vol. 1.

239 Ex officio iudex, parte non opponente, poteſt pronunciare appellationem eſſe deſertam, ſecundum Marant. de ordine iudicio. 6. par. tit. de appell. num. 398. & Auendan. cap. 1. prætor. num. 32. quos ſequitur Ioan. Gutier. prac. quæſti. lib. 1. quæſti. 103. num. 3. & 4. vbi tamen ſubdit poſſe iudicem ſed non legi quod teneatur dicto caſu declarare cauſam deſertam, ideoq. ait poſſe ſi malit, ipſam non deſertam habere, de cauſaque principali cognoſcere cum videat ſententiam à qua appellatum exiſtit, eſſe prorſus vel aliqua ex parte iniquam, imò inquit rectius eum facere, illam non reuocando ne ex præteritione modici temporis altera pars in debite damnum patiatur & re ſua vel pecunijs priuetur & ſcrupulo conſcientiæ carere nõ videri hoc caſu iudicem appellationis iubendo exequi ſententiam adeo iniuſtam
240 cum poſſet eam reformare. Sed dum Gutierrez ait non legi quod iudex parte non opponente teneatur declarare cauſam deſertam, ſed quod poſſit deſertam declarare, reperio Stephanum Gratianum diſcep. forenſ. tom. 1. cap. 40. num. 19. vbi poſt Philip. Franc. & Grauat. ad Veſtri. aſſerit iudicem ex officio poſſe & debere quamuis non fuerit petitum, pronunciare cauſam deſertam, & idem ſenſit & late probat Gratian deciſ. 31. ex num. 4. rationem vtrobiq. aſſignat poſt alios Gratianus quia deſertio inducta fuit ob publicam vtilitatem vt ſit litium finis, ideoque partium conſenſus *nihil* poteſt operari, nec iudici ſiurisdictio prorogari. Sed regulariter 241
termini iudiciorum cenſentur dati fauore partium ideoq. ſi pars non opponat de lapſu termini, cum tacite pars illa cenſeatur conſentire, nõ poteſt iudex de ipſo termini lapſu rationem habere vt late ex quã plurimis DD. probaui ſupra in 6. quæſtio. de iudicis arbitrio circa ea quæ legib. expreſ. ſunt. ad fin. & addo nunc Cancerium in noua editio. par. 2. cap. 13. de reconuentione num. 4. 20. & 21. vbi cum per iura Cathaloniæ reconuentio fieri debeat infra octo dies, probat quod ſi fiat poſt octo dies, & pars taceat, admitti per iudicem debet, & tenetur ſuper illa pronunciare; quia ſi per ſtatutum agens non recipitur niſi infra certũ terminum, intelligitur ſi à parte excludatur. Animaduerte autem quando 242
eſt dubium an appellatio deſerta ſit nec ne, debere iudicem in dubio pronunciare appellationem non eſſe deſertã quia debet eligere viam mitiorem per quam ius non remaneat litiganti peremptum vt tenent Paul. de Caſtr. Alex. & Iaſ. in l. 1. ff. ſi quis cautio. Deci. & Felin. eoſque referẽs Maran. vbi ſupra num. 397. Illud quoq. 243
notatu dignum eſt quod obſeruat Moheda. deciſ. 293. licet iudex appellationis nõ poſſit infirmare ſententiam quæ per deſertionem tranſiuit in iudicatum, poſſe tamẽ de ſtylo confirmare & ita paſſim ſeruari, de quo etiam ſtylo teſtatur Vital. in clem. ſi appellationẽ de appellat. & Rotæ deciſionibus confirmat Gratian. d. deciſ. 31. in additio. num. 5. & 6.

Iudex etiam incõpetens quia ſua iuriſ- 244
dictio expirauit, poteſt condemnare in expenſis & declarare appellationem deſertã & ſententiam tranſactam in rem iudicatã, etiam parte non petente vt probat Gutier. prac. qq. lib. 1. quæſt. 20. num. 5.

Quando iudex procedit ex officio ſuo 245
cõtra furem propter res furatas, poteſt cõdemnare inquiſitum ad reſtitutionem dãnum paſſo, etiam ſi pars nõ petat, vt tenẽt Bald. in l. 1. C. de appellatio. Angel. in l. ſi vacantia C. de bon. vacan. lib. 10. in fin. idẽ Bald. in l. 2. C. de edẽ ad fin. dicẽs quod ſi ex pro-

ex proceſſu inquiſitionis probatur dam-
num vel intereſſe partis, quæ non interfuit
proceſſui & reus confitetur ſuper eadem
inquiſitione poteſt condemnari ſuper in-
tereſſe partis ſine alio proceſſu, Innocen.
in cap. cum oporteat de accuſatio. late
Auiles in iudicio ſyndicatus cap. 16. in
glo. *Pagada* num. 1. vbi plures allegat.
Ioſeph. Ramon. conſ. 15. num. 1. in fin.
Caball. reſolut. criminal. cauſa 82.
num. 4. Caualca. deciſ. 17. par. 5.

246 Ex officio iudex poteſt ſe extraiudicia-
liter informare de conſuetudine noto-
ria, Stepha. Gratia. deciſ. 14. num. 15.
Roderic. Suarez ad leges fori in proœm.
num. 14. in pri. verſic. *Prædicta limita
duobus modis*. qui tamen dicunt ſecus eſſe
in ea quæ non eſt notoria quæ debet pro-
bari tanquam incerta & conſiſtens in fa-
cto l. 1. C. quæ ſit longa conſuetud. cap.
1. de conſtitut. in 6. A. et. in §. ex non
ſcripto num. 18. Inſtit. de iure natu. gen.
247 & ciuil. Inſuper iudex etiam parte ab-
ſente & non citata poteſt ex officio infor-
mare ſe de vſu & obſeruantia reſpiciente
ordinem iudicij Bart. in l. 4. ff. de teſtib.
Alex. conſ. 14. in prin. lib. 5. Gratian. d.
deciſ. 14. num. 13. & 14. vbi tamen poſt
Socin. Bart. & Deci. voluit ſecus eſſe in
ea quæ ſpectat ad deciſionem litis dicens
hanc debere plene probari quia in hac
agitur de magno præiudicio, in illa autem
248 de modico. Quod autem iudex poteſt ſe
informare ex officio de notorio docent
Bald. in l. ſi quis num. 2. C. fin. regund.
Aretin. in §. quædam num. 12. & ibidem
Iaſ. num. 78. Inſtitut. de actio. Peguer.
tom. 2. deciſ. 16. num. 5. Afflic. deciſ. 50.
num. 5. Boer. deciſ. 40. num. 7. Oſaſc.
deciſ. 177. num. 12. Menoc. conſ. 246.
num. 28. & ſeq. Socin. iun. conſ. 120.
num. 20. vol. 3. Cagnol. in l. in omnibus
249 cauſis num. 5. ff. de reg. iur. Et quod iudex
tenetur ſupplere in ijs quæ ſunt conſuetudi-
nis notoriæ & quomodo hoc intelligatur
tradit Gutier. de iur. confir. par. 1. cap. 70.
n. 3. & ſeqq.

250 Controuerſia eſt an iudex ſuſpectus ſuſ-
picione iuris & de iure, debeat ſe ex officio
parte non opponente abſtinere nam qui-
dam DD. tenent affirmatiuè, quidam au-
tem negatiuè. vtroſque refert Cancer. var.
reſol. par. 1. in noua editio. cap. 21. num.
38. Vera opinio eſt huiuſmodi iudicem
poſſe ex officio non oblata à parte recu-
ſatione abſtinere vt ſenſit Felin. in cap. cũ
ordinem num. 11. verſic. *Secundo aduerto*.
de reſcrip. Roman. conſ. 220. num. 7. &
8. & ita Regium Senatum Cathaloniæ ſer-
uare notat Ferrer. 3. p. obſer. cap. 92.
num. 4. & tradit Cancer d. cap. 21. num.
38. vbi explicat qui dicantur iudices ſuſ-
pecti ſuſpicione iuris & de iure & probat
alios iudices qui non ſunt ſuſpecti ſuſpicio-
ne iuris & de iure, non poſſe ſe vltro ab-
ſtinere à iudicando, quod vltimum ita
etiam reſoluit ſic intelligendus Ripol. var.
reſol. cap. 2. num. 224. & 225. Et ambo 251
Cancer. & Ripol. locis citatis docent quē-
admodum ſe gerere debeat iudex qui
propter ſuſpicionem ocultam, qua ſentiat
conſcientiam ſuam oneratam, velit ab-
ſtinere.

Ex officio iudex inquirit contra aduo- 252
catos cauilloſos & tumultuoſos & male ſe
in officio verſantes, Marant. in ſpecul. iudi-
ci. tit. Et peruenitur aliquando per viam
inquiſitionis. num. 182. Auiles in cap. 36.
prætor. glo. *Abogados* num. 5. Caſtillo in l.
2. Tauri in glo. *de las dichas* colum. 3.
verſic. *& nota*. Ludouic. Roman. ſingula-
ri 739. Paris de Pute. de ſyndica. in verb.
Aſſeſſor. num. 21. vbi quod iudex repellit
aduocatum de lite paciſcentem etiam
ſi pars non opponat. idem Paris de Pute.
de ſyndicat. in verb. *Aduocati cauſarum*
n. 14.

Aduerſus eum qui non patitur ali- 253
cui honorem decerni, officium iudicis
imploratur Io. Faber in §. aliam Inſtit.
de bonor. poſſeſſ. vbi de nobilibus ma-
tronis quæ non agunt actione iniuria-
rum ſed petunt officium iudicis aduer-
ſus alias non tam inclytæ nobilitatis vt
defendantur in vſu ſedendi in Eccleſia
aut offerendi. Iaſ. in l. ſi non ſortem
§. libertas de condic. indeb. quam-
quam etiam competit actio iniuriarum

H 2 contra

contra prohibentem decerni honorem cum nemo teneatur pati quod honor ſuus parui pendatur l. 1. in pri. ff. de poſtul. & in ſpecie Bald. in l. obſeruare §. antequam num. 3. ff. de offic. pro conſul. cum alijs cōgeſtis per Gratia. diſcep. forenſ. tom. 1. cap. 110. num. 23. & tom. 2. cap. 210. num. 59. qui tamen d. c. 110. num. 24. intelligit reſpectu honoris qui alicui præſtatur ratione ordinis & gradus: hic enim eſt neceſſario tribuendus l. prioris 5. C. de offic. rector. prouin. cum aliud ſit in honore qui defertur ob virtutis præmium nullo iure cogenre, ſed ſola voluntate deferentis pro vt in viro benemerito, quia hoc caſu non datur actio iniuriarum aduerſus eum qui non patitur honorem illum decerni: nam hic honor non petitur ſed præſtari ſolet l. 2. §. pen. de origi. iur. Bart. in l. Barbarius num. 2. ff. de offic. prætor. & ita intelligitur loqui tex. in l. iniuriarum actio 12. §. ſi quis de honoribus ff. de iniur. vbi quod non competit iniuriarum actio aduerſus eum qui non patitur alicui honorem decerni & ſic poſt Cordubenſ. in l. ſi quis à liberis in pri. à num. 30. ff. de liber. agnoſ. diſtinguit & declarat Gratian. d. c. 110. nu. 24. & quod aduerſus eum qui prohibet honorem præſtari illi qui eſt in quaſi poſſeſſione ipſius honoris, detur officium iudicis, actio iniuriarum, interdictum vti poſſidetis, & vnde vi, & remedium reintegrandæ, late poſt alios proſequitur Gratian. d. c. 110. à num. 25. & d. c. 210. à num. 53. Cæſar Vrſil. ad Afflic. in deciſ. 1. Rebuff. in l. vnic. num. 355. glo. 1. C. de ſenten. quæ pro eò quod inter. profer. Menoc. de recup. remed. 15. num. 45. Purpur. conſ. 540. num. 19. lib. 2.

254 Perez de Lara de anniuerſarijs lib. 1. cap. 24. vbi num. 23. quod poſtquam prioritas ſedendi vel eundi in digniori loco fuerit acquiſita, adeo eſt ſeruanda acquirenti & ei debetur vt & armis poſſit defendere locum, valeatque reſiſtere volentibus ab eo eijcere. & num. 26. vbi quod ſufficit vnicus actus vt acquiratur quaſi poſſeſſio eundi vel ſedendi in digniori loco.

255 An iudex officio ſuo facultatem habeat faciendi ſoluere debitum ſolius obligationis naturalis, attigit Stephan. Gratian. diſcep. forenſ. tom. 3. cap. 483. num. 29. & 30. dicens quod licet ſoluens debitum naturale non poſſit repetere l. naturaliter de condic. in deb. tamen nec poteſt quis capere poſſeſſionem ob debitum naturale neque iudex hoc facere valet, neque habet facultatem faciendi ſoluere illud & probat Bart. in l. 1. §. hæc verba num. 2. ff. ne vis fiat ei. Bald. in rubr. C. de conſtit. pecun. num. 11. & in l. ſi per ignorantiam C. de condic. indeb.

Iudex tamen qui arbitrium in iudicando obtinuit, poteſt condemnare reum ad ſoluendum ijs creditoribus qui efficacem actionem non habent & ad ſoluendum debita naturalia, Menoc. de arbitr. lib. 1. cap. 57. num. 3. verſ. *Contrarium*. Eſcobar de ratiocin. cap. 23. num. 12. cum 3. ſeqq. 256

Per iudicis officium filijs conſulendum eſt vt ſuum ſaluum habeant, quando pater dotem diſſipat & ſubuertit vt cum dos eſt in quantitate & patrimonium ſuum ita deſtruit quod dos filijs ſalua non ſit, ita Bar. in l. ſi conſtante num. 63. ff. ſolut. matri. per tex. in l. ſi Imperator ff. ad Trebel. & in l. fin. §. quibus C. de ſententi. paſſiſ. & in l. fin. ff. vt legat. nom. cauea. late Flamin. Cartari. dec. 56. num. 4. vbi quomodo filijs ſuccurrendum ſit patre dilapidante bona dotalia ſeu aduentitia ipſorum filiorū, vel propria ipſius patris, tradit & diſtinguit & quatuor remedia affert ſummopere notanda. 257

Officio iudicis implorato contractus qui curſu temporis efficitur grauatorius & iniquus, reducitur ad æquitatem. quod quando & quemadmodum contingat, effuſe explicant multis congeſtis Iacob. Cancer. var. par. 2. cap. 1. in noua editio. ex num. 274. Pinel. in repetit. l. 2. C. de reſcin. ven. par. 2. cap. 1. num. 27. Rolan. à Valle conſ. 1. ex num. 159 vol. 2. Theſau. dec. 226. & dec. 154. Gaſpar Roderic. de annu. reddit. li. 1. q. 12. num. 17. Hieron. Lauren. dec. 66. probat autem tex. in cap. quanto de cenſib. vbi obligatus procurationem præſtare fratri- 258

fratribus alicuius conuentus, ſi numerus eorum nimis creuerit, adeo quod ſi promiſſor teneretur ad procurationem præſtādā omnibus fratribus, nimis grauaretur, poteſt implorare officium iudicis vt ei ſuccurratur, Perez de Lara de anniuerſar. libro 1. capite 16. numero 7.

259 Ex officio iudex extraordinaria pœna punit eum qui in cauſa ciuili coram ſe falſum inſtrumentum produxit, qui nihil minus ſi in iudicio ordinario accuſetur, ordinaria pœna falſi plectetur per ſuum iudicem, Cyn. in l. vbi falſi C. ad l Cornel. de falſ. quem ſequitur practica Papienſ. in forma libelli ad reſcindendam ſententiam in gl. in verb. *inſtrumentum.* num 4. Me-
260 noc. de arbitrar. iudic lib. 2. caſu 313. num. 5. Similiter iudex ex officio extraordinarie punit eum qui coram ſe in cauſa ciuili falſum deponit, etiam ſi is teſtis alioqui à iuriſdictione illius iudicis exemptus ſit l. nullum & ibi DD. C. de teſtib. Boſſi. in tit. de falſis num. 103. & 104. Iul. Clar. in prac.
261 quæſt. 38. Pariter iudex cauſarum tantum ciuilium, ſi quis in actu iudicij ſui delinquit plectit eum ex officio Vaſque. controuerſ. illuſtr. cap. 31. numero 18. Anton Gōvar. tom. 3. cap. 1. num. 48. Michael Ferrer 3. par. obſeruan. cap. 394. Paris de Pute. de ſyndi. in verb. *Et aduerte.* num 3. & dixi late ſupra in quæſtio 2. de præheminentia iudicis circa fin.

262 Officium iudicis implorare poteſt vir claro & puro ſanguine natus, ſi alius corrupto & maculato ſanguine ortus nomen illius aſſumat, quo caſu magnum irrogatur præiuditium ei & deſcendentibus ex eo quia ſi ſanguine corruptus illo nomine vocaretur, multi crederent clarum & ſanum eſſe de genere corrupto propagatum, vt poſt Guillel. Benedic. tradit Ildephonſ. Perez de Lara de anniuerſar. & capellan. lib. 2. cap. 4. num. 134. licet alias ceſſante fraude & alterius præiuditio poſſit quis extraneum nomen ſibi aſſumere, relicto nomine ſuæ aſcendentiæ l. 1. C. de mutat. nom. iuncta gloſa verbo *fraude.* & multo magis poteſt quis aſſumere, nomen maternæ familiæ ſi ſit nobilior paterna; cum per matris nobilitatem nobilitas patris ſit ſplēdidior vt ait Tiraquel. de nobilit. cap. 18. n.
26. Sic queque inſignis artifex officio iudicis prohibere poteſt alicui vti ſuo ſigno ne inducatur confuſio mercium. Lara vbi ſupra num. 134. & libro 1. capite. 7. numero 36. 263

Ex officio iudex vt ſit finis litium, videns inſtantiam perituram poteſt deuenire ad ſententiam quamuis non petatur, 264
Bart. in l. Seius & Auger. ad leg. Falcid. Socin. conſ. 77. ſuper prædicta difficultate col. 2. num. 3. verſ *Igitur in caſu noſtro* num. 3. Aſini. in prax. tit. de execut §. 3. c. 161. licet alias ſententia non poſſit ferri niſi petatur, cum eſſet nulla ipſo iure Ripa in l. 4. §. hoc autem iudicium num. 75. ff. de damn. infect. Iaſ. in l. properandum §. & ſi quidem num. 5. verſ. *ſecundo infertur* C. de iudic. Cæſar de Graſſis deciſ. 9. num. 4. de cauſa poſſeſſ. & propri. Sed ſufficit quod vna pars 265
inſtet pro ſententia vt iudex poſſit eam ferre, licet ferat pro eo qui non inſtat, ſecūdum Bald. in l vnic. col. 2. verſ. *circa primum* numero 9. Codice vt quæ deſ. ne aduoc.

Ex officio iudex mittere poteſt notarium ad teſtatorem teſtari volentem, 266
quando venientes ab inteſtato teſtari eum non patiuntur vt ait Barto. in l. curent in fin. ff. de teſtib. & probat per illum tex. Bald. Nouel. in tractat. de dote par. 6. priuilegio 18. numero 1. Sicut etiam ex officio vendi facit bona ex hæreditate de- 267
functi vt poſſit cadauer illius ſepeliri l. qui erat vbi Bart. ff. fam. hereſc. & vtrumque notat Paris de Pute. de ſyndic. in verbo *Concordia.* n. 5. & n. 8.

Detentori expulſo licet non competat interdictum poſſeſſorium ad recuperandam ſuam tenutam, competit tamen iudicis officium, probata prius per detentorem iuſta cauſa detentionis lege Aquilius & ibi gloſa & Bart. ff. de donatio. Specul. titulo de reſti. ſpoliat. §. 1. numero 19. Aluar. Velaſq. conſul. 79. n. 10. & 11. Cod. Fabri. lib. 4 titulo 41. de locat. defin. 58. in fin. Angel. in lege manifeſtiſſimi. §. ſed cum in ſecunda C. de furt. Caſtrenſ. 268

in l. improba num. 2.C.de acquir. poſſeſſi.
Vnde ſi conductor domus,finito coductio-
nis tempore,fuerit per locatorem expulſus
poterit implorare officium iudicis vt reſti-
tuatur in ſtatum in quo erat,probato quod
fecit iuſtas expenſas in re locata,quæ ſibi an
te omnia ſoluendæ erant,vel probata alia
iuſta cauſa ob quam forte non poterat ex-
pelli,iuxta glo.in d.l. Aquilius Regulus &
glo.in l. & non tantum de petiti. hæredit.
tradit late Menoc.de recup.poſſeſ.remed.
vlti.num.21.vbi hoc caſu competere iudi-
269 cis officium aſſerit. Et iſte detentor cuius
poſſeſſio præſumitur extincta, in eo differt
a poſſeſſore ſpoliato;quia hic poteſt petere
reſtitui in priſtinam poſſeſſionem non pro-
bata cauſa poſſeſſionis cap. 1. de reſti. ſpo-
liat Deci.conſ.449.num.6. Crauet. conſ.
46. nu. 7. detētor autē aduerſus dominū
& verum rei poſſeſſorem non iuuatur ex
ſua detentione,niſi eam ex iuſta cauſa pro-
cedere probauerit;iuuatur tamē aduerſus
tertium quia reſpectu tertij detentatio ha-
betur pro poſſeſſione vt poſt Deci. Tira-
quel.& alios concludit Menoc.de adipiſc.
270 poſſeſ.remed.4.n.368.vſq. ad n.372. Sed
& ſi deiectus nō erat ſolum detētor,ſed lo-
co poſſeſſoris habebatur, licet nō eſſet poſ-
ſeſſor ideoq.nō cōpetat remediū poſſeſſo-
rium, competit ei iudicis officium nobile
vt reſtituatur in ſtatū ex quo deiectus fuit,
& tunc reſtituitur ſine iuſtificatione cauſæ
poſſeſſionis c.querelam de electio.Menoc.
271 de recup.poſſeſ.remed. vlt. Non omittam
quod Natta conſ.563.num. 29. ex multis
tenet deiectis, qui nudam facti detentatio
nem habent, competere remedium can.
reintegranda 3.q.1. probata per eos iuſta
cauſa detentionis & ſic non ſolum ipſis dari
272 officium iudicis.Animaduerte etiam quod
in dubio potius præſumitur poſſeſſio quam
detentio vt docet Menoc.de præſūp.lib.6.
præſump.68.qui quoque li.5 præſūp.2.n.
17. notat in dubio poſſeſſionem præſumi
iuſtā & hoc vltimū pulcrè declarat Cācer.
var.p.2. in noua editio.c.vlti.n.78.&ſeqq.
273 Datur officiū iudicis deficiente actione
cōtra illū qui ſine iuſta cauſa detinet rē ali-
cuius,vel cum eius iactura locupletatur l. ſi
me & Titio ff.ſi cert.petat.Hoſtien. & Io.
Andre.in c.bonæ de appellatio.Beroi.conſ.
44.n.3.li.3.& conſ.59.nu.23.eod.li.Natta
conſ.532.n.12.Menoc. de recup. poſſeſſi.
remed 4.Surd.conſ.268.lib.2.n.21.&22.
Gratia.diſcep.forenſ.tom.3.cap.408. num
13.vbi aſſerit ratione prædicta concedi of- 274
ficiū iudicis aduerſus rē iudicatā quæ prop
ter ceſſationem cauſæ & propter ius ſu-
perueniens poſt ſententiam cæpit iniqua
fieri & eo loco per totū illud caput cōgerit
quatuor remedia ad impugnandam ſen-
tentiam quæ tranſiuit in iudicatū quæ val-
de notanda ſunt.
Poteſt iudicis officiū implorari aduerſus 275
ſentētiā notorie iniuſtā quātūcunq.tranſa-
ctā in iudicatum vt reſcindatur Sfor.Odd.
de reſtit.in integ.par.2.quæſt.79. artic. 2.
Marcil.ſingulari 473. vbi ſubdit partē poſ-
ſe impedire executionem ſententiæ nullæ
ſiue notoriè iniuſtæ, ſaltem per viā implo-
rationis officij iudicis,Celſus Hugo cōſ.87.
n.4. vbi affirmat quod tali caſu vbi pars ex 276
diſpoſitione ſtatuti aut alias non poſſet talē
nullitatem allegare, iudex ex officio poſſet
illam allegare & ſic non exequi & hāc Celſi
Hugonis doctrinam ſequitur Iacob.Cācer.
var.p.2.in noua editio.cap.15.num.50.vbi
ſubdit quod licet in Cathalonia per conſtit.
6.tit.*de appellations* non poſſit pars poſt de-
cendium allegare nullitatem etiam ex pro-
ceſſu reſultātem,poterit tamen iudex eam
attendere Hæc Celſi Hugonis & Cancerij
traditio egregie confirmatur & declaratur
ex ſcriptis per Gratian.deciſ. 231.n.14. &
in addit.num.1.&2.& alijs quæ ſupra alle-
gaui ad regulam quod deficiente actione
datur officium iudicis.Nullitas notoria eſt 277
illa quæ ex eiſdem actis reſultat, nullumq.
examen ad eam probandam requiritur vt
notant Celſ.Hug.d.conſ.87.n.5. Hierony.
Gabri.cōſ.49.n.8.&9.Surd.cōſ.405.n. 17
qui tamē n.25.&26.vult quod nullā diſpu-
tationē vel dubitationem cōtineat vt ſi no-
toria ita vt ſi modicā recipiat nō ſit notoria
Quando quis propria auctoritate ali- 278
quid facere poteſt, & propria auctoritate
procedere vult, timet tamen rixam &
violentiam, poteſt ad uitandum ſcanda-
la

Digitized by Google

li implorare iudicis officium vt ei aſſiſten-
tiam & familiam concedat, teneturque iu-
dex etiam abſq. partis citatione concede-
re ſecundum Alex. conſ. 131. num. 4. lib. 4.
& Neuizan conſ. 82. n. 28. Borgn. Caualca.
deciſ. 36. num. 475. par. 3. ſequitur Stepha.
279 Gratian. deciſ. Marchiæ 132. num. 7. Et
quamuis Cancerius var. p. 2. cap. 7. in noua
editi. num. 70. contrarium ſenſerit vt iudex
ſine citatione partis non poſſit præfatam
aſſociationem dare, prior tamen opinio
vera eſt & confirmatur ex ipſis exemplari-
bus Regiæ Audientiæ quæ ibidem conge-
rit Cancer. num. 71. & 72. de creditori-
bus qui reuocato precario ſuæ ſpecialis o-
bligationis obtinuerunt aſſiſtentiam pro in-
grediendo poſſeſſionem propria auctorita-
te, & obſeruatur ſæpiſſimè in curia Vi-
carij Barcinonæ, quæ ſine citatione partis
concedit familiam ciuibus eiuſdem Ciui-
tatis, qui ex priuilegio Petri 2. anni 1283.
vulgo dicto *Recognouerunt proceres*. in ſer-
to in 2. vol. conſtitutionum Cathaloniæ tit.
de conſuetuts de Barcelona cap. 33. poſſūt
1 cōductoribus ſuarum domorum accipere
res propria auctoritate, quæ fuerint illatæ
& inuentæ in domibus locatis, pro pēſioni-
bus ipſarum. Debet tamen iudicem adiēs
270 proteſtari quod vult vti propria auctori-
tate; ſed quia timet violentiam, petit fami-
liam, alias requireretur citatio vt explicat
Gratian. ibidem. imò adeundo iudicem
amittere, ius propriæ facultatis atque ius
continuandi poſſeſſionem quam antea ſine
iudice continuare poterat ſecundum quod
notat Lancellot. de attentat. lit. pend. limit.
281 1. num. 45. non inficior imò cenſet iudicē
ſummopere curare debere vt quātū fieri
poteſt certus fiat partem poſſe propria au-
ctoritate facere, ne eludatur à parte. indeq.
naſcantur iniuriæ vnde iura naſcuntur cō-
282 tra l. meminerint c. vnde vi. Quando iudex
procedit ex officio, an requiratur citatio
partis, differunt Bald. in l. non dubium col.
6. verſ. *Iuxta hoc quæro* C. de legib. Deci.
conſ. 54. in pri. Aretin. conſ. 163 Gram-
mat. conſ. 63. num. 1. Gabri. de citat. con-
cluſ. 1. numero 80. ampli. 14. & num. 103.
ampliat. 18. conducit Menochi. de arbitrar.
iudic. quæſt. 17. Ex officio poteſt iudex 283
prohibere partibus acceſſum ad poſſeſ-
ſionem propter rixas vitandas Innocen.
in cap. in præſentia de probatio. Speculat.
de primo & ſecundo decreto §. 5. & de
peti. & poſ. §. 1. Paris de Pute. de ſyndicat.
in verbo. *concordia* num. 2. & Bart. in l.
quod iuſſit de re iudica. dixit quod ſi duo
rixam habeāt, poteſt iudex ex officio pro-
hibere ne vnus tranſeat ante domum al-
terius per notat. in l. fin. de offic. procur.
Cæſar. & in auth. ſi quis C. de adulte. & ſi-
militer poteſt quis implorare officium iu-
dicis vt eum aſſociari faciat per familiam
ſi timeat inimicum per glo. in l. furti. §.
qui iuſſu de infami. Felinus in rubr. de
treug. & pac. in verſ. *Qui timet.* Paris
de Pute. in dict. verbo *concordia* numero
13.

Quando iudex proceſſit ex officio, cita- 284
ri poteſt ad defendendum ea quæ ratione
ſuæ iuriſdictionis fecit: ſecus quando ad
partis inſtantiam proceſſit, niſi præter par-
tis intereſſe, ſuum quoque verteretur, vt
notant Lucas de Pen. in l. apperitores C. de
exactor. l. 10. Innocē. in c. in noſtra de pro-
cu. n. 8. Felin. in c. dilectus 1. nomin. n. 6. de
reſcrip. Abb. in c. cum ſpeciali nu. 8. de ap-
pellat. Nauar. conſ. 5. tit. de appella num. 9
lib. 2. vol. 1. Boer. deciſ. 259. nu. 13. rationē
primi dicti tradit Innocen. vbi ſupra quia
tunc iudex loco partis eſt.

An quādo iudex ex officio agit, fidē ad- 285
hibere poſſit teſtibus non iuratis, quæritur.
Et ſenſeo nō poſſe ex notatis per Menochi.
de arbitrar. lib. 1. q. 26. vbi probat quod
habens arbitrium pronunciandi in cauſis,
numquam poteſt credere teſtibus ſine iu-
ramento quamuis poſſet procedere ſola
facti veritate inſpecta & ex ſcriptis per Gra
tian. diſcep. forenſ. tomo 3. c. 581. numero
25. vbi aſſerit quod etiam ſi cauſa fuerit
commiſſa iudici vt arbitrio ſuo adhi-
beat fidem teſtibus, non poteſt adhibe-
re teſtibus non iuratis, numquam enim di-
citur conſtare de facto niſi teſtes iurati
ſint clem. ſæpe vbi gloſa de verbo ſigni.
& concludunt omnes in lege milites. vbi
præſertim Angelus. Codice de teſtam.

Maſcar. concluſ. 1363. num. 5. & 6. Fari-
nac. q 74 num. 91. Burſat. conſ. 192. num.
28. & 29. lib. 2. Decia. conſ. 93 num. 31.
285 lib. 2. Sic quoties ex diſpoſitione legis ſeu
ſtatuti vel hominis debet ſtari aſſertioni a-
licuius, ſemper debet præcedere iuramen-
tum Tiraquel. in tract. de præſcrip. §. 1.
glo. 8. per tot. Bauer. de virtute iuram.
effec. 56. num. 104. Seraphi. de priuil. iu-
ram. priuil. 30. num. 34. & priuil. 9. num. 2.
vt contingit in teſtatore mandante quod
ſtetur dicto alicuius Felin. in c. veniens n.
18. de teſtib. Gabri. eod. tit. concluſ. 1. n.
29. & 30. & vbi ex conſenſu litigantium
ſtandum eſt aſſertioni actoris vel rei de ve-
ritate alicuius actus Bal. & Iaſ. in l. ius iu-
randum quod ex conuentione de iur. iura.
& vbi credendum eſt perito electo à iudi-
ce vel à parte Couar. lib. 2. var. reſol. cap.
13. num. 4. verſ. *Quarto concluſio.* Crotus de
teſtib. par. 7. imò in caſibus in quibus licet
iudicare ſecundum propriam conſcientiã,
ſententia ſeu declaratio non valet ſine
iuramento Seraphi. priuil. 2. iuram. vbi ta-
men in fine limitat in nobili viro & mag-
287 næ excellentiæ. Et quamuis dicatur in in-
ſtrumento ſtandum eſſe ſimplici verbo cre-
ditoris circa damna & intereſſe, tamen
creditor tenebitur iurare de calumnia ſi à
debitore hoc petatur Bald. in l. 2. de iur. iu-
ran. & in c. cæterum de iuram. calumn.
288 Sane quando iudex procedit pro ſua infor-
matione ad ſuum animum inſtruendum,
poteſt teſtes ſine iuramẽto recipere Aſini.
in prax. §. 7. cap. 5. limit. 16. num. 3. & abſq.
aliqua partis citatione Felin. in c. 2. limit.
1. de teſtib. Flamin. Pariſi. de confidentia
q. 65. n. 19.
289 Vtrum officium iudicis concurrat cum
auxilio ordinario tractant glo in. l. 1. §. per
hanc. verb. *Vindicare poſſe* ff. de rei vindi-
cat. Bart. in l. in cauſæ 2. nominis num. 6.
ff. de minorib. & idem Bart. num. 1. & 2.
& communiter DD. in l. in prouinciali ff.
de oper. noui nunciati. Veritas eſt poſſe
concurrere quando per officium iudicis
plenius prouidetur, ſicq. docet Barto. in d.
l. in prouinciali num. 1. verſic. *Tu dic quan-
do fatetur.* actionem communi diuidundo
concurrere cum officio iudicis & d. glo.
in d. §. per hanc. cenſet eodem caſu dari
actionem in rem & dari officium iudicis.
Neque obſtat quod vbi datur remedium 290
ordinarium, non conceditur extraordina-
rium l. quædam in pri. ff. de edẽ. l. in cau-
ſæ 17. ff. de minor. l. cum ſine ff. de Carbo-
nia. Menoc. de recuper. poſſe, remed. 15.
num. 12. Sfor. Odd. de reſtit. in integ. p. 1.
q. 17. Barboſ. in l. quia tale num. 63. ff.
ſolut. matri. Tuſc. rom. 5. litter. O. concluſ.
182. nam procedit ſi remedium extraor-
dinarium vtilius non ſit ordinario vt decla-
rat Sfor. Oddo qui ſupra num. 33. Pinel.
in l. 2. C. de reſcin. vendi. par. 3. capit. 1. nu.
19. Morla in empor. iur. par. 1. tit. 5. quæſt.
3. num. 12. ſecus ſi remedium extraordi-
narium vtilius ſit ordinario Zazi. lib. 1. reſ-
ponſ. 1. cap. 20. nu. 20. Tiraquell. in l. ſi vn-
quam verb. *libertis* num. 114. C. de reuoc.
donatio. Pereira in l. ſi curatorem habens
verb. *læſis* num. 11. C. de in integ. reſtit.
minor. Maurici. de reſtit. in integ. cap. 11.
num. 7. Sic eſt receptiſſimum minori ha- 291
benti remedium ordinarium non dene-
gari reſtitutionem in integrum quoties per
hanc plenius ſeu pinguius minori ſubueni-
tur, vt ijdem Tiraquel. Mauriti. & Pereira
locis citatis affirmant & probant, & tamen
reſtitutio in integrũ officium iudicis eſt vt
ſupra ex multis probauimus & probant
Bart. in d. l. in cauſæ 2. nom. num. 2 ff. de
minor. 25. ann. Oliba de actio. par. 1. lib. 3.
cap. 3. n. 71. & 73.
Vtrum iudex motu proprio parte non 292
petente poſſit concedere ex officio mino-
ri in integrum reſtitutionem, diſcutit Lu-
do. Roman. ſingulari 462. & ibi additiones
Nicolai Pignolati & Gabrielis Saraynæ
ex quibus deducitur veriorem eſſe opinio-
nem quod Princeps ſiue Papa ſiue Impe-
rator poſſit, argumento c. cum veniſſent
circa fin & ibi Ioan. Andre. de inſtit. infe-
rior autem iudex non poſſit, argumento l.
4. §. hoc autem iudicium ff. de damn. in-
fect. eandem ſententiam tenet Ripa in d.
§. hoc autem iudicium num. 37. per tex. in
l. nam & poſtea §. ſi minor in verb. *debebit
replicari* ff. de iur. iura. & per rationes per

ipſa.n

ipſum allegatas, licet aliud forte ſit in Ec-
293 cleſia. Sed aduerte, quod ſi minor rem
venditam repetat, videtur petijſſe reſtitu-
tionem in integrum in conſequentiam, &
tunc iudex ſuper illa declarare poteſt, Feli.
in cap. 2. num. 13. de libelli oblati. Stepha.
Gratia. diſcepta. forenſ. tom. 1. cap. 40. n.
12.

Iudex Eccleſiaſticus an ſupplere poſſit
294 negligentiã iudicis laici & èconuerſo agũt
Felin. in cap. qualiter & quando de iudic.
Bellug. in ſpecul. rub. 11. §. dubitatur num.
14. & rub. 18. §. denuo, vbi additio Couar.
in pract. cap. 6. num. 1. Segur. in directo.
iudi. Eccleſ. for. par. 2. cap. 7. à nu. 9. ad 12.
Marant. de ordi. iudi. p. 4. diſt. 11. num. 11.
vbi additio, Nauar. in cap. nouit de iudic.
Anton. Olib. in vſatic. alium namque cap.
3. num. 45. Bouadill. in polit. tom. 1. lib. 2.
cap. 17. num. 108. cum 2. ſeqq.

Præcipuè procedit ex officio iudex &
295 nedum poteſt ſed ex officij neceſſitate te-
netur ita procedere in inquirendo & pu-
niendo delicta & purgando prouinciam
malis hominibus l. 3. & l. congruit & ibi
DD. omnes ff. de offic. præſid. Bart. in l. 1.
ff. de offi. eius cui mãd. eſt iuriſd. Sylueſ. in
ſum. verb. *Iudex.* 1. num. 12. vnde. Bald.
Fulgoſ. & Innocen. in l. gallus ff. de liber. &
poſt dixerunt quod ſi ſtatuto Ciuitatis ca-
ueatur iudicem poſſe punire, verbum *po-
teſt*, importat ibi neceſſitatem d. l. gallus
in pri. Imò & corpora exhumari facit vt ap-
296 pareat an vulnera ſint Læthalia Frã. Marc.
dec. 503. num. 11. par. 1. Farinac. in prax.
tit. de inſpectio. occiſi. cap. 75. nu. 1. Cabed.
dec. 174. num. 2. & 3. par. 1. vbi ſubdit ob-
tinendam eſſe licentiam à vicario. Dicitur
297 autem iudex ex officio procedere in cri-
minalibus quoties procedit per viam inqui
ſitionis, non per accuſationis viam Menoc.
de arbitrar. iudic. caſu 313. num. 1. Cãcer.
var. par. 2. cap. 2. num. 68. Leonar. Leſi. de
iuſti. & iur. lib. 2. ca. 29. dubitatio. 12. num.
98 106. Sane iudex officio ſuo ad priuatam
vtilitatem etiã in criminalibus procedere
non poteſt, niſi petatur c. innotuit & ibi
DD. de electio. docet Barthol. Zocin. re-
gul. 200. bene tamen ad vtilitatem publi-
cam vt ſuperius confirmauimus. Propter
hanc cauſam procedit iudex ex officio in
criminibus publicis Hieronym. Portoles
ad Molin. §. officium iudicis num. 7. vbi de
infideli qui corpori Chriſti domini reue-
rentiam exhibere recuſat, contra quem
iudex ex officio procedit. Aloyſi. de Leo
in l. ſi Lenones 13. num. 19. C. de Epiſcop.
audien. vbi quid tamen in crimine adulte-
rij marito non accuſante vel petente in quo
ſpeciali crimine adulterij an præfato caſu
ex officio procedi poſſit latè agit Gram-
matic. deciſ. 31. Modus procedendi ex of- 299
ficio, ſeu per inquiſitionem extendit ſe ex
diſpoſitione iuris Canonici ad omnia cri-
mina ſecundum Archidiaconum in cap.
Felicis 5. §. vlti. de pœn. in 6. Leonard. Leſi.
dict. cap. 29. dubit. 12. num. 106. Iul. Clar.
lib. 5. §. practica criminalis q. 3. num. 6.
vndè in omni genere criminum poſſunt
iudices per inquiſitionem procedere. No- 300
ta autem quod licet per electionẽ actionis
Ciuilis præcludatur parti via criminaliter
agendi præſertim quando vtraque actio
tendit ad eundem finem ex Iul. Clar. in
prax. §. fin. quæſt. 2. verſic. fin. incip. *Vlterius
quæro.* & dato quod eadem pars intentata
actione ciuili poſſit ad criminalem radire,
non tamen redire poſſit pendente iudicio
ciuili quia vna electa & propoſita in iudicio
ſe ipſum excludit ab altera, Proſper. Fari-
nac. de indic. & tortur. q. 32. num. 32. Lã-
cellot. de attentat. 2. par. c. 4. limit. 32. n.
24. tamen per electionem actionis ciuilis
intentatæ à parte, non eſt præcluſa iudici
via criminaliter procedendi ex officio nec
iſto caſu iudex criminaliter procedendo,
pendente iudicio ciuili à parte introducto,
dicitur attentare. Alciat. conſ. 48. num. 3.
lib 6. Ægidi. Boſſi. deciſ. 400. incip. *Ciuilis
& criminalis eſt.* Boſſi. in prac. crim. tit. de
indici. num. 98. imò tunc pars iudici inte-
rim ex officio procedenti adhærere pote-
rit vt cenſet Muñoz de Eſcobar de ratio
cin. cap. 20 num. 5. & 6. In Cathalonia re- 301
gulariter in omni crimine proceditur per
inquiſitionem & proceſſus criminales ſunt
fiſci, licet aliquando accedat partis inſtan-
tia quæ tamen tantum acceſſorie venit
iuuando

ituando fiſcum vt notat Peguera in prax. c. 12. n um. 1. Cancer. var. par. 1. cap. 20. in noua editione num. 45. vbi probat quod ſi iudex moueretur ſolum ad partis inſtantiã, idem iudicium eſſet de fiſco procedente ad inſtigationem partis inſtantis ac ſi procederetur ad ſolam partis inſtantiam, alias reputabitur proceſſus fiſci, non partis inſtãtis, ideoq. publicatis atteſtationibus ad offenſam, poterunt noui recipi teſtes vt obſer-
302 uauit Peguer in pract. c. 12. §. 8. Refert ſimiliter Leonardus Leſſ. d. dub. 12. num. 106. in Regno Neapolitano procedi in omnibus criminibus per inquiſitionem nec quemquam ad accuſandum admitti niſi ſuam vel ſuorum iniuriam exequatur: & in Regno etiam Franciæ prohibitam eſſe accuſationem omnem quæ ad vindictã publicam tendit, ſolumq. permitti pro intereſſe ciuili.

303 Similiter iudex maxime perſonam ſuã ex officio & parte nõ petẽte gerit in deuiãdo ſcandala rixas & facti viam l. æquiſſimũ & ibi DD. ff. de vſufruc. l. ſi vſusfructus §. ſed ſi inter duos ff. eod. l. fin. C. de præpoſitis ſacro rum cubicul lib. 12. & adnotat ſignanter Matthe. de Afflic. poſt Iſerni. in cõſtitu. Regni Siciliæ rubr. 9. num. 38. Guid. Pap. deciſ. 578. late Petr. Plaça in epito. delicto. lib. 1. cap. 7. num. 3. vbi quemadmodum parte non petẽte compellere debet iniuriam irrogãtem ad ſatiſdationem de non offendendo, & quod eum cogere poteſt ne tranſeat per viam ac domum iniuriam paſſi vt voluit expreſſe glo. 1. in l. quod iuſſit ff. de re iudic. imò eidem præcipere ne domo ſua exeat. Peguer. deciſ. 36. in qua fuit deciſum ponendam eſſe ſub Regio ſequeſtro iuriſdictionem Caſtri & Villæ cuiuſdam Baronis quod conſtaret eò ſe recipere ſolitos eſſe homicidas & latrones publicos tanquam ad Aſylum & præſidium ſuum tutiſſimum, indeq. egredi ad perpetranda facinora pacem publicam perturbando, ſciente & præſente domino & officialibus eius. Oliba de iur. fiſc. cap.
304 14. ex num. 11. vbi quod licet cauſa poſſeſſionis rei ſpiritualis inter clericos per iudicem Eccleſiaſticum cognoſcenda & terminanda ſit, tamen ſi parãtur armã ad vim inferendam contra poſſeſſorem beneficij, tunc iudex etiam ſecularis de cauſa cognoſcet ex glo. in c. litteras in verb. *rebus ſpiritualibus* de iura. calum. & idem. n. 144. vbi quod quãdo parantur arma ſeditiones rixæ & tumultus, in his etiam contra clericos & religioſos procedit iudex ſecularis vt tollatur via facti, neue ſequantur publicæ perturbationes. Et idem cap. 15. num. 305
33. vbi quemadmodum Regia Audiẽtia ex regalia Regia & ex officio nobili cognoſcit de recur. entibus ad eam ab oppreſſione Eccleſiaſticorum. Anton. Gomeſ. ad leges tauri lege 45. num. 125. vbi ſi duo 306
contendãt ſe ſucceſſores maioratus in ſolidum, & ad rixam procedant & ad arma ſe, ſuoſque præparent, pluribus probat eum qui iudicandi munus habet, non ſolum ex officio poſſe partibus inhibere ne ad prædia maioratus accedant, ſed etiam illa apud tertiũ ponere in ſequeſtro; donec declaretur cui poſſeſſio comp etat, ſine præiudicio iuris vtriuſq. argumento d. l. æquiſſimum in pri. quod tamen intelligit dumtaxat verum quando non conſtaret quis eorum poſſideret vel neutrum illorũ poſſidere conſtaret. Lancellot. de attentat. 2. par. cap. 4. ampliatio. 2. iuncta declaratio. 4. num. 37. vbi an ad tollenda ſcandala poſſit iudex lite pendente poſſeſſionem ad ſe auocare. Mari. Antonin. Maceraten. lib. 1. variarum reſolutionum reſol. vlt. caſu 71. vbi diſſerit an præceptũ iudicis inhibitoriũ 307
de non turbando aliquem in ſua poſſeſſione, ſtante comparitione inhibiti reſoluatur in vim ſimplicis citationis. Vaſqui. de ſucceſ. reſolut. §. 2. ex num. 18. Mendoça de inhibiti. q. 118. Menoc. de adipiſ. remed. ſi. & de retinen. remed. ſi. & de recuperan. remed. ſi. Petr. Fontanell. de pact. nupti. cla. 4. glo. 13. par. 2. num. 15. tom. 1. & cla. 7. glo. 3. par. 9. ex num. 3. & par. 10. num. 48. tom. 2. Andre. Gail lib. 1. obſeruatio. 56 & 147. Ruginel. de appellatio. §. 2. c. 3. num. 779. num. 78. & ſeqq. & memb. 2.

Plures caſus in quibus iudex ex officio procedit cumulant præſertim ex veteribus 308
ſcrip-

ſcriptoribus Ripa in l. 4. ſ. hoc autem iudicium ff. de dam. infec. à num. 38. & ex neothericis Hipolytus Montaner ad Anton. Olib. de actio. par. 2. lib. 1. cap. 14. à num. 33.

309 Quarto an iudex officio ſuo nobili poſſit partes litigantes in cauſa ciuili compellere ad concordiam vel compromiſſum. Et quidē iudicis officio incumbit eas hortari ad amicabiliter componendam, ipſiſque perſuadere tenetur concordiam Deci. in c. vt debitus 2. notab. de appellatio. Ioan. Nenizan. in ſylua nuptia. lib. 6. num. 8. glo. verb. *concordia* in c. 1. de mutu peti-tio. glo. verb. *fauere* in cap. venerabilem de electio. Paul. Piaſeci. in praxi Epiſcop. par. 2. cap 4. artic. 1. num. 30. cogere autem eas ad concordiam regulariter non poteſt cum ipſe teneatur potius reddere ius ſuũ cuiq. per ſententiam pulchrè idem Piaſeci. nu. 30. Molin. de Hiſpan. primoge. lib. 4. cap. 9. nu. 30. Afflic. dec. 149 num. 6. Syl-ueſ. nſum. verb. *iudex*. 1. num. 12. verſic. *Tertium*. Paris de Pute. de ſyndicat. in ver. *cõcordia* n. 9. Fallit ſi eſſet lis inter mag-

310 nates & ſubeſſet timor ne veni ent ad arma: item ſi lis diu duraſſet & non fuiſſet deciſa: item ſi quæſtio eſſet dubia & non eſſet deciſio in terminis & eſſent rationes pro & contra: item ſi eſſet Papa vel Rex qui habet liberam adminiſtrationem, ita explicant & declarant Afflic d. deciſ. 149. à num 6. vbi etiam diſcutit an quod de Rege dictũ eſt, dici quoque de Regio Cõcilio poſſit, & ibi additio, Piaſeci. vbi ſupra num. 30. qui alium addit caſum fallentialem quando res penderet à voluntate iudicantis vt ſi lis verteretur ſuper beneficio, cuius ipſe collator eſſet, Molin. d. cap. 9. num. 30. Sylueſt. in d. verbo *Iudex* 1. num. 12. verſic. *Tertium*. Eſcobar de ratiocir. cap. 32. num. 25. Auguſti. Barboſ. de offic. Epiſco. par. 3. allegatio 79. num. 9. & 10. Pinel. in l. 2. C. de reſcinden. vendi. par. 2. cap. 4. num. 40. Paris de Pute. in d. verb. *concordia* num. 1. & num. 10. & 11. vbi be-

311 ne docet propter metum ſcandali & armorum iudicem non debere ſtatim cõpellere partes ad tranſactionem & concordiam ſi poſſit occurrere celeriter expediẽdo cauſam, vel ſequeſtrando poſſeſſionem ſine præiudicio partium, vel cogendo partes præſtare ſatiſfatione de non offendendo & de nõ innouãdo & de pacifice viuẽdo. Secundum hæc intelligendus eſt loqui voluiſſe Henrique in ſum. lib. 10. de ordinis ſacramento cap. fin. ſ. 5.

In cauſis criminalibus iudex ante impoſitionem pœnæ & criminis condemnationem non poteſt partes cogere ad cõcordiam, quia eius officiũ eſt punire, ideoq. ſuadere poterit, non tamen compellere partes ad concordiam ineundam & iniuriam remittendam, cum æquitatis ratio id non admittat vt quis inuitus iniuriãi parcere conſtringatur, niſi in interiori animæ iudicio Bart. in l quos prohibet ff. de poſtul. glo. in l. 2. ff. ad Syllani Bald. in l. vnic. ſ. quies ff. de offic. præfec. vrb. Plaça in epito. delicto. lib. 1. cap. 7. num. 3. vbi notat alias qui iudicandi munus habet, in ſyndicata conueniri poſſe, Paris de Pute. in d. ſ. concordia nu. 9. Impoſita autem pœna & criminis condemnatione facta, iudicis officium eſt concordare partes vt ibidem Paris de Puteo expreſſe concludit. 312

Sane quandocunque eſt timor probabilis rixæ & ne partes veniant ad arma, poteſt iudex etiam ex mero officio & ſine petitione alicuius partis, cogere eas ad pacem id eſt ad præſtandam mutuam cautionem de ſe non offendendo Vincen. de Franc. poſt alios complures deciſ. 359. par. 2. Stepha. Grati deciſ. 133. 313

Iul. Clar. in prac. crimin. q. 47. num. 7. vbi ſubdit ab hac ſententia nullum iudicẽ debere recedere, Cancer. var. par. 2. cap. 11. de pace & treug. in noua editione nu. 50. & ſeqq. vbi eandem ſententiam in hoc Principatu ſeruari teſtatur, & intelligit hãc cautionem præſtari ſolum ſub hypoteca bonorum abſq. fideiuſſoribus, niſi adhibita per iudicem cauſæ cognitione, ſi autem fuerit cautio iſta præſtita ſine tẽporis præfixione, expirare finito officio iudicis loci, niſi fuerit refirmata per ſucceſſorem tradit Marc. Anton Euge. conſ. 82. num. 8. quem refert ibi Cancer. Poteſt quoque

Epiſcopus

Epiſcopus per cẽſuras compellere etiam
Lucos qui diu fuerunt diſcordes & adhuc
diſcordia laborant vt ad pacem & concor-
diam deueniant poſt quam primitus ad-
monuerit c. placuit & ibi glo. 1. c. ſtuden-
dum 90. diſt. Felin. in rubri. de treug.
& pac.num. 5. Barboſ. de officio Epiſcop.
par. 3. allegatio. 79. n. 6.

314 Litis conteſtationem non requiri quan-
do iudex ex officio procedere poteſt, no-
tauit Menoc. de recup. poſſeſſi. remedio
15. num. 266. Panor. in cap. fin. de offic.
iudic. ordina. glo. & ibi Bart. in rubr. ff. de
interrog. action. Deci. in cap. per tuas num.
315 15. de appellatio. & quando ex officio ſine
cauſæ cognitione procedere poſſit, Alex.
316 conſ. 69 num. 4. vel. 7. Et poſſe ea quæ iu-
dicis officio expediuntur, partibus abſen-
tibus expediri, poſt Bald. & Marſil. tradit
317 Medicis regul. 8. Officium iudicis propter
clauſulam *Ius & iuſtitiam miniſtrari* par-
te alias non petente impartiri ſcribunt
Capici. deciſ. 10. n. 23. Crauet. conſ. 327.
n. 216.

318 Quæro ſi iudex poteſt aliquid ex officio
facere & non faciat an incurrat aliquam
pœnam. Diſtinguo cum Ripa in l. 4. §. hoc
autem iudicium num. 94. ff. de dam. infec.
nam ſi non tenetur officium ſuum impar-
tiri, licet poſſit pœnam non meretur vt Ri-
pa ibi aſſerit & præter eum Marſar. in tra-
ctat. de bannit. verb. *Iudice* num. 123. Ca-
rol. de Graſſ. in tractat. de exceptio. 10. ex-
ceptio num. 11. Thom. Mieres par. 2. col-
latio. 6. cap. de forma procedendi in iudi-
cio tabulæ officialium num. 7. vbi quod
iudex qui non vult ſupplere, cum poſſit, nõ
facit litem ſuam. Paris de Pute. de ſyndi-
ca. in verb. *Iudex qui poteſt.* num. 1. vbi
quod non tenetur parti ad intereſſe nec in
ſyndicatu & ſubdit etiam quod in cõmiſſis
iudicis arbitrio appellari non poteſt vt not.
in c. 2. de iura calum. & per Io. de Imol.
in l. 2. de pu. iud. Si autem iudex tenetur
officium ſuum impartiri, tunc contra iu-
dicem datur parti læſæ actio in factum ad
intereſſe vel quantum æquum iudici viſũ
fuerit, vt vbi ſupra Ripa declarat & Bart.
in l. 1. C. quomodo & quan. iud. Iaſ. in §.
præterea inſtit. de actio. & poteſt officio
priuari l. ſi quos C. de offic. præfec. prætor.
& ſalarijs & emolumentis in officio quæſi-
tis l. iudices C. de ann. & trib. lib. 10. & ne-
gligens punire delinquentes, poteſt tanquã
conſcius criminis conueniri l. non ſolum &
ibi notat Bald. C. de commer. & mer.

Quæro officium iudicis quantum du- 319
ret vt implorari poſſit, ſeu quanto tempo-
re officio iudicis præſcribatur. Communis
& tritiſſima DD. concluſio eſt præſcribi
triginta annis officio iudicis vt docet glo. in
l. ſicut C. de præſcripti. 30. vel 40. annorũ
glo. in l. querela C. de falſis Balb. de præ-
ſcriptio. 4. par. 4. partis princip. 30. princip.
quæſtio num 1. Ceuall. commun. contra
commun. q. 40. num. 2. Aſni. in prax. §. 31.
cap. 2. limit. 18. num. 2. Flamin. Cartar.
deciſ. 170. vbi decidit Senatus quod man-
datum exequutiuum pro aliquo decretũ,
non poteſt poſt triginta annos relaxari &
carti tradi, quia exequutio fit officio iudi-
cis, & officio iudicis ſpatio triginta annorũ
præſcribitur. communem dicit Roderic.
Suarez in l. poſt rem iudicatam ff. de re
iudic. notab. 1. ad fin. Couar. in regu. poſſe-
ſſor 3. par. num. 4. de regu. iur. li. 6. Tira-
quel. de retract. lib. 1. §. 35. glo. 4. num. 4. 320
Hæc tamen regula fallit quia quando of-
ficium iudicis mercenarium deſeruit ac-
tioni, reſtringitur & contrahitur ad vitam
actionis pro qua competit, ideoq. ſi actio
durat breuiori tempore vel longiori, & of-
ficium item iudicis perit citius, vel longius
producitur, vt bene declarat Garcia de no- 321
bilitat. glo. 5. num. 20. Similiter quando
officium iudicis deſeruit exceptioni, tunc
perpetuo durat ſicut exceptio vt poſt Bart.
explicat Balb. q. ii ſupra num. 2. Denique 322
regula præfata procedit quando officium
iudicis habet cauſam ex iure de præterito,
ſecus qundo habet cauſam ex iure quod
in futurũ ſemper inſtat. Si cum enim ſem-
per naſcatur, ſemper durat. quod etiam
cenſet & exponit Balb. vbi ſupra num. 2.
ponens exemplum in eo qui timet offendi
in perſona, poteſtq. ſemper implorare of-
ficium iudicis vt cogat aduerſarium ad
præſtãdum ſibi ſecuritatem de non offen-
dendo;

dendo,nam huic officio iudicis cum cauſetur à timore & habeat tractum ſucceſ-
323 ſiuum, nullo tempore præſcribitur:quemadmodum quando grauamen eſt ſucceſſiuum,nunquam currit tempus appellandi vt contingit ei qui in carceribus detinetur iniuſte,ſed continue poteſt appellare, quia continue grauatur ſecundum Specul.in tit. de appell. §.reſtat.

EX QVÆST. X.

SVMMARIVM.

1 *IN cauſis ſummariſſimis officium iudicis valde exuberat.*

2 *In cauſis quantumcumque ſummarijs iudex prætermittere non poteſt ea quæ ſunt de ſubſtantia iudicij: & quæ dicantur de ſubſtantia iudicij.*

3 *Quæ dicuntur de ſubſtantia iudicij, à Iure Naturali vel Gentium ſunt.*

An teſtium publicatio ſit de ſubſtantia iudicij.

4 *Cum ex bono & æquo iudicandum eſt, non poſſunt omitti exceptiones reſpiciẽtes merita cauſæ, negocij veritatem, ac partis defenſionem, licet reijciantur quæ reſpiciunt ordinem proceſſus.*

5 *Regula de qua ſupra num. 2. procedit etiã in cauſis, quæ ſola facti veritate inſpecta deciduntur. & n. 8.*

6 *Clauſula, ſola facti veritate inſpecta, plus operatur in commiſſione cauſarum, quam clauſula, ſummarie.*

7 *Per clauſulam, ſola facti veritate inſpecta, cenſentur ſublatæ omnes ſolennitates Iuris Ciuilis, & ſolum obſeruantur ea quæ ſunt Iuris Naturalis & Gentium, diciturque iudex iudicare vt Deus. Non ita in cauſis alias ſummarijs.*

9 *Clauſula, ſola facti veritate inſpecta, nõ operatur, vt fides inſtrumento adhibeatur, ſi copia parti data non ſit.*

10 *Dicta clauſula non poteſt tollere alicui ius quæſitum: nec tollit ea quæ ad reperiẽdem veritatem tendunt.*

11 *Caſus in quibus per iudicem citatio partis omitti poteſt.*

12 *In cauſis quantumcumque ſummarijs requiritur plena probatio.*

Quando verſamur in hisque afferunt perpetuum præiudicium, vnicus teſtis non ſufficit, licet ſit cauſa ſummaria.

13 *In cauſis mercatorum & ipſorum curia legitimæ probationes requiruntur, nec ſufficiunt veriſimiles.*

14 *In cauſis etiam, ſola facti veritate inſpecta, declarandis requiritur plena probatio, nec iudex alias diceretur iudicare ſecundum veritatem. & n. 15. 16. 17.*

15 *Teſtes domeſtici & alias inhabiles & ſuſpecti in dictis cauſis nõ admittuntur, ſed debent etiam recipi in iſtis cauſis teſtes reprobatorij.*

16 *In dictis cauſis non eſt credendum teſtibus non reddentibus bonam cauſam.*

18 *Opinio Benuenutæ Straccæ in contrariũ refertur.*

19 *Dicta opinio Bẽnenutæ Straccæ duobus argumentis refutatur.*

20 *Reſpondetur fundamentis Benuenutæ Straccæ & ibi an verum ſit quod probatio veri ſimilis & de iure non concludẽs, apud bonum virum concludere debeat. qui de facto, veritate, & æquitate procedit.*

21 *Arbitrator electus à partibus cum clauſula procedendi & dicendi de facto, poteſt admittere probationes perſuaſiuas & non concludentes.*

22 *Magna eſt differentia quod partes conſentiant arbitrari de facto, vel quod Princeps det facultatem procedendi ſola facti veritate inſpecta. Et in quibus hæc differentia conſiſtat, & quæ ſit vis & intellectus cuiuſque facultatis.*

23 *In poſſeſſorio quod affert dumtaxat præiudicium lite pendente & donec fuerit plene cognitum, ſufficit ſemiplene probatio, vt vnus teſtis, vel fama. & n. 26.*

24 *Secus in poſſeſſorio plenario.*

25 *Licet cauſa per appellationem vel reſtitutionem in integrum reparari poſſit, non ideo minus dicitur afferre perpetuũ præiudicium.*

26 In

26 *In caſibus in quibus ſufficit vnicus teſtis, debet eſſe omni exceptione maior, & an tunc iſta qualitas probanda ſit vel præſumatur.*

27 *In iudicijs ſummariſsimis ratione paruæ quantitatis & valoris ſufficit ſemiplena probatio.*

28 *Tertius ſe in cauſa opponens audiri non debet, niſi de ſuo intereſſe ſummarie fidem faciat, ſufficit tamen probatio ſemiplena, atque etiam per iuramentum, niſi agatur de non modico præiudicio.*

29 *Quæ probatio requiratur in iudicio amiſsionis armorum prohibitorum, cum quibus quis fuit repertus.*

30 *Qualis probatio requiratur ad capiendum aliquem pro aliquo delicto, & quid in criminibus valde grauibus & contra graues homines.*

31 *In iudicijs ſummariſsimis ratione modici valoris & ſummæ non admittitur à iudice repulſa & reprobatio teſtium.*

32 *Hac etiam ratione non conceditur in interdicto ſummariſsimo, quod* interim, *vocant.*

33 *Quæ probatio requiratur per iudicem in cauſis arbitrio ſuo terminandis, & in cauſis ſola facti veritate inſpecta declarandis, ſecundum ſententiam Menochij.*

Iudex cui data eſt facultas libere procedēdi quid poſsit.

34 *In cauſis quantumcumque ſummarijs admittitur exceptio præſcriptionis, etiam in cauſa, quæ ſola facti veritate inſpecta, declaranda eſt. vbi contra Carroci.*

35 *In cauſis quantumcumque ſummarijs non tollitur beneficium excuſsionis, etiam in cauſa quæ ſola facti veritate inſpecta iudicatur.*

36 *An teſtes parte non citata examinati fidem faciant in cauſis ſummarijs, cum ſola facti veritate inſpecta proceditur. & referuntur DD. affirmatiuam tenentes.*

37 *Referuntur DD. negatiuam tuentes.*

Extenditur etiam ſi mille teſtes examinati fuerint. Et vt nec vllum faciant indicium.

38 *An citatio partis in examine teſtium, defenſionem illius principaliter reſpiciat.*

39 *An in cauſis ſummarijs cum ſola facti veritate inſpecta iudicatur, poſsit iudex condemnare in alio quam ſit petitum: & an poſsit procedere ad condemnationem ſi in petitione fuerit producta vna cauſa, & probata fuerit alia.*

40 *An in dictis cauſis teneatur iudex iudicare ſecundum allegata & probata & non ſecundum ſuam conſcientiam. & referuntur DD. tenentes affirmatiuam. Contra autem DD. n. 42.*

41 *Iudex in cauſa arbitrio ſuo terminanda nō poteſt iudicare ſecundum propriā cōſcientiam ſed ex actis.*

43 *An in cauſis iſtis, quæ ſine ſtrepitu & figura iudicij, vel ſola facti veritate inſpecta terminantur, poſsint examinari teſtes, didiſcitis teſtificatis & poſt teſtium publicationē. Referuntur contrariæ DD. opiniones & notatur error Cæſaris Vrſilis.*

44 *Cauſa modicæ quantitatis ſine ſcriptis ac ſine libello agendæ ſunt. & quid in Criminalibus. & quæ ſit ratio.*

45 *Sententia in iſtis cauſis an redigi debeat in ſcriptis. & quæ dicatur cauſa modicæ quantitatis.*

46 *An in cauſis modici inter eſſe ſeu valoris appellatio pariat effectū ſuſpenſiuū vel dumtaxat deuolutiuum. & quid in poſſeſſorio ſummariſsimo.*

47 *Clauſula, appellatione remota, tollit effectum appellationis ſuſpenſiuum.*

Fallit quando de notorio grauamine conſtat.

Nec ſuſpēdit quādo eſt in parte executiua litterarum.

48 *Stante in commiſsione clauſula, ſola facti veritate inſpecta, ſimpliciter & de plano, cauſa proprietatis ſimul cum cauſa poſſeſsionis definiri poteſt, & quare.*

49 *Dicta clauſula non facit, quo minus lite pendente nō detur manutentio in ſummariſsimo poſſeſſorio.*

50 *Stante dicta clauſula non reuocantur attentata imprimis & ante omnia.*

51 *Stante*

51 Stante dicta clauſula non cogitur iudex ſuper incidentibus & emergentibus pronunciare.

52 An dicta clauſula tantæ ſit efficaciæ vt ex nudo pacto oriatur actio. referuntur contrariæ DD. ſententiæ. & quid ſtante clauſula, manu Regia.

Iure Canonico ex pacto nudo oritur actio.

53 In Regio Concilio quod in primo gradu Principem repræſentat, proceditur ſola facti veritate inſpecta. & eſt ſpecialis prærogatiua Principis.

54 Inferiores à Principe non poſſunt iudicare, ſola facti veritate inſpecta, niſi eiſdem à ſupremis Principibus de mandatũ fuerit. & quare.

55 Clauſula, ſola facti veritate inſpecta, æquiparatur clauſulæ, manu Regiam, & relaxat omnes ſolennitates iuris poſitiui, & iudex arctatur tantũ ad ea quæ ſunt Iuris Gentium.

56 Clauſula ſola facti veritate inſpecta, plus operatur quam clauſula, ſummarie ſine ſtrepitu & figura iudicij.

57 Manus Regia vnde dicatur & originẽ traxerit.

Olim ante eius Ciuile omnia manu Regia expediebantur.

Hodie manus Regia adhuc in Principibus durat.

58 An Princeps poſsit actiones tollere ita vt quiſque quod ſua inter eſt, manu Regia conſequi poſsit.

Poteſt Princeps cauſam manu Regia committere alicui iudicandam.

59 Effectus clauſulæ, ſine figura iudicij: & clauſulæ, ſola facti veritate inſpecta.

60 Clauſula, de plano, plus operatur quam clauſula, ſummarie.

Per clauſulam, de plano, remouentur omnes ſolennitates Iuris Ciuilis.

61 In cauſis ſine ſcriptis, agendis, dicta tamen teſtium ſunt redigenda in ſcriptis atque ſententia, niſi propter magnam cauſæ modicitatẽ, alias iudex tenetur in ſyndicatu.

6 Quid fuerit ſuper hoc obſeruatum & poſtea reformatum in domo Ciuitatis Barcinonæ, vbi cauſæ Confratriarum & Collegiorum ex priuilegio ſine ſcriptis tractantur.

63 An ex conſenſu partium cauſa ſummaria poſsit effici plenaria ſeu ordinaria, & econuerſo.

64 Sententia auctoris ſuper hoc.

Decendium datum ad appellandum an ex conſenſu partium poſsit prorogari.

65 An in Cathalonia ex conſenſu partium cauſæ vnius Vicariæ vel Baiuliæ poſsint ventilari in alia.

66 An noui officialis in Cathalonia per dominum Regem creari poſsint ad petitionẽ Vniuerſitatis.

67 Refutatur opinio Caſtelli à Bouadilla & eius argumentis reſpondetur.

68 An cauſæ Collegiorum & Confratriarũ in Domo Ciuitatis Barcinonæ vertẽtium poſsint ad Regiam.

Audientiam euocari.

Quid diſponat ſuper hoc conſtitutio Cathaloniæ.

69 Quid priuilegium Caroli Imperatoris dictæ Ciuitati conceſſum, & an ſint alia priuilegia ſimilia & quid diſponant.

70 Quid ſuper his fuerit declaratum Regia ſententia Didaci Clauero Viſitatoris generalis Regiorum officialium.

71 Refertur deciſio Regiæ Audientiæ pro obſeruatione prædicti priuilegij.

72 Refertur deciſio Regiæ Audientiæ in declarationem ſeu interpretationem præfatæ ſententiæ Viſitatoris.

73 Referuntur alia duo exemplaria Regiæ Audientiæ pro obſeruatione dicti priuilegij. & n. 74.

75 Cauſæ Collegiorum & Confratriarum poſſunt euocari ad Regiam Audientiam prætextu quod agatur de interpretatione Regiorum priuilegiorum, non obſtante conſtitutione & priuilegio præciſatis.

76 In Domo Ciuitatis Barcinonæ à ſententijs in cauſis Confratriarum latis quomodo recurratur.

77 An dictus recurſus impediat ſententiæ executionem, & quid ſi fuerit appellatũ ad Regiam Audientiam.

78 Collegia & Confraternitates iure Cõmuni an ſint prohibita & reprobata.

79 Ratio-

79 Rationes quare Collegia iure Communi ſint prohibita.

80 Congregationes hominum præſumuntur ex mala cauſa fieri.

81 Si plures homines, non habentes legis vel Superioris auctoritate Collegium, velint congregari, debent ad hoc obtinere licentiam, & à quo petatur in Cathalonia.

82 Si Princeps ex certa ſcientia ſcribit alicui congregationi hominum, tanquam Collegio, efficitur legitimum Collegium.

83 Collegia eorum, qui eandem artem vel officium profitentur, iure Ciuili permiſſa ſunt.

84 Doctrina & ſententia Nicolai Loſei impugnatur & eius argumento reſpondetur.

85 Collegia & Confratriæ Ciuitatis Barcinonæ omnia aut fere omnia ſunt creata à domino Rege vel à Ciuitate ipſa, & pauca ſunt à Rege.

86 In Ciuitate Barcinonæ Collegia dicuntur artificum, & Confratriæ fabrorum.

87 An bono Reipublicæ regimini expediat adeſſe dicta Collegia & Confratrias artificum & fabrorum.

Opinio exiſtimantium eſſe damnoſa, in quo fundetur.

88 Octauius Auguſtus Collegia præter antiqua diſſoluit, & quare.

89 Franciſcus Rex Gallorum Fratrias ſiue Confratrias artificum ſuſtulit & quare.

90 Tarquinius Rex Romanorum legem tulit prohibendo omnia Collegia Romæ, exceptis, quæ à Numa prædeceſſore ſuo erãt inſtituta.

91 Iulius Cæſar, & Auguſtus Cæſar reuocarunt Collegia Romæ, relictis antiquis.

92 Opinio arbitrantium dd. collegia conducere Reipub. in quo firmetur.

93 Romæ fuerunt omnium ferè artium & officiorum Collegia & Confraternitates.

In Græcia quoque fuerunt huiuſmodi Collegia & quomodo vocabantur.

In Gallia, & in Regno Luſitaniæ.

Quid in Cathalonia.

94 Sententia Platonis ſuper hac quæſtionẽ an dicta Collegia Conducant Reipub.

95 Numa Romanorum Rex primum inſtituit Collegia artificum & quæ inſtituit.

Et quomodo poſtea aucto nimis illorum numero, fuerunt ſublata, paucis exceptis & quare.

Cur Clodius ea reſtituit.

96 Iuramentum ſuppletorium ſiue neceſſarium defertur per iudicem in ſupplementum probationis actori vel reo ſemiplenã tãtum probanti, & efficitur probatio ſufficiẽs ad condẽnationẽ vel abſolutionem.

97 Defertur ſolum in cauſis paruis: ſed & ſi pluſquam ſemiplena probatio eſt, defertur etiam in cauſis arduis.

Quæ requirantur vt iſti iuramento ſit locus & quam legalis debeat eſſe is cui defertur, remiſſiuè.

98 Semiplena probatio quæ dicatur, & quæ pluſquam ſemiplena.

99 An iuramentum ſuppletorium poſſit deferri parte non petente.

100 In cauſis criminalibus ciuiliter vel criminaliter intentatis an iuramẽto ſuppletorio locus ſit:

An in cauſa appellationis, & poſt didiſcitã teſtificata.

Poteſt deferri in ipſa ſententia quæ profertur.

Caſus in quibus iuramento ſuppletorio non eſt locus, remiſſiue.

101 Iuramentum voluntariũ à parte parti defertur, & habet ſpeciem tranſactionis.

Qui illud defert, de inde à ſententia appellare non poteſt, niſi ex nouis inſtrumentis euidens periurium in promptu appareat

102 Is cui iuramentum defertur, aut iurare cogitur aut referre.

Qui iuramentum detulit, ſi ei referatur, recuſare non poteſt.

103 An is qui iuramentum detulit, poſſit pœnitere.

An tutor pro pupillo iuramentum deferre vel iurare valeat.

An procurator iuramẽtum deferens audiẽdus ſit.

An iuramentum poſſit defere is, cui non poteſt referri.

104 De iuramento voluntario, remiſſiue.

DE

Digitized by Google

DE OFFICIO IVDICIS IN CAVSIS SVMMARISSIMIS.

QVÆST. X.

IN cauſis ſum-
1 mariſſimis of-
ficium iudicis
valde exube-
rat:de illo igitur
in ipſis nonnul-
la pragmaticis
obuia diſſere-
re opere pre-
tium duxi,quę
per concluſiones & quæſtiones particula-
res expediam.

2 Prima concluſio ſit, quod in cauſis quã
tumcumque ſummarijs iudex præter mit-
tere ea non poteſt quæ de ſubſtantia iudi-
cij ſunt,cuiuſmodi eſt citatio partis,proba-
tio & terminus ad probandum ſi eo ad te-
ſtes coram iudice offerẽdos vel inſtrumẽ-
ta ipſi oſtendenda opus ſit, iuramentum
teſtium, legitima defenſio, legitimatio
perſonarum, exceptiones reſpicietes me-
rita cauſæ & veritatem negocij: quoniam
3 hæc à Iure Naturali vel Gentiũ ſunt, DD.
in clem ſæpè de re iudic. Bouadil. in polit.
tom. 1.lib. 2.cap. 21.num. 135. vbi ſecun-
dum quoſdam addit etiam teſtium publi-
cationem. Alphonſ. Narbon. ad leges re-
gias lib. 3.tit. 9 lege 24. gloſ. 1. num. 26.
vbi loquitur in cauſis quæ ſummarie &
ſimpliciter abſque ſtrepitu & figura iudi-
cij vertuntur. Ceſar Lambert. de iur. pa-
tron. 2.par.lib. 2. q. 1. principali artic. 10.
Aloyſi. Ricci in prax. var. reſol. reſol. 402.
n. 1. Strac. in tract. quomodo procedendũ
ſit in cauſis mercatorum. tit. de probatio-
nib. verſic. *An in caſibus.* vbi de cauſis in
quibus ſine figura iudicij proceditur, diſ-
4 putat. Sic idem Strac. num. 3. in fin. &
Stepha. Gratia. decis. 68. num. 15. docent
cum ex bono & æquo iudicandum eſt, non
poſſe omitti exceptiones reſpicientes me-
rita cauſæ & negocij veritatem ac partis
defenſionem, licet reijcerentur quæ reſpi-
ciunt ordinem proceſſus.

Extende concluſionem vt obtineat 5
etiam in cauſis quæ ſola facti veritate inſ-
pecta deciduntur, quamquam enim in 6
commiſſione cauſarum clauſula, quod
procedatur ſola facti veritate inſpecta, plus
operatur quam clauſula, quod procedatur
ſummarie, vt aſſerunt Marta de clauſulis
par. 1. clauſul. 180. num. 8. Cacheran. de-
ciſ. 1. num. 20. & per clauſulam, *ſola facti* 7
veritate inſpecta, cenſentur ſublatæ omnes
ſolennitates iuris Ciuilis, ita vt ſolum ob-
ſeruentur ea quæ ſunt iuris naturalis, &
gentium, ideoque iudex ex clauſula præ-
libata dicitur iudicare vt Deus, Marant.
in ordin. iudic. par. 4. diſt. 9. num. 32. Fla-
min. Cartar. deciſ 21. num. 11. 12. 23. &
num. 5. Stephan. Gratian. deciſ. 68 num.
2. Bouadill. tom. 1. lib. 2. cap. 21. num.
134. quod non ita eſt in cauſa alias ſum-
maria vt expendit Marta dict. clauſ. 180.
num. 8. tamen etiam in cauſa quæ iudica- 8
tur ſola facti veritate inſpecta, nemini de-
negari poſſunt legitimæ defenſiones, Gra-
tian. dict. deciſ. 68. num. 12. Crauet. conſ.
840. num. 9. vol. 5. Burſat. conſ. 154 num.
8. lib. 2. Cartar. deciſ. 21 num. 20. & deci.
17. num. 10. vbi quod hac ratione præfa- 9
ta clauſula, *ſola facti veritate inſpecta*, in
cõmiſſione poſita nõ operatur vt fides inſ-
trumẽto adhibeatur ſi copia parti data nõ
ſit: ſicut eadẽ clauſula nõ poteſt tollere ali-
cuius quæſitũ, vt ait idẽ Cartar. d. dec. 17. 10
n. 11. nec tollit ea quæ ad reperiẽdã veri-
tatẽ tẽdũt, vt idẽ docet dec. 21. n. 21. & 22

14 Caſus aliquos in quibus per iudicem citatio partis omitti poteſt tradit Bouadill. in polit. tom. 1. lib. 1. cap. 13. num. 104. & tom. 2. lib. 4. cap. 5. à num. 24. ad num. 30. nempè quando depræhenſo cum mercibus prohibitis merces auferuntur, is vero metu pœnæ fugit, ignoraturq. quis ſit & vbi ſit, tunc enim auctor iſte docet ſine citatione partis poſſe expediri iudicium amiſſionis dictarum rerum, facto prius proclamate quod ſi quis ſciat malè factorem, manifeſtet eum curiæ. & ſubdit numero 29. neq. tunc neceſſarium eſſe defenſorem bonorum aſſignari per iudicem.

12 Secũda concluſio. In cauſis quantumcumq. ſummarijs requiritur plena probatio, Bart. in extrauag. ad reprimendam. Stephan. Gratian. deciſ. 192. numero 5. & numero 6. in quo ſubdit quod ex quo ſumus in his, quæ afferunt perpetuum præiudicium, vnicus teſtis non ſufficit. Cagnol. in l. in pari num. 6. de regul. iur. Ruin. conſ. 38. lib. 5. Natta conſ. 585. lib. 3. Burſat. conſ. 201. num. 96. lib. 2. veriorẽ vocat Marta in tractat. de clauſul. par. 1. clauſ. 180. num. 10. Sic Strac. in tractat.

13 Quomodo in cauſis mercatorum procedendum ſit. tit. de probationi. numero 1. multis confirmat in cauſis mercatorum & ipſorum curia ius ſingulare in probationibus conſtituendum non eſſe ſed legitimas probationes requiri, nec ſufficere veriſimiles.

14 Amplia concluſionem ad cauſas ſola facti veritate inſpecta declarandas & decidendas; quia etiam in ipſis requiruntur probationes neceſſariæ concludentes & plenæ vti multis DD. auctoritatibus & argumentis probat Gratian. deciſ. 68. num. 8. 9. 11. 13. & 14. eo præſertim quia iudex alias non iudicaret ſecundum veritatem; ſi enim probationes non concludunt, ſed ſolum ſunt perſuaſiuæ, non poteſt iudex adduci ad firmam credulitatem & ſic non iudicabit vt certus ſed vt ſuſpicans & opinãs quod eſt contra formalitatem & ſignificationem dictæ clauſulæ, *ſola facti veritate inſpecta*, vt per Bertran. conſ. 142. nu. 17. lib. 1. Propterea tradit Flamin. Cartar. dec. 21. num. 25. & conſuluit Beroi. conſ. 97. num. 5. lib. 3. etiam in caſibus in quibus ſola facti veritate inſpecta procedi poteſt, teſtes domeſticos, & alias à iure inhabiles & ſuſpectos ad teſtificandum admitti non poſſe & ideo teſtes etiam reprobatorios recipi debere. Et ſimiliter quod in præfatis caſibus iudex non debeat credere teſtibus ſingularibus vel non redentibus bonam cauſam, vel teſtibus qui ſint inhabiles quia ex eis non poteſt vera cognitio veritatis haberi, docuit Gratian. d. dec. 68. num. 16. 17. & 18. Sed & Marta de clauſ. par. 1. clauſ. 368. num. 8. tenet iudicem virtute huius clauſulæ, *ſola facti veritate inſpecta*, non poſſe admittere leuiores probationes. Non diffiteor Benuenutum Stracca vbi ſupra d. tit. de probationib. num. 1. in fin. cenſuiſſe in his cauſis quæ ſola facti veritate inſpecta expediuntur, probationem veriſimilem & non concludentem ſufficere quod fundauit ex Franciſc. Aretin. in conſ. 127. num. 2. vbi ait probationem veriſimilem & non concludentem de iure, apud bonum virum concludere debere qui de facto veritate & æquitate procedit. Sed ea Benuenuti & ſequacium opinio falſa videtur, tum quia quoties perpetuum infertur præiudiciũ, in iudicijs plena probatio requiritur ex Gratiano & Cagnolo ſupracitatis; tũ quia ex probationibus non concludentibus veritatem iudex elicere non poteſt ex ſupra ſcriptis. Nec obſtat Aretini locus nam Aretinus ibi refert Baldum in l. ſolam C. de teſtib. in fine, vbi Baldus non loquitur de iudice cum clauſula, *ſola facti veritate inſpecta*, ſed de arbitratore electo à partibus cum clauſula procedendi & dicendi de facto vt conſiderat Gratian. deciſ. 68. num. 9. quod longe aliud eſt vt mox dicam. & eodem forte modo reſponderi poteſt ad omnes quos cum d. Aretino citat Stracca qui ſupra n. 1. in prin.

15 16 17 18 19 20

Fallit concluſio in arbitratore electo à partibus cum clauſula procedendi & dicendi de facto: quoniã eũ poſſe admittere probationes perſuaſiuas & non concluden- 21

tes tenuit Bald. in l. ſolam in fin. C. de teſtib.
& poſt Bald. alij quos refert Gratian. dec.
68. n. 3. & 9. 10. & 11. qui ab iſta opinione
non diſcedit, licet aliud cenſeat in iudice
22 cũ clauſula, *ſola facti veritate inſpecta*, quia
multum differt quod partes cõſentiant ar-
bitrari de facto vel quod Princeps det fa-
cultatem procedendi ſola facti veritate inſ-
pecta, in primo enim caſu partes voluerũt
ſibi poſſe præiudicari per arbitratorẽ quod
nõ eſt in ſecundo caſu de Principe qui hoc
noluit nec præſumitur voluiſſe partibus ob-
eſſe, & aliud eſt poſſe ſimpliciter procedi de
facto, aliud de veritate facti; nam in primo
caſu datur arbitrium merum, in ſecundo
vero virtus illius cõſiſtit vt ſufficiat cõſtare
de veritate ſublatis ſolẽnitatibus iuris ciui-
lis & apicibus iuris & ſine tela iudiciaria.
Fallit item concluſio in poſſeſſorio ſum-
23 mario quod principaliter ordinatur ad fi-
nem ne lite pendente ſuper proprietate vel
poſſeſſione partes veniant ad arma cum
quilibet prætẽdat ſe poſſidere & ſolum af-
fert præiudicium lite pendente & donec
fuerit plene cognitum; tunc enim ſufficit
ſemiplena probatio & vnus teſtis vel fama,
quod ſecus eſt in poſſeſſorio plenario, quod
24 ordinatur ad finem perueniendi ad ſentẽ-
tiam diffinitiuam ſuper petitorio & vim
perpetuã habet vt poſſeſſor in poſſeſſione
remaneat & defendatur donec pars altera
egerit & obtinuerit in petitorio, requirit-
que iudicij ordinem cum libello, litis con-
teſtatione & ſententia diffinitiua, tũc enim
non ſufficit ſemiplena probatio. ita diſtin-
guunt Cagnol. in l. in pari 172. n. 6. ff. de reg.
iur. Bart. in l. 2. §. fin. C. vbi in rem actio.
Gomez de non tollendo iure quæſito q. 5.
& late amplectitur hanc diſtinctionẽ Ste-
phan. Gratia. dec. 192. n. 2. & 3. 4. & 7. vbi
alios compluras DD. ad eam citat. Aymo.
conſ. 158. n. 12. Gabri. concluſ. 1. de teſti.
n. 2. verſic. *quarto*. vbi de communi teſta-
tur. Natta conſ. 360. n. 5. & 7. Menoc. de
recup. poſſeſ. remed. 15. n. 408. & 403.
Riminal. iuni. conſ. 237. n. 70. li. 3. Num-
25 quam tamen cauſa dicetur nõ afferre per-
petuum præiudicium ad effectum de quo
agimus vt ſcilicet ſemiplena probatio ſuf-
ficiat, quod per appellationem vel reſtitu-
tionẽ in integrũ, reparari poſſit, iuxta no-
ta. per Mart. de clau. par. 1. clau. 180. n. 12.
Similiter quod in poſſeſſorio ſummariſ- 26
ſimo in quo agitur de modico præiudicio,
ſufficiat ſemiplena probatio, probat Abbas
n. 23. Ripa n. 52. in c. cum Eccleſia Sutri-
na de cauſ. poſſeſ. & propri. Surd. de alim.
tit. 1. quæſt. 112. n. 25. Deci. conſ. 56. n. 1.
Grati. d. dec. 192. in addit. n. 1. 2. & 3. vbi
ſubdit quod in caſibus in quibus ſufficit
vnicus teſtis, debet eſſe omni exceptione
maior, adeo vt iſta qualitas probanda ſit
quia licet quis præſumatur idoneus, non
tamen omni exceptione maior.
In alijs quoque iudicijs ſummariſſimis 27
ratione paruæ quantitatis & valoris ſufficit
ſemiplena probatio, ſeu ipſa ſemiplena pro
batio veluti vnus teſtis habetur pro plena
probatione, Bart. in l. 2. §. ſin vero n. 1. C.
vbi in rem actio. & in l. 1. C. quorum bo-
norum. Marant. de ordi. iudic. 3. p. diſt. 9.
n. 75. Beninten. dec. 02. 3. Farinac. prax.
crimin. tom. 2. de teſtib. q. 63. n. 30. Mar.
Anton. Maceraten. var. reſol. li. 2. reſol. 6.
n. 8. Alphon. Narbona ad leges regias lib.
3. tit. 9. lege 24. glo. 1. n. 27. Confert Fla- 28
min. Cartar. deciſ. 47 n. 3. 4. & 5. 7. & 8.
vbi quod tertius ſe in cauſa opponẽs audi-
ri non debet niſi de ſuo intereſſe ſummarie
fidem faciat, ſed quod probatio hoc caſu
ſufficit ſemiplena atq. etiam per iuramentũ
niſi agatur de nõ modico præiudicio. iuuat
Bouadil. in politic. tom. 1. lib. 1. c. 13. num.
104. vbi de reperto cum armis prohibi- 29
tis, quod in iudicio amiſſionis eorum ſuf-
ficit vnus teſtis cũ iuramẽto officialis, imò
ipſa ſola denunciatio officialis cum præſẽ-
tatione armorum, vel quod iudex ipſa
deprehendat aliquem cum armis prædi-
ctis eoquod ſit leue delictũ, leuiſq. pœna niſi
arma eſſent magni valoris. conducit idẽ
Bouadil. tom. 2. lib. 3. cap. 15. num. 85. cir-
ca fin. vbi docet quemadmodũ ad capien- 30
dum aliquem pro aliquo delicto non re-
quiritur concludens informatio ſed talis,
qualis arbitrio iudicis niſi in criminibus
valde grauibus & contra graues homines,
de quo late per Farinac. in 1. tom. crimin.

Digitized by Google

tit. 4. de carcerib. quæſt. 27. Iul. Clar. in prac.quæſt.28.5.final.

31 In iudicijs ſummariſſimis ratione modici valoris, & ſummæ ſeu intereſſe non admittitur à iudice repulſa vel reprobatio teſtium, Felin. in c. veniens n. 28. de teſtib. Affl.decif.351.n.2.4. & 6. Oſaſc. dec. 1. num. 11, Narbon. vbi ſupra n. 27. Farinac. in d. tractat. de teſtib quæſt. 62.n. 193. vbi

32 alios plures allegat & ſequitur. Hac quoque ratione non conceditur in interdicto ſummariſſimo quod *interim*. vocant, vt notat Fontanella de pac. nup.to.2.clau.7. glo.3.par.10.n.70.

33 Cenſet poſt alios Iacobus Menoc. de arbitr.iudic.lib.1.quæſt.24.num.1.2.& 4. iudicem in cauſis arbitrio ſuo terminandis non poſſe quidem omittere probationes cum per eas negotij pandatur veritas ſine cuius cognitione nulla ferri ſententia poteſt, poſſe tamen admittere leuiores probationes & quæ ita exactæ non ſunt vt in cæteris iudicijs quod ſimiliter procedere docet cum ſola facti veritate inſpecta agitur. idem tamen Menoc. ibidem n.3. aſſerit in dubio non cenſeri iudici tributum liberum arbitrium, ſed arbitrium viri boni; virum autem bonum iuxta legis diſpoſitionem iudicare, legem vero velle ex probationibus iudicari ſcilicet concludentibus. De iudice cui data eſt facultas libere procedendi, quid poſſit, agit Menoc. de arbitr. li.1.q.7.n.38. cum ſeqq.

34 Tertia concluſio. In cauſis quantumcumq. ſummarijs admittitur exceptio præſcriptionis, & probatur quia virtute clauſulę, *ſola facti veritate inſpecta*, non poteſt iudex reijcere exceptionem præſcriptionis vt poſt alios probat Menochi. de arbitrar. iudic.lib.1.q.29. Marta de clauſul.par. 1. clauſul. 368. n. 9. quamuis contrarium dicat Carroci. in deci. 55. Aloyſi. Ricci. in collectan. deciſion. par.4. collectan.1118. verſic. *Quarto*.

35 Quarta concluſio. In cauſis quantumcumq. ſummarijs non tollitur beneficiũ excuſſionis, nam nec præfata clauſula, *ſola facti veritate inſpecta*, beneficiũ huiuſmodi tollit, ex Crauet. conſ. 263.n.3. Cephal. conſ.86.n.16.vol.1. Mart.d. clauſula 368. n. 10. Nata conſ.521.n.13. Menoc. de arbitrar.q 51.n.4.

Quæro an teſtes parte non citata examinati fidem faciant in cauſis ſummarijs cum ſola facti veritate inſpecta proceditur, affirmatiuam poſt Bald. tenuit Arerin. cõſ. 127. ſic quoque Deci.conſ 54.n 2. reſpondit apud graues viros qui, ſola facti veritate inſpecta, iudicant, teſtes etiam parte non citata examinatos probare debere. & poſt Bar. Marſ.in l. de vnoquoq.n.71. ff. de re iudic. concludit vbi proceditur ſecundum ius gentium, ſola naturali æquitate inſpecta, in examine teſtium citationem omitti poſſe. Attamen negatiuam tenuit Rota Genuæ apud Flamin. Cartar. deciſ. 21. n. 9. 36 37 vbi hanc veriorem ſententiam profitetur multis ad eam citatis DD. etiam ſi mille teſtes examinati fuerint & extendit n. 10. vt nec vllum faciant indicium teſtes parte non citata examinati, atq. rationem aſſignat n. 45. quod citatio partis in examine 38 teſtiũ eius defenſionem principaliter reſpicit quia in perſonas teſtium tunc poteſt opponere: ideoq. in l. ſi quando & auth. ibi poſita vbi glo. & alij C. de teſtib. & in c. in nomine domini illo tit. ſancitum eſt teſtes ſine partis citatione examinari non poſſe & ſine ea examinatos non probare.

Quæro an in cauſis ſummarijs cum ſola 39 facti veritate inſpecta iudicatur, poſſit iudex condemnare in alio quam ſit petitũ. & poſſe aſſerunt Stephan. Gratian. dec. 68. n.1.& dec.193.n. 13. Gramma. dec. 15. Aloyſi. Ricci. in collecta. deciſ par.4. collect. 1019. verſic *infertur* 2. & collect. 1118. verſic.2.& verſic.3. Guid. Pap. deciſ 240. Rota Genuen. deciſ. 109. Sed & iudex cui commiſſa eſt cauſa, *ſola facti veritate inſpecta*, poteſt procedere ad condemnationẽ quãuis in petitione fuerit producta vna cauſa, & probata fuerit nõ illa ſed alia vt refert deciſum Beninten. in Rota Bononiæ deciſ.44. Ric. d. collecta. 1118. verſ. 3.

Quæro an in cauſis ſummarijs cum ſola facti veritate inſpecta deciditur, teneatur iudex iudicare ſecundum allegata & 40 probata vel poſſit ſecũdũ ſuam cõſcientiã.

Dic

Dic quod tenetur iudicare ſecundum allegata & probata & non poteſt ſecundum priuatam conſcientiam ſuam, ita Curti. Iuni. conſ. 294. n. 74. Stephan. Gratian. deciſ. 68. n. 12. Couarruui. var. reſol. lib. 1. c. 1. n. 7. verſic. *Tertium etiam*. Perez de Lara de anniuerſarijs cap. 10. ex n. 46. lib. 1. Pater Vincen. Filiiuci. moralium qq. tom. 2. tractatio. 40. c. 6. n. 174. vbi ſubdit eſſe ſaltem de iure gentium & conforme iuri naturali & diuino vt ex publica ſcientia iudicetur.
41 Iuuat Amodeus de Caſtell. tractat. ſyndicat. n. 145. in fin. vbi poſt Bald. in l. milites de teſtam. milit. affirmauit iudicem in cauſa arbitrio ſuo terminanda non poſſe iudicare ſecundum propriam conſcientiam
42 ſed ex actis debere conſtare. Non deſunt qui ſtãte in cõmiſſione clauſula iudicãdi *ſola facti veritate inſpecta*, tenẽt poſſe iudicẽ iudicare ſecundũ propriã cõſcientiã. Hanc poſt Minſinger centuria 6. obſeruatio. 11. tenuit Aloyſi. Ricci. in collectan. deciſi. p. 4. collec. 1129. verſic. *Nunc limita*. Guid. Pap. q. 29. alios ad id DD. allegaui infra in quæſtio. 18. de conſcientia iudicis.

43 Quæro an in cauſis huiuſmodi, quæ ſine ſtrepitu & figura iudicij ſeu ſola facti veritate inſpecta expediuntur, poſſint examinari teſtes dicticitis teſtificatis & poſt teſtium publicationem. affirmat Carroci. in deciſ. 60. quem citat ad hoc Aloyſius Riccius in collectaneis deciſionum par. 4. collect. 1118. verſic. *Quinto*. Sed contrariũ refert Oſaſc. dec. 1. n. 26. pluries iudicaſſe Senatum. hanc quoque negatiuam opinionẽ amplectitur Paris de Puteo de ſyndicat. in verb. *ſententia*. in verſic. *Item iudex*. quem Paridem de Puteo male legit Cæſar Vrſilis ad Afflic. dec. ſ. 216. n. 3. cũ eũ pro affirmatiua opinione citet. & quod in foro mercatorũ facta teſtiũ publicatione nõ poſſint teſtes produci, ſentire videtur quoque Stracca in tractatu, quomodo in cauſis mercatorũ procedendum ſit, tit. de probationib. n. 1.

44 Quinta concluſio. Cauſæ modicæ quantitatis ſeu valoris & intereſſe ſine ſcriptis ac ſine libello agẽdæ & diſcutiẽdæ ſunt, auth. niſi breuiores C. de ſentent. ex breuicu. recitan. quæ eſt fragmentũ auth. de mãdat. Princip. §. ſi tibi. Bald. in l. imperiũ ff. de iuriſd. omn. iudic. Oldrad. conſ. 159. Roman. ſingul. 52. Socin. regul. 1. fallen. 1. Bouadil. in polit. tom. 2. lib. 3. cap. 4. n. 106. vbi loquitur in criminalibus. Alphonſ. Narbon. ad leges regias lib. 3. tit. 9. lege 24. glo. 1. n. 4. Bouadil. in polit. tom. 1. lib. 1. c. 13. n. 104. qui duo poſteriores DD. ſcilicet Bouadilla eodem n. 104. & Narbona n. 15. rationẽ conſiderant ne in proſequutione litis huiuſmodi plus impendatur quam principale cõmodũ ſeu intereſſe partis de quo litigatur, quod fieri ius nõ patitur l. eam diterraneæ. 8. C. de annon. & tribut. li. 10. & ibi Bart. & auth. de appellat. §. illud. Corſet. ſingul. verbo, *expenſa*. 2. Sententia tamẽ 45
in iſtis etiam cauſis redigi debet in ſcriptis quãuis aliquando ratione modicæ quantitatis etiam in ſententia ſcriptura remittatur, Narbona vbi ſupra n. 14. Bouadil. in d. c. 4. n. 106. & dixi late infra in quæſtio. 15. de ſententia dicenda. vbi etiam tradidi quæ dicantur cauſæ modicæ quantitatis & tradit ibidẽ Narbona à n. 5. vſque ad n. 11. & verior eſt opinio quod relinquitur arbitrio iudicis & conſuetudini Regionis & legibus municipalibus taxari ſolet, & dicitur apud nos ad effectum prælibatum cauſa modicæ quantitatis quæ non excedit decem libras.

Quæro an in cauſis modici ac leuis in- 46
tereſſe ſeu valoris appellatio pariat effectũ ſuſpenſiuum vel dumtaxat deuolutiuum. Dic quod non ſuſpendit executionem vt notat Bouadil. in polit. tom. 1. lib. 1. cap. 13. n. 105. & quod in poſſeſſorio ſummariſſimo per appellationem executio nõ ſuſpendatur probatur tam de iure Ciuili per l. vnic. C. ſi de momẽta. poſſeſ. quã de iure Canonico ſecũdũ quod licet poſſit appellari in poſſeſſorio, tamẽ procedit in poſſeſſorio ordinario, ſecus in ſummariſſimo, Benintẽ. deciſ. 15. & 79. Gratia. deciſ. 192. in additio. n. 7. Menoc. de retinẽ. remed. vltim. n. 87. idẽ Gratia. diſcep. forẽſ. tom. 1. c. 74. Sic quoque clauſula, *appellatione*
remota, tollit effectum appellationis ſuſpẽ- 47
ſiuum cap. paſtoralis 28. §. præterea de

tit. 4. de carcerib. quæſt. 27. Iul. Clar. in
prac. quæſt. 28. 5. final.
31 In iudicijs ſummariſſimis ratione modi-
ci valoris, & ſummæ ſeu intereſſe non ad-
mittitur à iudice repulſa vel reprobatio
teſtium, Felin. in c. veniens n. 28. de teſtib.
Afflic. deciſ. 351. n. 2. 4. & 6. Oſaſc. dec. 1.
num. 11. Narbon. vbi ſupra n. 27. Farinac.
in d. tractat. de teſtib quæſt. 62. n. 193. vbi
32 alios plures allegat & ſequitur. Hac quo-
que ratione non conceditur in interdicto
ſummariſſimo quod *interim*. vocant, vt
notat Fontanella de pac. nup. to. 2. clau. 7.
glo. 3. par. 10. n. 70.
33 Cenſet poſt alios Iacobus Menoc. de
arbitr. iudic. lib. 1. quæſt. 24. num. 1. 2. & 4.
iudicem in cauſis arbitrio ſuo terminandis
non poſſe quidem omittere probationes
cum per eas negotij pandatur veritas ſine
cuius cognitione nulla ferri ſententia po-
teſt, poſſe tamen admittere leuiores pro-
bationes & quæ ita exactæ non ſunt vt in
cæteris iudicijs quod ſimiliter procedere
docet cum ſola facti veritate inſpecta agi-
tur. idem tamen Menoc. ibidem n. 3. aſſe-
rit in dubio non cenſeri iudici tributum li-
berum arbitrium, ſed arbitrium viri boni;
virum autem bonum iuxta legis diſpoſitio-
nem iudicare, legem vero velle ex proba-
tionibus iudicari ſcilicet concludentibus.
De iudice cui data eſt facultas libere pro-
cedendi, quid poſſit, agit Menoc. de arbitr.
li. 1. q. 7 n. 38. cum ſeqq.
34 Tertia concluſio. In cauſis quantum-
cumq. ſummarijs admittitur exceptio præ-
ſcriptionis. & probatur quia virtute clauſu-
læ, *ſola facti veritate inſpecta*, non poteſt
iudex reijcere exceptionem præſcriptionis
vt poſt alios probat Menochi. de arbitrar.
iudic. lib. 1. q. 29. Marta de clauſul. par. 1.
clauſul. 368. n. 9. quamuis contrarium di-
cat Carroci. in deci. 55. Aloyſi. Ricci. in col-
lectan. deciſion. par. 4. collectan. 118. ver-
ſic. *Quarto*.
35 Quarta concluſio. In cauſis quantum-
cunq. ſummarijs non tollitur beneficiũ ex-
cuſſionis: nam nec præfata clauſula, *ſola fa-
cti veritate inſpecta*, beneficiũ huiuſmo-
di tollit, ex Crauet. conſ. 263. n. 3. Cephal.
conſ. 86. n. 16. vol. 1. Mart. d. clauſula 368.
n. 10. Nata conſ. 521. n. 13. Menoc. de ar-
bitrar. q 51. n. 4.
Quæro an teſtes parte non citata exa- 36
minati fidem faciant in cauſis ſummarijs
cum ſola facti veritate inſpecta proceditur.
affirmatiuam poſt Bald. tenuit Aretin. cõſ.
127. ſic quoque Deci. conſ 54. n 2. reſpon-
dit apud graues viros qui, ſola facti veritate
inſpecta, iudicant, teſtes etiam parte non ci-
tata examinatos probare debere. & poſt
Bar. Marſ. in l. de vnoquoq. n. 71. ff. de re
iudic. concludit vbi proceditur ſecundum
ius gentium, ſola naturali æquitate inſpecta,
in examine teſtium citationem omitti poſ-
ſe. Attamen negatiuam tenuit Rota Ge- 37
nuæ apud Flamin. Cartar. deciſ. 21. n. 9.
vbi hanc veriorem ſententiam profitetur
multis ad eam citatis DD. etiam ſi mille
teſtes examinati fuerint & extendit n. 10.
vt nec vllum faciant indicium teſtes parte
non citata examinati, atq. rationem aſſig-
nat n. 45. quod citatio partis in examine 38
teſtiũ eius defenſionem principaliter reſ-
picit quia in perſonas teſtium tunc poteſt
opponere: ideoq. in l. ſi quando & auth. ibi
poſita vbi glo. & alij C. de teſtib. & in c. in
nomine domini illo tit. ſancitum eſt teſtes
ſine partis citatione examinari non poſſe &
ſine ea examinatos non probare.
Quæro an in cauſis ſummarijs cum ſola 39
facti veritate inſpecta iudicatur, poſſit iu-
dex condemnare in alio quam ſit petitũ. &
poſſe aſſerunt Stephan. Gratian. dec. 68.
n. 1. & dec. 193. n. 13. Gramma. dec. 15.
Aloyſi. Ricci. in collecta. deciſ par. 4. collect.
1019. verſic *infertur* 2. & collect. 1118.
verſic. 2. & verſic. 3. Guid. Pap. deciſ 240.
Rota Genuen. deciſ. 109. Sed & iudex
cui commiſſa eſt cauſa, *ſola facti veritate
inſpecta*, poteſt procedere ad condemna-
tionẽ quãuis in petitione fuerit producta
vna cauſa, & probata fuerit nõ illa ſed alia
vt refert deciſ. im Beninten. in Rota Bono-
niæ deciſ. 44. Ric. d. collecta. 1118. verſ. 3.
Quæro an in cauſis ſummarijs cum ſo- 40
la facti veritate inſpecta deciditur, tenea-
tur iudex iudicare ſecundum allegata &
probata vel poſſit ſecũdũ ſuam cõſcientiã.

Dic

Digitized by Google

Dic quod tenetur iudicare ſecundum alle-
gata & probata & non poteſt ſecundum
priuatam conſcientiam ſuam, ita Curti, Iu-
nior conſ. 294. n. 74. Stephan. Gratian. deciſ.
68. n. 12. Couarruui. var. reſol lib. 1. c. 1. n.
7. verſic. *Tertium etiam*. Perez de Lara de
anniuerſarijs cap. 10. ex n. 46. lib. 1. Pater
Vincen. Filliuci. moralium qq. tom. 2. tra-
ctatio. 40. c. 6. n. 174. vbi ſubdit eſſe ſaltem
de iure gentium & conforme iuri natura-
li & diuino vt ex publica ſcientia iudice-
41 tur. Iuuat Amodeus de Caſtell. tractat. ſyn-
dicat. n. 145. in fin. vbi poſt Bald. in l. mi-
lites de teſtam. milit. affirmauit iudicem in
cauſa arbitrio ſuo terminanda non poſſe iu
dicare ſecundum propriam conſcientiam
42 ſed ex actis debere conſtare. Non deſunt
qui ſtãte in cõmiſſione clauſula iudicãdi *ſo-
la facti veritate inſpecta*, tenẽt poſſe iudicẽ
iudicare ſecundũ propriã cõſcientiã. Hanc
poſt Minſinger centuria. 6. obſeruatio. 11.
tenuit Aloyſi. Ricci. in collectan. deciſi. p.
4. collec. 1129. verſic. *Nunc limita*. Guid.
Pap. q. 29. alios ad id DD. allegaui infra
in quæſtio. 18. de conſcientia iudicis.

43 Quæro an in cauſis huiuſmodi, quæ ſi-
ne ſtrepitu & figura iudicij ſeu ſola facti
veritate inſpecta expediuntur, poſſint exa-
minari teſtes dicticis teſtificatis & poſt
teſtium publicationem. affirmat Carroci.
in deciſ. 60. quem citat ad hoc Aloyſius
Riccius in collectaneis deciſionum par. 4.
collect. 1118. verſic. *Quinto*. Sed contrariũ
refert Oſaſc. dec. 1. n. 26. pluries iudicaſſe
Senatum, hanc quoque negatiuam opi-
nionẽ amplectitur Paris de Puteo de ſyn-
dicat. in verb. *ſententia*. in verſic. *Verum iu-
dex*. quem Paridem de Puteo male legit
Cæſar Vrſilis ad Afflic. dec ſ. 216. n. 3. cũ
eũ pro affirmatiua opinione citet. & quod
in foro mercatorũ facta teſtiũ publicatio-
ne nõ poſſint teſtes produci, ſentire videtur
quoque Stracca in tractatu, quomodo in
cauſis mercatorũ procedendum ſit, tit. de
probationib. n. 1.

44 Quinta concluſio. Cauſæ modicæ quan-
titatis ſeu valoris & intereſſe ſine ſcriptis ac
ſine libello agẽdæ & diſcutiẽdæ ſunta, vth.
niſi breuiores C, de ſentent. ex breuicu. te-
citan. quæ eſt fragmentũ auth. de mãdar.
Princip. §. ſi tibi. Bald. in l. imperiũ ff. de
iuriſd. omn. iudic. Oldrad. conſ. 159. Ro-
man. ſingul. 52. Socin. regul. 1. fallen. 1.
Bouadil. in polit. tom. 2. lib. 3. cap. 4. n. 106.
vbi loquitur in criminalibus. Alphoſ. Nar-
bon. ad leges regias lib. 3. tit. 9. lege 24. glo.
1. n. 4. Bouadil. in polit. tom. 1. lib. 1. c. 13.
n. 104. qui duo poſteriores DD. ſcilicet
Bouadilla eodem n. 104. & Narbona n.
15. rationẽ conſiderant ne in proſequutio-
ne litis huiuſmodi plus impendatur quam
principale cõmodũ ſeu intereſſe partis de
quo litigatur, quod fieri ius nõ patitur l. em-
diterraneæ. 8. C. de annon. & tribut. li. 10.
& ibi Bart. & auth. de appellat. §. illud. Cer-
ſet. ſingul. verbo, *expenſa*. 2. Sententia tamẽ 45
in iſtis etiam cauſis redigi debet in ſcriptis
quãuis aliquando ratione modicæ quanti-
tatis etiam in ſententia ſcriptura remitta-
tur, Narbona vbi ſupra n. 14. Bouadil. in d.
c. 4. n. 106. & dixi late infra in quæſtio. 15.
de ſententia dicenda. vbi etiam tradidi
quæ dicantur cauſæ modicæ quantitatis &
tradit ibidẽ Narbona à n. 5. vſque ad n. 11.
& verior eſt opinio quod relinquitur arbi-
trio iudicis & conſuetudini Regionis &
legibus municipalibus taxari ſolet, & dici-
tur apud nos ad effectum prælibatum cau-
ſa modicæ quantitatis quæ non excedit de-
cem libras.

Quæro an in cauſis modici ac leuis in- 46
tereſſe ſeu valoris appellatio pariat effectũ
ſuſpenſiuum vel duntaxat deuolutiuum.
Dic quod non ſuſpendit exequutionem
vt notat Bouadil. in polit. tom. 1. lib. 1. cap.
13. n. 105. & quod in poſſeſſorio ſummariſ-
ſimo per appellationem exequutio nõ ſuſ-
pendatur probatur tam de iure Ciuili per
l. vnic. C. ſi de momẽta. poſſeſ. quã de iure
Canonico ſecũdũ quod licet poſſit appel-
lari in poſſeſſorio, tamẽ procedit in poſſeſ-
ſorio ordinario, ſecus in ſummariſſimo,
Benintẽ. deciſ. 15. & 79. Gratia. deciſ. 192.
in additio. n. 7. Menoc. de retinẽ. remed.
vltim. n. 87. idẽ Gratia. diſcep. forẽſ. tom.
1. c. 74. Sic quoque clauſula, *appellatione
remota*, tollit effectum appellationis ſuſpẽ- 47
ſiuum cap. paſtoralis 28. §. præterea de

offic.delega.c. tua nobis in fin. de decim. Franc.in c. bonæ num.6. de appellat. non tamen hunc effectum dicta clauſula operatur quando de notorio grauamine conſtat, Lancel.de attenta.par.2.cap.12.limit. 8. num. 1. & 28. Pute. deciſ. 414.lib.3. Gratia. deciſ.229.num.4. in additio. Caputaq. deciſ.33. par. 1.vbi extendit etiam ſi per Papam appoſita ſit:prout clauſula iſta non ſuſpendit quando eſt in parte executiua litterarum vt refert in Rota Romana deciſum Gratian.quæ ſupra n.6.

48 Sexta concluſio.Stante in commiſſione iudicis clauſula, *ſola facti veritate inſpecta, ſimpliciter & de plano*, cauſa proprietatis ſimul cum cauſa poſſeſſionis definiri poteſt, Deci.conſ. 449. num. 21. Menoc. in conſ.2.num.184.Cacheran. dec. 1. num. 28 Ioſep. Ludouic.dec.17.num.22.Marta alios citans in tractatu de clauſulis par. 1. clauſu. 368. num. 7. Gratian. dec. 68. in additio.num. 2. & dec. 197. in additio. num. 6. vbi quod exceptio ſpolij non admittitur ad impediendum proceſſum, ſtātibus præfatis clauſulis, quod etiā decreuerunt Aymo. conſ. 299. num. 8. Surd. qui de veriori opinione teſtatur conſ. 166. n. 8.lib.2.quoniam clauſula *ſola facti veritate inſpecta*, tollit ordinem iudiciarium c. dilecti de iudic. Roman. in ſingular. 785. & ibi addentes plurimos congerunt. practica Papienſ.in forma libell. actionis rea-
49 lis in verbo, *ſummarie* num.18.Probat tamen Marta d. par. 1.clauſ. 71.n. 1. quod prælibata clauſula, *ſola facti veritate inſpecta*, non facit quominus lite pendente non detur manutētio in ſummariſſimo poſſeſſorio, & ita in Rota Romana deciſum
50 meminit.Sane ſtātibus clauſulis *ſola facti veritate inſpecta ſimpliciter & de plano*, non reuocantur attentata imprimis & ante omnia, Lancellot. de attentat. par. 1. in præfatio. num. 45. Mandoſ. de commiſ. forma 14.q.4.Honded.conſ.94.num.65. Gratian.dec.68.n.19. & dec. 197. n. 16.

Septima concluſio, Quando iudex ha-
51 bet facultatem procedendi ſola facti veritate inſpecta, ſimpliciter de plano, nō cogitur ſuper incidētibus & emergentibus pronunciare, Bald. in l.ait Prætor ſ. promittitur n. 1.verſic.*item nota*.de minor. Gratia. dec. 68.n.20.& dec. 197.n. 18.

Quæro an clauſula ſæpè dicta, *ſola facti* 52
veritate inſpecta, poſita in iudicis commiſſione tātæ ſit efficaciæ vt ex nudo pacto oriatur actio cōtra l.iuris gentium ſ. ſed cū nulla ff. de pact. Negatiue refert deciſū Minſinger. centur. 2. obſeruat. 44.quem ad hoc allegat Aloyſi. Ricci. in collectan. deciſ. par. 4. collec. 1118. circa fin. Sed contrarium deduci videtur ex traditis per Marta de clauſul.par.1.clauſ.71. n. 3. vbi poſt Bald. Abbat.& Galiau. aſſerit ſi Princeps cauſam manu regia commiſerit alicui iudicandam, reum ex nudo pacto condemnatum non poſſe appellare, & multis congeſtis DD. probat debitorē ex pacto nudo manu regia cōpelli poſſe.Intelliguntur hæc vbi ſeruatur ius Ciuile, non Canonicum: nam iure Pontificio notiſſimum eſt ex nudo pacto actionem dari ſecundū communem in c.1.de pact.

Illud obſeruatione dignum videtur 53
quod in Conſiſtorio Principis & in Regio Concilio quod in primo gradu Principem repræſentat, proceditur ſola facti veritate inſpecta, Bart.in l. Æmilius circa fin.ff. de minor.& poſt eum Gram. deciſ. 19. num. 3. Rimin. iuni. conſ. 42. num. 40. lib. 1. Flamin.Cartar.dec.21, num. 31. Rolend. conſ.70.nu.17.& ſeqq.vol. 1. & conſ. 68. num. 15.vol.3. Bouadill.in polit.tom. 1.lib. 2.cap.21.num. 134. hæc enim procedēdi facultas eſt ſpecialis prærogatiua Principis & regium priuilegium vt poſt Felin. Iaſon & Iacob. de S. Georgi. notat Bouadil.ibidem num. 134. Ideo inferiores à 54
Principe non poſſunt iudicare ſola facti veritate inſpecta, niſi eiſdem à ſupremis Principibus demandatum fuerit vt poſt Ioan. Andre.Imol.& Bald.notat Marta de clauſul par. 1. clauſ.368.num. 2. quoniam huiuſmodi iudices nihil contra iura definire poſſunt l. 2. C. de offic. præfec. prætor. c. quod ſuper his de maiorita.& obed. Purpurat.in l. 1.n.153. ff. de offic. eius. Guid. Pap.deciſ.29. Hæc enim clauſula, *ſola fa-* 55
cti veritate inſpecta, æquiparatur clau-

ſulæ

Digitized by Google

ſulæ, *manu regia* & importat idem quod
illa, Flamin. Cartar. deci. 21. num. 36. Mar-
ta de clauſul. par. 1. clauſ. 180. num. 8. atque
relaxat omnes ſolennitates iuris poſitiui &
iudex arctatur tantum ad ea quæ ſunt iu-
ris Gentium vt poſt Iaſon Alex. & Roman.
concludit ibidem Marta num. 8. nec non
56 Maranta & Bouadil. mox citandi. Vnde
clauſula, *ſola facti veritate inſpecta*, plus
operatur quam clauſula, *ſummarie, ſine
ſtrepitu & figura iudicij*. vt probat Marta
non ſolum d. clauſ. 180. num. 8. ſed etiam
clauſ. 368. par. 1. n. 4. Cacharan. dec. 1. n.
20. Marant. in ſpecul. par. 4. diſtinctio. 9. n.
32. Bouad. in polit. tom. 1. li. 2. c. 21. n. 134.

Quæro manus regia vnde dicatur &
57 originem traxerit. Dico quod olim omnes
conuentiones etiam pacta nuda à Regis
manu & poteſtate procedebant, ſiquidem
antequam magiſtratus creati fuiſſent &
antequam populus à Romulo in triginta
curias diuiſus eſſet, ipſe controuerſijs præ-
erat illaſque manu ſua decidebat vt Ari-
ſtoles ſcribit in 3. lib. politicor. ſed cum
Romulus populum auctum in triginta cu-
rias diuiſiſſet, magiſtratus creati ius dicere
inceperunt, & ita ſucceſſiuis temporibus
factum eſt, non tamen ideo manus regia
extincta fuit, quoniã etiam hodie in Prin-
cipibus durat, ita docet Marta de clauſul.
par. 1. clauſ. 71. num. 2. Et quod olim ante
ius Ciuile omnia manu regia expedieban-
tur, eſt tex. in l. 2. ff. de origi. iur. Paris de
Pute. de ſyndica. in verbo, *Vtrum iudex*.
58 num. 12. Sic Anton. de Butrio in c. quæ in
Eccleſiarum num. 26. & ſeq. de conſtitu-
tio. infert quod cum actiones ſint de iure
ciuili vt notatur per glo. & DD. in l. ex hoc
iure ff. de iuſti. & iur. poteſt Princeps per
ſtatutum tollere illas & eo caſu vnuſquiſ-
que manu regia quod ſua intereſt, conſe-
qui poterit. Poteſt autem Princeps cau-
ſam manu regia committere alicui iudicã-
dam, Bald. in l. 1. in fin. ff. de offic. præfec.
prætor. Galiaula in rubrica de verbor.
obligatio. num. 198. Marta qui ſupra n. 3.

59 Complures effectus clauſulæ, *ſine figu-
ra iudicij*. vltra Marta de clauſul. par. 1.
clauſ. 164. tradit Paris de Pute. de ſyndi-
cat. in verbo, *Vtrum iudex*. num. 12. & 13.
& Stracca in tractat. Quomodo in cauſis
mercatorum procedendum ſit. tit. de pro-
bationibus num. 1. verſic. *An in caſibus*.
Quam plurimos effectus & prærogatiuas
clauſulæ, *ſola facti veritate inſpecta*, vltra
Marta d. p. 1. clauſ. 368. afferunt Aſin. in
praxi §. 3. cap. 3. Lancellot. de attentat. in
præfatio. primæ partis num. 45. Blanc. de
compromiſſ. q. 1. n. 37. Menochi. de arbi-
trar. lib. 1. quæſt. 24. & alij congeſti per
Gratian. dec. 68. n. 7. Maranta de ordin.
iudic. 4. par. diſt. 9. n. 32. vbi quindecim
adducit effectus, Bouadil. in polit. tom. 1.
lib. 2. c. 21. n. 134. vbi alios multos citat.

Clauſula *de plano*, plus operatur quã clau 60
ſula *ſummarie*, quoniam per clauſulam, *de
plano*, remouentur omnes ſolennitates iuris
Ciuilis, Bald. cõſ. 272. vol. 3. Signorol. cõſ.
15. n. 3. Marta d. p. 1. clauſ. 180. n. 9. qui effe-
ctus prædictæ clauſulæ, *de plano*, referunt.

Octaua concluſio. quando cauſæ iuxta 61
ipſarum qualitatem vel commiſſionem
ſeu ſtatutorum diſpoſitionem ſine ſcriptis
agendæ ſunt, tamen teſtium dicta in ſcriptis
ſuſcipienda & redigenda ſunt ſicut & ſen-
tentia niſi magna cauſæ leuitas & modi-
citas excuſaret: nam facultas illa quæ iudi-
cibus datur vt ſine ſcriptis atq. etiam de
plano procedant, intelligitur circa ea quæ
reſpiciunt ordinem iudiciorum & ſolen-
nitatem eorum, non autem circa ea quæ
reſpiciunt dicta teſtium & probationem
ac cauſæ deciſionem, hæc enim in ſcriptis
ſuſcipi debent, alias iudex in ſyndicatu pu-
niri poteſt ex notatis per Anton. de Butri.
in c. quintauallis de iure iuran. Aymo. conſ.
265. n. 4. Aretin. cõſ. 163. & poſt alios Ga-
bri. Berar. in ſpecul. viſitatio. c. 25. n. 149. &
præter eos Bouadil. in polit. tom. 2. lib. 3. c.
4. n. 106. & c. 15. n. 85. verſic. *y aſsi ſiẽpre*.
& ad hæc prudens iudex plurimũ animad-
uertet vt partium euadat calumnias. Male 62
fuit hoc aliquando obſeruatum in domo
Ciuitatis Barcinonæ vbi perilluſtres Con-
ſiliarij ex Regijs priuilegijs ſunt cũ conſilio
aduocatorũ eiuſdẽ domus iudices cauſarũ
Cõfratriarũ & Collegiorũ artificiũ & fabro-
rũ, ſuntque iſtæ cauſæ ſine ſcriptis agendæ:

ſolebant autem magnifici aduocati dicta teſtium verbo dumtaxat ſumere vel ipſi ſine Notario in priuatis ſcriptis capere vnde iuſtitia partium confundebatur, & populus effrenatus ac liber calumniandi materiam obtinebat & alia litium incommoda & damna nimis grauia oriebātur, quod tamen meo tempore dum eſſem aduocatus eiuſdem Ciuitatis, reformatum merito fuit & atteſtationes ac probationes per Notariū curiæ in ſcriptis ſuſcipiebantur.

63 Quæro an ex conſenſu partium cauſa ſummaria poſſit fieri ordinaria ſeu plenaria. Maranta diſputati. 4. num. 11. vſq. ad fin. poſt multos reſoluit bene poſſe fieri partium conſenſu vt in cauſa ſummaria ordinariè procedatur; quia res redit ad ſuam naturam, ad ius nempe commune quod facile fit: non tamen poſſe facere partes quod in cauſa ordinaria procedatur ſummarie eo quod iuris ſit publici quod procedatur ordinarie, & iuri publico partes renunciare non poſſunt l. ius publicum de pact. eandem diſtinctionem multis citatis tradit don Garcia Maſtril lib. 2. deciſ. 125. num. 12. & 13. Sed & Bouadilla in polit. tom. 2. lib. 5. cap. 1. num. 185. multis ad id allegatis docet certo termino à lege conceſſo inſtantiæ, non poſſe conſeſum vel ratihabitionem partium ac iudicis approbationem validare acta vel geſta poſt termi-

64 num quod iuris publici ſit. Ego exiſtimarē conſenſu partium tacito vel expreſſo non ſolum ex cauſa ſummaria poſſe fieri ordinariam, ſed etiam ex ordinaria ſummariam. Sic decendium quod condemnato datur à iure ád appellandum, licet multi teneant ex conſenſu partium prorogari non poſſe, contrarium tamen obſeruatū notat Marc. Anton. Blanc. Petrauinus in tractat. de compromiſ. q. 6. tit. de effect. compromiſ. n. 11. & poſt eum ac Caſtrenſ.

65 Cancerius var. p. 3. c. 12. n. 38. Sic Thom. Mier. coll. 2. cap. 15. de cauſis Vicariarū num. 5. cum cauſæ Vicariæ intra Vicariam & Baiuliæ intra Baiuliam debeant iuxta cōſtitutiones Cathaloniæ agitari, cenſet de conſenſu ambarum partium, poſſe extra Vicariam & extra Bajuliam iure optimo verti eo quod quilibet poteſt iuri pro ſe introducto renuntiare can. quam periculoſum 7. q. 1. Sic cum in Cathalonia conſti- 66
tutione 1. & toto tit. *Que novells oficials no ſien creats.* caueatur ne noui officiales in hoc Principatu creari poſſint, tamen valet priuilegium noui officialis in aliquo oppido vel Ciuitate ſi fuit Vniuerſitati & ad Vniuerſitatis petitionem conceſſum quia eius creditur intereſſe, vt refert deciſum Cancer. var. p. 3. c. 3. nu. 346. & 347.
Nec obſtat quod dicat Bouadilla vbi ſu- 67
pra certo termino à lege conceſſo inſtantiæ, non poſſe conſenſum partium ac iudicis approbationem validare acta poſt terminum quod iuris publici ſit: nam non citato Bouadilla contrarium expreſſe ſcribit & aſſerit Cancer. var. p. 3. c. 12. num. 41. poſt Innocen. Hoſtien. & Rot. quæ ad id allegat. Iuuant tex. in authen. ſi tamen C. de tempor. appel. & in clem. quandiu de appellati. quibus probatur per partium cōſenſum impediri curſum temporis fatalis ū dati à iure vel ab homine.

Quæro an cauſæ Collegiorum & Con- 68
fratriarum artificum & fabrorum, quæ in Domo Ciuitatis Barcinonæ ex Regijs priuilegijs ſummariſſimè vertuntur, quarum modo ſupra meminimus, poſſint ad Regiam Audientiam euocari. Dico quod conſtitutione penul. tit. *de euocations de cauſas.* quæ eſt Curiarum anni 1585. cap. 114. prohibitum eſt ne cauſæ Confratriarum ſpectantes ad cognitionem & adminiſtrationem Conſulum Ciuitatum Villarum & Oppidorum, ad Regiam Audientiam in prima inſtantia euocentur, etiam prætextu paupertatis, viduitatis aut miſerabilitatis meminit Peguer. in prac. ciui. rubr. 4. num. 9. Sed Ciuitas Barcinonæ 69
habet priuilegium ſereniſſimi Imperatoris Caroli dat. 6. Nouemb. 1537. quo Ciuitati Imperator concedit vt omnium cauſarum inter Confratrias & Officia eiuſdem Ciuitatis & cōfratres illarum ſuper rebus concernentibus Confratriam ſeu officium inter ipſos ſint iudices Conſiliarij Barcinonæ cum conſilio aduocatorum eius, vel alterius illorum ſine aliquo ſalario, neque

alius

alius poſſit eſſe iudex neque poſſint iſtæ cauſæ euocari ad Regiam Audiẽtiam ſuæ Maieſtatis aut Locumtenentis Generalis ipſius, vel Gerentis vices Generalis Gubernatoris Cathaloniæ quocumque prætextu & motiuo ſub decreto nullitatis,etiã ſi partes concordarent & iuriſdictionem prorogarent, inhibendo & abdicando poteſtatem Cancellario, Vicecancellario, & Regenti Regiam Cancellariam ad euocandum iſtas cauſas, & decretum apponẽdum, vel prouidẽdum ſupplicationibus in contrarium. Habet etiam, hæc ciuitas ad hunc effectum alia anteriora Regia priuilegia,ſed hoc eſt vltimum,idque ampliſſimum omnium, nihilque aliud continent
70 alia priuilegia ſed minus. Succeſſit Regia ſententia Didaci Clauero Regentis Regiam Cãcellariam in ſupremo Regni Aragonum Concilio & Regij Viſitatoris generalis Regiorum officialium Cathaloniæ lata 10. Ianuarij 1605. quam magni ciuitas prælibata facit, quia pro obſeruatione prædicti priuilegij declarauit quod ſi de facto euocarẽtur memoratæ cauſæ ad Regiam Audientiam, ciuitati reſtituerentur ſine aliquo ſalario. ſolet enim prouiſio Regij Senatus,qua cauſæ ineuocabiles,inferioribus iudicibus reſtituuntur, habere ſuũ ſalariũ ſcilicet tertiã ſalarij diſinitiuæ.

71 Meo tempore,dum aduocati Ciuitatis eiuſdem munus gerebam procitato priuilegio declaratũ fuit in Regia Audiẽtia 22. Nouembris 1625.relatore magnifico Aguilo,ſcriba Paiſſa, in cauſa vertente inter Proceres Confratriæ Vitriariorum ex vna & Philippum Amiguet ex altera partibus, prætendentibus enim Proceribus dictum Amiguet non poſſe habere operatoriũ Vitriarij,& euocata per ſyndicũ Confratriæ cauſa ad Regiam Audientiã,oppoſitaque per eundem Amiguet cui ſyndicus Ciuitatis pro ſuo intereſſe adhæſit exceptione dilatoria ad impediendũ litis ingreſſum,petendo cauſam ad Ciuitatem vigore Regij priuilegij remitti, prouiſum fuit exceptioni locum eſſe, declarando nõ fuiſſe intentionis Excellentiſsimi Locumtenẽtis cauſam ad Regiam Audientiam euocare remittendoque cauſam ad Cõſiliarios Ciuitatis Barcinonæ ac inhibitionem tollẽdo & condẽnando ſyndicum Confratriæ, qui cauſam euocauerat,in expenſis. Tunc ſyndicatus Cõfratriæ exhibuit præchalẽdatã 72
ſententiam Regentis Clauero & eius vigore perijt declarari ſe non teneri ad expẽſas,ſed cauſam abſque illis fore reſtituendam.Sed 23.Maij.1626.eodem relatore ſequuta fuit prouiſio taxando omnes expenſas,& in calce prouiſionis adiecta hac clauſula. *Non obſtantibus in contrarium deductis pro parte ſyndici Vitriariorum vigore ſententiæ per eum productæ & in fauorẽ Ciuitatis Barcinonæ latæ, cum ſyndicus dictæ Ciuitatis qui eam obtinuit,illam intelligat ſolum comprehendere caſus, in quibus ipſa Ciuitas opponit exceptiones, non ſi alia pars, cui adhæreat dictus ſyndicus.* Hunc intellectum tribuerat illi ſententiæ ſyndicus Ciuitatis cum ſcedula quam obtulerat in ea cauſa.In fauorem quoque præcitati priuilegij me aduocato Ciuitatis fuit declaratum in Regia Audientia relatore magnifico Carreras 18. Ianuarij 1627. in cauſa vertente inter ſyndicum Confratriæ Iulianorum ex vna & ſyndicum Confratriæ Botigeriorum Merceriorum ex altera,oppoſita exceptione dilatoria per d. ſyndicum Confratriæ Botigeriorum Merceriorum cui ſyndicus Ciuitatis pro ſuo intereſſe adhæſit,ad quam cauſa remiſſa fuit.Similiter 73
14.Iulij 1625.relatore magnifico Aguilo fuit prouiſum in Regia Audientia in fauorem præfati priuilegij in cauſa vertente inter ſyndicum Vitriariorũ ex vna, & Iacobũ Sampſo ex altera, oppoſita exceptione dilatoria per d. Sampſo, adhærente ſyndico ciuitatis cui cauſa reſtituta fuit. Obſer 74
tra quod huiuſmodi cauſæ Confratriarũ licet non euocentur ſimpliciter, nec etiam cum qualitate miſerabilitatis vt eſt dictũ: tamen euocantur quotidie cum qualitate quod agatur de interpretatione Regiorũ priuilegiorum,ſi hæc qualitas concurrat in cauſa:non enim creditur verba generalia prædicti priuilegij Ciuitatis, nec etiam citatæ conſtitutionis excludere hãc qualitatẽ & regaliam. 75

In

Digitized by Google

76 In domo Ciuitatis Barcinonæ prolatis in
iſtis contrariarum cauſis, ſententijs, poteſt
ſimpliciter recurri, & poſtea peti declarari
recurſum per eoſdem Conſiliarios mutato aſſeſſore, vel per Concilium ordinarium, vel ſi negocij magnitudo expoſtulet, per concilium Centum Iuratorum,
77 ita vt ſit electio recurrentis. Recurſus autẽ
cuiuſcunque quantitatis cauſa ſit, ex cõſuetudine impedit omnino executionẽ ſententiæ, etiã cautione præſtita, vt vitentur maiores lites & parcatur ſumptibus: quia cũ cauſæ hæ ſint ſummariſſimè, creditur ſemper illas eſſe in puncto ferendæ ſententiæ: Vnde ſi non recurritur in domo ciuitatis, ſed appelletur ab illis ad Regiam Audientiã, ſeruatur conſtitutio anni 1599. quod ſi cauſa ſit minor centum librarum, ſententia præſtita cautione exequutioni mãdatur, appellatione pendente. Ita quidẽ meo tempore ſeruabatur, & ſeruatũ antea per prædeceſſores fuerat.

Sane Confraternitates & Collegia de
78 iure omnia ſunt prohibita illicita & reprobata, niſi quæ reperiuntur in iure permiſſa, & quæ legitimi Superioris licentia confirmata ſunt, l. 1. ff. quod cuiuſq. Vniuerſ. nomi. l. collegia §. in ſumma ff. de colleg. & corporib. illicit. Bart. in l. 1. & vlti. vbi refert collegia à iure permiſſa ff. illo tit. & in l. ex hoc iure num. 7. ff. de iuſti. & iur. Innocent. in c. dilecta de exceſſib. Prælat. Boeri. in tractat. de ſeditioſis cap. 5. num. 1.3.4. Franc. Marc. dec. 81. nu. 1. Nauar. lib. 1. tit. 31. de offic. iudic. ordinarij conſ. 5. num. 3. Tiberi. Decian. tractat. criminal. tom. 2. lib. 7. cap. 20. num. 2. Rationem
79 aſſignat Anton. Faber in Rationalibus Pandectarum tom. 1. ad d. l. 1. ff. quod cuiuſque Vniuerſ. nom. quia periculoſum viſum fuit ſi huiuſmodi ſocietates, ſodalitates, & collegia permitterentur, ne hoc prætextu coeuntes ſceleratiſſimi quique ocaſionem inde caperent coniurandi aduerſus Principem aut Rempublicam, l. 1. 3. & §§. ff. de colleg. & corpor. illicit. & ad vitandum ſeditioſorum hominum tumultus contra pacem publicam & monopolia l. vnic. C. de monopol. vt conſiderat Guid. Pap. deciſ. 631. num. 5. & Petr. Gregor. in ſyntag. iur. vniuer. tom. 1. lib. 15. cap. 32. n. 10. ac Tiber. Decian. d. cap. 20. n. 3.
Sic Panorm. in cap. fin. de teſtib. cogend. 80
ait congregationes hominum præſumi ex
mala cauſa fieri. Propterea ſi plures homi- 81
nes, qui legis vel Superioris auctoritate Collegium non habent, velint congregari ad aliquod negocium conferendum, debent à Iudice ſeu Magiſtratu ordinario prius ad hoc licentiam obtinere, & in Cathalonia obtinent à Vicario vel Baiulo & notat Rebuf. in tractat. de magiſt. artific.
§. nons defendons. glo. 1. Docet autẽ Ti- 82
be. Decian. d. cap. 20. num. 10. ſi Princeps ſcribit ex certa ſciẽtia alicui congregationi hominum tanquam Collegio, ideo effici & probari legitimum Collegium; quia illud approbare Princeps cenſetur.

At de iure Ciuili permiſſa & probata 83
ſunt Collegia eorum, qui in aliqua Ciuitate, Villa, vel Oppido eandem artem profitentur aut idem exercent officium, l. pen. §. quibuſdam collegijs ff. de iur. immun. Bart. in l. fin. num. 8. ff. de colleg. & corpor. illicit. Franc. Marc. dec. 801. num. 1. Anton. Faber in Rational. ad pandec. ad l. neque ſocietas 1. ff. quod cuiuſq. Vniuerſ. nom. circa fin. Nec videtur obſtare doctri- 84
na Nicolai Loſei de iure Vniuerſitatis par. 5. cap. 1. num. 46. vbi aſſerit collegia artificum & fabrorum regulariter eſſe prohibita, quibuſdam exceptis. Nam in d. §. quibuſdam collegijs. probatur contrarium iuncta doctrina Bart. Franciſ. Marci, & Antonij Fabri vbi ſuprà, maximè perpenſis illis verbis dicti §. ibi *Vt fabrorum corpus eſt.* neque tex. in l. 1. ff. quod cuiuſq. Vniuerſ. nom. in qua Loſeus fundatur, conuincit: quia licet dumtaxat exprimat certa officia, tamen illa exempli cauſa adducit; exempla autem non reſtringunt regulam, vt notat glo. in l. 1. C. de condic. indeb. Quare idem Loſeus par. 1. cap. 2. num. 80. ſimpliciter & indiſtinctè firmat iure Ciuili eſſe permiſſa Collegia eorum qui in aliqua Ciuitate vel Villa eandem artem exercent.

Nihilominus in Ciuitate Barcinonæ 85
omnes

omnes Confratriæ & Collegia artificum & fabrorum aut ſere creata ſunt à domino Rege vel à Ciuitate ipſa, quæ ex diuerſis Regijs priuilegijs facultatem habet creãdi, viuendi, & ſeparandi huiuſmodi Collegia & Confratrias & ſtatuendi in ipſis; imò pauca ſunt, quæ à Ciuitate ipſa non ſint cõ-
86 ſtituta. Vocantur autem quæ ſunt artificũ, vulgo *de artiſtas*, Collegia: quæ autem ſunt fabrorum, vulgo *de meneſtrals*, Confratriæ. Artifices dicũtur Notarij, Chirurgi, & Cãdelarij. Fabri vero ſunt lignarij, ferrarij, œrarij, & reliqui.

87 Contraria fuerunt Moderatorum Rerumpublicarum placita an iſta artificum & fabrorum ſodalitia, Collegia, & Fratriæ, vt loquitur Petrus Gregor. in ſyntag. iur. vniue. tom. 1. li. 15. cap. 32. num. 10. ſiue Cõfratriæ bono Reipub. regimini expedirent. Cenſuerunt aliqui eſſe damnoſa propter imminens periculum coniurationum & proditionum, quæ ſolẽt ex congregationibus hominum ſeu cõuenticulis conflari, & vt vitẽtur monopolia artificum & ergo-
88 laborum. Sic Octauius Auguſtus, collegia præter antiqua & legitima diſſoluit, cum plures factiones titulo Collegij noui ad nullius non facinoris ſocietatem coirent, vt ſcribit Liuius lib. 39. & Sueton. Tranquil.
89 in Octaui. cap. 32. Franciſcus quoq. eius nominis primus Rex Gallorum edicto ſtatuit ſequutus antiquas Regum cõſtitutiones & ſupremarum curiarum Senatuſcõſulta ne eſſent Fratriæ artificum ſeu Confratriæ & factæ opprimerentur ad monopolia vitanda, vt tradit Rebuf. to. 2. cõmẽtario in conſtitutiones Regias. Tarquinius
90 Rex Roma. vt Author eſt Dyon. ſ. Alicarnaſſ. lib. 4. legem tulit diſſoluendo & prohibendo omnia Collegia Romæ quæ erãt complura, illis exceptis quæ à Numa præ-
91 deceſſore ſuo erant inſtituta. Et Sueton. in Iulio cap. 42. & in Auguſto cap. 32. & Titus Liui. lib. 39. referunt Iulium & Auguſtum Cæſares reuocaſſe Collegia Romæ relictis dumtaxat antiquis.

92 Alij exiſtimarunt huiuſmodi ſodalitates & collegia artificum & fabrorum conducere Reipub. vt ſimul poſſint conferre & tractare concernentia ad artem vel officiũ ſuum, faciliuſque valeant neceſſitatibus Patriæ occurrere, & vt accurate examinẽt imperitos ne imperiti artem exerceant. Sic Romæ fuerunt omnium penè artium
& officiorum Collegia & Confraternitates 93
maximè tempore Iureconſulti Alexandri, vt ſcribit Lampridius in eius vita. In Grecia quoque fuerunt huiuſmodi Collegia artificum & appellabantur, *Æreriæ*. vt memorat Alciat. lib. 1. prætermiſſo. in verbo, *malitia*. in fin. In Gallia etiam, de quibus ſcribit Rebuffus: & in Regno Luſitaniæ de quibus agit Georgius Cabedo. In Cathalonia non ſolum in Ciuitate Barcinonæ ſed etiam Ilerdæ & Gerundæ ſunt.

Vtriuſque opinionis argumenta attigit 94
Plato de legib. quem refert Tiberi. Decian. tractat. crim. in tom. 2. lib. 7. cap. 20. num. 33. dum de ſimilibus Collegijs & Cõfratrijs loquendo ait. *Nam & hæc gymnaſia & hæ ſodalitates cum alioquin multis in rebus ſint conducibiles Ciuitatibus, ad ſeditiones tamen concitandas immodicè ſunt opportunæ.*

Numma Romanorum Rex primum fertur Collegia inſtituiſſe, & conſtituiſſe 95
Collegia Tibicinum, Aurificum, Architectorum, Tinctorum, Coriarium, & Figulorum vt Author eſt Plinius lib. 35. c. 12. Sed & Piſtorum & Nauiculariorum, creauit, vt narrat Plutarc. in Numa. Verum poſtea cum nimis creuiſſet horum Collegiorum numerus, Romæque nimis ſuſpectus, ad coniurationem videretur, diuerſis legibus & Senatuſconſultis exiſtentibus Conſulibus L. Cecilio, & Q. Martio fuere prohibita, paucis exceptis, vt Ferrariorum & Figulorum, at Clodius vt plebi amicus fieret, quæ ad excitandum tumultum (pro vt ſibi oportebat) plurimum valet, non ſolũ reuocata reſtituit, ſed innumera noua inſtituit, vt commemorat M. Tullius in oratio. pro Sextio & in oratio. in Piſonem & Dyoniſi. Alicarnaſ. lib. 38. & Pedianus in commentario Corneliaræ.

Cauſæ ſummariſſimæ (vt eo redeat vnde noſtra digreſſa oratio eſt) ſæpiſſimè 96
iuramento partiũ terminantur, quod aliud eſt

eſt neceſſariũ ſiue ſuppletorium, & aliud eſt voluntarium ſeu deciſorium. Primum defertur per iudicem in ſupplementum probationis actori vel reo, qui ſemiplene dũtaxat probauit, ſitque probatio ſufficiẽs ad condemnationem vel abſolutionem l. admonendi ff. de iur. iuran. l in bonæ fidei C. de reb. cred. cap. fin. ſ. fin. de iur. iuran. Marant. de ordi. iudic. par. 6. tit. defertur aliquando iuramentum. Maſcard. de probatio. concluſ. 955. vol. 2. fuſe Aloyſi. Ricci. in collectan. deciſion. collectan. 380. Anton. Faber in ſuo Codice tit. de iure iu-
97 rando definitio. 4. Huic iuramento locus eſt dumtaxat in cauſis paruis: recepta tamẽ eſt ſententia, quod vbi eſt pluſquam ſemiplene probatum, etiam in cauſis arduis tale iuramentum deferri poteſt, Micha. Ferrer 3. par. obſer. cap. 392. vbi de obſeruantia Regiæ Audientiæ Cathaloniæ teſtatur. Jacob. Cancer. var. par. 2. cap. 8. num. 4. 5. & 37. Et quæ requirantur adeſſe & quam legalis debeat eſſe is cui hoc iuramentum defertur, vt delationi ipſius locus ſit, obſeruat Menoc. de arbitrar. caſu 190.

98 Dicitur ſemiplena probatio quæ per vnum teſtem fit: quia ſi duo teſtes plene probant c. cum eſſes de teſtament. c. licet ex quadam. & ibi glo. caſuaria, de teſtib. ergo vnus ſemiplene, prout ita dicit glo. in l. in bonæ fidei C. de reb. cred. ſed ſi quæ vel modica præſumptio ſit contra teſtem vel contra producentem, non erit ſemiplena probatio, quæ per vnum teſtem fit, Anton. Faber in ſuo Codice tit. de rebus credit. defin. 4. num. 9. poſt Ferrarium in praxi. Pluſquam ſemiplena probatio eſt, quando vltra ſemiplenã probationem ſunt aliquæ coniecturæ fauorabiles vel aliquis teſtis nõ integræ famæ vt tradit gloſa in cap. vidua de regularib.

99 An iuramentũ ſuppletorium poſſit iudex ex officio deferre parte non petente, an vero neceſſe ſit quod pars petat ſibi deferri, tractant Maſcard. de probation. concluſ. 955. num. 46. Fachine. controuerſ. lib. 1. cap. 16. & 17. Anton. Faber d. defin. 4. num. 4. Ferrer 3. par. obſer. cap. 391. & ego ſcripſi late ſupra quæſt. 9. ſ. 1. vbi & alios allegaui & de veritate diſceptaui.

In cauſis criminalibus ciuiliter vel cri- 100
minaliter intentatis an & quando iuramento ſuppletorio locus eſſe poſſit, docet Anton. Faber d. tit. de reb. credit. defin. 43. Cancer. par. 2. cap. 8. num. 12. & ſeqq. In cauſa quoque appellationis atque etiam poſt didicita teſtificata poſſe iſtud iuramẽtum à parte peti & à iudice deferri, voluit Faber vbi ſupra defin. 27. eo quod probationes non ſunt coanguſtandæ. & idem aſſerit Maſcard. d. conclu. 955. num. 54. vol. 2. de probatio. eo quod in cauſa appellationis omnes errores purgari poſſunt qui cauſas cauſæ concernunt. Et poteſt iudex in ipſa ſententia quam profert, hoc iuramentum ſuppletorium deferre, ex doctrina Bartoli in l. generaliter. per illum tex. C. de reb. credit. & ita ſæpius vidi ſeruari, cũ facta condemnatione vel abſolutione adijcitur clauſula. *Hoc prouiſo quod prius Titius iuret*, & cætera. Caſus fere omnes in quibus iuramento ſuppletorio locus non eſt, cumulat Anton. Faber d. tit. de rebus credit & iur. iuran. defin. 44.

Iuramentum voluntarium eſt quod à 101
parte parti defertur & habet vim & ſpeciẽ tranſactionis & rei iudicatæ l. 1. & 2. l. ait Prætor 7. ff. de iur. iurand. cap. fin. illo tit. ideoque nec is qui detulit, poteſt appellare à ſententia, per quam ex aduerſarij iure iurando condemnatus eſt l. generaliter ſ. 1. C. de reb. credi. & iur. iuran. Fachine. lib. 1. controuerſ. cap. 23. ſi tamen ex nouis inſtrumentis euidens periurium in promptu probetur, boni iudicis officio congruit, vt videat ne ex tam improbo delicto impiũ ſibi lucrum quærere victor poſſit l. fin. C. de reb. cre. & iur. iuran. Anton. Faber illo
tit. defin. 2. Quiſquis autem ille ſit cui ius 102
iurandum iſtud defertur aut iurare cogitur, aut referre l manifeſtæ 38. ff. de iur. iuran. Anton. Fab. vbi ſupra defin. 1. num. 3. & defin. 9. & qui ius iurandum detulit, ſi ei referatur, nullo prætextu recuſare poteſt d. l. manifeſtæ l. generaliter ſ. 1. C. de reb. cred. & iur. iuran. nec ſi potuit ab initio recuſare is, cui primo delatum fuit l. 1. & to. tit. ff. quod quiſque iur. l.

illud

illud 25. ſ. 1. ff. de conſtitut. pecun. Codex Fabrian. vbi ſupra defin. 39. qui iſta limitat defin. 3. 9. 17. & 26.

An is qui huiuſmodi ius iurandum detulit pœnitendo poſſit iuramenti delationem reuocare, traditur in l. ſi quis ius iurandum 11. C. de reb. cred. & iur. iuran. Faber illo titulo defin. 22. & 29 Et an tutor pro pupillo iurare, aut ius iurandum deferre valeat, tex. eſt in l. 1. ff. quar. rer. actio non dat. Cod. Fabri. de iur. iuran. defin. 20. Et an procurator iuramentum deferens audiendus ſit, aperit tex. in l. alias ff. de iur. iuran. Faber definitio. 38. Demum an ad delationem prelibati iuramenti admitti debeat is, cui ipſi ius iurandum referri non poteſt, docent Fachine. controuer. lib. 1. c. 21. Crauet. conſ. 203. Cod. Fabria. tit. de iur. iuran. defi. 9. & optimas quæſtiones de iſto iuramento voluntario, ſeu deciſorio affert Andre. Fachine. controuerſ. lib. 1. cap. 19. cum 4. ſeqq.

EX QVÆST. XI.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis plurimum ſpectatur in cauſis mulctarum ſiue pœnarum, quæ aduerſus fraudes indicuntur.*

2 *Accuſatores multos eſſe in Ciuitate vtile eſt Reſpub. vt metu contineatur audacia.*

3 *In dd. cauſis mulctarum ſiue pœnarum proceditur officio iudicis & quare.*

4 *Vbi pœna quæ apponitur in proclamate eſt exceſsiua non tenet etiam in quantitate licita & permiſſa.*

5 *In rebus diuiduis vtile per inutile non vitiatur.*

Procedit etiam in his quæ contra legem fiunt & confirmatur exemplis.

6 *Examinatur veritas ſententiæ de qua ſupra num. 4.*

In odioſis factis contra legem, etiam diuiduis vtile per inutile vitiatur & confirmatur exemplis.

7 *Locatio rei Eccleſiæ vltra tempus à iure permiſſum facta, non ſuſtinetur in tempore vel ad tempus permiſſum.*

8 *Quare impoſsibilis vel turpis conditio in teſtamentis vitietur, in contractibus autem actum vitiet.*

9 *Cautela officialium in imponendis pœnis.*

10 *Si quis pluries res prohibitas extraxerit vel piſcatus in flumine prohibito vel venatus in nemore vetito fuerit, non punitur aut exequitur, niſi pro vna pœna.*

Quid in grauioribus delictis.

Si fur debeat pro tertio furto ſuſpendi, non ſuſpendetur, ſi ter ante priorem ſententiã furatus fuerit.

11 *Dictum de negociatore, piſcatore, & venatore intelligitur, niſi in proclamate dicatur quod pro qualibet vice talis pœna puniatur.*

12 *Vbi vnus actus conſideratur, licet diuerſæ vices in ipſo actu conſiderentur, vna ſola pœna irrogari debet, vt in pluribus iniurijs verbalibus in eadem ſeditione, & in pluribus vulneribus in eadẽ rixa.*

Si quis pluries vno impetu blaſphemauerit, vna tantum pœna punitur.

13 *Qui res ſub pœna amiſsionis animalis extrahi vetitas, pluries extrahit cum eodem animali, non amittit niſi vnum animal.*

14 *Statuto puniente portantem arma in palatio amiſsione illorum; non punitur niſi vna pœna: nec plura arma amittit, qui cum armis tota die in Palatio ſtetit.*

15 *Quid de eo qui cum eodem enſe diuerſis vicibus rixam habuit.*

In eadem re non poſſunt concurrere duæ cauſæ lucratiuæ.

16 *Merces licitæ quæ ſimul cũ illicitis exportantur, an amittantur propter illicitas. & ibi antiquorum & modernorum contrariæ opiniones.*

In confiſcatione ſerui non venit peculium niſi exprimatur.

17 *Quid dicto caſu ſi merces non erant prohibitæ, ſed agitur vt incidant in commiſſum ratione fraudatæ gabellæ & quid obſeruetur.*

18 Quid

18 *Quid fuit hoc caſu in domo Ciuitatis Barcinonæ ſententia definitum.*

19 *An nauis, animal, & currus, quibus res vetitæ vel ex quibus gabella debetur, extrahuntur; ſimul cũ ipſis rebus amittantur.*

20 *Quid ſi dd. nauis, currus, & animal non erant extrahentis, & dominus fraudem ignorabat.*

21 *An ignorantia domini dicto caſu præſumatur; & an probetur iuramento domini.*

22 *Quid ſi cum eodem animali ſeu curru vehebantur alia quæ nõ erant vetita nec gabellæ obnoxia; an amittatur animal ſiue currus.*

23 *Arma cum quibus delictum committitur an amittantur ſiue quis delinquendo vtatur armis aduerſus homines, ſiue aliter cũ armis delinquat, vt ſi arbores furtim cædat.*

Quid intelligatur appellatione armorum.

Quid de veſtibus cum quibus quis piſcatur.

24 *Amiſſo ex pœna legis vel ſtatuti animali, an amittantur ornamenta eius. & ibi contrariæ DD. opiniones & quid in praxi.*

Quid de vagina enſis cella & freno equi, & ſaccis frumenti pœna amiſſorum.

25 *Bona fides & ſola probabilis credulitas excuſat à pœna tranſgreſſorem. & num. 28.*

26 *Iuſta cauſa litigandi reum etiã à pœna conuentionali excuſat.*

27 *Ad incurrendam pœnam requiritur dolus vel lata culpa & contemptus ac formalis contrauentio.*

28 *Excuſatur mercator ſi à publicano deceptus fuit.*

29 *Vendens ſine licentia officialium, ipſis ſcientibus & patientibus, non cadit pœnam.*

30 *Conſuetudo & obſeruantia ſubſequuta excuſat ſemper à pœna.*

Quid in Cathalonia ſi ſit contra conſtitutiones Principatus.

31 *Si probabiliter credere potuit ſe non eſſe cõpræhẽſum in proclamate ex rationibus per eum propoſitis, licet vere eſſet comprehenſus, an excuſetur à pœna & moram purgare poſſit. vbi deciſiones noſtri & Pedamontani Senatus.*

32 *Excuſatur quis à pœna ſi reuolutio librorum & ſtudium ſapientis requirebatur ad percipiendum caſum prohibitum.*

33 *Ignorantia iuris dubij & obſcuri excuſat à pœna. & n. 34.*

34 *Ignorantia in factis proprijs, vel quaſi proprijs, & in his quæ quis ſcire tenebatur, non præſumitur.*

Quid ſi gabella erat inſolita, aut de nouo in Loco inducta, aut de rebus pro quibus iure Communi gabella nõ debetur. quid ſeruetur his caſibus, quidque ſenſerit Peregrinus.

35 *An iuſtus error probetur per iuramentũ partis ad ſui excuſationem & ibi declaratur doctrina Peregrini.*

36 *Ignorantia an excuſet forenſem à pœna.*

37 *Neceſſitas liberat à pœna.*

38 *Si nauis in portum prohibitum vi fortunæ proijciatur, pœnam prohibitionis euadit.*

Sic ſi tempeſtate duce, vel fugiendo de vno territorio ad aliud propter piratas, portum accedit, excuſatur à pœna non ſolutæ gabellæ, neque gabellam debet.

39 *Qui graui metu peſtis vel inimicorum territorium prohibitum ingreditur, non punitur.*

40 *Sic qui ad ſata & prædia vetita ingreditur, eò quod via publica impedita eſt.*

41 *Sic ſi prohibitum ſit res vltra confines territorij educere, & quis educat mutãdo domum, & domicilium vel iter faciẽdo euehat vinum aut triticum pro ſua & familiæ ſuæ ſuſtentatione, licet poſtea mutato conſilio illud vendat, vel ſi traducat frumentum ad molendum in molendina ſita extra territorium.*

42 *Sic ſi res transferat per trãſitum ad loca non prohibita.*

43 *Ductor mercium ſi facta debita diligentia in locis ſolitis non inueniat collectores iurium, excuſatur à pœna, licet non à ſolutione*

ſolutione gabellæ. & quid apud nos obſeruetur.

44 Gabellarius non tenetur interpellare quempiam non ſoluentem & an poſsit tacere donec tranſeat mercator, & poſtea auferre illi merces.

45 Difficultas excuſat à pœna, etiam ſtante iuramento in promiſsione.

46 Si pœna in ſtatuto prohibitorio non adijciatur, iudicis arbitrio remiſſa cenſetur.

47 Dicto caſu qui non obtemperat, extra ordinem punitur, & pœna arbitraria. & debet tunc iudex illam, cōmenſurare culpæ. & n. 48.

48 Nemo vnquam legem impune violat.

49 Quanto dolus eſt callidior & latentior, tanto magis puniri debet.

50 An poſsit exequutiue procedi ad pœnam, vbi non eſt in lege appoſita, ſed iudicis arbitrio relicta eſt, & quid fuerit ſeruatum in domo Ciuitatis Barcinonæ.

51 Fraudem committentibus contra ſtatuta ſeu proclamata an locus ſit pœnitentiæ & quando.

52 An circa pœnitendi animum credatur, eis, ſi reperiantur quieſcendo in hoſpitio cum animalibus.

53 Si prohibitus ſub pœna merces extra Regnum exportare, reperiatur in via cum mercibus extrahi prohibitis, an pœnam ſtatuti prohibitorij patiatur. afferuntur variæ opiniones & diſtinctiones DD. & probatur diſtinctio Bartholomæi Cepolæ.

54 Dictus repertus in via quibus caſibus cōdemnari poteſt, debet condemnari mitiori pœna quia potuit pœnitere, niſi cōfiteatur delictum.

55 Si poſt commiſſam fraudem datiarius recipit datiam, aut admittit profeſsionem dicitur remiſiſſe commiſſum.

56 An detur purgatio moræ ad vitandam ſtatuti pœnam contra fraudantes impoſitam.

57 Iudex qui fuit negligens in capiendo & puniendo blaſphemum, ſi eum exhibeat in ſyndicatu, liberatur à pœna.

58 Minor reſtituitur in integrum aduerſus fraudatam gabellam, & liberatur à pœna ſoluendo gabellam, & idem eſt ſi res vetitas exportauerit.

Quid in Regno Caſtellæ.

59 Fallit ſi contra minorem probaretur dolus verus & malitia vt hic.

60 Pœna non ſoluti vectigalis & commiſſum quanto tempore præſcribatur.

Quid in Regno Caſtellæ.

61 Quid in Cathalonia.

In Cathalonia præſcriptiones maiores vel minores decem & viginti annorum per ius Patriæ non ſunt ſublatæ.

62 Fiſcus ſeu gabellarius an poſsit pœnam vendicare ab hæredibus fraudantis.

63 Pœnam vectigalis non ſoluti non debet quis in foro conſcientiæ ante ſententiam.

Nemo tenetur in conſcientia ſoluere pœnam legalem ante ſententiam.

64 Secus de pœna conuentionali, ſi petatur.

65 Quid ſi pœna à lege vel ſtatuto imponatur ipſo iure. & n. 66.

66 Quid ſi delictum eſſet notorium.

67 An quis in foro conſcientiæ teneatur ſoluere iuſtum vectigal. & ibi de opinione Nauarri, cui reſpondet Leonardus Leſius.

68 An debeatur in conſcientia vectigal, ſi non exigatur. vbi contrariæ referuntur DD. opiniones.

69 An pauper in conſcientia excuſetur à vectigalis præſtatione.

70 Quid ſi ſint probabiles rationes dubitandi de iuſtitia vectigalis.

71 An iuſtum ſit vectigal, quod ſuper rebus quæ ad vſum proprium vel propriæ familiæ inuehuntur, vel emuntur, imponitur. & ibi de doctrina Peregrini contra dicta Theologorum.

72 Qui violat legem prohibentem equos ab vna Prouintia ad aliam educi propter vbertatem, an peccet mortaliter.

73 Ad probandas fraudes circa vectigalia & commiſſa, ſufficiunt coniecturæ & leuiores probationes & quare.

74 Gabellā fraudare præſumitur inuentus in littore maris vel in limine territorij per cuſtodes, cum rebus educi prohibitis.

75 Fauore

75 *Fauore liberationis an teſtes ſingulares probent, maximè in pœnalibus.*

76 *Sententia ex præſumptionibus late nūquam tranſit in rem iudicatam.*

77 *Prohibitus ſub pœna frumentum extrahere, an eandem pœnam incurrat ſi farinam extrahat. & ibi intellectus huius quæſtionis traditur maximè ex Hieronymo Laurentio & n.78.*

78 *Appellatione materia an & quando veniat materiatum.*

Statutum loquens de pannis an intelligatur de veſtibus. & loquens de metallo an de vaſis ex metallo conflatis.

79 *Statuto prohibente extrahere triticum, an puniatur extrahens panem coctum.*

80 *Simplicis appellatione in pœnalibus an contineatur miſtum.*

Prohibitus exportare ſalem an puniatur ſi educat muriam. & ibi opinio Benuenutæ Stracca, quæ periculoſa cenſetur.

81 *Pœna aduerſus incendiarios domorum, an habeat locum contra incendentes tuguria vel apothecas.*

82 *Quod in commiſſum cadit, ſtatim ſine aliqua apprehenſione transfertur in Fiſcum quoad dominium, non quoad poſſeſſionē, & Fiſco datur rei vendicatio contra quēlibet poſſeſſorem.*

83 *Quid ſi res cadat in cōmiſſum in Regno Caſtellæ per leges illius Regni, & capiatur in Cathalonia penes poſſeſſorem, an Fiſcus cum ſub eodem Principe ſit, poſſit appræhendere.*

84 *Si res quæ cecidit in commiſſum, pereat antequam à Fiſco capiatur, an poſſeſſor excuſetur à pœna commiſſi ita vt pretiū peti non poſſit.*

85 *Si plures ſimul in aliqua naui res ſub pœna decem librarum extrahi prohibitas extraxerint, an quilibet integram pœnam ſoluere debeat, & nauis vna pro omnibus amittatur. & n.86.*

86 *Si lex puniat pœna decem librarum contrahentem cum minore in aliquo reprobato contractu, quilibet hanc pœnam ſoluere tenetur, ſi plures contrahant, quia quilibet inſolidum delinquit.*

87 *An ſi iudex illos aliqua excuſatione dignos viderit, poſſit dictas pœnas minuere ita vt duo contrafactores pro vno reputentur.*

88 *Quid hoc caſu ſi vnus ex dd. duobus contrafactoribus ſoluēdo nō ſit propter egeſtatem, an alter integram pœnam ſoluere debeat, ita vt Fiſco pœna ſalua ſit.*

89 *Quando pœna non eſt criminalis ſed ciuilis & conuentionalis, quilibet tenetur tantum pro ſua parte, ſi plures contraueniant.*

90 *Si duo plures vt ſimpliciter obligātur, regulariter quiſque tenetur pro virili, nō inſolidum.*

Quid in conductoribus vectigalium Principis.

91 *An quoties pœna appoſita applicatur fiſco, cauſa ſit Criminalis. traditur opinio Hieronymi Laurentij contra Robertum Maranta & optima diſtinctio Flaminij Cartarij.*

92 *An pœna cōmiſſi ob res extrahi prohibitas vel ob non ſolutum vectigal, incurratur ipſo iure. & quid in Regno Caſtellæ.*

93 *Dicta pœna tranſmittitur contra heredes abſque aliqua litis conteſtatione cū defuncto, & quare. Secus quando pœna non committitur ipſo iure. Vtroque tamē caſu peti poteſt ab hærede vectigal ipſum non ſolutum.*

94 *An tranſmittatur dicta pœna aduerſus tertios poſſeſſores.*

95 *Quando pœna committitur ipſo iure, requiritur ſententia declaratoria ſuper facto, & ea declaratio retrotrahitur ad tempus pœnæ commiſſæ.*

Sic ſi ipſo iure effectus eſt inteſtabilis, teſtamentum factum ante declarationem, nō valet.

Sic ſi pœnam amiſsionis rei ipſo iure incurrit, medio tempore ante declarationem non facit fructus ſuos.

96 *Quando dicatur per legem appoſita pœna ipſo iure, vel imponenda cum ſententia condemnatoria.*

97 *Quæ verba importent pœnam ipſo iure, & quæ per ſententiam.*

98 *Appoſita ſtatuto pœna an neceſſe ſit, quod*

quod quis apprehendatur in crimine, vt puniri poſsit, vel ſufficiat quod de crimine commiſſo teſtibus conuincatur, referũtur contrariæ DD. opiniones & quæ ſit verior, & quæ ſeruetur in Regio Senatu Cathaloniæ & in Regno Caſtellæ.

99 Quid vbi viget conſuetudo vt requiratur apprehenſio.

100 Quid vbi ſtatutum diſponeret per verba, quicumque fuerit inuentus cum armis vel in tali crimine.

101 Stante ſtatuto quod mulieres inuentæ cũ perlis ſoluant decem, non tenentur pœna ſtatuti, ſi fuerint viſæ per officiales, ſed nõ apprehenſæ.

102 Sententia Guidonis Papæ quod ſi famulus inſcio Domino non ſoluit pedagium merces domini confiſcari non poſſunt, ſecus ſi de ſcientia vel conſilio domini aliter quã per præſumptionem conſtet.

103 Ex facto famuli tenetur dominus reſarcire damnum & pœnam ſoluere, ſi famulus delinquat in officio, cui per dominum præpoſitus erat.

Sic ſi famulus in taberna merciũ illicite vẽdat

104 Opinio prædicta Guidonis Papæ an ſequetur in praxi & ibi ratio pragmatico n.

105 Opinio Ioannis de Heuia circa idem & an ſeruetur in praxi.

106 Quid in Baiulia Generali Cathaloniæ, & in Domo Ciuitatis Barcinonæ ſe viſum viderit auctor circa idem: quidque per officiales Generalis Cathaloniæ & Domus Ciuitatis Barcinonæ obſeruatum ſit, vbi conſtat dominum dediſſe mandatum famulo vt gabellam ſolueret.

107 Socius ex culpa ſocij excuſatur niſi fuerit particeps vel conſcius fraudis.

Sic res communes pro parte ſocij fraudantis confiſcantur, & ſolus pœnã incurrit.

Fraus vel ſcientia fraudis in ſocio non præſumitur niſi probetur.

108 Exemptus à ſolutione vectigalis, tenetur gabellario res quas transfert denunciare, alias in commiſſum cadunt.

109 Et quæ ſit ratio & in quo fundetur.

110 Fallit quando res ſunt tales, pro quibus notoriæ gabella non debetur.

111 Si fiſcus vel vniuerſitas locat gabellam ſalis vel aliarum rerum, an poſtea teneãtur gabellarijs ſoluere quibus caſibus priuati ſoluunt gabellam.

112 Parladorij opinio improbatur.

113 Quid ſi Princeps negociationis cauſa cõtrahat, & ibi contrariæ DD. ſententiæ.

114 An à Fiſco, Principe, vel ab alijs exẽptis ementes teneantur gabellam ſoluere.

115 Quid de ementibus à Clericis & Eccleſiaſticis perſonis.

116 Defenditur multis argumentis negatiua opinio.

117 Emens ab exempto, ſi poſtea vendat, gabellam ſoluere debet.

Qui transportat bona ab Eccleſiaſticis emta vectigal ſoluit.

118 Refertur exemplar in quæſtione de qua n. 114.

119 Si clerici fructus ſuorum beneficiorum in us Ciuitatem abſque vectigalis ſolutione transferant, & intus Ciuitatem alijs vendant, an emptores cogi poſsint vectigal illud ſoluere quod ad portam Ciuitatis ſoluiſſent clerici, ſi nõ fuiſſent immunes à præſtatione vectigalium.

120 Quid ſi dicti clerici frumentum extra Ciuitatem emiſſent, vt intus Ciuitatem carius venderent.

An contra clericum negociatorem neceſſaria ſit trina monitio, & per quem iudicẽ clericus debeat declarari negociator.

121 Clerici domicilium in Ciuitate habentes, fructus ſuarum præbendarum, quos foris colligunt poſſunt abſque gabellæ ſolutione in Ciuitatem afferre pro ſua, ſuaque familiæ ſuſtentatione & reliquorum ſuperſtitum venditione.

122 Et argumentis multis confirmatur, cum num. 123. 124. 125.

Fructus sũt acceſſorij perſonæ Eccleſiaſticæ.

123 An dicta venditio cadat ſub prohibitione negotiationis interdictæ clericis.

126 Clericus in Ciuitate domiciliũ habens an fructus ſui patrimonij poſsit ad illã abſq; ſolutione vectigalis traducere, etiam ſi ipſos vendere velit.

127 Bona patrimonialia clericorũ gaudẽt ijſdem immunitatibus, quibus Eccleſiaſtica.

A 128 Con-

Digitized by Google

128 *Conductores redituum beneficiorum Eccleſiaſticorum vel perſonarum immuniũ non gaudent immunitatis priuilegio à vectigalibus.*

Quid in conductoribus fiſci.

129 *Pœna non ſoluti vectigalis ad cõductores gabellarum pertinet.*

Et an aucmenta gabellarum.

130 *Vectigalia an ſint odioſa vel fauorabilia vt ſtrictim vel late interpretanda ſint. & ibi diſtinguitur.*

Quid de vectigalibus legum Caſtellæ.

131 *Conſtitutiones alicuius Regni ſeu prouinciæ & ſic etiam Caſtellæ & Cathaloniæ an habeant naturam ſtatutorum vel Iuris Communis, ſintque ideo late vel ſtricte interpretandæ, vbi contrariæ referuntur ſententiæ & traditiones Iacobi Cancerij & Ioannis Parladorij.*

132 *Exacta nullo & inefficaci quis pœnam non incurrit. & ibi intellectus huius theorica.*

133 *Clericus in ſacris conſtitutus ſi matrimonium nulliter contrahat, an perdat beneficia. & referuntur contrariæ Iacobi Cãcerij & Aloyſi de Leo opiniones.*

134 *Reſolutio Iacobi Cancerij quod filia in Cathalonia nulliter contrahens matrimonium clandeſtinum ſine conſenſu parentũ, incidat in pœnã priuationis legitimæ & ſucceſſionis paternæ per conſtitutiones impoſitam filiabus minoribus 24. annorum ſine conſenſu parentum nubentibus, an vera ſit.*

135 *Si id quod ex pœna fiendũ erat, non fiat, an pœna debeatur.*

136 *Culpa non imputatur alicui propter caſũ, niſi ſit ordinata ad caſum.*

Clericus pauper non perdit beneficium capituli Odoardus de ſolutio. etiam ſi culpa ſua ad paupertatem deuenerit, niſi culpa ſit ordinata ad caſum.

137 *Culpa non ſcribitur alicui vbi ex ea nemo damnum ſenſit.*

Neque ſi facere quis debuit id ad quod tenebatur, factum tamen nihil profuiſſet.

138 *Pœna contra ius appoſita an valeat.*

139 *Obligatus ad pœnam non incurrit illã propter ſcientiam niſi facta intimatione.*

140 *Pœna nomine alicui debitum an non agnitum ad hæredes tranſmittatur.*

141 *Contraueniens non incidit in pœnam, ſi prius per aduerſantem fuerat contrauentum. & ibi de contrauenientiæ Regiæ ſententiæ in Cathalonia & inſtante contra aduerſarium pro pœna vſatici,* Iudicium in Curia datum.

142 *Pœnæ conuentionales an exigi valeant niſi quatenus interſit & ibi Oſaſci ſententia impugnatur. & quid in foro conſcientiæ.*

143 *Fideiuſſor non tenetur ad pœnam pro carcerato qui aufugit, ſi reuerſus eſt.*

144 *Pœna de æquitate Canonica non exigitur niſi quatenus intereſt.*

145 *Quid quando pœna adiecta eſt ratione quantitatis, an tunc etiam intereſſe concurrente, exigi poſsit, & quare.*

146 *Iuſſus & auctoritas Superioris excuſat à pœna ſiue legali ſiue cõuentionali & à periurio.*

In iuramento intelligitur excepta auctoritas Superioris.

147 *Committens in parte an contrahat pœnam in totum & an Calicij traditio vera ſit.*

DE

DE OFFICIO IVDICIS IN CAVSIS MVLCTARVM SIVE POENARVM, QVÆ aduerſus fraudes indicuntur.

QVÆST. XI.

1 PLurimum in his ſpectatur officiũ iudicis, tum propter ipſius æquitatem in exequendis pęnis, tũ propter eiuſdem ſolertiã, & induſtriam in detegendis fraudibus quas qui committunt, lucem oderunt, tum denique propter reprimendam effrenatam accuſatorum & officialium cupiditatem, quibus magna pars prædictarum pęnarum in ſtatutis & edictis publicis repromitti ſo-
2 let: quod vtile ſit Reipublicæ multos eſſe accuſatores in Ciuitate, vt metu cõtineatur audacia, quemadmodum M. Tullius Cicero relatus à cantiuncula in tractat. de officio iudic. li. 2. cap. 7. num. 28. exiſtimauit. No-
3 tabo ergo nonnulla in hac quæſtione, nã in iſtis cauſis mulctarum ſiue pęnarum proceditur executiue & ſic non iure actionis agitur ſed officio iudicis quis ad ſoluendũ cogitur, ad notata per Roderic. Suarez in repetitio. legis poſt rem iudicatam. in prin. nu. 10.

4 Nota primo, quod vbi pęna quę apponitur in proclamate ſeu mandato officialis, eſt exceſſiua, non tenet, etiam in ea ſumma quæ eſt licita & à iure permiſſa, ſecundum Bart. in l. fin. ff. de iuriſd. omn. iud. & in l. res iudicata C. de re iudic. Bald. in l. 1. C. ſi aduerſ. rem iudica. Cancer. var. par. 3. capite 12. numero 235. ad textum in l. certa 5. C. quando prouoca. non eſt neceſ. Sed, quia is tex. hoc non dicit, difficilis videtur iſta ſententia, quoniam in rebus 5
diuiduis vtile per inutile non vitiatur c. vtile & ibi glo. & DD. de reg. iur. lib. 6. quod procedit etiam in ijs quæ contra legem fiũt vt in l. ſancimus C. de donatio. vbi donatio vltra quingentos ſolidos facta, quæ de iure abſque inſinuatione non valet, ſuſtinetur in ipſis quingentis & vitiatur in exceſſu. & in l. pecuniæ & in l. placuit ff. de vſur. & in l. cum allegas C. eod. tit. quibus expreſſè deciditur ſtipulationem vſurarum vltra legitimum modum factam vitiari in eo tantum quod excedit, non vero in reliquo vt etiam obſeruauit Andre. Gail prac. obſer. lib. 2. obſer. 4. num. 7. & in l. ſcimus. §. cũ autem C. de in offic. teſtam. vbi cum iure à patre in legitima filij grauamẽ apponi, dies vel cõditio minime poſſit l. quoniã in prioribus C. illo tit. ſi pater filio fideicommiſsũ vniuerſale ſub cõditione vel in diem relinquat, detrahitur vſque ad legitimam conditio vel tempus & in reſiduo remanet. quod pluribus expendit Roderic. Suarez in repetitio. d. l. quoniam in prioribus. ampliatio. 6. Micha. Craſſ. recep. ſenten. §. legitima q. 39. num. 4. Anton. Gomeſ. var. re-
ſol. tomo 1. cap 11. num. 25. Attamen ni- 6
hilominus non exiſtimo Bartoli Baldi & Cancerij ſupraſcriptam ſententiam improbandam aut reijciendam: quia in odioſis, qualia ſunt pœnalia, factis contra legem, etiam diuiduis vtile per inutile vitiatur vt in lege ſi libertus. §. ſi quis plures ff. de iure patronat. vbi diſponitur quod donatio plurium rerum vno contextu in fraudem facta ipſo iure nulla eſt, etiam reſpectu earum de quibus ſepara-

tim & de per ſe valere poterat.tiuuat tex.in clem. 1.de reb.Eccleſ.non alien ibi.*nec accipienti ius aliquod acquiratur.* & in extrauag.ambitioſæ illo tit.ibi.*locationem aliter factam nullius omnino eſſe roboris*.in quib⁹
7 iuribus communis DD. ſchola tenet locationem rei Eccleſiaſticæ vltra tempus à iure permiſſum factam,neque ſuſtineri in tempore vel ad tempus permiſſum. Præſenſit
8 hoc glo.in §.impoſſibilis in ver. *pro nõ ſcripta* Inſt.t.de hære.inſti.cũ enim impoſſibilis vel turpis cõditio in inſtitutionib⁹,legatis,& libertatib⁹ de iure vitietur & nõ vitiet actũ; in contractibus autem actum vitiet d. §. impoſſibilis.l.non dubitamus ff.de conditi. & dem.l.non ſolum ff. de actio.& oblig. reddit diſcriminis rationem gloſa prædicta, quia vltimæ volũtates & libertates ſunt fa-
9 uorabiles.Sed proh dolor! quoniam multi officiales huius tempeſtatis pecuniam & lucrum anhelãtes longe immoderatas pœnas in præceptis, editiſq; generalibus imponunt,parando laqueos miſeris , quos,ſi diuites fuerint , quando incidunt , magna pecunia componunt,ſi autem inopes , ſanguinem quem poſſunt,emungunt.

10 Nota 2. Extãte ſtatuto quod ſi quis res vetitas extraxerit, vel piſcatus fuerit in aliquo flumine,aut venatus in aliquo nemore, cadat in talem pœnam,ſi quis pluries ante ſententiam res prohibitas extraxerit, piſcatus vel venatus fuerit,non punitur ſeu exequitur niſi pro vna pœna,Bar. in l. Meuius §. duobus num.23.de legat.2.Couar. li.2.var.c.10.num.8.Auil.in c. 52. prætor. glo.*en la tierra* num.5.& 6.Anto.Gom. 3. tom.cap.5.num.9.Bouadil.in polit.tom.2. li.4.cap.5.num.42.Plaça de delic.li.1.c.1 num.18.qui etiam loquuntur in grauioribus delictis & quod ſi fur debeat pro tertio furto ſuſpendi,non ſuſpendetur ſi ter ante
11 priorem ſententiam furatus fuerit. Ego dictum de venatore,piſcatore,& negociatore intelligo verũ,niſi in ſtatuto vel proclamate dicatur quod pro qualibet vice tali pœna afficiatur & ita ſæpe caueri & ſtatui expreſſe ſolet.

12 A fortiori aſſerendum eſt quod vbi vnus actus conſideratur,licet diuerſæ vices in ipſo actu conſiderentur,veluti ſi in aliqua ſeditione plures iniuriæ verbales dicantur, vel in aliqua rixa plura vulnera inferantur, vna ſolum pœna irrogari debet,l. numquã plura ff.de priuat.delic.glo.in ca.ſi quis iratus 2.q.3.Bart.in d.l. numquam plura nu. 4.Couar.d.c.10.num. 8. vbi quod ſi quis pluries vno impetu blaſphemauit, vna tantum pœna punitur.Plaça d.c.1. num. 17. & ſeqq.Bouad.in polit.tomo 1.lib. 1.cap. 13. numero 94. Auil. in c. 25. prætor.in ver.*la prematica*. n.23.Boe.dec.301.n.16.

Non diſſimile eſt quod ſi ſtatuto vel 13
edicto caueatur vt animal quo merces ſine ſolutione gabellæ extrahuntur, publicetur, non amittit niſi vnum animal qui pluries cum eodem animali res vetitas extrahit gabella non ſoluta , pro vt non amitti concludunt Gironda de gabell. part. 12. num. 39.Firmian.eodem tractatu par. 9. num. 30.& Auil.in d.ver.*la prematica* n.24.aſſe 14
rit quod ſi ſtatutum eſt vt portans arma in Palatio,ea amittat,nõ debet puniri niſi vna pœna nec plura arma amittere is qui cum armis tota die in Palatio ſtetit quod etiam obſeruauit Pinel.in l. 1.num.4. C. de reſcind.vendit.& Bouad.d.cap.13.num. 94. idem affirmat de eo qui cum eodem enſe 15
diuerſis vicibus rixam habuit vbi ſub amiſſione enſis rixa prohibita eſt. quia in eadẽ re non poſſint concurrere plures cauſæ lucratiuæ, Bart.in l.Meuius.§. duorum delegat.2.num.23.& 24.

Nota 3.Si merces vetitæ & prohibitæ 16
exportentur,ſecundum communem antiquorum Scriptorum ſententiam amittuntur etiam licitæ & permiſſæ quæ ſimul trãſferuntur,vt atteſtantur Boer.deciſ.178.n. 25.Bouadil. in politic.to. 2.lib. 4.cap.5.n. 22. Strac. de mercatu. par.4.num. 28.ſed ſecũdum communem modernorum DD. opinionem,eamque æquiſſimam & receptiſſimam non amittuntur licitæ propter illicitas & ita probant & cenſent Boeri.d.dec. 178.num.24.Bouad.d.cap. 5. num. 22. Peregri.de iur.fiſc. lib.6.tit. 5.numero 30. Ioann. de. Heuia Bolanyo in labyrint. commerci.lib.3.cap.10.numero 3. & 4. Suarez allegatio, 18. numero 6.Iul. Clar.

in

in prac. ſ. fin. q. 82. ſtatuto. 7. num. 9. Auil.
in capit. 52. prætor. gloſ. *en la tierra* num. 1.
notatur in l. cotem ferro §. eam rem ff. de
public. & vectigal. & eſt argumento tex. in
l. fin. ſ. 2. ff. illo tit. vbi in confiſcatione
ſerui non venit peculium niſi exprimatur,
quod etiam notauit Heuia vbi ſupra nu. 4.
17 Sane ſi merces non erãt prohibitæ, ſed agi-
tur vt incidãt in commiſſum ratione frau-
datæ gabellæ, ſcripſit quoque Peregri. d. tit.
5. num. 31. quem ad hoc citare voluit Bo-
uad. d. c. 5. num. 22. de iuris rigore amitti
quoque merces non debentes gabellã, quæ
ſimul vehebãtur cum ijs quarum fraudatã
gabella eſt per tex. in d. l. cotẽ ſ. dominus.
ſed ſubdit apud ſuos aliter ſeruari pro vt &
apud nos ſeruatur aliter quod ſcilicet non
18 amittãtur & ſic ſemper obſeruaui. Contigit
in hac Ciuitate Barcinonæ quod quis tran-
ſeundo per portam eiuſdem, nũciauit exa-
ctoribus iurium Ciuitatis ſe transferre quin-
decim onera vini (vulgo vocamus, *carregas
de vi*) repertum menſura probante fuit, eſ-
ſe viginti. cœperunt omnia officiales præ-
tendentes in commiſſum cecidiſſe omnia:
ſed aſſeſſorum ſententia declaratum fuit
ſolũ amitti quinque, in quibus fiebat fraus.
19 At nauis, animal, & currus, quibus res
vetitę vel ex quibus gabella debetur, extra-
huntur & euehuntur, ſimul cum ipſis rebus
amittuntur & cõfiſcantur. tex. eſt expreſſus
in l. cotem ferro §. dominus. & ibi claſſi-
ci omnes ff. de publi. & vectig. notãt Strac.
de mercatu. par. 4. num. 28. Bertachi. de
gabellis num. 14. cum ſeq. Bouadi. tom. 2.
lib. 4. cap. 5. num. 31. Auil. in ca. 52. prætor.
glo. *en la tierra* num. 2. & 10. Iul. Clar. in ſ.
fin. q. 82. ſtatut. 7. num. 9. Boeri. dec. 178.
Io. de Heuia Bolan. in labyrint. commerci.
20 lib. 3. cap. 6. num. 24. & cap. 8. num. 16. In-
tellige ſi nauis, currus, aut animal erant ex-
trahentis res ſupradictas, ſecus ſi erant alie-
na veluti ſi erãt conducta, & dominus frau-
dem ignorabat, Girond. de gabell. par. 12.
num. 14. Gandi. de malefic. in tit. de rebus
non portandis contra decretum. Auil. in d.
glo. *en la tierra* n. 2. Bouadi. vbi ſupra n. 31.
21 & 32. vbi an ignorãtia domini præſumatur
dicto caſu & quod circa eã ſtabitur iuramẽ-
to prẹfati domini. Sed & ſi animal ſeu cur- 22
rus fuerint exportantis, cum illis tamẽ alia
vehebantur & traducebantur, quæ nõ erãt
vetita nec gabellæ obnoxia, docent Pechi.
de regul. iur. regula 37. n. 3. & antea Gãdi.
vbi ſupra titulo citato, currum vel animal
non amitti.
Similiter arma cum quibus delictum 23
committitur, amittuntur de iure, glo. in c.
1. ſ. ſi quis ruſticus de pace tenen. in vſib.
feudo. glo. in l. 1. ver. *domi*. ff. ad leg. Iul. de
vi public. Iaſ. in ſ. ex maleficijs num. 81. In-
ſtit. de actio. Plaça lib. 1. de delict. ca. 8. nu.
22. quod intelligit Bouad. tom. 1. li. 1. c. 13.
ex num. 113. ſiue quis delinquendo vtatur
armis aduerſus homines ſiue aliter cũ ar-
mis delinquat vt ſi arbores furtim cœdat.
quid tamen intelligat appellatione armo-
rum aperit num. 115. & Plaça num. 3. & 4.
Eadem ratione exiſtimo perdere retia eũ
qui piſcatur vel venatur in locis prohibi-
tis.
Tenuerunt aliqui DD. amiſſo ex pœna 24
legis vel ſtatuti animali, nõ amitti ornamẽ-
tã eius, niſi expreſſe lex id decidat, Alphõſ.
Narbona ad leges regias lib. 6. tit. 10. glo.
8. num. 2. Ioan. Gutier. li. 4. pract. quæſt. 40.
num. 7. Sed hæc opinio multos habet con-
tradictores, vt conſtat ex traditis per Boua-
dil. to. 2. li. 4. c. 5. n. 31. & 32. & to. 1. li. 1. c.
13. num. 106. vbi qui ex pœna perdit equũ
an perdat cellam & frenum, & qui enſem,
an vaginam, & qui triticũ an ſaccos & alia
id genus. Prior opinio difficile in praxi euin-
cetur.
Nota 4. Bona fides excuſat à pœna ſta- 25
tuti vel proclamatis & ſola probabilis cre-
dulitas excuſare ſolet à pœna tranſgreſſo-
rem, Menoc. cõſ. 230. a n. 36. volum. 3. la-
tiſſimè Franciſc. Viui. deciſ. 80. num. 2. &
deciſ. 449. per tot. Farinac. de pœnis tem-
peran. q. 90. inſpec. 1. in. 3. par. Ant. Gabri.
li. 7. de crimina. concl. 8. Hinc. decidit Rota
Roma. quod ad pœnam incurrendam
neceſſe eſt dolum concurrere vt per Ve-
rall. deciſione 233. par. 2. Hinc tradit 26
Grammat. dec. 83. quod iuſta cauſa liti-
gandi reum etiam à pœna conuentionali
excuſat. Hinc Flamin. Cartari. dec. 130. 27

num. 11. probat quod vt pœnæ præcepti
locus ſit, non ſatis eſt actus ipſe inobe-
dientiæ, ſed dolus vel lata culpa & contem
ptus requiritur. & num. 13. quod contra-
ueniens debet contrauenire formaliter, ita
vt eius animus directo feratur ad contra-
28 ueniendum. Hinc aſſerit Peregri. de iur.
fiſ. lib. 6. tit. 5. num. 35. quod res in com-
miſſum non cadit cum ductor iuſto aliquo
errore captus non denunciauit, ſed eo caſu
ſi ignorantia fuit probabilis, excuſatur &
ſubdit ibidem quoque Peregri. excuſari
mercatorem ſi à publicano fuiſſet decep-
29 tus. Hinc ait Alex. conſ. 31. in fin. li. 7. quod
vendens ſine licentia officialium, ipſis ſcien
tibus & patientibus, non cadit in pœnam.
30 Hinc ſcriptis proditum eſt quod conſue-
tudo, & obſeruantia ſubſequuta excuſat
ſemper à pœna & ſaltem quo ad excuſan-
dum à pœna transgreſſorem, facit licitum
quod erat illicitum, Gutier. prac. qq. lib. 3.
q. 29. à num. 17. Ioſeph. Ludouic. cõmuni.
concluſ. 38. declarat. 2. poſt ampliati. 6. &
illatio. 129. & Thomas Mieres in Cur. Bar-
cin. Reg Ferdinan. cap. 6. de pœn. official.
non ſeruant. conſtit. num. 6. cum ſeq. & in
Cur. Reg. Mariæ ſuper conſtit. *hauents à
cor.* tit. de prohib. panno. extrac. nu. 3. reſol-
uit quod contra conſtitutiones Cathaloniæ
cõtra quas iuribus vulgaris eſt prohibita al-
legatio conſuetudinis, admittitur conſue-
tudo quo ad excuſandum contrauenientẽ
31 à pœna. Hinc concludit Senatus Pedamõt.
apud Oſaſc. dec. 7. eum qui iuxta proclama
non denunciauit frumentũ, excuſari à pœ-
na & admitti ad purgationem moræ, eo
quod probabiliter credere potuit ſe nõ eſſe
comprahenſum in proclamate ex rationi-
bus quas proponebat, quamuis vere eſſet
comprehenſus. quam deciſionem ſequutus
eſt noſter Senatus in caſu quẽ refert Petr.
Fontanell. de pac. nup. to. 1. clau. 1. nu. 49.
32 Hinc quidam ex antiquioribus huius Ciui-
tatis Aduocatis inter informandũ in cõſiſto-
rio dominorũ Conſiliariorũ ipſius, vbi hæc
materia in cauſis cõfratriarũ & Collegiorũ
ſæpè incidit, allegabat (& iudicio meo be-
ne) quod excuſatur quis à pœna ſtatuti, ſi
licet de iure reuera contrauenerit, tamen
ad illud percipiendum requirebatur re-
uolutio librorum & ſtudium Sapientis, cõ-
ducit quod probat Cancer. var. par. 3. cap.
11. num. 71. & ſeqq. & cap. 12. numer.
225. & 274. ignorantiam iuris dubij & 33
obſcuri excuſare ſecus ſi ſit clarum & cer-
tum.

Animaduerte quod licet ignorantia ex- 34
cuſet à pœna vt per Andre. Gail obſer. 48.
li. 2. & Peregri. vbi ſupra, tamen ignorãtia
in factis proprijs vel quaſi proprijs & in ijs
quæ quis ſcire tenebatur, non præſumitur,
iuxta tradita in terminis per Bouadil. in Po-
lit. tom. 2. lib. 4. cap. 5. num. 32. vnde non
ſolet quis apud nos à pœna excuſari eo
quod gabella foret inſolita aut de nouo
in eo loco indicta aut de rebus pro quibus
iure communi gabella non debetur, ſi ta-
men præconia ſint publicata locis & more
ſolitis & potuerint ad notitiam peruenire,
quicquid dicat Peregri. de iur. fiſc. lib. 6. tit.
5. num. 35. pro quo videndus Maſcard. de
probatio. in verb. *gabella*. conclu. 834. num.
9. cum. 2. ſeqq. vol. 2. & Bouad. d. cap. 5. nu.
71. Peregrinum etiam ibidem dum inquit 35
quod iuſtus error probatur per iuramentũ
partis ad ſui excuſationem, intelligo, cõcur-
rentibus aliquibus coniecturis in fauorem
partis. Circa ignorantiã autem bene loqui- 36
tur Peregri. d. tit. 5. num. 31. in verſic. fin.
vbi contra forenſem allegantem ignoran-
tiam gabellæ reſoluit. de forenſi tamen vi-
dendus eſt Bouadill. dict. cap. 5. numer.
71.

Nota 5. Neceſſitas liberat à pœna ad 37
tex. in l. Cæſar & in l. fin. §. ſi propter ne-
ceſſitatem ff. de public. & vectig. & ibi glo.
& DD. Peregri. de iur. fiſc lib. 6. tit. 5. nu.
30. verſicul. *Limita*. Suarez allegatio. 18.
num. 2. Auil. in cap. 52. prætor. gloſa, *en la
tierra* num. 16. Bouadill. in Polit. tom. 2.
lib. 4. cap. 5. num. 39. Ripa in tractat. de
peſte in princip. Mexia de pane concluſ.
1. num. 28. Rebuff. in 2. tom. conſtitutio.
Franc. tit. de pan. merca. articul. 2. Boerius
deciſ. 178. Baptiſta Palomba de regimi-
ne officialium regul. 7. numer. 2. Sic ſi 38
nauis in portum prohibitum vi fortu-
næ & ventorum proijcitur, pœnam pro-
hibi-

hibitionis euadit, Suarez d. allegat. t8. num.3. Bouad. d. cap. 5. num. 39. ante fin. ſicut ſi tempeſtate duce vel fugiendo de vno territorio ad aliud propter piratas, portum accedit, excuſatur à pœna non ſolutæ gabellæ, quia nec gabellam debet, Bart. in l. 1. C. de naufrag. Baptiſt. Palōb. vbi ſu-
39 pra d. reg. 7. num. 2. Sic ſi quis graui metu peſtis vel inimicorum territus territorium prohibitum ingreditur, non punitur, Ripa vbi ſupra, Auil. d. glo. *en la tierra* num. 16.
40 Sic ſi ad ſata & prædia vetita intraret eò quod via publica impedita eſſet, Ripa de peſte tit. de remed. ad conſeruan. vbertat. num. 80. & ſeq. & anteced. Bouad. d. cap.
41 5. num. 39. ante fin. Sic ſi prohibitum ſit res vltra confines territorij extraheret & quis extrahat res ſuas mutando domum & domicilium, vel iter faciendo euehat vinū aut triticum pro ſua & familiæ ſuæ ſuſtentatione, etiam ſi poſtea mutato conſilio illud vendat vel ſi ruſticus traducat frumentum ad molendum in molendina ſita extra territorium & confines, quos & alios caſus multis citatis DD. congerit Bouadil. d. cap. 5. num. 39. vltra quos auctores hęc ipſa tradit Ioannes de Heuia in Labyr. cō-
42 merci. lib. 3. cap. 10. nu. 31. Sic ſi res trāſferat per tranſitum ad loca non prohibita, Peregri. d. tit. 5. num. 30. verſic. *limita*. Heuia vbi ſupra num. 31. per tex. in l. ſi quis poſt hanc C. de ædific. priuat. Iul. Clar. in prac. crim. §. fin. q. 82. ſtatut. 7. num. 3.
43 Similiter ductor mercium ſi ſoluturus gabellam ſeu vectigal, facta debita diligentia in locis ſolitis non inueniat collectores, excuſatur à pœna, licet non à ſolutione vectigalis, Bertachi. de gabell. par. fin. quæſt. 15. in pri. Maſcard. de probatio. verb. *gabella* num. 12. concluſio. 834. vol. 2. Rolan. conſ. 65. nu. 6. & 10. verſic. *tertio* Apud nos pra-
44 cticatur, quod debet dimittere pignus. Eſt tamen certum quod gabellarius non tenetur interpellare quēpiam non ſoluentē, quia gabellam fraudare velle præſumitur qui cū mercibꝰ trāſit, nec ſoluit, vnde poteſt gabellarius tacere donec tranſeat mercator & illo nō præſentāte merces & nō ſoluente gabellā, poſſunt ei auferri merces à gabellario, l. interdum §. diui. primo nominis ff. de public. & vectig. & ibi DD. Maſcard. d. concluſ. 834. n. 2. & 3. Girond. de gabel. par. 12. n. 18. Bertachi. qui ſupra p. 7. prin. verſ. 5. *quæro*. poſt n. 5. & 9. p. prin. n. 3. verſ. 2. *quæro*.

Non ſolū neceſſitas ſed etiam difficul- 45
tas excuſat à pœna cap. breui de iur. iuran. Mathæ. de Afflic. dec. 328. etiam ſi pro obſeruantia promiſſionis eſſet pœna cū iuramēto adiecta, vt apud Afflic. dec. 295. Aloyſi. Ricci. in conllecta. deciſ. p. 4. collect. 898. in pri.

Nota 6. quando lex ſtatutum ſeu pro- 46
clama prohibendo aliquid, non adijcit pœnam, iudicis arbitrio pœna remiſſa cenſetur ex tex. in l. 1. §. expilatores verſic. *idcirco*, vbi Bart. Alberic. & cōmunis ſchola DD. ff. de effracta. l. 1. §. ait Prætor ff. de iur. delib. l. ſi quis reū ff. de iuſt. & exhibit. reo. l. hodie ff. de pœn. Farinac. q. 30. n. 8. & 9. Franciſc. Marc. deciſ. 479. in 2. p. Guid. Pap. deciſ. 433. Borg. Caualc. deciſ. 41. n.
41. Nam quando lex vel ſtatutum aliquid 47
præcipit vel prohibet nulla expreſſa pœna, tunc qui illi non obtemperat vel contrafacit, extraordinem punitur iuxta glo. ſingularem in l. nemo martyres C. de ſacroſā. Eccleſ. quam ibi notat Bald. Caualca. vbi ſupra docens quod pœna arbitraria punitur. Non ergo ſine pœna abit, quia nemo
impune legem violat, ad tex. in l. fin. ff. de 48
iuriſd. omn. iudic. cum pœna ſit correlatiua culpæ & per eam iuſtitiæ æqualitas reparetur, vt ait Barboſa in locis cōmunibus verb. *pœna* n. 12. Sed eſt dicto caſu pœna arbitraria, debetque tunc iudex illā cōmenſurare culpæ can. non afferamus 24. q. 1. l. ſancimus 22. C. de pœn. Menoc. de arbitr. li. 1. q. 90. n. 38. Menchac. qq. illuſtri. c. 8. n. 51. & cap. 24. n. 17. ſic Deuter cap. 25. *Pro menſura delicti erit & plagarum modus*. quod refertur in c. fœlicis verſic. *Cæterum*. de pœn. li. 6. Et eſt obſeruatione, dig-
nū quod quāto dolus eſt callidior & laten- 49
tior, tāto magis puniri debet, vt tradit Pechi.
ad regul. 88. n. 3. de regul. iur. in. 6. Sane cū 50
eſſē Aſſeſſor Domus Ciuitatis Barcinonis, circa ſtatuta Collegiorū & confratiarum

prohibitoria, quæ pœnam non continent, ea ſeruabatur æquitas, quod non permittebamus Priores Collegiorum, & Proceres Confratriarum aduerſus contrafactores incipere ab executione capiendo pignora & exequendo vti in alijs fieri ſolet pro pœnis ſtatutorum, ſed præeunte præcepto iudicis ſub certa mulcta ſiue pœna.

51 Nota 7. Fraudem contra ſtatuta & proclamata committentibus locus eſt pœnitẽtiæ vt pœnam euadant: & ſic prohibitus ſub pœna merces ad aliã Regionẽ ſeu Prouinciam extrahere, in via pœnitere poteſt atque ſi mutato conſilio rediens deprehendatur, pœnam non patitur, & liberabit, Nicola. Boeri. deciſ. 178. num. 32. in fin. Maſcard. de probatio. vol. 2. concluſ. 834. in verb. *gabella* num. 26. Bertachi. de gabellis par. 8. prin. num. 18. ſub fin. Ioan. de Heuia Bolanyo in ſuo Laberynt. commer. lib. 3. cap. 10. *de la pena del commiſſo* nu. 23. Bouad. in Polit. tom. 2. lib. 4. cap. 5. num. 18. Auil. in cap. 52. Prætor. glo. *en la tierra*. num. 21. Ripa de peſte in parte de remed. ad conſeruan. vbertat. num. 75. Secus ſi poſtquam captus eſt, velit pœnitere & mutare voluntatem, quia non eſt amplius liber nec liberam habet voluntatem, vt in ſpecie poſt alios animaduertit Maſcard. vbi ſupra num. 25. & Boeri. num.

52 32. in fin. Neque creditur ei quod mutauerit voluntatem & habuerit animum redeundi, ſi reperiatur requieſcẽdo in hoſpitio cũ animalibus & rebus extrahi prohibitis, niſi extent aliæ coniecturæ, Boeri. d. deciſ. 178. num. 32. in fin. Maſcard. d. concluſ. 834. num. 26. Bouadil. d. cap. 5. n. 18.

53 Cardo igitur totius difficultatis in eò vertitur, an ſi prohibitus ſub pœna merces extra Regnum exportare, reperiatur in via cum mercibus extrahi prohibitis, pœnã ſtatuti prohibitorij patiatur. torquentur noſtri varias opiniones & diſtinctiones formantes. Nicola. Boeri. d. deciſ. 178. num. 29. cum 3. ſeqq. argumenta pro vtraque parte expendit. Baldus in l. cum proponas C. de nauti. fœn. & ſequaces diſtinguũt quia ſi ſtatutum dicat, ſi quis portauerit extra Comitatum, pœna non incurritur, cum verba illa præteriti tẽporis perfecti requirant tempus conſumatum: ſecus ſi ſtatutũ dicat quod portantes extra Comitatum, vel quod reperti portare extra Comitatũ puniantur. Albericus de Roſat. in l. ſi fugitiui C. de ſeru. fugit. & aſſeclæ aſſerunt quod ſi in via repertus confiteatur voluiſſe exportare extra Regnum, pœna afficiatur: ſi autem neget, tunc ad coniecturas & veriſimilia recurratur & ex illis iudicetur. & hanc videtur tenere Boeri. vbi ſupra num. 32. circa fin. Barthol. Cepola in repetitio. d. l. ſi fugitiui num. 62. diſtinguit tres caſus. Primus caſus eſt cum conſtat in via repertum non habuiſſe animum exportandi extra terminum, & tenet eum abſoluendum. Secundus caſus eſt quando liquet habuiſſe animum extrahendi extra diſtrictum, & tunc affirmat quod aut ſtatutum loquitur per verba præterit temporis quæ actus cõſummationem ſignificant, vt ſi dicat ſi quis extraxit, vel extraxerit. & debet abſolui: aut ſtatutum loquitur per verba præſentis vel futuri temporis vt ſi dicat, nemo extrahat, vel ſi quis extrahet. & debet cõdemnari. Tertius caſus eſt quãdo verſamur in dubio an habuerit prædictum animũ, & tunc docet reum abſoluendum ſi ſaltem coniecturis & indicijs ſufficientibus conuinci non poteſt habuiſſe talem animum & voluntatem, quia probatio, non ius deficit l. duo ſunt Titij ff. de teſtam. tutel. & in dubio iudex pronior debet eſſe ad abſoluendum quam ad condemnandum l. abſentem ff. de pœn. l. Arrianus ff. de actio. & oblig. Sententia & diſtinctio Cepolæ communis eſt vt teſtatur Bouadil. in d. c. 5. num. 14. & num. 16. Sed Ripa de peſte tit. de remed. ad conſeruan. vbertat. num. 54
73. & 75. cenſet repertum in via, in caſibus quibus iuxta præfatam diſtinctionem cõmunem condemnari debet, non eſſe condemnandum pœna ſtatuti, ſed mitiori, quia potuit pœnitere, etiam ſi ſtatutum loquatur per verba præſentis vel futuri tẽporis, niſi confiteatur delictum, & ita exiſtimat communem opinionem intelligendam. quod etiam poſt alios plures citatos

voluit

voluit Maſcard. de probati.vol. 2. concluſ.
834.n.29.& 30.
55 Illud ſilentio inuoluendũ non eſt, quod
licet apprahenſus in fraude, non poſſit poſt
apprahenſionem pœnitere vt ſupra ſcripſi-
mus, tamen docent Bald. conſ. 256. num.
4. in 6. & Peregri. de iur. fiſc. lib. 6. tit. 5.
num. 35. verſic. *Limita* 6. quod ſi poſt com-
miſſum datiarius recepiſſet datium aut ad-
miſiſſet profeſſionem, diceretur remiſiſſe
commiſſum, ad l. poſt diem ff. de leg. com.
56 & in l. Emilius ff. de minor. Datur etiam
interdum purgatio moræ, ad late tradita
per Girond. de gabellis par. 12. ex num.
20. & tradunt Auenda. de exequen. man-
dat. Regi. 1. par. cap. 3. num. 6. Auil. in cap.
4. prætor. gloſ. *entregare*. Girond. qui ſupra
57 num. 22. quod ſi iudex fuit negligens in ca-
piendo & puniendo blaſphemum, ſi eum
exhibeat in ſyndicatu, liberatur à pœna.
58 Nota 8. Licet minor incidat in pœnam
legis ob non ſolutam gabellam, tamen nõ
tenetur pœnam ſoluere ſi reſtitutionem
petierit, ſed liberatur ſoluendo gabellam
& idem eſt ſi res prohibitas extraxerit, l.
ſi ex cauſa §. ſi in commiſſum ff. de minor.
l. Imperatores in fin. ff. de public. & vectig.
Girond. de gabell. par. 12. num. 19. Anton.
Gomes tom. 3. vari. cap. 1. num. 6 r. Lazar-
te de gabellis cap. 18. num. 38. Auil. in
cap. 52. prætor. in glo. *en la tierra* num. 9.
Ioan. de Heuia Bolanyo in Labyrintho
commerciorum lib. 3. cap. 10. num. 35.
vbi in Regno Caſtellæ extendit vt per le-
gem illius Regni neque ſit neceſſaria re-
ſtitutio. Bouadil. in Polit. tom. 2. lib. 4. cap.
59 5. num. 40. vbi limitat niſi contra huiuſmo-
di minorem probaretur dolus verus &
malitia, vt quia noctu & per vias & loca
inſolita reperiretur cum mercibus prohibi-
tis.
60 Nota 9. Pœna non ſoluti vectigalis &
commiſſum iure communi quinquennio
præſcribitur intra quod tempus peti debet
l. 2. C. de vectiga. & commiſſ. vbi Bart. Bal.
Salycet. & cæteri claſſici notant. Bart. in l.
commiſſa in prin. ff. de pub. & vectig. Fir-
mian. de gabellis in 9. par. num. 8. Ioan. de
Heuia in Labyrint. commer. lib. 3. cap. 10.
num. 36. Gironda in eodem tractatu par.
12. num. 2. qui ſubdit hoc quinquennium
antiquatum eſſe in Regno Caſtellæ per le-
ges ilbus Regni, per quas ad ſummum an-
nus datur ad pœnam conſequendam. In 61
hoc Principatu Cathaloniæ non inuenio
hoc immutatum quia præſcriptiones mi-
nores, vel maiores decem & viginti anno-
rum non ſunt ſublatæ ſeu immutatæ per
vſatic. omnes cauſæ tit. de præſcripti. vt ad-
uertit Cancer. loquens de præſcriptione
actionis iniuriarum par. 2. cap. 11. in noua
editi. num. 101. cum. 2. ſeqq. & vſatic. hoc
quod iuris eſt Sanctorum, atq; conſtit. 2.
illo tit. *de preſcriptions*. quæ de rebus Prin-
cipis & Principi debitis diſpõnunt, nõ ſunt
in his terminis, vt eſt notiſſimum.
Poteſt autẽ Fiſcus ſeu gabellarius pœ- 62
nam vendicare, etiam ab hæredibus frau-
dantis, quantum ad eos peruenit, licet cũ
defuncto lis non fuerit conteſtata, dummo
do dolus interuenerit, l. commiſſa in pri. l.
Publicanus in prin. l. fraudati vbi Bart. &
DD. l. cotem ferro §. illicitam ff. de pu-
blic. & vec. iuuat l. in hæredem ff. de dolo.
Girond. vbi ſupra num. 3. cum 2. ſeqq.
Couar. lib. 3. vari. cap. 3 num. 7. cum ſeqq.
Anton. Gomes tom. 3. var. cap. 1. à num.
80. cum ſeqq. Suarez allegati. 26. Menoc.
conſ. 98. num. 22. Auil. in cap 4. prætor. in
glo. *entreguen* nu. 12. & in cap. 1. *iudicium
ſyndicatus* glo. 1. n. 16.
Nota 10. differentiam inter gabellam 63
ipſam, & pœnam gabellæ non ſolutæ: nam
pœnam gabellæ vel vectigalis non ſoluti
non debet quis in foro conſcientiæ ante
ſententiam, quia nemo tenetur in conſciẽ-
tia ſoluere pœnam legalem ante ſententiã,
Ioan. Gutier. canonic. qq. lib. 2. cap. 20. n.
12. vbi diſcrimen conſtituit inter pœnam 64
legalem & conuentionalem vt illam nemo
ſoluere teneatur in foro animæ ante ſentẽ
tiam, hanc vero ſic, ſi petita fuerit. Iacob.
Cancer. var. par. 3. cap. 11. num. 40. Girõ-
da de gabellis par. 12. num. 11. vbi loqui-
tur in terminis pœnæ non ſoluti vectigalis
& multos citans extendit etiam ſi pœna 65
à lege vel ſtatuto imponatur ipſo iure.
Couar. in 4. decretal. 2. par. cap. 6. §. 8.
num.

num. 10. Iul. Clar. in prax. crim. §. fin. q. 80.
66 num. 7. vbi ampliat etiam ſi delictum eſſet
notorium. Grammat. deciſ. 5. vbi loquitur
de pœna quæ ipſo iure infertur ex crimi-
ne læſæ maieſtatis. Dixit eſſe receptam
S. Tom. 2. 2. quæſt. 62. artic. 3. notat Sil-
ueſt. in Sum. in verb. *pœna*. quæſt. 25. &
Angel. in Sum. etiam in verb. *pœna*.
67 At ſecundum veriorem & communẽ
ſententiam, in foro conſciẽtiæ tenetur quis
ſoluere gabellam ſiue vectigal impoſitum,
ſi iuſtum ſit; alias mortaliter peccat & ad
reſtitutionem tenetur, Girond. innumeros
DD alegans & hanc acerrimè defendens
d. par. 12. num. 6. cum. 4. ſeqq. & præter eos
P. Leonard. Leſius de iuſti. & iur. lib. 2.
cap. 33. dubitatio. 8. vbi num. 56. concludit
verius eſſe quando conſtat vectigal iuſtè
impoſitum eſſe & vtiliter expendi, eos qui
fraudãt in ſumma notabili, mortifere pec-
care & teneri ad reſtitutionem. Silueſt. in
Sum. verb. *gabella* 3. num. 21. & 22. vbi
ait omnes fere Sũmiſtas ita ſentire. Couar.
in regul. peccatum par. 2. §. 5. num. 5. S.
Thom. 1. 2. quæſt. 96. Anton. Gom. in l. 3.
Taur. num. 123. Lazart. de gabel. cap. 18.
à num. 39. Firmian. de gabell. par. 9. num.
1. cum ſeqq. Menochi. de arbitrar. lib. 2.
centur. 4. caſu 392. à num. 1. Ex quibus
deducitur an vera ſit opinio Nauarri in
Manual. cap. 23. num. 55. & 60. atque An-
geli verb. *Pedagium*. num. 6. quibus reſpõ-
68 det Leſi. d. dubit. 8. num. 59. & 60. An au-
tem debeatur vectigal in conſcientia ſi
non exigatur, concertant DD. Affirmatiuã
aſſerit Gironda vbi ſupra num. 6. in fin.
Negatiuam tamen alij tenent dummodo
nihil fraude actum ſit, vt ſi non abſconderis
& cuſtodes non deceperis, & ita tenuit
Soto de iuſti. & iur. lib. 3. q. 6. artic. 7. circa
fin. ante concluſionem 4. & multos viros
doctos ita tenere inquit Leſi. d. dubitatio.
8. num. 61. ſed in fine ſubdit probabilius
eſſe ſeruandam eſſe conſuetudinem, quia
eſt optima legum & voluntatis Principis
69 interpres. Hic quoque d. dubitati. 8. num.
62. diſputat an pauper ob extremam vel
grauem neceſſitatem in conſcientia excu-
ſetur à vectigalis præſtatione, & late ex n.

63. quid ſi ſint probabiles rationes dubi- 70
tandi de iuſtitia vectigalis, an tunc coram
Deo ſit obligatio ſoluendi, quæ valde no-
tanda quæſtio eſt, & dubitatio. 7. per tot.
diſerit an iuſtum ſit vectigal quod ſuper 71
rebus quæ ad vſum proprium vel propriæ
familiæ inuehuntur vel emuntur, imponi-
tur contra l. vniuerſi C. de vectigal. de qua
etiam quæſtione effuſe antea ſcripſit Soto
de iuſti. & iur. lib. 3. q. 6. d. artic. 7. à conclu-
ſione 3. Peregri. de iur. fiſc. lib. 6. tit. 5. num.
23. qui contra dicta theologorum viden-
dus eſt.
Eum qui violat legem prohibentem 72
equos ab vna Prouincia ad aliam educi
propter vbertatem, non peccare mortali-
ter, niſi graue damnum Reipublicæ inde
ſequatur, probat poſt alios Alphõſ. Narbo-
na ad ll. Regi. li. 6. tit. 17. lege 3. glo. 1. num.
2. & 3.
Nota 11. Cum fraudes plerumque oc- 73
culte fiant, & difficilis probationis ſint, ideo
ad eas probandum circa vectigalia & cõ-
miſſa, coniecturæ ſufficiunt & leuiores pro-
bationes, l. non omnes §. à barbaris ff. de
re militar. l. ſi vicinis C. de nupti. Crauet.
conſ. 115. num. 1. & ſeqq. Bertachin. de ga-
bell. lib. 8. par. princip. num. 21. Bouadil.
in Polit. tom. 2. lib. 4. cap. 5. num. 39. Maſ- 74
card. de probati. vol. 2. concluſ. 834. in
verb. *gabella*. vbi num. 33. quod gabellam
velle fraudare præſumitur inuentus in lit-
tore maris vel in limine territorij per cuſto-
des, cum rebus educi prohibitis. & quod
in fauorem gabellarij ſufficiat vnius ex cõ-
trahentibus teſtimoniũ, tenet Carol. Ruin.
conſ. 105 num. 4. lib. 4. Afflic. dec. 369.
& alij complures quos refert, & ſequitur
Tiraquel. de vtroq. retrac. lib. 1. §. 1. glo.
14. à num. 46. & notat Girond. de gabell.
par. 12. num. 50. Econuerſo quod in cauſa 75
liberationis & fauore liberandi debitoris
teſtes ſingulares probent, tradit Hierony.
Laurent. dec. 62. nu. 3. quod maximè pro-
ceder in pœnalibus cũ in pœnis benignior
fiat interpretatio cap. in pœnis 49. de reg.
iur. lib. 6. l. pen. ff. de pœn. Sed preter- 76
mittendum non eſt quod ſententia ex præ-
ſumptionibus lata numquã tranſit in rem
iudi-

iudicatam, Iul. Clar. recep. ſenten. lib. 5. §. fin. quæſt. 20. numero 6. Girond. d. par. 12. num. 46. Menochi. conſ. 82. num. 144.

77 Nota 12. Statuto prohibitus ſub pœna frumentum extrahere, eandem pœnam incurrit ſi farinā extrahat, Alphonſ. Narbona ad ll. Regi. lib. 6. tit. 2. lege 14. glo. 1. n. 41. Iul. Clar. in §. fin. q. 82. ſtatut. 7. verſic. *præterea quæro*. Mexia in pragmat. panis concluſ. 4. Bouadill. tom. 2. in Polit. lib. 4. cap. 5. num. 23. Azor. inſtituti. morali. lib. 5. cap. 26. q. 2. Ioan. Gutier. practi. qq. lib. 4. q. 44. Mazeratenſ. variar. reſ lut lib. 2. reſol. 33. num. 12. Obſeruant autem Narbona num. 42. Mexia n. 6. Gutier num. 4. vbi ſupra hoc magis procedere ex mēte fine & intentione ſtatuentium quam ex proprietate ſermonis. ego comprobo ex traditis per Hieronym. Lauren. in deciſ.

78 Rotæ Auenionis 96. vbi num. 3. p obat appellatione materiæ non venire materiatum quod ad ſuam naturam reuerti non poteſt l. quæſitum §. illud delegat. 3. ſicut farina ad frumentum reuerti non poteſt vt notat glo. in d. §. illud & ibi Bart. & cæteri: ſecus in metallis quæ ad rudem maſſam facile conuertuntur. & ideo arguebat Laurentius in ſuo caſu ſtatutum loquens de pannis non intelligi de veſtibus, quia ad priorem ſpeciem & ad lanam ſiue pannos reuerti non valent: tamen num. 4. cōcludit in d. ſuo caſu veſtes quoque, quæ ex pannis erant factæ, comprætendi ſub illo ſtatuto ex identitate rationis quoniam eadem ratio ſimile iudicium exigit, & ita reſpondet verum eſſe materiatum quod ad ſuam naturam reuerti nequit, non venire appellationem materiæ, niſi eadem ratio militet, ſicque ſubdit ſtatutum prohibens frumentum educere, intelligi etiam de farina facere prohibitionem.

79 Sane ſtatuto prohibēte exportare triticum, non puniri extrahentem panem coctum, niſi fecerit in fraudē præfati ſtatuti, docuerunt Bouadil. d. c. 5. num. 23. Auil. & Ioan. de Platea per ipſum citati.

80 Simplicis appellatione in pœnalibus miſtum non contineri ſcripſit Strac. de mercatur. par. 4. num. 33. per tex. in l. vim paſſam §. præſcriptione ff. de adulter. & ea quæ diffuſe tradunt interpretes in l. 2. ff. de verb. oblig. qua ratione defendit ibidē Stracca prohibitum exportare ſalem, non puniri ſi educat muriam quia miſta eſt ex aqua & ſale, quæ tamē ſentētia periculoſa eſt ex his quæ modo de materia & materiato notaui.

Statuta vel pœnas aduerſus incendiarios domorum non procedere nec habere locum contra incendentes tuguria vel apothecas, aſſerit Alphonſ. Narbona ad leg. regi. lib. 4. tit. 1. lege 20. glo. 16. num. 3. Farinac. in prax. crim. tom. 3. q. 110. num. 7. & 18. cum ſeqq. Menchac. illuſtri. qq. c. 34. Cathelian. Cotta in memorabil. verbo, *domus appellatione*. & verbo, *ſuppellectilis* Marſil. ſingula. 276. Aloiſi. Ricci. in collectan deciſion. p. 3. collect. 669. 81

Nota 13. Quod in commiſſum cadit, ſtatim deſinit eius eſſe, qui crimē contraxit, & transfertur abſq; aliqua appræhēſione dominium in Fiſcum, ſola poſſeſſione manente apud primum dominum, ideoque Fiſco datur rei vendicatio contra quēlibet poſſeſſorem, l. commiſſa 14. ff. de public. & vectigal. & ibi gloſ. And. e. Gail pract. obſer. lib. 2. obſer. 51. num. 5. Peregrin. de iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. nu. 52. Peguer. tom. 1. deciſ. 49. num. 9. vbi addit quod ſi qui in commiſſum cadit, poſtea alienat, alienatio eſt ipſo iure nulla nec dominium tranſit. iuuat Gratian. diſcep. forenſ. tom. 2. cap. 309. num. 5. qui licet loquatur de bonis per ſententiam confiſcatis, tamen idem eſt ſi ipſo iure per legem confiſcentur, quia tunc non requiritur ſententia condemnatoria, ſed declaratoria, vt exp icat Peregrin. vbi ſupra. Sed an ſi res cadat in commiſſum per leges Caſtellæ in illo Regno, & reperiatur poſtea in Cathalonia penes poſſeſſorē, poſſit in Cathalonia Fiſcus Regij patrimonij ſeu Baiuliæ Generalis Cathaloniæ cū ſub eodem Principe ſit, illā appræhendere, recepta prius informatione quod incidit in commiſſum & conſtito de lege prohibitoria Regni Caſtellæ, cauſa pendet hodie in Regio Concilio 82 83

84 tilio præfatæ Baiuliæ me relatore. Illud obſeruatione dignum eſt quod ſi res quæ in commiſſum incidit, pereat, antequam à Fiſco capiatur, ſi quidem caſu fortuito, vel culpa leui aut leuiſſima eius qui eam deferebat, excuſatur à pœna commiſſi, ita vt pretium peti non poſſit, ſecus ſi dolo vel lata culpa illius perimatur, l. 2. C. de vectigal. & commiſſ. & ibi glo. Ioan. de Heuia in Labyrint. commerci. lib. 3. cap. 10. num. 19.

85 Nota 14. Si lege caueatur extrahentẽ res prohibitas ſoluere decem in pœnam, & plures ſimul in aliqua naui vel curru aut iumento extraxerint, quilibet debet integram pœnam ſoluere ita vt ſi tres fuerint, triginta capiat Fiſcus, nauis tamen, currus, vel animal pro omnibus amittetur, ita vt vno ſoluente cæteri liberentur, Bouadil. in Polit. tom. 2. lib. 4. cap. 5. num. 43. Ioan. de Heuia in Labyrint. commerci. lib. 3. cap. 10. num. 12. Auil. in cap. 52. Prætor. glo. *en la tierra* num. 5. Mexia in pracmat. panis concluſio. 1. num. 23. & antea Bart. in l. Meuius §. duobus num. 23. ff. de legat. 2.

86 His adde Hieronym. Laurenti. deciſ. Auinionis 112. num. 1. vbi quod ſi lex puniat pœna decem librarum contrahentem cũ minore in aliquo reprobato contractu, quilibet inſolidum hanc pœnam & ſummam tenetur ſoluere, ſi plures contrahant, quia quilibet inſolidum delinquit propter legis contrauentionem. & probatur in l. item Mela §. ſed ſi plures. ibi. *ſi cum vno agatur, cæteri non liberantur*, ff. ad leg. Aquil. vbi ratio redditur, quod pœna vnius non liberat alium & ideo vno ſoluente, alter non liberatur. & alia quoque iura allegat ibi Laurẽtius.

87 Sed tamen animaduerte poſſe iudicẽ illis, ſi aliqua excuſatione dignos viderit, præfatas pœnas minuere ita vt duo contrafactores pro vno cõputentur & vnam dũtaxat pœnã ſoluant, licet alias ſecundum ius vt ſupra expoſitum eſt, quiſque pœnam integram deberet. ſic fuit dominis iudicibus viſum in caſu d. deciſionis Laurentij 112. num. 1. propter excuſationem tametſi ſupinam, vt ille ait: quoniã pœnæ omnes iudicis arbitrio moderari poſſunt l. quid ergo §. pœna grauior. vbi Bar. ff. de his qui not. infa. Iul. Clar. in §. fin. quæſt. 83. num. 11. Boſſi. tit. de pœn. num. 8. cum 2. ſeqq.

Venit autem in controuerſiam hoc caſu quo iudicis arbitrio per ſententiam duo contrafactores fuere cõputati pro vno ita vt vnã ſolum pœnã ſoluant, an ſi vnus propter egeſtatem ſoluendo nõ ſit, alter integrã pœnã ſoluere debeat. & placuit iudicibus prædictus ita eum teneri d. deciſ. 112. nu. 3. quia Fiſco illa pœna, ſeu ſumma debe. tur ex legis prohibitoriæ diſpoſitione & ſentẽtia dicit Fiſcum debere conſequi tãtam ſummam tanquam ſibi iure debitam. 88

At quando pœna non eſt criminalis, ſed eſt ciuilis veluti conuentionalis partium, tunc ſi plures contraueniant, quilibet tenetur pro parte tantum l. 1. C. ſi plur. vna ſententi. l. reos §. cum in tabulis ff. de duob. reis. idem Lauren. num. 2. Regulare enim eſt quod ſi duo, pluresve ſimpliciter obligantur, vnuſquiſque tantum pro ſua parte virili, non inſolidum tenetur vt in d. §. cum in tabulis. notat glo. Rayner. Angel. Caſtrẽ. Imol. & communis DD. ſchola, Anton. Gomeſ. var. tom. 2. cap. 12. num. 1. Maſtril. tom. 2. deciſ. 135. Peregrin. de iur. fiſc. lib. 6. tit. 5. nu. 36. & 37. vbi hoc reſoluit etiam procedere in conductoribus vectigalium Principis & publicanis, & vnumquemque eorum nõ teneri inſolidum ſed pro parte ſua. 89 90

Tenet & defendit Laurenti. d. deciſ. 112. num. 2. & 4. ſecundum communem contra Robertum Maranta, quod cauſa eſt criminalis quando pœna deſcendens ex cõtractu illicito, fiſco applicatur: ſed præter Marantam videndus eſt Flamin. Cartar. deciſ. 130. ex num. 18. vſq ad num. 25. vbi probat quod cauſa eſt ciuilis quando principale eſt ciuile, non obſtante quod pœna ex eo ſuccedat, & ſic cauſa de cogendo notario ad dandum copiam actorum, non eſt criminalis, licet pœna fiſco applicetur: quia quod cauſa ſit criminalis quando pœna fiſco applicatur, procedit quando applicatur ex crimine, ſecus ſi ex cauſa ciuili, atque obtinet 91

obtinet in pœna à lege impoſita, ſecus in
pœna impoſita ab homine.
Nota 15. Pœna commiſſi rerum extra-
92 hi vetitarum, ſicut & pœna cōmiſſi nomi-
ne non ſoluti vectigalis, Iure Communi in-
curritur ipſo iure, l. commiſſa ff. de public.
& vectigal. Ioan. de Heuia in Labyrin. cō-
merci. lib. 3. cap. 10. num. 16. & 18. vbi
in commiſſo nomine vectigalis aliud eſſe
in Regno Caſtellæ iuxta leges illius Regni
rotat. Hinc eſt quod pœna prædicta, cum
93 ipſo iure incurratur, tranſmittitur ad hære-
des incidentis in eam, etiam abſque litis ali-
qua conteſtatione cum defuncto; non traſ-
mitteretur autem abſq. dicta litis conteſta-
tione, ſi pœna non incurreretur ipſo iure,
ſed per ſententiam eſſet infligenda, quan-
quam vtroque caſu vectigal non ſolutum
peti poſſet ab hærede. ita concinne decla-
rat Heuia d. cap. 10. num. 17. Lazar. de de-
cim. vend. cap. 18. num. 46. vſq. ad num.
51. Girond. de gabel. par. 12. num. 3. cum
2. ſeqq. & attigi ſupra notabili 9. ex eodem
94 Gironda & alijs. Hinc quoque eſt quod
cum præfata commiſſi pœna ipſo iure in-
curratur, tranſmittitur etiam aduerſus ter-
tios poſſeſſores ipſarum rerum commiſſa-
rum & datur Fiſco rei vendicatio vt ſup. a
ſcripſi notabili 13. non tranſmitteretur au-
tem, ſi non incurreretur ipſo iure, ſed per
ſententiā condemnatoriā vt idem Heuia
luculenter exponit vbi ſupra n. 18.
95 Obſerua quod vbi pœna committitur
ipſo iure, requiritur ſententia declaratoria
ſuper facto, glo. in clem. præſenti de cenſib.
in verb. *conſtiterit*. & in clem. 2. de pœnis.
late explicat Iacob. Cancer. var. reſol. par.
2. cap. 4. in noua editione num. 44. vbi
quod tunc declaratio ſequuta retrotrahitur:
& ſic ſi pœna fuiſſet quod ipſo iure efficie-
retur inteſtabilis, commiſſo delicto; ſi po-
ſtea teſtaretur teſtamentum eſſet nullum,
etiam ante declaratoriam iudicis. & ſi pu-
nitur in amiſſione rei, iam ex tunc non fa-
cit fructus ſuos, quod antea ſcripſit Pere-
gri. de iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. num. 167. cum
ſeqq. & n. 174. & li. 4. tit. 5. n. 13. Bertazol.
in repetitio. l. ſi quis maior n. 696. cum
ſeq. C. de tranſaction.

Illud hoc loco inueſtigari poteſt, quādo 96
dicatur per legem pœna impoſita ipſo iu-
re, vel imponenda cum ſententia condem-
natoria. Communiter ab omnibus allega-
tur ad hoc gloſa in l. in criminali C. de iu-
riſd. omn. iud. & ibi Bar. & Claſſici omnes,
quod vbi pœna per verbum futuri tempo-
ris conſtituitur, importat, non ipſo iure il-
lam incurri ſed ſententia opus eſſe; ſecus ſi
per verba præſentis temporis imponere-
tur, quia tunc ipſo iure illa induceretur.
idem Bart. in l. iubemus §. ſane C. de ſa-
croſ. Eccleſ. & in l. Imperator ff. de iur.
fiſc. quem ſequitur Caſſan. in conſuetu.
Burgun. rubr. 2. §. 1. in tex. ibi. *Li confiſquè
les biens*. num. 2. Hipol. de Marſil. in tra-
ctat. de bannitis in verb. *motui*. num. 94.
Alphonſ. Narbona ad leges regias lib. 4.
tit. 21. lege 25. glo. 14. num. 1. Prioris ge- 97
neris ſunt illa verba, *mulctetur, amittat,
ſuſpendatur*. Poſterioris ea, *mulctatus ſit,
ſuſpenſus maneat*, pro *amiſſo habeat*, vti
ex præcitatis locis deducitur, præſertim ex
dd. gloſ. & Narbon. & ex Heuia de Bola-
nyo d. cap. 10. nu. 16. poſt glo. & DD. in
l. ſi quis tantam C. vnde vi. & Felin. in cap.
2. col. 2. de reſcrip. Nihilominus tamen
quod verbum, *cadat*, importet pœnam
ipſo iure impoſitam, communiorem opi-
nionem dicit Flamin. Cartar. dec. 75. n. 6.
8. 9.
Nota 17. Si ſtatuto caueatur nemini 98
licere portare arma vel domi habere aut
merces ad aliud territorium educere ſeu
alia facere ſimilia ſub aliqua pœna, quidā
DD. quorum anteſignanus eſt Bart. in l. ſi
Barſatorem C. de fideiuſſorib. tenuerunt
contrauenientem debere reperiri & ap-
præhendi in crimine vt pœnam pati poſ-
ſit, nec ſufficere quod de crimine commiſ-
ſo teſtibus conuincatur. Communem hāc
dixit Hipolit. de Marſil. in practic. §. pro
complemento num. 24. Contra cenſuerūt
alij aſſerentes ſufficere quod teſtibus pro-
betur factum, nec eſſe neceſſarium vt ille
reperiatur vel deprehendatur in crimine.
quæ quoque opinio communis eſt ſecun-
dum Ripam de peſte tit. de remed ad cō-
ſeruandam vbertatem num. 104. & ſeqq.

Viui.in ſuis commun.opinion.verbo, *Statutum prohibens*.3.ampliatio. Iul. Clar.in prac.§. fin. q.82.ſtatuto 7. num.7. Vtriuſque opinionis & claſſis Doctorum, complures enumerant Bonadill. in Polit. tom. 2. lib. 4. cap. 5. num. 12. & don Ludouic. à Peguera deciſ.55.à num.3.qui etiam fundamenta refert; ſed tam Bouadilla quam Peguera quorum alter alterum non allegat, pro poſteriori opinione quod non requiratur depræhenſio, ſed ſolum probatio criminis commiſſi, concludunt & in fine deciſionis teſtatur Peguera hanc in Regio Senatu Cathaloniæ amplecti, & Bouadilla ita obſeruari per leges Caſtellæ in ſuo Regno.

99 Limita hanc vltimam opinionem non obtinere vbi vigeret contraria conſuetudo, quod ſcilicet requireretur depræhenſio conſtat ex traditis per Peguer.d. deciſ. 55.n.5.

100 Limita 2. non procedere vbi ſtatutum diſponeret per verba, quod quicumque fuerit inuentus cum armis vel in tali crimine, incidat in talem pœnam: tunc enim vt condemnari poſſit, neceſſe eſt quod per officiales inueniatur in crimine, imò ſi verſantur in facto, quod ſui natura & iure cõmuni nõ eſt delictũ, & ſtatutum loquatur per verba prædicta, *ſi quis inueniatur*. requiritur ſecundum veriorem ſententiam non ſolum quod inueniatur, ſed etiã quod capiatur in crimine, & hanc approbat Peguer.d.deciſ.55.num. 2. verſic. *Prædictis tamen non obſtantibus*. dicens hanc in praxi ſeruari, & ab hac in iudicando non eſſe recedendum atque in Regio Cõcilio Cathaloniæ ita practicari; quia in venire eſt

101 per apprahentionem. Vnde docẽt Bald.& Caſtren. in l. item lapilli ad fin. ff. de rer. diuiſ. quod licet ſtatutum velit mulieres inuentas cum perlis, ſoluere decem, tamẽ ſi ſunt viſæ per officiales, ſed non apprahẽſæ, non tenentur pœna ſtatuti.

102 Nota 18. Guido Papa ſingulari 21. allegando Doctores in l. 1. C. de ſeruis exportan.tenuit, quod ſi famulus alicuius, trãſuehendo merces domini, non ſoluit pedagium, vel res extrahi per ſtatutum prohibitas, exportet, aut alia bona domini illicite vendat, inſcio tamen & ignorante domino, non poſſunt propterea res merces vel bona domini confiſcari: ſecus ſi de ſcientia vel cõſilio domini aliter quã per præſumtionem conſtet, meminit huius ſententiæ Auil.in cap.52: Prætor. in glo. *en la tierra*. num.3.& Bouadill. in Polit. tom. 2. lib.4. cap.5.num.53. ſed communis eſt opinio 103
quod ex facto famuli tenetur dominus reſarcire damnum & pœnam ſoluere, ſi famulus delinquat in officio, cui per dominũ præpoſitus erat, veluti ſi in taberna merciũ illicite vendat, Bar.& alij per illum tex.in l. 1. §. familiæ ff. de public. & vectigal. Girond.de Gabellis par.12.num.16.Bouadil. d.cap.5.num.33. Caſſane. in conſuetud. Burgun.rubr.1.§.6.num.12.ad fin. Cepol. de ſeruitut.vrban. prædi. in cap. de aquæ proiectu num. 3. Roman. conſ. 11.& 15. eſt quoque tex.in §.pen.Inſt. de obligatio. quæ ex quaſi delicto naſc. in l. 1. in fin. ff. de his qui deiecer. vel effude. & in l. fin. §.hæc autem actio ff.nautæ caupon. ſtabular.glo. in l. ne quid verb. *à poſſeſſoribus* ff. de incend.ruin.naufrag.& ff.ſi familia furtum feciſſe dicatur. Ego opinionem Guidonis Papæ non video in praxi ſeruari, ſed 104
ſi famulus gabellam fraudat, rem in commiſſũ capi. Suadet ratio boni publici propter frequentiam fraudum & quia aliter vix vllæ vnquam res in commiſſum caperẽtur ſi domini ſcientia probanda foret. Ioannes de Heuia in labyrint.commerci.lib.3. 105
cap.10. nu. 19. aſſerit dominum habere recurſum contra famulum vt recuperet ab eo & hoc eſt notiſſimi iuris: à forenſi autẽ vſu exiſtimo alienum quod idem auctor ſubdit, ſi dominus non poſſit à famulo recuperare, habere reſtitutionem in integrũ ex clauſula generali propter ſuam ignorantiam, aduerſus factum famuli. A Baiulia Generali Cathaloniæ poſſeſſores prædiorũ 106
ſolent obtinere banna aduerſus eos qui pecora vel armenta depaſcunt in terris illorum ſub amiſſione non nullorum capitum & vidi nõ ſemel per magnificos Aſſeſſores declaratum in cauſis horum bannorum pro amiſſione capitum, licet paſtor anima-

lium

liuum in loca vetita immiſiſſet & de ſcien-
tia domini non liqueret. In domo Ciuita-
tis Barcinonis per eius officiales ſæpè vidi
captas & in executionem venditas merces
quæ non ſoluto vectigali tranſibant, quam-
uis per famulos traijcerentur, & non conſta
ret de ſcientia domini. Audiui aliquoties
per Officiales Generalis Cathaloniæ ſeu
Domus Ciuitatis Barcinonæ eam æquita-
tem fuiſſe ſeruatam quod ſi conſtaret do-
minum dediſſe mandatum famulo vt ga-
bellam ſolueret & ille non ſoluit, res in cõ-
miſſum non capiebatur vel capta reſtitue-
batur domino.

107 Sane ſocius à culpa ſocij excuſatur niſi
fuerit particeps vel conſcius fraudis, vnde
ſi ſocius defert res vetitas communes cõ-
tra ſtatutum, & impoſita eſt pœna confiſ-
cationis vel alia, pro ſua tantum parte res
confiſcantur, & ſolus pœnam incurrit, Bart.
in l. fraudati num. 2. ff. de public. & vectig.
& in l. qui fiſcales C. de naui b. lib. 11. Gi-
rond. de gabel. par. 12 num. 13. Firmian.
de gabel. par. 9. num. 36. Bouadil. in Polit.
tom. 2 li. 4. cap 5. num. 41. Auil. in cap. 52.
Prætor. in gl ſ. *en la tierra*. num. 2. Marc.
Mantua conſ. 314 num. 14. fraus autem vel
ſcientia fraudis in ſocio eius qui ſtatutum
violauit, non præſumitur niſi probetur vt
idem Bouad. l. obſeruat.

108 Nota 19 Exemptus & immunis à vecti-
galium ſolutione, tenetur tamen gabella-
rio res quas transfert, denunciare tex eſt
in l. fin. ſ. Diuus quoque. & ibi Bart. An-
gel. & Paul. notant ff. de publican. & vectig.
Bart. in l. 1. in princ. C. de nauib. non ex-
cuſan. lib. 11. & in l. vlti. num. 4. C. de an-
non. & tribu. lib. 10. Maſcard. de probatio.
vol. 2. concluſio. 834. in verbo, *gabella* nu.
4. Bouadill in Polit. tom. 2. lib. 4. cap. 5. n.
21. in fin. Peregrin. de iur. fiſc. lib. 6. tit. 5.
num. 31. in verſic. *Amplia vt omiſſa*. vbi
aſſerit quod omiſſa denunciatione res in
commiſſum incidit quamuis ex priuilegio
perſonæ gabella non debeatur veluti in
109 vino pro ſcholaribus empto. Rationem
reddit Maſcard. vbi ſupra num. 4. & 5.
nam licet pertranſiens auehat merces
quæ à vectigalium ſolutione liberæ ſunt,
tamen opus eſt vt de his gabellarius certior
fiat, illi enim debent aſſignari res & mer-
ces quæ à viatoribus in vrbem importan-
tur, vel ab ea exportantur, etiam ſi iſtius
modi ſint quæ ab his publicis muneribus
vacent d. l. vlt. ſ. diuus. vbi Bart. & Caſtren.
in 1. notab. oportet etiam vt ſciatur cuius
ſint religioſi & exempti & vt bona deſcri-
bantur ex Bart. in d. l. fin. num 4. C. de an-
non. vbi id notat contra clericos & ſchola-
res vel alios exemptos qui eorum prætex-
tu alios excuſant & fraude agunt. Sed ſi ta- 110
les eſſent res pro quibus notorie gabella
non deberetur, docent Afflic. in cap. 1. in
verb. *vectigalia*. num. 159. tit. quæ ſint rega
lia. in vſib. feudor. Roman. in d. ſ. Diuus
quoque Pius. Peregrin. vbi ſupra num. 31.
prætermitti denunciationem poſſe, &
exemplum Peregrinus tradit in libris ſcho-
larium.

Nota 20. Caſum in foro frequentem de 111
quo ſæpè controuerſum vidi. Fiſcus vel
Vniuerſitas locat gabellam ſalis, vini vel a-
liorum quam recipit, deinde Princeps vel
Vniuerſitas contrahit tali contractu pro
quo priuatus teneretur gabellam ſoluere.
certe non tenebitur gabellarijs ſoluere,
Alex. conſ. 109. vol. 2. Bar. Caſtren. Dyn.
Ra'n. in l. licitatio ſ. fiſcus ff. de public.
& vectig Afflic. in cap. 1. in verb. *vectiga-
lia* num. 108. in tit. quæ ſint regalia. Ber-
tachin. de gabell. in 7. par. num. 25. Boer.
deciſ. 213. num. 1. quæ ſententia commu-
nis eſt vt teſtatur Peregri. illam amplectẽs
de iur. fiſc. lib. 6. tit. 5. num. 24. tum quia in
generali conceſſione exigendi vectigalia à
quacunque perſona, non videtur includi
perſona loquentis l. obligatione generali
ff. de pignor. l. inquiſitio C. de ſolutio. tum
quia Princeps vel Vniuerſitas à ſe ipſis ve-
ctigal exigere nequeunt, cum actio & paſ-
ſio non cadant in idem ſubiectum l. Vra-
nius ff. de fideiuſſor. Propter has rationes 112
prædictæ ſententiæ adhærerem, quamuis
Parlador. rer. quotidian. cap. 3. ſ. 1. num.
20. & 21. eam tantum admittat in Fiſco
quod ipſe immunis ſit à vectigalium præ-
ſtatione, & reprobet in alijs quibus hæc
immunitas data nõ eſt, quia locatori impu

tandum

tandum eſt cur apertius loquutus non ſit vulgata l. veteribus C. de pactis.

113 Extendit Ruin. conſ. 89. vol. 1. vt procedat etiam ſi Princeps mercimonij & negociationis cauſa emat: contrarium tamen retulit Roland. conſ. 61. n. 23. vol. 4. poſt Parpal. & Nattam à ſe citatos.

114 Dubium ſuboritur maximum an à Fiſco, Principe, aut ab alijs exemptis emẽtes teneãtur gabellam ſoluere. Affirmatiuam tenuit Bart. conſ. 226. incip. *Cauetur ſtatuto.* eandem cenſuit Boeri. deciſ. 213. ſub nu. 19. quia alia eſt perſona. Sed negatiuam pro emptoribus reſoluunt Bald. conſ. 31. vol. 1. Deci. conſ. 48. par. 1. *mature*. num. 4. Gemini. in. cap. eos 5. clericis num. 5. de temporib. ordina. in 6. latiſſimè Menoc. lib. 2. conſ. 136. ſex rationes reddens & contrarijs reſpondens. Roland. conſ. 62. vol. 4. num. 18. & ſeqq. Stephan. Gratian. diſ-

115 cep. forenſ. lib. 2. c. 390. Et hanc pro emẽtibus à clericis & Eccleſiaſticis perſonis ſequitur conſtitutio Prouincialis Tarraconæ anni 1602. cap. 1. de immunit. & ita practicatum vidiſſe teſtis eſt Peregri. d. tit. 5. nu.

116 25. ſicque opinio iſta communis eſt, quia aliter venditor minoris venderet quantũ capit gabella, & ſic priuilegium ſuum ſibi non prodeſſet. quam rationem expendunt & tradunt vbi ſupra Deci. num. 5. Menoc. num. 19. & ſeqq. Gratian. num. 5. & ſeqq. Concil. Prouincial. d. cap. 1. Peregri. num. 25. & conferunt iura & alia congeſta per Tiraquel. de retract. conuent. in præfatio. num. 20. & per Thom. Zerol. in prax. Epiſcop. par. 1. verb. *gabella*. verſ. *ad quartum.* Subdit quoque Menoc. d. conſ. 136. num. 21. quod aliter redditur immunitas penè inutilis & infructifera. & num. 22. aſſerit quod priuilegium clerici læditur & oneratur, ſi onere gabellæ grauatur, qui cum eo contrahit: nam priuilegiati conditio deterior redditur, cum nec facile nec libere

117 contrahere poſſit. Illud certiſſimi iuris eſt ſiis qui ab immuni & exempto emit, reuẽdat alij, gabellam debere, Guid. Pap. deciſ. 208. vbi additio incip. *hic concluditur.* Syl-ueſt. verb. *excommunicatio* 9. num. 49. Rodrig. qq. regulari. tom. 3. q. 74. artic. 7. & 13. Menoc. d. conſ. 136. num. 25. ſicut qui trãſportat bona ab Eccleſiaſticis empta, vectigal ſoluit vt per Menoc. ibidem num. 20. & 24. Peregri. d. tit. 5. num. 26. vbi alios allegat.

Secundum predicta hoc anno iuri congrua & conſentanea fuit prætenſio Domini Regis: nam pro ſuſtentatione triremiũ emit magnam quantitatem mercium in hac Ciuitate Barcinonæ, cumque in ea exigatur vectigal penſi Regij quod Fiſcus locat, & partim exigitur a venditore & partim ab emptore mercium, prætenderunt conductores Regij vectigalis illud ſibi eſſe ſoluendum ſaltem à venditoribus mercium pro parte ſua, ſed contra miniſtri Regij contenderunt à nemine deberi, ſed merces appendi poſſe vbi & à quibus ipſi maluerint, tum quia vectigal eſt Regium & Fiſcus locat, tum quia contrahentes cũ eo, ſimiliter eximuntur propter Regis vtilitatem vt minoris emere poſſit per ſupra ſcripta. & ita exequutum fuit. 118

Contigit cum eſſem Aſſeſſor Ciuitatis Barcinonæ quod clarici eiuſdem Ciuitatis fructus ſuorum beneficiorum in eam trãſferebant abſque ſolutione gabellæ à qua ſunt liberi, cumque poſtea reperirentur illos intus Ciuitatem laicis vendere, compellebantur emptores per officiales Ciuitatis ſoluere illud vectigal quod clerici ad portam Vrbis ſoluiſſent ſi non fuiſſent excepti. Hoc ego multis damnabam per ſupra notata. excipiebant officiales quod illi clerici ſuper iure Ciuitatis lucrabantur, quia pretio communi vendebant ſicut alij qui gabellam ſoluerant. Reſpõdebam clericos iure ſuo vti neque dici poſſe lucrari niſi gabellam à qua erant immunes & quam ſibi iura condonabant. Aliud eſſet ſi dicti clerici extra Ciuitatem frumenta emiſſent, vt intus Ciuitatem carius venderent, quia eſſent negociatores ad notata in c. fin. de vita & honeſ. cler. & in cap. quamquam de cẽſib. lib. 6. & per Parlador. rer. quotidian. c. 3. 5. 1. num. 16. vbi etiam an neceſſaria ſit trina monitio à canone requiſita & per quem iudicem clericus debeat declarari negociator. Nam clerici & perſonæ Eccleſiaſticæ 119 120 121

ſiaſticæ tam ſæculares quam regulares do-
micilium habentes in Ciuitate, fructus ſuo-
rum beneficiorum & præbendarum quos
foris colligunt, poſſunt libere abſque ga-
bellæ alicuius ſolutione in Ciuitatē afferre
pro ſua ſuæque familiæ ſuſtentatione & re-
liquorum ſuperſtitum venditione, l. 1. C. de
Epiſco. & cler. vbi glo. ait. *Ex hac lege nota
quod clerici de bonis præbendarum ſuarum
quæ vendunt vel vendi faciunt, non tenen-
tur ſoluere gabellas nec etiam ad portam ſol-*
122 *uunt.* Quoniam iſti fructus ſunt acceſſorij
perſonæ Eccleſiaſticæ vt notat Gonzal. in
reg. Cancel glo. 5. §. 1. num. 15. & ſeqq. &
ſic licet extra Ciuitatem in alio territorio
percipiantur, tamen percepti & collecti iā
non ſunt illius territorij, ſed Ciuitatis in qua
clericus illorum dominus domicilium ha-
123 bet. Nec dicta venditio cadit ſub prohibi-
tione negociationis interdictæ clericis diſt.
88. Molin. de iuſti. & iur. tom. 2. tractat. 2.
diſput. 342. Anton. Auguſtin. tit. 35. lib. 8.
epitom. iuris vet. ſed eſt omnino permiſſa
Eccleſiaſticis, Roderic. qq regular. tom. 3.
q. 78. art. 8. concluſ. 3. Bouadil. in Politic.
tom. 1. lib. 2. cap. 18. numero 123. verſicul.
y no ſe dira. Thom. Zerol. in prax. Epiſcop.
124 verb. *clericus* numero 9. Sic concludit
Roland. conſ. 71. num. 8. & 9. vol. 4. ex
vino præbendæ clericum non teneri gabel-
lam ſoluere pro ingreſſu Ciuitatis. licet il-
lud vendere velit. quod etiam reſoluit Solō
de iuſti. to. 2. quæſt. 78. artic. 6. verſic. *Imò*
125 *eſt.* Propterea etiā Couar. in reg. poſſeſſor,
2. par. §. 4. num. 8. Laudat deciſionem Se-
natus Neapolitani apud Grāmat. dec. 100.
vbi deciditur prohibitione traijciēdi in Ci-
uitatem vel Locum vinum alterius termi-
ni, non comprehendi vinum collectum in
vineis clericorum extra terminum. quod
etiam defendit Marta de iuriſdic. par. 4. c.
126 2. numero 10. & 13. Quę dicta ſunt de fru-
ctibus beneficiorum & præbendarum, di-
cta quoque ſint de fructibus patrimonij
clericorum, hos enim quoque poterit cle-
ricus in Ciuitate domicilium habens,
ad illam libere abſque ſolutione vectigalis
traducere, etiam ſi ipſos vendere velit, quia
non dicitur negociatio, Panor. conſ. 6. verſ.
ad 2. par. 1. Deci. in c. Eccleſia S. Mariæ n.
273. de conſtitutio. viual. caſ. 5. Bullæ Cœ-
næ numero 40. Aloyſi. Ricci. deciſione
575. numero 8. Salzed. ad Diaz in verb.
negociatores verſic. *ex quibus.* Marta de iu-
riſdic. par. 4. caſ. 3. numero 9. Solon de iu-
ſti. tomo 2. quæſt. 78. artic. 6. Ricci. reſol.
167. Et bona patrimonialia clericorum 127
gaudent ijſdem priuilegijs & immunitati-
bus quibus Eccleſiaſtica, Ripa reſpon. 1.
numero 2. de muner. & honor. Gutier. lib.
1. practi. quæſt. 3. numero 17. Additio ad
Stephan. Quaranta in verb. *vectigal* 5.
ampliati. verſ. *item.* Sanè ſi clericus in Ci-
uitate non haberet Domicilium, nec be-
neficium neque patrimonium, ſed in illa
negociorum prætextu moram traheret, an
tunc poſſet ſolum pro ſua ſuſtentatione fru-
ctus in Ciuitatem adducere abſque gabel-
læ ſiue intratæ ſolutione, alia ſpeculatio
eſt.

Illud prætereundum non eſt Conducto- 128
res redituum beneficiorum Eccleſiaſti-
corum vel perſonarum immunium, im-
munitatis priuilegio locatoribus conceſſō
non gaudere, ſed vectigal ex talium redi-
tuum venditione vel permutatione debe-
re, Parlador. rer. quotidi. cap. 3. §. 1. num.
17 Antibol. de munerib. 3. par. §. 1. num.
71. Boeri. dec. 213. numero 19. Tiraquel.
de retrac. linag. §. 1. glo. 13. numero 12. vbi
cōplures DD. citat. & tradunt Bar. & DD.
per illum tex. in l. licitatio §. fi. ff. de public.
& vectig. quæ loquitur in conductoribus fiſ-
ci.

Nota 21. Pœna non ſoluti vectigalis, ſiue 129
ſit commiſſi, ſiue dupli aut tripli, ſiue aliæ
ad conductores gabellarum pertinet, l. ſi
quis ſine & ibi Bald. Salycet. & alij C. de
vectigal. & commiſ. Firmian. de gabellis
par. 9. num. 7. Gironda in eod. tractat. par.
12. num. 1. Boer. deciſ. 180. Socin. conſ. 36.
num. 12. volum. 4. Peregrin. de iur. fiſc. lib.
6. tit. 5. num. 32. cum ſ. ſeqq. vbi etiam an
augmenta gabellarum ad illos ſpectent.

Vectigalia an ſint odioſa vel fauorabi- 130
lia vt ſtrictim vel late interpretanda ſint

L ad

66 num. 10. Iul. Clar. in prax. crim. §. fin. q. 80.
num. 7. vbi ampliat etiam ſi delictum eſſet
notorium. Grammat. deciſ. 5. vbi loquitur
de pœna quæ ipſo iure infertur ex crimi-
ne læſæ maieſtatis. Dixit eſſe receptam
S. Tom. 2. 2. quæſt. 62. artic. 3. notat Sil-
ueſt. in Sum. in verb. *pœna*. quæſt. 25. &
Angel. in Sum. etiam in verb. *pœna*.
67 At ſecundum veriorem & communẽ
ſententiam, in foro conſciẽtiæ tenetur quis
ſoluere gabellam ſiue vectigal impoſitum,
ſi iuſtum ſit; alias mortaliter peccat & ad
reſtitutionem tenetur, Girond. innumeros
DD alegans & hanc acerrimè defendens
d. par. 12. num. 6. cum 4. ſeqq. & præter eos
P. Leonard. Leſius de iuſti. & iur. lib. 2.
cap. 33. dubitatio. 8. vbi num. 56. concludit
verius eſſe quando conſtat vectigal iuſtè
impoſitum eſſe & vtiliter expendi, eos qui
fraudãt in ſumma notabili, mortifere pec-
care & teneri ad reſtitutionem. Silueſt. in
Sum. verb. *gabella* 3. num. 21. & 22. vbi
ait omnes fere Sũmiſtas ita ſentire. Couar.
in regul. peccatum par. 2. §. 5. num. 5. S.
Thom. 1. 2. quæſt. 96. Anton. Gom. in l. 3.
Taur. num. 123. Lazart. de gabel. cap. 18.
à num. 39. Firmian. de gabell. par. 9. num.
1. cum ſeqq. Menochi. de arbitrar. lib. 2.
centur. 4. caſu 392. à num. 1. Ex quibus
deducitur an vera ſit opinio Nauarri in
Manual. cap. 23. num. 55. & 60. atque An-
geli verb. *Pedagium*. num. 6. quibus reſpõ-
68 det Leſi. d. dubit. 8. num. 59. & 60. An au-
tem debeatur vectigal in conſcientia ſi
non exigatur, concertant DD. Affirmatiuã
aſſerit Gironda vbi ſupra num. 6. in fin.
Negatiuam tamen alij tenent dummodo
nihil fraude actum ſit, vt ſi non abſconderis
& cuſtodes non deceperis, & ita tenuit
Soto de iuſti. & iur. lib. 3. q. 6. artic. 7. circa
fin. ante concluſionem 4. & multos viros
doctos ita tenere inquit Leſi. d. dubitatio.
8. num. 61. ſed in fine ſubdit probabilius
eſſe ſeruandam eſſe conſuetudinem, quia
eſt optima legum & voluntatis Principis
69 interpres. Hic quoque d. dubitati. 8. num.
62. diſputat an pauper ob extremam vel
grauem neceſſitatem in conſcientia excu-
ſetur à vectigalis præſtatione, & late ex n.
63. quid ſi ſint probabiles rationes dubi- 70
tandi de iuſtitia vectigalis, an tunc coram
Deo ſit obligatio ſoluendi, quæ valde no-
tanda quæſtio eſt, & dubitatio. 7. per tot.
diſerit an iuſtum ſit vectigal quod ſuper 71
rebus quæ ad vſum proprium vel propriæ
familiæ inuehuntur vel emuntur, imponi-
tur contra l. vniuerſi C. de vectigal. de qua
etiam quæſtione effuſe antea ſcripſit Soto
de iuſti. & iur. lib. 3. q. 6. d. artic. 7. à conclu-
ſione 3. Peregri. de iur. fiſc. lib. 6. tit. 5. num.
23. qui contra dicta theologorum viden-
dus eſt.
Eum qui violat legem prohibentem 72
equos ab vna Prouincia ad aliam educi
propter vbertatem, non peccare mortali-
ter, niſi graue damnum Reipublicæ inde
ſequatur, probat poſt alios Alphõſ. Narbo-
na ad ll. Regi. li. 6. tit. 17. lege 3. glo. 1. num.
2. & 3.
Nota 11. Cum fraudes plerumque oc- 73
culte fiant, & difficilis probationis ſint, ideo
ad eas probandum circa vectigalia & cõ-
miſſa, coniecturæ ſufficiunt & leuiores pro-
bationes, l. non omnes §. à barbaris ff. de
re militar. l. ſi vicinis C. de nupti. Crauet.
conſ. 115. num. 1. & ſeqq. Bertachin. de ga-
bell. lib. 8. par. princip. num. 21. Bouadil.
in Polit. tom. 2. lib. 4. cap. 5. num. 39. Maſ- 74
card. de probati. vol. 2. concluſ. 834. in
verb. *gabella*. vbi num. 33. quod gabellam
velle fraudare præſumitur inuentus in lit-
tore maris vel in limine territorij per cuſto-
des, cum rebus educi prohibitis. & quod
in fauorem gabellarij ſufficiat vnius ex cõ-
trahentibus teſtimoniũ, tenet Carol. Ruin.
conſ. 105 num. 4. lib. 4. Afflic. dec. 369.
& alij complures quos refert, & ſequitur
Tiraquel. de vtroq. retrac. lib. 1. §. 1. glo.
14. à num. 46. & notat Girond. de gabell.
par. 12. num. 50. E conuerſo quod in cauſa 75
liberationis & fauore liberandi debitoris
teſtes ſingulares probent, tradit Hierony.
Laurent. dec. 62. nu. 3. quod maximè pro-
cedet in pœnalibus cũ in pœnis benignior
fiat interpretatio cap. in pœnis 49. de reg.
iur. lib. 6. l. pen. ff. de pœn. Sed preter- 76
mittendum non eſt quod ſententia ex præ-
ſumptionibus lata numquã tranſit in rem
iudi-

iudicatam, Iul.Clar. recep. ſenten. lib. 5. §. fin. quæſt. 20. numero 6. Girond. d. par. 12.num.46.Menochi. conſ. 82. num. 144.

77 Nota 12. Statuto prohibitus ſub pœna frumentum extrahere, eandem pœnam incurrit ſi farinã extrahat, Alphonſ. Narbona ad ll. Regi. lib. 6. tit. 2. lege 14. glo. 1. n. 41. Iul. Clar. in §. fin. q. 82. ſtatut. 7. verſic. *preterea quæro.* Mexia in pragmat. panis concluſ. 4. Bouadill. tom. 2. in Polit. lib. 4. cap. 5. num. 23. Azor. inſtituti. moral. lib. 5. cap. 26. q. 2. Ioan. Gutier. practi. qq. lib. 4. q. 44. Mazeratenſ. variar. reſ. lut lib. 2. reſol. 33. num. 12. Obſeruant autem Narbona num. 42. Mexia n. 6. Gutier num. 4. vbi ſupra hoc magis procedere ex mẽte fine & intentione ſtatuentium quam ex proprietate ſermonis. ego comprobo ex traditis per Hieronym. Lauren. in deciſ.

78 Rotæ Auenionis 96. vbi num. 3. probat appellatione materiæ non venire materiatum quod ad ſuam naturam reuerti non poteſt l. quæſitum §. illud delegat. 3. ſicut farina ad frumentum reuerti non poteſt vt notat glo. in d. §. illud & ibi Bart. & cæteri: ſecus in metallis quæ ad rudem maſſam facile conuertuntur, & ideo arguebat Laurentius in ſuo caſu ſtatutum loquens de pannis non intelligi de veſtibus, quia ad priorem ſpeciem & ad lanam ſiue pannos reuerti non valent: tamen num. 4. cõcludit in d. ſuo caſu veſtes quoque, quæ ex pannis erant factæ, comprehendi ſub illo ſtatuto ex identitate rationis quoniam eadem ratio ſimile iudicium exigit, & ita reſpondet verum eſſe materiatum quod ad ſuam naturam reuerti nequit, non venire appellationem materiæ, niſi eadem ratio militet, ſicque ſubdit ſtatutum prohibens frumentum educere, intelligi etiam de farina facere prohibitionem.

79 Sane ſtatuto prohibẽte exportare triticum, non puniri extrahentem panem coctum, niſi fecerit in fraudẽ præfati ſtatuti, docuerunt Bouadil. d. c. 5. num. 23. Auil. & Ioan. de Platea per ipſum citati.

80 Simplicis appellatione in pœnalibus miſtum non contineri ſcripſit Strac. de mercatur. par. 4. num. 33. per tex. in l. vim paſſam §. præſcriptione ff. de adulter. & ea quæ diffuſe tradunt interpretes in l. 2. ff. de verb. oblig. qua ratione defendit ibidẽ Stracca prohibitum exportare ſalem, non puniri ſi educat muriam quia miſta eſt ex aqua & ſale, quæ tamẽ ſententia periculoſa eſt ex his quæ modo de materia & materiato notaui.

Statuta vel pœnas aduerſus incendiarios domorum non procedere nec habere locum contra incendentes tuguria vel apothecas, aſſerit Alphonſ. Narbona ad leg. regi. lib. 4. tit. 1. lege 20. glo. 16. num. 3. Farinac. in prax. crim. tom. 3. q. 110. num. 7. & 18. cum ſeqq. Menchac. illuſtri. qq. c. 34. Cathelian. Cotta in memorabil. verbo, *domus appellatione.* & verbo, *ſuppellectilis* Marſil. ſingula. 276. Aloiſi. Ricci. in collectan deciſion. p. 3. collect. 669. 81

Nota 13. Quod in commiſſum cadit, ſtatim deſinit eius eſſe, qui crimẽ contraxit, & transfertur abſq; aliqua apprehẽſione dominium in Fiſcum, ſola poſſeſſione manente apud primum dominum, ideoque Fiſco datur rei vendicatio contra quẽlibet poſſeſſorem, l. commiſſa 14. ff. de public. & vectigal. & ibi gloſ. And. e. Gail pract. obſer. lib. 2. obſer. 51. num. 5. Peregrin. de iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. nu. 52. Peguer. tom. 1. deciſ. 49. num. 9. vbi addit quod ſi qui in commiſſum cadit, poſtea alienat, alienatio eſt ipſo iure nulla nec dominium tranſit. iuuat Gratian. diſcep. forenſ. tom. 2. cap. 309. num. 5. qui licet loquatur de bonis per ſententiam confiſcatis, tamen idem eſt ſi ipſo iure per legem confiſcentur, quia tunc non requiritur ſententia condemnatoria, ſed declaratoria, vt explicat Peregrin. vbi ſupra. Sed an ſi res cadat in commiſſum per leges Caſtellæ in illo Regno, & reperiatur poſtea in Cathalonia penes poſſeſſorẽ, poſſit in Cathalonia Fiſcus Regij patrimonij ſeu Baiuliæ Generalis Cathaloniæ cũ ſub eodem Principe ſit, illã apprehendere, recepta prius informatione quod incidit in commiſſum & conſtito de lege prohibitoria Regni Caſtellæ, cauſa pendet hodie in Regio Concilio 82 83

84 tilio præfatæ Baiuliæ me relatore. Illud ob-
ſeruatione dignum eſt quod ſi res quæ in
commiſſum incidit; pereat, antequam à
Fiſco capiatur, ſiquidem caſu fortuito, vel
culpa leui aut leuiſſima eius qui eam defe-
rebat, excuſatur à pœna commiſſi, ita vt
pretium peti non poſſit, ſecus ſi dolo vel
lata culpa illius perimatur, l. 2. C. de vecti-
gal. & commiſ. & ibi glo. Ioan. de Heuia in
Labyrint. commerci. lib. 3. cap. 10. num.
19.

85 Nota 14. Si lege caueatur extrahentē
res prohibitas ſoluere decem in pœnam,
& plures ſimul in aliqua naui vel curru aut
iumento extraxerint, quilibet debet inte-
gram pœnam ſoluere ita vt ſi tres fuerint;
triginta capiat Fiſcus, nauis tamen, currus,
vel animal pro omnibus amittetur, ita vt
vno ſoluente cæteri liberentur, Bouadil. in
Polit. tom. 2. lib. 4. cap. 5. num. 43. Ioan. de
Heuia in Labyrint. commerci. lib. 3. cap.
10. num. 12. Auil. in cap. 52. Prætor. glo.
en la tierra num. 5. Mexia in pracmat. pa-
nis conclusio. 1. num. 23. & antea Bart. in
l. Meuius §. duobus num. 23. ff. delegat. 2.
86 His adde Hieronym. Laurenti. deciſ. Aui-
nionis 112. num. 1. vbi quod ſi lex puniat
pœna decem librarum contrahentem cū
minore in aliquo reprobato contractu, qui-
libet inſolidum hanc pœnam & ſummam
tenetur ſoluere, ſi plures contrahant, quia
quilibet inſolidum delinquit propter legis
contrauentionem. & probatur in l. item
Mela §. ſed ſi plures. ibi. *ſi cum vno agatur,
cæteri non liberantur.* ff. ad leg. Aquil. vbi ra-
tio redditur, quod pœna vnius non liberat
alium & ideo vno ſoluente, alter non libe-
ratur. & alia quoque iura allegat ibi Laurē-
tius.

87 Sed tamen animaduerte poſſe iudicē
illis, ſi aliqua excuſatione dignos viderit,
præfatas pœnas minuere ita vt duo contra-
factores pro vno cōputentur & vnam dū-
taxat pœnā ſoluant, licet alias ſecundum
ius vt ſupra expoſitum eſt, quiſque pœnam
integram deberet. ſic fuit dominis iudici-
bus viſum in caſu d. deciſionis Laurentij
112. num. 1. propter excuſationem tamet-
ſi ſupinam, vt ille ait: quoniā pœnæ omnes
iudicis arbitrio moderari poſſunt l. quid
ergo §. pœna grauior. vbi Bar. ff. de his
qui not. infa. Iul. Clar. in §. fin. quæſt. 83.
num. 11. Boſſi. tit. de pœn. num. 8. cum 2.
ſeqq.

Venit autem in controuerſiam hoc ca- 88
ſu quo iudicis arbitrio per ſententiam duo
contrafactores fuere cōputati pro vno ita
vt vnā ſolum pœnā ſoluant, an ſi vnus prop-
ter egeſtatem ſoluendo nō ſit, alter integrā
pœnā ſoluere debeat. & placuit iudicibus
prædictis ita eum teneri d. deciſ. 112. nu.
3. quia Fiſco illa pœna, ſeu ſumma debetur
ex legis prohibitoriæ diſpoſitione & ſentē
tia dicit Fiſcum debere conſequi tātam
ſummam tanquam ſibi iure debitam.

At quando pœna non eſt criminalis, ſed 89
eſt ciuilis veluti conuentionalis partium,
tunc ſi plures contraueniant, quilibet tene-
tur pro parte tantum l. 1. C. ſi plur. vna ſen-
tenti. l. reos §. cum in tabulis ff. de duob.
reis. idem Lauren. num. 2. Regulare enim 90
eſt quod ſi duo, pluresve ſimpliciter obli-
gantur, vtusquiſque tantum pro ſua parte
virili, non inſolidum tenetur vt in d. §. cum
in tabulis. notat glo. Rayner. Angel. Caſtrē.
Imol. & communis DD. ſchola, Anton. Go
meſ. var. tom. 2. cap. 12. num. 1. Maſtril.
tom. 2. deciſ. 135. Peregrin. de iur. fiſc. lib.
6. tit. 5. nu. 36. & 37. vbi hoc reſoluit etiam
procedere in conductoribus vectigalium
Principis & publicanis, & vnumquemque
eorum nō teneri inſolidum ſed pro parte
ſua.

Tenet & defendit Laurenti. d. deciſ. 91
112. num. 2. & 4. ſecundum communem
contra Robertum Maranta, quod cauſa eſt
criminalis quando pœna deſcendens ex cō
tractu illicito, fiſco applicatur: ſed præter
Marantam videndus eſt Flamin. Cartar.
deciſ. 130. ex num. 18. vſq. ad num. 25. vbi
probat quod cauſa eſt ciuilis quando prin-
cipale eſt ciuile, non obſtante quod pœna
ex eo ſuccedat, & ſic cauſa de cogendo no-
tario ad dandum copiam actorum, non eſt
criminalis, licet pœna fiſco applicetur: quia
quod cauſa ſit criminalis quando pœna fiſ-
co applicatur, procedit quando applicatur
ex crimine, ſecus ſi ex cauſa ciuili, atque
obtinet

obtinet in pœna à lege impoſita, ſecus in pœna impoſita ab homine.

92 Nota 15. Pœna commiſſi rerum extrahi vetitarum, ſicut & pœna cōmiſſi nomine non ſoluti vectigalis, Iure Communi incurritur ipſo iure, l. commiſſa ff. de public. & vectigal. Ioan. de Heuia in Labyrin. cōmerci. lib. 3. cap. 10. num. 16. & 18. vbi in commiſſo nomine vectigalis aliud eſſe in Regno Caſtellæ iuxta leges illius Regni, probat. Hinc eſt quod pœna prædicta, cum

93 ipſo iure incurratur, tranſmittitur ad hæredes incidentis in eam, etiam abſque litis aliqua conteſtatione cum defuncto non tranſmitteretur autem abſq. dicta litis conteſtatione, ſi pœna non incurreretur ipſo iure, ſed per ſententiam eſſet infligenda, quamquam vtroque caſu vectigal non ſolutum peti poſſet ab hærede. ita concinne declarat Heuia d. cap. 10. num. 17. Lazar. de decim. vend. cap. 18. num. 46. vſq. ad num. 51. Girond. de gabel. par. 12. num. 3. cum 2. ſeqq. & attigi ſupra notabili. 9. ex eodem

94 Gironda & alijs. Hinc quoque eſt quod cum præfata commiſſi pœna ipſo iure incurratur, tranſmittitur etiam aduerſus tertios poſſeſſores ipſarum rerum commiſſarum & datur Fiſco rei vendicatio vt ſup a ſcripſi notabili 13. non tranſmitteretur autem, ſi non incurreretur ipſo iure, ſed per ſententiā condemnatoriā vt idem Heuia luculenter exponit vbi ſupra n. 18.

95 Obſerua quod vbi pœna committitur ipſo iure, requiritur ſententia declaratoria ſuper facto, glo. in clem. præſenti de cenſib. in verb. *conſliterit*. & in clem. 2. de pœnis. late explicat Iacob. Cancer. var. reſol. par. 2. cap. 4. in noua editione num. 44. vbi quod tunc declaratio ſequuta retrotrahitur & ſic ſi pœna fuiſſet quod ipſo iure efficeretur inteſtabilis, commiſſo delicto; ſi poſtea teſtaretur teſtamentum eſſet nullum, etiam ante declaratoriam iudicis. & ſi punitur in amiſſione rei, iam ex tunc non facit fructus ſuos, quod antea ſcripſit Peregri. de iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. num. 167. cum ſeqq. & n. 174. & li. 4. tit. 5. n. 13. Bertazol. in repetitio. l. ſi quis maior n. 696. cum ſeq. C. de tranſaction.

Illud hoc loco inueſtigari poteſt, quādo 96 dicatur per legem pœna impoſita ipſo iure, vel imponenda cum ſententia condemnatoria. Communiter ab omnibus allegatur ad hoc gloſa in l. in criminali C. de iuriſd. omn. iud. & ibi Bar. & Claſſici omnes, quod vbi pœna per verbum futuri temporis conſtituitur, importat, non ipſo iure illam incurri ſed ſententia opus eſſe; ſecus ſi per verba præſentis temporis imponeretur, quia tunc ipſo iure illa induceretur. idem Bart. in l. iubemus §. ſane C. de ſacroſ. Eccleſ. & in l. Imperator ff. de iur. fiſc. quem ſequitur Caſſan. in conſuetu. Burgun. rubr. 2. §. 1. in tex. ibi. *Li confiſquè les biens*. num. 2. Hipol. de Marſil. in tractat. de bannitis in verb. *motui*. num. 94. Alphonſ. Narbona ad leges regias lib. 4. tit. 21. lege 25. glo. 14. num. 1. Prioris generis ſunt illa verba, *mulctetur, amittat, ſuſpendatur*. Poſterioris ea, *mulctatus ſit, ſuſpenſus maneat*, pro *amiſſo habeat*, vti 97 ex præcitatis locis deducitur, præſertim ex dd. gloſ. & Narbon. & ex Heuia de Bolanyo d. cap. 10. nu. 16. poſt glo. & DD. in l. ſi quis tantam C. vnde vi. & Felin. in cap. 2. col. 2. de reſcrip. Nihilominus tamen quod verbum, *cadat*, importet pœnam ipſo iure impoſitam, communiorem opinionem dicit Flamin. Cartar. dec. 75. n. 6. 8. 9.

Nota 17. Si ſtatuto caueatur nemini 98 licere portare arma vel domi habere aut merces ad aliud territorium educere ſeu alia facere ſimilia ſub aliqua pœna, quidā DD. quorum antesignanus eſt Bart. in l. ſi Barſatorem C. de fideiuſſorib. tenuerunt contrauenientem debere reperiri & appræhendi in crimine vt pœnam pati poſſit, nec ſufficere quod de crimine commiſſo teſtibus conuincatur. Communem hāc dixit Hipolit. de Marſil. in practic. §. pro complemento. num. 24. Contra cenſuerūt alij aſſerentes ſufficere quod teſtibus probetur factum, nec eſſe neceſſarium vt ille reperiatur vel deprehendatur in crimine. quæ quoque opinio communis eſt ſecundum Ripam de peſte tit. de remed ad cōſeruandam vbertatem num. 104. & ſeqq.

Viui.

Viui.in ſuis commun.opinion.verbo, *Statutum prohibens*.3.ampliatio. Iul. Clar.in prac.§.fin. q.82.ſtatuto 7.num.7. Vtriuſque opinionis & claſſis Doctorum,complures enumerant Bonadill. in Polit. tom. 2. lib. 4. cap. 5. num. 12. & don Ludouic. à Peguera deciſ.55.à num.3.qui etiam fundamenta refert;ſed tam Bouadilla quam Peguera quorum alter alterum non allegat,pro poſteriori opinione quod non requiratur deprehenſio, ſed ſolum probatio criminis commiſſi, concludunt & in fine deciſionis teſtatur Peguera hanc in Regio Senatu Cathaloniæ amplecti, & Bouadilla ita obſeruari per leges Caſtellæ in ſuo Regno.

99 Limita hanc vltimam opinionem non obtinere vbi vigeret contraria conſuetudo,quod ſcilicet requireretur deprehenſio conſtat extraditis per Peguer.d. deciſ. 55.n.5.

100 Limita 2. non procedere vbi ſtatutum diſponeret per verba, quod quicumque fuerit inuentus cum armis vel in tali crimine,incidat in talem pœnam: tunc enim vt condemnari poſſit, neceſſe eſt quod per officiales inueniatur in crimine,imò ſi verſantur in facto, quod ſui natura & iure cõmuni nõ eſt delictũ, & ſtatutum loquatur per verba prædicta, *ſi quis inuenatur.* requiritur ſecundum veriorem ſententiam non ſolum quod inueniatur,ſed etiã quod capiatur in crimine,& hanc approbat Peguer.d.deciſ.55. num. 2. verſic. *Prædictis tamen non obſtantibus.* dicens hanc in praxi ſeruari, & ab hac in iudicando non eſſe recedendum atque in Regio Cõcilio Cathaloniæ ita practicari; quia in venire eſt
101 per appræhentionem. Vnde docẽt Bald.& Caſtren. in l. item lapilli ad fin. ff. de rer. diuiſ. quod licet ſtatutum velit mulieres inuentas cum perlis, ſoluere decem, tamẽ ſi ſunt viſæ per officiales,ſed non appræhẽſæ,non tenentur pœna ſtatuti.

102 Nota 18. Guido Papa ſingulari 21. allegando Doctores in l. 1. C. de ſeruis exportan.tenuit,quod ſi famulus alicuius,tranſuehendo merces domini, non ſoluit pedagium, vel res extrahi per ſtatutum prohibitas,exportet, aut alia bona domini illicite vendat,inſcio tamen & ignorante domino,non poſſunt propterea res merces vel bona domini confiſcari: ſecus ſi de ſcientia vel cõſilio domini aliter quã per præſumtionem conſtet. meminit huius ſententiæ Auil.in cap.52: Prætor. in glo. *en la tierra.* num.3.& Bouadill. in Polit. tom. 2. lib.4. cap.5.num.53. ſed communis eſt opinio 103
quod ex facto famuli tenetur dominus reſarcire damnum & pœnam ſoluere, ſi famulus delinquat in officio,cui per dominũ præpoſitus erat,veluti ſi in taberna merciũ illicite vendat,Bar.& alij per illum tex.in l. 1. §. familiæ ff. de public. & vectigal. Girond.de Gabellis par.12.num.16.Bouadil. d.cap.5.num.33. Caſſane. in conſuetud. Burgun.rubr.1.§.6.num.12.ad fin. Cepol. de ſeruitut.vrban. prædi. in cap. de aquæ proiectu num. 3. Roman. conſ. 11. & 15. eſt quoque tex.in §.pen. Inſt. de obligatio. quæ ex quaſi delicto naſc. in l. 1. in fin. ff. de his qui deiecer. vel effude. & in l. fin. §.hæc autem actio ff.nautæ caupon. ſtabular.glo. in l. ne quid verb. *à poſſeſſoribus* ff. de incend.ruin.naufrag.& ff.ſi familia furtum feciſſe dicatur. Ego opinionem Guidonis Papæ non video in praxi ſeruari, ſed 104
ſi famulus gabellam fraudat, rem in commiſſũ capi.Suadet ratio boni publici propter frequentiam fraudum & quia aliter vix vllæ vnquam res in commiſſum caperẽtur ſi domini ſcientia probanda foret. Ioannes de Heuia in labyrint.commerci.lib.3. 105
cap.10. nu. 19. aſſerit dominum habere recurſum contra famulum vt recuperet ab eo & hoc eſt notiſſimi iuris: à forenſi autẽ vſu exiſtimo alienum quod idem auctor ſubdit, ſi dominus non poſſit à famulo recuperare, habere reſtitutionem in integrũ ex clauſula generali propter ſuam ignorantiam, aduerſus factum famuli. A Baiulia 106
Generali Cathaloniæ poſſeſſores prædiorũ ſolent obtinere banna aduerſus eos qui pecora vel armenta depaſcunt in terris illorum ſub amiſſione non nullorum capitum & vidi nõ ſemel per magnificos Aſſeſſores declaratum in cauſis horum bannorum pro amiſſione capitum,licet paſtor animalium

lium

lium in loca vetita immiſiſſet & de ſcientia domini non liqueret. In domo Ciuitatis Barcinonis per eius officiales ſæpè vidi captas & in executionem venditas merces quæ non ſoluto vectigali tranſibant, quamuis per famulos traijcerentur, & non conſtaret de ſcientia domini. Audiui aliquoties per Officiales Generalis Cathaloniæ ſeu Domus Ciuitatis Barcinonæ eam æquitatem fuiſſe ſeruatam quod ſi conſtaret dominum dediſſe mandatum famulo vt gabellam ſolueret & ille non ſoluit, res in cõmiſſum non capiebatur vel capta reſtituebatur domino.

107 Sane ſocius à culpa ſocij excuſatur niſi fuerit particeps vel conſcius fraudis, vnde ſi ſocius defert res vetitas communes cõtra ſtatutum, & impoſita eſt pœna confiſcationis vel alia, pro ſua tantum parte res confiſcantur, & ſolus pœnam incurrit, Bart. in l. fraudati num. 2. ff. de public. & vectig. & in l. qui fiſcales C. de nauib. lib. 11. Gitond. de gabel. par. 12 num. 13. Firmian. de gabel. par. 9. num. 36. Bouadil. in Polit. tom. 2 li. 4. cap 5. num. 41. Auil. in cap. 52. Prætor. in gl. §. *en la tierra*. num. 2. Marc. Mantua conſ. 314 num. 14. fraus autem vel ſcientia fraudis in ſocio eius qui ſtatutum violauit, non præſumitur niſi probetur vt idem Bouad. l. obſeruat.

108 Nota 19 Exemptus & immunis à vectigalium ſolutione, tenetur tamen gabellario res quas transfert, denunciare tex eſt in l fin. §. Diuus quoque. & ibi Bart. Angel. & Paul. notant ff. de publican. & vectig. Bart. in l. 1. in princ. C. de nauib. non excuſan. lib. 11. & in l. vlti. num. 4. C. de annon. & tribu. lib. 10. Maſcard. de probatio. vol. 2. concluſio. 834. in verbo, *gabella*. nu. 4. Bouadill in Polit. tom. 2. lib. 4. cap. 5. n. 21. in fin. Peregrin. de iur. fiſc. lib. 6. tit. 5. num. 31. in verſic. *Amplia vt omiſſa*. vbi aſſerit quod omiſſa denunciatione res in commiſſum incidit quamuis ex priuilegio perſonæ gabella non debeatur veluti in
109 vino pro ſcholaribus empto. Rationem reddit Maſcard. vbi ſupra num. 4. & 5. nam licet pertranſiens auehat merces quæ à vectigalium ſolutione liberæ ſunt, tamen opus eſt vt de his gabellarius certior fiat, illi enim debent aſſignari res & merces quæ à viatoribus in vrbem importantur, vel ab ea exportantur, etiam ſi iſtiuſmodi ſint quæ ab his publicis muneribus vacent d. l. vlt. §. diuus. vbi Bart. & Caſtren. in 1. notab. oportet etiam vt ſciatur cuius ſint religioſi & exempti & vt bona deſcribantur ex Bart. in d. l. fin. num 4. C. de annon. vbi id notat contra clericos & ſcholares vel alios exemptos qui eorum prætextu alios excuſant & fraudem agunt. Sed ſi ta- 110
les eſſent res pro quibus notorie gabella non deberetur, docent Afflic. in cap. 1. in verb. *vectigalia*. num. 159. tit. quæ ſint regalia. in vſib. feudor. Roman. in d. §. Diuus quoque Pius. Peregrin. vbi ſupra num. 31. prætermitti denunciationem poſſe, & exemplum Peregrinus tradit in libris ſcholarium.

Nota 20. Caſum in foro frequentem de 111
quo ſæpè controuerſum vidi. Fiſcus vel Vniuerſitas locat gabellam ſalis, vini vel aliorum quam recipit. deinde Princeps vel Vniuerſitas contrahit tali contractu pro quo priuatus teneretur gabellam ſoluere. certe non tenebitur gabellarijs ſoluere, Alex. conſ. 109. vol. 2. Bar. Caſtren. Dyn. Ra'n. in l. licitatio §. fiſcus ff. de public. & vectig. Afflic. in cap. 1. in verb. *vectigalia* num. 108. in tit. quæ ſint regalia. Bertachin. de gabell. in 7. par. num. 25. Boer. deciſ. 213. num. 1. quæ ſententia communis eſt vt teſtatur Peregri. illam amplectẽs de iur. fiſc. lib. 6. tit 5. num. 24. tum quia in generali conceſſione exigendi vectigalia à quacunque perſona, non videtur includi perſona loquentis l. obligatione generali ff. de pignor. l. inquiſitio C. de ſolutio. tum quia Princeps vel Vniuerſitas à ſe ipſis vectigal exigere nequeunt, cum actio & paſſio non cadant in idem ſubiectum l. Vranius ff. de fideiuſſor. Propter has rationes 112
prædictæ ſententiæ adhærerem, quamuis Parlador. rer. quotidian. cap. 3. §. 1. num. 20. & 21. eam tantum admittat in Fiſco quod ipſe immunis ſit à vectigalium præſtatione, & reprobet in alijs quibus hæc immunitas data nõ eſt, quia locatori imputandum

ſiaſticæ tam ſæculares quam regulares domicilium habentes in Ciuitate, fructus ſuorum beneficiorum & præbendarum quos foris colligunt, poſſunt libere abſque gabellæ alicuius ſolutione in Ciuitatē afferre pro ſua ſ. æque familiæ ſuſtentatione & reliquorum ſuperſtitum venditione, l. 1. C. de Epiſco. & cler. vbi glo. ait. *Ex hac lege nota quod clerici de bonis præbendarum ſuarum quæ vendunt vel vendi faciunt, non tenentur ſoluere gabellas nec etiam ad portam ſoluunt.*
122 Quoniam iſti fructus ſunt acceſſorij perſonæ Eccleſiaſticæ vt notat Gonzal. in reg. Cancel glo. 5. §. 1. num. 15. & ſeqq. & ſic licet extra Ciuitatem in alio territorio percipiantur, tamen percepti & collecti iā non ſ. nt illius territorij, ſed Ciuitatis in qua clericus illorum dominus domicilium ha-
123 bet. Nec dicta venditio cadit ſub prohibitione negociationis interdictæ clericis diſt. 88. Molin. de iuſti. & iur. tom. 2. tractat. 2. diſput. 342. Anton. Auguſtin. tit. 35. lib. 8. epitom. iuris vet. ſed eſt omnino permiſſa Eccleſiaſticis, Roderic. qq regular. tom. 3. q. 78. art. 8. concluſ. 3. Bouadil. in Politic. tom. 1. lib. 2. cap. 18. numero 123. verſicul. *y no ſe dira.* Thom. Zerol. in prax. Epiſcop.
124 verb. *clericus* numero 9. Sic concludit Roland. conſ. 71. num. 8. & 9. vol. 4. ex vino præbendæ clericum non teneri gabellam ſoluere pro ingreſſu Ciuitatis licet illud vendere velit, quod etiam reſ. luit Solō de iuſti. to. 2. quæſt. 78. artic. 6. verſic. *Imò*
125 *eſt.* Propterea etiā Couar. in reg. poſſeſſor, 2. par. §. 4. num. 8. Laudat deciſionem Senatus Neapolitani apud Grāmat. dec. 100. vbi deciditur prohibitionē traijciēdi in Ciuitatem vel Locum vinum alterius termini, non comprehendi vinum collectum in vineis clericorum extra terminum. quod etiam defendit Marta de iuriſdic. par. 4. c.
126 2. numero 10. & 13. Quę dicta ſunt de fructibus beneficiorum & præbendarum, dicta quoque ſint de fructibus patrimonij clericorum, hos enim quoque poterit clericus in Ciuitate domicilium habens, ad illam libere abſque ſolutione vectigalis traducere, etiam ſi ipſos vendere velit, quia

non dicitur negociatio, Pānor. conſ. 6. verſ. *ad* 2. par. 1. Dec. i. in c. Eccleſia S. Mariæ n. 273. de conſtitutio. viual. caſ. 5. Bullæ Cœnæ numero 40. Aloyſ. Ricci. deciſi. ne 575. numero 8. Salzed. ad Diaz in verb. *negociatores* verſic. *ex quibus.* Marta de iuriſdic. par. 4. caſ. 3. numero 9. Solon de iuſti. tomo 2. quæſt. 78. artic. 6. Ricci. reſol. 167. Et bona patrimonialia clericorum 127
gaudent iiſdem priuilegijs & immunitatibus quibus Eccleſiaſtica, Ripa reſpon. 1. numero 2. de muner. & hon r. Gutier. lib. 1. practi. quæſt. 3. numero 17. Additio ad Stephan. Quaranta in verb. *vectigal* 5. ampliati. verſ. *item.* Sanè ſi clericus in Ciuitate non haberet Domicilium, nec beneficium neque patrimonium, ſed in illa negociorum prætextu moram traheret, an tunc poſſet ſolum pro ſua ſuſtentatione fructus in Ciuitatem adducere abſque gabellæ ſiue intratæ ſolutione, alia ſpeculatio eſt.

Illud prætereundum non eſt Conducto- 128
res redituum beneficiorum Eccleſiaſticorum vel perſonarum immunium, immunitatis priuilegio locatoribus conceſſo non gaudere, ſed vectigal ex talium redituum venditione vel permutatione debere, Parlador. rer. quotidi. cap. 3. §. 1. num. 17 Antibol. de munerib. 3. par. §. 1. num. 71. Bocri. dec. 213. numero 19. Tiraquel. de retrac. linag. §. 1. glo. 13. numero 12. vbi cōplures DD. citat. & tradunt Bar. & DD. per illum tex. in l. licitatio §. fi. ff. de public. & vectig. quæ loquitur in conductoribus fiſci.

Nota 2 r. Pœna non ſoluti vectigalis, ſiue 129
ſit commiſſi, ſiue dupli aut tripli, ſiue aliæ ad conductores gabellarum pertinet, l. ſi quis ſine & ibi Bald. Salycet. & alij C. de vectigal. & commiſ. Firmian. de gabellis par. 9. num. 7. Gironda in eod. tractat. par. 12. num. 1. Boer. deciſ. 180. Socin. conſ. 36. num. 12. volum. 4. Peregrin. de iur. fiſc. lib. 6. tit. 5. num. 32. cum ſ. ſeqq. vbi etiam an aucmenta gabellarum ad illos ſpectent.

Vectigalia an ſint odioſa vel fauorabi- 130
lia vt ſtrictim vel late interpretanda ſint

ad tex.in c.odia de reg.iur lib.6.diſerit Par-
lador.rer.quotid.ca.3.in prin. num.14. vbi
vectigalia iure communi inducta fauora-
bilia,iure vero ſtatutario inſtituta odioſa
concludit,& infert vectigalia à legibus Ca-
ſtellæ in dicta fauorabilia iudicari debere
131 quia ait illas leges non ſtatutorum ſed iuris
Communis naturam ſortiri: quod tamen
videtur contra fuſe & acurate tradita per
noſtrum Iacob.Cancer.var.par.2.cap.1.n.
1.2.& 3.in noua editio. vbi multis probat
Conſtitutiones alicuius Regni ſeu Prouin-
ciæ & ſic etiam conſtitutiones Cathaloniæ
dici Ius Municipale & Statuta Prouinciæ
& ſtatutorum naturam habere, & conſe-
quẽter ſtricte interpretãda fore, ſtrictique
iuris eſſe & licet aliquando appellentur ius
commune Regni ſeu in Regno,tamẽ pro-
bat ſuapte natura ſtatuta eſſe & vt talia
cenſenda & interpretãda & quatenus à iu-
re Communi, quod proprie vocatur Ius
Ciuile Romanorum & Ius Pontificium,
deuiant,eãs vel à Iure Communi exorbitã-
tes nullo modo extendendas.

132 Nota 22.Ex actu nullo & inefficaci quis
pœnam non incurrit,cum habeatur pro eo
ac ſi factus non fuiſſet l. ea quidem C. ſi
mancipi,ita fuerit alienat. per quem tex.
ait ibi Bald.factum fruſtratorium pœnam
efficaciter non committere, cum ex ni-
hilo nihil fiat.Molin.de Hiſpan.primog.lib.
2.c.16.num.18.Cod.Fabri.lib.5.tit.5.de
ſecund.nup.defini.4.Sed quia hæc theori-
ca fallax eſt,obſerua intellectum & diſtin-
ctionem Iacobi Cancerij p.3.cap.11.num.
9.verſic. *Et ad ea*.quam diſtinctionem ve-
ram exiſtimo,puto tamen nodum difficul-
tatis eſſe in ea diſtinctione caſibus emer-
133 gentibus adhibenda ſeu applicanda: nam
quod Cancerius paulo ante inquit nume-
ro 9. clericum in ſacris conſtitutũ, ſi ma-
trimonium contrahat,licet matrimonium
non teneat, perdere beneficia; contra-
rium docet Aloyſi.Ricci.in collectan. de-
ciſionum par.4.collec.813.& confirmat
ex Maynardo deciſ.29.lib.2.& ſimiliter
cenſet clericum contrahentem matrimo-
nium abſque Parocho & teſtibus & ſic non

ſeruata forma Concilij Trid. ſeſſi.24.
cap.1.de reform.non perdere ipſo facto
beneficium, cum matrimonium nullum
ſit,licet poſſit ſic ſcienter contrahens pri-
uari.fatetur tamen in clerico contrahente
matrimonium abſque Parocho & teſti-
bus contra ſuam ſententiam fuiſſe deci-
ſum.Vnde periclitatur reſolutio Cancerij 134
vbi ſupra d.num.9. de filia in Cathalonia
nulliter contrahente matrimonium clan-
deſtinum ſine conſenſu parentum, quam
reſoluit incidere in pœnam conſtitutio-
num quæ filiabus minoribus 24. annorum
ſine conſenſu parentum nubentibus in-
ducunt pœnam priuationis legitimæ & ſuc-
ceſſionis paternæ.

Siid quod ex pœna fiendum erat, mi- 135
nime fiat,vt ſi pœna danda fœminæ erat ad
nubendum & ipſa non nubat, an debea-
tur pœna, meminit quoque Cancer. dic.
cap.11.à num.133.maximè nu.140. cum
2.ſeqq.

Nota 23. Culpam non imputari alicui 136
propter caſum, niſi ſit ordinata ad caſum
l. verum 2.reſponſ.& l. qui iniuriæ cauſa
ff.de furt.l.non omne & ibi glo.ff.de ſtatu
liber.l.etiam §.licet ff.ſolut.matrim.glo.in
regula imputari de reg.iur.lib.6.Felin in
cap.ſi qui teſtium num. 10. de teſtib. late
Ioſeph.Ramoni.conſ.39.numero 4. 5.&
6.vbi quod oportet culpam eſſe cauſam
immediatam caſus.Micha. Ferrer. 3.par.
obſeruan.cap.195.vbi quod clericus pau-
per non perdit beneficium paupertatis,ſiue
capituli Odoardus de ſolutio. etiam ſi cul-
pa ſua ad eam deuenerit,niſi culpa ſit ordi-
nata ad caſum. Gutier. canonic. qq. cap.
28.tom.1. maximè num. 6.Crauet. conſ.
8.num.26. Stracc. in tractat. de nautis na-
ui.& nauiga.par.4.num.2.& 3.

Culpam non aſcribi alicui vbi ex ea ne- 137
mo damnum ſentit, probat tex.in l.ſi ve-
henda §.1.verſ.*Paulus* ff.ad leg. Rhodi.de
iactu. neque culpam alicui tribui, ſi face-
re deſijt aliquid ad quod tenebatur, cum
ſi illud factum eſſet, nihil tamen profuiſ-
ſet, docent Bald. conſ. 145. lib. 3. Cra-
uet.conſ.83.num.5.per tex. in l.2.§. pen.
ff.ad

ff.ad ter.Cancer.var.p.3.cap. 12.num.218.
138 cum ſeq. Pœnas cõtra iũs appoſitas nõ de-
beri probat tex. in l. Titia 234. de verb.
obliga.& in c. gemma de ſponſal.contra
quem textum an valeat conſtitutio Catha-
loniæ,ſcribit Cancer.p.3.c.11.ex nu. 158.
139 Obligatum ad pœnam, non incurrere illã
propter ſcientiam niſi facta intimatione,
tradit Aloyſi.Ricci.in collec.deciſ.p.4.col-
lec.898.circa fin.ex Mohedani deciſ. 196.
140 Nota 24. Quod pœnæ nomine alicui
debetur, non ãgnitũ ad hæredes non trãſ-
mittitur l.ſi pœnam & l. cum ſine,quando
dies legat.ced.Roman.ſingula.497.Caual-
ca.deciſ.10.num.38.in fin.par.3.Celſ.Hu-
go conſ.33.num.11. vbi ait quod vbi ali-
cui applicatur pęna vt offenſo,à lege ſeu ſta-
tuto, intelligitur,ſi voluerit,& ſic ſi volunta-
tem declarauerit.Alphonſ. à Vera cruce
in Specul. coniugi in appendice de impe-
dimen.raptus verſ. *hic aduertendum.*
141 Nota 25.Contraueniens non incidit in
pœnam,ſi prius per aduerſantem fuerat
contrauentum,notat Mandel.in conſ.697.
num.1.Sigiſmũd.Deſpuigl in additionib.
ad Tho.Mieres in verb. *Sentẽtiæ executio.*
vbi refert deciſionem Regij noſtri Sena-
tus quod nemo poſſit inſtare in Ca hal nia
vt aliquis iuxta vſaticum Iudicium in curia
datum,puniatur propter contrauentionẽ
Regiæ ſententiæ, ſi ipſemet inſtans prius
contrauenerat. conducit quod mutua de-
licta mutua compenſatione tolluntur l.viro
atq. vxore,40.ff.ſolut.matri.c. nihil 32.q 6
c. ſignificaſti de diuort.c. intelleximus& c.
fin.de adulter.Cardin.Tuſc. tom. 1. lit. C.
concluſ.489.nu.15.& ſeq.Farinac.in prax.
crimin.p.5.quæſt.142.num.39. &. p. 7. in
fragment.lit.D.n.110.
142 Nota 26.Pœnæ conuentionales regula-
riter non ſolent apud ſuprema tribunalia
exigi niſi quatenus interſit,Ioan.Garcia de
expenſ.cap.9.num.63.Afflic.deciſ.135. &
ibi late Vrſilis illius additionator. Cancer.
var.par.3.cap.11,num.163.Franc. Marc.
deciſ.411.Io Papon.lib.12.tit.9.arreſt. 1.
quicquid in cõtrariũ ſcripſerit Oſaſc.deciſ.
60.&. 70. aſſerens pęnam partium per
conuentionẽ adiectã comitti etiã ſi non in-
terſit. cõtra quem cõplures deciſiones di-
uerſorum Senatuum cumulat Aloyſi. Ric-
cius in collectan.deciſ.par.4.collec. 1073.
vbi ampliat dicens adeo neceſſarium eſſe
intereſſe ad exigendã pęnam, vt procedat
etiam in foro conſcientiæ ex Iafred. in de-
ciſ. 217.conducit Vrſil.ad Afflic.dec.130.
num.6.vbi quod fideiuſſor non tenetur ad 143
pœnam pro carcerato qui aufugit,ſi reuer-
ſus eſt,quia curiæ non intereſt. Nec etiam 144
de æquitate canonica exigitur pœna niſi
quatenus interſit vt per Corne.conſ.28. *Vi-
ſis petitionibus*,& conſ.69. *De duobus*.in fin.
in 2.par.&.Canoniſt.in c.dilecti de arbitr.
Cancer.d.c.11.n.163.
Obſeruat idem Ricci.d.collecta.1073 145
quando pœna adiecta eſt ratione quantita-
tis,tunc etiam intereſſe concurrente exigi
non poſſe,vt per Grammat. deciſ. 58. ob
præſumptam ſuſpicionem fraudis vſurarũ,
ſecundum Balb.dec.25. etiã ſi huiuſmodi
pœna appoſita eſſet præſente iudice & cũ
ipſius decreto, quia vt vſuraria non debe-
tur vt per Theſaur.deciſ. 77. etiam ſi illa
pęna eſſet debita fiſco in caſu moræ & re-
tardatæ ſolutionis ex eodem Theſau. dec.
98.
Nota.27. Iuſſus& auctoritas Superioris 146
excuſat à pęna ſiue legali ſiue cõuentionali;
imò etiam à periurio, pulcrè Stracca in
tract at. de nauigatione num. 20. 21. &
22.vbi de conuentione cuiuſdam merca-
toris Barcinonenſis. adde late tradita per
Afflic deciſ.150.& per Gam.dec. 285.&
Fontanell.de pac.nup.tom.1.clauſ.3. gloſ.
2.à n. 42,iuuat quod in quolibet iuramen-
to ſemper intelligitur excepta Superio-
ris auctoritas cap. venientes de iur.iu-
ran.
Committentem in parte, contrahere 147
pęnam in totum, nonnullis citatis docet
& explicat noſter Calici. in extra graua-
torio Curiarum circa finem eius tractatus
fol. mihi vltimo pagi. penult. ſed contra
eum eſt tex.in c.ſuam de pœnis & ibi gl.

EX QVÆST. XII.

SVMMARIVM.

1 Iudex quis eſſe cogitur niſi rationabilem cauſam alleget; non tamen cogi poteſt ſine ſalario.

2 Notarius cogitur recipere inſtrumenta.

3 Iudex poſtquam cauſam ſibi commiſſam ſuſcepit, & Regij Senatores non poſſunt ſe abſtinere ab interuentione in cauſa & voto, niſi prius ius dictum ſit ſuper illorũ recuſatione.

Quid ſi ſentiant conſcientiam ſuam oneratam interueniendo in aliqua cauſa.

4 Arbitri electi pro dirimẽdis ſuſpicionibus iudicum, compelli poſſunt per iudicẽ recuſatum vt ſententiam ſuam dicant & ſi concordare nequeunt, vt tertium eligant.

5 Aſſeſſoris officium cogitur quis ſumere, & quid in Cathalonia.

6 Calculatoris officium an quis cogi poſsit acceptare, ſi à iudice vel à parte nominatus ſit, & quid de tertio diſcordantibus calculatoribus per iudicem nominato.

7 Omnes poſſunt eſſe iudices, niſi qui in iure reperiuntur prohibiti.

8 Iudices eſſe impediuntur tribus, ſcilicet natura, lege, & moribus.

9 Natura prohibentur iudices eſſe ſurdus, mutus perpetuo furioſus & impubes.

Defectus eorum neq; à ſupremo Principe poteſt ſuppleri.

10 Sententia ab illis lata etiam parte non opponente nulla eſt, neque partis conſenſus defectum eorum reſarcire poteſt.

11 Surdus in propoſito quis intelligatur & quis dicatur ſurdaſter.

12 Si iudici ſurditas ſuperuenerit, donec de medela ſperatur, ab inuito officium auferri non debet, ſubrogauit tamen interim alium.

13 Mutus in propoſito quis intelligatur.

14 Natura ſurdi fere ſimul & muti ſunt, & vocem quidem emittere poſſunt, locutionẽ autem nullam.

15 Si pubes ſit, minor tamen viginti quinque annorum an iudex eſſe poſsit.

16 Bartoli ſententia & diſtinctio ſuper hoc.

17 Alia Imolæ ſententia & diſtinctio.

18 Alia ſententia & diſtinctio Hieronymi Campanius.

19 Alia ſententia Azonis & Rafredi quã paſsim DD. impugnant.

20 Aſſeſſor eſſe debet maior annis viginti quinque vt ex malo conſilio obligari poſſit.

21 Qua ætate olim iudices crearentur, & qua creandos ſenſerint Plato & Ariſtoteles.

22 Minor viginti annis cogi non poteſt iudicandi munus ſumere.

23 An iudex ſui iuris vel alterius poteſtatis ſit, non intereſt.

24 Qui propter ætatem à Reipub. gubernaculis arceantur, & an hoc ob penuriam ciuium idoneorum remittatur.

25 Iudex ordinarius per ſucceſsionem, etiam pupillus eſſe poteſt, licet iuriſdictionis exercitium tutoribus illius committatur: ſecus per electionem.

26 Minor viginti quinque annis an iudex vel aſſeſſor eſſe poſsit in Cathalonia.

27 Arbiter qua ætate eſſe poſsit, vbi legiſtarum & Canoniſtarum contrariæ traditiones.

28 Iudici ſi cæcitas ſuperueniat, iudicãdi munus retinere poteſt, nouum gerere non poteſt & intelligitur tex. in l. cæcus ff. de iudic.

39 Electus vel imbuxulatus ad officium iudicandi, ſi antequam adminiſtret vel poſsideat, cæcus fiat, an illud obtinere poſſit. & quid de alijs muneribus Reipub. vbi Panormitani conſilium declaratur.

30 Lege

30 *Lege qui impediantur iudices fieri.*

31 *Si Princeps illos ex certa ſcientia conſtituat iudices, diſpenſare cum eis cenſetur niſi defectus illorum à iure Naturali vel Diuino proueniat.*

Sic quando ex certa ſcientia confert beneficium in capaci.

32 *Quemadmodũ contra iſtos iudices à Principe creatos excipi debeat.*

33 *An excõmunicatus poſsit eſſe iudex & ibi plures rationes ex varijs DD. cumulantur. & num. 38.*

Excomunicatus eſt infamis.

34 *Si detectum fuerit iudicem fuiſſe tempore delegationis vel proceſſus publice excõmunicatũ, geſta poſtea per ipſum non valebunt.*

Et an procedat etiã in iudice ſeculari num. 37.

35 *Sufficit ante ſententiam probari iudicẽ excommunicatum quia quouſque de abſolutione conſtat, excommunicatus præſumitur.*

36 *Quis dicatur publice excommunicatus ad effectum vt proceſſus per eum factus non teneat.*

38 *Subditus excõmunicati liberatur à iuramẽto fidelitatis & Superior iuriſdictione priuatus eſt.*

39 *Electio publice excommunicati in iudicẽ, nulla eſt. & an hoc procedat etiã in iudice ſeculari, vel hæc nõ ſit irrita ſed irritãda.*

40 *Relegatus ſiue bannitus excommunicato æquiparatur.*

A quibus ſeparatus ſit & quorum ſit incapax. & quo ad quid n. 41.

41 *Bannitus iudex aut arbiter eſſe nõ poteſt, in territorio tamen bannientis.*

42 *Eiectus à pace & treuga in Cathalonia excõmunicato æquiparatur & qui ſint effectus vtrique communes.*

43 *Si cauſa à ſede Apoſtolica commiſſa ſit Petro canonico & idẽ poſt cõmiſsionis receptionẽ canonicatũ in alicuius fauorẽ reſignet, an tunc decidi cauſa per reſignantẽ vel per reſignatarium debeat. & traditur intellectus cap. ſtatutum de reſcrip. in 6. cum num. ſeqq.*

44 *Traduntur argumenta contra reſignantẽ & referuntur DD. hanc tenentes.*

45 *Traduntur argumenta pro reſignante & referuntur DD. hanc tenentes.*

46 *Reſpondetur argumentis traditis contra reſignantem. & num. ſeqq.*

47 *Quoties exprimitur in commiſsione nomen proprium & dignitatis, ſi proprium præcedat, delegatio dicitur perſonalis. & quid ſi nomen proprium ſubſequatur.*

48 *Si vnum dumtaxat nomen in cõmiſsione exprimatur, ſi quidem ſit dignitatis, mortuo delegato cauſa ad ſucceſſorem in dignitate tranſit: ſi autem ſit proprium, extinguitur morte delegatio.*

49 *An ratio finalis dicti cap. ſtatutum. ſit ne Papa vili miniſterio repræſentetur, vel tantum ſit iſta impulſiua & quæ finalis ſit.*

50 *An laicis poſsint cauſæ Eccleſiaſticæ delegari. vbi diſtinctione reſoluitur.*

51 *Poteſtas excommunicandi an per Papam vel Epiſcopum poſsit laico demandari.*

52 *Intellectus tex. in cap. ſignificaſti de foro competenti.*

53 *An in defectum dumtaxat clericorum poſsit Epiſcopus cauſas Eccleſiaſticas laicis delegare. vbi Philippi Franchi & Panormitani contrariæ opiniones. & nu. 54.*

55 *Quid ſi partes contradicerent & offerrent clericũ idoneum cui cauſa committi poſſet.*

Quid in delegatione ad vniuerſitatem cauſarum.

56 *Vtrum Epiſcopus cauſam ſpiritualem poſsit laico & clerico ſimul committere.*

57 *An clerico coniugato poſsit Epiſcopus cauſam criminalem clerici committere. & quid ſi clericus accuſatus conſentiat.*

Clericus coniugatus diſpenſatiuè poteſt beneficium obtinere Eccleſiaſticum.

58 *Clericus coniugatus non differt à laicis niſi in duobus de quibus in c. vnic. de cleric. coniuga. lib. 6. quod etiam capitulum reſtrictum & limitatum fuit per Concilium Tridentinum.*

59 Laicus non poteſt eſſe Vicarius Epiſcopi. Et quæ ſit ratio n.60.

61 Laicus eſt incapax iuriſdictionis illius ad quam excommunicatio pertinet.

62 Clericus coniugatus an poſsit eſſe Vicarius Epiſcopi.

63 Laicus poteſt eſſe aſſeſſor Epiſcopi & iudicis Eccleſiaſtici, etiam in ſpiritualibus, & quæ ſit ratio.

An de honeſtate ſit potius adhibendus clericus ſi idoneus habeatur.

64 Si Epiſcopus habet temporalem iuriſdictionem in aliquo Loco, poteſt Vicarium laicum in temporalibus conſtituere & quando etiam teneatur.

65 Prælatus an poſsit ſuſcipere delegationes cauſarũ laicorum à iudicibus ſecularib⁹, & an ſi ſuſcipiat, iudicium valeat. & quid ſi cauſæ deciſio concerneret bonũ totius Reipub. Chriſtianæ.

66 In Cathalonia clericus non poteſt eſſe aſſeſſor laici officialis, vt Vicarij vel Baiuli.

67 Conſiliarij Principum ſecularium poſſunt eſſe Eccleſiaſtici etiam in Criminalibus.

68 In Cathalonia Regij Senatores non poſsũt ſuſcipere commiſsiones cauſarum Eccleſiaſticarum vel Baronum ſiue Ciuiles ſiue Criminales, nec poſſunt fieri Aſſeſſores Baronum vel Prælatorum, niſi de licẽtia Proregis.

69 Moribus prohibentur iudices eſſe fœminæ, nec arbitrices eſſe poſſunt, de quo multæ rationes cumulantur. & n.70.

70 Fœminæ ſunt faciles vt decipiãtur, nimis credulæ, & nimis miſericordes.

71 Fœminis Romanis olim permiſſum fuit habere Senaculum & cum Senatus conſulta ridicula de legibus matronalibus edidiſſent, fuit prohibitus.

72 Fœminis diſpenſatiuè aliquando cauſæ etiam ſpirituales fuerunt delegatæ.

73 Fœminæ per ſucceſsionem iudices eſſe poſſunt & iuriſdictionem exercere ac ſẽtentias ferre.

74 Signum poſtremæ ruinæ & Antichriſti venturi, imperium vnius fœminæ, ex carmine Sibyllæ.

75 Moribus prohibentur iudices fieri ſerui, ſi tamen pro liberis reputarentur, geſta per eos valerent, & procedit tam in iudice ordinario quam in delegato.

76 Matrimonium coram parocho putatiuo, & geſta à notario putatiuo valent.

77 An acta per tutorem putatiuum ſubſiſtant.

78 An vt communis error faciat ius & geſta ante detectum errorem valeant, nõ ſolum requiratur quaſi poſſeſsio ſed etiam titulus licet inualidus, grauis concertatio DD. & quæ ſit receptior opinio.

79 Artifices viles ſeruis comparantur, & ideo à Reipub. gubernaculis arcentur.

In Ciuitate Barcinonæ carnifices & tibicines non poſſunt eſſe conſiliarij Ciuitatis.

80 Monachi non poſſunt eſſe iudices nec arbitri ſine licentia Superioris & an etiam requiratur vtilitas Monaſterij. & num. 83.

81 Monacos mulieribus adæquauit gloſa.

Et ſeruis in iure æquiparãtur ita vt valeat argumentum ab is ad illos.

82 Monachi an poſsint eſſe exequutores teſtamentorum.

84 Fratres Ordinis minorum neque cum Superioris licentia poſſunt eſſe iudices vel arbitri.

85 Monachis ac religioſis ex certa ſcientia Papæ poſſunt cauſæ committi.

86 Prioribus Mendicantium etiam fratrum Minorum ac Prioribus perpetuis conuentualibus cauſæ committi poſſunt quia veniunt appellatione Prælatorũ. Secus de monachis habẽtibus officia aut ſimplices adminiſtrationes.

87 Contraria opinio Guidonis Papæ.

88 Sententia Vantij.

89 Simplex monacus ſecundum quorundã ſententiam poteſt creari officialis & deputari Locumtenens ab Epiſcopo & ſententiæ per ipſum latæ valent.

90 Sen-

90 Sententia per monacum lata, licet ipſe, non poſsit iudex eſſe, an tamen valida ſit, vtraque communis enunciatur, verior tamen negatiua.

91 Reſpondetur argumentis affirmatiuæ.

Miles licet non poſsit eſſe procurator, tamen valent geſta per eum.

Clerici inſtrumenta valent, licet non poſsit eſſe tabellio.

92 Monacus ſi communi errore reputabatur legitimus iudex, nempe iudicare ex licẽtia Abbatis vel Epiſcopi, an ſententia eius valida ſit.

93 Vt monacus dicatur ſine Superioris licentia iudicare, ſufficit non apparere de licentia.

94 Dominus iuriſdictionis ſi ad aliquot tempus pro adminiſtratione iuſtitiæ cõſtituerit iudicem, an poſsit illum ſine iuſta cauſa ante finitum tempus ab officio remouere. cum num. ſeqq.

95 Barones & domini iuriſdictionum inferiores à Principe minime poſſunt, alias tenentur ad omnia damna, tam in foro interiori quam exteriori. & n. 98.

96 Fortius procedit hoc in iudicibus qui ex Regio priuilegio vel ex cõtractu per Vniuerſitatem eliguntur & per dominum cõfirmantur.

Neque Princeps poteſt ſine cauſa officiali tollere officium quod ei ex contractu conceſsit.

97 Si creatus ſit iudex durante beneplacito domini iuriſdictionis crean. is, ſeu ad libitum concedentis officium, neque tũc poteſt ſine cauſa legitima reuocari.

99 Iudex à Rege electus & prouiſus non poteſt per alium Magiſtratum etiam proregem amoueri.

100 An Princeps iudicem quem poſuit ordinarium, poſsit ſine cauſa legitima reuocare. & n. 104. An ſufficiat cauſa motiua.

101 Quid in Cathalonia, etiam ſtante clauſula, durante beneplacito, vel durãte mœra ac libera voluntate Principis concedentis.

102 Neque Principi licet afficere aliquẽ ignominia ſine cauſa.

103 Spoliatus ſine cauſæ cognitione à Principe, eſt etiam ante omnia reſtituendus.

104 Quæ iure Communi ſit verior & communior DD. ſententia in quæſtione de qua num. 100. etiam ſtantibus clauſulis de quibus num. 101. & alijs.

An Princeps teneatur ad reſtitutionem, ſi ſine culpa officialis ex cauſa publicæ vtilitatis officium auferat.

105 Quæ cauſæ legitimæ ac iuſtæ ſint ad iudicem ab officio remouendum.

106 Iudex officio priuatus an iterum poſsit ad illud admitti. & quid in Cathalonia.

107 Officij conceſsio abſque iuſta cauſa nedum reuocari, verum nec minui poteſt.

108 Iudex ordinarius an ſuum Locumtenentem reuocare ſine cauſa poſsit. vbi contrariæ referuntur ſententiæ.

Vicarius Epiſcopi an poſsit ſine cauſa reuocari. & num. 114. vbi contraria opinio Gratiani.

109 Iudici delegato an poſsit delegans adimere cauſam & alij committere. & ibi de domino directo qui aſsignauit iudicem emphiteotæ ſuo & de domino Caſtri qui aſsignauit iudicem inter ſe & vaſſallum ſuum.

110 Rex vel Poteſtas poteſt ordinario ſuo vetare ne in aliqua cauſa procedat & dominus Caſtri poteſt Baiulo ſuo inhibere ne in aliqua cauſa ius dicat.

111 Delegatus Principis ſubdelegando non poteſt à ſubdelegato cauſam auocare quãdo ſubdelegatus incepit procedere, niſi adſit clauſula auocandi in qualibet parte litis.

112 Dominus iuriſdictionis etiam Princeps in dubio non præſumitur velle ſuo delegato, ſeu ordinario adimere vel ad ſe auocare cauſam, niſi clare conſtet.

113 Opinio Guidonis Papæ vt falſa notatur.

114 Epiſcopus non poteſt cognoſcere de cauſa à Papa delegata Vicario, nec econuerſo. Quid ſi cauſa fuerit commiſſa Epiſcopo vel Vicario, & litteræ fuerint vni præſentatæ.

115 *Delegatio facta Vicario Epiſcopi an tranſeat in ſucceſſorem in Vicariatu.*

116 *Iudices quibus ex cauſis vt ſuſpecti recuſari valeant,remiſſiue.*

117 *Iudici ordinario recuſato ſuſpecto iure Ciuili datur adiunctus,delegatus vero in totum remouetur.*

118 *Iudex tã ordinarius quã delegatus iure Canonico in totum remouentur,ſi recuſãtur ſuſpecto.*

119 *Iudex ordinarius recuſatus ſuſpectus poteſt alij cauſam delegare non ſuſpecto.*

120 *Suſpecto delegare dicitur ſi ſubdito ſuo deleget.*

121 *An iudex recuſatus ſuſpectus poſſit in cauſa ſuſpicionis interrogari.*

122 *Recuſationis cauſa non eſt neceſſario exprimenda Iure Ciuili, ſed allegãda in genere cum iuramẽto de calumnia: Iure vero Canonico exprimenda & probanda eſt. & quid communis iudiciorum vſus ſeruet.*

123 *Notarius ſolo iuramento partis recuſatur.*

124 *Quando cauſa ſuſpicionis non poteſt exprimi ſine ſcandalo & præiudicio tertij iudex poteſt recuſari ſolo partis iuramẽto,etiam iure Canonico.*

125 *Conſultor recuſari poteſt ſine probatione cauſæ & ſine eius expreſſione.*

126 *In Cathalonia Regij Senatores recuſari non poſſunt ſuſpecti eo quod animum ſuũ declarauerint,ſecus de iure communi.*

127 *Quid de iudice qui in proceſſu poſſeſſorio ſummariſsimo animum ſuum declarauit an ſi in proceſſu proprietatis nihil de nouo deductum ſit,ſed ex eiſdem meritis iterũ iudicandum ſit, poſsit recuſari ſuſpectus.*

128 *Iudex à quo fuit appellatum,an ſi ad tribunal cauſarum appellationũ aſſumptus ſit,poſsit ſuſpectus recuſari. & quid in Cathalonia.*

129 *Quid ſi à parte non recuſetur.*

130 *Is cuius pater,filius,ſocer,gener,aut leuir,ſit,fueritue aduocatus in eadem cauſa iudex eſſe non poteſt in Cathalonia, ſi ei opponatur,ſecus de iure communi, licet quidam ſentiant contrarium.*

131 *Exceptio ſuſpecti iudicis per Principem vel legem tolli non poteſt. & quare.*

132 *Princeps non poteſt cauſam committere cum clauſula,remota iudicis recuſatione, vel dicta clauſula intelligitur de recuſatione friuola.*

133 *Recuſãs ſuſpectos omnes iudices de Ciuitate,non auditur.*

Et an totum Concilium,vniuerſitas,vel collegium recuſari poſsint.

Iudex recuſatus ex cauſis manifeſte friuolis,poteſt recuſatione nõ obſtante in cauſa procedere.

134 *An & quando per aduentum & præſentiam maioris magiſtratus ceſſet iuriſdictio minoris vt per aduentum Vicarij, exercitium Subuicarij & Locumtenentis.*

135 *An per aduentum Baiuli Generalis Cathaloniæ eiuſque Regij Concilij in aliquam Stationem alicuius Locumtenentiæ ipſius, ceſſet exercitium Locũtenentis.*

DE

DE IIS QVI IVDICARE COGVNTVR, VEL PROHIBENTVR.

QVÆST. XII.

1 COGITVR quis eſſe iudex niſi rationabilem cauſam alleget l. ſi quis & l.fin. ff. de muner. & honor. Paris de Pute.de
ſyndicar. in verb. ***Poteſtes cum eſſet***.nu. 5.
vbi tamen tenet,non poſſe cogi ſine ſalario.
2 & quod quis cogatur iudicare ſicut notarius recipere inſtrumenta tradit Bart. in l.
3 18. ff. de muner. & honor. Neque iudex
poteſt ſe voluntarie abſtinere à cauſæ ſententia poſtquam cauſam ſibi commiſſam
ſuſcepit, ſicque cogitur ſuum ſuffragium
aut votum etiam inuitus præbere, vt poſt
glo.in l. 2.C. de proxi. ſacro.ſcrin. probat
don Acaſi. de Ripoll var.cap. 2.num. 224.
cum 2. ſeqq. vbi ſubdit non poſſe Regios
Senatores quouis prætextu ſe abſtinere à
cauſarũ interuentione niſi prius ius dictũ
fuerit ſuper ipſorũ recuſatione & ibi quid
ſi aliquando ſentiant conſcientiã ſuã onera-
4 tam interueniendo in aliqua cauſa. Similiter docuit Iacob.Cancer.var. reſol. par. 1.
cap.21.in noua editio. num.36. quod ſi arbitri electi pro dirimendis ſuſpicionibus
contra iudicem ordinarium vel delegatũ
oppoſitis ſentẽtiam dicere nolint, vel in ſententia concordare, poſſunt per iudicem
recuſatum ſiue ordinarium ſiue delegatũ
compelli vt negotium finiant, & ſi concordare nequeunt, vt tertium eligant vt not.
in cap. ſuſpicionis de offic. delegat. & in c.
legitima de appell. in 6. Notat quoque
5 Thom.Mieres par.2.collatio.6.cap.de aſſeſſorius & inquiſitoribus num. 7. fol. 53.
quod poteſt quis compelli ad officium aſſeſſoris, vbi tamen ſecus dicit in Cathalonia
quia in ea aſſeſſores ſunt aſtricti ad tabulã
& ſubdit eſſe verum de ordinarijs. De cal- 6
culatore à iudice vel à parte nominato an
ad calculandi officium acceptandum cõpelli poſſit, fuſe Muños de Eſcobar de ratiocinijs cap.8.ex num.3. & de tertio diſcordantibus calculatoribus per iudicem nominato an poſſit cogi acceptare hoc munus, vel ſi acceptauerit, compelli poſſit votum ſuum reddere, definit idem auctor c.
32.à n 16. vſq. ad n.19. vbi in primo caſu
negatiue, in ſecundo vero affirmatiue reſoluit.

Cum autem quæritur quæ perſonæ poſ- 7
ſint eſſe iudices, pro regula conſtituit Anton.Gomes.in leg. 2.Tauri num. 10. quẽlibet admitti niſi in iure reperiatur prohibitus; quia in his quæ ſunt à iure permiſſa,
facilior modus eſt perſonas prohibitas proponere & perconſequens aliæ cenſentur
admiſſæ argumento tex. in l cum prætor
ff. de iudic. & ibi glo. & DD. Nam non 8
omnes iudices dari poſſunt ab his qui iudices dandi ius habent, tria enim principaliter ſunt quibus aliqui impendiuntur ne
iudices fiant, ſcilicet Natura, lege, & moribus. docet tex. capitalis in d. l. cum prætor
§. non omnes. & canonizatur in ca. 2. verſi.
tria ſunt 3. q. 7. & late hæc impedimenta
proſequuntur Vanti. tit. de nullitat. ex defectu iuriſdictio. delegat. à num.38. vſq.
ad n.85. Petr.Gregor. in ſyntagmat. iur. vniuerſ. par. 3. libro 47. capitul.8. cum 3.
ſeqq.

Natura prohibentur ne iudices eſſe poſ-
ſint ſurdus, mutus, perpetuo furioſus, & im- 9
pubes qui iudicio carent d. §. non omnes.

non

non enim poteſt eſſe iudex is in quem non
cadit cognitio iuſtitiæ, vt arguit tex. in cap.
forus de verb. *ſignif*. & defectus prædicto-
rum cum à natura proueniat, etiam à ſu-
premo Principe ſuppleri nequit, qui neque
tollere poteſt quæ iuris Naturalis ſunt
clem. Paſtoralis verſic. *Cæterum* de iudic.
10 I. nò ſententia ab illis lata etiam parte non
opponente nulla eſt neq. partis conſenſus
tacitus vel expreſſus hunc defectum reſar-
cire poteſt, late Vanti. vbi ſupra num. 40.
& 41. Innocen. quem cæteri ſequuntur in
cap. ſciſcitatus de reſcrip. Bar. in l. licet col.
7. C de procur.
11 Surdum in hac cauſa intelligimus qui
nihil protinus vel valde difficulter exaudit
ex morbo vel natura l. 3. §. ſurdus ad Senat.
Syllan. Petr. Gregor. qui ſupra cap. 9. num.
3. & 4. ſurdaſter eſt qui non clare audit
ſed tarde §. item ſurdus inſt. quib. non eſt
12 permiſ. facer. teſtam. Sed ſi poſt adeptam
iudicandi dignitatem ſurditas ſuperuene-
rit, donec de medela ſperatur, ab inuito
poſſeſſore officium auferri non debet, ſub-
rogabit tamen interim alium iuxta ea quæ
de cæco notat glo. in l. cæcus de iudic. &
in terminis de ſurdo docet Gregor. d. cap.
13 9. num. 7. Mutum dicimus eum non qui
obſcure loquitur ſed qui ſine ſignificatione
& ſine articulatione l. Labeo ff. de ſup-
14 pellec. legat. Natura ſurdi fere ſimul & mu
ti ſunt & vocem quidem emittere poſſunt,
locutionem autem nullam vt admonent
Ariſtot. lib. 4. de hiſtor. anim. c. 9. Plini. lib.
10. c. 69. & Iuſtini. in l. diſcretis C. qui te-
ſta. facer. poſ.
15 Dubium ſuboritur ſi pubes ſit, minor ta-
men viginti quinque annorum, an iudex
eſſe poſſit. tex. eſt in l. quidam conſulebant
ff. de re iudicat. & in cap. cum vigeſimum
16 de offic. delegat. Bart. interpretando ſic
textum in d. l. quidam conſulebant, cenſuit
vt maior annis decem & octo iudex ordi-
narius vel delegatus eſſe poſſit: minor vero
decem & octo annis eſſe valeat tantũ cõ-
ſenſu partium vel ſi à Principe ex certa
ſcientia iudex detur. Bartolum ſequuti ſunt
multi vt teſtatur Menochi. de arbitrar. iu-
dic. centuria 6. caſu 540. num. 3. ita quo-
que ex Bartulo legitur ſummarium d. l.
quidam conſulebant. ita etiam diſtinguit
glo. in verb. *impubes* in d. §. non omnes.
Sed hic Bartoli intellectus aduerſatur con- 17
ſtitutioni Pontificiæ in d. c. cum vigeſimũ.
Ideo Imola in eadem l. quidam conſule-
bant. aliter intelligit & tenet nempe maio-
rem viginti annis dari poſſe iudicem etiã
ab inferiore à Principe & ſine partium cõ-
ſenſu: minorem vero viginti annis, maio-
rem tamen decẽ & octo dari non poſſe iu-
dicem niſi detur à Principe vel ab inferio-
re cum conſenſu partium: minorem autẽ
decem & octo annis etiam partium volũ-
tate dari non poſſe. & ſubdit Imola ita Sũ-
mum Pontificem in d. c. cum vigeſimum,
intellexiſſe Vlpiani reſponſum in d. l. qui-
dam conſulebant, itaque hos duos textus
conciliari. Imolæ ſententiam multi quoque
probarunt quos recenſet Menochi. d. caſu
540. num. 3. vbi prælibatas Bartoli & Imo-
læ opiniones refert. Sed Hieronym. Cam- 18
panilis in diuerſorio iuris Canonici rubri-
ca 7. cap. 6. num. 141. poſt alios DD. aliter
hunc articulum intelligit & declarat, con-
ſtituit enim differentiam inter iudicem
ordinarium & delegatum & aſſerit in de-
legato iudice viginti annorum completo-
rum requiri ætatem, niſi conſenſus partiũ
in eum acceſſerit qui annum tranſcendit
decimũ octauum, ac niſi Princeps ex cer-
ta ſcientia delegauerit d. c. cum vigeſimũ.
Ordinarium autem ſubdit non niſi eũ poſ-
ſe conſtitui qui vigeſimũ quintum ingreſ-
ſus eſt annũ, tametſi queat Princeps etiã
adultum creare iudicem ordinarium d. l.
quidam conſulebant. Denique Azo & Ra- 19
fredus quos citant Petr. Gregor. in ſyntag.
iur. 3. par. lib. 47. cap. 9. num. 16. & Boua-
d. l. in polit. tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 17. iu-
dicem eſſe debere ætatis viginti quinque
annorum ſcripſerunt, cuius tamen contra-
rium profitetur Anton. Gomes. var. reſol.
tom. 3. cap. 1. num. 55. & paſſim per dd.
itura DD. Sane Purpurat. in l. 1. num. 63. 20
ff. de offic. aſſeſſor. quem refert Menoc.
de arbitr. centur. 3. caſu 253. num. 8. ſenſit
aſſeſſorem eſſe debere maiorem annis vi-
ginti quinque vt ex ſuo malo conſilio obli-

gari

21 gari poſſit. Verum eſt, (ſi antiquorum
mores ex hiſtoricorum monumentis ex-
tra ius Ciuile & Canonicum noſtrum perſ-
crutemur) quod olim ex lege Auguſti Cæ-
ſaris non niſi qui attigiſſent trigeſimum an-
num iudices eligebantur vt ſcribit Suet.
in vita Auguſti cap. 32. in fin. Imò Plato li.
6. de legib. & Ariſto. lib. 7. Politic. cap. 16.
iudicem voluerunt eſſe debere ætatis quin
quaginta annorũ. & Plutarchus in Lycur-
go prodit Lycurgum apud Spartiatas pri-
mum conſtituiſſe iudices & decreuiſſe in
demortui locum aſſumi eum qui virtute
cæteris præſtare iudicatus eſſet, ex illis ſci-
licet qui annum ſexageſimum exceſſiſſent.
22 Illud probat tex. in l. cum lege 46. ff. de
recep. arbitr. minorem viginti annis cogi
23 non poſſe iudicandi munus aſſumere. An
iudex ſui iuris vel alterius poteſtatis ſit, non
intereſt d. l. cum Prætor 9. fin ff. de iudic.
24 Campanil. d. cap. 6. num. 141. Qui prop-
ter ætatem à reipublicæ gubernaculis ar-
ceantur, & an hoc ob penuriam ciuium
idoneorum remittatur, ſcribit Gratian.
diſcep. forenſ. tom. 1. cap. 186. num. 53.

Quod diximus de ætate iudicis intel-
25 lige de iudice per electionem: ſecus de iu-
dice per ſucceſſionem vt de Regũ Comi-
tum Ducum vel aliorum dominorum
filijs & ſucceſſoribus, in quos iuriſdictio
tranſit, nam hi etiã pupilli iudices eſſe poſ-
ſunt ordinarij, licet iuriſdictionis exercitiũ
committatur tutoribus eorundem, vt in
l. conſilio ff. de curat. furioſ. & notant DD.
in d. l. quidam conſulebant & in d. cap.
cum vigeſimum. Anton. Gom. in d. cap. 1.
num. 55. Cancer. var. par. 2. cap. 2. num.
287.

26 Adeſt in Cathalonia tex. in conſtit. 3.
Statuim mes auant tit. *de offici de Iutges, y
Aſſeſſors ordinaris*, vbi ſtatuitur minorem
viginti quinque annis non poſſe eſſe aſſeſſo-
rem aut iudicem ordinariũ, niſi ſit Doctor,
licentiatus, aut bacchalaureus in iure Ciui-
li aut Canonico quam multis interpretatur
noſter Cancer. in d. cap. 2. à num. 285.
vſq. ad num. 289. & in noua editione ex
numero 306. vt minus deroget iuri Com-
muni.

Arbiter minor viginti annis, maior tamẽ 27
decem & octo eſſe poteſt ſecundum iuris
Cæſarei interpretes prout ita tradunt glo.
in d. cap. cum vigeſimum. Specul. in tit.
de arbitr. §. 2. verſic. *item ſi minor*. Alex.
in d. l. quidam conſulebant. Iuris vero Ca-
nonici DD. arbitrum eligi non poſſe mi-
norẽ viginti annis tradiderũt vt Hoſtien.
in ſum. de arbitr. §. 2. Abb. & Felin. in d.
cap. cum vigeſimum. Imol. & Alex. in d. l.
quidam conſulebant. Blanc. in tractat. de
compromiſſo in 2. par. quæſt. 35. num. 22.
Quintil. Mandoſi. in tractat. de ætate mi-
nori cap. 5. numero 89. ambas ſententias
refert Menoc. de arbitr. cẽtur. 6. caſu 540.
n. 4.

Cœcus, cui poſt cœptum iudicandi mu- 28
nus cœcitas ſuperuenit, retinere illud po-
teſt, nouum autem gerere non poteſt. pro-
bat tex. in l. 1. §. caſum ff. de poſtulan.
vbi concluditur quod ad nouum magiſtra-
tum cœcus aſpirare prohibetur; retinere
autem iam cœptum poteſt. idipſum pro-
bat glo. iuncto tex. in l. infamia C. de de-
curion. lib. 10. & tenet Bald. in l. ſtatutis C.
de ſenten. ex breuic. recitan. & in terminis
officij iudicandi ita docent Vanti. tit. de nul-
litat. ex defect. iuriſdic. delegat. numero
42. & late Panorm. conſ. 47. lib. 1. ideo
tex. in l. cœcus 6. ff. de iudic. dicit quod
cœcus iudicandi officio fungi poteſt.

Controuerſiam patitur is qui poſtquam 29
fuit electus & imbuxulatus ad officium iu-
dicandi, antequam tamen adminiſtraret
vel poſſideret, incidit in cœcitatem an il-
lud obtinere valeat, & pro iſto iudice mul-
tis conſulit Panor. d. conſ. 47. per tot. ſicut
in alijs ſimilibus magiſtratibus. quod con-
ſilium ſummopere ab aduocatis extolli
vidi in domo Ciuitatis Barcinonæ in hac
materia magiſtratuum & munerum rei-
publicæ. reaſſumit & comprobat etiam
hoc Vanti. vbi ſupra num. 43. nec obſtat
quod cœcus non poſſit legere nec ſcribere
prout iudex in ſcriptis ſententiam ſuã ma-
nu ferre tenetur vt in l. 1. & fin. C. de ſen-
ten. ex breuic. recitan. cap. fin. de re iudic.
lib. 6. quia poterit hoc caſu vti opera alio-
rum & quia hoc operatur neceſſitas ſuper-
ueniens,

tientiens, ratione cuius multa permittuntur
alias prohibita vt reſpondet Panor. nu. 4. &
Vanti. n. 43.

30 Lege impeditur ne iudex fiat is qui Se-
natu motus eſt vt ait tex. in d. l. cum Præ-
tor. ff. de iudic. & in cap. infames 3. q. 7.
videlicet ob vitiũ vel turpitudinem ſuam
aut aliquod factum à lege reprobatũ prop-
ter quod de iure vel de facto illi infamia
irrogetur, cuiuſmodi multa exẽpla haben-
tur in d. cap. infames 2. nom. ſ porro &
ibi glo. & in l. 1. ff. de his qui notan. in-
fam. & in l. infamem ff. de pub. iudic. &
probat tex. in l. Caſſius ff. de Senato. l. eadẽ
ſ. 1. ff. ad legem Iul. repetun. nam ſi ob cau
ſam ſimilem ab obtento munere iudicandi
deijciendi ſunt, multo magis non admittẽ-
tur ad obtinendum vt inquit glo. poſt tex.
& ibi Io. de Platea in l. infamia C. de de-
curio. lib. 10. Inferunt Specular. de offic.
de leg. ſ. excipi poteſt. & Hoſtien. eod. tit.
ſ. cui poſſit delegare. Vanti. qui ſupra n.
48. & ſeqq. ad criminoſos, fures, ſacrile-
gos, inceſtuoſos, homicidas, periuros, rap-
tores, maleficos, adulteros, hæreticos, ſchiſ-
maticos, Iudæos, infideles, vſurarios, & alios
huiuſmodi quoniam tanquam infames, iu-
dices fieri prohibentur. Iudicare enim dig-
nitas eſt l. omnem honorem C. quando
prouoca. non eſt neceſ. infamibus autem
portæ dignitatum non patent cap. infami-
bus de reg. iur. lib. 6. l. 2. C. de dignit. lib. 12.

31 Sed ſi Princeps ex certa ſcientia conſcius
conditionis & qualitatis perſonæ cauſam
illi deleget, ſeu iudicem illum conſtituat,
tacite cum eo diſpenſare cenſetur, niſi de-
fectus à iure Diuino vel Naturali proue-
niat l. quidam conſulebant in fin. ff. de re
iudic. l. 2. ff. de iuriſd. omn. iudic. & ibi
DD. pro vt quando ex certa ſcientia con-
fert beneficium incapaci l. idem Vlpianus
ſ. 1. ff. de excuſat. tutor. Bart. in l. 2. C. ſi
ſeruus aut liber ad decurio. aſpira. lib. 10.
glo. & DD. in l. fin. C. ſi contra ius vel vti-
litat. pub. glo. in cap. ſtatutum in verb. *lit-
terarum*, de reſcrip. in 6. Deci. conſ. 614.
32 lib. 5. Anchar. conſ. 293. Et hoc caſu in du-
bio tutius eſt excipere contra reſcriptum
Principis de ſubreptione vel obreptione
ſeu defectu intentionis concedentis quam
diſputare an iudex iſte dignus & habilis ſit:
quia hoc inſtar ſacrilegij exiſtimatur l. diſ-
putare C. de crim. ſacrileg. illud autem ra-
tioni & iuri congruit cum talis præſumatur
mẽs Principis, qualis eſt mẽs legis, argumẽ
to l. digna vox C. de legib. l. ex imperfecto
C. de teſtam. legis ſi quando C. de inoffi.
teſtam.

Quæro an excommunicatus poſſit eſſe 33
iudex. Reſpondeo neq. in Eccleſiaſtico fo-
ro neq. etiam in ſeculari iudicem eſſe poſ-
ſe, rationẽ reddit Vanti. tit. de nullitat. ſen-
ten. ex defect. iuriſdicti. delegat. num. 61.
tum quia excommunicatus infamis eſt vt
in cap. infames 6. q. 1. tum quia ab vniuerſa
fidelium communione ſeparatus eſt cap.
pen. de ſenten. excom. hanc quoque poſte-
riorem rationem aſſignant Pater Suar. diſ-
put. 16. ſectio. 1. & Pater Vincen. Filliuci.
tom. 1. morali. qq. tractatio. 12. cap. 7. num.
168. & aliam ſubiungunt quia c. decerni-
mus de ſenten. ex com. in 6. repelluntur à
iudicio actor, patronus, & teſtis excommu-
nicati, ergo multo magis iudex.

Sed & quandoque detectum fuerit iudi- 34
cem ſiue Eccleſiaſticum ſiue ſecularem
de tempore delegationis vel proceſſus fuiſ-
ſe publice excõmunicatũ, geſta per ipſum
non valebunt, ſed vitio nullitatis laborabũt
cap. ad probandum & ibi claſſici omnes,
de re iudic. glo. in verb. *duraturis* in cap.
pia de exceptio. lib. 6. communem vocant
Suarez qui ſupra nu. 2. & Filliuc. loco ci-
tato num. 169. ob priuationem iuriſdictio-
nis. multis comprobat d. Vanti. num. 61.
& 62. Vbi ſubdit ſatis eſſe probare illum 35
ante ſententiã vel proceſſum excommuni-
catum fuiſſe; quia quo vſq. de abſolutione
conſtet, excommunicatus præſumitur cap.
ſicuti de ſenten. excom. c. propoſuit vbi
glo. in verb. *abſolutione*. de cleric. excom-
mun. & num. 63. declarat ad effectum vt 36
proceſſus non teneat, dici aliquem publice
excommunicatum ſubſequuta denuntia-
tione, vel declaratoria ſententia publice la-
ta vt voluit Anchar. cõſ. 189. & alij per Vã-
ti. relati. Et licet in d. cap. ad probandum 37
non fiat ſermo de ſeculari ſed de Eccle-

ſiaſtico

Digitized by Google

ſiaſtico iudice & ideo non videatur conclu-
dens quod geſta per iudicem ſecularem
publicè excommunicatũ nulla ſint, tamen
idem quod in Eccleſiaſtico, receptum eſt
communi conſenſu DD. ac conſuetudi-
ne in iudice ſeculari vt fatetur Filliuc. d. c.
7. num. 169. qui præterea confirmat ex iu-
38 re antiquo in d. pen. & vlt. 15. q. 6. vbi ſub-
diti excommunicati liberantur à iuramē-
to fidelitatis, quare etiã ipſi Superiores ex-
communicati priuati erunt iuriſdictione
cum hæc duo correlatiua ſint & alijs ratio-
nibus corroborat.

39 Si publicè excommunicatus eligatur
in iudicem, electio eſt nulla & irrita cap.
venerabilē & ibi glo. verb. *electus* & DD.
de electio. cap. vlt. de cleric. excõmun. mi-
niſtr. quamquam Filliuc. d. cap. 7. num.
172. & 173. multis fundat & docet quo ad
iudicem ſecularem probabilius videri non
eſſe irritam huiuſmodi electionem, ſed
irritandam.

40 Excommunicato æquiparatur relega-
tus ſiue bannitus cum à communione ciuiũ
ac beneficijs Reipublicæ ſeparatus exiſtat
& eorum quæ ciuilis iuris ſint incapax ſit
cap. domino guerrani in vſib. feudor. ſub
rubri. hic finitur conſtitutio. Bart. in l. ſi quis
41 arbitratur de ver. oblig. Quare non poterit
eſſe iudex neq. arbiter, Specul. in tit. de ar-
bitr. §. differtur. & ibi Ioan. Andre Vanti.
qui ſupra num. 65. vbi intelligit non poſſe
illum eſſe iudicem in territorio bannientis,
ſicut & ibi incapax eſt eorũ quæ iuris ciui-
lis ſunt, reputatur autem incapax quo ad
ſui commodum, nam quo ad onera & in
commoda remanet ciuis & capax vt decla
rat Bart. in l. tutela §. item ff. de capit. dimi-
nut.

42 Similiter in Cathalonia Calici. in tractat.
de pace & treuga dubi. 24. fol. mihi 93.
colu. 3. ad medi. à verſic. *Nec obſtat ratio.*
cum multis ſeqq. eiectum à pace & treuga
æquiparat excommunicato propter plures
effectus vtrique communes & præcipue
quia ſicut per excommunicationem ponũ-
tur excommunicati extra communionem
fidelium c. paſtoralis circa fin. de appellat.
cap. 1. de treug. & pac. ita etiam prædictus
eiectus ponitur extra tuitionem & commu
nionem pacis & treugæ, quia nullus de pa-
ce & treuga poteſt abſq. pœna fautoriæ ei-
dem infra pa. communicare vt idem au-
ctor antea ſcripſit in ſecundo dubio princi-
pali. Vnde ex ſupradictis infertur, quod iſte
eiectus in Cathalonia iudex eſſe minime
poterit.

Quæro de alia quæſtione circa lege pro- 43
hibitos iudicare. In cap. ſtatutũ de reſcrip.
lib. 6. iuncta clemen. & ſi principalis eod.
tit. prohibetur cauſas à ſede Apoſtolica vel
eius legato ſeu delegatis cõmitti alijs per-
ſonis quam in dignitate Eccleſiaſtica con-
ſtitutis aut perſonatum obtinentibus vel
Eccleſiarum cathedralium canonicis aut
vicario vel officiali Epiſcopi principali (non
autem foraneo) ſeu prioratus conuentua-
les (non clauſtrales) habentibus, cum tamē
contrarium ſit in alijs iudicibus ordinarijs
qui cauſas etiam ſimplicibus clericis dele-
gare poſſunt vt per glo. in d. cap. ſtatutum
in verb. *ſedis*. & glo. in verb. *legatorum*. in
clem. 1. de reſcrip. Quid igitur ſi à ſede A-
poſtolica cauſa commiſſa ſit Petro Cano-
nico, & idem poſt commiſſionis receptio-
nem canonicatum in alicuius fauorem
reſignet an eo caſu poſſit declarari & deci-
di cauſa per reſignantē, an vero per reſig-
natarium.

Quod non poſſit per reſignantem con- 44
ſtare primo videtur quia commiſſio vide-
tur realis facta cõtemplatione canonicatus
d. cap. ſtatutum. quia ceſſante ceſſare debet
delegatio cap. cũ ceſſante de appellat. Se-
cundo quia cauſæ Apoſtolicæ committũ-
tur canonicis ne Papa vili miniſtro repræ-
ſentetur, glo. in d. cap. ſtatutum. in verb. *cõ-
mittātur*. vbi cõmuniter DD. notant. quæ
ratio nedum militat in principio litis ſed
æque procedit in progreſſu & fine ipſius
cauſæ, vnde & idem ius dicendum videtur
argum. l. illud ff. ad leg. Aquil. Quaprop-
ter hanc ſententiã contra reſignantem te-
nuit Abb. in cap. quoniam Abbas num. 8.
de offic. delegat. Sed nihilominus contra-
ria opinio verior & cõmunis eſt vt ipſe re- 45
ſignans poſſit poſt renunciationem canoni-
catus de cauſa cognoſcere. quod tenuit

glo.

glo. in d. cap. ſtatutum in verb. *canonicô*. & ibi fere omnis ſchola DD. vt teſtatur Flamin. Pariſi. de reſignat. benefici. lib. 1. q. 11. num. 6. vbi eandem ipſe amplectitur & per totam quæſt. examinat. & antea communē protulit Deci. in d. c. quoniam Abbas nu. 56. quia cum d. cap. ſtatutum, requirat vt cauſæ committantur canonicis, videtur requirere canonicatū tempore commiſſionis; cum qualitas iuncta verbo, *intelligatur* ſecundum tempus verbi l. in delictis §. extraneus ff. de noxal. cū vulgat. & conſequēter ſufficit quod canonicatus ſemel tempore ſcilicet commiſſionis exiſtat licet poſtea deficiat l. in ſubſtitutione ff. de vulgar. & pupilla l. hæredi ff. ad Trebelli. nam in qualibet diſpoſitione ſpectatur initium cap. 1. de reſcrip. cap. ſi eo tempore cap. dudum de electio. l. fœminæ ff. de ſenator. l. cœcus

46 ff. de iudic. Nec obſtat primum contrariū argumentum quia fuit contemplatus canonicatus ad capacitatem ſeu habilitatē cōmiſſionis & ex eo magis conuincitur quia

47 quoties exprimitur in Commiſſione nomē proprium & dignitatis ſeu canonicatus, ſi nomen proprium præcedit, delegatio abſq. dubio dicitur perſonalis, imò & ſi nomen proprium ſubſequatur, idem tenuerint multi, vt comprobat vtrunque Pariſi. d. q.

48 11. num. 12. & 13. quamquam illud liquet quod ſi vnum duntaxat nomen in commiſſione exprimatur, ſi iſtud ſit dignitatis, mortuo delegato cauſa ad ſucceſſorem in dignitate tranſit, ſi autem ſit proprium, extinguitur morte delegatio ſecundum communem DD. diſtinctionem vt idem auctor poſt alios declarat num. 16. &. late per Deci. in d. cap. quoniam Abbas n. 13.

Non etiam obſtat ſecundum contrariū

49 ex ſupra allegatis & quia Imol. in d. clem. & ſi principalis, aſſerit quod ratio illa ne, Papa vili miniſtro repræſentetur, non videtur finalis ſed impulſiua, ita vt finalis ſit quia conſtituti in dignitate ſeu canonicatu præſumuntur periti & honeſtiores argumento cap. cum in cunctis de electio.

50 Quæro vtrum laicis poſſint cauſæ Eccleſiaſticæ delegari. & dico, quod Papa poteſt cauſas laico ſiue ciuiles ſiue criminales ſiue ſpirituales delegare; Epiſcopus vero ſolum mœrè ciuiles & pecuniarias, non autem criminales nec ſpirituales, glo. in verb. *non præſumant*. Panor. num. 4. Felin. num. 1. in c. decernimus de iudic. & de Papa probat etiam Petr. Cenedo practic. qq. q. 4. num. 4. Paz in praxi tom. 2. prælud. 2. ex num. 2. Genuenſ. in prax. Archiepiſcop. cap. 72. ad fin. & de Epiſcopo tradit quoque Speculat. tit. de delegato §. nunc videndum. verſi.

40. Sic glo. in verb. *laico* in ca. bene quidē 51

96. diſt. ait Epiſcopum non poſſe demandare laico poteſtatem excommunicandi, Papam vero poſſe. & tenent ita DD. vt teſtatur Panor. in d. cap. decernimus num.

5. Sed contra Epiſcopum circa dd. cauſas 52

ciuiles & pecuniarias obſtare videtur tex. in cap. ſignificaſti de for. compet. vbi in iudicē laicum clericus etiam de licētia Epiſcopi conſentire non poteſt, reſpondet tamē Panor. in d. cap. decernimus, hoc intelligi quando clericus vult iuriſdictionem iudicis laici prorogare, nos vero loquimur quādo Epiſcopus vult delegare. primum fieri non poteſt quia in prorogatione iudex iudicaret iure proprio atque ſi contingeret appellari, appellaretur ad Superiorem laicum. ſecundum fieri poteſt quia delegatus iudicat non iure ſuo ſed delegantis cap. cum olim Abbas de offic. deleg. l. 1. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſdi. & à delegato appellatur ad delegantem cap. fi. de ſenten. & re iudic. & ſic hoc vltimo caſu clericus iudicatur iudicio Prælatorum: in primo vero caſu iudicatur iudicio laicorum.

Concluſionem prædictam quod Epiſco-

pus poſſit cauſas mœrè ciuiles laicis delega- 53

re limitat Philip. Franc. in cap. quanto de conſuetud. vt obtineat tantum quando non inueniūtur clerici idonei quibus cauſæ iſtæ committantur. allegat cap. relatum ne cleric. vel monac. & cap. inter quatuor de religioſ. domib. ſed Panor. in d. cap. decerni-

mus num. 5. ait textus illos non probare & 54

communiter DD. modernos tenere contra Francum dicendo illud eſſe æquum, non tamen neceſſarium, maximè ſi comitatur nudus articulus argumētō eius quod

nota

notat glo.in verb.*ideò*.& Archidiac.in cap.
55 ſtatutum §.1.de reſcrip. in 6. At Felin. in
d. cap. decernimus, num. 1. prælibatam
concluſionem de Epiſcopo traditam limi-
tat poſt Areti. & Archidi. vt non procedat
quado partes cõtradicerẽt & offerrent cle
ricum idoneum cui cauſa committi poſſet.
ſecundo limitat vt locum habeat in vna vel
altera cauſa,non vero ſi Epiſcopus faceret
laicum delegatum ad vniuerſitatem cauſa-
rum propter tex.& ibi Bald.in l. parabolá
C.de Epiſc.& cleric.

56 Suſcitat quoque Felin in d. c. decerni-
mus num.8. dubium vtrum cauſam ſpiri-
tualem poſſit ſaltem Epiſcopus laico,& cle-
rico ſimul committere & quãuis videatur
dicendum poſſe,argumento tex.in l. ſi cõ-
munem ff. quemad. ſeruitut amittan. vbi
habens fundum communem cum pupillo,
gaudet quo ad præſcriptionem priuilegio
quo vtitur pupillus propter communionẽ:
tamen poſt Anton. de Butrio, Hoſt.en.&
alios concludit quod non poteſt, cum lai-
cus ſit ſpiritualium incapax argum.ẽto tex.
in c. Maſſana delecti. & in c. cauſam quæ
de præſcrip.

57 Deducit etiam in cõtrouerſiam Panor.
in d. c. decernimus,num.15.nec non Col-
lectari.in eodem tex.vtrum ſaltem clerico
coniugato poſſit Epiſcopus cauſam crimi-
nalem clerici cõmittere & licet videretur
aſſerendum poſſe,cum clericus coniugatus
diſpenſatiue poſſit beneficium Eccleſiaſti-
cũ obtinere,vt not.in cap. Ioannes de cle-
ric.coniug.tamen reſolutiuè negatiuè & ex
tendit Panor. etiam ſi clericus cuius cauſa
58 agitur, conſentiat: quia clericus coniuga-
tus dici poteſt ſecularis ſub regula clerico-
rum non degens & non differt à laicis niſi
in duobus de quibus in cap.vnic. de cleric.
coniugat.lib.6. quod capitulum etiam ho-
die reperitur limitatum & reſtrictum per
Concil. Trid. ſeſſ.23. decret. de reforma-
tio.c.6.& late declaratur per Couar.practi.
qq.cap. 31.numero 7. 8. & 9. & Aloyſi.
Ricci. in praxi clericorum dec. 106. &
107.

Quarto an laicus poſſit eſſe vicarius Epiſ-
59 copi. Dic quod non. ita tenent in d. cap.
decernimus,Panor.num. 12 Felin.num. 6.
Deci.num. 15.Ripa num. 116.Couar.plu-
res referens in cap. alma mater par. 1. §.
11.num. 3. de ſenten. excom. Rebuf. in
praxi tit.de vicarijs Epiſcopi nu.35.Alpõſ.
Hoieda de benef. 2.par.cap.10.num. 11.
Maiol. de irregular.lib.1.cap.31.num. 11.
Ioã. Segura Daualos in director.iudic.Ec-
cleſ fori 1.par cap.11. Selua de benefic.2.
par.quæſt.23. num. 7. allegant ad hoc tex.
in ca. in noua 16.q.7.& notatur etiam in
cap. contingit de arbitr. in c. vnic. de ſyn-
dic. & actor. in c. ſuam de offic.vicar.in ca.
perlectis 25. diſt. & in c.2.de offic. vicar.li.
6. Rationem aſſignãnt DD. quia vicarius 60
Epiſcopi habet iuriſdictionem ordinariam
in ſpiritualibus vt not. in d.c.ſuam & in d.
cap.2. de offic.vicar.lib.6. & quia vicarius
Epiſcopi ſicut & Epiſcopus procedit cõtra
contumaces per excommunicationis ſen-
tentiam c.corripiantur 24.quæſt.3.c. cum
non ab homine.ibi: *cum Eccleſia nõ habeat
vltra quid faciat*. de iudic. Concili. Trid.
ſeſſ.25.cap.3.& ideo excommunicatio di-
citur mucro Epiſcopi in c.viſis 16.quæſt.2. 61
& tamen laicus non eſt capax iuriſdictio-
nis illius ad quam excommunicatio perti-
net, poteſtas enim excommunicandi eſt iu
riſdictio ſpiritualis cum ad claues Eccleſiæ
pertineat ca. nemo contemnat 11. quæſt.
3. c. cum inter vos de conſuet. cap. fin. de
pœn.Couar.vbi ſupra num. 3.Neque cleri 62
cus coniugatus ſecundum prædictos DD.
poterit eſſe vicarius Epiſcopi,cum non gau
deat priuilegio Eccleſiaſtico niſi in duobus
de quibus in c.vn.de cleric. coniug. lib. 6.
iuncto hodie Concil. Trid. ſeſſ. 23. decret.
de refor.cap.6.At quamuis laicus non poſ-
ſit eſſe vicarius Epiſcopi poterit tamen eſſe 63
aſſeſſor Epiſcopi & iudicis Eccleſiaſtici,Pa-
lati.Rub.in repetitio. rubricæ de donation.
int.§.7. nu.7.Camil.Borrel.in Regia Ara-
gon.§. 2. glo. 1.num. 85. cuius dicti quod
commune DD.etiam in ſpiritualibus ap-
pellant, rationem reddunt Marta de iuriſ-
dictio. par.4.centur.2.caſu 174. num. 3.
& 10.& Auguſtin.Morla in empor.iur. tit.
2. quæſt. 6.num. 19.& 20.quia iure com-
muni officium aſſeſſoris eſt duntaxat con-

ſulere

ſidere & non habet votum deciſiuum ſubdit Paul. Piaſeci. in prax. Epiſcopali par. 2. c. 4. artic. 1. num. 17. & 18. poſſe quidem laicum in cauſis ſpiritualibus eſſe aſſeſſorē, ſed de honeſtate potius adhibendum clericum, ſi idoneus habeatur.

64 Sane ſi Epiſcopus habeat temporalem iuriſdictionem in loco, bene poterit vicariū laicum in temporalibus conſtituere vt in c. fin. ne cleric. vel mona. lib. 6. Imò ſi cauſa eſt criminalis & ſanguinis & non concernit perſonas clericorum, docet Panor. in d. c. decernimus num. 7. teneri Epiſcopum, qui habet in loco temporalem iuriſdictionem, laicis dictam cauſam delegare: ſi vero eſt criminalis cauſa & nō ſanguinis vel eſt ciuilis & temporalis, non tamen tangit clericum vel Eccleſiam, ſubdit Panor. ſatis honeſtum eſſe vt Epiſcopus deleget ſeu committat laicis argum. tex. in c. te quidem 11. quæſt. 1. poſſe tamen cognoſcere ſi velit, & valere iudicium argum. tex. in c.
65 Romana §. debet de appella. lib. 6. & in c. in Archiepiſcopatu de raptorib. Eadem ratione reſoluit Panorm. num. 8. prælatum de honeſtate non debere ſuſcipere delegationes cauſarū laicorum à iudicibus ſecularibus argum. tex. in d. ca. te quidem. quia non debent clerici forenſium cauſarum diſceptatores eſſe l. conſulta diualia C. de teſtam. c. cum ad verum 96. diſt. ſi tamen ſuſcipiant, valere iudicium & declarat Panor. niſi cauſæ deciſio concerneret bonum totius Reipublicæ Chriſtianæ vt in d. c. in Archiepiſcopatu, quia tunc omnes clerici debent eſſe ſoliciti argūm. tex. in c. 1. de homicid. li. 6. & ita intelligit Panor. tex. in c. ſæpè 23. q. 8.

66 In Cathalonia clericus non poteſt eſſe aſſeſſor laicæ poteſtatis ſeu laici officialis vt Vicarij vel Baiuli vt ſanxit Alphonſ. 3. in pragmatica directa ſingulis officialibus anni 1328. quod eſt c. 4. tit. *de coſas prohibidas als clergues* in 2. vol. conſtitut. & in pragmatica anni 1341. quod eſt c. 8. d. titul. Sunt & in hoc articulo conſtitutiones 1. & 2. eodem tit. in 1. vol. conſtit quæ tamen ſunt antiquiores dictis pragmaticis. Habet autem aſſeſſor in Cathalonia iuriſdictionem & votum deciſiuum vt alibi late ſcripſi & colligitur ex verbis dic. prag. anni 1328. Iure communi Priceps laicus poteſt 67
habere Eccleſiaſticum pro ſuo conſiliario & Eccleſiaſtici poſſunt eſſe conſiliarij Principum etiam in criminalibus, ad. notata per Marta de iuriſdictio. p. 4. centu. 2. caſu 174. n. 5. & 6.

Lege quoque Municipali Cathaloniæ ni- 68
mirum Conſtitutio. 20. tit. *de coſas prohibidas als officials* in 1. vol. conſtit. Regij Senatores ſiue Doctores Regiæ Audientiæ non poſſunt ſuſcipere commiſſiones cauſarum Eccleſiaſticarum vel Baronum, ſiue ciuiles ſiue criminales illæ ſint neque poſſunt fieri aſſeſſores Baronum vel Prælatorū niſi aliter viſum fuerit Locumtenenti Generali ſuæ Maieſtatis ſeu de licētia illius & hoc iure vtimur.

Moribus legæ roboratis iudices eſſe pro- 69
hibentur fœminæ: nam ab omnibus officijs ciuilibus & publicis regulariter remotæ ſunt & præcipuè ab officio iudicandi l. fœminæ ff. de reg. iur. d. l. cum prætor ff. de iudic. c. mulierum 33. q. 5. neque arbitrix fœmina eſſe poteſt l. fin. C. de arbitr. cap. dilectus eod. tit. ratio prohibitionis eſt ne contra pudicitiam ſexui naturaliter congruentem in publico eſſe & officia virilia tractare mulieres videantur l. 1. §. ſexum ff. de poſtulan. Item quia facile deceptioni expoſitæ ſunt ob ſexus & conſilij infirmita- 70
tem l. 2. §. pen. ff. ad Sen. Vellei. l. ſi mulier C. eod. c. ex parte de priuil. & nimis miſericordes ex Ariſtot. 9. de animal. & nimis credulæ ex Ouid. in epiſto. ad Leandr. vt has & alias cauſas cumulat Petr. Gregor. in ſyntag. iur. par. 3. lib. 47. c. 11. Sic refert 71
Lamprid. in Heliogabalo, ab hoc Imperatore olim permiſſum fuiſſe matronis Romanis in colle Quirinali habere ſenaculū, cumq. ibi Senatusconſulta quædam ridicula facta fuiſſent de legibus matronalibus, qua veſte, modo, & ornatu deberent incedere, fuiſſe ſublatum: cautūq. poſt mortem eiuſdem Imperatoris ne vnquam mulier Senatum ingrederetur vtque inferis eius caput deuoueretur, per quem id eſſet factū. Aliquando tamē diſpenſatiue cauſas

etiam 72

etiam ſpirituales fœminis demãdatas eſſe
cõſtat vt in ca. Mœnam 2.q.5 vbi Pap. cõ-
mittit arbitrio Reginæ Francorum purga-
tionem infamiæ quam de ſimonia quidam
de ſimonia quidam Epiſcopus patiebatur.
& per glo. in cap. 1. in ver. *mulieres* 15.q. 1.
glo. in cap. dilecti de arbitr. Deci. in d.l. fœ-
minæ. Bart. in l. vni. C. de mulieribus & in
73 quo loco li. 10. Iure quoque hæreditario
fœminæ ſuccedere poſſunt in iuriſdictione
& illam etiam per ſe ipſas exercere, & ſen-
tentias ferre Hoſtien. Imol. & Panorm. in
d.c. dilecti. Angel. & Caſtrenſ. in d.l. cũ præ-
tor. Deci. in d.l. fœminæ. Alex. conſ. 1. & cõſ.
24. li. 5. Deci. conſ. 32. lib. 1. & conſ. 413. li.
3. Vanti. de nullitat. ſenten. ex defect. iuriſ-
74 dic. delegat. num. 73. Notatu dignum eſt
quod cecinit Sibylla Eritręa, vt meminit
Strabo li. 16. ruinæ poſtremæ ſecul. & An-
tichriſti proximè venturi ſignum fore vnius
viduæ imperium & dominationem.

Præterea moribus iudices fieri prohibẽ-
75 tur ſerui d.l. cum prætor ff. de iudic. ratio
nõ eſt incognita, quia quo ad ius Ciuile per-
tinet, ſerui pro mortuis habentur l. quod at-
tinet ff. de reg. iur. l. ſeruus C. de iudic. ca. 2.
3.q.7. Si tamen pro liberis reputarentur,
ob communem errorem & publicam vti-
litatem geſta per eos ſuſtinerentur l. Bar-
barius ff. de offic. prætor. & ibi DD. quod
non ſolum procedit in iudice ordinario; ſed
etiam in ſimplici delegato ex identitate ra-
tionis per tex. in l. 2. C. de ſenten. vt eſt com-
munis DD. ſententia ſecundum Felin. in c.
dilecta & in cap. ſuſcitata de reſcrip. & no-
tat Vanti. vbi ſupra n. 75. nam communis
76 error facit ius, ſicque matrimonium co-
ram parocho putatiuo & geſta à notario
putatiuo qui communi errore parochus &
notarius reſpectiue putabantur, valida eſſe
multis probat Marc. Antõ. Genuẽſ. in prax.
Archiepiſcop. c. 50. n. 3. & 4. Et acta per tu-
77 torem illegitimum qui communiter legi-
time adminiſtrare exiſtimabatur, memi-
nit Cancer. var. parte 2. c. 8. de iuramento
numero 125. & 126. fuiſſe iudicatum in
noſtra Regia Audientia ſubſiſtere. Eſt
78 tamen grauis concertatiõ DD. an ad hoc
vt communis error faciat ius, & geſta

ante detectum errorem non ſint retractã-
da; non ſolum requiratur quaſi poſſeſſio, ſed
etiam titulus ſine auctoritate Superioris, li-
cet poſtea detegatur alius defectus. & ma-
ior pars DD. cenſuit vtrũq; requiri, & quaſi
poſſeſſionem, & titulum ſine Superioris au-
ctoritate: ſunt tamen grauiſſimi ſcriptores
tenentes ſufficere quaſi poſſeſſionem ſine
titulo. vtriuſque opinionis DD. recenſet
Genuenſ. d. capite 50. numero 3. Ad ſer- 79
uos pertinent artifices viles qui determina-
tam quandam habent ſeruitutẽ vt ait Ari-
ſtot. li. 1. polit. & ideo gubernacula Reipu-
blicæ ex probis moribus illis non deferun-
tur, vt docet Petr. Gregor. in ſyntag. iur. p.
3. li. 47. c. 11. n. 19. ſic in hac ciuitate inſig-
ni Barcinonæ carnifices & tibicines in poſ-
ſunt eſſe conſiliarij Reipublicæ.

Monachi quoque & religioſi iudices eſſe 80
non poſſunt neq. arbitri ſaltem ſine licentia
Superioris, late Stephan. Gratian. deciſ. 64.
à num. 8. & diſceptati. forenſ. tom. 1. c. 123.
ex n. 1. ad n. 10. Æmil. Verall. deciſ. 174. p.
1. Guid. Pap. quęſt. 563. num. 1. Pater San-
chez oper. moral. tom. 2. lib. 6. cap. 13. num.
85. vbi vltra licentiam Superioris exigit vti-
litatem monaſterij. Ioan. Segur. Daualos in
director. iudic. Eccleſ. for. par. 1. cap. 12. nã
quo ad ſecularia pro mortuis habentur &
ſunt à cætu ſecularium penitus ſegregati
can. placuit 2. nomi. 16.q. 1. cap. ex parte de
accuſatio. cap. vnic. de ſyndic. & actor. Van-
ti. de nullitat. ſenten. ex defec. iuriſdic. dele-
gat. num. 76. Et mulieribus illos adæqua- 81
uit glo. in l. 1. ſ. ſexum ff. de poſtulan. & ſer-
uis eos iura æquiparant; ita vt de vno ad
alium valeat argumentum vt per glo. in au-
th. cauſa quæ C. de ſacroſ. Eccleſ. notat In-
nocen. in. ca. cum olim. de priuil. Ideoque 82
neq. monachi poſũt eſſe exequutores teſta-
mentorũ ſaltem ſine Superioris licentia c.
2. de teſtã. in 6. clem. 1. eod. tit. profuſe Co-
uar. in c. tua nobis 17. n. 1. & 2. de teſtamẽ.
Ceual. commun. contr. commun. quæſt.
404 Gratian. dic. capite 123. ex n. 1. Et
quod religioſus nõ poſſit ſe intromittere in 83
iudicialibus abſq. cõſẽſu ſui Superioris pro
bat tex. in clemẽti. religioſus de procurator.
& in can. monachi 16. quæſtione 1. & ita in

Rotā deciſum refert Verall.d. decſ. 174. num.2. Quod autem religioſus non poſſit eſſe iudex vel arbiter neque per conſequēs poſſit ipſi cauſa committi ſeu delegari, arctius procedit in fratribus ordinis minorum per tex. in clem. exiui de paradiſo de verbor. ſignif. Gratian. dict. deciſione 64.numero 10.Becc.conſilio 40.n.1.& 5. vbi ait iſtos neq.cū Superioris licentia & coſſenſu arbitrari poſſe.

84

85 Poſſunt quidem monachis aut religioſis ex certa ſcientia Papæ delegari cauſæ, expreſſo nomine monachatus ſeu religionis vt in capite cum olim 2. nominis poſt princ. & ibi glo.in verb.*Monachi*, & Innocen.& cæteri DD. de priuileg. Poſſunt quoque

86 Prioribus mendicātium, etiam fratrū minorum,ac Prioribus perpetuis conuentualibus cauſæ committi,quia veniunt appellatione prælatorum vt eſt glo.in clem. dud ū, in verb.*non habetur*,& ibi Cardin. in verb. *ſtatuimus*. de ſepult. & in clem. 1. in verb, *prælatum*.de electi.Felin. in cap. cum olim in pri.de maior.& obed.Vanti.vbi ſupra n. 80.& 81.qui contrarium dicit in monachis habentibus officia aut ſimplices adminiſtrationes vt ſunt ſacriſtæ, cuſtodes, came-

87 rarij,& ſimiles.Sane monachos adminiſtrationem habentes poſſe eſſe iudices tenuit Guid.Pap.d.q.563.num.1.quod cum eis concedatur adminiſtratio & per conſequēs conuerſatio & frequentatio cum laicis & in cauſis ſecularibus,multo magis iudicare

88 in cauſis ſpiritualibus & laicis præſidere. Et idem Vanti.num. 82. docuit valere cōmiſſionem,ſi cauſa committatur monacho in catedrali adminiſtrationem vel officium

89 habenti. Imò ſimplicem monachum poſſe creari officialē & deputari Locūtenentē ab Epiſcopo & ſententias per ipſum latas valere,tenuerūt ſecundum quandā æquitatem multi ad tradita per ipsū Vanti.n.83.& optime per Ioan.Segur.Daual.in director.iudic.Eccle.for.par.1.c.12.latiſſimè Sāchez d.c.13.n.88.

90 Dubiū reliquū eſt an licet monachus nō poſſit iudex eſſe, ſi tamen ſententiam tulerit,valida ſit. vtraque opinio & affirmatiuā & negatiua cōmunis eſt:verior tamē negatiua,vt conſtat ex traditis per Grati.diſcep. forenſ.tom.1.cap.123.ex num.1. ad num. 10.& deciſ.64.num.10.&.11.Verall.deciſ.174.par.1.vbi refert Rotā in vna Barcinonenſi anniuerſariorum coram domino Reomano ſub anno 1555. tenuiſſe monachum nō poſſe eſſe iudicem compulſorialem & ſi compulſet,facere acta nulla & nō legitime extracta, etiam ſi pars fuiſſet præſens nihil opponendo, cum religioſus non poſſit ſe intromittere in iudicialibus. confirmant Hieron. Ceuall. dict. quæſt. 404. & Didac. Couar.in d.ca.tua nobis de teſtā.

num.2.Nec facit quod valeant geſta per militem licet ipſe non poſſit eſſe procurator l. filiusfam.§. veterani ff. de procurat. pro vt etiam clerici inſtrumenta valent licet non poſſit eſſe tabellio ſecundum Ioan. Andre.in ca.ſicut ne cleri.vel monac. quia vt reſpondet Gratian.d.ca.123.num. 8. in monachis prohibitio eſt magis ſtricta. Pla- 91

ne ſi communi errore monachus reputabatur legitimus iudex exiſtimantibus omnibus eum ex licentia Abbatis vel Epiſcopi cauſas definire & iudicare, docuit Guid. Pap.d.quæſt.563.num.2.valere ſentētiam argumento l. Barbarius ff. de offic. prætor. eſt tamen animaduertendum vt dicatur monachus ſine licentia Abbatis aut Superioris iudicare,ſufficere non apparere de licētia,cū negatiua iſta quod monachus ſine licētia Superioris iudicauerit, probetur ex inſpectione actorū Deci.cōſ.424.n. 19.& in ſpecie Bec.cōſ.40.n.2.& Gratia.dec.64. n.12. 92

93

Quæro an dominus iuriſdictionis ſi pro adminiſtratione iuſtitiæ ad aliquot tempus conſtituerit iudicē,poſſit illū ſine iuſta cauſa ante finitum tēpus ab officio remouere. Concluſio prima ſit. Barones & domini iuriſdictionū inferiores à Principe minime poſſunt.ita probāt Bouadil.in politic.tom.1 lib.2.cap.16.n.155.& 156.Couar.in cap.9 practi.n.4.Gratia.diſcep.forēſ.ro.1.c.167. n.28.40.&41.Meno.de arbi.q.55.in addi. n.5. qui duo poſteriores declarant vt etiā ſi dominus iuriſdictionis habeat facultatem eligēdi pro vt ſibi videbitur, non poſſit ſine cauſa remouere officiales per eū deputatos 94

95

Can-

Cancer.var.p.3.cap. 12. num. 190. Ioan.
Gutier.de iuram.confir.par.1.cap.58. nu.
19 Maſtril.de magiſtratib. cap. 27. num.
41.Caſtillo de tertijs cap.41. num. 23. qui
duo poſteriores DD.addunt quod ſi domi-
ni reuocarent,tenerentur ad omnia damna
tam in foro conſcientiæ quam in foro con-
96 tentioſo. Magis procedit concluſio in illis
iudicibus, qui ex Regio priuilegio vel ex
contractu per Vniuerſitatem eliguntur, &
per dominum confirmantur vt late cōpro-
bat Io Petr. Fontanell.de pact. nupti. to. 1.
clauſ.4.glo.10.par.1.num. 144.adde Gra-
tian.d.cap.167.num.30. & 31. qui aſſerit
neque Principem poſſe ſine cauſa officiali
tollere officium quod ei ex contractu con-
ceſſit, cum etiam Princeps ligetur ex con-
97 tractu l.digna vox ca.de legib. Imò etiam ſi
creatus foret iudex durāte beneplacito do-
mini iuriſdictionis creantis, ſiue ad libitum
concedentis officium, neque tunc poterit
per eum ſine cauſa legitima reuocari, fuſe
Guillel.Benedic.in cap.Raynutius,verbo,
duas habens filias, nu. 36. de teſtam.Boer.
deciſ.149.Cancer.vari.par.3.cap.12.num.
191.Fontanell.d.glo. 10.par.1.ex nu.145.
præſertim num.150.vbi inquit omnes fere
concordare quod reuocatio beneplaciti re-
quirit cauſæ cognitionē & ita in Regia Au-
dien ia deciſum fuiſſe adde Gratian.d.cap.
167.num.15.cum.3.ſeqq.vbi quòd bene-
placitum eo caſu intelligitur de voluntate
iuſtificata & num.47.& 48. vbi quod con-
ceſſio ad beneplacitum dicto caſu dicitur
perpetua & beneplacitum ſignificat arbi-
trium boni viri qui ſine iuſta cauſa non au-
98 fert conceſſionem. Sed & ſi ſimpliciter cō-
ſtitutus fuerit iudex in officio iudicandi,nō
poterit ſine iuſta cauſa amoueri, Ioan. Bo-
logner.conſ.2.& 3. Ceuall. commun.con-
tra commun.quæſt.425. numero 19. Can-
99 cer.dic.capite 12. numero 192. Illud cla-
rum eſt iudicem à Rege electum &
prouiſum non poſſe per alium Magiſtra-
tum ab officio amoueri Roman. conſilio
115.vbi ait officialem à Rege electum nō
poſſe per proregem tolli. Cancer. par. 2.
capite 2. numero 170. in noua editiō. Ma-
ranta in ſpecul. 4 parte diſt. 5. num. 10.

Secunda concluſio. An Princeps iudicē 100
quem poſuit ordinarium poſſit ſine cauſa
legitima reuocare, controuerſia DD. eſt
vt conſtat ex Ario Pinelo ad rubric. C. de
reſcind.vendit. parte 1. capite 2. numero
30.ſiue 31. in verſic. *Ex eiſdem*. vbi DD.
refert & negatiuam tuetur & tenet. & ex
Bouadil.in dic.capite 16. numero 155. vbi
quoque pro vtraque ſententia allegat.& ex
Cāncerio dic. capite 12 num. 196. & ſeqq.
vbi etiam negatiuam defendit & veram
cenſet. & ex Gratian.dic.cap.167.numero
40.& numero 49.& ſeqq.vbi tamen aſſerit
in Principe ſufficere cauſam motiuam, in
hoc autem valde eum animaduertere de-
bere ne aliquem abſque legitima cauſa
ſpoliet vel cum alterius detrimento quic-
quam alteri concedat. Sed prædicta nega- 101
tiua opinio etiam ſi Princeps in conceſſione
officij adiecerit clauſulam, durante bene-
placito ipſius, vel durante mæra ac libera
voluntate eius communis eſt ſaltem in Ca-
thalonia in officijs iudicum ordinariorum,
quę per conſtitutiones huius Principatus
creata ſunt, vt late proſequuntur Calici.in
extragrauator.curiar.capite 7.numer. 106
& 107. Anton.Oliba in viat alium namq.
capite 4. numero 49. de iur. fiſc Cancer.
var.par.3.capit.1.numero 99.cum 2.ſeqq.
& capite 12. numero 202. Fontanell.
de pact.nu.tomo 1.clauſ.4.gloſ.10. par. 1.
numero 146.& ſeqq. Nam neque Princi- 102
pi licet afficere aliquē ignominia ſine cauſa
vt notant Ioā. Andre. Georgi.allegatio.46.
n.47.& alij citati per Cācer.d.c.12.n.198.
vbi nu. 201.reſpondet ad illud quod in ore
omnium circumfertur, in Principe ſemper
cauſam præſumi.& Arias Pinel. vbi ſupra
reſpondet ad argumentum quo multi 103
vtuntur de beneficijs ad officia. Conducit
quoq. quod ſpoliatus etiā auctoritate Prin-
cipis, eſt ante omnia reſtituēdus,quādo cau
ſa nō cognita ſpoliatio procedit Capici.dec.
69.n.14. Menoc.conſ.104 n.74.li.1.& de
recu.poſſeſſ.reme.8. n.74. Imò Caſtillo de 104
tertijs c.41.n.22. innumeris de more allega
tis DD. veriorē & magis cōmunē opinionē
eſſe aſſerit magiſtrat⁹ & officiales quoſcūq.
à Regib⁹ & principib⁹ creatos ſiue perpetuos

Digitized by Google

ſiue temporales nō poſſe ab eis niſi ex iuſta & vrgēti cauſa reuocari ſiue gratis ſiue pecunia mediante atque etiam ſi ad beneplacitum & cum clauſula *quoad placuerit* ſiue ob benemerita & ſeruitia præterita conſtituti fuerint & addit quod ſi ex cauſa publicæ vtilitatis ſine culpa officialis auferri hæc officia contigerit, debet acceptum

105 reſtitui. Quæ autem cauſæ legitimæ ſint ac iuſtæ ad iudicem ab officio remouendum tradunt Menoch. de arbitrar. quæſt. 55. in addit. lib. 1. Gratia diſcep. forenſ. cap. 167. num. 53. Fontanel. d. gl. 7. 10. par. 1. numero

106 144. Et an priuatus officio iudex poſſit iterum ad illud admitti, lo. de Plate. in l. ſplendioris c. de diuerſ. offic. lib. 11. Bouadil. in polit. tom. 2. lib. 5. cap. 1. numero 197. Paris de Pute. de ſynd. verbo, *iudices*, in pri. & num. 1. Tiraquel de pœn. temper. cauſ. 58. verſ. 6. num. 7. & ſeq. Suarez allegat. 12. Gabri. Berar. in ſpecul. viſit. cap. 26. à num. 56. vſq. ad num. 60. vbi poſt Cancer. & Fontanell. quid in Cathalonia refert & explicat.

107 Illud quoque prætereundum non eſt quod obſeruat Maſtril. de magiſtratib. cap. 27. num. 32. non ſolum non poſſe abſq; iuſta cauſa officij cōceſſionem reuocari, ſed etiã nec minui.

108 Locumtenentem iudicis ordinarij reuocari poſſe ab ipſo iudice ordinario ſubſtitute, pro libito voluntatis, licet ſi ſine cauſa legitima reuocetur, iudex eum reuocans peccet & ad intereſſe conueniri poſſit; docuerunt Hieronym. Portol. ad Mol n. in verbo *iudex*. num. 78. Auil. in c. 1. Prætor. in verb. *fiel* num. 42. Bened. in cap. Raynuntius in verb. *duas habens filias*. num. 37. de teſtament. Sed contrarium docet & firmat Caſtillo d. cap. 41. nu. 26. vbi etiam quod Vicarius Epiſcopi non poteſt ſine cauſa reuocari, tenet.

109 Iudici delegato poteſt delegans cauſam adimere & alij committere, tam ante litē conteſtatam quã poſt; & ſine cauſa, cauſæve cognitione vt notant Solſona in ſtilo capibreuiandi fol. mihi 38. pag. 1. n. 2. qui loquitur de domino directo qui aſſignauit iudicem emphytheotæ ſuo, & dō Acaſ. de Ripoll vari. reſol. c. 7. n. 442. & ſeq. Cē ſuit hoc Calici. in vſatic. placitum iudicatum nu 13. vbi verba facit de domino Caſtri qui aſſignauit iudicem inter ſe & vaſſallum ſuum, & tenet ordinarium poſſe auferre cauſã ſuo delegato & ſibi retinere vel alij cōmittere, tam ante litem conteſtatam, quam poſt & ſine cauſa vel cum cauſa atque ſimiliter dominum Caſtri mutare poſſe dictum iudicē ab eo aſſignatum inter ſe & vaſſallum ſuũ & ita indiſtinctè dicit intelligendum tex. in l iudicium ſoluitur ff. de iudic. Eandem ſēntentiam ſequitur Marquil. in vſatic. de omnibus namque cōmunibus cauſis. poſt quæſtio. 24. in verſic. *quæro nunquid dominus*.

Sed & dominus Rex vel Poteſtas poteſt ordinarium ſuum vetare ne in aliqua cauſa procedat, & ſic quoque dominus Caſtri poteſt baiulo ſuo inhibere ne in aliqua cauſa ius dicat 5. & iudicare in authen. de defenſor. ciuitat. d. l. iudicium ſoluitur. cap. veſtrum de appellat. Albert. Brun. conſ. 92. vol. 1. Auil. in cap. 1. Prætor. in glo. *fiel*. n. 42. ante fin. Cancer. var. p. 3. c. 13. ex n. 275. vbi rationē aſſignat, quia quilibet auctoritati ſuorũ officialiũ derogare poteſt & tamē à n. 268. contrariũ docet quando dominus iuriſdictionis ex conuētione cũ ſubditis inita teneretur eis deputare aliquē officialē pro exercitio iuriſdictionis & verba conuētionis repugnarent. Sane delegatus Principis ſubdelegando non poteſt à ſubdelegato cauſam auocare quando ſubdelegatus incepit procedere, niſi adſit clauſula auocandi in qualibet parte litis c. quamuis 6. cap. ſi delegatus 7. de offic. delegat. in 6. Gratianus diſcep. forens. tom. 1. capite 92. n. 8. 110 111

Licet poſſit dominus iuriſdictionis ſuo ordinario vel delegato cauſam adimere, debet tamen liquido & clare de voluntate eius conſtare, cum hoc non præſumatur. ſic Gratian. deciſ. 209. numero 3. & 4. aſſerit quamuis auocare poſſit Papa cauſam pendentē coram ordinario vel delegato, capite vt noſtrum de appellatio. capite paſtoralis, 5. præterea de offic. deleg. non tamen præſumi velle facere talem auocationem, niſi de prædictis fuerit facta mentio, præſertim cum ex huiuſmodi 112

auoca-

Digitized by Google

auocatione fiat iniuria prioribus iudicibus.

113 Falſum tamen eſt quod ſcribit Gui..Pap. quæſt.440. non poſſe Principem cauſam pendentem auocare niſi adſit in reſcripto clauſula, *motu proprio*, imò ſiue motu proprio ſiue aliter Princeps reſcribat, ſemper poteſt cauſam pendentem coram ordinario vel delegato auocare, vt notat idem Gratian.d. deciſ. 209. in additio. num. 1.

114 Cauſam à Sum.Pontifice Vicario Epiſcopi tanquam Vicario demandatam non poſſe per Epiſcopum cognoſci vel ecõverſo, docuit Paul.Piaſeci. in prax. Epiſcopal. par.2.cap.4 artic. 1.num.24. & veriorem appellauit Gratian.diſcep.forenſ.tom. 1. ca. 92.num.6. cum ſeqq. quaſi in ea cauſa Vicarius ſit maior ordinario, ſeparatumq; ſit Epiſcopi & eius Vicarij auditorium, quod extendunt etiam ſi cauſa commiſſa eſſet Epiſcopo vel Vicario, nam cum litteræ fuerint vni eorum præſentatæ, alterum nõ poſſe ſe intromittere aiunt.& num.9. Gratian. poſt alios notat Epiſcopum poſſe ad libitũ reuocare Vicarium.

115 Delegatio facta Vicario Epiſcopi ſecundum communiorem opinionem non tranſit in ſucceſſorẽ in vicariatu, quia Vicarius non dicitur proprie habere ſucceſſorem, niſi tamen appareret delegationem fuiſſe intuitu tribunalis Epiſcopi, vel niſi conſuetudo probaretur in contrarium. ita multis citatis concludit Paulus Piaſeci.d.cap.4.artic. 1.n.23.

116 Quibus ex cauſis iudices vt ſuſpecti recuſari & conſequenter prohiberi iudicare valeant, ad hunc quoque locum pertinere nõ immerito videbatur, ſed quia tam multi hanc diſceptationem latiſſimè agitarunt, eam libentiſſimè prætermittam ne videar Solem faſcibus illuſtrare velle. eſſuſe præſertim agunt de recuſatione iudicis Petr. Gregor. in ſyntag. iur. vniuerſ. libro 49. capite 3. à numero 4. Marant. de ordin. iudic.par.6.tit.de appellatione, in verbo *recuſatio*, à numero 24. Caualcan. de contractibus deciſ. 28. à numero 95. qui omnes recuſationis cauſas congerunt & enumerant, Couar. pract. quæſt. 26. Franciſ. Milanen.deciſionem 15.libro. 1. Cancer. vari.par. 1. capite 21. numero 31. & à numero 34. in noua editio. Menochi.de arbitrar. caſu 121. 152. & 458. Ioſeph. Ramon.coſilio 3. Paul. Piaſeci. in praxi Epiſcopal.par.2.capite 4. artic. 1. numero 9.& 10. Codex Fabri. libro 3. titulo 4. Andre. Gail practi.obſer. libro 1. obſeruatio.33. quorum allegatione contentus abibo; quia ſunt iſta loca ad propoſitum ſelectiſſima & omnia quæ deſiderari poſſunt, tradidere.

Inter ius Ciuile & Canonicum circa 117
iudicis ſuſpecti recuſationem agnoſcitur
differentia, quia iure Ciuili iudex ordinarius
in totum recuſari non poteſt, ſed ſolum ei
datur adiunctus, ſed delegatus (etiam ab
Imperatore) in totum recuſari valet apertiſſimi auth. ſi vero C.de iudic. Iaſ. in dic. l. apertiſſimi numero 4. Marant. de ordi. iudic.diſtin. 5.numero 40. Oſaſc.deciſ. 15. numero 1. Auil.in cap. 1. prætor. in verbo, *fiel.* numero 41. Ioan. de Ferrar. in form. libel.declin.iur.in verb. *iudicem* numero 4. Alphonſ.Narbon.ad leg.Regi.par. 1. lib. 2. tit.4.lege 59. glo. 1. numero 234.& 235. qui tamen nonnullos caſus excipit, quorum meminit Iacob.Lauren.in tractat. de iudic.
ſuſpec.cap.5 numero 11. & 12. At ex iuris 118
Canonici diſpoſitione æque delegatus & ordinarius, etiam ſi Epiſcopali præfulgeat dignitate, recuſari in totum & remoueri poteſt cap. ſi quis contra clericum 4. de foro compet. Abb. & cæteri communiter ibi. Iaſ. Marant. Ioan. de Ferrar. Alfonſ. Narbon. locis citatis, Hieronym. Portoleſ ad
Molin.verb. *iudex* num. 68. & 69. Poteſt 119
autẽ iudex ordinarius ſi ſuſpectus recuſatus fuerit, alij nõ ſuſpecto cauſã cõmittere ſeu delegare d.c. ſi quis contra clericũ ca. cum ſpeciali & ibi Abb.& Philip. Franc. de appell. Deci.in d.c. cum ſpeciali à n. 27. Paul. Piaſeci.in praxi Epiſcopali p.2.c.4.artic. 1. n. 10. Marãt.de ordin.iudic.p.4.diſti. 5. nu. 41. vbi etiam quid in iudice delegato do-
cet. Dicitur tamẽ ſuſpecto delegare ſi ſub- 120
dito ſuo deleget quia ſuſpectus in cognoſcẽdo eſt ſuſpectus in delegãdo ſi ſubdito ſuo deleget, alias ſecus, Iaſ. in l. eſt receptũ ff. de iuriſd.omn.iud. Caſtrẽ.& Deci. in l. prætor

ff. de iudic. Marc. Anton. de Amatis deciſ. 14 num. 12. Cancer. p. 3. vari. cap. 13. num. 189. & 190. Menoc. de arbitr. caſu 458. n.
121 19. An iudex recuſatus ſuſpectus poſſit in cauſa ſuſpicionis interrogari notant Theſaur. deciſ. 6. Baiard. ad Iul. Clar. quæſt. 43. num. 6. Micha. Ferrer. 3. part. obſer. c. 92. §. eſt etiam aduertendum.

122 Eſt & aliud circa iudicis ſuſpecti recuſationem inſigne diſcrimen inter ius Cæſareum & Pontificium, nam iure Ciuili recuſationis cauſa non eſt neceſſario exprimenda ſed ſufficit allegatio ſuſpicionis in genere cum iuramento de calumnia quod calumnio ſe non recuſat & erit hoc iuramentum loco probationis: at iure Canonico cauſa recuſationis in libello recuſatorio exprimenda eſt & probanda per tex. in ca. cum ſpeciali de appellati. & in ca. ſecundo requiris §. 1. illo tit. ita diſtinguit poſt alios Andre. Gail prac. obſer. lib. 1. obſer. 33. n. 14. qui tamen num. 16. ſubdit communem iudiciorum vſum expreſſionem cauſæ requirere. quo remoto ait vbi ſeruatur ius Canonicum, eam fiendam, & vbi ſeruatur ius Ciuile, eam omittendam.

123 Fallit in notario, is enim indiſtincte ratione ſuſpicionis ſolo iuramento partis recuſari poteſt, vt notat Alex. cōſ. 104. num. 2. vbi plures ad hoc allegat, notat & Gail d. obſer. 33. n. 17.

124 Fallit item in iudice quando cauſa ſuſpicionis non poteſt exprimi ſine ſcandalo & præiudicio tertij, maximè ſi ſit notabilis perſona, tunc enim etiam vbi ſeruatur ius Canonicum, ſufficit partis iuramentum vt poſt alios tradit Patian de probatio. l. 2. c. 45. num. 55. & alios refert eandem tenens & ita ſe ſeruaſſe aſſerens Cancer. var. par. 1 cap. 21 num. 35. in noua editio.

125 Fallit etiā in conſultore per iudicem aſſumpto, quia poteſt ſuſpectus recuſari ſine probatione cauſæ, cum agatur de leui præiudicio, Patian. de probatio. lib. 2. capite 45. numero 3. & 53. Cardin. Tuſc. prac. concluſion. in verbo, *ſuſpicio*, concluſione 907. numero 13. & concluſione 413. numero 30. vbi ait quod recuſatur ſine expreſſione cauſæ. Gabriel Berar. in ſpec. viſit. ca. 6. n. 31. & 32. vbi in vno caſu limitat.

Inter ius Municipale Cathaloniæ & ius commune eſt alia egregia differentia circa iudicis ſuſpecti recuſationem, quoniam in Cathalonia conſtitutione 11. tit. *de recuſatio de tots Iutges*, cautum eſt ne Doctores Regij Cōcilij poſſint vt ſuſpecti eo prætextu recuſari quod ante ſententiæ prolationem animum ſuum declarauerint. At iure cōmuni hæc legitima cauſa eſt ad recuſandū iudicem vt tradit Innocen. in c. irrefragabili §. exceſſus & ibi Imol. numero 8. Panor. numero 4. Fel. n. numero 4. de offic. ordin. Laſ. in l. ſolet numero 1. & ibi Alex. n. 6. de iuriſdict. omn. iud. Marant. de ordin. iudic. 6. par. tit. de appellatio. numero 52. Hieron. Portol in ſ. holijs ad Molin. verbo, *aduocatus* numero 174. & verbo *iudex*, num. 60. & 61. vbi hoc declarat fallere in iudice qui in proceſſu poſſeſſorio ſummariſsimo ſententiam tulit, in eoque ſuum animum declarauit; nam nihilominus poſtea in proceſſu proprietatis iudicare poterit licet nihil de nouo deductum fuerit, ſed ex eiſdem meritis iterum iudicandum ſit & ita in curia Iuſtitiæ Aragonum magno præuio examine bis deciſum refert, quia iura commu- ni iudex proceſſus poſſeſſori præparatorij eſt iudex proceſſus præparati proprietatis l. ordinarij & ibi Bar. Bal & Salv. C. de rei vendic. Menoc. de arbitr. caſu 371. numero 8. Afflic. dec. 354. numero 13. cum enim cauſa poſſeſſionis & proprietatis ſit vnum continens, non à diuerſis iudicibus, ſed ab eodem terminanda eſt cap. 1. & ibi Anchar. Boich. Panor. & Rebuf. de cauſ. poſſeſ. & propri. 126 127

128 Si iudex à quo fuit appellatum, ad tribunal cauſarum appellationum promotus fuerit, vt ſuſpectus recuſari poteſt nequitque de cauſa cognoſcere, Deci. in l. Prętor n. 4 ff. de iuriſ. om. iud. Areti n. cōſ. 29. n. 25. Bald. cōſ. 192. n. 2. vol. 2. Iaſ. in d. l. ſolet n. 1. Bart. in l. eos n. 6. C. de apel. Socin. in ca. ſi quis contra clericum numero 11. de for. cōpet. Marāt. d. tit. de appellatio. n. 63. Portoles d. verb. *iudex* n. 10. & 11 quod etiam in Cathalonia procedere exiſtimo, quia ex quo

quo non ſolum iudex animum ſuum de-
clarauit, ſed etiam de retractanda ſenten-
tia ab ipſo iudice lata agendum eſt, valde
129 ſuſpectus & illegitimus ille putatur & adeo
vt quidam ſentiant etiam ſi à parte recuſa-
tus non fuerit, non poſſe eum de cauſa illa
cognoſcere, quæ tamen ampliatio vera nõ
videtur & contra eam fuit deciſum in Cu-
ria Iuſtitiæ Aragonum, vt multis citatis tra-
dit Portol. in dict. verb. *iudex* nu. 11.
130 Similiter ius Cathaloniæ differt à iure
communi circa iudicis ſuſpecti recuſatio-
nem, quia conſtit. 8. tit. *de recuſatio de tots Iutges*, ſtatutum eſt non poſſe eſſe relatorẽ
nec interuenire in aliqua cauſa eum cuius
pater, filius, ſocer, gener, aut leuir fuerit, ſi-
ue aduocatus in eadem cauſa. quod tamẽ
intelligitur parte opponente & excipiente
vt declarat Cancer. par. 1. var. cap. 21. nu.
49. & 50. Hæc autem ſuſpicionis cauſa iu-
ra communi non procedit, quia cum non
agatur de proprio intereſſe, nec aduocatus
tractet propriam cauſam, illa affectio quæ
conſideratur ad cauſam, non eſt ſufficiens
ad iudicem recuſandum, Deci. qui de cõ-
muni atteſtatur in c. ex inſinuatione num.
5. de appellat. & Alex. ibidem num. 4. &
5. & Felin. num. 1. poſt gloſ. ibi in verb. *ad-
uocatus*, qui aſſerunt contrariam opinionẽ
communiter improbari. Lancell. de atten-
tat. par. 2. cap. 6. num. 49. Portoles ad Mo-
lin. in verb. *iudex* num. 82. cum ſeqq. vbi
quoque communem dicit. Marant. de or-
di. iudic. par. 6. tit. de appellatio. num. 55.
alios refert Portoles in verb. *aduocatus* nu.
12. qui tamen in dict. verb. *iudex* num. 83.
quoſdam allegat qui nihilominus à com-
muni recedentes iudicem ex cauſa prædi-
cta recuſari poſſe tenuerunt.
131 Facultas recuſandi iudicem ſuſpectum,
cum ſit ſpecies defenſionis & à iure Natu-
rali deſcendat, neque per Principem tolli
poteſt, gloſ. & Panorm. in cap. ad hoc de
reſcrip. Lucas de Penna in l. curialibus de
Decurion. lib. 11 C. Petr. Gregor. in ſyn-
tagmat. iur. vniu. lib. 49. cap. 3. num. 29.
Horten. Caualca. de brachio Regio 3. par.
num. 321. ſed neque lege aliqua ſeu con-
ſtitutione auferri poteſt §. ſed naturalia
inſtit. de iur. natural. Ioſeph. Ramon. conſ.
3. num. 90. Vnde neque Princeps poteſt 132
cauſam committere cognoſcendam re-
mota iudicis recuſatione, ſecundum ma-
gis communem DD. opinionem quos re-
fert & ſequitur Cauagnolus decret. 20. §.
1. quæſt. 10. & qui contrarium aſſerunt, in-
telligũt clauſulam, *recuſatione remota*, tan-
tum de recuſatione friuola, Andre. Gail
prac. obſer. lib. 1. obſer. 33. num. 4. & ſeqq.
Cauagnol. vbi ſupra num. 5. vbi ſubdit gra-
uius eſſe recuſationem iudicis ſuſpecti re-
mouere, quam prohibere appellationem.
Non tamen auditur proponens cauſas 133
ſuſpicionis contra omnes iuriſperitos de
ciuitate, imò tunc Præſes vnum ex ipſis in
conſiliarium libere eligere poteſt vt tenet
Caſtren. in l. ſed ſi hoc §. fin. n. 3. ff. de con-
dit. & demonſt. Paris de Pute. de ſyndic. in
verb. *ſuſpicio* num. 7. Rebuff. tom. 3. tit. de
recuſat. artic. 9. gloſ. 5. num. 46. Auend. de
exequen. lib. 2. cap. 23. num. 13. Hierony.
Portol. in ſcholijs ad Molin. verbo, *iudex* n.
66. Rolan. conſ. 19. num. 6. & 7. volum. 3.
Alex. conſ. 4. vol. 2. An totum concilium,
collegium, vel Vniuerſitas ſuſpecta recuſa-
ri poſſit, late poſt quam plurimos alios tra-
dit Ioſeph. Ramon. conſ. 3. Obiter animad
uerte quod iudex recuſatus ex cauſis ma-
nifeſtè friuolis, poteſt recuſatione huiuſ-
modi non obſtante in cauſa procedere,
Abbas in cap. cum ſpeciali in fin. de appel.
Quaranta in Sum. verb. *Archiepiſcopi au-
ctoritas*. pag. 60. Donat. à Fina tom. 1. com
mun. opini. lib. 3. tit. 1. num. 203. Farinac.
conſ. 17. num. 16. & in praxi crimin. q. 21.
num. 129. Auguſtin. Barboſa in ſuis votis
deciſiuis Canonicis lib. 1. vot. 4. num. 107.
An per aduentum & præſentiam maio- 134
ris magiſtratus ceſſet iuriſdictio minoris vt
per aduentum & præſentiam Vicarij ceſ-
ſat exercitium Subuicarij & Locumtenen
tis, tex. eſt in l. potioris 5. c. de offic. rector.
prouin. & ibi DD. & in c. 2. de offic. deleg.
Aufrer. ad deciſ. Capel. Toloſ. 433. Bart. &
alij in l. 3. c. de metat. & epide. li. 12. alios
citat Petr. Font. de pact. nup. clau. 4. glo. 10.
par. 1. n. 160. late de hac quæſtione ab illis
non citatus Stephan. Gratian. deciſ. 30.

Digitized by Google

glo. in d. cap. ſtatutum in verb. *canonicò*. &
ibi fere omnis ſchola DD. vt teſtatur Fla-
min. Pariſi. de reſignat. benefici. lib. 1. q. 11.
num. 6. vbi eandem ipſe amplectitur & per
totam quæſt. examinat. & antea communẽ
protulit Deci. in d. c. quoniam Abbas nu.
56. quia cum d. cap. ſtatutum, requirat vt
cauſæ committantur canonicis, videtur re-
quirere canonicatũ tempore commiſſio-
nis; cum qualitas iuncta verbo, *intelligatur*
ſecundum tempus verbi l. in delictis §. ex-
traneus ff. de noxal. cũ vulgat. & conſequẽ-
ter ſufficit quod canonicatus ſemel tempo-
re ſcilicet commiſſionis exiſtat licet poſtea
deficiat l. in ſubſtitutione ff. de vulgar. & pu-
pilla l. hæredi ff. ad Trebelli. nam in qua-
libet diſpoſitione ſpectatur initium cap. 1.
de reſcrip. cap. ſi eo tempore cap. dudum
de electio. l. fœminæ ff. de ſenator. l. cœcus
46 ff. de iudic. Nec obſtat primum contrariũ
argumentum quia fuit contemplatus cano-
nicatus ad capacitatem ſeu habilitatẽ cõ-
miſſionis & ex eo magis conuincitur quia
47 quoties exprimitur in commiſſione nomẽ
proprium & dignitatis ſeu canonicatus, ſi
nomen proprium præcedit, delegatio abſq.
dubio dicitur perſonalis, imò & ſi nomen
proprium ſubſequatur, idem tenuerunt
multi, vt comprobat vtrunque Pariſi. d. q.
48 11. num. 12. & 13. quamquam illud liquet
quod ſi vnum duntaxat nomen in com-
miſſione exprimatur, ſi iſtud ſit dignitatis,
mortuo delegato cauſa ad ſucceſſorem
in dignitate tranſit; ſi autem ſit proprium,
extinguitur morte delegatio ſecundum
communem DD. diſtinctionem vt idem
auctor poſt alios declarat num. 16. &. la-
te per Deci. in d. cap. quoniam Abbas n.
13.

49 Non etiam obſtat ſecundum contrariũ
ex ſupra allegatis & quia Imol. in d. clem.
& ſi principalis, aſſerit quod ratio illa ne,
Papa vili miniſtro repræſentetur, non vide-
tur finalis ſed impulſiua, ita vt finalis ſit quia
conſtituti in dignitate ſeu canonicatu præ-
ſumuntur periti & honeſtiores argumen-
to cap. cum in cunctis de electio.

50 Quæro vtrum laicis poſſint cauſæ Eccle-
ſiaſticæ delegari. & dico, quod Papa poteſt
cauſas laico ſiue ciuiles ſiue criminales ſiue
ſpirituales delegare; Epiſcopus vero ſolum,
mœrè ciuiles & pecuniarias, non autem cri-
minales nec ſpirituales, glo. in verb. *non præ-
ſumant*. Panor. num. 4. Felin. num. 1. in c.
decernimus de iudic. & de Papa probat
etiam Petr. Cenedo practic. qq. q. 4. num.
4. Paz in praxi tom. 2. prælud. 2. ex num. 2.
Genuenſ. in prax. Archiepiſcop. cap. 72.
ad fin. & de Epiſcopo tradit quoque Specu-
lat. tit. de delegato §. nunc videndum. verſi.
40. Sic glo. in verb. *laico* in ca. bene quidẽ 51
96. diſt. ait Epiſcopum non poſſe deman-
dare laico poteſtatem excommunicandi,
Papam vero poſſe. & tenent ita DD. vt te-
ſtatur Panor. in d. cap. decernimus num.
5. Sed contra Epiſcopum circa dd. cauſas
ciuiles & pecuniarias obſtare videtur tex. 52
in cap. ſignificaſti de for. compet. vbi in iu-
dicẽ laicum clericus etiam de licẽtia Epiſ-
copi conſentire non poteſt, reſpondet tamẽ
Panor. in d. cap. decernimus, hoc intelligi
quando clericus vult iuriſdictionem iudicis
laici prorogare, nos vero loquimur quãdo
Epiſcopus vult delegare. primum fieri non
poteſt quia in prorogatione iudex iudica-
ret iure proprio atque ſi contingeret appel-
lari, appellaretur ad Superiorem laicum.
ſecundum fieri poteſt quia delegatus iudi-
cat non iure ſuo ſed delegantis cap. cum
olim Abbas de offic. deleg. l. 1. ff. de offic.
eius cui mand. eſt iuriſdi. & à delegato ap-
pellatur ad delegantem cap. fi. de ſenten.
& re iudic. & ſic hoc vltimo caſu clericus
iudicatur iudicio Prælatorum: in primo
vero caſu iudicatur iudicio laicorum.

Concluſionem prædictam quod Epiſco-
pus poſſit cauſas mœrè ciuiles laicis delega- 53
re limitat Philip. Franc. in cap. quanto de
conſuetud. vt obtineat tantum quando non
inueniũtur clerici idonei quibus cauſæ iſtæ
committantur. allegat cap. relatum ne cle-
ric. vel monac. & cap. inter quatuor de re-
ligioſ. domib. ſed Panor. in d. cap. decerni-
mus num. 5. ait textus illos non probare & 54
communiter DD. modernos tenere con-
tra Francum dicendo illud eſſe æquum,
non tamen neceſſarium, maximè ſi cõmit-
tatur nudus articulus argumẽto eius quod

nota

Digitized by Google

notat glo.in verb.*ideò*.& Archidiac.in cap.
55 ſtatutum §. 1.de reſcrip. in 6. At Felin. in
d. cap. decernimus, num. 1. prælibatam
concluſionem de Epiſcopo traditam limi-
tat poſt Areti. & Archidi. vt non procedat
quādo partes cōtradicerēt & offerrent cle
ricum idoneum cui cauſa committi poſſet.
ſecundo limitat vt locum habeat in vna vel
altera cauſa,non vero ſi Epiſcopus faceret
laicum delegatum ad vniuerſitatem cauſa-
rum propter tex.& ibi Bald.in l. parabolā
C.de Epiſc.& cleric.

56 Suſcitat quoque Felin in d. c. decerni-
mus num.8. dubium vtrum cauſam ſpiri-
tualem poſſit ſaltem Epiſcopus laico,& cle-
rico ſimul committere & quāuis videatur
dicendum poſſe,argumento tex.in l. ſi cō-
munem ff. quemad. ſeruitut.amittan. vbi
habens fundum communem cum pupillo,
gaudet quo ad præſcriptionem priuilegio
quo vtitur pupillus propter communionē:
tamen poſt Anton. de Butrio; Hoſt.en.&
alios concludit quod non poteſt, cum lai-
cus ſit ſpiritualium incapax argumēto tex.
in c. Maſſana delecti. & in c. cauſam quæ
de præſcrip.

57 Deducit etiam in cōtrouerſiam Panor.
in d. c. decernimus,num. 15.nec non Col-
lectari.in eodem tex.vtrum ſaltem clerico
coniugato poſſit Epiſcopus cauſam crimi-
nalem clerici cōmittere & licet videretur
aſſerendum poſſe,cum clericus coniugatus
diſpenſatiue poſſit beneficium Eccleſiaſti-
cū obtinere,vt not.in cap. Ioannes de cle-
ric.coniug.tamen reſoluunt negatiue& ex
tendit Panor. etiam ſi clericus cuius cauſa
58 agitur, conſentiat: quia clericus coniuga-
tus dici poteſt ſecularis ſub regula clerico-
rum non degens & non differt à laicis niſi
in duobus de quibus in cap.vnic. de cleric.
coniugat.lib.6. quod capitulum etiam ho-
die reperitur limitatum & reſtrictum per
Concil. Trid. ſeſſ.23. decret. de reforma-
tio.c.6.& late declaratur per Couar.practi.
qq.cap. 31. numero 7. 8. & 9. & Aloyſi.
Ricci. in praxi clericorum dec. 106. &
107.

Quarto an laicus poſſit eſſe vicarius Epiſ-
59 copi. Dic quod non. ita tenent in d. cap.
decernimus,Panor.num. 12 Felin.num. 6.
Deci.num. 15.Ripa num. 116.Couar.plu-
res referens in cap. alma mater par. 1. §.
11.num. 3. de ſenten. excom. Rebuf. in
praxi tit.de vicarijs Epiſcopi nu.35.Alpōſ.
Hoieda de benef. 2.par.cap.10.num. 11.
Maiol. de irregular.lib.1.cap.31.num. 11.
Ioā. Segura Daualos in director.iudic.Ec-
cleſ.fori 1.par.cap.11.Selua de benefic.2.
par.quæſt.23.num. 7. allegant ad hoc tex.
in ca. in noua 16.q.7.& notatur etiam in
cap. contingit de arbitr. in c. vnic. de ſyn-
dic. & actor.in c. ſuam de offic.vicar.in ca.
perlectis 25. diſt. & in c.2.de offic.vicar.li.
6. Rationem aſſignant DD. quia vicarius 60
Epiſcopi habet iuriſdictionem ordinariam
in ſpiritualibus vt not.in d.c.ſuam & in d.
cap.2. de offic.vicar.lib.6. & quia vicarius
Epiſcopi ſicut & Epiſcopus procedit cōtra
contumaces per excommunicationis ſen-
tentiam c.corripiantur 24.quæſt.3.c. cum
non ab homine.ibi: *cum Eccleſia nō habeat
vltra quid faciat*. de iudic. Concili. Trid.
ſeſſ.25.cap.3.& ideo excommunicatio di-
citur mucro Epiſcopi in c.viſis 16.quæſt.2. 61
& tamen laicus non eſt capax iuriſdictio-
nis illius ad quam excommunicatio perti-
net, poteſtas enim excommunicandi eſt iu
riſdictio ſpiritualis cum ad claues Eccleſiæ
pertineat ca. nemo contemnat 11. quæſt.
3. c. cum inter vos de conſuet. cap.fin.de
pœn.Couar.vbi ſupra num.3.Neque cleri 62
cus coniugatus ſecundum prædictos DD.
poterit eſſe vicarius Epiſcopi,cum non gau
deat priuilegio Eccleſiaſtico niſi in duobus
de quibus in c.vn.de cleric. coniug. lib. 6.
iuncto hodie Concil.Trid.ſeſſ. 23. decret.
de refor.cap.6.At quamuis laicus non poſ-
ſit eſſe vicarius Epiſcopi poterit tamen eſſe 63
aſſeſſor Epiſcopi & iudicis Eccleſiaſtici,Pa-
lati Rub.in repetitio.rubricæ de donation.
int.§.7. nu.7.Camil.Borrel.in Regia Ara-
gon.§. 2. glo. 1. num. 85. cuius dicti quod
commune DD. etiam in ſpiritualibus ap-
pellant, rationem reddunt Marta de iuriſ-
dictio. par.4.centur.2. caſu 174. num. 3.
&.10.& Auguſtin.Morla in empor.iur. tit.
2. quæſt. 6. num. 15.& 20.quia iure com-
muni officium aſſeſſoris eſt duntaxat con-
ſulere

ſidere & non habet votum deciſiuum ſubdit Paul. Piaſeci. in prax. Epiſcopali par. 2. c. 4. artic. 1. num. 17. & 18. poſſe quidem laicum in cauſis ſpiritualibus eſſe aſſeſſorē, ſed de honeſtate potius adhibendum clericum, ſi idoneus habeatur.

64 Sane ſi Epiſcopus habeat temporalem iuriſdictionem in loco, bene poterit vicariū laicum in temporalibus conſtituere vt in c. fin. ne cleric. vel mona. lib. 6. Imò ſi cauſa eſt criminalis & ſanguinis & non concernit perſonas clericorum, docet Panor. in d. c. decernimus num. 7. teneri Epiſcopum, qui habet in loco temporalem iuriſdictionem, laicis dictam cauſam delegare: ſi vero eſt criminalis cauſa & nō ſanguinis vel eſt ciuilis & temporalis, non tamen tangit clericum vel Eccleſiam, ſubdit Panor. ſatis honeſtum eſſe vt Epiſcopus deleget ſeu committat laicis argum. tex. in c. te quidem 11. quæſt. 1. poſſe tamen cognoſcere ſi velit, & valere iudicium argum. tex. in c.

65 Romana ſ. debet de appella. lib. 6. & in c. in Archiepiſcopatu de raptorib. Eadem ratione reſoluit Panorm. num. 8. prælatum de honeſtate non debere ſuſcipere delegationes cauſarū laicorum à iudicibus ſecularibus argum. tex. in d. ca. te quidem. quia non debent clerici forenſium cauſarum diſceptatores eſſe l. conſulta diualia C. de teſtam. c. cum ad verum 96. diſt. ſi tamen ſuſcipiant, valere iudicium & declarat Panor. niſi cauſæ deciſio concerneret bonum totius Reipublicæ Chriſtianæ vt in d. c. in Archiepiſcopatu, quia tunc omnes clerici debent eſſe ſoliciti argūm. tex. in c. 1. de homicid. li. 6. & ita intelligit Panor. tex. in c. ſæpè 23. q. 8.

66 In Cathalonia clericus non poteſt eſſe aſſeſſor laicæ poteſtatis ſeu laici officialis vt Vicarij vel Baiuli vt ſanxit Alphonſ. 3. in pragmatica directa ſingulis officialibus anni 1328. quod eſt c. 4. tit. *de coſas prohibidas als clergues* in 2. vol. conſtitut. & in pragmatica anni 1341. quod eſt c. 8. d. titul. Sunt & in hoc articulo conſtitutiones 1. & 2. eodem tit. in 1. vol. conſtit. quæ tamen ſunt antiquiores dictis pragmaticis. Habet autem aſſeſſor in Cathalonia iuriſdictionem & votum deciſiuum vt alibi late ſcripſi & colligitur ex verbis dic. prag. anni 1328. Iure communi Priceps laicus poteſt habere Eccleſiaſticum pro ſuo conſiliario & Eccleſiaſtici poſſunt eſſe conſiliarij Principum etiam in criminalibus, ad. notata per Marta de iuriſdictio. p. 4. centu. 2. caſu 174. n. 5. & 6. 67

Lege quoque Municipali Cathaloniæ nimirum Conſtitutio. 20. tit. *de coſas prohibidas als officials* in 1. vol. conſtit. Regij Senatores ſiue Doctores Regiæ Audientiæ non poſſunt ſuſcipere commiſſiones cauſarum Eccleſiaſticarum vel Baronum, ſiue ciuiles ſiue criminales illæ ſint neque poſſunt fieri aſſeſſores Baronum vel Prælatorū niſi aliter viſum fuerit Locumtenenti Generali ſuæ Maieſtatis ſeu de licētia illius & hoc iure vtimur. 68

Moribus legæ roboratis iudices eſſe prohibentur fœminæ: nam ab omnibus officijs ciuilibus & publicis regulariter remotæ ſunt & præcipuè ab officio iudicandi l. fœminæ ff. de reg. iur. d. l. cum prætor ff. de iudic. c. mulierum 33. q. 5. neque arbitrix fœmina eſſe poteſt l. fin. C. de arbitr. cap. dilectus eod. tit. ratio prohibitionis eſt ne contra pudicitiam ſexui naturaliter congruentem in publico eſſe & officia virilia tractare mulieres videantur l. 1. ſ. ſexum ff. de poſtulan. Item quia facile deceptioni expoſitæ ſunt ob ſexus & conſilij infirmitatem l. 2. ſ. pen. ff. ad Sen. Velleia. l. ſi mulier C. eod. c. ex parte de priuil. & nimis miſericordes ex Ariſtot. 9. de animal. & nimis credulæ ex Ouid. in epiſto. ad Leandr. vt has & alias cauſas cumulat Petr. Gregor. in ſyntag. iur. par. 3. lib. 47. c. 11. Sic refert Lamprycl. in Helogabalo, ab hoc Imperatore olim permiſſum fuiſſe matronis Romanis in colle Quirinali habere ſenaculū, cumq. ibi Senatuſconſulta quædam ridicula facta fuiſſent de legibus matronalibus, qua veſte, modo, & ornatu deberent incedere, fuiſſe ſublatum: cautūq. poſt mortem eiuſdem Imperatoris ne vnquam muliter Senatum ingrederetur vtque inferis eius caput deuoueretur, per quem id eſſet factū. Aliquando tamē diſpenſatiue cauſas 69 70 71

etiam 72

etiam ſpirituales fœminis demãdatas eſſe cõſtat vt in ca. Mœnam 2.q.5 vbi Pap.cõmiſit arbitrio Reginæ Francorum purgationem infamiæ quam de ſimonia quidam de ſimonia quidam Epiſcopus patiebatur. & per glo.in cap. 1.in ver. *mulieres* 15.q.1. glo.in cap.dilecti de arbitr.Deci.in d.l. fœminæ. Bart.in l.vni. C. de mulieribus & in
73 quo loco li. 10. Iure quoque hæreditario fœminæ ſuccedere poſſunt in iuriſdictione & illam etiam per ſe ipſas exercere,& ſententias ferre Hoſtien. Imol. & Panorm. in d.c.dilecti.Angel.& Caſtren.ſ.in d.l.cũ prætor.Deci.in d.l.fœminæ.Alex.conſ.1.& cõſ. 24.li.5.Deci.conſ.32.lib.1.& conſ. 413.li. 3.Vanti.de nullitat.ſenten.ex defect.iuriſ-
74 dic.delegat.num. 73. Notatu dignum eſt quod cecinit Sibylla Eritrea, vt meminit Strabo li.16.ruinæ poſtremæ ſecul & Antichriſti proximè venturi ſignum fore vnius viduæ imperium & dominationem.

75 Præterea moribus iudices fieri prohibẽtur ſerui d.l. cum prætor ff. de iudic. ratio nõ eſt incognita,quia quo ad ius Ciuile pertinet,ſerui pro mortuis habentur l.quod attinet ff.de reg.iur.l.ſeruus C.de iudic.ca.2. 3.q.7.Si tamen pro liberis reputarentur, ob communem errorem & publicam vtilitatem geſta per eos ſuſtinerentur l. Barbarius ff.de offic.prætor. & ibi DD. quod non ſolum procedit in iudice ordinario;ſed etiam in ſimplici delegato ex identitate rationis per tex.in l.2.C.de ſenten.vt eſt communis DD.ſententia ſecundum Felin.in c. dilecta & in cap.ſuſcitata de reſcrip. & no-
76 tat Vanti. vbi ſupra n. 75. nam communis error facit ius, ſicque matrimonium coram parocho putatiuo & geſta à notario putatiuo qui communi errore parochus & notarius reſpectiue putabantur, valida eſſe multis probat Marc.Antõ.Genueſ.in prax.
77 Archiepiſcop.c.50.n.3.& 4.Et acta per tutorem illegitimum qui communiter legitime adminiſtrare exiſtimabatur, meminit Cancer. var. parte 2.c.8. de iuramento numero 125.& 126. fuiſſe iudicatum in noſtra Regia Audientia ſubſiſtere. Eſt
78 tamen grauis concertatiõ DD. an ad hoc vt communis error faciat ius, & geſta ante detectum errorem non ſint retractãda;non ſolum requiratur quaſi poſſeſſio,ſed etiam titulus ſine auctoritate Superioris, licet poſtea detegatur alius defectus. & maior pars DD.cenſuit vtrũq;requiri,& quaſi poſſeſſionem,& titulum ſine Superioris auctoritate;ſunt tamen grauiſſimi ſcriptores tenentes ſufficere quaſi poſſeſſionem ſine titulo. vtriuſque opinionis DD. recenſet Genuenſ.d. capite 50. numero 3. Ad ſer- 79
nos pertinent artifices viles qui determinatam quandam habent ſeruitutẽ vt ait Ariſtot.li.1. polit. & ideo gubernacula Reipublicæ ex probis moribus illis non deferuntur,vt docet Petr.Gregor.in ſyntag.iur.p. 3.li.47.c.11.n.19. ſic in hac ciuitate inſigni Barcinonæ carnifices & tibicines in poſſunt eſſe conſiliarij Reipublicæ.

Monachi quoque & religioſi iudices eſſe 80
non poſſunt neq.arbitri ſaltem ſine licentia Superioris,late Stephan.Gratian.deciſ.64. à num.8.& diſceptati.forenſ.tom.1.c.123. ex n.1.ad n.10.Æmil.Verall.deciſ.174.p. 1.Guid.Pap.queſt.563.num.1.Pater Sanchez oper.moral.tom.2.lib.6.cap.13.num. 85.vbi vltra licentiam Superioris exigit vtilitatem monaſterij.Ioan.Segur.Daualos in director.iudic.Eccleſ.for. par.1.cap.12. nã quo ad ſecularia pro mortuis habentur & ſunt à cætu ſecularium penitus ſegregati can.placuit 2.nomi.16.q.1.cap.ex parte de accuſatio.cap.vnic.de ſyndic.& actor. Vanti.de nullitat.ſenten.ex defec.iuriſdic.delegat.num.76.Et mulieribus illos adæqua- 81
uit glo.in l.1.§.ſexum ff.de poſtulan.& ſeruis eos iura æquiparant;ita vt de vno ad alium valeat argumentum vt per glo.in auth.cauſa quæ C.de ſacroſ. Eccleſ. notat Innocen.in.ca.cum olim. de priuil. Ideoque 82
neq.monachi poſũt eſſe executores teſtamentorũ ſaltem ſine Superioris licentia c. 2.de teſta.in 6.clem.1.eod.tit.profuſe Couar.in c.tua nobis 17.n.1.& 2.de teſtamẽ. Ceual. commun. contr. commun. quæſt. 404 Gratian.dic. capite 123. ex n. 1. Et quod religioſus nõ poſſit ſe intromittere in 83
iudicialibus abſq. cõſẽſu ſui Superioris probat tex.in clemẽti.religioſus de procurator. & in can.monachi 16.quæſtione 1.& ita in

Rotā deciſum refert Verall.d. deciſ 174. 84 num.2.Quod autem religioſus non poſſit eſſe iudex vel arbiter neque per conſequēs poſſit ipſi cauſa committi ſeu delegari, arctius procedit in fratribus ordinis minorum per tex.in clem. exiui de paradiſo de verbor. ſignif. Gratian. dict. deciſione 64.numero 10.Becc.conſilio 40.n.1.& 5. vbi ait iſtos neq.cū Superioris licentia & con ſer ſu arbitrari poſſe.

85 Poſſunt quidem monachis aut religioſis ex certa ſcientia Papæ delegari cauſæ, expreſſo nomine monacatus ſeu religionis vt in capite cum olim 2. nomiſſis poſt princ. & ibi glo.in verb.*Monachi*, & Innocen.& cæteri DD. de priuileg. Poſſunt quoque 86 Prioribus mendicātium, etiam fratrū minorum,ac Prioribus perpetuis conuentualibus cauſæ committi,quia veniunt appellatione prælatorum vt eſt glo.in clem.dud ū, in verb.*non habetur*,& ibi Cardin. in verb. *ſtatuimus*.de ſepult.& in clem. 1. in verb, *prælatum*.de electi.Felin. in cap. cum olim in pri.de maior.& obed.Vanti.vbi ſupra n. 80.& 81.qui contrarium dicit in monachis habentibus officia aut ſimplices adminiſtrationes vt ſunt ſacriſtæ, cuſtodes, came-87 rarij,& ſimiles.Sane monachos adminiſtrationem habentes poſſe eſſe iudices tenuit Guid.Pap.d.q.563.num.1.quod cum eis concedatur adminiſtratio & per conſequēs conuerſatio & frequentatio cum laicis & in cauſis ſecularibus,multo magis iudicare 88 in cauſis ſpiritualibus & laicis præſidere. Et idem Vanti.num. 82. docuit valere cōmiſſionem,ſi cauſa committatur monacho in catedrali adminiſtrationem vel officium 89 habenti.Imò ſimplicem monachum poſſe creari officialē & deputari Locūtenentē ab Epiſcopo & ſententias per ipſum latas valere,tenuerūt ſecundum quandā æquitatem multi ad tradita per ipsū Vanti.n.83.& optime per Ioan.Segur.Daual.in director.iudic.Eccle.for.par.1.c.12.latiſſimè Sāchez d.c.13.n.88.

90 Dubiū reliquū eſt an licet monachus nō poſſit iudex eſſe, ſi tamen ſententiam tulerit,valida ſit. vtraque opinio & affirmatiuā & negatiua cōmunis eſt:verior tamē negatiua,vt conſtat ex traditis per Grati.di ſcep. forenſ.tom.1.cap.113.ex num.1. ad num. 10.& deciſ.64.num.10.&.11.Verall.deciſ.174.par.1.vbi refert Rotā in vna Barcinonenſi anniuerſariorum coram domino Reomano ſub anno 1555. tenuiſſe monachum nō poſſe eſſe iudicem compulſorijlem & ſi compulſet,facere acta nulla & nō legitime extracta, etiam ſi pars fuiſſet præſens nihil opponendo, cum religioſus non poſſit ſe intromittere in iudicialibus.confirmant Hieron. Ceuall. dict. quæſt. 404. & Didac. Couar.in d.ca.tua nobis de teſtā. num.2.Nec facit quod valeant geſta per 91 militem licet ipſe non poſſit eſſe procurator l. filiusfam.§. veterani ff. de procurat. pro vt etiam clerici inſtrumenta valent licet non poſſit eſſe tabellio ſecundum Ioan. Andre.in ca.ſicut ne cleri.vel monac. quia vt reſpondet Gratian.d.ca.113.num.8. in monachis prohibitio eſt magis ſtricta. Pla-92 ne ſi communi errore monachus reputabatur legitimus iudex exiſtimantibus omnibus eum ex licentia Abbatis vel Epiſcopi cauſas definire & iudicare,docuit Guid. Pap.d.quæſt.563.num.2.valere ſentētiam argumento l. Barbarius ff. de offic. prætor. eſt tamen animaduertendum vt dicatur monachus ſine licentia Abbatis aut Supe-93 rioris iudicare,ſufficere non apparere de licētia,cū negatiua iſta quod monachus ſine licētia Superioris iudicauerit, probetur ex inſpectione actorū Deci.cōſ.424.n. 19.& in ſpecie Bec.cōſ.40.n.2.& Gratia.dec.64. n.11.

Quæro an dominus iuriſdictionis ſi pro 94 adminiſtratione iuſtitiæ ad aliquot tempus conſtituerit iudicē,poſſit illū ſine iuſta cauſa ante finitum tēpus ab officio remouere. Concluſio prima ſit. Barones & domini 95 iuriſdictionū inferiores à Principe minime poſſunt.ita probāt Bouadil.in politic.tom.1 lib.2.cap.16.n.155.& 156.Couar.in cap.9 practi.n.4.Gratia.diſcep.forēſ.to.1.c.167. n.28.40.&41.Meno.de arbi.q.55.in addi. n.5. qui duo poſteriores declarant vt etiā ſi dominus iuriſdictionis habeat facultatem eligēdi pro vt ſibi videbitur, non poſſit ſine cauſa remouere officiales per eū deputatos

Can-

Cancer.var.p.3.cap. 12. num. 190. Ioan.
Gatier.de iuram.confir.par.1.cap.58. nu.
19 Maſtril.de magiſtratib. cap. 27. num.
41.Caſtillo de tertijs cap.41. num. 23. qui
duo poſteriores DD.addunt quod ſi domi-
ni reuocarent,tenerentur ad omnia damna
tam in foro conſcientiæ quam in foro con-
96 tentioſo. Magis procedit concluſio in illis
iudicibus, qui ex Regio priuilegio vel ex
contractu per Vniuerſitatem eliguntur, &
per dominum confirmantur vt late cõpro-
bat Io Petr. Fontanell.de pact. nupti. to. 1.
clauſ.4.glo. 10.par.1.num. 144.adde Gra-
tian.d.cap.167.num.30. & 31. qui aſſerit
neque Principem poſſe ſine cauſa officiali
tollere officium quod ei ex contractu con-
ceſſit, cum etiam Princeps ligetur ex con-
97 tractu l.digna vox C.de legib. Imò etiam ſi
creatus foret iudex durãte beneplacito do-
mini iuriſdictionis creantis, ſiue ad libitum
concedentis officium, neque tunc poterit
per eum ſine cauſa legitima reuocari, tuſe
Guillel.Benedic.in cap.Raynuntius, verbo,
duas habens filias, nũ. 36. de teſtam.Boer.
deciſ.149.Cancer.vari.par.3.cap.12.num.
191.Fontanell.d.glo. 10.par.1.ex nu.145.
præſertim num.150.vbi inquit omnes fere
concordare quod reuocatio beneplaciti re-
quirit cauſæ cognitionẽ & ita in Regia Au-
dientia deciſum fuiſſe adde Gratian.d.cap.
167.num.15.cum.3.ſeqq.vbi quòd bene-
placitum eo caſu intelligitur de voluntate
iuſtificata.& num.47.& 48. vbi quod con-
ceſſio ad beneplacitum dicto caſu dicitur
perpetua & beneplacitum ſignificat arbi-
trium boni viri qui ſine iuſta cauſa non au-
98 fert conceſſionem. Sed & ſi ſimpliciter cõ-
ſtitutus fuerit iudex in officio iudicandi, nõ
poterit ſine iuſta cauſa amoueri, Ioan. Bo-
lognet.conſ.2.& 3. Ceuall. commun.con-
tra commun, quæſt.425.numero 19. Can-
99 cer. dic.capite 12. numero 192. Illud cla-
rum eſt iudicem à Rege electum &
prouiſum non poſſe per alium Magiſtra-
tum ab officio amoueri Roman. conſilio
115.vbi ait officialem à Rege electum nõ
poſſe per proregem tolli. Cancer. par. 2.
capite 2. numero 170. in noua editiõ. Ma-
ranta in ſpecul. 4 parte diſt. 5. num. 10.

Secunda concluſio. An Princeps iudicẽ 100
quem poſuit ordinarium poſſit ſine cauſa
legitima reuocare, controuerſia DD. eſt
vt conſtat ex Ario Pinelo ad rubric. C. de
reſcind.vendit. parte 1. capite 2. numero
30.ſiue 31. in verſic. *Ex eiſdem*. vbi DD.
refert & negatiuam tuetur & tenet. & ex
Bouadil.in dic.capite 16. numero 155. vbi
quoque pro vtraque ſententia allegat.& ex
Cãcerio dic. capite 12 num. 196.& ſeqq.
vbi etiam negatiuam defendit & veram
cenſet.& ex Gratian.dic.cap.167.numero
40.& numero 49.& ſeqq.vbi tamen aſſerit
in Principe ſufficere cauſam motiuam, in
hoc autem valde eum animaduertere de-
bere ne aliquem abſque legitima cauſa
ſpoliet vel cum alterius detrimento quic-
quam alteri concedat. Sed prædicta nega- 101
tiua opinio etiam ſi Princeps in conceſſione
officij adiecerit clauſulam, durante bene-
placito ipſius, vel durante mæra ac libera
voluntate eius communis eſt ſaltem in Ca-
thalonia in officijs iudicum ordinariorum,
quę per conſtitutiones huius Principatus
creata ſunt, vt late proſequuntur Calici.in
extragrauator.curiar.capite 7.numer. 106
& 107. Anton.Olıba in vſat aliuni namq.
capite 4. numero 49. de iur. fiſc Cancer.
var.par.3.capit.1.numero 99.cum 2.ſeqq.
& capite 12. numero 202. Fontanell.
de pact.nu.tomo 1.clauſ.4.gloſ.10.par. 1.
numero 146.& ſeqq. Nam neque Princi- 102
pi licet afficere aliquẽ ignominia ſine cauſa
vt notant Ioã. Andre. Georgi.allegatio.46.
n.47.& alij citati per Cãcer.d.c.12.n.198.
vbi nu.201.reſpondet ad illud quod in ore
omnium circumfertur, in Principe ſemper
cauſam præſumi.& Arias Pinel. vbi ſupra
reſpondet ad argumentum quo multi 103
vtuntur de beneficijs ad officia. Conducit
quoq.quod ſpoliatus etiã auctoritate Prin-
cipis, eſt ante omnia reſtituẽdus, quãdo cau
ſa nõ cognita ſpoliatio procedit Capici.deci.
69.n.14. Menoc.conſ.104 n.74.li.1.& de
recu.poſſeſſ.reme.8.n.74. Imò Caſtillo de 104
tertijs c.41.n.22. innumeris de more allega
tis DD. veriorẽ & magis cõmunẽ opinionẽ
eſſe aſſerit magiſtrat⁹ & officiales quoſcũq;
à Regib⁹ & principib⁹ creatos ſiue perpetuos

ſiue temporales nō poſſe ab eis niſi ex iuſta
& vrgēti cauſa reuocari ſiue gratis ſiue pe-
cunia mediante atque etiam ſi ad benepla-
citum & cum clauſula *quoad placuerit*
ſiue ob benemerita & ſeruitia præterita
conſtituti fuerint & addit quod ſi ex cauſa
publicæ vtilitatis ſine culpa officialis aufer-
ri hæc officia contigerit, debet acceptum
105 reſtitui. Quæ autem cauſæ legitimæ ſint ac
iuſtæ ad iudicem ab officio remouendum
tradunt Menoch. de arbitrar. quæſt. 55. in
addit. lib. 1. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 167.
num. 53. Fontanel. d. gl. 10. par. 1. numero
106 144. Et an priuatus officio iudex poſſit ite-
rum ad illud admitti, Io. de Plate. in l. ſplen-
dioris c. de diuerſ. offic. lib. 11. Bouadil. in
polit. tom. 2. lib. 5. cap. 1. numero 197. Pa-
ris de Pute. de ſynd. verbo, *iudices*. in p. i. &
num. 1. Tiraquel de pœn. temper. cauſ. 58.
verſ. 6. num. 7. & ſeq. Suarez allegati. 12.
Gabri. Berar. in ſpecul. viſit. cap. 26. à num.
50. vſq. ad num. 60. vbi poſt Cancer. & Fō-
tanell. quid in Cathalonia refert & explicat.
107 Illud quoque prætereundum non eſt quod
obſeruat Maſtril. de magiſtratib. cap. 27.
num. 32. non ſolum non poſſe abſq. iuſta
cauſa officij cōceſſionem reuocari, ſed etiā
nec minui.

108 Locumtenentem iudicis ordinarij reuo-
cari poſſe ab ipſo iudice ordinario ſubſtitue-
te, pro libito voluntatis, licet ſi ſine cauſa le-
gitima reuocetur, iudex eum reuocans pec-
cet & ad intereſſe conueniri poſſit; docue-
runt Hieronym. Portol. ad Mol n. in verbo
iudex. num. 78. Auil. in c. 1. Prætor. in verb.
fiel num. 42. Bened. in cap. Raynuntius in
verb. *duas habens filias*. num. 37. de teſta-
ment. Sed contrarium docet & firmat Ca-
ſtillo d. cap. 41. nu. 26. vbi etiam quod Vi-
carius Epiſcopi non poteſt ſine cauſa reuo-
cari, tenet.

Iudici delegato poteſt delegans cauſam
109 adimere & alij committere, tam ante litē
conteſtatam quā poſt; & ſine cauſa, cauſæ-
ve cognitione vt notant Solſona in ſtilo ca-
pibreuiandi fol. mihi 38. pag. 1. n. 2. qui lo-
quitur de domino directo qui aſſignauit iu-
dicem emphytheotæ ſuo. & dō Acaſ. de Ri-
poll vari. reſol. c. 7. n. 442. & ſeq. Cēſuit hoc
Calici. in vſatic. placitum iudicatum nu 13.
vbi verba facit de domino Caſtri qui aſſig
nauit iudicem inter ſe & vaſſallum ſuum, &
tenet ordinarium poſſe auferre cauſā ſuo
delegato & ſibi retinere vel alij cōmittere,
tam ante litem conteſtatam, quam poſt &
ſine cauſa vel cum cauſa atque ſimiliter do-
minum Caſtri mutare poſſe dictum iudicē
ab eo aſſignatum inter ſe & vaſſallum ſuū
& ita indiſtincte dicit intelligendum tex. in
l. iudicium ſoluitur ff. de iudic. Eandem ſē-
tentiam ſequitur Marquil. in vſatic. de om-
nibus namque cōmunibus cauſis. poſt quæ-
ſtio. 24. in verſic. *quæro nunquid dominus*.
Sed & dominus Rex vel Poteſtas poteſt or- 110
dinarium ſuum vetare ne in aliqua cauſa
procedat, & ſic quoque dominus Caſtri po-
teſt baiulo ſuo inhibere ne in aliqua cauſa
ius dicat §. & iudicare in authen. de defen-
ſor. ciuitat. d. l. iudicium ſoluitur. cap. ve-
ſtrum de appellat. Albert. Brun. conſ. 92.
vol. 1. Auil. in cap. 1. Prætor. in glo. *fiel*. n.
42. ante fin. Cancer. var. p. 3. c. 13. ex n. 275.
vbi rationē aſſignat, quia quilibet auctorita
ti ſuorū officialiū derogare poteſt & tamē
à n. 268. contrariū docet quando dominus
iuriſdictionis ex conuētione cū ſubditis ini-
ta teneretur eis deputare aliquē officialē
pro exercitio iuriſdictionis & verba conuē-
tionis repugnarent. Sane delegatus Princi- 111
pis ſubdelegando non poteſt à ſubdelegato
cauſam auocare quando ſubdelegatus in-
cepit procedere, niſi adſit clauſula auocan-
di in qualibet parte litis c. quamuis 6. cap.
ſi delegatus 7. de offic. delegat. in 6. Gra-
tianus diſcep. forens. tom. 1. capite 92.
n. 8.

Licet poſſit dominus iuriſdictionis ſuo 112
ordinario vel delegato cauſam adimere,
debet tamen liquido & clare de volunta-
te eius conſtare, cum hoc non præſumatur.
ſic Gratian. deciſ. 209. numero 3. & 4. aſſe-
rit quamuis auocare poſſit Papa cauſam
pendentē coram ordinario vel delegato,
capite vt noſtrum de appellatio. capite
paſtoralis, §. præterea de offic. deleg.
non tamen præſumi velle facere talem
auocationem, niſi de prædictis fuerit fa-
cta mentio, præſertim cum ex huiuſmodi
auoca-

Digitized by Google

auocatione fiat iniuria prioribus iudicibus.
113 Falſum tamen eſt quod ſcribit Gui..Pap.
quæſt.440. non poſſe Principem cauſam
pendentem auocare niſi adſit in reſcripto
clauſula, *motu proprio*, imò ſiue motu pro-
prio ſiue aliter Princeps reſcribat, ſemper
poteſt cauſam pendentem coram ordina-
rio vel delegato auocare, vt notat idem
Gratian.d. deciſ. 209. in additio. num. 1.

114 Cauſam à Sum.Pontifice Vicario Epiſ-
copi tanquam Vicario demandatam non
poſſe per Epiſcopum cognoſci vel ecõver-
ſo,docuit Paul.Piaſeci. in prax. Epiſcopal.
par.2.cap.4 artic. 1.num.24. & veriorem
appellauit Gratian.diſcep.forenſ.tom. 1. ca.
92.num.6. cum ſeqq. quaſi in ea cauſa Vi-
carius ſit maior ordinario, ſeparatumq; ſit
Epiſcopi & eius Vicarij auditorium, quod
extendunt etiam ſi cauſa commiſſa eſſet
Epiſcopo vel Vicario,nam cum literæ fue-
rint vni eorum præſentatæ,alterum nõ poſ-
ſe ſe intromittere aiunt.& num.9. Gratian.
poſt alios notat Epiſcopum poſſe ad libitũ
reuocare Vicarium.

115 Delegatio facta Vicario Epiſcopi ſecun-
dum communiorem opinionem non tran-
ſit in ſucceſſorẽ in vicariatu, quia Vicarius
non dicitur proprie habere ſucceſſorem,
niſi tamen appareret delegationem fuiſſe
intuitu tribunalis Epiſcopi, vel niſi conſue-
tudo probaretur in contrarium. ita multis
citatis concludit Paulus Piaſeci.d.cap.4.ar-
tic. 1.n.23.

116 Quibus ex cauſis iudices vt ſuſpecti recu
ſari & conſequenter prohiberi iudicare va-
leant,ad hunc quoque locum pertinere nõ
immerito videbatur, ſed quia tam multi
hanc diſceptationem latiſſimè agitarunt,
eam libentiſſimè prætermittam ne videar
Solem faſcibus illuſtrare velle. effuſe præ-
ſertim agunt de recuſatione iudicis Petr.
Gregor. in ſyntag. iur. vniuerſ. libro 49.
capite 3. à numero 4. Marant. de ordin.
iudic.par.6.tit.de appellatione,in verbo *re-
cuſatio*, à numero 24. Caualcan. de con-
tractibus deciſ. 28. à numero 95. qui om-
nes recuſationis cauſas congerunt & enu-
merant, Couar. pract. quæſt. 26. Franciſ.
Milanen.deciſionem 15.libro. 1. Cancer.
vari.par. 1. capite 21. numero 31. & à
numero 34. in noua editio. Menochi. de
arbitrar. caſu 121. 152. & 458. Ioſeph.
Ramon.cõſilio 3. Paul. Piaſeci. in praxi
Epiſcopal.par.2.capite 4. artic.1. numero
9.& 10. Codex Fabri. libro 3. titulo 4.
Andre. Gail practi.obſer. libro 1. obſerua-
tio.33. quorum allegatione contentus abi-
bo; quia ſunt iſta loca ad propoſitum ſe-
lectiſſima & omnia quæ deſiderari poſſunt,
tradidere.

Inter ius Ciuile & Canonicum circa 117
iudicis ſuſpecti recuſationem agnoſcitur
differentia,quia iure Ciuili iudex ordinarius
in totum recuſari non poteſt, ſed ſolum ei
datur adiunctus, ſed delegatus (etiam ab
Imperatore) in totum recuſari valet aper-
tiſſimi auth.ſi vero C.de iudic. Iaſ. in dic. l.
apertiſſimi numero 4. Marant. de ordi.
iudic.diſtin.5.numero 40. Oſaſc.deciſ. 15.
numero 1. Auil.in cap. 1. prætor. in verbo,
fiel. numero 41. Ioan. de Ferrar. in form.
libel.declin.iur.in verb. *iudicem* numero 4.
Alphonſ.Narbon.ad leg.Regi.par. 1.lib.2.
tit.4.lege 59. glo. 1. numero 234. & 235.
qui tamen nonnullos caſus excipit, quorum
meminit Iacob.Lauren.in tractat. de iudic.
ſuſpec.cap.5 numero 11. & 12. At ex iuris 118
Canonici diſpoſitione æque delegatus &
ordinarius, etiam ſi Epiſcopali præfulgeat
dignitate, recuſari in totum & remoueri
poteſt cap. ſi quis contra clericum 4. de for.
compet. Abb. & cæteri communiter ibi.
Iaſ. Marant. Ioan. de Ferrar. Alfonſ. Nar-
bon. locis citatis, Hieronym. Portoleſ ad
Molin.verb. *iudex* num. 68. & 69. Poteſt 119
autẽ iudex ordinarius ſi ſuſpectus recuſatus
fuerit, alij nõ ſuſpecto cauſã cõmittere ſeu
delegare d.c. ſi quis contra clericũ ca. cum
ſpeciali & ibi Abb. & Philip. Franc. de ap-
pell. Deci. in d.c. cum ſpeciali à n. 27. Paul.
Piaſeci. in praxi Epiſcopali p.2.c.4.artic. 1.
n. 10. Marãt. de ordin. iudic. p.4. diſti. 5. nu.
41. vbi etiam quid in iudice delegato do-
cet. Dicitur tamẽ ſuſpecto delegare ſi ſub- 120
dito ſuo deleget quia ſuſpectus in cognoſ-
cẽdo eſt ſuſpectus in delegãdo ſi ſubdito ſuo
deleget, alias ſecus, Iaſ. in l. eſt receptũ ff. de
iuriſd. omn. iud. Caſtrẽ. & Deci. in l. prætor

ff. de iudic. Marc. Anton. de Amatis deciſ.
14 num. 12. Cancer. p. 3. vari. cap. 13. num.
189. & 190. Menoc. de arbitr. caſu 458. n.
121 19. An iudex recuſatus ſuſpectus poſſit in
cauſa ſuſpicionis interrogari notant The-
ſaur. deciſ 6. Baard. ad Iul. Clar. quæſt. 43.
num. 6. Micha. Ferrer. 3. part. obſer. c. 92. §.
eſt etiam aduertendum.

122 Eſt & aliud circa iudicis ſuſpecti recu-
ſationem inſigne diſcrimen inter ius Cæ-
ſareum & Pontificium, nam iure Ciuili re-
cuſationis cauſa non eſt neceſſario expri-
menda ſed ſufficit allegatio ſuſpicionis in
genere cum iuramento de calumnia quod
calumnio ſe non recuſat & erit hoc iura-
mentum loco probationis: at iure Canoni-
co cauſa recuſationis in libello recuſatorió
exprimenda eſt & probanda per tex. in ca.
cum ſpeciali de appellati. & in ca. ſecundo
requiris §. 1. illo tit. ita diſtinguit poſt alios
Andre. Gail prac. obſer. lib 1. obſer. 33. n.
14. qui tamen num. 16. ſubdit cõmunem
iudiciorum vſum expreſſionem cauſæ re-
quirere. quo remoto ait vbi ſeruatur ius
Canonicum, eam fiendam, & vbi ſeruatur
ius Ciuile, eam omittendam.

123 Fallit in notario, is enim indiſtinctè ra-
tione ſuſpicionis ſolo iuramento partis re-
cuſari poteſt, vt notat Alex. conſ. 104. num.
2. vbi plures ad hoc allegat. notat & Gail d.
obſer. 33. n. 17.

124 Fallit item in iudice quando cauſa ſuſ-
picionis non poteſt exprimi ſine ſcandalo
& præiudicio tertij, maximè ſi ſit notabilis
perſona, tunc enim etiam vbi ſeruatur ius
Canonicum, ſufficit partis iuramentum vt
poſt alios tradit Patian de probatio. li. 2. c.
45. num. 55. & alios refert eandem tenens
& ita ſe ſeruaſſe aſſerens Cancer. var par. 1
cap. 21 num. 35. in noua editio.

125 Fallit etiã in conſultore per iudicem aſ-
ſumpto, quia poteſt ſuſpectus recuſari ſine
probatione cauſæ, cum agatur de leui præ-
iudicio, Patian. de probatio. lib. 2. capite
45. numero 3. & 53. Cardin. Tuſc. prac.
concluſion. in verbo, *ſuſpicio*, concluſione
907. numero 13. & concluſione 413.
numero 30. vbi ait quod recuſatur
ſine expreſſione cauſæ. Gabriel Berar. in
ſpec. viſit. ca. 6. n. 31. & 32. vbi in vno caſu li-
mitat.

Inter ius Municipale Cathaloniæ & ius
commune eſt alia egregia differentia cir- 126
ca iudicis ſuſpecti recuſationem, quoniam
in Cathalonia conſtitutione 11. tit. *de recu-
ſatio de tots Iutges*, cautum eſt ne Doctores
Regij Cõcilij poſſint vt ſuſpecti eo prætextu
recuſari quod ante ſententiæ prolationem
animum ſuum declarauerint. At iure cõ-
muni hæc legitima cauſa eſt ad recuſandũ
iudicem vt tradit Innocen. in c. irrefragabili
§. exceſſus & ibi Imol. numero 8. Panor.
numero 4. Fel. n. numero 4. de offic. ordin.
Iaſ. in l. ſolet numero 1. & ibi Alex. n. 6. de
iuriſdict. omn. iud Marant. de ordin. iudic.
6. par. tit. de appellatio. numero 52. Hie-
rony. Portol in ſcholijs ad Molin. verbo, *ad-
uocatus* numero 174. & verbo, *iudex*. num.
60. & 61. vbi hoc declarat fallere in iudice
qui in proceſſu poſſeſſorio ſummariſsimo 127
ſententiam tulit, in eoque ſuum animum
declarauit: nam nihilominus poſtea in pro-
ceſſu proprietatis iudicare poterit licet ni-
hil de nouo deductum fuerit, ſed ex eiſdem
meritis iterum iudicandum ſit & ita in cu-
ria Iuſtitiæ Aragonum magno præuio exa-
mine bis deciſum refert, quia iura commu-
ni iudex proceſſus poſſeſſori præparatorij
eſt iudex proceſſus præparati proprietatis l.
ordinarij & ibi Bar. Bal & Salv. C. de rei
vendic. Menoc. de arbitr. caſu 371. numero
8. Afflic. dec. 354. numero 13. cum enim
cauſa poſſeſſionis & proprietatis ſit vnum
continens, non à diuerſis iudicibus, ſed ab
eodem terminanda eſt cap. 1. & ibi An-
char. Boich. Panor. & Rebuf. de cauſ. poſſeſ.
& propri.

Si iudex à quo fuit appellatum, ad tribu-
nal cauſarum appellationum promotus 128
fuerit, vt ſuſpectus recuſari poteſt nequit-
que de cauſa cognoſcere, Deci. in l. Præ-
tor n. 4 ff. de iuriſ. om. iud. Areti n. cõſ. 29. n.
25. Bald. cõſ. 192. n. 2. vol. 2. Iaſ. in d. l. ſolet n.
1. Bart. in l eos n. 6. C. de apel. Socin. in ca. ſi
quis contra clericum numero 11. de for.
cõpet. Marãt. d. tit. de appellatio. n. 63. Por-
toles d. verb. *iudex* n. 10. & 11 quod etiam
in Cathalonia procedere exiſtimo, quia ex

quo

quo non ſolum iudex animum ſuum de-
claravit, ſed etiam de retractanda ſenten-
tia ab ipſo iudice lata agendum eſt, valde
129 ſuſpectus & illegitimus ille putatur & adeo
vt quidam ſentiant etiam ſi à parte recuſa-
tus non fuerit, non poſſe eum de cauſa illa
cognoſcere, quæ tamen ampliatio vera nõ
videtur & contra eam fuit deciſum in Cu-
ria Iuſtitiæ Aragonum, vt multis citatis tra-
dit Portol. in dict. verb. *iudex* nu. 11.

130 Similiter ius Cathaloniæ differt à iure
communi circa iudicis ſuſpecti recuſatio-
nem, quia conſtit. 8. tit. *de recuſatio de tots
Integer*, ſtatutum eſt non poſſe eſſe relatorẽ
nec interuenire in aliqua cauſa eum cuius
pater, filius, ſocer, gener, aut leuir fuerit, ſi-
ue aduocatus in eadem cauſa: quod tamẽ
intelligitur parte opponente & excipiente
vt declarat Cancer. par. 1. var. cap. 21. nu.
49. & 50. Hæc autem ſuſpicionis cauſa iu-
ra communi non procedit, quia cum non
agatur de proprio intereſſe, nec aduocatus
tractet propriam cauſam, illa affectio quæ
conſideratur ad cauſam, non eſt ſufficiens
ad iudicem recuſandum, Deci. qui de cõ-
muni atteſtatur in c. ex inſinuatione num.
5. de appellat. & Alex. ibidem num. 4. &
5. & Felin. num. 1. poſt gloſ. ibi in verb. *ad-
uocatus*. qui aſſerunt contrariam opinionẽ
communiter improbari. Lancell. de atten-
tat. par. 2. cap. 6. num. 49. Portoles ad Mo-
lin. in verb. *iudex* num. 82. cum ſeqq. vbi
quoque communem dicit. Marant. de or-
di. iudic. par. 6. tit. de appellatio. num. 55.
alios refert Portoles in verb. *aduocatus* nu.
12. qui tamen in dict. verb. *iudex* num. 83.
quoſdam allegat qui nihilominus à com-
muni recedentes iudicem ex cauſa prædi-
cta recuſari poſſe tenuerunt.

131 Facultas recuſandi iudicem ſuſpectum,
cum ſit ſpecies defenſionis & à iure Natu-
rali deſcendat, neque per Principem tolli
poteſt, gloſ. & Panorm. in cap. ad hoc de
reſcrip. Lucas de Penna in l. curialibus de
Decurion. lib. 11 C. Petr. Gregor. in ſyn-
tagmat. iur. vniu. lib. 49. cap. 3. num. 29.
Horten. Caualca. de brachio Regio 3. par.
num. 321. ſed neque lege aliqua ſeu con-
ſtitutione auferri poteſt §. ſed naturalia
inſtit. de iur. natural. Ioſeph. Ramon. conſ.
3. num. 90. Vnde neque Princeps poteſt 132
cauſam committere cognoſcendam re-
mota iudicis recuſatione, ſecundum ma-
gis communem DD. opinionem quos re-
fert & ſequitur Cauagnolus decret. 20. §.
1. quæſt. 10. & qui contrarium aſſerunt, in-
telligũt clauſulam, *recuſatione remota*, tan-
tum de recuſatione friuola, Andre. Gail
prac. obſer. lib. 1. obſer. 33. num. 4. & ſeqq.
Cauagnol. vbi ſupra num. 5. vbi ſubdit gra-
uius eſſe recuſationem iudicis ſuſpecti re-
mouere, quam prohibere appellationem.

Non tamen auditur proponens cauſas 133
ſuſpicionis contra omnes iuriſperitos de
ciuitate, imò tunc Præſes vnum ex ipſis in
conſiliarium libere eligere poteſt vt tenet
Caſtren. in l. ſed ſi hoc §. fin. n. 3. ff. de con-
dit. & demonſt. Paris de Pute. de ſyndic. in
verb. *ſuſpicio* num. 7. Rebuff. tom. 3. tit. de
recuſat. artic. 9. gloſ. 5. num. 46. Auend. de
exequen. lib. 2. cap. 23. num. 13. Hierony.
Portol. in ſcholijs ad Molin. verbo, *iudex* n.
66. Rolan. conſ. 19. num. 6. & 7. volum. 3.
Alex. conſ. 4. vol. 2. An totum concilium,
collegium, vel Vniuerſitas ſuſpecta recuſa-
ri poſſit, late poſt quam plurimos alios tra-
dit Ioſeph. Ramon. conſ. 3. Obiter animad
uerte quod iudex recuſatus ex cauſis ma-
nifeſtè friuolis, poteſt recuſatione huiuſ-
modi non obſtante in cauſa procedere,
Abbas in cap. cum ſpeciali in fin. de appel.
Quaranta in Sum. verb. *Archiepiſcopi au-
ctoritas*. pag. 60. Donat. à Fina tom. 1. com
mun. opini. lib. 3. tit. 1. num. 203. Farinac.
conſ. 17. num. 16. & in praxi crimin. q. 21.
num. 129. Auguſtin. Barboſa in ſuis votis
deciſiuis Canonicis lib. 1. vot. 4. num. 107.

An per aduentum & præſentiam maio- 134
ris magiſtratus ceſſet iuriſdictio minoris vt
per aduentum & præſentiam Vicarij ceſ-
ſat exercitium Subuicarij & Locumtenen
tis, tex. eſt in l. potioris 5. c. de offic. rector.
prouin. & ibi DD. & in c. 2. de offic. deleg.
Aufrer. ad deciſ. Capel. Toloſ. 433. Bart. &
alij in l. 3. c. de metat. & epide. li. 12. alios
citat Petr. Font. de pact. nup. clau. 4. glo. 10.
par. 1. n. 160. late de hac quæſtione ab illis
non citatis Stephan. Gratian. deciſ. 30.

Digitized by Google

155 præſertim in additiõ. à num.4. Ego in his multum tribuerem conſuetudini. Die 4. Maij 1635. iuſſu domini Regis Regia Audientia Cathaloniæ & tribunalia Magiſtri Rationalis domus & curiæ ſuæ Maieſtatis, ac Baiuliæ Generalis Cathaloniæ fuerunt tranſlata à Ciuitate Barcinonæ in Ciuitatẽ Gerundæ vbi multis annis reſidet Locumtenens Baiuli generalis Stationis Gerundæ qui tunc erat Ioſepus Cerda ciuis honoratus Gerundenſis. Dubitatum fuit an per aduẽtum Baiuli Generalis eiuſq; Regij Cõcilij, ceſſaret omne excercitium officij præfati Locumtenentis: & fuit reſolutum ceſſare & ita fuit obſeruatum & ita quoque reſpondit nobilis don Michael Sala Regẽs Cancellariam qui multis annis fuerat aſſeſſor Baiuliæ generalis & fuit ſuper hoc conſultus. conducunt tradita per Gratian. dict. deciſ. 29. cum ſua additione & alia ſuperius allegata conducunt.

EX QVÆST. XIII.

SVMMARIVM.

1 *ILliteratus poteſt eſſe iudex.*
Extenditur etiam ſi neſciat legere neque ſcribere.
Illiteratus poteſt eſſe Decurio.

2 *Intellectus quorundam DD. & inter eos Thomæ Mieres ad l. certi iuris C. de iudic. quòd ſpecialis ſit in Magiſtro militũ, improbatur.*

3 *Imperatores & Reges qui iudicum munus exercuerunt.*
Prætores Villarum creantur imperiti litterarum.
Poteſtas terrarum plerunque eſt miles illiteratus.

4 *Iudex illiteratus nõ cogitur aſſumere aſſeſſorem vel ſapientis habere conſilium.*
Sententia lata à iudice imperito ſine conſilio alterius, valet, licet ille peccauerit.

5 *Conſultorem aſſumere vel non aſſumere lex poſuit in poteſtate & mero arbitrio iudicantis, & in hoc ſtandum eſt ipſius iudicis conſcientiæ.*

6 *Iuris ſubtilitates quandoque obumbrant veritatem & recte ſenſati hominis iudicium conturbant.*

7 *Aliquando vnius & deterioris ſententia poteſt & multos & maiores in aliqua parte ſuperare.*

8 *Vtile eſt in facto dubio à pluribus conſiliũ exquirere ſapientibus & inſipientibus.*
Plerunque parum ſapientes in certa re habent intellectum eleuatum, & acutius omni ſapiente.

9 *Doctiores homines maiora aliquoties ſolẽt ſuſcitare dubia.*
Hiſtoria Naturalis Camellorum, qui aquã claram ad bibendum appoſitam, pedibus conturbant antequam bibant.

10 *Prona hominum diſſentiendi aptitudo & natura eſt, inter quos nihil eſt tam certum quod non patiatur ſoliti ã diſputationem.*
Diuerſitatem corporum diuerſitas ſequitur animorum & quod capita tot ſententiæ.

11 *Veritas nimium litigando ſæpe amittitur.*

12 *Illiteratus iudex tenetur ſumere aſſeſſorem quando ſtatuto ita cauetur.*

13 *Item ſi ea in Regione vigeret conſuetudo.*
Conſuetudo in iudicialibus quomodo probãda ſit & an probari poſſit per teſtes, vbi gloſæ & DD. contrariæ ſententiæ obſeruantur.

14 *Item in caſu neceſsitatis iudex tenetur ſumere aſſeſſorem.*

15 *In cauſa cuius deciſio legibus ſcriptis non vulgatis indigeret, non poſſet illiteratus inconſulto ſapiente iudicare neq. Superior poterit ei hoc permittere. & confirmatur aliquibus argumentis. cum num. ſeqq.*

16 *Medicus propter inſufficientiam reprobari poteſt.*

17 *Illiteratus non poteſt eſſe aduocatus, ex Bart. & alijs contra gloſam.*

18 *Vt illiteratus poſſit ſine aſſeſſore vel conſultore iudicare, debet habere experientiã ſeu peritiam negociorum & cauſarum.*

19 Sen-

19 *Sententia DD. qui abſolute tenent iure Communi illiteratum non poſſe obtinere munus iudicandi, quam Stephanus Gratianus tuetur & veriorem appellat, niſi in caſu neceſſitatis & in aliorum defectam.*

20 *Sententia Ioannis Garcia tenentis mortaliter peccare eos, qui iudices vel aſſeſſores ignaros & imperitos eligunt.*

21 *Aſſeſſores debēt eſſe iuriſperiti, nō tamen requiritur quod habeant gradum Doctoratus.*

Aſſeſſorum officiū inductū eſt ad inſtruēdos iudices & ſupplendam eorum imperitiam.

22 *Poteſtas facilius excuſatur quam aſſeſſor in iure tamen, non in facto: quia debet cōſilio aſſeſſoris deliberare.*

23 *Magiſtratus de ſolo dolo tenetur, ſed aſſeſſor de imperitia: quia aſſeſſor non eligitur niſi propter peritiam. & n. 25.*

24 *Iudex ex conſilio ſui aſſeſſoris ordinarij excuſatur, vbi Ciuitas ipſum ei elegerit.*

Fallit quando iudex ipſe peritus eſſet.

Vnus Doctor propter conſilium alterius Doctoris non excuſatur.

26 *Si Officialis ſeu Iudex elegerit ſibi aſſeſſorem, non excuſatur, ſi poſtea aſſeſſoris ſui conſilio iniquam ſententiam tulit, & ſi imperitum elegerit, ipſe dabit pœnas.*

Intellige vt tamē excuſetur à dolo, ſi aſſeſſoris ſui conſilio inique iudicauit, ſicque liberetur ab actione iniuriarum. n. 27.

Item fallit ſi elegerit Doctorem in aliqua Vniuerſitate approbata creatum. n. 29.

Electio aſſeſſoris de iure ad ipſum iudicem ſpectat.

28 *Mitius agitur cum Poteſtate quam cum Aſſeſſore.*

30 *An Princeps teneatur emendare facta officialium & aſſeſſorum, quos ipſe creat.*

Quid de Baronibus & alijs dominis iuriſdictionum, an teneantur de male geſtis ſuorum officialium.

31 *In Cathalonia Aſſeſſores regiorum ordinariorum eſſe nō poſſunt niſi Bacallaurei in Iure ex aliqua vniuerſitate approbata, exceptis locis, vbi Doctores vel Batallaurei non morantur.*

Aſſeſſor Vicarij & Baiuli Barcinonæ debet eſſe Doctor alicuius vniuerſitatis approbatæ & aduocaſſe in ea Ciuitate quatuor annis completis. Et in electione Conciliariorum & Septimaneriorum prædictarum Curiarū Vicarij & Baiuli Barcinonæ certa traditur per cōſtitutionē forma.

32 *An in Cathalonia Prætores ſeu Vicarij & Baiuli, Regijque Ordinarij ſine conſilio Aſſeſſoris poſſint iudicare & ſententias dicere. vbi Iacobi Cancerij & Petri Fontanella contrariæ traditiones referuntur. Quid in criminalibus cauſis. n. 35.*

33 *In Cathalonia Vicarij & Baiuli quotidie domi ſuæ cauſas verbales audiunt & dirimūt ipſi inter partes: quomodo tamē hæc iudicandi facultas ſine aſſeſſoris conſilio in dictis Vicarijs & Baiulis intelligenda ſit ex ſententia auctoris.*

34 *Conſtitutiones Cathaloniæ abeunt in deſuetudinem per contrarium vſū totius Cathaloniæ, & Regis tolerantiam, licet conſuetudo illis contraria reprobetur per plures conſtitutiones. Et poſſunt ab initio non recipi.*

Idem eſt de ſtatutis reprobantibus conſuetudinem etiam immemorialem.

35 *In Criminalibus cauſis circa conſiliū aſſeſſoris adhibendū ſeruādæ ſūt cōſtitutiones ſcilicet 2. tit.* de penas corporals y pecuniarias *1. tit.* de capturas. *5. tit.* de offici de Iutges y Aſſeſſors.

36 *An d. conſtit. 5. procedat in ſententia interlocutoria & in pœna exilij. remiſſiue.*

An quæ in dd. conſtitutionibus diſponuntur, obſeruari etiam debeant in Ordinarijs Baronū, & an in caſibus dd. conſtitutionū ſentētiæ latæ ſine cōſilio aſſeſſoris ſint nullæ. remiſſiuè.

An in caſu d. cōſtitut. 5. ſētētia lata de cōſilio alicuius Bacallaurei Aſſeſſoris contra formā ipſius cōſtitutionis nulla ſit, & quā pœnam incurreret iſte Aſſeſſor. remiſſiue.

37 *Caſus ſallētiales quos in Cathalonia in Criminalibus poteſt expedire officialis ſine cōſilio ſeu promiſſione Aſſeſſoris remiſſiue.*

ILLI-

ILLITERATVS AN POSSIT ESSE IVDEX VEL ASSESSOR.

QVÆST. XIII.

1 COmmunis eſt Doctorũ cõcluſio illiteratũ eſſe poſſe iudicem, Accurti.in l. 2. ff. quod quiſq; iuris. & in l. fin. verb. *profe-
rant. iuncta glo. marginaria in verb. *laici* C.
de ſenten. ex breuic. recitan. Paris de Pu-
te. de ſyndic. in verb. *Dicitur in litteris.* nu.
3. Chaſſan. in Catalog. gloriæ mund. par.
7. conſideratio. 27. verſic. *Et quoniam* fuſe
Auiles in cap. 36. prætor. in gloſa, *firmadas.*
vbi ampliat etiam ſi neſciat legere neque
ſcribere. Auguſtin. Morla in empor. iuris
tit. 2. quæſt. 6. num. 11. Gonzal. ſuper reg.
8. Cancellariæ de menſib. & alternatiua
gloſ. 46. num. 68. vbi citat cap. ſuſcitatus §.
illiteratus de reſcrip. & num. ſeqq. Menoc.
de arbitrar. iudic. lib. 1. quæſt. 23. & idem
conſ. 100. num. 243. lib. 1. Bouadill. in Po-
lit. tom. 1. lib. 1. cap. 6. num. 16. Muñoz de
Eſcobar de ratiocin. cap. 27. num. 4. & 5.
DD. per illum tex. in l. certi iuris C. de iu-
dic. iuuat tex. in l. expertes. & ibi notat Bar.
C. de decurionib. lib. 10. vbi illiteratus po-
teſt eſſe decurio.
2 Ex his conſtat communiter reprobari
quorundam ſcriptorum opinionem tenen
tium dictam l. certi iuris C. de iudic. ſpecia-
lem eſſe in magiſtro militum. inter quos
ſcriptores eſt noſter Thomas Mieres par.
3 1. collatio. 6. cap. de iuriſperitis num. 8. Sic
Tiraq. de nobilitat. cap. 28. num. 17. & 18.
plures Imperatores & Reges refert qui iu-
dicum munus exercuerunt. & Menoc. n. 9.
vbi ſupra notat quod Prætores villarum
creantur imperiti litterarum. & Auiles ſu-
pracitatus num. 7. quod Poteſtas terrarum
plerunque eſt miles illiteratus.
Extenditur vt neque iudex illiteratus 4
cogatur aſſumere Aſſeſſorem vel ſapientis
habere conſilium. Scala Patauinus lib. 1. de
conſilio ſapientis cap. 20. in fin. Menochi.
d. quæſt. 23. num. 9. Bouad. tom. 1. lib. 1. c.
12. num. 12. Sebaſtian. Vanti. de nullitat.
ex defec. iuriſdic. nu. 148. Iacob. Cancer.
var. p. 3. cap. 17. num. 384. Gonzal. d. glo.
46. num. 69. cum. 2. ſeqq. vbi quod ſeten-
tia lata à iudice imperito ſine conſilio al-
terius, tenet, licet ille peccauerit. Nam aſ- 5
ſumere vel non aſſumere conſultorem lex
repoſuit in poteſtate & mœro arbitrio iu-
dicantis vt eſt tex. in cap. ſtatutum. §. aſſeſ-
ſorem de reſcrip lib. 6. & an indigeat iu-
dex conſultore vel non, ſtandum eſt ipſius
iudicis conſcientiæ vt ait Vanti. vbi ſupra.
Adde quod iuris ſubtilitates quandoque 6
obumbrant veritatem & recte ſenſati ho-
minis iudicium conturbant ac pernicioſæ
ſunt l. veteris & ibi Bald. num. 2. & eius
additio allegans Speculat. & Bart. C. de cõ-
trahen. & committen. ſtipulati Iaſ. in §. pœ-
nales num. 41. Inſtit. de action. Segur. in
directorio iudicum 1. par. cap. 5. Vnde il-
lud prouerbium omnium ſermone vſurpa-
tum. *Summum ius ſumma iniuria.* Et in-
quit tex. in l. 1. §. ſed neque C. de veter. iur. 7
enucle. quod poteſt vnius forſitan & dete-
rioris ſententia & multos & maiores in ali-
qua parte ſuperare. quod pluribus extollit
& ornat Chaſſan. in catal. glori mund. par.
11. conſider. 9. quare Panor. in c. ad noſtrã 8
de conſtit. aſſerit vtile eſſe in facto dubio à
pluribus conſilium exquirere ſapientibus
& inſi-

Digitized by Google

& inſipientibus, quia plerunque parum ſapientes in certa re habēt intellectum eleuatum & acutius omni ſapiente diſcurrunt.

9 Imò aliquando homines quo doctiores ſunt, maiora ſolent in qualibet re ſuſcitare dubia vt vere de ipſis dici valeat quod de camellis refert Ariſtoteles lib. 8. de hiſtoria animalium cap. 8. eos aquam clarã & cõſpicuam ad bibendum appoſitam pedibus conturbareq; prius antequam bibant. quia

10 prona mortalium diſſentiendi aptitudo & natura eſt, inter quos nihil tam certum & iuſtum eſt, quod non patiatur ſ licitã quandam diſputationem, vt inquit Imperator in auth. de tabellioni. §. ſi vero insignus verſic. *Proinde.* cap. quia diuerſitatem de p. æbend. vbi textus ait quod diuerſitatem corporum diuerſitas ſequitur animorum. & ibi glo. quæ refert illud vulgatum. *quot capita, tot ſententiæ* notat Eſcobar de ratio

11 cin. 1. cap. 32. num. 1. E. nimium litigãdo ſępè veritas amittitur vt obſeruat Theſaur. deciſ. 96. n. 1.

12 Fallit vbi ſtatuto conſtitutum eſſet quod illiteratus iudex deberet ſumere aſſeſſorē vel ſapientis conſilium nam tunc ſine dubio teneretur, ex doctrina Bal. in l. illa inſtitutio ff. de hæred inſtit. Menoc. d. q. 13. n 11. Scala Patauin d. l. 1. de cõſilio ſapiētis cap. vlti. in fin. Bouadil. d. cap. 12. num. 12.

13 Fallit item ſi in regione vigeret conſuetudo quod illiteratus iudex aſſumeret aſſeſſorem: nam iſta conſuetudo ſicut lex eſt obſeruanda Abb in cap. 1. num. 1. de iudic. Felin. in cap. ſciciratus de reſcrip. num. 10. Bouadil. d. cap. 12. num. 8. & 12. Menoc. d. q. 23. in fin. Conſuetudo in iudicialibus quomodo probanda ſit & an per teſtes probari poſſit, diſputãt & docent Eſcobar de ratiocin. cap. 9. num. 44. Gutier. de tutel. 2 par. cap. 1. num. 33. Maſcard. concluſ. 1392. num. 5. poſt gloſ. in cap. quoniam contra de probatio. quæ obſeruat quod actum in iudicio, non aliter quam ex ipſis actis iudicialibus probari poteſt. ſed cõtra deciſum refert Eſcobar & firmauit Gutierez vbi ſupra.

14 Fallit denique in caſu neceſſitatis, nam tunc illiteratus teneretur ſumere aſſeſſorē vel conſiliarium, vt cenſet per plura quæ allegat Bouadil. d. cap. 12. nu. 5. in fin. qua ra- 15 tione exiſtimo quod in cauſis quarum deciſio legibus ſcriptis non vulgaris indigeret, non poterit illiteratus inconſulto ſapiente ſententiam dicere & iudicare, nec tale ipoterit ei Superior conſentire. quod præter citata confirmo. nam vt ait S. Gregori. li. 27. morali. quomodo iudex recte iudicabit, ſi legem per quam iudicaturus eſt, ignorat? l. ſuper in l. gradatim §. reproba- 16 ri ff. de muner. & honor. & in l. ſed reprobari ff. de excuſat. tutor. expreſſe cauetur quod medicus propter inſufficientiam reprobari poteſt. quare ergo ob eam cauſam non reprobabitur & iudex? vt ſcripſit Franciſc. Marc. dec. 650. in prin.

Præterea ſi illiteratus nõ poteſt eſſe Ad- 17 uocatus, vt Bart. quem cæteri ſequuntur, probat contra glo. ibi in l. 1. ff. de poſtulan. & ſuo loco late ſcripſimus, fortius videbatur quod iudex litteratus eſſe debebat, niſi lex cõſideret quod in caſu neceſſitatis per ſuos aſſeſſores & conſultores ſcientiam & peritiam habere poſſet, vt bene reſpondet Sylueſter in ſum. verbo, *aduocatus* num. 1.

Sic etiam infero quod vt illiteratus poſ- 18 ſit ſine aſſeſſore vel conſultore iudicare, debet habere experientiam ſeu peritiam negociorum & cauſarum & hoc probat tex. in d. l. certi iuris C. de iudic. Suarez de Paz in praxi par. 1. tom. 1. tempore 1. nu. 53. & 54. & Sigiſmun. Deſpui lad Thomã Mieres in verbo. *iudices.* vbi ait quod iudices de iure communi poſſunt eſſe illiterati, habentes tamen peritiam cauſarum.

Non deſunt qui abſolute tenent iure 19 Communi illiteratum non poſſe obtinere munus iudicandi, inter quos eſt Gratian. diſcep. forenſ tom 1. cap. 186. à num. 47. qui hanc effuſe tuetur & veriorem dicit. ſed ſuam limitat Gratian. ibidem num. 53. niſi in caſu neceſſitatis & in aliorũ defectũ. Adde Ioannem Garciam, quem refert Eeſcobar d. c. 27 n. 7. tenentē mortaliter peccare eos qui iudices, vel aſſeſſores ignaros & imperitos eligunt.

Aſſeſſores,

21 Aſſeſſores, cum eorũ officium inductũ
ſit ad inſtruendos iudices quid agere & de-
finire debeant & ad ſupplendam eorum
imperitiam, vt probat Chaſſan. in cata. glor.
mun. par. 7. conſider. 27. verſic. *& quoniam.*
Marta de iuriſd. par. 4. centur. 2. caſu. 174.
num. 3. debent eſſe iuriſperiti, non tamen
requiritur quod habeant Doctoratus gra-
dum, Salycet. in l. 1. C. de pœna iudic. qui
male iudica. Purpurat. in l. 1, num. 72. ff.
de offic. aſſeſſor. & ibi etiam Ioan. Bolog-
net. num. 13. Bald. in l. ſi quid §. ſi ven-
ditor ff. de ædilit. edic. Iacob. Menoc. de
arbitr. iudic. centur. 3. caſu 253. num. 1.
22 3. & 6. Auguſti. Morla in empor. iur. tit. 2.
quæſt. 6. num. 24. Vnde Paris de Pute. de
ſyndic. in ver. *Poteſtas* n. 12. ait quod Pote-
ſtas facilius excuſatur quam aſſeſſor, in iu-
re tamen, non in facto, quia debet conſilio
aſſeſſoris deliberare, non ex ſuo capite. Ideo
glo. in verb. *aſſeſſori*. in. l. 2. ff. quod quiſ-
23 que iuriſ. quam ibi Bart. & Alex. ſequuntur,
dicit quod magiſtratus de ſolo dolo tene-
tur, ſed aſſeſſor de imperitia, quia aſſeſſor
non conſueuit eligi niſi propter peritiam
vt l. 1. C. de aſſeſſor. & cum ipſe conſen-
ſerit electioni de ſe factæ, vt ſit aſſeſſor, vide
tur affirmare ſe ſapientem & ſua ſibi taci-
ta aſſeueratio nocet, magiſtratus vero etiã
imperiti litterarum & bene experti nego-
ciorum ſæpiſſimè eliguntur: vnde non de-
bet eis iuris imperitia aſcribi cum nec ob
hãc cauſam electi fuerint. hactenus iſta glo.
24 Sic Hieronim. Portol. ad Molin. §. aſſeſſor
num. 2. docet ex multis quod iudex ex cõ-
ſilio ſui aſſeſſoris ordinarij excuſatur, vbi
Ciuitas ipſum ei elegerit, ſed num. 8. fal-
lere ait quando iudex ipſe peritus eſſet, ſi-
cut vnus Doctor propter conſilium alterius
Doctoris non excuſatur vt Boſſi. aſſerit tit.
25 de offic. corrup. num. 29 & 30. Et quod
aſſeſſor de malo conſilio iudici præſtito te-
neatur multis citatis probat idem Portol.
in d. verb. *aſſeſſor* num. 5. & 6. Cepol. cau-
tel. 35. & 215. num. 1. Cataldi. de ſyndicat.
num. 23. Deci conſ. 8. num. 2. Caſſan. rubr.
26 4. §. 7. in verb *ſi ne ceſt*. n. 34. Quamquam
verum eſt quod ſi iudex ſiue officialis ele-
gerit ſibi aſſeſſorem, pro vt de iure ad ip-
ſum iudicem ſpectat eligere ſibi aſſeſſorẽ,
vt probat tex. in l. 1. & in l. liceat C. de offic.
aſſeſſor. & ſcribunt omnes in l. 1. ff. eod. &
ibi Purpurat. num. 71. Menoc. d. caſu 253.
num. 3. & 4. non poteſt poſtmodum ſe ip-
ſum excuſare ſi ſui aſſeſſoris conſilio iniquã
ſententiam tulit, & ſi imperitum aſſeſſorẽ
elegerit, ipſe dabit pœnas, Alex. conſ. 64.
lib. 1. Purpurat. in l. 1. num. 71. in fin. de
offi. aſſeſ. & omnes in l. 2. ff. quod quiſq. iu.
Menoc. d. caſu 253. num. 3. & 5. qui latius
de hoc agit caſu 339. & Thom. Mieres p. 27
1. collatio. 4. c. 28. de aſſeſſore Villæfran.
num. 5. intelligit vt tamen excuſetur à dolo
& idem quod Mieres, tenet Cancerius var.
par. 2. cap. 2. num. 148. & ſeqq. inferens
propterea liberari ab actione iniuriarum.
Vnde ait Paris de Pute. de ſyndicat. in verb. 28
aſſeſſor num. 14. mitius agi cum Poteſtate
quam cum aſſeſſore. Cattelia. Cotta in ſuis
memoralibus, in verb. *aſſeſſoris*. tradit quo- 29
que quod magiſtratum non excuſat impe-
ritia ſui aſſeſſoris ſi ipſe eum elegerit, limi-
tat tamẽ & fallere ſubijcit ſi elegerit Doc-
torem creatum in aliqua Vniuerſitate ap-
probata. De hac etiam quæſtione Bouadil.
in Polit. lib. 1. cap. 12. à num. 42. Diaz regu-
la 54. Et an aſſeſſorum & officialium quos 30
Princeps creat, teneatur ipſe princeps fa-
cta emendare, negatiue ex multis reſoluit
Iacob. Calici. in extragrauatorio curiarum
cap. 7. num. 117. Idem de Principe & de
Baronibus & Dominis iuriſdictionum qui
crearunt officiales, quod non teneantur de
male geſtis ſuorum officialiũ, licet officia-
les conſilio aſſeſſoris excuſentur, fuſe ſcri-
bit Fontanell. de pac. nup. clauſ. 4. glo. 10.
par. 1. à num. 166. vbi quoque num. 165.
refert & ſequitur & deciſione Regij Con-
cilij confirmat opinionem prædictam Can-
cerij ſupra proxime citati quæ prius fuit
Thomæ Mieres allegati.

In Cathalonia per conſtitutio. 4. *com lo* 31
exercici & conſtit. 5. *Ajuſtant* tit. *de offici
de Iutges y aſſeſſors ordinaris*. aſſeſſores re-
giorum ordinariorum eſſe non poſſunt, ni-
ſi qui obtinuerint gradum Bacallaureatus
in iure, alicuius Vniuerſitatis approbatæ, ex
ceptis locis vbi Doctores vel Bacallaurei

non morentur. & per conſtitutio. 6. *Meſtatuim*. illo tit. Aſſeſſor Vicarij & Baiuli Barcinonæ debet eſſe Doctor alicuius Vniuerſitatis approbatæ, & aduocaſſe in ea Ciuitate quatuor annis completis & in electione Conſiliariorum & Septimanerioru͂ prædictarum Curiarum Vicarij & Baiuli Barcinonen. certa quoque traditur forma.

32 Sed an in Cathalonia Prætores ſeu Vicarij & Baiuli, Regijque Ordinarij ſine co͂ſilio aſſeſſoris poſſint iudicare & ſententias dicere, videbatur non poſſe per conſtitutio. *9. Statuim* tit. *de offici de Veguers*. vbi cauetur quod in ingreſſu officij iurent quod non iudicabunt ſine cognitione aſſeſſoris & ita aſſerit. Fontanell. de pac. nup. tom. 1. clauſ. 4. glo. 10. p. 1. n. 162. tam in Ciuilibus quam in criminalibus. attamen in Ciuilibus aliud ſtilus Curiarum recepit, vt notat in terminis Cancer. var. par. 3. c. 17. num. 386. qui ait comprobari per conſtitution. 3. *Aiuſtants* tit. *de appellations*. quæ

33 eſt poſterior, dum tantum cauſas appellationum iuriſperitis committi iubet. Sic videmus quotidie quod Vicarij & Baiuli domi ſuæ cauſas verbales audiunt & dirimu͂t inter partes, Ego autem hanc facultatem iudicandi ſine conſilio aſſeſſoris præfatis Regijs Ordinarijs limitandam & intellige͂dam cenſeo cum limitationibus quas ſupra ad quæſtionem principalem tradidi & in cauſis parui ponderis, nec enim in alijs ita

34 receptum eſt. Ad prælibatam conſtitutio. *Statuim*. 9. poteſt etiam reſponderi quod conſtitutiones Cathaloniæ in deſſuetudine͂ abeunt per contrarium vſum totius Cathaloniæ & Regis tolerantiam, non obſtante quod in ipſis per plures conſtitutiones tit. *de obſeruar conſtitutions*, conſuetudo contraria reprobetur, & poſſunt ab initio no͂ recipi vt obſeruant poſt Mierem & Marquill. Olibà de actionib. par. 1. lib. 3. ad §. pœnales num. 86. Cancer. var. par. 3. cap. 4. num. 172. cum 3. ſeqq. & idem de ſimili ſtatuto reprobante conſuetudinem etiam immemorialem ſcripſerunt Gironda de gabellis par. 8. nu. 36. & Soto de iuſti. & iur. lib. 1. quæſt. 6. artic. 2. verſi. *hoc ergo memoria*, Alderan. Maſcar. de generali interpretatio. ſtatutor. concluſ. 8. num. 74. In 35
criminalibus ſeruandæ ſunt conſtitut. 2. tit. *de penas corporals, y pecuniarias*. vbi ſtatuitur in criminalibus neminem puniri, neque abſolui poſſe ſine aſſeſſoris conſilio. co͂ſtitut. 1. tit. *de capturas*. iuxta quam non poteſt quis capi (niſi crimine fraganti) ſine conſilio aſſeſſoris. conſtit. 5. tit. *de offici de Iutges y Aſſeſſors*. vbi quid in criminalibus ſi aſſeſſor non fuerit Doctor, ſed tantu͂
Bacallaureus. ſuper quibus conſtitutionibus 36
quæſtiones ſuſcitat & reſoluit Cancer. d. c. 17. num. 160. & ſeqq. vbi quærit an d. conſtit. 5 procedat in ſententia interlocutoria & in pœna exilij. & num. 387. & ſeqq. vbi diſputat an quæ in dd. conſtitutionibus diſponuntur, obſeruari etia͂ debeant in Ordinarijs Baronum, & an in caſibus dd. conſtitutionum ſententiæ latæ ſine conſilio aſſeſſoris ſint nullæ. & par. 2. cap. 2. in noua editio. num. 271. & ſeqq. vbi tradit an in caſu d. conſtitut. 5. ſententia lata de conſilio alicuius Bacallaurei aſſeſſoris contra forma͂ ipſius conſtitutionis ſit nulla, & quam pœnam incurreret iſte aſſeſſor. Caſus fallentia 37
les quos in Cathalonia in criminalibus poteſt expedire officialis ſine conſilio ſeu prouiſione aſſeſſoris, affert Fontanell. de pac. nup. clauſ. 4. glo. 10. par. 1. num. 163.

EX QVÆST. XIV.

SVMMARIVM.

1 *IVdex in cauſa ſua vel vxoris aut liberorum ſeu ſuoru͂ familiarium quis eſſe nequit.*

Iuri Naturali repugnat vt ius quis ſibi dicat, ex ſententia Philoſophi.

2 *Princeps poteſt eſſe iudex in cauſa propria, & quæ ſit ratio.*

3 *Princeps de honeſtate cauſam ſuam alteri delegat.*

Romani Pontifices qui cauſas ſuas alijs delegarunt.

4 *Rex vel Imperator regulariter conſtituit*

pro

pro ſuis cauſis alium iudicem,ſcilicet Procuratorem Cæſarie.

5 *Princeps eſt iudex in cauſa propria quo ad ſibi ſubditos,non quo ad alios.*

Quid ſi ageretur de maiori parte Regni & Rex eſſet reus.

6 *An quis poſsit eſſe iudex in cauſa propria, ſi à parte non oponatur, fulcitur negatiua & referuntur DD. eam tenentes.*

Fulcitur affirmatiua & referuntur DD. eam tenentes & quæ ſit communis. num. 9.

7 *Arbiter in ſua cauſa an quis eſſe poſsit, aduerſario conſentiente, & an arbitrator.*

8 *An ſententia iudicis in cauſa propria, parte conſentientie lata, valeat in vim pacti.*

10 *Sententia Speculatoris quod poteſt quis eſſe iudex in cauſa propria, ſi perſona ſit quæ omni caret ſuſpicione.*

11 *In Cathalonia Regij Senatores motu proprio abſtinent à cauſis in quibue de ſuo vel vxoris aut liberorum ſuorum agitur intereſſe.*

12 *In Criminalibue etiam parte non opponente, non poteſt quis iudex eſſe in cauſa propria.*

In Criminalibus an detur prorogatio iuriſdictionis.

Iudex qui ſcit ſe morte dignum, non poteſt ſe ad mortem condemnare.

13 *An conſtitutione effici poſsit vt quis ſit iudex in cauſa propria.*

14 *Et an conſuetudine.*

15 *Auctoris ſuper hoc ſententia.*

16 *Statutum diſponens quod ſtetur dicto alicuius in cauſa propria,eſt contra ius Naturæ & mœram æquitatem.*

17 *In iuriſdictione volũtaria poteſt quis iudex eſſe in cauſa ſua.*

Filius familias Conſul vel Præſes poteſt apud ſemetipſum emancipari vel in adoptionem dari.

Pater apud filium Magiſtratum poteſt manumittere ſeruum ſuum.

18 *An dominus Caſtri, habens mœrum & mixtum imperium, poſsit ſibi auctorari in ijs quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, vt eſt inſinuare, conſtituere actorem, & alia.*

59 *Non poteſt quis ſibi auctor eſſe ad ſui cõmodum in cauſa propria, ita vt mediante ſua auctoritate acquirat ex bonis illius cui auctoritatem præbet: ſecus ex bonis alterius. & ibi exempla in donatione filij fam. patri facta cauſa mortis, & in alijs actibus in quibus ex ſtatuti diſpoſitione requiritur conſenſus alicuius vt interminis conſtitutionum Cathaloniæ* tit. de menors de 25. anys.

20 *Iudex in cauſa propria quis eſſe poteſt ob defectum iudicis competentis, vbi periculum eſt in mora.*

Hac ratione monachi poſſunt capere Abbatem male eos tractantem.

21 *Sic quando actio eſſet tempore peritura & periculum in mora, poteſt iudex cognoſcere de cauſa ſua vſq. ad litis conteſtationem & ita quouſque perpetuetur actio.*

22 *Iudex licet non poſsit de cauſa cognoſcere propria, poteſt tamen delinquentem capere, & carcerare, dum delictũ Superiori notificat.*

Sic iudices inferiores & incompetentes tenentur capere delinquentes, de quibus cognoſcere non poſſunt, & eos ad Superiorem vel iudicem cõpetentem remittere.

23 *An in cauſis breuibus & leuibus ratione paruitatis poſsit quis eſſe iudex ſibi & ſuis. & ibi contrariæ referuntur DD. opiniones.*

24 *Iudex ordinarius atque etiam delegatus cognoſcere poteſt an ipſe ſit iudex competens, ſuaque ſit iuriſdictio.*

25 *Conſeruatores qui reputantur Ordinarij & habẽt limitatam iuriſdictionem circa manifeſtas & notorias iniurias: ſi ipſis negatur qualitas notorietatis, poſſunt ſuper ea informationem recipere & de illa cognoſcere.*

Iudex inter ſe & partem cognoſcit an ſua ſit iuriſdictio: ſecus inter ſe & alium iudicem. & intelligitur ac declaratur tex. in l. ſi quis ex aliena ff. de iudic.

26 *Iudex alias incõpetens, poteſt cõdemnare*

agentem

agentem in expenſis & intereſſe, ſi ipſe ſe in competentem pronunciet.

Delegatus per falſum reſcriptum impetratus, poteſt impetrantem condemnare in expenſis atque etiam carcerare.

27 *Iudex poteſt condemnare partem in expenſis ob retardatam fori declinatoriam.*

28 *Iudex Eccleſiaſticus poteſt cognoſcere de negligentia iudicis ſecularis circa cauſas viduarum & pupillorum & miſerabiliũ perſonarum & de deuoluta ſibi ob eã rationem iuriſdictione. & an hoc raro eueniat.*

29 *Vtrum iudex poſsit iudicare an ſua ſit iuriſdictio, quando ſentiret commodum ſportularum & expenſarum litis, vel quando eidem ex lege vel ſtatuto applicaretur aliqua pars litis vel pœnæ. Vbi referuntur contrariæ DD. opiniones.*

30 *An iudex poſsit punire iniuriam ſibi illatam & iudicare de cauſa ſuæ iniuriæ.*

31 *Si officialis eſt offenſus contemplatione officij, poteſt congnoſcere de cauſa offenſionis & iniuriæ & reum condemnare & punire, licet factum iniuriæ non ſit notorium, nec pœna à lege vel ſtatuto certa impoſita. & quæ ſit ratio. An poſsit irrogare pœnam mortis. n. 35.*

In Magiſtratu repræſentatur Princeps, ſicut dominus ſeruo, & Eccleſia in miniſtro ſuo.

Iudex ſuam iuriſdictionem defendere debet.

32 *Iaſonis circa hæc opinio impugnatur, qui voluit cauſam ad Superiorem remitti.*

33 *Petri de Bellapertica opinio refutatur qui ſenſit aſsignandum eſſe conindicem.*

34 *Opinio Alphonſi Norbona texatur qui diſtinguit an offenſa ſit notoria & pœna certa vel non.*

36 *Verus intellectus ad tex. in ca. Guiliſarius & in ca. inter querelas 23. quæſt. 4.*

Epiſcopus an poſsit excommunicare aliquẽ pro iniuria ſibi illata. Vbi diſtinguitur.

37 *Iudex etiam cauſarum tantum Ciuiliũ poteſt punire eos, qui eum intuitu ſui officij offendunt: pœna tamen pecuniaria, & poterit nihilominus puniri offenſor à ſuo iudice pœna ordinaria.*

38 *Vbi quæritur an iniuria illata ſit iudici contemplatione officij, vel priuato odio, ad coniecturas recurrendum eſt & quæ ſint iſtæ coniecturæ.*

39 *Inſpici debet origo offenſæ ad capiendam hanc coniecturam.*

40 *Ceſſantibus coniecturis potius præſumitur cauſæ priuati odij, vt maius delictum excludatur.*

Officialis in dubio præſumitur geſsiſſe actũ vt officialem, non vt priuatam perſonam.

41 *Vbi iniuria illata eſt iudici priuato odio perſonæ, ipſe poteſt eſſe iudex, ſi tamen delictum eſt notorium, & pœna delicti certa, alias ſecus.*

42 *Fallit in iudice delegato.*

43 *Quid quando iudici ex lege vel ſtatuto applicaretur aliqua pars pœnæ vel litis.*

44 *Si dubium eſt an iniuria ſit irrogata iudici vt iudici vel vt priuato, an ſit ei dandus adiũctus & quid ſeruet Regia Audientia Cathaloniæ.*

45 *Si illata ſit iniuria ex inimicitia perſonali, ſecundario tamen ſpectet dignitatem officij, præualet principale propoſitum.*

Poteſt tamen facere iudex vt offenſor ponatur in tuta cuſtodia & Superiori querela reſeruetur.

Iniuria cognoſcitur & diſtinguitur ex voluntate inferentis.

46 *Licet iudex poſsit cognoſcere de iniuria ſibi illata, Superior parte præſertim petẽte promptus eſſe debet ad cauſam alij cognoſcendam committere, vel dandum adiunctum, licet offenſa facta ſit ratione officij.*

47 *Si turbatur iuriſdictio iudicis, ſiue ordinarius ſiue delegatus ſit, poteſt de cauſa cognoſcere & punire & ibi exemplũ de eo qui exemit captum de manibus officialis.*

48 *Quid*

48 *Quid ſi non fiat ad turbandam iuriſdictionem iudicis verbi gratia ſi quis alterum ex litigantibus venientem ad iudicium coram delegato, ignorans eum ad iudicium venire, vel non faciens ad impediendam iuriſdictionem, ex priuata inimicitia verberet vel lædat, an poſſit iudex delegatus punire offenſorem, tanquã turbãtem ſuam iuriſdictionem. & ibi cõtrariæ Speculatoris & Innocentij ſententiæ.*

49 *An iudex delegatus offendentem ex priuato odio & non ex cauſa officij vel in exercicio officij, officialem ſuum, poſſit punire vti turbantem vel iniuriantem iuriſdictionem ipſius delegati, ſi ſciebat offenſor offenſum eſſe officialem & miniſtrum huius delegati.*

50 *Poteſt iudex quis eſſe in cauſa ſui officialis veluti notarij vel aſſeſſoris qui deliquit in officio & ab eius ſententia non appellatur.*

Limitatio Doctoris Auiles circa hoc improbatur.

51 *Vſque ad quem gradum conſanguinitatis prohibeatur quis iudex eſſe in cauſis ſuorum.*

52 *Recuſatio iudicis ex leui cauſa conceditur, imò ex leuiori quam recuſatio teſtis.*

53 *Iudex conſanguineus ſi à parte non recuſatur, pronunciare poteſt & tenet eius ſententia.*

Quid ſi ab vno litigantium recuſetur, ab alijs vero non opponatur.

54 *Statuto vel conſuetudine ſæpè ex cauſa conſanguinitatis prohibetur iudex vſq. ad certum gradum & derogatur iuri Communi.*

55 *Quid in Aragonia ex cauſa conſanguinitatis, & ex cauſa affinitatis.*

56 *Quid in Cathalonia ex cauſa conſanguinitatis.*

Regij Senatores Cathaloniæ vſq; ad 4. gradum conſanguinitatis vltro abſtinent, antequam recuſentur.

Relictum Epiſcopo à propinquo, præſumitur relictũ intuitu Epiſcopi, nõ Eccleſiæ, ſi propinquus ſit intra 4. gradum.

57 *Quo ad affinitatem in Cathalonia contra Regios Senatores ſuſpiciones vſque ad 4. gradum incluſiue procedunt, licet aliquando ſuper hoc contrariæ fuerint obſeruantiæ.*

Fallit quando non remanet ut affinitatis reliquiæ.

Suſpicio ex cauſa affinitatis non protenditur iure Communi vltra primum gradum.

Teſtis eſſe non poteſt frater pro vxore fratris viuentis, mortui tamen ſic.

58 *Contra Regios Senatores Cathaloniæ non niſi graues ſuſpiciones admittuntur, quia plurimum de ipſis confiditur.*

Ex cauſa ſolius amicitiæ non recuſantur.

59 *Opinio Menochij & aliorum quod iudicis arbitrio iure Cõmuni relinquatur vſque ad quem gradum conſanguinitatis iudex ſuſpectus cenſendus ſit.*

60 *Computatio graduum circa recuſationẽ iudicis ex cauſa conſanguinitatis fieri debet ſecundum ius Ciuile, non ſecundum ius Canonicum.*

In Aragonia ex conſuetudine fit ſecundũ ius Canonicum.

61 *Computatio graduum ſecundum ius Canonicum dumtaxat attenditur in matrimonijs, in alijs vero cauſis ius Ciuile inſpicitur, etiam in terris Eccleſiæ, & in Prouincijs in quibus ſeruatur prius ius Canonicum quam Ciuile. & numero 62.*

Computatio graduum iure Ciuili quomodo fiat, & quomodo iure Canonico, remiſſiue.

62 *Computatio graduum in Cathalonia ad recuſandos Regios Senatores ex cauſa conſanguinitatis an fiat ſecundum ius Canonicum vel Ciuile.*

63 *Si vterque litigantium eodem gradu iudici coniunctus eſt, à nemine illorum recuſari poteſt: ſecus ſi vnus litigantium eſt propinquior, conſanguineus iudici.*

64 *Compater in cauſa filij ſpiritualis an eſſe poſſit iudex.*

65 *Quid ſuper hoc ſeruet Regia Audientia Cathaloniæ.*

66 Com-

66 Compaternitas ſpiritualis an repellat teſtem.

Minor cauſa ſuſpicionis ſufficit ad recuſandum iudicem, quam ad recuſandũ teſtem.

67 An Comites & Barones poſsint cognoſcere de cauſa inter ipſos & eorum ſubditos.

An poſsint hanc cauſam alijs delegare.

68 Suſpectus in cognoſcendo & iudicando, non eſt ſuſpectus in delegando, ni. ſubdito ſuo deleget.

69 Baiulus Baronis poteſt eſſe iudex in cauſa Baronis & ſubditorum eius.

70 In Cathalonia Barones & Domini iuriſdictionum in cauſis inter ipſos & ipſorum ſubditos aſsignant iudicem, à cuius ſententia, tam Baro, quam ſubditus appellare poteſt, & in ſecunda inſtantia Baro dabit iudicem, ſola tertia inſtantia Comiti Barcinonæ reſeruata.

In Cathalonia præfati Barones & Domini in aſsignando iudicem in cauſa propria æquiparantur Princip.

71 Sic quoque in Cathalonia dominus directus dat iudicem emphyteutæ ſuo in cauſis inter ſe & illum.

An tunc dominus directus ſi fuerit condẽnatus, appellare poſsit & quid, ſi litigauerit per procuratorem.

Dominus directus habet iuriſdictionem in emphyteutam ſuum in Cathalonia, non tamen priuatiue ad ordinarium.

72 De iniurijs Baronĩ illatis à ſubditis, Baro non cognoſcit, neq. per ſe, neq per ſuos iudices ordinarios, vel delegatos etiam non ſubditos.

Et non ſolum uõ procedit criminaliter, verum nec ciuiliter, ſi ciuiliter de ipſis iniurijs agatur.

73 Officiales redduntur ſuſpecti propter inimicitiã Domini iuriſdictionis & factũ officialis cẽſetur factum ab ipſo domino.

74 Rationi naturali repugnat vt offenſus ſit iudex offendentis de offenſa contra eum facta.

75 Etiã in Cathalonia Baro in cauſa offenſæ ſibi per ſubditum factæ iudex eſſe non poteſt, neque per ſe, neq. per ſuos iudices. vbi exemplaria referuntur remiſsiue.

76 Et procedit etiam parte non opponẽte & ipſo iure.

77 Quid ſi offenſa ſit notoria & pœna à iure determinata.

78 Quid ſi offenſa facta ſit Baroni à ſubditis intuitu officij & dignitatis iuriſdictionis ipſius Baronis

Quid de Vaſſallis Baronis rebellantibus à ſua obedientia ad Cæſarem, & impedientibus introitum exactionem.

Opinio Doctoris Bouadilla circa hæc impugnatur.

79 Concilium Caſtelli à Boua lillã quod Baronibus offenſis à vaſſallis tribuit, laudatur.

80 Quid cenſerit & ſeruauerit Regia Audientia Cathaloniæ in caſu Baronis offenſi à vaſſallis intuitu officij & iuriſdictionis ipſius Domini.

8 Epiſcopus poteſt eſſe iudex in cauſa ſua Eccleſiæ.

Volens venditionẽ à ſe factam de rebus Eccleſiæ retractare, coram eius Vicario litẽ mouere poteſt.

Poteſt per eius Vicarium mitti in poſſeſſionem bonorum pauperibus relictorum.

82 Epiſcopus poteſt eſſe iudex in cauſa propria, ſub. ſtente manifeſta & rationabili cauſa, quæ ſpectet ad dignitatẽ & honorẽ Eccleſiæ. ſiũ etiam ratione notorij & manifeſti.

83 Subſiſtente item manifeſta & rationabili cauſa poteſt ſubditos clericos compellere ad charitatiuũ ſubſidium ſibi ſoluẽdũ, & propter hoc illos excommunicare.

84 An vna pars partem aliam ſine nuncij ſeu apparitoris publici interuentu citare poſsit, & diſtinguitur.

Parti non creditur ſine litteris iudicis cõmittentis.

85 Reſpondetur contrarijs argumẽtis Doctoris Rebuffi.

86 Citatio realis ſiue præhenſio perſonæ nequit à parte fieri, niſi in debitore ſuſpecto.

87 Caſus, in quibus quis propria auctoritate ſine iudice poteſt ſibi ius dicere, remiſsiue.

DE IVDICE IN CAV-
SA PROPRIA.
QVÆST. XIV.

1 IVdex in cauſa
ſua vel vxoris
aut liberorum
ſeu ſuorum fa-
miliarium regu
lariter quis eſſe
non poteſt l. qui
iuriſdictioni &
ibi omnes DD.
ff. de iuriſdic.omn.iudic. l. vnic. C. ne quis
in ſua cauſa.l.lex Cornelia 5.verſ. *qua lege* ff.
de iniur.l. Senatusconſulto 16.§.ſi quid ta-
men ff.de offi.præſid.C.14.q.4.l nullus C.
de iudic.Cardin. Tuſc. concluſ.403.lit. I.
Bartol.Socin.regul.195.& 203. Aloyſi. de
Leo ad d.l.vnic.à n.1.ad 6. Alphonſ. Nar-
bon.ad leges regi.lib.4. tit. 1. *de la juriſdi-
cion Real* lege 20.glo.18.n.24.Ioſeph.Ra-
mon.conſ.3.n.9.Auguſti. Morla in empor.
iuris par.1.tit.2. de iuriſdictione omnium
iudicum n.206.Surd.conſ.50.n.26. vol.1.
Auiles cap.3. Prætor. in verb. *Abogados* à
num.9.& Ariſto.li.3.Polyt. c. 6. annotauit
naturali rationi repugnare vt quis ius ſibi di
cat.

2 Hæc regula præcipuè fallit in Principe
qui non recognoſcit Superiorem poteſt e-
nim eſſe iudex in cauſa propria l. proxime
ff.de his quæ in teſta.delen.l. & hoc Tibe-
rius ff.de hæred.inſti.l.qui duos in fin.ff. de
coniungen.cum emancip.libe.glo.in c.Gui
liſarius 23.q.4.in verb.*anathematizari*.glo.
in c.ſi quis pecunia 79.diſt.& in c. aliorum
9.q.3.Alex.in l. eſt receptum ff. de iuriſd.
om.iud.Deci.in c. cum veniſſent de iudic.
Abb.in c.cum dilecta de confirm. vtil. vel
in vt Reſtaur.Caſtald. in tractat. de Im-
peratore quæſt.91.num.2.Auiles d.cap.3.
verb *Abogados* n.9.Ratio Principalis eſſe
videtur ob defectum Superioris vt Abbas
3 notat in d.c.cum veniſſent. Licet autem
Princeps poſſit eſſe iudex in cauſa propria,
tamen de honeſtate cauſam alteri delegat
vt aſſerit & tenet Deci.in d.c.cum veniſsét.
referẽs ita plures Pontifices feciſſe Dama-
ſum,Syxtum,Leonem,Petrum Apoſtolum,
& Gregorium.glo.in l.bene Azenone C.de
quadri.præſcript.in verb.*iuſsione*.tex.& ibi
DD.in cap. 1. vt Eccleſiaſ.benefi.in pri.&
Rex vel Imperator regulariter cõſtituit aliũ 4
iudicem ſcilicet Procuratorem Cæſaris qui
de cauſis ſpectantibus ad eum cognoſcit vt
in l Procurator C.de eden.Præterea Prin- 5
ceps eſt iudex in cauſa propria quo ad ſibi
ſubditos,non quo ad alios.ita Felin. in d. ca.
cum veniſſent.Abbas in ca. nouit de iudic.
Alex.in d.l.eſt receptum.Caſtald.d.q.91.4.
Auiles vbi ſupra n.9.verſic.*Et quod dixi*.Et
an vbi ageretur de maiori parte regni &
Rex eſſet reus,poſſet eſſe iudex in cauſa ſua
attigit Caſtald.d.q 91.n.5.

Quæro an de conſenſu partis & ſic ſi à 6
parte non opponatur, poſſit quis iudex eſſe
in cauſa propria. Aloyſi.de Leo in d.l. vnic.
C.ne quis in ſua cauſa.n.1.aſſerit non eſſe
iudicem in cauſa propria etiam aduerſario
volente.& ſimiliter Abbas in d.ca.cum ve-
niſſent n.12.tenet ſi quis iudex fiat in cauſa
propria,non valere ſententiam etiam ſi ad-
uerſarius conſentiret. Pro iſta opinione
facit tex. in l. pen. ff. de recep. arbitr. vbi
Martianus ait. *Si de re ſua quis arbiter factus
ſit,ſẽtentiã dicere nõ poteſt,quia ſe facere iu-
beret aut parere prohiberet:neq.autẽ impera-
re ſibi,neq.prohibere quiſquã poteſt*. Inde Ab- 7
bas per eũ tex.loco prædicto etiã notat non
poſſe aliquẽ eſſe arbitrũ in ſua cauſa etiã
aduerſario cõſẽtiẽte ſubdit tamẽ poſſe eſſe
arbitratorẽ vt extraiudicialiter procedat vt
c.veniẽs,& c.quinta vallis de iu.iur.ſimiliter
Bar.Socin.in re.195.affirmat nõ poſſe quẽ
eſſe arbitrũ in cauſa propria d.l.pen. poſſe
tamen

tamen eſſe arbitratorem l. ſi libertus ff. de
8 oper.liber. Sed Æneas de Falco.in additio:
ad eundẽ Abbatẽ docet quod licet sẽtẽtia
iudicis in cauſa ſua velidari nõ poſſit ex cõ-
ſenſu partium, tamen forte valeret in vim
9 pacti. Alex. autem in d. l. qui iuriſdictioni
cenſet ſi à parte non opponatur, valere ſen-
tentiam iudicis in cauſa propria. & ita cõ-
muniter teneri teſtatur Iaſ. in d. l. qui iuriſdi-
ctioni n. 6. in fin. cõmunem hanc dicit etiã
Auil. in c. 3. prætor. in verb. *Abogados*. n. 10
vbi eandem tenet. ſic profert Ioã. de Imol.
in d. l. qui iuriſdictioni. quod ſi conueniãtur
liberi coram patre officiali, & actor confidit
10 de eo, nõ eſt denegãda iuriſdictio. Et Spe-
cul. in tit. de iudice delegato §. ſuper eſt.
verſ. *ſi non eſt conſanguineus*. ſentit ſi perſo-
na iudicis eſſet eiuſmodi quod omnis veri-
ſimiliter ceſſaret ſuſpitio, vt ſi eſſet mona-
chus, poſſe illũ iudicem eſſe in cauſa pro-
pria argumento l. nõ omnis §. à barbaris ff.
de re militari & l. 1. in prin. ff. de teſtib. In
11 hac Regia Audiẽtia Senatores ipſi proprio
motu abſtinent à cauſis proprijs ſeu in qui-
bus de proprio ipſorũ, vel vxoris aut libero-
rũ ſuorũ intereſſe agitur & ita ſeruari vi-
12 deo & notat Ferrer 3. p. obſer. c. 92. In cri-
minalibus non poterit quis iudex eſſe in
cauſa propria, etiã ſi à parte nõ opponatur,
ad tradita per Albert. Brun. conſ. 31. vol. 1.
vbi declarat quemadmodum intelligatur
quod dicitur in criminalibus non dari pro-
rogationẽ iuriſdictionis. facit Rodrig. in sũ.
to. 1. c. 134. conclu. 1. n. 1. quo cõcludit iudi-
cẽ qui ſcit ſe morte dignũ, non poſſe ſe ad
mortem condemnare.

13 Quæro an conſtitutione effici poſſit vt
quis ſit iudex in cauſa propria. Abbas in c. in
geneſi 3. not. de electio. Socin. conſ. 96.
verſ. *tertio quia dicit*. Aloyſi. de Leo in d. l.
vnic. C. ne quis in ſua cauſ. iud. numero
1. obſeruant per conſtitutionem inferioris
à Principe diſponi nõ poſſe vt quis ſit iudex
in cauſa propria. Sed quid de cõſuetudine?
14 Reſpondent DD. conſuetudinẽ valere vt
quis ſit iudex in cauſa ſua per tex. in c. 1. de
pœnis in 6. ibi, *niſi amplius ei de Remenſis*
Eccleſiæ conſuetudine cõpetere dignoſcatur.
& per tex. in c. cum contingat vbi glo. de fo-
ro competen. ibi. *niſi forte ex indulgentia*
vel conſuetudine ſpeciali iuriſdictionem hu-
iuſmodi valeant ſibi vendicare. & notant in
iſtis iuribus ſcribẽtes. Non tamen cẽſeo ve- 15
rum valere ſimpliciter & indiſtincte cõſue-
tudinem iudicandi in cauſa propria ſed ſpe-
cialibus caſibus ſeu ſpecialibus rationibus
concurrentibus; quia eſſet irrationabilis cõ-
ſuetudo & ſic inualida argumento tex. in
c. fin. de conſuetud. & in c. non putauimus
eod. tit. lib 6. conducit quod ex multorum
mente tradit Hiero. Gabri. cõſ. 41. n. 18. dũ 16
dicit ſtatutũ diſponens vt ſtetur alicuius di-
cto in cauſa propria, eſſe cõtra ius naturæ &
moetam æquitatem.

In iuriſdictione voluntaria non obtinet 17
regula quod quis non poteſt eſſe iudex in
cauſa ſua Bart. Socin. regul. 203. fallen. 14.
Auiles in c. 3. Prætor. in verbo *Abogados* n.
10. ideoque ſi conſul vel præſes filiusfam.
ſit poteſt apud ſemetipſum emancipari, vel
in adoptionem dari l. ſi cõſul ff. de adoptio.
& emancipat. & apud filium magiſtratum
pater eius manumittere ſeruum poteſt l.
apud filiumfam. ff. de manum. vindic. Et 18
an dominus Caſtri qui habet merũ & mix-
tũ imperiũ, poſſit in ijs quæ ſunt voluntariæ
iuriſdictionis, ſibi ipſi auctorari vt eſt inſi-
nuare, conſtituere actorẽ & ſimilia, vidẽda
ſunt quæ tradunt DD. & latiſſimè Iaſon in
l. eſt receptũ ff. de iuriſdic. omn. iudic. Sane 19
non poteſt quis ſibi auctor eſſe ad ſui com-
modũ in cauſa propria vt in l. 1. ff. de auctor.
tutor. quod declarat Soci. in. l 1. §. fuit quæ-
ſitũ, in fin. ff ad S.C. Trebel. vt mediãte ſua
auctoritate acquirat ex bonis illius cui au-
ctoritatem præſtat, ſecus ex bonis alterius.
Sic cũ in donatione cauſa mortis per filium
fam. facienda, ſit neceſſarius de iure patris
conſenſus, non poteſt filiusfam. donare
cauſa mortis patri ſuo niſi cum iudicis
auctoritate vt docent Socin. & omnes in d.
§. fuit quæſitum. & Cald. Pereyr. in l. ſi cura-
torem habens in verbo *contractum feciſti*
num. 45. C. de integ. reſtit. & Couar. in ru-
br. de teſtam. 3. p. num. 7. Et generaliter
cum ex forma ſtatuti ad ſolennitatẽ actus
requiritur alicuius conſenſus, non poteſt il-
le ad ſui commodum conſentire, ſi autem

conſentiat nihil agit, Bart. in d. l. 1. per illum
tex. num. 5 ff. de auctor. tutor. Tiraquel. poſt
alios plures de legib. connubi. glo. 8. n. 114.
& ſeq. late Cancer. var. par. 2. cap. 1. in noua
editio. à num. 71. vſq. ad num. 78. vbi loqui-
tur in terminis conſtitutionum Cathalonia
ſub tit. *de menors de vint y ſinc anys* & alia
plura allegat.

20 In cauſa propria poteſt quis iudex eſſe
ob defectum iudicis competentis vbi peri-
culum eſſet in mora ſecundum Innocen. in
cap. olim de reſtit. ſpoliat. Cardina. in clem.
1. num. 16. ad fin. de offic. ordi. Bouadill. in
politi. tom. 1. lib. 2. c. 21. num. 118. & c. 17.
n. 110. in fin. Imò hac ratione poſſunt mo-
nachi capere Abbatem male eos tractantẽ
vt notant Ancharra. & Philip. Franc. in cap.
21 conſtitutionem de verb. *ſignif.* Similiter
quando actio eſſet tempore peritura, eſſet-
que periculum in mora, permittitur iudici
cognoſcere de cauſa ſua vſq. ad litis conte-
ſtationẽ & ſic quouſque perpetuetur actio
vt tenet glo. in d. l. qui iuriſdictioni in verb.
teſtis. & Ludo. Roman. in l. ſi vero ſ. de vi-
22 ro ff. ſolut. matri. Socin. d. regu. 203. Sic
quoque vbi iudex non poteſt de cauſa pro-
pria cognoſcere, poteſt tamen delinquentẽ
capere & carceribus mancipare dum deli-
ctum Superiori notificat, vt notat Philip.
Franc. in c. 1. nu. 4. circa medi. de pœnis. fa-
cit tex. optimus in ſ. audient in nouel. de
defen. ciuit. vbi iudices inferiores tenẽtur
capere illos qui crimen aliquod de quo ip-
ſi cognoſcere non poſſunt, commiſerunt &
eos ad Superiorem remittere quẽ tex. ad
hoc laudat Roder. Suar. in l. 2. tit. *de los em-
plaçamientos* verſ. *Sed attende*. n. 48. & ſunt
hæc etiam notanda pro locis in quibus iu-
riſdictiones ſunt diuiſæ.

23 Quæro an in breuibus & leuib' cauſis ra-
tione paruitatis ſuæ poſſit quis eſſe iudex in
cauſa ſua aut ſuorũ. Ange. in d. l. qui iuriſdi-
ctioni poſt Fulgoſium ſentit affirmatiuã ſe-
cũdũ intellectũ quẽ tribuit legi Senatus-
cõſulto, in verbo, *parciſsime*. ff. de offic. præ-
ſid. Alexander autem ibi n. 1. contrariũ cẽ-
ſet. Sed Iaſ. in d. l. qui iuriſdictioni tenet
quod poteſt in breuiſſimis & viliſſimis cog-
noſcere, quicquid teneat Alex. & hãc vide-
tur tenere Auil. d. c. 3. in ver. *Abogados* n. 10
& quod ratione paruitatis poſſit cognoſcere
obſeruat etiam Socin. d. reg. 203.

Quamuis in cauſa propria nemo iudex 24
eſſe poſſit, iudex tamẽ ordinarius atque e-
tiã delegatus cognoſcit, an ſit iudex cõpe-
tens & an ſua ſit iuriſdictio l. ſi quis ex aliena
ſ. ibi, *Prætoris eſt cognoſcere an ſua ſit iuriſ-
dictio* ff. de iudic. vbi omnes DD. Panor. &
Deci. in c. ad audientiam de appellati. & c.
ex litteris vbi Felin. num. 18. qui loquitur in
delegatis, de reſcrip. Capell. Tholoſ. deciſ.
211. vbi addi. tio. & dec. 165. Iul. Clar. in ſ.
fin. q. 43. n. 4. Bellug. in ſpecul. princip. rub.
11. ſ. ſed quia loquimur n. 24. Roderic. qq.
regula. to. 1. q. 65. artic. 11. vbi de delegato.
Nauar. in c. cum contingat de reſcrip. in 6.
cauſ. nullita. 5. & 6. Olib. de iure fiſc. c. 11. n.
13. Fuſc. de viſitatio. li. 2. c. 20. nu. 6. Marta
de iuriſdic. p. 4. caſu 135. & 145. Hẽriq. de
indulg. c. 25.

Sed & cõſeruatores qui reputãtur ordi- 25
narij glo. in c. cũ causã. & ibi DD. de appel.
glo. in l. à iudice. & ibi etiam DD. C. de iu-
dic. Monet. de conſeru. ca. 7. n. 37. & 38. &
habent iuriſdictionem limitatã circa mani-
feſtas & notorias iniurias c. 1. de offic. de-
leg. in 6. ſi ipſis negatur qualitas notorietatis
poſſunt ſuper ea informationẽ recipere &
de illa cognoſcere c. ſuper litteris de reſ-
crip. Gutier. prac. qq li. 3. & 4. q. 9. nu. 54.
Monet. c. 8 n. 38. Animaduerte autẽ quod
dicimus iudicẽ poſſe cognoſcere & iudica-
re an ipſe ſit cõpetẽs, hoc procedere vbi cõ-
trouerſia eſt inter ipsũ & partẽ: ſecus ſi ſit
cõtrouerſia inter ipſum & aliũ iudicem,
tũc enim Superior cognoſcit, & ita intelligi-
tur & declaratur tex. in d. l. ſi quis ex aliena,
ibi, *Prætoris eſt æſtimare an ſua ſit iuriſdi-
ctio*. ad latiſſimè notata per Valençuela
Velazquez conſ. 200. per tot. lib. 2.

Sane iudex licet alias ſit incompetens, ſi 26
ipſe ſe incompetentẽ pronunciat, poteſt cõ-
dẽnare agentẽ in expenſis vt in l. fin. ſ. quo-
niã vero & ibi Ioã. de Plate. C. de re milita.
li. 12. Ioan. Gutie. prac. qq. li. 1. q. 20. n. 3. &
de iura. cõfirm. p. 3. c. 5. n. 21. & ſeq. bene
Maran. de ordin. iudici. 4. par. principa.
diſt. 8. n. 2. & 3. vbi poſt Felin. Abba. & Io. de

Anan.

Digitized by Google

Anan, aſſerit eum qui temerè adit iudicem incompetentem, poſſe ab illo condemnari in expenſis & intereſſe: & docet etiam quod ſi quis impetrat aliquem delegatum per falſum reſcriptum, quamuis ille ſit iudex incompetens, quia reſcriptum falſum non potuit ei iuriſdictionem dare, tamen poteſt eundem impetrantem condemnare, in expenſis & etiam ipſum carcerare.

27 Sic quoque poteſt iudex condemnare partem in expenſis ob retardatam fori declinatoriam Cæſar Vrſil. ad deciſ. 2. Afflic. nu. 3. Ferrer 3. p. obſer. c. 191. 205. 210. Gail. obſer. 34. Bouadi. lib. 2. c. 18. n. 186. & nu. 209 & ſeqq. Ruginel. de appellatio. §. 11. glo. 1. cap. 2. num. 32. ſeqq.

28 Similiter iudex Eccleſiaſticus cognoſcere poteſt de negligentia iudicis ſæcularis circa cauſas viduarum & pupillorum ac miſerabilium perſonarum & de deuoluta ſibi ob eam rationem iuriſdictione iuxta tradita per Carol. Ruin. conſ. 12. vol. 5. & Bouadil. in politi. tom. 1. lib. 2. cap. 17. n. 108. cum 2. ſeqq. qui tamen explicat quam raro in praxim deduci poſſit.

29 Cenſent nonnulli DD. non poſſe iudicem ordinarium vel delegatum iudicare an ſit ipſe cōpetens & an ſua ſit iuriſdictio, quando ſentiret commodum ſportularum & expenſarum litis vel ſaltem, quando ei ex lege vel ſtatuto applicaretur aliqua pars litis vel pœnæ, quia iudicaret in cauſa propria: ſed in primo caſu tenet contrarium Iaſ. in l. 2. ff. ſi quis in ius voca. non ierit numero 17. & Bald. in eadem l. 2. & alij quos refert Auiles in capite 3. prætor. in verb. *Abogados* numero 12. & in vtroque caſu defendit & tenet ibi contrarium Auiles d. num. 12.

30 Quæro an iudex poſſit punire iniuriā ſibi illatam & iudicare de cauſa ſuæ iniuriæ, varie loquuntur in hac quæſtione DD. ideoque per concluſiones reſpondendum duxi.

31 Prima concluſio. ſi officialis eſt offenſus contemplatione officij & dignitatis ipſius, poteſt cognoſcere de cauſa offenſionis & iniuriæ, reumque condemnare & plectere & ita poteſt, licet factum iniuriæ non ſit notorium nec pœna à lege vel ſtatuto certa impoſita. hæc ſententia eſt Iacobi de Arctia quem allegat & ſequitur Cyn. in l. vnic. C. ne quis in ſua cauſ. iudic. approbat eam longo huius quæſtionis examine facto Auiles in capite 3. prætor. in verb. *Abogados* numero 12. Cancer. var. par. 2. capite 2. in noua editio. numero. 253. Farinaci. tom. 1. prax. crimi. quæſt. 17. à numero 36. ad numero 48. Capici deciſ. 124. numero 11. verſ. *mihi videtur*. & num. 12. & alij quos iſti citant. ratio eſt, quia præfato caſu non dicitur iniuria irrogata perſonæ ſed officio & dignitati, ideoq. Princeps & Reſpublica eſt affecta vt aduertit Oldrad. conſ. 7. nu. 1. nam magiſtratus eſt perſona publica l. 1. §. ius publicum ff. de iuſti. & iur. & in magiſtratu repræſentatur Princeps ſicut domi nus repræſentatur ſeruo l. ſi Pamphilo ff. de optio. legat. & ſicut in miniſtro Eccleſiæ repræſentatur Eccleſia l. annua §. à Titia ff. de annu. legat. & iniuriam ſuæ dignitatis poteſt quilibet vlciſci l. milites. §. retinentes ff. de re militar. l. continet ff. quod met. cauſ. & iudex ſuā iuriſdictionē defendere debet vt in capite & qui mēdicat 25. diſt. & capite ſiquis erga 2. q. 7. & c. Guiliſarius 23. q. 4.

Infero minus veram eſſe opinionem Iaſonis in l. qui iuriſdictioni num. 3. ff. de iuriſd. omn. iudi. vbi exiſtimat ob prædictam offenſam iudici vt iudici factam, ipſum iudiciario munere in ea cauſa fungi nō poſſe ne iudicet in propria cauſa ſed ad Superiorem remittere oportere. 32

Similiter infero contra ſententiā Petri de Bellapertica quā refert Cyn. in d. l. vn. C. ne quis in ſua cauſ. iudi. dū iſte Bellaper. voluit hoc caſu licet offenſa principaliter ſpectet officiū iudicis, tamen ei alium in coniudicem adiungedū eſſe ne poſſit dici ſuſpectus, non ſolū ius dicere debere: & hanc opinionem Petri de Bellaper. refutat Bald. in d. l. vni. nu. 2. & Auiles d. c. 3. in d. verb. *Abogados* n. 12. 33

Infero etiā nō bene ſentire Alphōſū Narbona ad leg. regi. lib. 4. tit. 1. *de la iuriſdiciō real* lege 20. glo. 18. n. 11. cū 3. ſeqq. vbi aſſerit verius eſſe iudicē cōpetentē eſſe ſuæ ipſius offenſæ illatæ intuitu officij ſui, maleſactoremq. debite plectere & punire poſſe ſi offēſa ſit publica & notoria, & pœna crimini ac de- 34

Digitized by Google

delicto imponenda non ſit arbitraria ſed
certa legibus vel conſtitutionibus particu-
laribus comprehenſa, quæ opinio maximè
conuincitur ex traditis per Farinac.d.q.17.
35 n.46.vbi probat quod ſi offenſa iudici fa-
cta eſt contemplatione officij, poteſt ipſe
arbitrari pœnam mortis ſecus ſi ratione
particularis odij & inimicitiæ inflicta ſit in-
iuria;& Bald.in c.1.§.iniuria in pri.de pace
iuram.firma.in vſib feudo.dixit quod ſi ali
quis impegerit alapam iudici, poteſt iudex
facere eum decapitari aut furca ſuſpendi
quod Baldi dictum ſequitur Innocen.in câ.
dilectus de pœnis.

Infero præterea verum intellectum ad
36 tex.in c.Guiliſarius & in c.inter querelas 23
q.4.nam ex d.c. Guiliſarius deducitur præ-
latum Eccleſiæ poſſe excommunicare & a-
nathematizare pro iniuria ſibi illata.ibi, *qui
talia erga me egerunt, anathematizaui.* cõ-
tra autẽ in d.c.inter querelas.expreſſe cau-
tur non licere Epiſcopo pro propria iniuria
quemquam excommunicare.Sed cõciliã-
da ſunt hæc iura quod tex.in d. ca. Guiliſa-
rius.loquitur quando iniuria prælato facta
contingit Eccleſiam:tex.autem in d.c.inter
querelas. diſponit quando iniuria reſpicit
priuato odio Epiſcopum, prout ita diſtin-
guit & conſtat glo.in d. ca. inter querelas
verb.*propria.* & in d. ca. Guiliſarius verb.
*anathematizaui.*Suares de cenſur 5.to.diſ-
put.4.ſect.5.n.19.Alium intellectum tradit
glo.in c &qui emẽdat 45.diſt verb.*corripit.*

37 Extende concluſionem primam vt pro-
cedat non ſolum in iudice ad quem de iure
cauſarũ criminalium cognitio pertinet, ve-
rum etiam in eo qui cauſarum ciuiliũ ſo-
lum cognitionem habet: hic enim iudex
poteſt quoq. punire eos qui eum intuitu
ſui officij offendunt veluti ſi aliquis in diſ-
cuſſione cauſæ ciuilis delictum neglecta ip-
ſius iudicis auctoritate commiſſerit, vt no-
tat Bald.conſ.312.Vant.de nullitat.tit.de
nullit.ex defec.iur.n.48.Iul.Clar.qui de cõ-
muni teſtatur in prac.cri.q. 38.numero 3.
pœnam tamen à prædicto iudice ciuili
imponendam pecuniariam eſſe oportere,
non vero corporalem, & huiuſmodi delin-
quentem licet poſſit à iudice cauſarum ci-
uilium puniri, à ſuo tamen iudice nihilomi-
nus pœna ordinaria affici poſſe tradũt Clar.
qui ſupra q.58.n.13.Tuſc. prac. concl iur.
d.littera I.concluſ.402.n.12.& cõcl. 468.
n.1.& ſeqq.Alfonſ.Narbon.d.leg. 20.glo.
18.n.18.cum ſeqq.

Secunda concluſio ſit. Cum quæritur an 38
contumelia & iniuria facta ſit iudici contẽ-
platione officij & dignitatis vel priuato iudi-
cis odio & particulari inimicitia eius, ad cõ-
iecturas recurrendum eſt; Paris de Pute.
de ſyndic.in verb.*iniuria officialis* §. an of-
ficialis.Capici.deciſ.130.n.12.Rolã.conſ.
1.num.35.volu.3.& præſertim coniectura
eſt ratione officij fuiſſe commiſſam quãdo
committitur ſedenti pro tribunali vel in
actu exequuti, niſi aut alio iudiciario actu,
Bart.in l.1.quis obrepſerit in fin.ff.ad l.Cor-
nel.de falſ Farinac.tom.1.prax.crimin.q.
17.n.41.& 42.Narbon.qui ſupra d.leg.20.
n.8.vbi ponit exemplum quãdo circa actũ
& exercitium iuriſdictionis iudicis vel circa
quamcumque. operationem reſpicientem
adminiſtrationem iuſtitiæ litigator aſſer-
tione iudicis iratus illi contumeliam inurit,
iudicem mentiri aſſeuerã do vel melius aut
vtilius fore aſinum ipſius loco ſupponi, quo
rectius cauſæ d.ſcernerẽtur, quorum memi
nit glo.marginalis in c.dilectus de pœnis vel
clamando & proteſtando Prætorem nefan-
dum perpetraſſe crimen, quod vltimum
ſubdit Narbona Prætori Murciæ conti-
giſſe, & propterea iniuriantem laqueo
ſuſpenſum fuiſſe. Ad ſciendum etiam an 39
offenſa ſit facta alicui vt officiali, vel vt
priuato homini, inſpici debet origo offen-
ſæ & vnde habuerit dependentiam, vt e-
gregia tradit Petrus Caball. reſol. cri-
minal. caſu 128. numero 10. circa fin.
Sed ceſſantibus coniecturis potius præ- 40
ſumitur cauſa priuati odij vt maius de-
lictum excludatur, Rolan. d. conſ. 1.num.
36.& ſeqq.li.3.Farinac.d. q.17.num.43.
Quo ad officialẽ regulariter verũ eſt quod
in dubio præſumitur geſſiſſe actũ vt officia-
lẽ, non vt priuatam perſonam, iuxta tradita
per Lucam de Penna in l.prohibitum n.9.
C.de iur.fiſc. quem & alios citat Farinac.
quæſt.32.n.118.& ſeq.

Tertia

41 Tertia concluſio. Si iniuria non eſt irro-
gata iudici intuitu officij & dignitatis ſed
priuato odio perſonæ illius ipſe poteſt eſſe
huius cauſæ iudex, dummodo delictum ſit
notorium & præter notorietatem delicti
pœna ſit à iure determinata, alias ſecus. hæc
quoque concluſio eſt Iacobi de Aretia quē
citat Cyn. in l. vnic. C. ne quis in ſua cauſ. iu-
di. & eam cum alijs pluribus DD. ſequūtur
Auiles d. ca. 3. in verb. *Abogados* n. 12. & n.
13. Cancer. var. d. par. 2. cap. 2. nu. 254. &
communiter eſſe receptam teſtantur Iul.
Clar. in prac. eximin. q. 35. in fin. & Tuſc.
pract. d. littera I. cōcluſ. 402. n. 6. tenet præ-
ſertim multis ex antiquioribus citatis An-
dre. Barbati. in tractat. de cardinalibus le-
gatis à latere quæſt. 3. n. 31. notant ſcriben-
tes in l. lex Cornelia 5. verſ. *qua lege* ff. de in-
iur. qui tex. prohibet cognitionem iniuriarū
ſui ac ſuorum. Fallit in iudice delegato qui
42 licet delictum ſit notorium & pœna à iure
certa ſtabilita, non poteſt de cauſa propriæ
iniuriæ cognoſcere ſi irrogata nō ſit ratione
officij, ita poſt alios limitant Auiles nu. 12.
& Cancer. n. 255. vbi ſupra, Bouadil. in po-
lit. to. 1. li. 2. cap. 16. num. 140. & li. 3. cap. 1.
num. 34. Fallere quoq. tenuit Bart. in l. quis
43 ex aliena ff. de iudic. quando iudici ex lege
vel ſtatuto applicaretur aliqua pars pœnæ
vel litis licet pœna eſſet à iure certa ſtatuta.
id etiam dixit Alex. in l. quidam conſulebāt
num. 14. ff. de re iud. & citati per Capici.
deci. 124. n. 6. ſed cōmunem praxim eſſe
in contrarium in regno Caſtellæ teſtatur
Auiles in dicta verb. *Abogados* n. 12. verſic.
Sed in contrarium eſt cōmunis practica. &
ibi plures pro iſta praxi DD. congerit.

Si eſt dubium vtrum iniuria laceſſitus ſit
44 iudex ordinarius obtentu officij aut per-
ſonæ, dādum eſſe ei adiunctū, notarūt poſt
alios Viui. deciſ. 278. & Cācer. d. c. 2. num.
256. qui animaduertit hoc caſu in Catha-
lonia Regiū Senatū ad ſe cauſam euocare.

45 Si illata ſit iniuria ex inimicitia perſonali,
licet ſecundario pertineat ad dignitatem
officij, præualet principale ſcilicet iniuria
perſonalis vt in l. eum qui §. ſi iniuria mihi
ff. de iniur. Cyn. in l. vni. C. ne quis in ſua
cauſ. iudi. Abb. in c. cum veniſſent de iudic.
Viui. deciſ. 124. n. 9. & num. 11. vbi plures
allegat, Auil. d. c. 3. prætor. in verb. *Aboga-
dos* num. 12. verſ. *ſi vero.* vbi aſſerit quod li-
cet iudex hoc caſu non poſſit punire, poteſt
tamen facere vt malefactor ponatur in tuta
cuſtodia & ſucceſſori vel Principi querela
reſeruetur, vt in l. Senatus ff. de offic. præ. &
in l. capite quinto ff. de adulte. Vnde Abbas
in d. c. cum veniſſent de iudic. ait eſſe con-
ſiderandum principale propoſitum an ſcili-
cet quis intendat principaliter irrogare in-
iuriam dignitati, vt quia principaliter nō ha-
bet reſpectum ad perſonam, & tunc erit
realis: nā iniuria cognoſcitur & diſtinguitur
ex voluntate inferentis vt in c. cum volun-
tate de ſenten. excom. & l. qui iniuriarum
ff. de iniur.

Omni caſu quo iudex poteſt cognoſcere de 46
iniuria ſibi illata, cenſet Carreri. in prac. cri-
min. q. 35. ſub verb. *Solet etiā quādoq. dubi-
tari*, quē refert Farinac. to. 1. prax. crimin. q.
17. n. 47. Superiorē ad tollēdā omnē ſuſpi-
cionē ſēper debere eſſe prōptū præſertim
parte id petēte causā offenſionis ſuo officia
li factæ, alteri quā ipſi officiali offenſo cog-
noſcēdā cōmittere vel ſaltē ad illi dādū ad
iūctū, licet offenſa facta ſit ratione officij.

Interdum iniuria neque ſpectat directe 47
officium & dignitatem iudicis, neq. perſo-
nam ipſius: deficit enim iniuriandi animus:
ſed tamen turbatur iuriſdictio illius; & tūc
iudex ſiue ſit ordinarius ſiue delegatus, po-
teſt cognoſcere de cauſa hac & punire ma-
lefactorem cap. vt officium ca. vt commiſſi
cap. vt inquiſitio §. fin. de hæret. in 6. Alex.
conſ. 35. vol. 2. Ioſeph. de Seſe in tractat.
de inhibition. c. 30. §. 1. n. 158. Auiles in d.
cap. prætor. 3. in ver. *Abogados* n. 12. verſic.
Iudex vero delegatus. Narbona ad leges re-
gias d. l. 20. glo. 18. n. 16. & 17. vbi exemplū
in eo qui exemit carceratum de manibus
aut ex domo officialis ſiue cuſtodis vel ſa-
tellitis, in cuius domo ex mandato iudicis
erat detentus.

Quid quando iniuriatur officialis iudicis 48
delegati in executione officij, ſed non vt
officium impediatur, ſcribit Cardin. in
clem. 1. quæſtione 4. de hæret. An ſi quis
ex priuata inimicitia verberet vel lædat

alterum ex litigantibus venientem ad iudi-
cium coram delegato, ignorans venire ad
iudicium, vel non faciens ad impediendã
iuriſdictionem, poſſit delegatus in eum ani-
maduertere tanquam turbantem iuriſdi-
ctionem ſuam tradunt Specul. in tit. de of-
fic. delegat. §. ſequitur verſ. *quid ergo.* Inno-
cen. in cap. 1. de offic. delegat. num. 3. qui
49 ſunt inter ſe contrarij. Denique quando in-
iuria afficitur officialis, non in exercitio of-
ficij, an offendens vel occidens officialẽ aut
miniſtrum iudicis delegati, non vt officialẽ
aut miniſtrum, nec ex cauſa officij, ſed
propter priuatam inimicitiam, quæ non
habuit ortum ex cauſa officij, ſciebat ta-
men eum eſſe officialem, poſſit iſte offen-
ſor à iudice delegato puniri tanquam tur-
bator aut impeditor vel iniuriator officij, la-
tiſſime d. ſcutit & reſoluit Seſe d. c. 30. §. 1. à
n. 160.
50 Poteſt quis licet in cauſa ſua vel ſuorum
iudex eſſe non valeat, iudicare cauſam ſui
officialis puta notarij vel Aſſeſſoris qui deli-
quit in officio, imò ab eius ſententia appel-
lari non poterit l. nulli C. quorum appellat.
non recipi. cap. nulli 2. quæſt. 5. Bart. & An-
gel. poſt alios antiquiores in d. l. nulli. Spe-
cul. in tit. de competenti iudicis aditione §.
ſequitur. verſ. *in materia.* Soc. reg. 203. verſ.
fallit in officiali. Alex. in d. l. qui iuriſdictio-
ni ff. de iuriſd. om. iud. Auiles in c. 3. prætor
verb. *Abogados* nu. 13. verſ. *& de delicto.*
qui licet antea num. 10. verſic. *Octauo limi-
ta.* hoc poſt Iaſonem & Curtium intelligat
dumtaxat procedere quando delictum eſt
notorium & pœna eſt certa & limitata à iu-
re vel ſtatuto: tamen hanc limitationem ve-
ram non cenſeo, & communem iudiciorũ
praxim in contrarium video.
51 Quæro vſq. ad quem gradum conſan-
guinitatis prohibeatur quis iudex eſſe in
cauſis ſuorum. Dico quod de iure vſq. ad
decimum gradum, vſque ad quem permit-
titur ab inteſtato ſucceſſio, ita glo. in ca. po-
ſtremo de appellation. Bart. Angel. Alex. &
Iaſ. in d. l. qui iuriſdictioni. Bald. & Deci. in
d. c. poſtremo. alios referunt Auiles in d. ver-
bo *Abogados.* & Portoleſ. ad Molin. verb.
iudex. n. 50. Menoc. caſu 152. n. 4. de arbitr.
iudic. Rationem aſſignat Deci. vbi ſupra n.
5. quia ſi ad effectum ſucceſſionis cõſidera-
tur vſq. ad eum gradũ coniũctio. §. vlti. in-
ſtit. de ſucceſſion. cognat. à fortiori conſide-
rabitur ad effectum recuſandi iudicem, cũ
recuſatio iudicis ex leui cauſa cõcedatur c.
cum R. canonicus. vbi glo. de offic. delegat. 52
imò ex leuiori cauſa recuſari iudicẽ quam
teſtẽ cenſuit glo. in c. 2. verb. *ſubeſſe,* vt lite
non conteſta.
Intellige prohiberi iudicem recuſante 53
parte ipſum: nam ſi iudex conſanguineus à
parte non recuſaretur, pronũciare poſſet &
teneret eius ſententia, Caſtrenſ. in d. l. qui
iuriſdictioni n. 3. Panor. in d. c. poſtremo n.
7. Felin in c. cauſam quæ n. 3. & ibidẽ De-
ci. num. 17. & 18. communem proferẽs de
offic. delega. Portoleſ. vbi ſupra n. 56. Auẽ-
da. de. exequen. li. 2. c. 23. num. 14. qui alios
citant: imò ſi iudex recuſetur ab vno ex liti-
gantibus, ab alijs nihil opponatur, poterit
quo ad non recuſantes iudicare, Rebuf. to.
3. tit. de recuſat. arti. 8. gloſ. vni. Alex. conſ.
64. n. 6. vol. 7.
Rurſus intellige prohiberi iudicem vſq. 54
ad decimum conſanguinitatis gradum, niſi
ſtatuto vel conſuetudine (quod ſæpè euenit)
aliud diſponatur, ad tradita per Abbat. in d.
c. poſtremo n. 4 & in c. non nulli. §. ſunt
& alij num. 10. in fin. de reſcrip. Meno. d.
caſu 152. num. 6. Portol. in d. verb. *iudex* n.
49. vbi quod in Aragonia iuxta forum illius 55
regni legitima iudicis ex cauſa conſangui-
nitatis recuſatio eſt intra quartum gradum
& ex cauſa affinitatis intra tertium. In Ca- 56
thalonia circa Doctores Regij concilij qui
ex cauſa conſanguinitatis recuſantur ſuſ-
pecti, declarat Regius Senatus ſuſpiciones
procedere vſq. ad quartum incluſiue gradũ
argumento poteſt eſſe glo. verb. *à propin-
quo* in c. requiſiſti de teſtam. quæ ait reli-
ctũ Epiſcopo à propinquo præſumi relictũ
intuitu Epiſcopi, non Eccleſiæ, ſi tamen pro
pinquus ſit intra quartũ gradũ. ſed & ipſi Re
gij Senatores vltro vſq. ad dictũ gradũ abſti-
nent ex officio antequam recuſentur.
Quo ad affinitatẽ in eodẽ regio cõcilio
cõtra eoſdẽ Regios cõſiliarios ſimiliter pro 57
cedũt ſuſpiciones ex cauſa affinitatis vſq. ad
quar-

quartum incluſiue gradũ,ſicq. meo tẽpore in cauſa ſuſpicionũ oppoſitarũ contra magnificum Franciſcum Bonet Regium Senatorem deciſum fuit, declarando in eiſdem gradibus locum habere ex cauſa affinitatis ſuſpiciones, in quibus obtinent ex cõſanguinitatis cauſa. hoc argumento tex. in cap. non debet de conſanguin. & affinita. quo tam ex cauſa conſanguinitatis quam ex cauſa affinitatis prohibentur ſolum coniugia ad quartum vſq. gradum. Fuerunt tamen in noſtro Regio Senatu circa hoc aliquando obſeruantiæ contrariæ quas refert Cancer. var. par. 1. cap. 21. in noua editio. num. 55. & quod affinitas inter iudicem & alterũ ex litigantibus iuſtam præbeat recuſationis parti alteri cauſam docet Ferrer. 3. par. obſer. cap. 10. Ripol. vari. reſol. cap. 2. num. 178. non tamen iure communi protenditur vltra primum gradum vt teſtatur Bald. conſ. 472. num. 6. vol. 1. Non reputatur apud nos legitima ſuſpicionis cauſa contra Regios Senatores affinitas, quando non remanent affinitatis reliquiæ, vt quando relicta fratris prolem non habet & liberi nulli extant. conducunt tradita per Flamin. Cartar. deciſ. 23. num. 10. & 11. vbi probat affinitate ceſſante, teſtẽ eſſe omnino idoneum quamuis affinis fuerit & teſtem eſſe non poſſe fratrem pro vxore fratris viuen-
58 tis, mortui tamen ſic. Plurimum certe de his iudicibus tãquã ſelectiſſimis viris propter muneris auctoritatem confiditur, ita vt non niſi graues ſuſpiciones contra ipſos audiantur, vnde ex cauſa ſolius amicitiæ cum altero litigantium, niſi alia concurrant, raro aut nunquam recuſantur ſuſpecti.

59 Opinatur Menochi. d. caſu 152. num. 6. non ſolum iure inſpecto iudicem vſq. ad decimum conſanguinitatis gradum recuſari poſſe, ſed etiam vltra eum gradum eſſe in iudicis arbitrio perpenſa perſonarum qualitate & mutua inter eos affectione, quod etiam cenſuerunt alij relati per eundem Menochi. caſu 146. num. 7. ſubdit tamen prudentem iudicem non fore arbitraturum eum iudicem eſſe ſuſpectum cum videt illum eſſe virum integerrimũ & religioſum valde.

Computatio graduũ circa recuſationẽ 60
iudicis ex cauſa conſanguinitatis fieri debet ſecundum ius Ciuile, non ſecundum ius Canonicum, ita in terminis reſoluũt Auẽda. de exequen. lib. 1. cap. 3. num. 5. Præpoſi. in cap. poſtremo de appellat. Rebuff. tom. 1. tit. *de recuſat.* artic. 3. verſic. *quarto.* effuſe multis citatis Gratian. diſcep. forenſ. tom. 1. cap. 77. num. 7. Portol. ad Molin. in verb. *iudex* num. 51. cum. 2. ſeqq. licet dicat in Aragonia ex conſuetudine fieri hanc computationem ſecundum ius Ca-
nonicum. Nam computatio graduum iux- 61
ta ius Canonicum dumtaxat attenditur in cauſis matrimoniorum, in alijs vero cauſis ius Ciuile inſpicitur etiam in terris Eccleſiæ cap. ad ſedem §. nos vero 35. q. 5. docet expreſſe collega meus don Acaſius de Ripoll var. reſol. cap. 2. num. 258. vbi citat Benedic. in cap. Raynuntius verb. *& vxorem nomine Adelaſiam* prælud. 3. num. 86. & 87. & Ruin. conſ. 32. num. 1. & 3. adde optimum locum ab iſtis non citatum Stephani Gratiani diſcep. forenſ. tom. 1. cap. 77. vbi id ipſum late tenet & confirmat maximè à num. 1. ad num. 10. & Eſcobar. variarum computationum cap. 23. num. 4. & 5. vbi hanc communem vocat & à num. 1. ad num. 3. & per totum capit bene explicat quæ ſit computatio iuris Ciuilis & quæ iuris Canonici & quomodo fiant. & computationem graduum cõſanguinitatis in ſtatutis ac in ſucceſſionibus & alijs rebus regulariter ſecundum ius ciuile, non ſecundum ius Canonicum fieri debere notant in l. ſi auiæ Bald. num. 4. Salyc. num. 5. Bart. num. 4. Caſtren. & Alex. n. 6. Deci. num. fin. C de ſucceſ. edic. Curt. iun. conſ. 7. nu. 6. vbi communem dicit. Natta cõſ. 424. num. 2. vol. 2. Gozad. conſ. 19. n. 1. Gratia. vbi ſupra num. 5. 7. & 8. Eſcobar qui ſupra num. 5. Matien. lib. 5. nouæ recop. tit. 11. l. 7. glo. 5. num. 7. ita communiter receptum aſſerens. In Cathalonia vbi 62
aduerſus DD. Regij concilij admittuntur tantum ſuſpiciones vſq. ad quartum gradũ ex conſanguinitatis cauſa, exiſtimaui computationem fieri ſecundum ius Canonicũ, quia ita legiſſe memini inter reſpõſa Magnifici

rifici Fontpaſtor olim RegijSenatoris præfati Concilij;ſed Contrarium tenet Gratian. d. cap. 77. num. 7. licet prout in Cathalonia, in decidendis cauſis prius eſſet ſeruandum ius Canonicum quam Ciuile. Et ſecundum ius Ciuile fieri hãc computationẽ in noſtra Regia Audientia hodie audiui à quodam grauiſſimo Senatore eiuſdem Senatus circa recuſationem ipſorum. Fieri ſecundũ ius Canonicum in hac Prouincia dictam computationem dicit Cancer. var. par. 1. cap. 21. in noua editio. num. 55. ſed nihil allegat.

63 Illud ſilentio inuoluendum non eſt quãdo vterque ex litigantibus æqualiter & in eodem gradu iudici coniũctus eſſet, tunc. cum à nemine illorum recuſari poſſe: quia par effectio ſuſpicionem tollit l. non ſolum §. de vno & ibi Bart. ff. de rit. nupti. & ita in terminis docent in d. l. qui iuriſdictioni Bar. num. 5. Iaſ. num. 9. Alex. num. 1. ff. de iuriſd. om. iud. glo. & Panor. num. 5. Deci. num. 25. in d. cap. poſtremo de appellat. Marant. de ordi. iudi. tit. de appella. num. 30. Menoc. de arbitr. caſu 152. num. 8. Socin. regu. 203. Auil. in cap. 3. prætor. in verb. *Abogados* num. 10. verſic. *Quinto* & num. 13. verſic. *tamen*. alios citat Rolan. conſ. 16. num. 20. vol. 2. Secus eſt ſi vnus ex litigantibus eſt propinquior conſanguineus iudicis quam alter, vt ſi vnus attineret iudici in primo gradu, alter in ſecundo vel tertio: nam iſte conſanguineus remotior tanquam minus dilectus & in quo minor iudicis affectio præſumitur, iudicem vti ſuſpectum libere recuſare poſſet, vt probat Bart. in d. l. qui iuriſdictioni numero 5. Panor. in d. cap. poſtremo n. 5. Deci. nu. 26. Portol. ad Molin. verbo, *iudex* num. 55.

64 In controuerſiam venit an non ſolum pater in cauſis liberorum iudex eſſe non poſſit, ſed nec compater in cauſa filij ſpiritualis. Non nulli DD. diſtingunt vt ſi ſecundum morem regionis ex compaternitate inducatur familiaritas, repellatur compater à iudicando: ſecus ſi compaternitas familiaritatem non inducat, pro vt eſt in quibuſdam Prouincijs Franciæ, niſi alio iuuetur adminiculo & ita in quodam Galliæ Senatu iudicatum refert Aufrer. in tractat. de recuſatione iudicum. Sed indiſtincte quod iure communi ſola compaternitas eſt iuſta ſuſpicionis cauſa ad repellendum iudicem, eſt communis & recepta opinio, & quam longe plures DD. ſequuntur & tenent eam in ſpecie Specul. in tit. de appellatio. §. nunc dicamus verſic. *Quædam vero eſt media* num. 5. Imol. in cap. prudentiam num. 19. de offic. delega. Petr. de Rauen. Alphabetico iuris verb. *recuſatio*. Præpoſit. in cap. poſtremo de appellatio. Iaſ. in l. apertiſſimi num. 7. C. de iudic. in verſic. *ſexta cauſa*. Bertachi. in tractat. de Epiſcopo, Eneas de Falcon. in additio. ad Panor. in cap. cauſam de iudic. Paris de Pute. de ſyndica. in verb. *ſuſpicio* num. 10. vbi dicit hanc eſſe ſeruandam, Marant. de ordi. iudic. 6. par. num. 71. Marcheſan. in tractat. commiſſionum vtriuſq. ſignaturæ 2. par. cap. 5. à num. 33. Cabed. deciſ. 20. 1. par. 65
Hæc ſententia ſæpius fuit approbata in Regia Audientia Cathaloniæ. Sic enim refert Michael Ioan. Paſtor in 2. par. deciſionum deciſ. 2. in cauſa Geraldi de Queralt fuiſſe recuſatum mag. Martinum Ioannem Subver Regium Senatorem & contra eũ declaratum. Sic quoque aliam eiuſdem Concilij declarationẽ in cauſa T. Ferrer contra admodum Reuer. Cancellariũ refert & de prædicta obſeruãtia teſtatur (vt in quibuſdam ipſius allegationibus legi) notiſſimus Font & Paſtor olim præfati Concilij Doctor vel doctrina vel moribus quos à Cynicis philoſophis mutuo habuit, inſignis. Sed & ita iunctis tribus aulis Regiæ noſtræ Audientiæ ſub anno 1616. in cauſa Ioannis Guiot & Iacobi Monſerrat deciſum fuit. Imò in fortioribus terminis cum de 66
iure communi minor cauſa ſuſpicionis ſufficiat contra iudicem quam contra teſtem, compaternitas repellit teſtem ſecundum Parid. de Pute. in d. verb. *ſuſpicio* num. 10. vbi recitat duas DD. opiniones in hoc cõtrarias & tandem concludit opinionem de iure veriorem eſſe quod ſola compaternitas repellat teſtem, vnde magis videtur excludere iudicem.

Quarto

67 Quæro an Comites & Barones poſſint cognoſcere & iudicare de cauſa quæ vertitur inter ipſos & eorum ſubditos.negatiue concludendum eſt ex DD.ſupra citatis qui docent ſpeciale eſſe in Principe, vt poſſit iudex eſſe in cauſa propria,& in terminis Comitum & Baronum ita reſoluit Bart. in l. qui iuriſdictioni num. 2. ff. de iuriſdic. om. iud.late Capici.deciſ. 124. Bouadil. in polit.tom. 1. lib. 2.cap. 16.num. 140. Caſſ. in catal.glo.mun.5. par. conſider. 24. Oldrad. conſ. 7. & ſubdit ſupra Bartolus neq; poſſe Comites & Barones dictam cauſam alteri delegare,eo quod & ab eis delega-
68 tus ſimiliter ſuſpectus eſſet. Hanc tamen regulam quod ſi iudex ſuſpectus delegeт cauſam, delegatus etiam cenſeatur ſuſpectus,limitat multis citatis Cancer.var.reſol. par. 3. cap. 13.num. 189.& 190.vt procedat dumtaxat quando delegatus eſſet ſubditus delegantis,nam alias ſuſpectus in cognoſcendo vel iudicando, non eſt ſuſpectus in delegando vt notat Marc. Anton.de Amatis deciſ. 14. num. 12.& infert ac pro-
69 bat vbi ſupra Cancerius num. 191. Baiulũ Baronis qui eſt iudex inferior & ordinarius prædictorum ſubditorum,iudicem conſtitui poſſe in præfata cauſa Baronis & ſubditorum.

70 Sane in Cathalonia ſecundum iura vſaticorum Barones & domini habentes iuriſdictionem & imperium vel etiam iuriſdictionem ſine mero Imperio,in cauſis communibus inter ipſos Barones ſiue dominos ex vna & eorum ſubditos parte ex altera aſſignant iudicem, qui de cauſa cognoſcit & ab eius iudicis ſententia tam ipſe Baro, quam ſubditos appellare poteſt & rurſus in ſecunda inſtantia Baro dabit iudicem, ſola tertia inſtantia Principi & Comiti Barcinonis reſeruata,late poſt patrios ſcriptores Anton. Oliban. de iur. fiſci cap. 10. n. 21.& 22.vbi cum ſupradictis auctoribus notat in hac Prouincia dominos in aſſignando iudicem in cauſa propria eorum & ſubditorum ſuorum, æquiparari Principi ſeu Imperatori,qui de ſua cauſa cognoſcit,dat do iudicem.

71 Sed & dominus directus in Cathalonia dat iudicem emphyteotæ ſuo in cauſis inter ipſum dominũ & emphyteotã conſtit. 6. *nengun home* tit. *de iuriſdictio de tots Iutges*,late Solzon. in ſtilo capibreuiandi, ante formam creationis iudicis verſic. *Si vero vult procedere*,habet enim iuriſdictionem in eum,non tamen priuatiue ad ordinarium vt declarat Cancer.var.par. 2.cap. 2.num. 205.& ſeq.& Iacob.Calici. in vſat. placitum iudic. inquit quod ſicut Imperator iure communi aſſignat iudicem in cauſa propria & ſubditi ſui, ſic etiam poteſt facere dominus directus in Cathalonia. An autem tunc dominus ſi fuerit condemnatus, appellare poſſit; diſputant Marquil. & Iacob. de Monteiudaic. in vſat. Similiter & ſi ſenior.Calici.in d.vſat.placitũ iudicatum. Solz. in ſtilo capibreui. poſt formam amortizationis factæ per Epiſcopum.verſic. *Et quia al quando contingit*. & poſt formam appellationis interpoſitæ per emphyteotam in prima appellatione. verſ. *Deinde dicta commiſsio*. vbi quid ſi dominus litigauerit per procuratorem.

De iniuriis & offenſis Baroni à ſubditis ſuis illatis minime poteſt Baro cognoſcere 72
ſeu iudicare neq. per ſe neq.per ſuos iudices ſiue delegatos etiam non ſubditos,ſiue ordinarios Bar. Caſtren. Alex. Iaſ. & alij in d. l. qui iuriſdictioni ff. de iuriſd. omn. iud. Bouadill.d.cap. 16.num. 140. vbi etiã quod non ſolum procedit ſi criminaliter, verum etiam ſi ciuiliter de illis agatur, Albert. Brun.conſ.30.vol. 1. vbi ſubdit propter ini- 73
micitiã domini reddi ſuſpectos eius officiales,quia factum ab officiali cenſetur factũ ab ipſo domino,quod melius tradit Crauet. conſ.6.n.33.Pet.Caball.in ſuis reſol.cri.caſu 128. Auil.in c.prætor.3.gloſ. *Abogados* num. 13.Capici.deciſ. 124. repugnat enim 74
rationi naturali quam pro lege haberi non dubitatur,Angel.conſ. 274.prope fin.Bald. in rubr. ff. de ret. diui. & Decia. conſ. 62. num. 67.vol. 3. vt offenſus ſit iudex offendentis de offenſa contra eum facta, nam per offenſam ei irrogatam cenſetur factus eius inimicus,vt poſt Specul.Bar.Marſil.notat egregie Rolan. à Valle conſ. 16. num. 1.& ſeq. neq. opus eſt vt ſit inimicus

capi-

capitalis vt ſcribit idem Rolan. à Valle d. conſ. 16. nu. 4. Crauet. conſ. 6. n. 31. cum 2. ſeqq.

75 Intellige concluſionem quod Baro in cauſa offenſæ ſibi per ſubditum factæ iudex eſſe non poſſit neq. per ſe neq per dictos ſuos iudices, vt vera ſit non ſolum iure communi, ſed etiam municipali Cathaloniæ, Calici in Margarit. fiſc. dub. 8. num. 21. ſin. 154. Cancer. var. par. 3. cap. 13. à num. 197. & præſertim numero 200. & 201. vbi exemplari Regiæ Audientiæ refert.

76 Rurſus intellige Baronem in cauſa offenſæ ſibi per ſubditum illatæ iudicem eſſe non poſſe, etiam parte non opponente, & ipſo iure, Iaſon in dict. l. qui iuriſdictioni nu. 8. Alber. Brun. dict. conſ. 30. Cancer. dict. c. 13. num. 197.

77 Dubitatur quid ſi offenſa ſit notoria & pœna à iure determinata, docet Bouadill. d. cap. 16. num. 140. neque tunc Baronē cognoſcere poſſe per ſe vel per iudices ſuos id ipſum cenſere videtur Capici. deciſ. 124. n. 11. quicquid antea arguendo dicat n. 4. vſque ad n. 8.

78 Hæc dicta ſint vbi offenſa Baroni ſubdito irrogata non concernit officium & præheminentiam iuriſdictionis eius ſeu non eſt facta intuitu officij & dignitatis iuriſdictionis ipſius, nam ſi facta ſit intuitu officij & dignitatis iuriſdictionis illius, poteſt Baro cognoſcere & punire, ita in terminis Comitum & Baronum poſt Cyn. Bar. Salycet. & Abbat. concludit & tenet Capici. d. deciſ. 124. num. 11. vbi de vaſſallis Baronis rebellantibus à ſuæ obedientia ad Cæſarē, impedientibusque introituum exactionē, & iuuatur ex ijs quæ ſuperius late ſcripſi de iudice contemplatione officij offenſo: quapropter procedere hoc arbitror etiam ſi factum non ſit notorium, nec pœna à lege determinata, licet Bouadil. d. cap. 16. num. 140. requirat quod pœna ſit legalis & certa, niſi Priuilegio vel conſuetudine aliud eſſet obtentum. Exiſtimo quidem optimū

79 ſæpè Baronibus fore Concilium quod eis Bouadilla ibidem præbet vt eueniente caſu quo officij & dignitatis obtentu à ſubditis offendantur, informationem recipiāt & perſonas offendentium ſi fugæ timor ſubſit, capiant & poſtea pro puniendo delicto Regium Concilium adeant, quia ſic ſe integerrimos oſtendunt iudices, & pectora ab ira & odio priuato aliena, atque in Regio Concilio tunc rectius contra delinquentes miniſtratur iuſtitia quam quādo rei per dominum condemnati ad illud per appellationem venirent conquerētes de eo quod iratus vlciſci ſe volens ius ſibi in cauſa ſua dixit.

Accidit paucis ab hinc annis in hac Prouincia in oppido de Iorba quod cum nomine & iuſſu domini iuriſdictionis præconia quædam in eo publicarentur, populus iniqua illa reputans, ira commotus tumultum excitauit, verbaq. in domini contumeliam protuliſſe ferebatur, capiente autem domino ſuper facto offenſæ ſuæ informationem ad puniendum, vniuerſi incolæ Laribus & Penatibus ſuis derelictis ad Ciuitatem Barcinonis, quod caput eſt Principatus, iter ſuſceperunt & Excellentiſſimo Locumtenēti Generali eiuſq. Regio Cōcilio recurrendo à domino ſe ſupplices obtulerunt. diſceptatum fuit vtraq. parte informante an cauſæ cognitio & punitio ad dominum iuriſdictionis ſpectaret, & omnes Regij Conſiliarij Criminales cenſebāt cauſam offenſæ domino iuriſdictionis contemplatione officij & dignitatis factæ ad eundem dominum pertinere, & hanc dicebant eſſe Regij Concilij obſeruantiam. tandem dominus Loci obtulit declarare cauſam & ſententiam in ea proferre inſequendo votum Senatus Regij & ſubditi conſenſerunt. 80

Epiſcopum poſſe eſſe iudicem in cauſa ſuæ Eccleſiæ nemo ambigit glo. in cap. ſi quis ergo 2. quæſt. 7. & in cap. cum veniſſent de iudic. Innocen. in cap. in noſtris de electio. & quando Epiſcopus rem Eccleſiæ vendidit, & poſtea cupi eam venditionem retractare, poteſt coram eius vicario litem mouere: & ſimiliter quando vult mitti in poſſeſſionē bonorum pauperibus relictorum, poteſt per eius Vicarium ſibi dari tenuta illorū ſecundū Bart. in l. ſi quis ad 81

declinan-

declinandam C. de Epiſco.& cler. Alex.& Iaſ. in d. l. qui iuriſdictioni ff. de iuriſdic. om. iud. Auiles in cap. 3. prætor. gloſ. *Abogados* num. 10. verſic. *Duodecimo.* quicquid teneat Innocen. in cap. ex parte de verb.
82 *ſignific.* Sed & ſubſiſtente manifeſta & rationabili cauſa quæ ſpectet ad dignitatem & honorem Eccleſiæ, poteſt Epiſcopus eſſe iudex in cauſa propria cap. Romana de pœnis cum traditis per praxim Epiſcopal. par. 1. verb. *Epiſcopus* §. 33. Alex. Trenta ſinqui. vari. reſol. lib. 2. tit. de iudic. reſol. 5. num. 7. Marta in votis nouiſſ. deciſ. voto 57. num. 23. Surd. conſ. 50. tum etiam ratione notorij & manifeſti; Trentaſ. nq. d. reſolut. 5. num. 6. Barboſ. in l. ſi de vi num. 143. ff. de iudic. & Auguſti. Barboſ. in tractat. de offic. & poteſt. Epiſcop par. 3. al-
83 legati. 87. num. 6. Imò Epiſcopus ſubſiſtẽte manifeſta & rationabili cauſa poterit ſubditos clericos compellere ad charitatiuum ſubſidium ſibi ſoluendum, ita Hoſtien. Ioan. Andre. Butri. & Abb. in cap. cum Apoſtolus de cenſib. & plures alij quos refert & ſequitur Rendina. in promptuario recept. ſent. tit. 38 num. 12. & Lap. allegat. 2 c. quæ incipit. *Si vacante.* aſſerit poſſe Epiſcopum propter hoc clericos excommunicare, quod probat ex clem. frequens de exceſſ. prælator. & Auditores Rotæ citati per Auguſti. Barboſ. d. allega. 87. num. 5. dicunt poſſe Epiſcopum in ſua diœceſi edictum proponere vt vbicunq. clericus beneficium habens non ſoluerit ei charitatiuum ſubſidium infra certum tempus, ſit excommunicatus.

84 Quæſitum & diſceptatum eſt an per partem ipſam ſine nuncij ſeu apparitoris publici interuentu poſſit citatio alterius partis fieri. Iuxta communem & veriorem opinionem dicendum eſt duobus modis fieri poſſe, vno modo ex commiſſione iudicis, glo. in l. ſi vt proponis 2. nominis C. quomodo & quando iud. glo. Panor. & alij in c. cum ſit Romana in fi. de appellat. Bald. in Margar. verb. *citatio.* quæſt. 39. Specul. in tit. de citatio. §. ſequitur. verſic. *quandoque citatio fit per partem.* Marant. de ordi. iudic. 6. par. tit. de citatio. num. 45. non tamen iſto caſu credendum eſt parti ſine litteris iudicis committentis glo. in c. prudentiam de offici. delega. & in cap. cum parati de appellatio. Bald. in d. l. ſi vt proponis. Specul. in d. §. ſequitur Marant. vbi ſupra num. 45. Secundo modo quando pars nõ inuenit nuntium, tunc enim poteſt coram Notario & teſtibus litteras citationis parti oſtendere & requirere eam vt compareat iuxta iudicis præceptum; & huiuſmodi citatio valebit; Bart. in extrauagan. ad reprimendam verb. *per litteras.* in fin. Alex. in l. iuſte num. 31. ff. de acquir. poſſeſ. Iaſ. in l. iubere num. 7. ff. de iuriſdic. omn. iud. Hipolyt. in repetit. l. de vnoquoque numero 196. ff. de re iudic.

85 Non mouet Rebuff. ad conſtitut. Regi. tom. 3. tit. de citatio. in præfatio num. 83. & ſeqq. vbi contrarium defendit, & tenet. nam argumenta quibus fundatur, non reluctantur. quod enim ait partem non teneri venire in iudicium ad partis alterius denuntiationẽ ex glo. in cap. cum ſit Romana verb. *nec ſolent.* de appellatio. & ex Innocen. in c. dilecti de maiorit. & obed. hec partem teneri credere parti, quæ facile mẽtiri poſſet l. 1. §. cũ quis ff. de quæſtio. non inficior: ſecus tamen eſt, ſi pars denunciet ex commiſſione iudicis & doceat litteras commiſſionis quod autem ſubijcit ex antiquis hiſtoriographis olim Conſules Prætores & alios Magiſtratus habuiſſe lictores & exequutores qui illorũ iuſſa exequutioni mandarent, & nullus fuiſſet apparitorum & executorum vſus, ſi pars potuiſſet abſque eis partem citare, non concludit cum nec iudex ſemper parti commiſiſſet citationem, & adhuc ad multa alia ijdem executores & apparitores publici profuiſſent.

86 Illud verum puto quod idem Rebuff. num. 81. docet citationem realem id eſt præhenſionem ſiue capturam perſonæ nõ poſſe à parte fieri niſi in debitore ſuſpecto de fuga l. ait Prætor §. ſi debitorem ff. de his quæ in fraud. cred. glo. & Iaſ. in §. 1. inſt. de actio. DD. in cap. 1. de iudic. ſunt enim vitanda ſcandala & materia deliſtorum,

ſum, & prædicta opinio ſupracitatorum auctorum quod pars ex commiſſione iudicis poſſit citare partem, intelligenda eſt prout eam Rebuffus d. numero 81. intelligit, non de prælibata citatione reali, ſed verbali.

87 Caſus in quibus quis propria auctoritate ſine iudice poteſt ſibi ius dicere, tradunt glo. Bar. & Io. Faber in l. neminem C. de exhiben. & tranſmitten. reis, Guilielmus de Ferrarijs in l. 1. C. quando liceat ſine iudice ſe vindic. vbi quinquaginta caſus enumerat, Calici. in Margarita fiſci dubio 7. ſub ſpeciali rubr. *caſus in quibus propria auctoritate poteſt quis ſibi ius dicere.* vbi octuaginta duos caſus congerit. Cãcer var. p. 2. in noua editio. cap. 10. vbi plures explicat & declarat, & cap. 5. num. 165. & 166.

A D Q V Æ S T. X V.

S V M M A R I V M.

1 *AN iudex in ſententia teneatur cauſam exprimere.*

Fatuus iudex eſt qui cauſam in ſententia exprimit & quare.

Niſi adijciat dictionem, maximè.

2 *Procedit tam in definitiua quam in interloquutoria ſententia.*

3 *Fallit in ſententia excommunicationis.*

4 *Fallit in cauſa appellationis, quando reuocatur ſententia primitiua.*

5 *Fallit vbi ſine expreſſione cauſæ ſententia eſt incerta.*

6 *Quando iudex in ſententia recedit à iuris diſpoſitione, tenetur cauſam exprimere vt quando auget vel minuit pœnam legalem.*

An tunc ſufficiat cauſam exprimere in genere.

Cauſæ expreſſio in ſententia an requiratur dicto caſu ad validitatem ſententiæ vel ad iudicis excuſationem.

7 *Sententia præſumitur lata ex cauſa, quæ apparet in actis.*

8 *In Cathalonia tenentur iudices cauſam in ſententia exprimere & motiua apponere.*

Intellige in ſententia diffinitiua, ſecus in interloquutoria.

9 *In Regia Audientia Cathaloniæ non apponuntur motiua in ſententijs, etiam diffinitiuis, confirmatorijs priorum ſententiarum, licet ex nouiter deductis confirmentur. & quare.*

Eſt in arbitrio iudicis d. caſu illa apponere.

10 *In Regio Concilio Cathaloniæ non apponuntur motiua in ſententijs criminalibus ſiue diffinitiuis ſiue interloquutorijs.*

11 *Si ſententia continet plures cauſas, & vna tantum vera reperitur, ex qua ſuſtineri poſſit, non eſt irrita ipſa ſententia.*

Licet ceſſet vna cauſa de qua in aliqua diſpoſitione, non ceſſat effectus ſeu diſpoſitio altera manente.

12 *Intellige quando vnaquæque cauſa per ſe, vel ea quæ vera reperitur, tanquam cauſa finalis conſiderari poteſt.*

13 *An ſententia ex falſis motiuis lata ſit nulla, & an potuerit iudex ſe mouere ex motiuis, quæ ſunt in proceſſu, non mentionatis in ſententia.*

14 *An ſententia qua pronunciatur Titiũ eſſe condemnandum, & non additur, prout cum præſenti condemnamus vel abſoluimus, nulla ſit.*

15 *Prima DD. opinio ſententiam nullam eſſe.*

16 *Secunda DD. opinio validam eſſe, & idem eſſe condemnare ſeu abſoluere: & condemnandum ſeu abſoluendum pronũciare.*

17 *Tertia DD. opinio vt poſterior opinio procedat in Principe, prior autem in alijs.*

18 *Quæ ſit exiſtis receptior & quæ verior opinio, quamque tueatur doctiſſimus Franciſcus Sarmiento & teneat auctor.*

19 *Defenditur ſecunda opinio, & oſtenditur per quæ verba olim ſententia cõcipiebantur.*

20 Sen-

20 *Sententia qua pronunciatur Titium relegandum vel decapitandum, ſine dubio valet. & quare.*

21 *Idem eſt condemnare vel abſoluere, & condemnandum vel abſoluendum pronũciare.*

Superflua diiudicatur quorundam DD. quæſtio an qui non poteſt abſoluere vel condemnare, poſsit condemnandum vel abſoluendum pronunciare.

Salyceti opinio improbatur de iudice, qui in vltimo menſe ſui officij non poteſt bãnire, quod poſsit bannitendum pronunciare.

22 *Duæ opiniones don Ludouici à peguera refutantur.*

Valet ſententia cum ſolo verbo pronunciãdi, nec neceſſario ad validitatem ſententiæ requiritur verbum abſoluendi vel cõdemnandi.

23 *Abſoluere qui poteſt, poteſt & condemnare.*

24 *Quæ clauſula in curijs ſecularibus Cathaloniæ ad inuocandum Diuinum numen in ſententijs apponatur, & quæ in Curia Romana. & vnde hoc proueniat.*

25 *Omiſsio dictæ clauſulæ an vitiet ſententiam. & n. 29.*

26 *Inuocatio Diuini nominis in inſtrumento notarij an ſit de ſubſtantia inſtrumenti in terris, in quibus de conſuetudine ſemper apponitur. & n. 28.*

27 *Legis mandatum ſi inductum ſit dumtaxat de honeſtate, actus in contrarium factus non dicitur nullus.*

Per verba legis ſimpliciter aliquid inducentia, forma actui non imponitur.

30 *Intellectus tex. in l. rem non nouam C. de iudic. & in c. 1. de ſenten. & re iudic. lib. 6.*

Iudex ſententiam dicturus quemadmodũ debeat inuocare Spiritum Sanctum vt in voluntate & lege Domini ambulet.

Propter peccata aliquoties neſcimus ſoluere dubia cauſarum.

31 *Sententia tempore noctis ferri non poteſt.*

Fallit in caſibus hic congeſtis.

32 *An tacitus partium conſenſus ſufficiat, vt ſententia nocte fieri poſsit.*

An ſufficeret quod partes ambæ præſentes eſſent, & non contradicerent.

33 *An ſufficeret quod iudex multitudine cauſarum impeditus eſſet.*

34 *An quod iudex noctu ſententiam proferre non valeat, communi ſtylo curiarum, præſertim in curia Romana ſit derogatum.*

35 *An ſententia nocte prolata ſit nulla, quando eo tempore fieri non potuit.*

36 *Iudex tenetur ſententiam dicere claram & certam & per verba proprium ſenſum habentia, & conformem libello, exceptis aliquibus caſibus, & qui ſint iſti caſus.*

37 *In delictis pro quibus à iure certa pœna impoſita eſt, ſufficit iudici pronunciare reum tale delictum commiſiſſe; licet pœnam non exprimat: tutius tamen eſt ſemper in ſententia exprimere pœnam ſiue à lege ordinaria ſit, ſiue arbitraria, & hoc iure vtimur in Cathalonia & ſeruatur in Regno Caſtellæ.*

38 *Sententiæ verba ſtricte & pro vt ſonãt, interpretanda ſunt.*

39 *Iudex ſedendo, non ſtando iudicare debet ſub decreto nullitatis. & quare.*

Quid ſi ſedebat incedendo ſuper equum, vel ſedebat in alta turri & partes erant inferius, vel ſi dolebat in ſedibus ſuis & non poterat ſedere vel iacebat.

Anima ſedendo & quieſcendo fit prudentior.

40 *Iudex in foro exteriori tendere debet ſemper in mitiorem partem, in foro autẽ interiori in tutiorem.*

Iudex ius ſcriptum debet præferre æquitati & procedere ſecundum æquitatem iure informatam.

41 *In Cathalonia iudex tenetur iudicare ſecundum veritatem, quæ ex actis proceſſus elicitur, parum curando de nullitatibus.*

42 *Iudex tenetur ſententiam ferre in ſcriptis, alioquin erit nulla, & quæ ſit ratio.*

34 Obui

43 Obtinet hoc etiam in ſententia Principis.

44 Procedit etiam in cauſis ſummarijs ſine ſtrepitu & figura iudicij, ſola facti veritate inſpecta declarandis.

45 Remittitur ſcriptura ſententiæ in cauſa modicæ quantitatis & maximè vilium perſonarum.

Conciliatur dictum Paridis de Puteo cum dicta gloſa, quæ videntur contraria.

46 Quæ dicatur cauſa modicæ quantitatis.

47 Scriptura non requiritur in ſententia interloquutoria.

Fallit niſi verteretur magna cauſæ cognitio.

Iudici non creditur ſuper ſententia interloquutoria, niſi per notarium redacta ſit in ſcriptis.

48 Alij caſus, in quibus ſcriptura non requiritur in ſententia, remiſſiue.

49 Iudex debet ſententiam per ſe ſcribere & in Cathalonia apud omnes iudices maiores & minores obſeruatur, niſi ex cauſa per Superiorem diſpenſetur. & refertur exēplar Doctoris Regij Concilij ſenectu e impediti.

50 Iudex ſententiam per ſe recitare debet. Intellige de diffinitiua, non de interloquutoria. n. 51.

Fallit in perſonis & caſibus de quibus hic, dummodo recitetur per alium præſente iudice & ex ipſius mandato.

52 Quid ſeruetur in Cathalonia & in ducatu Sabaudiæ.

53 An in cauſa ſeculari poſſit ſententia proferri in Eccleſia ſiue Ciuilis ſiue Criminalis, & an lata nulla ſit. Quid in cauſa Eccleſiaſtica per iudicē Eccleſiaſticū. num. 55.

54 Contractus in Eccleſia facti valent, quāuis peccatum ſit eos ibi celebrare.

56 An in domo Eccleſiæ prohibeatur iudex ſecularis ſententiam proferre, ſicut in Eccleſia.

Quid ſi eam conductam habeat, vel ab Eccleſia gratis conceſſam.

Quid ſi eam habeat ſua auctoritate quaſi ex iure publico ad habitandum.

Intellectus c. decet de immunitat. Eccleſia.

57 Si actori vel reo interdictus ſit ad Eccleſiam ingreſſus, & cauſa Eccleſiaſtica per ſuum iudicem in Eccleſia tractetur, an locus iudicij mutandus ſit, vel licite poſſit actor aut reus in iudicium venire.

58 An poſt latam à ſe ſententiam poſſit iudex illam corrigere. & numero 60. & 65.

59 Iudex poſt latam à ſe ſententiam poteſt illam declarare, & quare.

60 Intellige quando verba eſſent dubia ſecus ſi clara quia non poteſt iudex mutare ſententiam, maximè quando correctio & mutatio non ſit incontinenti.

61 Neque iudici licet declarare ſeu interpretari ſuam ſententiam, niſi eſſet de maioribus iudicibus, ſcilicet habentibus merū imperium.

62 Traditio ſeu opinio don Acaſij de Ripoll vti falſa notatur.

63 Si ſententia ipſo iure nulla ſit, poteſt iudex ordinarius iterum iudicare, etiā in Cathalonia.

Sententia ex defectu iuriſdictionis nulla an poſſit per eundem iudicem nulla declarari.

64 Sententiam nullam an poſſit iudex appellationis reformare & nullam declarare.

Iudex appellationis vel nullitatis poteſt ſētentiam nullam confirmare, ſi iuſta ſit, & eſt in arbitrio eius an velit confirmare vel nullam declarare.

Non poteſt iudex appellationis ſententiam ex defectu iuriſdictionis nullam confirmare.

65 Sententiam interloquutoriam non ſolum declarare, ſed etiam reuocare iudex poteſt, etiam inferior & non ſemel & bis tantū ſed millies.

Interloquutoria ſi cum cauſa cognitione fiat, in rem iudicatam tranſit.

66 Interloquutoria habens vim definitiuæ non poteſt per iudicem reuocari.

67 Non poteſt reuocari interloquutoria re non integra poſt ipſius exequutionem vel poſt quæſitum ius parti. & quid quando eſſet geminata.

68 Non poteſt iudex ſuam interloquutoriam reuocare

reuocare poſt inhibitionem ſibi factam, niſi interlocutoria eſſet nulla, vel inhibitio non eſſet legitima.

69 Iudex poſt ſententiã ordinatam & notario traditam, poteſt eam corrigere antequam publicetur, quia ante publicationem non habet vires ſententiæ.

70 Eſt tamen tunc temporis in arbitrio iudicis an velit audire partem, qui arbitrabitur an malitioſe videatur venire.

Et quid obſeruetur, in hac Prouincia Cathaloniæ.

71 Iudex quo ad acceſſoria an poſſit eadẽ die quo ſententiã tulit ſupplere & quomodo.

72 Arbitri poſt expiratum compromiſſum non poſſunt taxare expenſas.

Poſſunt durante compromiſſo victum in expenſis condemnare.

Poſſunt reſeruare ſibi taxationẽ expenſarũ, dũmodo illam faciãt durante cõpromiſſo.

73 Non poteſt iudex ſententiam ferre ſi nulla pars eam petat, alias eſſet nulla: ſufficit tamen quod vna pars inſtet, licet feratur pro eo qui non inſtat.

74 An ſit iudicandum exemplis. & num. ſeqq.

Sententia Principis ſiue Regij Senatus habet vim legis & facit ius in omnibus cauſis: ſecus de ſententijs inferiorũ, quia non faciunt ius niſi inter partes, inter quas de cauſa cognitum fuit.

75 In Cathalonia ſententia Domini Regis ſeu Regij Senatus ius Generale non conſtituit, nec habet vim legis.

Non eſt in dicto Regno Domino Regi ſine curijs Generalibus condendarum legum auctoritas.

Leges ſiue conſtitutiones Cathaloniæ habẽt ſpeciẽ cõtractuum inter Regẽ & Populũ.

76 Quando ſententiæ non habent vim legis nec ius vniuerſale conſtituunt, ſi tamẽ tot ſint vt conſuetudinem inducant, conſuetudini ſtandũ eſt & ibi locus dñi Ludouici à Peguera in declarationem adducitur.

77 Extende etiam ſi communis DD. opinio eſſet in contrarium.

Et quamuis ſtatutum diſponeret, quod non attendatur conſuetudo. & declaratur in terminis conſtitutionum Cathaloniæ.

78 Conſuetudo interpretatiua non requiritur quod ſit præſcripta certo tempore, ſed ſufficit quod in aliquibus actibus ita fuerit in curia ſeruatum, quod relinquitur iudicis arbitrio.

Conſuetudinem interpretatiuam regulariter iudex poteſt æſtimare eſſe ſtabilitam paruo tempore, cum diuturnitas in his nõ exigatur.

Quid ſi ſint diuerſæ obſeruantiæ, cui ſtandũ ſit.

Obſeruantia tanto efficacior eſt ad legis interpretationem, quanto proximior eſt tempori legis conditæ.

79 Duo ſaltem actus neceſſarij ſunt ad conſuetudinem inducendam, ad præſcriptionẽ autem vnus ſufficit, ex ſententia Ludouici Molinæi.

Quid in Cathaloniæ.

Cõſuetudo præter ius quanto tempore inducatur: & quid ſi ſit contrarius.

80 Auctoritas exemplorũ licet non liget, debet tamen valde mouere animum iudicis.

Exemplis plurium perſonarum iudicãdum eſt, non paucorum.

Dicto Doctoris in ſpecie habet vim legis, quamuis ſine auctoritate loquatur, ſi nõ adſit contradictor.

81 Fortior eſt ratio quam exempla ex Socrate Platonico.

Plebeia ingenia exemplis magis quam ratione capiuntur, ex Macrobio.

Aduocati ignari iurium, dicere ſolent ita alias iudicatum fuiſſe.

82 Deciſiones Rotæ Romanæ non faciũt ius in partibus, nec decidunt cauſas tanquã leges, ſed velut magiſtrales doctrinæ attenduntur. Et quid de regulis Cancellariæ.

83 Si iudex de iure poteſt in aliqua cauſa ſũmarie procedere, an poſſit ſi malit procedere plenarie & ordinarie. & n. 85.

84 Quid ſi in ordine iudiciario eſſet erratum, cum in cauſa ſummaria proceditur plenarie, an vitietur proceſſus.

85 An in Cathalonia in cauſa ſũmaria, procedi poſſit plenarie. Vbi Thomæ Mieres interpretatio reijcitur, & declaratur quomodo verum ſit quod in cauſa ſummaria poſſit iudex procedere plenarie.

86 *Arbiter cui data eſt facultas procedendi de iure & de facto, non debet credere teſtibus qui nullam vel malam dicti ſui rationem aſsignant: poteſt tamen adhibere fidem ſecundum conſcientiam eo caſu quo ratio reddita non eſſet plena, ſed perſuaſiua.*

87 *Iudex licet ei ſit data licentia procedendi ſola facti veritate, debet iudicare de iure.*

88 *Ex duabus pœnis à lege vel ſtatuto alternatiue pro aliquo delicto impoſitis an poſſit iudex quam velit eligere in ſententia. vel ſit electio rei. vbi afertur diſtinctio.*

89 *Intelligitur dicta diſtinctio procedere in dubio, & fallit ſtantibus verbis & coniecturis, de quibus hic.*

90 *Iudici cenſetur data optio, quando varias pœnas & modos procedendi à iure contra aliquam criminis ſpeciem reperimus traditos. & declaratur exemplo.*

Cum iura de clerico concubinario varie diſponant, quandoque apponendo pœnam acerbam, quandoque mitem, quandoque mediam, relinquitur Superioris arbitrio.

91 *Vbi pœna à iure ſtatuta non eſt, iudex poteſt illam arbitrio ſuo in ſententia imponere & procedet tunc de ſimilibus ad ſimilia vel imponet mitiorem pœnam.*

92 *Ex quibus circunſtantijs & quo modo in dd. caſibus debeat iudex arbitrari pœnam & quid ſi non ſeruet conſuetam pœnam.*

An iudex in arbitrarijs poſsit pœnam mortis apponere.

93 *An capitalis pœna impoſita intelligatur de pœna mortis, & quæ intelligatur pœna capitis de iure Ciuili, & quæ de iure Canonico.*

94 *An iudex qui damnat aliquem ad mortem, poſsit reo concedere facultatem eligendi quo genere mortis velit mori.*

95 *Declaratur Menochij ſuper hoc ſententia.*

96 *Quod fertur iudicem qui ex duabus pœnis vnam arbitratur, debere mitiorem eligere, quomodo intelligendum ſit & an importet neceſsitatem vel conſilium.*

Intellectus tex. in cap. in pœnis de regul. iur. lib. 6.

97 *Ex interuallo poteſt iudex commutare pœnam pecuniariam in corporalem cum reus non habet vnde ſoluat, cautius tamẽ faciet ſi formet ſententiam bimembrem condemnando reum in pecunia & niſi ſoluerit intra talem terminum, in certa pœna corporali.*

98 *An hoc caſu lapſo dicto termino poſsit pœnam pecuniariam exequi & corporalẽ dimittere.*

Quid ſi Rectores Reipub. vellent poſt d. terminum potius pœnam pecuniariam quam corporalem eligere, cum Reſpub. ſit creditrix.

99 *An ex indicijs indubitatis poſsit quis pœna mortis ordinaria delicti condemnari, & quid ſeruet Regium Concilium Cathaloniæ.*

Et quid ſeruauerit idem Concilium in delictis occultis & difficilis probationis.

100 *Barones & Regij ordinarij ex indicijs indubitatis non poſſunt pœna mortis ordinaria reum condemnare. vbi deciſio.*

101 *Iudex non ſolum ſuper petitis poteſt pronunciare, ſed etiam ſuper cauſa petendi.*

Valet ſententia, quæ declarat quem eſſe dominum vel heredem, ſi petitum ſit aliquẽ condemnari ad rei reſtitutionem in petitione hæreditatis vel rei vendicationis.

Iudex poteſt declarare cauſam deſertã eſſe. ſi pars petat exequutionem ſententiæ.

102 *Pars petens rem reſtitui, ſatis videtur petijſſe cõtractus reciſionẽ, quæ neceſſaria erat ad rei reſtitutionem.*

Minor qui rem venditam repetit, videtur petijſſe reſtitutionem in integrum.

103 *Iudex in iudicio ſummario poteſt ſine aliqua partium ſpecificatione pronunciare & iuſtitiam miniſtrare.*

In d. iudicio omne ius à principio deductũ cenſetur.

104 *Iudex cauſæ appellationis poteſt pronunciare de acceſsionibus, de quibus nihil dictum eſt à iudice primitiuo.*

105 *Iudex cauſæ appellationis ſequi debet ſtatuta & cõſuetudines primi iudicis.*

Si ſententia Criminalis per iudicem appellationis confirmetur, pœna applicatur burſæ fiſci iudicis primitiui.

106 In

106 *In cauſa appellationis licet mutetur iudex, non dicitur mutari iudicium, nec lis dicatur finita.*

107 *Si iudex appellationis reuocat primam ſententiam, debet ob reuerentiam primi iudicis addere illa verba, ex nouiter deductis.*

108 *Melius non pronunciat, qui nouiſſimus pronunciat, & interdum ſententiæ reformantur in peius per iudicem appellationis.*

109 *An vitandã appellationem iudex quod de facto fecit, poteſt de facto reuocare. Et tam ipſe per querelam aditus vel ex officio, quam iudex appellationis etiam nõ citata parte.*

110 *De æqualitate in iudicijs ſeruanda. In iudicijs etiam deciſorijs conceſſum vni ex litigatoribus, porrigitur ad alium.*

111 *Princeps in paritate probationum poteſt ferre ſententiam pro actore viro probo cõtra reum virum malum.*

Quid de iudice qui habet liberum iudicandi arbitrium.

112 *Quando ſuper incidenti vel emergenti poſſit vel debeat iudex declarare ante diffinitiuam vel non. vbi Bartoli diſtinctio vti veriſſima approbatur.*

113 *Quæ dicantur quæſtiones emergentes, & quæ incidentes.*

114 *In dubio exceptiones præſumuntur appoſitæ ad merita cauſæ & non ad proceſſum impediendum.*

115 *Iudex procedendo ad vlteriora, tacite cẽſetur reijcere exceptionem, quæ ad remorandum proceſſum appoſita fuit.*

116 *Exceptiones requirentes altiorem indaginem, ad diffinitiuam reſeruari debent, ſi opponantur ad cauſam, ſecus ſi ad proceſſum.*

117 *Exceptiones iuris dubij an ad hunc effectum dicantur altiorem indaginem poſtulare.*

118 *Interdum quando exceptio eſt intricata & implicita, poteſt reſeruari ad diffinitiuam, licet opponatur ad proceſſum impediendum.*

119 *Propter quas cauſas exceptio attentatorum remittatur ad diffinitiuam.*

Verbum, In dependentibus intelligitur de dependentibus immediatis & proximis, non de remotis & ſeparatis: & ſic etiam circa attentata.

120 *Quando exceptionis cognitio pendet à cognitione cauſæ principalis, remitti ad diffinitiuam debet, etiam ſi ſit ſuper attentatis. & quare.*

Conſilium Iacobi Cancerij hoc caſu vt non agatur via attẽtatorum, ſed interdicto ſũmariſſimo, Interim.

121 *Exceptiones etiam reſpicientes proceſſum ſi appareat non obſtare & oponantur in puncto ferendæ ſententiæ, an poſſit de ipſis pronunciari ſimul cum diffinitiua.*

122 *Cauſa præiudicialis ad cauſam principalem, prius decidenda eſt ſiue cauſa præiudicialis principaliter moueatur, ſiue per modum exceptionis. & quare. & illuſtratur exemplis.*

123 *Intellectus l. fin. C. de ordin. iudici.*

Quod cauſa Criminalis vti maior prius iudicanda ſit quam ciuilis, vbi ſuper eodem facto exiſtere poſſunt, reſtingitur, niſi ciuilis cauſa Criminali præiudicialis ſit.

124 *Ponitur exemplum in exequuto ciuiliter pro maiori quantitate, qui vult agere Criminaliter actione iniuriarum, & prius coram ciuili iudice debet facere declarari exequutionis nullitatem.*

Et aliud exemplum ex Stephano Gratiano.

125 *Referuntur DD. qui intelligunt & declarant d. l. fin. C. de ordin. iudic. atque l. vnic. C. quando ciuilis actio criminali præiud. & earum materiam.*

126 *Breuis reſolutio & diſtinctio dictã materiam paucis complectens.*

127 *Iudex qui declarat parti ſententiam, quam daturus eſt, pœna falſi tenetur.*

Oportet maximè iudicem ſeruare ſecretũ & exornatur.

128 *Obſeruantia aliquorum Senatuum & præſertim Cathaloniæ, ne diſgregentur Senatores Regij, poſtquam vota ferre inceperint, donec deciſa cauſa ſit, licet hora conſueta interim dederit.*

129 *Iudex delegatus nulliter procedit quã-do ignorat fundamentũ ſuæ iuriſdictionis.*

Aliud in procuratore, cuius geſta valent ante acceptationem mandati.

130 *Proceſſus falſi delegati ratificari non poteſt. & quare.*

131 *An iudici liceat mutare tribunal.*

132 *Princeps in qualibet parte ſui Regni poteſt Tribunal cum ſuo Senatu habere, proſpiciendo tamen commode; vt potere, ſubditorum, qui illud adire tenentur.*

133 *Regibus pro iuſtitia miniſtranda tributa dantur tanquam alimenta, & debita præſtantur obſequia.*

134 *Principis auctoritas augetur ex habitatione in Loco ſplendido & illuſtri, vnde in omnia regimen habeat.*

135 *In Principatu Cathaloniæ ſtatuerant Proreges ab initio ſedem ſuam & ſenatum Regium in Ciuitate Barcinonæ, quæ omnibus Gotolanis commoda eſt pro iuſtitia miniſtranda.*

Barcino Ciuitas eſt Caput Principatus Cathaloniæ, & communis patria Gotolanorum, à qua Princeps totius Cathaloniæ nomen accipit Comitis Barcinonæ.

136 *Anno 1635. mutata fuit ſedes Excellen. Locumtenentis Regiæ Maieſtatis & ſui Regij Senatus ac Reij Concilij Baiuliæ Generalis Cathaloniæ atque Officij Magiſtri Rationalis domus & curiæ Domini Regis in Ciuitatem Gerundæ, ſed anno 1637. plurima damna expertus cum illis ad Ciuitatem maternam remeauit.*

137 *Rector ſeu Præſes Prouinciæ habet totam Prouinciam pro tribunali, & poterit quemlibet locum deputare ad ius dicẽdum.*

138 *Epiſcopus poteſt erigere Tribunal in qualibet parte ſuæ diœceſis, ad longum tamen tempus non poteſt ſine iuſta cauſa remouere Tribunal & Cathedram à Ciuitate.*

139 *Legatus à latere plures Prouincias habens, an poſsit exercere iuriſdictionem contentioſam etiam in alia Prouincia & in qualibet parte ſuæ legationis vel Prouinciæ reſidere. & n. 140.*

140 *Præſes duarum Prouinciarum an poſſit in altera negocia alterius expedire, etiam in iuriſdictione contentioſa.*

141 *Baro plura oppida habens an quo ad primam cauſarũ cognitionẽ poſsit ſubditos vnius oppidi cogere ire ad aliud, vt eis ius reddatur per officiales Domini.*

142 *Iudex habitans in domo priuata; cũ extat Prætorium publicum, in quo poſsit habitare, punitur.*

143 *Vicarius Epiſcopi an debeat morari in palatio Epiſcopi, vt ibi facilius inueniatur.*

Vicarius Epiſcopi non poteſt contra eum prætendere manutentionem poſſeſsionis, ſeu conſuetudinẽ habitandi in certo Loco, cum hæc ſint meræ facultatis.

144 *An ſententia ſub conditione ferri poſsit, lataque valeat, & ſub quibus conditionibus vel non, & ibi de conditione præſtãdi cautionem, & de conditione, ſi probauerit.*

DE

DE SENTENTIA DICENDA.

QVÆST. XV.

1 IMprimis quæro an iudex in ſententia teneatur cauſam exprimere. Dic eum non teneri, ad tex in cap. ſicut & in cap. cum Bertoldus de re iudic. & ibi DD. & in l. in ſumma ff. illo tit. notat glo. in l ſi me & Titium ff. de excep. rei iudic. Socin regul. 244. Tiraquel. de pœnis temperan. in præfatio. num. 54. Didac. Spin. de teſtamen. in 11 par. glo. 1 b. num. 8. Farinac. in prax. crim. par. 1 de delictis & pœnis quæſt. 17. numero 62. Merdoſ. de inhibito. q. 72. ex n. 20. Ceuall. q. 718. imò fatuus eſt iudex qui cauſam in ſententia expreſſerit, vtpote quia eam exprimendo, viam aperiat ſuæ impugnandæ ſententiæ vt ait Imola in l. ſi is ad quem ff. de acquir. hæred. niſi adijciat dictionem, *maximè*. ſecundum Panor. in cap. ex parte de conceſſ. præben. Obtinet hæc theorica 2 non ſolum in ſententia diffinitiua, ſed etiã in interlocutoria, nam neq. in hac tenetur iudex cauſam apponere, vt expreſſe declarat Iacobus Nouellus libro 9. regularum iuris Ciuilis & Pontificij regula 40.

3 Fallit in ſententia excommunicationis quia in ea debet iudex cauſam inſerere cap. cum medicinalis de ſenten. excom. lib. 6. vbi ita cõſtituit Rom. Pontifex, quod late diſcutit Didac. Spin. de teſtam. vbi ſupra n. 8.

Fallit inſuper in cauſa appellationis, 4 quia in ea debet narrari cauſa pro pter quã reuocetur prior ſententia ne prioribus iudicibus imputetur, ſecundum glo. verb. *exprimantur*. in capite ſicut de ſenten. & re iudic. argumento c. cum Ioannes de fid. inſtr.

Fallit item vbi ſine expreſſione cauſæ 5 ſententia eſt incerta l. 2. §. ignominia de ijs qui notan. infam. Specula. in tit. de ſenten. §. quod autem circa fin.

Fallit denique quando iudex in iudicando 6 recedit à iuris diſpoſitione, tunc enim tenetur cauſam adſcribere ſecundum Oldrad. conſ. 325 Roman. conſ. 483. Deci. in cap. conſuluit num. 13. & 14. de appellatio. Tiraquel. de pœn. temperan. in præfatio. num. 54. & ſeqq. Farinac. d. q. 17. numero 63. ſic quando iudex ex cauſa recedit à pœna legali ſtatutaria ſeu conſuetudinaria, illam augendo ſeu minuẽdo, debet in ſententia cauſam auctæ vel diminutæ pœnæ exprimere, Paris de Pute. de ſyndic. in verb. *Arbitrium officialis* num. 7. Vaſqui. controuerſ illuſtri. cap. 14. num. 5. Iul. Clar. in prac. q. 85. late Farinac. qui ſupra num. 62. cum 3. ſeqq. vbi declarat hoc caſu ſufficere cauſam dicere in genere, vtputa dicendo *iuſtis de cauſis animum noſtrum mouentibus*, & adhuc tenet neq. tunc neceſſariam eſſe cauſæ expreſſionem ad validitatem ſententiæ, ſed ad iudicis excuſationem in ſyndicatu.

Præſumitur ſententia lata ex cauſa quæ 7 apparet in actis, Garcia de benefic. 5. par. c. 8. n. 88. Gonzal. de alternatiu. glo. 3. num. 41.

8 In Cathalonia tenentur iudices cau-
ſam in ſententia exprimere & motiua
apponere ita vt clare in quo partium iuſti-
tia conſiſtat, liqueat, conſtitut. 2. tit. de ſen-
tentias. notant Peguer. in prac. ciuil. rub.
24. num. 5. Cancer. var. par. 3. cap. 17. num.
407. quod intellige in ſententia diffinitiua:
ſecus in interlocutoria, vt declarat Fonta-
nell. de pact. nuptia. tom. 2. clauſ. 7. glo.
3. par. 10. num. 49 nam conſtitutio illa de
diffinitiuis expreſſe loquitur vnde Regij
Senatores abſtinent ſæpè in interlocutorijs
9 motiua adijcere. Præterea in noſtra Regia
Audientia non ponuntur motiua in ſentẽ-
tijs etiam diffinitiuis confirmatorijs prio-
rum ſententiarum, licet ex nouiter dedu-
ctis cõfirmentur, vt teſtatur Ioſeph. Ramõ.
conſ. 72. num. 35. qui rationẽ aſſignat, quia
ſi declararetur expreſſe ſuper nouis excep-
tionibus confirmando ſententiam iudicis
primitiui, daretur materia iterum ſuppli-
candi tanquam à nouis capitibus & in vna
& eadem cauſa contingerent plures ſup-
plicationis ſuper meritis diffinitiuæ. veritas
eſt quod eſt in arbitrio iudicis præfato ca-
ſu motiua inſerere & ita praxis obſeruat.
10 Denique in cauſis criminalibus non ſolent
apponi motiua in ſententijs vel prouiſioni-
bus in Regio Concilio Cathaloniæ & alijs
ipſius curijs, quod notauit quoque Fonta-
nella de pac. nup. to. 1. clauſ. 4. glo. 10. p.
2. n. 68.
11 Quando ſententia continet plures cau-
ſas, & aliquæ ex ipſis falſæ demonſtrantur,
vna tamen ex expreſſis vera reperitur, ex
qua ſuſtineri poſſit, non ideo irrita fit ſen-
tentia. ita Innocen. in cap. in præſentia de
renun. cuius opinio communiter eſt ap-
probata teſte Alex. in l. impoſſibilis num.
5. de verb. oblig. Grat. conſ. 120. num. 47.
libro 2. ratio eſt quia licet ceſſet vna cau-
ſa de qua in aliqua diſpoſitione, non prop-
terea ceſſat effectus ſeu diſpoſitio altera
manente §. affinitatis inſt. de nupti. Deci.
in cap. ex litteris de conſtitutio. Gratia-
12 nus deciſione 42. numero 4. Sed pro-
cedit quando vnaquæque cauſa per ſe,
vel ea quæ vera reperitur, tanquam cauſa
finalis conſiderari poteſt, ita vt ex ſe ipſa
abſq. concurſu aliarum cauſarum ſit po-
tens ad effectum producendum, cap. fre-
quenter §. porro ium. §. ſin autem, vt lite
non conteſta. & ibi notat Abb. Alex. in d.
l. impoſſibilis numero 5. Iaſ. in l. teſtamẽ-
to numero 14. C. de teſtam. milit. & non
male probatur ex ipſo §. affinitatis. Et verũ 13
ſententia ex falſa cauſa ſeu falſis motiuis
lata, ſit nulla exponunt Cornazanus deciſ.
1. numero 18. Afflic. deciſ. 28. & ibi Vrſil.
Celſ. Hugo conſ. 10. numero 2. & conſ.
120. numero 79. & an potuerit ſe moue-
re iudex ex motiuis quæ ſunt in proceſſu,
non mentionatis in ſententia deciſ. rotæ
Farinacij 24. Scaccia de appellatio. q. 11.
numero 112. in fin. & numero 113. Za-
barel. in clem. ſæpè §. & qua n. 18. de verb.
ſign.
Quæro an ſententia qua pronunciatur 14
Titium eſſe condemnandum vel abſol-
uendum, & non additur, *pro vt cum præ-
ſenti condemnamus vel abſoluimus*, nulla
ſit. Tres fuerunt in hoc articulo opinio-
nes DD. Prima ſententia nullam eſſe, 15
quia debet condemnare vel abſoluere,
non autem condemnandum vel abſoluen-
dum pronunciare. hanc tenuerunt Bart. in
l. ſolent ff. de offic. proconſul. & legat.
Bald. Imola, Roma. & Alex. poſt Ioann.
Andre. quem ipſe refert in l. 1. in §. ſi
quis ita numero 17. de verb. oblig. adde
ex noſtris don Ludouic. à Peguera in Pra-
xi ciuili rubr. 24. numero 7. Secunda 16
ſcriptorum opinio eſt præcedenti contra-
ria eam ſcilicet ſententiam validam eſſe,
idemque eſſe condemnare vel abſoluere,
& condemnandum vel abſoluendum pro-
nunciare. hanc amplectitur glo. in l. non
diſtinguemus §. ſi plures ff. de arbitr. in
verb. *conſenſerunt*. & ſequuntur non pauci
DD. vt refert ibi Alex. & eam late probat
Aretin. in dic. §. ſi quis ita & tenet Bart.
ſibi contrarius in dic. l. ſolent. Tertia inter- 17
pretum opinio fœdere diſtinctionis concer-
tationem hanc ſedat & conciliat, vt poſte-
rior opinio procedat in Principe, prior
autem in alijs. iſtam diſtinctionem ad-
mittunt Aretin. Alexander & Roman. ſu-
pra citati & Deci. in c. cum venerabilis de
exceptio.

exceptio. Prima opinio eſt receptior apud DD. ſecundum Deci. in d. cap. cum venerabilis num. 37. ſed ſecundum opinionẽ veriorem dicit Claudi. de Saycel. in d. §. ſi quis ita. & eam reprobata prælibata diſtinctione acerrime defendit tenet & à cõtrarijs liberat doctiſſimus Franciſc. Sarmiẽto ſelectar. interpretatio. lib. 1. cap. 14. per
19 tot. & hanc arbitror veram. Imò antiqui iuriſprudentes ita ſententias protuliſſe videntur, *condemnandum, abſoluendum pronunciamus.* ſic tex. in l. Æmilius ff. de minor. ibi. *pronunciauit in integrum reſtituẽdã.* & in l. poſt legatum §. an libertas ff. de his quib. vt indigni. ibi. *& de libertate Diuus Pius iudicauit, ea eſſe priuandum.* & in l. ſi accuſatoribus C. de accuſati. ibi, *ſententiam dixit qua eum de quo querimoniam detuliſti, liberandum exiſtimauit.*

20 Illud minus difficultatis habet valere ſententiam qua iudex pronunciat Titium alicuius criminis reum decapitandum vel relegandum, licet non addatur, *pro ut cum præſenti decapitari iubemus vel relegamus*: quia nunc verba iudicis factum ipſum executionis reſpiciunt & tanquam neceſſarium antecedens condemnatio compræhenditur in ſententia argumẽto. l. 1. ff. de iuriſd. om. iud. & l. ad rem mobilem ff. de procurat. ideoq. hunc caſum nullam dubitationem continere dixit Sarmien. dic. cap. 14. num. 5. verſic. *Illud autem.*

21 Ex his liquet ſuperuacaneam eſſe eam controuerſiam, quam quidam ſcriptores concitarunt vtrum qui non poteſt abſoluere vel condemnare, poſſit condemnandum vel abſoluendum pronunciare ſicut voluit Salycet. in l. 1. C. ſi aduerſ. libert. quod iudex qui propter ſtatuta non poteſt in vltimo menſe ſui officij aliquem bannire vel abſoluere à banno, poterit abſoluendum vel banniendum pronunciare. nam verius eſt idem eſſe condemnare vel abſoluere, & condemnandum vel abſoluendum pronunciare & eãdem eſſe in vtroque poteſtatem, virtutem, & effectum vt optime cenſet Sarmiento dic. cap. 14. numero 6. & 7. Ideoque male contrarium cenſiſſe viſus eſt Peguer. in prax. ciuil. d. rubr. 24. num. 7. & peius iudicio meo dum aſſerit non valere ſententiam cum ſolo verbo pronunciã di, ſed neceſſario requiri verbum condemnandi vel abſoluendi ad validitatem ſententiæ. nam hoc eſt falſum vt conſtat ex ſecure traditis per Flamini. Cartari. deci. 119. num. 8. 9. & 11. & per totam deciſionem. Illud extra omnem aleam difficultatis eſt eum poſſe abſoluere qui condemnare, Belluga in ſpecul. princ. rub. 23 25. §. 1. in fin. Menochi. lib. 1. de arbitr. quæſt. 43. l. nemo qui condemnare de reg. iur.

Quæro inſuper de alio frequenti & quotidiano dubio. In l. rem non nouam C. de iudic. ſancit Imperator vt omnes iudices in recitandis ſententijs diffinitiuis depoſitas habeant ante ſedẽ iudicialem Sacroſanctas ſcripturas ſiue Euãgelia Domini vt attendentes ad ipſa & Dei preſentia cõſecrati ex maiore præſidio lites dirimãt. & in cap. 1. de ſenten. & re iudic. lib. 6. Rom. Pontifex conuerſo ſermone ad iudices ait quod in concipiendis ſententijs & ferendis præ oculis habeant ſolum Deũ, illius imitantes exemplum, qui querelas populi tabernaculum ingreſſus ad Dominum referebat vt ſecundum eius imperiũ iudicaret. Inde inoleuit praxis in Regia Audientia Cathaloniæ & in curijs ordinariorum eiuſdem quod ſemper in diffinitiuis ſententijs apponitur illa clauſula, *Sacroſanctis Dei Euangelijs coram poſitis & illis reuerenter inſpectis, vt de diuino vultu rectum procedat iudicium.* & in curia Romana in ſententijs ſemper inſeruntur illa verba. *Deum ſolum præ oculis habentes.* non tamẽ in hac curia de Euãgelijs mentio fit. Nunquid ergo poſito hoc iure & cõſuetudine in terris iſtis, omiſ- 25 ſio ſimilis clauſulæ vitiabit ſententiam? cenſeo ex hoc defectu ſententiam non vitiari, per ea quæ late tradit Stephanus Gratianus deciſione 1. per tot. vbi præſuppoſito quod de iure & de conſuetudine in aliqua Prouincia in- 26 uocatio diuini nominis per notarium in inſtrumentis præmitti debet, conclu-

dit eam non eſſe de ſubſtantia inſtrumenti
ita vt eius omiſſio reddat illud inualidum,
quia licet iſta ſolennitas ſit magni momen-
ti in his quæ pertinent ad fidem, tamẽ quo
ad inſtrumentum dicitur leuis ſolennitas,
cuius defectus non vitiat, ex Felin. in cap.
1. num. 2. de fid. inſtru. & Alex. in rubr. ff.
de nou. oper. nunci. num. 10. verſic. *teneo
concluſiue.* & non cenſetur inducta vt ſit pro
forma & ſubſtantia inſtrumenti, vt reſoluit
27 Alciat. in rubr. de noui oper. nunci. nã & mã
datum legis ſi inductum ſit dumtaxat cau-
ſa honeſtatis, non adeo obligat vt actus in
contrariũ factus dicatur nullus glo. in auth.
decernit C. de arbitr. in verb. *ſacramenti.*
& in d. l. rem non nouam in fin. C. de iudic.
& per verba legis ſimpliciter aliquid indu-
centia, forma actui non imponitur Bald.
in l. 1. de liber & poſthu. & in l. fin. vbi Sa-
licet. C. de ſenten. ex breuic. recit. Aciat.
qui de communi teſtatur in rubr. de nou.
28 oper. nunciat. nu. 12. & his non citatis ſed
alijs multis congeſtis noſter Petrus Fonta-
nella de pact. nup. tom. 1. clauſ. 2. num. 7.
fuit huius opinionis quod nominis domini
inuocatio nullo modo ſit de ſubſtantia vel
eſſentia inſtrumenti ita vt vitietur ex eius
omiſſione, etiam ſi extaret conſuetudo præ
cipiens huiuſmodi inuocationem apponi,
niſi quoq. vlterius progrediendo actum in-
ualidaret ſeu nullum redderet in quo inter
poſita non foret licet alij multi contrarium
teneant quos ipſe refert, & ibi late docet
quæ dicãtur leues ſolennitates quæ omiſſæ
29 non vitiant. Sed quod ſine præfata euange
liorum præſentia quam requirit textus in
d. l. rem non nouam. valeat ſententia, tenet
expreſſe glo. ſecundum vnum intellectum
in eadem l. rem non nouam in verb. *præ-
tereatur.* iuncto verb. *ius iurandum* & ibi
ſcribentes. Sane quod principaliter Roma-
30 ni Pontifices & Imperatores voluerunt eſt
vt iudex oculis mentis ſuæ in ferenda ſen-
tentia cernat euangelia domini id eſt diui-
nam voluntatem & legem & in illa ambu-
let. & ita eum debere ſcribunt Anton. Go-
mes var. reſol. tom. 3. cap. 13. num. 30. in
fin. Ludoui. Miranda de ordin. iudi. quæſt.
28. artic. 7. concluſ. 7. Ioan. Neuizan. in
ſylua nupti. lib. 6. num. 5. Zuarez de Paz
in praxi par. 1. tom. 1. tempore 11. num.
6. & 10. vbi quod inuocet Spiritum San-
ctum qui illuminet intellectum & purget
eum à peccatis & purificet conſcientiam,
quia propter peccata multoties neſcimus
ſoluere dubia cauſarum, & ante oculos ha-
beat contenta in d. ca. 1. de ſenten. & re iu-
dic. lib. 6.

Sententia tempore noctis ferri non po- 31
teſt ſ. ſedebunt in auth. de iudic. c. conſu-
luit de offic. delegat. & ibi glo. & DD. Ca-
telian. Cotta in memoral. verbo, *Sententia
regulariter.* Barthol. Zocin. regula 359. Se-
baſtia. Vanti. de nullitate ex defectu iuriſ-
dictionis num. 132. Menoc. de arbitr. iudic.
quæſt. 62. Vincen. Caroci. de exception. cõ
tra præiudicia. ſententi. exceptio. 37. hæc
tamen concluſio non habet locum ſi con-
ſuetudo ſit in cõtrarium vel proferatur ſen
tentia de conſenſu partum, vel die ſequen-
ti eſſet expiratura iuriſdictio, vel res ſuper
qua fertur ſententia, eſſet tempore peritu-
ra, ita tradunt DD. in d. cap. conſuluit &
in ſpecie omnes iſtas limitationes congerit
& comprobat Caroci. d. excep. 37. num. 3.
Imò ſufficit tacitus partium conſenſus vt 32
dicit Iaſ. in l. more num. 12. ff. de ferijs &
poſt alios Menoc. d. q. 62. num. 4. vbi ait ſuf
ficere ſi ambæ partes eſſent pręſentes & nõ
cõtradicerent. Quod autem ſubdit Cotta
vbi ſupra, prædictam concluſionem nõ pro 33
cedere vbi iudex multitudine cauſarũ im-
peditus eſſet, verum intelligunt Felin. in d.
c. conſuluit & Barbac. in rubr. de fid. inſtr.
num. 88. Caroci. vbi ſupra num. 2. ſi eo die
iuriſdictio eſſet peritura quia poſſet proro-
gare in diem ſequentem. Sed quod iudex 34
noctu ſententiam ferre non valeat, ex com-
muni ſtilo præſertim in curia Romana non
obſeruari notant Vant. qui ſupra num. 132.
Caroci. d. excep. 37. numero 6. & in cu-
rijs Regum Socin. dic. regu. 359. fallen.
2. & in vtriſque Menoc. dic. q. 62. nu-
mero 1.

At vbi hæc conſuetudo non viget, ſed ius 35
commune ſeruatur, quæro an ſententia, no-
cte prolata ſit nulla. Nullam eſſe defendit
Signorol. conſ. 52. & hanc communẽ opi-
nionem

nionem eſſe teſtat. r laſ. in l. non minorē num. 3. C. de tranſactio. Sed Syluęſt. in ſūma verb. *Iudex* 2 num. 2. tenet valere ſententiam quia multa prohibentur quæ tamē facta tenēt c. quemadmodum de iur. iuran. cap. ad apoſtolicam de reg ilar. ego pro hoc doctore calculum ferrē quia quod noctis tempore non pronunciaretur ſententia, ex honeſtate potius quadam quam ex neceſſitate introductū fuit, vt docuit Deci. in d. c. conſuluit n. 12.

36 Tenetur iudex ſententiā proferre claram, & certam & per verba propria & intelligibilia habentia ſuum proprium ſenſum vt in §. curare Inſtit. de actio. & notat Suarez de Paz in praxi par. 1. tom. 1. tēpore 11. num. 12. debetque illam proferre conformem libello. cap. licet Heli de ſimonia l. fin. C. de fideicom. libertat. exceptis aliquibus caſibus eos cōgerit Socin. reg. 357. Niconicus in repetitio. cap. quoniam
37 contra falſum de probatio. Et quamquam vbi reus condemnandus eſt pro aliquo delicto pro quo iure extat pœna certa impoſita vt in homicidio & adulterio, ſufficit pronunciare eum tale delictum commiſiſſe licet pœnam iudex non exprimat, quia cenſetur impoſita illa quæ per legem reperitur determinata, eaque poteſt exequutioni mandari vt expreſſe ait Iureconſultus in l. 1. §. nam ſi quidem ff. ad Turpil. & ibi DD. tutius tamen eſt ſemper in ſententia imponere & declarare certam & determinatā pœnam pro delicto ordinario vel arbitrario gratia maioris claritatis & ad omnem amputandam dubitationis materiam vt animaduertit & in ſuo regno ita obſeruari aſſerit Anton. Gomes. var. reſol to. 3. c. 13 n. 30. & hoc iure vtimur etiam in Cathalonia.

38 Sententiæ verba ſtricte interpretanda eſſe & id dumtaxat importare quod verba ſonant obſeruant Pinel. in l. 2. c. de reſc. vendit. 3. par. cap. 3. num. 20. Garcia de expenſ. cap. 6. num. 18. Scaccia de appellatio. q. 17. limit 6. membr. 9. ex num. 8. Cancer. par. 3. cap. 17. num. 411. & ſeqq. Rota Roman. deciſ. 171. n. 2. p. 1. recentior. Gratia. deciſ. 214. n. 11.

Debet iudex iudicare ſedendo, non ſtā- 39
do ſub decreto nullitatis §. ſedebunt in auth. de iudicib. cap. fin. de ſenten. & re iudic. in 6. ad fin. & ibi DD. Syluęſt. in ſum. verb. *iudex* 2. num. 4. glo. verb. *recitauit*. in l. 1. C. de ſenten. ex breui. recit. late glo. in verb. *ſedendo* in d. cap. fin. vbi quid ſi ſedebat incedendo ſuper equum, vel ſedebat in alta turri & partes erant inferius, vel ſi dolebat in ſedibus ſuis & non poterat ſedere vel ſi iacebat. ratio eſt quam hæc. glo. aſſignat quia ſedendo maturitas ſententiæ comprobatur & anima ſedendo & quieſcendo fit prudentior. In his quæ iudicis arbitrio relinquuntur, ſemper debet iudex 40
æquitatem ſeruare vt notāt Innocen. in c. 1. de conſtitutio. Bart. in l. 1. C. de litig. Abb. in cap. ex parte de tranſactio. in glo. in verb. *æquitate*. DD. in cap. fin. de tranſactio. Syluęſt. vbi ſupra num. 4. Bene Anton. Lazari. canonic. qq. p. 2. q. 8. num. 28. vbi docet quemadmodum iudex in foro exteriori ſemper tendere debet in mitiorem partem, in foro autem interiori intuitionem. Vbi autē ius eſt ſcriptum, ſemper debet illud præferre æquitati quia propter æquitatem non ſcriptam non debet iudex à iure ſcripto recedere. ita Panor. in cap. ſi. de tranſactio. ſecundū glo. ibi. debet enim procedere ſecundum æquitatem iure informatam, non autem ſpreta forma iuris æquitatem amplecti, Abb. in cap. ex parte 2. de offic. delega. in 3. notab. nam non debet eſſe clementior lege vt dicit tex. in §. oportet in auth. de iudicib. In Cathalonia 41
iudex tenetur iudicare ſecundum veritatē quæ ex actis proceſſus elicitur, parum curā do de nullitatibus conſt. 1. tit. *de donat libell* Ferrer. 3. p. obſer. cap. 188. verſic. *ex dicta*. Cancer. par. 3. cap. 17. num. 56. 537. 561. & ſeq. & cap. 16. num. 16. & ſeqq & par. 2. cap. 2. num. 238. & ſeqq. Ceuall. q. 696. in fin. Pinel. 3. par. in. l. 2. cap. 3. nu. 26. & 32. C. de reſcin. vendit. Flor. Diaz q. 5. num. 58. Lara de anniuerſarijs lib. 1. cap. 10. ex numero 45. 70. & ſeqq. Gonſal. de alternatiu. poſt. §. 1. glo. 9. num. 170. & ſeqq.

Tenetur iudex ſententiā ferre in ſcrip- 42
tis.

Digitized by Google

tis, alioquin erit nulla l. 2. & fin. C. de ſenten. ex breuic. recitan. & ibi Bar. & DD. can. imprimis in fin. 2. q. 1. Specul. in tit. de ſenten. §. iuxta verſic. *non valet etiam*. glo. pen. in §. curare inſtit. de actionib. glo. in c. 1. 20. diſt. in verb. *ſcientia*. Suarez de Paz in praxi par. 1. tom. 1. tempore 11. num. 13. Paris de Pute. de Syndicat. in verb. *ſententia* num. 1. & 2. ſeqq. Gratian. deciſ. 163. n. 19. Peguera in prax. ciuili rubr. 24. num. 6. qui rationem tradit ne veritas occulcetur, quia poſſet poſtea alio modo ſcribi quam fuit voce dictum vt ait glo. in clem. ſæpè §. ſententiam in verſic. *in ſcriptis*. de verb. ſignif. Alphonſ. Narbona ad leges regi. lib. 3. tit. 9. lege 24. gloſ. 1. num. 14. qui rationem reddit vt memoriæ commendetur & ſecuritatē rei iudicatæ victori quocūq. tempore ſententia præbeat.

43 Obtinet hæc concluſio etiam in ſentētia Principis, nam & iſta debet in ſcriptis proferri §. ſi vero aliquis in auth. in medio litis Paris de Pute. vbi ſupra num. 2.

44 Vendicat quoque ſibi locum in cauſis ſummarijs in quibus ſine ſtrepitu & figura iudicij ſola facti veritate inſpecta proceditur: nam & tunc ſcriptura in ſententia requiritur, non minus ac in ordinarijs iudicijs vt ex tex. in clem. diſpendioſam de iudic. iūcta clem. ſæpè de verb. ſignif. tenet Abb. in c. Albericus num. 2. de teſtib. vbi etiam Felin. in pri. & Franciſc. de Aretio quos ſequitur Robert. Maranta de ordi. iudic. 4. par. diſt. 9. num. 37. Narbona vbi ſupra nu. 14. ad de Peguer. vbi ſupra n. 6.

45 Remittitur tamen hæc ſcriptura ſententiæ in cauſa modicæ quantitatis & maximè vilium perſonarum auth. niſi breuiores C. de ſenten. ex breuic. recitan. coniuncta lege antecedenti vt idem Narbona declarat. & ſic debent conciliari quæ in contrarium videntur aſſerere glo. in d. cap. fin. de ſenten. & re iud. in verb. *illuſtrium*. & Paris de Pu-

46 te. vbi ſupra num. 2. & 3. Cauſam modicæ quantitatis dicit glo. prędicta cauſam duorum aureorum & ad hoc etiam inſpiciendam qualitatem perſonarum & relinqui iudicis arbitrio. Subdit quoque Pute. nu. 3. cauſam vnius bouis eſſe magnam in ruſtico, quia forte eſt maior pars fortunarum ſuarum l. illicitas §. veritas de offic. præfec. vbi glo. de vno porcello.

Non procedit concluſio in ſententia interloquutoria, ſed ſolum in diffinitiua: nam interloquutoria non requiritur quod proferatur in ſcriptis c. quoniam contra falſam in verb. *interloquutiones* de probati. Paris de Pute. qui ſupra num. 2. glo. in cap. fin. in verb. *diffinitiua* de ſenten. & re iudic. in 6. quæ tamen notat quod niſi per tabellionē redigatur in ſcriptis, non credetur poſtea iudici & propterea per notarium debet redigi in ſcriptis, non autem quod ſcriptura ſit de ſubſtantia interlocutoriæ. Stepha. Grati. deciſ. 33. num. 9. vbi tamen ſubdit, & probat quando verteretur magna cauſæ cognitio, tunc eſſe ferendā in ſcriptis ſicut diffinitiua. 47

Alios caſus in quibus ſententia poſſit ferri ſine ſcriptis tradunt d. glo in dict. §. curare & dic. glo. in verb. *illuſtrium* in d. cap. fin. 48

Debent quoque iudices ſententias per ſe ſcribere, non per alios glo. verb. *ſcientia* in c. decretales 20. diſt. quæ allegat l. præſides C. de aſſeſſor. hæc tamen lex nullum verbum facit ſcribendi ſententias, ſed ſubſcribendi libellis: libellos autem pro ſententijs capit vt conſtat ex glo. verb. *ex libello* in l. 2. C. de ſenten. ex breuic. recitan. verum inter nos ita apud omnes iudices maiores & minores obſeruatur quod ſua manu tenentur ſententias ſcribere & ſubſcribere, niſi propter aliquam iuſtam cauſam per Superiorem diſpenſetur, vt per Excellentiſſ. tunc Locumtenentem generalem domini Regis olim diſpenſatum fuit magnifico Frāciſco Sala Regio Senatori auo meo materno vt per aliū poſſet ſententias ſcribere propter magnam eius ſenectutē qua præpeditus erat. 49

Imò iudex ſententiam per alium regulariter recitare nequit, textus eſt in ca. fin. de ſentē. & re iudic. lib. 6. & ibi glo. l. 1. & 2. C. de ſentē. ex breuic. recitā. Codex Fabri. tit. de ferijs defin. 1. n. 2. in allegationibus, late Socin. regul. 201. quod tamē fallit in iudicibus illuſtribus & ſuperioribus l. 2. C. 50

de ſen-

de ſentē. ex breui. recitan. & in Epiſcopis vt in d. cap fin. & in conſeruatoribus c. fin. de offic. vicar. in 6. & in inquiſitoribus hæreſis c. vt commiſſi de hæretic. in 6. & in caſibus in quibus valet ſententia ſine ſcriptura dūmodo legatur & recitetur per alium præſēte iudice & ex ipſius mandato vt docet So-
51 cin. vbi ſupra verſic. *Septimo.* Hæc theorica intelligitur de ſententia diffinitiua, nō de interlocutoria vt explicat Bal. in l. fin. C. de ſet ten. ex breuic. recitan. per gl. ſ.

52 Sane in hac Prouincia conſuetudo inualuit apud omnia tribunalia vt ſententia manu iudicis ſcripta ac ſubſcripta recitetur & legatur per Notarium curiæ præſentibus teſtibus coram præſide illius curiæ & ex eius mandato etiam ſi abſit iudex ſiue aſſeſſor qui ei ſubſcripſit. eandem conſuetudinem in Ducatu Sabaudiæ licet contra iuris rationem, obtinere notat Anton. Faber d. de fin. 1. num. 2. in allegat.

53 Quæro an in cauſa ſeculari poſſit ſententia in Eccleſia proferri. Nō poteſt ſiue cauſa ſit criminalis ſiue ciuilis, quia iudicia ſecularia fieri non poſſunt in Eccleſia, neque criminalia c. cum Eccleſia de immun. Eccleſ. in 6. neque ciuilia c. decet eo tit. ſi autem huiuſmodi fiat iudicium aut ſententia proferatur, non valebit quia in d. ca. decet. ſtatuitur vt omni roboris firmitate careat
54 iudicium ſi in Eccleſia fiat. At contractus in Eccleſia facti valent quamuis peccatum ſit eos ibi celebrare glo. in d c. decet & Abb. in d. c. cum Eccleſia quia cap. decet. ad cōtractus non protenditur vt ait P. Ioan. Azor inſtitutio. moral. par. 2. lib. 9. cap. 9. verſic.
55 *Primo.* Poterit tamen iudex Eccleſiaſticus cauſam Eccleſiaſticam licite in Eccleſia tractare, glo. Panor. & alij in d. cap. cū Eccleſia. quod probant ex Can. præceptum 2. q. 1. & cap. qua fronte de appellatio. nuſquā enim in iure Canonico tale iudicium prohibitum inuenitur.

56 Illud in dubium verti poteſt an ſicut iudex ſecularis prohibetur ius dicere in Eccleſia, prohibeatur & in domo Eccleſiæ. & quidem Panor. in ca. 1. de immun. Eccleſ. ſuſcitat hanc quæſtionem & cenſet, ſi ius dicat, valere iudicium quia in d. cap. decet. ſtatutum eſt ne rata ſint iudicia quæ iudex ſæcularis facit in Eccleſia & cum hæc ſit pœna, non videtur extendi ad domum Eccleſiæ: ſed & tenet nō prohiberi iudicem ſecularem ius dicere in domo Eccleſiæ, ſi eā conductam haberet vel ab Eccleſia gratis conceſſam: ſecus ſi eam habeat ſua auctoritate quaſi ex iure publico ad habitandum.
Quid ſi actori vel reo interdictus ſit ad Eccleſiam ingreſſus & cauſa Eccleſiaſtica per 57
ſuum iudicem in Eccleſia tractetur, nūquid locus iudicij mutandus eſt vel licite poteſt actor aut reus in iudicium venire? Reſpondet P. Azor vbi ſupra verſic. *Secundo.* cum Panor. in d. cap. cum Eccleſia num. 5. actorem licite non poſſe in Eccleſiam ingredi ac proinde à iudicio repelli nec propter culpam ipſius locum iudicij mutari debere: ſed ſi vult in iudicio audiri, abſolutionem impetret: at reum iure poſſe in iudicium venire, quia venit vocatus & neceſſitate mādati c. intelleximus de iudic.

Quæro an poſt latam à ſe ſententiā, poſ- 58
ſit iudex illam corrigere. Reſpondeo poſſe 59
iudicem illam declarare cum declaratio nihil noui inducat nec mutet ſenſum declarati & ad illud retrotrahatur l. hæredes palā 21. §. ſi quis poſt factum. vbi glo. in verb. *ſignificat.* de teſtamen. l. ſi donatæ 37. in fin. de donatio. inter vir. & vxor. Decia. conſ. 8. num. 21 1. lib. 1. fuſe Surd. deciſ. 29. per tot. Tiraquel. in l. ſi vnquam. verb. *libertis.* num. 13. cum ſeq. C. de reuoc. donatio. Stepha. Gratia. diſcep. forenſ. tom. 1. cap. 147. nu.
1. & 5. Habet igitur locum hęc declaratio 60
quando verba eſſent dubia, ſecus ſi eſſent clara quia non poteſt iudex mutare ſententiam maximè quando correctio & mutatio non fuit facta incontinenti, antequā actus habitus ſit pro perfecto vt poſt Bald. Caſtrenſ. & Felin. explicat Gratian. d. ca. 147.
num. 5. & 6. vbi num. 7. & ſeqq. ſubdit & 61
probat imò neque iudici permitti declarare aut interpretari ſuam ſententiam, niſi eſſet de maioribus iudicibus ſcilicet habentibus mærū imperium, & hoc etiam notauit Surd. conſ. 288. num. 2. lib. 2. Hinc falſum 62
exiſtimo quod ſcribit collega meus don Acaſius de Ripoll var. reſol. cap. 3. num. 287.
poſſe

86 *Arbiter cui data eſt facultas procedendi de iure & de facto, non debet credere teſtibus qui nullam vel malam dicti ſui rationem aſsignant: poteſt tamen adhibere fidem ſecundum conſcientiam eo caſu quo ratio reddita non eſſet plena, ſed perſuaſiua.*

87 *Iudex licet ei ſit data licentia procedendi ſola facti veritate, debet iudicare de iure.*

88 *Ex duabus pœnis à lege vel ſtatuto alternatiue pro aliquo delicto impoſitis an poſſit iudex quam velit eligere in ſententia, vel ſit electio rei, vbi afertur diſtinctio.*

89 *Intelligitur dicta diſtinctio procedere in dubio, & fallit ſtantibus verbis & coniecturis, de quibus hic.*

90 *Iudici cenſetur data optio, quando varias pœnas & modos procedendi à iure contra aliquam criminis ſpeciem reperimus traditos, & declaratur exemplo.*

Cum iura de clerico concubinario varie diſponant, quandoque apponendo pœnam acerbam, quandoque mitem, quandoque mediam, relinquitur Superioris arbitrio.

91 *Vbi pœna à iure ſtatuta non eſt, iudex poteſt illam arbitrio ſuo in ſententia imponere & procedet tunc de ſimilibus ad ſimilia vel imponet mitiorem pœnam.*

92 *Ex quibus circunſtantijs & quo modo in dd. caſibus debeat iudex arbitrari pœnam & quid ſi non ſeruet conſuetam pœnam.*

An iudex in arbitrarijs poſsit pœnam mortis apponere.

93 *An capitalis pœna impoſita intelligatur de pœna mortis, & quæ intelligatur pœna capitis de iure Ciuili, & quæ de iure Canonico.*

94 *An iudex qui damnat aliquem ad mortem, poſsit reo concedere facultatem eligendi quo genere mortis velit mori.*

95 *Declaratur Menochij ſuper hoc ſententia.*

96 *Quod fertur iudicem qui ex duabus pœnis vnam arbitratur, debere mitiorem eligere, quomodo intelligendum ſit & an importet neceſsitatem vel conſilium.*

Intellectus tex. in cap. in pœnis de regul. iur. lib. 6.

97 *Ex interuallo poteſt iudex commutare pœnam pecuniariam in corporalem cum reus non habet vnde ſoluat, cautius tamẽ faciet ſi formet ſententiam bimembrem condemnando reum in pecunia & niſi ſoluerit intra talem terminum, in certa pœna corporali.*

98 *An hoc caſu lapſo dicto termino poſsit pœnam pecuniariam exequi & corporalẽ dimittere.*

Quid ſi Rectores Reipub. vellent poſt d. terminum potius pœnam pecuniariam quam corporalem eligere, cum Reſpub. ſit creditrix.

99 *An ex indicijs indubitatis poſsit quis pœna mortis ordinaria delicti condemnari, & quid ſeruet Regium Concilium Cathaloniæ.*

Et quid ſeruauerit idem Concilium in delictis occultis & difficilis probationis.

100 *Barones & Regij ordinarij ex indicijs indubitatis non poſſunt pœna mortis ordinaria reum condemnare. vbi deciſio.*

101 *Iudex non ſolum ſuper petitis poteſt pronunciare, ſed etiam ſuper cauſa petendi.*

Valet ſententia, quæ declarat quem eſſe dominum vel heredem, ſi petitum ſit aliquẽ condemnari ad rei reſtitutionem in petitione hæreditatis vel rei vendicationis.

Iudex poteſt declarare cauſam deſertã eſſe, ſi pars petat exequutionem ſententiæ.

102 *Pars petens rem reſtitui, ſatis videtur petijſſe cõtractus reciſionẽ, quæ neceſſaria erat ad rei reſtitutionem.*

Minor qui rem venditam repetit, videtur petijſſe reſtitutionem in integrum.

103 *Iudex in iudicio ſummario poteſt ſine aliqua partium ſpecificatione pronunciare & iuſtitiam miniſtrare.*

In d. iudicio omne ius à principio deductũ cenſetur.

104 *Iudex cauſæ appellationis poteſt pronunciare de acceſsionibus, de quibus nihil dictum eſt à iudice primitiuo.*

105 *Iudex cauſæ appellationis ſequi debet ſtatuta & cõſuetudines primi iudicis.*

Si ſententia Criminalis per iudicem appellationis confirmetur, pœna applicatur burſæ fiſci iudicis primitiui.

106 In cauſa appellationis licet mutetur iudex, non dicitur mutari iudicium, nec lis dicitur finita.

107 Si iudex appellationis reuocat primam ſententiam, debet ob reuerentiam primi iudicis addere illa verba, ex nouiter deductis.

108 Melius non pronunciat, qui nouiſſimus pronunciat, & interdum ſententiæ reformantur in peius per iudicem appellationis.

109 An vitandā appellationem iudex quod de facto fecit, poteſt de facto reuocare. Et tam ipſe per querelam aditus vel ex officio, quam iudex appellationis etiam nō citata parte.

110 De æqualitate in iudicijs ſeruanda. In iudicijs etiam deciſo ijs conceſſum vni ex litigatoribus, porrigitur ad alium.

111 Princeps in paritate probationum poteſt ferre ſententiam pro actore viro probo cōtra reum virum malum.

Quid de iudice qui habet liberum iudicandi arbitrium.

112 Quando ſuper incidenti vel emergenti poſſit vel debeat iudex declarare ante diffinitiuam vel non. vbi Bartoli diſtinctio vti veriſſima approbatur.

113 Quæ dicantur quæſtiones emergentes, & quæ incidentes.

114 In dubio exceptiones præſumuntur appoſitæ ad merita cauſæ & non ad proceſſum impediendum.

115 Iudex procedendo ad vlteriora, tacite cēſetur reijcere exceptionem, quæ ad remorandum proceſſum appoſita fuit.

116 Exceptiones requirentes altiorem indaginem, ad diffinitiuam reſeruari debent, ſi opponantur ad cauſam, ſecus ſi ad proceſſum.

117 Exceptiones iuris dubij an ad hunc effectum dicantur altiorem indaginem poſtulare.

118 Interdum quando exceptio eſt intricata & implicita, poteſt reſeruari ad diffinitiuam, licet opponatur ad proceſſum impediendum.

119 Propter quas cauſas exceptio attentatorum remittatur ad diffinitiuam.

Verbum, In dependentibus intelligitur de dependentibus immediatis & proximis, non de remotis & ſeparatis: & ſic etiam circa attentata.

120 Quando exceptionis cognitio pendet à cognitione cauſæ principalis, remitti ad diffinitiuam debet, etiam ſi ſit ſuper attentatis. & quare.

Conſilium Iacobi Cancerij hoc caſu vt non agatur via attētatorum, ſed interdicto ſūmariſſimo, Interim.

121 Exceptiones etiam reſpicientes proceſſum ſi appareat non obſtare & opponantur in puncto ferendæ ſententiæ, an poſſit de ipſis pronunciari ſimul cum diffinitiua.

122 Cauſa præiudicialis ad cauſam principalem, prius decidenda eſt ſiue cauſa præiudicialis principaliter moueatur, ſiue per modum exceptionis. & quare. & illuſtratur exemplis.

123 Intellectus l. fin. C. de ordin. iudicij.

Quod cauſa Criminalis vti maior prius iudicanda ſit quam ciuilis, vbi ſuper eodem facto exiſtere poſſunt, reſtringitur, niſi ciuilis cauſa Criminali præiudicialis exiſtat.

124 Ponitur exemplum in exequuto ciuiliter pro maiori quantitate, qui vult agere Criminaliter actione iniuriarum, & prius coram ciuili iudice debet facere declarari exequutionis nullitatem.

Et aliud exemplum ex Stephano Gratiano.

125 Referuntur DD. qui intelligunt & declarant d. l. fin. C. de ordin. iudic. atque l. vnic. C. quando ciuilis actio criminali præiud. & earum materiam.

126 Breuis reſolutio & diſtinctio dictā materiam paucis complectens.

127 Iudex qui declarat parti ſententiam, quam daturus eſt, pœna falſi tenetur.

Oportet maximè iudicem ſeruare ſecretū & exornatur.

128 Obſeruantia aliquorum Senatuum & præſertim Cathaloniæ, ne diſgregentur Senatores Regij, poſtquam vota ferre inceperint, donec deciſa cauſa ſit, licet hora conſueta interim dederit.

129 *Iudex delegatus nulliter procedit quãdo ignorat fundamentũ ſuæ iuriſdictionis.*

Aliud in procuratore, cuius geſta valent ante acceptationem mandati.

130 *Proceſſus falſi delegati ratificari non poteſt. & quare.*

131 *An iudici liceat mutare tribunal.*

132 *Princeps in qualibet parte ſui Regni poteſt Tribunal cum ſuo Senatu habere, proſpiciendo tamen commodo, vt poterit, ſubditorum, qui illud adire tenentur.*

133 *Regibus pro iuſtitia miniſtranda tributa dantur tanquam alimenta, & debita præſtantur obſequia.*

134 *Principis auctoritas augetur ex habitatione in Loco ſplendido & illuſtri, vnde in omnia regimen habeat.*

135 *In Principatu Cathaloniæ ſtatuerunt Proreges ab initio ſedem ſuam & ſenatum Regium in Ciuitate Barcinonæ, quæ omnibus Gotolanis commoda eſt pro iuſtitia miniſtranda.*

Barcino Ciuitas eſt Caput Principatus Cathaloniæ, & communis patria Gotolanorum, à qua Princeps totius Cathaloniæ nomen accipit Comitis Barcinonæ.

136 *Anno 1635. mutata fuit ſedes Excellen. Locumtenentis Regiæ Maieſtatis & ſui Regij Senatus ac Reij Concilij Baiuliæ Generalis Cathaloniæ atque Officij Magiſtri Rationalis domus & curiæ Domini Regis in Ciuitatem Gerundæ, ſed anno 1637. plurima damna expertus cum illis ad Ciuitatem maternam remeauit.*

137 *Rector ſeu Præſes Prouinciæ habet totam Prouinciam pro tribunali, & poterit quemlibet locum deputare ad ius dicẽdum.*

138 *Epiſcopus poteſt erigere Tribunal in qualibet parte ſuæ diœceſis, ad longum tamen tempus non poteſt ſine iuſtà cauſa remouere Tribunal & Cathedram à Ciuitate.*

139 *Legatus à latere plures Prouincias habens, an poſsit exercere iuriſdictionem contentioſam etiam in alia Prouincia & in qualibet parte ſuæ legationis vel Prouinciæ reſidere. & n. 140.*

140 *Præſes duarum Prouinciarum an poſſit in altera negocia alterius expedire, etiam in iuriſdictione contentioſa.*

141 *Baro plura oppida habens an quo ad primam cauſarũ cognitionẽ poſsit ſubditos vnius oppidi cogere ire ad aliud, vt eis ius reddatur per officiales Domini.*

142 *Iudex habitans in domo priuata, cũ extat Prætorium publicum, in quo poſsit habitare, punitur.*

143 *Vicarius Epiſcopi an debeat morari in palatio Epiſcopi, vt ibi facilius inueniatur.*

Vicarius Epiſcopi non poteſt contra eum prætendere manutentionem poſſeſsionis, ſeu conſuetudinẽ habitandi in certo Loco, cum hæc ſint meræ facultatis.

144 *An ſententia ſub conditione ferri poſsit, lataque valeat, & ſub quibus conditionibus vel non, & ibi de conditione præſtã di cautionem, & de conditione, ſi probauerit.*

DE

DE SENTENTIA DICENDA.

QVÆST. XV.

1 IMprimis quæro an iudex in ſententia teneatur cauſam exprimere. Dic eum non teneri, ad tex in cap. ſicut & in cap. cum Bertoldus de re iudic. & ibi DD. & in l. in ſumma ff. illo tit. notat glo. in l. ſi me & Titium ff. de excep. rei iudic. Socin regul. 244. Tiraquel. de pœnis temperan. in præfatio. num. 54. Didac. Spin. de teſtamen. in 11. par. glo. 6. num. 8. Farinac. in prax crim. par. 1 de delictis & pœnis quæſt. 17. numero 62. Merdoſ. de inhibito. q. 72. ex n. 20. Ceuall. q. 718. imò fatuus eſt iudex qui cauſam in ſententia expreſſerit; vtpote quia eam exprimendo, viam aperiat ſuæ impugnandæ ſententiæ vt ait Imola in l. ſi is ad quem ff. de acquir. hæred. niſi adijciat dictionem, *maximè*, ſecundum Panor. in cap. ex parte de conceſſ. præben. Obtinet hæc theorica
2 non ſolum in ſententia diffinitiua, ſed etiã in interlocutoria, nam neq. in hac tenetur iudex cauſam apponere, vt expreſſe declarat Iacobus Nouellus libro 9. regularum iuris Ciuilis & Pontificij regula 40.

3 Fallit in ſententia excommunicationis quia in ea debet iudex cauſam inſerere cap. cum medicinalis de ſenten. excom. lib. 6. vbi ita cõſtituit Rom. Pontifex, quod late diſcutit Didac. Spin. de teſtam. vbi ſupra n. 8.

Fallit inſuper in cauſa appellationis, 4
quia in ea debet narrari cauſa propter quã reuocetur prior ſententia ne prioribus iudicibus imputetur, ſecundum glo. verb. *exprimantur.* in capite ſicut de ſenten. & re iudic. argumento c. cum Ioannes de fid. inſtr.

Fallit item vbi ſine expreſſione cauſæ 5
ſententia eſt incerta l. 2. §. ignominia de ijs qui notan. infam. Specula. in tit. de ſenten. §. quod autem circa fin.

Fallit denique quando iudex in iudicando 6
recedit à iuris diſpoſitione, tunc enim tenetur cauſam adſcribere ſecundum Oldrad. conſ. 325 Roman. conſ. 483. Deci. in cap. conſuluit num. 13. & 14. de appellatio. Tiraquel. de pœn. temperan. in præfatio. num. 54. & ſeqq. Farinac. d. q. 17. numero 63. ſic quando iudex ex cauſa recedit à pœna legali ſtatutaria ſeu conſuetudinaria, illam augendo ſeu minuẽdo, debet in ſententia cauſam auctæ vel diminutæ pœnæ exprimere, Paris de Pute. de ſyndic. in verb. *Arbitrium officialis* num. 7. Vaſqui. controuerſ illuſtri. cap. 14. num. 5. Iul. Clar. in prac. q. 85. late Farinac. qui ſupra num. 62. cum 3. ſeqq. vbi declarat hoc caſu ſufficere cauſam dicere in genere, vtputa dicendo *iuſtis de cauſis animum noſtrum mouentibus*, & adhuc tenet neq. tunc neceſſariam eſſe cauſæ expreſſionem ad validitatem ſententiæ, ſed ad iudicis excuſationem in ſyndicatu.

Præſumitur ſententia lata ex cauſa quæ 7
apparet in actis, Garcia de benefic. 5. par. c. 8. n. 88. Gonzal. de alternatiu. glo. 3. num. 41.

8 In Cathalonia tenentur iudices cau-
ſam in ſententia exprimere & motiua
apponere ita vt clare in quo partium iuſti-
tia conſiſtat, liqueat, conſtitut. 2. tit. de ſen-
tentias. notant Peguer. in prac. ciuil. rub.
24. num. 5. Cancer. var. par. 3. cap. 17. num.
407. quod intellige in ſententia diffinitiua:
ſecus in interlocutoria, vt declarat Fonta-
nell. de pact. nuptia. tom. 2. clauſ. 7. glo.
3. p. r. 10. num. 49 nam conſtitutio illa de
diffinitiuis expreſſe loquitur vnde Regij
Senatores abſtinent ſæpè in interlocutorijs
9 motiua adijcere. Præterea in noſtra Regia
Audientia non ponuntur motiua in ſentē-
tijs etiam diffinitiuis confirmatorijs prio-
rum ſententiarum, licet ex nouiter dedu-
ctis cōfirmentur, vt teſtatur Ioſeph. Ramō.
conſ. 72 num. 35. qui rationē aſſignat, quia
ſi declararetur expreſſe ſuper nouis excep-
tionibus confirmando ſententiam iudicis
primitiui, daretur materia iterum ſuppli-
candi tanquam à nouis capitibus & in vna
& eadem cauſa contingerent plures ſup-
plicationis ſuper meritis diffinitiuæ. veritas
eſt quod eſt in arbitrio iudicis præfato ca-
ſu motiua inſerere & ita praxis obſeruat.
10 Denique in cauſis criminalibus non ſolent
apponi motiua in ſententijs vel prouiſioni-
bus in Regio Concilio Cathaloniæ & alijs
ipſius curijs, quod notauit quoque Fonta-
nella de pac. nup. to. 1. clauſ. 4. glo. 10. p.
2. n. 68.

11 Quando ſententia continet plures cau-
ſas, & aliquæ ex ipſis falſæ demonſtrantur,
vna tamen ex expreſsis vera reperitur, ex
qua ſuſtineri poſſit, non ideo irrita fit ſen-
tentia. ita Innocen. in cap. in præſentia de
renun. cuius opinio communiter eſt ap-
probata teſte Alex. in l. impoſſibilis num.
5. de verb. oblig. Grat. conſ. 120. num. 47.
libro 2. ratio eſt quia licet ceſſet vna cau-
ſa de qua in aliqua diſpoſitione, non prop-
terea ceſſat effectus ſeu diſpoſitio altera
manente ʃ. affinitatis inſt. de nupti. Deci.
in cap. ex litteris de conſtitutio. Gratia-
nus deciſione 42. numero 4. Sed pro-
12 cedit quando vnaquæque cauſa per ſe,
vel ea quæ vera reperitur, tanquam cauſa
finalis conſiderari poteſt, ita vt ex ſe ipſa
abſq. concurſu aliarum cauſarum ſit po-
tens ad effectum producendum, cap. fre-
quenter ʃ. porro iun. ʃ. ſin autem, vt lite
non conteſta. & ibi notat Abb. Alex. in d.
l. impoſſibilis numero 5. Iaſ. in l. teſtamē-
to numero 14. C. de teſtam. milit. & non
male probatur ex ipſo ʃ. affinitatis. Et verū 13
ſententia ex falſa cauſa ſeu falſis motiuis
lata, ſit nulla exponunt Cornazanus deciſ.
1. numero 18. Afflic. deciſ. 28. & ibi Vrſil.
Celſ. Hugo conſ. 10. numero 2. & conſ.
120. numero 79. & an potuerit ſe moue-
re iudex ex motiuis quæ ſunt in proceſſu,
non mentionatis in ſententia deciſ. rotæ
Farinacij 24. Scaccia de appellatio. q. 11.
numero 112. in fin. & numero 113. Za-
barel. in clem. ſæpè ʃ. & quia n. 18. de verb.
ſign.

Quæro an ſententia qua pronunciatur 14
Titium eſſe condemnandum vel abſol-
uendum, & non additur, *pro vt cum præ-
ſenti condemnamus vel abſoluimus*, nulla
ſit. Tres fuerunt in hoc articulo opinio-
nes DD. Prima ſententia nullam eſſe, 15
quia debet condemnare vel abſoluere,
non autem condemnandum vel abſoluen-
dum pronunciare. hanc tenuerunt Bart. in
l. ſolent ff. de offic. proconſul. & legat.
Bald. Imola, Roma. & Alex. poſt Ioann.
Andre. quem ipſe refert in l. 1. in ʃ. ſi
quis ita numero 17. de verb. oblig. adde
ex noſtris don Ludouic. à Peguera in Pra-
xi ciuili rubr. 24. numero 7. Secunda 16
ſcriptorum opinio eſt præcedenti contra-
ria eam ſcilicet ſententiam validam eſſe,
idemque eſſe condemnare vel abſoluere,
& condemnandum vel abſoluendum pro-
nunciare. hanc amplectitur glo. in l. non
diſtinguemus ʃ. ſi plures ff. de arbitr. in
verb. *conſenſerunt*. & ſequuntur non pauci
DD. vt refert ibi Alex. & eam late probat
Aretin. in dic. ʃ. ſi quis ita & tenet Bart.
ſibi contrarius in dic. l. ſolent. Tertia inter- 17
pretum opinio fœdere diſtinctionis concer-
tationem hanc ſedat & conciliat, vt poſte-
rior opinio procedat in Principe, prior
autem in alijs. iſtam diſtinctionem ad-
mittunt Aretin. Alexander & Roman. ſu-
pra citati & Deci. in c. cum venerabilis de

exceptio.

exceptio. Prima opinio eſt receptior apud DD. ſecundum Deci. in d. cap. cum venerabilis num. 37. ſed ſecundum opinionẽ veriorem dicit Claudi. de Saycel. in d. §. ſi quis ita. & eam reprobata prælibata diſtinctione acerrime defendit tenet & à cõtrarijs liberat doctiſſimus Franciſc. Sarmiẽ
19 to ſelectar. interpretatio. lib. 1. cap. 14. per tot. & hanc arbitror veram. Imò antiqui iuriſprudentes ita ſententias protuliſſe videntur, *condemnandum*, *abſoluendum pronunciamus.* ſic tex. in l. Æmilius ff. de minor. ibi. *pronunciauit in integrum reſtituẽdã.* & in l. poſt legatum §. an libertas ff. de his quib. vt indigni. ibi. *& de libertate Diuus Pius iudicauit, ea eſſe priuandum.* & in l. ſi accuſatoribus C. de accuſati. ibi, *ſententiam dixit qua eum de quo querimoniam detuliſti,*
20 *liberandum exiſtimauit.*

Illud minus difficultatis habet valere ſententiam qua iudex pronunciat Titium alicuius criminis reum decapitandum vel relegandum, licet non addatur, *pro vt cum præſenti decapitari iubemus vel relegamus*: quia nunc verba iudicis factum ipſum executionis reſpiciunt & tanquam neceſſarium antecedens condemnatio compræhenditur in ſententia argumẽto. l. 1. ff. de iuriſd. om. iud. & l. ad rem mobilem ff. de procurat. ideoq. hunc caſum nullam dubitationem continere dixit Sarmien. dic. cap. 14. num. 5. verſic. *Illud autem.*

21 Ex his liquet ſuperuacaneam eſſe eam controuerſiam, quam quidam ſcriptores concitarunt vtrum qui non poteſt abſoluere vel condemnare, poſſit condemnandum vel abſoluendum pronunciare ſicut voluit Salycet. in l. 1. C. ſi aduerſ. libert. quod iudex qui propter ſtatuta non poteſt in vltimo menſe ſui officij aliquem bannire vel abſoluere à banno, poterit abſoluendum vel banniendum pronunciare. nam verius eſt idem eſſe condemnare vel abſoluere, & condemnandum vel abſoluendum pronunciare & eãdem eſſe in vtroque poteſtatem, virtutem, & effectum vt optime cenſet Sarmiento dic. cap. 14. numero 6. & 7. Ideoque male contrarium cenſiſſe viſus eſt Peguer. in prax. ciuil. d. rubr. 24. num. 7. & peius iudicio meo dum aſſerit non valere ſententiam cum ſolo verbo pronunciãdi, ſed neceſſario requiri verbum condemnandi vel abſoluendi ad validitatem ſententiæ. nam hoc eſt falſum vt conſtat ex ſecure traditis per Flamini. Cartari. deci. 119. num. 8. 9. & 11. & per totam deciſionem. Illud extra omnem aleam difficul- 23
tatis eſt eum poſſe abſoluere qui condemnare, Belluga in ſpecul. princ. rub. 25. §. 1. in fin. Menochi. lib. 1. de arbitr. quæſt. 43. l. nemo qui condemnare de reg. iur.

Quæro inſuper de alio frequenti & quo 24
tidiano dubio. In l. rem non nouam C. de iudic. ſancit Imperator vt omnes iudices in recitandis ſententijs diffinitiuis depoſitas habeant ante ſedẽ iudicialem Sacroſanctas ſcripturas ſiue Euãgelia Domini vt attendentes ad ipſa & Dei pręſentia cõſecrati ex maiore præſidio lites dirimãt. & in cap. 1. de ſenten. & re iudic. lib. 6. Rom. Pontifex conuerſo ſermone ad iudices ait quod in concipiendis ſententijs & ferendis præ oculis habeant ſolum Deũ, illius imitantes exemplum, qui querelas populi tabernaculum ingreſſus ad Dominum referebat vt ſecundum eius imperiũ iudicaret. Inde inoleuit praxis in Regia Audientia Cathaloniæ & in curijs ordinariorum eiuſdem quod ſemper in diffinitiuis ſententijs apponitur illa clauſula, *Sacroſanctis Dei Euangelijs coram poſitis & illis reuerenter inſpectis. vt de diuino vultu rectum procedat iudicium.* & in curia Romana in ſententijs ſemper inſeruntur illa verba. *Deum ſolum præ oculis habentes.* non tamẽ in hac curia de Euãgelijs mentio fit. Nunquid ergo poſito 25
hoc iure & cõſuetudine in terris iſtis, omiſſio ſimilis clauſulæ vitiabit ſententiam? cenſeo ex hoc defectu ſententiam non vitiari, per ea quæ late tradit Stephanus Gratianus deciſione 1. per tot. vbi præſuppoſito quod de iure & de 26
conſuetudine in aliqua Prouincia inuocatio diuini nominis per notarium in inſtrumentis præmitti debet, conclu-

dit eam non eſſe de ſubſtantia in ſtrumenti
ita vt eius omiſſio reddat illud inualidum,
quia licet iſta ſolennitas ſit magni momen-
ti in his quæ pertinent ad fidem, tamē quo
ad inſtrumentum dicitur leuis ſolennitas,
cuius defectus non vitiat, ex Felin. in cap.
1. num. 2. de fid. inſtru. & Alex. in rubr. ff.
de nou. oper. nunci. num. 10. verſic. *tenet*
concluſiue. & non cenſetur inducta vt ſit pro
forma & ſubſtantia inſtrumenti, vt reſoluit
27 Aciat. in rubr. de noui oper. nunci. nā & mā
datum legis ſi inductum ſit dumtaxat cau-
ſa honeſtatis, non adeo obligat vt actus in
contrariū factus dicatur nullus glo. in auth.
decernit C. de arbitr. in verb. *ſacramenti*.
& in d l. rem non nouam in fin. C. de iudic.
& per verba legis ſimpliciter aliquid indu-
centia, forma actui non imponitur Bald.
in l. 1. de liber & poſthu. & in l. fin. vbi Sa-
licet. C. de ſenten. ex breuic. recit. Aciat.
qui de communi teſtatur in rubr. de nou.
28 oper. nunciat. nu. 12. & his non citatis ſed
alijs multis congeſtis noſter Petrus Fonta-
nella de pact. nup. tom. 1. clauſ. 2. num. 7.
fuit huius opinionis quod nominis domini
inuocatio nullo modo ſit de ſubſtantia vel
eſſentia inſtrumenti ita vt vitietur ex eius
omiſſione, etiam ſi extaret conſuetudo præ
cipiens huiuſmodi inuocationem apponi,
niſi quoq. vlterius progrediendo actum in-
ualidaret ſeu nullum redderet in quo inter
poſita non foret licet alij multi contrarium
teneant quos ipſe refert, & ibi late docet
quæ dicātur leues ſolennitates quæ omiſſæ
29 non vitiant. Sed quod ſine præfata euange
liorum præſentia quam requirit textus in
d. l. rem non nouam. valeat ſententia, tenet
expreſſe glo. ſecundum vnum intellectum
in eadem l. rem non nouam in verb. *præ-*
tereatur. iuncto verb. *ius iurandum* & ibi
ſcribentes. Sane quod principaliter Roma-
30 ni Pontifices & Imperatores voluerunt eſt
vt iudex oculis mentis ſuæ in ferenda ſen-
tentia cernat euangelia domini id eſt diui-
nam voluntatem & legem & in illa ambu-
let. & ita eum debere ſcribunt Anton. Go-
mes var. reſol. tom. 3. cap. 13. num. 30. in
fin. Ludoui. Miranda de ordin. iudi. quæſt.
28. artic. 7. concluſ. 7. Ioan. Neuizan. in
ſylua nupti. lib. 6. num. 5. Zuarez de Paz
in praxi par. 1. tom. 1. tempore 11. num.
6. & 10. vbi quod inuocet Spiritum San-
ctum qui illuminet intellectum & purget
eum à peccatis & purificet conſcientiam,
quia propter peccata multoties neſcimus
ſoluere dubia cauſarum, & ante oculos ha-
beat contenta in d. ca. 1. de ſenten, & re iu-
dic. lib. 6.

Sententia tempore noctis ferri non po- 31
teſt ſ. ſedebunt in auth. de iudic. c. conſu-
luit de offic. delegat. & ibi glo. & DD. Ca-
telian. Cotta in memoral. verbo, *Sententia*
regulariter. Barthol. Zocin. regula 359. Se-
baſtia. Vanti. de nullitate ex defectu iuriſ-
dictionis num. 132. Menoc. de arbitr. iudic.
quæſt. 62. Vincen. Caroci. de exception cō
tra præiudicia. ſententi. exceptio. 37. hæc
tamen concluſio non habet locum ſi con-
ſuetudo ſit in cōtrarium vel proferatur ſen
tentia de conſenſu partum, vel die ſequen-
ti eſſet expiratura iuriſdictio, vel res ſuper
qua fertur ſententia, eſſet tempore peritu-
ra. ita tradunt DD. in d. cap. conſuluit &
in ſpecie omnes iſtas limitationes congerit
& comprobat Caroci. d. excep. 37. num. 3. 32
Imò ſufficit tacitus partium conſenſus vt
dicit Iaſ. in l. more num. 12. ff. de ferijs &
poſt alios Menoc. d. q. 62. num. 4. vbi ait ſuf
ficere ſi ambæ partes eſſent pręſentes & nō
cōtradicerent. Quod autem ſubdit Cotta
vbi ſupra, prædictam concluſionem nō pro 33
cedere vbi iudex multitudine cauſarū im-
peditus eſſet, verum intelligunt Felin. in d.
c. conſuluit & Barbac. in rubr. de fid. inſtr.
num. 88. Caroci. vbi ſupra num. 2. ſi eo die
iuriſdictio eſſet peritura quia poſſet proro-
gare in diem ſequentem. Sed quod iudex 34
noctu ſententiam ferre non valeat, ex com-
muni ſtilo præſertim in curia Romana non
obſeruari notant Vant. qui ſupra num. 132.
Caroci. d. excep. 37. numero 6. & in cu-
rijs Regum Socin. dic. regu. 359. fallen.
2. & in vtriſque Menoc. dic. q. 62. nu-
mero 1.

At vbi hæc conſuetudo non viget, ſed ius 35
commune ſeruatur, quæro an ſententia, no-
cte prolata ſit nulla. Nullam eſſe defendit
Signorol. conſ. 52. & hanc communē opi-
nionem

Digitized by Google

nichem eſſe teſtat. r Iaſ. in l. non minorẽ
num. 3. C. de tranſactio. Sed Sylueſt. in ſũ-
ma verb. *Iudex* 2 num. 2. tenet valere ſen-
tentiam quia multa prohibentur quæ tamẽ
facia tenẽt c. quemadmodum de iur. iu-
ran. cap. ad apoſtolicam de regular. ego
pro hoc doctore calculum ferrẽ quia quod
noctis tempore non pronunciaretur ſenten-
tia, ex honeſtate potius quadam quam ex
neceſſitate introductũ fuit, vt docuit Deci.
in d. c. conſuluit n. 12.

36 Tenetur iudex ſententiã proferre cla-
ram, & certam & per verba propria & in-
telligibilia habentia ſuum proprium ſen-
ſum vt in §. curare Inſtit. de actio. & notat
Suarez de Paz in praxi par. 1. tom. 1. tẽ-
pore 11. num. 12. debetque illam profer-
re conformem libello. cap. licet Heli de
ſimonia l. fin. C. de fideicom. libertat. excep
tis aliquibus caſibus. eos cõgerit Socin. reg.
357. Niconicus in repetitio. cap. quoniam
37 contra falſam de probatio. Et quamquam
vbi reus condemnandus eſt pro aliquo de-
licto pro quo iure extat pœna certa impo-
ſita vt in homicidio & adulterio, ſufficit pro
nunciare eum tale delictum commiſiſſe li-
cet pœnam iudex non exprimat, quia cen-
ſetur impoſita illa quæ per legem reperitur
determinata, eaque poteſt exequutioni
mandari vt expreſſe ait Iureconſultus in l.
1. §. nam ſi quidem ff. ad Turpil. & ibi DD.
tutius tamen eſt ſemper in ſententia impo
nere & declarare certam & determinatã
pœnam pro delicto ordinario vel arbitrario
gratia maioris claritatis & ad omnem am-
putandam dubitationis materiam vt ani-
maduertit & in ſuo regno ita obſeruari aſ-
ſerit Anton. Gomes. var. reſol to. 3. c. 13 n.
30. & hoc iure vtimur etiam in Cathalo-
nia.

38 Sententiæ verba ſtricte interpretanda
eſſe & id dumtaxat importare quod ver
ba ſonant obſeruant Pinel. in l. 2. c. de reſ-
cind. vendit. 3. par. cap. 3. num. 20. Garcia
de expenſ. cap. 6. num. 18. Scaccia de appel-
latio. q. 17. limit 6. membr. 9. ex num. 8.
Cancer. par. 3. cap. 17. num. 411. & ſeqq.
Rota Roman. deciſ. 171. n. 2. p. 1. recen-
tior. Gratia. deciſ. 214. n. 11.

Debet iudex iudicare ſedendo, non ſtã- 39
do ſub decreto nullitatis §. ſedebunt in
auth. de iudicib. cap. fin. de ſenten. & re iu-
dic. in 6. ad fin. & ibi DD. Sylueſ. in ſum.
verb. *iudex* 2. num. 4. glo. verb. *recitauit.* in
l. 1. C. de ſenten. ex breui. recit late glo. in
verb. *ſedendo* in d. cap. fin. vbi quid ſi ſede-
bat incedendo ſuper equum, vel ſedebat
in alta turri & partes erant inferius, vel ſi
dolebat in ſedibus ſuis & non poterat ſede-
re vel ſi iacebat. ratio eſt quam hæc. glo. aſ-
ſignat quia ſedendo maturitas ſententiæ
comprobatur & anima ſedendo & quieſ-
cendo fit prudentior. In his quæ iudicis ar-
bitrio relinquuntur, ſemper debet iudex 40
æquitatem ſeruare vt notãt Innocen. in c.
1. de conſtitutio. Bart. in l. 1. C. de litig.
Abb. in cap. ex parte de tranſactio. in glo.
in verb. *æquitate.* DD. in cap. fin. de tran-
ſactio. Sylueſ. vbi ſupra num. 4. Bene An-
ton. Lazari. canonic. qq. p. 2. q. 8. num. 28.
vbi docet quemadmodum iudex in foro
exteriori ſemper tendere debet in mitio-
rem partem, in foro autem interiori in tu-
tiorem. Vbi autẽ ius eſt ſcriptum, ſemper
debet illud præferre æquitati quia propter
æquitatem non ſcriptam non debet iudex
à iure ſcripto recedere. ita Panor. in cap. fi.
de tranſactio. ſecundũ glo. ibi. debet enim
procedere ſecundum æquitatem iure in-
formatam, non autem ſpreta forma iuris
æquitatem amplecti, Abb. in cap. ex parte
2. de offic. delega. in 3. notab. nam non de-
bet eſſe clementior lege vt dicit tex. in §.
oportet in auth. de iudicib. In Cathalonia 41
iudex tenetur iudicare ſecundum veritatẽ
quæ ex actis proceſſus elicitur, parum curã
do de nullitatibus. conſt. 1. tit. *de donar li-
bell* Ferrer. 3. p. obſer. cap. 188. verſic. *ex
dicta.* Cancer. par. 3. cap. 17. num. 56. 537.
561. & ſeq. & cap. 16. num. 16. & ſeqq &
par. 2. cap. 2. num. 238. & ſeqq. Ceuall. q.
696. in fin. Pinel. 3. par. in. l. 2. cap. 3. nu. 26.
& 32. C. de reſcin. vendit. Flor. Diaz q. 5.
num. 58. Lara de anniuerſarijs lib. 1. cap.
10. ex numero 45. 70. & ſeqq. Gonſal.
de alternatiu. poſt. §. 1. glo. 9. num. 170. &
ſeqq.

Tenetur iudex ſententiã ferre in ſcrip- 42
tis.

ctis, alioquin erit nulla l. 2. & fin. C. de ſenten. ex breuic. recitan. & ibi Bar. & DD. can. imprimis in fin. 2. q. 1. Specul. in tit. de ſenten. §. iuxta. verſic. *non valet etiam*. glo pen. in §. curare inſtit. de actionib. glo. in c. 4. 20. diſt. in verb. *ſcientia*. Suarez de Paz in praxi par. 1 tom. 1. tempore 11. num. 13. Paris de Pute. de Syndicat. in verb. *ſentẽtia* num. 1. & 2. ſeqq. Gratian. deciſ. 163. n. 19. Peguera in prax. ciuili rubr. 24. num. 6. qui rationem tradit ne veritas occultetur, quia poſſet poſtea alio modo ſcribi quam fuit voce dictum vt ait glo. in clem. ſæpè §. ſententiam in verſic. *in ſcriptis*. de verb. ſignif. Alphonſ. Narbona ad leges regi. lib. 3. tit. 9. lege 24. gloſ. 1. num. 14. qui rationem reddit vt memoriæ commendetur & ſecuritatẽ rei iudicatæ victori quocũq. tempore ſententia præbeat.

43 Obtinet hæc concluſio etiam in ſentẽtia Principis, nam & iſta debet in ſcriptis proferri §. ſi vero aliquis in auth. in medio litis Paris de Pute. vbi ſupra num. 2.

44 Vendicat quoque ſibi locum in cauſis ſummarijs in quibus ſine ſtrepitu & figura iudicij ſola facti veritate inſpecta proceditur, nam & tunc ſcriptura in ſententia requiritur, non minus ac in ordinarijs iudicijs vt ex tex. in clem. diſpendioſam de iudic. iũcta clem. ſæpè de verb. ſignif. tenet Abb. in c. Albericus num. 2. de teſtib. vbi etiam Felin. in pri. & Franciſc. de Aretio quos ſequitur Robert. Maranta de ordi. iudic. 4. par. diſt. 9. num. 37. Narbona vbi ſupra nu. 14. ad de Peguer. vbi ſupra n. 6.

45 Remittitur tamen hæc ſcriptura ſententiæ in cauſa modicæ quantitatis & maximè vilium perſonarum auth. niſi breuiores C. de ſenten. ex breuic. recitan. coniuncta lege antecedenti vt idem Narbona declarat. & ſic debent conciliari quæ in contrarium videntur aſſerere glo. in d. cap. fin. de ſenten. & re iud. in verb. *illuſtrium*. & Paris de Pu-

46 te. vbi ſupra num. 2. & 3. Cauſam modicæ quantitatis dicit glo. prædicta cauſam duorum aureorum & ad hoc etiam inſpiciendam qualitatem perſonarum & relinqui iudicis arbitrio. Subdit quoque Pute. nu. 3. cauſam vnius bouis eſſe magnam in ruſtico, quia forte eſt maior pars fortunarum ſuarum l. illicitas §. veritas de offic. præfec. vbi glo. de vno porcello.

Non procedit concluſio in ſententia interloquutoria, ſed ſolum in diffinitiua nam interloquutoria non requiritur quod proferatur in ſcriptis c. quoniam contra falſam in verb. *interloquutiones* de probati. Paris de Pute. qui ſupra num. 2. glo. in cap. fin. in verb. *diffinitiua* de ſenten. & re iudic. in 6. quæ tamen notat quod niſi per tabellionẽ redigatur in ſcriptis, non credetur poſtea iudici & propterea per notarium debet redigi in ſcriptis, non autem quod ſcriptura ſit de ſubſtantia interlocutoriæ. Stepha. Grati. deciſ. 33. num. 9. vbi tamen ſubdit, & probat quando verteretur magna cauſæ cognitio, tunc eſſe ferendã in ſcriptis ſicut diffinitiua. 47

Alios caſus in quibus ſententia poſſit ferri ſine ſcriptis tradunt d. glo in dict. §. curare & dic. glo. in verb. *illuſtrium* in d. cap. fin. 48

Debent quoque iudices ſententias per ſe ſcribere, non per alios glo. verb. *ſcientia* in c. decretales 20. diſt. quæ allegat l. præſides C. de aſſeſſor. hæc tamen lex nullum verbum facit ſcribendi ſententias, ſed ſubſcribendi libellis libellos autem pro ſententijs capit vt conſtat ex glo. verb. *ex libello* in l. 2. C. de ſenten. ex breuic. recitan. verum inter nos ita apud omnes iudices maiores & minores obſeruatur quod ſua manu tenentur ſententias ſcribere & ſubſcribere, niſi propter aliquam iuſtam cauſam per Superiorem diſpenſetur, vt per Excellentiſſ. tunc Locumtenentem generalem domini Regis olim diſpenſatum fuit magnifico Frãciſco Sala Regio Senatori auo meo materno vt per aliũ poſſet ſententias ſcribere propter magnam eius ſenectutẽ qua præpeditus erat. 49

Imò iudex ſententiam per alium regulariter recitare nequit, textus eſt in ca. fin. de ſentẽ. & re iudic. lib. 6. & ibi glo. l. 1. & 2. C. de ſentẽ. ex breuic. recitã. Codex Fabri. tit. de ferijs defin. 1. n. 2. in allegationibus, late Socin. regul. 201. quod tamẽ fallit in iudicibus illuſtribus & ſuperioribus l. 2. C. de ſen- 50

de ſentẽ.ex breui.recitan.& in Epiſcopis vt
in d.cap fin.& in conſeruatoribus c. fin. de
offic.vicar.in 6.& in inquiſitoribus hæreſis
c.vt commiſſi de hæretic.in 6. & in caſibus
in quibus valet ſententia ſine ſcriptura dũ-
modo legatur & recitetur per alium præſẽ-
te iudice & ex ipſius mandato vt docet So-
51 cin.vbi ſupra verſic. *Septimo.* Hæc theoricã
intelligitur de ſentẽtia diffinitiua,nõ de in-
terlocutoria vt explicat Bal. in l. fin. C. de
ſen ten.ex breui.recitan.per gl. ſ.

52 Sane in hac Prouincia conſuetudo in-
ualuit apud omnia tribunalia vt ſententia
manu iudicis ſcripta ac ſubſcripta recitetur
& legatur per Notarium curiæ præſentibus
teſtibus coram præſide illius curiæ & ex e-
ius mandato etiam ſi abſit iudex ſiue aſſeſ-
ſor qui ei ſubſcripſit. eandem conſuetudi-
nem in Ducatu Sabaudiæ licet contra iu-
ris rationem,obtinere notat Anton. Faber
d. defin. 1.num. 2.in allegat.

53 Quæro an in cauſa ſeculari poſſit ſentẽ-
tia in Eccleſia proferri. Nõ poteſt ſiue cau-
ſa ſit criminalis ſiue ciuilis, quia iudicia ſe-
cularia fieri non poſſunt in Eccleſia, neque
criminalia c. cum Eccleſia de immun. Ec-
cleſ. in 6. neque ciuilia c. decet eo tit. ſi au-
tem huiuſmodi fiat iudicium aut ſententia
proferatur, non valebit quia in d.ca.decet.
ſtatuitur vt omni roboris firmitate careat
54 iudicium ſi in Eccleſia fiat. At contractus in
Eccleſia facti valent quamuis peccatum ſit
eos ibi celebrare glo. in d. c. decet & Abb.
in d.c.cum Eccleſia quia cap.decet.ad cõ-
tractus non protenditur vt ait P. Ioan. Azor
inſtitutio.moral.par.2 lib.9. cap. 9. verſic.
55 *Primo.* Poterit tamen iudex Eccleſiaſticus
cauſam Eccleſiaſticam licite in Eccleſia
tractare, glo. Panor.& alij in d.cap. cũ Ec-
cleſia.quod probant ex Can.præceptum 2.
q.2.& cap.qua fronte de appellatio. nuſquã
enim in iure Canonico tale iudicium pro-
hibitum inuenitur.

56 Illud in dubium verti poteſt an ſicut iu-
dex ſæcularis prohibetur ius dicere in Ec-
cleſia, prohibeatur & in domo Eccleſiæ. &
quidem Panor.in ca. 1.de immun. Eccleſ.
ſuſcitat hanc quæſtionem & cenſet,ſi ius di-
cat,valere iudicium quia in d. cap. decet.
ſtatutum eſt ne rata ſint iudicia quæ iudex
ſæcularis facit in Eccleſia & cum hæc ſit
pœna,non videtur extendi ad domum Ec-
cleſiæ:ſed & tenet nõ prohiberi iudicem ſe-
cularem ius dicere in domo Eccleſiæ,ſi eã
conductam haberet vel ab Eccleſia gratis
conceſſam:ſecus ſi eam habeat ſua auctori-
tate quaſi ex iure publico ad habitandum.
Quid ſi actori vel reo interdictus ſit ad Ec- 57
cleſiam ingreſſus & cauſa Eccleſiaſtica per
ſuum iudicem in Eccleſia tractetur, nũquid
locus iudicij mutandus eſt vel licite poteſt
actor aut reus in iudicium venire? Reſpon-
det P. Azor vbi ſupra verſic. *Secundo.* cum
Panor. in d.cap.cum Eccleſia num. 5. acto-
rem licite non poſſe in Eccleſiam ingredi
ac proinde à iudicio repelli nec propter
culpam ipſius locum iudicij mutari debere:
ſed ſi vult in iudicio audiri, abſolutionem
impetret:at reum iure poſſe in iudicium ve-
nire,quia venit vocatus & neceſſitate mãda-
ti c. intelleximus de iudic.

Quæro an poſt latam à ſe ſententiã, poſ- 58
ſit iudex illam corrigere. Reſpondeo poſſe 59
iudicem illam declarare cum declaratio
nihil noui inducat nec mutet ſenſum decla-
rati & ad illud retrotrahatur l. hæredes pa-
lã 21. §. ſi quis poſt factum.vbi glo. in verb.
ſignificat. de teſtamen. l. ſi donatæ 37. in fin.
de donatio. inter vir.& vxor. Decia. conſ. 8.
num. 21 1. lib. 1. fuſe Surd. deciſ. 29. per tot.
Tiraquel. in l. ſi vnquam. verb. *libertis.* num.
13. cum ſeq. C. de reuoc. donatio. Stepha.
Gratia. diſcep. forenſ. tom. 1. cap. 147. nu.
1.& 5. Habet igitur locum hęc declaratio 60
quando verba eſſent dubia, ſecus ſi eſſent
clara quia non poteſt iudex mutare ſenten-
tiam maximè quando correctio & mutatio
non fuit facta incontinenti, antequã actus
habitus ſit pro perfecto vt poſt Bald. Ca-
ſtrenſ.& Felin. explicat Gratian. d. ca. 147.
num. 5.& 6. vbi num. 7.& ſeqq. ſubdit & 61
probat immò neque iudici permitti declara-
re aut interpretari ſuam ſententiam, niſi eſ-
ſet de maioribus iudicibus ſcilicet habenti-
bus merũ imperium, & hoc etiam notauit
Surd. conſ. 288. num. 2. lib. 2. Hinc falſum 62
exiſtimo quod ſcribit collega meus don A-
caſius de Ripoll var. reſol. cap. 3. num. 287.

poſſe

Digitized by Google

poſſe iudicem ſententiam ſuam corrigere, dummodo iudicis ad quem, inhibitio non interuenerit: nam bene vel male officio ſuo functus eſt & probat expreſſe tex.in l.iudex
63 poſtea quam ff.de re iudica. Sane ſi ſententia ipſo iure nulla ſit, poteſt iudex ordinarius iterum iudicare, quicquid ſit in delegato vt late docet Menoc. de arbitr.iudi.lib. r quæſt.67.per tot.Cancer.par.2. ca. 2. à nu. 266.vbi id etiam in Cathalonia procedere docet. Ioſeph. Ramon.conſ. 80. num. 6. & 7.vbi probat ſententiam ex defectum iuriſdictionis nullam poſſe per eundem iudicẽ
64 nullam declarari. Et an ſententiam nullam poſſit iudex appellationis reformare & nullam declarare tractant Ferrer 3.par.obſer.ca.432. Vanti.de nullitat. tit.6.n. 107. & ſeqq. Peguer.in prax.ciuil.rubri.28. à n. 6.Cancer.p.1.c.17.num.62.in noua editi. & p.3.c.17.à nu.561. Ceſar de Graff. deciſ.37.alias 9.num.8.& 12.de cauſa poſſeſſio.Gonzal.in reg.cancell.tit.nulli.& atten. à num. 170.Vinc.dec.53.num.10. & ſeqq. Cod.Fabri. defin. 1.tit. de feriis. Flamin. Cartàri.deciſ.130.n.35.cum 2.ſeqq.&dec. 132.n.17.& 18.qui docet quod iudex appellationis vel nullitatis poteſt ſentẽtiã nullã confirmare ſi iuſta ſit, ſed non cogitur & eſt in eius arbitrio an velit cõfirmare vel nullam declarare.& ſubdit quod iudex appellationis nõ poteſt ſententiã ex defectu iuriſdictionis nullam confirmare.

65 Equidem ſententiam interlocutoriam nõ ſolum declarare, ſed etiam reuocare iudex etiam inferior poteſt, quia pronunciando diffinitiue, officium ſuum expleuit, vnde nihil aliud agere debet, ſecus eſt in interlocutoria. poſtquam etiam remanet iudex, ideo poteſt nedum interpretari ſed reuocare interlocutoriam neq. ſemel aut bis tantum vt voluit Iaffred.deciſ.194.ſed millies ſi millies vellet vti veriorem opinionẽ hanc teſtatur Gratian. vbi ſupra num. 11. qui tamen deciſ.129. Prouinciæ Marchiæ num.2.& deciſ.33.num.6.affirmat & probat interlocutoriam ſi cum cauſæ cognitione fiat, in rem iudicatam tranſire late Mõ-
66 ter deciſ.Aragoniæ 3. Interlocutoriam habentem vim diffinitiuæ non poſſe per iudicem reuocari tradidit Surd.conſ.288.nu.2. lib.2.Bald.in l. arbitro ff.qui ſatiſda.cogan. Non poſſe reuocari interlocutoriam re nõ integra poſt ipſius executionem vel poſt quæſitum ius parti, docuit Bar.in l.quod iuſſit num. 16.de re iudic. Abb. in cap. cum ceſſante de appella.Iaſ.in l. ſi opus num. 3. ff.de nou. oper.nunci. provt quando eſſet geminata, non poſſet reuocari ſecundum Corſet.de verb.gemin.in pri.q.36.nu. 17. poſt glo.in clem fin.in verb.*ſuper ea*.ad fin. de appellat.notat vtrunq. Gratian. deciſ. 33.num.12.& 13.Similiter iudex poſt inhibitionem ſibi factam non poteſt ſuã interlocutoriam reuocare, niſi eſſet nulla vel inhibitio non eſſet legi ima. Lancellot. de attenta.poſt inhibitionem p.2.c.20.limit. 23. 67 68

Illud in controuerſiam ſæpè venit an iudex poſt ſententiam ordinatam & notario ca. ſe traditam poſſit eam corrigere antequam publicetur. Dic quod poteſt ex traditis per Codicem Fabri.lib.3.tit.4. ne quis in ſua cauſa defin.final. & Franciſc. de Ponte conſ.60.num.24.& 25.Ioſeph. Ramon.conſ.27.num. 7. quia ante publicationem etiam ſi ſit actuario cauſæ tradita, non habet vires ſententiæ. Eſt tamen in arbitrio iudicis an tunc temporis velit audire partẽ qui arbitrabitur an malitioſe videatur venire cauſã impediendi vel differẽdi iudicium vel alio ſimili, vt ſæpiſſimè hoc tẽpore euenit ex Couar.pract.qq.cap.26. n. 3.Marta voto 251.ad fin. Carol. Tapia in adnotationibus ad ius Regni Neapolitani lib.3.tit.ſuſpicio.officia. Cancer.var.par. 1. cap.21.de arbitr & arbitrator.in noua editione num.36. Apud nos obſeruari video quod in hoc puncto regulariter pars nõ auditur, tam in ſententijs diffinitiuis, quam in interlocutorijs vt omnis materia excogitatæ malitiæ amputetur quæ pro temporum calamitate ſolet eſſe maxima. 69 70

Vnum notabile verbũ profert Lanfrãc. de Ariadno in ſuo tractatu interlocutionũ & appellationum num.54.iudicem quo ad acceſſoria poſſe eadem die qua ſentẽtiam tulit, ſupplere addendo, non autem minuẽdo per tex.in l. Paulus reſpondit reſcindere ff. de 71

ff.de re iudic.ideoque ſi iudex hora tertia-
rum pronunciauerit ſententiam & non cō-
demnauit aliquem in expēſis neq; abſoluit,
poſſe poſtea hora veſperarum cōdemnare
in expenſis,etiam ſi nullam feciſſet reſerua-
tionem expenſarum:ſi autem iudex victum
abſoluiſſet in expenſis,non poſſe poſtea cō-
demnare: & econuerſo ſi condemnaſſet,
non poſſe poſtea abſoluere ſecundum Bart:
in d.l. Paul.Similiter Friderichus Schēch.
in ſuo tractatu de ſententia & re iudi-
cata num.23.aſſerit quæ ad cōſequentiam
ſententiæ pertinent circa condēnandū reū
vel abſoluendum, ſupplere debere iudicē
ſcilicet eodē diā d. l. Paulus.Sic etiam Ba-
iard.ad Clarum §.fin.quæſt.62.num:13.ob-
ſeruat quod ſi iudex omiſerit condemna-
tionem expenſarum , per totam diem qua
72 ſententia prolata eſt,ſupplere poterit. Non
poſſunt arbitri poſt expiratum compro-
miſſum taxare expenſas Alex:conſ.18.nu.1
lib.7.Blanc.de compromiſſ.quæſt.9.num.
87.Flamin.Carrar.deciſ.5.num: 10. & 15.
vbi etiam quod arbitri durāte cōpromiſſo
poſſint victum in expenſis condemnare at-
que etiam ſibi reſeruare taxationem valēt;
dūmodo deinde illam faciant durante cō-
promiſſo.

73 Non poteſt iudex ſententiam ferre ſi
nulla partium petat quia eſſet ipſo iure nul-
la Ripa in l.4.§. hoc autem iudicium nu.
75.ff.de dam.infect.Cæſar deGraſſis deciſ.
9.num.4.de cauſa poſſeſſionis & proprieta-
tis Gratia.diſcep.forenſ.tom: 1.c:40.n. 23.
ſed ſufficit quod vna pars inſtet pro ſenten-
tia vt iudex poſſit eā ferre licet ferat pro eo
quī non inſtat Stepha.Gratian.deciſ.122.n.
11.

74 Quæro an ſit iudicandum exēplis. Dic
quod exemplis ſupremi Principis iudican-
dum eſt,quia eius ſententia habet vim le-
gis ideoque facit ius inter omnes & in om-
nibus ſimilibus cauſis tex.eſt in l. fin. & ibi
glo.C.de legib.& in c. in cauſis & ibi Felin.
& DD.de re iudic. exemplis autem iudi-
cum inferiorum non eſt iudicandum, quia
illorum ſententiæ non faciunt ius niſi inter
partes inter quas de cauſa cognouerūt,tex.
eſt in l. nemo & ibi glo.in verb. *magiſtratus*
C.de ſenten.& interlocut.om.iudic.ita poſt
gloſam prædictam diſtinguunt Nicola.Ebe-
rard.in locis argumentorum legalibus loco
ab auctoritate num.5.Ioſeph.Ramon.cōſ.
3.num.95.& 96.& quod ſententia Princi-
pis ſiue Regij Senatus habet vim legis & fa-
cit ius vniuerſale quo ad omnes,notant Ma-
thæ.de Afflict.deciſ.96.num. 11. & deciſ.
190.num.7.& dec.383.num.8.vbi de ob-
ſeruantia ſui Senatus teſtatur. Cabedo de-
ciſ.212.num. 1.p. 1.Menoc. de præſumpti.
lib.1.q.1.num.27. & conſ. 59. à num. 10.
Gamma dec.33.in fin.& dec. 174.nu. 10.
Vincen.de Franc.dec.238.num.3.Ioſeph.
Ludouic.Peruſin.dec:90.numero 8. parte
2.Pinel.in l. 2.C.de reſcin.vendit.parte 2.
c.4.num.2.Gutier.prac.lib.3.q. 16.num.
74.

In Cathalonia ſententia Domini Regis 75
ſeu Regij Senatus ius generale nō cōſtituit,
nec habet vim legis quia non eſt in hoc
Regno Domino Regi ſine curijs Genera-
libus condendarum legum auctoritas. ita
poſt practicos ſcriptores antiquos in vſat.
iudicium in curia datum. late docet Regius
olim ſenator doctiſſimus Barnabas Serra in
ſuis adnotationibus deciſiuis ad cauſas de-
batorum, quæ in curijs generalibus Catha-
loniæ inter brachia ſuſcitantur,editis Barci-
nonæ anno 1563. adnotatione 4. per tot.
ſcripſit etiam Ioſep. Ramon.d. conſ.3. nu.
96.vbi ſubdit ideo, vt quotidie experimur,
ſuper vno eodemq. facto plures contrarias
Senatus deciſiones reperiri.Imò leges ſiue
conſtitutiones huius Principatus habēt ſpe-
ciem contractuum inter Regem & Popu-
lum conſtit.2.tit.*de vſatjes cōſtitutions y al-
tres leys*.Mier.collatio.8.cap.1.num.5.Cā-
cer.var.p.3.cap.3.num.68.Franciſc. Moli.
de ritu nuptia.& pact.in matrim. conuent.
li.3.q.28.n.13.

Sane quādo ſiue iure communi ſiue iu- 76
re Municipali Cathaloniæ ſententiæ nō ha-
bent vim legis nec ius vniuerſale producūt,
ſi tamen tot ſint vt conſuetudinem inducāt,
conſuetudini ſtandum eſt & per conſequēs
iudicandum exemplis,quamuis tunc potius
dicimur ſequi conſuetudinem quā exēpla
ſeu ſententias aliorū iudicū,l.ſi de interpreta
tione

tione l. nã Imperator l.minime ff. de legib. optime glo. in verb. *magiſtratus* in d. l. nemo C.de ſẽtẽ.& interlocu.om.iud. Stepha. Gratian.diſcep.foreſ.tom.3.cap.460. nu. 22.& ſeqq.& tom.1.cap. 158. num. 15. & ſeqq. Ludouic.à Peg.er.tom.2.deciſ.26.n. 13.& 14.vbi cũ eſſent prolatæ ſex vel ſeptem ſententiæ in Cathalonia, quod dominus directus poteſt ius fatiçæ ſeu prælationis alteri cedere,aſſerit non poſſe iudicem ab hac opinione diſcedere iudicando,quia fuit inducta conſuetudo.

77 Extende etiam ſi communis opinio Doctorum eſſet in contrarium , adhuc enim conſuetudo iudicem adſtringeret , Alciat. præſump.30.reg.2.numero 3. Gratian. d. cap.158.num.15.Menoc.præſump.71.nu. 22.lib.2.tom.1.Item quamuis ſtatutum diſponeret quod non attendatur conſuetudo, quia etiam iſta obſeruatio ſubſequuta eſſet admittenda ex Decio conſ. 11.num. 10. Surd.deciſ.129.num.19.Gratia. d.c. 158. num.16.quod docuit in terminis noſtrarũ conſtitutionum .noſter Fontanell. de pac. nup.tom.1.clauſ.1.n.44.& 48.

78 Et iſta conſuetudo interpretatiua non requiritur quod ſit certo tempore præſcripta, ſed ſufficit quod in aliquibus actibus ita fuerit in curia ſeruatum, quod relinquitur iudicis arbitrio,vti ex pluribus probat Gratian. vbi ſupra num.17. cum 2. ſeqq. vbi ſubdit regulariter in huiuſmodi conſuetudine interpretatiua iudicem poſſe æſtimare illam eſſe ſtabilitam paruo tempore cum diuturnitas in his non requiratur ex Aimo. conſ. 201.num.12.& conſ.294.quod etiam probãt à Gratiano nõ citati Roſſental de feudi, cap.5.de regal.concl. 14.numero 7. & in allegat lit. I. Peregri.de iur.fiſc.lib. 1.tit.2. de his qui iura fiſcalia habent num. 99. Flamin.Cartar.dec.67.num.29. Et data diuerſitate obſeruãtiarum,ſequenda eſt illa quæ pluries fuit obſeruata,Menoc.conſ. 75.nu. 36.lib.1.Becci. conſ. 101. num. 51. vol. 1. Valenzue. Velaſq.conſ.64.num.198.vel ſequenda eſt vltima obſeruantia , quæ antecedentem tollit, fuſe citati per eundem Velaſq.conſ.78.num.60.Sed tanto efficacior eſt obſeruantia ſubſequuta ad legis interpretationem, quanto proximior eſt tẽpori legis latæ, Ludouiſi.deci.325.nu.1. vbi additio nu. 26. plures deciſiones cumulat.
Voluit Molina de Hiſpan. primog. lib 2. 79
cap.6.num.24.cum Bart.& alijs duos ſaltẽ actus neceſſarios eſſe ad conſuetudinem inducendam,ad præſcriptionem autem vnũ ſufficere. Scripſit Calici. in extragrauator. curiar.cap.4.num.5.fol.7.quod duo actus publici & notorij faciunt conſuetudinem notoriam in Cathalonia. De conſuetudine noui iuris inductiua , non iuris declaratiua reſoluit Maſtril.deciſ.130.num. 17.lib.2. ad eam inducendam ſufficere decem annos,ſi ſit præter ius : ſi autem ſit contra ius, ſufficere quadraginta annos. quam diſtinctionem tradunt etiam glo.in cap.fin. & ibi Panor.num.11.de probati. glo. in cap. fin. de conſuetud.in 6. Iaſ.in l. de quibus num. 33.in fin de legib. Petr. Dueñ.regul. 139. cũ ſeq. Zerol.in prax. Epiſcop.par. 1. verb. *legatum* §.3.verſic. *Decima concluſio.* poſt Couar. Et Rot. Roman.adde Andre. Gail lib.2.obſer.31.num.3.& 4.vbi hanc diſtinctionem obſeruat eſſe de iure Canonico, cum aliud ſit de iure Ciuili,& ſubdit fallere ſi cõſuetudo tẽdat contra ea quæ ſunt Principi in ſignum ſupremæ poteſtatis reſeruata; tunc enim tanti temporis præſcriptio requiritur,cuius initij memoria non extat ex ca. ſuper quibuſdam §.præterea de verb. ſig. Alex.conſ.6.n.4.vol.1.Rota Genuenſ.dec. 17.n.12.

In caſibus quibus iudex iuxta ſupra tra- 80
dita non tenetur exemplis aliorum iudicare,debet tamẽ ipſorum auctoritas plurimũ mouere animum eius Sylua nuptia.lib. 5.n 26.& 62.in fin.Cephal. conſ. 25. num. 16. & conſ.96.num.24.Solis de cenſib. cap.3. num.1.lib.1.tom.2. Hinc ait Socin. in regula 225.exemplis plurium perſonarum iudicandum eſſe,nõ paucorum. Hinc quoque ſcripſit Gratian.diſcep.forenſ.to.2.ca.335. deciſionem Doctoris in ſpecie habere vim legis quamuis ſine auctoritate loquatur ſi non adſit contradictor. quod antea dixit Monter. in reſponſo pro vxoris amita p. 3. num.155. quod eſt poſt deciſ. 45.Sed ro- 81
buſtior & fortior ratio eſt vt Socrates Pla-

tonicus

tonicus in Phœdro ſic probat. *At præter Hippocratem* (inquit) *ratio inſpicienda examinandaque eſt, humana namque auctoritas tantum poteſt, quantum ratione pollet.* Macrobius 7. Saturna. 4. aſſerit plebeia ingenia exemplis magis quã ratione capi. Franciſc. à Ponte de poteſtate Proregis tit. 6. n. 55. ait aduocatos iurium ignaros, quãdo deficiunt eis iura, dicere conſueuiſſe ita alias in tali cauſa obſeruatum fuiſſe.

82 Deciſiones Rotæ Romanæ non faciunt ius in partibus nec decidunt cauſas tanquã leges ſed velut magiſtrales doctrinæ attenduntur prout aliorum Doctorum, Lancellot. de attentat. p. 2. c. 20. limit. 1. num. 1. & 2. tom. 5. Grati. diſcep. foren. ſ. tom. 4. cap. 604. n. 14. 15. & 16. vbi idem dicunt de regulis Cancellariæ, intelligendo pro vt ibi Gratia. n. 16.

83 Quæro ſi iudex de iure poteſt in aliquã cauſa ſummariè procedere, an poſſit ſi malit, procedere plenarie ſeu ordinarie. Ita poſſe notant Bald. in l. non quicquid ff. de iudic. Thom. Micr. par. 2. collatio. 6 ca. 16. n. 18. vbi citat tex. in cleni. d. ſpeciali ſun de iudic. ſic quoque Catellia Cotta in memoralibus verb. *Arbiter.* docet arbitrum cui data eſt poteſtas procedendi ſummarie & de plano, poſſe nihilominus procedere ordinarie & eius proceſſum valere ex Bald. qui ita decidit in l. vlt. circa fin. ff. de legib. argumento illius tex. & alijs pluribus DD. quos allegat. vnde Innocen. in ca nouit de iudic. ait ſeruare ordinem iudiciarium non poſſe nocere. quod dictũ commendat Felin. in ca cum dilecta de reſcrip. vbi etiam aſſerit ſtatuto permittẽte vt in ſyndicatibus non ſeruetur ordo, ſi tamen ordo ſeruaretur validum eſſe proceſſum, quia ſeruare formã
84 non nocet. Extendit Cotta vbi ſupra ſuam
ſententiam poſt alios etiam ſi in ordine iudiciario eſſet erratum, quia per hoc proceſſus non vitiatur, actus enim de neceſſitate non requiſitus, ſi tamen interueniat, nõ violat, ex Ludouic. ſingula. 488. incip. *in appellatione* & Iaſ. in l. vinũ ff. ſi cert. pet. in pen. & vlt. colũ.

85 Thom. Micr. d. c. 16. num. 18. ſubdit ſe credere non obtinere ſuam doctrinam in Cathalonia cum in hoc regno cõſtitutiones ſint iuratæ, ideoque exiſtimare iudicem debere eas ſeruare ad litteram procedendo ſummarie & de plano vbi ſummarie & de plano procedi dicunt. Hæc limitatio mihi non placet quia iuramentum ſequitur naturam contractus & diſpoſitionis cui adhæret, nec mutat naturam actus ea. quemadmodum de iur. iuran. l. fin. C. de exceptio. non num. pecun. quam obrem limitationẽ iſtam veram non arbitror: Sed regulam illam quod qui poſſit procedere ſummarie, poſſit & ordinarie ſiue plenarie, intelligo locum ſibi vendicare, niſi ius publicũ læderetur vel alteri partium præiudicium inferretur.

Idem Cotta in memoralib. verb. *Arbiter debet.* obſeruat quod licet arbitris data 86
eſſet poteſtas procedendi de iure & de facto, non tamen debet vigore huiuſmodi arbitrij credere teſtibus, qui nullam rationem dicti ſui aſſignarẽt vel malam, quamuis poſſent adhibere fidem ſecundum conſcientiam eo caſu quo ratio reddita non eſſet plena, ſed tamen perſuaſiua ex Bald. in l. 3. in vlt. q. C. de teſtib. quod commendat & ſequitur Franciſc. de Aret. conſ. 84. & cõſ. 61. ad fin. & Deci. conſ. 11. & conſ. 37. & Iaſ. in l. certi cõdictio §. ſi nummos ff. ſi cert. petat.
Bartolus tamen conſ. 71. conſuluit quod li- 87
cet data ſit licentia procedendi ſola facti veritate, debet iudex iudicare de iure & eum ſequitur Ludouicus Roman. conſ. 248.

Quæro an ex duabus pœnis à lege vel 88
ſtatuto alternatiue pro aliquo delicto impoſitis poſſit iudex quam velit eligere in ſententia. Diſtingue nam ſi verba legis dirigũtur ad iudicem, vt quia lex dicit puniat reũ iudex iſta vel illa pœna, electio pœnæ ad iudicem pertinet: Si autem verba legis diriguntur ad reum vt quia dicit, ſoluat centũ vel recedat à Ciuitate, tunc optio datur reo, niſi in vna parte alternatiuæ eſſet mors, nõ enim poſſet reus eam eligere cum nemo ſit dominus membrorum ſuorum l. liber homo ff. ad l. Aquil. Denique ſi verba legis imperſonaliter prolata ſunt, tunc electio pœnæ ad iudicem ſpectat, ſi vtraque

que pœna ſit corporalis, ſed ſi vtraq. ſit pecuniaria vel altera corporalis & altera pecuniaria, rei eſt electio. ita ex multis reſoluunt Menochi. de arbitr. iudic. lib. 1. q. 94. Peguer. deciſ. 93. nu. 2. & 4. to. 1. Iul. Clar. in pract. crimin. q. 85. num. 6. Hæc intellige
89 in dubio nam ſi lex diceret, *ſecundum qualitatē perſonarum*, vel *inſpecta facti qualitate* vel huiuſmodi, indiſtincte iudicis electio eſt vt aduertit Clar. qui ſupra num. 6. in fin. pro quo Salzedo ad Diaz in prax. crim. canon. in verb. *concubinarij* cap. 79. lit. D. citat optimum tex. in l. 1. C. de his qui latron. ibi. *ſupplicio corporali aut diſpenſatione facultatum pro qualitate perſonæ, & iudicis exiſtimatione plectetur*. Similiter ſi ordo ſcripturæ veriſimiliter oſtenderet mentem legiſlatoris vt velit pœnam primo loco relatam eſſe indicendam, illud ſequendum vt notat Menoc. d. q. 94. n. 8.

90 Quando varias pœnas & modos procedendi à iure contra aliquam criminis ſpeciem reperimus traditos, iudici videtur data optio iuxta notat. per glo. in c. fraternitatis 34. diſt. & in ca. à crapula de vita & honeſt. cleri. & 11. q. 1. in ſumma, late Bernard. Diaz in prax. crimin. can. in verb. *concubinarij* cap. 79. num. 3. & ibi additio Ignatij Salzedo qui multa citant. optime Abb. in c. at ſi clerici de iudic. quia aſſerit quod cum iura de clerico concubinario varie diſponāt quandoque apponendo pœnā acerbā, quandoq. mitē & quandoq. mediā amplectendo viam relinquitur Superioris arbitrio vt cōſideratis circunſtantijs & ſcandalo inde ſurgente & conſuetudine patriæ, adhibeat pœnam aliquando depoſitionis, interdum priuationis à beneficijs, nonnunquam ſine monitione priuet cum de delicto conſtet.

91 Vbi pœna à iure ſtatuta non eſt, iudex poteſt illam ex ſuo arbitrio in ſua ſententia imponere, cum enim lex vel ſtatutum aliquid prohibet & non exprimit pœnam, iudicis arbitrio remiſſa cenſetur l. 1. §. expillatores verſ. *idcirco* & ibi Bart. & communiter DD. ff. de effractorib. l. hodie ff. de pœn. Guid. Pap. deciſ. 433. Borgnin. Caualca. deciſ. 41. num. 41. Bernard. Diaz in prax. crim. canoni. verb. *arbitrarijs puniri* ca. 147. num. 1. & ibi additio Ignatij Salzedo qui multa iura citat. Franc. Marc. deciſi. 479. p. 2. Farinac. q. 30. num. 8. & 9. qui de more ſuo complures refert. & tunc procedet iudex de ſimilibus ad ſimilia vel imponet minorem pœnam vt docet Innocen. in ca. qualiter. 2. num. de accuſatio. & ex quibus 92
circunſtantijs & quomodo in huiuſmodi caſibus debeat iudex arbitrari pœnam, late tradit Diaz d. c. 147. num. 2. Farinac. de delic. & pœn. quæſti. 17 num. 10. Roderic. qq. regul. tom. 2. quæſt. 42. art. 4. Anton. Gomez var. p. 3. c. 6. num. 7. Vincen. Carocci. de remedijs contra præiudiciales ſententias excep. 44. num. 120. & ſeqq. vbi late de iudice qui non ſeruat conſuetam pœnā. Mirand. in ordin. iudic. quæſt. 28. arti. 7. concluſ. 6. & an iudex in arbitrarijs poſſit pœnam mortis apponere Maranta in ſuis diſputationibus diſputatio. 3. Ceuallos q. 304. Menoc. de arbitrar. caſu 557. Peguer tom. 1. deciſ. 84. fuſe Farinac. d. quæſt. 17. à nu. 34. & Cened. in collecta. ad Decretales collec. 46. nu. 3. & an capitali pœna impoſi- 93
ta intelligatur de pœna mortis Micha. Graſſ. lib. 2. commun. opini. cap. 6. quæſt. 2. Frāciſc. Viui. lib. 2. communi. opini. 152. Bonacoſſa commun. opin. crimin. verb. *pœna capitis*. Stracca de mercatura par. 4. num. 22. & 23. vbi quæ intelligatur pœna capitalis de iure Ciuili & quæ de iure Canonico.

Quando iudex mortis pœna delinquen- 94
tem punire ſua ſententia poteſt, an ipſi delinquenti concedere valeat facultatem eligendi quo genere mortis velit mori diſputauit Menoc. de arbitrar. quæſt 87. vbi Baldi Romani Socini & aliorum ſententiam ſequutus eſt tenentium hanc facultatem dari per iudicem reo non poſſe & ea ducitur ratione, quia iudex iuxta facinoris qualitatem vt cæteros magis terreat, grauiorem interdum mortis pœnam indicere poteſt, quod ſi hanc electionem reo tribueret, eueniret facile vt legum ſanctiones eluderētur.
Ex qua ratione ſententiam Menochij de- 95
clararem vt ſi lege expreſſum ſit quo genere mortis moriturus ſit reus, deneganda omnino ſit reo electio & legi ſtari debeat l. aut

dam-

dãnũ §.proinde ff. de pœnis:ſi autẽ lege
nõ determinetur, & ex duabus vel plu-
rib⁹ mortis ſpecieb⁹ ad terrẽdũ alios par-
ui vel nihil interſit vna vel alia vti ſicuti
facile euenire poſſet, valeat tũc iudex ele
ctionẽ alteri⁹ illarũ delinquẽti indulgere.

96 Iudicẽ qui ex pluribus pœnis arbitra
ri vnã poteſt, mitiorem debere eligere,
paſſim ſcripſerũt interpretes poſt glo.
in c.de cauſis verb. *certa* de offic.delegat.
ſed veritas eſt quod iuxta qualitatẽ cir-
cunſtãtiarũ poteſt grauiorẽ indicere, vt
cũ Felino, Ripa, & alijs explicat Menoc.
de arbitr.q.85. docens tex. in c. in pœnis
de reg.iur.in 6.& alia iura ſimilia nõ im-
portare neceſſitatẽ atq; dictũ prælibato-
rũ interpretũ intelligi per modũ cõſilij
traditũ, nõ vero neceſſitatis. ego dictum
hoc quod iudex in arbitrarijs debeat
mitiorẽ pęnã eligere, intelligo in dubio
vt iuxta qualitatem circunſtantiarum
in dubio mitius arbitretur, vt bene de-
clarat Mirãda in ordi.iudicia.q.28.artic.
7.cõcluſ.6.

97 Si cõdẽnatus in pecunia nõ poteſt ſol
uere, iudex etiã ex interuallo poteſt per-
mutare pecuniariã pœnã in corporalẽ;
quia in delictis qui nõ habet in ære, luit
in corpore l. fin. ff. de in ius vocan. l. ſi
quis id quod §.in ſeruos de iuriſ. omni.
iudi.& ibi DD. cautius tamẽ facit iudex
ſi formet ſẽtẽtiã bimẽbrẽ ſcilicet cõdẽ-
no Titiũ in pecunia, & niſi ſoluerit intra
talẽ terminũ, mãdo quod patiatur talẽ
pœnã corporalẽ. ita Aloyſi. de Leo in l.3.

98 C. ex quibus cauſ. infam. irroga. n.20. Sed
dubiũ ſuboritur quãdo iudex hãc bimẽ-
brẽ ſẽtẽtiã profert an lapſo præfato ter-
mino poſſit pœnã pecuniariã exequi, &
corporalẽ dimittere. Et nõ poſſe decidit
Bart. in l. cũ duobus §.fi.n.2.ff. pro ſocio,
quia illa pœna pecuniaria trãſlata fuit in
corporalem vt in l.1.ff. ad leg. Cornel.
de falſ. Bartoli ſententiam ſequitur Pa-
nor. in c. inter cæteras n.5. de reſcrip. Fe-
lin. in eodẽ c. inter cæteras n. 6. Peguer.
to.1.deciſ. 93. vbi tamen n.3. in fin. poſt
Deci. cõſ. 12.n.2. limitat hãc doctrinã ni-
ſi Reſpublica & eius Rectores vellent
poſt terminũ potius pœnã pecuniariam
quã corporalẽ eligere, quia cũ ipſa Re-
ſpublica ſit creditrix, illa trãſlatio vnius
pœnæ in aliã intelligitur facta ſi credito
ri placuerit ſeu in fauorem creditoris.

An ex indicijs indubitatis poſſit quis 99
pœna mortis ordinaria delicti cõdẽnari,
vide Boeri. deciſ. 164. Regiũ noſtrũ Cõ-
ciliũ affirmatiuã ſeruat. Sed & in delictis
occultis & difficilis probatio. quãuis in-
dicia nõ ſint omnino indubitata, ſufficit
quod ſint plura dubitata, ex quibus reſul
tet indiciũ indubitatũ & adſint aliæ prę-
ſumptiones & adminicula, vt quis per
prædictũ Regiũ Cõcilium poſſit pœna
mortis ordinaria delicti dãnari. ita fuit
cõclusũ in eodẽ Regio Cõcilio 2. Maij
1616. in cauſa fiſci procuratoris Regiæ
Curiæ cõtra t. Barber reũ cuiuſdã necis
ictibus pugionũ illatis perpetratæ in per-
ſonã t. Carãtell clerici beneficiarij in Ec
cleſiæ Sãct Mæariç Barcinonæ, qui ex in-
dicijs ex proceſſu reſultãtibus nõ rele-
uatis in defenſionib⁹ fuit furca ſuſpẽſus
& manus ei amputata ratione ſacrilegij
referẽs nobili Dõ Frãciſco Roig Iudi- 100
ce Regiæ Curiæ. Sane Barones & Regij
Ordinarij ex indicijs indubitatis nõ poſ-
ſũt pœna mortis ordinaria reũ cõdẽna-
re, & ita Iac. Cãcerius, Philippus Vinyes
nũc Regius Cõcil.arius, Ioſephus Ramõ
viri ſua egregia doctrina notiſſimi & (ſi-
ne fraude, & ambitione dixerim) ſapiẽtiſ-
ſimi, Iuris oracula, ac decus & ſplẽdor hu
ius Principatus, & ego vti Aſſeſſores Ba-
ronis oppidi de Martorell reſoluimus
& obſeruauimus in cauſa t. Puiades rei
cuiuſdã cædis cõmiſſæ in perſonã vxoris
ſuæ prægnãtis, qui indicijs indubitatis la-
borabat, & ex quibus pleno ore diximus
omnes quod Regiũ Cõciliũ potuiſſet eũ
cõdẽnare & cõdẽnaſſet ad mortẽ, ſi cau-
ſa illa pro vt vertebatur in curia di-
cti Baronis, in eo ducta fuiſſet: vnde
voluimus eum condemnare ad ſeruitiũ
Regiarũ triremium remigando perpe-
tuò, ſed demũ prouidimus vt torque-
retur acriter ad eruẽdã veritatẽ, vt de-
lictũ cõfiteretur, ille vero vicit in tor-
mentis & liber euaſit.

Non ſolũ iudex ſuper petitis pronũ- 101
ciare

ciare poteſt,ſed etiã ſuper cauſa petendi,Innocen.in c. cũ Eccleſia Sutrina in pri.n.2.de cauſa poſſeſſio. & propri. Caſtrenſ.cõſ.85.n.2.li.2.vbi ideo concludit valere ſententiã,quæ declarat quẽ eſſe dominũ vel hæredẽ,quãuis nõ fuerit expreſſe petitũ ſe talem declarari, cum ſufficiat ſi dixerit aduerſarium condemnari ad reſtitutionẽ in petitione hæreditatis vel rei vendicationis,quia in cõſequentiam videtur hoc petitũ.Stepha. Gratian.diſcep.forenſ. 10.1.c.40.n. 7. & ſeqq.vbi refert ſe in cauſa ſibi cõmiſſa pronunciaſſe ſuper deſertione,non obſtante quod pars expreſſe non petierat declarari cauſam deſertã, ſed petierat executionem ſententiæ, quod videbatur ſuffic.rõ,Alex.& Areti.in l.1.de acquir.hæred.Aymon conſ.174.n.2.&cõſ.

102 166.n.3.Sic quoque dicimus petẽtem rem reſtitui,ad cuius reſtitutionẽ obtinẽdã neceſſe erat cõtractũ prius reſcindi,ſatis videri petijſſe illius reciſionẽ pro vt in minore qui rem venditã repetendo,videtur petijſſe reſtitutionẽ in integrũ,late Felin.in c.2.n.13. de libel. oblatio.

103 In iudicio ſũmario poteſt iudex ſine aliqua partium ſpecificatione pronũciare & iuſtitiã miniſtrare, quia in ſũmario iudicio omne ius à principio deductum eſſe cenſetur,vt notat Aloyſi. Ricci.in collectane's deciſionũ p.6.collec.2118.& teſtatur Rota diuerſ. deciſ. 82.p.4.

104 Si in ſententia iudicis à quã cõdemnatus debitor prouocauit,nihil dictum fuit de acceſſionibus vt puta de vſuris aut eo quod creditoris intereſt,poteſt appellationis iudex de his pronũciare ſi ex natura propoſitæ actionis venire debeant in condemnationẽ,maximè ſi tẽpore prioris ſententiæ paucorũ dierũ mora interceſſerat l.tutor 41.ff.de vſur. l.vlt.ff.de re iudic.l.negociorũ 24.ff.de appellatio.Cod.Fabriã.tit.de appellatio. defin.24.nã(vt dici ſolet)iudici cuilibet ſtatimatq; iudex factus eſt,officiũ incũbit rerũ omniũ quæcũq. in iudicio verſentur l. Æ diles 25.§.itẽ ſciendũ ff. de Æ dil.edic.Guid.Pap.q.405.Sẽpronius.

Iudex cauſæ appellationis in iudicãdo ſequi debet ſtatuta & cõſuetudines primi iudicis,quia in illius locũ ſucceſſit vt bene docet Thom.Mieres p.1.collatio.4.c.37.alias 35.n.3.in curia 1.Barcin. Regis Iacobi 2. vbi infert quod ſi in criminali cauſa appellatur,& confirmatur ſententia, pœna venit applicanda burſæ fiſci,cuius iudex pronũtiauit,quia hæc eſt lex illius iudicis.Sic quoq. Anto. 105
Theſaur.dec iſ.202.n.13.aſſerit in cauſa appellationis licet mutetur iudex, non tamen mutari iudicium nec litem dici finitam donec appellationis cauſa durat. 106
Si tamen iſte iudex appellationis iudicaturus eſt pro appellãte,debet ad exonerationẽ & ob reuerentiã iudicis primitiui addere illa verba, *propter nouas probationes in cauſa appellationis factas, vel ex nouiter deductis*.ita nos inſtruit Salycet.in l.cos in 6.q.C. de appellati.Angel.Areti.in l.ſi expreſſim ff. eod. Cotta in memoral.lib.verb.*Iudex debet iudicare.* 107
in fin.licet nõ nũquã bene latas ſẽtẽtias iudex appellationis in peius reformet, neq.enim vtiq.melius pronunciat qui nouiſſimus ſententiam laturus eſt, vt expreſſe animaduertit Vlpianus in l.1. ff. de appellatio.Ad vitandã antẽ appellationẽ illud quod de facto iudex ordine iuris nõ ſeruato & ſine cognitione fecit,poteſt ipſemet reuocare ſine cognitione l.verũ §.ex facto ff. de minor. & ibi Guill.de Cugn.& alij vt notat Tho. Mieres p.2.collatio.6.in curia 3. Regis Petri3.c.24.de ſalarijs ſententiarũ n.15. verſic.*Vlterius nota.* & tã ipſe per querelã aditus vel officio ſuo,quã iudex appellationis etiã nõ citata parte,vt docet Parlador.rer.quotidi.c.10.n.2. 108 109

De æqualitate in iudicijs ſeruãda iuxta tradita in l.fin.C.de fruct.& liti.expẽſ. multa ſcribit Franciſc. à Ponte de poteſta.proreg.tit.4.de regalib.impoſition. §.2.ex n.31.vbi cum Bald. Salycet. & alijs probat quod in iudicijs etiam in deciſorijs conceſſum vni ex litigatoribus 110

bus porrigitur ad alium, nec refert ſi concedatur ſingulari perſonæ, dignitati, corpori, aut collegio vel etiã fiſco quãdo ſui natura conceſſio de iure propter æqualitatem ſeruandam cõprahendere debet vtrãque partem, vt in reſti-
111 tutione in integrum. Sentiunt tamen Purpurat. & Alciat. in l. qui accuſareC. de eden. Alberic. in l. illicitas §. veritas de offic. præſid. Principem in paritate probationum poſſe ferre ſententiam pro actore viro probo contra reũ virũ nequam. Et ſic etiam poſſe iudicare iudicem qui liberum habet iudicãdi arbitrium defendit Menochi. de arbitr. li. 2. caſu 9. n. 10. & 11. de ſimilib. tamẽ quæſtionib. cõplura alibi tradidi.
112 Quarto quando ſuper incidenti vel emergẽti poſſit vel debeat iudex declarare ante diffinitiuã vel nõ. Veriſſima & receptiſſima eſt diſtinctio Bartoli in l. 1. n. 8. C. de ordin. iudic. quod aut exceptio opponitur ad proceſſum impediẽdũ ſeu remorandũ, & tũc ſuper ea neceſſariò ante diffinitiuã pronũciãdũ eſt l. à procedẽte C. de dilation. l. à liberis in fin. ff. de liberal. cauſ. l. præuaricationis ff. de præuarication. aut opponitur ad iuſtitiã & merita cauſæ & tunc ſuper ea nõ eſt ante diffinitiuã pronũciãdũ l. fin. C. de ordi. iudic. poteſt tamẽ iudex ſed nõ cogitur, vt inquit idẽ Bart. in d. l. 1. prope fin. ideoque arbitrio iudicis relinquitur vt Bartolũ explicat Menochius de arbitrar. li. 2. caſu 167. n. 6. hanc diſtinctionẽ amplectũtur Aſini. in praxi iudi. §. 18. c. 2. Anton. Oliba. de action. p. 2. li. 1. c. 43. n. 35. Menochi. d. caſu 167. Ioſeph. Ramon. conſ. 71. n. 12. & 3. & ante eos Panor. in c. 1. n. 11. vbi rationes vtriuſque mẽbri præfatæ diſtinctionis expẽdit, de ordi. cognitio. & alij innumeri DD. quos præcitati referunt.
113 Priorẽ quæſtionẽ appellat Menoc. vbi ſupra n. 4. & 5. emergentem veluti an dilatio dãda ſit, an quis procurator eſſe poſſit, an libellus vti inept. reijci debeat. Poſteriorẽ quæſtionẽ vocat incidentẽ ſicuti ſi ad merita cauſæ & ad iuſtitiã litis obijcitur exceptio trãſactionis vel pacti de nõ petẽdo vel iuramẽti. In du- 114
bio exceptiones præſumũtur oppoſitæ ad merita cauſæ & non ad proceſſum impediendũ vt docuit Bald. in l. elegãter §. ſi quis poteſt ff. de condic. indeb. & in l. perẽptorias n. 29. C. ſenten. reſcind. non poſſ. Franc. in c. 1. n. 8. de litis conteſtatio. in 6. Regulare quoque eſt 115
quod iudex procedẽdo ad vlteriora, tacite cẽſetur reijcere exceptionẽ, quæ ad remorandũ proceſſum oppoſita fuit & ſuper ea declaraſſe c. ex parte de appellatio. Bald. in d. l. procedẽte n. 2. Anton. Gabri. tit. de exceptio. cõcluſ. 1. Peregri. deciſ. 146. n. 9. Surd. conſ. 467. n. 4 vbi plures citat.

Sanè exceptiones requirẽtes altiorẽ 116
indaginẽ ad diffinitiuã reſeruari & cũ ea declarari debent, ſi opponantur ad cauſã, ſecus ſi ad proceſſũ impediẽdũ veluti quod quis nõ ſit iudex vel procurator, quoniã hæ indiſtinctè ſũt prius declarandæ. ita Stephan. Gratian. diſcep. forenſ. to. 1. c. 170. n. 1. cũ 2. ſeqq. vbi allegat l. 3. §. ibidẽ ff. ad exhiben. Marſil. ſingula. 365. n. 1. Menoc. de arbitr. caſu 20. in fin. Aretin. cõſ. 7. Felin. in c. exceptionem n. 24. de exceptio. An autẽ ex- 117
ceptiones iuris dubij dicãtur ad hunc effectũ altiorẽ indaginẽ poſtulare, cõtrarias commemorat Doctorũ ſentẽtias Gratian. ibidem n. 3.

Sed interdũ quando exceptio eſt intricata & implicita, poteſt reſeruari ad 118
diffinitiuã licet opponatur ad proceſsũ impediẽdũ ſicuti ſi ſit ſuper attẽtatis vt decidit Rota Romana teſte Lancellot. de attentat. p. 3. c. 30. n. 225. quod extẽdit Aloyſi. Ricci. p. 1. deciſ. 26. ſiue exceptio ſit intricata in iure ſiue in facto. Refert etiã Lancel. ibidẽ n. 225. & alias 119
cauſas propter quas exceptio attẽtatorũ remittitur ad diffinitiuã ſcilicet propter incommodã purgationem, & quod cauſa non haberet bonum odorem, & quod eſſent attentata multum antiqua. His adde quod attentata non dicuntur, nec per conſequens reuocantur, in ijs

quæ accidunt in dependentibus remo-
tis,ſtante diuerſitate cauſarum, Rota
deciſ.500.num.6.& 10.par.1.in recenti.
& in Rom.dom.coram Andr.26. Mar-
tij 1618.vbi amplius dictũ eſt hoc pro-
cedere,etiam quod aliquid fuiſſet in-
nouatum circa ius quod venit ſecun-
dario & in conſequentiam ab illo iure,
ſuper quo cauſa pendet, vt notat Bel-
tramin.ad deciſ.345.Ludou.nu.6.Nam
verbum,*In dependentibus* poſitum in ali-
qua diſpoſitione ſolum verificatur in
his quæ immediate & proxime depé-
dent,& non in dependentibus ſepara-
tis & remotis,ex accurate ſcriptis ab
Imola conſ.139.n.6.

120 Quando exceptionis cognitio pẽdet
à cognitione cauſæ principalis, remitti
ad definitiuã debet, etiam ſi ſit ſuper
attentatis,Lancellot.de attentat. par. 3.
c.24.q.19.Capici.deciſ.72.attigit etiam
id Carcer. var.p.3.c.14,n.73.& 74. vbi
propterea cõſuluit parti,vt iſto caſu nõ
agat via attentatorum , ſed interdicto
ſummariſſimo, quod *interim* appellant,
experiatur. Hoc eſt quod voluit Io-
ſeph.Ramon.cõſ. 72.n.35.vbi ait ab vr-
be condita nunquam fuiſſe viſũ, quod
vbi exceptio tãgit merita negotij princi-
palis vel etiam eſt ſuper attentatis,
declararetur per iudicẽ ante diffinitiuã,
ſi ante diffinitiuam declarando,pãderẽ-
121 tur merita diffinitiuæ.Et ibidẽ hic au-
ctor teſtatur,quod etiam ſuper excep-
tionibus reſpicientibus proceſſũ, ſi op-
ponantur in puncto ferendæ diffinitiuæ
& appareat eas non obſtare fuit ſẽper
pronunciatum ſimul cum diffinitiua.

122 Cauſa præiudicialis ad cauſã princi-
palẽ,prius decidẽda eſt,ſiue cauſa præiu-
dicialis principaliter moueatur , ſiue
per modũ exceptionis l. ſi quis liber-
tatẽ ff.de petitio.hæredit. l. præſes C.
ad l. Flaui.de plagiar.l.ſi crimen l.cum
hic ſtatu C. de ordi.cognit.l. quoniam
per Alexandrũ C. ad l. Iul. de adulter.
& ibi DD.Bald.conſ.275.li.5. Paul. de
Caſtro conſ.281.li.1.fuſè Peguer.to. 1.
deciſ.9.n.1.& 2.& latius Stephan.Gra-
tian.diſcep.forẽſ.to.2.c.394.à n.17. ve-
luti in d.l.ſi quis libertatẽ.ſi agẽti peti-
tione hæreditatis moueatur quæſtio li-
bertatis,hæc prius declarãda venit,quia
ſententia lata ſuper libertate,parit præ-
iudicium in cauſa hæreditatis. & in d.
l.præſes,ſi agenti contra aliquẽ tãquã
plagiarium, quod ſeruum agentis ſub-
traxerit, obiecerit reus ſeruum eſſe ip-
ſius accuſati,prius cognoſcendũ eſt de
dominio ſerui quam de crimine plagij,
quia cauſa dominij eſt præiudicialis
ad cauſam plagij.Ratio eſt, quia ſi arti-
culus præiudicialis prius non diſcute-
retur,tribueretur ius ei qui non habet,
vel ſequeretur,quod innocentes puni-
rentur. Nã quod diſponitur in l. fin. 123
C.de ordi. iudic.cauſam criminalẽ vti
maiorem prius iudicandam quã ciuilẽ,
vbi ſuper eodem facto exiſtere poſſunt,
reſtringitur niſi Ciuilis cauſa crimina-
li præiudicialis eſſet, vt interpretatur
glo.verb.*ſæpè* in d. l. fin. & docet Pe-
guer.vbi ſupra n.3.Gratian.d.c.394. n.
23.& 25. optimè declarans.Ego exem- 124
plum proponerem vſu frequens.Titius
miſit rigidam execuutionem cõtra bo-
na Neuij pro prætẽſo debito execuu-
tionem paratã habẽte.Neuius execuu-
tus vult agere actione iniuriarũ crimi-
nali contra Titium,quia nihil debebat
vel lõge minorem ſummã. certe prius
corã iudice ciuilis cauſæ debet facere
declarari execuutionis nullitatẽ reſer-
uata criminali actione,quã poſtea mo-
uebit: quia hoc caſu ciuilis actio præ-
iudicialis eſt criminali.ſimile huic ſu-
bijcit Gratian.exemplum d.loco n. 24.

Pro intellectu d. l.fin.C. de ordi. iu- 125
dic.præter Peguerã vbi ſupra n. 3. qui
duos tradit,multa cõgerit Aloyſi.Ricci.
p.2.in collectan.deciſion.collecta. 409.
Maſcard.de probatio.li.1.concluſ.434.
& pro materia huius legis cũ l.vnic. C.
quãdo ciuil. actio crim. præiud. The-
ſaur.deciſ.18.Afflic.dec. 103.&229. Lã-
cellot.p.2.de attentatis lite pẽdẽte c.4.
limit.23.& par.3.c.30.n. 148. Hieron.
Lauren. deciſ. 10. Fontanell. de pact.
nupti.

Digitized by Google

nupti.tom. 1.clau.4.glo. 15.nu.44. & ſeqq.
& omnino vide di Stephan. Gratian.diſcep.
forenſ.to.2.cap.394.a n. 17. Anton. Oliba
de action.tom. 1.lib.3.ad ſ.pœnales n. 64.
126 & 68. In ſumma ſic habe. Cum à diuerſis
idem iudicium principaliter inſtituitur,iudi
cium criminale tanquam potentius ſuſpen-
dit iudicium ciuile,&ſimiliter quando iudi-
cium criminale abſorbet ciuile. At quoties
ſententia abſolutoria lata in ciuili,poſſet pa-
rere exceptionem rei iudicatæ in criminali
& quoties cauſa criminalis pendet à reſo-
lutione cauſæ ciuilis,ſuſpenditur criminale
pendente iudicio ciuili. Rurſus vno delicto
commiſſo ſi inde oriatur ciuilis & crimina-
lis actio, poteſt iudicium criminale princi-
paliter intentatum cumulari cum ciuili in-
cidenti & per officium iudicis moto.

127 Iudex qui declarat parti ſententiam,quã
daturus eſt,pœna falſi tenetur vt poſt Iaco-
bum de Arena obſeruat Paris de Puteo de
ſyndicat. in verb. *Subijcio ſubtilem*. num. 7.
vbi citat in argument in tex.ir.l.obſeruan-
dũ ff.de offic.præſ iuncta l. 1.ff. ad l.Cor-
nel.de falſis.oportet enim maximè iudicẽ
ſeruare ſecretum quod ſapientis eſt, vnde
Prouerb.c 29. *Totum ſpiritũ profert ſtultus,
ſapiens differt & reſeruat in poſterũ*. & Ec-
cleſiaſtici c.28. *Verbis tuis facito ſtateram
ne forte labaris in lingua & cadas in cõſpe-
ctu inimicorum inſidiantium tibi*. & S. Iacob.
in epiſt.c. 1. *Sit autem omnis homo velox ad
audiendum,tardus autem ad loquendum,&
128 tardus ad iram*. Quapropter in multis Sena-
tibus receptum merito fuit vt poſtquã Se-
natores incæperint ſuper aliqua cauſa ſuf-
fragia ſua ſiue vota ferre, licet hora con-
ſueta interim dederit,non diſgregẽtur,do-
nec deciſa cauſa illa ſit & de deliberatione,
ſeu concluſione iudicum per notarium fi-
des facta,ne ſecreta propalentur & vt mul-
ta,quæ inde oriuntur partium præiudicia
& ſcandala, vitentur: & ita ſeruatur ho-
die in noſtra Regia Audientia,quamuis o-
lim aliter obſeruaret vnde plura damna,ex-
perta fuit.

129 Iudicem delegatum nulliter procedere
quando ignorat fundamentum ſuæ iuriſ-
dictionis,notauit Mendoſ.reg.31. quæſt. 1.
n.3.vſque ad 10.Gratian.diſcep.forenſ. to.
3.cap.551.num.40.& ſeqq. vbi aliud dicit
eſſe verius in procuratore cuius geſta valẽt
etiam ante acceptationẽ mandati. & Bald.
in l. mancipia 4.C.de reb.alien.non alienan.
quem citat Gratian.cap.565.num.52. con- 130
cludit proceſſum falſi delegati non poſſe
ratificari, maximè quia iudex delegatus
non adminiſtrat negotium delegantis, ſed
negotiũ partiũ,ideo nõ ratificat,itẽ nec par
tes,cum iuriſdictio non ſit in arbitrio par-
tium.

Quæro an iudici liceat mutare tribunal. 131
Clarum eſt imprimis Principem in quali- 132
bet parte ſui regni poſſe illud cum ſuo Se-
natu habere proſpiciendo tamen commo-
do,vt poterit,ſubditorum, qui pro iuſtitia
cõſequẽda illud adire tenentur, nã regibus
pro iuſtitia miniſtranda tributa dãtur tãquã
alimẽta & debita præſtantur obſequia, vt 133
notat glo.in c.ſtatutum de reſcrip.li.6.c.tri
butum 23.q.8.S.Auguſtin. lib. 22. contra
Fauſtum,S.Thom.ad Roman. 13. Elegan- 134
ter etiam Iuſt.Lipſius politic.lib. 4. ca. 9. de
auctoritate Principis, docet augeri Princi-
pis auctoritatẽ ex habitatione in loco ſplẽ-
dido & illuſtri, ideoque ei conſulit vt pro
habitatione eligat vrbem aliquam princi-
pem,vnde in omnia regimen habeat, ad-
ducitque ad hoc illud Claudiani Carmen.

*Medium non deſerit vnquam
Cœli Phœbus iter, radijs tamẽ omnia luſtrat.*

Quare in hoc Principatu Cathaloniæ Lo-
cumtenentes Regiæ Maieſtatis conſtitue- 135
runt ab initio ſedem ſuam & Senatum Re-
giũ in Ciuitate Barcinonæ, quæ eſt totius
Cathaloniæ caput vti eã eſſe teſtantur Mar-
quill.in vſatic.Sequiam molendinorũ verſ.
nota 6.Mier. parte 1.collatio.2. capite 37.
numero 2.Oliba de action.parte.1. lib. 3.
capite 2.numero 10.& 11. Ferrer 1. parte
obſer.c.57.Fõtanell.de pac.nup.to. 1.cla.4
glo.8.n.21.Berar.in ſpecul.viſitatio.cap.22.
num.10.Andre.Boſch in tractat. de titulis
honorificis Cathaloniæ lib. 4. capite 3. ad
fin. ex conſtitutione 3.tit *de celebrar corts*.&
eſt communis patria Cathalanorum cap.2.
tit. *de iuriſdictio de tots Iutges* in 2. vol.
conſtitut. Mier. & Ferrer vbi ſupra, Can-

cer. par. 2. vari. cap. 2. num. 31. à qua Princeps totius Cathaloniæ nomen accepit Comitis Barcinonæ vt obſeruat Oliba de iure fiſci cap. 1. nu. 18. & num. 11. & 12. & iuxta ipſius ſitum commoda eſt pro iuſtitia mi-
136 niſtranda omnibus Cathalanis, terraque & mari cincta, ideoq. annona victuq. neceſſario abundans. Et licet anno 1635. Excellentiſſimus Dux Sugurbi & Cardonæ tūc Prorex ſedem Regiam & Senatum tranſtulerit ex præcepto Regiæ Maieſtatis in Ciuitatē Gerundæ vnà cum Regio Concilio Baiulix Generalis Cathaloniæ, ex quo vnus eram, & officio Magiſtri Rationalis domus & curiæ præfatæ Maieſtatis, cuius etiam eram Aſſeſſor, tamen ſub anno 1637. plurima dāna & incommoda inde expertus maternā Ciuitatem Barcinonæ cum prælibatis Conſilijs Regijs merito remeauit.
137 Rector ſeu Præſes Prouinciæ habet totā Prouinciam pro tribunali, Ancharra. & Gemini. in c. ſi Epiſcopus de offic. delegat. in 6. & poterit quemlibet locum deputare ad
138 ius dicēdū Bald. in l. ſi vt proponis in princ. C. quomo. & quan. iud. Epiſcopus poteſt erigere tribunal in qualibet parte ſuæ diœceſis Franc. in cap. cum Epiſcopus num. 3. de offic. ordin. l. b. 6. Lancellot. de attentat. par. 2. cap. 4. limit. 1. num. 69. ſed ad longum tēpus non poteſt ſine iuſta cauſa remouere tribunal & Cathedram à ciuitate, Gemini. in ca. placuit vt nemini 7. q. 1. cum alijs de quibus per Gonçalez ad regul. 8. cancellar.
139 de alternat. gloſ. 43. nu. 192. Legatus à latere plures Prouincias habens poteſt exercere iuriſdictionem contentioſam etiā in alia Prouincia & in qualibet parte ſuæ legationis vel Prouinciæ reſidere, Bart. & Imo. in c.
140 nouit de offi. legat. Bart. & Io. de Plate. in l. 1 C. de Metropol. Berito. li. 11. Flamin. Cartar. deciſ. 68. n. 8. vbi de Præſide duarum Prouinciarū quod poteſt in altera negocia alterius expedire etiā in iuriſdictione cōtētioſa licet aliqui ſecus ſēſerint & contrariū quod nō poſſit prędictus legatus ſubditos vnius prouinciæ trahere ad aliā quoad iuriſdictionē cōtētioſā ſequātur Panor. & Barbat. in d. c. nouit per c. neminē 3. q. 6. de quo multa
141 Frāc. Marc. deciſ. 241. li. 1. Baro plura oppida habens an quo ad primā cauſarū cognitionem poſſit ſubditos cogere vnius oppidi ire ad aliud vt eis ius reddatur per officiales domini, tractat noſter Cancer. var. p. 2. c. 2. 142
ex n. 363. cum 3. ſeqq. in noua editio. Iudex habitās in domo priuata cum extat prætoriū publicū in quo poſſit habitare, punitur l. nulli C. de offic. Rector. prouinc. Deciān. in praxi de varijs & extraordin. crimi. cap. 143
41. nu. 7. p. 2. Et per d. l. nulli decidit Rota Marchiæ Vicariū Epiſcopi debere morari in Epiſcopatu, ſeu palatio Epiſcopi vt ibi facilius inueniatur teſte Stepha. Gratian. de. ciſ. 113. n. 1. & ibi n. 6. extendit aſſerens neque poſſe in hoc Vicarium prætendere cōtra Epiſcopū manutentionē poſſeſſionis, ſeu conſuetudinē cū hæc ſint meræ facultatis.
An ſententia ſub conditione ferri poſſit, 144
lataq. valeat, & ſub quibus cōditionibus vel nō, vide Vāti. tit. de nullitat. ex defectu proceſſus, & pulcrè Flamin. Cartar. deciſ. 36. vbi de conditione pręſtandi cautionem & de conditione ſi probauerit, & alijs.

EX QVÆST. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Historia facti cuiuſdam equitis, qui in Curijs Generalibus Barcinonæ celebratis propoſuit, quod omnes leges abrogarentur, & omnia arbitrio boni viri cōmitterentur.*

2 *DD. potius diſputationis gratia quā alicuius dubitationis cauſa mouerunt quæſtionem an expediat Reipub. ſine legibus iudicare.*

3 *DD. referuntur qui hāc quæſtionē ad partes diſcutiunt & negatiuam tenent opinionē.*

4 *Fundamenta vtriuſque opinionis proponūtur. & n. ſeqq.*

5 *Lex eſt noſtrarum actionū mēſura, & debet eſſe certiſſima.*

Lex humana non poteſt de omnibus prouidere, neque ſingulas rerum, caſuūque circunſtantias proſpicere.

6 *Plura ſunt negocia quam vocabula.*

Na-

Natura nouas ſemper properat edere formas.

Ex facto oritur ius.

Leges futura, non præterita reſpiciunt.

7 *Per legem Dei æternam ſufficienter omnia ſunt ordinatiſſima.*

Lex æterna ſatis, abundeque nobis per Naturalem communicatur.

8 *Iudex eſt animatum ius.*

Lex eſt mutus magiſtratus.

Magiſtratus ſiue iudex eſt lex loquens.

9 *Licurgus legiſlator paucas leges tuliſſe fertur, eaſque ſcriptis mandari prohibuit.*

10 *In Cathalonia in Curijs Generalibus anni 1251. prohibitum fuit leges Romanorum quod eſt ius commune, admitti & allegari.*

11 *Legiſlatores cum iudicent de vniuerſalibus & futuris, nullam habent affectionẽ potius ad ſiniſtram quã ad dexteram partẽ: iudices cum de præſentibus ac certis iudicent, proprijs affectibus iudicia ſua obumbrant.*

12 *Cum homo flexibilis ſit, neceſſarium fuit lege determinare quid iudicandum ſit & pauciſsima eius arbitrio dimittere, ex S. Antonino.*

13 *Lex nullo affectu mouetur & diligit pariter omnes, ex Patricio.*

14 *Qui legem imperare iubet, is Deum iubet imperare; qui vero hominem, belluã admiſit, ex Ariſtotele.*

15 *Pauci ſapientes ad leges ferendas requiruntur, ad iudicandas autem innumeras negociorum cauſas multi, ſicque facilius ad illud, quam ad hoc ſapientes inueniuntur.*

16 *In Cathalonia quemadmodum leges in Curijs Generalibus fiant, & quã auctoritatem, & præſumptionem habeant.*

17 *Leges Alexandri Seueri firmæ fuerũt & quare.*

18 *Facilius in iudice quã in legiſlatore error cõtingit & quare.*

19 *Iudicia & ſenſus hominum incerta ſunt: Ius autem ſemper eſt certum, & Iuſtitia conſtans & non are incerta.*

20 *Humana Natura in primi hominis præuaricatione vitiata, etiam inter beneficia, inter præcepta & auxilia Dei ſẽper in deteriorem eſt procliuior voluntatem.*

Iudex eſt legis miniſter & exequutor.

21 *Conſilium optimum ad Principum pedagogos & conſiliarios, quando eos reprahẽdere non audent. ex Dominico Soto.*

22 *Pœnæ potius præuenire delictis debẽ, quã poſt ſcelera commiſſa, exequantur, conducitque potius vt improbi comminatione pœnæ à malo agendo arceantur, quã vt cõmiſſo delicto puniantur.*

Principijs obſtare expedit.

23 *Bonus iudex non debet inniti prudentiæ ſuæ, ne apud ſemetipſum decipiatur.*

24 *Quis dicatur inniti prudentiæ ſuæ ad intellectũ tex. in c. ne innitaris de cõſtitutio.*

25 *Prius iudices in definiendis cauſis recurrere debent ad conſtitutiones Põtificũ quã ad expoſitiones Sanctorum.*

26 *Omnes gentes quæ de recto Reipub. regimine curarunt, imprimis legibus condendis operam dederunt. & referuntur quam plurimæ nationes quæ ita feciſſe feruntur.*

27 *Gentes quæ ſine lege viuunt, feræ ac barbaræ habitæ ſunt.*

28 *Vt homo perfectione ſuſcepta eſt optimum omnium animalium, ita ſi abenũ fiat à lege, cunctorum peſſimum, ex Ariſtotele.*

29 *Reſpondetur argumentis opinionis affirmatiuæ in quæſtione principali.*

30 *Quæ ſit ratio quare leges humanæ nõ ſunt immobiles, vt naturales.*

31 *Quare nobis vltra legem Naturalem neceſſaria ſit quoque Ciuilis.*

32 *Natura ſemina virtutum moralium in nobis iecit, quæ noſtra diſciplina & cõſuetudine culta, ad meſſem albeſcũt, ex Ariſtotele.*

33 *Quare S. Paulus dixerit iuſto non eſſe legẽ poſitam.*

34 *Lex humana per ora iudicum loquitur.*

Prudens iudex anima legis eſt, ex Ariſtotele.

Lex humana à lege æterna prouenit.

Iudices cuſtodes legum ſunt.

35 *Ex non ſcripto etiam ius oritur, ſicut ex ſcripto.*

36 *Conſtitutio Regis Iacobi prohibentis in Cathaloniæ recipi & allegari leges Romanorum, correcta fuit per conſtitutionẽ Regis Martini.*

37 *Olim in Cathalonia deficientibus Vſaticis & conſtitutionibus Patriæ, iudicabatur ſecundum ſenſum naturalem.*

38 *Intellectus conſtitutionis Regis Martini 2 tit.* de offici de Canceller.

Secundum quæ iura olim in Cathalonia iudicaretur poſt conſtitutionem Regis Martini & an prius ſecũdum ius Canonicum, quam ſecundum ius Ciuile.

39 *Nouiſsimè ſuperueniens in curijs anni 1599 conſtitutio Philippi; quæ ſtatuit ſecundum quæ iure debeat iudicari in Cathalonia.*

Quid in Gallia.

Quid in Vrbe Romana.

40 *Neceſſe fuit, non vtile ſolũ, præter leges Naturæ, Humanas condi.*

Ciuitates poſſunt aliquo tempore ſine muris Conſeruari, nullo modo ſine legibus. ex S. Chriſoſthomo.

In legibus ſalus Ciuitatis poſita eſt, ex M. Tullio.

41 *Lex eſt à Domino, pręuaricatio legis à diabolo.*

Princeps ſecularis eſt Vicarius Dei in tẽporalibus.

42 *Iuſtiniani ſanctio quod iudices iurarent non exemplis, proprijſue arbitrijs iudicare, ſed ſecundum leges & Principum conſtitutiones.*

43 *Iudices huius tempeſtatis reprehẽſi quod nimium ſuo potius arbitrio quam legũ ſenſu ius reddant.*

44 *DD. referuntur, qui inuehuntur contra litteratum contemptores affirmantes, quod melius illiterati homines, quàm Iuriſperiti iudicent.*

45 *Nihil magis proprium eſt Imperij, quam legibus viuere, ex Giurba.*

46 *Non eſt vtendum imperio vbi legibus agi poteſt, ex Tiberio Cæſare.*

47 *Illæ leges optimæ ſunt quæ quampauciſſima iudicis arbitrio dimiſerunt, & in omnibus caſibus ſancitæ ſunt. ex Ariſtotele.*

Et quæ mulctas dumtaxat iudicibus commiſerunt, ex Platone.

48 *Quæ in legibus cõtineri & prouideri minime poſsint.*

49 *Nimia legum & præceptorum multitudo vitanda eſt. & quare.*

50 *Legum multiplicatio quoddam ſeruitutis genus inducit, vt de populo Hebræo dicitur, & laqueum pedibus parat, ſicut de Caligula Imperatore legitur.*

51 *Lex debet eſſe neceſſaria, id eſt, non niſi inſtante neceſsitate, facta, vbi intellectus tex. in can. erit autem lex 4. diſt.*

52 *Legiſlator non debet promulgare leges punientes omnia vitia, ſed ſub ſilẽtio pertrãſire quædam quæ vix euitari poſſunt.*

An officia antiquorum Cenſorum Romanæ Reipublicæ admittenda ſint.

53 *Admonẽtur Principes vt nouas leges parcè ferant.*

54 *Ordinationes Ædilium Ciuitatis Barcinonæ pluralitatis vitio laborant & magis retia videntur ad capiendum homines & ditandum Ædiles.*

55 *Leges breues eſſe oportet, vt paucis iubeãt non pluribus diſputent. & quare.*

55 *In lege non ratio quærenda eſt, ſed auctoritas.*

Magiſtratus non præeſt legi: ſed lex Magiſtratui.

Ideo legibus derogare non poteſt, nec de legibus iudicare ſed ſecundum leges.

57 *Vbi ratio legis difficile colligeretur, debet legifer illam attingere.*

58 *Authentica Iuſtiniani, & in Cathalonia pragmaticæ ſanctiones vitio prolixitatis notantur. & laudantur reſponſa Pauli, Iuliani, Papiniani, & aliorum Iureconſultorum, quæ laconica verborum breuitate accinguntur.*

59 *Aliæ legum qualitates, remiſsiue.*

60 *Propter quas cauſas fines & effectus, leges conſtituantur & fiant, & quis ſit ſcopus Legiſlatoris.*

Quãdo liceat iudici leges tranſgredi.

61 *Legis variæ definitiones.*

62 *Reprehenditur Iuſtus Lipſius qui in Iureconſultos & in ius ipſum Ciuile inuehitur.*

AN

AN MAGIS EXPEDIAT REIPVBLICÆ SINE LEGIBVS IVDICARE, & arbitrio iudicum relinquere omnia, vbi multa de qualitate legum.

QVÆST. XVI.

1 ANno 1632. cum Hiſpaniarum noſter Rex potentiſsimus, Barcinonę vbi præsęs erat, in templo diui Frãciſci Cathalanis curiata comitia celebraret, eques quidam in concione militari in medium prodijt ſuggeſtũ aſcendit & ſcripturam quam præ manibus gerebat, multis (credo) vigilijs excogitatam quibus oleum & operam (vt aiunt) perdiderat, publicè legit ſuadendo omnibus toto pectore vt maiorum noſtrorum leges tot ſeculis editas, tantorum patrum conſilio ſapientia ac prudentia conſtitutas & quaſi præſidia humanæ vitæ poſita abrogarent, alias in poſterum non conderent, ſed quęlibet iudicem ſuo omnino ſenſui & naturali rationi committerent in cauſarum deciſionibus. Obſtupuerunt omnes paradoxa tam rari hominis audientes. ille ex ille Philoſophus in ſua opinione permanſit. mihi certe videbar audiuiſſe, eum tuliſſe ſuffragiũ vt ſine iuſtitia iudicaretur, quando ſine legibus iudicari debere dixit. Scio compl-
2 res DD. hanc mouiſſe controuerſiam vtrũ magis expediat Reipublicæ ſine legibus iudicare, & omnia arbitrio iudicũ relinquere: ſed potius diſputationis gratia, quam alicuius dubitationis cauſa ſcripſerunt.

3 Hanc quæſtionem ad partes diſcutiunt & pro negatiua opinione facile concludunt Ariſtotel. 1. Rhetor. cap. 1. S. Thom. 1. 2. q. 95. artic. 1. ad 2. Soto de iuſti. & iur. lib. 1. q. 5. artic. 1. Bouadil. polit. tom. 1. lib. 2. ca. 10. à num. 9. Rebuff. ad conſtitutio. Regi tom. 1. in prin. à num. 10. ad 14. Marquez de gubernatore Chriſtiano lib. 1. cap. 17. colum. mihi 8. Eandem tuentur & tenent Plato lib. 9. de legib. Ariſto. 3. Polit. c. 11. & 5. Ethic. c. 6. Neuizan. in ſylu. nuptl. lib. 5. num. 74. Menochi. de arbitrar. iudic. in prin. proemij num. 1. Bellug. de officialib. in carcer. milit. Petr. Gregor. in ſyntag. iur. 3. par. lib. 47. cap. 3. num. 1. & 2. Boſſi. in pract. verbo, *Captura*. num. 3. Simanc. de repub. lib. 4. cap. 18. n. 2. & ſeq. Menchac. lib. 1. controuerſia illuſtri. cap. 1. num. 1. Ioan. Marien. in dialog. relator. 1. par. cap. 8. Burg. de Paz in proœm ll. Taur. num. 392. Ioan. Redin de maieſtate princip. 5. ſed etiam legibus ex num. 59. Thom. Cerdan in cap. 1. *del verdadero gouierno*. Ioan. Boterus de ratione ſtatus pag. 25. Ribadeneyra de Principe Chriſtiano lib. 2. cap. 13. S. Hieroni. in parabolis relatus in c. ne innitaris & ibi glo. de conſtitutio. S. Ambroſi. ſuper Pſal. *Beati immaculati*. relatus in ca. iudicet 3. q. 7. S. Ioan. Chriſoſt. oratio. 75. Turrecrem. in initio 4. diſ. n. 6. Giurb. conſ. 1. n. 34.

Libet præcipua fundamenta vtriuſq. 4
opinionis proponere & expendere. & inprimis pro affirmatiua vrgere videntur hæc.

Lex cum ſit noſtrarum actionum menſura, debet eſſe certiſſima vt 10. Meta- 5

auctor

Digitized by Google

auctor eſt Ariſtoteles, certitudo autem humanæ rationi de rebus gerendis, quæ ſingulares ac mutabiles ſunt, competere non poteſt, cumque actiones hominum in ſingulariũ vſu conſiſtant, non poteſt humana lex de omnibus prouidere vt fatetur Iureconſultus in l. neq; leges ff. de legib. neque ſingulas rerum, caſuumque circunſtãtias proſpicere vt faceret ſua prudentia iudex.

6 Item vt Iureconſultus docet in l. 2. ff. præſcrip. verb. *plura ſunt negocia quam vocabula*: natura enim nouas ſemper properat edere formas l. 2. §. ſed quia diuinæ C. de veteri iur. enucleand. tantaq; eſt caſuum & factorum diuerſitas vt vix vnum reperiri poſſit, quod ab alio in aliquo non differat, minima autem circunſtantia facti totum ius mutat cum ex facto ius oriatur l. ſi ex plagis §. in cliuo ff. ad l. Aquil. cum igitur leges futura reſpiciant, quæ præuidere bene non poſſunt, non præterita cap. 2. de conſtitut. impoſſibile eſt ſingula omnia recte comprehendere, vt comprehenderet iudex tanquam certior.

7 Inſuper vt S. Auguſtinus in 1. de lib. arb. aſſerit, per legem Dei æternam ſufficienter omnia ſunt ordinatiſſima, illa autem ſatis, abundeq; nobis per naturalem communicatur, vnde illud Pſalmiſtæ *Delicta quis intelligit? ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui*, videlicet lumen ſapientiæ naturalis. Sic Cicero lib. 2. de legib. *Nec ſi regnante Tarquinio* (inquit) *nulla erat Romæ ſcripta lex de ſtupris, idcirco non contra illam legem ſempiternam Sextus Tarquinius vim Lucretiæ Tricipitini filiæ attulit*, ergo humanæ leges redundant.

Præterea iudex eſt animatum iuſtum vt Ariſtoteles 5. Ethic. c. 4. definit & Cicero in offic. ait magiſtratum ſiue iudicem legem eſſe loquentem, legem autem mutum magiſtratum, ergo congruentius, faciliusque fieret ad iudicem recurſus quam ad legem ſurdam & mutam.

9 Denique, in huius ſententiæ confirmationem profertur Licurgi antiqui ac ſapientis legiſlatoris auctoritas qui paucas admodum leges tuliſſe, eaſq; ſcriptis mandari prohibuiſſe fertur, plura relinquendo arbitrio & prudentiæ iudicum ſeu magiſtratuum. Sed & in Cathalonia calatis comitijs anni 1251. expreſſa conſtitutione Sereniſſimi Regis Iacobi Primi quæ eſt 1. tit. *de vſatjes* in 3. vol. conſtitut. Cathal. prohibitum fuit leges Romanorum, quod eſt ius commune, admitti & allegari & meminit Thom. Mier collatio. 9. tit. de legibus patriæ præ cæteris obſeruandis p. 2. in fin. 10

Pro negatiua opinione vim incredibilẽ ſequentia faciunt. Primum quia legiſlatores iudicant de vniuerſalibus & de futuris nec affectionem potius habent ad ſiniſtrã quam ad dexteram partẽ, nec nouiſſe poſſunt qui in legem commiſſuri ſint: ſed iudices de præſentibus, iam determinatisq. rebus & perſonis iudicant, vnde fit vt eum amment & oderint, ſua quæq. velitas connexa ſit, non queãt veritatem ſemper proſpicere, ſed propria, vel voluptas, vel dolor, vel metus, vel cupiditas iudicia ſua obumbret c. quatuor modis 11. q. 3. iudiciumq. varijs animi affectibus nocitis iuſtitiæ ſubſit, vnde S. Antonin. in 1. parte ſummæ tit. 17 rubr. de lege canonica §. 2. notat quia flexibilis eſt homo, ideo neceſſarium fuiſſe determinare quid & qualiter iudicandũ ſit & pauciſſima arbitrio hominum dimittere. eleganter Patrici. de repub. lib. 1. tit. 1. ait *lex nullo affectu mouetur, non iraſcitur, non odit, nulla ambitione ducitur, diligit pariter omnes*. pulcre Ariſtoteles Politic. 3. cap. vlt. *Qui legem* (inquit) *imperare iubet, is Deum iubet imperare: qui vero hominem, belluam adiungit cum vtriſq. communis cupiditas, & ira magiſtratus alioqui optimos variè peruertat*. eſt enim lex mens affectu & appetentia carens. 11 12 13 14

Secundum quoniam ad ferendum leges, pauci ſapientes requiruntur, ad iudicandum autem, innumeras negotiorum cauſas multi facilius autem eſt decem ſapientes inueniri ad conficiendum leges, quam mille ad decidendum in iudicio litigantiũ cauſas. Quid quod in Cathalonia leges fiũt in curijs Generalibus ſub pacto inter dominum Regem ex vna & ipſam Vniuerſitatẽ id eſt totam Prouinciam quæ in tribus brachijs 15 16

chijs repræſentatur,parte ex altera,conſtitutio. Petri 2. cap. 14.anni 1283. quæ eſt 1. tit. *de vſatjee conſtitutions*.in 1. vol.conſtit. Cathal. Olib. de iur. fiſc. cap. 1. num. 17. Cancer.p.3.c.3.num.68. quò quamplurimiiq. grauiſſimi & prudentiſſimi viri totius Prouinciæ conueniunt, vnde ſummam leges iſtæ auctoritatem & præſumptionem pro ſe obtinent argumento tex. in vſatic. Iudicium in curia datum. ibi. *Car orat es è ſens ſeny qui vol contraſtar al ſeny è al ſaber de la Cort en que ha Princepe Bisbes, Abate, Comtee, Veſcomtes., Comdore, Veruessore, Philoſophe,ſauis,è Iutgee.*

17 Sic legitur in vita Alexandri Seueri nunquam cum ſacraſſe legem aliquam quin prius conſuluiſſet viginti ſaltem iuriſperitos & quinquaginta diſertiſſimos, ideoque leges eius firmas fuiſſe.

18 Tertium quia difficile eſt vt bene à iudicibus ſicut à legislatoribus iuſtum & cõducibile diſtribuatur, faciliusque in iudice quam in legifero error contingit, nam iudicia breuiſſimè cogitantur, preſſique iudices temporis anguſtijs & clamoribus partium pro deciſione cauſæ inſtantium illa conficiunt:at leges longi temporis conſideratione latæ ſunt,multis ſeculis editæ,longa rerum experientia comprobatæ l. humanum & ibi DD. C. de legib.

19 Quartum quia quod ſententia relinqueretur omnino arbitrio iudicantis,graue præiudicium eſſet, nam vnum eſſet arbitrium iudicis primæ inſtantiæ, aliud iudicis ſecũdæ inſtantiæ,quia quot capita, tot ſenſus c. quia diuerſitatem & ibi glo. in verb. *corporum*. de conceſſio. præben. vbi textus dicit quod diuerſitatem corporum diuerſitas ſequitur animorũ. vel hic erit mihi fauorabilis,ille aduerſario, & ſic res eſſet ſemper ſub incerto,nec partes ſeu aduocati ſcirẽt vnquam an bonam vel malã cauſam fouerent:ius autem ſemper debet eſſe certum l. ornamentorum ff. de aur. & argu. lega. & Iuſtitia eſt conſtans & perpetua voluntas l. iuſtitia ff. de iuſti. & iur. & non Ars incerta Bar. in l. ſi is qui ducenta §. vtrum ff. de reb. dub. Neuiza in ſylua nuptia. lib. 5. n. 74.

Quintum quia ſi iudices ſuo ſolo arbi- 20
trio iudicarent,grauiſſimas incurrerent inimicitias hominum quos damnarent, & magno propriæ etiam vitæ periculo laborarent,nec pacificè poſſet ius reddi & iuſtitia miniſtrari:quilibet enim exiſtimaret ſe vel odio,vel timore iudicis,vel alio iniquo animi affectu condemnatum: nam humana natura, vt S. Ambroſ. lib. 1. de vocatio. gent. cap. 2. ait, in primi hominis præuaricatione vitiata, etiam inter beneficia, inter præcepta & auxilia Dei,ſemper in deteriorem eſt procliuior voluntatem. ſic S. Hieron. ſuper Eſaiam relatus à Gratiano in ca. non eſt crudelis 23. q. 5. inquit. *Latro ſuſpenſus patibulo crudelem iudicem putat.* nunc cum iudex ſit legis miniſter & executor, ca. non ſolum ca. qui malos 23. q. 5. legis ipſius ſecundum quam iudicat,præſidio
ſe tuetur. Sic Soto de iuſti. & iur. lib. 1. q. 5. 21
arti. 1. circa fin. Principum pedagogos & conſiliarios admonet vt quando ipſi non audent patronos ſuos reprehendere, leges virtutum, hiſtoriaſque legendas porrigant, quæ inuidiam non generant & mores inſtituunt.

Sextum quia bono Reipublicæ regimi- 22
ni conducit vt improbi comminatione pœnæ à malo agendo arceantur & formidato ſupplicio à noxijs perpetrandis refrenentur, potiuſq. pœnæ præueniant delictis, quam poſt ſcelera commiſſa exequantur, argumento c. factæ 4. diſt. id autem per leges & ſtatuta publica, quæ generalia ſunt & diuina quadam prouidentia ante oculos omnium conſtituta, fieri neceſſe eſt: melius eſt enim intacta iura ſeruare quã poſt vulneratam cauſam remedium quærere, ſicut ſatius eſt in tempus quam poſt illatũ vulnus occurrere l. fin. C. in quib. cauſ. in integ. reſtit. non eſt neceſſa. l. 1. C. quãdo lice. vnicuique ſine iudice ſe vendic. Mantic. de tacit. & ambig. conuentio. lib. 21. tit. 8. num. 30. Ioan. Maria Bellet. diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de diſciplina clericali §. 5. num. 105. vnde Ouidi. ait.

Principijs obſta,ſero medicina paratur:
Cum mala per longas inualuere moras.

Septimum quia bonus iudex nõ debet in- 23

niti

Digitized by Google

niti prudĕtiæ ſuæ ne apud ſemet ipſum de-
cipiatur iuxta illud verbum Salomonis Pro-
uerb. 3. *Fili mi ne innitaris prudentiæ tuæ ne*
24 *ſis ſapiens apud temet ipſum*. S. Hierony-
mus vt habetur in c. ne innitaris, cum glo.
caſuali & in verb. *decretis*. de conſtitutio.
exponit dicens illum inniti prudentiæ ſuæ
qui ea quæ ſibi videntur agenda vel dicen-
da, præponit decretis patrum, conſtitutioni-
bus & legibus. ſic quoque S. Ambroſius
in c. iudicet 3. q. 7. *bonus iudex* (inquit) *ni-
hil ex arbitrio ſuo facit & propoſito domeſti-
cæ voluntatis, ſed iuxta leges & iura pronŭ-
ciat ſtatutis iuris obtemperat*. Petr. Gregor.
in ſyntagm. iur. 3. par. lib. 47. cap. 10. num.
9. ibi. *Secundum leges & iura non ſuo ſenſu*.
25 Imò prius recurrendum eſt iudicibus in
definiendis cauſis ad conſtitutiones Ponti-
ficum quam ad expoſitiones Sanctorum c.
de libellis 20. diſt.

26 Octauum quia omnes nationes & gen-
tes quæ rectæ rationis lumine illuſtratæ fue-
re, imprimis ad ſe regendum & gubernan-
dum leges conſcripſiſſe curarunt. Moyſes
gentis Hebreæ primus omnium diuinas
leges ſacris litteris explicauit. Phoroneus
Rex Græcis primus leges, iudiciaque cŏſti-
tuit. Mercurius Trimegiſtus primus leges
Ægyptijs tradidit. Solon equidem primus
leges Athenienſibus edidit. Lycurgus pri-
mus Lacedemonijs iura ex Apollinis au-
ctoritate confinxit. Numa Pompilius qui
Romulo ſucceſſit in regno, primus Roma-
nis leges confecit, deinde cum populus ſe-
ditioſos magiſtratus ferre nŏ poſſet, Decĕ-
uiros legibus ſcribendis creauit qui leges
ex libris Solonis in latinum ſermonĕ tranſ-
latas duodecim tabulis expoſuerunt. ca.
27 Moyſes diſt. 7. Iſidor. lib. 5. etymol. Imò
gentes quæ ſine lege viuunt, feræ ac bar-
baræ dictæ & habitæ sŭt, vnde Ouid. Fa-
ſtor. lib. 3.

Inde datæ leges ne fortior omnia poſſet:
Exuitur feritas.

Nam homo (auctor eſt Ariſtoteles 1. Po-
28 lit. cap. 2.) vt perfectione ſuſcepta, optimŭ
eſt cunctorum animalium ita, ſi alienus fiat
à lege & à iudicijs, omnium peſſimum. me-
minit Rebuff. ad conſtitutio. regias tom.
1. in procem. numero 9.

Aduerſa argumenta minimè reluctan- 29
tur. Ad primum & ſecundum reſpondeo
ex Soto vbi ſupra q. 5. artic. 1. negari qui-
dem non poſſe leges humanas non ea vige-
re certitudine qua ſpeculatiuæ concluſio-
nes, eò quod non circa neceſſaria, ſed circa
ſingularia contingentia, varietati ſubiecta
ſtatuuntur: ſed non opus eſſe omnem men-
ſuram infallibili certitudine pollere, ſatiſ-
que eſſe vt naquæq. ſecundum ingenium
ſuę materiæ fida ſit, & hæc eſt ratio quare 30
leges humanæ non ſunt vti naturales, immo-
biles §. ſed naturalia inſtit. de iur. natur.
gent. & ciuil. Addo huic incertitudini per
iudicum & Iureconſultorŭ interpretatio-
nes mederi. Reſpondeo etiam ex Patre
Ioan. Marquez ſupra citato cap. 17. ſi lan-
ces huius ſtateræ æquo libramine appen-
damus, longè grauiores eſſe rationes quæ
pro legibus conſtituendis expenduntur,
multòq. maioris ponderis præiudicia &
damna quæ ex illarum omiſſione eueni-
rent.

Tertium non mouet, quia humana ra- 31
tio totam virtutem principiorum natura-
lium ſimplici intuitu, veluti intellectualis
Angelus cernit, appræhendere non poteſt;
ſed diſcurrendo & ratiocinando, aliudq. ex
alio deducendo, ideoque neceſſe eſt vt ſuſ-
cipiendo generalia principia, atque diſcur-
rendo ex eiſdem principijs alias particula-
res leges eliciamus, quæ cum in æterna le-
ge, cuius participatio eſt lex naturæ, præe-
minenter exiſtant, non ſatis per naturalem
explicantur. Vnde Ariſtoteles in initio. 2. 32
Ethic. Naturam ait ſemina virtutum mo-
ralium in nobis ieciſſe, quæ noſtra diſciplina
& conſuetudine culta, ad meſſem albeſce-
rent. diſciplina autem morum potiſſima
ac efficaciſſima eſt legum humanarum
poſitio. Accedit quod lex naturæ certas pœ- 33
nas non adhibet compulſorias, quæ tamen
hominibus pro ſtatu naturæ lapſæ neceſ-
ſariæ ſunt, ſunt enim quidam homines vſq.
adeo maligni, vt non niſi quæ oculis obijciŭ-
tur, formidĕt. quæ tamen ratio in viro iu-
ſto & recto locŭ nŏ habet, quare S. Paulus
inquit, iuſto non eſſe legem poſitam.

Quar-

34 Quartum ſumeſcit,nam lex humana quæ in ſe dicitur muta & ſurda,per ora loquitur & per aures audit iudicum & magiſtratuum,nam Ariſtoteles 5.Ethic. prudentem iudicem animam legis appellauit, quod etiam notau t Ma ius Salomonius in tit. de iuſti. & iur. ipſa autem à lege æterna prouenit iuxta illud Prouerb.8.*Per me Reges regnant & legũ conditores iuſta decernunt.* quapropter iudex præter animi rectitudinem apprime ſcientia ac prudentia indiget, vt legum vniuerſal a dextrè valeat ad ſingulariũ euentus accõmodare. oportet enim vt iudices, non leges ipſæ (vt loco citato inquit Ariſtoteles)legũ ſint fidi cuſtodes.

35 Vltimũ minime reluctatur ſi enim Lycurgus paucas leges condidit, alij alias protulerunt.ſi illas ſcriptis mandari vetuit, ex non ſcripto etiam ius & lex oritur §. ex non ſcripto inſtit. de
36 iur.natur.c. omnes leges 1. diſt. In Cathalonia ex d. conſtitutio.Iacobi primi quæ incipit. *Encara ſtatuim.* prohibitũ olim fuit recipi & allegari leges Romanorum,ſed eadem conſtitutione iuſſum fuit iudicari ſecundum vſaticos & conſtitutiones patriæ & poſtea hæc cõſtitutio correcta fuit & admiſſæ fuere Romanorum leges poſt vſaticos & cõſtitutiones Cathaloniæ conſtitutio. incipiẽti *Lo Canceller.*quæ eſt Regis Martini ſub anno 1409. & eſt 2.ſub tit. *de offici de Canceller* in 2.vol.Conſtit.ideoq. d. conſtitutio Iacobi primi collocatur hodie & legitur in 3. vol. conſtitutionum correctarum. Quare Mier.in dic.
37 tit. de legibus patriæ præ cæteris obſeruandis.in fin.notat antiquitus in Cathalonia in cauſis ſecularibus nec leges Goticas,nec Romanas, nec Decretales potuiſſe allegari,ſed deficientibus vſaticis & conſtitutionibus patriæ debuiſſe iudicari ſecundum ſenſum naturalem, quod totum ſtatutum fuit in d. conſtituti. Iacobi primi:verum ſubdit Mieres quia tot capita,tot ſenſus, ideo poſtea æquius viſum fuiſſe vt ſenſus naturalis hominis regularetur per iura cõmunia ſcilicetCanonica vel Ciuilia,argumento c. ne innitaris de conſtitutio. vt fuit cautum in d. conſtitutio.*Lo Canceller.* quod quemadmodum intelligeretur explicat Mier. ſub num. 38
12.loco citato.&debebat iudicari prius ſecundum iura canonica quam ſecundum iura ciuilia, vt docet Micha. Ferrer 3.par. obſer.c.20. & antea in proœmio ad primam partem ſuarum obſeruantiarum,in quibus duobus locis tradit is auctor ſecundum quæ iura eſſet in Cathalonia iudicandum,& latius Oliba mox citandus. Demum poſt tempora 39
Thomæ Mieres atque etiam Michaelis Ferrer ſuperuenit conſtitutio incip. *Axi be ſtatuim.* quæ eſt 40. curiarum anni 1599. Philippi Regis, in qua expreſſe conſtituitur vt prius iudicetur in Cathalonia ſecundum vſaticos, conſtitutiones,capitula curiæ, & alia iura huius Prouinciæ,& his deficientibus ſecundum ius Canonicum, & in defectũ iuris Canonici ſecundũ ius Ciuile& doctrinas Doctorum,& non poſſit iudicari ex æquitate niſi reguletur & conformis ſit regulis iuris cõmunis& quas tradunt Doctores in materia æquitatis. Anton. Oliba. de actio. par. 1. lib. 3. cap.2.num.22. & 23. Similiter Rebuff. in proœm. ordinatio. glo.5. num.20.& 21. annotauit in Gallia poſt ordinationes Gallicas recurri ad ius commune, Canonicum potius quam Ciuile. quod etiam ſcripſit Chaſſan. conſ. 63. num. 24.& 25.Miror quod tradit Stepha. Gratia.diſcep.forenſ.tom.4.c.611.num. 23. in vrbe Romana prius attendi in iudicando ius Ciuile quam Canonicũ ex ſtatuto.

Ex his non ſolum vtilius Reipublicæ viſum eſt legibus quam ſolo iudicis ar- 40
bitrio iudicare: ſed etiam prorſus neceſſarium. Sic Soto d. q. 5.artic. 1.concluſionem hanc format& firmat,neceſſe omnino fuiſſe, præter legem naturæ alias humanas pro rerum varietatibus, emergentibuſque caſibus ac negotijs condi.

Digitized by Google

condi. Marquez d. c. 17. teſtatur ſemper habitũ fuiſſe neceſſarium Reſpublicas ſcriptis legibus gubernari, ſi hiſtoricorum monumenta voluamus. S. Chriſoſt. oratio. 75. aſſerit Ciuitates poſſe aliquo tempore ſine muris conſeruari, nullo modo autem ſine legibus. Ariſtoteles 6. Politico. ait non facile eſſe, permanere Ciuitatem, non legibus, & cõſuetudinibus compoſitam. & Rhetor. 1. cap. 3. in legibus ſalutem Ciuitati ſitam. M. Tullius lib. 1. de legibus in fin. *profectò* (inquit) *ſic ſe res habet, vt quoniam vitiorum emendatricem legem eſſe oportet, commendatricemque virtutum, ab ea viuẽdi doctrina ducatur.* & idem lib. 2. de legibus, *conſtat profectò* (dicit) *ad ſalutem ciuium, Ciuitatumque incolumitatem, vitamq; hominum & quietam & beatam*
41 *inuentas eſſe leges.* Nam Lex eſt à domino, præuaricatio legis à diabolo 35. diſt. 6. & Princeps ſecularis eſt Vicarius Dei in temporalibus glo. in pri. rub. de hæ-
42 red. & falcid. Ideo merito Iuſtinianus Chriſtianiſſimus, pariterque pijſſimus Imperator in l. nemo C. de ſenten. & interloquutio. omn. iud. & in auth. de iudic. §. quia vero. verſic. *Omnis iudex.* & in auth. de defenſor. ciuit. §. ius iurãdum. ſancit iudices ſecundum leges & Principum conſtitutiones, non exemplis, proprijs ve arbitrijs iudicare debere & de hoc ſacramentum præſtare
43 iuſſit. Iure optimo Bouadilla in polit. tom. 1. lib. 2. cap. 10. num. 12. valde exclamat & ex animo dolet hodie iudices multum ſuo potius arbitrio quam legis ſenſu ius reddere. & Ioan. Redin.
44 de maieſtate Princip. §. ſed etiam legibus ex num. 59. Ioan. Matien. in dial. relat. 1. par. cap. 8. Burg. de Paz in proœm. ad ll. Taur. num. 392. Thom. Cerdan. in capit. 1. *del verdadero gouierno.* à verſic. *Y porque ſe me trasluze.* acerrime inuehuntur contra litterarum contemptores qui affirmant iuriſperitos ſuis perniciosis ſubtilitatibus litigia ſuſcitare, ignaros vero ſuo dumtaxat iudicio,
45 multò melius iudicare. optime Giurba conſ. 1. num. 34. ſcribit nihil magis proprium eſſe imperij quam legibus viuere. Eleganter Tiberius Ceſar apud Cornelium Tacitum lib. 1. Annal. contra 46
Dolabellam ſuadet Senatui nõ eſſe vtendum imperio vbi legibus agi poteſt: ſatiſque onerum Principibus, ſatis etiã potentiæ eſſe ait minui iura quoties gliſcat poteſtas: & monet ne verterẽt ſapienter reperta, ſemperque placita.

Imò Ariſtoteles Rethoricorũ. 1. ſcriptum reliquit illas leges optimas eſſe, 47
quæ in omnibus, qui incidere poſſunt, caſibus ſancitæ ſunt, quæque quampauciſſima iudicis arbitrio dimiſerunt. Similiter Plato lib. 9. de legibus, *Legislator* (inquit) *minimas dumtaxat mulctas iudicibus committat, plurima vero & maxima quæq. in ferendis legibus ipſe declaret.*
Sunt enim quædam quæ in lege contineri non poſſunt, qualia ſunt ea quæ 48
certa ſub regula claudi nequeunt & quæ ob magnam varietatem commodè definiri non valent, vt conſiderat Menoch. de arbitr. iudi. in proœm. num. 4. & 5. dicens ea iudicis arbitrio relinquenda eſſe, vnde Eguinar. Baro de diuiduis & indiuiduis cap. 4. n. 11. iudicem appellauit auxilium legis.

Fateor bonum legiſlatòrem nimiam 49
legum & præceptorum multitudinem vitare debere, vt ſenſit S. Thom. 2. 2. q. 105. art. 1. ad 3. quem ſequitur Pater Ioan. Marquez de Chriſtiano gubernatore lib. 1. cap. 17. colum. 9. & aſſerit S. Auguſti. epiſto. 119. cap. 19. quia nimiæ leges faſtidium & contemptum ſubditis pariunt, obliuioni dantur, & occaſionem delinquendi & tranſgrediendi præcepta præbent: nam & ipſa priuatio, vt Philoſophus ait, eſt cauſa appetitus. Et legum multiplicatio quoddã ſeruitutis genus inducit vt de populo, Hebræo dicitur, & laqueum pedibus parat ita vt homo ſine periculo ruendi incedere non valeat ſicut de Caligula Imperatore legitur ſolitum eſſe quotidie Romæ noua edicta, eaque litteris

minu-

miñutiſſimis conſeri pra proponere it vt vix quiſquam poſſet legum euadere

51 pœnas. Propterea dicit tex. in c. erit autem lex 4. diſt. legem debere eſſe neceſſariam, id eſt (vt Rebuff. explicat to. 1. ad conſtitutio. Regi. in procem. num. 29.) non niſi inſtante neceſſitate factã, vt habetur in ca. regulæ & per tot. 29. diſt. vbi ſic ſcribitur. *Regulæ ſanctorum patrum pro tempore loco & perſona & ne-*

52 *gotio, inſtante neceſſitate traditæ ſunt.* Sic ſubdit Rebuff. num. 37. & 38. legiſlatorem non debere promulgare leges punientes omnia vitia, ſed quædam quæ vix euitari poſſunt, ſub ſilentio pertranſire & Deo punienda relinquere. Inde venuſtè Senec. lib. 2. de ira cap. 27. *Quã multa* (ait) *pietas, humanitas, liberalitas, iuſtitia, fides exigunt, quæ extra tabulas publicas ſunt.* Idcirco exiſtimo multis viſa fuiſſe officia Romana antiquorum Cēſorum in Republica admittenda non eſſe, de quibus Aul. Gel. li. lib. 7. cap. 22.

53 Cicero 4. de Republi. Huc ſpectat ſententia illa Taciti 4. Annal *Corruptiſsimæ Republica plurimæ leges.* quinimo conqueritur Tacitus, vt antea flagitijs, ſic ſuo æuo legibus laborari. Ideo. Iuſtus Lypſius politi. 2. cap. 11. Principem admonet vt nouas leges parcè ferat.

54 Hoc prolixitatis vitio afficiuntur præſertim in hac florentiſſima Ciuitate Ædilium ordinationes vti expertus ſum, cum Aſſeſſoris Domus illius officium gererem: tot enim quotidie cōficiuntur, tot prohibitiones & pœnarum impoſitiones eduntur, tot ediſibus, tot modis cõtra ruſticos agricolas & reuēditores victualium, vt magis retia videātur ad capiendum homines & ditandū ædiles. Reſpondent quidam Patricij id totum relinqui miſericordiæ ædilium. ſed non bene: quia non eſt eis præbenda anſa furandi, niſi cum Diogene philoſopho dicamus, *Magni fures paruum ducunt.*

55 Eadem ratione opere pretium eſt legem breuem eſſe teſte Alexandro dierum genialium lib. 6. c. 14. vbi ait leges & conſtitutiones breues eſſe debere velut monita oraculorum diuinitus miſſa vt paucis iub. ant, non pluribus diſputent. Sic Senec. epiſt. 95. *legem* (inquit) *breuem eſſe oportet, quò faciliùs ab imperitis teneatur, velut emiſſa diuinus vox ſit, iubeat, non diſputet. nihil mihi videtur frigidius quam lex cum prolegomeno.* hactenus Seneca. Plato in Protagor. Rebuff. in ſupracitato procem. num. 15. Pater Marquez d. c. 17. Iuſt. Lipſi. polit. c. in rub. de conſilio & forma operis. Nã 56 poſtquam leges conſtitutæ fuerint, non eſt noſtrum iudicare de legibus, ſed iudicare ſecundum leges c. erit autem lex 4. diſt. l. proſpexit ff. qui & à quibus. Nam Magiſtratus non præeſt legi, ſed econtra lex Magiſtratui, vt ait Maſt. il. de magiſtrat. lib. 3. cap. 3. num. 128. & ſeq. & ideo Magiſtratus non poſſunt legibus derogare l. fornam C. de offic. præfec. prætor. oriēt. Steph. Gratia d. ciſ. 237. num. 22. In Repub. benè inſtituta ſuprema auctoritas eſt legibus deferenda, nec vlli Magiſtratui quamuis magno & præexcellenti fas eſt, quidquam contra leges publicas tētare Io. n. Baptiſ. Valenſuela Velaz. conſ. 80. num. 26. Simanc. lib. 4. de Repub. cap. 15. & 16. In lege enim (vt auctor eſt S. Hieronym. di log. 2. contra Pelagianos) non ratio quærenda eſt, ſed auctoritas. Quamquam vbi ratio legis difficile colligetur, debet legiſfer illā 57 attingere vt intelligi, interpretari, & vſibus forenſium negotiorum accommodari valeat, vt cenſet S. Thom. 1. 2. q. 100. ar. 7. ad 2. nam inteligentia dictorum ex cauſis eſt aſſumenda dicendi, & intelligentia de verb. ſig. & legis mens magis eſt attendenda quam verba l. ſcire leges ff. de legib. l. non dubium C. illo tit.

Hoc prolixitatis vitio peccant in iure communi authentica Iuſtiniani, & in 58 iure huius Patriæ pragmaticæ ſanctione, quorum prolegomena magno ſupercilio à iudicibus & patronis cauſarum occurrentibus controuerſijs legun-

tur

tur quærendo vnum granum inter plurimas paleas,quas dictantes vt viderentur eloquentes,non ſine iactura iuſtitiæ immiſcuerunt, & quidem eos remiſiſſe velim ad veterum Iureconſultorũ ſiue Pauli, ſiue Iuliani, ſiue Papiniani,ſiue aliorum leges, quæ laconica verborum breuitate & dicendi acumine accingũtur.
59 Alias legis qualitates & requiſita habes in d. c. erit autem lex ex Iſidoro lib.5.ethym. quas & alias profuſè exornat Rebuff. in prelibato proœm.à nu. 16. cum multis ſeqq.

60 Feruntur leges vt earum metu humana coerceatur audacia,tutaq.ſit inter improbos innocentia,& in ipſis impro-bis formidato ſupplicio nocendi facultas refrenetur c. factæ 4. diſt. Fiunt cauſa oppreſſionis vitandæ c. prædicator 16. q. 1. & cauſa ſubiectionis ſeruandæ c. eſto ſubiectus 95. diſt.& vt appetitus noxius ſub regula limitetur in proœm. Decretalium verſic. *ideoque*.& p opter honeſtatem tuendam c. porrò 35. q. 3. & propter vtilitatem habendam c. tali 1. q. 7. & cauſa negligentiæ remouendæ c. volumus 89. diſt.& cauſa diligentiæ habendæ c. peruenit 18. diſt. & cauſa tollendæ neceſſitatis c. quod pro 1.q.7.& propter maius malũ euitandum c. 1. & 2. 13. diſt. vel cauſa maioris boni adipiſcendi c.duæ ſunt 19. q. 2.& vt laboribus & expẽſis partium occurratur c. finem de dol. & contum. ac vt diſcordia euitetur & contra fraudes ſubueniatur c. non nulli de reſcrip. Legiſlator omnia æſtimat ex publica vtilitate, eique ſemper ac in omnibus & per omnia ſalus populi ſuprema lex eſt, vt eleganter expendit Anton. Faber in Rationalibus ad Pandectas tit. Quod cuiuſque Vniuerſ.nomin.ad leg. 1. Propterea ſaluti Reipub. cedunt omnes leges & conuentiones humanæ & exigente neceſſitate illius licitum eſt recedere à legis diſpoſitione,quod quãdo obtineat & quæ ſint ad hoc requiſita, effuſſe docent don Ioan.del Caſtillo Soto mayor lib. 7.controuerſi. iur.c. 41. à num. 78. don Ludouic.à Peguer. dec. 51. per tot. & hoc eſt quod alibi dixi ſupra quæſt. 7. num. 53.& ſ qq. poſſe iudicem aliquando tranſgredi leges.adde ex noſtris Ioannẽ de Socarrat. ad conſuetudines Cathaloniæ in cap. Si aliquis dominus. ex nu.98.vbi late diſputat an in Cathalonia vbi noua vectigalia ſunt prohibita, poſſint tamen ex cauſa magnæ neceſſitatis imponi. pag. 382.

Eſt autem lex, ſanctio ſancta iubens 61
honeſta,prohibens contraria l. 2. ff. de legib.aliter definitur in c.lex eſt.1.diſt. aliter in §. lex eſt inſtit.de iure natur. gen. & ciuil.&aliter in l.1.ff. de legib. & ſecundum S. Thom. 1. 2. q.90. art.1. eſt regula & menſura actuum agendorum vel omittendorum.

Illud conquerere nullo modo poſ- 62
ſum quod Iuſtus Lipſius vir alioquin multis litteris imbutus lib.2. politicorum ſiue ciuilis doctrinæ cap.11. poſtquam in Iureconſultos inuectus eſt,Ius etiam ipſum Ciuile toto Chriſtiano orbi Commune mordendo dixit, nouo & diuerſo Iuſtiniano opus eſſe. in quo barbarorũ more loquutus eſt improbãdo quod neſciebat, cum potius Romanorum leges & præſertim Iuſtiniani fuerint diuinitus per ora Principum promulgatæ can. fin. 16.q.3.ſed vir ille eloquentiſſimus (vt verum ſine eculeo fatear) flores Scientiarum, non fructus conſequutus videtur & *nec ſutor vltra crepidam*.vt eſt in prouerbio.ſacrilegiũ mihi illis verbis commiſiſſe videtur, ſi credimus Vlpiano in l. 1. ff. de legib. vbi Iureconſultos vocat ſacerdotes,Iuſque ſacrum eſſe exiſtimauit.

AD QVÆST. XVII.

SVMMARIVM.

1 Quid & quotuplex culpa ſit iuxta *Theologorum & Iureconſultorũ dogmata*,

dogmata, & referuntur DD. id ſcribentes.

2 *Culpa à Theologis & à Iureconſultis quomodo definiatur.*

3 *Diuiſio culpæ à Theologis tradita in mortalem & venialem.*

Quid mortalis, quidque venialis culpa ſit.

4 *Diuiſio culpæ à Iurecõſultis facta in dolũ & culpam ſimplicem.*

5 *Quid ſit dolus.*

Dolus duplex eſt ſcilicet verus & præſumptus & quid quiſque ſit, & quomodo à Bartolo appellentur, latior & latiſſima culpa.

6 *Culpæ ſimplicis diuiſio in latam, leuem, & leuiſſimam.*

Culpa ſimplex quomodo differat à dolo.

7 *Lata culpa quid ſit, quid leuis, & quid leuiſſima.*

8 *Caſus fortuitus differt à dolo, & à culpa, & in quo differat.*

Caſus fortuitus quid ſit.

9 *Videns ſe imperitũ ſi profeſſus eſt ſe peritum eſſe & munus iudicandi aſſumpſit, omnia dãna, quæ ex eius imperitia procedunt, reſtituere tenetur quamuis poſtea in exequutione nullam committat culpam.*

10 *Iudex petens aut ſuſcipiens iudicandi munus, quo ita eſt indignus, vt ſit veriſimilè inde aliquod damnũ notabile proximo euenturum, mortaliter peccat.*

11 *Sic quoque is qui noſcans ſe contra potẽtes ſententiam ferre non auſurum, iudex efficitur.*

12 *Iudex in foro conſcientiæ non tenetur ad reſtitutionem damni à ſe iniuſtè dati, niſi mortaliter peccauerit.*

Limitatio ex Leonardo Leſio n. 13.

Pœna grauis non incurritur, niſi propter magnam & grauem culpam.

Qui damnificat præter intentionem, non tenetur reſtituere, niſi ex ignorantia craſſa vel ſupina, vel notabili negligentia damnificet.

14 *Iudex ex leuiſſima tantum culpa, vel etiã leui in conſcientia non tenetur ad reſtitutionem damni à ſe iniuſtè dati.*

In culpa leui & leuiſſima nõ eſt mortale peccatum, imò aliquando nec veniale & quando hoc contingere poſſit.

15 *Iudices tenẽtur ex contractu cum Republica inito, vel cum partibus explicitè vel implicitè, nõ tamen videntur ſe voluiſſe ad reſtitutionem obligare ex leuiſſima vel leui culpa, nec quod Reſpub. vel partes eis voluerint hãc obligationem imponere.*

16 *Quid de aduocato.*

17 *Opinio gloſæ in c. conſuluiſti 2. q. 5. tenẽtis quempiam etiam ex leuiſſima culpa teneri ad reſtitutionem.*

18 *Opinio Patris Azor & aliorum Theologorum tenẽtiũ iudicem teneri ad reſtitutionẽ ex leui culpa, nõ tamẽ ex leuiſſima.*

19 *Iudex ex dolo vel lata culpa in cõſcientia tenetur ad reſtitutionem damni à ſe iniuſtè dati.*

20 *In lata culpa communiter reperitur peccatum mortale.*

21 *Tenetur quis ad reſtitutionem damni dati ratione ſuæ ignorantiæ craſſæ vel ſupinæ in officio quod gerit, quia huiuſmodi ignorantia eſt lata culpa.*

22 *An lata culpa poſſit aliquando dari in homine ſine mortali peccato, atque etiam ſine vllo peccato & conſequenter ſine obligatione reſtituendi.*

23 *Iudex dolum in exequutione ſui officij committens, interdum non tenetur ad reſtitutionem, & quomodo hoc contingat.*

24 *In materia reſtitutionis longum eſt diſcrimen inter vtrumque forum.*

Quandoque quis in foro animæ ex culpa leui aut leuiſſima & aliquando ex culpa lata non tenebitur ad reſtitutionem, & tamen cogetur reſtituere in foro iudiciali ſecundum iura Ciuilia & Canonica, & quare.

25 *Frequentiſſimè fit vt qui coram Deo verè non eſt in dolo, præſumatur in eo eſſe coram hominibus.*

Sæpè aliquid ſecundum forum externũ iuſtum reputatur, quod in foro conſcientiæ locum non habet.

26 Multa ſunt legibus iuſtè conſtituta quo ad forum externum, quæ tamen ceſſant in foro animæ.

27 Index qui per imperitiam vel negligẽtiam malè iudicauit, in foro fori dicitur teneri ex quaſi maleficio & facit litem ſuam & tenetur in quantum religioni iudicantis videbitur.

Procedit vbi imperitia ſeu negligentia eſt ex leui culpa. n. 28.

Hoc caſu dicitur iudex peccaſſe per imprudentiam.

28 Vbi dicta imperitia ſeu negligentia non eſt ex leui ſed ex lata culpa; inſolidũ tenebitur iudex. & intelliguntur loca Doctorũ Suarez de Paz & Caſtelli à Bouadilla.

Quid ſi pars læſa non appellauit, cum appellare poſſet; an tunc etiam iudex teneatur.

29 Scire tenetur quiſque ea quæ pertinent ad ſuum ſtatum & officium. Et declaratur n. 31.

Et quæ communiter homines ſui ordinis ſciunt.

30 Paria ſunt ſcire vel ſcire debere.

Et ſcire poſſe.

31 Non tenetur quis ſcire omnia quæ pertinent ad ſuum ſtatum & officium, ſed ea tantum, quæ communiter homines ſui ſtatus & officij ſciunt.

32 Iudex ſi quid ex leuiſsima culpa agit, in foro contentioſo non tenetur.

Multa in defenſionem iudicum qui ex imperitia malè iudicarunt, vel in modicis peccarunt, remiſsiuè.

33 Caſus in quibus iudex à condemnatione intereſſe excuſatur, quamplurimi recẽſentur.

34 An excuſetur iudex propter conſuetudinem iudicandi contra legem.

35 An iudex inferior excuſetur, ſi iudicãdo ſequutus fuit Superiorum exempla.

36 Iudex dolo malo iudicãs veluti ſi pretio vel precibus aut alicuius odio ſeu fauore corruptus, ex maleficio tenetur. & vltra infamiã & pœnã priuationis officij, tenetur parti læſæ ad verã litis æſtimationẽ.

37 In Criminalibus cauſis capite plectitur, vel in Inſulam deportatur, vel exilio punitur, & bona ipſius confiſcantur.

38 Iudex in Criminalibus ex imperitia malè iudicans, puniri debet pœna arbitraria, quod procedit etiã ſi ex imperitia condẽnaret aliquem ad mortem.

39 Secus quando imperitia eſt iuncta cum dolo, & fraude.

Iudex dolo ad mortem innocentẽ condemnando, eadem pœna puniendus eſt.

40 Iudex criminaliter non punitur pro leuiſsima culpa, ſed pro lata, & an pro leui.

41 De pœna iudicis ex imperitia malè iudicantis, qui DD. tractant, referuntur.

42 Iudex ex ignorantia peccans non tenetur inſolidũ, ſed in quantũ facere poteſt, & ideo ſi non eſt ſoluendo, in carcerẽ nõ detruditur ſecus ſi dolo iudicauerit.

43 Iudex ex imperitia aliquem iniuſtè cõdemnãs, nõ tenetur iniuriarum actione, quia non dicitur feciſſe iniuriandi animo.

44 Hodie ex generali conſuetudine iudices non ſyndicãtur de ſententijs per imperitiam latis. ſecus tamen erit ſi imperitia magna ſit.

45 Iudices conſcientiæ, quales in Cathalonia eſſe dicuntur Iudices tabulæ, excuſantur, ſi per imperitiam malè iudicauerint.

Huiuſmodi iudicibus cum arbitrium concedatur, cenſetur remiſſa leuiſsima & leuis culpa, non dolus vel lata culpa.

Alia diſtinctio Paridis de Puteo.

46 De pœna iudicis negligentis qui DD. agunt, referuntur.

47 Iudex quod propter ſuam negligentiam condemnatus ſoluit, an poſsit à parte recuperare.

48 Iudex qui non facta ſolutione condemnationis vel pœna reũ à carcere liberat, an teneatur ipſe ſoluere.

49 Vt iudex cõuincatur & puniatur de negligentia, an pluries & quoties debeat interpellari, & an ſufficiat vnica interpellatio ſeu requiſitio.

50 Index malè iudicans, quæ requirantur vt faciat litẽ ſuã. & quid in Cathalonia.

51 An iudex malè iudicans teneatur in ſyndicatu, ſi pars condemnata non appellauit, vel appellationi renunciauit,

vel

vel eam proſequuta nō fuit, ſed paſſa fuit deſertam fieri.

52 *An teneatur pēdēte appellatione à ſententia per eum lata.*

53 *De pœna corrupti & doloſi iudicis DD. qui diſputant, recēſentur.*

54 *Quid in Cathalonia, vbi intellectus conſtitutionis vnicæ tit.* de la pena del Iutge qui ab dol judicarà

55 *Quemadmodū ſit condēnandus iudex ex dolo, lata, leui culpa, & imperitia breuis diſtinctio ex Aloyſio de Leo.*

56 *Comites & amici iudicis fumum vendentes promittendo victoriam cauſæ ex pecunia vel alias, quomodo puniātur.*

Q V A N D O I V D E X A D

DAMNI DATI RESTITVTIONEM TENEAtur, tam in interiori, quam in exteriori foro.

Q V Æ S T. XVII.

1 AD HVIVS quæſtionis reſolutionē neceſſariò præmittēdum duxi quid & quotuplex iuxta Theologorum & Iureconſultorum dogmata culpa ſit, quod late ſcripſerunt S. Thom. 1. par. quæſt. 48. artic. 5. & 6. & 1. ſec. quæſt. 21. artic. 2. & 2. ſec. quæſt. 118. artic. 8. Barto. in l. quod Nerua ff. depoſit. Panor. in cap. 1. de commoda. & cap. fi. de depoſ. Siluest. verb. *culpa* in princip. & §. 2. Adrian. quolibet. 11. ſuppoſit. 2. Nauar. in manua. c. 17. n. 177. Petrus Nauarra in tractat. de reſtitutio. to. 1. li. 2. c. 1. n. 46. & 47. Auguſtin. Morla in empor. iur. p. 1. tit. 2. q. 7. n. 5. & 6. Culpa generaliter
2 ſumpta eſt voluntaria inordinatio actus, vt loquitur S. Thomas: aut deuiatio à bono, vt Bartolus ait: ſed aliter Theologi, & aliter Iuriſperiti eā diuidunt, vt Morla
3 animaduertit. Diuidūt Theologi in culpā mortalem & venialem. Mortalis eſt quando lex diuina, naturalis, vel humana in materia graui plena libertate violatur. Venialis vero quando in materia
leui vel ſine plena libertate. Iuris pro- 4
feſſores culpā genericè ſumptā diuidūt
in dolū & culpam ſimplicem. Dolus eſt 5
machinatio ſeu circumuentio ad decipiendum ſeu fallendum alium adhibita l. 1. ff. de dol. mal. glo. in c. ſciēti de reg. iur. lib. 6. & eſt duplex ſcilicet verus & præſumptus, nam quando doli ſigna sūt manifeſta, dicimus dolum verum, quando autem ſecus, dicimus dolum præſumptum, vt docet & exemplis declarat Nauar. Dolū verū appellauit Bartolus latiſſimā culpā, dolum vero præſumptū
vocauit latiorem culpā. Culpa ſimplex 6
diuiditur in latam, leuem, & leuiſſimam, & differt à dolo, quia hic ſcienter & ſtudioſe fit, illa vero ignoranter vel negligenter ſeu inconſideratè. Lata eſt 7
quam regulariter omnes communiter vitant. Leuis quam regulariter homines diligentes ſuæ profeſſionis euitant. Leuiſſima quam homines diligentiſſimi vitare ſolent. & ita ſecundum cōmunem opinionē, vt Nauarrus teſtatur, vbi etiā exēplis illuſtrat & declarat, iſtę tres culpę ſpecies definiuntur. A

dolo & culpa diſtat caſus fortuitus, quia eſt inopinatæ rei euétus qui præuideri non poteſt, etiam per diligentiſſimum, & caſu fortuito fit quod ſine vllo dolo & culpa eius de quo agitur, contingit l.quæ fortuitis & ibi DD. C.de pignor.actio.

9 His præſuppoſitis prima ſit concluſio, quod quando quis videns ſe eſſe imperitum, profeſſus tamen eſt ſe peritum eſſe & maximè in rebus verſatum & munus iudicandi aſſumpſit, tunc omnia damna quæ ex eius imperitia procedũt, reſtituere tenetur, quamuis poſtea in executione non committat culpam latam,ſed leuem,leuiſſimam,vel nullam, DD. in c. non eſt ſine culpa de reg.iur. lib. 6. & in l. imperitia & in l. culpa, vbi latè Deci. ff. eod. tit. Panor. in c. quia iudicante de præſcriptio. Turrecremat. in ca. quicunque 11.q.3.Burg. de Paz in procem. leg. Tauri num. 170. & ſeqq. Auguſti. Morla in empor.iur.par.

10 1. tit. 2.q.7.n.10. Sic quoque Nauar.in manua.cap.25.n.12. ait quod iudex petens aut ſuſcipiens iudicandi munus, quo ita eſt indignus vt ſit veriſimilè inde aliquod notabile damnum proximo euenturum, mortaliter peccat per c. non eſt putanda 1. q. 1.idem tradunt S. Antonin. in ſumma 3. p. tit. 9.c.2. & p. 2. tit. 1.c. 19.§.4. Gabriel. in 4. diſt. 15. q. 6. notab. 2. Burgos de Paz in d.

11 procem. num. 164. & ſeqq. Sic etiam is qui noſcens ſe contra potentes ſententiam ferre non auſurum,iudex efficitur contra c. 7. Eccleſiaſt. mortalem culpam committit, vt ibidem Nauar. docet.

12 Secunda concluſio ſit quod iudex in foro conſcientiæ non tenetur ad reſtitutionem damni à ſe iniuſtè dati, niſi mortaliter peccauerit. conſtat ex Petro Nauarra de reſtitutione to. 1.li.2. c. 1. n.42.& 43.& 52.Leonardo Leſio de iuſtit. & iur. li.2. c.7.dubit.7.n.31. & 32. Auguſtino Morla qui ſupra q. 7. n.11. vbi hoc confirmat,quia pœna grauis non incurritur niſi propter magnã & grauẽ culpam, vt de excommunicatione omnes docent,ſed reſtitutio prædicti damni eſt veluti iniuſtitiæ pœna & eſt grauis, ergo ſolum incurritur propter peccatũ mortale,nam aliòqui qui ex veniali negligentia inuaſorem occideret,excedendo aliquantulũ moderamen inculpatæ tutelæ, teneretur omnia damna refarcire, quod abſurdum eſt. Vnde (ſubijcit Morla) ſæpè DD. in eo qui damnificat præter intentionẽ, requirunt ignoratiã craſſam vel ſupinã, vel notabilem negligentiam vt reſtituere teneatur.

Limitat dictam concluſionem P. Leſius qui ſupra d. dubit.7.n. 32. niſi quis profiteretur ſe diligentiorem aut peritiorẽ alijs, aut etiã diligentiſſimum, ac peritiſſimũ,& hac ratione cum qui talẽ quærebat, ad ſe pertraxiſſet, tunc enim tenetur ad reſtitutionẽ ex veniali culpa, quia tunc promittit ſaltẽ implicitè, amplius quam alij paſſim præſtent, & alter hanc ob cauſam ceſſat meliorẽ quærere,ergo niſi hãc diligentiã præſtet,tenebitur ad reſtitutionẽ, quæ tamen eo caſu reſtitutio qualis ſit auctor ille explicat ſecundum ſuam ſententiam. 13

Tertia concluſio conſtituitur iudicem ex leuiſſima tantum culpa,vel etiã leui in conſcientia non teneri ad reſtitutionẽ damni à ſe iniuſtè dati,Syluest. verb.*culpa* q.4.& 6.& verb.*reſtitutio* 2.q. 17. Mercad. de reſtitut.c.5.Parlad.rer. quotidi.c.2.n.2. & ſeqq. Petr. Nauarra de reſtitut.to.1.li.2.c.1.n.43.& latè à n. 48.vbi reſpondet contrarijs & cõmuniorem ſententiã eſſe aſſerit n.51. & ſequitur ipſe eã n. 52.latè etiã Auguſtin. Morla in empor .iur.p.1.ti.2.q.7. à n.7. ad n.10.& n.12. qui etiã plura tradit ac ſoluit contraria. nam in culpa leui & leuiſſima non eſt mortale peccatum, imò neque veniale eſſe contingere poteſt, quia ſæpè homo obliuiſcitur naturali quadam obliuione diligentiæ maioris & maximę faciendæ,attamen nõ eſt dicẽdũ peccaſſe,ergo leuis & leuiſſima culpa ſine peccato eſſe poteſt. hanc rationẽ expẽdit Petr.Nauar.ſupra d.c. 1. num. 14

num. 52. & 54. quod ſi iudex (inquit
ſupra Auguſtinus Morla) erat peritus
& exercitatus & non fuit in lata culpa,
durũ eſſet ad reſtitutionem eum obli-
gari; quia tam grauis obligatio in cul
pa leuiſſima vel leui fundari nõ debet:
15 Et quamuis iudices teneantur ex con-
tractu cum Republica inito vel cum
partibus explicite vel implicitè, non
videntur ſe voluiſſe ad reſtitutionem
obligare ex leuiſſima vel leui culpa,
nec quod Reſpublica vel partes eis vo-
luerint huiuſmodi obligationem tam
duram imponere, cum in eorum pote-
ſtatem res alienæ non venerint, ſed tã-
tum teneantur ratione iniuſtitiæ in
ſui muneris exequutione commiſſæ.
16 Eandem ſententiam tenet in aduocato
& pluribus auctoritatibus & rationibus
confirmat Ioan. Gutier. prac.qq. lib.1.
17 q.29.n.5.& 6. Quapropter non videtur
probari debere ſententiam gloſę in ca.
conſuluiſti 2. q. 5. quæ tenet etiam ex
leuiſſima culpa teneri quempiam ad re-
ſtitutionem non ſolum in foro iudicia-
li ſed etiam in conſcientia, nec mouere
videtur textus in d. ca. conſuluiſti &
in cap.fin.de iniur.quæ fundamenta sũt
præfatæ ſententiæ gloſæ, quam etiam
ſequitur Adrian. in 4.tit.de reſt.q. *Verũ*
18 *in foro animæ.* Sunt quoque alij Theo-
logi qui tenẽt iudicem teneri ad reſti-
tutionem non ſolum ex lata, verum e-
tiam ex leui culpa, non tamen ex leuiſ-
ſima, ſi ſuum officium vel negligenter
vel ignoranter fecit, & ex ea negli-
gentia vel ignorantia damna ſubſequũ-
tur, pro vt tenet hanc opinionem &
concludit, Pater Azor. inſtit.moral.p. 3.
li.13.cap.23.in fine, verſic. *Dubium quin-
tum.*

19 Quarta concluſio. Iudex ex dolo vel
lata culpa in conſcientia tenetur ad re-
ſtitutionem damni à ſe iniuſtè dati, In-
nocen. in c. ſicut dignum de homicid.
Ioan.Anan.& Panor.in c. 1. de coſtitut.
Syluest.verb. *culpa* q.4. Iul.Clar.lib.5.re-
cep.ſenten.§.fin.q.75.n.3.Petr.Nauarra
de reſtitutio.to.1.lib.2.c.1.n.43.& n.51.
& 52. Auguſtin. Morla in d.q.7.numero
10.& ſeqq.Leonard.Leſſ.de iuſt. & iur.
lib.2.cap.7.dubit.7.num.31.& 33. quæ
concluſio certiſſima eſt & à nemine
quem viderim, in dubium verſa, nam in
lata culpa communiter reperitur pec- 20
catum mortale vt notat Morla ſupra n.
10. ad fin.& Petrus Nauarra ſupra nu.
56. ait quod lata culpa ſemper eſt mor-
tale peccatum & ad reſtitutionẽ obli-
gatoria. ſic docent DD. teneri quem- 21
piam ad reſtitutionem damni dati ra-
tione ſuæ ignorantiæ craſſæ vel ſupinæ
in officio, quod gerebat, quia huiuſmo-
di ignorantia eſt lata culpa, Leſſius ſupra
dub.7.n.33.Nauarra d.ca.1.n.56. Morla
d.q.7.n.11.

Quamuis concluſio veriſſima ſit, ta- 22
men euenire aliquando poteſt vt iu-
dex ex culpa lata non teneatur in foro
conſcientiæ ad reſtitutionem damni da-
ti, quia lata culpa poteſt in homine dari
ſine mortali peccato, atque etiam ſine
vllo peccato ex quadã naturali obliuio-
ne, eritque ignorantia inuincibilis, vt
probat Nauarra ſupra numero 54. 55.
& 56.& notat Morla qui ſupra numero 23
12. Iudex quoque qui dolum in exe-
quutione ſui officij committit, interdũ
non tenetur ad reſtitutionem, vt ſi mor
tali odio, malo animo ac fine, aliòqui
tamen iuſtè, aliquem morte vel muti-
latione damnet, ſecundum S. Thom.
2. ſec. q. 40. articulo 1. Nauarrus in
ſumma confeſſor. cap. 25. numero
15.

Quinta concluſio. In materia reſtitu- 24
tionis, de qua agimus, longum eſt diſcri
men inter vtrumque forum: Quando-
que enim quis in foro animæ ex cul-
pa leui aut leuiſſima & aliquando ex
culpa lata non tenebitur ad reſtitutio-
nem, & tamen cogetur reſtituere in fo-
ro iudiciali ſecundum iura Ciuilia &
Canonica, tũ ob præſũptiones fori exte
rioris ex circunſtãtijs, tũ ne detur locus
fraudibus & iniurijs, quod bene adno-
tauit Nauarra qui ſupra in d. cap. 1.
num. 55.& 60. ſic Nauarrus in ſumma 25

cap. 17. numero 177. aſſerit frequentiſſimè fieri vt qui coram Deo verè non eſt in dolo, præſumatur eſſe in eo corã hominibus arg. c. tua de ſponſal. b. faciunt tradita per Andræ. Fachine. cõtrouerſ. iuris. lib. 4. cap. 5. in verſic. *Secũdum argumentum*. & in verſic. *Sextum argumentum*. vbi probat ſæpè aliquid ſecundum forum externum iuſtum reputari, quod in foro conſcientiæ locum nõ habet can. vlt. 17. q. 4. ibi. *iure fori ſed non*
26 *iure poli*. & multa eſſe legibus noſtris iuſtè & ſaluberrimè conſtituta quantum ad forum externum, quæ tamen ceſſant in foro conſciẽtiæ arg. c. inquiſitioni de ſenten. excom. ibi. *debere potius excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale*.

27 Sexta concluſio. Iudex qui per imperitiam vel negligentiam malè iudicauit, in foro fori dicitur teneri ex quaſi maleficio, & facit litem ſuam & tenetur in quantum religioni iudicantis videbitur. tex. eſt in pri. Inſtit. de obligat. quæ ex quaſi delic. naſc. & in l. vlti. ff. de varijs & extra ordin. cognitio. glo. in d. l. vlt. in verbo, *de ea re*. Angel. in l. 1. in pri. ff. de iniur. Cataldin. de Boncompagnis in tractat. de ſyndicat. n. 69. Claudius Cãtiuncula in tractat. de officio iudicis cap. 3. n. 25. & 26. Iacob. Menochi. de arbitra. iudic. lib. 2. c. ſu 339. n. 3. & 5. Eman. Roderic. quæſt. regular. & canonicar. to. 2. quæſt. 40. art. 2. notat ex Boſſio & Iul. Claro Bouadilla in Polit. to. 2. li. 5. c. 3. n. 33. in glo. lit. B. Hoc caſu peccaſſe dicitur iudex per imprudentiã d. l. fin. de vari. & extraord. & in d. prin. Inſt. de oblig. quæ ex quaſi delic. & notat expreſ-
28 ſe Cantiunc. vbi ſupra. Procedit noſtra concluſio, vbi imperitia ſeu negligentia ſit ex leui culpa: nam ſi ex lata culpa ſit, inſolidum tenebitur iudex, Menochi. ſupra citatus n. 5. vbi n. 10. & 11. tradit quid ſi pars læſa condemnata non appellauit, cum appellare poſſet. Roderic. qui ſupra artic. 2. Boſſi. in trctat. cauſar. crimin. tit. de officialib. corruptis n. 23. Iulius Clar. li. 5. ſenten. §. fin. q. 83. ita videtur intelligendus Suarez de Paz in praxi p. 1. to. 1. tempore 1. n. 54. & Bouadi. in Polit. tom. 2. lib. 5. cap. 3. n. 27.

Equidem vnuſquiſque tenetur ſcire 29
quæ pertinent ad ſuum ſtatum & officium S. Thom. 1. 2. q. 76. art. 2. Roderic. quæſt. regular. tom. 3. q. 64. artic. 1. & 2. & quæ communiter homines ſui ordinis ſciunt, Campanilis in diuerſorio iuris Canonici rubr. 7. cap. 4. num. 14. Garcia de nobilitat. glo. 4. num. 28. &
29. Iuuat illud, quod paria ſunt ſcire 30
vel ſcire debere l. idem iuris §. mulionem ff. ad leg. Aquil. Marant. de ordi. iudic. p. 3. num. 103. Nauar. in cap. cum contingat de reſcrip. 11. cauſa null. tat. Manic. dec. 118. Crecen. dec. 19. de dolo num. 11. & ſeqq. & ſcire poſſe, Ioſeph. Ludoui. dec. 127. num. 7. Garcia de nobilita. glo. 4. num. 22. Martin. del Rio d. ſqui, magic. lib. 4. cap. 4. q. 5. ſecti. 2.
verſic. 12. optime Villalob. tom. 1. Theologiæ moralis & canonicæ tractat. 3. 31
difficult. 10. num. 2. declarat eam propoſitionem, quod vnuſquiſq. tenetur ſcire ea quæ pertinent ad ſuum ſtatũ & officium: ſubijcit enim teneri quidem, ſed non omnia quia moraliter eſſet impoſſibile, ſed ea tantum quæ cõmuniter homines ſui ſtatus & officij ſciunt.

Vides quemadmodum in foro con- 32
tent oſo iudex malè iudicans tenetur ex leui culpa ad damni dati reſtitutionem, cum tamen in foro poli nõ teneatur, vt ſupra ſcripſimus. Siquid autem iudex leuiſſima culpa egit, in foro fori non tenetur, Bald. in cap. 1. §. iudices n. 1. de pace tenenda in vſib. feudo. & ita omnes vno ore ſcribere aſſerit Menochi. in d. caſu 339. numero 21. Conducunt multa, quæ in defenſionem iudicum, qui ex imperitia malè iudicarunt, vel in modicis peccarũt, congerit Bouadil. in Polit. tom. 2. lib. 5. cap. 1. n. 34. & c. 3. n. 26. & 27.

Cõplures sũt caſus in quibus iudex 33
iſte à cõdemnatione intereſſe excuſatur,

recen-

receniſent& explicat Suaréz de Paz in praxi p.1.to.1.tẽpore 1.à n.55.Menoch. de arbitrar.iudic.li.2.caſu 339.à n. 19. Bouadilla in Polit.to.2.li.5.c.3. numero 27.& 28. & alij innumeri DD.quos illi citant: veluti ſi circa legem difficilem vel vbi eſſet articulus valde difficilis & arduus,lapſus eſſet, cum tamen ipſe debitam adhibuerit diligentiam. Sic etiã cum variæ ſunt Doctorum opiniones, nec diſcernitur,quæ ſit verior & magis recepta, etiãmſi alius eo prudentior & doctior aliam opinionem forte ſequutus eſſet. Sic quoque quando licet contra communem opinionem iudicauerit, communis tamen illa opinio probabilibus rationibus conuinci poterat. Similiter quando defendens doctrinam ſui Præceptoris, qui inſignis Doctor eſſet, errauerit; exemplo Caſij Iuriſconſulti, quem refert Iulianus in l. dicere §. Caſius,alias Sabinus ff.de arbitrar. Vel quã do iudex imperitus iudicat ſecundum conſilium ſui aſſeſſoris, quem ſibi ipſe non elegit,ſed Princeps aut Reſpublica.
34 Tiraquellus de pœnis temperan. caſu 42.nu. 10. excuſari dicit iudicem propter conſuetudinem iudicantem contra
35 legem. Socinus in tractat.fallent. regula 225. fallen. 1. excuſari notat iudicem inferiorem,ſi iudicando ſequutus fuerit Superiorum exempla.

36 Septima concluſio. Iudex dolo malè iudicans veluti ſi pretio vel precibus corruptus, vel odio aut fauore alicuius malè iudicauerit, ex maleficio tenetur & vltra infamiam & pœnam priuationis officij, quam incurrit,tenetur parti læſæ ad veram litis æſtimationem & ad omnia damna expenſas & intereſſe l. fin. C. de pœna iudicis qui malè iudicauit, l. filiusfamilias iudex §. iudex ff. de iudic. authent.nouo iure C. illo tit. de pœna iud. qui mal.iudica. In Crimi-
37 nalibus autem cauſis capite plectitur vel in inſulam deportatur, vel exilio punitur & bona ipſius confiſcantur l. lex Iulia §. hodie ff.ad leg. Iul.repetunda.d. auth.nouo iure. Notant hæc Angel.in l. 1. in prin.ff. de iniur. Cataldin.de Bonc õpag.in tractat.de ſyndicat.n. 69. Suarez de Paz in praxi p. 1.to.1.tempore 1.n. 61.& 62. Bouadilla in politic. 10.2.li.5. cap.3.n.29.30. & 34.Tiberi.Decian.in 2. tom.Criminal. lib.8. cap.39.num.28. Tiraquel. de pœnis temper. cauſ.44.n. 60. Petr. Gregor.in ſyntagma.iur. 3. p. lib.36.c.28.n.6.

Octaua concluſio. Iudex in crimina- 38
libus malè iudicans ex imperitia , puniri debet pœna arbitraria, adeo vt etiam ſi condemnaret ex ignorantia & imperitia ad mortem, debeat pœna arbitraria plecti, docent Faber & Angel. in §. 1. inſtir. de obligat. quæ ex quaſi delict. Boerius q. 163.n. 12. Eman. Roderic.qq.regular.& canonica.tom.1. q. 40.artic.2.Secus tamen eſt quando im- 39
peritia eſt iuncta cum dolo & fraude, iudex enim dolo innocentem ad mortẽ condemnando, eadem pœna puniendus eſt iuxta ea quæ tradit Boſſius in pract. crimin. tit.de offi. corrup.iudicis pecunia n. 22. Roderic. vbi ſupra , qui ex- 40
Homodeo in tractat. de ſyndicat. carta 89. tradit iudicem pro leuiſſima culpa criminaliter non puniri, pro lata autem culpa puniri criminaliter : & denique an puniatur criminaliter pro leui culpa refert eundem Homodeum negatiuè tenẽre,licet Baldus in §. iudices de pac. iur.firm.contrarium ſentiat.

De pœna iudicis ex imperitia malè 41
iudicantis, vltra ſupra citatos agunt Farinac.p.2.prax.crim.tom.1.q. 111. à nu. 435. Tepat.p.1.tit. pœna iudicis. Vaſqui.controuerſ.vſufrequen.c.10. n. 45. & 47. Aloyſi.de Leo in l. ſi quis 3. C. de ſepulc. viola. n.9. vbi quod quando 42
iudex ex ignorantia peccauerit, non tenetur inſolidum, ſed in quantum facere poteſt & ideo ſi non eſt ſoluendo , in carcerem non detruditur,licet ſecus ſit ſi dolo iudicaſſet. Gabric. Berar.in ſpecul.viſitat.cap.25.à n.51.vbi quod iudex 43
nõ tenetur iniuriarum & ſi iniuſtè aliquẽ ex imperitia condẽnet,quia nõ dicitur feciſſe animo iniuriãdi,&cà n.55. vbi

quod ex generali conſuetudine hodie
iudices nõ ſyndicãtur de ſententijs per
imperitiam latis: quod credo verũ, niſi
ſit magna imperitia. & cap. 26. n. 39.
& numero 42. & ſeq. Iacob. Cancer.
var. par. 3. cap. 12. ex numero 69.
45 vbi quod iudices conſcientiæ, quales
dicit eſſe in Cathalonia iudices tabulæ,
excuſantur ſi per imperitiam male iudi-
cauerint, quia cum talibus iudicibus ar-
bitrium concedatur, cenſetur remiſſa
leuiſſima & leuis culpa, non dolus vel
lata culpa. Quæ diſtinctio melior vide-
tur, quam ea quam in eadem quæſtione
docet Paris de Puteo de ſyndicat. in
verb. *An iudex poſsit*. n. 5. vbi diſtinguit
inter ea quæ ſunt parui vel magni præ-
iudicij.

46 De pœna iudicis negligentis vltra
ſupra allegatos differunt Menochius
de arbitrar. caſu 341. & caſu 571. Fa-
rinac. par. 2. prax. crim. tom. 1. q. 111. à n.
396. Seſe in reſponſ. de ſyndica. ad fin.
tractat. de inhibition. n. 39. Segur. in di-
rector. iudi. Eccleſ. for. p. 1. c. 10. Garcia
de expenſ. c. 12. à num. 55. Gail lib. 1. ob-
ſer. 28. Belluga in ſpecul. princip. rubr.
41. §. reſtat & rubr. 24. verſic. *poſtremo*
& rub. 38. n. 9. & ſeqq. & ibi addit. Oliba
in vſat. alium namq. c. 3. n. 45. Cancer. var.
p. 3. c. 12. à n. 259. & c. 13. n. 156. Berar.
in ſpecul. viſitat. cap. 26. à num. 48. Aui-
les in cap. 1. Prætor. glo. *fiel* n. 47. vbi an
47 illud quod iudex propter ſuam negli-
gentiam condemnatus ſoluit, poſſit à
parte recuperare. & in iudic. ſyndicat.
c. 19. in glo. *coltar* n. 1. & ſeqq. vbi an iu
48 dex qui non facta ſolutione condemna-
tionis vel pœnæ liberat à carcere reũ,
teneatur ipſe ſoluere.

Vt iudex cõuincatur & puniatur de
49 negligẽtia an pluries & quoties debeat
interpellari & an ſufficiat vnica inter
pellatio ſeu requiſitio, glo. verb. *recuſa-
uerit* in clement. 2. §. ſi vero & ibi Panor.
de ſepultur. Farinac. p. 2. praxis to. 1. q.
111. a n. 431. Cancer. var. p. 3. c. 12. à nu.
244. & à nu. 263. & c. 18. n. 106. Berar.
in ſpecul. viſitat. c. 3. n. 19. Auiles in c. 1.
Prætor. glo. *fiel*. n. 46. Rota Roma. diuerſ.
p. 1. deciſ. 77. Roderic. to. 3. qq. regular.
q. 77. artic. 4.

Iudex malè iudicãs, ad hoc vt faciat 50
litẽ ſuã quæ requirãtur, Franc. in c. 1.
§. 1. n. 5. de ſentẽ. & re iudic. li. 6. Paz in
pract. p. 1. to. 1. tẽpore 1. à n. 54. Vaſqui.
controuerſ. vſufre. c. 37 Auiles in c. 1.
Prætor. gloſ. *y el derecho*. Diaz in reg.
363. Bouadil. in politic. tom. 2. lib. 5. c. 3.
Cancer. p. 3. c. 12. à n. 69. videndæ in Ca-
thalonia conſtit. vni. tit. *de la pena del
Iutge qui ab dol judicarà*, & conſtit. 11.
& aliæ tit. *de obſeruar conſtitutions*.

An iudex iniuſtã ſentẽtiã proferens 51
& male iudicans, teneatur in ſyndicatu,
ſi pars condemnata non appellauit, vel
appellationi renũciauit, vel eam proſe-
quuta nõ fuit, ſed paſſa fuit deſertã fie-
ri, Ceuall. qq. practic. q. 153. Bouadil. li. 5.
c. 3. n. 73. & 74. Berar. in ſpecul. viſita.
c. 17. n. 51. & 52. Menoc. de arbitrar. li. 2.
caſu 339. n. 10. & 11. Auiles in c. 1. Præ-
tor. glo. *à las partes* n. 9. vbi etiam n. 11. 52
an teneatur pendẽte appellatione à ſen
tentia per eum lata. Aloyſi. de Leo in
l. 3. C. de ſepulc. violat. n. 8.

De pœna corrupti & doloſi iudicis,
Paz in pract. p. 1. to. 1. in primo tempo- 53
re, Menochi. de arbitrar. lib. 2. caſu 342.
Farinaci. p. 2. prax. tom. 1. q. 111. & eſt
tex. in auth. vt litigan. iur. in exor. lit. §.
ſi quis autẽ. Anton. Rondinel. de ſyndi-
cat. n. 14. Ioſeph. Cumia. de ſyndicat. c. 9.
n. 12. Gabri. Berar. in ſpecul. viſit. c. 17. n.
43. & ſeqq. & n. 91. & 92. & c. 26. à num.
38. & à n. 45. & eſt tex. in Cathalonia in
d. conſtit. vnic. tit. *de la pena del Iutge qui* 54
ab dol judicarà, cuius interpretationem
& intellectum ſcribunt Cancer. var. p. 3.
c. 12. à n. 271. Berar. d. c. 26. n. 44. Quẽ-
admodum ſit condemnandus iudex 55
ex dolo, lata, leui culpa, & imperitia
breui diſtinctione tradit Aloyſi. de Leo
in d. l. 3. C. de ſepul. viola. n. 8. Comites
etiam & amici iudicis fumũ vẽdentes, 56
promittendo victoriam cauſæ ex pecu-
nia vel aliàs, quomodo puniantur, Me-
noch. de arbitr. lib. 2. caſu 344.

A D

AD QVÆST. XVIII.

SVMMARIVM.

1 TRes DD. opiniones in illa quæſtione, vtrum iudex in definiendis cauſis debeat omnino ſententiam dicere ex actorum probationibus, aduerſus ea quæ priuatim certò nouit.

2 Prima opinio affirmatiua. & DD. eam tenentes. & eſt communis.

3 Iudex publica auctoritate fungitur, publicã perſonam agit, & publica ſcientia in iudicando vti debet.

4 Secunda opinio negatiua, & DD. eã tenẽtes. & dicitur probabilis.

5 Condemnare perſonam cognitam innocẽtem ex ſola humana poteſtate, an intrinſecè malum ſit.

6 Tertia opinio diſtinguens inter cauſas Ciuiles, ſeu cauſas Criminales minores, & cauſas Criminales maiores & DD. eam tenentes. & referuntur DD. illam reprobantes.

7 Iudices ſupremi Senatus an poſsint ferre ſententiã cõtra allegata & probata, ex propria & priuata ſcientia, ſi hæc priuata ſcientia omnium iudicum eſt & ibi contrariæ referuntur DD. ſententiæ.

8 An Princeps qui poteſtatẽ habet leges cõdendi & conditis derogandi, poſsit ſentẽtiam dicere iuxta propriam & particularem ſcientiam, quamuis contrarium in iudicio probatum ſit. & ibi referũtur cõtrariæ DD. ſententiæ.

An ſit de iure Gentium & conforme iuri Naturali & Diuino vt ex publica ſciẽtia iudicetur.

9 In cauſis breuioribus, quas iudex poteſt abſque actorũ ſcriptura definire, an poſsit ſententiam dicere ſecundum ſuam priuatam ſcientiam aduerſus allegata & probata. & referuntur contrariæ DD. ſẽtentiæ.

10 Quid ſtante in cõmiſsione clauſula, ſola facti veritate inſpecta.

11 Viæ omnes à iudice tentandæ ſunt, quibus reum, quem innocentem priuata ſciẽtia nouit, quiq; ex actis proceſſus de crimine conuincitur, liberet. & quæ ſint iſtæ viæ.

12 Iudex ſi alio modo innocentem liberare nequit, an debeat eum Superiori remittere. & ibi conciliantur DD. ſentẽtiæ cõtrariæ.

13 An iudex debeat officium ſuum deponere potius quã reum, quem priuata ſciẽtia nouit innocentem, & in proceſſu de crimine conuictus exiſtit, condemnare. vbi contrariæ referuntur DD. opiniones.

14 Opinio Franciſci Viuij improbatur.

15 An iudex aliquem ex priuata ſcientia, ſeu non citatum & auditum cõdemnare poſsit.

16 A iure Gentium eſt atque iuri Naturali & Diuino conforme, vt nemo condemnetur ſine teſtibus, nec niſi citatus & auditus.

17 Iudex qui reum ex priuata ſcientia cõdemnat, ad reſtitutionem tenetur.

18 An Princeps poſsit aliquem ex priuata ſcientia condemnare.

19 In Cathalonia non poteſt, quia tenetur iudicare per directum, id eſt cauſa cognita & iuribus Patriæ ſeruatis.

20 Manutenẽtia in Cathalonia concedi inaudita parte non poſſunt in rebus profanis, ſed tantum in beneficijs & rebus Eccleſiaſticis ſeruata forma conſtitutionum.

21 Leges non obligant Principem legẽ ferentem, contractus tamen obligant Principem contraentem.

Conſtitutiones Cathaloniæ ſunt contractus Regis, & leges pactatæ cum Rege & iuratæ per ipſum.

22 Iudex non poteſt iudicare ſecundũ ſcripturas, quæ non ſunt productæ in actis, & facta notificatione parti aduerſæ ad dicendum contra producta.

Exceptio debet opponi in proceſſu cauſæ, & non ſufficit ſi opponatur in allegationibus iuris.

Contra tenent alij, quorum ſententia non approbatur.

23 An

23 *An iudex poſsit moueri ad iudicandum, etiam ex aliqua confeſsione coram ſe facta & non ſcripta in actis.*

24 *Iudex in notorijs moueri poteſt, etiam ex his quæ ſunt extra proceſſum, & poteſt ſe informare ſuper notorio, et à parte non citata.*

25 *Quando facta commiſsio iudici ſeu officiali vt ſe informet, intelligatur de informatione iudiciali per proceſſum, vel extraiudiciali ſine proceſſu. & ibi inter DD. Narbona & Bozadilla concertatio.*

26 *Iudex iudicare poteſt ex his quæ per inſpectionem oculorum nouit, ſi tamen ei vt iudici & non vt priuatæ perſonæ conſtent.*

27 *Lex humana ab æterna deriuatur, ideoq; obligat ſubditorum, ſicque etiam iudicis conſcientias.*

Mens legiſlatoris eſt magis attendẽda quã verba.

28 *Si de mente legis dubitatur, an & quãdo iudex debeat Superiorem conſulere.*

29 *Ad Principem recurrendum eſt, ſi de intellectu & interpretatione legis quæratur, quia eius eſt interpretari, cuius & condere.*

30 *Obſeruantia legis ſubſequuta ad eius interpretationem attenditur, etiã ſi verba repugnent.*

31 *Obſeruantia interpretatiua vt attendatur, regulariter neceſſe non eſt quod ſit præſcripta.*

32 *An iudici liceat ſimulare, vt veritatem rei apud ipſum dubiæ extorqueat. & nu. ſeqq.*

33 *Mentiri non licet, etiam pro tẽporali vita alicuius.*

34 *Recepta DD. ſententia eſt poſſe iudicem aliquando ſimulare cauſa veritatis indagandæ.*

35 *Dolus duplex eſt, ſcilicet bonus & malus.*

36 *Aliud eſt fingere vel ſimulare, & aliud mentiri.*

Fictio ſeu ſimulatio ad bonũ finẽ permiſſa eſt, mendacium autẽ ſemper eſt prohibitum.

37 *Doctrina Patris Ioannis Marquez acerrimè tuentis contrarium, vbi Sancti Hieronymi & Sancti Auguſtini cõtrarias inter ſe ſuper hoc ſententias refert.*

38 *Iudicium auctoris & referuntur DD. tenentes priorem ſententiam. & num. 34.*

39 *Refutatur quorundam opinio aſſerentium poſſe iudicem ad eruendam veritatem, promiſsionem impunitatis facere reo, vt ſi ea ratione confiteatur, puniat eum.*

40 *An iudex poſsit delatũ de crimine cõdemnare & punire ex confeſsione, quam ab eo promiſſa criminis impunitate extorſit. traduntur variæ DD. opiniones. & n. ſeqq.*

41 *DD. & argumenta, quibus fulcitur affirmatiua opinio.*

42 *DD. & argumenta, quibus fundatur opinio negatiua. & numero 43. & 44.*

43 *Hoſti etiam fides ſeruanda eſt.*

Fides & iuramentum æquiparantur.

44 *Nemo debet publica iudicis auctoritate circunſcribi.*

45 *Diuerſæ DD. conciliationes ad dictas affirmatiuam & negatiuam opiniones. & n. ſeqq.*

46 *Conciliatio Didaci Couarruuiæ.*

Cum reus criminis confeſsionem a ſe per iudicem impunitate promiſſa extortam reuocauit, tunc ex illa cõfeſsione reus puniri non poteſt.

47 *Cũ reus ita confeſſus, in ſua confeſsione perſeuerat, poſtquam ſpe promiſsionis ſibi factæ fruſtratus eſt, tunc ex ſua cõfeſſione pœna ordinaria delicti plectendus eſt.*

84 *Cum reus ita confeſſus, nec confirmauit, nec reuocauit confeſsionem, poſtquã ſciuit ſe iudicis promiſsione fruſtratum, tũc pœna non ordinaria, ſed mitiori & arbitraria puniendus eſt.*

Quid tamen ſenſerit Fachineus.

49 *Conciliatio Iulij Clari.*

Si is qui promiſit impunitatẽ delicti, perſona eſt, quæ poterat gratiam de illo facere, promiſsio ſeruanda eſt.

50 *Si perſona eſt, quæ non poterat gratiam concedere, reus ſibi imputare debet nunquam tamen condemnabitur ex hac confeſsione*

feſſione ad pœnam delicti ordinariā, niſi eſſet alijs indicijs grauatus.

51 *Conciliatio & ſententia Caſtelli à Bobadilla.*

Quando plures ſunt ſocij criminis & iudex promiſit impunitatem vni ipſorum ſi veritatem facti declararet & ſocios detegeret, cum alia via veritas facti nota fieri non poſſet, promiſſio ſeruanda eſt, & an ſuper hoc Princeps conſuli debeat.

52 *An poſsit iudex ſeruato iuris ordine iusiurandum exigere, quamuis nouerit iurātem peieraturum. & n. ſeqq.*

53 *Quid quando iudex ad partis inſtantiam hoc iuramentum exigit. & quid quando pars non petit.*

54 *Quid quando iudex ductus legis neceſſitate exigit, licet pars non petat.*

55 *Exactio iſta iuramenti dicitur eſſe partis & legis.*

56 *Quando iudex dicatur duci neceſſitate legis ad exigendum iuramētū. & ibi opinio Turrecramatæ.*

57 *Opinio Leonardi Leſij & Philiarchi, excuſari iudicem quando pars poſtulat, vel alias ratio officij ſuadet.*

58 *Quādo iudex poteſt aliqua via vitare petitionē dicti iuramenti, nō deficiendo ſuo muneri, tenetur ad vitandū periurium.*

59 *Dictum iuramentum non poteſt deferri à iudice, iuris ordine non ſeruato.*

60 *An liceat iudici iuramentum ab ethnico & infideli exigere, quando nouit fore vt per falſos Deos iuret.*

An ad illud exigendum requiratur bonū publicum, & quæ ſint iuſtæ cauſæ exigēdi hoc iuramentum.

61 *Quid, ſi infidelis nolit iurare niſi per falſos Deos, an poſsit iudex petere vt per illos iuret.*

62 *Quid ſi iuraturus nullā haberet notitiā veri Dei, an poſsit iudex ab eo exigere iuramentum.*

63 *Iudex ex Generali conſuetudine cōſtito de perpetrato crimine, non de diffamatione delinquentium, præcedente denuntiatione in genere, procedit ad inquiſitionem generalē interrogando teſtes quis commiſit illud delictum.*

Hæc conſuetudo in conſcientia tuta eſt.

64 *Dicti teſtes, etiam ſub præcepto & iuramento vel etiam ſub excommunicationis pœna interrogati, vt dicant de eo quod nouerint veritatem, nec tenentur nec poſſunt dicere quis delictum commiſit, niſi laboret infamia vel indicijs, nec iudex poteſt eos ad id obligare.*

56 *An iudex dictis teſtibus animaduertere teneatur, ne auctorem ſi de eo infamia nō ſit, detegant, propter periculum reuelandi occultos peccatores. & magna cōcertatio DD. traditur.*

66 *Excommunicatio quod ad finem ipſius ſpectat, ad ſpiritualem excommunicati ſalutem tendit & ad morum correctionem.*

Excommunicatio medicinalis eſt, nō mortalis.

67 *Quare dicatur & ſit medicinalis. & ib falſum Lutheri dogma reijcitur.*

68 *Iudex excommunicaturus aliquē, ſi credat futurum vt illi excommunicatio non proſit, an poſsit eum excommunicare.*

69 *Finis etiam excommunicationis eſt ſalus aliorum de Republica, vt eo exemplo terreantur.*

70 *An liceat iudicibus cauſa verificād delicti vel ob alium bonum finem efficere, vt coram illis malefici exerceāt aliquod maleficij opus.*

71 *Nunquam ob quemcumque bonum finē licet vti maleficio, cum ſit intrinſecè malum inuocare dæmonis auxilium per maleficia.*

Minimè ſunt facienda mala vt eueniant bona.

72 *Intellectus tex. in l. eorum 4. C. de malefic. vbi excuſantur malefici bono fine maleficia exercentes.*

73 *Exercentes ad bonum finē maleficia, iure Canonico puniuntur, licet iure Ciuili nō puniantur.*

74 *An poſsit aut debeat iudex maleficum compellere ad maleficij ſignum deſtruēdū cauſa obtinendæ ſalutis. & n. ſeqq. cū n. 77. vbi reſolutio.*

Ratio dubitandi.

75 *Licet malefico & cuicumque alij ſignū male-*

maleficij amouere, non animo vt pactum maleficio à dæmone ſeruetur, ſed deſtruendi pacti cum dæmone initi & obtinēdæ ſalutis.

76 Signum maleficij amouere tenentur ſcilicet maleficus tanquam dānificator, miniſtri iuſtitiæ lege iuſtitiæ, & quicūque alius lege charitatis, ſi commodè poteſt.

78 Licet iudicibus volentibus maleficū torquere, efficere vt eius corpus abluatur & totius corporis eius capilli abradantur. & quare & ad quem effectum.

Id eſt ſuperſtitioſum, ſi tonſio illa fiat credendo per illam vires amitti, inſtar Samſonis.

79 Si index maleficiorum temerè ꝯtra aliquem non præcedentibus indicijs aut fama inquiſitionem fecerit, non ſolum in conſcientia tenetur propter infamiam, ſed etiam in foro exteriori tenetur ad intereſſe & expenſas.

80 Iudex cum ſit protector iuſtitiæ, facile poteſt exceſſum committere inclinando ad miſericordiam vel remmittendo delictarat perſonis priuatis & partibus læſis vix poteſt in remittēdis iniurijs exceſſus contingere.

Iudex debet genere ſuo clemens eſſe.

Quando iudex accuſatore ceſſante remittere pœnam poteſt, raro remittet, & vbi arbitrio ſuo decere videbit aut bono publico expedire in legibus diſpenſare.

81 Ferè ſemper licitum eſt rogare priuatam perſonā vt remittat iniuriam & ab accuſatione deſiſtat.

Quid ſi crimē ſit atrox an tūc pars læſa roganda ſit.

82 Rogare iudicem vt pœnam minuat vel relaxet, tunc demum licet, quando licet iudici illud facere, ideoque roganti prudētia opus eſt.

83 Pars læſa ſecurius poteſt pro reo intercedere ad oſtendendam charitatem, quam alij.

84 Apud iudicem probum & conſtantem ſecurius poteſt intercedi, alias examinãda petitio eſt, quia peccabit intercedens cum obligatione reſtituendi.

85 Importunæ preces violentiæ comparantur.

86 An diſpoſitio l. venales C. quãdo procuc. non eſt neceſ. procedat ſi iudex corruptus ſit multis precibus & fauoribus.

87 Blanditiæ potentum minis æquiparantur.

88 An liceat conferre mūnera concubinæ iudicis aut ab ea aliter petere, vt apud iudicem pro aliquo intercedat.

89 In iudicijs non eſt habenda acceptio perſonarum. & exornatur.

90 An data æqualitate cauſarum teneatur iudex expedire prius cauſā pauperis, & miſerabilis perſonæ.

91 Iudex in cauſis miſerabilium perſonarū tene ur ſupplere in iure & in facto.

92 Quæ dicantur miſerabiles perſonæ.

93 In Cathalonia cauſæ decidi debent ſecūdū ordinem denunciationum ipſarum, ſiue concluſionum in cauſa.

Intelligi hoc debet parte petente. & excipiuntur cauſæ fiſcales.

94 Quibus modis iudex dicatur peccare peccato acceptionis perſonarum.

95 Iudex condemnans non ſubditum, vel condemnans ſubditum in crimine exēpto, tenetur ad reſtitutionem hæredibus, etiā ſi reus morte dignus fuerit, liberatur tamen ab obligatione reſtituendi, ſi cōpetēs iudex condemnati ratum habeat, ſeu approbet factum alterius.

96 Iudex condēnans ſubditum non ſeruato ordine iuris, vel ex cognitione per iniuriā extorta, tenetur ad reſtitutionem.

Fallit quādo alia via poterat reum cōdēnare iuridicè. n. 98.

Fallit item ſi erraſſet in aliquo, in quo Princeps poteſt diſpenſare, quia tunc poſſet Princeps remittere iudici reſtitutionē. n. 99.

97 Quando dicatur iudex condemnare nō ſeruato iuris ordine vel ex cognitione per iniuriam extorta.

100 Iudex iuſtè & iuridicè, mortali tamē odio, malo animo ac fine aliquē dānās, peccat mortaliter, ſed ad reſtitutionē non tenetur.

Occidens aggreſſorem liuore vindictæ peccat,

peccat, licet poſſet ex cauſa defenſionis.

Occidens ex odio particulari bannitũ puniendus venit.

101 *Iudex appellationem ad Superiorem nõ admittens peccat.*

Appellatio ad Superiorem regulariter admittenda eſt.

Peccat qui iniuſtã cauſam dedit vt ſubditus ad Superiorem iret pro iuſtitia conſequenda.

102 *Alia iudicum peccata congeruntur.*

103 *Conſuetudo in aliquibus Locis vt in die feſto ius ruſticis reddatur propter cõmoditatem ruſticorum.*

104 *Hæc viget in oppido Sanctæ Margaretæ de Moncada Baronia Conſiliariorũ Barcinonæ.*

105 *Non tenetur iudex reũ à morte liberare, ſi nolit confiteri & cõmunicare, etiam ſi certo ſciat illũ deceſſurũ in peccato mortali, ſed ſi ſubeſt ſpes quod duobus aut tribus lap s diebus cõfitebitur, differre exequutionem tenetur.*

Quid ſi imminet periculum ne interim à carcere rapiatur.

106 *An peccet iudex ſi reo neget licẽtiam ſuſcipiẽdi ſanctiſsimũ Euchariſtiæ ſacramentũ pridie quã moriatur. vbi DD. Roderici & Nauarri cõtrariæ referuntur opiniones.*

107 *An inferior iudex à tyranno cõſtitutus ius dicẽdo peccet. & ibi de duplici tyrãno.*

Tyrannus vſurpatione poteſtatis qui Rẽpub. abſq. vllo iure inuaſit, an ius dicendo peccet & qualiter, & an eius ſentẽtiæ valeant.

108 *Iudex ferens ſententiam ſanguinis irregularis efficitur ſequuto effectu, & an effectu non ſequuto.*

109 *Quæ dicatur in propoſito ſententia ſanguinis.*

110 *Iudex erit irregularis ſi ex eius præcepto reus alimento priuetur, vel carceris rigore ita affligatur vt inde mors moraliter ſequatur.*

111 *Hæc irregularitas extenditur ad aſſeſſorem, conſultorẽ, exhortatorẽ, & quẽlibet alium concurrentem proximè ad ſententiam ferendam.*

112 *Iuramentum ſeruandi ſtatuta quomodo intelligatur.*

113 *Iuramentum Regiorum Auditorum & Aſſeſſorum quo iurarunt ſecretò ſeruare ea, quæ in congregatione tractantur, quẽadmodum intelligatur ligare.*

DE

DE CONSCIENTIA IVDICIS.

QVÆST. XVIII.

1 NImis agitata eſt à DD. tum Theologis, tũ Canoniſtis celebris illa cõtrouerſia: vtrũ iudex in definiendis cauſis debeat omnino ſentẽtiã dicere ex actorũ probationibus, aduerſus ea quæ priuatim certò nouit. Ego vero pro loci & materiæ opportunitate illud dumtaxat attingam; in hac quæſtione tres eſſe DD. opiniones.

2 Prima eſt affirmatiua, quam tenent & defendunt S. Thom. 2.2.q.67.artic.2. Dominic. Soto de iuſt. & iur. lib.5.q.4. artic.2. Couar. var. reſol. lib.1.c.1. Pater Vincent. Filliuc. moralium qq. to.2. tractario.40.cap.6. à num.168. Guillel. Caſſado. deciſ.12.n.8.9.& 10. ſuper regul. Cancellariæ, Franciſc. Viui. deciſ.178.& ſequitur Rota Romana vt teſtantur Cæſar de Graſſ. deciſ.2.num.6.& 10. de ſolutio. Gratian. diſ. forenſ. tom.3.cap.550. num.36.& tenent alij quãplurimi quos illi citant. hanc ſententiam communem vocat Filliuc. & magis communem eſſe teſtantur Soto & Couar. locis citatis.

3 Eius fundamenta multa ſunt, quæ prææallegati DD. & præſertim Couar. à n.4. tradunt, præcipuum tamen eſt quod iudex publica auctoritate fungitur, & publicam perſonam agit l. Barbarius ff. de offic. Prætor. ideoq. in iudicando ſciẽtia publica vti & fidem exhibere ijs, quæ ſibi vt iudici ac publicæ perſonæ nota ſunt, atque priuatã ſententiam deponere debet.

Secunda opinio priori contraria, eſt 4
negatiua, quam tuentur & tenent Panor.
in c. Paſtoralis §. quia vero de offic. delegat. Nicolaus a Lyra Exodi cap.23. nouiſſimè Pater Leonard. Leſius de iuſti. & iur. lib.2.cap.29.dubit.10.& alij quos iſti allegant. hanc ſententiam dicit eſſe probabilem Filliuc. qui ſupra num.170.
ideoque poſſe iudicem illam ſequi. Eã 5
octo argumentis confirmat dictus Leſius à n.78. & maximum eſt quod condemnare perſonam cognitam innocentem, ex ſola humana poteſtate, intrinſecè malum ſit, cum non habeat ad id auctoritatem iudex, ſed ſoli Deo ſubiecta ſit, atque ratio naturalis dictet tunc non eſſe ſequendã notitiã publicã vtpote aberrantem à veritate & à iuſtitia.

Tertia opinio diſtinguit inter cauſas 6
ciuiles ſeu cauſas criminales minores, in quibus vult ſeruari debere affirmatiuam, & cauſas criminales maiores vt mutilationis & mortis, in quibus aſſerit ſeruari debere negatiuam, vt bene notat Filliuc. qui ſupra num.168. & antea Couar. d. cap.1. nu.7. verſ. *Secundum.* vbi refert DD. hanc tenentes. Sed eã diſtinctionem pluribus ijdem reprobant nẽpe Couarruuias in dicto verſic. *Secundũ.* & Filliucius n.169. reprobat & multis Soto vbi ſupra artic.2. ad fin. & expreſſe contra eam tenet S. Thomas 2.2.q.64. artic.6.

Retenta priori opinione affirmatiua, 7
quam communiorem diximus, admittenda non videtur limitatio Guidonis Pap.

Pap.dnm q.29.ſcribit poſſe ſupremi Se-
na.us iudices ferre ſententiam contra
allegata & probata,ex propria & priua-
ta ſcientia:modo hæc priuata ſcientia
omnium iudicum ſit. Quam opinionẽ
refutãt Couar.d.c.1.n.7.verſ.*Tertiũ etiã*.
Perez de Lara de anniuerſarijs li.1. ca.
10.nu.37.& ſeqq.Ioan.Gutier.lib.2.Ca-
nonic.qq.cap.29.num.fin.Theſau.deciſ.
1.num.43.& ſeqq.quod hi iudices nul-
lam habeant à Principe poteſtatẽ de-
rogandi legibus:quamquam (vt reperi)
ſecundum dictam limitationem ſentire
videntur Franciſc.Marc.deciſ.13.nu. 7.
& Thom. Grammatic. dec.62. nu.32.
8 Fatetur tamen ibidem Couar.Principẽ
qui poteſtatem habet leges condẽdi &
conditis derogandi, poſſe ſententiã di-
cere iuxta propriam & particularẽ ſciẽ-
tiam,quamuis contrariũ in iudicio pro-
batum ſit. quod etiam concludit Balb.
dec.99.quẽ refert ad hoc Aloyſius Ric-
cius in collectaneis deciſionum collec.
717.& cõplures citans Marta de clau.p.
1.clau.368.n.1.ſed poſt alios cõtradicit
Vincen.Filliuc.in d.c.6.n.174. eo quod
ſit ſaltem de iure Gentium & conforme
iuri Naturali & Diuino, vt ex publica
ſcientia iudicetur, tametſi non negat
Principem poſſe abſoluere eum quem
priuata ſcientia nouit eſſe innocẽtem;
nimirum ex gratia remittendo pœnam.
9 Similiter reijcienda videtur limitatio
Felini in c.paſtoralis §.quia verò n. 25.
de offic.& pot.iud.deleg. dum dicit in
cauſis breuioribus, quas iudex poteſt
abſq.actorũ ſcriptura definire, iudicem
poſſe ſententiam dicere ſecũdum ſuam
priuatam ſcientiam aduerſus allegata &
probata.Quam etiam opinionẽ refellit
Couar.d.c.1.nu.9.verſic.*Sexto ex princi-
pali.* quia etiam in præfatis cauſis iudex
publica auctoritate fungitur & tenetur
iudicare ex ijs quæ vt iudex,nõ quæ vt
priuatus cognouit, licet in ſcripta non
10 redigantur. Scribit tamẽ Riccius col-
lec.1129.ſtante in commiſſione clauſu-
la,*ſola facti veritate inſpecta*,poſſe iudicẽ
virtute dictæ clauſulæ iudicare ſecũdũ
conſcientiã,ſed allegat ad hoc Andream
Gail li,1,obſer.11.qui nihil de eo dicit,
melius citaſſet Thomam Grammat.de-
ciſ.62.num.31.Hoc ſi verum eſt,intelli-
gi neceſſe eſt in commiſſione facta per
Principem non per alium , cum nemo
plus iuris in alium transferre poſſit quã
ipſe habet.De hoc fuſe diſſerui ſupra in
q.10.de officio iudicis in cauſis ſumma-
riſſimis.vbi videas.
Rurſus retenta dicta priori opinione 11
affirmatiua,obſeruandum eſt inter om-
nes DD.conuenire in caſu quæſtionis,
de qua agimus,vias omnes à iudice ten-
tandas eſſe,quibus reum quem innocẽ-
tem priuata ſcientia nouit, quique ex
actis proceſſus conuincitur de crimine,
liberet,vel non recipiendo accuſationẽ,
vel differendo iudicium,vel aperiendo
abſque tamen ſcandalo & incommodo
proprio carceres,vel ſæpius examinãdo
teſtes,vt ii ueniat aliquod cõtradictoriũ,
& huiuſmodi:ſi autem hac ratione libe-
rare non poſſit, & aduerſa pars vrgeat
condemnationem, iuxta prædictã com-
munem ſententiam abſq.animæ pericu-
lo condemnabit,Couar.d.cap.1.n.9.ver-
ſic.*Septimo ſunt*.Filliuc. d.cap.6.nu. 168.
Leſi. d.cap.29.dubit.10.in pri.Soto d.q.
4.artic.2.Viui.d.deciſ.178.n.2.& 3. vbi
exempla refert. Difficultas manet circa 12
duo media quæ aliqui neceſſariò exqui-
runt à iudice antequã cõdẽnet, alij au-
tem nequaquã. Nam imprimis quidã
exiſtimarunt iudicem ſi alio modo in-
nocentẽ liberare nequeat, debere eum
Superiori remittere:ſed hoc iudici ne-
ceſſarium non eſſe contra eos Doctores
defendunt Soto in d.articu.2. in verſic.
Sunt autem.Couar.in d.cap.1. num.9. in
verſic.*Septimo ſunt*.Veritas eſt quod te-
netur iudex cauſam Superiori remit-
tere,& depoſita perſona iudicis, fieri a-
pud Superiorem teſtis innocentiæ rei,ſi
ita eum liberari poſſe ſperet. ita decla-
rat Filliuc. d.ca.6.num.168.Leſius d.du-
bit.10.in pri.neq.ab hoc intellectu diſ-
ſentiũt ſupra citati Soto & Couar.quo-
niam ipſi ideo negant remiſſionem eſſe
neceſ-

Digitized by Google

deceſſariam,quia aſſerunt nõ pro futurã,
ſed pariter reum per alium iud.cẽ cõ-
demnandum fore.
13 Similiter ſunt qui tenuerunt iudicẽ
debere officium & magiſtratum ſuum
dimittere potius, quam reum innocen-
tem de quo agimus,condemnare,ita vt
tunc poſſit condemnare, quãdo nõ poſ-
ſet officium ſuum dimittere:& hunc e-
tiam ſenſum reprobat Soto in d.artic.4
verſic. *Alterum ſubterfugium.* tum quod
hoc remedium ſit inutile, tũ quod ne-
mo teneatur tam ingenti ſuo incom-
modo,damnum quod ipſe non dedit in
fratre ſuo cauere,cum officio prædicto
viuat, & ea ratione refutat Syluestrum
ſequentem præfatum contrarium ſenſũ,
dicens illum non fuiſſe Sancti Thomæ,
14 cuius doctrinam Syluester defendit.Ex
his deducitur nõ bene loquutum fuiſſe
Viuium d.deciſ.178.num.3.dum ait iu-
dicem ex charitatis lege teneri depo-
nere officium & fieri teſtem , licet ſuũ
teſtimoniũ non eſſet ſufficiens ad reũ
liberandum.
15 Finitima eſt illa quæſtio ãn iudex ali-
quem ex priuata ſcientia vel non cita-
tum & auditum condẽnare poſſit.Vera
ac communis eſt DD.ſententia negati-
ua,quam tenent & defendunt DD. in
clem. Paſtoralis §. cæterum de ſen.&
re iudic.& in c.qualiter 2.de accuſatio.
& in c.1.de cauſ.poſſeſ.& propriet. per
ea iura,Sairus lib.12.cap.8.num.21. Le-
ſius de iuſt.& iur.lib.2.ca.29.dubit. 11.
in prin.Filliuc.moralium qq.tom.2.tra-
ctatio.40.c.6.n.172.& 173. qui rationẽ
16 reddit quod probat à iure Gentiũ eſſe
atq.iuri Naturali, & Diuino conforme,
vt nemo cõdemnetur ſine teſtibus,nec
niſi citatus & auditus,d.§. cæterum. in
fin.can.1.can.Deus 2.q.1.d.c.qualiter 2.
c.cum inter de exceptio. Sylueſt. verb.
Iudex 1.q.5.vnde non niſi barbaræ gen-
17 tes & tyranni contrarium faciunt.Ex-
tende quia etiã iudex proprius qui reũ
ex priuata ſcientia condemnat,ad reſti-
tutionẽ tenetur.ita Soto de ſecreto,mẽ-
bro3.quæſt.1.concl.5. Nauar.c.18.n. 59.
Leſi.d.cap.29 dubit.18.n.172. Tota dif- 18
ficultas eſt in Principe an is poſſit ali-
quem ex priuata ſcientia vel non cita-
tum & auditum condemnare,qui qui-
dem articulus longiorem diſcuſſionem
habet,& contrarias DD.opiniones , de
quo multa Leſi.d.dubit.11.& Filliuc. d.
ca.6.à num.174. vbi nonnullos caſus
diſtingunt.In hoc certè Principatu Ca- 19
thaloniæ notiſſimi iuris eſtdominũ Re-
gem non poſſe , quia tenetur iudicare
per directum id eſt cauſa cognita & iu-
ribus patriæ ſeruatis vulgato vſatic.aliũ
namq. cum alijs adductisper noſtrum
Anthon.Oliban.de iur.fiſc.c.3.num. 25.
& 26.Calici.inMargarit.dub.8.verſ.92.
182.& 200.Mier.collati.11.c.4. *confir-
mants.* col.2.Adeò vt nec manutenentiæ 20
inaudita parte concedi poſſint in rebus
profanis,ſed in beneficijs tãtũ & rebus
Eccleſiaſticis ſeruata forma conſtitutio-
num,vt cauetur in cõſtitut.2.tit. *de ma-
nutenẽtias.* Oliba de iur.fiſc.ca. 15. num.
28.& ſeq.Licet enim leges non obligẽt 21
Principem legem ferentem,contractus
tamen obligant Principem contraentẽ,
Mantic.de tacit.& ambig.conuentio.li.
3.tit.10.numero 47.conſtitutiones au-
tem & iura Cathaloniæ ſunt contractus
Regis & leges pactatæ cum Rege & iu-
ratæ per ipſum,Mier.collatio.8.c.1.n.5.
& alibi ſœpius.Oliba.de iur.fiſc.c.1.nu.
17.
Ex his infertur neq. iudicem poſſe 22
iudicare ſecundum ſcripturas ſibi par-
ticulariter productas,niſi fuerint pro-
ductæ in actis,facta notificatione parti
aduerſæ ad dicendum contra producta,
Bart.in extrauag.ad reprimendã in glo.
verbo, *de plano.* Roman.conſ. 519. nu.3.
ad medi.Gratian.diſ.forenſ.to.3.c. 574.
num.28.faciunt quæ ex Bartolo & Gra-
tiano de ijs qui aliquam exceptionem
opponere debentes,eam nõ in proceſſu
cauſæ,ſed in allegationibus iuris oppo-
nunt,notaui in quæſt.6. de arbitri. iud.
circa ea quæ legib.expreſ.ſunt.circa fin.
Contrariam ſententiam tenent alij , vt
conſtat ex Catteliano Cotta in memor.

verb.

23 verb. *Iudex debet iudicare*. Ego priorẽ ſẽ-
tẽtiã verã exiſtimo. Idẽ Caſtellianus Cot
ta loco citato affert quorũdã Doctorũ
traditiones aſſerẽtiũ, quod iudex poteſt
moueri ad iudicãdũ, etiã ex aliqua con-
feſſione coram ſe facta & non ſcripta in
actis. & eaſdẽ allegat Matthæus de Afflic.
24 deciſ. 28. n. 5. Illud ſępius ſcriptũ eſt iudi
cẽ in notorijs moueri poſſe, etiã ex his
quæ sũt extra proceſſũ. ita Viuius deciſ.
340. n. 7. Afflic. d. deciſ. 28. n. 6. Deci. cõſ.
445. n. 55. Crauet. cõſ. 198. in fi. Proſper.
Paſeth. conſ. 131. n. 1. li. 1. & poteſt iudex
ſe informare ſuper notorio, etiam parte
nõ citata, vt per Bald. in c. inter vos de cõ-
25 ſuet. Viuiũ d. deciſ. 340. n. 7. Quãdo autẽ
facta cõmiſſione iudici ſeu officiali, vt ſe
informet, cẽſeatur cõmiſſa iudicialis per
proceſſũ informatio, vel tãtũ extraiudi-
cialis ſine proceſſu vt informet animum
ſuũ, vide Nicolaũ Garcia de Benefic. 6. p.
c. 2. n. 244. 251. & 247. to. 1. & p. 12. c. 2. n.
136. to. 2. Bouadil. in polit. li. 5. c. 1. n. 224
Molin. de Hiſpan. primog. li. 2. c. 6. nu. 29.
& 30. Stephan. Gratian. diſ. forẽſ. to. 1. c.
90. n. 25. & to. 2. c. 335. n. 14. & c. 192. late
Alphõſ. Narbon. ad leges regi. li. 2. tit. 5.
lege 82. glo. 2. à n. 37. vbi multis reprobat
26 opinionẽ dicti Bouadilla & aliorũ. Nota
denique iudicẽ iudicare poſſe ex ijs, quæ
per inſpectionẽ oculorũ nouit, ſi tamen
iudici vt iudici & nõ vt priuatę perſonæ
per dictã inſpectionẽ oculorũ conſtent,
quia tũc etiã dicitur iudicare ſecundum
proceſſũ, cũ iudicialiter ei detur inſpe-
ctio oculorũ, quę omnes alias probatio-
nes ſuperat. fuſe Perez de Lara de anni-
uerſar. li. 1. c. 10. n. 36. Roder. Suarez in l.
poſt rẽ iudicatã notab. 3. n. 4. ff. de re iu-
dic. poſt. glo. in c. quoniã verb. *ad loca*. de
præſcrip. quam ita intelligunt.

27 Quæro inſuper. Certũ eſt leges ſcrip-
tas, nõ ſolũ ſi ſint cõformes iuri Natura-
li, illudq. cõtineãt, obligare ſubditorum
cõſciẽtias vt tex. ait in c. fi. de cõſuetu. ſed
etiã ſi cõtineãt ius poſitiuũ, iuſtæ tamen
ſint nec iuri Naturali vel Diuino repug-
nẽt, vt latè probat Soto de iuſti. & iu. li. 1.
q. 6. artic. 4. & not. per glo. & DD. in c. 2.
de maiorita. & obed. quia omnis lex hu-
mana ab æterna deriuatur ſecũdũ illud
Prouerb. 8. *Per me Reges regnãt, & legũ
cõditores iuſta decernũt*: & cõſequenter in-
dubiũ eſt in conſciẽtia iudicẽ iudicare
debere ſecundũ omnes præfatas leges
ſcriptas, maximè cũ ipſe nõ ſolũ ſit illis
ſubditus, ſed tãquã cuſtos & in cuſtodiã
illarũ poſitus ſit vt expẽdit Pater Filliuc.
moral. qq. tom. 2. tractat. 40. c. 6. n. 177.
Cũ dicimus autẽ iuxta leges, nõ intẽdi-
mus tãtũ legis verba aduertẽda eſſe, ſed
& multo magis legiſlatoris mẽtẽ, quæ eſt
anima legum c. intelligentia de reg. iur.
Quid ergo facturus eſt iudex ſi ei vi- 28
deatur aliam eſſe mentem legis à verbis
ipſius, aliudq. in ſua cauſa cõuenire mẽti,
& aliud congruere verbis legis? Di-
ſtingunt Leonard. Leſius de iuſt. & iur.
li. 2. c. 29. dubit. 5. n. 47. & Vincen. Filliu-
cius in d. c. 6. n. 177. quoniã primò ſi cõ-
ſtet mentẽ aliam eſſe à verbis legis, non
opus eſt iudici conſulere Superiorẽ, ſed
iudicãdũ ſecundũ legis mentẽ l. nõ du-
biũ C. de legib. l. nulla ratio ff. illo ti. Se-
cũdò ſi nõ cõſtet ſed probabilius ſit aliã
eſſe mẽtẽ, tũc ſi Superior cõſuli poteſt, v-
tiq. debet: ſi nõ poſſit, quia res moram nõ
patiatur, adhærẽdũ eſt mẽti legis & vtẽ-
dũ epicheia. Tertiò, ſi æquale vtrinq; du
biũ ſit, & Superior cõſuli nõ poſſit, iudicã
dũ ſecũdũ verba legis, quę eſt in poſſeſſio
ne ſuæ auctoritatis. Ita Leſius & Filliucius,
& hãc dicũt cõmunẽ DD. Et generale eſt, 29
quod ſi de interpretatione, vel intellectu
legis quæratur, ad Principẽ recurri ne-
ceſſe eſt, nã & illius interpretari eſt, cuius
eſt condere l. 1. l. cũ de nouo & l. fi. verſ.
ſi enim C. de legib. Morla in empor. iur.
tit. de legib. q. 11. num. 21. Fachin. con-
trouerſ. iur. lib. 1. capite 3. verſi. *tertia eſt
concluſio*. Alphon. Narbona ad leges
regias parte 1. lib. 1. tit. 3. lege 35.
glo. 5. numero 28. Certè vt dicatur 30
conſtare aliam eſſe mentem legis à
verbis, potẽs erit obſeruãtia ſubſequuta
l. ſi de interpretatione l. minimè ff. de
legib. hæc enim attenditur etiam ſi eiuſ-
modi interpretationi verba repugnent,

&videatur cõtra verba Ioſeph. Ludouic. cõmun. cõclu. 38. illatio. 41. A'derã. Maſcard. de gen. inter. ſtatut. conclu. 2. n. 148. Petr. Fõtanell. de pact. nuptial. to. 1. clauſ. 1. n. 41. qui à n. 35. cũ multis ſeqq. multa cõgerit de viribus dictæ obſeruãtiæ ſeu
31 cõſuetudinis interpretatiuæ. Obſeruãtia interpretatiua vt attẽdatur, regulariter neceſſe nõ eſt, quod ſit præſer pta, Aymo. cõſ. 101. n. 4. & conſ. 118. n. 2. Becci. conſ. 101. n. 50. Menochi. cõſ. 21. n. 15. Stepha. Gratian. diſ. forẽſ. to. 2. c. 377. n. 20. Pute. li. 1. dec. 283. nu. 3. ſed adde eundẽ Pute. li. 3. dec. 15. n. 4. Fontanell. d. clauſ. 1. nu. 47. Ioſeph. Seſe. deciſ. 90.
32 Quæro præterea an iudici liceat ſimulare vt veritatẽ rei apud ipsũ dubiæ extorqueat. Et imprimis nõ licere videtur, quia dolus & fraus omni iure reprobãtur c. cũ vniuerſorũ de rer. permut. l. 1. ff. de dolo & maximè in iudice ne inde naſcãtur iniuriæ, vnde iura naſcuntur c. qualiter & quãdo 2. nom. de accuſatio. l.
33 meminerint C. vnde vi. Secũdò, quia & Diuino & Humano iure homini prohibetur mẽtiri c. ſuper eo de vſur. c. 1. de crim. falſ. adeo vt nec pro tẽporali vita alicuius mẽtiri liceat c. ne quis arbitretur c. vtilem verſ. *ſed quæritur quare.* 22. q. 2.
34 His tamẽ nõ obſtãtib⁹ recepta noſtrorũ ſententia eſt poſſe iudicẽ aliquãdo ſimulare cauſa veritatis indagãdę veluti ad capiẽdũ & puniẽdũ homicidas, latrones & alios delinquẽtes. notãt Abb. & DD. in c. afferte de preſũtio. per illũ tex. exẽplo Salomonis, quãdo ſimulauit diuidere infantẽ viuũ, Couar. var. reſol. li. 1. c. 2. n. 16. Iul. Clar. recept. sẽtẽ. §. fi. q. 55 n. 8. Boũadill. in politic. to. 2. li. 3. c. 13. n. 10. eſt etiã
35 tex. in d. c. vtilẽ. Nec obſtat primũ argumẽtũ, quia datur duplex dolus, bonus & malus. bonus autẽ à iure nõ improbatur l. 1. §. nõ fuit ff. de dolo c. Dominus 23. q.
36 2. Neq; obſtat ſecũdũ, quia aliud eſt fingere vel ſimulare, & aliud mẽtiri. fictio ſeu ſimulatio ad bonũ finẽ, eſt permiſſa: mẽdaciũ sẽper eſt prohibitũ. probatur in c. vtilẽ cũ ſeq. 22. q. 2. & ita in ſpecie declarat Iul. Clar. d. q. 55. n. 8. Sic Chriſtus Dominus Lucæ 24. cũ iret cũ diſcipulis ſuis ad Caſtrũ nomine Emaus, legitur finxiſſe ſe lõgius ire. & Ioan. 7. finxit ſe nolle aſcẽdere ad diẽ feſtũ, & tamen aſcẽdit, nõ tamẽ mẽtitus eſt, ſicut nec mẽtiri poterat, cũ eſſet ipſa Veritas. ſic etiã Dauid vt eſt 1. Reg. mutauit faciem ſuam corã Abimalech & dimiſit eum & abijt.
Hæc cũ aliquãdo in Vniuerſitate Bar 37
cinonẽſi, vbi primariã Iuris Põtificij cathedrã obtinui, interpretãdo d. c. afferte ex præcitatis DD. docuiſſẽ, reperi doctiſſimũ virũ Patrẽ Ioannẽ Marquez in ſuo tractat. de Chriſtiano gubernatore li. 1. c. 14. quo loco hãc quæſtionẽ an liceat ſimulare ad bonũ finẽ, latiſſimè examinat & quãuis in ea dicat diſſenſiſſe duo ſplẽdidiſſima ſanctæ Eccleſiæ lumina D. Hieronymũ & D. Auguſtinũ, atque S. Hieronimũ tenuiſſe affirmatiuã, & S. Auguſtinũ negatiuã, ipſe tamẽ firmiſſimè hæret negatiuæ, quam etiam ait eſſe Sancti Thomæ, aſſerẽs ſimulationẽ nõ differre à mẽdacio, ſed eſſe mẽdaciũ facto, ideoq; sẽper vetitã eſſe, & in reſpõdendo ſacrarũ litterarũ auctoritatib⁹, quæ videntur cõ
trariæ, plurimũ torquetur. Ego ſi quod 38
meũ eſt in hoc iudiciũ, illud ſicut in reliquis, Romanæ Eccleſiæ ſubmitto. ſed vnũ dico affirmatiuã probari videri in d. ca. afferte & in d. c. vtilẽ, & in d. auctoritate Domini Lucæ 24. & hãc certã & crebriorẽ DD. opinionẽ vocat Clar. d. q. 55. n. 8. & vltra ſupra citatos eã etiã docet & tenet P. Rodriguez in ſumma in ordin. iudic. capite 10. concluſ. 7. numero 7. quam difficile autẽ præfatæ præſertim auctoritati Chriſti Domini, Marquez reſpondeat, lectores videant.
Ex his infertur ſuſtineri nõ poſſe opi- 39
nionẽ quorũdã tenẽtiũ poſſe iudicẽ ad eruendã veritatẽ, promiſſionẽ impunitatis facere reo, vt ſi ea ratione confiteatur, puniat eum. quia hoc non ſimulare, ſed mentiri eſt, vt ſentit Iul. Clar. in d. q. 55. n. 8. vbi præfatam opinionem falſam eſſe cenſet, & tenet etiã contra eam Andræ. Fachinæus controuerſ. iur. to. 3. li. 9. ca. 61. licet enim iudex poſſit ac debeat

omnibus

omnibus modis veritatẽ inquirere ad
rotat.in c.qualiter & quando 2.nom.de
accuſat.c.1.de off.c.iud.ordin.& l.1 ff.de
quæſt.hoc tamẽ intelligitur licitis & legi
timis modis, vt ait Imperator in prœ-
mio Inſtitut. Ciuil. ibi: *ſed per legitimos*
tramites calumniarum iniquitates expellat.
& recta via eſt quæ dirigit, vt dicit tex.
in l.nõ ſolũ §.annus 2.ff.de excuſat.tut.
40 Conſequens eſt illa quæſtio an iudex
poſſit delatũ de crimine condẽnare &
punire ex cõfeſſione, quã ab eo, promiſ-
ſa criminis impunitate extorſit. Variæ
41 fuerunt in hoc DD.opiniones. Affirma-
tiuã tenuerunt Cinus & alij quos refe-
rũt Couar.li.1.var.c.2.n.16.Clar.in prax.
crim.q.55.nu.9.Bouadil.in polit. to.2.
lib.3.c.13.n.10. Primò, quia iſthæc pro-
miſſio pernicioſa eſt Reipub.& ideo iu-
dex ſeruare illã nõ tenetur. Secũdò, quia
iudex poteſt varijs quæſtionibus & tor-
mẽtis reos vexare ad eruẽdã veritatẽ de
ore ipſorũ l.1.& tot.tit.ff.de qq. Tertiò,
quia huiuſmodi promiſſio impunitatis
& veniæ reo per iudicẽ facta, licet fiat per
perſonã publicã, qualis eſt iudex. l. Bar-
barius ff.de offic. prætor. l. priuatorum
C.de iuriſd.omn. iud. obligatoria non
eſt, quia delictorũ veniam cõcedere ad
Principem ſpectat §. ſed & quod Prin-
cipi placuit Inſt.de iur. Natur.
42 Negatiuã tenuerunt Io.de Imol.& alij
quos citant ijdẽ Couar.n 16.Clar.n.9.Bo-
uadil.n.11.tenet etiã Anton.Gomez var.
to.3.c.12.n.6.& Suarez ad eũ, & alij quos
ipſi allegãt. Primò, quia dolo & fraude iu
dicis fuit inducta iſta cõfeſſio & quadam
ſpe probabili liberationis rei cõfitẽtis, &
ſic nõ videtur libera nec ſpõtanea, vt ex
ea poſſit cõdẽnari, quia paria ſunt cõfeſ-
ſionẽ eſſe factã dolo, vel eſſe factã metu,
argumẽto ti.ff.de dolo & ti.ff.de eo quod
met.ca.& c.cũ cõtingat in fi.de iur. iurã.
Secundò, quia cũ reus ob datã ſibi fidẽ à
iudice cõfeſſus ſit, cõuenit viro probo eã
ſeruare, quia implemẽtũ eius deſcẽdit à
iure Naturali & Diuino l.1.ff.de pac.l.1 ff.
43 de conſtit.pecun. Ideoq. etiã hoſti data fi
des ſeruãda eſt c.noli. exiſtimare 23.q.1.
accedit tex.in c.ad aures de ijs quæ vi
met.cauſ.fi. quo fides & iuramẽtũ æqui-
parãtur. Tertiò, quia nemo debet publi- 44
ca iudicis auctoritate circumſcribi l. 1.a
C. de his qui veniam ætat. impetr.
In hac opinionũ varietate nonnullas 45
tradiderunt conciliationes & caſus ali-
quos diſtinxerũt Couar.qui ſupra n. 16.
Clar.d.n.9.Bouadill.d.c.13.n. 13. cum 3.
ſeqq.Iacob.Menochi.de arbitrar. iudic.
caſu 367. Et imprimis Couar. quẽ Me- 46
nochius ſequitur, diſtinguit tres caſus.
Primus eſt cũ reus criminis confeſſionẽ
à ſe per iudicẽ impunitate promiſſa ex-
tortã reuocauit; & tunc ex illa cõfeſſio-
ne pœna aliqua puniẽdũ nõ eſſe reũ cẽ-
ſẽt; & cẽſuit quoq. Senatus Sabaudiæ in
C.Fabriano li.7.ti.24.de cõfeſſis defin.8.
Secũdus caſus eſt, cũ reus ita cõfeſſus, in 47
ſua cõfeſſione perſeuerat, poſtquam ſpe
promiſſionis ſibi factæ fruſtratus eſt, &
tunc tenẽt eũ ex ſua cõfeſſione pœna or-
dinaria delicti plecti debere; & tenuit
quoq. Fachinæ. cõtrouerſ.iur.to.3.li.9.c.
61.verſ. *Nã reſpondeo.* & decidit Senatus
Sabaudiæ d.d.finitio.8. Tertius caſus eſt 48
quando reus ita cõfeſſus cõfeſſionẽ ſuã
nec cõfirmauit, nec reuocauit, poſtquã
ſciuit ſe iudicis promiſſione fruſtratum
eſſe, & tunc tenẽt eũ pęna nõ ordinaria
ſed mitiori & arbitraria puniẽdũ eſſe:
diſſentit tamẽ ab iſta opinione Fachinæus
qui ſupra d.c.61.verſ. *Nec aſſentior.* tenẽs
reũ hoc caſu abſolui debere. Iulius Clar.
diſtinguit duos caſus. Primus eſt cũ pro 49
mittẽs impunitatẽ delicti, poterat etiã de
ipſo delicto gratiã ſeu indulgẽtiã cõce-
dere, nẽpè quia eſſet Princeps vel ab eo
auctoritatẽ habẽs huiuſmodi gratias de-
lictorũ cõcedẽdi, & tunc dicit omnino
ſeruandã eſſe ab eo promiſſionem impu-
nitatis, graue enim eſt fidem fallere l. 1.
ff. de pac. Secundus caſus eſt cum im- 50
punitas promiſſa eſt ab eo, qui non po-
teſt illam concedere, & tũc ait reũ ſibi
imputare debere, qui credidit promiſ-
ſioni, nũquã tamẽ huiuſmodi reũ cõdẽ-
nãdũ eſſe ex hac cõfeſſione ad pęnã deli
cti ordinariã, niſi eſſet etiã indicijs gra-

51 uatus. Denique Bouadilla ſub n. 13. & 16.ſequitur doctrinã Iulij Clari in dd. 1. & 2. caſu,& aliũ etiã cõſtituit caſum in quo promiſſionẽ impunitatis reo à iudice factã ſeruandã fore aſſerit,nẽpè quãdo plures ſunt ſocij criminis & iudex promiſit impunitatẽ vni ipſorũ,ſi veritatẽ facti declararet & cõſocios detegeret,cũ alia via veritas facti nota fieri nõ poſſet,ſed voluit Bouadilla Principem ſuper hoc per iudicem conſuli.

52 Quæro inſuper an poſſit iudex ſeruato iuris ordine ius iurãdũ exigere,quãuis nouerit iurantẽ peieraturũ.Concludũt DD.affirmatiuè, quia iudex vtitur iure ſuo & ratione officij legitimã iuramẽti exigẽdi cauſã habet,& vt legitimus ſit proceſſus.atq.ita docent S.Tho. 2.2.q.98.art.4.S.Antonin.2.p.tit.10.c.7. §.3.Archidiaco.in can.ille n.2.22.q. 5.& ibi Bellemera n.1. Turrecrem.n. vnic. & in can.quamuis 22.q.1.nu.2. Bartholom.Socin.regula 210. *iurare faciens*. n. vnic. Syluest.verb.*Iuramentũ* 2.q.9.Nauar. in ſumma cap.12.n.20.Couar.in c. quamuis pactũ 1.p.§.6.n.2 in fin. Pater Soto li.8.de iuſt.& iur.q.2.art.4.cõcluſ. 3.Pater Azor to.1.inſtitutio. morali.li. 11.c.11.q.2.Pater Leſius de iuſti.& iur. lib.3.cap. 42. dubio 10.n.49.latè Pater Thomas Sanchez operis moralis to. 1. li.3.cap.8.n.2.& 3. Intellige cõcluſionẽ

53 quando iudex ad partis inſtantiã id iuramentũ exigit,& ita declarant S.Thomas,S.Antoninus,Silueſ. Nauar.Sot. & alij quos refert Sanchez qui ſupra n. 2.Et expreſſè aiũt nõ licere quãdo pars non petit,Archidiac.Bellamer. & Azor

54 ſupra citati. At exiſtimat Sanchez qui ſupra n.2.id intelligendũ quãdo iudex nulla legis aut partis neceſſitate coactus, illud iuramentũ exigeret, ſed ſpõte ſua ad conſcientiã ſuã informãdã: quia cum nulla neceſſitas cogat,tenetur tũc inſtar perſonæ priuatæ id proximi periuriũ vitare,vnde in c.clericos de cohabit. cleric.interdicitur iudici accipere iuramẽtũ dimittẽdi cõcubinã præſtitũ à clerico,ob periurij ſuſpicionẽ. Secus autem (ait Sãchez) quando etſi pars nõ petat,tenetur iudex ex officio,lege ad id obligãte,ad petendũ iuramentũ,vt cõtingit in cauſis criminalibus quãdo iudex etiã ex officio procedit.Sic Turrecre.in d.c.quã 55
uis nu.2. in ſolutione ad 3. reddẽs rationẽ iudex ad inſtãtiã partis hoc iuramẽtũ exigẽs,nõ peccet,ait id euenire quod exactio iſta nõ ſit iudicis,ſed partis & legis.Sic etiam Alenſis 3.p.q.31.mẽbro 2. 56
artic.6.§. 1.n.2.& Turrecrem.eodẽ n.2. in corpore dicũt iudicẽ excuſari quoties cogitur ordine iudiciario,ita vt nõ exigens iuramentũ,omitteret aliquid ex pertinentibus ad ordinẽ iudiciariũ. Et 57
Leſius qui ſupra atq.Philiarcus de officio ſacerdotis to.1.p.2.lib.3.c.16.ad finẽ aſſerunt excuſari quãdo pars poſtulat, vel alia ratio officij id exigit.Quare ſi iudex 58
poteſt aliqua via nõ deficiẽdo ſuo muneri vitare petitionẽ huiuſmodi iuramẽti,tenetur ad id,vt vel ſic peccatũ proximi vitet,vti ex plurimorum ſententia concludit Sanchez in d. c.8.nu.3.ad fin. & Azor qui ſupra d.c.11.q.2.in fin. qui 59
etiam ait huiuſmodi iuramentum à iudice non poſſe deferri iuris ordine non ſeruato.

Affinis eſt illa quęſtio an liceat iudici 60
iuramẽtũ ab ethnico ſeu infideli exigere,quãdo nouit fore vt per falſos Deos iuret.Dico licere hoc iuramẽtũ exigere quãdo exigẽs neciſſitate cogitur,cũ petatur iuramẽtũ,quod licitè præſtari poteſt per verũ Deũ,& ex malitia iurãtis male præſtat.probat tex.in can. mouet te 22. q.1.& docent D. Auguſtin.epiſt.154.ad Publicolã,vnde ille canon ſũptus eſt, D. Tho.2.2.q.98.art.4.ad 4. quem ab omnibus receptũ dicit Tho.Sanchez oper. moral.to.1.lib.3.cap.8.n. 11. & idem n. 21.aſſerit neq. eſſe neceſſarium bonum publicũ ad exigẽdũ huiuſmodi iuramẽtum,ſed ſatis eſſe priuatũ exigẽtis.vnde Suarez to.2.de religione tractat. de iuramento lib.3.c.13.nu.8. ait iuſtã huius exigendi iuramenti cauſã eſſe,ſi ſit cõponenda lis,aut cõtrouerſia finiẽda, vel fœdus firmandũ,aut ſecuritas in quolibet

bet humano negocio accipienda. & Leonar. Leſſius lib. 2. de iuſt. & iur. c. 42. dub. 2. num. 50. dicit in contractibus & alijs cauſis licitè exigi id iuramentum ad damnum vel iniuriam cauendam.
61 Maior difficultas eſt an ſi quis videat infidelē nolle omnino iurare niſi per falſos Deos, poſſit ab eo in caſibus quibus loquimur, petere vt iuret per falſos Deos, ſed quia moraliter nunquam eſt neceſſaria hæc expreſſio, & ſufficit abſoluta iuramenti petitio, & hic articulus latè diſceptatur & declaratur à Sanchez d. cap.
62 8. n. penult. illum omitto. Illud notat is cuſtler n. vlt. quod ſi iuraturus nullā haberet neque per famam & confuſam notitiam veri Dei, per quē Christiani iurant (quod in terris fidelium moraliter nunquam euenit) non poſſet quis etiam ſimpliciter exigere ab eo iuramentum, quia ſi non nouit licitum iurādi modū, petitur ab eo quod nequit licitè facere, ſuppoſita ſua veri Dei ignorantia per quem iurandum eſt.
63 Veniamus ad quæſtionē. Quidquid ſit de iure cōmuni, tamē ex generali cōſuetudine iudex cōſtito de crimine perpetrato, & nō de diffamatione delinquētiū, præcedēte denuntiatione in genere quæ iudici viā ad inquirēdū aperit, procedit ad inquiſitionē generalē examinādo teſtes & interrogādo eos quis cōmiſit illud delictū, ad tradita per Iuliū Clar. in pract. crimin. q. 6. nu. 1. & dō Ludouicū à Peguera in prax. crimin. c. 11. §. 1. n. 3. quam conſuetudinem in foro conſcientiæ tutam eſſe defendit Pater Vincen. Filliuc. tomo 2. moral. quæſti. tractatu 40. capite 6. numero 191.
64 Iubentur hoc caſu qui teſtimonium dicturi ſunt, ſub præcepto, & ſub iuramēto & nōnūquā ſub pœna excōmunicationis dicere de eo quod nouerint, veritatē, quā tamen detegere dicēdo quis delictū cōmiſit, nō tenētur, neq. etiā poſſūt, niſi reus laboret infamia vel indicijs, cū agatur per iudicē ad puniendū, imo nec iudex poſſet ſubditos ad id obligare, vt pulcrè explicat idē Filliuc. n. 185. vbi n. 188. in verſ. *Ex his patet* docet quēadmodū nec iuramētū nec excōmunicationis pœna obſtet.
65 Hic inquirendi modus præbet occaſionē reuelādi occultos peccatores cōtra ordinē charitatis & iuſtitiæ, dū enim iudex interrogat quis delictū cōmiſit, & iubet ſubdito dicere veritatē, exiſtimabit is adeſſe in iudice obligādi vim & aperiet quæ tacere tenetur: ideoq. dubitatur an iudex teneatur teſtibus animaduertere ne auctorē, ſi de eo infamia nō ſit, detegāt. Nōnulli DD. inter quos ſūt Sotus & Sairus quos Filliucius allegat in d. c. 6. n. 188. dixerūt teneri iudicē rudiores inſtruere ne auctorem occultū de quo nō ſit infamia, reuelent. Cōtra refellūt hoc alij & aiunt iudicem nō teneri, in quorū numero eſt Leſſi. de iuſt. & iur. li. 2. c. 29. dubit. 14. n. 115. quia quod occulta crimina detegātur, id non prouenit ex cōditione interrogationis, ſed ex imperitia eorū qui interrogātur, qui neſciētes iura, putāt ſe teneri occulta patefacere & animaduerſio ſupra dicta redderet iudicem ſuſpectum corruptelæ vel fautorē in criminoſum, atque adeo ſcandaloſū eſſet populo. At ſi id non ſequeretur, nec periculum eſſet vllius ſcandali, ait Filliucius d. nu. 188. ſe nō videre cur eā diligētiā præſtare nō poſſit ac etiā teneatur iudex, ſi prævidet aliquē ex ignorātia reuelare poſſe.
66 Quæro denique quæſtione. Excommunicatio, quod ad finem ipſius ſpectat, ad ſpiritualem excommunicati ſalutem tendit & ad morū correctionē, iuxta verbum Sancti Pauli de excōmunicatione communiter intellectū relatū in c. audi. ibi. *vt ſpiritus eius ſaluus ſit in die domini* 11. q. 3. ca. notādū 24. q. 3. c. Apoſtolicæ. ibi. *vt diſcāt blaſphemare*. eadē cauſ. & q. Concil. Trid. ſeſſ. 25. capite 3. ibi. *valde ſalutaris*. & ibi. *ſalutem*. vt excōmunicatus cū ſe ab omnibus vitari videt, rubore ſuffuſus ad recōciliationis gratiā, & obediētiæ meritū facilius cōuertatur, vt eſt inſigne exēplū in ca. cum apud Theſalonicā 11. q. 3. ſic dicit tex. in c. 1. de ſenten. excōm. li. 6. excōmunicatio-

cum medicinalem eſſe non mortalem.
Vnde hoſtis Chriſtianæ Reipub. Luthe-
rus peſſimè arguit excõmunicationẽ nõ
priuare bonis ſpiritualib⁹, nec cõmunib⁹
ſuffragijs Eccleſiæ, quod eſt falſum: eſt
etenim & dicitur excõmunicatio medi-
cinalis ex fine, quia eius finis eſt mederi
peccatori morbo peccati laborãti, ordi-
natur ſi quidẽ in hũc finẽ vt excõmu-
nicatus reſipiſcat, pœniteat, ac ſatisfaciat
Eccleſiæ, quam propria contumacia
68 iniuria afficit. Quid ergo ſi excõmuni-
cationẽ in aliquẽ prolaturus iudex cre-
dat futurũ, vt illi excõmunicatio nõ pro-
ficiat, nunquid poterit eũ excõmunicare?
Aliqui notarunt iudicẽ nõ debere ferre
excommunicationis ſẽtẽtiã in eũ, cui ſcit
excõmunicationẽ non profuturã. Sed
dicẽdũ eſt quod poteſt aliquãdo vt alios
terreat, Abbas in cap. ab excommuni-
cato de reſcrip. Felin. in cap. ad apoſto-
licæ de exceptio. Couar. in ca. alma ma-
ter par. 1. in initi. n. 10. de ſenten. excom.
vbi allegat tex. in can. prodeſt & ſeq. 23.
q. 5. Marc. Anton. Genuẽſis in praxi Ar-
chiepiſcop. c. 23. n. 2. P. Auila de cenſur.
69 p. 2. ca. 4. dub. 1. Eſt enim etiã finis ex-
communicationis ſalus aliorum de Re-
publica, vt eo exemplo terreantur, vt
ſcribit idem Genue. d. loco. videndi præ-
ſertim ſunt pro iſta quæſt. Soto 5. de
iuſt. quæſtione 6. artic. 2. Bañes 2. 2.
q. 33. arti. 8. dub. 4. & Auila d. c. 4. dub. 1.
70 Quæro an liceat iudicibus cauſa
curioſitatis aut verificandi delicti vel
ob quemcunque alium bonum finem,
efficere vt coram illis malefici exerceãt
aliquod maleficij opus, vt facere ſubito
apparere ibi ranas, vel ſtryges ferri vn-
ctione quadam linitas per aera vel ſi-
milia. Reſpondet Thom. Sanchez tom.
2. operis moralis li. 2. c. 41. n. 4 non lice-
re, ſed imò huiuſmodi iudices peccare
mortaliter, quia illud eſt intrinſecè ma-
71 lũ. Nam nunquam ob quẽcunq. bonum
finẽ licet vti maleficio cum ſit intrinſe-
cè malũ inuocare dæmonis auxiliũ per
maleficia, atq. ita docet S. Tho. d. 34. q. v-
nic. art. 3. ad 4. quẽ omnes ſequuntur, vt
teſtatur idẽ Sãchez to. 2. de matrimon.
li. 7. diſput. 95. n. 1. & probatur in c. qui ſi-
ne ſaluatore 26. q. 2. c. admoneãt c. nõ ob-
ſeruetis 26. q. 7. c. illos 26. q. 2. quare D.
Paulus ad Roma. 3. affirmat minimè eſſe
faciẽda mala vt eueniant bona, & Rom.
Põtifex in c. 2. de ſortileg. præsbiterũ dã-
nauit, qui bono fine ſuperſtitioſã diuina-
tionem expertus fuit.
Hinc infertur quemadmodum intel- 72
ligendus ſit tex. in l. eorũ 4. C. de malefic.
vbi excuſantur malefici bono fine male-
ficia exercentes ne fructus terræ vi ven-
torũ vel grãdinis abſumãtur. intelligitur
enim quod id delictũ iure ciuili nõ pu-
niatur, non autem quod culpa careat. ita
intelligunt illũ textũ Bart. & Salycet. in d.
l. eorũ Gregor. Lopez in l. regia 3. ti. 13.
p. 7. Sanchez qui ſupra d. diſput. 95. n. 1.
Suarez to. 1. de religi. li. 2. de ſuperſtit. c.
24. n. 14. dicentes in foro cõſcientiæ hoc
nullo modo licere, quãuis attento iure
ciuili id delictũ minimè puniatur. Im- 73
mò Bart. & Salycet. citati aſſerunt iure
Canonico huiuſmodi maleficos ad bo-
nũ finẽ maleficia exercentes puniri li-
cet iure ciuili non puniantur per tex. in
c. illos 26. q. 2. c. ex tuarũ c. fin. vbi glo.
de ſortilegijs.
Sed quæro an poſſit aut debeat iudex 74
maleficũ cõpellere ad maleficij ſignum
deſtruẽdũ cauſa obtinẽdæ ſalutis. Suppo
nitur enim ſolere à maleficis pactũ cum
dæmone iniri, vt quãdiu ligatura aliqua
vel dũ res aliqua in certo loco defoſſa per
mãſerit, vel quid ſimile, duret maleficiũ,
& ijs ablatis ceſſet. Quidã negarũt licere
maleficij ſignũ deſtruere ad obtinẽdã ſa-
nitatẽ, quod id ſit cõfirmare pactũ à dæ-
mone initũ, & nulla alia ratione ablato
ſigno dæmon nocere deſinat, niſi virtute
pacti: quas & alias illorũ rationes retulit
Sãchez li. 7. de matrimon. diſ. 96. n. 2. Di- 75
cẽdũ tamen eſt licere ipſi malefico vel
cuicũq. alij, ſignũ illud amouere, nõ qui-
dem animo vt malefico pactum à dæ-
mone ſeruetur, ſed deſtruẽdi pacti cũ
illo initi & obtinẽdæ ſalutis, Suarez to. 1.
de religi. li. 2. de ſuperſtit. c. 17. à n. 9 Say-
rus

nis in claui regia li. 4.c.6.Leonar.Leſſ.
de iuſt.& iur.lib.2.c.44.dub. 6. à num.
36.Sanches d.diſput. 96. num.3.& 6. &
76 to.1.oper.moral.lib.2.c.41.à n.18. Nec
tantũ illud poſſũt eſt cere ſed etiã tenẽ-
tur ſcilicet ipſe maleficus tanquã dãnifi-
cator,& miniſtri iuſtitiæ lege iuſtitiç,&
quicũq. alius lege charitatis ſi cõmode
77 poteſt vt docet Suarez d.c.17.n.13. Sãchez
d.c.41.n.22. Igitur iudex & poteſt & te-
netur magũ ſeu maleficũ illũ cogere ad
id ſignũ deſtruẽdũ, & in ſpecie ita in iu-
dice tenẽt Suarez qui ſupra eod.li.2. ca.
78 18.n.7.& 8. Sanches d.c.41.n.24. Et hic
idẽ n.11. aſſerit licere iudicibus volẽ-
tibus maleficũ torquere,efficere vt eius
corpus abluatur & vt capilli totius cor-
poris eius abraſiãtur,quia id nõ fit gratia
alicuius ſuperſtitionis,ſed dũtaxat ne ma
leficiũ lateat foraminibus inſertum vel
crinibus inſperſũ aut aliqua vnctio ſub-
ſit quibus maleficus nõ ſentiat dolorem
tormentorũ,quod etiã docent Leonard.
Leſſ.li.2.de iuſt.& iur.c.44.dub 6. n. 44.
& Martin.del Rio li.5.diſquiſ.magic. ſect.
9.dub.3.in 3.cautela,vbi addit id fore ſu
perſtitioſum ſi tor ſio illa fiat credendo
79 amittiti vires per illã inſtar Samſonis. Il-
lud bene notat Amedeus de Caſtello in
tractat de ſyndicat.n.139.quod ſi iudex
maleficiorũ temerè cõtra aliquẽ nõ præ
cedẽtib' indicijs aut fama inquiſitionẽ fe
cerit,non ſolũ in cõſciẽtia tenetur prop-
ter infamiã,ſed etiã & in foro exteriori
tenetur ad intereſſe & expẽſas argũ.l.Se-
ueriter C.de excuſat.tutor & notat Bald.
in l.cũ quẽ temere ff.de iudic.ideoq.de-
bet eſſe cautus (ait Amadeus) vt antequã
inquiſitionẽ formet examinet teſtes & ſi
probetur maleficiũ,vel probentur indi-
cia,formet inquiſitionẽ,& alias non.facit
quod notat Bart.in l.1.§.2.ff.ad Turpilia.

Alibi latè diſſerui etiã in foro cõſciẽ-
tiæ quãdo iudex poſſit pœnas delinquẽ-
bus remittere,facta diſtinctione inter iu-
dicẽ ſuperiorẽ & inferiorẽ,& data par-
80 tis læſæ inſtantia vel remittẽte parte. Il-
lud modo dumtaxat ſubijciã ex Soto de
iuſt.& iur.li.5.q.4.artic.4.lõgũ eſſe diſ-
crimen inter partẽ læſã & iudicẽ. Iu-
dici enim quia protector eſt iuſtitiæ,
præſcripta eſt linea inclinãdi in miſeri-
cordiã.debet quidẽ genere ſuo eſſe cle-
mẽs,& quod Ariſtot. 5. Ethic. agnouit,
pronior ad minuẽda ſupplicia,quatenus
tamẽ fert ratio iuſtitiç & legis: inde enim
exilite,nõ eſt clemẽtia ſed clades publi-
ca. Quãdo autem accuſatore ceſsãte,re-
mittere pœnã poteſt,raro remittet & vbi
arbitrio ſuo decere videbit aut bono pu-
blico expedire in legib' diſpẽſare: nã re-
mittẽdo pœnã,nocumentũ Reipublicæ
infert,dũ metũ de medio tollit quo ho-
mines arcẽtur à malo. At perſonis priua-
tis vix poteſt in remittendis iniurijs ex-
ceſſus cõtingere,adeo nobis cõmẽdauit 81
Chriſtus inimicorũ dilectionẽ. Hinc ait
Morla in empor.iur.p.1.tit.1.q.10.n. 19.
fere ſẽper licitũ eſſe rogare priuatã per-
ſonã,vt remittat iniuria & ab accuſatio-
ne deſiſtat,quo deinde iudex licitè po-
teſt mitius ſe habere cũ reo;quia perſo-
na læſa ferè ſẽper poteſt iniuriã remit-
tere ſubdit tamẽ ibidẽ Morla, quod ſi
crimẽ ſit atrox,non eſt rogãda pars læſa 82
vt remittat iniuriã. Rogare iudicẽ vt pœ
nã minuat vel relaxet, tunc demũ lici-
tũ eſt vt Morla dicto loco n. 20. docet,
quando licet iudici illud facere: ideoq.
petenti à iudice relaxationem pœnæ,
opus eſt prudentia & circunſpectio-
ne,vt caueat ne damnum ſequatur per-
ſonæ læſæ,vel Reipublicæ, cui plurimũ
nocet delicta impunita remanere. Sed 83
& perſona intercedens conſiderãda eſt:
nam læſa perſona ſecurius poteſt pro
reo intercedere ad oſtendendam cha-
ritatem quam alij. Præterea eſt perſona 84
iudicis attendenda, nam ſi eſt doctus
probus & conſtans in ſui muneris ad-
miniſtratione,ſecurius poteſt apud eũ
intercedi, ſolum enim quæ ſibi licita
ſunt,conceſſurus credetur; contra ſi eſt
idiota,prauus,vel inconſtans, tunc qui
intercedit, examinet petitionem, alio-
quin peccabit cũ obligatione reſtituẽdi,
ita Morla qui ſupra n.20. Vnde Soto d.
artic.4.animaduertit ne illi qui pietatis

obtentu nimiũ procurant malefactores
è iudicũ manibus eripere, putẽt egregiũ
pietatis opus exhibere, inſerũt enim ſępè
iuſtitiæ violentiã. Hoc maximè euenit
85 quãdo preces ſũt importunæ, quia im-
portunæ preces violẽtiæ cõparantur: Af-
flic. deciſ. 69. n. 4. & ſeqq. Camil. Borell. in
addit. ad Bellug. in ſpec. Princip. rubr. 35.
ſub lit. C. Oldrad. conſ. 36. Maſcard. con-
86 cluſ. *Violentia* n. 31. Decia. tractat. crimin.
tom. 2. c. 7. n. 7. li. 8. pulcrè Vincen. Caroci.
de remed. cõtra præiudicial. ſẽtẽt. excep-
tione 46. vbi diſputat an diſpoſitio l. ve-
nales C. quando prouoc. non eſt neceſſ.
habeat locũ ſi iudex corruptus ſit mul-
tis precibus & fauoribus. Similiter præ-
87 ſertim accidit, quãdo ſunt preces potẽ-
tum, quia blanditiæ potentum minis
æquiparantur ex glo. in l. 1. C. ſi rector
prouinciæ. concinit carmen Poetæ.

Eſt rogare Ducum, ſpecies violẽta iubẽdi.

Pulcrum eſt Martialis Poetæ dictum,
qui cum caneret, quod Cæſar rogabat
cum ſcribere, ſubdit.

Blando vis latet imperio.

88 Illud notabile eſt quod quærit Pater
Sanchez oper. moral. tom. 1. lib. 1. capite.
7. n. 38. an liceat cõferre munera cõcu-
binæ iudicis aut ab ea aliter petere vt a-
pud iudicẽ pro aliquo intercedat & vide-
batur licitũ, cũ res petatur indifferẽs &
ex neceſſitate: ſed concludit non licere,
quia hoc eſt amorẽ illũ turpem fouere,
eoque vti, & ipſo ius ſuum tueri velle.

89 Quamquam in iudicijs non eſt habẽ-
da acceptio perſonarũ vulgato c. in iudi-
cijs & ibi Dyn. de reg. iur. li. 6. c. nouit de
iudic. & Exod. c. 23. ibi, *Pauperis quoq. non
miſereberis in iudicio.* & Leui. 19. ibi, *Non
cõſideres perſonã pauperis nec honores vul-
tũ potẽtis, iuſtè iudica proximo tuo.* & Deu-
ter. c. 1. ibi, *audite illos & quod iuſtu eſt iu-
dicate, ſiue ciuis ſit ille ſiue peregrinus nulla
erit diſtinctio perſonarũ ita paruum audie-
tis vt magnum: nec accipietis cuiuſquam
perſonam, quia Dei iudicium eſt.* Tamen
90 tradiderunt quidam DD. iudicem da-
ta æqualitate cauſarum, teneri prius
expedire cauſas pauperum & miſera-
bilium perſonarũ iuxta glo. ſingularẽ in
can. in primis 2. q. 1. in verb. *in primis.* vt
cõſtat ex Tiraquel. de cauſa pia in præfa-
tiõ. Bouadill. qui ita tenet in polit. tom. 1.
lib. 2. cap. 2. nu. 62. & tom. 2. lib. 3. capite
14. num. 76. & d. cap. 2. num. 63. ſubdit iu- 91
dicem in cauſis dictarum perſonarum
teneri ſupplere in iure & in facto ex
Bar. in l. 4. §. hoc autem ff. de dam.
infec. & ex Innocen. in cap. ad noſtram
de iur. iuran. & alijs. Quæ autẽ dicantur 92
miſerabiles perſonæ docẽt Couar. prac.
qq. c. 6. nu. 3. in fin. Guid. Pap. deciſ. 566.
Gregor. Lop. in l. 48. tit. 6. p. 1. gloſ. magna
poſt medi.

In Cathalonia cõſtitutionibus ſub tit. 93
de denũciatione proceſſus iubetur de-
cidi cauſas ſecũdũ ordinẽ denũciationũ
ipſarũ ſiue cõcluſionũ in cauſa, à quo cõ-
ſultiſſimus collega meus dñ. Acacius de
Ripoll var. reſol. c. 6. n. 17. excipit cauſas
fiſcales, in quibus regius fiſcus intereſſe
habet. Sed & intelligi illud debet parte
petẽte, ſicut quãdo iudici præcipitur in-
tra certũ terminũ cauſas decidere, in-
telligitur ſi à parte petatur, vt probat
Micha. Ferrer. 3. p. obſer. c. 76. per tradi-
ta per Iaſ. in l. properãdũ in pri. n. 15. C. de
iudic. & in l. admonendi n. 16. & ſeqq. ff.
de iur. iuran.

Peccabit iudex peccato acceptionis 94
perſonarũ, vt explicat Leonard. Leſſius de
iuſt. & iur. li. 2. c. 32. dub. 2. n. 5. ſi aliquid
in iure dicundo reſpiciat præter cauſarũ
meritã, neque tantũ quando in ferenda
ſententia cõſiderat perſonã potius quã
æquitatẽ cauſæ, ſed etiã quando cauſas
pauperũ differt & extrahit, cauſas autẽ
diuitum expedit, & ſimiliter quãdo vni
parti cõcedit longiorẽ terminũ ad pro-
bãdũ vel informãdum quam alteri, cum
tamen par ſit vtriuſq; ratio.

Sępè euenit quod iudex cõdẽnat non 95
ſubditũ vel cõdẽnat ſubditũ ſed in cri-
mine exẽpto. tenet Leſſius de iuſt & iur. li.
2. capite 29. dub. 18. n. 171. iudicẽ tunc
teneri ad reſtitutionẽ hæredibus etiã ſi
reus morte dignus erat: ſubdit tamen
liberari eum ob ligatiõe perreſtituendi, ſi
pro-

proprius iudex, qui legitimè poterat reũ condemnare, ratum habeat ſeu approbet factũ alterius. Idem notat Pater Vincen. Filliuc. moral. qq. to. 2. tractat. 40. cap. 6. numero 199.

96 Nõ minus frequẽter contingit quod proprius quidem iudex cõdemnat ſubditum & in crimine non exempto, ſed nõ ſeruato iuris ordine, vel ex cognitione per iniuriam extorta. docent his caſibus iudicem teneri ad reſtitutionem Sot. de ſecret. memb. 3. quæſt. 1. concl. 5. Nauar. c. 18. n. 59. Leſſ. d. cap. 29. dub. 18. à num. 172. Filliuc. d. cap. 6. numero 199.

97 & 200. Accidit autem iudicem non ſeruato iuris ordine condemnare veluti quando ex priuata ſcientia condemnat reum, vt explicat Filliuc. numero 199. Dicitur vero per iniuriam à iudice crimen ſeu criminis cognitio extorqueri, vt declarat Leſſ. num. 173. veluti ſi iudex à ſe ipſo inquiſitionem inchoet nulla præcedente infamia vel denunciatione iuridica, quæ viam inquiſitioni aperiat: aut ſi tormentis ſeu propinquo metu tormentorum elicuit confeſſionem, cum tamen non eſſent indicia idonea ad torquendum, quamuis confeſſio fuerit poſtridie ratificata: aut ſi erant indicia quidem ad torturam, tamen perſona non poterat torqueri. ob dignitatem vel ætatem; aut ſi dolo iudex induxit ad confitendum v. g. promittendo impunitatẽ: aut ſi confugientem ad locum ſacrum abſtraxit contra ius.

98 Hanc concluſionem fallere dicunt præcitati Leſſ. n. 174. Filliuc. num. 200. quando alia via iudex poterat reũ damnare iuridicè: tunc enim aſſerunt eum non teneri ad reſtitutionem, quia non in re ipſa, ſed tantum in modo iniuria commiſſa eſt. Et idem affirmant ſi iu-

99 dex errаſſet in aliquo, in quo Princeps poteſt diſpenſare, tunc enim ſubdunt Principem remittere poſſe iudici reſtitutionem.

100 Si iudex alioqui iuſtè & iuridicè, mortali tamen odio, malo animo, ac fine aliquẽ damnat, mortaliter peccat, quãuis

quam hoc caſu ad reſtitutionem non teneatur, c. cum miniſter 23. q. 5. Nauar. cap. 25. num. 15. Tolet. lib. 1. cap. 79. nu. 4. ſic non licet aggreſſorem occidere liuore vindictæ, quamuis liceat ab cauſam defenſionis, Vaſq. controu. illuſt. in 1. c. 19. Nauar. c. 15. num. 2. & 3. ſic ſi quis bannitum ex odio & inimicitia particulari occiderit, puniendus venit ex doctrina Bar. in l. nulla C. de adult. lib. 10. Menoc. de arbitrar. quæſt. 90. num. 48. Aloyſ. Ricci. par. 2. deciſione 97. n. 5.

Peccat quoq. iudex ſi appellationem ad Superiorem non admittat, quia regulariter admittenda venit iuxta gloſ. final. in l. qui reſtituere ff. de rei vendic. l. à proconſulibus C. de appellatio. Pute. de ſyndicat. verb. *appellatio* n. 7. Nauar. cap. 25. num. 13. S. Antonin. 3. par. tit. 9. cap. 14. §. 2. ſic & qui iniuſtam cauſam dedit vt ſubditus ad Superiorem iret pro iuſtitia conſequenda, Auiles in cap. 16. prætor. glo. fin. num. 1. in fin. Bouadil. in polit. tom. 2. lib. 5. cap. 3. num. 79. 101

Alia iudicũ peccata recenſet Nauar. d. c. 25. à num. 12. veluti ſi ſine iuſta cauſa omittat condemnare victum in expenſis à victore petitis, ſi non ſatis ſtudeat, nec conſulat, ſi die in Dei honorẽ feriato teſtem iurare faciat aut aliquẽ alium actum iuriſdictionis cap. 1. & fin. de ferijs, niſi neceſſitate excuſetur iuxta notat. in dd. iuribus. Animaduertũt tamen Caieta. 2. 2. q. 122. art. 4. & in ſumma verb. *feſtorum violatio*, & Azor inſtit. moral. par. 2. lib. 1. cap. 27. quæſt. 11. & idem Nauar. cap. 13. num. 13. vſum & conſuetudinem in aliquibus locis obtinuiſſe, vt in die feſto ius ruſticis dicatur, eo quod alio tempore in iudiciũ commodè venire ac teſtes arcerе & adhibere profeſtis diebus nequeunt. 102 103

Hæc conſuetudo viget in oppido Sanctæ Margaretæ de Moncada Baronię Conſiliariorum Barcinonę, qui quotannis die ipſo Sanctæ Margaretæ Loci Patronæ ſacro & feſto maiori conſedunt 104

dunt

dunt cum aſſeſſoribus ſuis & ſcriba maiori, & facto præconio vt quiſque velit, iuſtitiã petat, eam ipſi omnibus adminiſtrant, quo non pauci confluunt, cum eo quoque die celebrentur ibi nundinæ.

105 Tenetur iudex reo ad mortẽ damnato tempus congruum concedere ad confitendum peccata, non tamen tenetur eum à morte liberare, ſi nolit confiteri & communicare, licet certo ſciat illum deceſſurum in peccato mortali: ſed ſi ſubeſt ſpes quod duobus aut tribus lapſis diebus confitebitur, & pœnitẽtiam aget, differre executionem vſq; ad illud tempus tenetur, ita Rodriguez in ſumma tom. 1. cap. 132. concluſ. 6. & 7. vbi etiam quid ſi immineat periculum ne interim à carcere rapiatur. Soto de

106 iuſt. & iur. lib. 8. q. 11. art. 2. ad 2. Peccabit quoq; iudex ſi huiuſmodi reo negẽt licentiã ſuſcipiendi ſanctiſſimum Eucharistiæ Sacramentum pridie quam moriatur, ſecundum Petrum Nauarram li. 2. de reſt. c. 3. num. 221. & ſeq. & eundem Rodriguez dic. cap. 132. conclu. 7. contra Nauarrum in manual. cap. 2. n. 22.

107 Quæro an inferior iudex à tyranno conſtitutus ius dicendo peccet. Alius eſt tyrannus vſu reguninis cum alias ſit verus & legitimus princeps & alius eſt tyrannus vſurpationẽ poteſtatis qui abſq; vllo iure Rempublicã inuaſit, & oppreſſam tenet. Prioris tyranni inferiores iudices ſi eius tyrannidem non iuſte tenẽt aut iuuent, non peccare, modo alioquin omnia iure agant, certum eſt: ſed neq; poſterioris tyranni, tenet P. Leſius de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 29. dubit. 9. num. 75. quia hi nullam Reipublicæ iniuriam inferunt & ipſa poſito hoc rerum ſtatu in illos tacitè conſentit, cum illorum adminiſtratio in bonum commune cedat. Verum ſubdit raro fieri vt huiuſmodi iudices non cogantur multa iniqua mandata & ſententias dare & exequi, ſicq; non facile excuſari qui hæc officia ſuſcipiunt. & ibi dic. dub. 9. diſceptat an præfatus poſterior tyrannus ius dicẽdo peccet, & qualiter, & an eius ſententiæ validæ ſint.

Iudicem ferentem ſententiam ſanguinis effectu ſequuto irregularem effici, minime tamen non ſequuto effectu, communis eſt ſcriptorum ſententia, DD. in cap. ſententiam ſanguinis ne cleric. vel mon. Couar. in clement. ſi furioſus par. 2. §. 5. Suarez diſput. 47. ſecti. 1. num. 1. Filliuc. moral. qq. tom. 1. tractat. 19. cap. 9. num. 239. licet non deſint, qui ſentiant etiam non ſequuto effectu irregularitatem incurrere vt ſẽtit Maiol. l. 2. cap. 6. num. 3. Sententia 108

109 ſanguinis in propoſito intelligitur ſententia mortis vel mutilationis, vnde etiam ſi mors ſine ſanguinis effuſione fiat, vt cum quis ſuſpenditur vel ſuffocatur, perinde eſt: minus autem nocumentum mutilatione non ſatis eſſet, vt flagellatio per vrbem, etiam cum effuſione ſanguinis, damnatio ad triremes, debilitatio per tormenta, & huiuſmodi, vt explicat Filliuc. vbi ſupra.

Quod ſi reus ex præcepto iudicis vel alimento priuetur, vel carceris rigore ita affligatur, vt inde moraliter ſequatur mors, erit iudex irregularis, Couar. dic. §. 5. num. 8. Hæc autem irregularitas extenditur ad aſſeſſorem, conſultorem, exhortatorem & quemlibet alium concurentem proximè ad ſententiam ferẽdam vt ex ſupracitatis conſtat. 110

111

Iuramentum ſeruandi ſtatuta, ſi iudex iurauerit, vt moris eſt, cuſtodire ſtatuta alicuius Vniuerſitatis aut Prouinciæ, quemadmodum intelligatur & quando liget, dixi latè in quæſt. 19. de ſalarijs & expenſ. iudic. Adde de iuramento Regiorum Auditorum & Aſſeſſorum quo iurarunt ſecreto ſeruare ea quæ in congregatione tractantur, nam hoc iuramentum, ſi ſequimur ſententiã Thomæ Sanchez operis moralis tom. 1. lib. 3. cap. 14. num. 5. non obligat ſub mortali in quauis re modica, ſed iuxta materiam, quæ detegitur iudicanda eſt culpa, ſi enim ea ſit grauis momenti, 112

113

detectio

detectio erit mortalis, ſi autem leuis, erit venialis; atque idem ſentit is auctor & ſi aliquod ſpeciale ſecretum iuret quiſpiam ſe ſeruaturum, nec enim tũc erit mortalis tranſgreſſio ſed venialis, ſi leuis momenti id ſecretum ſit, ſecundum eundem.

EX QVÆST. XIX.

SVMMARIVM.

1 *IVſtum iudicium vendi non poteſt, nec iudex poteſt recipere pretium pro ſẽtentia. & n. 6.*

2 *Opera iuſtitiæ venalia non ſunt, nec iuſtitia eſt materia vendibilis.*

3 *Qui rectè iudicat & præmium remunerationis expectat, fraudem in Deum perpetrat.*

4 *Paria videntur iuſtitiam vendere, & ſimoniam committere.*

An grauius ſit vendere iuſtitiam, quã præbendam.

5 *Aduocatus iuſtũ patrocinium vendere poteſt.*

Quæ ſit diuerſitatis ratio, quare iudex iuſtum iudicium vendere non poſſit, aduocatus autem iuſtum vendere patrociniũ poſſit.

7 *Iudex ita crimen corruptionis incurrit quando promiſſionem acceptat, ac quãdo pecuniam pro reddenda vel nõ reddenda iuſtitia accipit.*

8 *Si ante prolationem ſententiæ, pœnitentia ductus reſtituerit, & poſtea pronũciauerit, an puniri debeat.*

9 *Iudex ab aliquo litigantium requiſitus vt pecuniam recipiat & pro ſe fereat ſententiam vel iniuſtam profereat, quid poſſit facere.*

Quid ſimiliter vxor requiſita de adulterio committendo.

Quid Caſtellanus requiſitus vt mediante pecunia Caſtrum tradat.

10 *Si quis iudici pecuniam dederit vt iuſtã ſententiam ferret, datumq́ venit reſtituendum & danti competit repetitio. & quare.*

An dans hoc caſu peccauerit, & iudex dicatur per ſordes iudicare ſeu barattariam committere. & n. 11.

11 *Intellectus tex. in can. non ſane 14. q. 5.*

12 *Si quis iudici pecuniam dederit, vt pro eo ſententiam ferret, denegatur danti repetitio, licet bonam cauſam habeat. & quare.*

An fiſcus hoc caſu à iudice auferat.

Conciliantur textus in l. 2. §. ſed ſi dedit ff. de condic. ob turp. cauſ. & in d. can. non ſane.

13 *Si iudex pecuniam acceperit vt iniuſtam ſententiam ferret, danti repetitio denegatur, & quare.*

Fiſcus hoc caſu lucrum capit.

14 *Acceptum ob turpem cauſam, cum dantis & accipientis turpitudo verſatur, an turpi opere impleto ſit neceſſario reſtituendũ in foro animæ, & an ſaltem pauperibus, vbi contraria referuntur Theologorum ſententiæ.*

15 *Iudex qui pecuniam accepit vt iniuſtã ſententiam ferret, turpi opere impleto per Bullam componi poteſt: opere autem non impleto, pactum reſcindere & pecuniam danti reſtituere debet.*

16 *Iudex non tenetur gratis præſtare officium iudicandi, ſed poteſt ſalarium ſibi ex publico conſtitutum & laboris mercedem legibus taxatam recipere.*

17 *Quicquid vltra quantitatem lege taxatam acceperit, reſtituere danti tenetur.*

18 *In ſententia iudicis duo conſiderari poſſunt, & ratione alterius ſtipendium accipere poteſt, & alterius ratione nõ poteſt & quæ ſint iſta.*

19 *Iudici habenti de publico ſalarium, non debentur ſportulæ, nec poteſt eas à partibus petere, quia ſportulæ ſucceſſerunt loco ſalarij de publico conſtituendi.*

20 *Salarium ſeu ſportulas non debet iudex accipere à manu partis, ſed à manu notarij.*

21 *Iudex ſiue ordinarius ſiue delegatus publicum*

blicum habens ſalarium, non poteſt vltra accipere aliquid pro ſalario & labore à partibus.

Intellige ſi ſalarium competens habet.

22 Medicum cui ſalarium publicum conſtitutum eſt, nec ſponte ab ægroto oblata poteſt recipere.

23 Index publicum habens ſalarium non poteſt iura aliqua recipere, niſi lege vel conſuetudine ita approbatum ſit.

24 Iudex ſi multum plus debito receperit, præſumitur ſententia venalis.

25 Si non adhibitis minis vltra taxatum ſalarium exigat, quaſi concutere dicitur.

Si per minas & oppreſsiones, concuſsione tenebitur. & quæ pœna iſta ſit.

Et criminaliter quomodo puniatur.

26 Si lata ſententia aliquid iudici vltra ſuum ſalarium ab aliqua partium ſponte detur, licite accipere poteſt. & quare.

27 Intellige ſi nulla tacita aut expreſſa conuentio, ſeu promiſsio præceſsiſſet, & omnis ſuſpicionis cauſa & fraudis præſumptio ceſſaret.

28 An in dubio præſumatur dicto caſu fraus de tempore ante ſententiam ad tempus poſt ſententiam. & numero 31.

29 Teſtis poſt teſtimonij depoſitionem, licitè à parte ſponte dante accipit.

30 Medicus publicum habens ſalarium quamquam non poteſt ab infirmis etiam ſponte oblatam recipere pecuniam, poteſt tamen accipere, ſi ijdem infirmi iam ſani effecti dederint.

31 Opinio Petri Cenedo contra prædicta, eiuſdemque ad iudices admonitio.

32 Iudex non poteſt mutuas pecunias accipere à litigantibus, imò neque à ſubditis non litigantibus.

33 An quo ad ſubditos procedat, tam in iudice perpetuo, quam in temporali, & defenditur opinio gloſſe contra Caſtellum à Bouadilla.

34 Quo ad litigantes procedit, tam in perpetuo, quam in temporali iudice, quia præſumitur corruptus.

35 Quo modo puniatur iudex qui recipit pecuniam mutuo à litigantibus.

Punitur etiam mutuo dans.

36 Prohibetur etiam iudex litigantibus pecunias mutuare & conſideratur ad hoc plures rationes.

Nimia amicitia inter iudicem & partem reprobata eſt.

37 An iudices poſsint negociari & fœnus ſiue cambia excercere.

Quid in Cathalonia quo ad Doctores Regij Concilij.

Dicti Doctores an ſint magiſtratus perpetui vel temporales.

38 An liceat iudici aliquid accipere vt iuſtitiam celeriter adminiſtret, & an danti competat tunc repetitio.

39 Opinio Leonardi Leſij, Iureconſultis contraria.

40 Similis opinio Emanuelis Rodriguez, & ſimilis Antonini Dianæ numero 43.

41 Opinio iſta ſiue Leſij ſiue Roderici in foro externo non admittenda aſſeritur.

42 An cum eſt ea varietas ſententiarum vt iudici liberum ſit vtramlibet partem in iudicando ſequi, aliquid capere poſsit, vt hanc potius quam illam in iudicando ſequatur, diſceptatio Leonardi Leſij.

Diſceptatio Leonardi Leſij à fori controuerſijs longè aliena exiſtimatur.

44 An liceat iudici pecunia mediante expedire vnius cauſam ante alios, ſi litigantes iure temporis æqualiter gaudeat.

Vbi opinio Pauli Layman Theologi, & quid auctor ſentiat.

45 Statuta antiqua, in quibus officialibus taxantur ſtipendia, quæ ſtante varietate temporum ſunt effecta valde vilia & modica, an ligent in conſcientia.

46 Quid ſi officialis iurauit ſeruare ſtatuta Loci, inter quæ ſunt dicta ſtatuta.

Qui iurauit ſeruare ſtatuta Regionis non tenetur ad ſeruanda ea ſtatuta, quæ aliqua ratione non obligant. & quæ ſint iſta.

47 Qui iurauit ſeruare ſtatuta, an teneatur

tur

tur ſeruare ſtatuta poſt iuramentum cõdita.

48 Si officialis iurauit ſpecifice ſeruare illa ſtatuta, quæ prædictã iniquam taxationem continent, an teneatur illa ſeruare. referuntur contrariæ DD. opiniones.

49 Commiſſarius ſeu delegatus pro diuerſis perſonis ac diuerſis illarum negocijs ad locum aliquem proficiſcens, an poſsit à ſingulis tantum ſtipẽdium eundi & redeundi exigere, quantum ab vna poſſet, ſi pro ea ſola perſona negocium gereret. contraria referuntur DD. opiniones.

50 Quæ aquior videatur auctori.

51 Dicta quæſtio in pluribus Prouincijs ſtatuto definita eſt, vt in Regno Caſtellæ, & in Regno Panormitano.

52 Quid in Cathalonia ex conſtitutio. tit. de ſalaris de dietas.

53 Sententia Caſtelli à Bonadilla approbatur.

54 Iudex proprio motu expenſis vtriuſque partis poteſt aſſeſſorem aſſumere, ſi ipſo indigeat. & n.58.

55 Intellige verum in iudicibus qui ex ſe non ſunt periti nec electi ratione ſcientiæ, in alijs ſecus, ſed expenſis proprijs.

56 Quid in Cathalonia. & ibi intellectus conſtitutionis fin. tit. de ſalaris de ſententias.

57 Quid ſi iudex habeat ſalarium de publico.

59 Si ſoluitur aſſeſſori ſalarium ab vna tantum parte, cum iudex ſuo motu, vel ad inſtantiam vtriuſq. partis conſilium habuit, datur regreſſus contra alterã partem.

60 Si vna tantum pars petijt conſultorem indici dari, ipſa totum ſalarium conſultori ſoluere debet.

61 Quando quæſtio committitur conſulenda, ſalarium debet præberi conſultoribus ab vtraque parte, niſi altera pars petat conſilium. & n.62.

62 Si mittitur ex mœro officio iudicis notarius pro examinandis teſtibus ad aliquem locum, expenſis vtriuſq. partis mitti debet: ſecus ſi vna tantum pars mittat.

63 Si vna pars petat vt iudex ſe conferat ad locum differentiæ, fieri debet expenſis eius qui petit actum fieri.

Sed ſi in loco differentiæ pars altera comparet, tenetur contribuere in expenſis pro dimidia.

64 Si ſint duo aſſeßores & diſcordent, ideo què aſſumatur tertius, quis ſoluet tertio ſalarium.

65 Opinio Paridis de Puteo ab auctore refutatur.

66 An debeatur iudici ſalarium ſi non proferat ſententiam, ſed non ſtet per eũ quo minus proferat.

Quid ſi iudex proteſtetur. numero 68.

Quid ſi iudex obtulit, & proceſſus erat in ſtatu publicationis. n.69.

67 In cauſis in quibus deueniunt partes ad concordiam in calculo ferendæ ſententiæ, debetur iudici ſalarium, licet ſententiam non proferat.

An ſit idem in iudice atque in aſſeſſore.

70 Quid ſeruetur in Regia Audientia Cathaloniæ circa iudicum ſalaria. cum lata diuerſorum caſuum diſtinctione.

71 Quid in cauſis feudalibus in Cathalonia ſpecialiter conſtitutum ſit.

72 Si partes concordent, an iudex poſsit habere ſalarium, DD. qui diſcerunt.

73 In Criminalibus cauſis in Cathalonia nullum recipiunt iudices ſalarium.

74 In Ciuilibus cauſis in Cathalonia Iudices, aduocati, & procuratores non poſſunt poſt ſententiam ſalarium petere, niſi cum publico inſtrumento promiſsionem oſtendant.

Et an excipere poſsint.

75 Quemadmodum ſalarium iudicis reguletur ſecundum quantitatem petitam, & non ſecundum quantitatem declaratã in ſententia.

In cauſa querelæ pacis computari debet ſalarium iudicis ſecundum quantitatem

tatem moderatam in admiſsione querelæ.

76 *Salaria iudicum an habeant priuilegia inter omnes creditores & æquiparentur doti & fiſco, & habeãt tacitam hypothecam cum priuilegio prælationis.*

77 *Salarium iudicis promptam habet executionem tanquam pro debitis fiſcalibus, non tamen in perſona.*

78 *Si officialis vel aſſeſſor decedat in officio nondum finito, an debeat habere ſalarium totius temporis. & quid ſeruetur.*

79 *Quid ſi infirmatur & recedit cum licẽtia Superioris à loco officij, & quid ſi ſine Superioris licentia recedit.*

Quid ſi infirmus manet in loco officij.

Quid ſi culpa ciuium non geſsit officium.

80 *Officiali abſenti an & quando ſalariũ debeatur & quando poſsit abeſſe ſine licentia.*

81 *Si duo officiales eligantur ad perficiendum vnum officium, veluti duo aſſeſſores & vnus eorum decedat vel officium non impleat, an ſalarium decedentis vel nõ implentis accreſcat ſuperſtiti qui ſolus impleuit.*

82 *Quid ſeruetur in Domo Deputationis huius Regni, & fuerit declaratum.*

83 *Quid in Regia Audientia Cathaloniæ & Baiulia Generali eiuſdem.*

Quid deciſũ ſit in Senatu Prouinciæ Marchiæ. n. 85.

84 *Officialis ſubrogatus loco plurium, habebit tantum ſalarium, quantum illi omnes haberent.*

85 *Quid ſi ſint duo officiales ad diuerſa officia, & vno decedente, alter gerit vtrũque officium.*

86 *An iudicibus ſeu Auditoribus ſalaria, quæ ex publico ſoluuntur, debeantur in principio vel in fine. & n. 90.*

87 *Quando pecunia promittitur alicui pro labore, in fine ſolutio fieri debet.*

88 *Quando pro alimentis datur, debetur in principio.*

89 *Quando promittitur alicui pro ſumptibus fiendis, debetur in principio.*

90 *Salarium officiale ſuccedit loco victus.*

91 *Doctoribus regulariter debetur ſalarium, non propter laborem, ſed propter ſcientiam.*

92 *Priuilegia DD. remiſsiuè.*

DE

DE SALARIIS, ET EXPENSIS IVDICVM.

QVÆST. XIX.

1 Illud ex D. Auguſtino in cap.
non licet 11. q.
3. & in c. non
ſane 14. q. 5.
cõſtitutiſſimũ
eſt iuſtum iu-
diciũ vendi nõ
poſſe, neq. iu-
dicem poſſe recipere pretium pro ſen-
tentia, pro quo facit l. venales C. quã-
do prouoc. non eſt neceſ. quia opera
2 iuſtitiæ veralia non ſunt, nec iuſtitia eſt
materia vendibilis, quare datio & accep
tio ſunt contrariæ rationi veræ venditio-
nis, quæ fieri non poteſt de rebus iſtis,
qu bus nulla conuenit æſtimatio, Caye-
ta. in 2.2.q.32.art. 7. Couar. in reg. pec-
catum 2. par. §.3. num. 1. Menoc. de ar-
bitr. iudi caſu 342. num. 20. tex. in cap.
cum ab omni de vit. & honeſ. cler. Sic
Cicero lib. 1. de legib. iniuſtiſſimum eſ-
3 ſe ait iuſtitiæ mercedem quærere. Qui
enim rectè iudicat, & præmium remu-
nerationis expectat, fraudem in Deum
perpetrat, quia iuſtitiam quam gratis
impartiri debuit, acceptione pecuniæ
vendit, vt author eſt S. Gregorius in c.
4 qui rectè 11. q. 3. Imò paria videntur iu-
ſtitiam vendere & ſimoniam committe-
re cap. accepimus, ibi, *quod illa crimina
grauiora id eſt ſimoniam, venditionem iu-
ſtitiæ.* de purgat. canon. & exiſtimat
Auiles verb. *donatio*, in cap. 1. Prætor.
nu. 23. & 24. & probat ratione Alphõſ.
Narbon. ad leg. Regi. par. 1. lib. 1. tit. 7.
lege 31. glo. 6. numero 50. grauius
eſſe vendere iuſtitiam quam præben-
dam.

Sed quia aduocatus, qui veritatem 5
& iuſtitiam tuetur, iuſtum patrocinium
vendere poteſt d. can. non licet. ratio-
nem diuerſitatis inter eum & iudicem
aſſignat Soto de iuſt. & iu. lib. 5. q. 8.
artic. 4. in verſic. *Secundum argumentum.*
quia finis proprius iudicis, ſicut & teſtis,
eſt iuſtum & veritas in communi, ſine
reſpectu actoris vel rei: ſcopus autem
aduocati, non eſt iuſtum ſimpliciter, ſed
iuſtum clientis ſui, cuius cauſam omni-
bus ſuis viribus protegit, altera negle-
cta. & ideo concludit aduocatum non
ſolũ pro labore, ſed pro ipſo patrocinio
& defenſa veritate poſſe mercedem
ſuſcipere: ſicut doctor pro veritate do-
cenda quam dilucidat. eandem rationẽ
diſcriminis attigit D. Auguſtinus in d.
can. non ſane 14. q. 5.

Iudex pro ferenda iuſta vel iniuſta 6
ſentẽtia nihil à partibus ſuſcipere poteſt,
vt probat tex. in l. 2. in fin. cum l. ſeq.
& ibi DD. ff. de condic. ob turp. cauſ.
Grammat. conſ. 35. num. 3. Boher. deciſ.
153. num. 22. & 23. Boſſi. in tit. de of-
ficial. corrup. num. 2. Auenda. de exequẽ.
lib. 1. cap. 2. num. 6. Menoc. de arbitr.
caſu 342. num. 16. 18. & 19. Similiter 7
nullam eo prętextu promiſſionem vel
pactum à partibus accipere poteſt, ſed
ita crimen corruptionis incurrit quãdo
promiſſionem acceptat ac quando pe-
cuniam pro reddenda vel non redden-
da iuſtitia recipit, vt probat tex. in l. Iu-
lianus ff. ad l. Iul. repetun. & in l. 1. C.
illo tit. & in auth. ſed nouo iure C. de
pœn. iudic. qui mal. iudic. Grammat. n.
5.6.7. Boher. num. 34. 35. Meno. num.
28. in locis citatis, Hipolyt. ſingul. 190.

S, Iva rep. ial. lib. 5. tit. quomod. iudi. in
cit. b. nu m. 97. Contrariũ faciens grauiter
puniendus eſt, vt ita decidit tex. in
l. 3. l. eãdem in pri. & §. lege Iulia & l. lex
Iulia ff. ad l. Iul. repet. Boſſi. num. 1. & 2.
& 7. Grammat. num. 3. & 4. Menoc. nu.
18. & num. 5. 6. 7. & 8. in locis citatis,
Iul. Clar. in prac. §. fin. q. 73. num. 1. & 2.
Hierony. Portoles ad Molin. §. iudex
8 num. 32. & 34. vbi alios allegat. Extendunt
aliqui tenentes, quod ſi iudex qui
pecuniam pro ferenda ſententia ſuſceperit,
ante prolationem ipſius pœnituerit,
& pecuniam acceptam reſtituerit,
& poſtea pronunciauerit, nihilominus
puniri debet, vt docet Bald. in l. 1. per
illum tex. ff. de calum. & in l. 1. §. beſtias
ff. de poſtula. Roman. ſingul. 328. &
330. Boher. d. deciſ. 153. num. 22. & 35.
Menoc. d. caſu 342. num. 30. & 31. Sunt
tamẽ alijqui cenſent verius eſſe huiuſmodi
iudicem puniri non poſſe, vt referent
relati à dd. Boher. num. 33. Roman.
9 ſing. 328. Menoc. num. 32. Omittendum
non eſt quod poſt Palaci. Rube. aſſerit
Antonius Gomez ad ll. taur. in leg. 80.
num. 67. quod ſi iudex ſit requiſitus ab
aliquo litigante, vt pecuniam recipiat
& pro ſe ferat ſententiam vel iniuſtam
proferat, poteſt e præbere aures & dicere,
vt veniat tali die & hora & ibi ſecretè
habere teſtes qui videant & audiant &
poſtea eum capere & punire. & ibi nu.
65. ſimile probat de vxore requiſita de
adulterio committendo. & n. 66. de Caſtellano
requiſito vt mediante pecunia
caſtrum tradat.

10 Vbi quis iudici pecuniam daret, vt
iuſtitiam miniſtraret, litemque iuxta
iuſtitiæ tramites definiret, datum veniret
reſtituendum, & danti competeret
repetitio, quia tunc non tendit pecuniæ
datio in iudicis corruptionem, nec conſideratur
turpitudo ex parte dantis, ſed
ex parte recipientis. eſt communis concluſio
& frequentius Doctorum iudicium,
quod poſt alios cenſent ac tenent
Couar. in d. §. 3. num. 1. Menochi. de
arbitr. caſu 342. num. 22. Franciſc. Viui.
deciſ. 113. num. 11. qui dicit dantem hoc
caſu non peccare. Auguſt. Morla in emp.
iur. par. 1. tit. 2. q. 10. num. 14 Leonar.
Leſi. de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 14. du. Litat.
9. num. 64. Beatus Ioan. de Capiſtrano
in ſpeculo conſcientiæ 3. par. num. 13.
& ſeq. & probat tex. in cap. non ſane
14. q. 5. quem ſic interpretatur alijs reie- 11
ctis interpretationibus Alphonſus Narbon.
ad leg. regi. par. 1. lib. 1. tit. 7. leg.
31. glo. 6. num. 25. & hoc etiam caſu dicitur
iudex per ſordes iudicare & (vt noſtri
loquuntur) baratariam committere
l. 3. l. lex Iulia §. hodie ff. ad l. Iul. repet.
Menoc. qui ſupra numero 18. &
19.

Sed ſi quis iudici pecuniam daret, vt 12
pro eo ſententiam pronunciaret; tunc
quamuis is bonam cauſam haberet, tamẽ
quia eo caſu dantis animus tendit ſaltẽ
ex præſumptione ad corruptionem iudicis,
ideoq. ex parte dantis turpitudo
verſatur, denegabitur danti repetitio.
ita intelligitur tex. in l. 2. §. ſed ſi dedi
ff. de cond. ob turp. cauſ. & hoc modo
conciliatur cum d. can. non ſane per
Couar. d. §. 3. num. 1. & Narbon. in dic.
glo. 6. num. 26. & 27. qui tamen docet,
quod iudex hoc caſu, cum ob parem
vtriuſq. turpitudinem repetitio ceſſat,
acquiſitione & retentione pecuniæ malè
quæſitæ non fruetur, quia fiſcus ab eo
tanquam turpe lucrum extorquebit l.
in hæredem 5. ff. de calumniat. l. Lucius.
ff. de iur. fiſc. in quam ſententiam cõplures
DD. cõgerit. Si autem iudex pe- 13
cuniam acceperit vt iniuſtam ſententiã
ferret, certiſſimum eſt danti repetitionem
denegari ex tex. expreſſo in l. 3. ff.
de condic. ob turp. cau. cuius verba sũt.
Vbi dantis & accipientis turpitudo verſatur, non poſſe repeti dicimus; veluti ſi pecunia detur vt malè iudicetur. alia iura
allegat P. Leſius de iuſt. & iur. lib. 2. cap.
14. dubit. 8. num. 58. ſicut certum eſt ex
ſupraſcriptis hoc lucrum in huiuſmodi
caſu per fiſcum capi poſſe. Defendit la- 14
tè Leſius d. dubit. 8. acceptum ob turpem
cauſam, cum dantis & accipientis
turpi-

turpitudo verſatur, turpi opere impleto non eſſe neceſſariò in conſcientiæ foro reſtituendum non ſolum danti, verum nec pauperibus ſed licitè retineri poſſe, quod & tenuerunt D. Anthonin. 2. par. tit. 2. cap. 5. in prin. Angel. verb. *conceſſio*, numero 2. & verb. *reſtitutio*. §. turpe. Syluеſ. verb. *Eleemoſina* q. 4. Nauar. cap. 17. numero 30. & 36. Auguſtin. Morla in empor. iur. par. 1. tit. 2. q. 10. numero 15. Sed alij cenſuerunt pauperibus reſtituendum eſſe, quorum quidem ſententiam tutiorem, veriorem, & communem Doctorum vocat Pater Manuel Rodriguez in explicatione Bullæ compoſitionis §. vnic. caſu 4. num. 22. vbi ſequendo hanc po-
15 ſteriorem opinionem, docet huiuſmodi iudicem qui pecuniam accepit, vt iniuſtam ſententiam ferret; turpi opere impleto, per dictam Bullam componi poſſe & ſecurus in conſcientia euadet. Diximus, *turpi opere impleto*, quia ſi opus adhuc com niſſum non eſt, pactū reſcindere & pecuniam danti reſtituere debet iudex can. in malis 22. q. 4. & probat Rodriguez citato loco numero 21.

16 Licet iudex non poſſit vt iuſtam ſententiam ferat, pecuniam accipere, vel iuſtum iudicium vendere: non tamen tenetur gratis præſtare officium iudicādi, ſed ei ex publico conſtituendum eſt ſalarium, & cum ſalarium publicum nō habet, poteſt iuſtiſſimè laboris mercedem legibus prætaxatam recipere l. 4. §. in iudicio ff. finium regun. l. ex part. in prin. ff. famil. herciſc. Adrian. quodlibet. 10. artic. 1. Ioan. Medina de reſtit. q. 25. qui ita hanc quæſtionem quō ad animæ iudicium definiunt, Didac. Couar. in reg. peccatum 2. par. §. 3.
17 numero 2. vbi ſubdit quod quidquid vltra quantitatem lege taxatam acceperint iudices, reſtituere danti tenentur, Barthol. Socin. in tractat. fallent. reg. 37. Iacob. Menoc. de arbitr. iud. caſu 342. numero 40. vbi ait hoc eſſe ſine probabili dubitatione, Leonard. Leſiu. de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 14. dubit. 9. 18
numero 64. & 68. vbi docet quod in ſententia iudicis duo conſiderari poſſunt. Prius, quod ſit actio maximè vtilis & neceſſaria Reipub. egens multo labore & examine actorum & probationum & magna auctoritate perſonæ. Alterum, quod ſit iuſta. Ratione prioris aliquid pro ſententia à partibus accipi poteſt, ſi aliàs iuſtum ſtipendium iudici nō eſt aſſignatum. Ratione alterius, nullum ei debetur ſtipendium: ſed ſuppoſito officio iudicis, gratis hanc qualitatem in ſua actione procurare debet. Stephan. Gratian. diſcep. forenſ. tom. 3. cap. 561. numero 37. & ſeqq. vbi probat 19
quod ſportulæ per ſtatuta & conſuetudines locorum à partibus iudici dandæ ſucceſſerunt loco ſtipendij & ſalarij de publico iudicibus conſtituendi, & vbi iudices haberent ſalarium, non darentur eis ſportulæ nec poſſent eas à partibus petere, Rebuff. de ſalar. tax. prouiſion. proceſſ. glo. vnic. vbi in fin. dicit quod 20
requiritur vt hoc ſalarium ſeu ſportulas iudex accipiat, non à parte, ſed à notario, cui pars tradet, & demum ipſe iudici, alioquin pars poſſet magnam ſummam dare, quæ poſtea non veniret in taxationem.

Iudex ſiue ordinarius ſiue delegatus 21
publicum habens ſalarium, non poteſt vltra accipere aliquid pro ſalario & labore à partibus, conſtat ex Couar. d. §. 3. n. 2. Abba. in c. quia plerique num. 33. de immun. Eccleſ. Io. Medin. de reſtit. q. 25. Bouad. in polit. tom. 1. lib. 2. cap. 11. numero 38. vbi verum intelligit ſi ſalarium competens habeat, quem etiam intellectum docet Maſcard. de probatio. concl. 164. numero 11. iuuat additio ad Pinel. in l. 2. C. de reſcin. vendit. 2. par. cap. 2. num. 33. liter. E. vbi 22
aſſerit medicum, cui ſalarium publicum conſtitutum eſt, nec ſponte ab ægroto

oblata poſſe recipere iuxta tradita per
23 Hyp. in l. vna n.239. C. de rap. vir. Sic
etiam dictus iudex non poteſt iura ali-
qua recipere, niſi lege vel conſuetudine
ita approbatũ ſit, cõfirmatur ex Gratian.
in d. c.561.num. 3.& 38.Bouadil. in po-
lit.tom. 1.lib.2.cap.21.num.40.Et iudex
vltra taxatum ſalarium recipiens puni-
tur glo. in auth. de iudicibus §. nullo
quoque reſumẽtes colla.6.Thom.Mier.
ad conſtitut.Cathal.par.2.collatio.6.cap.
24 5.num.5. ſi autem multum plus debito
receperit, præſumitur ſententia venalis,
vt notat Bald. in l. hæc venditio C. de
25 prædi.curial.lib.10.Si non adhibitis mi
nis iudex vltra taxatum ſalarium exigat,
quaſi concutere dicitur, Farinac. conſ.
5.num. 10. ſi autem per minas & op-
preſſiones illicitè petierit & exegerit,
concuſſione tenebitur, vt tradit Mieres
par. 1.c.12.num.3.coll.1.cuius pœna eſt
quadruplum reſtituere, ſi ciuiliter aga-
tur: ſi autem criminaliter, arbitrio iudi-
cis tenebitur glo. in can. indicatum in
verb. *pœna* 89. diſt. glo.fin. in can.milita-
re 23. q. 1. & poteſt puniri pœna furti
& amiſſionis officij Mier. d. cap. 12.nu.
15. puniri etiam poterit pœna legis Iu-
liæ repetun. Matth.de Afflic.conſ.51.nu.
13. plura de extorſione & concuſſione
& pœna iudicis corrupti Farinac.d.conſ.
5. per tot. & Menoc. de arbitrar. caſu
342.
26 Quæro ſi lata iam ſententia aliquid
iudici vltra ſuum ſalarium ab aliqua
partium ſponte detur, an licitè poſſit ac-
cipere. Et dico eum licitè poſſe capere.
ita Anchar. conſ. 271. Felin.in cap.tua
nos de ſimon.Marſil. ſingul. 190. Boſſiu.
tit. de officialib.corruptis num.4.Meno-
chi. de arbitr. iudic. caſu 342. num.39.
Alphonſ.Narbon. ad ll. regi.par. 1.lib. 1.
tit.7. lege 31.glo.4.num. 1.& 2. Tiberi.
Decian. tractat.criminal.lib.8.cap.40. n.
9.& numero 15. Eſtque ratio, quia hic
27 ceſſat ſuſpitio & cauſa corruptionis. In-
telligitur tamẽ hæc doctrina procedere,
ſi nulla tacita aut expreſſa conuentio ſeu
promiſſio præceſſiſſet, & omnis ſuſpicio-
nis cauſa & præſumptio fraudis ceſſaret,
ſolaque dantis gratificatio ſubſequere-
tur, vt declarant Menochius & Narbona
atq. Decianus ſupracitati. Quamquam 28
Martinus Lauden. in tract. de offic. dom.
q. 81. quem referunt Decianus loco ci-
tato numero 9. & Neuizan. in ſylua nup.
lib.5. numero 97. aſſerit in dubio tali ca-
ſu prę́ſumi fraudem de tempore ante
ſententiam ad tempus poſt ſententiam
argum. l. iuris gentium §. Prætor ait, cũ
glo. & ibi Angel. ff. de pact. Sic in teſte 29
poſt teſtimonij depoſitionẽ ſimiles præ-
ſtationes licitas eſſe docuerunt Marſil. in
l. 1. in pri. numero 5. in fin. & 7. ff. de
falſ. Menoc. de arbitr. caſu 310. numero
11. Farinac. de teſt. q. 67. numero 277.
& ſeq. Auiles in cap. 1. Prętor. verbo
dadinas numero 15. Sic quoque medicũ 30
habẽtẽ publicũ ſalarium, quãquã non
poteſt ab infirmis etiam ſponte oblatam
recipere pecuniam, ſecundum Auil. in
ca. 1. Prætor. glo. *ni lleuaran* numero
8. & Azened. in l. 8. numero 2. tit. 9.
lib. 3. recop. quos refert Bouadilla in
polit. tom. 2. lib. 5. cap. 5. numero 26.
poſſe tamen accipere ſi ijdem infirmi
iam ſani effecti dederint, aſſerunt Matiẽ-
ço in dialog. relat. cap. 25. numero 3.
Altamiran. de viſitati. verbo, *etiam qua-
liter cumq.* numero 24. Vidi poſt hæc 31
ſcripta Petrum Cenedo par. 2. collect.
177. numero 2. vbi cum allegaſſet Di-
dacum Perez lib. 2. titul. 9. l. 1. in glo. 1.
poſt medi. concludere, quod iudex poſt
latam ſententiam recipere poteſt, quod
ſibi ſponte offertur, ſubdit hanc ſibi
opinionem ſatis dubiam videri, & ap-
probat dictum Martini Lauden. qui
ſupra, monetq. iudices vt caueant ab
huiuſmodi praxi, eo magis, quia quando
à pluribus capiunt, inducitur conſue-
tudo, quod quis erubeſcit eis non dare
ſecundum Felinum in cap. tua nos de ho-
mic. & ſpe futuræ donationis nihil non
tentabit auarus iudex in fauorem diui-
tum.

Quæ-

32 Quæro item an iudex mutuas pecunias accipere poſſit à litigantibus. Et reſpondeo non poſſe non ſolum à litigantibus, verum nec à ſubditis non litigantibus l. quiſquis C. ſi cert. peta. Pute. de ſyndic. verbo, *corruptio* num. 1. Menoc. de arbitra. caſu 342. num. 34. Grammat. conſ. 35. nu. 8. Tiber. Decian. 2. tom. crimin. lib. 8. ca. 38. num. 14. Bouadil. in polit. tom. 1. lib. 2. ca. 11. num. 61. & ſeqq. Franciſc. Viui. deciſ. 113. num. 3.
33 Matienç. in dial. relat. 3. par. ca. 30. Intellig t Bouadilla vbi ſupra num. 63. non poſſe iudicem à ſubditis mutuas pecunias accipere ſiue ſit perpetuus, ſiue tẽporalis: ſed glo. in d. l. quiſquis in verb. *pœna*, cenſet illud tantum obtinere in iudice temporali. cuius gloſæ opinionem quam vt aduertit ibi marginaria, ſequũtur Bald. & Cyn. in eodem tex. veram exiſtimo. licet enim dicat Bouadilla nõ dari rationem diuerſitatis inter iudicẽ perpetuum & temporalem, ſufficit quod eam ſentiat textus in quo gloſa prædicta nititur in l. Præſidis ff. de reb. cred. illis verbis, *Præſidis Prouinciæ officiales, quia perpetui ſunt, mutuã pecuniam dare & fœ-*
34 *nebrem exercere poſſunt.* Fateor quod à litigantibus non licet iudici ſiue perpetuus ille ſiue temporalis ſit, mutuas pecunias recipere, quia præſumitur corruptus l. 2. ibi, *idemq. eſt ſi gratuita pecunia vtenda data ſit aut minoris locata, vẽdita vel res ſit*, ff. de calumniator. Auil. in cap. 1. prætor. glo. *dadiuas* num. 14. Ioſeph. Maſcard. de probatio. concluſ. 164. num. 4. Menoc. d. caſu 342. nu. 34. Caballus re-
35 ſolut. crimin. 195. vbi quomodo puniatur iudex qui recipit pecuniam mutuo à litigantibus, Decian. 2. tom. criminal. li. 8. ca. 35. num. 7. imò non ſolum iudex qui pecuniam mutuatur, ſed & qui ei mutuo dederit, punitur d. l. quiſquis C.
36 ſi cert. pet. Et prohibetur quoq. iudex litigantibus pecunias mutuo dare l. principalibus ff. de reb. cred. ſi cert. pet. & ibi Alciatus qui plures rationes huius prohibitionis conſiderat ac præſertim quoniam quicquid ex concuſſionibus à partibus raperet, mutata cauſa ſibi ex mutuo deberi fingeret & quia mutuũ gratuitum non niſi intimis amicis fieri ſolet, cum hæc amicitia inter iudicem & partem reprobata ſit ex l. obſeruandum ff. de offic. præſid. An iudices poſ- 37
ſint negociari & fœnus ſiue cãbia exercere, iura ſunt in d. l. principalibus & in l. eos C. ſi cert. peta. & ibi DD. Auiles in cap. prætor. 32. in prin. Bouadil. lib. 2. cap. 12. ex num. 34. Pater Filliuc. qq. moral. tom. 2. tractat. 35. c. 2. num. 52. & in Cathalonia pró iudicibus Regiæ Audiẽtiæ præſcriptam habemus legem in cõſtitutione 38. curiarum anni 1599. ad quã nonnullos intellectus tradit noſter Iacob. Cancer. var. reſol. par. 3. cap. 1. nu. 99. & ſeqq. vbi etiam probat præfatos iudices, licet creentur durante domini Regis beneplacito, eſſe officiales perpetuos.

Quæro an liceat iudici aliquid accipere vt iuſtitiã celeriter adminiſtret. 38
& pro breuiori expeditione iuſtitiæ adminiſtrandæ. Licitum non eſſe tenet glo. in l. 2. §. fin. quam ibi Bart. Bald. Salicet. & Alb. faciunt ſingularem ff. de condic. ob turp. cauſ. per tex. in auth. nouo iure C. de pœna iud. qui malè iudica. & ibi idem Bart. & Angel. ſic quoque tenet Bald. poſt Antho. de Piſis quem ipſe citat, in conſ. 476. incip. *proponitur quod dictus*. vol. 5. & Nicola. Boeri. quæſt. 153. num. 2. per tex. in c. qui rectè iudicat 11. q. 3. atque Menochi. de arbitra. iudic. caſu 342. num. 26. qui poſt Didacum ſubdit hoc caſu dantẽ repetere poſſe, quod iudici dedit atq. ita non habere hic locũ textum in l. 2. §. vlt. & l. 3. ff. de condic. ob turp. cauſ. Inuenio Patrem Leonardum Leſium de iuſt. & iur. lib. 2. ca. 14. 39
dubit. 9. n. 64. vbi ſic ait. *Iudicẽ teneri reſtituere id quod accepit, vt iuſtã ſententiam ferret, intellige ſi datum eſt timore iniuriæ, aliàs non dandum: ſecus, ſi inſtar muneris liberalis, vt maiorem quam ſolet, quamq. tenetur, diligentiã in cauſa adhibeat.* hactenus iſte Doctor. Similis eſt locus alius 40
ManuelisRodriguez in explicatione Bul

læ cõpoſitionis §. vnic.caſu 4. n. 23.vbi
docet,quod ſi quis iudici pecuniã dede-
rit vt bene iudicaret: ſi quidẽ dederit
ad redimendam vexationem nempe ne
ab altera parte corrũperetur, tenetur
iudex dãti pecuniã acceptã reſtituere:
ſed ſi non dederit ille ad redimendam
vexationem ſed ſponte ad inuitandum
iudicem vt iuſtitiam adminiſtraret, nõ
41 tenetur iudex ad reſtitutionem. Hanc
ſiue Leonardi ſiue Manuelis doctrinam
circa ſecundum caput imprimis certum
eſt in foro exteriori non ſeruari neq. ſer-
uari debere ſed puniri iudicem qui vl-
42 tra ſuum ſalarium, pecuniam ab aliqua
partium accipit:ſicut longè alienam à di-
cti fori diſceptatione exiſtimo aliã quæ-
ſtionẽ,quã idẽ Leſius paulò inferius ſub
eodẽ n. 64. mouet an cũ eſt ea varietas
ſententiarũ vt iudici liberũ ſit vtrãli-
bet partem in iudicando ſequi, aliquid
capere poſſit, vt hanc potius quam illam
43 in iudicando ſequatur. Poſt Leonar. Le-
ſium & Manuelem Rodriguez locis ci-
tatis, vidi alium theologum Antho
ninum Diana moral. reſol. par. 3. tractat.
5. miſcellaneo reſol. 45. cuius verba
ſunt. *Notandum eſt obiter cũ Leſio lib. 2.
cap. 14. dub. 9. numero 64. iudicem
in rigore & ſecluſo ſcandalo & peri-
culo iniuſtitiæ poſſe accipere nec teneri re-
ſtituere id quod accepit à litigantibus, ſi da-
tum ſit instar muneris liberalis, vt maiorẽ
quam ſolet, quamq. tenetur, diligentiã in cau-
ſa adhibeat, vel vt loquitur Molina de iuſt.
& iur. tom. 1. tract. 2. diſput. 88. n. 6. ſi ante
quã negociũ expediat, munus ad eum mitta
tur, vt afficiatur ad diligentiã, atq; in fauorẽ
eius, qui munus mittit, negociũ intra iuſtitiæ
limites expediendum.* Hactenus Diana.
44 Non multum diſſimilis eſt illa quæ-
ſtio, an liceat iudici expedire pecunia
mediante, vnius cauſam ante alios, ſi
litigantes iure temporis æqualiter
gaudeant. Ne dubites hoc lege huma-
na prohibitum eſſe iudici præſertim
ex auth. vt iudices ſine quoq. ſuffrag. §.
pen. & in auth. de mandat. Princip. §.
oportet & in cap. ſtatutum §. inſuper
de reſcrip. lib. 6. & ibi DD. & puniri
debere iudicem talia molientem. Sed
pro iure ac lege Naturali notauilo-
cum Pauli Layman in Theol. mor. lib.
3. ſec. 5. tract. 4. cap. 4. numero 9. quem
refert Diana vbi ſupra reſol. 45. vbi
Layman ad caſum propoſitum reſpon-
dens, ſic aſſerit. *Cauendum ne talia cum
alterius iniuſto damno coniuncta ſint, vt
ſi miniſter publicus propter oblatum ſibi
munus, vnius cauſam citius expediat poſt-
habitis alijs, qui diutius expectarunt &
ante alios expediri deberent. Sed ponamus
plures adeſſe qui æquali iure gaudeant, vt
in iudicis arbitrio poſitum ſit, quem præpo-
nat, peccabit ne iudex ſi vnius cauſam ante
alios expediat, ex pacto oblati muneris?
Res iſta periculo non vacat, ſpectato tamen
naturali iure non audeo hominem damna-
re, quia ea in re alijs iniuriam non infert,
in gratiam vero Titij remuneratoris ſuſcipit
nouam obligationem, ante alios expediendi
cauſam ipſius, quæ obligatio pretio æſtimabi-
lis videtur.* hactenus Layman, cuius
doctrinam remitto iudicio aliorum
Theologorum. Pacta certè ſunt hæc
viliſſima, & quæ expedit Reipub. vt acri-
ter puniantur.
Quæro, cũ in multis Regionibus ex-
tent conſtitutiones antiquæ in quibus 45
officialibus & miniſtris iuſtitiæ taxata
ſunt ſtipendia, quæ modò ſtante varieta-
te temporum & circunſtantiarum ſunt
effecta valde vilia & modica, an obligent
hodie in conſcientia. Negatiuè reſpon-
dent Molina de iuſtit. & iur. tom. 1.
tractat. 2. diſput. 83. Sanchez oper.
moral. tom. 1. lib. 3. cap. 14. nume-
ro 14. Anthonin. Diana qui alios ci-
tat, reſolut. moral. par. 2. tractat. 3.
miſcellaneo reſol. 60. nam cum illæ
leges iuſtum pretium non contineant
pro varietate temporum, & iuxta il-
lam mutentur, iniuſtæ ſunt, & poterit
officialis & miniſter iuſtitiæ accipere
ſibi incrementum vſq. ad limites iuſti
pretij: ſciẽdũ eſt enim creſcẽte pecunia
decreſcere valorẽ illius ad cæteras res
pecunia comparandas, atque adeo creſ-
cere

cere valorem reliquarũ rerum cõpenſatione pecuniæ, vnde cum his temporibus, quod nõ erat antiquitus, excreuerit pecunia, decreuit inde valor illius &
46 creuit valor aliarum rerum. Sed finge officialis ſeu miniſter iuſtitiæ veluti iudex aut aſſeſſor ſiue notarius ſingulis annis vel in ingreſſu ſui officij iurauit ſeruare ſtatuta Regionis inter quę extat ſtatutum quo taxatur eidem ſalarium, & temporis curſu effectum eſt valde modicum & vile, nunquid obſtabit illi iuramentum? Dicendum eſt non obſtare, quia virtute eius iuramenti is qui iurauit, non tenetur ad obſeruandum ea ſtatuta quæ aliqua ratione non obligant, vt quia recepta non ſunt, aut in diſuetudinem abiere, aut mutatione temporum & circunſtantiarum deſierunt ligare, quia id iuramentum eſt de ſolis ſtatutis ſeruandis quatenus ea obligant: ergo quoties ex quauis cauſa obligare deſinunt, ceſſabit perinde iuramenti obligatio, eò quod iam illa non ſint ſtatuta, atque iuramentum fuit illis acceſſorium quatenus ſtatuta erant. ita D. Antonin. 2. par. tit. 10. cap. 6. §. 6. Nauar. cap. 25. numero 23. Thom. Sanchez oper. mor. tom. 1. lib. 3. cap. 14. numero 8. Azor inſtit. moral. lib. 11. cap. 8. q. 8. Paris de Puteo de ſyndicat. verb. *excedunt conſiliarij*. num. 5. vbi quod iurans ſeruare ſtatuta intelligitur de licitis. & verb. *Statutum*. num. 4. vbi quod intelligitur de non ſublatis conſuetudine. Sylueſt. verb. *iuramentum* 4. q. 23. Ducñas reg. 79. ampliatio. 3. Auil. in c. Prætor. in proœmio glo. fin. n. 10. vbi quod iurans ſeruare ſtatuta intelligitur de ijs quæ ſunt in vſu. Gutier. de iuram. confirm. 1. par. c. 38. num. 14. Sic generale iuramentũ ſeruandi ſtatuta intelligi de licitis & poſſibilibus, ne iuramentum ſit vinculum iniquitatis, decidit tex. in c. 1. de iur. iuran. li. 6. nec eſſe iuramenti tranſgreſſorem qui ſtatuta aut non licita aut non poſſibilia minimè ſeruat, ex eo tex. deducit Sanchez d.
47 c. 14. n. 7. An autem teneatur ad ſtatuta poſt iuramentũ condita qui iurauit ſeruare ſtatuta, Auiles in d. proœm. num. 3. Sanchez d. c. 14. num. 1. Cardo difficul- 48
tatis in eo vertitur quid dicendum ſit ſi officialis ſpecificè iurauit ſeruare ſupradictam iniuſtam taxationem. tenet Toletus in ſum. lib. 5. cap. 61. num. 7. tunc officialem peccare tranſgrediendo eandẽ taxationem. *Vnde* (inquit) *ſanctiſsimè facerent Principes ſi pretium conueniens habita temporum & regionũ ratione imponerent, aut tale iuramentũ, quo multi illaqueãtur, auferrent.* Sed Pater Sanchez qui ſupra cap. 14. numero 14. adhuc aſſerit id iuramentum non obligare ad eam ſtipendij laboris taxam, quæ iniuſta eſt, quia iuramentum ſeruandi ſtatuti intelligitur, quatenus illud iuſtũ eſt & obligatorium: non ergo obligabit iuramentum ad eam taxam quatenus iniuſta eſt. Patrem Sanchez ſequitur expreſſe Diana vbi ſupra par 2. tract. 3. miſcellan. reſol. 60. qui eiuſdem opinionis allegat Molfeſ. in ſum. to. 2. tra. 12. c. 5. numero 67.

Quæro an cũ cõmiſſarius ſeu delegatus pro diuerſis perſonis ac diuerſis illarũ negocijs ad locũ aliquẽ proficiſcitur, poſſit à ſingulis tantum ſtipendium eundi & redeundi exigere, quantum ab vna perſona poſſet, ſi pro ea ſola negotium gereret. Antonin. Diana reſol. moral. par. 3. tractat. 5. miſcellaneo reſ. 76. in terminis, ſecluſo iure poſitiuo, vbi vigeret ſtatutum aliter ſuper hoc diſponens, tenet affirmatiuam, in fine ibi, *vel melius in caſu noſtro.* Eandem ſententiã tenere videtur Leſſius li. 2. de iuſt. & iur. cap. 24. dub. 5. numero 28. vbi ſic aſſerit. *Quando qui pluribus obligat operam ſuam, ſingulis inſolidum: & illa æquè commoda eſt ſingulis, ac ſi pro illis ſolis fuiſſet exhibita, poteſt à ſingulis tantum exigere, quantum ab vno poſſet, ſi pro eo ſolo præſtitiſſet, vt cum quis nomine diuerſorum proficiſcitur ad locum diſsitum, & ibi illorum negotia tractet vel teſtimonia & probationes in eorum cauſis conquirat: porrò ad bo am fo tunam vel* 49

induſtriam illius pertinet , quod plura negotia concurrant , ita vt vno medio poſsit ad ea conficienda vti, vel eandem tuitionẽ pluribus impendere, neque opus eſt vt qui ſua negotia ipſi committunt, ſciant illum etiam aliorum negotia gerere, ſed ſufficit vt tam vtiliter & opportunè ea gerere poſsit, ac ſi alia ſimul gerenda non haberet & ſuam operam cuiquam ſeorſim impenderet. hactenus iſte Doctor.

Contrariam opinionem docet Tanperus in 2. 2. diſput. 4. quæſt. 7. dub. 6. n. 162. nimirum iuris eundi & redeundi ſtipendiũ vnũ dũtaxat deberi & diuidi
pro rata inter eos qui negotia cõmittũt.
50 Eandẽ probat & aſſerit poſt alios ex noſtris Stephan. Gratian. diſ. forenſ. to. 1. c. 57. n. 5. Quæ ſententia mihi æqua videtur & prior opinio Antonini Diana pe-
51 riculoſa. Propterea in plurib⁹ Prouincijs extant ſtatuta ſecũdum præfatã poſteriorẽ ſententiã diſponentia vt in Regno Caſtellæ, iuxta cuius leges reſpondet ad quęſtionẽ, de qua agimus, Ioan. de Heuia in labirint. commercior. li. 2. c. 2. n. 10. & de Regijs pragmaticis ſui Regni Panormitani dipſum continentibus teſtatur Diana loco citato in fin. d. reſol. 76. In
52 noſtra Cathalonia extat cõſtitutio 3. tit. *de ſalaris de dietas.* qua ſtatuitur quod officialibus & miniſtris, iuſtitiæ qui ad plures executiones faciendas mittũtur, ſolũ debetur & taxanda venit vna dieta, etiã ſi in vna die plurimorum negotia fecerint. Et notauit don Ludouic. à Peguera in praxi Ciuili rubric. 3 c. n. 11. Simile de procuratoribus habetur in conſtitut. 2.
53 illo eodem titulo. Veriſſimum arbitror quod reſoluit Bouadill. in polit. to. 1. li. 2. c. 20. n. 68. licet nihil pro ſe alleget, vbi ait. *Tanbien ſuele dudarſe ſi eſtando el Iuez en vna comiſsion , ſe le mandaſſe por el tribunal que ſe la dio, ò por otro que entendieſſe en otro negocio al miſmo tiempo , ſi podrà lleuar dos ſalarios por ambos negocios , ſi ſon todos tocantes al Rey y de ſu miniſterio. Y digo que ſiendo compatibles los negocios y ocupaciones, y que no ſe impiden vna à otra, ſino que ſolo ſe acrecienta el trabajo è induſtria del Iuez ſe le deuẽ dos ſalarios, ò gratificacion del trabajo acrecentado por la ſegunda comiſsion : porque aſsi como el dinero tiene ſu precio, y eſtimaciõ, la tiene el trabajo, el qual no deue quedar ſin ſatisfacion.*

Quæro ſi iudex ſumat aſſeſſorem 54
quis ſoluat aſſeſſori ſalarium. Dico quod expenſis vtriuſq. partis poſſunt iudices proprio motu aſſeſſorem, ſi ipſo indigeant , aſſumere cap. ſtatutum §. aſſeſſorem de reſcrip. in 6. Paul. Caſtren. in l fin. ff. de Aſſeſſor. Abbas in cap. ſtatutus de reſcrip. Stephanus Gratianus diſ. forenſ. tom. 1. cap. 55. numero 44. & cap. 57. numero 2. Auiles in cap.
Prætor. 1. verb. *à las partes* num. 23. Intel- 55
lige hoc verum in iudicibus, qui ex ſe non ſunt periti, nec ſunt electi ratione ſcientiæ : ſecus autem ſi eſſent electi propter peritiam ſcientiæ , quia tunc non poſſunt compellere partes eligere conſultorem ; ſi enim ipſe neſciat, de ſe conqueratur : nec facere expenſis ipſarum ſed proprijs, Lanfran. de Orian. in repetitio. cap. quoniam contra de probatio. in parte. *interloquutoriæ & appellationes.* numero 25. Auiles qui ſupra numero 23. Marta de iuriſdictio. par.
4. centu. 2. caſu 173. Extat in Cathalo- 56
nia conſtitutio 26. quæ eſt fin. tit. *de ſalaris de ſentencias*, idem diſponens & quæ
ſic intelligẽda eſt. Ita quoq. S. Antonin. 57
in 3. par. titu. 9. cap. 2. §. 9. vbi etiam dicit hoc eſſe verum ſi iudex non habet ſalarium de publico. Sic Paul. Caſtren.
in l. conſilium ff. de offic. aſſeſſò. docet 58
quod ſi iudex vel arbiter ſit idiota ſuper puncto iuris , benè poteſt mandare partibus, quod dent ei ſalarium pro habendo conſultore, vt in l. 4. §. 2. ff.
fini. regun. Si autem ſoluitur aſſeſ- 59
ſori ſalarium ab vna tantum parte caſu quo iudex ſuo motu vel ad inſtantiam vtriuſq. partis conſilium habuerit, datur regreſſus contra alterã partem, Speculat. in titulo de aſſeſſori. §. ſalarium. Bart. in l. in ſacris C. de proximi. ſacro. lib. 12. Sed ſi vna tantum pars 60
petierit

petierit conſilium ſapiẽtis,&conſultorẽ iudici dari,ipſa totũ ſalarium conſultoris ſoluere debet,Gratian.diſ. forenſ. d. c.55.n.43. & d.c.57.n.2.Surd.de alimẽt. tit.1.q.63.n.4.Sic dicunt Bald.in l. 2. C. de ſenten. ex bre.reci.& Bart.in l. ſi poſtulauerit ff. ad l.Iul.de adult.quod quã

61 do quæſtio committitur conſulenda,ſalarium debet præberi conſultoribus ab vtraq.parte, niſi altera pars petat conſi-

62 liũ.& Bald.in l. prætor §.fin. ff. de eden. teret quod qui petit conſilium ſapientis,debet petere ſuis expenſis,& ſi mittit notarium ad aliquem locum pro examinandis teſtibus, debet mittere expenſis petentis: ſi autem mittitur ex mæro officio iudicis,tunc expenſis vtriusq.partis.

63 Sic etiam ſi altera pars petat vt iudex ſe conferat ad locum differentiæ, fieri debet expenſis eius qui petit actum fieri, Speculat.de aſſeſſor. §. ſalarium ad fin. verſic. *quid ſi alter litigatorum*. Gratian. d. c.57.n. 1. per l. prætor ait in fin.ff. de eden. quamuis ſi pars contraria in loco differentiæ compareat corã iudice allegãdo ius ſuũ ſicut pars quæ actũ petijt, tenetur pro dimidia in expenſis contribuere vti apud nos quotidie obſeruatur

64 Sed quid ſi ſint duo aſſeſſores & hi diſcordent & inter ſe diſſentiant, ideoq. aſſumatur tertius:iſti tertio quis ſoluet ſalariũ? Reſpondet Paris de Puteo de ſyndicat. in verbo, *Poteſtas*, n.6. quod is tertius participabit de ſalario vtriuſq. ſecũdũ Speculat. in tit. de ſala. ſiue de aſſe.§.ſalarium.verſic.*quidam ſi.* ex Bald.

65 in repet. l. 1 .ff. de offic. aſſeſ. quod ego durum exiſtimo cum illi duo aſſeſſores expleuerint officium ſuum , maximè ſi votũ ſuum non ſolum voce ſed in ſcriptis præbuerint,& abſurdũ videtur,quod maius ſalarium conſequãtur ſi ſint vnius voti quam alterus.

66 Quæro an debeatur iudici ſalariũ ſi ſententiã non proferat, ſed non ſtet per

67 eum quo minus proferat. Dico quod in cauſis,in quib9 deueniũt partes ad cõcordiam in calculo ferendæ ſententiæ, debetur iudici ſalarium quãuis ſentẽtiã non proferat vt per Franc. in ca.ſtatutũ §. aſſeſſorem in fin. de reſcrip. in 6. poſt Speculat. de Salario §. dicturi in fin. & per Stepha.Gratian.diſ.forenſ.to.1.c.55. n.15. & 16. & latius to.3.c.561.n.34.& ſeqq. vbi contra quoſdam ſuper hoc hæſitantes , probat idem eſſe in iudice atque in aſſeſſore ex multis quæ citat.

Decius etiam in l. in iure Ciuili 121. 68
n. 1. ff.de reg.iur. poſt Roman.conſ. 85. incip.*euidenter oſtenditur*. & eundẽ Roman.conſ.434.incip.*in eo in quo quæritur* verſic. *quò ad tertium*. docet quod ſi ex forma ſtatuti debeatur iudici ſalarium poſt latam ſententiam,ſi non ſtet per iudicem & proteſtetur, debet illud conſequi,quamuis ſententiam non tulerit, & Decium citauit Gratianus d.c.561.n.36.

Hortenſius Caualcanus de brachio regio part.4.n.224.probat ſalarium deberi 69
iudici, cum non ſtetit per eũ quo minus proceſſus publicaretur & obtulit & proceſſus erat in ſtatu publicationis,quia (inquit) reſpectu facientis actum , pro facto habetur quando non ſtat per agẽtem ex l.pen.ff.de milit.teſtam.ad quod alia plura iura allega Ioſephus Ramon. conſ.27.n.16.

Praxis huius Regiæ Audientiæ Cathaloniæ obſeruat , quod quando aſſignatur 70
dies certa cum ſequentium continuatione ad ſententiam,(aſſignatur autem poſt concluſum in cauſa ſeu,vt noſtri dicunt , denunciato proceſſu, antequã iudex laboret circa proceſſum cauſæ pro conficienda ſententia) deponitur iudicis ſalariũ:& cũ profertur & publicatur ſententia, capitur & diuiditur inter Regios Senatores conſt. 16.tit.*de ſalaris de ſenten.* ſed ſi depoſito iam ſalario, partes concordent , ſimiliter diuiditur, quãquã nõ proferatur ſententia, nec iudex laboret circa proceſſũ.atq.idẽ ſeruatur ſi ſcripta in proceſſu iã per relatorẽ ſententia,partes nõ inſtent quod publicetur, quãuis concordiam non ineãt per conſtit.8.tit. *de denunciations de proceſſos* , facta fide per Cancellariũ ſeu RegentemCancellariam,quod vidit ſentẽ-

 tiam

tiam ordinatam. Sed & cum partes depoſito iam ſalario taceant per triennium, diuiditur ſalariũ facta prouiſione, quod quia partes per triennium tacuerunt, ſalarium diuidatur. pro quo videas conſtit. 22. tit. *de ſalar. de ſentent.*

71 In cauſis feudalibus ſpecialiter Ius Municipale Cathaloniæ prouidet in ca.
72 41. Curiarum anni 1599. Et iure communi ſi partes concordent, an iudex poſſit habere ſalarium, vltra ſupracitatos diſputant glo. in l. 1. §. diuus vbi Bar. & additio de vari. cognit. Roman. conſ. 85. incip. *Euidenter.* gloſa verb. *Communiter* in c. ſtatutum §. aſſeſſorem de reſcrip. in 6. Iaſ. n. 38. & Angel. n. 11. in §. tripli de action. Deci. conſ. 70. incip. *pro tenui.*

73 In criminalibus tamen cauſis in Cathalonia nullum recipiunt iudices ſalarium ſententiæ conſtit. 2. 8. & 9. tit. *de ſalaris de ſententias*, & notat Thom. Mier. par. 1. collatio. 4. cap. 13. de ſalarijs iudicũ & inquiſitorũ in criminalibus. n. 1.

74 In Ciuilibus autem Iudices aduocati & procuratores non poſſunt poſt ſententiam ſalarium petere niſi cum publico inſtrumento promiſſionem oſtendant conſtit. 1. tit. *de preſcriptions*, & notat Deſpuiol ad Mier. verbo, *Salarium*, & verb. *Iudices*. vbi etiam an ſaltem ex-
75 cipere poſſint, Micha. Ferrer 3. p. obſeruantiarum Regiæ Audientiæ Cathaloniæ c. 481. tradit quemadmodum ſalariũ reguletur ſecundum quantitatẽ petitam & non ſecundum quantitatem declaratã, quãuis in libello poſita fuerit clauſula, *ſaluo iure ſuperflui* vel *ſalua iudiciali declaratione* & c. 483. quod in cauſa querelæ pacis cõputari debet ſecũdum quantitatem moderatam in admiſſione querelæ, non ſecũdũ quãtitatẽ in querela expreſſam, nec ſecundum quantitatẽ declaratam in diffinitiua ſententia.

76 Salaria iudicũ an habeãt priuilegia inter omnes creditores & æquiparẽtur doti & fiſco & habeãt tacitã hypothecã cũ priuilegio prælationis, quemadmodũ fiſcus & dos in plurimis cauſis, ſcripſi infra p. 2. quæſt. 8. de ſalarijs & sũptib⁹ aduo-
catorũ. Noſter Thom. Mier. p. 2. collatio. 77
9. c. 7. de ſalarijs omniũ iudicũ. n. 43. notat quod pro iudicis ſalario poteſt & debet ac cõſueuit fieri prõpta & riguroſa executio tãquã pro debitis fiſcalib⁹, nõ tamẽ credit quod habeat locũ perſonæ captio.

Paris de Puteo de ſyndic. in verb. *Si* 78
officialis. n. 1. multis probat quod ſi officialis vel aſſeſſor decedat in officio nõdũ finito, debet habere ſalarium totius tẽporis. hoc tamẽ in praxi nõ ſeruari video.

Idem Puteus n. 2. tenet quod ſi officia- 79
lis aut aſſeſſor infirmatur & recedit cũ licentia Superioris à loco officij ad patriam vel domum propriam cauſa ſe curandi, debet habere ſalarium pro tempore abſentiæ, ſecus ſi recedat ſine Superioris licentia & hoc dictum praxi conforme eſſe apud nos perſpicio, ſicut & illud eiuſdem Putei d. n. 2. quod ſi infirmus manet in loco officij lucratur ſalarium: pro vt & quando culpa ciuium non geſſit officium, quod ex Baldo in c. 1. ſi de feu. contro. Sue. per notat. in c. aduerſus de immun. Eccleſ. notat idẽ
auctor n. 9. Officiali abſenti an & 80
quando ſalariũ debeatur, & quãdo poſſit abeſſe ſine licentia, tractat Stephan.
Gratian. deciſ. 200. Si duo officiales eli- 81
gantur ad perficiendum vnum officium & vnus eorum decedat vel officium nõ impleat, ſalarium decedentis vel non implentis accreſcit ſuperſtiti qui ſolus impleuit, ſecundum Parid. de Pute. de
ſyndic. in verb. *Si officialis*. n. 8. Hoc vidi 82
in facto prætendi per vnum ex duobus aſſeſſoribus Domus Deputationis huius Regni, cum alter promotus eſſet ad aliud officiũ, & in eius locum nemo, ſubrogatus fuiſſet. obtinuit ac recepit duplex ſalarium ordinarium, cumq. anno 1633. in iudicio ſyndicatus fiſci procurator conquereretur, facta querela cõtra eum & formata inquiſitione, fuit abſolutus aſſeſſor, qui tamen in defenſionibus oſtendit alia vetera exẽplaria eiuſdẽ domus in quibus etiam fuerat ita ſeruatũ.

In

Digitized by Google

83 In Regijs Senatoribus huius Regni nec non in Aſſeſſoribus Baiuliæ Gen. Cathal.qui etiã creati sũt Regij cõſiliarij,id circa ſalariũ ordinarium nõ obſeruatur ſed circa ſalaria cauſarum.facit l. binos
84 de aduoc.diuerſ.iud.quod officialis ſubrogatus loco plurium habebit tantum
85 quantum omnes illi haberent. Hãc quæſtionẽ latiſſimè & doctiſſimè diſcuſſam inuenio apud Stepha.Gratian.deciſ.101. per tot.vbi multis reſoluit & ex mente ſui Senatus Prouinciæ Marchiæ decidit, quod vbi duo ſunt deputati ad vnum officium vt ſunt duo Auditores vel Senatores,ſi vnus ex iſtis officialibus decedat. vel officium non impleat,ſalarium decedentis vel aliàs non ad implentis(præter ſportulas quæ ſine dubio accreſcunt)nõ accreſcit ei qui ſolus impleuit: ſecus vbi ſunt duo officiales ad diuerſa officia addicti & vno decedente alter gerit vtrũque officiũ de mãdato Superioris,quia tunc habebit duplex ſalarium,& de his traduntur multa exempla & rationes aſſignantur.quare obſeruantia Regiæ Audientiæ & Baiuliæ Generalis Cathaloniæ videtur iuri conformis & conſentanea, praxis autẽ Deputationis Regni non ſic.

86 An Auditoribus ſeu iudicibus ſalaria quæ ex publica pecunia per Regem vel Rempublicam ſoluuntur, debeantur in principio vel in fine,pacta & conſuetu-
87 do dirimunt.ſed quid de iure?Quando pecunia promittitur alicui pro labore, in fine ſolutio fieri debet, cũ ante operas finitas non fuerit completum ex parte ſua,Alex.& Cagnol. in l.diem functo de offic.Aſſeſſor.Rebuf.de ſenten. prouiſional. articul.3. gloſa 7. numero 3.
88 Quando datur alicui pro alimentis,debetur in principio, Bart. in tractat. de alimen.DD.in d.l.diem functo, Rebuf. d.artic.3.glo.7. & 8.cum alijs per Surd.
89 de alimen.Sic etiã debetur in principio, quando promittitur alicui pro ſumptibus fiendis vt eſt in eo quod datur legatis l.legatus §.1.de legation.l.fi.C.eod.
90 lib.10.Defendit Stephan. Gratianus deciſ.201.ex num. 5. præfatis Auditoribus & iudicibus dicta ſalaria deberi in principio,quia ſalarium ſuccedit loco victus l.2.C.locat.Angel.in l. ſi non fortè §. libertus de condic.indeb.Surd.de alimẽ. q.67.in fin.tit.1. & quia regulariter debetur Doctoribus ſalarium non propter 91
laborem ſed propter ſcientiam , quam munus iudicandi & officium Doctoratus principaliter reſpicit,Bar.in l. 1.§.diuus de var.& extraord.cognitio.Cephal. conſ.70.n. 7. ob quam ſcientiam & probitatem debentur illis multa priuilegia 92
& prærogatiuæ,de quibus per DD. in l. 1.C.de dignit.li.12.Nata conſ.537.Caſſan.de glor.mund. conſider. 12. parte 8. & conſide.24.& 41.par.10.

EX QVÆST. XX.

SVMMARIVM.

1 *EX diuinis litteris plura loca congeruntur contra iudices recipientes munera.*

Iudices munera,xeniaque capientes lupis Arabiæ comparantur.

Donum apellatur vis maior, & tyrannus occultus.

2 *Ex humanioribus litteris plura loca cumulantur aduerſus iudices munera capientes.*

Philoſophus iudicandi munus recuſauit dicens nolle accipere officium,in quo nõ poſſet magis amicis quam inimicis fauere.

Opinio quorundam,non deberi creari iudicem eum qui fuerit Aduocatus,quod donis clientum aſſuefactus ſit, & lex Thebarum , ne quis mercator efficeretur iudex ob nimiam quæſtus cupiditatem.

3 *Sermones circa vniuerſalia ſunt faciliores, circa particularia veriores.*

4 *Iudex qui nullum omnino donum recipit, in catalogo Sanctorum deſcribi poteſt.*

5 *DD.*

5 *DD. qui hanc quæſtionem de muneribus, & donis iudicum tractant, referuntur, qui tamen vt plurimũ confuſè & permiſtè loquuntur.*

6 *Menochij locus laudatur.*

7 *Iudex à ſubditis, quibus actu iudex nõ eſt, ſed tamen eſſe poteſt, non poteſt accipere magna illa dona & munera, quæ danti magno detrimento ſunt, ſed tamen eſculenta & poculenta poteſt. & cõfirmatur. cum n. 8.*

8 *Xenia ſunt eſculenta & poculenta.*

9 *Agnati & cognati ſunt à lege Iulia repetũdarũ excepti, à quibus licet iudici magna dona accipere, non tamen ratione officij.*

10 *An hoc limitetur vſque ad centũ aureos, vbi de gloſæ veritate diſceptatur.*

11 *Iudices ab amicis maiora munera quam eſculenta & poculenta recipere poſſunt, non ex cauſa officij, ſed amicitiæ.*

Si in officio recipiant ab amico, an regulariter præſumantur ex officij cauſa recipere.

12 *Tradita per Doctorem Berart impugnãtur & eius rationes ſoluuntur.*

13 *Excuſatur iudex ſi remunerationis gratia & bona fide, non tamen ex cauſa officij, aliquid recepit, credens ſibi licere.*

14 *Is qui actu & re ipſa iudex eſt, nihil ab his quorum cauſas definiturus eſt, dono accipere poteſt pretioſum, hoc eſt aurum, argentum, ſuppellectilia, & alia his ſimilia.*

15 *An dictus iudex poſsit dono capere eſculenta & poculẽta à litigantib⁹, vtriuſque opinionis grauiſsimi ſunt DD.*

16 *Negatiua opinio fundatur ratione.*

17 *Affirmatiua fulcitur diuerſis argumẽtis.*

18 *Reſpondetur argumentis negatiuæ opinionis.*

Intellectus ad conſtitutionẽ Iuſtiniani Imperatoris.

19 *Verba licet vniuerſalia, reſtringuntur ad terminos iuris.*

20 *Munera à litigantibus, etiam modica accipere, periculoſum: quia non dantur cum charitate, ex Parid. de Put.*

21 *Et quæ inde ſequantur abſurda, ex Petr. Cened.*

22 *An iudex in foro conſcientiæ tutus ſit, dũ opinionum varietate confiſus, pro amico ſententiam fert, volens ei gratificari.*

23 *Samuelis laus qui ſe populo innocentem exibuit, quod manus mundas conſeruaſſet ab omni munere, quod etiam eſculentum & poculentum dicitur.*

24 *Reſpondetur ad tex. in c. ſtatutum §. inſuper de reſcrip. lib. 6. & numero 25. 26.*

25 *De iure communi iudex Eccleſiaſticus ſiue ordinarius, ſiue delegatus debet gratis ius reddere tam clericis, quã laicis litigantibus.*

26 *Fallit in ijs qui non habent beneficiũ aut redditus ſufficientes.*

27 *Supradictæ duæ opiniones affirmatiua ſcilicet & negatiua ſunt ambæ probabiles, ſed negatiua tutior.*

Affirmatiua ſeruatur in Regno Neapolitano.

28 *Affirmatiua facilius admittenda eſt in iudice, qui vel nullum, vel tenue ſalariũ habet.*

Romæ & in toto ſtatu Eccleſiaſtico toleratur, quod officiales non habentes ex publico ſalarium, recipiant munera.

29 *Eſculenta & poculenta intelligimus modici valoris & quæ paucis diebus conſumi poſsint, quod iudicis arbitrio relinquitur.*

30 *Verba illa,* paucis diebus, *an de duobus vel de tribus & quomodo intelligantur, vbi cõtrariæ recenſentur opiniones Patris Molina, Menochij, & Filliucij.*

31 *Iudex ex quibus circunſtantijs arbitraturus ſit eſculentum & poculentum tale eſſe quod recipi poſsit.*

32 *Eſculenta & poculenta intra paucos dies conſumi poſſe, quomodo interpretetur Menochius.*

33 *Eſculenta & poculenta iudex licet ſpõte & liberaliter oblata accipere poſsit, petere tamen vel exigere non poteſt.*

34 *Opinio Alphonſi Narbona qui cum proximè dicta modificatione ſequitur affirmatiuam.*

35 *Diſtin-*

35 *Diſtinctio Patris Filliucij improbatur.*

36 *Maximi intereſſe Reipub. vt iudicibus & magiſtratibus congrua ſalaria ex publico aſsignentur, comprobatur.*

37 *Leges prohibentes iudicibus munera, male ſeruantur culpa Superiorum, qui inſufficientia ſtipendia illis tribuunt.*

38 *Lex abhorret ſine præmiſo laborios officijs homines præfici, nec labor debet eſſe ſine mercede.*

39 *Alexãder Seuerus Imperator fertur ſolitus fuiſſe omnibus magiſtratibus magna aſsignare ſtipendia ne iuſtitiam venderent, neue ipſi contemnerentur.*

40 *An iure Naturali vel Diuino prohibitũ ſit indici recipere munera, & reſoluitur affirmatiuè.*

41 *Intelligitur non de paruis, ſed de his muneribus, quæ moraliter loquendo, peruertũt iudicium, & confirmatur.*

Interpretatur locus Iſaiæ c. 33.

42 *Iudex munera prohibita accipiens, ſi ſibi ſponte & liberaliter oblata accipiat, an teneatur ad reſtitutionem in conſcientia. & n. ſeqq.*

43 *Licet receptio muneris ſit in iudice iure Naturali prohibita, non tamen dominij tranſlatio eo iure impedita eſt.*

44 *Data inuoluntariè, veluti cauſa redimendi vexationem, reſtituenda ſunt.*

45 *Munera iure Ciuili vel Canonico prohibita an in conſcientia iudex teneatur reſtituere ante condemnationem.*

An lex Ciuilis vel Canonica impediat dictorum munerum dominij tranſlationẽ in iudicem. & n. 47.

46 *Pœna non debetur in conſcientia ante iudicis condemnationem.*

47 *Opinio Patris Leonardi Leſij impugnatur.*

48 *Datum per modũ muneris liberalis ad inclinandũ eũ qui accipit, ad bonum opus ex iuſtitia vel charitate debitum, an ſit reſtituendũ, ſi lex poſitiua inhabilem nõ reddit accipientem, ad acquirendum dominium.*

49 *In Cathalonia circa munera iudicib⁹ & officialibus Regij Conſilij prohibita, quæ iura habeamus conſtituta.*

50 *Qui iudicem donis corrumpit, pœna arbitraria punitur, & quibus pœnis.*

51 *An puniatur etiam is qui tentauit iudicem donis corrumpere.*

Qui iudicem corrumpit, litem perdit.

52 *Iudex alicuius Prouinciæ tenetur pro vxore, quam ſecum ducit, & pro matre, & pro familia.*

53 *Intellige ſi agatur ciuiliter, ſecus ſi criminaliter.*

An id obtineat in alijs officialibus.

DE

DE MVNERIBVS, ET DONIS IVDICVM,

QVÆST. XX.

EXclamant multis & diuinæ & humanæ literæ cõtra iudices accipientes munera. Dicunq; quidẽ, vt Eccleſiaſ. 20. num. 1. *munera & dona excæcant oculos iudicum.* Et Prouerb. 15. *Qui odit munera, viuet.* Et Iſai. 33. *Qui excutit manus ſuas ab omni munere, iſte in excelſis habitabit & Regem in decore ſuo videbunt oculi eius.* Et ca. 5. *Væ qui iuſtificatis impiũ pro muneribus & iuſtitiam iuſti aufertis ab eo.* Et Deutero. c. 16. *munera excæcant oculos ſapientum & mutant verba iuſtorũ.* Et Michææ 3. *Principes eius in muneribus iudicabãt.* Et Pſal. 14. *Qui pecuniam ſuã non dedit ad vſurã, & munera ſuper innocẽtem non accepit, is habitabit in tabernaculo Domini.* Et Pſal. 2. *Reges eos in virga ferrea.* id eſt, quæ pecunia, muneribus, aut donis minimè flectitur. Et Iob cap. 15. *Ignis deuorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.* Et li. 1. Reg. c. 12. cum Samuel commendat ſe populo. *Si de manu cuiuſquam munus accepi.* Et c. 8. de filijs Samuelis. *Et nõ ambulauerũt, in vijs eius filij ſed declinauerunt poſt auaritiam acceperũtque munera & peruerterunt iudicium.* Et S. Hierony. in Sophon. cap. 3. iudices munera, xeniaque capientes ac iuſtitiam vẽdentes, lupos Arabiæ appellat, qui noctis tempore comedunt & in mane nihil relinquunt. Et S. Iſidor. lib. 2. ſinonimo. ca. 16. *Cito (inquit) violatur auro iuſtitia.* & S. Gregor. Nazian. oratione 23. Donũ ait vim eſſe maiorem omnium, atq; tyrannũ occultum, qui omnia ſuppeditat. In humanioribus quoque literis multa legũtur. Seneca in ſententijs conſuli, quod qui liberum velit habere mẽtis iudiciũ, non accipiet beneficium aliorum, quo capiatur. Vnde fertur quidã olim Philoſophus cũ iudex conſtitueretur, iudicãdi munus recuſaſſe, quod diceret nolle ſe id officium gerere, in quo non poſſet magis amicis quàm inimicis fauere. Eleganter canit Ouidius in 3. de arte amandi.

Munera, crede mihi, capiunt homineſq. Deoſq.
Placatur donis Iuppiter ipſe datis.

Euripides in Medea vulgi ſermone vſurpatum prouerbium eſſe illud oſtendit. *Muneribus vel Dij capiuntur.*
Pulcrè Horatius li. 4. Ode. 4. incorruptũ iudicem laudat, ibi.

Reiecit alto dona nocentium,
Vultu.

Plato lib. 2. de legib. cenſet iudicem, qui donis & muneribus corruptus iudiciũ peruertit, morte plectendum fore. M. Tullius in Verrẽ actione 2. *Nihil* (inquit) *eſt tam ſanctum, quod non violari; nihil tã munitum, quod nõ expugnari pecunia poſſit.* Don Ioan. Couarruuias emblem. 23. lib. 2. refert opinionem illorum qui exiſtimarunt non debere creari iudicem eum qui fuerit Aduocatus & patronus cauſarum, quod donis clientum aſſueſactus, difficile conſuetudinem recipiendi munera dimittat, qua etiam ratione meminit Thebis olim dictam fuiſſe legem ne

quis

quis mercator efficeretur iudex, prop-
ter nimiam quæſtus cupiditatem, quæ in
homine mercatore viget, & ceſſante ne-
gociandi officio, ſemper ineſt.
3 Sed quia, vt ait Ariſtoteles relatus ab
Aretino in conſ. 14. & 29. ſermones cir-
ca vniuerſalia aut generalia dicũtur fa-
ciliores & circa particularia veriores, &
Franciſcus Viuius deciſ. 113. num. 11. p.
4 1. iudicem dicit qui nullum omnino do-
rium reciperet, in catalogo Sãctorũ deſ-
cribi poſſe: ideo deſcendamus ad ius ſpe-
cificum ſuper iudicum prohibitione vel
5 facultate ad recipiendum munera. In-
numeri certè Doctores hanc quæſtio-
nem tractant, ſed plerunq. iudicio meo
confuſè & permiſtè. Latè diſputant Æ-
gidi. Boſſius in praxi tit. de officia. corrup.
Viuius d. deciſ. 113. Tiberi. Decian. in
tractat. crimin. lib. 8. cap. 40. Menochi. de
arbitrar. centur. 4. caſu 342. & centu. 6.
caſu 517. Ioan. Matienç. in dialog. relat. 3
part. ex c. 24. Paris de Pute. de ſindicat.
in verb. *An ſi tempore*. num. 2. & 3. Au-
guſtin. Morla in empor. iur. par. 1. titu. 2.
quæſt. 10. Alphonſ. Narbona ad leges re-
gias par. 1. lib. 1. tit. 7. leg. 31. glo. 6. Gabri.
Berart digniſſimus Senator Regius huius
noſtræ Prouinciæ in ſpecul. viſitation. c.
25. à num. 91. Pater Ludouic. Molina de
iuſtitia & iur. diſput. 84. Pater Vincenti.
Filliucius morali. quæſtion. to. 2. tractat.
31. cap. 9. num. 213. & 214. Pater Anto-
nin. Diana morali. reſolution. par. 3. tra-
ctat. 5. miſcellaneo reſolut. 45. & infiniti
6 alij quos citati allegant. Nemo mihi vi-
ſus eſt plenius, clarius, & verius hãc ma-
teriam definire, quam Menochius in d.
caſu 517. ad quem ſufficeret remiſiſſe
lectorem: ſed breui intellectũ iuxta tra-
dita per eundem Menochium præſtrin-
gam, non paucis additis ex alijs probatis
auctoribus.
7 Sit igitur prima concluſio. Iudex à
ſubditis, quibus actu iudex non eſt, ſed
tamen eſſe poteſt, non poteſt accipere
magna illa dona & munera, quæ danti
magno detrimento ſunt, ſed tamen eſ-
culenta & poculenta dono accipere po-
teſt. Eſt ex mente Menochij & aliorum
quos citat d. caſu 517. à num 3. vſq. ad 9.
Probatur ex Vlpiani reſponſo in l. ſolẽt
§. vlti ff. de offic. proconſ. & lega. ibi. *ne-
que auarè modum xeniorum excedat*. & ibi.
*ſed nec xenia producenda ſunt ad munerũ
qualitatem*. & ex Modeſtini reſponſo in l.
plebiſcito ff. de offic. præſid. ibi *niſi eſcu-
lentum, poculentumve quod infra dies proxi-
mos prodigatur*. Quod xenia ſint eſculẽta 8
& poculenta confirmatur ex d. §. vlt. ibi,
*ad xenia non pertinet, ſed ad ea, quæ edulium
excedunt vſum*. Quod hæc ad eos qui po-
tentia tantùm iudices cauſarum ſunt, ad-
aptentur, vel ex eo comprobatur, quia
loquitur Vlpianus de Proconſule dum
Prouinciam ingreditur atq. ita priuſquã
adminiſtret.

Excipiuntur iudices, qui ab agnatis 9
vel cognatis, non tamen ratione officij
munera accipiunt, ſunt enim agnati &
cognati à lege Iulia repetundarum ex-
cepti, à quibus licet accipere, modò non
ratione officij capiatur l. 1. §. fi. & ibi glo.
l. lex Iulia in fin. prin. ff. ad l. Iul. repetun.
l. 1. C. eod. Tiber. Decian. tractat. crimin.
lib. 8. cap. 40. num. 1. Voluit gloſa in d. §. 10
fi. limitare hoc vſq. ad centũ aureos, quod
& dixit Boſſius in tit. de officialib. cor-
rupt. num. 3. ſed iura, quæ gloſa allegat id
non probant, neq. eam limitationẽ tradit
Decianus loco citato.

Excipiuntur etiam iudices, qui ab 11
amicis munera recipiunt amicitiæ cauſa,
non ex cauſa magiſtratus vel officij,
Amode. de ſindicat. num. 169. verſ. *ſed cũ
amicus*. Maſcard. de probatio. cõcluſ. 164
num. 12. Decian. d. ca. 40. num. 8. Sed in-
tellige ſecundum eundem Decianum vt
ſi in officio recipiant ab amico, præſu-
mantur ex officij cauſa regulariter, niſi
qualitas perſonarum repugnet, vt quia
ſunt integerrimæ vitæ, vel ſi concurrant
aliæ coniecturæ innocentiæ. Nam quod 12
dicit noſter D. Berart vbi ſupra ca. 25. n.
93. iudicem ab omnibus amicis non poſ-
ſe recipere in toto anno vltra centum
aureos per tex in l. eadem lege in fin. ff.
ad l. Iul. repetun. & per glo. in verbo, *à*

ſobrinis

ſobrinis in l. 1.ff. illo tit. neque per illũ
textũ neque per eam gloſam probatur.
Textus licet dicat iudicum nõ poſſe ac-
cipere vltra centum aureos, nõ loquitur
ab amicis ſed generaliter & de iure an-
tiquo ſiue de iure ciuili ante conſtitu-
tionem Iuſtiniani, vt notat Menoc.d.caſ.
517.num.11.gl. ſa autem nullum verbũ
facit de amicis ſed de agnatis & cogna-
tis & adhuc non probat vt ſuperius dixi-
mus. Et quamuis idem Berart numero
94.ſubijciat hodie videri non licere iu-
dici vllo modo ex cauſa amicitiæ ali-
quid accipere, præterquam eſculenta per
tex.in authentico vt iudices ſine quo-
quo ſuffrag.§.ſcriptum.non videtur mi-
hi iſte textus præfatam ſententiam De-
ciani excludere. Quod etiam reſpondeo
ad Paridem de Pute. de ſindicat. Verbo
An ſi tempore n.2.in fi.

13 Excuſatur quoque iudex ſi remunera-
tionis gratia & bona fide, non tamen ex
cauſa officij aliquid recepit credens ſibi
licere, vt reſpondit Bald.cõſ.297.n.1. in
5.& tradit Decian. qui ſupra d. cap. 40.
n.2.

14 Sit Secunda concluſio. Is qui actu &
re ipſa iudex eſt, nihil ab ijs quorũ cau-
ſas definiturus eſt, dono accipere poteſt
pretioſum, hoc eſt aurũ, argentum, ſup-
pellectilia & reliqua his ſimilia. Proba-
tur ex Iuſtiniani conſtitutione in §. pe-
nul. in auth. vt iudices ſine quoquo ſuf-
fragio fiant. & in §. oportet in auth. de
mandatis Principum. Probatur etiam ex
c.ſtatutum de reſcrip.in 6. Et eſt certiſ-
ſima hæc ſententia, quã firmat Menoc. d.
caſu 517.n.12.

15 Difficultas ea eſt an prædictus iudex
poſſit dono capere eſculenta & poculẽta
à litigantibus. Multi tenuerũt negatiuã,
affirmatiuam aſſeruerũt multi. Vnius &
alterius opinionis plures Doctores eoſq.
grauiſſimos refert Menochius d.caſu 517
num.13.& 18 atque poſt eum Narbona
ad leges regias par.1.lib.1.tit.7.lege 31.
16 glo.6.num.53.& 54. Negatiua fundatur
in conſtitutione Iuſtiniani, quæ cũ ſta-
tuat hos iudices nihil capere poſſe præ-
ter ſalarium, illa dictione, *nihil*, negatiua
vniuerſali excludere videtur etiã eſcu-
lenta & poculenta, cum vniuerſalis nega-
tiua omnino totum excludat l. hoc ge-
nus vbi glo.ff.de condit.& demon. Affir- 17
matiua nititur, quia Iuſtinianus expreſſe
non prohibuit capi eſculenta & poculẽ-
ta, quæ tamen ante Iuſtiniani conſtitu-
tionem erant his iudicibus permiſſa ex l.
plebiſcito ff.de offic.præſid. eſt autem
vitanda legum correctio l. ſancimus C.
de teſtam.c.cum expediat de electio.li.
6.& lex poſterior declaratur ab anterio-
ri l.non eſt nouum l. ſed & poſterioris
ff.de legib. Prætérea iure Canonico in
cap. ſtatutum §. inſuper de reſcrip. in
6.expreſſe ſancitum eſt poſſe hos iudices
eſculenta & poculẽta dono accipere ab
is quorum cauſas iudicant vt patet illis
verbis. *Niſi forſan eſculentum vel poculen-
tum mera liberalitate oblatum, quod pau-
cis conſumi poſsit diebus.* Demum ceſſant
hic duæ rationes, quibus Iuſtiniani cõſ-
titutio roboratur, nempè ne contingat
litigantes facultatibus ſpoliari, & ne cor-
rupti iudices iniuſtè iudicent. nam nec
propter hæc edulia ſpoliantur litigantes,
neq.ob tam modica oritur corruptionis
ſuſpitio cum ob modicam rẽ ceſſet præ-
ſumptio doli l.ſi oleum §.vlti.ff.de dolo.
Ad argumentum autem contrarium reſ- 18
pondetur ex Iuſtiniani conſtitutione ni-
hil dono capi poſſe, quod ſcilicet iudicis
animum peruertere valeat, quam vim
non habent modica eſculenta & poculẽ-
ta, & hanc interpretationem approbare
videtur textus optimus ex Lateranenſi
Cõcilio in c. et ſi quæſtiones tuę de ſimo-
ni. Nec refragari videtur dictio illa, *ni-* 19
hil, vniuerſalis negatiua, quia verba & ſi
vniuerſalia reſtringi tamen debent ad
terminos iuris ſiue (vt dicitur) ad termi-
nos habiles l.vt gradatim §.1. & ibi glo.
& l D ff.de muner.& honor.

Hic ego nihilominus oculos cõijcio
ad Parid.de Puteo de ſindic. in verbo, 20
Conſiliarij.nu.1. vbi ait periculoſum eſſe
munera à litigãtibus accipere, licet mo-
dica ſint, quia non dantur cum charitate

ſed

ſed per corru ptionem,nam qui dat iudi-
ci(inquit) vnam gallinam,dat cum inten-
21 tione vt extorqueat ab eo bouem. Ani-
maduerto etiam quod ad dictum locum
Paridis de Puteo ſubiũgit Petrus Ce-
nedo in collectan.134.ad Decretal.n.1.
quod ſi iudex contra dãtem protulerit
ſententiam,incurritur infamia,quia paſ-
ſim ab eodem de furto notabitur:ſi autẽ
pro eo ſententia feratur, ſcrupulus ali-
quando manet in corde iudicis , & pars
iactabunda ſæpius dicere ſolet,*feci quod
volui.Is etiam* (inquit) *qui iudici munera
dat,frequenter quærit amicitiam iudicis, vt
ſaltem quando lis eſt dubia, & in varieta-*
22 *te opinionum,ferat pro eo ſententiam:& ta-
men*(ſubdit)*in foro conſcientiæ opinor iudicẽ
hunc non eſſe tutum,dum opinionum varie-
tate confiſus pro amico(volens ei gratificari)
ſententiam fert.*Quod ex Nauarro,Ioan.
Segura,Menochio,Matienço,& Hiero.
23 ny.Portoles cõfirmat.Inde Samuel Lau-
datur,qui(vt refert Ioſeph.li.6.antiquit.
cap.5.)cum ſe definiendis litibus ætatis
mole oppreſſum agnoſceret,Saulemque
Regem conſtituiſſet,velletque ſe ipſum
populo innocentem exhibere, ab omni
ſcilicet munere, quod etiam eſculentũ
& poculentum dicitur , manus mundas
ac puras conſeruaſſe,hæc protulit verba.
*Arguite me,ſi cuius aliquid accepi aut vi-
tulum,aut ouem,aut cibum.*Quod ſenſit &
M.Tullius pro Murena,dum dixit.*Eſca-
rijs muneribus non oportet iudicia hominũ*
24 *corrumpere.* Neque verò me valde mo-
uet textus in d.cap. ſtatutum §. inſuper
de reſcrip.lib.6. nam loquitur in iudice
Eccleſiaſtico delegato Sedis Apoſtilicæ.
25 De iure autem communi iudex Eccle-
ſiaſticus ſiue ordinarius ſiue delegatus
debet gratis ius reddere in foro Eccle-
ſiaſtico tam clericis, quam laicis litigan-
tibus & non poteſt petere ſalarium, vt
notant DD.in cap.cum ab omni de vita
& honeſt.cleric.latè poſt alios plures Ste
phan. Gratian.diſcep.forenſ.to.3.c.561.
à num.1.Ioan.Faber in §. triplici Inſtit.
de action.num.3.quod maximè procedit
in iudicibꝰ in vnaquaq.diœceſi ad cauſas
Apoſtolicas deputatis,de quibus loqui-
tur tex.in d.§. inſuper.notãt omnes DD.
in d.§.inſuper. & Ioan.Segura Dabal.in
directorio iudicum Eccleſ.fori 1.par.ca. 26
14.num.45. quamquam enim doctrina
iſta quod iudices Eccleſiaſtici ordinarij
ſeu delegati debent gratis ius reddere
litigantibus, non obtinet in illis iudici-
bus Eccleſiaſticis,qui non habent bene-
ficium aut redditus ſufficientes,vt decla-
rant DD.in d.c. cũ ab omni & Gratian.
d.ca.561.num.8. tamen præfati iudices
Apoſtolici eſſe non poſſunt,niſi conſtitu-
ti in dignitate vel Canonici Eccleſiæ Ca-
thedralis in d.cap.ſtatutum §. ſancimus.
Denique exiſtimo ex præcitatis opinio- 27
nibus affirmatiua & negatiua , quas ex
Menochio d.caſu 517.n.13.&18. retuli,
vtramq.eſſe probabilem,ſed negatiuam
tutiorem. Affirmatiuam ſeruari in ſuo
Regno Neapolitano teſtatur Viui. dec.
113.n.12.præſertim ſi eſculenta & pocu-
lẽta in toto anno ſummã centũ aureorũ
non excedant. 28
Sit tertia concluſio.Opinio affirmati-
ua, quod iudex à litigantibus recipere
poſſit eſculenta & poculenta,longè faci-
lius admittenda eſt in iudice,qui vel nul-
lum vel tenue habet ſalarium d.c.ſtatutũ
§. inſuper & ibi glo.& DD. de reſcrip.
lib.6.Menochi.d.caſu 517.num.21.Ioan.
Matienç.in dialog .relat.par.3. cap.32.
num.6.& 8.Vincen.Filliuc.moral.quæſt.
tom.2.tractat.31.ca.9.num.214. Refert
Viui.d.deciſ.113.nu. 14.ex Ioſepho Lu-
douico tam Romæ, quam in toto ſtatu
Eccleſiæ tolerari,quod officiales non ha-
bentes ex publico ſalarium , recipiant
munera.
Sit quarta concluſio.Eſculenta & po- 29
culenta de quibus hactenus loquuti ſu-
mus,intelligimus modici valoris & quæ
paucis diebus conſumi poſſint, vt habe-
tur in d.l. plebiſcito & in d. §. inſuper.
quod totum prudentis viri arbitrio ſiue
iudicis relinquendum eſt,glo.in d.§.in-
ſuper.Boſſi.in tractat.cauſa crimin.in tit.
de officialib.corrup.num.3.in fi.Menoc.
de arbitrar.caſu 342.n.38.Idem Menoc.
d.caſu

d.caſu 517.n.22.qui non modico rigore carere ait, quod Pater Molina de iuſt.& iur.diſput. 84. ſentit illa verba, *paucis diebus*, poſſe intelligi de duobus. Filliuc. moral.quæſt.tom.2.tractat.31. cap.9.nu. 213.vbi cenſet tres dies eſſe poſſe, modò non ſit ſemper idem qui frequenter offerat.

31 Vir autem prudens ſiue iudex arbitrabitur eſculentum & poculẽtum officiali donatum eiuſmodi eſſe vt ipſe ea ex cauſa flecti & corrumpi non poſſit, ad quod conſiderabit tria illa, quæ commemorantur in d.c. & ſi quæſtiones tuæ de ſimon. ſcilicet qualitatem dantis & accipientis, veluti an diues pauperi vel è conuerſo donet, quãtitatem id eſt æſtimationem muneris ſeu donationis, & tempus donationis vt an inſtante neceſſitate vel alio tempore conferatur.

32 Rurſus quod eſculenta & poculenta intra paucos dies conſumi poſſint, interpretatur Menochius loco citato numero 23.quod apta ſint conſumi, vnde docet quod aduerſus legem non faceret iudex qui vna die à diuerſis dono acciperet paria decem perdicum.

33 Sit quinta concluſio. Eſculenta & poculenta, quorum hactenus meminimus, intelligimus de liberaliter oblatis, vt notant omnes in d.§. inſuper. quocirca non poſſet iudex illa quoquo modo directè vel indirectè, tacite vel expreſſe petere aut exigere, vt declarat glo.verbo *liberalitate*. in d.§. inſuper & expreſſe docet Filliuci.d.ca 9.n.213. & cũ hac

34 modificatione Narbona in d.glo.6.num. 56.cum quæſtionem latè pro vtraque parte diſceptaſſet, tandem ſequitur affirmatiuam licere iudici à litigantibus accipere eſculenta & poculenta.

35 Ex traditis ad ſecundam concluſionẽ infertur Patrẽ Filliuciũ d.c.9.n.214.verba in hac materia facientem de iudice Eccleſiaſtico, non bene conſtituiſſe differentiam inter ordinarium & delegatũ; dum voluit delegatum poſſe dono recipere eſculenta & poculenta, quia ſalario caret, ordinarium autem accipere non poſſe, quia habet ſalarium. Nam ſi ius commune ſpectes, vt circa d. 2.concluſionem probauimus, iudex Eccleſiaſticus tam ordinarius, quam delegatus ſine ſalario iudicare debet, quidquid cõtra hoc poſſit conſuetudo, de qua Gratian.diſ.forenſ.c.561.n.4.& ſequ. nũtib.

Inſuper ex ſuperioribus cõcluſionib⁹ infertur quãti interſit bono Reipublicæ 36 vt magiſtratib⁹ & iudicib⁹ cõgrua & cõpetẽtia ex publico aſſignẽtur ſalaria, ne munera & dona ſub.ectorũ atq.etiã partiũ litigantiũ captẽt, neue vilescãt in opprobrium officiorum ſuorũ, ſed habẽtes vnde ſe & familiã ſuã alant, & dignitatẽ ſuã conſeruent, honorentur & formidẽtur propter iuſtitiæ cultũ. Quare Ludouicus Gomez ſuper reg. Cancel. in reg. 37 vtriuſq.ſignat.cõpen.quæſt. 16.& Frãciſc. Viuius dec.113.nu.12. & 13. dicunt leges prohibentes iudicib⁹ munera, male ſeruari culpa Superiorum, qui inſufficientia ſtipẽdia illis tribuũt. Nã lex abhorret ſi- 38 ne præmio laborioſis officijs homines præfici c.cũ non deceat de electio.l b.6. nec labor debet eſſe ſine mercede c. charitatem 12.q.2.§. ne autẽ auth. de iudic. colla.6.& ſecundũ Apoſtolũ ad Corint. 1.c.3.vnuſquiſq. propriã mercedẽ accipiet ſecundum ſuũ laborẽ. & vt ait Cicero li.1.de oratore, iuſtus ac honeſtus labor honoribus, præmijs, ſplendore decoratur. Eleganter Martialis li.1. ad Lucium Iulium.

In ſteriles campos nolunt iuga ferre iuuenci,

Pingue ſolũ laſſat: ſed iuuat ipſe labor.

Refert Lãpridius in vita Alexandri Seueri & ex Lãpridio don Ioannes Co- 39 uarruuias lib.2.emblem.23.& Pater Ioãnes de S.Maria in Polit.Chriſti. cap. 10. hunc Imperatorem, cuius imperiũ in litteris, quibus ad humanitatem informamur, tantopere commendatur, ſolitum ſẽper fuiſſe omnibus magiſtratib⁹ magna aſſignare ſtipẽdia, ne iuſtitiã vẽderet, neue ipſi contemnerentur.

Quæro an iure Naturali & Diuino prohibitum ſit iudici recipere munera. 40

Reſpon-

Reſpondeo affirmatiuè. Et probatur
ex ſupracitatis ſacrarum litterarum lo-
cis & docent Menochi.de arbitrar.iud.
centur. 6. in d. caſu 517. num. 9. Augu-
ſtin. Morla in empor. iur. par.1.tit.2. in
d. quæſt. 10. num. 5. Gabriel in 4. diſt.
15.q.6.concluſ.4.& Ioan. Monac. in ex-
trauagant. 1. inter communes, de ſentẽ.
41 exeom. Non tamen intelligitur de par-
uis muneribus,ſed ijs quæ moraliter lo-
quendo, peruertunt iudicium, vt decla-
rat Morla vbi ſupra num. 9. & conuin-
citur ex cap. & ſi quæſtiones tuæ de ſi-
mon.vbi ſic Lateranenſe Concilium in-
terpretatur locum Iſaiæ ca. 33.ait enim
ibi Concilium. *Quod autem ſcriptum eſt,*
Beatus vir qui excutit manus ſuas ab omni
munere, de illis donis dictum eſt, quæ acci-
pientis animum allicere vel peruertere ſo-
lent. Probatur etiam ex d. c. ſtatutum
§. inſuper de reſcrip. in 6.vbi lex Cano-
nica permittit iudici eſculenta & pocu-
lenta mæra liberalitate oblata,quæ pau-
cis poſſunt diebus conſumi: cum pecca-
to autem non permitteret, argumento
tex. in cap. fin.de præſcrip.& in cap.fin.
de conſuet. nec potens eſt mutare ius
Diuinum vel Naturale §. ſed naturalia
Inſt. de iur. natur.gent.& ciuil.

42 Quæro item ſi iudex munera iure Na
turali & Diuino ſeu iure humano & cõ-
muniũ prohibita,ſibi ſpõte & liberaliter
oblata recipiat,an teneatur in conſciẽtia
ad reſtitutionẽ.Quo ad munera iure Na
turali & Diuino prohibita,reſpõdet ne-
gatiuè Auguſt. Morla in d. q. 10. num.
6. & eiuſdẽ opinionis citat Paludanum
in 4. diſtinc. 15. q. 3. art. 5.concluſ.4.&
ſubdit communiter ita tenere Theolo-
gos. Negatiuè etiam reſpondet Viuius
deciſione 113.lib.1.num.10. aſſerens ita
firmare Laurentium Petr. de Colonia
in epito. Sacramentorum, in tit. à iu-
dicibus ſecularibus, poſt prin. verſiculo
Si etiam oblata ſponte recipit. Rationem
43 reddit Morla, quia licet talis receptio
ſit iure Naturæ prohibita, non tamen
eſt eo iure impedita dominij tranſlatio.
Cum igitur ex voluntate domini liberaliter
donantis (inquit) *iudex fiat dominus illius*
muneris, non tenetur reſtituere. Vim om-
nem conſtituit Morla quod illud datũ 44
ſit voluntarium:ſed ſæpè non eſt volun-
tarium. Vnde benè dicit Filliuc. moral.
quæſti.tom.2.tractat.31.cap.9.num.217.
cuius verba ſunt. *ſi munera aliqua gratis*
data contra leges,collata ſunt ſolum ad re-
dimendum vexationem,tenẽtur qui ea acce-
perunt,reſtituere.ratio eſt quia tũc ſignũ eſt
data eſſe inuoluntaria, ideoque via donatio-
nis non eſt trãslatũ dominũ,cõſequẽter tene-
buntur reſtituere Mol.diſput. 88. Ita hacte-
nus Filliucius.

Quo ad munera iure poſitiuo Com-
muni ſiue Ciuili ſiue Canonico prohi- 45
bita,multis defendit & tenet Morla in d.
q.10.n.7.non teneri iudicem in conſciẽ-
tia reſtituere ante condemnationem:pro
bat enim nullam eſſe legem Ciuilem
vel Canonicam, quæ impediat dominij
iſtorum munerum tranſlationem in iu-
dicem,ſi ſponte & liberaliter donentur;
& quamuis ex dictis legibus Ciuilibus
& Canonicis teneatur iudex ad reſtitu-
tionem, hoc tamen intelligendum eſſe
docet poſt iudicis condemnationem,
quoniam iuxta probabiliorem & com- 46
muniorem ſententiam,pœna non debe-
tur in conſcientia,ante iudicis condẽna-
tionẽ, pro vt ipſe etiã reſoluit in tit. de
legib.q.9. Citat & alios Morla ſuæ opi-
nionis auctores nẽpe Ioſephũ Angles q.
de donatio.difficult. 7. Paluda.in 4.diſt.
15.q.3.art.5.concluſ.4. Didacum Perez
libr. 2. ordinament.titulo 7. l. 2. & Pa-
trem Ioannem de la Peña. Reſpondet
quoque magnæ copiæ Doctorum aſſe-
rentium in caſu prædicto iudicem ad
reſtitutionẽ teneri; dicit enim ipſos nõ
exprimere,quod teneatur iudex ante cõ
dẽnationẽ,& ſic nõ aduerſari ſuæ ſẽtẽtiæ.

Ex his inferas non benè ſenſiſſe Pa-
trem Leſium de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 47
14. dubit. 9. numero 72. vbi ait videri,
quod lex poſitiua expreſſe inhabiles
reddit iudices ad acquirendum domi-
nium munerum ſibi liberaliter datorũ
per tex. in l. plebiſcito ff. de offic. præ-

ſid.& l. ſolent §. fin. ff. de offic. proconſul. Nullum enim verbum in iſtis legibus legitur, quod hoc ſuadere videatur.

48 Inferas autem eundem Leſium loco citato optimè rotaſſe & cum antedicto Morla concordaſſe, vbi ſic docet. *Aduertendum eſt quando conſtat vel prudenter præſumitur aliquid datum per modum muneris liberalis ad inclinandum eum, qui accipit, ad bonum opus ex iuſtitia vel charitate debitum vel ad eum à malo auertendū, non eſſe reſtituendum, niſi lex poſitiua in aliquo caſu expreſſe inhabilem reddat ad dominium eius rei capeſſendum.*

49 In Cathalonia circa munera iudicibus & officialibus Regij Concilij prohibita, non ſolum habemus pragmaticam quam refert noſter Regius Senator Berar. in ſpecul. Viſitat. d. cap. 25. n. 98. ſcilicet Ferdinandi ſecundi datam Barcinone 27. Septembris 1479. cap. 62. quod eſt vnicum ſub titulo *de coſas prohibidas als officials* in 2. vol. conſtitutionum, ſed etiam conſtitutionem eiuſdem Ferdinandi 2. in curijs anni 1493. cap. 8. quę eſt conſtitutio 3. titulo *dels ſalaris ribes officials Reals* in 1. vol. conſtit. & hęc loquitur etiam de Generali Gubernatore Cathaloniæ ſeu illius vices gerente & aſſeſſore eiuſdem.

50 Non ſolum punitur corruptus iudex vt ſupradixi in quæſt. 19. de ſalari. & expenſ. iudic. verum etiam is qui iudicē donis corrūpit, pœna arbitraria plecti debet, vt in ſpecie tradit Grāmat. conſ. 35. numero 13. Boher. deciſ. 153. num. 5. & 9. latè Menochi. de arbitr. caſu 343. num. 2. cum ſeq. vbi aliquas pœnas, quas pati debet is qui iudicem corrumpit, enumerat, de quibus etiam agit Couar. in reg. peccatum 2. par. §. 3. num. 1. &

51 Iul. Clar. §. fin. q. 73. num. 6. Neque ſolū puniri debet qui perfecit, ſed etiam qui tentauit iudicem corrumpere vt tenet Bald. in auth. nouo iure q. 1. C. de pœn. iud. qui mal. iudic. & Caſtren. in l. 1. n. 1. & 2. C. illo tit. Föller. in pract. in fragmē. n. 181. Menoc. d. caſu 343. n. 16. Couar. d. §. 3. num. 1. & alios refert Portoles ad Molin. §. iud ex n. 36. & qui iudicē corrumpit, litem perdit l. 1. §. ſed ff. de calūniat.

Paris de Pute. de ſyndicat. quem refert Auiles in c. 1. prætor. in glo. *mugeres* n. 4. dicit quod iudex alicuius Prouinciæ non ſolum tenetur pro vxore quam ſecum duxit, ſed etiam ſi duxerit matrē, quæ promiſit victoriam cauſę vel remiſſionem & veniam delictorum pro pecunia vel pro ſerico aut lino ſibi denato, quia tenebitur iudex licet mater non videatur eſſe de familia filij vt in l. qui adoptio. verſ. *Ita* ff. de adoptioni. & Amædeus Iuſtinus de ſyndicat. relatus ab eodem Auiles num. 2. 3. & 4. poſt Bald. in l. obſeruare §. proficiſci ff. de offic. procōnſ. & lega. tenet quod tenetur pro vxore & familia etiam ſi non ſint præpoſiti alicui officio, ſi prætextu officij domini delinquāt. quod intelligit ſi agatur ciuiliter, ſecus ſi criminaliter ſecundum glo. & DD. in d. §. proficiſci. atque ſubdit non habere locum in alijs officialibus non habentibus iuriſdictionem, quia licet vxores eorum delinquant in officio, non tenentur pro eis per l. 1. §. familiæ ff. de pub lica. & alia ad propoſitum adducit Auiles in d. glo. *mugeres* ex n. 1. De his vide latè Stephan. Gratiā. diſcep. foren ſ. tom. 4. cap. 625. à n. 15. 52 53

EX QVÆST. XXI.

SVMMARIVM.

1 *EX Iuriſprudentia, atque diuinarum & humanarū litterarum profeſſoribus varia loca congeruntur contra vēdētes officia publica.*

2 *S. Ludouicus Rex Francorum officia in Regno mercari vetuit.*

3 *Alexander Seuerus Imperator nullum publicum officium vendi permiſit.*

4 *Traianus Imperator in venditores publicorum officiorum acerrimè animaduertit.*

5 *Alij*

5 *Alij Imperatores & Reges qui officiorum venditiones ſeueriſsimè extirparunt.*

6 *Theodoſij & Iuſtiniani Imperatorũ conſtitutiones qui idem ſanctiſsimè prohibuerunt.*

Iuſtinianus Theodoræ coniugis conſilium ſequitur.

7 *Inferiores à Principe publica officia ſecularia vendere nequeunt.*

Inferiores à Principe non ſunt domini huiuſmodi officiorum, ſed meri diſpenſatores.

8 *Qui mecum eũdem deſiderãs honorem, dat mihi pecuniam vt deſiſtã, & eum nõ impediam, punitur.*

Qui data pecunia officium tutelæ acquirit, puniendus eſt.

Arguitur contra doctores qui data pecunia ſibi quærunt ſcholares.

9 *Pœnæ quibus venditores & emptores officiorum de iure plectuntur.*

10 *Officiales in initio officij iurare tenentur, quod nihil dederũt vel promiſerũt pro ſuis officijs.*

11 *Prohibita vendi ſunt non ſolũ officia iuriſdictionem habentia, ſed & alia officia publica.*

12 *Opinio don Acacij de Ripoll improbatur.*

13 *An permiſſa ſit officiorum publicorũ vẽditio, ſi palam fiat.*

14 *Princeps & Reſpublica libera Superiorẽ non agnoſcẽs, re ipſa per ſe ſumpta, & iure Naturali & (vt aiunt) ſpeculatiuè loquendo, publica officia ſecularia vendere non prohibentur.*

Princeps dominus eſt publicorum officiorũ & illa in bonis eius numerantur.

Publica officia fructuoſa ſunt, atque pecunia æſtimabilia.

Quid de ſpiritualibus & ſacris officijs.

15 *Adriani, Medinæ, & aliorum opiniones contra communem.*

16 *Iuriſdictiones an vendi poſsint & quid de ſpiritualibus.*

17 *Barones, Comites, Marchiones, & Duces poſſunt vendere ſuos titulos & ſtatus.*

18 *Principes in ſuis curijs ſæpè officia publica vendunt, & quare.*

Principes ſunt domini iuris poſitiui, & facilè illud abrogant.

Papa an temporalia officia vendere poſsit ſine peccato.

19 *Publicorũ officiorũ venditio periculoſa eſt & è Republica penitus extirpanda propter plurima mala quæ inde eueniunt, & quæ ſint iſta mala.*

20 *Doctrina doctorum Soto & Bouadilla vbi ſimpliciter concludunt illicitũ eſſe vẽdere officia publica propter prædicta mala.*

21 *Doctrina Doctorũ Leſij & Dianæ qui reſoluunt plerũque illud eſſe illicitum & perniciosum.*

22 *Doctrina Sãcti Thomæ & Filliucij, nõ expedire neque decere officiorum venditionẽ.*

23 *Doctrina Innocẽtij, Panormitani, & aliorum turpe lucrum eſſe aſſerentium.*

24 *Doctrina Thomæ Mieres non eſſe ſimoniacum, ſed tamen turpem quæſtum.*

25 *Multo magis periculoſa & extirpanda eſt venditio officiorum Iudicum & Aſſeſſorum habentium iuriſdictionem, propter maiora mala quæ inde naſcuntur & maior in his verſatur turpitudo.*

26 *Princeps poteſt publicorum officiorũ ſecularium venditionem licitè facere cum aliquibus circunſtantijs ſeu conditionibus per DD. in hac materia traditis.*

27 *Poteſt fieri per Principem dicta venditio ſi moderato pretio, & idoneis perſonis & taxatis ſtipendijs pro laboribus ad officium ſpectantibus fiat.*

28 *Item ſi id cenſeatur neceſſariũ vel vtile bono publico.*

29 *Sententia & modificatio Nauarri.*

30 *Cum Reges aliter Regni neceſsitatib⁹ & belli continuis ſumptibus ſuccurrere non poſſunt, nedum poſſunt vendere officia iuriſdictionem habentia, ſed etiã licere & expedire dicitur.*

31 *An Princeps ad remuneranda aliquorum obſequia poſsit illis gratis officia publica ſecularia conferre cum facultate vendẽdi alijs.*

32 *Tribuitur hæc facultas ta itè & expreſsè.*

Quãdo tacite cẽſeatur hæc tributa facultas.

33 An ſi Princeps dicta officia ſimpliciter cõferat tum facultate transferendi in alios, poſſit officiarius illa vendere.

An d. officialis ſi vendat, teneatur ad reſtitutionem pretij.

An peccet mortaliter vendens officiũ ſine expreſſa vel tacita Principis licentia ſciẽtis talem venditionem.

34 Emptor dd. officiorum an poſſit illa vendere alijs, vel locare, & an poſſit aliquos aſſumere qui fungantur officijs, dato illis pretio ſui laboris, ita vt reſiduum ipſe ſumat.

35 In materia ambitus & pecuniarũ quæ pro officijs recipiuntur vel dantur, quæ extent in Cathalonia conſtitutiones & ipſarum declarationes remiſsiuè. & nu. 37.

36 An dd. conſtitutiones loqui cenſeantur tantũ de officijs habentibus iuriſdictionẽ.

An cõprahendant omnia officia tã Regia, quam Baronum & alia.

37 Capitula curiarum ſuper his diſponentia pro Domo Deputationis Generalis huius Regni.

In Cathalonia an poſſint officia per dominũ Regem vendi.

38 Iudex qui officium emit, præſumitur grauare Rempub. & omnia mala agere.

Emens officiũ præſumitur feciſſe animo vẽdendi iuſtitiam.

39 Hæc præſumptio non ita viget cũ ex generali Principis decreto, taxatis pretijs, ijſque moderatis omnia palã per Principẽ venduntur officia.

40 Officia publica interdum petentibꝰ eo ipſo quod petant, deneganda ſunt.

Locus regiminis deſiderantibus negandus, fugientibus offerendus eſt. quod pluribꝰ ſacrarum litterarum locis exornatur & cõfirmatur.

41 Quædã ſunt quæ tametſi honeſtè accipiãtur, inhoneſtè tamen petuntur.

Qui ſe ingerit, ſuſpectus eſt.

Iudex petitus dari non debet.

42 An liceat petere vel appetere officia & munera publica ſecularia, maximè iudiciũ & magiſtratuum. & n. ſeqq.

43 Appetitus honoris & opinionis populi eſt vitioſus affectus, ſecundũ SS. Auguſtinum & Thomam.

Moueri hominẽ ad virtutis opera amore laudis, non eſt virtutis exercitium.

44 Appetitus honoris eſt peccatũ, ſi ſit ſupra vires, vel non referatur ad Deũ, vel ad vtilitatem, ſed propter ſe appetatur.

45 Poteſt homo laudabiliter, mortis quoque tempore appetere honorem ſtatui ſuo competentem.

46 Tribus conditionibus poteſt quis honorem ſine peccato deſiderare, quæ ſint eſt conditiones.

47 Licet appetere ac petere ſalutationes, ſi quis non ſalutat. & quare.

48 Interpretatur S. Matthæi locus c. 23. dũ Dominus arguit Phariſeos appetentes ſalutationes.

49 Iudex debet ex ingenio ſtatũ ſuæ dignitatis augere.

Regendi frangitur auctoritas, dũ nimiũ ſeruatur humilitas.

50 Non licet homini officia publica ſecularia petere ſiue appetere propter ſe ipſa ad extollendum ſe vel ſi ſit ſupra propriam facultatem: licet tamen homini, ſi ad ea ſit idoneus, illa petere ſiue appetere ad aliquem bonũ finẽ, nempe ſuſtentationẽ ſuã vel vtilitatem aliorum.

51 In Cathalonia officia Vicariorũ & Baiulorũ, & alia quæ iudicio tabulæ ſubiecta ſunt, prohibentur conferri petentibus.

52 Quãuis ſit prohibitũ petere officia pretio vel prece, licet tamẽ illa proſequi per viã iuſtitiæ, quando quis fuit electus.

53 An liceat Dignitates Eccleſiaſticas petere vel appetere.

54 Poteſt quis rogare pro ſe ipſo vt detur ſibi ſimplex beneficium: ſecus in maioribus beneficijs.

55 Vtrũ liceat Epiſcopatum appetere.

Interpretatur locus ille Apoſtoli, quod qui Epiſcopatũ deſiderat, bonũ opus deſiderat.

56 Epiſcopatus abſq. peccato, etiã veniali appeti poteſt ab eo qui dignus eſt, dũ Principaliter appetatur, vt proſit, licet minus principaliter appeteretur ob honorem & fructus eius.

57 Conciliantur loca Hiere. 1. & Eſaia 6.

IVDI-

Digitized by Google

IVDICVM, ET ASSESSORVM ATQ. ALIA PVBLICA OFFICIA SEcularia an vendi poſsint, & an peti, vel appeti valeant.

QVÆST. XXI.

1 IVriſprudentiæ atque diuinarum & humanarũ litterarum profeſſores paſſim publicorum officiorum venditiones vehementer execrantur. M. Tullius li. 2. offic. quem refert Baldus in l. Barbarius ff. de offic. Prætor. *Male ſe* (inquit) *res habet cum quod virtute fieri debet, tentatur pecunia.* Concinit Valerius Max. lib. 4. tit. de pauperta. *Cum animi virorum & fœminarum* (ait) *vigebant in Ciuitate, & patriæ rem vnuſquiſq. augere procurabat, nihil eorum quæ virtuti debentur, emere pecunia licebat.* Ariſtoteles lib. 2. Pol t c. 9. quem citat Petrus Ferdinan. Nauarrete in politic. diſcurſu 48. aſſerit qui magiſtratus emerint, hos quæſtibus aſſueſcere probabile eſſe. S. Thomas in opuſculo 21. quem in hac materia frequentiſſimè omnes allegant & allegauit nouiſſimè Pater Ioan. Marquez de chriſtian. gubernat. lib. 1. cap. 20. ad fin. dicit quod cum officium venale diſponitur, nihil niſi ad recuperandum & reburſandum pretium attenditur, ideoq. conſuluit Duciſſæ Brabantiæ ne ſeculares magiſtratus & officia publica venderet. & hoc tanquam ſalutare conſilium Duciſſa obſeruauit, vt notat Guillelmus Benedic. in c. Raynuntius verb. *duas habens filias.* num. 54. Rom. Pontifex in ca. quibuſdam 1. q. 1. quem ad hoc propoſitum affert Alphonſus Narbona ad leg. regi. lib. 1. tit. 7. lege 31. gloſ. 16. num. 15 ſubdit quod eo ipſo quod quis ad honorem pecunia perducitur, iam in ipſa prouectus ſui radice vitiatus, paratior eſt alijs vendere, quod ipſe emit. Vnde Saluſtius in Iugurthino, profert quod qui huiuſmodi officia emunt, communiter vendunt in minuto, quod emerunt in globo. Elegãtia ſunt verba S. Gregorij in epiſtol. 110. lib. 7. de venditionibus iſtis loquentis. *Quid per hoc aliud agitur, niſi vt nulla de actu probatio, nulla ſolicitudo de moribus, nulla ſit de vita diſcuſsio, ſed ille ſolummodo dignus, qui pretium ſuffecerit, æſtimetur.* Paris de Puteo de ſyndic. verb. *officium* numero 1. miſeram hanc Reipublicę conditionem deplorat cum publica venduntur iuſtitiæ officia ibi. *Non iuſtitia Dei quæritur, ſed magis pecuniæ venerantur, & nobiliſsima officia, ſordes reputantur, poſtquam iuxta libitum pretio comparantur: quid ergo faciunt leges, vbi ſola pecunia regnat?* Sanctus Ludouicus Fran- 2
corum Rex vt tradit Gagui. lib. 7. & poſt Gagui. Benedictus vbi ſupra num. 56. inter cæteras leges ſummè laudabiles officia in regno mercari vetuit. Ale- 3
xander Seuerus Imperator vt refert Lãpridius in eius vita, & poſt Lamprid. Pater Ioan. à S. Maria in polit. cap. 10. & Alphonſ. Couarruui. emblem. 23. lib. 2. omnibus magiſtratibus & officialibus pinguia ſalaria conſtituebat, ne vllo modo vileſcerent,

& nullum publicum officium vendi permiſit, d cēs neceſſariū eſſe vt qui emūt, & etiam vendant in ſubditorū vexatio-
4 nem. Traianus Imperator, vt commemorat Plinius in panegyr. in venditores publicorum officiorum acerrimè animaduertit, ſolitus enim dicere erat, eum qui arborem emit, gratis non daturum
5 fructus ipſius. Complures Imperatores & Reges, qui huiuſmodi officiorum venditiones ſeueriſſimè extirparunt, adducunt Benedic. in d. verb. *duas habens filias* n. 56. Bouadil. in polit. to. 1. li. 1. c.
6 14. n. 16. Habemus & nos Theodoſij cōſtitutionem in l. fin. C. ad l. Iul. repetun. & Iuſtiniani in auth. vt iudic. ſine quoq. ſuffra. qui idem ſanctiſſimè prohibuerūt, in quo Iuſtinianus chriſtianiſſimus Imperator Theodoræ coniugis conſilium ſequutus eſt.

7 Intellectum huius materiæ ſecundum veriores & communiores DD. ſententias quibuſdam iactis concluſionibus definiamus. Prima concluſio. Inferiores à Principe publica officia ſecularia vendere nequeunt, quia iſti non ſunt domini huiuſmodi officiorum, ſed meri diſpenſatores eorum & dicerentur ſuffragia ſua vendere in bonum ſuum priuatum. ita Pater Domin. Soto de iuſtit. & iur. lib. 3. quæſt. 6. artic 4. in verſic. *Hoc autem eſt hic apprimè conſiderandum.* & in verſic. *Subiecerim præterea quartam.* & antea in verſic. *Hinc fit quod magnates & domini qui ſub ditione regia ſunt.* & in verſic. *Sed eſt differentia inter Regem & illos.* ita quoque Pater Leonard. Leſius de iuſt. & iur. li. 2. c. 32. dubitat. 4. n. 29. Probatur etiam in d. l. fin. C. ad l. Iul. repetun. & in d. auth. vt iudices ſine quoq. ſuffrag. l. vni. ff. ad l. Iul. de ambit. l. 2. C. de murilegul. li. 11. c. 1. iunc. glo. in verb. *conſuetudinis* de magiſtr. in can. lege Iulia & c. fi. 1. q. 1. in quibus iuribus publicorum officiorum venditiones prohibentur. facit tex. in l. quiſquis iunc. glo. in verb. *collectarius* C. ſi certum petat. vbi qui mecum
8 eundem deſiderans honorem, dat mihi pecuniā vt deſiſtam & eum nō impediā, punitur. facit quoq. tex. in §. ſed ſi quis præſens verſic. *Sicut.* Inſtit. de ſuſpect. tutor. & in l. 1. verſic. *Solent* ff. de offic. præfec. vrb. vbi qui data pecunia tutelæ officiū acquirit, puniendus eſt, & vtrobiq. gloſa arguit contra Doctores qui data pecunia ſibi quærunt ſcholares. Probant etiam Guillel. Benedic. in c. Raynuntius verb. *duas habens filias* n. 52. & n. 57. Iul. Clar. recep. ſenten. §. ſimonia n. 4. Ioſeph. Maſcard. de probation. vol. 3. concluſ. 1132. à n. 39. Paris de Pute. de ſyndicat. in verb. *Et primo videndum* ex n. 1. Berar. in ſpecul. viſit. c. 16. ex n. 1. quibus in lo- 9
cis traduntur & pœnæ quibus venditores & emptores officiorum vel aliquid pro ipſis dantes vel accipientes de iure plectuntur. Imò officiales in principio of- 10
ficij iurare tenentur, quod non dederūt neq. dabunt nec promiſerunt aut promittent aliquid pro ipſis officijs d. l. fin. C. ad l. Iul. repetun. Franc. Mar. dec. 749. num. 3. Iul. Clar. vbi ſupra, qui teſtatur ſemper vidiſſe hoc iuramentum præſtari.

Intellige concluſionem non ſolum de 11
officijs iuriſdictionem habentibus, ſed etiam de alijs officijs publicis, quia ratio naturalis ſuperius cum Soto & Leſio citatis expenſa in vtriſque procedit & militat & de omnibus illi loquuntur, neq. eā diſtinctionem præallegati DD. conſtituunt; & textus in dd. l. vnic. de ambit. l. 2. de murileg. c. 1. de magiſtr. & can. fin. atq. in d. §. Sed ſi quis præſens & in d. l. 1. §. Solent. agunt de officijs nō habentibus iuriſdictionem. Quare non 12
exiſtimo veram opinionē conſultiſſimi don Acaſij de Ripoll Regij Conſiliarij & collegæ mei amantiſſimi, qui in ſuis varijs reſolut. c. 11. n. 115. cum reſoluiſſet non eſſe licitum vendere officia, ſubdit ſe cenſere hoc obtinere in officijs iuriſdictionalibus, non in alijs, pro quo tamen nihil allegat.

Neque concluſioni aduerſari vi- 13
detur Sylueſter in ſum. verb. *Reſtitutio.* 3. numero 5. quæſt. 5. verſiculo *Quartum.* vbi probat officiorum venditionem

licitam

licitam eſſe ſi palam fiat,ſecus ſi occultè: nam Iul. Clarus in dict. §. ſimonia nu. 4. hoc intelligit & declarat cum venditio fit à Principe, ſecus ab alijs & hoc quoq. ſẽtire videtur Guillel. Bened. n. 52 & Paris de Pute. nu. 1. & 2. ſupra citati.

14 Secunda concluſio. Princeps atque Reſpublica, quæ libera eſt, & Superiorem non agnoſcit, re ipſa per ſe ſumpta, & iure Naturali & (vt aiunt) ſpeculatiuè loquendo, publica officia ſecularia vendere non prohibentur: quoniam Princeps dominus eorum eſt & ipſa numerantur in bonis ſiue patrimonio illius, & fructuoſa ſunt atq. pecunia æſtimabilia, ideoq. per ſe vendi queunt. docent & tenent Soto de iuſt. & iur. lib. 3. q. 6. artic. 4. concluſ. 1. Rebell. de obligation. iuſtit. p. 2. li. 9. de contract. emption. & vendit. quæſt. 18. ſectio. 2. in prin. Nauar. in man. cap. 25. numero 7. verſ. 18. Leorard. Leſſ. de iuſti. & iur. lib. 2. cap. 32. dubit. 4. numero 29. Guillel. Benedic. in cap. Raynutius verb. *duas habens filias.* numero 52. Paris de Pute. de ſyndic. in verb. *Et primo videndum.* num. 1. & 2. & quod publicorum officiorum ſecularium (de ijs non loquor quæ ſpiritualia ſunt & ſacra quoniam aliam habent inſpectionem, & de his agitur in cap. 1. & 2. ne prælat. vic. ſua. & ibi DD.) venditio per ſe & iure Naturali non ſit prohibita, cum ſecundum ſe ſint pecunia æſtimabilia quatenus habent lucri & honoris acquirendi occaſionem, probant quoq. & tenent S. Thomas opuſcul. 21. in epiſtola ad Duciſſam Brabantiæ, Azor inſtitut. moral. par. 3. lib. 8. cap. 7. Filliuci. morali. qq. to. 2. tractatio. 35. par. 1. cap. 2. numero 42. Caietan. in ſumm. verb. *Venalitas.* Antonin. Diana moral. reſoluti. part. 3. tractat. 5. miſcellã. reſolut. 108. in verſic. *Sed conſiderata.* Bouadill. in polit. tom. 1. lib. 1. cap. 14. n. 17. Caſtillo de tertijs cap. 41. numero

15 21. Et quamquam Adrianus in 4. de reſtitut in quæſtio. quæ incipit. *Ex his ſuboritur alia dubitatio* & Salon. 2. 2. q. 63. art. 2. controuerſia 7. concluſ. 1. cenſent ſimpliciter non licere Principi talia officia vendere etiam idoneis hominibus, quod non ſit dominus horum officiorum & ſtipendiorum quæ miniſtris debentur, ſed ſolum adminiſtrator, & Medina cod. de reſtit. q. 4. de vſuris, Turriã. in 2. 2. tom. 2. diſput. 23. dub. 2. num. 5. aſſerunt officia ſecularia vendi non poſſe: tamen communis omnium opinio eſt in contrarium, vt ait Azor d. cap. 7. circa princip. Et licet gloſa verb. *conferendi.* 16
in cap. 1. ne prælat. vic. ſuas doceat iuriſdictionem vendi non poſſe & iuriſdictionis nomine comprehendi videantur munera & officia publica, in quibus ineſt iuriſdictionis poteſtas, tamen intelligitur de iuriſdictione ſpirituali. Sic Barones, Comites Marchiones, & Duces 17
poſſunt vendere ſuos titulos & ſtatus, vt recepta conſuetudo probat.

Hinc infertur quod cum tantummodo 18
iure ſcripto humano, non iure Naturali ſit vetita Regibus & Principibus ſecularium officiorum venditio, ſæpè videmus ea in curijs eorum vendi, ipſi enim cum ſint domini iuris poſitiui, ius illud humanum facile abrogant in hac parte. ideo dixit Baldus in l. Barbarius ff. de offic. Prætor. pro officijs publicis licitum eſſe Principi pecuniam recipere, quia hoc non inuenitur prohibitum de iure diuino, ſed tantum ciuili cui Cæſar non ſubeſt, vnde Papa ſua temporalia vẽdere poſſet ſine peccato: ſecus autem eſſet in inferiore à Principe. Benedic. in d. verb. *duas habens filias.* n. 52.

Tertia ſit concluſio. Periculoſa admodum eſt publicorum officiorum ſecula- 19
riũ venditio & è Republica penitus exterminanda propter plurima mala eaque grauiſſima, quæ inde eueniunt: nam cum officium, res ſit venalis, non penditur perſona, cui venditur, meritis, ſed pecunia, obueniuntq. tũc ſæpiſſimè magiſtratus viris ambitione & auaritia corruptis, ſanguine infimis, abſq. prudentia & litteris, qui pecuniis ſupplent, quod meritis deeſt: digni enim & probi ac litterati viri vel tantis pe-

 nijs

nijs carent, vel certè indecorum cēſent
hac via ad officia promoueri:ideoq. magiſtratus, alioqui in Republica ſummo
honore habiti, vileſcunt. Præterea hoc
modo magis prouocantur homines ad
pecuniarum ſtudiū, quibus vident cōparari officia, quā ad probitatis & bonarum diſciplinarum amorem, quibus in
Republica parum loci relictum conſpiciunt. Accedit quod emptores vt extorqueant pretium quod dederunt & vltra
ucrentur, multa peccata cōmittūt & pecunias per fas & nefas acquirunt, & execrabilē auri cupiditatē excuſant, quod
ſuis pecunijs emerūt officiuū, quo viuere
debēt & aliquid lucrifacere. Hanc concluſionem communiter DD. pleno ore
aſſeruerūt. Caieta. in ſum. verb. *Venalitas*
Azor in d. c. 7. verſic. *Tertio quæritur.* &
verſic. *Præterea.* Rebellus in d. q. 18, ſectio. 2. n. 21. Caſtillo de tertijs c. 41. n. 21.
20 Imò propter præfata mala quæ ex publicorum officiorum venditione Reipublicæ inferri ſolent, Soto d. q. 6. artic. 4.
concluſ. 2. & Bouadilla d. c. 14. n. 18. ſimpliciter concludunt illicitum eſſe ven-
21 dere officia huiuſmodi, atque ob eandē
rationē Leſſ. d. c. 32. dubi. 4. n. 28. & Diana d. reſolut. 108. verſic. *Sed conſiderata.*
reſoluunt plerunque illud eſſe illicitum
22 ac perniciosum. Sic S. Thomas in d.
epiſtola ad Duciſſam Brabantiæ, interrogatus ab ipſa, reſpondit minimè expedire aut decere officiorum venditionem.
quo modo etiam loquitur Filiuc. d. c. 2.
23 n. 44. Sic denique Innocen. Hoſtien. Io.
Andre. Panormit. Cardinal. & Anania in
c. 1. & 2. ne prælat. vic. ſuas. manifeſtè dicunt turpe lucrum eſſe cum talia officia
24 venduntur. quibus adde noſtrum Thomam Mieres part. 1. collatio. 1. c. 14. vbi
ait dare officia temporalia pro pecunia,
non eſſe ſymoniacum, ſed turpe lucrum
& turpem quæſtum.
25 Intellige concluſionem multo magis
procedere in officijs iudicum & aſſeſſorum & muneribus iuriſdictionem habētibus, quam in alijs: quia ex illorum venditione maiora oriuntur Reipublicæ dāna & incommoda & maior in illis turpitudo verſatur. Ita Soto d. q. 6. artic. 4.
concluſ. 3. *Cunctis alijs* (inquit) *hoc eſſet
peſtilentius decorē Reipublicæ turpius offendens atq. adeo ſcandaloſum, ſi iudicatus venderentur aut loca eorum qui Regi ſunt à
publicis cōſilijs.* Et Filiuc. d. c. 2. n. 45. quærit an turpius ſit vendere officia habentia iuriſdictionem vel ea quæ non habēt:
& reſpōdet ea quæ habent, quia maiora
incommoda inde naſci ſolent. Rebell.
quoq. d. q. 18. ſectio. 2. n. 21. ad hoc propoſitum ſubdit in ijs quæ iuriſdictionis
expertia ſunt, vt tabellionatus & ſimilia,
minus ſcrupuli eſſe, quam ſi iuriſdictionis officia ſint: *hæc enim* (ait) *etiam ſi ita
circunſpectè venditio fiat vt non quibuſuis ſed probis & idoneis & cum taxatione
ſtipendij vendantur, ſine ſcandalo vendi non
poſſe videntur.*
Quarta concluſio. Poteſt publicorum 26
officiorum ſecularium venditionem licitè Princeps facere cum aliquibus circūſtantijs ſeu conditionibus per DD. in
hac materia tradit. s. S. Thomas in opuſ- 27
culo 21. ad Duciſſam Brabantiæ, Azor d.
c. 7. ver ſic. *Cæterum.* circa medi. Filliuc.
d. c. 2. n. 44. Corduba in ſumma q. 117.
docent poſſe facere cum iuſto & moderato pretio fit, atque aptis & idoneis hominibus & quos probabilis ſpes eſt benè
ſuo officio functuros, & taxantur pretia
pro laboribus & operibus, quæ ad officiū
ſpectant, ne ſuo arbitratu emptores illa
augeant præ nimia cupiditate recuperādi quod ipſi ſoluerunt. Leonard. Leſſius 28
d. c. 32. dubit. 4. n. 29. Rebell. d. q. 18. ſectio. 2. n. 24. verſic. *Cæterum.* Aragon in
2. 2. quæſt. 63. artc. 2. Villalobos in ſumma tom. 2. tractat. 8. difficult. 7. num. 3.
Io. de la Cruz indirect. par. 1. pr. 7. quæſt.
7. artic. 2. dub. 10. concluſio 3. Ledeſma
in ſumma tom. 2. tract. 7. capitul 1. concluſio 15. Diana dic. reſolut. 108. verſic. *Poteſt tamen.* vbi alios plures huius
opiniones allegat, aſſerunt præfatā venditionē licitè per Principē fieri, ſi officia
dignis perſonis vēdātur, & pretio moderato & id cenſeatur neceſſariū vel vtile

bono

bono publico,vt ſi ſumma aliqua pecuniarum conflanda foret,quæ aliter com-
29 modè haberi nequiret.Nauarrus in manual.cap.25.num.7.verſic.18.affirmat non eſſe damnandos Reges, & Principes qui publica officia dant pro pecunia in dotem, vel mercedem obſequiorum, neque etiam ipſos officiarios illa vendentes, tam honeſto pretio talibus perſonis, vt probabiliter credatur eas illis non malè vſuras,quò pretium malè
30 datum peius extorqueat.Maſtril.de magiſtratib.lib.1.cap.20.num.42.& Caſtillo de tertijs cap.4.num.21. obſeruant cum Reges & Principes aliter Regni neceſſitatibus & belli continuis, ſummiſque ſumptibus ſuccurrere non poſſunt,nedum vẽdere valere publica officia,quæ annexam iuriſdictionem & adminiſtrationem iuſtitiæ habent,ſed etiã expedire & licere.

31 Reſoluit Pater Ioan.Azor d.c.7. verſ. *Quinto quæritur.*poſſe Regem & Principem tuta conſcientia ad remuneranda aliquorum officia & obſequia conferre ipſis gratis munera publica ſecularia,tribuendo eiſdem facultatem vt vendant alijs, etſi contrariũ videtur ſentire propter boni publici malum Pater Domin. Soto de iuſt.& iur.lib.3. quæſt.6. artic.
32 4.in verſic.*Hoc autem eſt hic apprimè cõſiderandum.*in fin. Tribuitur autem iſta facultas à Principe expreſſè vel tacitè, tantumq;operatur tacita quantũ expreſſa,atque tacitè conferri cenſetur,quãdo præfata officia dantur à Rege ijs quos certò credit non eos per ſe talia munera obituros vt cum dat fœminis in aula Regia Reginæ ſeruientibus vel viris nobilibus,quorum conditione officia ſunt inferiora, vt fieri ſolitum eſt in curijs Principum.ita Azor vbi ſupra,Corduba
33 in ſumma quæſtio.117.Oritur alia difficultas an ſi Princeps talia officia ſimpliciter conferat cum facultate trasferendi in alios, poſſit officiarius illa vendere. Communiter concludunt DD.negatiuè ita docent & tenent Azor d.cap.7.verſ. *Sexto quæritur.*Salon 2.2.q.63.art.2.controuerſia8.concl.4.vbi ratione reddunt, quia ſunt facultates diſtinctæ transferẽdi & vendendi,& ideo vna earum data, altera,niſi expreſſe concedatur,non cenſetur collata.Soto d.q.6.artic.4. in verſ. *Hoc autem eſt hic apprimè.*vbi arbitratur hoc caſu ita vendentem peccare vt ad reſtitutionem pretij teneatur,quia nemini fas eſt vendere niſi Regi. Petrus de Ledeſma in ſumma tom.2.tractat.7. ca. 1.vbi tenet peccare mortaliter vendentem officium ſine expreſſa, vel tacita licentia Principis ſcientis talem venditionem.Malder.in 2.2.tract.9. cap.1.dub.5. Villalob.in ſumma tom. 2.tractat.8.difficult.7.nu.8.Non deſunt qui dicant eſſe etiam probabile quod ſi quis habet licẽtiam transferendi officium in aliũ,poſſit illud vendere, vt refert Antonin. Diana moral.reſolut.par.3.tract.5.miſcellan.reſolut.109.Omittendum non eſt quod reſ- 34
pondet Pater Vincent.Filliuc.moral.qq. tom.2.tractatio.35.par.1.cap.2.num.45. emptorem eiuſmodi officiorum poſſe illa vendere alijs atq; etiam locare, imò etiam poſſe aliquos aſſumere,qui fungãtur officijs, dato illis pretio ſui laboris, reſiduum vero ipſe ſumat.

In materia ambitus & pecuniarium, 35
quæ pro officijs recipiuntur vel dantur, extant in Cathalonia conſtitutiones 1.2. 12.& 13.titul.*de perſonas prohibidas regir officis.*& conſt.7.tit.*de offici de Veguers.*in 1.vol.conſtitut.quibus officia per dominum Regem vendi,& per officiales eius acerrimè prohibentur,& ſuper iſtis conſtitutionibus latè Thom.Mieres parte 1. collatio.1.cap.14. quod inſcribitur. *Ne pro vicaria pecunia accipiatur.*& collatio. 4.cap.4.quod inſcribitur. *De tabula officialium & de prohibita officiorum venditione.*& part.3.collatio.10.cap. 14. quod inſcribitur:*De ambitu & ne officia pro pecunijs conferantur.* vbi complures dictarum conſtitutionum declarationes tradit,& præſertim num. 5. & num 21. an 36
huiuſmodi conſtitutiones loqui cenſeãtur tantum de officijs habentibus iuriſdictionem.& nu.11.ac n.20.an comprehendunt

hendant omnia officia Cathaloniæ nõ ſo-
37 lum Regia ſed etiam Baronum & alio-
rum. De his etiam conſtitutionibus Re-
gius Senator Cathaloniæ Gabr. Berar. in
ſpecul. viſitat. ca. 16. à num. 5. vſq. ad num.
8. vbi & pro Domo Deputationis Gene-
ralis Cathaloniæ congerit & adducit ca-
pitula Curiarum ſuper his diſponentia.
Illud in Cathalonia obſerua quod cũ ra-
tio, cur iure Cõmuni officia per Principẽ
concurrentibus ſupra traditis circunſtã-
tijs vẽdi poſſint, ſit quia Princeps eſt do-
minus iuris poſitiui & dominus officio-
rum & ſtipendiorum illorum & officia
ſunt fructuoſa & ex ſe pretio æſtimabi-
lia, vt ſupra conſtat: hæc ratiocinatio in
Cathalonia non ita procedit, nam ſtanti-
bus præfatis conſtitutionibus pactatis &
iuratis inter dominum Regem & Vni-
uerſitatem Cathaloniæ, dominus Rex nõ
eſt dominus iuris poſitiui, & in multis
officijs, qualia ſunt Regiorum Senatorũ
non eſt dominus ſtipendiorum eorundẽ,
cum per Vniuerſitatem ipſam ſoluan-
tur.
38 Illud notant omnes quod grauis præ-
ſumptio vrget contra iudicem, qui offi-
cium vel magiſtratum emit ſiue media
pecunia adeptus eſt, præſumitur enim
omnia mala agere & grauare Rempubli-
cam, Maſcard. de probatio. tom. 3. cõclu-
ſione 1132. num 39. & ſeqq. Alpho. Nar-
bona ad leges regi. lib. 1. tit. 7. lege 31.
glo. 16. num. 15. Martin. Laudenſ. intra-
ctat. de official. dom. q. 58. Tiber. Decian.
tract. crim. lib. 8. c. 38. num. 11. Angel in l.
fin. C. ad l. Iul. de ambit. nam qui magi-
ſtratum ſiue præfecturam emit, videtur
id animo vendendi iuſtitiam feciſſe &
voluntatem habere malè faciendi & in-
iuſtè lucrandi, vt docent Bart. Angel Io.
de Plate. Lucas de Pen. Iacob. Rebuf. &
cæteri communiter in l. 2. C. de murileg.
39 lib. 11. Hæc autem præſumptio non ita
viget, quando ex generali Principis de-
creto, taxatis pretijs, ijſque moderatis
omnia palam per eum venduntur offi-
cia.
40 Non ſolum non expedit Reipublicæ
& bono communi neq. decet vendere
officia publica, vt dictum eſt: ſed etiam
interdum iuxta Sanctorum Patrum tra-
ditiones & regulas Ciuilis ac Canonici
iuris petentibus, eò ipſo quod petant, de-
neganda ſunt l. 2. §. fin. ff. de origin. iur.
ibi, *Hoc non peti, ſed præſtari ſolere*. l. ſiquẽ-
quam C. de Epiſc. & cler. ibi, *Tantum ab
ambitu debet eſſe ſepoſitus, vt quæratur co-
gendus, rogatus recedat*. can. in ſcripturis
8. quæſt. 1. ibi *Sicut locus regiminis deſide-
rantibus negandus eſt: ita fugientibus offe-
rendus eſt* cap. qualiter de electio. Sic A-
poſtol. ad Hebræ. 5. *nemo ſibi aſſumat
honorem, niſi qui vocatus fuerit, ſicut Aa-
ron*. & S. Auguſtin. 19. de Ciuita. Dei. *Lo-
cus ſuperior, ſine quo populus regi non poteſt,
etſi adminiſtretur, vt decet, tamen indecen-
ter appetitur*. & S. Chryſoſtom. homil. 35.
*Primatum honoris concupiſcere, vanitas eſt:
Primatus enim fugientem ſe deſiderat, de-
ſiderantem ſe horret*. Hinc contra Phari-
ſæos Dominus dicit, *Amant primos ac-
cubitus in cœnis, & primas Cathedras in
Synagogis, ſalutationes in foro, & vocari
ab hominibus Rabbi*. Nam quædam ſunt 41
quæ tametſi honeſtè accipiantur, inho-
neſtè tamen petuntur, l. 1. verſ. *Quædam
enim* ff. de vari. & extraord. cognit. gloſa
in dict. l. 2. §. fin ff. de orig. iur. in verbo
præſtari. vbi plura concordantia allegat.
Et qui ſe ingerit, ſuſpectus eſt cap. per
tuas de iur. patron. ita quoque iudex pe-
titus dari non debet, l. obſeruandum ff.
de iudic.
Videamus igitur, an liceat petere vel 42
appetere officia, & muuera publica ſe-
cularia, maximè iudicum & conſiliario-
rum Principis. Dico primo. S. Auguſti- 43
nus lib. 5. de ciuita. Dei cap. 12. 13. 17. &
S. Thomas 2. 2. q. 132. art. 1. in argu. *ſed
contra*. appetitum honoris & opinionis
populi cenſent eſſe vitioſum affectũ. *Sa-
nius videt qui amorem laudis, vitium eſſe
cognoſcit*. Et ijdem Auguſtin. d. cap. 12. &
Thom. 2. 2. q. 131. art. 1. ad 3. & Ariſtotel.
3. ethicor. c. 8. dixerunt moueri hominẽ
ad virtutis opera amore laudis, non eſſe
virtutis exercitium. & Syluester in ſum.
verb.

verb.*Dignitas*.quæſtio.2.num. 5. poſt S.
Thom.d.q.131.docet quod appetitus ho
noris eſt peccatum, ſi ſit ſupra vires, vel
non referatur ad Deum,vel ad vtilitatē,
ſed propter ſe appetatur.facit Math. 20.
vbi Dominus arguit diſcipulos prima-
tum quærētes,dicens.*Scitis quia Principes*
gentium dominatur eorum,.vbi Chriſoſt.
homil.66. ait per hoc oſtendere quod
45 gentile eſt primatus cupere.At Pater Io.
Marquez in tractat. de gubernatore
chriſtiano lib.2.c.vltim.colum.22.tenet
& probat poſſe hominem laudabiliter
mortis quoq.tempore appetere honorē
conditioni ſiue ſtatui ſuo competētem,
vt appetijt Iudas Machabeus lib.1.Mac-
hab.quando dixit.*Abſit iſtam rem facere*
vt fugiamus ab eis & ſi appropriauit tem-
pus noſtrum moriamur in virtute propter
fratres noſtros, & non inferamus crimen
46 *gloriæ noſtræ*. & ſubdit ibi Pater Mar-
quez Sanctum Thomam afferre tres cō-
ditiones,quibus poteſt quis honorem ſi-
ne peccato deſiderare.primam,quod nō
ſit exceſſiuus ſed iuſtus iuxta merita,nā
vltra ea deſiderare honorem ſuperbia
& ambitio eſt.ſecundam, quod refera-
tur ad gloriam Dei,agnoſcendo eū au-
ctorem virtutis,ſanguinis, aut litterarū,
quo titulo procuratur.tertiam,quod or-
dinetur ad vtilitatem proximorum , ad
quorum beneficium ſpectat homines
inſignes iuxta ſua merita honorari,vt Ca
47 ietanus declarauit.Facit Stephanus Gra-
tian.diſcep.foren.ſ.tom.2.cap.284. num.
29.vbi aſſerit licitum eſſe appetere ſa-
lutationes,imò eas petere,ſi quis nō ſalu
tat,cum ex hoc poſſimus cogitare illum
aduerſarium nobis , & noſtra intereſt,
quod omnes ſigna amicitiæ oſtendant &
nos omnibus oſtendamus.& num. 33.
48 ſubdit non obſtare quod Dominus no-
ſter redarguerit Scribas & Phariſeos
tanquam appetentes ſalutationes,Math.
23.quia repræhenditur à Domino non
ſalutatio, ſed inordinatus ille appetitus
honoris & elationis, ac inanis gloriæ ar-
dentis, ita vt non poſſet eſſe ſine peccato
vt exponit Toſtat.in Matth.d.c.23.q.50.
51.& 52.honores enim exceſſiuos & quo-
que diuinos conquirebant. *honores*. (ait
ibi Gratianus num.35.)*ita proſequi poſſu-*
mus,dummodo ambitionē declinemus, neq.
enim ambulandum eſt in vanitate ſenſus,
ad Epheſ.4.Caſſan.in catal.glor.mun. in 49
præfatio. Facit quod Iureconſulti reſpō-
dent in l.obſeruandum ff.de offic.præſid.
& in l.nec quicquam §.circa ff. de offic.
proconſ.& legat.debere iudicem ex in-
genio ſtatum ſuæ dignitatis & illius au-
ctoritatem augere ne contemptibilis vi-
deatur,quia regendi frangitur auctori-
tas dum nimiū ſeruatur humilitas can.
quando 86.diſt.

Dico ſecundo circa officia & mune- 50
ra publica ſecularia & temporalia.Non
licet homini illa petere ſiue appetere
propter ſe ipſa ad extollendum & effe-
rendum ſe in altum, vel ſi ſit ſupra pro-
priam facultatem:licet tamen homini,ſi
ad ea ſit idoneus, illa petere ſiue appe-
tere ad aliquem bonum finem puta ſu-
ſtentationem ſuam vel vtilitatem alio-
rum.ita probatur ex Syluestro in ſum-
ma verb.*Dignitas*. num. 5. Hoc quoque
ſimiliter docuit Pater Ioan.à S.Maria in
tractat.de Republica & politic.chriſtia.c.
25.pagin.2. Extat in Cathalonia conſti- 51
tutio 10.ſub tit.*de perſonas prohibidas re-*
gir officis, per quam officia Vicariorum
& Baiulorum & alia quæ iudicio tabu-
læ ſubiecta ſunt,prohibentur cōferri pe-
tentibus:quia qui ſe ingerit ſuſpectus
eſt,vt eadem conſtitutio dicit,de qua la-
tè Thom.Mieres par.1.collatio.6.cap.2.
de ambitu.Notauit Bartolus in l.Barba- 52
rius Philippus ff.de offic. Prætor.quem
refert Franciſcus Marc.deciſ.749.nu.5.
quod licet ſit prohibitum petere officia
prece vel pretio, eſt tamen permiſſum
illa proſequi per viam iuſtitiæ, quando
quis fuit electus.

Quoad dignitates Eccleſiaſticas an li- 53
ceat illas petere vel appetere,latè agunt
Henricus Boich in ca.tua nos num. 4.
& 5.de ſimoni. vbi docet quod quis po- 54
teſt rogare pro ſe ipſo vt detur ſibi ſim-
plex beneficium , ſicut eſt canonia vel
ſimile,

Digitized by Google

ſimile,ſecus autem in maioribus bene-
ficijs in quibus nemo debet ſe ingerere,
Soto de iuſt.& iur.li.10.quæſt.2. artic.
55 1.in quo plene diſceptat vtrum liceat
Epiſcopatum appetere. Pater Ioan. à S.
Maria in tractat.de republica& politi.
Chriſti. c.26. Franciſcus Marc. d.deciſ.
749.num.4.& 5.vbi refert dictum gloſæ
in l.1.ff.ad l.Iul.repet.quæ ait quod bo-
num opus deſiderat, qui Epiſcopatum
deſiderat,non vt præſit ſed vt proſit ca.
qui Epiſcopatū 8.q.1.Auguſti.Barboſa
de offic.& poteſta.Epiſcop. par.1. tit.2.
gloſa 1.num.8.9.& 10.vbi ex S.Thoma
& alijs DD.interpretatur Apoſtoli locū
quod qui Epiſcopatum deſiderat,bonum
opus deſiderat.Nauarrus conſ.17.nu. 7.
ſub tit.de ſentē. excom.in nouis,vbi re-
56 ſoluit abſq. peccato etiam veniali poſſe
appeti Epiſcopatum ab illo qui eſt eo
dignus,dummodo principaliter appeta-
tur vt proſit, licet minus principaliter
appeteretur ob honorem& fructus eius.
elegans eſt tex.in can.in ſcripturis 8.q.1.
57 vbi propter diuerſam cauſam finis con-
ciliatur auctoritas Hiere.1. cum aucto-
ritate Eſaiæ 6.nā Hieremias miſſus à Do-
mino ad prædicandum,prædicationis of-
ficium vitare conatus eſt dicens, *A.a.a.
Domine Deus ecce neſcio loqui , quia puer
ego ſum.* Eſaias autem vltro ſe obtulit
Domino quærenti quem mitteret ad
prædicandum,& ait, *Ecce ego,mitte me.*

EX QVÆST. XXII.

SVMMARIVM.

1 *PRæcipuum Principis munus eſt cu-
rare vt quammaximè idoneos mi-
niſtros habeat.*

*Pars magna communis ſalutis in conſilia-
rijs optimis eligendis poſita eſt.*

2 *Niſi in officijs conferendis ſumma cura
adhibeatur,ſenſim Reſpub.impletur malis
miniſtris,ex quibus euerſio religionis &
iuſtitiæ expectatur.*

34 *Honoris augmentum non ambitione ſed
labore ad vnumquemq.conuenit deueni-
re.*

*Spe præmij bonus Princeps exemplo Ro-
manorum ad laborem ſubditos excitare
debet,qua ſublata facile deficiunt,& de-
bilitantur.*

4 *Conferens officium publicum veluti Præ-
toris vel Iudicis,aut Gubernatoris Rei-
pub.indigno,omiſſo digno,mortaliter pec-
cat, & ad reſtitutionem tenetur.*

5 *Similiter ſupremi magiſtratus & Con-
ſiliarij Regis , qui ei indignos propo-
nunt.*

6 *Reſtitutio iſta cui facienda ſit,an Reipub.
an vero digno prætermiſſo,cōtrariæ DD.
opiniones.*

7 *Quid ſi ex indigni promotione nullū dam-
num Reipub.poſtea ſequatur.*

8 *Qui cauſam damni dat, damnum dediſſe
videtur.*

9 *Procedit d. concluſio de coferente officia
indigno,ſiue is conferat ex debito ſui of-
ficij vt Princeps, ſiue ex Principum ſeu
Gubernatorum Reipub.commiſſione.*

*Item ſiue conferat ſciens hominis indigni-
tatem,ſiue cum non adhibuerit debitam
diligentiam ad id ſciendum.*

10 *In foro conſcientiæ tenetur quis eligere
digniorem ad munera publica ſecularia
& officia adminiſtrationis iuſtitiæ, nec
ſufficit eligere dignum,prætermiſſo dig-
niore:alias peccabit,& ſæpè mortifere.*

11 *Rationes huius concluſionis , quæ à Leo-
nardo Leſio aſſignantur.*

*Non eligens magis idoneos ad officia pu-
blica quantum commodè poſsit ,infidelis
eſt Reipub.*

*Oeconomus tenetur conducere operarios
& miniſtros domino ſuo magis idoneos,
quantum commodè poſsit.*

12 *Rationes d.concluſionis,quæ à Ioāne Gu-
tier.traduntur.*

13 *Rationes d. concluſionis,quæ à Ludouico
Molina afferuntur.*

*Iure Ciuili ſtatutum eſt meliores homines
ad magiſtratus ſeculares eligendos eſſe,
pro vt iure Canonico in beneficijs Eccle-
ſiaſticis.*

14. Qui

14 *Qui ſint caſus,in quibus lethale peccatum nō committit cōferens digno, prætermiſſo digniore, officium publicum.*

15 *Opinio quorundā DD.tenentiū in foro cōſcientiæ in officijs ſecularibus ſufficere eligere dignū, licet dignior prætermittatur: ſecus autē in beneficijs Eccleſiaſticis.*

16 *Dicta opinio refutatur vti nec vera nec tuta.*

17 *Intellectus tex.in c.ſi quis iuſto §. porrò de electio.li.6.*

Habēs duas voces,vnā nomine proprio,& alteram nomine alieno,nō poteſt vnū nomine proprio & alterum nomine alieno eligere.

18 *Electus ad diſtribuendum eleemoſinas faciendas,tenetur in conſcientia facere diſtributionem in pauperiores & in cauſas magis pias.*

19 *In dubio cenſetur relictum factū pauperiori.*

Maxima paupertas quomodo conſideretur.

20 *In foro exteriori,electūs ad diſtribuendū eleemoſinas,nō tenetur eligere magis pauperē ſed valet electio eius,qui pauper eſt.*

21 *Conferens officium publicum veluti Prætoris vel Iudicis, aut Gubernatoris Reipub.digno,omiſſo digniore, etſi mortaliter peccet,non tamen tenetur ad reſtitutionem.*

22 *Ratio d.concluſionis à Ludouico Molina tradita.*

23 *Ratio eiuſdem concluſionis à Didaco Couarruuia & alijs.*

Obligatio reſtituendi non procedit à iuſtitia diſtributiua,ſed à commutatiua.

24 *Alia ratio d.concluſionis à Ioāne Gutierrez & alijs.*

Quid interſit quo ad obligationem reſtituēdi,an alicui ſit datum damnum in re propria,vel ſibi debita vt propria,an vero in re ſibi debita vt communi.

25 *Prouiſor officij in perſona digni, prætermiſſo digniore,debet vbi alia occurrat electio, dignioris prætermiſſi accuratiorē rationem habere ob violatam iuſtitiam.*

26 *Opinio quorundā DD.tenentiū eligentē in officio Re.pub.dignū digniori prætermiſſo,teneri ad reſtitutionē faciēdā digniori.*

27 *Hæc opinio confutatur.*

28 *Quādo quis ex aliquo ſtatuto vel lege tenetur officium vel beneficium digniori in concurſu reperto conferre, tunc ſi minus digno cōferat,peccat & tenetur ad reſtitutionem & quare.*

29 *Caſus in quibus licitum eſt in conſcientia eligere minus dignū,relicto digniori. & n.ſeqq.*

30 *Quando plures ſunt electores & maior eorum pars vult eligere minus dignum, tunc minor illorū pars poteſt dare ſuffragiū minus digno, nūquā tamen indignus eligi poteſt, etiā ſi conſtiterit eum à reliquis omnibus optari.*

31 *Quando ſunt tres in quos ſuffragia ferri debent, digniſſimus, medius, & infimus, atque ſi ego eligerem digniſsimū, nec ipſe nec medius eligetur, ſed infimus: me autem accedente ad mediū, ipſe vincet, poſſum eidē conſentire, ne infimus eligatur.*

Procedit etiā ſi iure iurando me aſtrinxerim eligere digniorem.

32 *Quando ex lege Regni beneficia vel officia vacantia conferenda ſunt ciuibus & originarijs illius,ſolum tenentur electores magis idoneum ex eis eligere.*

33 *Huiuſmodi leges iuſtæ ſunt.*

34 *Conferens alij quam tali ciui,tenetur ad reſtitutionem prædictis ciuibus, & vni, ſi ſolus eſſet vnus ciuis.*

35 *Quādo beneficium ex ſua inſtitutione per Eccleſiam confirmata vel acceptata, dādum eſt alicui ex certa familia vel Oppido,ex illis eſt eligendus dignior.*

36 *Quādo beneficij fūdator præsētāt ad illud, licitum eſt ei præſentare dignum, omiſſo digniori.*

37 *Inſtitutori maioratus ſufficit dignum eligere.*

38 *Patronus qui ipſe non fundauit Eccleſiā, an teneatur in cōſcientia eligere,ſeu præſentare dignioré. magna cōcertatio DD.*

39 *Intellige quæſtionem in beneficijs ſimplicibus,non in curatis: in his enim ſub pœna peccati mortalis tenetur patronus præſentare digniorem.*

40 *Quando nō eſt liberū collatori cōferre alteri, quā ſibi præſentato à patrono, poteſt ſi præ-*

ſi præſentatus dignus ſit, omiſſo digniore, illum prouidere de beneficio.

41 Epiſcopus tenetur inſtituere præſentatum à maiori parte patronorum, ſi dignus ſit, licet præſentatus à minori parte patronorũ dignior eſſet.

42 Idem erit ſi patronus dignũ Epiſcopo, omiſſo digniore, præſentauerit.

43 Quid ſi beneficium ſit curatum.

Quid ſi plures fuerint à patronis præſẽtati in numero æquali.

44 Electio ſiue prouiſio digni ad officiũ publicum, omiſſo digniori, valida eſt nec in foro iudiciali, nec in foro interiori poteſt iure reſcindi.

45 Intellectus gloſæ in c. coſtitutis de appellatio. & in cap. licet ergo 8. q. 1. & aliarum.

46 Procedit dicta cõcluſio etiã de iure Canonico.

Permiſsio iuris Canonici à peccato nõ liberat, quando id à iure Canonico non diſponitur, ſed permittitur vt maiora inconuenientia vitentur.

47 Electio digni omiſſo digniori valet etiã ſi à principio fuerit appellatũ in caſu quo dignior non eligatur.

48 Electio digni omiſſo digniori valet in vtroque foro exteriori & interiori propter vitandas lites & ob tranquillitatem Reipub.

49 Dignior in hac materia eſt ille qui eſt magis vtilis & aptus ad officiũ vel beneficium, cui præficitur, quod prudentis viri arbitrio æſtimandum eſt.

50 Sententia Ioannis Gutierrez digniorem non dici ſimpliciter qui doctior vel ſanctior eſt.

51 Sententia Emanuelis Rodriguez, nõ teneri ad reſtitutionem eũ qui officium, beneficium, vel cathedrã minus docto confert, quod idem minus ocupatus ſit.

52 Sententia Stephani Gratiani pro nõ Doctore nec, ſacerdote nec paupere, ſicut alius, melioribus tamen moribus & aptitudine ad Parochiam gubernandam.

53 Dupliciter quis poteſt dici dignior altero, vel ſcilitet ſecundũ ſe & ſimpliciter, vel in ordine ad bonum commune. & hoc vltimo modo in hac materia intelligimus aliquem digniorem.

54 Sententia Dianæ, non peccare eligentem minus dignum, qui magis expertus circa Prælaturã ſit, quomodo intelligatur & ſuſtineatur.

55 Indignus dicitur qui non habet qualitates requiſitas ad miniſterium, cui præficitur.

Dignus dicitur qui habet qualitates ad beneficium vel officium vacans neceſſarias.

56 Præcipuum requiſitum officialis Reipub. timor Dei.

57 An indignus vel minus dignus electus ad officium, peccet acceptando ſeu poſsidẽdo illud.

Indignus ſeu incapax peccat mortaliter acceptando vel poſsidendo.

58 Minus dignus omiſſo digniori electus, nõ peccat acceptando vel poſsidendo, ſi idoneus ad munus ſit & dignus, licet eligens peccaverit mortaliter eligendo.

59 Ratio ex S. Thoma & eius aſſeclis.

60 Ratio ex Ludouico Molina.

61 An ante electionem poſsit minus dignus tuta conſcientia petere.

Quid ſi alterius maior dignitas ſit dubiã.

62 Hiſtoria de Leone Papa, cui Dominus non pepercerat quod indignos ordinauerat.

63 Hiſtoria de Paſcaſio damnato, quod minus dignum elegerat ad Epiſcopatum.

64 Principes qui indignis vel non dignioribus honores conferunt, virtuti iniuriã irrogant.

Gratia quæ tarda eſt, ingrata eſt.

65 A Principe magis requiritur gratiarum largitas, quam partæ victoriæ.

Alexander Magnus quare Magni cognomen aſſequutus ſit.

Viris bonis Fortuna inuida.

66 Satius eſt viris bonis intra fortunam ſuã ſe continere.

67 Virtutis qualitates & natura.

ELIGI AN POSSIT AD IVDICIS OFFICIVM DIGNVS omiſſo digniori.

QVÆST. XXII.

1 PRæcipuum
mun⁹ Prin
cipis eſt cu
rare, vt quã
maximè i-
doneos mi
niſtros ha-
beat, cum
hinc totũ
Reipubli-
cæ bonum
dependeat auth. vt iudic. ſine quoq. ſuf-
frag. §. eos autem, ibi. *teſtimonium habens*
quod ſit optimus. auth. de defenſor. ciuitat.
in princ. verſ. *Interim*, ibi, *ſed inuicẽ vni-*
uerſi nobiliores. vbi gloſ. l. ad ſubeunda C.
de Decurion. lib. 10. ibi. *Digniſsimi me-*
ritis & facultatibus. Garcia Maſtril de
magiſtratib. lib. 2. cap. 1. Caſtillo Soto-
mayor de tertijs cap. 41. num. 18. vbi
ait, quod pars magna communis ſalutis
in conſiliarijs optimis, & integerrimis
eligendis poſita eſt cap. 1 eo nobis cap.
2 ſi quis hominem 11. q. 3. Nam vt expen-
dit Pater Leonard. Leſius de iuſtit. &
iur. lib. 2. cap. 32. dubit. 3. num. 18. niſi in
officijs cõferendis ſumma cura adhibea-
tur, ſenſim Reſpublica impletur mini-
ſtris atheis, ambitioſis, auaris, qui ſua &
ſuos dumtaxat curent & promoueant,
commune bonum negligant, iuſtitiam
& religionem auro venalem habeant,
ex quibus nihil aliud quam euerſio re-
ligionis & iuſtitiæ expectari poſſit. Ho-
5 noris ſane augmentũ nõ ambitione, ſed
labore ad vnumquemque conuenit de-
uenire l. contra publicam C. de re mili-
ta. l. 2. C. de offic. Magiſtri officior. Et ſpe
præmij bonus Princeps ad laborẽ ſub-
ditos excitare debet, qua ſublata facile
deficiunt & debilitantur, vt ſcribit don
Ludouic. à Peguer. in prax. crimin. cap.
1 l. ad fin. exẽplo Romanorũ, qui Rem-
publicam ſuam cunctis alijs illuſtriorem
reddiderunt, conferendo præmia hono-
rificentiſſima dignioribus. Sic Cicero li.
1. Tuſculanarum quæſtionum. *Quis* (in-
quit) *virtutem amplectitur ipſam, præmia*
ſi tollas. Sic l. 12. tit. 2. lib. 7. ordin. Caſtel-
læ. *Naturalmente la eſperança del galardõ*
deſpierta à los hõbres à trabajar. Quod eſt
illud vulgare verbum Horatij: *Honos alit*
artes. Eleganter Caſſiodor. lib. 1. Epiſt. 13
Dignitas (ait) *cum ad incognitum venit,*
donum eſt: ad expertum, compenſatio meri-
torum: alter debitor eſt iudicij, alter obnoxius
eſt fauori.

Sit ergo prima concluſio. Conferens 4
officium publicum veluti Prætoris vel
Iudicis, aut Gubernatoris Reipub. in-
digno, omiſſo digno, peccat mortaliter
& ad reſtitutionem tenetur, Couar. in
regul. Peccatum par. 2. §. 7. num. 2. Leo-
nar. Leſi. de iuſti. & iur. lib. 2. cap. 32. du-
bit. 3. num. 13. Ioan. Gutier. canonic. qq.
lib. 2. cap. 11. nu. 44. Soto de iuſti. & iur.
lib. 4. quæſt. 6. artic. 3. Ad ſextum. verſic.
Ex his ergo. in 1. concluſ. & infra in verſ.
Idem affirmatius. Stephan. Gratian. diſ. fo-
renſ. tom. 2. cap. 211. num. 14. Caſtillo de
tertijs ca. 41. numero 20. Maſtril. de ma-
giſtratib. lib. 2. cap. 1. num. 72. qui duo
poſteriores DD. extendunt aſſerendo ſi-
militer peccare mortaliter cum obliga-
tione reſtituendi ſupremos magiſtratus
& conſiliarios regios, qui Regibus &
Prin-

6 Principibus indignos proponunt. Et erit reſtitutio facienda non quidem digno præte miſſo, cum nullum ius conſiderabile ad munus publicum prætendere poſſet, ſed Reipublicæ vt ſupra citatis locis Leſius Gutierres, & Soto probant & declarant, tametſi Gratianus vbi ſupra dicat reſtitutionem eſſe faciendam digno.
7 Sed & quamuis ex indigni promotione nullum damnum Reipub. poſtea ſequatur, quippè qui varijs ex cauſis cōmodè & prouidè officium geſſerit, adhuc peccabit elector mortaliter vt in c. hi quoſcunq. 1. q. 1. Couar. d. §. 7. n. 2. Gutier. d. c. 11. n. 46.

8 Probatur cōcluſio, quia qui cauſā dāni dat, damnum dediſſe videtur ca. vlti. de iniur. atq. idē conſtat ex rubrica C. & ff. de magiſtrat. conueniend. l. 1. §. nunc tractemus ff. de tutel. & ration. diſtra. glo. in c. 1. de ſupplen. neglig. prælat.

9 Procedit eadem concluſio ſiue qui huiuſmodi officia tribuunt, conferant ea ex debito ſui officij vt Principes & Gubernatores, ſiue ex horū cōmiſſione prouideant, vt docet Leſi. d. dubit. 3. nu. 13. imò non ſolum habet locum vbi ſciens defectum vel inhabilitatem contulit indigno, & eū præfecit officio, ſed & ſi nō adhibuit debitam diligentiam ac informationem ad id neceſſariā non fecit vt ſciret, ſecundū Mercad. *de tratos y contratos* li. 6. c. 17.

10 Secunda concluſio. In foro conſcientiæ tenetur quis eligere ſeu prouidere digniorem ad munera publica ſecularia & officia adminiſtrationis iuſtitiæ, nec ſufficit quo ad illud forum eligere ſiue aſſumere dignū, prætermiſſo digniore, aliàs peccabit & ſæpè mortifere. Reſoluunt & tenent Leonard. Leſi. de iuſti. & iur. d. dubit. 3. n. 15. & n. 20. Io. Gutier. canonic. qq. li. 2. d. c. 11. n. 1. iuncto n. 42. Dō Ludouic. à Peguer. in prax. crimin. c. 7. n. 10. Couar. in regul. Peccatū. d. §. 7. nu. 3. Ludouic Molin. de Hiſpan. primog. lib. 2. capite 5. numero 65. & 66. Soto de iuſti. & iur. d. quæſtione 6. articulo 3. Ad Sextum. in verſic. *Poſterior concluſio.* iuncto infra verſic. *Idem affirmatiuè.* Mandoſ. ad Lap. allegat. 22. Stephan. Gratian. deciſio. Marchiæ 97. numero 11. & diſcep. forenſ. capite 211. numero 20. & 22. S. Thom. 2. 2. quæſtione 63. articul. 2. ad 3. & quæſtio. 185. articu. 3. Michael Salon quæſtio. 63. articu. 2. & eodem loco Petr. Aragonius, qui pro eadem ſententia citat Didacum Perezium.

Rationes quare peccet prçficiens dignum huiuſmodi muneribus omiſſo digniore, aſſignat Leſius vbi ſupra nu. 15. & 17. quia is facit contra fidelitatem quā debet Reipublicæ, Princeps enim & alij qui vel ex officio vel ex cōmiſſione cōferunt præfata officia, tenentur ex fidelitate quam Reipublicæ debent, eligere ad illa maximè idoneos quantum commode poterunt, alioquin erunt infideles Reipublicæ: ſicuti œconomus ſi fideliter officium ſuū prçſtare velit, tenetur cōducere operarios & miniſtros domino ſuo quammaximè idoneos, quantū cōmodè poteſt. præterea iniuria fit digniori, præferendo ei minus dignum, maius enim ius habet qui eſt aptior. Ioannes Gutierrez d. c. 11. n. 42. aliam rationem reddit quoniam ſi hæc publica munera conferantur vt onera Reipublicæ, quæ priuati ad eius miniſterium ſubire tenētur, conferendo digno, omiſſo digniore, conferens nō ſeruat illā iuſtitiæ & rectitudinis rationem in regimine cōmunitatis, qua vti debet erga ipsā Rēpublicā, cum teneatur digniorem muneribus publicis præficere vt in capite licet ergo 8. quæſt. 1. in cap. vnic. vt Eccleſiaſt. benefic. & in c. viliſſimus 1. q. 1. ſi autem prçlibata munera conferantur vt bona & honores ipſius communitatis, conferendo digno omiſſo digniore, peccat Princeps communitatis aduerſus iuſtitiam diſtributiuam, iuxta quam tenetur Reipublicæ honores & bona ſubditis diſtribuere ſecundum cuiuſque dignitatem, vt dignior digno, melior bono in his aſſequendis præferatur ex Ariſtot. libro 5. Etihco.

ethico. cap. 3. Aliam quoque rationem t. ad dit Mol.in.de Hiſpan.primog. dic. capite 5. numero 66. quia iure Ciuili ſtatutum eſt meliores ac nobiliores ad magiſtratus ſeculares eligendos eſſe, pro vt iure Canonico in beneficijs Eccleſiaſticis præcipitur, vt probatur ex tex. in auth. vt iudic. ſine quoquo ſuffrag. §. eos autem coll. 2.& in authen. de defenſor. ciuitat. in princip. vbi glo. in verb. *nobiliores*, inquit. *Nota nobiliores eſſe eligendos.* quam ibidem ſcribentes ſequuntur. leg. ad ſubeunda C. de Decurion.li. 10.Thom.Grāmat.cōſ.6.n.11.

14 Dixi in cōcluſione peccatū committi ſæpè mortiferum, quia aliquando in electione digni, omiſſo digniore, non erit peccatum mortale, vt ſi inter eos non ſit magnum aptitudinis diſcrimen, ita vt is qui eligitur, non putetur notabiliter minus benè functurus officio, quam ille cui præfertur, Leonardus Leſ.dic. dubit. 3. numero 22. Gutier. dic. capite 11. numero 58. & 59. vbi ijdem DD. etiam docent, quod ſi munus ad quod perſona eligitur, exigui momenti ſit, non cenſebitur peccatū mortale digniorem prætermittere, eligendo dignū maximè in ſupremo Principe.

15 Non deſunt Doctores qui abſolutè tenuerunt contra propoſitam cōcluſionē in officijs ſecularibus in foro conſcientiæ ſufficere eligere dignum, & ſi dignior prætermittatur, & conſtituerunt in hoc differentiam inter beneficia Eccleſiaſtica & officia ſecularia cenſentes in beneficijs quidem Eccleſiaſticis veram eſſe propoſitionem quod in conſcientia dignior ſit eligendus, ſed in officijs ſecularibus ſufficere digni electionem & in ſpecie ita tenuerunt Caietanus in ſūma verb. *Electio*.atq.Armilla verb. *Electio* n. 5.quā tamē opinionē reprobāt Leonard.

16 Leſſ.d.c.32. dubit.3.n.23.Ioan.Gutier.d. c. 11.n.42.Ludouic.Molina d.c.5.n. 65. & 66.vbi latè probat in hac parte nō eſſe cur aſſignetur abſq. lege & ratione diſcrimē inter beneficia Eccleſiaſtica & officia ſecularia,& dicti Gutierrez & Molina aſſerūt Caietani opinionē nō videri veram neq.tutā ſed cōtrariā tenēdā eſſe.

17 Hinc intelligitur textus in c. ſi quis iuſto §. porrò de electio.li.6. vbi diſponitur quod ſi quis habeat duas voces, vnā nomine proprio,&alterā nomine alieno: nō poteſt vnū nomine proprio,& alterū nomine alieno eligere.nā ſecūdū glo bi in verb. *nihil agit*.& cōmuniter ſcribētes ratio ea eſt quod cum in foro cōſciētiæ quis meliorē eligere aſtrictus ſit, hæ duæ voces ſunt inſeparabiles, cū nō niſi vnus cæteris melior eſſe valeat.ita declarat Abbas & alij in c. conſtitutis de appellatior. DD. in c. cum olim de re iudic. Molin.d.c.5.n.51.Gutier.d.c.11.num.8. Gratian.diſ.forenſ.c.211.n.11.

18 Non multū diſſimile eſt quod tradiderunt Federic. conſ.90. *ſuper dubitationum articulis* num.1. Deci. conſ.72. *viſo puncto & pro tenui* c.4. ad med. verſic. *& dato quod diſtributio.* Gratian. diſcep. forenſ.cap. 211.ex num.25. electum ad diſtribuendum eleemoſynas faciendas, teneri in conſcientia facere diſtributionem in pauperiores & in cauſas magis pias c. paſce 86. diſt.glo.in c. ſi quis 9c. diſt. c.2.&c. Epiſcopus de præl end. vnde etiā debil or præfertur iuueni, dignior digno, pauper nobilis ignobili, inualidus valido, monialis viro, quos & alios ſimiles caſus refert Surd. de alimen: q. 93. per tot. ti. 1. Et in dubio cenſetur relictum factum pauperiori Alberic. conſ.69.n.8.

19 Dec.conſ.72.per tex. in §. ſi quis in nomine auth.de Eccleſ.tit. Surd. de alimen.ti.1 q 93.n.17.& quomodo cōſideretur maxima paupertas Bald.in l.ſi quis ad declinandū in pri. n.4. C. de epiſc. & cler.Simon de Pret.de interp.vlti.vol. lib. 4. dub. 12. num. 73. vſq. ad n. 76.

20 quamquam in foro exteriori, electus ad diſtribuēdū eleemoſynas non tenetur eligere magis pauperē, cū valeat electio eius qui pauper eſt, Bald. in l. id quod pauperibus q. 22.C. de epiſc. & cleri. & in l. cum quidam de legat. 2. Card.n. Mantic. de coniec. vlti. volunt.lib.8.tit. 5. numero 6. poſt Bart. in l. vnum ex

V fami-

Digitized by Google

ſamilia §. 1. in fin. ff. de legat. 2. Gratian.
dict. cap. 211. n. 26.

21 Tertia concluſio ſit. Conferens offi-
cium publicum veluti Prætoris vel iu-
dicis, aut Gubernatoris Reipublicæ dig-
no, prætermiſſo digniore, etſi mortaliter
peccet, non tamen tenetur ad reſtitutio-
nem. ita probant & tenent Adrian. in 4.
ſententiarum in tract. de reſtitutione c.
quia iam determinatũ eſt. Soto de iu-
ſti. & iure lib. 4. q. 6. artic. 3. Ad ſextum.
verſ. *Poſterior concluſio.* & lib. 10. quæſt. 2.
articul. 3. ibi, *Reliqua loco citato.* Ioan. Gu-
tier. canonic. quæſt. lib. 2. cap. 11. num. 49.
& 50. Ludouic. Molin. de Hiſpan. primog.
lib. 2. cap. 5. num. 57. Leonard. Leſi. de
iuſt. & iur. lib. 2. cap. 32. dubit. 3. numero
15. & num. 20. & eandem ſententiam
ſequuntur Couar. in regul. Peccatum
2. par. §. 7. num. 6. Antoni. de Padilla
in l. cum quidam ff. de legat. 2. numero
18. Nauar. in manual. cap. 17. numero 69.
Stephan. Gratian. deciſio. Marchiæ 97.
num. 21. Aloiſi. Ricci. par. 3. deciſ. 214.
num. 4 Ioſeph. Angles in ſuis floribus
Thelogic. quæſti. 2. par. tit. de cleric. re-
ſtit. obnox. Mercad. lib. 6. *de tratos y con-
trat.* cap. 17. eandem quoq. opinionem
probant Ledeſmius in 2. 4. quæſt. 18.
articu. 2. verſ. *ſecunda cõcluſio.* Spino in ſpe
cul. teſtamẽt. glo. 18. princip. n. 9. & 10.
Nauar. cõſ. 2. n. 2. de ſimoni. alios itẽ huius
opinionis defenſores allegãt ſupracitati
Ioannes Gutierrez & Leonardus Leſius.

22 Rationem huius concluſionis poſt A-
drianum affert Molina d. cap. 5. nu. 57.
nam in primis Reipublicæ ad quã quis
dignum eligit, nihil reſtituere tenetur,
cum eidem dignum præpoſuerit, nec
damnum ex ea electione ſibi contige-
rit: deinde neque etiam digniori qui
eligi debuerat, reſtitutio facienda eſt,
cum is nullum ius ad eandem electio-
23 nem prætendere poſſet. Aliam ratio-
nem adducunt Couarruuias. Gutierrez,
Soto, & Leſius locis citatis nempè quo-
niam Princeps vel alius prouiſor con-
ferens digno, prætermiſſo digniore,
munus publicum, quod ei debitum e-
rat, peccat reſpectu dignioris aduerſus
iuſtitiam diſtributiuam, quia eſt accep-
tor perſonarum, digniori non concedens
ex bonis communitatis, quod iuxta eius
dignitatem ei potius quam digno debi-
tum erat: at obligatio reſtituendi non
procedit à iuſtitia diſtributiua, ſed à
commutatiua ſecundum S. Thomam
2. 2. quæſt. 62. artic. 1. in corpore quæ-
ſtionis. Sed & ijdem Couarruuias 24
& Gutierrez aliam quoque rationem
protulerunt, quia & ſi digniori in præ-
fato caſu damnum illatum fuerit in re
ſibi debita, ideoque videatur ei reſti-
tutio facienda: hæc tamen ratio in pro-
poſito non concurrit, obtinet enim tan-
tum, quando damnum alicui fit in re
propria vel ſibi debita vt propria, non
autem ei debita vt communi: res au-
tem debita vt communis, non eſt pro-
priè nec verè debita, præcipuè cum de-
beatur ad vtilitatem communitatis vt
contingit in muneribus publicis, nam
vt docet. S. Thomas 2. 2. quæſt. 16.
artic. 1. ad tertium. alio modo debetur
alicui quod eſt commune, alio verò
quod eſt proprium. Non tamen diffiten-
dum eſt quin ob violatam diſtributiuã 25
iuſtitiam debeat prouiſor vbi alia ele-
ctio occurrerit, accuratiorem rationem
illius dignioris prætermiſſi habere vt ad-
uertũt Soto d. q. 6. artic. 3. ad ſextũ. in
verſ. *Haud tamen.* Ledeſmius in 2. 4. q. 18.
artic. 2. verſ. *Verũ eſt amẽ.* Gutier. d. c. 11.
n. 54. Molina d. c. 5. n. 58. in verſ. *Sed quãuis.*

26 Sũt nõnulli Doctores qui cõtra tra-
ditã concluſionẽ tenuerũt prouidẽtem
dignũ in officio Reipublicæ, omiſſo dig-
niori, teneri ad reſtitutionẽ digniori præ-
termiſſo, & hãc opinionẽ probant Palud.
in 4. diſtinctione 15. quæſt. 2. artic. 2. cõ-
cluſio. 4. Caieta. 2. 2. quæſt. 62. artic. 2. ad
quartũ. verſ. *ad cõfirmationẽ.* & in ſumma
in verb. *acceptio.* Silueſter in verb. *reſtitu-
tio 3.* queſtio. vltim. & Petrus à Nauarr.
lib. 2. de reſtitutio. cap. 2. num. 140.
cum ſeqq. ſed argumentis ſeu funda- 27
mentis huius ſententiæ latè reſpondẽt
Couar. dic. §. 7. numero 6. Ledeſmi.

in d.

in dic. artic. 2. Gutier. dic. cap. 11. ex
nu.47.& alij ex ſupra citatis pro conclu-
ſione.

28 Illud tamen tuentur & tenent Nauar.
in manual. cap. 17. num. 74. & Gratian.
deciſ. Marchiæ 97. num. 21. quod quãdo
beneficium vel officium debetur dig-
niori ex aliquo ſtatuto vel lege reperto
in concurſu, tunc ſi quis minus digno cõ
ferat, peccat & tenetur ad reſtitutionẽ,
quia iam ille acquiſierat ius quoddam
perfectũ ad petendum vt ſibi illud dare-
tur.

29 Quarta concluſio. Et ſi ſuperiores
concluſiones veræ ſint, ſunt tamen aliqui
caſus fallentiales, in quibus licet, in foro
Poli eligere minus dignum, relicto dig-
niore. Primus fit caſus quando plures
ſunt electores & maior eorum pars vult
eligere minus dignum, tunc minor pars
poteſt non eligere digniorem ſed dare
ſuffragium minus digno: nũquã tamen
30 indignus eligi poteſt etiam ſi conſtiterit
illum à reliquis omnibus optari quoniã
talis nõ niſi per nequitiam obtruditur
cui nullo colore fauendum vel aſſen-
tiendum eſt, Antonin. Diana reſol. mo-
rali. p. 3. tractat. 5 miſcellaneo reſolut.
11c. num. 3. Ioan. Gutier. canon. qq. lib.
2. cap. 11. n. 60. Domini. Soto de iuſti. &
iur. lib. 3. quæſt. 6. arti. 2. in 9. cõcluſion.
verſic. *Sequitur poſt hæc.* Petrus à Nauar-
ra lib. 2. de reſtitutione cap. 2. n. 159. Sa-
lon de iuſti. & iur. n 2. 2. S. Thomæ q.
63. art. 2. controuerſ. 4. Aloyſi. Ricci. to.
31 3. deciſ. 214. n. 3. ex quibus Antoninus
Diana num. 4. & Ioannes Gutier. num.
60. referunt alium ſimilem caſum nem-
pè quando ſunt tres in quos ſuffragia
ferri debent, digniſſimus, medius, & in-
fimus, atque ſi ego eligerem digniſſimũ,
nec ipſe nec medius eligetur, ſed infi-
mus; me autem accedente ad medium,
ipſe vincet: tunc enim eidem conſentire
poſsũ, ne infimus eligatur, quod proce-
dit etiam ſi iure iurando me aſtrinxe-
rim eligere digniorem.

32 Secũdus caſus quãdo ex lege Regni
beneficia vel officia vacantia conferẽda
ſunt ciuibus & originarijs illius: tunc e-
nim ſolum tenentur electores magis ido
neum ex illis eligere, Mercad. *de tratos
y contrat.* li. 6. c. 17. Gutier. d. c. 11. n 29.
Et quod ſint iuſtæ huiuſmodi leges, pro- 33
bat etiam Ledeſmius in 2. 4. quæſt. 18. ar-
tic. 2. verſic. 5. & verſic. *præterea ille.* vbi 34
quod cõferens alteri quã tali ciui, tene-
tur ad reſtitutionẽ prædictis ciuibus, &
vni, ſi ſolus eſſet vnus ciuis. & ſequitur
Petrus à Nauarra li. 2. de reſtitutio. c 2.
n. 165. Similẽ caſũ tradit Diana d. reſol. 35
110. n. 9. quãdo beneficiũ ex ſua inſtitu-
tione per Eccleſiã confirmata vel accep-
tata dãdũ eſt alicui ex certa familia vel
oppido: tunc enim ex illis eſt eligendus
dignior.

Tertius caſus, quãdo beneficij funda- 36
tor præſẽtat ad illud, quia licet ei præſẽ-
tare dignũ prætermiſſo digniore, probа-
tur ex tex. in cap. monaſteriũ 16. q. 7. vbi
diſponitur quod is qui ex proprio patri-
monio Eccleſiã ſeu oratoriũ conſtruxit,
poteſt eidẽ præferre quẽ voluerit dum-
modo indignus non ſit, quod gloſa ibi-
dẽ verb. *ne malos.* & communiter ſcribẽ-
tes ſic reſoluunt. Molin. de Hiſpan. pri-
mog. li. 2. c. 5. n. 69. Diana d. reſolut. 110.
n. 10. Eadẽ ratione idẽ Molina n. 68. do- 37
cet, quod ſi fiat Maioratus de Ducatu
ſeu Comitatu vel oppidis ſeu Caſtris e-
tiã cum territorio atque iuriſdictione,
quãuis is cui electio ad ſimilia munera
in re aliena conceſſa eſt, teneatur ad ea
meliorẽ eligere, is tamẽ qui ea ex pro-
prijs facultatibus inſtituit, non tenetur
digniorẽ eligere, ſed ſufficit ſi ad id dig-
num elegerit.

Difficultas eſt in patrono qui ipſe nõ 38
fundauit Eccleſiam, an teneatur in conſ-
cientia eligere ſeu præſentare dignio-
rem. Ceſar Lambertinus de iure patro-
nat. libro 2. 1. par. quæſt. 10. artic. 3.
numero 17. ex deciſione tex. in dic.
capite monaſterium. generaliter inquit
patronum non teneri eligere dignio-
rem. ſed taxatur à Couarruuia in regul.
peccatum. de reg. iur. lib. 6. 2. par. §. 7.
numero 5. verſiculo 4. quia id ad ſolum

Eccleſiæ fundatorem, de quo textus ille loquitur, reſtringere debuiſſet. At Stephanus Gratian. diſcep. forenſ. tom. 2. c.211. n. 15. ait ſecundum Molinam de primog. Hiſpan. li. 2. c.5. n.67.68. & 69.prob bilem eſſe quorundam Doctorum opinionem tenentium ſpeciale eſſe in patrono vt non vulneret conſciẽtiam ex omiſſione dignioris vt deſeruiat iſta libertas pro fomento ad effectũ vt prõptius & libentius dotentur & erigantur Eccleſiæ. Atque Antoninus Diana d. reſolut. 110.n. 12. obſolute dicit quod patronus laicus poteſt eligere & præſentare minus dignum relicto dig-
39 niori.Sed intellige in beneficijs ſimplicibus,non in curatis,in his enim ſub pœna peccati mortalis tenetur patronus præſentare digniorem,& ita approbat & docet Gutierrez d. ca. 11.n.19.&.n. 28.

Quartus caſus. quando non eſt libe-
40 rum collatori vel inſtitutori conferre alteri vel alium inſtituere quã ſibi præſentatum à patrono, poteſt, ſi præſentatus dignus ſit, omiſſò digniore, illum prouidere de beneficio, Diana dicta reſol.110. num.8. vnde Gutierrez d. cap. num.20. obſeruat Epiſcopum teneri in-
41 ſtituere præſentatum à maiori parte patronorum ſi dignus & idoneus ſit etiam ſi præſentatus à minori parte patronorũ dignior ſit & quamuis præſentantes dignũ omiſſo digniore, mortaliter peccẽt, neque enim ideo vllo modo peccabit Epiſcopus nec in hoc caſu poterit digniorem inſtituere,cum vere præſentatus non cenſeatur,& cenſuit glo. verb. *maioribus* & DD. in cap. 3. de iur.patron. Couar. alios allegans d.§ 7.num.4.Idem
42 erit ſi patronus dignum Epiſcopo,omiſſo digniore præſentauerit,nam cum Epiſcopus teneatur eũ inſtituere ſecundum canonicas ſanctiones,ideo nullam cõtrahet culpam ſi eum inſtituat, Caietan. in ſum.verb.*beneficium Eccleſiaſticum*.Ioan. Maior.in 4.ſententiarum diſt.15.quæſti. 8.& 9. Couar. d. §.7. num.4. verſiculo *tertio*.Gratian.diſcep.forenſ. tom.2. cap. 211.num.31.& 35.vbi loquitur expreſſe in beneficio curato & ait quod ſi be- 43
neficium pertineat ad præſentationem patronorum & ſit curatum, ſufficiet vt præſentatus per patronũ iudicetur dignus ab examinatoribus ſi vero plures fuerint præſentati à patronis in numero æquali,tunc Epiſcopus debet digniorem eligere.

Quinto concluſio ſit: Et ſi præficiens dignum muneri Reipublicæ, omiſſo dig- 44
niore in foro animæ tutus non ſit,ſed grauiter peccet:electio tamẽ illa ſiue prouiſio valida eſt nec in foro iudicali, nec in foro interiori poteſt iure reſcindi. ita omnes DD. profitentur & præſertim S, Thom.2.2.quæſt.63.artic.2.ad 3. Soto de iuſti. & iur. li.3.quæſt.9.artic.1. cõcluſ.8.Don Ludoui.à Peguer.in prax. crimin.cap.7.num.10.Aloyſi.Ricci.part. 3. deciſ.214.num.1.Ioan.Gutier.canon. qq.lib.2.cap.11.num.13.Stepha. Gratiã. diſcep.forenſ. tom.2. cap.211.num.13. Couarru. in regu. Peccatum. par. 2. §. 7. num.3. Flamin.Pariſi.de relig.benefi. lib.17.quæſt.num.40. Cucc.in inſtitut. canon.lib.4.tit.1.num.133. Caſtillo Soto mayor de tertijs ca.41.num.19.concluſio.4. Cæſar Lãbertin. de iur.patron. lib. 2. par.1. quæſti.10. artic.3.ex num. 1. Petr. à Nauarra de reſtitutio. lib. 2. cap. 2. ex num. 155. & alij innumeri quos iſti allegant ,atq. in hunc ſenſum accipiendæ ſunt gloſſæ in cap. conſtitutis de appellatio. verb. *magis* in cap. 45
licet ergo 8. quæſt. 1. in cap.3. de iur. patron. & in cap. 2. de offic. cuſtod. quas DD. vbique veras eſſe cenſent, & ita eas declarant & intelligunt Couar, & Gutier. locis citatis. Procedit hæc concluſio etiam de iure Canonico 46
vt docet Molin. de Hiſpan. primog. lib. 2. capite 5. numero 54. & 55. quia permiſſio iuris Canonici à peccato non liberat, quando id à iure Canonico non diſponitur , ſed ſolum permittitur vt maiora inconuenientia vitentur. Imò electio digni omiſſo digniori valet etiam ſi à prin- 47
cipio fuerit appelatũ in caſu quo dignior

non

nõ eligatur vt idẽ Molina aſſerit n. 48.

48 Ratio huius concluſionis eſt ne Eccleſia vel Reſpublica varijs litibus vexentur & propter tranquillitatem & pacem Reipublicæ,alias præberetur occaſio ad multas lites & quæuis electio poſſet impugnari & calumniam pati propter quam rationem nedum in foro exteriori,ſed etiam in foro conſcientiæ valet electio digni omiſſo digniore vt ait concluſio. Hanc rationem in ſpecie tradunt Ricci.d.deciſ.214.n.1. Gratian. d.cap.211.n.13.S.Thom.d.q.63.artic. 2. Deci.in d. ca. conſtitutis de appella tio. Soto de iuſt. & iur.li.3.q.6.arti.2.

49 Sexta concluſio. Dignior in hac materia eſt ille qui eſt magis vtilis & aptus ad officiũ vel beneficiũ, cui præficitur Stephan.Gratian.deciſ.Prouinciæ Mrachiæ97.in additio.n.1.Ioã.Gutier.cano. qq.li.2.c.11.n.63.S.Thom.2.2.q.63.art. 2.Lup.in c.per veſtras not.3.§.26.n. 12. de donatio. int.vir.&.vxo.Hoied.de incõpetabil.benefic.p.2.c.23.n. 130. Soto li.3.de iuſti.&iur.quæſt.6.art.2. Couar. in regul.peccatũ.2.p.§.7.n.4.verſ.*dignior vero*.Caſtillo de tertijs c.41.n.19.cõcluſio.6.Ledeſmius in 2.4.q. 18.artic.2.vbi reſoluit omnia hæc eſſe æſtimãda arbitrio prudẽtis viri.D.Antoni.2.p. tit. 1.c. 20.§.1.vbi dicit illũ digniorẽ qui excuſſis omnib⁹cõditionib⁹melior eſt ad tale officiũ ad honorẽ Dei &Eccleſiævel Reipublicęvtilitatẽ ſecũdũ iudiciũ eligẽtis.

50 Inde infertur ad tradita per Gutier.d. c.11.n.65.&66 vbi ex multis docet digniorẽ in propoſito nõ ſimpliciter dici illũ qui doctior vel ſãctior ſit,ſed cũ qui iuxta munus cui præficiẽdus eſt, aptior eius miniſterio appareat,nã frequẽtiſſimè ex varijs cauſis euenit vt qui doctior vel ſãctior eſt,nõ ita cõueniat muneri publico ſicut alter qui bonus eſt & doctrinã habet ſufficiẽtẽ,vt quia hic eſt diligẽtior, vel nõ tot negocijs implicitus & magis vacabit muneri quod ſibi cõfertur, hic reſidebit & ſeruiet muneri ſuo,ille nõ

51 ita.Sic etiam infertur ad Eman.Rodrig. in ſũma to.1.c.108.n.5.vbi cẽſet ex prædictis quod ſi quis cõferat officiũ publicũ,beneficiũ,vel cathedrã digno,prætermiſſo alio qui litteris & ſcientia dignior ſeu præſtãtior eſt,eo quod probabiliter credat huic negocia quæ habet, impedimẽto fore ad ſeruitiũ &miniſteriũ ſuũ, vti debet,exequendũ, non tenebitur ad reſtitutionem. Sic ſimiliter infertur ad 52

Gratian.deciſ.97.in addit.n.4. vbi refert Rotæ deciſionẽ in qua ex duob⁹approbatis per examinatores pro æquè idoneis in ſciẽtia,electio vnius facta per Epiſcopũ fuit iudicata legitima,quãuis nõ eſſet Doctor, nec ſacerdos, nec pauper, ſicut alter: nã iſtæ qualitates quãuis ſint conſiderabiles,tamẽ nõ faciũt digniorẽ pro gubernãda Parochia,cũ vltra doctrinã ſint maioris cõſiderationis mores &aptitudo ad munus iniũctũ. Aduertit Aloyſi.Ric- 53

cius p.3.deciſ.214.dupliciter quẽ poſſe dici dignorẽ altero: vel ſecũdũ ſe & ſimpliciter; vel in ordine ad bonũ cõmune. Secũdũ ſe vt quia vnus eſt ſanctior vel doctior alio. in ordine vero ad bonum cõmune poteſt minus ſanctus vel minus doctus dici melior ſanctiore & doctiore, quia erit vtilior & aptior.Ergo in vltimo modo loquitur ſupra poſita cõcluſio.

Ex hac diſtinctione excuſari poteſt Diana reſol.moral.p.3.tractat.5.miſcellã.reſolutione 110.n.6 & 7.vbi ait nõ peccare eligẽtẽ minus dignũ,relicto digniori, quando minus dignus eſt iã expertus & diſertus circa prælaturã & dignior inexpertus,vel quãdo dignior eſt implicitus negocijs externis,& nõ, minus dignus.loquitur enim ibi Diana de digniore ſecundũ ſe & ſimpliciter & præſupponit quod in dd. caſibus eligitur dignior in ordine ad bonum commune. 54

Indignus dicitur in propoſito qui nõ habet qualitates requiſitas ad miniſterium, cui præficitur, Rebuff. de pacifi. poſſe. numero 73. D. Thom. 2. 2. articul. 2. q.63. Gratian.deciſ.97.in addit. num. 3. Caſtillo de tertijs cap.41.num. 19.concluſ.3. in fin. Dignus dicitur qui habet qualitates ad beneficium vel officium vacans neceſſarias, Ledeſmi.in 55

2. 4.q. 18. artic. 2. Gutier.d.c.11.num.
61. Mercad. lib.6. *de tratos y contras*.ca.
56 18. Notat benè Leonard. Leſius de iu-
ſti. & iur. lib. 2. cap. 32. dubit. 3. num.
19.præcipuum requiſitum officialis Rei-
publicæ eſſe timorem Dei vbique præ-
ſentis & omnia intuentis, vnde Scrip-
tura ait. *Qui timet Deum, faciet bona*.&.
Qui ſine timore eſt, non poterit iuſtificari.
quare nec iuſte agere.

57 Quæro an ſi indignus, vel minus dig-
nus prætermiſſo digniore fuerit ad of-
ficium publicum electus, tutus ſit in
animæ iudicio acceptando, ſeu poſſiden-
do illud officium. Dico imprimis quod
indignus ſeu incapax, veluti ſi non ha-
beat ſcientiam quæ à iure ad illud mu-
nus requiritur, procul dubio peccat mor
taliter acceptando vel poſſidendo. no-
tauit Innocen. in cap.cum in cunctis, in
prin. de electi. cuius dictum refert &
ſequitur Abbas ibidem num.4.facit tex.
in cap. cum ſit de ætat.& qualit. ibi. *&
ordinatores & ordinatos*. vbi Scribentes
plura in idem congerunt. Molina de
Hiſpan. primog. lib. 2. cap. 5. num. 76.
58 At vbi eligitur dignus & idoneus ad
munus publicum quamuis alius dignior
prætermittatur, tutus eſt in conſcientia
acceptando vel poſſidendo, tametſi qui
eum ei muneri præfecerit, peccauerit
mortaliter omittendo digniorem, vt
reſoluũt S. Thom. & Caieta. 2.2.quæſt.
185. artic. 3. Couar. in regul. peccatum.
2.par.§.7.num.4.verſic. *ex his autem*. So-
to lib. 3. de iuſt. & iur. quæſti. 6. arti. 2.
verſic. *contra hæc tamen*. Gutierrez ca-
non. qq. lib. 2. cap. 11.num.43. Diana
mox allegandus reſol. 110. verſic. *nota
ſecundo*. Molin. d.c.5. n.76.& ſcribentes
in 4.diſtinctione 15. præcipuè Scotus &
Ricar. & Ioan.Maior.ibi quæſtio.8.&.9.
59 Rationẽ aſſignat D. Thomas & cæteri
qui eũ ſequũtur, quia ex parte eius, qui
aſſumitur, nõ requiritur quod reputet ſe
alijs meliorem (hoc enim eſſet ſuperbũ
& præſumptuoſum) ſed ſufficit, quod ni-
hil in ſe inueniat, per quod illicitum ei
60 reddatur aſſumere officiũ. Molina verò
vbi ſupra rationẽ reddit, quia electus
examinare nõ tenetur, an alius dignior
inueniatur. An autẽ ante electionẽ poſſit 61
minus dignus tutè petere, Diana reſol.
moral.par. 3.tractat.5.miſcellan.reſolut.
110. verſic. *nota ſecundo*. poſt Turrianũ,
Ledeſmium, & Syluium cenſet non poſ-
ſe quando certo agnoſcit ex proprio &
aliorũ iudicio ſe eſſe minus dignũ, ſub-
dit tamẽ quod ſi alterius maior idonei-
tas ſit dubia, putetq; minus dignus poſſe
electorem aliquid in ipſo aduertere, ob
quod eum iudicet æquè dignum, non
peccabit bona fide ſe præſentãs, remque
totam iudicio electoris relinquens.

Antequam huic diſceptationi finem 62
imponam, obſerua quod S. Antoninus
in 3. par. ſuæ ſummæ tit. 20. c.2.§.1. &
Perez de Lara de anniuerſar. li.2.c.2.n.
36. in fin. referunt de Leone Papa qui
cum quadraginta dies oraſſet ad corpus
S. Petri vt à Domino remiſſionem pec-
catorum obtineret, apparuit ei Petrus
dicens eam illi impetraſſe à Deo, ex-
cepta manuũ impoſitione ideſt ordina-
tione indignis facta, *de qua* (inquit) *adhuc
habes domino reddere rationem*. Et S.Gre- 63
gorius dialogo 4.cap.9. quem citat Pa-
laci. Rube. in cap. per veſtras notabili
2.§.26 de donatio. inter vir.& vxor.cõ-
memorat Paſcaſium fuiſſe damnatum
eò quod fouerat partem Laurentij con-
tra Simachum illum eligendo ad Epiſ-
copatum cum poſſet eligere meliorem.

Sanè Principes qui indignis vel non
dignioribus magiſtratus & honores cõ- 64
ferunt, virtuti ipſi iniuriam irrogare vi-
dentur iuxta illud vulgare. *Non creditur
virtus, quæ ſequeſtratur à premio*. Platea in
l.1.C. de conſulib. li. 12. Gregor. Lop.
leg.5.glo.verb. *por bondad*.tit.18. par.3.
Virtuti omni iure debitum eſt præmiũ,
adeo vt etiam dum moratur aut ſuſpen-
ditur, dicatur ingratum. ſic Auſonius
ex ſententia Lucani. *Gratia quæ tarda eſt,
ingrata eſt gratia, namque cum fieri prope-
rat, gratia grata magis*. & Seneca libro
ſecundo de benefic. capite 5. ibi. *Qui
tardè & diem de die extrahens profuit,*
non

non ex animo fecit. ita duas res maximas perdidit, & tẽpus & argumẽtũ amicæ voluntatis. Xenophõ Philoſophus vt refert
65 Volaterra. lib. 30. in Philolog. Princip. magis requirebat à Principe hanc gratiarum largitatem, quam partas victorias. *Præſtat* (inquit) *Regem gratiarum, quam trophæorum hæreditatem relinquere.* Nam Alexander Magnus, vt idem Volaterran. eodem loco meminit, non propter Orbis ſubiectionem aſſequutus eſt Magni cognomen, ſed propter animi magnitudinem, munificentiam, & liberalitatem. Sed optimis viris Fortuna crudelis inimica eſt. Vnde illud carmen Senecæ in Hercule furente.

O fortuna viris inuida fortibus,
Quam non æqua bonis præmia diuidis.

Et illud apophthecma don Ioannis de Oroſco lib. 3. emblem. 4. *Penſier auança, fortuna manca,* quod hiſpano ſermone vertit. *El penſamiento ſobra, y la fortuna falta.* Quamquam ſatius eſt viris bonis intra
66 fortunam ſuam ſe continere, & ambitionem fugere. Sic Ouidi. triſti. li. 3. elegi. 1.

Crede mihi bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quiſque manere ſuam.

Quod carmen clariſſimus noſtri temporis Lupa Vega in Peregrino ſuæ patriæ ab Ouidio mutuatus eſt, quando cecinit ita:

Dentro de ſu fortuna viua el hombre.

Et idem Ouidi. præfato loco venuſte ait.

Viſibus edoctoſi quicquam credis amico,
Viue tibi & longè nomina magna fuge.
Viue tibi, quantumque potes, prælustria vita.
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit.
Qui cadit in plano, vix hoc tamẽ euenit ipſi.
Sic cadit vt tacta ſurgere poſsit humo.

Et Franciſc. Petrarca Sonet. 270.

A cader va qui trepo ſale.

Nam virtus (ſunt verba Marci Tullij in oratio. pro Sextio) *lucet in tenebris, &*
67 *pulſa loco manet, in tempeſtate ſæua quieta eſt, ſplendetque per ſe ſemper, nec alienis vnquam ſordibus obſoleſcit.*

EX QVÆST. XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Aſſeſſor quomodo deſiniatur.*
2 *Aſſeſſores inuenti fuerunt ad ſupplendam imperitiam iudicum.*
Indoctus poteſt eſſe iudex.
3 *Aſſeſſores iudicũ non habent iuriſdictionem, nec votum deciſiuum.*
Aſſeſſorum officium eſt dumtaxat conſulere.
4 *Iudex Eccleſiaſticus poteſt eligere ſibi laicum in aſſeſſorem, etiam in ſpiritualibus.*
Conſilium etiam à laico poteſt haberi in Eccleſiaſticis.
5 *Aſſeſſor iudicare non poteſt, nec ſententiam proferre.*
Et an præſente Præſide poſsit.
Præſides de conſuetudne per alios recitant & legunt ſententias.
Verba ſententiæ formari debent in perſonã Poteſtatis, non aſſeſſoris.
6 *Sententia lata de conſilio aſſeſſoris excommunicati, valida eſt.*
7 *Aſſeſſor ſine conſulto aſſumptus non poteſt nouas probationes ſeu inſtrumenta recipere.*
8 *Aſſeſſores de iure Communi in ingreſſu ſui officij non iurant, quia ſolum ſunt cõſiliarij.*
9 *Aſſeſſoris officium non eſt Dignitas, licet Iudicis officium Dignitas ſit.*
Liberti non poſſunt habere Dignitatem, & tamen poſſunt eſſe aſſeſſores.
Aſſeſſoris officium licet non ſit ordinaria Dignitas, tamen eſt honor & tantum cõpetit viro integræ famæ.
Aſſeſſor quod lucratur, cedit in quaſi Caſtrenſe peculium.
10 *Iudex non tenetur ſequi ſui conſultoris cõſilium, ſi de voluntate partium ſit aſſũptus conſultor.*
11 *Fallit niſi partes promiſerint ſtare dicto conſilio vel per ſtatutum diſponatur*

 vt præ-

vt præfato conſilio ſtetur.

12 *Iudex conſilium ſui conſultoris legere debet & poſtea explorare apud ſemetipſum an ſibi expediat illud ſequi.*

13 *Eſſe iudicem & aſſeſſorem ſunt incompetibilia, quia ſibi quis conſulere nequit.*

14 *Diſtinctio Thomæ Mieres inter aſſeſſorem aſſumptum per iudicem vel per partes & aſſeſſorem electum ſeu creatum per Principem, improbatur.*

15 *Aſſeſſoris officium an cum iuriſdictioni alterius cohæreat, habeat aliqualem iuriſdictionem propter cognitionem, quam habet.*

16 *In multis Prouincijs aſſeſſores per ſtatuta terrarum vel ex conſuetudine habent iuriſdictionem.*

Auditores Principis & Summi Pontificis dicuntur habere iuriſdictionem ordinariam, & idem de aſſeſſore Poteſtatis & Capitanei ſecundum ſtatuta terrarum.

Aſſeſſores in magna curia Franciæ iuriſdictionem habent & de per ſe in omnibus cauſis ſine Regente prouident.

17 *Conſuetudo tanquam lex non ſcripta, potens eſt ad tribuendam iuriſdictionem, & facit licitum ex illicito, & potentior eſt priuilegio.*

18 *In Principatu Cathaloniæ aſſeſſores Regiorum Ordinariorum atque etiam Baronum iuriſdictionem habent.*

Expediunt mandata iuſtitiæ nomine ſuo & partibus ius reddunt ſoli ſine dominis iuriſdictionum, cauſas per ſententias definiũt, & exequutioni mandant.

Sententias tamen diffinitiuas in cauſis in ſcriptis vertentibus proferunt nomine non ſuo, ſed Ordinarij & domini iuriſdictionis.

19 *Aſſeſſores de quibus agitur in cõſtitutionibus Cathaloniæ, habent iuriſdictionem ordinariam in vim dictarum conſtitutionum, & reputantur quaſi vicarij officialium, quibus aſſiſtunt.*

In aliquibus partibus Cathaloniæ appellantur Iudices & in abſentia dominorum gerunt baculum iuriſdictionis.

20 *In aliquibus Vniuerſitatibus Cathaloniæ ex Regio priuilegio iudicio proborum hominum iudicantur cauſæ, facta relatione per aſſeſſorem, & præcedente eius voto tantum conſultiuo.*

Sic in Ciuitate Barcinonæ cauſæ Criminales in caſu de quo hic.

Et ſimiliter in Ciuitate Ilerdæ.

21 *In domo deputationis huius Regni aſſeſſores votum deciſiuum habent, excepto aſſeſſore Viſitæ Generalis, qui habet dumtaxat votum conſultiuum.*

22 *Aſſeſſores in Domo Ciuitatis Barcinonæ, vbi ex Regijs priuilegijs aliquot cauſæ vertuntur, referunt merita & acta cauſarum, & votum quod eſt dumtaxat merum conſilium, præbent.*

23 *Fallit in cauſis, quæ in ſcriptis committuntur, fit tamen relatio per aſſeſſores officialibus ad quos ſpectat.*

In dicta Domo omnia fere iudicia ſunt verbalia.

24 *Quid in cauſis quæ in Concilio ordinario & quæ in Concilio Centumuirali declarantur.*

A S

ASSESSOR AN HABEAT

IVRISDICTIONEM, ET VOTVM DECISIVVM, vel dumtaxat conſilium.

Q V Æ S T. XXIII.

1 ASSESSOR vt definitur à glo. verb. *Aſſeſſorem* in c.ſtatutũ §. Aſſeſſorẽ de reſcrip. li.6. dicitur eſſe is quẽ ille qui iudicandi poteſtatem habet, ſibi aſſociat vt in cauſæ cognitione ſibi aſſideat & cum ad rectè cauſam decidendam inſtruat. Sequuntur Speculat.tit.de Aſſeſſore,Philip.Deci.conſ.8.verſ.*ſed his non obſtantibus*.Nã
2 Aſſeſſores inuenti fuerunt ad ſupplendã imperitiam iudicum,vt notat Angel. conſ.274.&probatur in l.1.ff.& C.de offic.Aſſeſſor.cum enim indoctus poſſit eſſe iudex l. certi iuris C. de iudic. debet habere Aſſeſſorem,cuius conſilio regatur, vt ibi Cyn.Bald & Iaſ.tradunt.

3 Quapropter aſſeſſores iudicum non habent iuriſdictionem,nec per cõſequẽs votum deciſiuum,Bart. in.l.præcipimus §.quod ſi à iudice C.de appellatio.Specul.in tit.de Aſſeſſore §.officium num. 1. & ibi Io.Andre. in addition. Paris de Pute.de ſyndicat.in verb.*Aſſeſſor*.num. 5.& num.7. Caſſan. in catal. glor. mun. par.7.conſiderat.27.verſ.*& licet*.& verſ. *& quoniam*.Bouadil.in politi.lib.3. cap. 8. numero 255. in fin. Pat. Thomas Sanchez operis moralis to.2.li.6. capite 13.num. 84. Auguſti. Morla in empor. iur.tit.2.quæſt.6.n.18.Marta de iuriſdi. par.4.centu.2.caſu 174.numero 1.& 9. Et illorum officium eſt dumtaxat cõſulere l.1.l.conſiliarij ff.de offic. Aſſeſſor.l. conſiliarios C.de Aſſeſſorib.Boſſi.in prax. crimin.tit.de ſententijs n.29.Mantic. deciſ.5.n.3.

Infertur primo,quod cum Aſſeſſor nõ 4
habeat iuriſdictionem, poteſt iudex Eccleſiaſticus laicum ſibi eligere in aſſeſſorem ſecundum communem DD. opinionem etiam in ſpiritualibus,vt notãt Marta d.caſu 174.num.3. &.Morla d. q.6.n.19.& 20. nam conſilium etiam à laico poteſt haberi in Eccleſiaſticis,vt aſſerit Innocen.quem ibi Abb.& Deci. ſequuntur,in cap.decernimus de iudic.

Infertur ſecundo,quod Aſſeſſor iudi- 5
care non poteſt nec ſententiam proferre, glo.in l. 1.in ver. *Epiſtolis* ff.de offi.Aſſeſſo. & ibi Bart. n. 3.Iaſ.n.16.Curt. iur.n.17. Alb. n.7.Ia.de Nigris n.27. Bart. in tractat.de iuriſdictio.q.9. Thom. Sanchez d.c.13.n.84.Marta d.caſu 174 n.9 Paris de Pute.in d.verb. *Aſſeſſor* n.27.vbi diſputat an Aſſeſſor poſſit præſente Præſide iudicare & pronũciare ſẽtẽtiã & refert pro vtraq; parte tenẽtes & dicit Praſide de conſuetudine per alios recitare & legere ſententias.& in eodem verb. *Aſſeſſor* n.13.vbi notat Aſſeſſores non habere iudicare ſed conſulere,ideoq. verba ſententiæ formari in perſonam Poteſtatis,nõ Aſſeſſoris,niſi lex vel Poteſtas det Aſſeſſori ampliorem poteſtatem.

Infertur tertio,ſentẽtiã latã de cõſilio 6
Aſſeſſore excõmunicati eſſe validã,vt docet Tho.Mieres p.1.collatio.4.c.28. de aſſeſſore Villæfranc. n.6.eò quod ille nõ ſit iudex ſed tãtũ aſſeſſor ſeu cõſiliarius.

Infer-

7 Infertur quarto, quod Aſſeſſor ſiue
conſultor aſſumptus non poteſt nouas
probationes ſeu inſtrumenta recipere,
vt obſeruat Bart. in l. 1. §. quæſitum ff. de
appellatio. & relation.

Infertur quinto, quod iure communi
8 Aſſeſſores in ingreſſu officij non iurant,
vt notat Paris de Puteo de ſyndicat. in
verb. *Aſſeſſor*. n. 13 quia ſolum ſunt con-
ſilia. ij.

9 Infertur ſexto, quod quamuis Iudicis
officium Dignitas ſit, vt latè ſcripſi ſupra
in quæſtio. 2. de præheminentia iudicis.
in princip. Aſſeſſoris tamē officiū nō eſt
Dignitas, vt docet Bald. in l. 1. ff. de offic.
Aſſeſſor. & probat Paris de Pute. de ſyn-
dicat. in verb. *Aſſeſſor* num 28. quia li-
berti non poſſunt habere Dignitatem
l. 1. ff. ad leg. Iul. maieſtat. & tamen poſ-
ſunt eſſe Aſſeſſores l. pen. eod. tit. ſubdit
tamen Paris de Pute. quod licet non ſit
ordinaria Dignitas, tamen eſt honor &
officium, quia quod Aſſeſſor lucratur, ce-
dit in quaſi caſtrenſe peculium l. fin. C.
eod. tit. & quia tantum competit viro in-
tegræ famæ l. 2. §. 1. de offic. Aſſeſſor. l.
ne quis C. de dignitat. li. 12.

10 Infertur ſeptimo, quod iudex non te-
netur ſequi ſui conſultoris conſilium, ſi
de voluntate partium ſit aſſumptus con-
ſultor, Ioan. Andre. in c. nullus ex conſi-
lio de reg. iur. Speculat. de requiſ. cōſilij
verſ. *quid ſi iudex*. Cataldin. de Boncom-
pagnis in tractat. de ſyndicat. numero 69.
Afflin. in prax. §. 25. cap. 10. verſ. *tertius ca-
ſus* num. 1. & ſeqq. Vant. de nullitat. ex
11 defect. iuriſdic. num. 152. Quod limitat
Ioan. Bertachin. in tractat. de Epiſcopis li.
2. par. 1 num. 86. niſi partes promiſerint
ſtare dicto conſilio vel per ſtatutum diſ-
ponatur, vt præfato conſilio ſtetur ſecū-
dum Bart. in l. ſi conuenerit ff. de re iu-
dicat. Bald. in l. obſeruare §. proficiſci
12 31. q. ff. de offic. proconſ. & legat. Iudex
namque conſilium huiuſmodi legere de-
bet & poſtmodum apud ſemetipſum ex-
plorare, an ſibi expediat illud ſequi cap.
cum olim de arbitr. l. 2. in fin. ff mat dat.
notat glo. & ibi DD. in ca. nullus ex con-
ſilio de reg. iur. cum ipſi iudici non in-
cumbat onus præciſè conſilium hoc ſe-
quendi.

Imò eſſe iudicem & Aſſeſſorem ſunt 13
incompetibilia l. fi. C. de Aſſeſſorib. quia
ſibi ipſi quis conſulere nequit argum. l.
pen. ff. de arbitr. l. 2. ff. de ſtipul. ſeruor. la-
tè Deci. conſ. 8. n. 2. & 3. & aliud eſt offi-
cium iudicis & aliud Aſſeſſoris argum.
l. ſi idem C. de codicillis.

Infertur octauo improbandam eſſe di 14
ſtinctionem quam Mieres d. ca. 28. n. 7.
relatus à Cancerio in noua editione var.
par. 2. cap. 2. num. 167. facit dicens Aſſeſ-
ſorem aſſumptum per officialē vel per
partes non habere iuriſdictionem, Aſſeſ-
ſorem autem qui per Principem eligi-
tur vel creatur, eam habere. ad quam di-
ſtinctionem Mieres nihil allegat. Imò
iura & DD. ſupra à nobis citata contra-
rium clarè probant, nempè indiſtinctè
de iure communi Aſſeſſorem non habe-
re iuriſdictionem, nec per conſequens
votum deciſiuum, ſed naturæ & proprie-
tati Aſſeſſoris repugnare illud habere.
& expreſſè aſſerit Paris de Pute. de ſyn-
dicat. in verb. *Poteſtas*. n. 8.

Non multum contendam cum Baldo 15
quem refert Paris de Puteo in d. verb.
Aſſeſſor num. 14. & 25. dicentem quod
officium Aſſeſſoris cū iuriſdictioni alte-
rius cohœrcat, habet aliqualem iuriſdi-
ctionem, propter cognitionem quā ha-
bet, quamquam Speculator vbi ſupra aſ-
ſerit aſſeſſorem iure communi nullam
habere iuriſdictionem, & omnes DD.
notant Aſſeſſorē non habere iuriſdictio-
nem.

Quamuis iure communi Aſſeſſor iu- 16
riſdictionem non habeat, tamen in mul-
tis Prouincijs Aſſeſſores per ſtatuta ter-
rarum vel ex conſuetudine habent iuriſ-
dictionem. ſic Ariſmin. Tepat. par. 1. tit.
74. de officio aſſeſſoris cap. 3. notat quod
auditores Principis & Summi Pontifi-
cis dicuntur habere iuriſdictionem ordi-
nariam & idem de Aſſeſſore Poteſtatis
& Capitanei ſecundum ſtatuta terrarum,
licet de iure communi aliud ſit ſecundū

Bart.in l. præcipimus 32. §. quod ſi C.
de appellat. ita quoque Paris de Pute.
de ſyndicat. in verb. *Aſſeſſor* num. 27.
tradit quod in multis locis aſſeſſores de
conſuetudine iuriſdictionem habent,&
ſubijcit ſic eſſe iu magna curia, vbi iu-
dices in omnibus cauſis de per ſe ſine
17 Regente prouident. Nam conſuetudo
tanquam lex non ſcripta §.ex non ſcrip-
to Inſt.de iur. Natur. potens eſt ad tri-
buendam iuriſdictionem l. 1.C.de emã-
cipatio.liberor.&cum contingat de for.
compet.Bellug.in ſpecul. princip. rubr.
11.§.videndum num. 14.& rub. 12.§.re-
ſtat num. 13.& rubr.22.§.& quia quo-
tidiana & ibi additio Camilli Borrelli,
latè Iacob.Menoch.conſ.2.num,308.cũ
ſeqq. vol. 1. & facit licitum ex illicito
Rolan.à Valle conſ.75. num. 45. vol.1.
Crauet.conſ.48.in fin. & potentior eſt
priuilegio,multa enim priuilegio con-
cedi non poſſunt, quæ ex conſuetudine
ſuſtinẽtur Aymo.de antiquitat.tẽpor.in
p1.i.n.43.
18 In hoc Principatu Cathaloniæ Aſſeſ-
ſores Regiorum Ordinariorum atque
etiam Baronum iuriſdictionem habent,
ideoque plura expediuntur mandata iu-
ſtitiæ nomine eorundem Aſſeſſorum,&
ipſi ſoli ignorantibus ſæpè dominis iu-
riſdictionis inter partes ius reddũt,cau-
ſas verbales per ſententiam dirimunt
& alias in ſcriptis ſibi commiſſas ſoli de-
finiunt & executioni mandant, quam-
quam ſententias diffinitiuas in præfatis
cauſis in ſcriptis vertentibus proferunt
non ine non ſuo,ſed ordinarij & domi-
ni iuriſdictionis. Hæc præter commu-
nem praxim,quæ ita ſe habet,probãtur
in conſt.Petri III.curiarum anni 1363.
ca.2.quæ eſt conſtitutio 1. tit. *que officis
temporals no ſien continuats* ibi. *declaram
que ningu que haja regit offici de iuriſdi-
ctio triennal, no puxa tenir ò adminiſtrar
en lo ſeguent prop triennt aquell mateix ò
altre offici de juriſdictio dins aquella ma-
texa Veguerta,ò Balha,encara q̃ taula ha-
je tinguda ò ſie per ſententia abſolt, ſots lo
qual offici de juriſdictio Veguers , Sotſue-
guers,Corts.Balles Sotsbal'es , Aſſeſſors,è
Iutges ordinaris,è Capdeguay as volem eſſer
compreſos.*
Ideo Mieres quem refert Canceri s 19
var.par.2.cap.2.nu.169.in noua editio-
ne,notat Aſſeſſores de quibus agitur in
noſtris conſtitutionibus tit. *de Iutges y
Aſſeſſors ordinaris*, habere iuriſdictionẽ
ordinariam in vim dictarum conſtitu-
tionum quia reputantur quaſi Vicarij
officialium quibus aſſiſtunt. Ideo in ali-
quibus partibus Cathaloniæ appellantur
Iudices,& in abſentia dominorum ge-
runt baculum iuriſdictionis.
Hæc fallunt in caſibus regiorum pri- 20
uilegiorum aliquarum Vniuerſitatum
Cathalonię, veluti quando in Ciuitate
Barcinonæ abſente domino Rege & eius
Locumtenente cauſæ criminales ex pri-
uilegio iudicio procerum ſeu proborũ
hominum declarantur facta relatione
per Aſſeſſorem & voto ſuo reddito, ſed
conſultiuo tantum. Similiter in Ciuita-
te Ilerdæ cauſe criminales iudicio pro-
borum hominũ Vniuerſitatis illius iu-
dicantur.
In Domo Deputatorum huius Regni 21
Aſſeſſores votum deciſiuum habent ex-
cepto Aſſeſſore viſitæ Generalis Catha-
loniæ,qui votum conſultiuum dũtaxat
habet per ca.1.curiarum anni 1599. A- 22
liud eſt in Domo Ciuitatis Barcinonæ,in
qua per diuerſa regia priuilegia plures
cauſæ vertuntur,vbi aliquot annos Aſſeſ-
ſoris officium geſſi, nam ibi Aſſeſſores
referunt tantum merita & acta cauſarũ
& votum ſuum quod eſt merum conſi-
lium,præbent. Verum eſt quod meo tẽ- 23
pore Doctor Ioſephus Gilabert & ego
qui ambo Aſſeſſorum eius domus perſo-
nas ſuſtinebamus,ſemper exiſtimauimus
in cauſis quæ in ſcriptis agebantur , &
nobis per Ciuitatis Conſules vel alios of-
ficiales inferiores committebantur(ſunt
fere omnia iudicia ibi verbalia maximè
confratriarum & officiorum ex diſpoſi-
ne expreſſa Regij priuilegij Caroli Im-
peratoris dat.16.Nouemb.1537. licet ad
vberiorem cautelam depoſitiones teſtiũ
in ſcrip-

Digitized by Google

in ſcriptis redigantur) habere votũ deciſiuum, nullam tamen cauſam declarauimus non facta prius relatione Conſulibus Ciuitatis aut ijs officialib⁹ ad quos ſpectabat.

In Concilio etiã ordinario vulgo *Trẽ-*
24 *tenari* poſt relationem cauſæ prædictũ votum conſultiuum exponebamus: ſed in Concilio centumuirali ſemper (prout Anteceſſores feciſſe reper.mus) vouere recuſauimus facta relatione proceſſus & cauſæ, & ſi aliquando euincere non potui, ſed coactus votũ meum patefeci.

EX QVÆST. XXIV.

SVMMARIVM.

1 *EXpedit Reipub. vt officiales & iudices ſuos habeant ad rectè gubernandum & iudicandum Aßeſſores. & multis exornatur & confirmatur.*

Concilium in rebus agendis maximè neceſſarium eße comprobatur.

Sapientes ſunt, qui cum ſapientibus cõuerſantur.

Quare in bullis Aqoſtolicis apponatur clauſula, de cõcilio fratrum noſtrorũ.

2 *Variæ quæſtiones de Aßeſſoribus in varia huius libri loca diſperſa notantur remiſſiuẽ.*

3 *Aſſeſſor dicitur ab aſsidendo, quod aſsideat iudici ad conſulendum ei & inſtruẽdum ipſum.*

4 *Aſleſſor vocatur aliquando conſiliarius, interdum Comes, nonnunquam ſocius.*

Aſſeßor tenetur ſequi iudicem vel officialem, cui datus eſt, & quare.

5 *Aſſeſſores veniunt nomino officialium: ſi tamen ſint ordina ij: ſecus de delegatis ad vnam vel aliam cauſam aſſumptis.*

6 *Ad aſſeſſoris officium pertinet approbare vel reprobare libellos & reijcere.*

7 *Priuilegium conceſſum officiali ſeu magiſtratui, extenditu ad aſſeßorem illius.*

Æqualis honor in peragendis cauſis debetur aſſeſſori, atque magiſtratui.

8 *Aßeſſor eligitur quandoque à iudice, quãdoque à parte, & quandoque à Superiore.*

Ad quem de iure ſpectet electio aſſeſſoris.

9 *Iudex aut aſſeſſor quando a populo eligitur, & à domino confirmatur, tunc iudex iuriſdictionem, & aſſeſſor officiũ à domino habere dicitur.*

10 *Iudex ordinarius expenſis Reipub. debet habere aſſeſſorem.*

11 *Legatus Reipublicæ an ſuis expenſis, vel Reipub. debeat aſſumere aſſeſſorem.*

12 *Iudex dubius in aliquo negocio poteſt cõuocare omnes ſapientes ſuæ iuriſdictionis, & eos compellere ad ſibi conſulendum.*

13 *Iudex ordinarius non poteſt tenere niſi vnum aſſeßorem.*

14 *Aſſeßor an eligi debeat parte citata vbi diſtinguitur inter aſſeßorem, quem quis ex vi cõmiſsionis vel ſtatuti ſeu conſuetudinis tenetur accipere, & eũ quem ſponte ſumit.*

15 *Conſiliarius poteſt conſulere partibus præſentibus & abſentibus non citatis.*

Nec neceſſe eſt quod corã eo fiant iuris allegationes per aduocatos partium.

61 *Iudices ſynodales qui aſsignantur in ſynodo pro committendis cauſis Apoſtolicis, an cogi poſsint aßumere aſſeßorem.*

17 *Iudices à Sede Apoſtolica deputati ſi in altero Iurium graduati non fuerint, aſſeſſorem partibus non ſuſpectũ, ab ipſis partibus vel altera earum requiſiti aſſumere & ſecundum eius relationẽ iudicare teneatur.*

18 *Religioſus an poſsit eſſe aſſeßor iudicis, & an præter licentiam Superioris, exigatur v.ilitas Monaſterij.*

19 *Quid ſi feratur ſententia, non obtẽta dicta licentia, an valeat.*

20 *Fratres Sãcti Frãciſci an poſsint eſſe aſſeſſores, etiam cum licentia Superioris.*

An religioſi Societatis Ieſu ſine licentia Generalis.

21 *An dominus Rex poſsit mandare Baroni vel eius officialib⁹ vt de vel cũ cõſilio certi iuriſperiti cauſas aliquas decidant.*

Quid vt eas decidant cum vel de conſilio incerti ſapientis. n.22.

In

In Cathalonia ſi declaratur non eſſe locũ recurſui ad Regium Conſilium inte: poſito, an poſsit appont conditio, quod Baro decidat cauſam cum voto Doctorum Regij Concilij.

22 Poteſt dominus Rex mandare Baroni vt intra aliquod tempus cauſam aliquam decidat.

Non poteſt tamen ſine cauſa Superior inhibere illi, ne de aliqua cauſa cognoſcat.

23 Aſſeſſor an poſsit aduocare coram iudice, cuius Aſſeſſor eſt, & quid in conſciẽtia.

An poſsit alij aduocato oſtendere, quomodo aduocare debeat.

24 Aſſeſſor poteſt eſſe aduocatus in cauſa appellationis coram alio iudice: ſed honeſtius abſtinebit.

25 An mortuo officiali expiret eius Aſſeſſor, vbi de veritate opinionis Ioannis Palladorij diſputatur & diſtinguitur.

26 Si iudex ordinarius ſubſtituerit ſibi Locũ tenentem, an expiret officium Locumtenentis morte iudicis ordinarij ſubſtituentis, vbi contrariæ DD. opiniones.

Vicarij Generalis officium morte Epiſcopi expirat.

27 Delegati iuriſdictio an & quando expiret morte delegantis.

Quemadmodum iuriſdictio delegati perpetuata dicatur per citationem.

Quando dicatur res integra in propoſito, & quando non.

28 Iuriſdictio delegata ad vniuerſitatẽ cauſarum, quando nulla cauſa cœpta eſt, finitur morte delegantis.

29 Delegatus ad decẽ cauſas nõ dicitur delegatus ad vniuerſitatem cauſarum.

Vniuerſale eſt quod recipit augmentum & diminutionem.

30 Iudex ordinarius ſiue aſſeſſor cũ iuriſdictione, ſi ad Principis beneplacitũ creatus ſit, an mortuo Principe iudex eſſe deſinat. & de alijs miniſtris.

In officijs beneplacitum ſiue ſit relatũ ad dignitatem ſiue ad perſonam, ſemper eſt perpetuum.

31 An per conſtitutionẽ ſecundi Aſſeſſoris vel ſecundi vicarij, cenſeatur primus per officialem ordinarium reuocatus. & ibi opinio affirmatiua.

Extenditur etiam ſi ſecundus vicarius non acceptauerit officium.

Per conſtitutionem ſecundi procuratoris primus reuocatur.

32 Negatiua opinio in vicario ſeu aſſeſſore verior exiſtimatur, niſi aliter ſuadeant coniecturæ.

Per dationẽ ſecundi legati, non reuocatur primus.

Si Epiſcopus cõſtituat ſecundũ vicariũ, & faciat notificari primo, tacite primus cenſetur reuocatus.

33 Ratio diſcriminis quare per conſtitutionẽ ſecunda, non reuocetur primus iudex, reuocetur tamen procurator.

34 Facta ante notificationem reuocationis Vicarij valẽt, etiam ſi reuocatio antea expreſſa fuiſſet.

35 An Magiſtratus temporalis poſsit prouidere officia iudicum ſeu aſſeſſorũ vaccatura, quæ poſtea vaccant tempore ſucceſſoris in Magiſtratu.

36 Epiſcopus non poteſt vltra ipſius vitã cõcedere officia tabellionum & aliorũ officialium.

Quid de conſeruatoribus vrbis.

37 Conductores gabellarum farinæ pro vno anno, an poſſint remiſsiones facere in præiudicium conductorum ſequentis anni.

38 Coloni non poſſunt in fine ſui tẽporis ita erodere fundum, vt fructus anni ſequẽtis corrumpantur in damnum futuri coloni.

Et ibi ſimilia de ſeminantibus totum fundum vel male putantibus vineas in præiudicium futuri coloni.

39 Refertur exemplar ſeu declaratio DD. in caſu prouiſi officij ante ipſius vacationem.

40 Adminiſtratores piarũ cauſarũ nõ poſſunt præuenire diem ſolutionis in præiudicium Rectorum Eccleſiarum vel aliarum perſonarum, quæ tempore mutantur.

41 Secularia officia Magiſtratuum iure Cõmuni debent eſſe temporalia, & quare.

42 In-

42 Iure prohibita eſt officialium continuatio & confirmatio, legibuſque exoſa perpetua gubernatio.

Quid in legibus duodecim tabularum ſuper hoc cautum fuerit.

Quid Ariſtoteles ſenſerit.

43 In officijs aſſeſſorum & alijs, quæ principaliter non habent iuriſdictionem, ſed acceſſoriè, facilius admittitur prorogatio.

Poſſunt Iudices conſiliarios ſibi eoſdem ſæpius adiungere.

Laudatus Antonius Pius, qui ſucceſſorē viuenti bono iudici nullum dedit.

44 Circa officialiū continuationē, confirmationem, & prorogationem ſtatuta & cōſuetudines attenduntur.

45 Caſus in quibus permiſſa de iure eſt officialium confirmatio & continuatio.

Non poteſt quis compelli repetere idem officium: compellitur tamen ſi alij idonei nō inueniuntur.

Ob penuriam hominum idoneorum, minus habiles muneribus admouentur.

46 In Cathalonia Aſſeſſores Regiorum Ordinariorum an ſint perpetui vel temporales & an poſsint in eodē officio confirmari.

47 An præcepta ſeu edicta Iudicū & Superiorū expirent morte illorum vel ipſis ab officio amotis. vbi diſtinctio.

Conſtitutiones ſui natura ſunt perpetuæ.

48 Excommunicatio ab homine lata, morte auctoris ceſſat, vel ceſſante ipſo ab officio.

49 Monitoria, quæ ad finem reuelationis per Epiſcopum conceduntur, nō dicuntur ſtatuta, ſed mandata ab homine.

Dicta mandata expirant morte aut remotione concedentis ab officio: ante incurſam tamen excommunicationem: nam poſt incurſam, opus eſt abſolutione.

50 Si Epiſcopus per ſtatutum profert excommunicationem, ſemper durat.

Statutum Epiſcopi morte non expirat.

Vicarij Epiſcoporum non poſſunt facere ſtatuta, ſed quaſdam ordinationes pro tempore ſui officij.

Idem de ſimilibus Rectoribus terrarum & Magiſtratibus habentibus iuriſdictionem ad tempus.

51 Edicta Epiſcopi pœnalia cōtra clericos arma portantes, non poſſunt exequi Sede vacante, quia expirant morte conditoris.

52 Præcepta Iudicū ſeu Magiſtratuum facta in iudicio ſolēniter adhibita cauſæ cognitione, perpetuò durant.

53 Sic in Præfecto interdicēte aduocato ne cauſas agat: ſecus ſi interloquendo & ſine cauſæ cognitione interdicat.

54 Sic in mandato de capiendo clericū cum cauſæ cognitione facto, & in mandato de immittendo in poſſeſſionem, & in facultate cōceſſa de capiendo debitorem cum cauſæ cognitione: ſecus ſi ſine cauſæ cognitione expediantur.

55 Litteris exequutorialibus tempore alicuius Proregis prouiſis & expeditis, poteſt pars vti poſt eiuſdem Proregis mortē, ſecus de litteris citatorijs & quare.

56 Mandatum iuriſdictionis expirat re integra: ſecus re non integra.

57 An licentiæ ſiue gratiæ Iudicum & Superiorum expirent morte aut remotione ipſorum.

Mandatū de aliquid faciendo, morte mandantis expirat.

58 Quid ſi gratia non fuerit in vita concedētis reducta ad vſum.

An exequutor datus poſsit mortuo concedēte gratiā exequutioni demandare. & quid ſi concedens moriatur re integra.

59 Quando eſt adhibenda cauſæ cognitio, dicitur gratia facienda.

Et quomodo hoc intelligendum ſit. num. 60.

Quid in diſpenſatione matrimonij.

Et in decreto, ſi in euidentem.

61 Quando dicatur gratia facta vel facienda.

Quid ſi gratia ſit facta, ſed litteræ non ſint expeditæ viuo concedente.

62 Licentia recipiēdi ordines ab alieno Epiſcopo, morte ſeu finita concedentis poteſtate non expirat.

63 Sic licentia data beneficiato de non reſidendo ratione ſtudiorum.

64 Sic

64 *Sic indulgentia & remiſsiones à Prælatis conceſſa.*
65 *Sic licentia celebrandi miſſā in priuato oratorio.*
66 *Sic licentia prædicandi, & licentia edēdi carnes diebus vetitis, & facultas eligendi confeſſarium.*
67 *Diſpenſatio cū dicatur gratia facta, non expirat morte concedentis.*
Quando diſpēſatio dicatur gratia facta, vel facienda.
68 *Opinio Socini Iunioris reprobatur.*
Licentia teſtandi à Papa cōceſſa Epiſcopo, morte Pontificis concedentis an expiret re integra.
69 *Opinio Iacobi Cancerij refutatur.*
Licentia à Regio Cancellario cōceſſa alicui ad poſtulandū in Ciuitate Barcinonæ, an expiret morte concedentis.
Sic quoque licentia ſtandi in Ciuitate data per officialem bannito.
70 *An ſit conſtituenda differentia inter licentias odioſas aut iuri Communi cōtrarias, veluti licentia de non reſidendo, & vt Epiſcopus poſsit teſtamentum cōdere, & alias non odioſas.*
71 *Gratia conceſſa ad beneplacitum & voluntatem concedentis, ceſſat concedentis morte, licet re non integra: ſecus ſi gratia conceſſa ſit ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ.*
Quid ſi cōcedens dicat, donec reuocauero.
72 *Capellanus amobilis, à patrono ſimpliciter nominatus, nō cenſetur reuocatus morte patroni nominantis, quamuis ſucceſſor patronus poſsit eum reuocare: at ſi fuerit à patrono nominatus ad beneplacitum & voluntatem ipſius patroni, expirat per patroni nominantis obitum.*
73 *Aſſeſſores à Domino iuriſdictionis creati, maximè iuriſdictionē habentes an poſsint in locum ſuū alios ſubſtituere. Vbi diſtinguuntur tres caſus.*
74 *An creare Locumtenentem poſsint ordinariū tā in abſentia, quam in præſentia ipſorum.*
Ordinarius non poteſt creare aliū ordinariū.
In Cathalonia in terris Regijs Baiuli Regij creant Subbaiulos ex conſtitutione.
75 *An dicti aſſeſſores poſsint ſubſtituere alium in locum ſuū vt in omnī caſu ſeruiat pro eis.*
76 *In officio Aſſeſſoris cenſetur electa induſtria perſona & ſic non poteſt ſeruire per ſubſtitutam.*
77 *Officialis regulariter non poteſt ſeruire per ſubſtitutum.*
78 *An aſſeſſor poſsit creare Locumtenentem in caſu ſolum breuis abſentiæ vel infirmitatis vel alterius ſimilis impedimenti.*
79 *Dominus iuriſdictionis poteſt etiā creare Generalem Locumtenentem Aſſeſſoris, ſeu Regentem Aſſeſſoriam pro eiſdē caſibus.*
Locumtenentes alij creantur à lege, alij ab homine: & qui conſtituuntur ab homine, alij ab officialibus deputatis à domino, alij ab ipſo domino.
80 *An præferatur Locumtenens creatus à domino, an verò conſtitutus ab ipſo Aſſeſſore.*
Locumtenens creatus à domino eſt ordinarius, conſtitutus verò ab Aſſeſſore eſt delegatus.
81 *An Aſſeſſor poſsit ſubſtituere generaliter pro omnibus caſibus quibus contingat ipſum abeſſe, infirmari, ſuſpectū recuſari, vel aliter impeditum eſſe, an verò dumtaxat occurrente caſu: referuntur contrariæ DD. opiniones.*
An in Cathalonia Vicarij poſsint ſumere Aſſeſſorem generalem propter impedimenta Aſſeſſoris ordinarij.
82 *Qualiter Aſſeſſor ſubſtituere poſsit, remiſsiuè.*
83 *Iudex ſtans extra territorium poteſt delegare cauſā ſubdito, qui ſtat in territorio.*
84 *An Aſſeſſor teneatur de malè geſtis ſui ſubſtituti, quem ipſe ſubſtituit ſeu delegauit.*
Officiales periculo ſuo ſubſtituunt & tenentur de culpis ſuorum ſubſtitutorum.
85 *Quid in Cathalonia.*
86 *Officialis cōdemnatus ex facto ſui ſubſtituti, poteſt ab illo repetere, vel de eius ſalario retinere, niſi ſecū fuerit particeps fraudis.*

Inter

Digitized by Google

Inter eos habet locum mandati actio, & negociorum geſtorum.

Participem fraudis facit officialẽ ſola ſciẽtia fraudis.

8 *Si ex nominatis per dominũ, aſſeſſor ſeu officialis vnum eligit in ſuũ Locumtenẽtem, non tenetur de male geſtis eius.*

88 *Similiter ſi Locumtenens per aſſeſſorem ſeu officialem electus, præſentetur domino, & approbetur per eum & admittatur.*

89 *Refertur exemplar Regiæ Audientiæ de cõmentarienſi, qui nominationẽ ſubſtituti præſentauit Regio Concilio, vt ſi carcerati fugerent culpa ſui Locũtenentis, ipſe liber euaderet.*

90 *An quãdo aſſeſſor ſeu officialis habet expreſſam à domino facultatem ſubſtituẽdi, teneatur de culpis ſubſtituti.*

91 *Procurator virtute ſui mandati ſubſtituẽs non tenetur de facto ſubſtituti.*

Secus in procuratore qui iure ſuo, nõ virtute mandati ſibi ad ſubſtituendũ dati ſubſtituit, veluti procurator ad negocia. n. 92.

Subſtitutus nõ poteſt reuocari à procuratore ſubſtituente, qui virtute ſui mandati ſubſtituit, ſed debet reuocari à domino.

93 *Iudex ordinarius an teneatur de imperitia ſui delegati.*

Iudex non facit litem ſuã quod arbitri ab eo electi malè pronunciarunt.

94 *Ratio Paridis de Puteo impugnatur.*

95 *Dominus iuriſdictionis non tenetur de culpis ſuorum, quos creat, officialium.*

Nec Princeps neque Baro tenetur de malè geſtis ſuorum officialium. & quid in Cathalonia.

96 *Epiſcopus non tenetur ex facto ſui officialis ſeu Vicarij, etiam ſi delinquat in rebus incumbentibus officio ſuo.*

97 *Dominus iuriſdictionis tenetur de delictis & fraudibus ſucceſſiuis, & continuatis ſuorum officialium, cum potuerit eos remouere.*

98 *An domini vectigalium & publicani conueniantur ex facto ſuæ familiæ.*

An nauta, hoſpes, tabernarius teneantur de facto præpoſitorum.

An domini priuati de factis ſuorum famulorum.

An tutores teneantur rationẽ reddere pro ſuis factoribus, & adminiſtratores pro deputatis à ſe ipſis.

An procurator pro ſubſtituto, quem ipſe iure ſuo ſine domini mandato ſubſtituit.

An depoſitarius pro alio depoſitario apud quẽ ipſe ſine domini mandato rẽ depoſuit.

99 *An Prætores & iudices teneantur reddere rationem de geſtis à ſuis officialibus.*

100 *An iudex teneatur ex malè perceptis vel vltra taxã perceptis à ſuis officialibus*

101 *Si vnius cauſæ ſint plures iudices ſeu aſſeſſores cũ iuriſdictione, ita vt maior ſuffragiorum pars ius & ſentẽtiam faciat, an debeant omnes ſimul conuenire, & cauſam diſcutere, vel ſufficiat ſeparatim vota ſua reddere.*

102 *Capitulũ Eccleſiæ & Vniuerſitas debẽt actus collegialiter congregata & non per ſingulares expedire.*

103 *Si ius patronatus competit pluribus vt vniuerſis, tenentur omnes patroni ſimul in eodem loco conuenire ad electionem ſeu præſentationem faciendam: ſecus quando illis ius patronatus competit vt ſingulis.*

Quid quoad vltimum dictum, in actibus iudicialibus, & quæ ſit ratio diuerſitatis.

104 *Generaliter in caſibus in quibus maior pars poteſt præiudicare minori in his quæ ſunt communia pluribus vt ſingulis, eſt de ſubſtantia vt omnes in vnum locum conueniant & de ipſa re diſcutiant.*

105 *Et de dicta coadunatione debet conſtare, ita vt alias non præſumatur.*

106 *Maior pars creditorum vt poſſit præiudicare minori in dilatione concedenda, requiritur vt creditores ſimul conueniant.*

Fallit quando omnes creditores ſeparatim concordarent.

Fallit item quando huiuſmodi ſolennitas cõſuetudine ſublata eſſet.

107 *Vnus ex pluribus iudicibus ſeu aſſeſſoribus cũ iuriſdictione, quando ſolus poſſit de cauſa cognoſcere & ſententiã dicere. Diſcrimen in hoc inter plures iudices ordinarios qui ita poſſunt, & iudices delegatos, qui ita non poſſunt.*

108 *Iudices plures quando cenſeantur inſolidum dati.*

ſe intromittere poſsint & ex quibus cauſis.

Et vnus alteri an inhibere poſsit, ſi inſolidū dati ſint, & de præueniente.

109 *Plures iudices ordinarij ſi omnes cœperunt de cauſa cognoſcere, non debet pronūciare vnus ſine alio.*

Fallit tribus caſibus de quibus hic.

110 *Sententia lata ab vno ex pluribus iudicibus delegatis valet ſi in reſcripto adeſt clauſula*, Quod ſi nō omnes, *& quādo alius inueniri non poteſt.*

De clauſula, Quod ſi non omnes.

111 *Ex pluribus iudicibus delegatis ad vniuerſitatem cauſarū, an vnus ſolus poſsit cognoſcere & iudicare.*

112 *Si vnus ex pluribus iudicibus dixit opinionem ſuam, & quia alios in ſuā trahere non potuit, receſsit & noluit eſſe præſens in ſententia, an valeat aliorum ſententia.*

113 *Quid ſentiat auctor in poſteriori & anteriori quæſtione.*

114 *Si plures iudices conſtituuntur vt vniuerſi, non poteſt vnus ſolus de cauſa cognoſcere, & iudicare, quia habentur loco vnius.*

Iudices tabulæ in Cathalonia iudicant vt vniuerſi.

115 *An vbi iudices iudicant vt vniuerſi, poſsit vnus ſolus interloquutoriam ſētentiā dicere. & ibi de veritate opinionis Iacobi Cancerij diſceptatur. & n.* 116.

116 *Quid ſi interloquutoria ſententia habeat vim diffinitiuæ.*

Appellatione interloquutoriæ intelligitur de mœra interloquutoria.

117 *Si cauſæ cognitio ad duos ſpectet, & diuerſè iudicent, quid dicēdū de validitate.*

Diuerſè iudicantibus ad quē appellandum.

118 *Iudices ſeu Aſſeſſores an prius ſuffragium dare debeant ſeniores, an iuniores*

119 *An & quando iudici ſeu aſſeſſori iuriſdictionem habenti reſiſtere liceat.*

Qua pœna puniantur reſiſtentes iudici, & an reſiſtens poſsit vulnerari vel occidi.

120 *Si certum ſit iudicem iniuſtè agere, licet ei reſiſtere iure interiori & exteriori.*

Quando & quibus caſibus ad hunc effectum dicatur certum eſſe iudicem iniuſtè agere.

Et quæ requirantur vt iudici vel eius officialibus reſiſti poſsit.

Et an neceſſaria ſit appellatio, antequā reſiſti poſsit.

121 *Vbi grauē ex hac re immineret ſcandalum aut magna turbatio, non licet reſiſtere iudici, etiam ſi certum ſit eum iniuſtè agere.*

122 *Poteſt Poteſtas ſecularis ſine metu excommunicationis Eccleſiaſticum iudicem inhibere, ne pendente appellatione procedat, ne cenſuris aut aliter alicui fiat iniuria, interim donec Sum. Pontifex debitum auxilium præſtet.*

123 *Captus ſub iuramento & homagio, ſi ſciat quod Princeps mandat eū iniuſtè occidi pro delicto pro quo captus eſt, poteſt fugere ſine metu periurij: ſecus tamen ſi mors erat iuſta pro maleficio.*

124 *Licet reſiſtere iudici quando grauamen eſt irreparabile, etiam ſi non ſit certū ſed dubium an iniuſtè iudex procedat.*

125 *Eximens de manibus familiæ iudicis carceratum captū de facto abſque iudicis mādato, nulla pœna tenetur.*

126 *Exactori collectarū ſi excedit & procedit de facto pignorando vltra modū vel alia iniuſta faciendo, poteſt ei reſiſti de facto.*

Et an hoc & quando ſeruetur in praxi & quibus caſibus.

127 *Intellectus & declaratio Dominici à Soto quando liceat de facto reſiſtere iudici & eius officialibus, illosque vulnerare & occidere vel non.*

128 *Opinio quorundam DD. tenentium non licere reſiſtere iudici iniuriam ac vim facienti nec ſe aduerſus eum defendere. quæ opinio improbatur.*

129 *Pro delicto captus vel condemnatus morte aut alia pœna, an poſsit fugere, carceres rumpere, cuſtodes occidere, & an alij poſsint eum iuuare & liberare.*

Et quid ſi pro debito ciuili captus ſit.

De capto recurrente ad Superiorem per

per fugam & arreptionē itineris ad illũ.

130 *An lex pœnalis obliget ad patiendam pœnæ exequutionem in corpore.*

An condemnatus teneatur expreſſe approbare ſententiam.

131 *De prærogatiua defenſionis & quid quiſque poſſit ſe defendendo.*

132 *Iudex vel aſſeſſor iuriſdictionem habens ſi eſt in poſſeſſione ſua iuriſdictionis & in ea turbatur, poteſt ſe cum armis defendere & de facto procedere.*

Si quis in iuriſdictione alterius affert baculum, an poſſit ei frãgi per poſſeſſorē iuriſdictionis.

133 *Poteſt iudex ac debet reuocare de facto quæ de facto & iuris ordine nõſeruato fecit*

Poteſt remouere ſine proceſſu nũtiũ curiæ qui deliquit coram eo.

Quid ſi delinqueret dictus nũtius extra officium, vel eſſet creatus à Superiore.

134 *Poteſt iudex ſecularis nudã aſsiſtentiam non citata parte iudici Eccleſiaſtico cõcedere: ſecus de brachio ſeculari, & quid in Cathalonia, & ibi refertur exemplar Regiæ Audientiæ huius Principatus.*

135 *An aſſeſſor iuriſdictionē habens ſiue iudex poſsit per ſe ipsũ capere delinquentē. & ibi opinio Hortenſij Caualcani qui negatiuam tuetur, & eius argumenta.*

136 *Sententia Alphonſi Narbona qui defendit affirmatiuam, improbando contrariam & reſpondet eius argumentis.*

137 *Sẽtẽtia auctoris ſuper hac quæſtione & eius ratio.*

Capturæ nobilium perſonarũ aliquãdo fiũt per ipſum iudicem ſeu Magiſtratum.

138 *Aſſeſſor iuriſdictionem non habens, capturam per ſe facere non poteſt.*

139 *Officiales ordinarij an poſsint delictorũ remiſsiones & compoſitiones facere ſine aſſeſſoris conſilio & aſſenſu.*

Princeps non adſtringitur ad gratiã concedendã cum conſenſu alicuius, ſed libere cõferre illam poteſt.

140 *In Cathalonia Locumtenens domini Regis compoſitiones delinquentiũ, quæ excedunt ſũmã decem librarũ, facere debet cũ interuentu Regentis Regiã Cancellariam aut Aduocati fiſcalis.*

Et an hoc intelligatur de compoſitionibus tantum, non de remiſsionibus gratioſis.

141 *In Cathalonia remiſsiones ſeu compoſitiones delictorum fieri non poſſunt per officiales ordinarios, niſi vocatis aſſeſſore aduocato & procuratore fiſcalibus, & ſcriba Curiæ, & aliter factæ non valent.*

142 *Iudex appellationem ſine cauſa nõ admittens an & qualiter puniatur. & nu. ſeqq.*

Appellatio iuſtã defenſionis cauſã cõtinet, ideoq. & in maioribus & minoribus cauſis conceditur.

143 *Iudex tenetur tam in ciuilibus quã in Criminalibus admittere appellationē, niſi in caſibus à iure expreſsis, & vbi reus fuerit conuictus & confeſſus ſimul.*

Et non admittens appellationem in caſu appellabili in foro animæ peccat mortaliter, & in foro exteriori puniendus eſt.

144 *Et quibus pœnis puniatur, & quid ſi poſt appellationē denegatã, ad exequutionem proceſſerit.*

An de conſuetudine non puniatur, ſi ad exequutionem non proceſſerit.

145 *Si de eadem re agatur corã iudice inferiori & ſuperiori, inferior ſi hoc ſciat, debet ſuperſedere abſque inhibitione, aliter nulliter procedit.*

146 *Iudex qui friuolæ appellationi defert, etiam tenetur in ſyndicatu & punitur.*

147 *An iudici ſeculari liceat auferre clericis arma proditoria, & refertur deciſio Cancellarij Regij huius Principatus.*

An poſtea dicta arma repeti poſsint per iudicē Eccleſiaſticum ab officiali ſeculari, & refertur alia ſimilis deciſio Regij Cãcellarij.

148 *An arcabuſij parui & magni dici valeant arma proditoria, & refertur deciſio Regij Concilij Cathaloniæ.*

Arma an ſint prohibita iure Communi, Municipali, & Conſuetudinario.

149 *An clauſulæ appoſitæ in prima commiſsione iudicis ſiue aſſeſſoris cenſeantur repetitæ in ſecunda.*

Quid in commiſsione nouæ cauſæ.

Quid ſi dicta clauſula in primo reſcripto eſt appoſita ex priuilegio cauſæ.

Quid

Quid quando ſecundus iudex ſubrogatur in locum primi.

150 *Quid ſi dicta clauſula appoſita fuit in priori commiſſione in fauorē certæ perſonæ quæ illa non vtitur in ſecunda.*

An clauſulæ odioſæ, veluti clauſula, appellatione remota, *cenſeantur repetitiæ.*

151 *Iudex ſiue aſſeſſor cum iuriſdictione, tenetur præſtare iuramētum in ingreſſu ſui officij & quid illud continere debeat.*

Quid in Cathalonia.

152 *Antequam iuret, non poteſt iuriſdictionem exercere, & geſta per illum sūt nulla, & tenetur ad eandem pœnam, ad quā is qui propria auctoritate officiū ſibi vſurpat.*

Præcedentia Senatoris reſpectu collegarū ſumitur à die iuramenti.

153 *Anteceſſor finito officio poteſt exercere iuriſdictionem poſt aduentum ſucceſſoris qui adhuc non iurauit.*

154 *Si ſemel iurauit iudex ſiue aſſeſſor, non tenetur vlterius iurare.*

Et idem de aduocato.

Vſus Domus Ciuitatis Barcinonæ in contrarium.

155 *Dictum iuramentum præſumitur præſtitum, ſi iudex reperiatur in poſſeſſione officij.*

156 *De iuramento Baronis & de vaſſallorū homagijs & ſacramentis, remiſſiuè.*

157 *An iudex ſiue aſſeſſor iuriſdictionē habens teneatur per ſe ipſum examinare teſtes.*

Et an poſſit notario teſtium examen, iuramentique receptionem committere.

358 *An hoc procedat tantum in Criminalibus, non in Ciuilibus.*

159 *An in Ciuilibus arduis.*

160 *An in dictis cauſis Criminalibus & Ciuilibus arduis, teſtium per notarium examinatorū ratihabitio corā iudice facta ſuppleat defectum examinis.*

Teſtibus non teſtimonijs credendum.

161 *Iudex ex coniecturis & præſūptionibus poteſt teſtibus fidem non dare.*

An debeat facere ſcribi in actis curiæ quare non adhibet plenam fidem teſtibus.

162 *De ſtilo & conſuetudine ſolet examen teſtium notario committi.*

Quid ſeruetur in Regio Cōcilio huius Principatus tam in Criminalibus, quam in Ciuilibus, & in arduis Ciuilibus circa examen teſtium.

163 *Illuſtris perſona an ſi ſit alicuius criminis rea, ſedere debeat cum iudice vel aſſeſſore, quando cauſa eius agitur.*

Quid ſeruetur in Cancellaria Regia.

164 *Iudices ſeu aſſeſſores certæ ſpeciei cauſarum vel ſpecialiter fauore certarū perſonarum deputati an & quando cenſeantur dati priuatiuè vel cumulatiuè.*

165 *An aſſeſſor poſſit emere bona ſuæ adminiſtrationis, & quid de conductione.*

166 *Aſſeſſor an lapſo termino ſibi ad iudicandum præfixo, poſſit iudicare.*

167 *Aſſeſſor quando debeat partē ſuccumbentem in expenſis condemnare.*

168 *Aſſeſſor an eſſe quis poſſit in propria patria.*

169 *An domini iuriſdictionum teneantur pro iuſtitia miniſtranda deputare iudices & aſſeſſores & an ſuo ſumptu.*

170 *De expenſis quæ fiunt ratione iuſtitiæ miniſtrandæ.*

DE ASSESSORIBVS

QVÆST. XXIV.

1 EXpedit Reipublicæ officiales & iudices qui eius regimini præpoſiti ſunt, ſuos habere ad rectè gubernãdum & iudicandum aſſeſſores: quare Iuſtinianus de iudi. conſtit. 82. magiſtratibus ait. *Omnino ad manus ſint aſſeſſores qui legum placita explicent & illorum ſuppleant ocupationes, quandoquidem multis vndique curis impliciti merito iudiciarias partes aſſeſſorum ſuorum ſupplent præſentia.* & in auth. de mandat. princip. §. feſtin. inquit. *Feſtinabis etiam conſiliarium & quicunque fuerit, circa te aſſumere virum optimũ.* Plato quoq. in fin. dialogi refert hoc ex profunda mente Euripidem cecinisse, ſapientes eſſe qui cum ſapientibus conuerſantur. & Prouerb. c. 13. habetur. *Qui agunt omnia cum conſilio reguntur ſapientia.* & ruiſus. *Amicus ſapientium ſapiens erit.* & Eccleſiaſ. c. 32. *Nihil ſine cõſilio facias, & poſt factum non pœnitebis.* & item c. 37. *Ante omnem actum adhibe conſiliũ ſtabile.* & apud Horati. *Vis cõſilij expers mole ruit ſua.* Sic in bullis Apoſtolicis ex ſtilo antiquo leguntur illa verba. *De conſilio fratrum noſtrorum.*

2 In quæſtionibus quas tradidi multa inſerui de aſſeſſore. nam ſupra in quæſtio. 23. ſcripſi quis dicatur aſſeſſor & an habeat iuriſdictionem & votũ deciſiuũ & an eius officium ſit Dignitas. Item in quæſtio. 13. cuius peritiæ debeat eſſe iſſeſſor & ad quid ſit inductũ eius officiũ & in quo conſiſtat & quando teneatur de malo conſilio & excuſetur officialis vel non, & an & quando officiales ſine conſilio aſſeſſorum iudicare valeant. Item in quæſtio. 5. & in quæſtio. 19. diſerui an poſſit iudex ſumere aſſeſſorem ſine voluntate partium & quis ſoluere debeat ſalarium aſſeſſoris & quando iudex debeat ſequi conſilium conſultoris ſeu aſſeſſoris & an teneatur accipere aſſeſſorem. Item in quæſtio. 12. egi cuius ætatis debeat eſſe aſſeſſor. Item par. 3. in quæſtio. 4. multa dixi de tacito aſſeſſoris conſenſu. Et alia eiſdem atque alijs locis de aſſeſſore notaui, Nunc præter illa ſubijciã aliqua quæ ſcitu & notatu digna viſa ſunt.

Aſſeſſor dicitur ab aſſidendo quod aſ- 3
ſideat iudici ad inſtruendum eum & cõſulendum ipſi, ſecundum Bart. in l. 1. C. de aſſeſſorib. Vocatur aliquando cõſilia-
rius l. conſiliarios C. eod. tit. interdum 4
ſocius d. l. 1. illo tit. nonnumquam comes quaſi comitans iudicem vel officialem cui aſſidet l. præces §. ſed & ſi comites ff. de var. & extraord. cognitio. & ibi glo. & Bart. exponunt comites id eſt aſſeſſores. Hinc Thom. Mieres par. 1. collatio. 4. cap. 28. de aſſeſſor. Villæfran. infert quod aſſeſſor tenetur ſequi iudicẽ vel officialem cui datus eſt pro aſſidendo, quia aſſeſſor eſt quidam comes & ſo-
cius iudicis & officialis cui datus eſt. Sũt 5
etiam ipſi aſſeſſores officiales & veniunt nomine officialiũ, & facit rubr. ff. de offic. aſſeſſor. & probat Mier. p. 2. collatio. 9. c. 31. vt de querel. paci. & treug. tabul. tenea. num. 6. quod verum eſſe ſubijcit de aſſeſſoribus ordinarijs, ſecus autem de delegatis ad vnam vel aliã cauſam aſſumptis. Pertinet ad aſſeſſoris officium approbare vel reprobare libellos an ſint apti vel inepti concepti euidenti vel velata ineptitudine, glo. & Bald.

in l.

in l. 1. ff. de offic. aſſeſſ. & ibidē Alex. de Imol. & poteſt eos reijcere, Paris de Pute. de ſyndic. in verb. *aſſeſſor* n. 28. Priuilegium, conceſſum officiali ſeu Magiſtratui extenditur ad aſſeſſores qui ſibi ſubſunt glo. in l. reſtituenda verb. *fecundiſſimi* C. de aduoc. diuerſ. iud. & æqualis honor debetur aſſeſſori qui debetur ei cui aſſidet in cauſis peragendis l. 1. ff. de offic. aſſeſſor. Chaſſan. in catal. glor. mun. par. 7. conſiderat. 27. Chriſtophor. Lanfranc. de præcedentia Doctoris & militis nu. 44. Paris de Pute. in d. verb. *aſſeſſor*. nu. 6. vbi rationem aſſignat quia aſſeſſor eſt ſocius l. 2. C. de aſſeſſor.

8 Eligitur quandoque aſſeſſor ab ipſo iudice, quandoque à partibus, quod val de congruit ne poſſit recuſari, quandoq; à Superiori aſſumitur & præſidi vel officiali aſſociatur, vt notat Mieres qui ſupra cap. 28. num. 5. Cuya. paratil. ff. de offic. aſſeſſor tit. 21. lib. 1. tom. 2. Sed de iure ad ipſum iudicem ſpectat eligere ſibi aſſeſſorem, Purpurat. in l. 1. num. 71. ff. de offic. aſſeſſor. Menoc. de arbitr. caſu 253. num. 3. & 4. & quod rectores & præſides poſſint ſibi eligere aſſeſſores notat Paris de Pute. in d. verb. *aſſeſſor* n. 32. Quando autem iudex aut

9 aſſeſſor à populo eligitur & à domino confirmatur, tunc à domino iudex iuriſdictionē & aſſeſſor officiū habere noſcitur, vt ex auth. de defenſor. ciuitat. §. ius iurādū. & Bald. in c. cū omnes n. 22. de conſtitutio. & Decio de communi teſtāte in l. 1. ff. de iuriſdic. omn. iud. & alijs probat Couar. prac. c. 4. n. 6. verſ. *ſecunda cōcluſio*. & poſt Couar. docet Alphōſ. Narbona ad leges regias li. 4. tit. 1. l. 20. glo. 18. n. 103.

10 Debet iudex ordinarius expēſis Reipublicæ habere aſſeſſores l. diē functo de offic. aſſeſſor. Paris de Pute. de ſyndicat. in verb. *aſſeſſor* n. 31. vbi de delegato

11 Reipublicæ ſubdit quod ſi nō ſit iuriſperitus, ſi eſt talis qui poteſt recipere ſalarium, debebit habere aſſeſſorē ſuis expenſis: ſed ſi eſt talis qui de iure vel cōſuetudine non poſſit recipere ſalariū, tūc expenſis partium habebit aſſeſſorem, non proprijs. & rurſus n. 23. Neque ſolum 12 poteſt iudex habere aſſeſſorem, cuius conſilio regatur, verum etiam dubitans in iure iudex ſuper aliquo negotio, poterit conuocare ſapientes ſuæ iuriſdictionis vt aſſerunt DD. per l. cuſtodias ff. public. iudic. & non ſolum conuocare, ſed etiam compellere ad conſulendum; & ita notatur in l. 2. C. de proxim. ſacror. ſcrim. o. li. 12. & in auth. de manda. princip. §. feſtinabis. Thom. Mier. par. 1. collac. 3. cap. 3. de iuramento officialium num. 8. & 9. & probat tex. in cap. de quibus 20. diſt. Non poſſ. au- 13 tem de iure iudicem ordinarium tenere niſi vnum aſſeſſorem obſeruant Auēdaꝰ de exequen. mandat. regi. libro 1. capite 3. numero 1. Hieron. Portol. ad. Molin. in verb. *aſſeſſor* numero 1.

Quæro an aſſeſſor eligi debeat parte 14 citata. Franc. in capite cum ſpeciali in pri n. q. 17. numero 39. de appellatio. docet eum parte citata eligendum, nimirum ea ratione quia aſſeſſor partibus non ſuſpectus eligendus eſt capite ſtatutum §. aſſeſſorem de reſcrip. lib. 6. Innocen. in c. ſuper quæſtionum n. 6. de offic. deleg. Intelligit Mantic deciſ. 5. numero 4. hoc habere locum quando iudex ex ſtatuto vel conſuetudine vel tenore cōmiſſionis debet eligere aſſeſſorem vt loquitur Bald. quē Franc. allegat in l. 1. n. 1. C. de relat. & ita intelligit quoq; Paul. de Caſtr. in conſ. 6. num. 1. li. 1. Secus tamen ait Mantica quando iudex ſua ſponte eligit ſibi aſſeſſorē quod ſecūdū veriorē & receptiorē opinionem inuitis etiā partibus ſumere & eligere aſſeſſorē poſſit & conſequēter multo magis poſſit eum eligere partibus abſentibus nō citatis l. qui poteſt inuitis & ibi Deci. & Cagnol. n. 1. de reg. iur. nam aſſeſſor eſt conſiliarius, cuius officiū non eſt iudicare ſed conſulere l. conſiliarijs ff. de offic. aſſeſſor. & conſiliarius poteſt conſulere 15 partibus præſentibus & abſentibus non

citatis nec requiſitis & ideo neceſſe non eſt quod coram eo fiant iuris allegationes per aduocatos partium, Angel in l. 1. §. 1. n. 2. ff. de appell. & Anton. Gabri. concluſ. 1. nu. 501. de citationibus lib. 2.

16 Quæro, cum cauſæ Sedis Apoſtolicæ committi debeant canonicis Cathedralis Eccleſiæ vel alijs perſonis de quibus in c. ſtatutum de reſcrip. lib. 6. & in clem. & ſi principalis eod. tit. & ad id eligantur in Diœceſana Synodo certi canonici qui dicuntur iudices ſynodales: an iſti iudices ſynodales cogi poſſint aſſumere & eligere aſſeſſorem. Reſpondet Mantica deciſ. 5. num. 6. & 7. non poſſe compelli quia cum à Synodo Diœceſana fuerint deputati & tanquam idonei electi, tales præſumuntur c. vlti. de præſumpti. l. ab ea parte ff. de probatio. Felin. in cap. cum Ioannes numero 40. in fin. de fid. inſtrum. Quod verum cenſeo ſi ſint Doctores in altero iurium graduati, alias autem ſecus per ea quæ tradit Stephan. Quaranta in ſua ſumma bullarij verb. *capitulum ſede vacante* num. 6. vbi aſſerit quod ſi ſede vacante in capitulo nullus eſſet Doctor & fieret electio in Vicarium vnius ex ipſis, poſſet eidem deputari conſultor, cum per conſtitutionē

17 Leonis 10. incipien. *Regimini vniuerſalis Eccleſiæ.* inter alia diſpoſitum ſit quod iudices à Sede Apoſtolica deputati ſi in altero iurium graduati non fuerint, aſſeſſorem partibus non ſuſpectum, ab ipſis partibus vel earum altera requiſiti aſſummere & ſecūdum eius relationem iudicare teneantur.

18 Quæro an religioſus poſſit eſſe aſſeſſor iudicis. Docet Lambertin. de iur. patronat. li. 2. p. 1. quæſt. 4. artic. 7. n. 1. poſſe ex Prælati licentia. Sed pater Sanchez operis moralis to. 2. li. 6. c. 13. n. 85. diſputat an requiratur etiam vtilitas monaſterij, & imprimis ait quod videbatur nō requiri quia vere non eſt iudex nec ipſe ſententiā fert, demum autem ſubdit credere ſe quod requiratur quoque vtilitas monaſterij, quia is actus ad ſententiā iudicialem pertinet, & aſſeſſor eam ordinat, illique ſubſcribit, licet non tanquam iudex eam ferens, ſed tanquam aſſeſſor & conſultor: & cap. monachi 2. nominis 16. q. 1. & cap. 2. de poſtulan. ad munera iudicialia exigitur licentia Abbatis & vtilitas monaſterij. Illud notatu dignum eſt quod cēſet Sanchez num. 87. 19
quod ſi tamen religioſus prælibato aſſeſſoris munere ſine licētia Superioris fungeretur, valeret ſententia, cum non feratur ab ipſo religioſo, ſed ſe habeat in illa tanquā conſultor. Sane Fratres Frāciſcanos exiſtimat Sanchez n. 86. nō poſſe eſſe aſſeſſores etiam de licentia Superioris, religioſos autem Societatis Ieſu ſubijcit non poſſe aſſeſſoris munus gerere abſque licentia Generalis. 20

Quæro an dominus Rex poſſit mandare Baroni vel Baronis officialibus vt de vel cum concilio certi iuriſperiti cauſam vel cauſas aliquas decidant & definiant ſeu procedāt in ipſis cauſis. Negatiuè conſulit Curti. iuni. in conſ. 2. quia turbaret iuriſdictionē vaſſalli in cognitione cauſarum primæ inſtantiæ, quod minimè licet. ſequitur Hieronym. Cagnol. in l. conſilij n. 24. de reg. iur. docent quoque Natta conſ. 408. circa prin. Surd. conſ. 210. n. 3. li. 2. Æmil. Verall. deciſ. 297. verb. *electio.* n. 6. Cancer. p. 2. c. 2. in noua editio. n. 63. & p. 3. c. 13. à n. 307. & confirmatur in Cathalonia ex diſpoſitione cōſtitutionis 57. curiarū anni 1599. qua cauetur, vbi in cauſa recurſus ad Regiū Concilium interpoſiti declaratur non eſſe recurſui locū, non poſſe apponi conditionē quod Baro decidat cauſam cū votō Doctorum Regij Concilij. Subdit tamē Cagnol. vbi ſupra poſſe Principē ſeu eius Cōciliū mādare magiſtratib' vaſſallorū vt procedāt de cōſilio iuriſperiti partibus non ſuſpecti, ſimpliciter nemine nominato, & hanc praxim dicit iuri conformem & obſeruari in Cancellaria Sabaudiæ. Poſſe quoque Regem excitando Baronis iuriſdictionem mandare eidem vt intra certum tempus cauſam aliquam decidat, tradunt relati per Cancer. 21 22

par.

par. 3. d. cap. 13. num. 310. & eſt tex. in
cap. paſtoralis de offic. ordin. vbi Felin.
notat. licet non poſſit Superior ſine cau-
ſa inhibere illi ne de aliqua cauſa cog-
noſcat.

23 Quæro an aſſeſſor poſſit aduocare co-
ram iudice cuius aſſeſſor exiſtit. nega-
tiuè concludendum eſt vt probat tex. in
l. conſiliarijs & ibi Iaſ. num. 1. Deci. num.
1. & 2. ff. de offic. aſſeſſor. glo. in l. ne-
mo 2. C. de aſſeſſor. docent Franciſc.
Marc. dec. 698. vol. 1. Purpurat. in rub.
de offic. aſſeſſ. num. 153. Auenda. de exe-
quen. mandat. regijs lib. 1. cap. 2. num.
23. plures refert Hieron. Portol. ad
Molin. in verb. *aduocatus* num. 100. &
verb. *aſſeſſor* num. 1. hoc ipſum compro-
bat Auiles cap. 3. prætor. in verb. *Abo-
gados* num. 1. & 7. vbi poſt S. Antonin.
& Montal. quos citat, aſſerit huiuſmo-
di aſſeſſorem aduocantem in foro conſ-
cientiæ peccare & ſententiam eo aduo-
cato latam retractari debere. Licet au-
tem iſte aſſeſſor aduocare nequeat, po-
teſt tamen licitè alteri aduocato oſten-
dere quomodo aduocare debeat vt te-
nent Auiles qui ſupra num. 1. Portol. d.
verb. *aduocatus* num. 103. Bald. in cap.
24 qualiter, num. 3. de electio. Poterit e-
tiam aſſeſſor eſſe aduocatus coram alio
iudice ſcilicet in cauſa appellationis, nõ
obſtante, quod ipſe in prima inſtantia
illius cauſæ aſſeſſorem egerit, quam-
uis honeſtius eſſet ſi hoc caſu ab aduo-
cando obſtineret, Paul. de Caſtr. in l. quiſ-
quis & ibi Aretin. n. 2. C. de poſtulan.
Auil. qui ſupra n. 2. & 5. Portol. d. verb. *ad-
uocatus* n. 104. Auenda. vbi ſupra num.
23.

25 Quæro an mortuo officiali expiret
eius aſſeſſor. Parlador. rer. quotidian. li. 2.
c. 1. n. 10. & ſeq. ex multis reſoluit mor-
tuo præſide, ſeu officiali ordinario, cui
aſſiſtit aſſeſſor etiam cum iuriſdictione,
expirare aſſeſſoris officium, cum iuriſdi-
ctioni officialis cohæreat & quodammo-
do ab ea pendeat cap. 1. de offic. vicar.
in 6. Ego exiſtimo diſtinguendum quod
ſi aſſeſſor per dominum Regem creatus
fuit & datus officio iudicis ordinarij,
non expirat aſſeſſor per mortem iudicis
ordinarij: ſed ſi iudex ordinarius ſump-
ſerit & elegerit ſibi aſſeſſorem id eſt
conſultorem, expirat aſſeſſor per mor-
tem iudicis ordinarij. Si autem iudex or- 26
dinarius ſubſtituerit ſibi Locumtenentẽ,
quemadmodũ aſſeſſores vbi iuriſdictio-
nem habent, dicuntur quaſi vicarij of-
ficialium quibus aſſiſtunt, vt ex Miere
Cancerius var. p. 2. c. 2. num. 169. in noua
editio. notat, multi tenuerunt non expi-
rare officium Locumtenentis, licet iu-
dex ordinarius ſubſtituens moriatur,
quod aſſeruerunt Ioan. Faber in §. item
ſi adhuc num. 5. inſt. de mandat. Auen-
da. de exequen. mandat. regi. lib. 1. cap.
3. in pri. Bart. in l. 1. num. 1. ff. de tutor.
& curator. dat. ab his. Auiles cap. 4. præ-
tor. in verb. *iuſtitia* num. 3. & num. 13.
quamquam contrarium ſcilicet expira-
re Locumtenentis officium affirmat ve-
rius eſſe Couar. prac. cap. 4. num. 4. ſicut
& officium Vicarij Generalis mortuo
Epiſcopo expirat & idem probare vi-
detur Matien. tit. 10. l. 1. glo. 21. nu. 14.
pro vtraque parte DD. citat Franciſc.
Marc. dec. 780. per tot. & poſt Marcum
Hieronymus Portol. ad Molin. in verb.
iudex n. 79.

Delegati iuriſdictio expirat morte 27
delegantis re integra cap. relatum cap.
licet vndique de offic. delegat. ſi tamen
fuerit perpetuata iuriſdictio non expi-
rat morte cap. ſi delegatus de offic. dele-
gat. in 6. & perpetuatur ſola citatione
in qua etiam inſeri debet tenor dele-
gationis, alioquin eſſet nulla l. & quia
ff. de iuriſd. omni. iudic. Innocen. in cap.
præterea de dilat. Abbas in d. cap. rela-
tum num. 1. & fin. & in cap. præterea
num. 4. de dilat. Petr. Dueñas de reg.
iur. regul. 93. bene Paul. Piaſeci. in
praxi Epiſcopal. par. 2. capite 4. artic.
1. numero 27. Latè quando dicatur res
intega in propoſito vel non integra
Thom. Sanchez de matrimon. tom. 3.
lib. 8. diſput. 28. à num. 8. Sed & iuriſdi- 28
ctio delegata ad vniuerſitatem cauſarũ,

quãdo nulla cauſa cæpta eſt, finitur mor-
te delegantis, Gonzal. Flores variar. quæ-
29 ſtion. cap. 18. num. 5. Et obiter aduerte
quod delegatus ad decem cauſas non di-
citur delegatus ad vniuerſitatem cauſa-
rum, ſed cauſarum ſpecialium, quia vni-
uerſale eſt quod recipit aucmentum &
diminutionem, & illa commiſſio non re
cipit. ita poſt Bald. apprimè nota Claudi.
Cantiuncula in tractat de offic. iudic. lib.
30 2. cap. 2. num. 18. Iudex ordinarius ſiue
aſſeſſor cum iuriſdictione ſi ad Principis
beneplacitũ creatus ſit, an mortuo Prin-
cipe iudex eſſe deſinat, Vanti. in tit. de
nul itat. ex defect. iuriſdic. deleg. num.
fin. Gutier. li. 3. pract. quæſt. 11. vbi quo-
que de alijs miniſtris. Cancer. par. 3. ca.
1. num. 99. & 100. vbi probat quod in
officijs beneplacitum ſiue ſit relatum
ad dignitatem ſiue ad perſonam, ſemper
eſt perpetuum. quod etiam ſcripſit Gra-
tian. diſcep. forenſ. to. 1. cap. 167. nu. 47.
& 48.

31 Quæro an per conſtitutionem ſecun-
di aſſeſſoris vel ſecundi vicarij cenſeatur
primus per officialem ordinarium reuo-
catus. multi tenent reuocatum cenſeri
quorum meminere Selua de benefici.
par. 2. quæſt. 14. num. 14. Rebuff. in prax.
benefici. par. 1. tit. de forma vicariatus.
num. 201. fundatur hæc opinio argumẽ-
to tex. in l. ſi quis §. 1. ff. de procurat. &
in cap. non iniuſte eod. tit. quibus expreſ-
ſe diſponitur per conſtitutionem ſecun-
di procuratoris primum reuocari. qua
ratione extendunt Geminia. & Franc.
vt etiam ſi ſecundus vicarius non accep-
tauerit officium, tamen per eius conſti-
tutionem reuocatus ſit primus, quia hęc
32 domini voluntas eſt. Sed contraria opi-
nio verior eſt nempe per conſtitutionẽ
ſecundi aſſeſſoris vel ſecundi vicarij nõ
videri reuocatum primum per officialẽ
ordinarium, vt tenet Panor. in cap. vo-
lentes de offic. legat. per illum tex. vbi
per dationem ſecundi legati, non reuo-
catur primus. ſequuntur Panormitani
ſententiam Selua d. q. 14. num. 16. &
Rebuf. d. tit. de forma vicariatus. à nu.
203. qui tamen limitat niſi expreſſe vel
tacitè ex verbis ſecundi appareret pri-
mum reuocatum eſſe vt probatur in ca.
pen. de procur. in 6. vnde ſubdit quod
ſi Epiſcopus conſtituat ſecundum vica-
rium & faciat notificare primo, licet
expreſſe aliter eum non reuocauerit,
tamen tacitè cenſetur reuocatus, quia
intimando primo conſtitutionem ſecũ-
di, videtur voluiſſe vt primus à ſuo of-
ficio abſtineret. Eandem Panormitani
ſententiam pluribus confirmat Boeri. 33
in dec. Burdegal. q. 347. Nec obſtare
creditur prætactum argumentum de
procuratoribus, propter rationis diſpa-
ritatem, reſpondent enim & Selua &
Rebuff. quod procuratores ſæpius per
concurſum ſe impediunt & quod vnus
affirmat, alter negat c. pen. de ele. lib.
6. cap. ſi duo de procurat. eod. lib. at or-
dinarij iudices plures habent poteſtatẽ
inſolidum & ſolent plures in eodem
officio decerni vt facilius Reipub. conſu-
li poſſit l. vnic. ff. de offic. conſul. De
hac quoque quæſtione Deci. in c. cæte-
rum de reſcrip. & Caſtrenſ. in l. 31. §.
Iulianus de procurator. Et animaduer- 34
tere oportet quod à die quo intimatur
vicarij reuocatio, geſta poſtea per eun-
dem vicarium non valent: tamen facta
tenent ante notificationem, etiã ſi reuo-
catio expreſſa eſſet, tex. in l. ſi forte ff. de
offic. proconſul. Bal. in l. ſolent §. ſicut ibi-
dem. fuſe proſequitur Rebuff. ſupraci-
tatus à n. 206.

Quæro an Præſes Prouinciæ vel Ma-
giſtratus temporalis poſſit prouidere of- 35
ficia iudicum vel aſſeſſorum nondum
vacantia, ſed vacatura, quæ poſtea
vacant tempore ſucceſſoris in Præſi-
dentia ſeu Magiſtratu. Reſpondeo nega-
tiuè: nã iſtæ prouiſiones in præiudicium
præfati ſucceſſoris minime valent, cum
prædeceſſor non debeat ſupplãtare ſuc-
ceſſorem vt ait Bald. in capite 1. verſic.
Et adde. Qui ſucc. teneant. quem ci-
tat Afflictis dec. 101. & dicit idem Bald.
in l. emptorẽ verſic. *Quid in ſucceſſore*. C.
locat. quod in ſegetem ſucceſſoris non
potuit

potuit falcem immittere anteceſſor, ar-
gum.l.hac conſultiſſima §.fin.C. de reb.
alien.nō alienan.& l.in fructu ff.de vſu-
fruc.legat.& l.ſi quis nec cauſa §.fin.ff.ſi
cert.petat.cap.veniens de tranſactio. &
ita fuit deciſum in ſacro Concilio Nea-
politano vt refert Vincen. de Franchis
deciſ.393.vol.2. docet etiam Stephan.
Gratian.diſcep.forenſ.tom.1.ca.167. ex
36 num.1.vbi quoque quod Epiſcopus nō
poteſt vltra ipſius vitam concedere offi-
cia tabellionum & aliorum officialium,
quia non poteſt grauare ſucceſſorem &
quia non licet alicui conferre ſuam diſ-
poſitionem in tempus in quo nō poteſt
actum facere l.quod ſponſæ C.de donat.
ante nupti. & ibi refert Rotæ Romanæ
deciſionem,quod conſeruatores Vrbis
non poſſunt conferre officia in præiudi-
37 cium ſucceſſorum.Conducit alia deciſio
eiuſdem Vincentij de Franc. 96. vol. 1.
vbi aſſeritur quod conductores gabella-
rum farinæ pro vno anno, quæ exige-
batur in molendinis,quando frumentū
molebatur vel quando farina emebatur,
ſi videntes annum locationis breui præ-
teriturum, remiſſa ciuibus certa parte
mercedis,quæ ſoluebatur pro quolibet
modio, permiſerunt quod ciues prædi-
cti molerent frumenta & emerēt farinā
ſatis vltra neceſſarium vſum in fraudem
ſecundi conductoris pro anno ſequenti,
non potuerunt huiuſmodi remiſſionem
facere in fraudem ſecundi conductoris,
ſed imò tenentur illi ad reſtitutionem
exacti, exemplo eius quod inquit iure-
conſultus in l. hæc diſtinctio §.cum fun-
38 dum ff.locat.vbi Bart.& Pau. de Caſtr.
inferunt contra colonos qui in fine ſui
temporis ita erodunt fundum,quod fru-
ctus anni ſequentis corrumpuntur: vel
qui cum ſolum deberent ſeminare par-
tem fundi frumento, quieſcente altera
parte,totum fundum ſeminant ita quod
anno ſequenti non poterit ſeminari: &
qui in vltimo anno conductionis male
putant vineam dimittentes illi multa
capita vt vberiorem fructum reddat &
anno ſequenti paruos fructus producat.

& ibi etiam in d.deciſ.96.ponuntur ple-
raque alia in eodem propoſito.Similem 39
caſum vidi in domo Ciuitatis Barcinonis
vbi Conſiliariorum munus anno durat,
cūque illi eſſent adminiſtratores cuiuſ-
dā magnæ hæreditatis nobilis Guillelmi
de Sancto Clemente,à quo fuerat in te-
ſtamento conſtitutum officium procu-
ratoris eiuſdem adminiſtrationis, quod
obtinebat Alexander de Aguilar domi-
cellus cum ſalario trecentarum librarum,
præfati Conciliarij viuo adhuc prædicto
Aguilar prouiſerunt poſt eius obitum
idem ipſius officium in perſona filij eius,
cumque poſtea Alexander de Aguilar
ocubuiſſet tempore aliorum Cōſiliario-
rum,noui Conſiliarij ſpreta anteceſſorū
prouiſione, prouiſerunt officium præli-
batum in perſona Hieronymi de Nabel
ciuis honorati, conſultisque iuriſperitis
hoc iuris eſſe viſum merito fuit. Con- 40
ducunt fuſe tradita per Illephonſum
Perez de Lara de anniuerſarijs lib.1.ca.
9. ex num.49.vbi quod adminiſtratores
ſeu executores piarum cauſarum non
poſſunt præuenire diem ſolutionis in
præiuditium Rectorum Eccleſiarum
vel aliarum perſonarum, quæ tempore
mutantur.

Quæro an officia iudicum & Aſſeſſo- 41
rum cum iuriſdictione debeant eſſe per-
petua vel temporalia.Sane ſecularia of-
ficia Poteſtatum & Magiſtratuum iure
Communi debent eſſe temporalia, latè
Bouadill.in poli. tom. 1.lib. 1.cap.17.ex
n.22.Stepha.Gratiā.diſcep.forēſ.to.1.c.
184.ex n 1.Gregor. Lopez leg.9.tit.18.
p.2. quia ex continuatione muneris
grauior ſubditis efficitur conditio auth.
de defenſor. ciuitat. §.pen. ſeu fin.quaſi
permiſſa officij continuatio det occaſio-
nem peccandi, Abbas in c. fin. num.9.
de iudic.Surd.conſ.261.num.5.lib.2. &
quoniam vt eleganter Dion lib.52. ait,
diuturna imperia multos ad faſtum ac
tentandas res nouas extollunt, ſed mitio-
res efficiuntur ſi aliquando priuatim
poſt geſtum magiſtratum vixerint, do-
mumque reuerſi meliores redduntur.

Qua-

42 Quare iure prohibita eſt dictorum officialium continuatio, ſeu confirmatio, legibusque valde exoſa perpetua gubernatio, l. diuus vbi DD. ff. ad municipal. l. æſtimationem 15. in fin. & ibi ſcribentes ff. de muner. & honor. §. vlti. in auth. de defenſor. ciuit. l. neminẽ 4. de ſuſceptor. præpoſit. & archar. lib. 10. Bouadil. & Gratian. vbi ſupra, Vincen. de Anna allegat. 15. Cancer. var. par. 2. cap. 2. in noua editione num. 275. cum ſeqq. Viui. deciſ. 129. Sic in legibus duodecim tabularum apud Romanos cautum erat. *Eundem magiſtratum ni interfuerint decem anni, ne quis capito.* vt refert Liui. lib. 7. & 10. ab vrb. condit. Flor. in epitom. lib. 50. & 56. compluribus comprobat Tiraq. in l. ſi vnquam in præfatio. num. 24. C. de reuoc. donat. & Ariſtot. lib. 6. polit. docuit non niſi ſemel eundem Magiſtratum ab aliquo g:rendũ eſſe vel perrarò & paucis, & hanc Ariſtotelis ſententiam licet Ariſtoteli illam non tribuat, neque eum alleget, defendit Bouadill. dict. c. 17. n. 22. contra Lucam de Penna & Auiles.

43 Plane in officijs aſſeſſorum & alijs quæ principaliter nõ habent iuriſdictionem ſed acceſſoriè, veniuntque ad alia tanquam annexa & cõſequutiua, facilius admittitur prorogatio, Natta conſ. 58. n. 4. verſic. *Denique eſt aduertendum.* Gratia. dict. cap. 184. num. 38. & poſſunt iudices conſiliarios ſibi eoſdem ſecundo ac tertio, & ſæpius adiungere provt in terminis eſt tex. in l. liceat 12. C. de Aſſeſſorib. & in l. ex agentibus 4. C. de princip. agẽt. in reb. lib. 10. vbi permittitur habere eos quorum fidem induſtriamq. probatam ſibi exiſtimant, etiam ſi ſæpè eodẽ officio fuerint ante perfuncti ita vt ſi in d. officio per triginta annos ſeruire nõ poſſint corporis valetudine impediti, iiſdẽ priuilegijs & beneficijs potiantur vt notat Bar. in d. l. ex agentibus. Et laudatus fuit Antonius Pius qui ſucceſſorẽ viuenti bono iudici nulli dedit, Iuli. Capitolin. in eius vita, Menoc. de arbitr. lib. 1. quæſtio. 55. n. 12. in additi.

44 Præterea circa confirmationem continuationem aut prorogationem officialium non ſolum ſtatuta ſed etiam cõſuetudines terrarum maximè attenduntur, & in terminis quod valeat conſuetudo prorogandi officiales vt poſſint exercere iuriſdictionem vltra biennium & aliud tempus à lege vel ſtatuto determinatum, concludit Purpurat. conſ. 137. n. 3. Natta conſ. 58. num. 2. Surd. conſ. 261. nu. 14. & 15. & eſt tex. in d. l. neminem 4. in fin. vbi quod officiales non debent eſſe perpetui ſed annales aut biennales, dummodo aliter conſuetudo Ciuitatis non diſponat. glo. ibi in verb. *conſuetudo.* nam etiam cõſuetudo poteſt iuriſdictionem dare l. 1. C. de emancipati. liberor.

45 Alios caſus in quibus iure communi admittitur officialium continuatio ſeu confirmatio, tradunt glo. in d. l. diuus ff. ad municipal. Cancer. in d. c. 2. num. 277. Gratian. d. cap. 184. num. 32. 43. & ſeqq. præſertim quando alij idonei non inueniuntur, quo caſu, licet regulariter non poſſit quis compelli repetere officium vt notat Tom. Mieres par. 1. collatio. 6. cap. 2. de ambitu. num. 7. tamen cogitur repetere: ſicut & ob penuriam hominum idoneorum, minus habiles quandoque muneribus obeundis admouentur, quaſi vtilius ſit illos honoribus præfici quam omnino nullos, vt obſeruat idem Gratian. qui ſupra numero 44. & num 48. & 49.

46 In Cathalonia aſſeſſores regiorũ ordinariorum non ſunt perpetui ſed temporales conſtitutione 1. tit. *de offici de Iutges y Aſſeſſors ordinaris* in 1. volũ. & vtplurimum ſunt triennales, quales voluit Bouadil. in polit. tom. 1. lib. 1. cap. 17. nu. 26. & lapſo tempore officij non poſſunt in eodem refirmari conſtit. 1. & 2. titu. *que officis temporals no ſien continuats* in eod. 1. vol. niſi minus anno officium triennale obtinuerint, vt in d. conſt. 1. ſuper qua nonnullas quæſtiones ſuſcitat & reſoluit Mier. tit. *de officis triennals* num 6. p. 2. & Cancer. par. 3. ca. 12. num. 155. & ſeqq. & par. 2. cap. 2. à numero 276. in noua editione.

Quæro

47 Quæro an præcepta iudicum aut Po-
teſtatum ſeu Superiorum veluti procla-
mata ſiue præconizationes vel edicta
quæ ab illis publicari mandantur obli-
gando ad aliqua faciendum vel non fa-
ciendum, expirent morte præcipientis,
vel eo ab officio amoto. Dico quod ſi
non emanant per modum conſtitutionis
à potenti illam facere,ſed ſint mandata
ab homine,expirant morte præcipientis
vel amotione ab officio quamuis res nõ
integra ſit: quia cum ea præcepta mini-
mè ſint conſtitutiones,non ſunt ex natu-
ra ſua perpetua,nec poſſunt ligare extin-
cta præcipientis iuriſdictione per eius o-
bitum vel amotionem:ſecus ſi eſſent cõ-
ſtitutiones factæ ab habẽte poteſtatem
ipſas condendi,quia natura ſunt perpe-
tuæ. ita pulchrè declarat Tho. Sanchez
tom.3.de matrimonio lib. 8. diſputatio.
28.nu.47.Syluest.verb. *delegatus* quæſt.
3.Menochi.de arbitrar.lib. 1.q.69.nu.4.
Aloyſi.Ricci.par.1.deciſ.149.n.1. Mari.
Antoni.Macerat.var.reſol.li.3.reſol.9.n.
19.& 20.Henriq. par.1.in ſum.li.13.ca.
18.num.4.Petr.Anton.Lazari.canonica-
rum quæſti.ſectio.2.quæſti.1.nu.11.Sua-
48 rez tom.5.diſput.20.ſecti.3.num.14. Sic
fatentur omnes excommunicationẽ ab
homine latã morte auctoris ceſſare vt ſi
Epiſcopus eam ferat dicẽs quiſquis fur-
tum fecerit, excommunicatus ſit,nõ ex-
tenditur vltra tempus ſui officij iuxta
gloſ.in cap.à nobis vbi Abbas nu.12. &
49 Felin.nu.4.de ſenten. excom. Sic Marc.
Anton.Genuenſis in praxi Archiep. cap.
1.nu.18.notat quod cum monitoria quæ
ad finem reuelationis per Epiſcopũ con-
ceduntur,non dicantur ſtatuta ſed man-
data generalia vel ſpecialia lata ab ho-
mine,morte aut remotione concedentis
ab officio expirant antequam incurratur
in excommunicationẽ,quod antea ſcrip-
ſit Nauar. in manual.c.27.nu 2.& ſcrip-
ſerunt Lazari. & Henriq. ſupra citati,nã
poſt incurſam excommunicationẽ opus
erit abſolutione,glo.Hoſtie.Abb.& alij
in d.c.à nobis.& ſubdit Genuẽſis quod ſi
50 Epiſcopus per ſtatutũ proferret ſenten-
tiam excõmunicationis, ſemper durat,
quia ſtatuta Epiſcopi morte non expirãt
ex Abbat.in d.c.à nobis & c.fin.vbi om-
nes de offic.legat.& adijcit aliud eſſe in
Vicarijs Epiſcoporũ,quia Rectores ter-
rarum & Poteſtates habẽtes iuriſdictio-
nem ad tempus, pro vt Vicarij,non poſ-
ſunt facere ſtatuta,quæ ſui natura sũt per
petua,ſed quaſdam ordinationes pro tẽ-
pore ſui officij, quo finito expirant ex
Bart.in l.omnes populi ff.de iuſtit.& iur.
Similiter Aloyſi.Ricci.d.deciſ.149.n.1. 51
deciſum refert quod pœna impoſita per
edictũ Archiepiſcopale contra clericos
arma portantes,non poteſt Sede vacante
infligi,quia edicta ſunt tẽporanea & ex-
pirant morte conditoris.

Fallit hæc theorica quando præcepta 52
iudicum ſeu Magiſtratuum facta ſunt in
iudicio ſolenniter adhibita cauſæ cogni-
tione:tunc enim perpetuò durant,glo.in
l.fin.in verſic.*adminiſtrationis* ff. de pœn.
quam ibi Bart.communem teſtatur. latè
Cancer.var.par.2.cap.2.in noua editio.à
n.157.Sic.glo.in l.2.C.de poſtulan.com- 53
muniter ibi à DD. approbata obſeruat
quod Præfectus præcedente accuſatione
de aliquo delicto & cauſæ cognitione,
poteſt imperpetuum diffinitiuè pronũ-
ciandõ interdicere aduocato ne cauſas
agat:ſecus ſi interloquendo interdicat &
ſine cauſæ cognitione,quia vltra tempus
ſuæ adminiſtrationis non extenditur. Si-
militer Aloyſi.Ricci.par.2.deciſ.252.re-
ſoluit mandatum de capiendo clericum 54
expeditum à Vicario,ipſo remoto ab of-
ficio poſſe mãdari executioni,dummodò
captura fuerit decreta cũ cauſæ cogni-
tione,idẽque ſubdit in mandato de im-
mittendo in poſſeſſionem & in facultate
conceſſa de capiẽdo debitorẽ: ſecus di-
cẽs ſi ſine cauſæ cognitione dd.caſib' iu-
dex ſeu officialis proceſſiſſet mandando
ſeu concedendo. Optimus eſt Cancerij 55
locus var.parte 3.cap.17. numero 361.
& ſeqq.vbi cenſet quod ſi litteræ exe-
quutoriales fuerint prouiſæ & expeditæ
tempore vnius Proregis, qui moriatur
vel eſſe deſinat,priuſquam pars dd.litte-

ris

faciendo,vt contingit in dd.diſpenſatione matrimoniali & decreto,*ſi in euidentē*
prout magis,non citato Riccij loco, declarat Fontanella de pact. nupti. tom. 1. clauſ.4.glo. 13.par. 1.ex n.43.& antea Peguera dec. 130.n.2.quamuis contrarium ſentiat Sanchez d.diſputatio.28.n.94. & videatur concludere Riccius ſibi cōtra-
61 rius deciſ.309.p.3. Vltra prædicta quando dicatur gratia facta vel facienda,notandus eſt Gutier.d.cap.17.nu.5. & quid ſi gratia ſit facta ſed litteræ non ſint expeditæ viuo concedente, tradit Fontanella qui ſupra numero 42. & melius cum diſtinctione Cenedo d.quæſt.38.n. 25.

62 Quod licentia ſeu gratia facta nō expiret morte vel amotione Superioris concedentis,multis DD.exēplis ornant, quæ hanc theoricam clariorem reddunt: vt in licentia recipiēdi ordines ab alieno Epiſcopo ſeu litteris dimiſſorijs ad ſuſcipiendos ordines quas vulgo *reuerendas* vocant, quæ ſiue ab Epiſcopo ſiue ſuis caſib' à Capitulo Sede vacante aut à Vicario Epiſcopi in remotis agētis cōncedantur, finita cōcedentis poteſtate non expirāt, Cened.d.q.38.nu.5.& 6.Sanchez d. diſputatio.28.num.83.Gutier.d.ca.17. n.2. Rolan.conſ.38.nu.5.vol.3.Salced.in addit.ad Bernard.Diaz cap.26.Morla 1.p. titu.2.in pri.num.108.Thom. Zerol. in prax.Epiſcop.1.par.§.dimiſſoriæ ad ordi-
63 nes verſic.*Ad nonum*.Item in licentia ſeu diſpenſatione ab Epiſcopo data beneficiato de non reſidendo ratione ſtudiorum,glo.in ca.cum ex eo de electio. in 6.Rolan.d.conſ.38.num.3.Cened.nu.21. Gutier.n.7.Sanchez num.78.vbi ſupra.
64 Sic in indulgentijs & remiſſionibus conceſſis à Prælatis,glo.in cap.fin. de offic. legat.Syluest.verb. *indulgentia*. nu.16.S. Thomas diſputat.57.ſecti.2.Rolan.d.cōſ. 38.numero 1.& 2. Gutier. numero 6.
65 Cened.numero 22.vbi ſupra.Sic in licētia celebrandi miſſam in priuato oratorio, Nauar.Rotæ deciſione firmans in cap.placuit numero 163.de pœnit. d. 6.& §.in Leuiticū notabili 31.n.26.Suarez de pœnitentia diſput. 27. ſectio.4. num.8.& 9.Salzed.in addit. ad Bernar. Diaz cap.26.Sanchez d.diſputatio. 28.n. 76.Cened.numero 21. vbi ſupra. Sic in 66
licentia prædicandi,Sayr.in theſauro caſuū to.1.li.7.c.14.n.7.& in licētia edēdi carnes diebus vetitis, Nauar.lib.5.conſ. tit.*de priuilegijs* in 1. editio. conſ. 15. in fi.in 2.conſ. 6.in fin. & in vtraque licentia Sanchez vbi ſupra numero 77. & in facultate eligendi confeſſarium, Cened. qui ſupra numero 22. Eadem ratione diſpenſatio cum dicatur gra- 67
tia facta, non expirat morte concedentis,Archid.& Io.Andr.& Philip.Frāc. in c.licet canō §.is etiā de electio. Rolan. à Vall.d.cōſ.38.n.4.Gutier.d.c.17.num.8. quod bene declarat Sāchez docēs quando diſpēſatio dicatur gratia facta vel faciēda d.diſputat.28.numero 79.cum 2. ſeqq.

Inferas verā non eſſe opinionem So- 68
cini Iun.conſ.89.ex n.34.lib.1.vbi tenet facultatem teſtandi à Romano Pontifice conceſſam Epiſcopo,morte Pontificis concedentis expirare, re integra. prout hanc ſententiam reprobant expreſſe Gutier.prac.li.2.q.75.Paul.Granut.in theoremate 13.ex prin.Petr. Cened. pract.q. 38.nu.24.& 25.poſt Sarmien.& Nauar. Aloyſius Ricci.p.3.deciſ.309.n. 3. Sanchez de matrim.tom.3. lib.8.diſput. 28. num 82.qui alios quam plurimos huius opinionis aſſeclas citat. Et licet Couar.in capite cum in officijs in 1. editione numero 8. de teſtamentis opinionem Socini ſequatur, tamen eod. capite cum in officijs in 2. editione num. 8. in fin.mutata ſententia contrariam tenet.

Inferas ſimiliter minus bene ſenſiſſe 69
noſtrū Cancerium var.p.3.c.3.n.391.vbi conſuluit licētias à Regio Cācellario quibuſdā cōceſſas vt poſſēt in Ciuitate Barcinonis poſtulare, morte illius extinctas eſſe. Idem exiſtimo de licentia ſtandi in Ciuitate, data per officialem bannito, de qua idem Cancer. parte 2. capite 2. in noua editione numero 160. & in

veteri

veteri editione num. 146. quidquid dicat Romanus à Cancerio citatus, niſi hæc forte opinio ſpeciali aliquorum Locorũ conſuetudine defendatur.

70 Non diffiteor nonnullos eſſe DD. tenentes quaſdam eſſe gratias & licentias odioſas iuri communi aduerſantes, quæ propterea ſi ſine cauſæ cognitione ab inferiori Poteſtate conceſſæ fuerint, morte concedentis expirant, vt dicunt de licentia non reſidendi, quæ eſt præiudicialis Eccleſiæ in qua reſidendum eſt, & eadem ratione defenditur Socini opinio ſupra relata: ſed communiter iſtæ opiniones improbantur, pro vt eas improbat latè Sanchez d. diſputatio. 28. n. 82. & 85. & Gutier. canon. qq. ca. 17. numero 12.

71 Sanè hæc dicta ſint de gratijs ſimpliciter & abſolutè conceſſis: nam ſi conceſſa gratia ſit ad beneplacitum & voluntatẽ perſonæ concedentis, ceſſat concedentis morte, quãuis res non ſit integra, & hoc eſt quod dicitur voluntatem morte finiri: ſecus ſi conceſſa gratia ſit ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, quia ſedes Apoſtolica nunquam moritur, c. ſi gratioſè & ibi DD. de reſcrip. in 6. Cened. d. q. 38. n. 2. Gutier. d. c. 17. num. 11. Sanchez d. diſput. 28. n. 94. vbi etiam quod ſi cõcedens dicat, *donec reuocauero*: gratia eſt perpetua, ſi concedens non reuocet ante

72 mortem. His optimè congruit, quod probat Lara de anniuerſar. li. 2. c. 6. nu. 18. & 19. licet voluntas morte finiatur, tamen cappellanum amobilem, à patrono ſimpliciter nominatum, nõ cenſeri reuocatum ſeu amotum morte patroni nominantis, quamuis patronus ſucceſſor poſſit eum reuocare, ſed ſi fuerit à patrono nominatus ad beneplacitum & volũtatẽ ipſius patroni, tunc expirare per patroni nominantis obitum: quia primo caſu conſideratur voluntas reſpectu officij quod non extinguitur, ſecundo autẽ caſu conſideratur voluntas reſpectu perſonæ quæ moritur.

73 Quæro an Aſſeſſores à domino iuriſdictionis creati, & maximè iuriſdictionẽ ex ſtatuto, priuilegio, vel conſuetudine habentes poſſint in locũ ſuum alios ſubſtituere. Diſtingue tres caſus. Primus eſt 74
an præfati Aſſeſſores poſſint creare Locũtenentem, qui durante tempore ipſorum tam in abſentia, quam in præſentia illorum exerceat officium ſuum ſeu iuriſdictionem in ijs locis vbi reſident, & qui non gerit vices aſſeſſoris ſed ipſe eſt officialis ordinarius ſub nomine Locumtenentis ſicut & ipſi aſſeſſores. Et cum iſte Locumtenens ſit ordinarius quemadmodum ipſi aſſeſſores, non poteſt creari per eos, ſed ſolum per dominum iuriſdictionis qui illos conſtituit: quia ordinarius non poteſt creare alium ordinarium l. 1. §. cum vrbem ff. de offic. præfec. vrb. Hoſtienſ. in c. clericos de offic. vicar. Rota dec. 377. de offic. vicar. in nouis, Alex & DD. in rubri. de offic. eius. & in l. more maiorum ff. de iuriſd. omni. iud. licet in Cathalonia in terris Regijs Baiuli Regij creent Subbaiulos in ſua Baiulia ex conſtitutio. Regis Alphõſi 3. in curia Montiſalbi c. 17. in tit. *de officis de Veguers* conſtit. 13.

Secundus caſus eſt, quando agitur de creatione Locumtenentis vel Subſtituti 75
in locum aſſeſſoris, qui loco ipſius in omni caſu officium ſuum exerceat, ita quod aſſeſſor valeat officium ſuum exercere per ſubſtitutum. Et iſtum Locumtenẽtem nõ poteſt creare aſſeſſor niſi in creatione officij hoc fuerit ſibi ſpecialiter commiſſum, vt eſt tex. in l. nullus qui nexu C. de decurionib. li. 10. Bart. & DD. in l. inter artifices ff. de ſolutio. Ratio eſt, 76
quia in prælibato officio cenſetur electa induſtria perſonæ, & ſic non poteſt ille ſeruire per ſubſtitutum, Bar. in d. l. inter artifices Bald. in l. 1. §. ne autem num. 4. C. de caduc. tolle. Abb. & Felin. in cap. 1. de Sum. Trinit. Et regulariter officialis non poteſt ſeruire per ſubſtitutũ vt per d. l. nullus: notat Thom. Mier. par. 1. collatio. 6. cap. 2. de ambitu numero 7. & obſeruat Paris de Puteo de ſyndic. in verb. *An ſubſtituens.* numero 3. Gabri. Berar. in ſpecul. viſitati. c. 25. num. 99.

cum

cum 2. ſeqq. vbi nonnullis caſibus limi-
tat.
78 Tertius caſus eſt quando agitur de
creatione Locumtenentis aſſeſſoris in
caſu ſolum breuis abſentiæ, vel infirmita
tis, vel alterius ſimilis impedimenti. Et
hoc caſu poteſt aſſeſſor creare Locum-
tenentem ſuum ſeu Subſtitutum vel cō-
mendare officium ſuum cui voluerit
vt eſt tex. in l. 2. C. de offic. eius qui vi-
cem alter. l. 1. ff. de offic. eius. glo. in ca.
paſtoralis de offic. delegat. Alex. & DD.
79 in d. l. 1. Tamen non propterea prohi-
betur dominus iuriſdictionis creare ge-
neraliter Locumtenentem Aſſeſſoris ſeu
Regentem aſſeſſoriam pro præfatis caſi-
bus abſentiæ, infirmitatis, vel impedimē-
ti, qui Locumtenens regat duntaxat of-
ficium exiſtente abſente, infirmo, vel im-
pedito aſſeſſore & ceſſantibus prædictis
impedimentis non exerceat amplius do-
nec iterum fuerit impeditus aſſeſſor l. 2.
C. de offic. eius qui vicem alter. & ibi
Bart. & glo. & Bart. in l. 1. §. à præfectis
ff. de legat. 3. c. ad hæc de offic. vicar.
notat Alex. in d. rubr. de offic. eius nu.
12. & ſeq. & ita dicit Petr. Foller. in cō-
ſtit. Reg. in conſtitutio. *Iuſtitiarij per Pro
uincias* tit. de offic. Iuſtit. n. 14. quod Lo-
cumtenentes alij conſtituuntur à lege,
alij ab homine: rurſus qui conſtituuntur
ab homine, alij conſtituuntur ab officia-
libus deputatis à domino, alij conſtitui-
80 tur ab ipſo domino. Quando autem Lo-
cumtenens in dd. caſibus abſentiæ, infir-
mitatis & alterius impedimenti eſt crea-
tus à Domino iuriſdictionis & eſt etiam
creatus ab ipſo aſſeſſore ſeu officiali, præ
fertur creatus à Domino, pro vt voluit
eleganter Boer. dec. 152. par. 1. & Petr.
Foller. in d. conſtit. *Iuſtitiarij per Prouin-
cias* n. 17. cuius ratio duplex eſt. Prima
quia d. Locumtenens vel Regens d. of-
ficium etiam in dd. caſibus abſentiæ, in-
firmitatis, vel alterius impedimenti crea-
tus à Domino, eſt iudex ordinarius d. l. 2.
C. de offic. eius. & ibi notat Bart. & Alex.
in d. rubr. de officio eius. n. 13. & 16. crea-
tus vero ab aſſeſſore ſeu alio officiali or-
dinario eſt delegatus, Bart. & Alex. vbi
ſupra: ſed quando eſt ordinarius iudex
qui poteſt iuriſdictionem exercere, nihil
opus eſt iudice delegato ad exercendā
illam iuriſdictionem cum hic propter
defectum ordinarij ſit ſuffectus & crea-
tus. Secunda ratio eſt, quia creatus à Do-
mino eſt nobilior tanquam creatus à no
biliori, & ideo merito præferri debet, ar
gum. capitis per tuas de maio. & obed. &
ibi Felin. & DD. c. ſi à ſede de præben.
in 6.
Dubium ſuboritur an Aſſeſſor poſſit 81
ſubſtituere generaliter pro omnib⁹ caſi-
bus quibus contingat ipſum principalem
Aſſeſſorem abeſſe, infirmari, ſuſpectū
recuſari, vel aliter impeditum eſſe. Et
poſſe tenuit, & obſeruatum vidiſſe teſta-
tus eſt Hieronym. Portol. ad Molin. in
verb. *aſſeſſor* num. 10. Sed contrarium cē
ſuit Thom. Mier. par. 2. collatio. 9. ca. 34.
vt aſſeſſores pro querelis pacis & treugæ
ſicut pro alijs tabulam teneant. n. 7. & 8.
dicens credere ſe quod d. aſſeſſor pro dd.
caſibus non poſſit dare Locumtenentem
generalem niſi forſan vbi alias eſt de cō
ſuetudine vſitatum, ſed ſingularem de-
legatum. & idem ait credere in Catha-
lonia de Vicarijs Vicariarum Cathalo-
niæ quod nō poſſint aſſumere aſſeſſorem
generalem propter impedimenta aſſeſ-
ſoris ordinarij. Qualiter aſſeſſor ſubſtitue 82
re poſſit, latè tradit Auenda. de exequen.
li. 1. cap. 3. n. 1. Et nota quod iudex ſtans 83
extra territorium, poteſt delegare cau-
ſam ſubdito qui ſtat in territorio ex Ab-
bat. in c. quoniam autem de reſcrip. in
glo. fin.
Quæro an Aſſeſſor teneatur de malè 84
geſtis ſui ſubſtituti quem ipſe ſubſtituit
ſeu delegauit. Dic quod tenetur de cul-
pis & delictis dicti ſubſtituti & pro illis
ſyndicatur, ſicut & alij officiales tenentur
de culpis & delictis ſuorum Locumte-
nentium quos ipſi cōſtituerunt, Roman.
conſ. 338. numero 7. Hipol. conſ. 115.
numero 24. Ioan. de Plate. in l. nullus
qui numero 3. C. de decurio. libro 10.
Auenda. de exequend. libro 1. capite 3.
num.

Digitized by Google

nu. 5. Hieron. Portol. ad Molin. in verb.
Aßeſſor num. 9. Paris de Pute. de ſyndi-
cat. in verb. *An ſubſtituens* num. 4. & 5.
vbi quod periculo ſuo ſubſtituunt. & in
verb. *Subſtitutus*. num. 1. & his non citatis
Cancer. var. par. 2. ca. 2. in noua editio.
num. 93. cum 2. ſeqq. & par. 3. cap. 13. n.
85 188. vbi leges allegat. In Cathalonia ad-
eſt conſtit. 13. tit. *de offici de Veguers*. vbi
quod Baiuli tenentur de culpis Subbaiu
lorum quos ipſi crearunt. & Vicarius
Barcinonæ de culpis Capitum excubiarũ
quæ ipſe eligit & creat. extat etiam cõ-
ſtitutio 20. curiarũ anni 1599. vbi quod
Gerens vices Generalis Gubernatoris
Cathaloniæ tenetur rationem reddere
in ſyndicatu de geſtis per ſuum Locum-
tenentem ſeu ſubſtitutum quem in ca-
ſu abſentiæ vel infirmitatis aut ſimilis
86 impedimenti conſtituerit. Officialis au-
tem condemnatus ex facto ſui ſubſtituti,
poteſt ab illo repetere, vel de eius ſala-
rio retinere niſi ſecum fuerit particeps
fraudis, Paris de Pute. in d. verb. *An ſub
ſtituens*. num. 5. vbi quod facit eum par-
ticipem ſola ſcientia fraudis. Bar. in l. ex
facto de nego. geſt. vbi quod inter eos
habet locum actio mandati vel negocio-
rum geſtorum.

87 Fallit hæc theorica quando dominus
iuriſdictionis vel Vniuerſitas aut alia
perſona ex facultate ſibi per Regem vel
dominum iuriſdictionis conceſſa nomi-
nat duos aut plures & ex illis aſſeſſor ſeu
officialis vnum eligit & creat in ſuum
Locumtenentem, pro vt contingit paſſim
in Cathalonia. tunc non tenetur de ma-
lè geſtis ſui Locumtenentis, quia non
poteſt imputari præfato aſſeſſori ſeu of-
ficiali qui talem conſtituerit Locumte-
nentem ſeu ſubſtitutum. ita poſt Burgen.
conſ. 48. num. 12. & 13. concludit Can-
cer. var. par. 2. c. 2. in noua editione n. 94.
& 95.

88 Fallit item eadem ratione quando
aſſeſſor ſeu officialis Locumtenentem
quem eligit, præſentat domino iuriſdi-
ctionis vt ab ipſo admittatur & appro-
betur electio, hicque illum approbat
& admittit. Sic accidit ſub anno 1615. 89
quod cum commentarienſis regiorum
carcerum Barcinonæ, qui tunc erat Gaſ-
par Montaner ciuis honoratus prędictæ
Ciuitatis, conſtitueret quendam in cu-
ſtodem carceris, obtulit Regio Concilio
nominationem à ſe factam, vt ab eo pro-
baretur & admitteretur, itaque ipſe pro
ſuo Locumtenente non eſſet obnoxius,
ſi forte aliquandò carcerati fugerent.
Dubij fuerunt Regij conſiliarij in ad-
mittendo nominationem, quia magis vi-
debatur domino Regi expedire vt iſte
commentarienſis ſuo periculo nomina-
ret, & ideo fuerunt diſcordes, alij vollẽ-
tes quod admitteretur, alij quod non ad-
mitteretur nominatio, maior tamen il-
lorum pars, quæ præualuit, pro admiſſio-
ne ſuffragium dedit, pro vt vidi cõcluſio-
nem die 17. Octobris prælibati anni fa-
ctam.

Fallit inſuper ſi ſequamur deciſionẽ
curiæ Archiepiſcopalis Neapolitanæ quã 90
tradit Aloyſi. Ricci. par. 2. deciſ. 168. quã-
do aſſeſſor ſeu officialis habet expreſſam
à domino iuriſdictionis facultatem ſub-
ſtituendi: nam tunc non tenetur de fa-
cto ſeu culpa ſubſtituti ſecũdum prædi-
ctam deciſionem, in qua fuit deciſum
quod Vicarius Capitularis ſubſtituens
alium Vicarium virtute poteſtatis ſibi
traditæ ab ipſo Capitulo, non tenetur de
facto ſeu culpa quæ dicto ſubſtituto im-
putari poteſt, & rationem aſſignat; quia
videtur hic vti procurator conſtitutus
à Capitulo mediante perſona Vicarij cui
conceſſa fuit facultas ſubſtituendi, vt ait
glo. in c. 1. de procurator. in 6. Bald. cõſ.
31. n. 6. vol. 1. Alex. cõſ. 22. Harta. cõſ. 61.
n. 3. & ſeq. & hãc etiã opinionẽ tenet in
ſpecie Saiycet. in l. quod quis in 5. q. C. de
pro curat. Frãc. in c. 1. §. liceat eod. tit. li. 6. 91
& in procuratore ſubſtituente quod nõ
teneatur de facto ſubſtituti refert iudica-
tum in ſuo Concilio de Franc. deciſ. 212.
& ſcribit Anna in allega. 107. vbi dicit
quod ſubſtitutus à procuratore virtute
mandati ſibi à domino dati, vide-
tur ſubſtitutus potius ab ipſo domino
quam

quam à procuratore l. ita §. geſſiſſe ff. de admin.tut.l.item eorum §. 1.ff.quod cuiuſq. vniuerſit. nomin. & ideo ſubſtitutus non poteſt reuocari à procuratore ſubſtituente, ſed à domino. regulariter c.is qui de procurat. in 6. vnde cum videatur ſubſtitutus à domino, periculum videtur domini & non ſubſtituentis, & ita obſeruat glo. in d. capite is qui, verſiculo *ſubſtituendi*. Sane procurator qui
92 iure ſuo non virtute mandati ſibi dati ad ſubſtituendum, ſubſtituit veluti procurator ad negocia, periculo ſuo ſubſtituit, vt notat Stepha. Gratian. diſcep. forenſ.tom.2. capite 395. num.8.cum 3. ſeqq.

93 Docet quoque Paris de Puteo de ſyndicat. in verb. *Delegatus*. numero 1. quod ordinarius iudex non tenetur de imperitia delegati ab eo, quia ſi teneretur, non poſſet ad eum appellari. allegat etiam Bald. in tit. de pace conſtant. in verb. *Volumus*. vbi inquit quod iudex non facit litem ſuam pro eo quod arbitri ab eo electi male pronunciarunt, quia quod bona fide fit, bene cenſetur
94 factum. Sed ratio Paridis de Pute. nō eſt bona. quia etiam ſi delegatus latam culpam vel dolum in iudicando committat, poteſt pars grauata ſi velit, appellare ad delegantem. inſuper arbitri à iudice electi, non ſunt propriè ſubſtituti iudicis.

95 Licet officialis ſubſtituens teneatur de culpis ſui ſubſtituti, tamen dominus iuriſdictionis nō tenetur de culpis ſuorū, quos creat, officialium, nec Princeps, nec Baro tenetur de male geſtis ſuorum officialium ſecundum receptam in hoc Principatu, ſententiam, de qua teſtatur Petr. Fontanell. de pact. nuptiar. tom. 1. clau.4.gloſ.10.par.1. num. 166. & 167. vbi pro iure communi citat l.vnic. C.vt omni. iudic. circa fin. pro iure autē Municipali Cathaloniæ conſtitut. 4. tit. de iniurias. & ita in hoc Principatu practicari affirmat, & antea ſcripſit Calici. in extragrauator. Curiar.cap.7.nu.117.vbi diſcrimen conſtituit inter vnum & alterum caſum, & confirmat Cancer. var. par.2.cap.2.in noua editio.nu.166. Mul- 96
tis probat Paul. Piaſecius in praxi Epiſcopali par.2.cap.4.artic.1.num.15.quod Epiſcopus non tenetur ex facto officialis, ſeu Vicarij, etiam ſi delinquat in rebus incumbentibus officio ſuo, ſi ipſe Epiſcopus non deprehendatur in culpa, ſed ſit omnino extra culpæ ſuſpicionem.

Sanè ſi ageretur de delicto ſucceſ- 97
ſiuo officialis ac continuatis fraudibus exiſtimo dominum iuriſdictionis teneri, quaſi præſumeretur de eius voluntate deliquiſſe tanquam non obuiauerit cum poſſet illum remouere, ad tradita per Menochi.lib.5. præſumpti.27.num. 12. & 13. Stepha.Gratian. diſcep.forenſ. tom.4.ca.625.num.15.& 16. Natta conſ. 499. num.2. An domini vectigalium & 98
publicani conueniantur ex facto ſuę familiæ cum debeant bonos ſeruos ad hoc miniſterium eligere, & quid in officijs priuatis, an nauta, hoſpes, tabernarius teneatur de facto præpoſitorum & domini priuati de facto ſuorum famulorum, latè tradit Gratian. dic. cap.625.à num. 9. cum multis ſeqq.& an tutores teneātur rationem reddere pro ſuis factoribus, adminiſtratores pro deputatis à ſe ipſis, procurator pro ſubſtituto quem ipſe iure ſuo ſine domini mandato ſubſtituit, depoſitarius pro alio depoſitario, apud quem ipſe ſine domini mādato rem depoſuit, fuſè idem Gratian. diſcep.forenſ. tom. 2. capite 395. maximè à numero 7. ad numerum 24. & rurſus numero 42.& 43. An Prætores & iudices teneā- 99
tur reddere rationem de geſtis à ſuis officialibus, Franciſcus Muñoz de Eſcobar. de ratiocin.adminiſtra.c. 3. n.30.& 31. Auendan.de exequen. mandat.cap.3. n.5.

An iudex teneatur ex male perceptis 100
vel vltra taxam perceptis per ſuos officiales, ſcribit Auiles in cap. Prætor.1.in glo. *ni conſentiran*. à n. 12. ad n. 15. vbi affirmatiuè concludit, ſi iudex ſciuerit, vel fuerit præſens, imò etiā in his quæ veriſi-

 militer

militer conſueuerunt eſſe iudici nota, quia præſumitur tunc ſcientia iudicis.

101 Quæro ſi vnius cauſæ ſint plures iudices vel aſſeſſores cum iuriſdictione, ita vt maior ſuffragiorum pars ius & ſententiam faciat, debeant omnes ſimul conuenire & cauſam diſcutere vel non, ſed ſufficiat ſeparatim vota ſua reddere. Dico omnes debere ſimul conuenire &. cauſam diſcutere, quia forte præſentia abſentis poſſet trahere alios in ſuam ſententiam, quæ eſt textualis ratio legis ſi in tres ff. de arbitr. quam rationem probat eſſe finalem illius legis & noſtram reſolutionem ex prædicta ratione in pluribus iudicibus ad vnam cauſam delegatis. confirmat Ioſeph. Gonzalez Flores variarum quæſtionum libro vno cap. 18. numero 14. Stephan. Gratian. diſcep. foreſ. tom. 2. cap. 211. num. 2.

102 Sic Capitulum Eccleſiæ & Vniuerſitas debent actus collegialiter congregata & non per ſingulares expedire, glo. in prac. ſanc. titulo de electio. §. & cum humanæ in verb. *conuenient.* Felin. num. 24. & ſeqq. Deci. 2. lectu. num. 52. & 53. de conſtitutio.

103 Similiter quando ius patronatus competit pluribus vt vniuerſis, tenentur omnes patroni ſimul in eodem loco conuenire ad electionem aut præſentationem faciendam, quod tamen ſecus eſt quando illis ius patronatus competeret vt ſingulis, etiam ſi agatur de præiudicando minori parti patronorum ex præſentatione maioris, Lap. allegat. 78. numero 2. Aym. conſ. 63. numero 1. Gratian. d. capite 211. numero 1. & 2. vbi probat vltimum dictum de iure patronatus competente pluribus tanquam ſingulis, aliud eſſe in actibus iudicialibus qui conſulte expediri ſolent & in quibus agitur de præiudicio tertij, ſecus in patronis qui ſolum pro intereſſe ſuo requiruntur.

104 Et generaliter in caſib⁹ in quibus maior pars poteſt præiudicare minori in his quæ ſunt communia pluribus vt ſingulis, eſt de ſubſtantia vt omnes in vnum locum conueniant & de ipſa re diſcutiãt l. & ſuum hæredem 8. §. hodie de pact. Bart. in l. omnes populi in 3. quæſt. 2. q. principali de iuſtit. & iur. Alex. conſ. 205. numero 2. libro 2. Gratian. diſcep. foreſ. tom. 2. capite 222. numero 4. Quaſi quando ſunt ſimul, potuiſſet minor pars trahere maiorem in ſuam ſententiam l. item ſi vnus in fin. de arbitr. Ita vt de iſta coadunatione debeat apparere quia alias non præſumeretur, cũ 105 ſit quædam ſolennitas extrinſeca l. quicunq. §. fin. de pub. & in ſpecie notat Rebuff. de lit. dilat. annal. numero 56. Gratian. d. capite 222. numero 5.

106 Sic maior pars creditorum vt poſſit præiudicare minori in dilatione concedenda, requiritur vt creditores ſimul conueniãt, Stracc. de decoctor. p. 6. col. 7. in pri. num. 19. tom. 6. par. 1. fol. 123. Matthæ. Brun. de ceſſio. bon. quæſt. 21. in pri. Soci. conſ. 273. lib. 2. Gratian. d. capite 222. numero 3. cum ſeqq. vbi numero 6. & 7. duobus modis limitat, primo ſcilicet quando omnes creditores ſeparatim concordarent, tunc enim non requireretur illorum congregatio, cum exigatur ad hoc vt factum maioris partis minori noceat: ſecundo quando huiuſmodi ſolennitas ſimul in vnum conueniendi conſuetudine ſublata eſſet, quia conſuetudine tolli poteſt & alia in locum eius ſubrogari.

107 Quæro ſi ſint plures iudices vel aſſeſſores cum iuriſdictione, quando vnus ſolus poſſit de cauſa cognoſcere & eam per ſententiam definire. Notum eſt in iure diſcrimen inter iudices ordinarios & delegatos: iure enim conſtitutum eſt vnum ex pluribus ſimplicibus delegatis non poſſe ſine alijs cognoſcere l. duo ex tribus ff. de re iudic. capite cauſam matrimonij ex. cum cauſam de offic. delegat. vnum autem ex pluribus ordinarijs bene poſſe à principio ſolum cognoſcere ſine alijs l. 1. ff. de offic. Conſ. l. ſi vni. alias incipit. Pomponius ff. de re iudic. vbi Bart. & DD. late Ioſeph. Gonzal. Flores variar. qq. c. 18. n. 1.

108 Iudices quoq. ſi ſint plures quando cenſeantur inſolidum dati

dati & quando non, tradit Vanti. de nul-
lit. tit. de nullit. ex defect. iuriſdic. num.
175. cum ſeqq. Et pluribus iudicibus
conſtitutis, vno cognoſcente an & quan-
do alij ſe intromittere poſſint & quibus
ex cauſis, Genuen. in prax. capite 69.
numero 28. Capell. Tholoſ. vbi addit.
dec. 66. Gom. l. 38. Taur. Ludouiſ. dec.
328. vbi addit. Roderic. tomo 1. qq. re-
gular. quæſt. 63. articulo 5. Caroci. de
remed. contra ſenten. excep. 22. q. 28.
Gratian. diſcep. forenſ. tomo 5. capite
812. numero 34. & ſeqq. Ceuall. quæſt.
61. Et vnus alteri an inhibere poſſit, ſi
inſolidum dati ſint & de præueniente,
M. Anton. Maceraten. libro 1. reſol.
109 17. numero 3. & 4. Sed licet plures
iudices ordinarij habeāt iuriſdictionem
& exercitium inſolidum, tamen ſi om-
nes ſimul cæperunt de cauſa cognoſcere,
non debet pronunciare vnus ſine alio,
ſed omnes ſimul iudicare debent, notat
glo. quam ibi omnes ſequuntur in l. ſi
vni ff. de re iudic. in verb. *proferre*. quod
Iaſ. in d. l. ſi vni. limitat tribus modis.
Primo niſi vnus iudicum iuret ſibi non
liquere. Secundo niſi in ſententia in-
ter locutoria. Tertio ſi aliquis eorum
110 impeditus ſit aliqua iuſta cauſa. Præte-
rea ſententia lata ab vno ex pluribus iu-
dicibus delegatis valet quando in reſ-
cripto adeſt clauſula, *Quod ſi nō omnes* &
quando alius iudex datus inueniri non
poteſt, Caputaquen. deciſ. 116. par. 3. Gra-
tian. deciſ. 236. in additio. numero 1.
De clauſula, *Quod ſi non omnes*, late Gar-
cia de benefic. 6. p. c. 2. n. 70. & n. 92. &
ſeqq.

111 Dubium ſuboritur in pluribus iudi-
cibus delegatis ad vniuerſitatem cau-
ſarum an vnus poſſit ſolus cognoſcere
& iudicare ſicut ordinarius, an vero om
nes debeant ſicut delegati. Communis
DD. eſt quod vnus poteſt iudicare ſicut
ordinarius, vt fatetur Ioſeph Gonzal.
qui contrariam defendit opinionem &
vtriuſque fundamenta adducit & in fi-
ne eas conciliat dic. capite 18. à numero
112 1. vſq. ad numerum 13. vbi à d. numero
13. vſq. ad finem illius capitis diſerit, ſi
vnus ex pluribus iudicibus dixit opinio-
nem ſuam, & quia alios in ſuam ſenten-
tiam trahere non potuit, receſſit & no-
luit eſſe præſens in ſententia, vtrum va-
leat aliorum ſententia. & docet commu-
nem eſſe negatiuam, quia omnes iudica-
re iuſſi ſunt: ſed alij per eum relati af-
firmatiuam tenent. Ego in priori quæ- 113
ſtione cum communi ſentirem, quia de-
legatus ad vniuerſitatem cauſarum æ-
quiparatur ordinario iuxta glo. recep-
tam in capite cum cauſam in verb. *dele-
gatus*. in fin. de appellatio. ſed in poſte-
riori quæſtione pro affirmatiua opinio-
ne calculum ferrem, quæ multum conſo
nat traditis per Iaſon. & per Caputaquē.
ſupra relatos & videtur ex mente con-
ſtituentis iudices.

Aliquando conſtituuntur plures iu- 114
dices ordinarij tanquam vniuerſi, & tunc
non poteſt vnus ſolus de cauſa cognoſ-
cere & ſententiare ſed omnes debent
& vnus ſine altero non poteſt cum om-
nes habeantur vice vnius l. magiſtratus
ff. ad municipal. fuſe Flamin. Cartar.
dec. 60. numero 2. & ſeqq. & hoc eſt
quod Iacob. Cancer. var. par. 3. capite
12. à numero 265. & poſtea Berar. in
ſpecu. viſitat. capite 25. numero 16.
ſcribit de iudicibus tabulæ Cathaloniæ
qui creantur per conſtit. 7. tit. *de offici
de iutges de taula*, vt iudicent vti vniuerſi.
Quod autem ait ibi Cancer. ex Abbate 115
& alijs ſi plures iudices iudicare habeāt
vt vniuerſi, non poſſe vnum ſine alio
ſententiam dicere non ſolum diffinitiuā
ſed nec interlocutoriam, repugnare vi-
detur quoad interlocutoriam ſupra mo-
do per nos traditis ex Iaſon. in d. l. ſi vni.
Sed ego exiſtimarem non poſſe vnum
ſine alio interlocutoriā proferre formi-
ter cauſa cognita in proceſſu, bene tamē
poſſe interloqui in tranſlato partis pro-
uidendo quod iuris fuerit, & ita ſeruari
video in iudicibus cauſarum reclama-
tionum curiæ Vicarij Barcinonis, quic-
quid ſubijciat contrarium ibi Cancer,
n. 270. Vel dicendū eſt illud procedere 117

Digitized by Google

in ſentẽtia diffinitiua & in interlocutoria habẽte vim diffinitiuæ, ſecus in mœra interlocutoria & ita declarat Flamin. Cartari. dic. deciſ. 60. numero 15. Quod etiam videtur contra Cancerium ſupra citatum maximè quia lex vel Doctor loquens de interlocutoria intelligitur de mœra interlocutoria ex eod. Flam. Cartar. dec. 27. numero 15. & ex Riminald. iuni. conſ. 487. n. 2. vbi plures allegat.

117 Si cauſæ cognitio ad duos iudices æqualiter ſpectet & diuersè iudicent, videas c. fin. de ſenten. & re iudic. l. inter pares & l. ſi duo de re iudic. Remig. de Gonni de in. mun. Eccleſ. q. 2. Gutier. lib. 1. prac. q. 93. & ſeq. Caroci. de remed. contra ſenten. excep. 22. q. 28. Theſau. deciſ. 1. Gomez l. 38. Tauri, Euerard. loco 5c. Seraphin. par. 2. deciſ. 12. & 13. Fontanell. alios allegantem de pac. nup. tom. 1. clauſ. 4. glo. 18. par. 1. num. 181. Berar. dic. ca. 25. numero 17. & 18. Paz in pract. to. 1. par. 5. ca. 3. §. 3. à numero 3. & diuersè iudicantibus ad quem appellandum, Scaccia de appella. q. 8. numero 102.

118 Suffragium dare ſi ſint plures Aſſeſſores vel Iudices, qui prius debeant, ſeniores an iuniores, tractant Auil. in ca. 44. Prætor. Theſ. u. deciſ. 1. Afflic. dec. 1. Genuenſ. in practicabilibus Eccleſiaſticis q. 612. Roderic. tom. 2. regular. q. 45. articulo 3. Codex Fabrian. libro 1. titulo 7. defin. 4. Garcia de nobilitat. glo. 35. numero 58. in fin. & numero 59.

119 Quæro an & quando iudici ſeu aſſeſſori iuriſdictionem habenti reſiſtere liceat. Sanè ſcitiſſimi iuris eſt regulariter vel iudici vel eius officialibus reſiſtere minimè licere, c. qui reſiſtit 2. q. 3. l. addictos C. de Epiſcop. audi. & pro regula poſt complures DD. conſtituit Farinaci. tom. 1. de carcerib. & carcerat. q. 32. numero 86. & qua pœna iudici vel eius officialibus reſiſtentes puniatur præter Farinac. ibidem numero 87. latiſſimè tradit Caball. centu. 1. caſu 8. don Ludouic. à Peguer. tom. 1. deciſ. 59. Alphonſ. Narbona ad leges regias libro 4. tit. 1. lege 20. glo. 18. & antea Plaça in epito. delicto. cap. 38. numero 6. & 7. vbi etiam an reſiſtens poſſit vulnerari & occidi. Sed ſi certum ſit iudicẽ 120
iniuſtè agere, conſtat apud DD. licere ei reſiſtere, non ſolum in foro conſcientiæ ex S. Thoma 2. 2. q. 69. articulo 4. Ioan. Gutier. can. qq. libro 2. capite 24. numero 35. Alphonſ. à Caſtro libro 1. de poteſtat. leg. pœnal. capite 5. Soto de iuſti. & iur. libro 5. quæſt. 1. articulo 8. verſiculo *Quid autem*. verum etiam iure exteriori l. prohibitum l. defenſionis facultas C. de iur. fiſc. libro 10. l. omnes C. de decurionib. libro 10. & communis ſcribentium ſchola ac præſertim Felin. in ca. ſi quando de offic. deleg. fuſe more ſuo Farinac. dic. q. 32. à numero 88. vbi declarat habere locum, veluti ſi iudex procedat iuris ordine non ſeruato, vel ſine cauſæ cognitione, vel exequatur ſententiam nullam, vel poſt interpoſitam appellationem, vel excedat modum ſuæ exequutionis, vel agat ſine iuriſdictione aliquid extra officium ſibi commiſſum, vel non tanquam iudex ſed extraiudicialiter & vt priuatus & num. 118. & 121. duo principaliter requirit vt iudici vel eius officialibus reſiſti poſſit: primum quod notorie conſtet eos iniuſtè agere vel exequi, ſecundum quod alio modo occurri illis & obuiari non poſſit, niſi reſiſtendo: ſecus concludens ſi appellando vel alio modo magis ciuili occurri poſſet, quamquam multi tenent vt idem autor fatetur numero 119 quãdo notorie conſtat de iniuſtitia, non eſſe neceſſariam appellationem, etiam ſi damnum irreparabile non ſit.

Eandem doctrinam quod ſi certum 121
ſit iudicem iniuſte agere, poſſit ei reſiſti, prætor Farinac. & ab ipſo relatos obſeruant Ioan. Gutier. dic. capite 24. numero 35. vbi veram hanc theoricam ait præterquam ſi graue ex hac re immineret ſcandalum aut magna turbatio. Petr. Cened. canonic. qq. q. 45. num.

122 numero 22. vbi hac ratione probat à for-
tiori poſſe iudicem Eccleſiaſticum in-
hiberi abſque metu excommunicatio-
nis à Poteſtate ſeculari ne pendente ap-
pellatione procedat, ad effectum ne cẽ-
ſuris aut aliter alicui fiat iniuria, liberet-
que vi oppreſſos à violentia iudicum
Eccleſiaſticorum inferiorum, interim
donec Summus Pontifex debitum au-
123 xilium præſtet. Bellug. in ſpecul. Prin-
cip. rub. 31. in §. Quamuis carcer. numero
7. & 8. vbi aſſerit & confirmat quod
captus ſub iuramento & homagio ſi
ſcit quod Princeps mandat eum in-
iuſtè occidi pro delicto pro quo captus
eſt, non tenetur ſtare, neq. ſi in fuga
eſt, redire, neq. ob hoc frangit iura-
mentum neq. fidem; ſecus tamen ſub-
dit ſi mors erat iuſta pro maleficio. Iaco.
Cancer. var. par. 2. cap. 10. in noua editio.
124 à numero 56. vbi declarat licere reſi-
ſtere iudici quando grauamen eſt ir-
reparabile, etiam ſi non ſit certum ſed
dubium an iuſtè procedat iudex veluti
tempore peſtis, quando timetur conta-
125 gio. Aloyſi. Ricci. par. 3. dec. 299. numero
6. & dec. 300. numero 4. vbi probat
eximentem de manibus familiæ iudicis
carceratum captum de facto abſq. iudicis
mandato, nulla pœna teneri. Flores Diez
126 practi. qq. lib. 2. quæſt. 21. num. 157. vbi
docet quod exactor collectarum ſi exce-
dit & procedit de facto pignorando v-
tra modum vel alia iniuſta faciendo,
poteſt ei reſiſti de facto ex l. contra C.
de executor. & exact. lib. 12. & ex d. l.
prohibitum. & ſubdit hoc in ſuis Reg-
nis atq. etiam in Gallia non ſeruari, ſed
grauatum debere recurrere ad iudicem
& interponere querelam contra execu-
torem, alias ſi reſiſtat, poſſe puniri, niſi
exactor aut executor non oſtendat litte-
ras ſuę commiſſionis & executor ſit
extra territorium, vel non portet ſignũ
ex quo cognoſcatur, vel niſi periculum
ſit in mora, & damnum ſit irreparabile.
127 Soto de iuſt. & iur. lib. 5. q. 1. artic. 8.
verſiculo *Quid autem.* vbi cenſet quod ſi
Prætor aut alij miniſtri iuſtitiæ vellent
in me manus inijcere, conſtaretque mi-
hi per iniquitatem id facere, liceret mi-
hi perinde vim vi repellere, ac ſi eſſent
perſonæ priuatæ: ſecus tamen ſi id bona
fide & lege tentarent, nempè quia ſunt
indicia vel aliqua legitima accuſatio:
quia tunc (inquit) *licet ego eſſem inno-
cens, non mihi liceret, quò me eriperem,
miniſtros vulnerare.* & idem author re-
ſoluit ibidem quod ſi ſcirem iudicem
decreuiſſe me per iniquitatem ad mor-
tem adducere, aut teſtes in quis teſtimo-
nijs, idque mihi eſſet certiſſimum, rem-
que iam eſſe in proximo, non poſſem il-
los occidere, ſciens me aliter non poſſe
mortem fugere, quamuis liceat occide-
re aggreſſorem & vim vi repellere; *quia*
(ait) *vis non eſt niſi in præſenti aggreſſio-
ne, aliàs ſi tu præuenires, tu eſſes qui ag-
grederis: quare tunc alia tibi iuris re-
media exquirenda ſunt.* Alphonſ. Nar-
bona d. l. 28. glo. 18. vbi multis ornat &
declarat. Plaça in epito. delic. c. 28. n. 9.
vbi nonnullos refert DD. qui contra 128
communem & receptam ſententiam te-
nuerunt non licere reſiſtere iudici in-
iuriam ac vim facienti nec ſe defende-
re contra eum, quorum etiam meminit
Farinac. d. q. 32. n. 91. & vterq. hanc opi-
nionem improbat.

An pro delicto captus, & an condem- 129
natus morte vel alia pœna, poſſit fuge-
re, an carceres rumpere, cuſtodes occi-
dere, & an alij poſſint eum iuuare & li-
berare & quid ſi pro debito ciuili captus
ſit, latè ſcribunt Nauar. in man. cap. 17. n.
101. cũ 2. ſeqq. Bellug. d. rubr. 31. §. Quã-
uis carcer. numero 7. cum 4. ſeqq. &
maximè numero 7. verſiculo. *Aduerte.*
vbi quandam valde notandam doctrinã
& diſtinctionem Ioannis de Imola præ-
ceptoris ſui affert. & numero 8. & 9.
vbi de capto recurrente ad Superiorem
per fugam & arreptionem itineris ad
illum. Ioan. Gutier. li. 2. can. qq. cap. 24.
Mirand. in ordi. iudic. q. 29. & ſuis articu-
lis. Couar. vari. li. 1. cap. 2. n. 7. vſq. ad n.
15. Sanchez lib. 6. oper. moral. capite
8. nu. 12. & ſeqq. Tolet. & ad eum addit.

lib. 5.cap.6.num.7.8.& cap.58. num. fin.
Rodrig. in ſum. capite 40. in verbo *car-
cel.* 2.Ceuall.quæſtione 575.Farinac. lib.
1.vari.quæſtione 32.Vincen Fillinc. tom.
2.tractat. 40. capite 9. numero 268. &
ſeqq. Roderic. tom.2. regular. quæſtio.
23. articulo 6. Leonardus Lezi. de
iuſti. & iur. libro 2. capite 31. dub. 4.
& 5. Gutierres de iuram. confir.
cap.57.num.24. & ſeqq.Martin. del Rio
diſquiſi. magic. lib. 5. ſectio. 7. verſiculo
130 *indebite.* Suarez de legib. lib. 5. capite
10 vbi an lex pœnalis obliget ad patien-
dam pœnę executionem in corpore. An
condemnatus teneatur expreſſe approba-
re ſententiam, Garcia de benefic. 6.p. c.3.
ex n.141.

131 Et generaliter de prærogatiua defen-
ſionis & quid quis poſſit ſe defendendo,
Anto. Gomeſ. var. tom. 3. capite 3.
numero 20. Couar. in clem. ſi furioſus
par. 3.§.vni. Menoc. de præſump. lib. 5.
præſup. 40. Iul. Clar. lib. 5.§.homicidium
ex num.24. Carol. de Graſſis de effectib.
clericatus effectu 9. ex num.238. Soto
de iuſti.& iur.lib.5.q.1.artic.8.Henriquez
tom. 1. Summæ Theologiæ moralis lib.
14. de irregularitate c. 10.§.3. Ferdinan.
Vaſqui. illuſtri.controuerſi.c.18.& maxi-
mè n.7.

132 Econuerſo iudex vel aſſeſſor iuriſdictio-
nem habens poteſt aliquando de facto
procedere vt ſi eſt in poſſeſſione ſuæ iuriſ-
dictionis & in ea turbetur & ab ea expel-
latur, poteſt ſe cum armis defendere l. 1.
& ibi DD. ff. ſi quis ius dicenti non obtē-
per. Seſe de inhibi.ca.9. §. 1. num. 17. &
18. Bouad. in pol lit. lib. 2. c.19. num.6.in
fin. vbi aſſerit quod ſi quis in iuriſdictione
alterius ferret baculum, poſſet ei frangi
per poſſeſſorem iuriſdictionis. alios citat
Cancer. var.par.2.c.10. in noua editio.nu.
133 64. Sed & iudex poteſt ac debet reuocare
de facto ea quæ de facto & iuris ordine
non ſeruato fecit glo. in l. ſi minor ff. de
euictio. Marſil. in l. 1. numero 18. ff.
de quæſtion. Farinac. tom. 1. de carcerib.
& carcerat. quæſt.32.numero 98. Poteſt
quoque iudex remouere ſine proceſſu
nuntium curiæ qui deliquit coram eo,
ſecundum Bald. in l. 2.C.de ſportu. Paris
de Pute. de ſyndicat.in verb. *Poteſtas
an poſſit punire.* numero 3. vbi ait habere
locum quando ratione delicti in officio
commiſſi nuncij huiuſmodi remoueren-
tur, ſecus ſi extra officium delinque-
rent, vel ſi eſſent creati à Superio- 134
re. Poteſt etiam iudex ſæcularis non
citata parte nudam aſſiſtentiam iudi-
ci Eccleſiaſtico concedere: quamquam
enim brachium ſæculare non ſolet impar-
tiri per Regiam Audientiam iudicibus
Eccleſiaſticis niſi citata parte & viſis actis
iuxta ius Commune & conſtitutiones
Cathaloniæ, nuda tamen aſſiſtentia ſolet
dari per eandem Regiam Audientiam
prædictis iudicibus ſimpliciter non cita-
ta parte ſed extraiudicialiter, & ita fuit
conceſſa in Regio Concilio Criminali
Cathaloniæ Viſitatori Monaſterij B. Ma-
riæ Populeti pro viſitando ipſo Monaſte-
rio 8. Februarij 1619. & fuit aſſiſtentia
commiſſa Gerenti vices generalis Gu-
bernatoris huius Principatus don Ale-
xio de Marimon, iuxta epiſtolam Re-
giam ad hoc tranſmiſſam Duci de Albur-
querque Locumtenenti generali Domini
Regis.

Quęro an aſſeſſor iuriſdictionem ha- 135
bens ſiue iudex poſſit per ſe ipſum ca-
pere delinquentem ac proprijs eum
manibus apprehendere. Hortenſi. Caual-
ca.de brachio Regio 2. par. numero
45. & 46. exiſtimauit minimè poſſe
iudicem per ſe capturam delinquentis
agere, adeo vt ſi id nitatur, poſſit reus im-
pune reſiſtere, quod iudex dicatur à
iure dicendo, non ab exequendo c. forus
§. iudex de verb. ſigni. atque ideo non
vt iudex, ſed vt priuatus facere intelli-
gatur ac proinde parere non ſit nec ſ-
ſe nec reſiſtentia culpabilis vel repræ-
henſibilis iudicari debeat. Verum Alphonſ. 136
Narbona ad leges regias lib.4. tit. 1. lege
20. glo. 18. ex num.71. non ſolum contra
Caual. tenet, ſed miratus hominis opi-
nionem, acerrimè contra eum inue-
hitur dicens falli, & toto aberrare cœ-
lo,

Digitized by Google

lo, imò tanto grauiorem, magiſq. culpa-
bilem fore prælibato caſu reſiſtentiam
delinquentis, quanto dignitate iudex à
ſatellitibus vel cæteris miniſtris & officia-
libus excedere dignoſcitur. nam licet
iudex à iure dicendo non ab exequendo
136 dicatur, ideo fit quod eius denominatio
deſumitur ex principaliori exercitio &
operatione eius vt ſæpè in alijs contin-
git, non enim rectè ſequitur, iudex ius
dicere debet, ergo exequi non poteſt,
cum inepta eſſet iudicandi poteſtas ſine
facultate capiendi malefactores arg. c. 1.
de offic. deleg. quia iudex omnia agere
poteſt quæ ad ſuam iuriſdictionem ſpe-
ctant & ſine quibus cauſa ad examen ip-
ſius pertinens, expediri non poteſt c. præ
terea c. ſignificaſti 7. c. prudentia 21.
in fin. c. ſuſpitiones 39. verſic. *ab ipſo quo-
que iudice* de offic. deleg. c. tam litteris
23. de teſtib. glo. in d. cap. 1. in verb. *im-
pedire*. eod. tit. Vnde Iodoc. Danu. der.
in prax. crimina. c. 15. n. 7. inquit quod
capturam licitè exercent Prætores, Sub-
prætores, ſatellites, clientes, idque genus
alij officiarij Ciuitatum, Oppidorum, &
137 Caſtrorum. Ego Alphonſi Narbona ſen-
tentiæ facile me ſubſcribo per regulam
l. 2. ff. de iuriſdic. omn. iud. quod con-
ceſſa iuriſdictione cēſentur conceſſa om
nia ſine quibus iuriſdictio exerceri ne-
quit, & quia cum miniſtri & familia iu-
dicis, mandato eius capiant delinquen-
tes, multo magis poterit ipſe capere, qui
enim per alium facit, eſt perinde ac ſi fa-
ceret per ſe ipſum c. qui facit per alium
72. de reg. iur. lib. 6. & abſurdum eſt
quod liceat famulo, & miniſtro, & non
liceat domino. Et atteſtatur Narbona
in ſuo Regno per Correctores ſæpè fie-
ri capturam præſertim nobilium perſo-
138 narum. Sanè Aſſeſſor iuriſdictionem nō
habens, prò vt eum de iure communi iu-
riſdictionem non habere ſcripſimus, cap
turam facere non poterit, cum ſolum
ſit conſultor & captura ſit actus iuriſdi-
ctionis.

139 Quæro an officiales ordinarij poſſint
delictorum remiſſiones & cōpoſitiones
facere ſine Aſſeſſoris conſilio & aſſenſu.
Planè Princeps non adſtringitur ad gra
tiam concedendam cum conſenſu ali-
cuius, ſed libere eam poteſt conferre l.
fin. C. de legib. Peregri. de iur. fiſc. tit. 3.
lib. 1. num. 80. Cabed. deciſ. 18. num. 20.
par. 2. Purpurat. conſ. 17. & 20. Sed in Ca- 140
thalonia Locumtenens Regiæ Maieſta-
tis cōpoſitiones delinquentium quæ ex-
cedunt ſummam decem librarum, facere
debet cum interuentu Regentis Regiā
Cancellariam aut Aduocati fiſcalis cōſti-
tutio. 3. tit. *de compoſitions y hauerias*.
Quam intelligendam cenſet Ioſeph. Ra-
mon. conſ. 44. num. 7. & 8. dumtaxat de
compoſitionibus, non de remiſſionibus
gratioſis, has enim ait remanere in diſpo
ſitione iuris communis, & ſic per eun-
dem Locumtenentem libere fieri poſſe
ſine interuentu præfato. In hoc Principa- 141
tu remiſſiones vel compoſitiones delicto-
rum per officiales ordinarios veluti Vi-
carios & Baiulos fieri non poſſunt niſi vo
catis aſſeſſore, aduocato, & procuratore
fiſcalibus & ſcriba curiæ, & aliter factæ nō
valent ex pragmatica Ferdinandi primi
data Gerundæ 18. Febr. 1416. quod eſt
c. vlti. tit. *de remiſsions de crims y compoſi-
tions* in 2. vol. conſtit. & id ipſum antea
cauetur in c. 5. eodem tit.

Quæro iudex appellationem ſine cau- 142
ſa non admittens an & qualiter puniа-
tur. Appellatio iuſtam defenſionis cau-
ſam continet atque ob id & in maiori-
bus & minoribus conceditur l. & in
maioribus l. in multis C. de appellatio.
Menoc. de arbitr. caſu 368. num. 1. ſi e-
nim appellatio non daretur, tribueretur
anſa iniquis iudicibus ferendi iniquas
ſententias l. 1. C. de appellatio. Vnde Bo-
uadil. lib. 5. c. 3. nu. 75. & 76. regulā conſti- 143
tuit quod iudex tenetur tam in Ciuilib⁹
quam in Criminalibus admittere appel-
lationem quia ſpecies defenſionis eſt, ni-
ſi in caſib⁹ à iure prohibitis & vbi reus
fuerit cōuictus & cōfeſſus ſimul. Imò iu-
dex in cauſa appellabili appellationē nō
admittēs in foro animę peccat mortali-
ter ex Nauar. in man. c. 25. n. 14. & in foro

exteriori puniẽdus eſt, Menoc. d. caſu 368.
Marant in ſpecu. in 2. actu principali vlti-
mæ partis num. 199. Lancellot de attenta.
cap. 31. nu n. 242. & pluribus ſeqq. Berar.
in ſpecul. viſitationis cap. 17. n. 53. cum 2.
ſeqq. Boer. dec ſ 153. n. 4. Decian. in tract.
crimin. lib. 8. cap. 41. Bouadill. dict. cap. 3.
nu 75 & 76 Farina. to. 1. de carceribus &
carcerat. q. 32. n. 11. cum 4. ſeqq. qui refe-
144 runt pœnas quibus afficiendus & condem
nandus eſt, ſed omnium clariſſimè diſtin-
guens inter ius Ciuile & Canonicũ & in-
ter cauſas Ciuiles & Criminales, & ſi iudex
ad exequutionem poſt appellationem de-
negatam proceſſerit, vel non proceſſerit,
Farina. loco citato, ex quo patefiunt quæ ab
alijs præſertim à Menochio ſubobſcurè &
diminuta dicta ſunt. Illud ſummopere mi-
hi animaduertendum videtur, quod Fari-
nac. n. 113, notat hodie de conſuetudine iu-
dici ob ſolam non admiſſionem appellatio-
nis, ſi ad exequutionem ſuæ ſententiæ non
145 proſequatur, nullam imponi pœnam. Eſt
quoque mente colendum ſi de eadem re
agatur coram iudice inferiori & Superio-
ri, inferiorem ſi hoc ſciat, debere ſuperſe-
dere, abſque inhibitione; alias nulliter pro-
cedere, Federic. de Senis conſ. 126. nu. 1.
46 Cancer. var. par. 3. cap. 1. num. 52. in fin. Ne-
que prætermittendũ quod obſeruat Con-
rad. de momenta. poſſeſ. q. 19. n. 4. & ſeq. &
poſt eum Berar. d. c. 17. num. 53. iudicem
qui friuolæ appellationi defert, etiam te-
neri in ſyndicatu & puniri, vt ibi per Con-
rad. declaratur.

Quæro an iudici ſæculari liceat auferre
147 clericis & perſonis Eccleſiaſticis arma pro-
ditoria veluti tormenta manualia parua
vulgo *piſtolets*, ſi illi cum eis reperiantur,
quæ in hoc Principatu fuere per Regiam
pracmaticam reprobata. Contentione or-
ta inter curiam Regiam ſecularẽ & Eccle
ſiaſticam Epiſcopi Gerunden. fuit cõclu-
ſum per Reuerend. Cancellarium Carmo-
na in menſe Octob. 1618. licitum fuiſſe iu-
dicibus ſecularibus prænominata arma
proditoria auferre clericis, ſeu perſonis Ec-
cleſiaſticis & ita firmæ iuris factæ in Curia
Eccleſiaſtica locum non fuiſſe. Pro hac
deciſione Couar. prac. cap. 33. nu. 7. verſ.
vtcunque. Roccadilla in pol t. to. 1. lib. 2. c.
18. num. 66. Oliba de iur. fiſc. c. 14. n. 133.
& 139. Et non poſſe poſtea dicta arma re-
peti per iudicem Eccleſiaſticum ab offi-
ciali ſeculari declarauit dominus Cancella
rius 29. Decẽbris 1619. Et quod arcabuſ- 148
ſij parui vulgo *pedrenyals* dici poſſint arma
proditoria & inſidioſa fuit deliberatum, &
concluſum in Regia Audientia in menſe
Auguſti 1600. & ſub hoc prætextu fuerũt
prohibiti per Excellentiſſ. Laurentium de
Figuerola Ducem Feriæ Locumtenẽtem
Gen. domini Regis anno 1600. & poſtea
emanauit Regia pragmatica. Pro hac de-
ciſione Ioſeph. Ludouic. deciſ. 31. Menoc.
de arbitrar. caſu 394. Rolan. conſ. 3. to. 2.
latiſſimè Tiber. Decian. tom. 2. lib. 8. c. 3.
cum ſeqq. & 1. tom. regul. col. 123. verb.
Arma. vbi an arcabuſſij parui & magni
dici valeant arma proditoria & inſidioſa.
Arma an ſint prohibita iure communi, fa-
cta diſtinctione inter ius Digeſtorum, Co-
dicis, Authenticorum, Conſtitutionum Ca
thaloniæ, & ius conſuetudinarium Catha-
loniæ accuratiſſimè explicat, & declarat
Ioan. de Socarrat. ad conſuetud. Cathal. in
cap. ſi aliquis dominus, ex num. 136. & ma-
ximè num. 139. & num. 138. ad fin. vbi re-
fert ſuper hoc quandam ſententiam Regis
Martini pag. 401.

Quæro an clauſulæ appoſitæ in prima 149
commiſſione iudicis ſiue aſſeſſoris cenſean
tur repetitæ in ſecunda. Affirmatiuam pro
regula conſtituit Marta de clauſulis 4. par.
clauſ. 11. num. 1. Barboſa in ſimili tractatu
clauſul. 123. num. 1. & probant Ægid. deci.
45. & deciſ. 526. Caſſador. deciſ. 8. num. 5.
de reſcrip. Capella Toloſa. deciſ. 3. Quod
eſt verum in cõmiſſione eiuſdem cauſæ,
ſecus in commiſſione nouæ cauſæ, Rota in
recentioribus per Farinac. collectis par. 2.
deciſ. 510. num 1. in fi. Coccin. deciſ. 47. ex
num. 4. & his non citatis, ita explicat Mar-
ta num. 2. Eſt item verum ſi clauſula eſt
appoſita ex priuilegio cauſæ in priori re-
ſcripto, Cocci. deciſ. 17. ex num. 2. & eo nõ
allegato ita etiam declarat Marta num. 3.
Eſt quoque verum quando ſecundus iu-

dex

dex ſubrogatur in locum primi, Rota in recentior. Farinacij par. 1. dec. 558. num.
150 8. Non obtinet præfata regula ſi in priori commiſſione clauſula fuerat adiecta in fauorem certæ perſonæ, qua illa non vtitur vel vti nolit in 2. commiſſione, ex Coccin. dec. 47. ex num. 14. Aſſerit etiam Matta vbi ſupra ex num. 4. prædictam regulam non procedere in clauſulis odioſis veluti in clauſula *appellatione remota*, argumento tex. in c. inquiſitioni de appellatio. niſi clauſula iſta conceſſa ſit ex priuilegio cauſæ vt in decimis c. tua nobis de decim.

151 Quæro de iuramento iudicis ſiue aſſeſſoris iuriſdictionem habentis. Illud hic præſtare tenetur in ingreſſu ſui officij l. rem non nouam cum auth. hodie C. de iudic. auth. de iur. iuran. quod præſtat. ab eis. & in auth. de defenſor. ciuitat. §. ius iurandum c. quanto c. venientes de iur. iuran. & iurare tenetur de bene ſe gerendo in officio & iudicando ſecundum iuſtitiam, Paris de Pute. de ſyndic. in verb. *iuſtitia* §. iuramentũ. Auil. in cap. prætor. in procem. in glo. *en los caſos* num. 14. circa medi. & de ſeruãdo loci priuilegia ſtatuta & conſuetudines, Innocen. in c. dilecti de maiorit. & obed. Burſat. conſ. 235. num. 101. vol. 3. Andre. Gail lib. 1. obſer. 36. num. 13. & 14. Cancer. variar. p. 3. c. 13 num. 328. & 329. vbi idem tradit de iure Cathaloniæ per conſtit. *9. ſtatuim* & conſtit. 11. *tota Vega-*
152 *da tit. de ofici de Veguer.* Imò antequam iuramentum præſtet, non poteſt iuriſdictionem exercere. Auil. in d. glo. *en los caſos* num. 1. circa medi. vbi etiam quod geſta per illum antequam iuret, ſunt nulla. & n. 14. poſt medi. vbi quoque quod ſi exercet ſine iuramento, tenetur ad eandem pœnam ad quam teneretur is qui propria auctoritate officium ſibi vſurparet & ſic ad pœnam criminis læſæ maieſtatis. Cancer. par. 2. var. cap. 8. in noua editio. ex n. 123. vbi etiam quod præcedentia Senatoris ſumitur reſpectu collegarum à die iuramẽ
153 ti: & quod anteceſſor finito officio poteſt exercere iuriſdictionem poſt aduentum ſucceſſoris qui adhuc non iurauit. Boeri. in tractat. de cuſtodia clauium num. 52. &

53. Paris de Pute. in d. §. iuramentum. Lucas de Penna in l. vnicuique C. de prox. ſacror. ſcrin. li. 10. Natta conſ. 351 Micha. Ferrer 3. par. obſer. cap. 413. Vincen. de Franc. deciſ. 393. par. 2. Guid. Pap. dec. 501. & ibi Ranchin. Sed ſi ſemel iurauit, 154
non tenetur vlterius iurare, Luc. de Pen. in l. ſi quæ C. de venden. rebus ciuitat. lib. 11. Auil. in d. glo. *en los caſos* num. 14. circa fin. vbi idem dicit in aduocatis, quod eſt contra vſum Ciuitatis Barcinonæ in cuius domo aduocati ſeu aſſeſſores quot annis iurare ſolent. Sane ſi iudex eſt in officio 155
& illud exercet, præſũitur præſtitiſſe iuramentum, cum reperiatur in poſſeſſione officij, ſecundum Bald. in cap. ad audientiã de præſumptio. num. 4. & poſt Gregor. Lopez Auil. vbi ſupra num. 1. in fin. De iuramento Baronis latè Cancer. d. c. 13. à n. 156
326. vſq. ad num. 334. & de eiuſdem Baronis ſacramento ac de vaſalli homagio & iuramento fuſe Fontanel. de pact. nupti. to. 1. clau. 4. glo. 10. par. 1. à n. 13. vſq. ad n. 36.

Quæro an iudex ſiue aſſeſſor iuriſdictionem habens teneatur per ſe ipſum 157
examinare teſtes. Dicas quod tenetur, §. illud etiam. iuncta glo. in verb. *teſtibus* in auth. vt defunct. ſeu funera eorum nõ iniurientur. l. 3. §. idem D. Adrianus. ibi *nam ipſos interrogare ſoleo.* vbi Fulgoſi. & alij notant ff. de teſtib. glo. 1. in auth. ſed iudex. & ibi Salycet. num. 2. C. de Epiſcop. & cleric. glo. 1. & ibi Odofred. num. 1. in fin. in auth. apud eloquentiſſimum. iuncto tex. C. de fid. inſtr. Bart. in l. admonendi num. 42. ff. de iur. iuran. Menoc. de recu. poſſeſſ. remed. 15. num. 344. & ſeqq. & alij complures relati per Farinaci. de teſtib. q. 77. cap. 4. num. 1. Adeo vt nec poſſit notario hoc teſtium examen, iuramentique receptionem cõmittere, Lanfranc. de teſtib. num. 17. Marſil. in l. 1. §. plurimum num. 7. ff. de quæſtionib. & alij citati per Alphonſum Narbona ad leges regias lib. 2. tit. 11. lege 33. glo. 1. num. 3. Quod tamen 158
procedit in criminalibus ob grauius quod imminet, periculum; ſecus in ciuilibus,

tex.

tex.in auth. de teſtib.§. & quoniam ſci-
mus. ibi , *Hæc omnia in pecuniarijs quæ-
ſtionibus intelligentes: in criminalibus e-
nim,in quibus de magnis eſt periculum,om-
nibus modis apud iudices præſentari teſtes
& quæ ſunt ei cognita edocere.* l. iudices
17. & d. auth. apud eloquentiſſimum
C. de fid. inſtr. ibi. *Sed hoc in ciuilibus
tantummodo cauſis ,nam in criminalibus
teſtes apud iudices repræſentandi ſunt.* c.
teſtes& ibi glo. in verb. *Sed præſentes* 3.
q. 9. clem. 1. de offic.delegat.iunc glo.in
verb.*ciuili*.glo in verb.*legitima probatione*
in c. at ſi clerici de iudic.glo.in c.1.iunc.
tex. de teſtib. Viui. in ſuis communib. o-
pinion.opinio. 928. num. 1. vbi communẽ
teſtatur. Oſaſc.conſ. 64. num.20. & ſeqq.
& alij quos cumulant Farinac. d. q.77.
c.2 . à num.71. & c. 4. num. 178. iuncto
num. 196. & Narbona d. glo. 1. numero
159 4. Et obtinet. quoque in cauſis ciuilibus
arduis argumento tex. ind. §. & quoniam
ſcimus,ibi,*in quibus de magnis eſt periculũ.*
vt cenſet plures referens hanc tenentes
Narbona d.glo.1 num.5.&idem lib.3.tit.
4. lege 42. glo. 1.quamquam hoc vult cũ
modificatione & declaratione accipiendũ
Farinac. d.q. 77.num. 199.cum 2. ſeqq.
160 Et in præfatis cauſis criminalibus & in præ
dictis ciuilibus arduis,teſtium per notariũ
examinatorum ratihabitio coram iudice
facta non ſupplet defectum examinis co-
ram iudice faciendi , vt bene defendit
Narbona d.tit.4.lege 42. glo.2. cũ opor-
teat iudices adeſſe in verbali teſtium
depoſitione & per ſe illos interrogare,
quia ex vultu teſtium , ex reſponſionibus
quas ex tempore reddunt,ex præmedita-
tis illorum ſermonibus facilius poſſint ve-
ritatem indagare & vnicuique teſtium
fidem ſermoni & animo ſuo congruam
adhibere iuxta Adriani reſcriptum in l.3.§.
Ideoque Diuus Adrianus ff. de teſtib.ne
alioqui non teſtibus,ſed teſtimonijs creda-
tur contra eundem §. ideoq. verſic. *Idem
Diuus Adrianus*. iuncta glo. ibi in verb.
non teſtimonijs.& contra ipſam l. 3. §. 1.
161 verſic.*Gabinio quoque*. Nam iudex ex cõ-
iecturis & præſumptionibus poteſt teſti-
bus fidem non dare Couar.var lib. 1. cap.
1.nu. 2. verſic.*Sexto*.Vaſqui.lib. 1. illuſtr.
cap. 14.Menoc.de arbitrar.caſu 90. & eſt
tex.in d.l.3.& ait Nellus à Sancto Gemi-
niano in tractatu de teſtibus in verbo, *Te-
ſtis examinatus*.num.219.quod videtur iu-
dicem non debere facere ſcribi in actis cu-
riæ quare non adhibet plenam fidem te-
ſti,argumento tex.in d.l.3.§.Ideoque Di-
uus.Sed de ſtilo & conſuetudine ſolet exa-
men teſtium notario vel tabellioni com- 162
mitti,Couar.li.2.var.cap. 13.num. 10.verſ.
ſic in quæſtione.Paz.in prax.par.1.tomo 1.
tempo.8.num.135.Menoc.conſ. 100. nu.
43.& 46. quos & alios ſequitur Stephan.
Gratia.diſcep.forenſ.cap.60.num. 36. to.
1.& non diffitetur Narbona d.lege 33.glo.
1.num.4.Apud nos in Regio Concilio &
alijs iudicijs regulariter teſtium examen,
& iuramenti receptio committitur nota-
rio in cauſis ciuilibus,imò commiſſa cen-
ſetur abſque aliqua iudicis prouiſione : in
cauſis autem criminalibus recipitur iura-
mentum per iudicem,examen fit per no-
tarium,& ratihabitio depoſitionis coram
iudice , arbitratur tamen iudex vel domi-
nus iuriſdictionis quando in cauſis crimi-
nalibus & in ciuilibus arduis opus ſit ipsũ
per ſe examinare teſtes & tunc ipſe inter-
rogat.

Quæro ſi illuſtris perſona vel in dignita-
te poſita ſit criminis alicuius rea,an quãdo 163
cauſa eius agitur,ſedere debeat cum iudi-
ce ipſo ſeu aſſeſſore. Dic quod ſedere de-
bet l.fin.verſic.*ſedendi*.& ibi Paul. de Ca-
ſtr.& alij DD.C. vbi ſenator. vel clariſſi.
Anton.Gomeſ.tom.3.var.cap.3. num. 2.
vbi ſubdit ita ſemper vidiſſe de facto ſer-
uari in Cancellaria Regia:nã quando cau-
ſa illuſtrium perſonarum agitabatur,ſede-
bant cum Auditoribus regalibus,quod nõ
fiebat cum alijs.

Quæro iudices ſeu aſſeſſores cognitio-
ni certæ ſpeciei cauſarum deputati vel da- 164
ti ſpecialiter fauore certarum perſonarũ
vt de illarum cauſis cognoſcant,an & quã-
do cenſeantur dati priuatiuè vel cumula-
tiuè.Latiſſimè Alphonſ.Narbona ad leges
regias lib.4.tit. 1,lege 20.glo.21,num.15.
& ſeqq.

& ſeqq.& nu.17. cum ſeqq. Grammat. dec. 3e. Crauet. conſ. 411. Menoc. de praſumptio.q.28.li.2. Cancer.par.2.c.2. in noua editio. ex num.120. Afflic. dec. 41. Vincen. de Franc. deciſ. 407. Decio. conſ.3. Ancarra.conſ. 159.alias 204. Garcia de nobilitat. glo. 1.num.5.Petr.Barboſa in l. 1. à num.4. ff. de iudic.Valẽzuel. Velazq. conſ. 70.num.19.& 74. & conſ. 95. num. 48. qui plures citat,concludens quod iuriſdictio conceſſa certis perſonis in certa ſpecie cauſarum, intelligitur data priuatiue. Et hæc ad alios iudices prorogari non poteſt, etiam dato conſenſu partium. Gratia.diſcep. forenſ. capite 569. numero 29. libro 3. & deciſione 145. per tot. & dec. 78. Menoc. de preſump.li.2.præſump.18. n. 36.

165 Quæro an aſſeſſor poſſit emere bona ſuæ adminiſtrationis,fuſe Bouadill.in polit.tom. 1.lib.2.cap.12.à num.34.Menoc. de præſump.li.2.præſump.16.Ioſeph.Ramon conſ.35.à num.13. vſq. ad num.22. Cancer. vari. par. 3.cap.1.à numero 97. Ripoll vari. cap.11.ex num.176.& cap. 12.ex num.160.vbi etiam de conductione.

166 Quæro aſſeſſor an lapſo termino ſibi ad iudicandum per ſtatutum præfixo, poſſit iudicare,effuſe Gutier.de iur. confir.p.3.c.1.à num. 11.Boſſi.tit.de officia. corrup. num. 25. Paz in prax. tom.3. p. 1.tempo. 11. num. 18.Vanti.de nullitat. ex defect.iuriſdiction.& vnde & quibus modis.à num.115.Auil.in cap.prætor. 5. in verb.*otro ſi* à num.6.& ex noſtris Cãcer.p.3.c.12.à num. 78. Peguer. in prax. par.2.rubr.24.Berar. in ſpecul. viſit. cap. 17.numero 87.& 88.& c. 25. numero 44.

Quæro quando aſſeſſor debeat partẽ ſubcumbentem in expenſis condemnare. multis tradunt Couar. prac. qq.c.27. Menoc. de arbitrar. caſu 177. Aſini. in prax.§.2.c.2. Anton. Gabriel.to.2. commu.opini.tit. de expenſis concluſ. 1. Flamin.Cartar.deciſ.1.n.3.4.5.& 10.Cancer. in noua editio. p.1.c.21.ex n. 31.& p.2. c.6.à numero 23. vſq.ad num.36.Fontanel. de pac. nup.cla.4.glo.18.par.4. ex n. 112. Aloyſi.Leo in auth. generaliter C. de Epiſcop.& cler.numero 40.41.& 45. vol.1. 167

Quæro an aſſeſſor poſſit eſſe in propria patria.dixi ſupra in quæſtio. 1. de qualitate iudicis.circa fin. & tradit præſertim de aſſeſſore Paris de Pute. ibi citatus. 168

Quæro an domini iuriſdictionum teneantur pro iuſtitia miniſtranda deputare aſſeſſores & iudices & an ſuo ſumptu. Florez Diez q. 8.ex n. .& §.4.n.6.& 7. Gratian.diſcep.forenſ.to.1.c.57. & to.3. c. 561.Zabarel. in clement. ſtatutum de electio. n. 1.& 4. Scobar de ratiocinijs c. 27.ex n.4.& c.25.ex n.31.Garcia de expenſ.c. 21. Garcia de benefic. 5.par.c.7. n. 18.& p.9.c.2.n.380.&ſeqq. Leonar. Leſſ. de iuſti. &.iur.li.2.cap.35.dubi.10. n.63. Marta de iuriſdicti.p.4. caſu 103. Vaſqui. controuer.iur.c.7 n. 1. Bouad.in polit. li.5.c.7.& lib.2.c.21.n. 129.& ſeq. & n.248.& ſeqq. Ricci.par.2.dec.107.& p.1.dec.33.vbi etiã de expenſis quę fiunt ratione iuſtitiæ miniſtrandæ. 169 170

Digitized by Google

SECVNDA HVIVS LIBRI PARS DE OFFICIO ADVOCATI.

EX QVÆSTIONE PRIMA.

SVMMARIVM.

1 *ADuocationis officium publicum eſt & ob quam cauſam inuentum ſit.*

An aduocati veniant ſub nomine officialium in ſtatutis.

2 *Aduocare quid ſit.*

Verbum, aduoco, *vnde dicatur.*

3 *Aduocati quibus nominibus appellentur.*

Aduocatorũ munus dicitur, Cauſidicina, *ſicut* Iuridicina, *&* Iudicina *dicitur.*

4 *Differentia inter Aduocatum & Patronum.*

Aduocati quo tempore eſſe cœperunt.

5 *Aduocati de iure Communi debent ſtuduiſſe per quinquennium, vbi gloſæ opinio reprobatur.*

Quid in Cathalonia.

6 *In curijs Regiorum Ordinariorum & Regiæ Audientiæ Cathaloniæ non admittuntur in aduocatos niſi Doctores in Iure, vel Bacalaurei, & repelluntur ſcedulæ, quæ non ſint ſubſcriptæ ab eis vel à parte, niſi nullus illorum in Loco moraretur.*

7 *Quid in Ciuitate Barcinonæ.*

8 *Aduocare & iudicare prohibentur in Cathalonia, qui non habent vſaticos & conſtitutiones Principatus & Iuris Communis volumina.*

9 *Aduocati in Cathalonia iurare tenentur, ſed non ſeruatur.*

10 *Aduocati iure communi iurare debent, examinari, & approbari.*

An ſemel approbati poſsint ob inſufficiẽtiam reprobari, & quid etiam in medicis, confeſſarijs & ad lecturam promotis.

11 *Vir eminentis ſcientiæ an excuſetur ab examine, quod per ſtatutum fieri debet.*

12 *Aduocati debent inter cæteros deſcribi.*

13 *In Aduocato requiritur experientia, & multis exornatur & confirmatur.*

Reſpondetur pro iuuenibus aduocatis. & n.14.

14 *Multum ſenes aduocati non eligendi; & de ipſorum vitijs.*

Sicut corpus, ſic etiam mens hominis ſuum habet ſenium.

15 *Aduocatorum ignarorum diuerſa cognomina.*

16 *Aduocatum conſulentem oportet, non iuris ſolum, ſed omnium rerum cognitionẽ habere.*

17 *An minor 25. annis ſi ſit Doctor, gaudeat*

deat beneficio reſtitutionis in integrum.

An iuris Doctor comprahendatur in Cathalonia ſub conſtitutionibus 1. & 2. tit. de menors de 25. anys.

18 Qua ætate poſsit quis eſſe aduocatus, qua ætate tabellio, qua Doctor, & qua procurator.

19 In aduocato requiritur modeſtia.

Aduocare procacibus verbis prohibitum eſt.

20 Non meruit honorem, qui non honorauit. & multis hoc exornatur.

21 Aduocatus qui verbis iniurioſis aduocat, efficitur infamis.

22 Contra offerentes iniurioſas appellationes, quemadmodum iudex procedere poſſit.

Ira impedit animum ne poſsit cernere verum.

23 Aduocatus nimis verboſus poteſt ab officio remoueri.

24 Doctor debet pauca & vtilia effundere.

Multa pro breuitate ſermonis & contra prolixitatem verborum.

25 Multiloquium generat mendacium.

Verboſi aduocati vociferando exiſtimant explere clientum animos.

26 Nimis altercando amittitur veritas.

27 Aduocati quare olim appellabãtur, rabulæ.

28 Mali aduocati vocantur canes curiarum.

29 Temporibus Sixti Papæ & Pauli tertij, ac Clementis Pontificis, Aduocati in ſcriptis & non vocaliter informabant. & quare.

30 Veritas facilius inuenitur ſtudio ſcripturæ quam diſputatione verbali.

31 Aduocatus cauilloſus à iudice repellendus eſt.

Mali aduocati vocantur concinnatores & redemptores litium & moratores cauſarum, & eorum facundia dicitur canina.

Et multa contra cauilloſos aduocatos congeruntur. & n. 32.

32 Iudex ex officio inquirit contra aduocatos cauilloſos & tumultuoſos, & malè ſe in officio verſantes.

33 Aduocatus in his quæ conſcientiam remordent, vel recuſare debet ſcribere, vel pro veritate ſcribere debet.

Veritas eſt mater Iuſtitiæ, & propter ſubtilitatem DD. immutanda non eſt, nec cum ingenij ſubtilitate laceranda.

34 Aduocatus debet eſſe verax in ſermone, iuſtus in iudicio, plenus in conſilio.

Incidit in pœnam falſi allegando leges falſas, & correctas.

35 Aduocati propter nimiam auri Cupiditatẽ vocantur lupis veraciores, & coruis crudeliores.

Nimis ſoliciti ſunt in cauſis, & propterea præſumuntur omnia mala excogitare.

Aduocati procuratores & notarij in curijs excoriant homines.

36 Aduocati iure Communi prohibentur contrahere cum clientibus. & quare.

37 Aduocatus nobili animo & ſine labe ſeruilis officij ſe gerere debet circa ſtipendia & læta fronte accipere, quod litigator ſponte offert & nihil amplius petere.

Auſterius aduocatos hortatur ne pro illis patrocinentur, à quibus recipere debita ſtipendia incerti ſunt, niſi pro pauperibus, & vt anteponant cauſas eorum, qui ſoluunt.

38 Mali aduocati vocantur ſtellæ erraticæ, quia duplicem habent motum ſcilicet pro, & contra. & refertur ad hæc facetiſsimum exemplum.

Et multa contra auaros aduocatos congeruntur.

36 Columella canium ſiue aduocatorum ſtudium, conceſſum latrocinium dixit.

Iuſtus Lipſius peſtem Europæ.

Tacitus aduocatorum perfidiam appellauit mercem venalem.

40 Aduocans pro modico ſalario vilis & degener habetur.

41 Præcipuum boni aduocati munus eſt fideliter conſulere: & quomodo.

42 Aduocatus cauſam nondum finitam deſerens, accipiendo patrocinium aduerſarij, incidit in crimen præuaricationis.

Aduo-

Digitized by Google

Aduocatum iura ſuæ partis oſtendens parti contrariæ vt falſarius punitur.

4 *Aduocatus non debet ſuſcipere plures nimis cauſas, & impatia humeris ſuis onera.*

44 *In cauſis arduis & grauibus ſæpè reſpondere non debet, & ad hoc referuntur hiſtoriæ Alexandri Seueri & Danielis.*

45 *Aduocatus quibus modis debeat eſſe cautus & prudens erga iudicem.*

Verbum dulce multiplicat amicos & mitigat inimicos.

46 *Aduocatus qua prudentia & cautela vti debet erga partem, cui patrocinatur.*

Non debet cauſa victoriam repromittere clienti ſuo.

47 *Aduocati cautela erga partem aduerſam.*

Cauere debet ne inſtruat aduerſarium, plura nimis effundens.

48 *Aduocati cautela & prudentia erga aduocatum contrarium.*

Aduocatus antiquus nouum non negligat qui leges & iura in promptu habet, & feruet nimia diligentia in vincendo.

Diligentia eſt mater omnium artium: negligentia autem nouerca eruditionis.

49 *Aduocati cautela & prudentia in negocio de quo agitur pluribus modis explicatur. & n. ſeqq.*

50 *Rei officium eſt fugere, vnde reus in iure appellatur fugitiuus, quomodo tamen fugere debeat.*

51 *Aduocatus curet ſi poteſt, vltimo proponere, & nullitates actoris ad finẽ litis reſeruare.*

52 *Nihil ſine lege probare debet, ſi lex diſponit ſuper his de quibus agitur.*

Plura curet adducere fundamenta & rationes, & quare.

Et quomodo hoc concilietur cum ante traditis, quod aduocatus non debet eſſe verboſus.

53 *Aduocatus cautus quomodo eſſe debeat erga ſe ipſum.*

Patrocinando in cauſa in qua ius habet, ſibi præiudicat.

Si filius exhæredatus aduocauerit pro legatario, cenſetur approbare teſtamentum.

Si notarius ſcripſerit ſe tutorem in teſtamẽto, non poteſt ſe excuſare à tutela.

54 *Intellectus tex. in l. cum quidã C. de adminiſtr. tutor.*

55 *Aduocati in negocijs proprijs ſunt rudiores, ideoque monentur vt cauſas proprias patrocinio aliorũ aduocatorũ commendẽt, exemplo medicorũ qui pro ſuis infirmitatibus alios medicos aduocant.*

56 *Maiores lites ex teſtamentis Iuriſperitorum oriuntur, & quare.*

In negotio quiſque ſuo hebetior quã in alieno eſt, & quare.

57 *Filij aduocatorum & litteratorum hominum ſunt fatui, & quare.*

Et an hoc ſit perpetuum.

Celſus & Nerua Iureconſulti genuerunt filios ſapientiſsimos.

58 *Natura ſolita eſt effectum ſibi in qualitate ſimilem producere.*

Fallit in homine, & quare.

59 *Aduocatus vtatur veſtibus ſuo gradui competentibus.*

Talis quiſque præſumitur, qualem indicãt veſtes & incompoſitio corporis qualitatẽ mentis ſignificat.

Chlamis militem, purpura Regem, ſtola ſacerdotem, cuculla monachũ, toga aduocatũ demonſtrat.

QVA-

QVALEM OPORTEAT ESSE ADVOCATVM,

QVÆST. I.

1 Aduocationis officiũ publicũ eſt & eam ob cauſam adinuentum, vtijsſuccurratur qui ius ſuũ tueri & cauſã dicere ignorant.notat Menoc.de arbitr.iudic. li.
2.caſu 369. num. 1. & probant tex. in l.
quiſquis 6.§. apud vrbem l. nemo 8. C.
de poſtulan.cum alijs congeſtis per Al-
phonſ.Narbona ad ll.Regi.li.4.tit.1. le-
ge 20.glo.20.n.96.vbi à n. 97.vſq.ad n.
102.diſcutit an aduocati cõpræhẽdãtur
2 ſub ſtatuto de officialibus loquente. Ad-
uocare autem eſt deſiderium amici ſui
in iure apud eũ qui iuriſdictioni præeſt,
exponere vel alterius deſiderio contra-
dicere l.1.§.1.ff.de poſtulan. ca. infamis
§.tria & §.fin.autē 3.q.7.Nepos à Mon-
talbano in tractat.de exceptionib. artic.
10.num.1.Guillem.le Rouille in tractat.
de iuſti.& iniuſti.lib.3.ca.5.nu.3. quod
intelligit Sebaſtianus Medicis de legib.
par.3.quæſt.10.num.2.intentionem par-
tis per probationes oſtendendo, eaſque
iuribus deductas aſſeuerando , iuxta ca.
inter dilectos de fid. inſtru. Et dicitur,
aduoco quaſi *ad me voco*. vnde Terenti.
in Phor. *ibo ad forum & aliquot mihi ad-*
3 *uocabo amicos*. Vocantur aduocati ali-
quando cauſidici l. quiſquis in prin. C.
de poſtulan.interdum patroni cauſarum
l.1. l.aduocati C. de aduoc. diuerſ. iu-
dic.nonnunquam honorati l.1.C.de of-
fic.ciuil.iudic.Petr.Plaza de delict.cap.
22.num.23.Matien. in dialogo relator.
2.par.capite 1.numero 5. Eorum munus
cauſidicina dicebatur ab Ammiano lib.
30.ſicut Tertullianus lib.de pallio dixit
iuridicinam, & Apulei. lib. 7. *iudicinam*.
Guiac.obſeruat.li.4.capite 40. Propriè 4
loquendo aduocatus , nomen eſt gene-
ralius quam patronus : patronus enim
dicitur rei , aduocatus ſiue actoris ſiue
rei , notat le Rouille vbi ſupra numero
3. Aduocati ſtatim eſſe cœperunt poſt
leges duodecim tabularum , & ſic 470.
annis ante Chriſti domini natiuitatem,
Ioan.Marienz.in d.2.p.c.4.& maximè n.
23.

Primò oportet aduocatum iuris no- 5
ſtri ſcientia præditum eſſe & bene de
Iuriſprudentia mereri , ideoque iure
communi quinquenio iuri operam de-
diſſe debet,tex.in proœm. Digeſtorum
§.& quod iam primis.ibi.*& in quinti an-*
ni.l.iubemus §.pro ſportulis,& ibi glo.
in verb. *per ſtatuta tempora* l. petitiones
C.de aduoca diuerſ.iudic. & vtrobique
DD.glo.in cap.cum ex eo de electio.in
6.capite fin.de magiſtris glo. & Bald.in
l.nec cœterorum C. de poſtulan.Bart. in
l.5.C.de aduoc.diuerſ.iudic. & in l. 1. §.
aduocatos ff. de var. & extraord. cogni.
Syluest. in ſumma verb. *aduocatus*
numero 1. vbi reprobat glo. in l. 1.
ff. de poſtulan. contrarium tenentem,
Suarez de paz in praxi annotatio. 5.
titulo de aduocato numero 11. An-
ton.Gomez in l. 2.taur.num. 5. concor-
dabant in Cathalonia conſtit. 4. & 5.
tit.

tit. *de examen de aduocats*; Sed poſtea
ſuperuenit conſtitutio Regis Philippi
quæ eſt 4. tit. *de officì de Iutges y aſſeſſors*
ordinaris. & vult aduocatum ſtuduiſſe iu-
ri Ciuili & Canonico per ſex annos cō-
pletos in Studio generali: hoc tamen nō
ſeruatur, ſed quod ſit Doctor vel Baca-
laureus vt mox dicam.
6 In curijs regiorum ordinariorum &
Regię Audientiæ noſtri Principatus Ca
thaloniæ non admittuntur in aduocatos
cauſarum niſi Doctores in iure vel Baca
laurei, ſic enim intelligitur & practicatur
conſtitutio 5. tit. *de orde iudiciari* & con-
ſtitutio 25. tit. *de offici de Iutges de taula*
& conſtitutio. 7. tit. *de recuſatio de tots*
Iutges, & ca. 65. curiarum anni 1599. ita-
que repelluntur ſcedulæ in dictis iudi-
cijs, quæ non ſint ſubſcriptæ nomine ali-
cuius ex præfatis aduocatis vel pro-
priæ partis litigantis per eas cōſtitutio-
nes niſi in loco nullus eorum aduocato-
rum reperiretur. & ſimile eſt in regno
Caſtellæ, Anton. Gomeſ. ad l. 2. taur. n. 6.
Et quod aduocatus debet accepiſſe gra-
dum Doctoratus vel Bacalaureatūs ali-
cuius approbatæ Vniuerſitatis, niſi in lo-
co non morarentur Doctores vel Baca-
laurei, expreſſe diſponunt conſtit. 4. & 5.
de officì de Iutges y aſſeſſors ordinaris.
Quinimò in Ciuitate Barcinonæ, quæ
7 eſt totius Principatus caput, vbi reſidet
Regia Audientia, aduocatus non admit-
titur niſi ſit in iure Doctor. Præterea
8 conſtitutione 1. tit. *de aduocats* aduocare
vel iudicare prohibētur qui non habēt
vſaticos Barcinonæ, conſtitutiones & ca-
pitula curiarum Cathaloniæ, & conſtit.
4. tit. *de examen de aduocats*, qui non ha-
bent iuris Communis volumina, & me-
minit Calici. in margarit. fiſ. dub. 6. caſu
41. Mier. par. 1. collatio. 6. cap. de iuriſpe
9 ritis num. 1. Iurare etiam tenentur aduo
cati ſecundum conſtit. 1. i. lo. tit. *de exa-*
men de aduocats. quod tamen hodie iura-
mentum præſtari non video, nec fit exa-
men aduocatorum eadem conſtitutione
diſpoſitum.
10 Iure communi aduocati iurare debēt

l. rem non nouam C. de iudic. debent
examinari etiam & approbari antequam
ad poſtulandum admittantur l. nemini
C. de aduoc. diuerſ. iudic. Franc. Marc.
deciſ. 650. Paz in praxi annot. 5. tit. de ad
uocato n. 15. Syluest. in ſumma verb. *aduo*
catus num. 1. imò Stepha. Gratian. diſ-
cep. forenſ. tom. 1. ca. 186. ex num. 31. &
num. 51. probat ſemel approbatos poſſe
ob inſufficientiam reprobari, atque ite-
rum approbari ceſſante ignorātia, quod
in medicis, confeſſarijs, & ad lecturam
promotis reſoluit etiam ex multis Al-
phonſ. Narbona ad ll. regias lib. 3. tit. 16.
lege 9. glo. 7. num. 2. & Gratia. diſcep.
forenſ. ca. 167. à num. 43. vbi tamen n.
42. docet quod regulariter ſemel appro
batus, non poteſt amplius reprobari, nul-
la cauſa ſuperueniente. An autem ſtatu- 11
to examine ad officiū, vir eminentis ſciē
tiæ excuſetur ab eo, diſputant Franciſc.
Marc. deciſ. 650. n. 5. Bouadill. in polit. to.
1. lib. 1. ca. 6. num. 18. Sed & aduocatum 12
inter cæteros ſcribi oportebat vt in ad-
uocatorum numero recenſeretur l. iu-
bemus C. de aduoc. diuerſ. iudic. Rebuſ.
in tractat. nominat. q. 11. num 20. Nar-
bona ad ll. regias lib. 4. tit. 1. lege 20. glo.
5. n. 7.
Præter iuris ſcientiam plurimi fit in 13
aduocato experientia negociorum at-
que iudiciorum & quod in ipſis ſæpiùs
verſatus ſit, vnde aduocatus iuuenis
dicitur confuſor litium glo. in l. cum eū
C. de tranſactio. Ioan. Neuizan. in Sylua
nuptia. lib. 5. numero 6. addens quod ſe-
nes etiam ſine reuolutione cartarum ra-
ro errant, latè Bolognet. in repet. authen.
habita C. ne filij pro patre Alciat. lib. 10.
parerg. capite 21. Burgos de Paz in l.
2. taur. ex numero 71. ſic noſter Mier.
par. 2. collatio. 6. capite 17. de profeſſor.
iuriſperit. & medici. num. 9. poſt Ange-
lum clamat, *Ne confidas in medico nouo*
quia eſt homicida; neque in aduocato
nouello quia eſt confuſor litium. Antoni
Oliba. de actio. par. 1. libro 1. capite
11. numero 31. pro ipſis tamen reſpō-
det Auguſtinus Morla par. 1. empor. iur.

tit.de legib.in prin.& Ceuallos commun. contra commun.in præfatio. à num. 93.

14 Ego certè neque admodum ſenem ex quirerem aduocatum vel iudicem, nam ipſi tum ratione ætatis ingraueſcentis tum ratione infirmitatis & malæ valetudinis, quæ ætatem illam ſæpè comitatur, non ſtudent, vt Neuizan. vbi ſupra nu. 7. ait iuxta illud Catonis.

Fac tibi ſuccurrãt iuuenis, quæ feceris ipſe.

Præterea tardi ſunt ad percipiẽdũ, memoria deficiũt, & obtuſũ ſenſũ habẽt, vt elegãter vitia ſenectutis deſcribẽs ait S. Chriſoſ. in epiſt. S. Pauli ad Titum hom. 4. vt enim dicit Ariſto. lib. 2. politic. ca. 7. ſicut corpus, ſic etiam mens hominibus ſuum habet ſenium. & in ſe ipſis ac longa experientia rerum plus confiſi quam par eſt (quia difficilimũ eſt omnium noſſe ſe ipſum, vt ille ait) temere negocia ſuſcipiunt, dirimunt & definiũt, contra quos exclamat Bonadill. in politic. tom. 1. lib. 1. cap. 7. n. 12. Iuuenum autem ingenia laborem & diligentiam ac gloriæ cupiditatem laudat, & ſenum pigritiam & deſidiam vituperat Ceuallos in d. præfatio. n. 93.

15 Multa cõgerit Stepha. Gratián. d. ſ. forenſ. tom. 1. cap. 186. à n. 29. cõtra ignaros aduocatos, quos appellat fontes ſine aqua & dolores ſine Doctores in culina, & Doctores neceſſitatis, quæ eſt ſine lege, atq. vocat eos monetam tonſam id eſt ſine litteris, cum tales monetæ litteras non habeant & comparat aſinæ Balaam.

16 Imò aduocatum omni generi hominum conſulentem, cuius domus quaſi oraculum Ciuitatis reputatur vt de Iſocratre veteres ſcripſerunt, oportet non iuris ſolum ſed omnium rerum cognitionem habere, cum Iuriſprudentia ex Vlpiano li. 1. regul. ſit diuinarum atq. humanarum rerum notitia, iuſti atq. iniuſti ſcientia vnde M. Tullius lib. 3. de oratio. ait quod iuriſperiti non ſolum de iure reſpondebant, verum de filia collocanda, de fundo emendo, de agro colẽdo & de omni officio atque negotio cõſulebantur. cenſuit Sforti. Oddo de reſti. in integ. p. 1. q. 23 art. 7. num. 52. Cancer. var. par. 2. cap. 1. numero 308. quorum primus diſſerit an minor iuris Doctor gaudeat beneficio reſtitutionis in integrum; & alter an comprehendatur in Cathalonia iuris Doctor ſub conſtitutionibus 1. & 2. tit. *de menors de 25. anys.* 17

Aduocatus eſſe non poteſt qui decem & ſeptem annos non compleuit l. 1. §. initium ff. de poſtulan. Suarez de Paz in praxi annotatio. 5. num. 18. Sebaſtian. Medicis de legib. 3. par. quæſt. 20. num. 3. Anton. Gomeſ. var. tom. 3. ca. 1. numero 55. & glo. marginaria in d. §. initium. arguit quod in decimo ſeptimo anno poteſt quis fieri Doctor, quod etiam notauit Gomeſ. vbi ſupra, atque etiam qua ætate poſſit quis eſſe tabellio; & alia glo. ibi in verb. *compleuit.* docet qua ætate poſſit quis eſſe procurator. 18

Præterea in aduocato requiritur modeſtia qua cupiditatibus animi moderetur & in rebus omnibus modum ſeruet. 19 Sic aduocatus etſi ſummã pro ſuo cliẽte iuſtitiam foueat, ipſaque aduerſarius eius deſtituatur, nunquam tamen verbis procacibus & contumelioſis vti debet; nam procacibus verbis & improbis aduocare prohibitum eſt l. fin. §. in fruſtratorijs C. de appellatio. & eſt argumento tex. in l. 1. §. noſtram C. de veter. iur. enucle. elegans eſt tex. in l. quiſquis C. de poſtulan. ibi. *Ante omnia autẽ vniuerſi aduocati ita præbeant patrocinia iurgantibus, vt non vltra quam litium poſcit vtilitas, in licentiam conuiciandi & maledicendi temeritatem prorumpant: agant quod cauſa deſiderat, temperent ſe ab iniuria.* hactenus iſtè tex. Non enim meruit honorem qui non honorauit, iuxta illud. *Cur te habeo in Principem, cum me non habes in ſenatorem?* 20 vt in ca. eſto 95. diſt. & qui dicit quod vult, audiet quod non vult ca. Eccleſiam §. quib⁹ autẽ 13. q. 1. ca. iniquũ 32. q. 5. vnde Salamõ, *Qui aliena manifeſtat vitia, ſua intẽpeſtiuè audiet crimina.* & Martialis.

Deridens alios, non inderiſus abibit.

Et Seneca in Epiſtolis. *Ab alio expecta,* 21

quod

quod alij feceris. plura congerit Gratian.
diſ. forenſ. tom. 2. cap. 284. num. 19. &
ſeqq. Imò aduocatus qui verbis iniurio-
22 ſis aduocat, efficitur infamis ca. infamis
§. tria 3. q. 7. d. l. quiſquis, ibi, *nam
ſi quis adeo procax fuerit vt non ratione ſed
probris putet eſſe certandum, opinionis ſuæ
imminutionem patietur, nec enim conniuē-
tia commodanda eſt, vt quiſquam negotio
derelicto, in aduerſarij ſui contumeliam
aut palam pergat aut ſubdolè.* notat Nepos
à Montalbano in tractat. de exceptio.
artic. 10. num. 7. latè Specul. par. 1. de ad-
uocato §. iam nūc. per tot. Sebaſtia. Me-
dicis de legib. par. 3. q. 20. num. 8. Petr.
22 Gregor. in ſyntag. iur. 3. par. lib. 49. cap.
6. num. 29. & contra offerentes iniurio-
ſas iudici appellationes, qui per ipſum
iudicem puniri poſſunt, l. iudici & ibi
glo. de iniur. Bouadil. in polit. to. 2. lib. 3.
cap. 11. num. 33. nam ira impedit animū
ne poſſit cernere verum & commotio-
nis tempore iuſtum putat omne quod
dixit ca. ira enim ca. illa ca. ira ſæpè 11.
q. 3. ca. ſi quis iratus 2. q. 3. deferat ergo
aduocatus aduerſantibus honorem quē
ſibi cupit ca. qui ſcit ſe 2. q. 6. ca. quorū-
dam 74. diſt.
23 . Eadem ratione aduocatus non de-
bet eſſe nimis verboſus, imò talis aduo-
catus poteſt ab officio remoueri l. ex ea
parte vbi glo. ſingularis de poſtulan.
Suarez de Paz in prax. annotatio. 5. tit.
de aduocato num. 5. & per iudicem tan-
quam ſui auditorij turbator excludi ca.
in loco 5. q. 4. l. 3. §. pen. ff. de his quæ in
teſtam. delen. authen. iubemus C. de iu-
dic. Auiles in cap. Prætor. cap. 36. glo. *A-
24 bogados.* n. 5. nam doctor debet concluſiue
loqui & pauca & vtilia effundere glo.
in ca. cū ſit ars de ætat. & qualita. & breui
tas loquutionis gratiā parit & moleſtias
ſiniſtramque ſuſpicionem fugat: immē-
ſitas autem econuerſo ca. affinitatis 18.
q. 2. in fin. & prolixæ præfationes confu-
ſionem inducunt & tædium generant
animis auditorum vt in proœm. Decre-
tal. §. ſane. Paris de Puteo de ſyndicat.
in verb. *index in tribunal* n. 3. & 4. & in
verb. *aduocati cauſarum* n. 1. 2. & 3. Auiles
in d. glo. *Abogados* num. 1. & ſeqq. bonus
tex. in l. fin. C. de precib. Imperat. offe-
ren. Bouadil. in polit. tom. 2. lib. 3. cap. 13.
num. 65. Ioan. Garcia de nobilitat. gloſ.
35. nu. 28. virtus enim in modicis conſi-
ſtit ex multis auth. de referendarijs ſacri
palatij, circa prin. inde Aretin. conſ. 6.
ait debere bene conſulentem reſponde-
re ad rem ſine verborum multiloquio
ſine truſſis & generalibus quia faſtidiūt
ſtomacum. & multiloquium mendacium 25
generat l. ampliorem §. in refutatorijs
& ibi glo. & DD. C. de appellatio. ver-
boſi autem aduocati voci ferando exi-
ſtimant clientibus ſuis placere & eorum
explere animos ca. 1. 46. diſt. Specul. in
tit. de aduocato §. nunc de exordijs. op-
timè Platina lib. 2. de optimo ciue.
ibi. *Quo enim quiſque maximè clamat, ſa-
pientior in cauſa putatur.* nihil certè rectè
geritur ſi cum clamore vincitur ca. Oſius
de electio. l. 1. in fin. C. de ſtudi. li. 11.
Bald. in cap. licet 3. nom. de tranſlat. epiſc.
& Petrarcha in epiſto. 6. & 11. ait quod 26
nimis altercando veritas amittitur. Ideo 27
aduocati olim vocabantur *rabulæ*, vt ob-
ſeruat Guiac. obſeruat. lib. 4. cap. 40. à ra-
dendis auribus quod radant & offendāt
aures &, vt ait Quintilianus, nimia ver-
boſitate feriant. Vnde Cicero in Oratore.
Quaſi rabulæ (inquit) *qui ſibi diſerti non vi-
dentur, niſi omnia tumultu & vociferatione
concuſſerint.* & Quintilian. lib. 12. cap. 9.
Super omnia (ait) *perit illa, quæ plurimum
oratori & auctoritatis & fidei affert, mo-
deſtia, ſi à viro bono in rabulam, latrato-
remq. conuertitur.* Quamquam ſecundum
Feſtum Pompeium *rabulæ* dicti ſunt
aduocati, quod eſſent parati ad radendū
quid, auferendumque. Facit quod notat 28
Guillel. le Rouill. de iuſtitia & iniuſtitia
lib. 3. cap. 4. num. 10. malos aduocatos ap-
pellari canes curiarum. Quamobrē Lu- 29
douic. Gomeſ. ad regul. Cancella. in
proœm. quæſt. 1. n. 13. ſcripſit quod ad
redimēdū tēpus, quod quotidie inutili-
ter & cū diſpēdio omniū, verboſis aduo-
catis voce informātib' amittebatur, & adui-

Digitized by Google

tandas maximas partium impenſas & Auditorum moleſtias obſeruatum fuit Romę tempore Sixti Papæ & Pauli Tertij ne aduocati vocaliter,ſed in ſcriptis informarẽt,quod idẽ & ex eadẽ cauſa de tẽpore Clementis Papæ poſt alios DD. refert Ioan.Neuizanus in ſylua nuptiali in initio.n.2. ſic Lucas de Penna in l. 1.C.
30 de profeſſor.qui in vrb.Conſtãtin.li. 11. dicit ſe expertum quod veritas facilius inuenitur ſtudio ſcripturæ quã diſputatione verbali quæ vix poteſt abſque tumultu procedere.
31 Bona cõſciẽtia maximè neceſſaria eſt aduocato,ideoque non debet eſſe cauillofus,imò talis aduocatus à iudice repellendus eſt l.3 ff.de his quæ in teſtam.delen.Pute.de ſyndic.in verb.*aduocati cauſarum* n.14.Tiraquel.de nobilita.ca.29. n.9. Rolan. conſ.36.n.51.& ſeq.vol.3. Petr. Gregori. in ſyntag.iur.vniuer.3.p. li.47.c.5.n.29.Pluribus inuehitur contra malos aduocatos Gratian.diſ.forenſ.to.1. c.186.à n.54.vbi quod iſti concinnatores & redemptores litium olim vocabãtur rabulæ & moratores,qui adhibebãtur ad morã faciendã, quorũ caninã facundiã appellabãt,alijſque nominib⁹ ex antiquis ſcriptoribus eos vocat.Vnde Cicer.de orato.monet non quærendum eſſe declamatorem aliquem de ludo aut rabulam de foro, ſed doctiſſimũ ac perfectiſſimũ hinc vetus illud verbum vulgo vſurpatum. *Nulla cauſa adeo mala quam peritus aduocatus non poſsit bonam facere*.glo.in l. quod ſi nolit §. ſi mancipium ff. de edili. edic.multis cõtra cauillofos aduocatos exclamat Thomas Mieres p.3.collatio. 10.c.19. incip. *Aſsats es coſa ridiculoſa* n.
32 3.& 4.Et iudex ex officio inquirit cõtra aduocatos cauilloſos & tumultuoſos & malè ſe in officio verſantes Marant. in ſpecul.iudic.tit.Et peruenitur aliquando per viam inquiſitionis. num.182. Ludo. Roman. in ſingular.739. Auiles in cap. 36. Prætor.glo. *Abogados* num.5. bonus tex.in l. quiſquis C. de poſtulan: ibi, *Nemo ex induſtria protrahat iurgium*. vbi glo. in verb. *protrahat*.tex.in l.nec quicquam §. circa de offic. proconſul.Summopere debet cauere iudex à cauilloſis aduocatis de quibus S. Bernardus li. 2. de conſideratio: ad Eugenium elegãter ait. *Miror quemadmodum poſsunt aures diuinæ diſputationes huiuſmodi aduocatorum & pugnas verborum audire:corrige Deus prauum morem, præcinda linguas vaniloquas & labia doloſa claude:hi ſunt qui docuerunt linguas ſuas loqui mendacium, diſcerti aduerſus iuſtitiam,eruditi pro falſitate,ſapientes ſunt vt faciant malum,eloquentes vt impugnent verum*. 1 t Hiere. c. 9. *Extenderunt linguam ſuam quaſi arcum mendacij*. Vnde Cicero lib. 1. de repub. dixit ſe non intelligere cur qui ſententiam pecunia corrumpit, pœna dignus ſit, qui vero eloquentia,laudem ferat:
In his quæ conſcientiam remordent, vel 33 recuſandum eſt ſcribere vel pro veritate ſcribendum pro vt ſe feciſſe docet Caſtren.conſ.121.lib.1. & refert Aymon conſ.201.n.2. ad medi.Gratia. diſ. forẽſ. tom.3.cap.540.num.58.veritas enim in omnibus principatum obtinet, ca. quæritur 2.q.7.& ſuper omnia amanda tanquã mater iuſtitię l. cũ ita legatũ de cõditi.& demõſ.Bald.in l.libertũ ff de ſtat. homi.& nõ immutanda propter ſubtilitatẽ Doctorum, Alberic. in l. 1.C.ſi vt ſe ab hæredit. abſtin.nec cum ingenij ſubtilitate laceranda ę. eum cæteri de re iudic.in 6. vt latè hæc exornat Neuizan. in ſylua nupti. lib. 5. rubric. quomodo iudicãdum in dubi.n.112.cum ſeq. Debet 34 eſſe aduocatus verax in ſermone, iuſtus in iudicio, plenus in conſilio Afflic.li.1. conſtit. Neapol. rubr. 81.n. 4.Barboſ.de offic.epiſc.p.3. allegat.79.n.24.Ideo nec allegare debet leges falſas & correctas qnia incideret in pœnam falſi l. fin.ff. ad l.Cornel. de falſ.l.1.§. hunc igitur C. de Iuſtin.codic. confirman.Bart. in l.omnes populi numero 68. de iuſti. & iur. Suarez de Paz in prax.annot. 5 de aduocato n.6.

Similiter aduocati abſtinere debẽt à 35 nimia auri cupiditate & pecuniæ auiditate propter quam cauſam Petr. Gregor.

gor.in ſyntag. iur. vniuerſ. 3.par.lib. 49. cap. 8. num. 11.voraciores lupis & crudeliores coruis eos appellat. eleganter t.x.in l. quiſquis C.de poſtulan.ibi.*Videlicet vt non ad turpe compendium, ſtipemque deformẽ hæc arripiatur occaſio,ſed laudis per eam aucmenta quærantur, nam ſi lucro,pecuniaque capiantur, veluti abiectæ atque degeneres inter viliſſimos numerabũtur.* hactenus iſte tex. Et nimis ſoliciti sũt in cauſis, qui propterea præſumuntur omnia mala excogitare auth. de exhibendo reis §. ſancimus. & conſcientia deficiunt, Bald. in l. ab Anaſtaſio C. mandat. Pute. de ſyndic. qui ſupra numero 16. vnde Hermannus Barenſis in tractat. de formandis libellis libello 67. num. 2. ait quod in curijs aduocati procurato-
36 res & notarij excoriant homines. Et iure communi aduocati prohibentur contrahere cum clientibus quia omnia hi darent propter timorem litis d. l. quiſ-
37 quis in verſic. *Præterea nullum.* Admonet Tiraquel. de nobilitat. cap. 29. num. 46. aduocatos vt læta fronte accipiant quod litigator ſponte & alacri animo obtulerit, nihil prҽterea petentes, quod etiam præcipit Imperator in d. l. quiſquis C. de poſtulan. Et quamquam Aufrerius quem refert Petrus Gregor. in ſyntag. iur. vniuer. 3. p. lib. 49. ca. 8. aduocatos hortatur ne pro illis patrocinentur à quibus recipere debita ſtipendia incerti sũt, niſi pro pauperibus,& vt anteponant cauſas eorum qui ſoluunt: Bouadilla tamen tom. 2. Polit. lib. 3. cap. 14. num. 63. prædicat aduocatum non vili ſed nobili & generoſo animo ac ſine labe ſeruilis officij ſe gerere debere circa ſtipendia.
38 Multa contra malos aduocatos, qui lucro & pecunia corrumpuntur, tradit Guillel. le Rouille in tractat. de iuſtitia & iniuſt. lib. 3. cap. 5. num. 10. vbi cum Daniel. cap. 12. & tranſumptiuè in ca. fin. de magiſtris boni aduocati vocãtur ſtellæ in perpetuas æternitates, malos vocat ſtellas erraticas, quæ iuxta Plini. natural. hyſtor. lib. 12. duplicem habent motum & vagos curſus: ſic enim præfati aduocati duplicem habent motum, ſcilicet pro & contra,& inde facetiſſimè refert exemplum de homine qui aduocato ſuo vnum currum donauit, aduerſarius vero ei equos dedit: cum autem qui currum dedit, vide et quod potius pro aduerſario loqueretur, ait, *currus malè vadit*, cui aduocatus reſpondit, *non poteſt aliter ire, quia equi ſic illum ducunt per eam viam.* Quare Roderic. Epiſcopus Zamoren. in ſpeculo vitæ cap. 28. de aduocatis ſic eleganter loquitur. *Vbi aduocatorũ turba ſtrepit, ibi litium anfractibus tota Ciuitas ardet, nec domus aliqua à litigio vacat: de pace non cogitant, qui cum bello lucrantur: alienae cupiunt controuerſiae, & propinquorũ cauſas exagitat qui ſuas non litigat.* Columel. lib. 1. Canium ſiue aduocatorũ 39
ſtudium, conceſſum latrocinium dixit. Peſtem Europæ appellauit Iuſtus Lipſius Politic. ſiue ciuilis doctrinæ lib. 2. cap. 11. & Tacitus annalium 11. *Publica mercis* (inquit) *nihil tam venale eſt, quam aduocatorum perfidia.* Hæc de malis aduocatis dicta ſunt, non de bonis qui ſunt multi & grauiſſimi viri. Non dicimus 40
quod aduocatus paſſim pro modico ſalario aduocet, nam ex hoc vilis & degener habetur, vt in ca. infamem §. apud vrbem 3. q. 7. Speculat. p. 1. de aduocato §. vtriuſq. partis aduocatum n. 13.

Præcipuum boni aduocati munus 41
eſt clientibus ſuis fideliter conſulere, tum in malis cauſis ſeu iniuſtis litibus nõ ſuſcipiendis, tum (quod longè difficilius eſt) in ijs quæ cum cœptæ ſint, iniuſtæ & iniquę apparent, non proſequendis, vt latè monet Bouadilla in polit. tom. 2. lib. 3. cap. 14. num. 71.& antea Speculator d. p. 1. de aduocato §. vtriuſq. partis aduocatũ n. 15. litigator enim ipſe vel proprio rerũ ſuarũ ſtudio vel auerſatiũ ſibi odio aut litterarũ ignorãtia ductus facile fallitur, ideoq. cõtendẽs in puluerẽ ſufflat & cæcus fit, & quo magis cõtẽdit, eò magis obcæcatur, atq. ſapiente indiget, pioque & integro conſultore, qui gratiã nõ eius ſed diuinã captet. Cauſã aduocatus non dum finitam non deſerat accipiendo pa- 42

trociniũ aduerſar'j,quia ex hoc incidet
in crimen prævaricationis l. athletas ff.
qui notãt.infam.Sebaſtiã.Medicis de le-
gib.3.p.q.20.n.8. ſi autẽ iura ſuæ partis,
cõtrariæ parti oſtendit,vt falſarius puni-
43 tur l.1.§.is qui ff.ad l.Cornel.de falſ. &
ibi Bart.Curare admodũ bonus aduoca-
tus debet ne pecuniæ quæſtũ anelando
plures nimis cauſas ſuſcipiat,quia pluri-
bus intentus minor eſt ad ſingula ſẽſus
c.diuerſis de cleric.coniugat.ideoq. non
accipiat imparia humeris ſuis onera cõ-
44 tra conſcientiã.In negocijs arduis & gra-
uib⁹ cõſultus,repẽtè nõ reſpondeat,in il-
lis enim reprobantur reſpõſa repentina,
vnde Alexander Seuerus vt refert Lãpri-
dius,nolebat ſuos ſibi conſiliarios & Se-
natores ſubitò reſpõdere,inde vetus ada-
giũ,*in nocte conſilium*.Daniel à Nabuco-
donoſor interrogatus, cũ eſſet Propheta
Domini & poſſet ſtatim reſpõſũ dare,
noluit,ſed medio tẽporis ſpatio vnius ho
ræ.Daniel.c.5.

45 Non leue aduocati requiſitũ eſt vt in
omnibus quæ ad ſuũ ſpectãt officiũ,cau-
tus ſit, ſagax & prudens. cuiuſmodi plu-
res cautelas cõſiderarũt Doctores.Cau-
tũ imprimis eũ exigũt erga iudicẽ vt illi
ſemper placere ſtudeat,non illũ prouo-
care,nec prouocato reſpõdere,humiliter
eũ audiat loquẽtẽ,& eius dicta & reſpõ-
ſa laudibus extollat,dulci ac blando ſer-
mone in ſuã nitatur iudicẽ ſententiã tra-
here. quia qui dulces ſunt in ſermonib⁹,
plus audiuntur vt in ca.ſi enim de pœnit.
diſt.2.& verbũ dulce multiplicat amicos
& mitigat inimicos,Eccleſ.ca.6. & Pro-
uerb.16.Reddat deniq; iudicẽ attẽtum,
docilẽ,& benignũ l.ſi.ff.de offic. diuerſ.
iudic.Multò tamẽ maiori animi & ocu-
lorũ ſubmiſſione iudicẽ alloquentes de-
bent ipſũ venerali clientes: Vnde quidã
olim pictor aures iudicis in pedibus eius
finxiſſe fertur:quod ita litigantes illi lo-
quantur, quaſi non in capite,ſed in pedi-
bus aures habeat.

46 Cautũ volunt & prudẽtẽ aduocatũ er-
ga partẽ cui patrocinatur, vt ſuper narra-
tione facti quã ſibi cliẽtulus proponit,pe
tat & videat,antequã litẽ moueat,ſcrip-
turas & inſtrumẽta. De veritate facti fiat
certus,cuius ignorantia ſæpiſſimè prudẽ-
tiſſimos homines fallit l.2.ff.de iu.& fact.
ignor.Victoriã cauſæ clienti nõ repro-
mittat,quia dubius ſemper eſt litis euẽ-
tus l.quod debetur ff.de pecul. ſi vero
res exigit, alium ſibi aſſociet aduoca-
tum & ſemper conſulat in cauſa peri-
tiores.

Cautum erga partẽ aduerſã, vt cauſæ 47
ſecreta non pandat,& ne plura effudens
præſertim actoris aduocatus inſtruat reũ
& ſuum propoſitũ nimis explicet, nam:

Tela nocent leuius viſa volare prius.

Præberetque illi occaſionem concionã-
di & differendi, ac phylacteria dilatandi
c.1.26.q.5.ideoq.aliquoties tãquã inops
ſpecialium, ſuperſtet in generalibus ne
eius intentio agnoſcatur.

Cautum erga aduocatum contrarium, 48
ne eum irritet,ſed nec eũ multũ com-
mendet:diligenter tamẽ ſingula illius di-
cta notet,& aduocatus antiquus nouum
non negligat qui leges & iura in prõp-
tu habet tanquam nouiter ex ſtudij for-
nace eductus, argumento ca. liquido de
conſecra.diſ.2.& qui tanquã inanis glo-
riæ cupidus feruet nimia diligẽtia in vin
cendo,cum antiqui aduocati ſint aliquã-
do deſides & remiſſi:diligentia enim eſt
mater omniũ artiũ,negligentia autẽ no-
uerca eſt eruditionis ca.nihil 83. diſtin.
Dicat cum Ciceronæ Philippica 2. *ſe
non cum homine ſolere,ſed cum cauſa diſ-
ſidere.*

Cautum in negocio de quo agitur,vt 49
ſi poſſit agere poſſeſſorio, non agat pe-
titorio propter maiorem difficultatẽ ob-
tinendi in petitorio & ad euitandum
grauiores ſumptus & expenſas quæ
fiunt in iudicio proprietatis in quo lon-
gè maiores probationes requiruntur:
ſi autem rei aduocatus ſit, fugiat, dif-
ferat, & cauſam extenuet, quantum
tamen tuta conſcientia poſſit, quia
hoc eſt rei officium cap. nullus vn-
quã 4.q.4.ſ.omnẽ in authen.de litigioſ.
vnde reus fugitiuus in legibus appella-
tur

tur l.properandum §. & ſi quidem C.de iudic. ſic tamen fugiat ne contra eum ex nimia fuga iudex præſumat ca.decer nimus in fi. 3.q.9.l.ſi ideo ff. de euictio. nam qui iudicium refugit, apparet eum de iuſtitia ſua diffidere ca. Chriſtianus in fi. 11.q.1.c. nullus de præſumptionib. Subito non reſpondeat, ſed deliberatione præmiſſa. Temerè aliquid nō confiteatur, neque in ſuis reſponſionibus facti

51 aduerſarium inſtruat. Vltimo proponat, ſi poteſt, & ſub compendio recapilget rationes efficaciores & magis vrgētia iura vt iudex ea melius memoriæ cōmendet. Nullitatis defectum ſi quem videat in aliqua iudicij parte actorem cōmittere, propter quem proceſſus annullandus veniat, taceat ſi tuta conſcientia

52 valeat, & ad finē litis hoc reſeruet. Non audeat probare aliquid abſq. lege quando ab ipſa diſponitur: quia erubeſcimus ſine lege loqui §. conſideremus in auth. de trient. & ſemiſ. & ignarus reputabitur. ſi vero lex nihil de eo in terminis diſponat, debet vti rationibus & argumentis. Ad probandum ſuam intentionem, plura fundamenta adducat, nam pro illo iudicatur pro quo plures faciunt rationes c.duo 13.diſt.c.licet de probatio.c.ſuggeſtum de iur. patrona. neq. ex his contradicitur ſuperius traditis quod aduocatus non ſit verboſus loquax & garrulus, vti iſta declarat & conciliat Sebaſtia. Medic. de legib. par. 3. quæſt. 20. num. 15. Eleganter Plinius iunior lib. 5. epiſt. 6. de ſcriptore loquens, ait. *Sciat ſi materiæ immoratur, non eſſe longum: longiſsimum ſi aliquid accerſit, atque atrahit.*

Multas ex ſupraſcriptis cautelis deſumpſimus ex Sebaſtiano Medicis d. q. 20. & ex Speculat. par. 1. de aduocato & ex Suarez de Paz in prax. annotatio. 5. tit. de aduocato, & ex Hieron. Ceuallos com. con. commun. in pręfatio. n. 108. ad de Ioan. Matienz. in dialogo relatoris 2. p.c.2. Iacob. Bennium de priuileg. Iuriſconſult. 3. par. priuil. 59. ex num. 4.

53 Iūge & aliā cautelā, vt ſit cautus aduocatus erga ſe ipſum, quia ſecundū veriorem ſententiam, patrocinando in cauſa, in qua ius habet, ſibi præiudicat, Felin. in c. quāuis n. 6. de ſenten. & re iudic. Paul. de Caſtr. conſ. 314. ad fin. vol. 2. Iacob. Cancer. var. par. 2. c. 1. num. 144. & ſeqq. & probat tex. in l. fin. ff. de in offic. teſta. vbi ſi filius exhæredatus aduocauerit, ſeu patrocinium præſtiterit pro legatario, cenſetur approbare teſtamentum nec poteſt illud impugnare, tex. in c. ex litteris iun. glo. de tranſactio. vbi qui ſciēter patrocinatur petent irem propriam ipſius aduocati, ſibi nocet. tex. in l. ex ſententia ff. de teſtam. tutel. & in l. vxori ff. ad l. Corne. de falſ. vbi ſi notarius adſcripſerit ſe tutorem in teſtamento, non poteſt ſe excuſare à tutela, quia ſcribendo conſenſiſſe videtur. Nec obſtat tex. in 54
l. cum quædam C. de admin. tutor. quia licet aduocati officiū, publicū ſit, & aduocatus alterius cauſam agere cogatur l. prouidēdū C. de poſtulan. nō tamē pro alio cōtra ſe ipſū patrocinari cōpellitur.

Fit neſcio quomodo vt aduocati in 55
negocijs proprijs rudiores, imperitioresq. videantur, magiſq. deficere conſilio, contra Euripidis ſententiam, qui ait. *Odi ſapientem qui ſibi nihil ſapit.* Propter quod Bouadilla in polit. to. 2. lib. 3. c. 14. n. 62. eos monet vt lites ſuas patrocinio aliorum aduocatorum commendent, exemplo medicorum, qui infirmitates ſuas alijs medicis curandas committunt: & ita frequenter DD. admonent aduocatos, vt referunt VillaDiego in ſua Polit. c. 5. *de la inſtruc.* n. 57. Teſtay allegatio. 7. in pri. Valen. Velaz. cōſ. 5. à n. 91. Et Ludouicus Molina de pri- 56
mog. hiſpan. in præfatio. ex num. 5. notat maiora iurgia, maioreſq. litiū ambages ex teſtamētis & alijs diſpoſitionib⁹ iuriſperitorū quā illiteratorū excitari ſoleret, ſubdit enim quod dū illi ex varijs iuriſcōſultorū reſpōſis curāt eá vitare, quæ in aliorū volūtatib⁹ fuerūt prolixarū litiū incentiua, illudque contendūt vt proprios ſucceſſores à litibus retrahāt, id potiſſimū efficiunt vt illos maioribus litib⁹ inuoluant. Rationem vterq. & Bouadilla

& Molina in vna & eadem illa ſententia fundat, quam Bouadilla Ciceroni tribuit, Molina autem Quin. Curtio lib. 7. dicenti *In hoc* (inquit) *Natura quaſi praua dici poteſt, quod in negocio quiſque ſuo hebetior ſit quam in alieno.* Hoc ideo crediderunt verum, quia in rebus proprijs animū occupat, & obtundit morbus, aliquando timoris, interdū cupiditatis, & amoris aliquoties, ita vt nihil idoneū excogitare poſſit.

57 Illud admiratione dignum eſt, quod omnium ſermone vſurpatur, filios litteratorum virorum & aduocatorum eſſe fatuos, vt notat Belluga in ſpecul. prin. rubric. 11. in princi. n. 11. vbi Camillus Borrellus in additio. litter. B. qui ponit exemplum in filio Ciceronis & alijs. Huius rei rationem reddit Belluga, quia huiuſmodi docti viri ob nimias vigilias, & nocturnos labores, quos ſuſceperunt, malum nutriūt ſanguinem. Sed hoc non eſt perpetuum, ideoq. fertur Celſum & Neruam Iurecōſultos genuiſſe filios ſapientiſſimos vt probatur in l. 1. & ibi glo. in verb. *ait* ff. de ac-

58 quir. poſſeſ. & alij. Docet Ariſtoteles à Camillo relatus Naturam ſolitam eſſe effectum ſibi in qualitate ſimilē producere, hoc tamē in hominibus quandoq. fallere, vel quod homo vago plurimum, varioq. in coitu ſoleat eſſe animo, vel quia filij diuitiarū freti copia, doctrinas, virtuteſq. alias, quæ labore comparantur, contemnant & fugiant.

59 Demum vtatur aduocatus veſtibus ſuo gradui competentibus ſecundum loci cōſuetudinem l. ſi quis C. de poſtulan. talis enim quis præſumitur qualem indicant veſtes c. in audientia de ſen. excom. & incōpoſitio corporis qualitatem mentis ſignificat, Medic. d. q. 20. n. 9 Franciſ. Marc. q. 649. ſic Specular. de aduocat. §. ſequitur videndum. de veſtibus col. 2. ait aduocatos & iudices debere habere veſtes pro grauitate officij ſui, vnde chlamys militē, purpura Regem, ſtola Sacerdotem, cuculla monacum, toga aduocatū demonſtrat, glo. in l. 1. C. nulli licet. infren. lib. 11. Bald. in c. cauſam de probatio. Gratia. diſ. for. tom. 2. c. 284. n. 40.

EX QVÆST. II.

SVMMARIVM.

ADuocati non minus prouident humano generi, quam ſi prælijs ac vulneribus patriam, parenteſque ſaluarent.

Iuriſprudentiæ & Artis militaris elegās ex Cicerone comparatio.

2 *Aduocati militare dicuntur.*

3 *Aduocatus ſicut & miles nō poteſt donare concubinæ.*

4 *Aduocatorū peculium vocatur quaſi caſtrenſe.*

Aduocatus filiusfam. de ſuo peculio teſtari poteſt.

5 *Aduocati exempti ſunt à muneribus perſonalibus præter arbitrandi, conſulēdi, & iudicandi.*

Non coguntur ad recipiendū hoſpites, nec ad faciendum cuſtodiam.

6 *Aduocati Doctores exempti ſunt à tributis & à contributione.*

Quid de aduocatis qui non ſunt Doctores.

7 *Aduocati non conueniuntur vltra quam facere poſsint.*

8 *Aduocatis arma non tolluntur tempore prohibito.*

Familia Poteſtatis non poteſt capere Doctores legum vel aliarū ſcientiarū actu legentes.

Nec poteſt eos ſcrutari de armis.

9 *Aduocati officium dicitur in iure laudabile, vtile, & humanæ vitæ neceſſarium.*

10 *Aduocati ſunt linguæ Reipub. & Sacerdotes Dei temporales.*

11 *Aduocatorum officium dicitur nobilitare hominem.*

Vlpianus nobiliſsimus dictus fuit.

Princeps reuerentiam exhibet aduocatis propter honorem ſcientiæ.

12 *Aduocati priuilegium habent quod ianua Principis ſemper debet eis eſſe aperta.*

Debent ſedere à dextris iudicis, qui debet illis aſſurgere & eos ſalutare.

Quando

Quando tamen poſtulant, ſtare debent.

13 *Aduocati gaudent eiſdem priuilegijs & prærogatiuis quibus milites ſiue nobiles.*

14 *Aduocati non poſſunt torqueri ſicut nec nobiles.*

Quid in Cathalonia.

15 *Aduocati Doctores pro debitis ciuilibus carcerari non poſſunt.*

Doctores ita vt nobiles recipiuntur in canonicos.

16 *Aduocati Doctores in Cathalonia reputantur ſicut ciues honorati, quibus competūt omnia priuilegia militaria, vno excepto, quod non obtinent locum & votum in Curijs generalibus. In Domibus Ciuitatis Barcinonæ & Generalis Cathaloniæ conſcribuntur in locis ciuium honoratorum.*

Priuilegia illorum in Cathalonia non tranſeunt ad filios, ſicut tranſeunt ad filios ciuium honoratorum.

17 *An tranſeant de iure communi & an in hoc ſit differentia inter Doctores Medicos & Iuriſperitos.*

18 *Aduocati iure Communi appellantur clariſsimi & Comites, & dicuntur habere dignitatem ſine adminiſtratione.*

Doctores dicuntur eſſe in dignitate & Doctoratus eſt dignitas.

19 *Aduocati vocantur Honorati, & eorū ſalariū quod à clientibus recipiunt, dicitur Honorarium.*

20 *A doctiſsimo Petro Fontanella in loco citato cauendum.*

Militia ſimplex armata non eſt Dignitas.

21 *Militia aulica ſiue Nobilitas eſt Dignitas.*

22 *Aduocatus etiam depoſito officio egregia perſona nuncupatur.*

Egregiæ perſonæ non compelluntur in iudicium ire cauſa ferendi teſtimonij vel vt interrogentur aut iuramentum præſtent, ſed ad domum illarū per iudicem tranſmittitur.

23 *Pro aduocato ſiue Doctore præſumitur ad excluſionē delicti propter dignitatem perſonæ.*

Del ctum factum ab vno de duobus, præſumitur commiſſum à non Doctore.

24 *An aduocatus Doctor præferatur militi, vbi ſuper hoc affertur diſtinctio.*

25 *Scientia præfertur viribus ac diuitijs.*

Sapientes ſunt veluti dominatores aliorum, ex Ariſtotele.

26 *Conqueritur Thomas Mieres, quod de facto ciues illiterati ſuo tempore Doctoribus præferebantur.*

27 *Vera nobilitas ex virtute eſt, & multis exornatur Diuinarum & humanarū litterarum locis.*

28 *Doctori Legum ſi nubat magna Comitiſſa, non dicetur nubere indigno.*

29 *Miles militans nō poteſt eſſe aduocatus: ſecus de veterano milite.*

Intellectus tex. in l. militem C. de procura.

30 *Thomæ Mieres annotatio taxatur.*

31 *Aduocationis officium non derogat nobilitati.*

32 *Aduocati propter officij ſui nobilitatem non poſſunt exercere officium notariatus vel procuratorum.*

33 *Neque coguntur ad officia ſeu munera vilia.*

Infames non poſſunt eſſe aduocati.

Neque Iudæi.

34 *Chriſtus Dominus in ſacris litteris dicitur aduocatus noſter.*

Deipara Virgo Angelorum Regina appellatur aduocata noſtra.

Imperator in iure vocatur aduocatus Eccleſiæ.

35 *Doctor ab Imperatore appellatur pater, & Imperator Vlpianum vocat parentē ſuum, & quomodo intelligatur.*

Imperator Vlpianum appellat amicū ſuū.

Imperator mandat officialibus vt Doctores non appellent fratres, ſed patres.

36 *Miles dicitur ſeruus Imperatoris.*

37 *Infames non poſſunt creari Doctores.*

Nec excommunicati.

Neque ſpurij.

38 *Domus Iureconſulti appellatur oraculū Ciuitatis à Cicerone.*

Aduocati ſunt præſtantiores Medicis.

39 *Aduocatus fiſci præfertur omnibus alijs aduocatis.*

Eligi-

61 *Barcino Ciuitas fuit effecta Colonia Romana priuilegio Auguſti Caſaris Romani Imperatoris.*

62 *Priuilegia medicorum ad viduas illorum non tranſeunt & qua ſit ratio diuerſitatis inter eas & vxores Iureconſultorum.*

63 *Si vidua alias contrahat nuptias, an amittat nobilitatem quam ex primo viro quaſiuit, & quid ſi nubat plebeio, & quid ſi diuiti ſed ignobili, & quid ſi iterum efficiatur vidua.*

64 *Priuilegia mulieris ad maritum non tranſeunt.*

Quibus caſibus hoc fallat de iure & de conſuetudine, & tunc an vxoribus mortuis retineant viri dicta priuilegia.

65 *Speciale priuilegium mariti quo propter aliquod officium quod gerit, exemptus eſt à iudice ordinario, an communicetur vxori. & n.66.*

66 *vxor fabricenſis quo ad forum gaudet priuilegio viri.*

Vxor ſilentlarij in foro gaudet eodem priuilegio.

67 *Aduocati an habeantur pro vicinis in illa Ciuitate vbi cauſarū patrocinio præpoſiti ſunt.*

Diſtinctio circa hoc inter aduocatos habētes publica ſtipendia, & non habentes.

68 *Miles habetur pro vicino Loci vbi militat, ſi ex publico ſit ſtipēdiatus alias ſecus.*

69 *Clericus in iure Doctor licet ſit pauper & non habeat patrimonium vel beneficium, poteſt ordinari, non obſtante decreto Concilij Tridentini, & quare.*

70 *Clericus in caſu paupertatis poteſt aduocare.*

71 *Aduocati in caſu vſatici, Princeps nāque in Cathalonia an teneatur in exercitum ire.*

72 *Sicut per milites gubernatur Reſpublica tempore belli: ſic tempore pacis per aduocatos.*

73 *Verba generalia ciuiliter intelligenda ſunt.*

Generalitas debet declarari, indicari, & diſtingui ex qualitate perſonarum.

DE PRÆROGATIVIS ADVOCATORVM,

QVÆST. II.

1 ADVOCATI qui dirimūt ambigua facta cauſarū, non minus prouidēt humano generi, quam ſi prælijs ac vulneribus patriam, parentes que ſaluarēt, ita Imperatores Leo & Anthemius in l. aduocati C. de aduoca. diuerſo. iudic. Vnde elegans illa ex Cicerone in oratione pro Murena comparatio Iuriſprudentiæ & artis militaris. *Vigilas tu de nocte vt tuis conſultoribus reſpondeas; ille vt quo contēdit, maturè cū exercitu perueniat; te gallorū, illū buccinarū cātus exſuſcitat; tu actionē inſtituis, ille aciē inſtruit; tu caues ne tui conſultores, ille ne vrbes aut caſtra capiātur; ille tenet & ſcit vt hoſtiū copiæ, tu vt aquæpluuiæ arceantur; ille exercitatus eſt in propagādis finibus, tu in regendis.* Ideò aduocati militare dicuntur d. l. aduocati. ibi. *Nec enim ſolos noſtro* 2 *Imperio militare credimus illos qui gladijs clypeis & thoracib⁹ nitūtur, ſed etiā aduocatos: militāt nāque cauſarū patroni, qui glorioſæ vocis cōfiſi munimine, laborātiū ſpem, vitam & poſte-*

& poſteros defendunt. Stepha. Gratian. plures al'egans tomo 1. diſcep. forenſ.
3 cap.31.n.14.ideo concludit aduocatum non poſſe donare concubinę, ſicut ſpeciale eſt in milite vt non poſſit concubinæ donare.quod etiã docet Peregri.de
4 iur.fiſc.li.2. tit.9.n.7. Propterea aduocatorum peculium vocatur & reputatur quaſi Caſtrenſe ex l. ſeri C. de aduoc. diuerſo. iudi. vt notat noſter Mieres par.3.collatio.10.ca.19. incip. *Aſſats es coſa ridiculoſa*.num. 10. in fin. & de illo filiusfam.aduocatus teſtari poteſt.Capell: Tholoſa.q.10.Franc.Marc. quæſtio.636. n.3.
5 Exempti ſunt aduocati à muneribus perſonalibus præter arbitrandi,conſulẽdi & iudicãdi l.ſãcimus 1.nom vbi Bart. & Bal.C.de aduoc.diuer.iudic. Peregri. de iur.fiſc.li.7.tit.2.n.15.Marc.q.637. n. 5.vbi quod nõ coguntur ad recipiendũ hoſpites.Guid.Pap.q.458.n.4.Aloyſi. de Leo in l.1.C.de aduoc.diuerſ.iudic.n.28. cum 2.ſeqq. vbi quod non poſſunt cogi ad faciendum cuſtodiam.Petr.Fontanell. de pact.nup.to.1.clauſ.4.glo.10. p.1. nu. 127.Paris de Pute.de ſyndic.in verb. *Doctor*.nu.1.vbi etiã quod Doctores legum ſunt exempti ab onere hoſpitandi in domo ſua.Ioan.Gutier.prac.qq.li.1.c.21.& ſeq.vbi de exemptione Doctorum à tri-
6 butis maximè in Regno Caſtellæ. Guid. Pap.q.88.& q. 388. vbi quod aduocati Doctores immunes ſunt à contributione. Quid autem de aduocatis, nõ Doctoribus,Bouadil.to.2. n Polit.lib.5.cap.5 nu. 31.latè Menoc.de arbitr.lib.2.caſu 379. tex.eſt vbi omnes DD.in l. medicos C.
7 de profeſſor.& medic.lib.10.Et nõ conueniuntur vltra quã facere poſſunt. 6. & ibi glo. & Bart. ff. de re iudic. Ioan. Ferrar. in tractat. de appell. tio. libro 5. capite 4. numero 551. Paris de Pute.de Syndic.in dverb. *Doctor* num. 1.Ceuallos prac. qq. quæſtione 477. arma non tolluntur aduocatis tempore
8 prohibito, Menoc.de arbitr. caſu 394. numero 74. & 65. Ceuall. prac. qq. quęſtione 329. numero 4. Tiraquel. de nobilitat. capite 20.numero 67.Plaça de delictis c.8.n.20.& notat Paris de Pute. de ſyndicat. in dict. verb. *Doctor*, numero 1.quod familia Poteſtatis non poteſt capere Doctores legum vel aliarum Scientiarum actu legẽtes,vbi etiam citat Bartolum dicentem quod familia Poteſtatis nõ poteſt eos ſcrutari de armis.

Aduocatorum officium dicitur in iure laudabile vtile & humanę vitæ neceſ- 9
ſariũ l.laudabile C.de aduoc. diuerſ. iudic.l.prouidendũ C.de poſtulan. ca. quia Epiſcopus ibi *laudabilis artis*. 5.q. 3. Caſſan.in catalog.gloriæ mundi parte 7. cõſideratio.29.30.& 31.Tiraquel.de nobilitat.cap.29.num.10.Bouadil.in polit.to. 2.lib.3.cap.14.n.61.aduocati enim ſunt 10
linguæ Reipublicæ vt concinnè dixit Bouadil. ibidem nu.65.& Bald.in l.1.ff. de iuſtit.& iur.ait quod ſunt Dei ſacerdotes temporales.Et dicitur eorum officium 11
nobilitare hominem d. l. prouidendum vbi glo.l.diximus in fin.vbi Vlpianus nobiliſſimus dictus fuit. de excuſat. tutor. Caſſan. vbi ſupra conſiderat. 28. Tiraquel.vbi ſupra num.11.& Princeps reuerentiam exhibet aduocatis propter honorem ſcientiæ l.1. de aſſeſſor. l. quidquid C.de aduoc.diuerſ.iudic.l.ſi pure ff.de fideicom.liberta.Caſſan.in catal.glo.mun. conſider.72.in fi.Gratian. diſcep.forenſ. tom.2.cap.284.num.60. Imò priuilegiũ 12
habent quod ianua Principis ſemper eis debet eſſe aperta l.ſciant C. de offic.diuerſ.iudic.Fran.Marc.deciſ.652.num.1. & debẽt ſedere à dextris iudicis,& quãdo aduocati veniunt,iudex debet aſſurgere & eos ſalutare,quãquã tẽpore quo poſtulant,ſtare debent,ſpeculat.in tit. de aduocatis §.ſequitur.Marc.d.deciſ. 652. n.2.& 3.

Merito igitur aduocati ſcilicet Docto- 13
res eiſdẽ gaudẽt priuilegijs & prærogatiuis quib᷒ milites ſiue nobiles,atq.ita ſæpi᷒ in ſupremis Senatibus deciſum extat, ac præſertim in noſtra Prouincia Cathaloniæ, Anton. Faber in ſuo codice lib.2.tit. 28. definitio.9.&.10.Fran.Marc.dec.636 Guid. Pap.quæſt.88.& 388. Peregri. de iur.fiſc.

iur.fiſc.lib.2.tit.9.nu.7. Petr. Fontanell. de pac.nup.to.1.clauſ.3.glo.1. num. 26. &glo.3.num.15.& 16.nouiſſimè Anton. Monac.de rectâ feud.interpret.cap. 48. numero.46.qui ſubdit imò Doctores eſſe magis nobiles, quam nobiles genere, ex Alex.conſ.94.n.2.in fin.li.1. & de his plura Surd.conſ.122.

14 Sic iure communi quemadmodũ nobiles non torquentur, ita nec aduocati, Proſper.Farinac.tom. 1.prax. crimin. q. 41.à num. 1.Alphonſ.Narbona ad leges regias par.1.lib.2.tit.4.lege 61.glo. 1.n. 1. vbi innumeros citat.InCathalonia habemus priuilegiũ Regis Petri dat. Barcinone 19.Maij 1380.in 2.vol. conſtitu. tit.*de torments* cap. 1. quod procedit & obſeruatur tam in mil itibus id eſt nobilibus quam in aduocatis Doctoribus.

15 Sic quoque aduocati Doctores pro debitis ciuilibus carcerari non poſſunt,Ioſeph.Ludouic.dec.6.Franc.Marc.q.659. num.3.apud nos eſt conſtitutio 1. de actionibus& obligationibus in 1.vol.cõſtituti. de hac quæſtione Farinac.in prax. crimin.ti.de carcerib.&carcerat.q.27.Pariſ.de Pute.de ſyndicat. in verb. *Doctor* n.1.Notãda eſt glo.in l.ſocietas 5.in verb. *ſuppleat* ff.pro ſocio. vbi obſeruat quod Doctores ita vt nobiles recipiuntur in canonicos.

16 Reputantur aduocati Doctores in hac Prouincia (vt eſt notum) ſicut ciues honorati Barcinonæ, quibus competunt omnia priuilegia militaria,vno excepto quod non obtinent locum & votum in CurijsGeneralibus.& ita in domo Ciuitatis Barcinonæ & in domo Deputationis Regni aſcribuntur locis & imburſãtur ad officia in burſis ciuium honoratorum Barcinonæ,tamen priuilegia militaria non tranſeunt apud nos ad filios prædictorum aduocatorum cum tranſeãt ad filios præfatorum ciuium honoratorum,quamquam Anton.Faber qui ſuprà

17 defendit iure Communi tranſir e,in quo & alijs magnũ conſtituit diſcri men inter Doctores Iuriſperitos & Medicos. Mieres vbi ſupra num.7.notat certis etiã priuilegijs potiri aduocatorum filios l. aduocatos C.de aduoc.diuerſ.iudic. Aduocatorum priuilegia tranſire ad filios tuetur Guid.Pap.dec.389.& alios pro filijs& vxoribus citat Stepha.Gratian.diſcep. forenſ.tomo. 1.cap.186.numero 4. Et quod Doctorum filij ſunt nobiles obſeruant Anton.Monac.d.cap.48.numero 50.Aloyſi. Ricci.deciſ. curiæ Archiepiſc. Neapolit. 93. numero 5. parte 2. vbi non poſſe puniri pœna triremium.

Imò iure communi aduocati appellãtur clariſſimi & Comites l.ſuggeſtionem C.de aduocat.diuerſ. iudic. Mieres vbi ſupra num.7.Tiraquel. vbi ſupra num. 18
10.Gratian.diſcep.forenſ.tom.1.c. 184. num.20.& eorum fide atque induſtria erga clientes ſuos comprobata,à priuatæ conditionis hominibus ſegregati inter clariſſimos connumerabantur l. 1. C. de aduoc.diuerſ.iudic.Et dicũtur habere dignitatem ſine adminiſtratione & aduocatio eſt dignitas,glo.in verb. *honoratis* in l.quiſquis C.de poſtulan. glo. in cap.ex multa §. 2. quæſiuiſti.in verb.*maturitate*.de voto.Caſſan.in catal.glor.mũ. par.7.conſideratio.28.Bouadil. in polit. tom.2.lib.3.cap.14.nũm.61.Et Doctores dicuntur eſſe in dignitate,Boſſi.de indic. num.111. & Doctoratus eſt dignitas, Natta conſ.537.num. 65. in fin. Anton. Monac.de rectâ feud.interpret.c.48. nu. 47.& 49.Ideo aduocati vocantur *honorati* d.l. quiſquis.in verſic. *apud vrbem*.l. 1.& ibi glo.1.C.de offic. ciuil.iudic. & *honoratium* dicitur ſalarium illorũ quod à clientibus recipiunt l. 1. in honorarijs ff.de varijs&extraordi.cogni.l.ſi ſub ſpecie honorarij C.de poſtulan. in quo melioris conditionis eſſe aduocatos quàm milites ait Fontanell.vbi ſupra num.28. 19
20 quia militia non eſt dignitas ad tex. in l.ſi quis in conſcribendo.ibi. *militiæ vel dignitatis*C.de pact.& in l.fin.ibi.*in quib' non militia ſed dignitas*.C. qui milit. poſ. li.12. Veruntamen cauendum eſt à doctiſſimo Petro Fontanella loco citato, ipſe enim tractat de nobilibus & de militia aulica ſiue nobilitate,& verum quidem

dem eſt militiam non eſſe dignitatem ſe-
cundum communiorem ſententiam ex
Tiraquel.de nobilitat.cap.8.num.5.& 8.
&14. militiam tamen ſimplicem armatã,
21 non aulicam vulgo *Cauallers* : nam hæc
proculdubio eſt dignitas ex eodem Ti-
raquel. d. cap. 8.num.13. & antea num.
10.vbi inquit dignitatem ſemper ineſſe
nobilitati. imò & ipſi ſimplices armati
milites ſi exercitui præficiantur, efficiun-
tur nobiles & dicuntur habere digni ta-
tem, idem Tiraquel. qui ſupra numero
15.

22 Cenſuit Bart.in l.1.C.de aduoc.diuerſ.
iudic.aduocatum etiam depoſito officio
egregiam perſonam nuncupari, quod
notauit Menoc. de arbitrar. iudic. caſu
70.num.10. ad priuilegia quæ egregijs
perſonis in iure cõceduntur, vt eſt quod
non cogantur ad iudices ire vt delatum
ſibi ius iurandum ſubeant, ſed ad domũ
illis à iudice transmittatur l. ad perſo-
nas egregias ff. de iure iura. nec compel-
lantur in iudicium ire cauſa ferendi teſti
monij, ſed domi interrogentur iuxta glo.
in c. ſi qui teſtium. vbi Abbas Felin. &
cæteri de teſtib..

23 Habent Aduocati ſiue Doctores mag
nam pro ſe præſumptionem delicti ex-
cluſiuam propter dignitatem & nobilita-
tem quam eis tribuit Doctoratus, vt latè
proſequuntur Teſtay allegatio. 7. num.
142.& Iacob.Benni.de priuileg. iurecõ-
ſult. priuileg. 40.vbi refert Balognetum
in auth.habita C. ne filius pro patre. aſ-
ſerentem quod ſi delictum imputatur
duobus quorum vnus ſit Doctor, præſu-
mitur ab altero perpetratum, qui Do-
ctor non eſt:& dicentem quod actus ge-
ſtus à Doctore, qui iuſtus & iniuſtus
haberi poteſt, præſumitur iuſtus propter
eius qualitatem.

24 In controuerſiam deduxerunt noſtri
an aduocatus Doctor præferatur militi,
& communis eſt concluſio præferri ex
glo.& Bald.in l. quod conſtitutum ff.de
militar. teſtamen. & alijs innumeris ci-
tatis per Stephan.Gratian. diſcep.forenſ.
tom. 1.cap.11. num. 84. & 85. vbi com-
munem teſtatur & explicat intelligendã
dicens vt in actibus Doctoreis, atque e-
tiam in actibus promiſcuis & indifferen-
tibus Doctor præferatur militi: in acti-
bus autem militaribus miles præferatur
Doctori. tradidit quoque hanc quæſtio-
nem Boeri. de auctoritate magni Concilij
num. 93. & ſeq. Integros tractatus de
præcedentia Doctoris & militis edide-
runt ex antiquioribus Chriſtophor. Lã-
franc. & Signorol. de Homodeis. adda-
tur noſter Thom. Mieres par.2. collatio.
6. cap.17. de profeſſorib. iuriſperitis. n.
7. vbi prælibatam ſententiam probat, 25
quia ſcientia præfertur viribus ac diui-
tijs c. de multa §. circa ſublimes & lit-
teratas perſonas, de præben.c.2.de offic.
delegat.lib.6. & ait Salomon. *Melior eſt
ſapientia quam vires & vir prudens ma-
gis quam fortis.* Sapientiæ cap. 5. in fin.
& Eccleſiaſt. cap. 9. in fin. & ibi etiam
dicitur. *Melior eſt ſapientia quam arma
belli, & quomodo ergo ſapientia pauperis
contempta eſt.* & Sapient. 7. *Diuitias nihil
eſſe duxi in comparatione ſapientiæ.* &
Ariſtoteles quem refert Rebuffus ad
conſtitutio. Gallicas tit. de ſalarijs famulo
rum glo. 2. in prin. ait ſapientes & qui
ingenio pollent, eſſe veluti dominatores
aliorum. Vnde Mieres loco allegato de- 26
plorat, quod ſuo tempore de facto ciues
illiterati Doctoribus præferebantur eò
ſolo quod à parentibus honorabilioribus
originem traherent & ita totum hono-
rem ex perſonis & meritis ſuorum parẽ-
tum defunctorum ſibi vſurpabant; cum
in ſe ipſis & proprijs perſonis nihil pro-
prij meriti reperirentur habere, parum
conſiderantes quod honor eſt premium
proprij meriti & virtutis & is gradus
debet antecellere quem labor prolixiùs
fecerit anteire l. nemo C. de offic. magi-
ſtri officior. Certè dubitari nullo modo 27
poteſt quod vera nobilitas ex propria
virtute eſt vt Plato ſcribit lib. 20. ad
charun. eleganter Ouidi. libro 3. Me-
ta.

*Nobilitat virtus animos, non acta pa-
rentum.*

Nam

Nam genus & proauos & quæ non feci-
mus ipſi,
Vix ea noſtra voco.

Venuſtè Seneca tragædiographus in Hercule furente.

Nobiles non ſunt mihi
Aui, nec aliis inclytum titulis genus,
Sed clara virtus. Qui genus iactat ſuũ,
Aliena laudat.

Et Iuuenal. ſatyra 8.

Nobilitas ſola eſt atque vnica virtus.
Miſerum eſt alienæ incumbere famæ.

Et Cicero in Catilinam. *Satius eſt me meis rebus geſtis florere, quam maiorũ opinioni, niti, & ita viuere vt ſim poſteris meis nobilitatis initium & virtutis exemplum,* ſed quid nobis eſt cum Poëtis & oratoribus? cum ſacrorum Doctorum plura teſtimonia habeamus. S. Hieronym. ait *Non eſt gloriandum de nobilitate carnis quia nec virtutes nec vitia parentum imputanda filijs.* S. Chriſoſto. ſuper Mathe. omelia 5. *Nobilitas* (inquit) *ſeu bonitas parentum non valet, niſi fuerimus nobis ipſi boni.* & omelia 49. concludit non valere habere Iob in patrem ſine operibus Iob: alia ad propoſitum tradit Tiraquel. de nobilitat. cap. 22. & Fontanel. tomo 1. de
28 pac. nupti. cla. 5. glo. 1. num. 30. Probat Philippus Paſcal. in tracta. de viribus patriæ poteſtatis par. 2. cap. 5. ex num. 67. quod etiam ſi magna Comitiſſa nuberet legum Doctori, non diceretur nubere indigno, quod antea dixerat Surd. de aliment. tit. 1. quæſt. 6. ex nu. 22. vbi alios allegat.

29 Mirum forte videbitur quod cautũ eſt in l. militem C. de procurat. militem non poſſe eſſe aduocatum, ſed intelligitur illud de milite militante ne diſtrahatur ab officio militari, vt explicat ibi glo. magna & glo. in verb. *militem.* vbi interpretatur *militem* ſcilicet *militantem,* ſecus aſſerens in veterano, vnde inaduer-
30 tenter loquutus videtur Mieres parte 3. collatio. 10. cap. 19. incip. *Aſſats es coſa* n. 31. vbi cum per d. l. militem. dixiſſet militem non poſſe eſſe aduocatum, addit contrarium ſeruari, vt vidit de domino Iacobo Calicio. Quod autem aduoca- 31
tionis officium non deroget nobilitati expreſſe conſuluit Bartho. Chaſſa. coſ. 64. *Viſo proceſſu* & docet Tiraquel. de nobilitat. cap. 29. num. 14. & probat apertè tex. in l. 2. §. Seruius autem ff. de origin. iur. ibi, *Turpe eſt patricio & nobili viro cauſas oranti ius in quo verſatur, ignorare.* & ibi. *Tuberonem patricium à cauſis agẽdis ad ius Ciuile trãſijſſe.* Imò aduocati prop- 32
ter officij ſui nobilitatem non poſſunt exercere officium notariatus vel procuratorum, glo. & Bart. in l. vniuerſos & in l. ſi quis procurationem. C. de de Decurio. glo. in l. generali C. de tabel. lib. 10. Bald. in l. Senatores ff. de Senator. Iaſ. ſuper rubric. C. de procurat. Franc. Marc. q. 314. nu. 5. de quo tamen videndus eſt Gratian. diſcep. forẽſ. to. 1. c. 186. n. 20. Caualcan. dec. 4.

Neque debent aſſumi ſeu cogi ad of- 33
ficia ſeu munera vilia l. ne quis & l. ſancimus & ibi Bart. C. de aduocat. diuerſi iudic. & cum infamibus portæ dignitatis non pateant l. 2. C. de dignitat. li. 12. ideo infames ne ſint aduocati, legibus prohibitum eſt. l. 1. §. ait Prætor l. 2. ff. de poſtulan. c. infames in pri. 3. q. 8. Tiraquel. d. c. 29. num. 12. & 13. qui infert quod Iudæi cum ſint infames, non poſſunt eſſe aduocati. Nonne Chriſtus Dominus in ſacris 34
litteris legitur aduocatus noſter? vt habetur 1. Ioan. 2. ibi. *Aduocatum enim apud patrem habemus Ieſum Chriſtum.* & idem Paulus ad Hæbre. 5. & eſt tex. in ca. ſi enim de pœni. diſt. 2. Nõne Deiparã ſanctiſſimam Virginem Angelorum Reginam quotidiè aduocatam noſtram appellamus in oratione, *Salue Regina.* Nonne Imperator in iure vocatur aduocatus Eccleſiæ & eo nomine gloriatur? ca. venerabilem. verſ. *nunquid enim.* de electio. clem. vnic. de iur. iura. & notat Reſtaurus Caſtaldus in tractat. de Imperatore q. 73. num. 7. Conducit quod tradit Ludouicus
de Bologninis in addition. ad Signorolum 35
de Homodeis in tractat. de precedentia Doctoris & militis. vbi num. 47. 65. & 66 notat quod Doctor ab Imperatore

appel-

appellatur pater in l. 1. in pri. C. de caduc. tollen & Imperator Vlpianum vocat parentem ſuum in l. ex diui Pij C. locati. & ibi glo. quæ dicit, *ſcientia & ætate*. & idē nuncupat Vlpianum amicum ſuum in l. ſecundum reſponſum. ibi. *Vlpiani iuriſcōſulti amici mei*. C. de contrahen. & committen. ſtipulat. & in l. 2. C. de offi. diuerſ. iudic. mandat Imperator officialibus ſuis, vt non appellent Doctores fratres, ſed pa-
36 tres. Et nunquam (inquit d. Ludouic. Bologni.) tali honore Imperator veneratur militem, ſed miles dicitur ſeruus Imperatoris vt probatur in titu. de milit. vaſ. qui contu. & in tit. de milit. vaſ. qui arma
37 deponit. lumar & idem Ludouic. de Bolognin. vbi ſupra nu. 52. cum 2. ſeqq. vbi probat quod infantes nō poſſunt Doctores creari ex l. 2 & ibi Bart. C. de infam. li. 12. nec excommunicati cum excommunicati à dignitatibus repellantur, neque ſpurij ex l. honor §. de honoribus ff. de muner. & honor. & DD. in clem. 2. de magiſt. Cicero 1. de orator. domū vniuſ-
38 cuiuſque Iuriſconſulti, oraculum Ciuitatis appellat, quia ciues de rebus ſuis incerti, per eos certi dimittuntur. Probat Auguſt. Barboſa de offic. Epiſcop. p. 3. allegati. 79. num. 23. quod aduocati ſunt præſtantiores medicis, quamuis horum ſcientia ad curationē & valetudinē corporis tendat.

39 Inter cæteros aduocatos præfertur aduocatus fiſci l. 2. in fin. C. de aduoc. diuerſ. iudic. l. iubemus & l. reſtituendæ § 1. in verb. *primatibus* C. eod. tit. Caſſan. in catal. gloriæ mūd. par. 7. conſideratio. 33. & 39. Rebuff. in concordat. rubr. de electio. derogatio. in verb. *aduocatum*. priuil. 20. & is eligitur de præſtātiorib⁹ & ſpecialia priuilegia meretur l. binos. & ibi Bald. notat C. de aduoc. diuerſ. iudic. Peregri. de iur. fiſc. li. 7. tit. 2. de aduocatis fiſcalibus n. 12. & 15. & ſpectabilis dicitur l. in ſacris 3. §. modum. ibi. *nec pro tempore virum ſpectabilē fiſci patronum*. C. de proxim. ſacror. ſcrinior. lib. 12. & in §. vetus in auth. de iudici. ibi. *Apione viro ſpectabili & fiſci aduocato*. Et quod diximus fiſci aduocatum præire alijs aduocatis, intelligitur ex eiſdem Caſſan. & Rebuff. etiam antiquioribus ſe; quoniam maior eſt auctoritate, argumento torū quæ notantur per Archidiac. in c. quoniam 16.
dist. vbi infert quod vna ſynodus licet 40
poſterior tēpore præfertur alteri propter maiorem auctoritatem.

Poſt fiſci aduocatum inter alios ad- 41
uocatos ordo promotionis gradus Doctoratus obſeruandus eſt l. 1. & ibi Bart. C. de conſulib. & non ſpargen. & l. 1. C. de præpoſit. ſacri cubiculi li. 12. latè Sagiſmun. Deſpuiol ad Thomam Mieres in verb. *aduocatus nouellus*. Ceſar Vrſil. ad Afflict. dec. num. 18. & n. 13. & his moribus vtimur in hac Prouincia. Intelligit 42
tamen hoc Caſſān. d. par. 7. conſideratio. 46. niſi ordo qualitatis locum habeat inter aduocatos, quia de ordine temporis non eſt curandum, vbi ordo qualitatis datur ex Luc. de Penna in rubr. C. vt dignitatum ordo ſeruetur nam ordo quali- 43
tatis potior eſt ordine temporis & ordo temporis duntaxat obtinet inter exiſtentes in æquali dignitate, ſecus autē vbi eſſent inæquales, vt fuſe probat Caſtill. de tertijs cap. 41. num. 29. Valençuela Velaſq. conſ. 34. num. 89. per tex. in cap. Laicus 16. q. 7. Cabed. deciſ. 5. & 4. Maſtril. de magiſtrat. lib. 5. cap. 4. ex num. 21. ideo dicit idem Caſſan. d. p. 7. conſide- 44
rat. 43. quod præcedunt qui maiora ſtipendia habent, & Stephā. Gratian. diſcep. forenſ. tom. 1. cap. 56. num. 32. & Boer. in tractat. de auctoritate magni Concilij n. 90. quod qui in gymnaſijs publicis profitentur. & alij quod qui libros ediderunt ad notat. per Petr. Fontanell. de pact. nup. tom. 2. clau. 6. glo. 2. par. 7. n. 30. Hæc autem apud nos non video attendi.

Complures cauſas præcedentiarū aſ- 45
ferunt Marcarius conſ. 25. Lara de anniuerſar. lib. 1. cap. 24. à numero 18. Tiber. Decian. conſ. 21. vol. 1 Menchac. controuerſi. illuſtri. in præfatio. Caſtillo de tertijs cap. 41. à numero 37. Multa de præcedentijs Doctorum ſcribit Boer. in d. tracta. à numero 88. Illud quod aſſerit

Caſſān. 46

Caſſin. conſiderati. 37. quod aduocatus
minor ordine, ſed maior adminiſtratio-
ne, in loco adminiſtrationis præfertur,
vidi pluries ſeruari in aduocatis ordina-
rijs huius nobiliſſimæ Ciuitatis Barci-
non. quorum vnus aliquot annos fui. nã
ipſi licet iuniores & nouiores, tamen in
Domo Ciuitatis, & officiando extra ip-
ſam domum præcedunt alijs aduocatis
quantumcumque antiquis: ſecus tamen
alio modo.

47 An Doctor prius dignitatem Docto-
ratus adeptus præferatur primo licen-
tiato, affirmatiuè concludit, Martin. Frec
cia in tractat. de ſubfeudis titu. Quis ſit
Dux, n. 41. ſed ſi Doctor creatus fuit, dũ
licentiatus prætendebat inſignia, negati-
uè ſentit Alciat. in tractat. de præſumptio.
regul. 1. præſum. 45. ſequitur Lupus in
rubrica c. per veſtras §. 38. de donatio. in-
ter vir. & vxor.

48 An in Concilio iunior aduocatus de-
beat prius vouere & reſeruare poſtea
diffinitionem antiquioribus, Roman. ſin-
gular. 82. Tiraquel. de iur. primogeni. in
præfatio. n. 114. qui concludit aduocatũ
iuuenem coram iudice prius debere lo-
qui. Afflic. dec. 1. & ibi Vrſil. nu. 17. ſed in
hoc diuerſæ diuerſorum locorum variãt
conſuetudines.

49 Doctorum & aduocatorum priuilegia
plura recenſent ij quos latiſſimè conge-
runt Bouadill. in polit. tom. 2. lib. 3. cap.
14. num. 61. litter. B. Fontanel. tomo 1. de
pac. nup. cla. 3. glo. 1. n. 1. Aloyſi. Ricci.
in collecta. deciſionum part. 6. collectan.
2206. Grati. diſcep. fo. tomo. 2. ca. 284. n.
60. plura quoque Chriſtophor. Lãfranc.
& Signorel. de Homodeis in ſuis tra-
ctat. de præcedentia Doctoris & militis,
Ioan. Garcia de nobilitat. glo. 35. Tira-
quel. de nobilitat. cap. 5. Iacobus Bennius
de priuilegijs Iureconſultorum, Gratia.
to. 1. c. 186. n. 1.

50 An autẽ priuilegia Aduocatis & Do-
ctoribus conceſſa trahãtur ad graduatos
ignaros & indoctos vel potius debeãt re-
ſtringi ad habiles & idoneos, Mãdoſ. reg.
13. quæſt. 13. per tot. Gratian. diſ. foren.
tom. 1. cap. 97. num. 41. Boer. in tract. de
auctoritat. magni Concilij num. 93. &
ſeq. Et fuſe Gratian. qui ſupra in d. cap.
186. à num. 29. tenet ac defendit non ex-
tendi ad eos, & à num. 23. non procedere
in Doctoribus qui nec actu legunt nec
munus aduocationis exercent, ſed ſua
vocatione relicta alienis negotijs & re-
bus ad ſui gradus dignitatem non perti-
nentibus ſe immiſcent, & à n. 54. non ha-
bere locum in Doctoribus qui non vti-
liter & bene ſe gerunt & qui priuile-
gio abutuntur, & à nu. 68. non obtinere
in illis qui fiunt Doctores ex ſolo reſ- 51
cripto Principis non præcedente legi-
timo examine & modo, & à n. 87. in ijs
qui corruptis Doctoribus ad Doctoratus
gradũ promouentur & in ijs qui libros
neceſſarios non habent. tuetur tamen
contra Bart. à n. 3. & veriorem opinio- 52
nem dicit ac probat priuilegia Doctori-
bus conceſſa non ſolum competere actu
legentibus, ſed etiam alijs dummodo of-
ficium aduocationis exerceant. quod vl-
timum pluribus citatis Doctoribus nec
non ex deciſione Senatus Gratianop. vt
per Guid. Pap. dec. 388. & ex deciſione Se
natus Pedamontani vt per Gaſpar. The-
ſau. quæſtio. forenſ. 99. li. 1. cõfirmat Petr.
Fontanell. de pact. nup. tomo 1. clauſ.
3. glo. 3. nu. 16. vbi hoc ait fallere in Do-
ctorellis qui ſtudijs operã nõ dant, & ibi
etiam tradit quid de alijs Doctorib⁹ qui
aduocationis officium non agunt, an ſit
neceſſarium quod ipſi actu legant vt
fruantur iuxta notat. in dic. l. medi-
cos C. de profeſſor. & medic. lib.
10. Probant quoque Papon. libro 53
7. titulo 7. arreſt. 15. & Menoc. de
arbitrar. lib. 2. caſu 379. numero 12.
quod aduocatus non exercens officium
aduocati nón gaudet priuilegijs conceſ-
ſis aduocatis.

Inter alias aduocatorum prærogati-
uas ea connumeratur quod poſſint ex- 54
pellere à vicinia fabros & artifices
ſtudia eorum impedientes malleando
vel ſtrepitum faciendo, Felin. in capite
vlt. in fin. de iudic. Ioan. de Plate.

& Luc.de Penna in l. vnic.in fin. C. de
ſtud.l.ber vrb.li.12.Io.de Amic.cõſ.104.
Iacob.Benni.de priuil.Iuriſconſult. pri-
uil.69.à num.3.par.3.latè Menoc.de ar-
bitr.iudic.caſu 237.Stepha. Gratia. diſ.
forenſ.tomo 1.cap. 186. à num. 10.attigit
etiam hunc articulũ conſultiſſimus col-
lega meus don Acaſius de Ripoll var.re-
ſol.c.vi.de emptio.& vendit.nu.119.vbi
hanc doctrinam cõfirmat quadã ſentẽtia
in noſtro Regio Senatu lata in fauorẽ
mag.Balthaſaris Morell de Regio Con-
cilio contra quendã ferri fabrũ,qui do-
mũ emerat iuxta ædes prædicti Morell.
56 Idem eſt in ſimilibus impedimentis vt
in malis odoribus, importuno ſono cã-
panæ & vocib⁹ infeſtis ſicut præfati Ben-
ni.d.priuil. 69. numero 12.& 13.& Gra-
tian.d.c.186.num. 17.& Alciat. Pererg.
li.1.cap.11.tradiderunt.Sunt tamen hæc
intelligenda quãdo aduocatus præuenit
eum quem vult de vicinia expellere,
alias ſecus , niſi aduocatus alibi com-
modè habitare non poſſet, vti hanc &
alias declarationes ijdem Menoc.& Gra-
tian.locis allegatis ad propoſitum ſcrip-
ſerunt.Imò Angel.in l.1. ff. ſolut.matri.
tenet quod quando doctor vel ſchola-
ris non inuenerit domum ad locandum,
domini poſſunt cogi ad eis locandum,
quemadmodum in religioſis propter fa-
uorem publicum, Franc. Marc. q.636.
n.6.
57 Prærogatiuas quibus legum Doctores
iure potiuntur, tranſire ad vxores eo-
rũ procul dubio aſſerẽdũ eſt,cõmunica-
tur enim vxori nobilitas viri & præſtantia
l.fœminæ de Senator. l. mulieres & ibi
Platea & alij C.de dignitat.lib.12.Tira-
quel.de nobilitat.c.18. Garcia de nobili-
tat.glo.1.§.1. num. 44. Anton. Faber in
ſuo Codice lib.9.tit. 28.de dignitat. de-
finit.16.Bouad. in polit. tom.2. libro 3.
cap.2.nu.24.Alphonſ.Narbona ad leges
regias lib.4.tit.1. lege 18. glo. 5. & v-
xor ſicut domicilium ſic forum viri ſor-
titur l. fin. §. ijdem reſcripſerunt ff. ad
municipal.& de incol.l.cũ quædã puella
de iuriſdic. omn. iudic. Vincen. de
Frãc.dec.363.n.1.Moli.de ritu nuptiar.
& pac. in matrimon. conuent. libro 1.
comparatio.23.ex nu.44.Petr.Fontanell.
de pact.nupti.tomo.2.clau.7.glo.3. par.
15.à num. 40. Stepha. Gratian. diſcep.
for.tomo.4.capite 623.nu.3. Sed & vi- 58
dua legum Doctoris eiſdem gaudet prę-
rogatiuis,quia nobilitatem & præſtatiã
viri retinet mulier mortuo viro dũ vi-
dua exiſtit, vt notant omnes ſupracitati
DD. per tex. in l. filij §. vidua ad mu-
nicipal.& per tex.expreſſum in d. l. fœ-
minæ,Guid.Pap.dec.349.num. 2. Tira-
quel.d.c.18.ex n.5. Gaſpar Anton. The-
ſau.quæſtio.forenſ.90.li.1.Alphonſ.Nar-
bon.ad leges regias li.3.titu.16. lege 9.
gloſ.9.nu.10.& ſeqq.Grati.d.c.623. nu.
4.& ſeqq.videtur enim vidua in præteri-
ti viri coniugio perdurare ſ. ſoluto in
auth.de nupti.Imò in Cathalonia vxores 59
atque etiam viduæ ſumunt nomen fami-
liæ maritorum & eo prius cognominan-
tur quam nomine familiæ ſuæ paternæ,
quam conſuetudinem olim traxerunt à
fœminis & matronis Romanis quæ eam
obſeruabant,vt notant don Anto. Augu-
ſtin.dialog. 10. & Hierony. Puiades in
ſua hiſtoria Cathaloniæ lib.4.capite 42.
vbi hoc laudat & aſſerit in iure commu- 60
ni fundari,quia ex d.l. fœminæ, filia Se-
natoris ſi nubat,dignitatis paternæ parti
ceps non eſt , ſed mariti radijs fulget
Nam hæc florentiſſima Ciuitas Barcino- 61
nę, quæ caput eſt Cathaloniæ, fuit effe-
cta Colonia Romana priuilegio Auguſti
Cæſaris Imperatoris Romani , vt re-
fert idem noſter Puiades qui ſupra
libro 3. capite 92. Priuilegia medico- 62
rum ad viduas eorum non tranſire &
rationem diuerſitatis inter ipſos & iu-
ris Doctores & profeſſores aſſerunt
Anton.Faber in ſuo codic. libro 9.titu.
28. de dignitat. defin. 9. & 10. & poſt
eũ late Narbona vbi ſupra li.3.ti.16.lege
9.glo.9.ex numero. 8.Si vidua alias con- 63
trahat nuptias,an omnem illam quam
ex primo viro quæſiuit , & retinuit,
nobi-

nobilitatem ac præſtantiam amittat, & quid ſi plebeio, & quid ſi diuiti ſed ignobili ſecundo nubat, & quid ſi iterum efficiatur vidua, docent & examinant Melchior Phœbus dec. Portugal. 17. Fontanel. d. clauſ. 7. glo. 3. parte 15. à numero 48.

64 Licet honor, ſplendor, & priuilegia mulieris regulariter ad maritum ipſius non transferantur, cum vxores maritorum ſuorum radijs coruſcent, & non econuerſo, vt in l. mulieres C. de dignitat. lib. 12. Franciſc. à Ponte de poteſtate Proregis tit. 10. §. 1. nu. 17. quibus tamen caſibus transſeant de iure & de conſuetudine, diſſerunt Tiraquel. de nobilitat. c. 18. nu. 39. Ioan. Garcia de nobilitat. glo. 1. §. 1. n. 45. Anton. Pichard. in tractat. de nobilitat. communic. num. 49. & ſeqq. Narbona ad leges regias li. 4. tit. 1. lege 18. glo. 6. vbi etiam nu. 6. tractat præfatis caſibus an vxoribus mortuis viri prædictis fruãtur priuilegijs, quod etiam obſeruat Pichard. qui ſupra numero. 61. fuſe agit Franciſc. à Ponte d. §. 1. à numero 16. vbi multis limitat & declarat.

65 Illud difficultatem patitur apud Doctores, ſi legum Doctor obtineat aliquod officium, propter quod ex ſpeciali priuilegio exemptus ſit à foro iudicis ordinarij & debeat pro quibuſcunque debitis coram certo iudice conueniri, an & vxor pro ſuis debitis poſsit forum iudicis ordinarij declinare, debeatque coram dicto iudice viri ſui conueniri. Hunc articulum latè diſcutit Vincen. de Franc. dec. 363. vbi vtriuſque partis fundamenta iacit, & argumenta proponit, ſed tandem vt clare habetur in fine eius deciſionis, nihil ſuper hoc articulo Senatus Neapolitanus decidit, imò ex alio cauſam, de qua agebatur, definiuit. Verum ex ibi allegatis multum videtur pro vxore reſpõdendum, maximè ex l. pen. C. de fabricẽ.
66 li. 10. vbi probatur quod vxor fabricẽſis gaudet eodem priuilegio, quo vir, etiam quo ad forum, licet non ſit fabricenſis, vt ibi dicit glo. 1. & ex l. ne diuerſa C. de ſilentiari. lib. 12. vbi ſtatuitur quod vxor ſilẽtiarij in foro potitur eodem priuilegio quo ſilentiarius. & ibi glo. allegat alia iura concordantia. vrgent etiam pro vxore auctoritates Ioannis de Platea, Marianni Sozini, Tiraquelli, Cagnoli, & Didaci Perez, quæ pro hac parte à Vincentio de Franc. citantur. & adde pro iſta parte Milanenſ. deciſ. 10. numero 6. cum ſeq. & Stephan. Gratian. diſ. forenſ. tomo 4. capite 623. numero 3. & 7. quamquam in contrarium torquet quod de exceptione hoſtica conſuluit Regium Concilium apud Capici. dec. 76.

Quærunt DD. an aduocati vicini illius Ciuitatis haberi debeant, vbi cauſarum patrocinio præpoſiti ſunt, deficientibus alijs requiſitis ad vicinitatẽ & incolatum neceſſarijs, cum non minus huiuſcemodi milites habeantur, quam qui armis dimicare noſcuntur, vt protulerunt Imperatores in d. l. aduocati 14. C. de aduoc. diuerſ. iudic. Hanc quæſtionem poſt alios diſceptant Pariſius conſ. 53. numero 90. & ſeqq. lib. 3. Burgos de paz in lege 3. Tauri concluſ. 3. numero 426. & ſeqq. Alphonſus Narbona ad ll. regias lib. 4. tit. 1. lege 20. gloſ. 2. numero 194. & ſeqq. Hic vltimus aliorum dicta declarãs reſoluit aduocatos qui ex publico mercedem ſtipendiati accipiunt ob defendẽdas Communitatis lites & cauſas, dictum domicilium & vicinitatem ſortiri, cum vere ſtipendio publico militare videantur vt in l. municeps §. miles ff. ad municipal. non vero reliquos aduocatos in aliquo loco habitantes abſq. mercede aliqua & ſtipendio publico propter aduocationis exercitium, cum hi ſtipendijs publicis militarem artem non exerceant: nam & in milite id ne- 68
ceſſario requiritur vt ex publico percipiat ſtipendia d. §. miles, & arguit Burgos de Paz vbi ſupra.

69 Non eſt hoc loco omittendum inter Iuriſperitorum Doctorum prærogatiuas, quod aſſerunt Gonzal. ad regul. 8. Cancellar. de alternat. glo. 4. numero 36. Rodrig. in ſumma parte 2. capite 15. de ordin. num. 15. Stepha.

1.cap. 57.num.30.Clericum in iure Do-
ctorem, quamuis ſit pauper & non ha-
beat patrimonium aut beneficium, poſ-
ſe legitimè ordinari non obſtante Con-
cil. Trident.ſeſſ.21. cap. 2. de reformat.
quia veriſimile eſt eum poſſe commo-
dè ſuſtentari ob doctrinam, cum leges
non permittant illarum profeſſores vi-
uere in paupertate, imò iura illis ſpem
præmiorum pollicentur §. fin. auth. de
hæred.& falcid.§.ſumma in proœm.In-
70 ſtitut.& probat dicto loco Gratian.Cle-
ricũ in caſu paupertatis poſſe aduocare.
71 Pro aduocatis Cathalanis obſerua do-
ctrinam Ioannis de Socarrat. ad conſue-
tudines Cathaloniæ in cap. ſi aliquis do-
minus num. 127.pag.397.vbi refert epi-
ſtolam Berengarij Viues antiqui & val-
de experti aduocati Barcinonæ, qui ab
aduocatis Ceruariæ conſultus ſuper vſa-
tic.Princeps namque.ad illos reſpondit,
quod licet in caſu huius vſatici in Ca-
thalonia omnes homines tam equites,
quam pedites vocati teneãtur pro iu-
uamine domini Regis ad bellum, & in
exercitum ire: tamen ſub hac generali
legis diſpoſitione non comprehendun-
tur aduocati:ſed imò excuſatur in exer-
citum ire: quia ab huiuſmodi perſonali-
bus muneribus immunes ſunt l. ſanci-
72 mus C.de aduoc.diuerſor.iudic.nec ob-
ſtat tex.in l.aduocati eod.tit.iuncta l.fin.
de pala.ſacra.largi.lib. 11.C.quoniam li-
cet aduocati circa regimen Reipublicæ
videantur militare, & reuera militent
vt d.l.fin.non ecõtra in bello:ſicut enim
per milites gubernatur Reſpublica bel-
lorum tempore, ita & per aduocatos tẽ-
pore pacis, vt in proœm.Inſti.in princip.
73 Verba autem dicti vſatici licet genera-
lia, debent tamen ciuiliter intelligi, vt
aduocati qui non ſunt ad bellandũ ido-
nei, quiq.ex cauſa priuilegiati ſunt, non
intelligantur ſub generalitate, argumen-
to l.vt gradatim §.& ſi lege ff.de muner.
& honor. Et generalitas debet intelligi,
iudicari, & diſtingui ex qualitate perſo-
narum argumento l. in fundo ff. de rei
vendi.l.ſed & ſi ſuſceperit ff. de iudic. l.
plenum §.1.de vſu.& auth. habita & l.fi-
liusfam.de donatio.

EX QVÆST. III.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus quis eſſe non cogitur: ſi ta-
men ſumpſit aduocationis officiũ,
cogi poteſt aduocare, etiam per iudicẽ de-
legatum.*

2 *Hoſpes poſtquam incepit tenere officium,
cogitur hoſpitari omnes viatores.*

*Fallit ſi haberet multos hoſpites in domo,
& locus eſſet incapax, licet poſuerit ſig-
num in caupona.*

3 *Notarius tanquam perſona publica tenetur
facere inſtrumentum cuiuslibet.*

4 *Aduocatus compellitur aduocare ſub pœna
priuationis of. cij.*

*Intellige ſi competens ſalariũ ſibi conſti-
tuatur.*

5 *Aduocationis officium pbulicum eſt & ne-
ceſſarium.*

*Ad officia publica inuitus quis cõpelli po-
teſt, niſi inſtanti habeat excuſationem.*

6 *Stephani Gratiani & Andreæ Gail con-
traria traditiones conciliantur.*

*Procurator an cogi poſſit procurare pro ali-
quo.*

*Mandatũ inuitus ſuſcipere nemo cogitur.
& quomodo hoc intelligatur.*

7 *Iudex debet petentibus aduocatos dare, ma-
ximè ſi quis ob potentiã aduerſarij non in-
ueniat.*

*Si quis conducat omnes aduocatos meliores,
cogitur per iudicem aliquos ex eis dimit-
tere, & aduocatus cogitur ſuſcipere aduo-
cationẽ, niſi iuraret, hominem nõ habe-
re iuſtitiam.*

8 *Conſulere inuitus quis compellitur.*

9 *Aduocatus quando non eſt aliquis ſtipen-
dio publico conductus, compellitur per iu-
dicem patrocinari pauperibus ſub pœna
interdicti officij & poteſt peccare mor-
taliter & venaliter in caſu contrario ſe-
cundum circunſtantias, & tũc cogitur gra
tis inſeruire pauperi.*

10 *Aduo-*

10 *Aduocatus non cogitur patrocinari pro inimicis, vel contra inimicos.*

Similiter notarius, hoſpes, nauta, & alia perſonæ publicæ cogi non poſſunt pro inimicis.

11 *Qui aliàs coguntur ad exercitium ſui officij, eximuntur propter ſuperuenientiam inimicitiæ, vt in arbitro, procuratore, tutore, & alijs.*

Sic in fideiuſſore, orta inter ipſum & debitorem inimicitia.

Inimicitia quomodo probetur, & quouſque durare dicatur.

12 *Aduocati ob iuſtas & legitimas cauſas poſſunt ſe excuſare ne aduocare cōpellantur.*

13 *Cauſa iuſta eſt in aduocato, qui in Gymnaſio publico profitetur.*

14 *Item ſi vt cauſam proſequeretur, teneretur ire in aliam Prouinciam remotā arbitrio iudicis.*

15 *An aduocatus cauſæ principalis cogi poſsit patrocinari in cauſa appellationis.*

16 *Non poteſt aduocatus patrocinari in cauſa appellationis pro parte aduerſa contra ſuum primum clientem.*

Gloſa & illius aſſecla contrarium tenentes impugnantur.

17 *Procurator qui promiſit patrocinium in cauſa principali, an cogatur illud præſtare in cauſa appellationis.*

Nec Aduocatus cauſam, neq. medicus curationem poteſt derelinquere antequam finita ſit.

18 *An Iuriſperitus cogatur gratis conſulere iudici in cauſis fiſcalibus.*

Aduocatus non tenetur gratis aduocare pro Rege & an pro Repub. & quid ſi habeat ſalarium de publico.

Princeps quando poteſt rem auferre priuato, non poteſt ſine ſalario.

19 *An debeat quis aduocare potius pro patria quam pro patre. & referuntur cōtrariæ DD. ſententiæ.*

20 *Ab aduocandi officio qui prohibeantur.*

21 *Ob defectum naturalem ſeu corporalem arcentur fœminæ, minores 17. annorum, cæci, ſurdi & muti, furioſi, amentes, ſerui, milites militantes.*

22 *Ob defectum bonitatis prohibētur hæretici, vel pagani, excommunicati, non verus Chriſtianus, non baptiſatus, infamis, & ob crimen damnatus.*

An iudex eos admittendo peccet.

23 *Ob indecentiam vetantur monachi & regulares atque clerici in ſacris conſtituti vel in minoribus beneficiati.*

24 *Monacus peccat aduocando.*

Ob neceſſitatem Monaſterij & de Abbatis licentia poteſt eſſe aduocatus in Ciuilibus coram iudice ſeculari.

Ob lucrum ſolum applicandum Monaſterio & de licentia Abbatis an poſsit.

An pro miſerabili perſona, vel benefactrice, vel ob leuiorem occupationem.

25 *Clerico in ſacris conſtituto, vel in minoribus beneficiato prohibita eſt aduocatio coram iudice ſeculari, niſi in propria cauſa vel pro Eccleſia ſua, vel imminente neceſſitate pro coniunctis vſque ad quartū gradum, vel pro miſerabilibus perſonis, dummodo diuinum officium non omittatur.*

Coram Eccleſiaſtico iudice aduocare non prohibetur, exceptis Epiſcopis & ſacerdotibus.

Epiſcopi & ſacerdotes quibus caſibus aduocare poſsint coram iudice Eccleſiaſtico.

Epiſcopus in nullo caſu coram iudice ſeculari aduocatus eſſe poteſt.

26 *Clerici minorum ordinum non beneficiati aduocati eſſe poſſunt in omnibus cauſis Ciuilibus ſicut laici, imò etiam in Criminalibus modo non geſtent tonſuram clericalem, etiam coram iudice ſeculari: ſed ſi inde ſequatur mors vel mutilatio, fient irregulares.*

27 *Clericus ſi paupertate laboret, an aduocare poſsit pro alijs. & n. 28.*

28 *Clerici inſtante neceſsitate poſſunt artes viliores exercere dummodo non impediantur diuina munera, quibus incūbere debēt.*

Gloſa opinio refutatur.

29 *Clerico habenti beneficium tenue ex quo cōmodè ſuſtentari nequeat, licitum eſt aduocare coram ſeculari iudice.*

30 *Clericus nō habēs cōpetens beneficiū, poteſt exercere honeſtam negociationem.*

Et poteſt ex dicta cauſa eſſe tabellio.

31 *An clericus poſſit aduocare in cauſa amici intimi.*

An poſſit aduocare ſi gratis & amore Dei id faciat.

Poteſt aduocare pro eo, qui habet rem communem cum Eccleſia.

Religioſus poteſt eſſe procurator pro eo, qui habet rem communem cum Eccleſia.

32 *Clerici atque etiam Epiſcopi & Cardinales aduocare poſſunt, ſi hoc faciant pro amico gratis & in camera ac priuatim.*

33 *Clerici non prohibentur eſſe à conſilijs iudicis ſecularis.*

Conſilia præbere & allegationes in iure conſcribere non prohibentur, & quare.

34 *In curia Romana ex tolerantia Summi Pontificum clerici exercent publica munera aduocationis, vt etiam procurationis, quamuis non ſint pauperes, etiam in cauſis profanis, & cum ſalario.*

35 *An ſtatuto vel conſuetudine effici poſſit vt clerici in ſacris conſtituti exercere valeant officium aduocationis in cauſibus, in quibus aliâs de iure Communi illud agere prohibentur. & n. ſeqq.*

Quæ conſuetudo ſuper hoc vigeat in Cathalonia.

Quid in clericis regularibus.

Quid in criminalibus.

36 *In Regno Aragonum extat ſtatutum, quo cauetur clericum coram iudice ſeculari aduocationis officium agere poſſe.*

37 *Clerici in caſibus, quibus aduocare poſſunt, tenentur de iure Communi gratis patrocinium impendere.*

Hoc tamen generali conſuetudine fuit abrogatum.

38 *Clericis tabellionatus officium prohibetur, conſuetudine tamen induci poteſt quod clericus ſit notarius.*

Tabellionatus officium an nobilitati deroget.

Aduocationis officium nobilitati non aduerſatur.

39 *Quid Hiſpaniarum Nuntius obſeruet circa concedendas clericis licentias aduocandi.*

40 *Clericus in caſibus à iure prohibitis aduocans, quomodo in conſcientia peccet & qua pœna per iudicem puniendus ſit, & n. 41.*

An ſit peccatum mortale vel veniale.

41 *An ſacerdos aduocatus ad reſtitutionem teneatur.*

42 *Clericus aduocationis officium exercens coram iudice ſeculari, ſi in ipſo officio delinquat, an poſſit à ſeculari iudice puniri, & priuari aduocationis officio.*

43 *Clericus aduocatus, qui conſuluit in cauſa criminali mortis aut mutilationis mẽbri, an irregularis fiat, ſi mors ſeu mutilatio ſequuta non ſit. & referuntur contrariæ DD. ſententiæ, & quæ ſit verior.*

44 *Intellectus tex. in ca. clericis ne cleric. vel monac.*

Sola voluntate vel conſilio non efficitur quis irregularis.

45 *In Cathalonia Regij Senatores aduocare prohibentur tam in Eccleſiaſtica quam in ſeculari Curia.*

In Cauſis, quæ ad Regiam Audientiã euocari poſſunt, etiam conſulere vetantur.

Auditores Regij an de iure Communi aduocare poſſint.

46 *An pro patrocinio datum officialibus aduocare prohibitis, repeti poſſit tanquã ob cauſam non ſequutam.*

An inimicus prohiberi poſſit aduocare contra inimicum.

47 *Aduocare prohibitus non cenſetur prohibitus in camera conſulere. & n. ſeq.*

Mulieres licet aduocare prohibitæ ſint, poſſunt in camera conſulere.

48 *Aduocati miſſi ad Regis curiam pro legatione Reipub. cum prohibitione aduocãdi, dum in legatione exiſtunt: poſſunt tamen in camera conſulere.*

49 *Aduocare prohibitus, non intelligitur prohibitus facere allegationes in iure, nec eas mittere in ſcriptis ad iudicem.*

50 *Poterit etiam aliquid impetrare à iudice.*

Non eſt aduocare, adire iudicem, rogando vt terminum concedat, non allegando iura partis.

Quid ſi iura partis etiam alleget.

51 Cauſa

Digitized by Google

51 *Cauſa propter quam quis aduocare prohibetur, interdum ſpectanda eſt, vt ſciatur à quibus abſtinere debeat.*

Iudex & Lector qui prohibentur aduocare, an cenſeantur etiam prohibiti in camera conſulere, cum per hoc ſimiliter diſtrahantur à cognitione cauſarum & litterarum ſtudio, & quomodo hoc intelligẽdum ſit.

52 *Prohibitus aduocare, contrafaciendo deletur de matricula cum priuatione ſalarij illius anni, ſi eſt ſtipendiatus.*

53 *Vaſſallus ſponte non poteſt aduocare contra dominum ſuum, poteſt tamen compellente iudice. & n. ſeqq.*

Mandatum Superioris ad hoc impetrandũ eſt.

Alioquin vaſſallus priuatur feudo.

54 *Vaſſallus tenetur iuuare dominũ in prælio campeſtri, & ſimiliter in iudiciali.*

Vaſallus non poteſt procurare contra dominum ſuum.

55 *Vaſſallus non debet dicere teſtimonium contra dominum ſuum.*

Et quomodo hoc tamen intelligatur.

56 *Clericus contra Eccleſiam à qua beneficium obtinet, aduocare non poteſt, alias beneficio ſpoliari poteſt.*

Beneficiatus in pluribus Eccleſijs, nõ poteſt præſtare patrocinium vni contra aliam.

57 *Donatio facta ratione laborum ac ſeruitiorum, non poteſt prætextu ingratitudinis reuocari.*

58 *Contra eum à quo beneficium conſequutus eſt, non poteſt quis aduocare.*

Fallit ſi aduocat pro ſe vel pro patre, aut matre, aut aliqua perſona miſerabili.

59 *Contra Fiſcum aduocare non licet ſine venia, vel ſine mandato Superioris, & contrarium faciens quomodo puniatur de iure.*

Quid obſeruetur in praxi.

60 *Aduocare quis non cogitur contra propriam patriam, non tamen prohibetur cõtra illam aduocare.*

Quid quando habet ſalarium à Republica. vbi contrariæ referuntur DD. ſententiæ.

61 *Aduocatus ſalariatus non tenetur aduocare cõtra conſanguineos ſuos intra quartum gradum.*

62 *Aduocare contra amicum nemo compellitur.*

Nec alias operari cogitur quis contra amicum.

63 *Aduocatus non admittitur ad patrocinandum pro hæretico.*

Declara vt procedat quando eſt iã declaratus hæreticus, vel ex claris probationibus conſtat eum eſſe hæreticum: alias ſecus.

Qui præſtant patrocinium pro hæreticis, ſunt infames, priuantur officio, & debent excommunicari.

64 *Aduocare quis non poteſt pro famoſo latrone & fure inſigni.*

65 *Item in alijs grauiſsimis delictis aduocatus non admittitur, vt in delicto de crimine læſæ Maieſtatis & quæ ſit ratio prohibitionis.*

66 *Intellige dictam prohibitionem aduocãdi, niſi venia petita.*

67 *Item intellige quando accuſatus ſuper facto conuictus eſt: ſecus ſi probabiliter dubitetur an ille delictum perpetrauerit: quia aduocatus pro eo dubio declarãdo & accuſato defendendo admitti poterit.*

68 *Caſu quo non licet aduocare pro delinquente, non eſt puniendus, qui miſericordiæ cauſa illi patrocinatur, iuxta ſupplicãdo Principi.*

Digitized by Google

DE HIS QVI ADVOCARE COGVNTVR VEL PROHIBENTVR,

QVÆST. III.

1 Licet quiſ nō cogatur eſſe aduocatus, tamen ſi ſuſpſit aduocationis officiū, tenetur aduocare & cōpelli poteſt per iudicem etiam delegatum, vt patrocinium ſuſcipiat l. 1. §. ait Prætor. 1. nominis, iuncta glo. in verb. *non habebunt* ff. de poſtulan. l. prouidendum §. 1. l. quiſquis C. cod. c. 1. de offic. iudic. vbi glo. in verb. *implorando*. l. nec quicquam §. aduocatos & §. fin. ff. de offic. proconſul. & leg. Andre. Gail practica. obſerua. lib. 1. obſeruat. 43. nu. 1. Auiles in cap. 28. prætor. in glo. *acogidos* num. 1. Auguſti. Barboſ. de offici. epiſcop. par. 3. allegatio. 79. nu. 34. Tho. Zerol. in prax. epiſcopal. par. 1. verb. *aduocatus*. num. 1. S. Antonin. in 3. par. tit. 6. c. 1. §. 1. Aloyſi. de Leo in l. 5. n. 32. C. de poſtulan. Soar. in theſauro cōmun. opinio. litt. A. n. 93. Stepha. Gratian.
2 diſcep. forenſ. to. 1. ca. 56. n. 22. Sicut hoſpes poſtquam incepit tenere hoſpitium, cogitur hoſpitari omnes viatores l. 1. in fin. ff. fur. aduer. nau. & l. 1. in pri. cum glo. ff. nau. caupo. ſtabul. Bart. in l. 1. §. cura ff. de offic. præfec. vrb. latè Auil. vbi ſupra num. 1. vbi limitat niſi haberet multos hoſpites in domo adeo vt non poſſet omnibus ſufficere vel locus eſſet incapax licet poſuerit ſignum in caupona per tex. in l. facti aduerſi ff. naut. caupon.
3 ſtab. Sic quoque notarius tanquam perſona publica tenetur facere inſtrumenta cuiuslibet, Gratian. deciſ. 133. num. 14. vbi ſimile docet de alijs perſonis publicis. Compellitur autem aduocatus ſub 4
pœna priuationis officij d. l. prouidendū ibi. *careat foro*. Gail vbi ſupra. Zerol. vbi ſupra numero 1. Menochi. de arbitrar. iudic. caſu 369. num. 4. Guid. Pap. dec. 561. ad medi. Gratian. d. c. 56. n. 22. quod intelligitur ſi competens ſalarium ſibi conſtituatur, vt explicant Auiles & S. Antonin. locis citatis. Ratio eſt quia ad- 5
uocationis officium eſt publicum & neceſſarium, vt notant idem Gail. num. 3. Ariſmin. Tepat. in compendio variarum ſententiarum titu. 86. ca. 6. Gratia. d. cap. 56. numero 22. Neque mirū eſt cū ad officia publica inuitus compelli, quis poſſit, niſi iuſtam habeat excuſationem tot. tit. ff. de muner. & honor. l. pen. §. qui autem ff. de vacat. & excuſat. muner. gloſ. in l. 2. verb. *conſenſum* C. de proxim. ſacro. ſcrinio. lib. 12.

Hinc exiſtimo locū præfati Andreæ Gail n. 2 conciliari poſſe cum loco dicti 6
Gratiani dec. 133. num. 14. qui directè contrarij videntur: nam Gail ait aliud eſſe in procuratore quā in aduocato, quod aduocatus cogitur ſuſcipere patrociniū pro aliquo, nō autem procurator procurare, quia mandatum inuitus ſuſcipere nemo compellitur l. inuitus C. de procurat. quam etiā differentiam tradit Barboſa d. allegat. 79. n. 34. & 35. Contrà vera Gratian. aſſerit quod & aduocatus cogitur patrocinari pro aliquo & procurator procurare. Sed veritas eſt, quod ſi cōſtituas munus procuratorū in Republica publicum & neceſſarium vt ſunt procu-

ratores

Digitized by Google

ratores iudiciorũ habentes peritiã cauſarũ, cogentur & iſti tanquam perſonę publicæ pro aliquo procurationem ſeu
7 mandatũ accipere, alias ſecus. Dabit igitur iudex petentibus aduocatos maximè ſi quis ob potentiam aduerſarij non inueniret ſe aduocatum dicat d.l. nec quicquã §. aduocatos & §. fin. ſicque ſi aliquis cõduxit omnes aduocatos meliores, cogitur per iudicẽ aliquos ex eis dimittere & aduocatus cõpellitur ſuſcipere aduocationem & iudicium niſi iuraret iſtum non habere iuſtitiam, vt notauit Aloyſi.
8 de Leo in l. 5. C. de poſtulan. num. 32. nã & conſulere inuitus quis compellitur glo. in l. 3. C. de proxim. ſacr. ſcrin. li. 12. Amanel. de Clariaſq. ſingul. 169. ſic quo-
9 que Zerola ſupracitatus n. 1. aſſerit quod aduocatus quãdo nõ eſt aliquis ſtipẽdio publico cõductus, cõpellitur per iudicẽ ad patrocinãdũ cauſis & litibus pauperũ ſub pœna interdicti officij aduocationis, & poteſt peccare mortaliter, & venialiter in caſu contrario ſecundũ circũſtantias cauſarum & neceſſitatis pauperis litigantis: imò tunc cõpellitur gratis inſeruire pauperi glo. not. in l. 2. C. de proxi. ſacro. ſcrini. li. 12. Conar. prac. qq. c. 6. n. 4. Soto li. 5. de iuſti. & iur. q. 8. artic. 1. Gail d. obſer. 43. n. 14. Menoc. d. c. 369. n. 3. & 4.
10 Quamuis aduocatus cogatur ſuſcipere patrociniũ, nõ tamẽ cõpelli poteſt patrocinari pro inimico, Angel. poſt glo. ibi in l. 1. §. ait Prætor in verb. *habebunt* ff. de poſtulan. Gratian. deciſ. 133. n. 14. & 15. vbi ſimile quoq. ait de notario, hoſpite, nauta, & alijs perſonis publicis, quæ cogi nõ poſſũt pro inimicis. Sic Thom. Mier. p. 2. collatio. 6. c. 17. de profeſſoribus iuriſperitis & medicis notat quod nemo cogitur inimico vel contra amicum patroci-
11 nari vel aliàs operari. Imò qui aliàs cõpelluntur ad exercitiũ & perſequutionẽ ſui officij, eximuntur propter ſuperuenientẽ inimicitiam, vt in arbitro, procuratore, tutore, & alijs exẽplificat Roman. conſ. 459. à n. 4. vſq. ad n. 9. & de fideiuſſore tradit Gratia. d. dec. 133. n. 17. & 18. quod licet nõ poſſit petere ſe eximi ab obligatione antequam ſoluat, tamẽ non obtinet vbi inter fideiuſſorem & debitorem orta eſſet inimicitia, quia tũc poſſet petere prædictã exẽptionẽ etiã quod diu in obligatione nõ ſteterit, & docet ibi Grat. n. 3. & 4. & à n. 20. inimicitia quomodo probetur, & quo vſq; durare dicatur.

Quãquã aduocati patrociniũ ſuũ præſtare cogũtur, poſſunt tamẽ ob iuſtas & legitimas cauſas ſe apud iudicẽ excuſare, argumẽto l. humanitatis C. de excuſa. tutor. l. nõ ſolũ §. fin. ff. eod. l. ſi longius ff. de iudic. l. munerũ §. iudicãdi ff de muner. & honor. c. ſi pro debilitate & ibi Felin. n. 4. in fin. de offic. deleg. glo. in l. ſancimus 1. in verb. *arbitrium* C. de aduoc. diuerſ. iudicio. Andreæ Gail prac. obſer. li. 1. obſer. 43. n. 9. Stephan. Gratian. diſcep. forenſ. tom. 1. c. 56. num. 32. Papon. lib. 6. tit. 4. arreſt. 4. Cauſa iuſtę excuſationis viſa fuit Gratiano vbi ſupra in Doctore, qui licet incũberet muneri poſtulãdi, tamen quia in Gymnaſio publico profitebatur, magis debebat excuſari vt cõmodius muneri publico ſatisfaceret: cũ etiã talibus maiora priuilegia cõcedantur vt latè per M. Anton. Valla. conf. 88. inter conſilia Siluani. Menochio etiam de arbitra. centur. 6. caſu 565. legitima excuſationis cauſa in aduocato qui mercede, ſalarioq. prçſtituto pro cliente poſtulare & patrocinari promiſit, viſa fuit, ſi vt cauſam proſequeretur, teneretur exire in aliam Prouinciã remotã vt interpretatur Accurſius in l. ſed & hæc §. nõ ſolũ ff. de procurator. in verb. *tribunali* in fin. & remotam ibi intelligit Menoc. arbitrio iudicis. 12 13 14

Quæſtionis eſt an aduocatus cauſæ principalis cogatur patrocinari in cauſa appellationis. Et non compellit probãt Specul. in tit. de aduocato §. nunc tractandũ n. 12. & 13. Sylueſt. in sũ. verb. *aduocatus*. n. 7. Armil. eodẽ verb. *aduocatus*. n. 20. Hieron. Portoles ad Molin. in ipſo verb. *aduocatus*. n. 95. quæ ſentẽtia communis eſt vt plurib⁹ relatis teſtatur Boeri. dec. 285. n. 9. 10. & 11. nõ tamẽ poterit in cauſa appellationis pro parte aduerſa cõtra ſuum primũ clientem aduocare 15 19

care ſecundum cõmunem opinionem
vt aſſerunt Portol. vbi ſupra numero
97. Specul. d.tit. de aduocat. §. obijcitur.
num.16. Auenda. de exequen. li.1.c. 2.
num.25. verſic. *tamen*. reprobata glo. in l.
1i.ff. de poſtulan. quæ contrarium tenuit
& quam nonnulli ſequuntur quos re-
17 ert Portol. qui ſupra num.96. Procura-
tor qui promiſit patrocinium in cauſa
principali, an cogatur illud præſtare in
cauſa appellationis, latè poſt alios diſpu-
tat Stephan. Gratian. diſcep. forenſ. to. 1.
c.56.n.23. & ſeqq. Sane aduocatus in me
dio cauſæ non poteſt relinquere cauſã,
dummodo tamen ſibi in ſalario ſatisfiat,
Franc. Marc. deciſ. 646. num.3. vbi n. 1.
quod neq. medicus poteſt derelinquere
curationem, quod probat textus in l. idẽ
iuris 8. in prin. ff. ad l. Aquil.
18 An iuriſperitus cogatur gratis conſu-
lere iudici in cauſis fiſcalibus, diſerit Paris
de Pute. de ſyndicat. in verb. *Poteſtas cũ
eſſet in officio* num.2. & negatiuè conclu-
dit niſi iuriſperitus habeat ſalarium à
publico propter aliquod officium quod
gerit: nam & in caſibus quibus poteſt
Princeps auferre rem priuato & ipſum
priuare dominio ſuo, non poteſt ſine ſa-
lario & aduocatus non tenetur gratis ad-
uocare pro Rege vt notat Innocen. in c.
ſicut 2. nom. in prin. de iur. iuran. Paridẽ
de Puteo ſequitur Franciſc. Auiles in c.
prætor.3. in glo. *no lleuando dineros*. num.
1. & 3. circa aduocandum Reipublicæ.
Sed & quamuis iuriſperitus habeat ſa-
larium ſuæ iuriſdictionis vel officij à pu-
blico, ſi tamen non ſit ſufficiens ad labo-
rem & facundiam eius, & lites ſint mag
næ non dabit gratis conſilium vt expli-
cat Par. de Pute. n.3. Auil. n. 1.
19 An debeat quis potius aduocare pro
patria quam pro patre quæſuerunt no-
tabiliter interpretes de quo Iaſ. in l. 1. §.
huius ſtudij n. 14. ff. de iuſt. & iur. & affir-
matiuè tenuit Alex. in additio. ad Bart.
in l. 1. §. veluti ff. de iuſti. & iur. contra-
rium verum eſſe aſſeruerunt Panor. in
c. fin. de poſtular. n.7. Speculat. in ti. de ad
uocat. §. 1. verſ. *ſed quid ſi pater hoſtis*. & in
ſequẽti. Auiles in c. 1. prætor. in glo. *tier-
ra* n. 11. & 12. qui limitat quando pater
prætendit iuſtam cauſam, & ſubdit quod
alias ſi eſſet rebellis patriæ, debet filius
aduocare contra patrem.
Plures ſunt qui ab aduocati officio iu- 20
re prohibẽtur, quos recenſent Sylueſt.
in ſumma verb. *aduocatus* n.2. & 3. Sua-
rez de Paz in praxi annotatio. 5. n.7. & 8.
Sebaſtian. Medicis de legib. p. 3. quæſt.
20. nu. 3. Pater Ioan. Azor. inſtitution.
morali. p.3. li. 13. c. 29. dubi. 2. Pater Vin-
centi. Filliuci. morali. quæſtion. tom. 2.
tit. 40. c. 10. num. 277. Et primum arcen- 21
tur quidam ob defectum naturalem ſeu
corporalem vt fœminæ, minores 17. an-
norum, cæci, ſurdi & muti, furioſi & a-
mentes de quibus in l. 1. & ibi DD. ff.
de poſtulan. Paz n. 8. Filliuc. n. 277. locis
citatis. & de fœmina quod prohibeatur
aduocare Gratia. diſcep. forenſ. tom. 1. c.
39. n. 7. Adde ſeruum de quo Sylueſt.
vbi ſupra n. 2. verſic. *Quinto*. Neque mi-
les poteſt eſſe aduocatus l. militem C. de
procurator. quod eſt intelligendum de
milite militãte ne diſtrahatur ab officio
militari, vt glo. in d. lege declarat. Rur- 22
ſus ob defectum bonitatis vetantur alij
vt hæreticus, vel paganus, & excommu-
nicatus c. excommunicatus 1. nominis,
de hæretic. l. nemo C. de poſtulan. ca. ne-
mo vel in foro, de pœnit. diſt. 1. Sylueſt.
vbi ſupra num. 2. qui ſubdit iudicem ad-
mittẽtem eos vel aliquem eorum graui-
ter peccare ac puniendum eſſe. Azor d.
c. 29. dubi. 2. & de non vero Chriſtiano
& non baptizato Thom. Zerol. in prax.
epiſcop. par. 1. verb. *aduocatus* n. 8. & tex.
in l. iubemus 5. C. de epiſcop. audien.
Item infames & ob crimen damnati d.
l. 1. ff. de poſtulan. c. infames 3. q. 7. Ter- 23
tio ab aduocatione prohibẽtur alij prop
ter indecentiam, vt monachi & regula-
res, atque clerici in ſacris conſtituti, vel
in minoribus beneficiati. Et primo de 24
monachis & regularibus eſt tex. in cap.
monachi 16. q. 1. c. ex parte de poſtu-
land. Sylueſt. d. verb. *aduocatus*. numero
2. verſiculo. *ſecundo*. vbi docet eos pec-

care

care aduocando. latè Pater Thom.San-
chez oper.moral.tom.2.lib.6.ca.13.n. 1.
vbi more ſuo multa allegat. Ob neceſ-
ſitatem tamen monaſterij & de Abbatis
imperio & licentia poſſunt eſſe aduocati
in ciuilibus coram iudice ſeculari:ob lu-
crum autem ſolum applicandũm mona-
ſterio & de licentia Abbatis non vide-
tur poſſe,niſi iuſta aliqua cauſa neceſſita-
tis, vel magnæ vtilitatis coniuncta ſit:vt
etiam pro aliqua miſera perſona vel be-
nefactrice vel ob leuiorẽ occupationem
quæ intercederet, non eſt improbabile
quod liceat, ex Nauar. in c. non dicatis
13.q.1.comment.2.n.66.Salzed.in pract.
crimin.ca.63.Stephano Gratian. diſcep.
forenſ.tom:1.c.57.num.24.cum 2.ſeqq.
25 Filliuc.d.ca.10.num.289. Clerico in ſa-
cris conſtituto,vel in minoribus benefi-
ciato prohibita eſt aduocatio coram iu-
dice ſeculari niſi in propria cauſa,vel pro
Eccleſia ſua, vel imminente neceſſitate
pro coniunctis, qui in hoc caſu intelli-
guntur vſq.ad quartum gradum, vel pro
miſerabilibus perſonis, dummodo diui-
num officium non omittatur c. 1. & c.
fin. de poſtulan.coram vero Eccleſiaſti-
co iudice aduocare non prohibentur,ex-
ceptis Epiſcopis & ſacerdotibus qui ta-
men coram dicto iudice Eccleſiaſtico
in præfatis quatuor caſibus aduocare
poſſunt;ſed Epiſcopus in nullo caſu co-
ram iudice ſeculari aduocatus eſſe po-
teſt ex Syluest.vbi ſupra n.2.verſ *Tertio
ſi ſit.* & verſic. *Tertio ſpecialiter.* Azor d.
ca.29.dubi.1.Hieronym.Portol.ad Mo-
lin.in verb.*aduocatus*.à num.11.vſq. ad n.
26 16: & Filliuc. d. ca.10.n.289.qui ſubdit
clericos minorum ordinum non bene-
ficiatos aduocatos eſſe poſſe in omnibus
cauſis ciuilibus ſicut laici,imò etiam in
criminalibus poſſe ꝙ modò non geſtent
tonſuram clericalem,quod etiam docuit
Eman.Rodrig. in ſum. c. 1.Hieronym.
Portol.ad Molin.in verb.*aduocatus* n.4.&
5.qui expreſſe loquitur corã iudice ſe-
culari.Sed ſi inde ſequatur mors vel mu-
tilatio,fiet irregularis vt notauit Thõ.Zẽ
rol.in prax.epiſ.p.2.in verb.*aduocatus* n.1.

Quæro an clericus his non obſtanti- 27
bus ſi paupertate laboret, aduocare pro
alijs poſſit. Et dico clerico pauperi non
habenti patrimonium aut beneficium de
iure communi abſq. aliqua diſpenſatio-
ne permitti aduocare in curia ſeculari
præterquam in accuſatione criminali,
Hoſtienſ.Abb.& alij in c.1.de poſtulan.
Rodoan.de ſpol.Eccle.q.3.n.23.latè Gra
tian.diſcep.forenſ.to:1.c.57.à n.22. quia
ſi hoc conceditur clerico pro pauperib⁹
& miſerabilibus perſonis vt ſupra ſcripſi
& probat tex.in c.3.de poſtul.multo ma
gis eſt concedendum pro ſuſtentatione
ſui ipſius,à quo prima charitas debet in-
cipere l. præſes C. de ſeruit.& aqua c.3.
de ſupplen.neg.prælat.Præterea ſi neceſ 28
ſitate inſtante poſſunt clerici aliàs artes
viliores exercere vt ſubueniant inopiæ
ſuæ,Imol.& alij in c.fin. de vit.& honeſ.
cleric.dummodo non impediantur diui-
na munera, quibus incumbere debent
c. clericus victum 91. diſ. ca. nunquam
de conſecrar. diſt. 5.Salzed.ad Diaz c.
57.glo.in c.in ſumma 14.q.3.in fin.mul
to magis licere eis debet aduocationis
munus,vt contra glo.in ca. 1. in verb.*ſti-
pendijs* de poſtul. hanc rationem expen-
dunt quamplurimi relati per Gratian.
d.c.57.n.28.

Sed & quamuis clericus beneficium 29
obtineat, tenue tamen illud ſit ex, quo
commode ſuſtentari nequeat, licitè po-
teſt coram ſeculari iudice officium ad-
uocationis exercere, Cepol. conſ.21.in
ciuili.n.9.Summa Angel.in verb.*aduoca
tus*.n.7.Hieronym. Portol. ad Molin. d.
verb.*aduocatus*.n.6.Sic licet clerico pro- 30
hibita ſit negociatio,ſi tamen non habet
competens beneficium, poteſt exercere
honeſtam negociationem, Panor. in c.8
ne cleric.vel monac.Salzed.ad Bernard.
Diaz addit. 1. verſ. *neceſsitatis* in cap.
negociatores.Sicque etiam ex dicta cau
ſa poteſt eſſe tabellio,Panor.in d.c.8.n.6.
&18.Iaſ.in l.1.§.huius ff.de iuſti.&iur.n.8.

Imò nõ ſolum clericus poterit in ca-
ſu paupertatis aduocare ſed etiam ſi Do-
ctor ſit & pauper patrimonium non ha-
bens

bens neq. beneficium, poterit legitimè
ordinari non obſtante Concil. Triden.
ſeſſ. 21.c.2.de reformat. quod veriſimile
ſit illum poſſe commodè ſuſtentari ob
doctrinam, vt docent Eman: Rodri-
guez in ſumma p.2.c.15.de ordi .nu. 15.
Gonzal.ad regul.8. Cancellar. de alter-
nat.gloſ.4.n.36.& Gratia.d.c.57.nu. 30.

31 Voluit quoq.Henriq.Boich in c.1.de
poſtulan.n.3.poſſe clericum aduocare in
cauſa amici intimi & charitate fraterna
dilecti,quamuis Abb.ibi n.4.teneat con
trarium.Exiſtimat etiam idem Boich n.
4.poſſe clericos aduocare ſi gratis amo-
re Dei & ſine ſalarioid faciant.Sanè po-
terit clericus poſtulare pro eo qui habet
cauſam communem cum Eccleſia, quã-
uis aliàs pro extraneo non poſſit, vt poſt
alios notat Gratian. d.c.57.n. 37.ad exẽ-
plum religioſi qui non poteſt eſſe procu-
rator pro alio,poterit tamen pro habẽte
rem communem cum monaſterio s. re-
ligioſus de procurat.

32 Poſſunt inſuper clerici atque etiam
Epiſcopi & Cardinales aduocationis of-
ficium exercere ſi hoc faciant pro ami-
co gratis & in camera ac priuatim, vt
notabiliter tradunt Cepol. cautel.156.&
181. incip. *in multis caſibus*. in fin. Ste-
phan. Grati.diſcep.forenſ.to.1.c.39.n.8.

33 Illud ſilentio inuoluendum non eſt
quod licet clerici non poſſint coram ſe-
culari iudice aduocare,tamẽ eidẽ iudici
ſeculari conſilium præſtare poſſunt &ei
à conſilijs eſſe nõ prohibẽtur, vt ita do-
cet Bald. in auth. habita nu. 1.C.ne filius
pro patre.& aſſerit Panor.in c.ſed nec n.
7.ne cleric.vel mona.Portol.& ab ipſo
relati in d.verb.*aduocatus* n.25.nã conſi-
lia præbere & allegationes cõſcribere in
iure non inhibentur; quia eſt opus me-
ritoriũ vt notat Eman. Rodri.in ſumm.
ca.1.Marta de iuriſd.caſu 115.Genuen.
in praxi Eccleſ.q.628.

34 Denique in curia Romana ex tole-
rãtia Sũmorũ Pontificũ clerici exercẽt
publica munera aduocationis vt & pro-
curationis quãuis non ſint pauperes, Ve-
ſtri. in prax. c. 4. lib.3.n.4.Gratian.d.c.
57.nu.38.Rodrig.d.ca.1.in fin.Maiol.de
irregul.li.5.c.19.n.4.qui loquuntur etiã
de cauſis profanis & cum ſalario.

Quæro an ſtatuto vel conſuetudine 35
aliqua effici poſſit, quòd clerici in ſacris
conſtituti aduocationis officiũ exercere
valeant in caſibus in quibus aliàs de iure
cõmuni illud agere prohibẽtur. Nega-
tiuè reſpondẽt Hoſtien. in ſum. tit. de
poſtulan.n.7. in fin.& Bellã.in c.1.n.7.de
poſtulan.quos ſequitur Hieron. Porto-
les.ad Molin.in verb.*aduocatus* n.22. &
23. Rationẽ aſſignant quod huiuſmodi
ſtatutũ vel conſuetudo ſtatum Eccleſiæ
lædit & ex ea occaſio datur vt diuinum
officium retardetur & per minorẽ nu-
merũ miniſtrorum impleatur,ideoq.te-
nent hoc ſtatutũ vel conſuetudinẽ non
valere neq.eius virtute clericos tutos eſ-
ſe argumẽto c.1.de conſuetud.& c.irre-
fragabili de offic.ordin. Ego tamẽ pro
validitate huius cõſuetudinis,quæ maxi-
mè in hac Ciuitate Barcinonæ viget
quod conſtituti in ſacris etiam corã re-
gijs iudicibus,non tamen in criminali-
bus cauſis aduocatorũ officio fungun-
tur,vidi reſponſum à viro doctiſſimo ſu-
per hoc conſulto,ſalua correctione S.ma
tris Eccleſiæ,qui tamẽ loqui ſe dixit in
clericis ſecularibus,non vero in regulari-
bus,quorum maior & magis,fundata eſt
prohibitio ex Deci.in c.2.n.18.de iudic.
Et quod cõſuetudine permitti poſſit cle-
ricis vt aduocatorũ more patrocinia im-
pendant, probatur ex c. vnico 15. q. 2.
Maiol.de irregul.lib.5.c.9.n.4.Salced.ad
pract.Diaz c.cõtra Eccleſias verſ.9.Ro-
drig.in ſum.c.1.Gratian.d.c.57.n.38.vbi
de cõſuetudine Romana teſtatur.Imò & 36
Hieronimus Portol.in d.verb.*aduocatus*
n.24.fatetur in ſuo Regno extare ſtatutũ
quo cauetur clericũ corã iudice ſecula-
ri aduocationis officium agere poſſe.Cõ- 37
firmatur etiã hæc opinio,nã licet iure Cõ-
muni clerici in caſib⁹ quib⁹ aduocare poſ-
ſũt,gratis debeãt patrociniũ impẽdere,
hoc tamẽ generali cõſuetudine fuit de-
rogatũ ita q̃ hodie clerici aduocati licitè
ſalaria exigũt, d.c. vnico vbi glo. 15.q.2.

Gratian.

38 Gratian.num. 36. in d.ca. 57. Tiraquel. de nobilit. ca. 29. num. 30. Roboratur amplius præfata ſententia nam tabellionatus officium clericis prohibetur cap. 8. ne cleric. vel mo. conſuetudine tamen induci poteſt quod clericus ſit notarius,additio 1. 7. limit. ad Panor. in d.ca.8.Iaſ. in l. 1. §. huius num. 8. de iuſtit.ſi ergo conſuetudo poteſt habilitare ſacerdotem ad officium tabellionatus, quod eſt vile & nobilitati derogat, Panor.d. c.8.num.4.7.Tiraquel d.c.29. n. 14. de quo tamen vide Fontanell. de pac. nup. cla. 4. glo. 10.par. 1.num.88. Gutier. lib. 1. pract. q.137. Cod.Fabri. lib. 9. tit.29.defi. 4.quanto magis ad patrocinia præſtanda quod eſt officium nobile & nobilitati non aduerſarium, Tiraq. d. cap. 29. Ceual.q.736.ex num.11.

39 Sanè per dominum Hiſpaniarum Nuntium, pro vt intellexi, non conceditur breue clerico in ſacris conſtituto pro aduocando in curia ſeculari niſi cauſam ſuę petitionis allegęt & tunc datur in Ciuilibus ad agendum & defendendum; in Criminalibus autem ad defendendũ tantum, & gratis & pro miſerabilibus perſonis & dummodo coram iudicibus ſecularibus perſonaliter non compareat & ſoluuntur pro obtentu huius gratiæ duodecim ducati incirca.

40 Quæro clericus in caſibus à iure prohibitus aduocans quomodo in conſcientia peccet & qua pœna per iudicem puniendus ſit. Dico quod peccat licet à parte ne aduocaret ſibi obiectum non fuerit, vt docent Angel. in ſum. verbo *aduocatis* num. 1.Syluest.in eodem verb. num. 1. Sum. Armilia in eodem verbo num. 3. & 5. Cayetan. in ſum. in verb. *clericorum peccata*. verſiculo *Quoad officia*. An vero peccatum ſit mortale vel veniale, Nauar. in manual.cap. 25.num. 110. videtur tenere quod ceſſante ſcandalo ſolum veniale peccatum per clericum aduocatum hoc caſu cõtrahitur, & hoc quoq. ſentire videtur Soto de iuſti. & iur. q. 10. art. 2. ad fin. & diſputat Cayetan. in d. verb. *clericorum peccata* verſiculo *Verum*.& Sum.Armil.in verb. *clericus* num. 10. 11. Hieronym Portol. ad Molin. in verb. *aduocatus* à num. 18. vſq.ad numerũ 21.Et an ſacerdos aduocatus ad reſtitutionem teneatur videndus Bellamer. in cap.fin.num. 13. de poſtulan.Qua autem pœna per iudicem afficiendus ſit clericus in caſibus prohibitis coram ſeculari iudice patrocinium præbens, decidi poteſt ex traditis per Diaz in prac. capite 55. & ſeq. Panor. in capite ſed nec ne cleric. vel mon. 41

Quæro clericus aduocationis exercẽs officium coram iudice ſeculari,ſi in ipſo aduocationis officio delinquat,an poſſit à ſeculari iudice puniri. Et puniri ab eo poſſe atque per prælibatum iudicem ad uocationis officio priuari, docet Bar. in l. nullum num.8.C.de teſtib.Innocen. in c. delectus & ibi etiam Panor. num. 3. de pœnis, Guillel. Benedic.in cap. Raynuntius in verb. *&* *vxorem* dec. 2. num. 155. de teſtame. Portol.in d. verb. *aduocatus* num. 2. Carol. de Graſ. de Regal. Franciæ lib. 2. 17. iure. alios recenſet Ceneď. in collect. 39. ad Decretal.num. 4. faciunt notata per Iacob. Cancer. var. reſol. par. 3. capite 8. ex numero 108. 42

Quæro vtrum clericus aduocatus qui coſuluit in cauſa criminali mortis aut mutilationis membri, ſi mors ſeu mutilatio membri ſequuta non ſit, irregularitatem incurrat. Hanc quæſtionem latè diſcutit Flores Diez de Mena variar. qq.lib. 1.q.9.per tot.nam pro affirmatiua vrget tex.in c.clericis ne cleric.vel mon. vbi non ſolum ex morte inflicta indicatur quis irregularis,ſed etiã ex eo quod iudex aut alius iudicauerit aut cõſuluerit inferendam.& autoritatis huius conſtitutionis pondere preſſi hanc ſententiã tennerunt Specul.in tit.de diſpenſatione §.iuſta S. Antonin. in tractat. de irregularitate cap. 2.num.6.& Sa'zedo in addition.ad praxim Bernardi Diaz cap. 99. Sed contraria opinio quod nunquam quis efficitur irregularis etſi conſilium præſtiterit, etiam ſi ſanguis effuſus ſit, niſi 43

riſi mors ſequatur aut mutilatio mem-
bri, verior eſt vt multis probat Flores
Diez dič. q. 9. ex num. 3. & huius opi-
nionis auctor eſt Abbas in ca. ſententiã
ſanguinis ne cleric. vel mona. q. 1. in fin.
& q. 3. 4. & 5 & hanc ſequuntur Syueſ.
in ſumma verb. *homicidium* 3. q. 2. Ber-
nar. Diaz in d. c. 99. Nauar. in Manu. ca.
17. numero 193. & à num. 210. & nu. 211.
Soto in 4. ſententiarum diſt. 25 q. 1. ar-
tic. 3. Aloyſi. Ricci. in praxi variar. reſo-
44 luti. reſol. 298. n. 1. Nec obſtat tex. in d. c.
clericis, intelligi enim debet ſi mors ſe-
quuta fuit aut mutilatio membri, vt iura
iuribus concordentur. nam ſola volunta-
te vel conſilio non efficitur quis irregu-
laris, Plaza in epito. delictor. ca. 17. num.
5. & 6. Flores Diez d. q. 9. num. 4. Ioan.
Gutier. canonicar. qq. lib. 2. capite 6.
numero 74. & n. 118. Ricci. d. reſolut.
298.

45 In Cathalonia Doctores Regij Con-
cilij aduocare prohibentur tam in Ec-
cleſiaſtica quam in ſeculari curia, in cau-
ſis autem quæ ad Regiam Audientiam
euocari poſſunt, etiam conſulere parti-
bus vetantur conſtitut. vnica tit. *que los
Doctors de la Real Audientia no pugan
aduocar.* Sed & iure communi Regij
Conſiliarij, Auditoreſq. Regij aduocare
non poſſunt l. ſi quis procurationem C.
de decurion. lib. 10. l. fin. C. de aſſeſſo-
rib. Auil. in ca. 3. prætor. in glo. *Doblo.* n.
1. 2 & 3. Bouadil. in polit. tom. 1. lib. 2. c.
46 16. num. 100. Et an datum pro patro-
cinio perſonis ſupradictis, qui dum ſunt
in officio, patrocinari non valent, repe-
ti poſſit tanquam ob cauſam non ſequu-
tam, agunt Platea in d. l. ſi quis procura-
tionem. Auil. in d. glo. *Doblo* num. 3.
An inimicus prohiberi poſſit aduocare
contra inimicum, tradit Velaſq. to. 2. cõ
ſultatio. 124.

47 Aduocare prohibitus non cenſetur
prohibitus in camera conſulere, Sylueſt.
in ſumma verb. *aduocatus* num. 1. Hiero-
nym. Portol in ſcholijs ad Molin. in eo-
dem verb. *aduocatus* num. 80. vbi quam-
plurimos DD. refert, Speculat. in titulo
de aduocato §. nunc tractandum num.
12. & 13. Stephan. Gratia. veriorem di-
cens diſcep. forenſ. tom. 1. cap. 55. num.
17. & ca. 39. num. 4. & 5. vbi rationem
reddit, quia aduocare eſt in iudicio di-
cere & ideo qui poſtulat in camera, non
aduocat ex Bar. in l. 1. §. 1. de poſtulan.
& in l. 1. §. aduocatus ff. de vari & ex-
traordin. cogni. Sic ait Deci. in l. fœmi-
næ numero 9. & 10. de reg. iur. & poſt
Decium Tiraquel. ad l. 11. connubi. n.
28. quod licet mulieres poſtulare pro-
hibeantur l. 1. §. ſexum ff. de poſtulan.
poſſunt tamen in camera conſulere. Sic 48
quoq. infert Portoles ſupra citatus nu.
81. quod aduocati miſſi ad Regis curiã
pro legatione Reipublicæ cum prohi-
bitione aduocandi dum in legatione exi-
ſtunt, poterunt tamen in camera conſu-
lere, vt in his terminis docet Bar. in l.
Paulus §. Paulus & ibi addit. ff. de lega-
tion. & in l. 1. §. aduocatos n. 4. & 5. ff. de
vari. & extraord. cogni.

Præterea aduocare prohibitus non 49
intelligitur prohibitus facere allegatio-
nes in iure, Sylueſt. & Portoles. vbi ſu-
pra, Marta de iuriſdictio. par. 4. caſu
115. Vaſqui. de ſucceſſio. creatio. §. 15.
num. 58. & 59. Pater Sanchez tom. 2. o-
per. moral. lib. 6. cap. 13. n. 32. Bernard.
Diaz in prax. capite 57. num. 2. & ibi ad-
ditio Ignatij Salcedo litter. A. Gratian.
d. cap. 55. num. 17. & ſubddit Iaſ. in l. 1.
num. 7. ff. de verb. oblig. quod non pro-
hibetur mittere iudici allegationem in
ſcriptis.

Poterit etiam aliquid impetrare à iu- 50
dice, Bart. in l. 1. §. aduocatos num. 2. ff.
de var. & extraord. cogni. Gratian. d. c.
39. n. 4. Hortenſ. Caualca de brachi. regi.
p. 6. ca. 13. num. 405. caſu 5. Idem Gra-
tian. d. ca. 55. num. 20. Cepola cautel.
156. & 186. Thom. Sanchez d. cap. 13.
n. 28. vbi aſſerit non eſſe aduocare, ſi quis
iudicem adeat rogaturus vt concedat
terminum non allegando ius partis, &
citat tex. in d. l. 1. ibi. *non tamen qui pro
tractu.* vbi glo. in verb. *pro tractu.* inquit.
puta vt dilationem vnam accipiant. Imò

idem

idem credit Sanchez licet iura partis allegat, quia id non eſt comparere in iudicio nec ſubſcribit iſte petitionibus in iudicio præſentandis, quod ad aduocati munus exigitur, ſed iudici priuatim ius partis exponit.

51 Cenſet Gratian.diſcep.forenſ.tom. 1. ca.39.numero 14.interdum ſpectandam eſſe cauſam propter quam quis aduocare prohibetur, vt ſciatur à quibus abſtinere debet, vnde ait Purpurat.in tractat. de offic. aſſeſſor.numero 153.cum ſeqq. iudicem qui aduocare prohibetur l. fi. C. de aſſeſſorib. prohiberi etiam in camera conſulere cum diſtrahatur à cognitione cauſarum, pro vt etiam Lector qui diſtrahitur à ſtudio lecturæ: quãuis enim in l. 1. §. poſtulatur ff. de poſtulan. conſulere in camera non ſit propriè poſtulare ſeu aduocare, negari tamen nõ poteſt quod non ſit actus diſtractiuus ab officio iudicis contra mentem d. *l.* fin. C. de aſſeſſor. quod ego admitterem data frequentia cõſiliorum & nimio vſu conſulendi in iudice, niſi conſuleret in cauſis in quibus iudex eſt vel eſſe poteſt.

52 Prohibitus aduocare, contrafaciendo delebitur de matricula cum priuatione ſalarij illius anni ſi eſſet ſtipẽdiatus, Bald. in l. placet per illum tex. in fin. C. de epiſcop. & cler. Roman. ſingular. 264. Afin. in prax.c.8.§.24. Felin.& Deci. in c. litteris de conſtitu.

53 Quæro contra quas perſonas non poſſit quis aduocare. Et primum dico quod non poteſt vaſſallus ſponte aduocare cõtra dominum ſuum, poterit tamen ſi per iudicem compellatur ſuſcipere patrocinium contra illum, latè Thom. Grammat.dec.80.Afflic.dec.265.Paris de Puteo.de ſyndicat. in verb *aduocati cauſarum* num.26.vbi ait quod is pro quo quis intendit aduocare, debet procurare mandatum à Superiore ſine quo non poteſt quis aduocare contra dominum ſuum. Bellaperti. de feud.titu. 9.num.22. Gratian.diſcep.forenſ. tom.3.ca. 597.num. 4.& 5. Aluarot.in c. 1.§.item ſi delator. poſt glo.ibidem in verb. *perdit.* verſiculo *quid ergo ſi aduocatus.* quæ fuer. prima cauſa beneſ.amitten. Alioquin vaſſallus priuabitur feudo vt notant Grammat.& Afflic. ſupra citati.& Grammat. rationẽ 54 aſſignat.quia vaſſallus tenetur dominum defendere & adiuuare in prælio campeſtri vt eſt tex. in cap. 1. quib.mod.feud. amittat.cum concordan.ita & pari modo tenetur ipſum adiuuare in prælio iudiciali cum iudicium dicatur iudiciale certamen & aduocatus dicatur militare l. aduocati C. de aduocat.diuerſ.iudic.& ideo vaſſallus non poterit procurare ſeu aduocare in aliqua lite contra dominum ſuum. Sic tradunt DD. vaſſal- 55 lum non debere dicere teſtimonium cõtra dominum argumento tex. in l. Iulia ff. de teſtib. & in l. libertorum C. eod. tit. vbi libertus non cogitur perhibere teſtimonium contra patronũ, valet nãq; argumentum de vno ad alium, glo. in c. 1. §. in quibus. in verb. *accuſare* de conſuetud. rect. feud.& in terminis Gratian. d.c.597.num.5. intelligitur tamen quod reluctare debet quantum poſſibile eſt, ſi tamen per Superiorem compelleretur, excuſandus eſſet ad effectum ne feudum amitteret cap. quod quis mandato de regul.iur.in 6. & ita explicant Gratian. vbi ſupra num.5. Aluarot.in d.§. item ſi delator.

Inſuper clericus contra Eccleſiam à 56 qua beneficium obtinet, aduocare non poteſt, aliàs tanquam ingratus poteſt beneficio ſpoliari cap.fin.de poſtulan. & ibi Panor. & alij claſſici ſcriptores notant, Siluest. in ſum. verb. *aduocatus* num. 8. Iacob. Cancer.var.reſol.par.2.cap.14.de procurator.in noua editione additionata numero 76. quod adeo verum eſt vt beneficiatus in pluribus Eccleſijs non poſſit præſtare patrocinium vni contra aliã iuxta glo. in d. cap. fin. in verb. *contra Eccleſiam.* & obſeruat quoque Cancer. d. num.76. Non enim poteſt quis abſq; labe ingratitudinis aduocare contra eum à quo beneficium accepit vt generaliter animaduertit Syluest. d.num.8. vnde 57 ſub-

ſ. odit quod poteſt donatio libera & gratuita reuocari l. Papinianus ff. de inoffic. teſta. & arg. d c. fin. iuncto cap. fin. de donatio non tamen donatio vel beneficium factum ratione laborū ac ſeruitiorum reuocari poteſt ratione ingratitudinis, quia non eſt mera donatio, ad quod facit tex. in l. Aquilius Regulus ff. de donat. vbi donatio facta magiſtro ratione diſciplinæ, non eſt mera donatio.

58 Quod autem quis aduocare non valeat contra eum à quo beneficium cōſequutus eſt, fallit ſi aduocat pro ſe vel pro patre aut matre impotente vel alia perſona miſerabili vt colligitur ex Speculat. in tit. de aduocato, quia tunc poteſt ſine nota ingratitudinis aduocare.

59 Contra fiſcum iure communi (dico iure communi, quia malè in praxi ſeruari video) aduocare non licet, ſine venia, Ioan. de Platea in l. 1. C. de agen. in rebus li. 12. Thom. Mier. par. 3. collatio. 10. cap. vt iuriſperiti ante quam habeant. n. 16. Iaco. Cali in margarita fiſc. dub. 8. verſ. 117. vel ſine mandato Superioris, Paris de Pute. de ſyndicat. in verb. *aduocati cauſarum*. n. 26. & in l. quicunque C. de poſtulan. proſcriptionibus bonorum & exilij punitur qui ſurrepticie contra decretum Principis patrocinium aduocationis præſtiterit. & canonizatur idem in capite quicunq. auſus de pœniten. diſt. 1.

60 Aduocare quis non cogitur contra propriam patriam, Cened. in collectan. 28. ad Decretum num. 22. Non tamen quis iure communi prohibetur aduocare contra patriam & Rempublicam ſuam, Auiles in cap. 1. prætor. in glo. *tierra* nu. 12. Speculat. in tit. de aduocato §. 1. & 2. quicquid dicat Paris de Pute. de ſyndicat. in verb. *aduocati cauſarum* numero 26 ſed fallit quando habet ſalarium à Republica, quia tunc contra eam aduocare non poteſt, vt tenet Bart. in l. 2. C. de aduocat. diuerſ. iud. Auil. d. num. 12. Attamen contrarium aſſerunt Panor. & Speculat. in tit. de aduocat. dicendo hoc intelligendum in beneficio gratuito, cuiuſmodi non eſt ſalarium, & ita eum tex. in d. l. 2. interpretandum eſſe, atque ita obſeruat Aloyſi. de Leo in l. 1. n. 14. C. de aduoc. diuerſ. iudic.

Aduocare non cogitur quis cōtra cōſanguineum ſuum, & ideo aduocatus ſalariatus ſeu appenſionatus non tenetur ad aduocandum contra conſanguineos ſuos intra quartum gradum exiſtentes, vt probat tex. in l. pen. & ibi hoc docet Bart. Bald. Angel. Cuma. Fulgoſ. & Caſtren. ff. de poſtulan. Specul. in tit. de aduocat. §. obijcitur n. 19. 28. & 29. Ber. in verb. *aduocatus*. verſ 79. latè Hie. Portoles ad Molin. in eodem verbo, *aduocatus* numero 89. & 90. vbi quod multo minus contra ſe ipſum aduocare aſtrictus eſt ex Alciat. de præſumpti. reg. 1. præſump. 52. num. 2. Bellamer. in c. fin. n. 1. de poſtulan. Speculat. in d. §. obijcitur num. 20. 61

Similiter contra amicum patrocinari nemo compellitur l. 1. §. ait Prætor & ibi notat Angel. ff. de poſtulan. Thom. Mier. part. 2. collatio. 6. cap. 17. de profeſſoribus iuriſperitis & medicis colum. 9. poſt num. 14. vbi etiam quod nec alias operari cogitur quis contra amicū. Camil. Borrel. in Reg. Arag. §. 1. glo. 3. n. 104. Cened. collecta. 28. ad Decretum n. 22. 62

Quæro pro quibus perſonis aduocare non liceat. Et primùm aſſero aduocatum non admitti ad patrocinandum pro hæreticis: imò qui præſtant patrocinium pro hæreticis, ſunt infames, priuantur officio & debent excommunicari cap. ſi aduerſus 11. de hæretic. & ibi notant glo. Innocen. Panor. Anan. & Felin. Foler. in pract. tit. banniantur. num. 19. Hieron. Portoles. ad Molin. in verb. *aduocatus* num. 30. 31. & 34. vbi declarat procedere quando eſt iam declaratus hæreticus vel quando ex claris probationibus conſtat illum hæreticum eſſe: ſecus autem quando accuſatus negat ſe hæreticum eſſe & dubium eſt an ille hereticus ſit & an verba ab eo prolata hæreſim ſapiant necne quoniam tunc pro illo 63

aduocare quis non prohibetur, quod e-tiam docuerunt Iul. Clar.in pracſ§. hæ-reſis n. 18. Peña in ſcholijs ad directorij 2.p.ſchol. 7. Ponzin. in tractat. de lamijs n.78.

64 Præterea aduocare quis non poteſt pro famoſo latrone & fure inſigni vt l. 2. C. de offic. præſ. per omnes C. de de-fenſor. Ciuita. per quem tex. ita docent Roman. in l.ſi vero §.de viro in 46. ſol. ff. ſolut. matri. Thom. Mier. par. 2. colla-tio. 6. ca. 17. de profeſſoribus iuriſperi-tis & medicis. poſt n. 14. Hieroym. Por-tol. ad Molin. in d. verb. *aduocatus* n. 29. notat Marant. de ordin. iudic. c. de inqui-ſit. n. 192. Hipolit. in practic. §. examinan-da n. 20. Ioan. Gratian. reg. 19. n. 7.

65 Item in alijs grauiſſimis delictis ad-uocatus non admittitur, vt tradit Berta-chin. in verb. *aduocare*. verſ. 19. Bald. in auth. habita num. 25. & ibi additio Bar-batiæ C. ne filius pro patre. Portol. vbi ſupra n. 32. Mier. ſupra citat. vbi de de-lato de crimine læſæ maieſtatis. Rolan. conſ. 63. vol. 3. Bart. in l. poſt legatum §. ſunt qui ff. de his quibus vt indig. & ra-tio prohibitionis eſt vt inſinuat Stephan. Gratian. diſcep. forenſ. tom. 1. c. 55. n. 19. quaſi quis aduocando opem delinquen-ti præſtare videatur. vel vt ait Mier. vbi ſupra, propter periculum fautoriæ.

66 Intellige hanc prohibitionem aduocã di, niſi venia petita, vt declarat Mier. d. loco & Sigiſmund. Deſpuiol in verbo, *aduocatus*. verſic. *Aduocare non licet*.

67 Intelligie quoque quando accuſatus ſuper facto conuictus eſt: ſecus autẽ erit ſi probabiliter dubitetur an ille delictũ de quo agitur, perpetrauerit, quia aduo-catus pro eo dubio declarãdo & accu-ſato defendẽdo admitti poterit. ita expli cat Portol. vbi ſupra n. 33. & ante eũ Anã. in c. ſi aduerſus n. 9. & ibi Felin. de hære tic. Gigas in additi. ad Deci. in c ſicut n. 6. de probatio. Nellus in tractat. Bannit. 3. p. 2. tẽ pore q. 16. n. 26. Carrer. in pract. ti. de hæretic. §. circa ſigitur n. 33. 34. & 37. & pro ampliori declaratione præfatæ pro-hibitionis notãdus eſt idẽ Portol. n. 31.

Demum in caſu in quo non liceret 68 aduocare pro delinquente, non eſſet puniendus qui miſericordiæ cauſa illi pa trocinaretur, puta ſupplicando Principi, arg. l. quidam de. reb. dub. l. relegati de pæn. Surd. de alimen. priuil. 78. tit. 8. num. 8. Gratian. dic. capite 55. num. 19.

EX QVÆST. IV.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati, qui præuaricationibus & colluſionibus clientes produnt, ap-pellantur ab Apuleio Vulturij togati.* 1

2 *Demoſthenis Græcorum Oratorum Prin-cipis præuaricatio.*

Oldradus Iureconſultus præuaricationis crimine notatus præ nimio dolore occu-buit.

3 *Aduocatus, qui cum aduerſa parte col-ludit, vel eam prodita cauſa adiuuat, præ-uaricator eſt & grauiter punitur, & cõ-demnatus infamia notatur.*

4 *Contra dictum aduocatum in litẽ iurari poteſt.*

5 *Pœna præuaricatoris aduocati vel procu-ratoris eſt extraordinaria & reppellitur à munere ſuo & tenetur ad damnum & intereſſe.*

Procurator præuaricator tenetur domino actione mandati.

Arbitrium pœnæ contra aduocatum præ-uaricatorem ad mortem extendi poteſt.

Aduocati & procuratores qui ſuum cliẽ-tẽ produnt, non propriè, ſed impropriè præ-uaricatores appellantur.

6 *Aduocatus qui iura clientis ſui aduerſæ parti reuelat, pœna falſi punitur.*

Sic notarius & procurator, qui inſtrumẽ-ta vnius partis oſtendit alteri.

An dictus aduocatus dicatur cõmiſiſſe cri-men præuaricationis.

An ſit concuſsio.

7 *Index reuelans dicta teſtium ante ipſorũ publicationẽ, vel declarans parti ſententiã quam daturus eſt, tenetur pœna falſi.*

8 *Iudex quando propalat votum ſuum parti ante pronunciationem, efficitur ſuſpectus. & quid in Cathalonia circa Regios Senatores.*

9 *Iudex conſiliarius, qui votũ alterius de Concilio patefecit ei contra quẽ dictũ eſt, qua pœna teneatur.*

De pœnis iudicũ, qui intẽpeſtiuè detegunt geſta Concilij vel ſecreta conſilia Principis, remiſſiuè.

10 *Aduocatus recipiẽs pecunias à duabus partibus cõtrarijs, vel pro vtraq. parte aduocãs, præuaricator eſt & vt præuaricator punitur iudicis arbitrio & infamis eſt.*

11 *Non poteſt aduocatus vni ex partibus cõſulere, & pro altera patrocinari.*

12 *Aduocatus qui cauſã nondũ finitã deſerit, & in alteram partem tranſit, accipiẽdo patrocinium aduerſarij, crimen præuaricationis incurrit.*

Tuſcillij condemnatio.

13 *In foro conſcientiæ aduocatus pro vtraque parte aduocãs aut parti aduerſæ publicè vel ſecretò fauens, peccat.*

An pure poſſit aduocatus vtrique parti ſeruire.

14 *An aliquãdo poſſit aduocatus cũ bona cõſciẽtia pro vtraque parte aduocare. & n. 15.*

15 *Error Syluestri & Hieronymi Portoleſij notatur.*

16 *Referuntur argumenta opinionis affirmatiuæ, quod poſſit aduocatus tuta cõſciẽtia pro vtraque parte aduocare.*

17 *Soluuntur dicta argumenta.*

Intellectus tex. in can. diſciplina 45. diſt. & in c. bonæ 1. de poſtulatio. prælator & in can. diaconi & in c. legimus 95. diſt.

18 *Si aduocatus poſtquã vni parti patrocinatus eſt, agnoſcit ſe malè allegaſſe, & reuocat vt tenetur, ſuum conſiliũ, an poſſit bona fide pro altera parte aduocare.*

Pulcrũ & generoſo animo reſponſum Additionatoris ad Speculatorem.

19 *In foro animæ aduocatus ſi iura & arcana ſui clientis parti aduerſæ reuelat, mortaliter peccat & ad reſtitutionem damni tenetur.*

Quid ſi iubente Superiore detegit.

Quid de medio.

20 *Aduocatus ſi poſt conteſtatam litẽ intellexit cauſã, quã ſuſcepit, eſſe inquã, nõ debet eã prodere vt alteram partem iuuet, ſed debet eam diſſimulanter deſerere.*

Fallit ſi id foret neceſſarium ad graue aliquod damnum proximi impediendũ; tunc enim deberet iudici aperire vt occurreret.

Debet clientem monere de cauſæ iniuſtitia.

21 *Aduocatus ab aliquo conſultus, ſi eo cõſulto conſulens ſuſcepit alium aduocatũ in ſua cauſa, illo dimiſſo: an propter conſilium impediatur aduocare contra eundẽ in eadem cauſa abſque præuaricationis labe. & n. ſeqq.*

Speculatoris opinio & in quibus fundetur.

22 *Speculatoris opinio refutatur.*

23 *Si aduocatus congruo accepto ſalario cõſilium præbuit conſulenti, non poteſt poſtea pro altera parte aduocare.*

24 *Si vna partium tentauit aduocatum petendo ab eo conſilium vt in cauſa illa pro contraria parte aduocare non poſſet, & opera aliorum poſtea vſus eſt, non prohibetur aduocare pro aduerſario.*

25 *Si aduocatur à parte conſultus vidit eius iura & inſtrumenta, nõ tamẽ eidẽ cõſiliũ dedit cũ deliberatione, nec promiſit pro ea aduocaturũ, ſed tãtũ ſpẽ dedit illi patrocinãdi pro ea, quæ poſtea renuit iuſtum illi ſalarium ſoluere, poteſt pro aduerſario aduocare. & quare.*

Non tamẽ poteſt ſecreta vnius partis pandere alteri.

Quid ſi cœpiſſet iã pro priori parte aduocare.

26 *Opinio Sebaſtiani Medicis & Thomæ Mieres contra prædicta.*

27 *Aduocatus cõſultus ab aliquo & cõtra eũ de iure reſpondẽs, poteſt pro aduerſario patrocinari.*

An dedecus aliquod iſtud ſit, ſi fiat ſine præcepto iudicis.

Quid ſi aliquid ſecreti cauſa contineat.

28 *Qui cauſæ ſecreta iã cognouit, nõ debet in alias partes trãſire, quia illa aduerſarijs prodens lege Cornelia de falſis coercetur.*

Aduocatus qui viſis alicuius iuribus, aduerſæ parti acceſſit, cũ priori renũciaſſet, an præuaricator ſit ſecũdũ Bartolũ, quẽ tamen intelligit & declarat Alciatus.

29 *Ad-*

29 *Aduocatus Petri in vna cauſa, poteſt in alia contra Petrum aduocare.*

Aduocatus fiſci in vna cauſa, poteſt in alia contra fiſcum aduocare, niſi ſit fiſci aduocatus generalis.

30 *Aduocatus vnius partis poteſt alteri aduocare in nouo articulo cauſæ à primo nõ dependenti.*

31 *Extende in eadem cauſa & articulo ex nouo fundamẽto conſiſtente in facto, quod prior pars non detegit.*

32 *Aduocatus in prima inſtantia pro actore, an poſsit eſſe aduocatus pro reo in cauſa appellationis. referuntur contrariæ DD. ſententiæ & argumenta. & numeris ſeqq.*

33 *Affirmatiua opinio & DD. eã tenẽtes.*

34 *Opinio tenentium abſtinendum eſſe de honeſtate. & quare.*

35 *Negatiua opinio & DD. eam aſſerentes.*

Cauſa appellationis an ſit eadem cum cauſa primitiua. & n. ſeq. vbi diſtinctione reſoluitur.

36 *Opinio auctoris in quæſtione principali.*

37 *Quando aduocatus poſt litem inchoatam. effectus eſt tutor pupilli, contra cuius patrem litẽ defendebat, poteſt pro pupillo in eadem cauſa patrocinari & priorem cliẽtem deſerere debet.*

Extende etiã ſi prius aduocaſſet pro fiſco, poterit enim contra eũ poſtea aduocare.

38 *Quando aduocatus ex obliuione vel ignoranter vtrique parti conſuluit, pœna præuaricationis puniri non debet.*

39 *Aduocatus detegẽs ſecreta clientis eſt infamis, falſarius, & præuaricator, excepto caſu proditionis & hæreſis.*

Similiter Regij Conſiliarij reuelantes ſecreta delinquunt exceptis dd. duobus caſibus, in quibus poſſunt ſecreta detegi.

40 *An aduocatus accuſatoris in cauſa capitali, ſi euidẽter agnouerit reum eſſe innocẽ ẽ teneatur cauſam prodere, vt illum à morte liberet. & n. 41.*

Quid in alia cauſa & re grauiſsima, vt ſi agatur de celeberrima fama alicuius, honore, aut ſtatu.

41 *Aduocatus rei in cauſa capitali, ſi nouerit iniuſtè ſe illum defendere, an poſsit cauſam prodere, vel ſolum eam deſerere debeat.*

32 *Aduocati, procuratores, & medici; quibus ſub ſecreto aliquid commiſſum eſt, an & quando & quomodo teneantur denũciare aut reuelare virtute monitoriorum iudicis.*

43 *Aduocatus debet reuelare ſecreta ſui clientis, quando ex illorum oculatione immineret graue damnum aduerſario: ſecus ſi damnum non eſſet valde graue.*

44 *Quando adeſt iuſta & vrgens cauſa & ſecreti denunciatio vel teſtificatio eſſet neceſſaria ad vitandum graue Reipub. damnum vel tertiæ perſonæ, quod aliter impediri nequeat, tenetur quis ſecreta ſibi commiſſa reuelare.*

Extra confeſsionem ſacramentalem, debet Chriſtianus reuelare ſecreta ſibi cõmiſſa, quando illorum oculatio afferret notabile damnum alicui.

45 *Amplia etiam ſi ſecretum fuiſſet promiſſum cum iuramento.*

Limita niſi maius ſit damnum ei cuius ſecretum reuelatur.

An dicto caſu ſit neceſſaria abſolutio à iuramento.

46 *Quando agitur ad ſolam delinquentis punitionem, Aduocati, procuratores, medici, & obſtetrices ſecretum ſibi ratione ſui officij cõmiſſum nullo modo reuelare debent, licet ſub excommunicationis pœna illis præciperetur, & etiam ſi delinquens laboraret infamia vel indicijs, aliàs peccant mortaliter & ad damni reſtitutionem tenetur.*

Quid tamen reuelare & aperire poſsint.

Quid ſi veritas aliter haberi non poſsit.

47 *Rationes quibus fundatur concluſio de qua ſupra n. 46.*

48 *Quando quis iuramento etiam à iudice interrogatus non tenetur reuelare ſecretum, poteſt reſpondere ſe neſcire, intelligendo & interius concipiendo, quod teneatur ad reuelandum.*

49 *Aduocati non poſſunt eſſe teſtes in cauſa cliẽtis ſui pro ipſo cliente, & quæ ſit ratio.*

Quid in cauſa appellationis, ſi fuit aduocatus vel procurator in priori iudicio.

Quid finita cauſa & vbi deſijt eſſe aduocatus.

Quid ſi non præſtitit patrocinium, ſed præſtare promiſit & de ſalario conuenit.

Quid ſi proprio motu in cauſa ſcripſit pro iure partis.

50 *Aduocati ſunt idonei teſtes pro cliente ſuo, ſi cũ ipſis alij habiles & omni exceptione maiores coniungantur.*

Inhabilitas vnius teſtis ſuppletur ex idoneitate alterius.

51 *Aduocatus pro parte contra quam poſtulat, ſi producatur in teſtem, cogitur ad deponendum, & poteſt eſſe teſtis. & quare.*

52 *Intellige niſi interrogetur ſuper his quæ ſcit occaſione cõſilij ab eo petiti & præſtiti: quia hæc etiam cum iuramento à iudice interrogatus tanquam teſtis non tenetur detegere, exceptis caſibus priuilegiatis: ſed quæ alia via nouit.*

53 *An qui fuit iudex in cauſa principali, poſſit eſſe aduocatus in cauſa appellationis. & rationes aſsignantur.*

Quid de procuratore.

54 *An qui fuit in cauſa aduocatus, poſſit eſſe iudex eiuſdem cauſæ. & n. 58.*

Quid ſi hoc velint partes.

Quid ſi fuit conſultus vt aduocatus, nõdũ tamen dederit reſponſum.

55 *Aduocatus meus in vna cauſa, poteſt eſſe iudex in alia cauſa mea, niſi eſſet cõnexa vel dependens ab illa.*

Quid in Cathalonia circa Doctores Regiæ Audientiæ ſuper hoc in Cõſtitutionibus Patriæ caueatur.

56 *Aduocatus dicitur inimicus partis aduerſæ, & amicus clientis ſui.*

57 *Iudex in cauſa eius, cuius patronus fuit, an ſi aliàs omnis inordinatus ceſſat affectus, in conſcientiæ foro eſſe poſſit ſine peccato, etiam parte inſcia.*

59 *Si aduocatus ſit à pluribus ſtipendiatus, & poſtea lis inter illos ſuboriatur, cui patrocinium præſtare debeat, & an neutri.*

60 *Quid ſi primus clientulus iniuſtam cauſã foueret, ſecundus iuſtam.*

61 *Aduocatus orta inter duos clientes ſuos lite, illos ad concordiam reducere curare debet.*

62 *Aduocatus Vniuerſitatis poteſt conſulere contra ſingulares de Vniuerſitate.*

Bona Vniuerſitatis non dicuntur bona ſingulorum, nec econuerſo.

63 *Sententia per colluſionem lata an ipſo iure nulla ſit, vel ope reſtitutionis retractanda.*

64 *Aduocatus qui dimiſit cauſam indiſcuſſam in tempore periculoſo, nullum ſalarium habere debet, & habitum reddere tenetur.*

Aduocatus in medio cauſæ non poteſt illã relinquere, dummodo ſibi ſatisfiat in ſalario.

65 *Non auditur aduocatus contrarias prætentiones deducens, etiam in diuerſis cauſis. & referuntur exempla. & numero ſeq.*

Si exhæredatus petenti legatum ex teſtamento, aduocationem præbuit, procurationemve ſuſcepit, remouetur ab accuſatione teſtamenti de falſo vel in officioſo.

Aduocato qui pro eo qui accuſauit teſtamentum de falſo vel in officioſo, voluntariè patrocinatus eſt, denegatur actio ex illo teſtamento.

Fiſcus à dicto aduocato tanquam ab indigno aufert. & quid in iudice.

Fiſci aduocatum qui intentionem delatoris exequitur, in omnibus officij neceſſitas excuſat.

66 *Filius præbens patrocinium pro alio contra teſtamentum paternum, an priuetur legitima.*

Qui ſcienter aduocat petenti rem propriã ipſius aduocati, ſibi nocet.

Aduocatus patrocinando in cauſa, in qua ius habet, ſibi præiudicat.

DE

DE PRÆVARICATIONIBVS ET COLLVSIONIBVS ADVOCATORVM, & quemadmodum teneantur ſeruare ſecretum,

QVÆST. IV.

1 EST quoddã viliſſimum aduocatorũ genus, legib' exoſum, & Iurecõſultorũ nomine indignum, qui miſeros cliẽtes, cum ſe & ſua intima eis commiſerint, pręuaricationibus & colluſionibus produnt & fallunt. Iſti ſunt quos Apuleius Vulturios Togatos vocauit, vt quibus præuaricari, reos prodere, & ſanguinaria rapacitate homines excanificare, frequentiſſimi ſit moris: ſicut Cicero pro Sextio, Vulturios paludatos appellauit Gabiniũ & Piſonẽ Imperatores, qui pretio nundinarentur omnia, notat Cel. Rhodigin. lect. antiq. c. 18. li. 8. Sic Demoſthenes Græcorũ ora
2 torũ princeps, vt refert ex Critolao Aulus Gellius nocti. atti. li. 11. c. 9. cũ Atheniẽſium cauſã cõtra Mileſios legatos sũma cõtẽtione defendẽdã ſuſcepiſſet, altera die eorũdẽ Mileſiorũ pecunia accepta tacuiſſe fertur. Sic Oldradus notiſſimi nominis Iurecõſultus, vt ſcribit Caſtrẽ. in l. 1. in fi. C. de aduoc. diuerſ. iudic. præuaricationis crimine notatus fuit: cũ magno tamẽ diſcrimine à Demoſthene: nã vt præcitati auctores cõmemorãt, Demoſthenes quod fecit, nõ cõcelauit, ſed gloriæ quoq. illud ſibi aſſignauit, dicens plus accepiſſe vt taceret, quã vt verba faceret: Oldradus autẽ præ nimio dolore, quod delictũ fuiſſet detectum, occubuit.

Aduocatus qui cum aduerſa parte colludit vel eã prodita cauſa adiuuat, pręuaricator eſt & vt præuaricator grauiter punitur & cõdẽnatus infamia notatur l. 1. ff. de præuaricat. l. athletas §. pen. & ibi hoc docent Angel. & Paul. n. 3. ff. de his qui notan. infam. Alciat. & Rebuff. in l. præuaricatores 212. ff. de verb. ſigni. Bart. in l. 1. ff. de pręuaricat. Speculat. in ti. de aduo. §. obijcitur n. 13. Auẽd. de exequẽ. mand. regi. li. 1. c. 2. n. 24. & 25. Boſſi. in ti. de præuari. n. 1. & 2. Peregri. de iur. fiſc. li. 7. ti. 2. n. 9. Menoc. de arbitr. caſu 323. à n. 1. vſq. ad 10. Suarez de Paz in prac. annotati. 5. n. 46. Farinac. ti. de inquiſit. q. 4. n. 15. Iul. Clar. li. 5. ſenten. iur. §. fi. n. q. 72. Soto de iuſt. & iur. li. 5. q. 8. artic. 3. verſ. *Secundo*. Plot. in tractat. de in litẽ iuran. 3
§. 16. n. 5. & 6. vbi poſt alios aſſerit hoc caſu contra iſtum colludentem, in litem iurari poſſe, quod etiam docet Bonif. de Vital. in prac. cri. tit. de colluſione n. 12. per tex. in l. eleganter §. ſi dol. ff. de dol. 4

Pœna præuaricatoris aduocati vel procuratoris eſt extraordinaria, id eſt iudicis arbitrio l. 1. in fi. & l. 2. ff. de præuar. Felin. in rubr. de calum. n. 3. Vltra quã pœnam arbitrariã efficitur etiã infamis d. l. athletas §. itẽ præuaricator. pen. & l. 4. ff. de præuaric. Iul. Clar. d. q. 72. & repellitur à munere ſuo l. 5. de præuar. Menochi. d. caſu 323. n. 8. cũ autem procurator prævaricatur, præter iã relatas pœnas, in quas incidit, tenetur etiã erga dñm actione mãdati, glo. in rub. C. de pręuari. & ibi Iaſ. n. 2. aduocatus etiam tenetur ad damna & intereſſe Berar. in ſpecul. viſit. c. 18. n. 39. & has pœnas colligunt Me- 5

noc.d.caſu 323. Farinac.d.q.4. Portoles ad Molin.§. *aduocatus*.n. 70. vbi probat arbitrium ad mortē extendi poſſe. quāquam text.in d.l.1.verſ.*is autem præuaricator* ff. de præuar.voluit huiuſmodi adnocatū & procuratorem quiſuum cliētē produnt, non propriè, ſedimpropriè præuaricatores appellari.

6 Aduocati qui iura cliētis ſui parti aduerſæ reuelant, pœna falſi puniūtur. tex. eſt in l.1.§.is qui ff.de falſ.vbi inquit Bar. *nota bonum caſum contra notarum aduocatum vel procuratorem, qui inſtrumentū vnius partis oſtendit alteri, vt teneatur pœna falſi*. rurſus in l. ſi quis aliquid ff. de pœn.& in l.1.ff.de præuaric. vbi Bar. ponit caſū de quodā aduocato Florētino,& cū diceretur eum cōmiſiſſe crimē præuaricationis, non crimē falſi. conſuluitBart.cōtrariū, dicens ipſū incidiſſe in crimen falſi quia reuelauit ſecreta partis. idē tenuit Angel.de maleficijs in ver.*falſario*.verſ.515.*etiā cauus*.Bologn.in auth. habita n.303.C.ne fili.pro patr.latè Roland.à Valle conſ.36.n.23. & 24. vol. 3. &hāc eſſe cōmunem opinionē quod incidat in falſū, atteſtatur Boſſius in tit. de præuaricat.tenuit itē Paris de Pute. de ſyndic.in verb.*Aduocati cauſarū*.n.5. & 6. vbi inquit habere locum in ciuili & criminali l. ex ſenatus ff. de vi priua. & quod not.in l.1.§.1.de calū.vbi glo.& dicit eſſe quoque cōcuſſionē l.1.de concuſ. tradiderunt etiā Bouadill. in polit.to.1. li.2.c.5.nu.25.Suarez.de Paz in prac.annot.5.n.46.Auguſtin.Barboſa de officio Epiſcop.allegatio.79.n.25.Stephan.Gra-

7 tian.diſ.forenſ.to.1.c.100.n.56.& 57. Et eadē ratione iudex reuelās dicta teſtiū ante ipſorū publicationē, tenetur pœna falſi l.1.§.qui inſtrumenta de falſ. Gratiā. diſ.forēſ.d.c.100.n.55.qua etiā pœna tenetur iudex qui declarat parti ſententiā, quā daturus eſt,vt in d.l.1.ff.de falſ.Auiles in c.1. prætor.gloſ.*promeſa*. n.12. & dicit

8 Innocentius in c.refragabili de offic.ordinar.Gratian.d.c.100.n.57. quod efficitur ſuſpectus,quādo declarat votū ſuum parti ante pronūciationē: quod tamē in Cathalonia circa regios Senatores aliter ſtatutum eſt in conſtitut.11.tit. *de recuſatio de Iutges*. Et iudex conſiliarius qui 9
votū alterius de Concilio patefecit ei contra quē dictū eſt, tenetur pœna l. ſi quis aliquid §.inſtrumenta ff.de pœn.& latè de pœnis huiuſmodi iudicum qui intēpeſtiuè detegunt geſta Concilij, vel ſecreta conſilia Principis, Paris de Pute.de ſyndic.in verb. *Excedunt conſiliarij*.n.1.2.& 3.Peguer.in prax.crim.c.8. n.12.& 19.Alexan.Raudenſ.in appendice poſt tractatum de analog. 1. p. n. 227.

Inferas aduocatū recipiētē pecunias 10
à duab° partibus cōtrarijs,vel pro vtraq. parte aduocātē præuaricatorē eſſe & vt præuaricatorē puniendū fore, Peregrin. de iur.fiſc.li.7.tit.2.n.9.Hieronym.Portoles.ad Molin.§.aduocatus n.69. & 70. vbi notat eū infamē effici & plecti iudicis arbitrio.Berar. in ſpecul. viſitatio. c. 18.n.38.Sylueſt.in ſum.verbo, *Aduocatus*.n.7.*ver.ſed in eadē inſtantia*. & probat tex.in l. 1.& ibi docet Bar.ff.de præuaric.& Alciat. in l. præuaricatores ff.de verb.ſigni.& tenet glo.fin.in ca. diſciplina 45.diſt. Nec poteſt aduocatus vni ex 11
partibus conſulere,& pro altera patrocinari, Auguſtin.Barboſa de offic.Epiſcop. p.3.allegatio.79.n. 26.Auenda. de exequen.mand.regi.p.1.c.2.n.24.Cabed.deciſ.214.n.16.p.1.

Inſuper inferas aduocatū qui cauſā 12
nōdū finitā deſerit,& in alterā partem tranſit, accipiendo patrocinium aduerſarij, crimen præuaricationis incurrere l.athletas ff.de his qui notan.infam. Sebaſtia.Medicis de legib.3.par.q.20.n.8. Meno.de arbit.iud.caſu 323.n.5.Specu. in tit.de aduocato §.Nunc tractemus n. 11.quo crimine damnatum fuiſſe Tuſcilliū, quod Vicentinorū cauſam deſeruiſſet,ſcribit Plinius Cœcilius ad Valerianū, & recēſet Alciatus in d.l.præuaricatores.

In foro conſcientiæ aduocatus pro 13
vtraque parte aduocans, aut parti aduerſæ publicè vel ſecretò fauens, quod eſt præuaricatorem agere, peccat, Nauar.ca.25.nu.30.Portol.ad Molin.§.aduoca-

uocatus. n.71. Summa Roſella in verb.
aduocatus.vbi inquit non videre quomo-
do vtriq. parti aduocatus purè ſeruire
poſſit. Summa Armil.eod. verbo nu.20.
Did.Perez li.2.ordi.tit.19.li.1.glo.1.verſ.
quinto quæro.Siluest.in verb.*aduocatus*.n.
14 7. vbi ratione hanc ſententiã confirmat:
nam ſi aduocatus ſciret iuſtitiam vel in-
iuſtitiam cauſæ,ſemper ex vna parte tue
retur ſcienter iniuſtã cauſam, quod non
licet: ſi autem neſciret iuſtitiam vel in-
iuſtitiam cauſæ & eſſet in dubio,quo ca-
ſu pro qualibet partium poteſt patro-
cinari, tunc aduocare pro vtraq. parte,
non eſſet ſine ſcandalo & detrimento
famæ niſi rariſſimè, & prętèrea videtur
impoſſibile vt viſa diligenter materia,
habeat patronus bonã fidẽ reſpectu v-
triuſq.cauſæ,& demũ videtur contra iu-
ra,quia allegãs cõtraria non eſt audien-
dus l. 1.C.de furt.c.ſolicitudinem de ap-
15 pellatio.Hæc Silueſter.Et quãuis Porto-
les,qui ſupra n.71. & ſeqq.dicat gloſam
fin.in ca.diſciplina 45.diſt.tenuiſſe affir-
matiuã, ſcilicet aduocatum aliquando
tuta cõſcientia poſſe pro vtraq.parte ad-
uocare: & Syluester d. n. 7.alleget Ar-
chidiaconum ibi eandẽ aſſeruiſſe, quan-
do ex aduocatione nõ fit præiudiciũ par
ti; & tum Silueſter tum Portoles citatis
locis proferant præfatæ opinionis affir-
matiuæ fuiſſe Speculatorem in tit.de ad
uocato §. obijcitur n. 14. & Summam
Angel.in verb.*aduocatus*.n.17.tamen vo-
lui loca iſtorum Doctorũ in meis videre
codicibus, & reperi. d. gloſam fin. non
affirmatiuam,ſed expreſſe ſupraſcriptam
negatiuam tenere: Archidiaconum nihil
dicere: Speculatorem non eſſe dictæ af-
firmatiuæ opinionis, ſed quoddam pro-
ponere argumentũ,quod non ſoluit,ſol-
uit tamẽ illud ibi additio lit.d. Vnũ non
16 vidi Angelũ,quia non habeo codicẽ. Ar
gumenta d. affirmatiuæ opinionis ſunt
tex.in d.c.diſciplina,ibi,*Cauſã populi apud
Deũ precib⁹,cauſã Dei apud populũ gladijs
allegauit*. c.bonæ.1.de poſtul.prælat.c.dia
17 coni & c.legimus 93. diſt. Sed hæc iura
nihil obſtãt:nã tex.in d.c. diſciplina dd.
verbis loquitur de Moyſe qui erat media-
tor inter iudicẽ & partem, nempè inter
Deũ & populũ;& in d.c.bonæ.iudex qui
eſt medius inter partes, licitè allegat ius
vtriuſq. Aliud eſt in aduocato, qui non
aſſumpſit officiũ mediatoris, ſed partis:
tex.in dd.c.diaconi & c.legimus, ideo in
contrariũ citãtur quia in primo S. Hie-
ronimus extollit diaconos contra preſ-
byteros,in ſecundo autẽ presbyteros cõ-
tra diaconos: ſed primum vt ceſſet op-
preſſio,ſecundũ vt ceſſet elatio.ita reſ-
pondet prælibata Speculatoris additio
lit.d.Sanè Silueſter vbi ſupra n.7. ſenti- 18
re videtur quod ſi aduocatos poſtquam
vni parti patrocinatus eſt,agnoſcit ſe ma
lè allegaſſe, & reuocat ſuum conſilium,
vt tenetur,cautè tamen propter ſcanda-
lum puſillorũ, poterit bona fide pro al-
tera parte aduocare. In hoc caſu pulcrè
videtur mihi loquutus auctor additionis
ad Speculat. in tit. de aduocato §. nunc
tractemus.n. 11. lit. f. cuius verba ſunt.
*Ego nulla ratione patrocinarer cõtra illum,
pro quo dediſſẽ conſilium recepto ſalario, &
maximè in ſcriptis. ſi ei iuſtè conſului, in-
iuſtitiam impugnare non debeo: & ſi erraſ-
ſem, honori meo parcere debeo.*
Similiter in foro animæ aduocatus ſi 19
iura & arcana ſui clientis parti aduerſæ
reuelat,mortaliter peccat,& ad reſartio-
nem damni tenetur, Suarez de Paz in
pract.annotatio.5.n.45.& 46. Nauar.ca.
25.n.29.Thom.Zerola in prax.Epiſcop.
p.1.verb.*aduocatus* n.2.Iacob.de Graff.de
ciſion. caſuũ conſcientiæ p.1.li.3.c.8. n.
14.Berar.in ſpecul.viſit.c.18.n. 37. Ma-
nuel Rodrig.in sũma to.1.c. 3.n. 1. qui
intelligit,etiã ſi iubẽte Superiore dete-
git,& idẽ dicit de medico.probat glo.&
Iaſ.n.15. in l.ſi procurator C. de procur.
Sic Soto de iuſt.& iu.li.5.q.8.ar.3.verſ.*ſe- 20
cũdũ* docet poſt S.Tho.quod aduocatus
qui bona fide cauſã ſuſcipit,quã poſt cõ
teſtatã litẽ intellexit eſſe iniquã,nõ debet
eã prodere vt alterã partẽ iuuet,ſecreta
iniuſtę cauſæ retegẽdo,quia eſſet tũc prę
uaricator iuxta ca.ſi quẽ penituerit 2.q.
3.ſed debet eã diſſimulanter deſerere.

Digitized by Google

& Leonardus Leſſius de iuſt.& iur.lib.2. ca.31.num.48.& 49 aſſerit quod quando aduocatus tuetur cauſam, in cuius progreſſu aduertit eſſe iniquam, debet clientem monere de cauſæ iniuſtitia, ſi autem monitus nolit deſiſtere, debet illum patronus deſerere, non tamen ſecreta cauſæ parti alteri prodere, niſi id foret neceſſarium ad graue aliquod damnum proximi impediendum, tunc enim deberet iudici aperire, vt occurreret.

21 Quæro ſi quis acceſſit ad aliquem Iureconſultum & retulit ac expoſuit ei factum cauſæ & negocij ſui, & ſuper eo illum conſuluit, & habito ipſius conſilio ſuſcepit alium aduocatum in ſua cauſa & ad priorem non rediit conſulentē, an ille conſultus propter conſilium impediatur quo minus poſſit contra eundem in eadem cauſa aduocare abſq. præuaricationis labe. Speculator in rubric. de aduocato §. nunc tractemus n. 11. tenet poſſe aduocare, quia alioquin nulli eſſet conſilium dandum & quia ſæpè ab aliquibus petitur conſilium, non vt accipiatur, ſed vt iam conſultus erubeſcat poſtea parti alteri conſilium dare: ſubdit tamē quod ſi fui tibi aduocatus in cauſa nondum finita, in aliqua parte ſui contra te non ero, alioquin crimine præuaricationis inuoluar l. athletas §. præuaricatio

22 ff. de his qui notan. infam. l. 3. §. quod ſi aduocato ff. de præuar. Sed hæc Speculatoris opinio dum dicit poſſe patrocinari, paſſim à DD. reijcitur vt ex mox citandis colligitur, & hunc Speculatoris locum exiſtimo quod voluerunt refutare Syluester & Portoleſius, quorum ſuperius meminimus nempè alter in ſum. verbo, *aduocatus* n. 7. & alter in ſcholijs

23 ad Molin. §. aduocatus n.71. & ſeqq. Quãobrem diſtinguendū puto. Et dico primò, quod ſi quis ſuper facto ſuo aduocatum aliquem conſuluit, qui congruo accepto ſalario conſilium illi præbuit, non poterit poſtea pro altera parte aduocare, quia non debet contrarijs partibus cõſulere. ita alijs relatis cenſet & tenet Peregrin. in tractat. de iur. fiſc. li. 7. tit. 2. n. 11. Dico 2, ſi vna partium tentauit aduocatū, 24
petendo ab eo cōſilium, vt in cauſa illa pro contraria parte aduocare non poſſet, & opera aliorum poſtea vſus eſt, nō prohibetur patrocinari pro aduerſario, quia obuiandum eſt malitijs hominum l. in fundo ff. de rei vendic. & nemini dolus debet patrocinari c. cum vniuerſorum de rer. permut. ita Azeuedo ſuper l. 17. ti. 16. li. 2. nouæ colect. Regiæ n. 6, Gutier. pract. qq. lib. 1. q. 30. n. 2. Peregri. d. tit. 2. n. 11. Thom. Mieres p. 2. collatio. 6. tit. 17. de profeſſor. iuriſperit. & medic. in verſ. *Sed ſi forte.* colum. 9. Dico. 3. ſi aduocatus à parte conſultus vidit eius iura & inſtrumenta, non tamen ei cum deliberatione conſilium dedit, nec promiſit eidem ſe patrocinium pro ea præſtiturum, ſed tātum ſpem dedit patrocinandi pro ea, quæ poſtea renuit iuſtum aduocato ſalarium ſoluere, poteſt pro aduerſa parte aduocare, quia tacitè intelligitur ſpem dediſſe ſi ſibi debitum ſoluatur ſalarium, & pars quæ conſilium petijt, ſi poſtea non vult illud ſoluere, videtur eſſe in dolo & fraude. ita Ioan. Gutier. prac. qq. lib. 1. q. 30. n. 1. & 2. & 3. Burg. de Paz in proœm. ll. Tauri n. 410. Manuel. Rodrig. in ſum. to. 1. c. 4. n. 5. Portoles ad Molin. §. aduocatus n. 75. Auenda. de exequen. mand. regi. li. 1. c. 2. n. 25. verſ. *non tamen.* Barboſa de offic. Epiſc. p. 3. allegat. 79. n. 26. Intellige vt præcitati Gutier. & Rodrig. declarant, dum tamē is aduocatus nō pandat ſecreta vnius partis alteri, quia hoc eſſet iniquum & peccatum mortale, & dum bonam ac iuſtam cauſam exoret. Et iidē notant aliud eſſe ſi aduocatus cœpiſſet iam pro prima parte aduocare, quia tunc non poterit pro altera patrocinari. Aduocatum, cui quis pandiſſet vel 26
cōmiſiſſet ſecreta cauſæ ſuæ, non poſſe contra illū aduocare in ea cauſa, ſimpliciter aſſerunt Sebaſtianus Medicis de legib. p. 3. q. 20. n. 8. Thomas Mieres vbi ſupra in verſ. *Sed ſi forte* vm. Dico 4. aduocatus cōſultus ab aliquo, & contra 27
eū de iure reſpōdēs, poteſt pro aduerſario

rio patrocinari, nec ideo præuaricator
eſt.ita tenẽt Raynerius & Alberic.in l.fin.
ff. de poſtulan, Gutier. d. q. 30. n.6.qui
tamen dicit ſe propter ſuum honorem
non aduocaturum abſq.præcepto & mã-
dato iudicis. Alciat. in l.præuaricatores
212.de verb.ſignif.qui tamẽ illud dũta-
xat admittit, quãdo nihil ſecreti in cau-
ſa eſt veluti ſi omnis quæſtio iuris eſt,nã
28 dicit ſciẽdũ fore eũ qui cauſæ alicuius ſe-
creta iam cognouerit,non debere in alias
partes trãſire:quoniam ea aduerſarijs pro-
dens,lege Corn.falſi coercetur l,1.§. qui
depoſita de fal. Vnde ibi Alciatus cũ præ-
fata modificatione approbat ſententiam
Bartoli in l,1.ff,de præuaric. exiſtimantis
eum aduocatum qui viſis alicuius iuribus,
aduerſæ parti acceſſit ,cũ priori renunciaſ-
ſet, præuaricatorem non eſſe : non enim
cauſam prodit qui aperte aduocaturum ſe
29 negauit.Dico 5.abſolutum eſt conſulentẽ
pro Petro vel Petri aduocatum in vna cau-
ſa,poſſe in alia contra Petrum aduocare,
quod adeo verum eſt vt etiam qui pro fiſ-
co in vna cauſa patrocinatur, poſſit in alia
contra fiſcum aduocare,niſi ſit generalis
fiſci aduocatus,l.2. & ibi omnes C. de ad
uocat fiſc.Peregri.de iur.fiſc.lib.7. titu.2.
n.9.
30 Quæro vltra ſupraſcripta an ſint aliqui
caſus,in quibus liceat aduocato, clientem
ſuum deſerere & pro contraria parte ad-
uocare.Dico primo quod aduocatus vnius
partis, ſi cauſa in aliqua ſui parte finita fue
rit,tunc in nouo articulo à primo non de-
pendente , alterius partis aduocatus eſſe
poterit,docet glo.in l.fin.& ibi Bald,ff. de
poſtulan. Auend.de exequen. manda. lib.
1.cap.2 num.25.verſ.*Item dicta*.Portoleſ.
in ſcholijs ad Molin.§.aduocatus num.77.
Sylueſt.in ſum.verb,*aduocatus* numero 7.
31 Imò in eadem cauſa & articulo aduoca-
tus qui pro vna parte conſuluit,poteſt pro
altera aduocare ex nouo fundamento cõ-
ſiſtente in facto quod prior pars non dete-
git,ſecundum Ioan.Andream in addition.
ad Speculat.rubr.de aduocato §.nũc tra-
ctemus numero 11.Paul.de Caſt.in l. fin.
ff.de poſtulan.num. 3. & alia tradita per

Ioan. Gutier. prac. qq libro 1. quæſtio.
30.nu.5. Et per Portoleſium qui ſuprà n.
76.
Sed an aduocatus in prima inſtantia 32
pro actore , poſſit eſſe aduocatus pro reo
in cauſa appellationis, dubitant ſcriptores
& ſummopere inter ſe diſſentiunt. affirma-
tiuam tenuerunt alij , quod alia cauſa ſit,
alij autem negatiuam,quod eadẽ ſit cau-
ſa. Affirmatiuam tenuerunt Accurti, in l. 33
fin.ff.de poſtul. l.Speculat.in rubr.de ad-
uocato §.nunc tractemus num.12.vbi ſub-
dit hoc ſæpè fieri in curia.Sylueſt.in ſum.
verb. *aduocatus* numero 7, vbi tamen di-
cit cauendum à ſcandalo puſillorum. Se-
baſtian.Medicis de legib.par.3.quæſt.29,
numero 8.At Ioannes Andreas in cap.fin, 34
de teſtib.in 6,inquit hoc non eſſe honeſtũ
licet ſit de iure permiſſum , & ijdem Spe-
culator & Medicis dd.locis aſſerunt hone-
ſtius eſſe abſtinere quia cauſa appellatio-
nis eſt ſequela à cauſa principali & poſſet
aduocatus multum nocere cum ſecreta
partis nouerit & turpe eſt aſſerere quod
prius negauit. Negatiuam opinionẽ quod 35
aduocatus in prima inſtantia pro actore,
non poteſt eſſe aduocatus pro reo in cau-
ſa appellationis vel econuerſo,quod eadẽ
cauſa ſit,tenent Guillel.Cun.quem Baldus
refert in l.fin. ff.de poſtul.vbi dicit quod
aduocatus tranſiens in cauſa appellationis
ad diuerſam partem , eſt tergiuerſator,
quia non debet primam fidem irritam
facere.Suarez de Paz in pract.annotatio.
5.numero 47, Baiard.ad Iul. Clar. quæſt.
62.numero 27.Berar.in ſpecul.viſit.capite
18.numero 38.Portoleſ. d. §. aduocatus
numero 77. Auguſtin. Barboſa de offic.
epiſcop.parte 3.allegat. 79. numero 27.
Bernard,Græuæ,l. 1.in proœm. numero
41.Ego poſteriorem hanc ſententiam li- 36
benter ſequor:nam vt ad aliud propoſitũ
explicat Iacobus Cancer.var.reſol. par.2.
ca.14.numero 49,cauſa principalis & cau-
ſa appellationis dicitur eadem cauſa reſ-
pectu rei de qua agitur,quamquã quo ad
alia dicuntur diuerſæ cauſæ.
Dico ſecundo.Quando poſt litem in- 37
cohatam aduocatus effectus eſt tutor pu-
pilli,

Digitized by Google

pilli,contrà cuius patrem litem defende-
bat,poteſt pro pupillo in eadem cauſa pa-
trocinari & priorem clientulum deſerere
debet.vt decidit tex.in l. fin. & ibi Bartol.
Bald.& Paul. numero 1.& 2. qui pulcram
rationem affert ff.de poſtul. can. infames,
§.ſi contra patrem 3. quæſt. 7. Specul.in
rubr.de aduocat.§.nunc tractemus nu. 11.
Peregrin.de iur.fiſc.lib.7 tit.2. numero 9.
quod procedit etiam ſi prius aduocaſſet
pro fiſco,nam factus tutor pupilli poteſt
in eadem cauſa aduocare contra fiſcum
pro pupillo,vt ait tex.in d.l.fin.& Pere-
gri.notat loco citato.

38 Dico Tertiò, quando ex obliuione
& ignoranter aduocatus vtrique parti
conſuluit,tunc pœna præuaricationis pu-
niri non debet,vt aſſerit Auenda.lib. 1.c.
2.num.25.

39 Quæro an aliquando liceat aduocato
ſecreta clientis pandere & reuelare.Bo-
uadilla in polit.tom. 1.lib.2.cap.5. num.
25.aſſerit quod aduocatus detegens ſe-
creta clientis eſt infamis,falſarius,& præ-
uaricator,excepto caſu proditionis & hæ-
reſis in quibus ex doctrina S.Thomæ in
4.diſt.21.& diſt.19.q.2.artic. 3. q. 1. ad
ſecundam,detegere poteſt. Sic quoque
P.Ioannes à S.Maria in politi. christia.c.
29.§.3.notat quod regij conſiliarij reue-
lantes ſecreta, delinquunt excepto caſu
proditionis & hæreſis, in quibus ex do-
ctrina Sancti Thomæ locis modo citatis
40 detegi poſſunt:Dominicus Soto de iuſt.
& iur.lib.5.quæſt.8.artic.3.in verſic. *At
vero ſolutio.*docet quod ſi quis accuſato-
ri patrocinatur contra aliquem in cauſa
capitali,quem decurrente cauſa euidêter
noſcit eſſe innocentem,tenetur cauſam
prodere vt eum à morte liberet : quin
etiam ſi cauſa in re grauiſſima verſare-
tur,quæ paulo minoris æſtimaretur quã
mors,vt ſi quæſtio eſſet de celeberrima
fama & honore,ſtatuq.alicuius illuſtris,
idem adhuc is auctor cenſet, dummodo
aduocatus non ſub dubio id noſſet, ſed
certiſsima ſcientia, & præterea dum id
poſſet facere abſq.ſcandalo & præmiſſa
fraterna admonitione, qua id commina-
retur accuſatori niſi deſiſteret,& dando
quam poſſet operam ne accuſatoris vita
periclitaretur:qui tamen ſi nolit deſiſte-
re,tenetur præfatus aduocatus etiam cũ
eiuſdem litigantis periculo detegere ſe-
cretum ei qui remedium adhibere po-
teſt.Et vice verſa ſubdit Soto quod illi 41
qui reum mortis defenderet , quamuis
noſſet iniuſtè ſe protegere, neutiquam
liceret cauſam eius prodere,licet debe-
ret deſerere cauſam,ſi nullo eum colore
tueri poſſet.Eandem Dominici ſenten-
tiam circa aduocatum accuſatoris ſiue
actoris,& cum eiſdem conditionibus
tradit & tenet Manuel Rodriguez in
ſum.tom.1.cap.3. concluſ.2. numero 2.
vbi prælibatum Dominicum Soto non
allegat ſed *Arag.*2.2.q.71. art.3. quem
ita quoque tenere ait.

Pet.Anto.Lazar.canon. qq p.1.ſect.2. 42
q.16.multa cõgerit in materia an & quã-
do aduocati & alij qui ſub ſigillo ſecre-
ti rem ſiue delictum ſciunt, teneantur
ob monitoria iudicis reuelare, de quo
antea diſceptauit Marcus Antonius Ge-
nuenſis in prax.archiepiſc.ca.2. Hic igi-
tur d.cap.2.notabi.2.num.2. in fin.cum
Nauarro in cap.inter verba coroll.66.n.
799.11.q.3.& in Manual. cap.25.nu. 43.
docet quod aduocati procuratores &
medici, quibus in ſecreto aliquid com-
miſſum eſt, non tenentur denunciare,
niſi tractetur de præiudicio alicuius, &
alia via prouideri non poſsit: & quando
etiam aliter prouideri nequeat, non eſt
reuelandum pluſquam ſufficit,nec quod
ſufficit,quando maius damnum eueni-
ret denunciato.Lazarius d.quæſt. 16. n. 43
10.probat aduocatum debere reuelare
ſecreta ſui clientis, quando ex illorum
occultatione immineret graue damnum
aduerſario,& allegat Michaelem Salon
in 2.2.quæſt.71.art.3.concl.vlt.vbi vtitur
his verbis *Cenſeo tamen ſi parti contrariæ
immineat graue damnum in magna quan-
titate ſubſtantiæ, teneri ſimiliter aduocatũ
ad reuelandum iniquitatem ſuæ partis, vt
liberetur aduerſarius à tanto damno:quod ſi
damnum de quo agitur non ſit adeo graue,*

non

non licebit illi prodere ſecretum, quia præſtat aduocatum ſecreta ſui clientis cuſtodire, quã leuia damna partis contrariæ curare. Hactenus Salon. qui idem ſẽſit in q. 70. ar. 1. concl. vlt. verſic. *Ex hac regula ſequitur procuratores.* Et illum refert & probat Ala in tractat. de aduocat. chriſtian. q.
44 27. in fin. Item Lazarius d. quæſt. 16. nu. 5. probat & aſſerit quod quando adeſt iuſta & vrgens cauſa & ſecreti denunciatio vel teſtificatio eſſet neceſſaria ad vitandum graue Reipublicæ damnum vel tertiæ perſonæ, quod aliter impediri nequeat, tenetur quis ſecreta ſibi commiſſa reuelare ex S. Thoma 2. 2. q. 70. ar. 1. ad. 2. vbi inquit quod extra confeſſionem ſacramentalem, debet chriſtianus reuelare ſecreta ſibi commiſſa, quando illorum occultatio afferret notabile damnum alicui. Nauar. in manual. ca. 18. num. 52. Io. Petr. Ala in d. tra. de aduoc. & cauſidic. chriſtia. par. 1. q. 27. nam tunc
45 (inquit Lazarius) ſecundum communẽ ſententiam promiſſio cuiuſcunq. ſecreti, excepto confeſſionis ſacramentalis ſecreto, etiã iuramento firmata non obligat, ſed prodendum eſt iudici legitimè interroganti vel per litteras monitoriales præcipienti, niſi maius ſit damnum rei quam alterius, qu ia tunc meretur ille vt ſibi fides frangatur & promiſſio, cum à malo deſiſtere nolit, aut ſi deſiſtat, bonum tamen innocentis Reipublicæ vel tertij præponderat. Innocent. in cap. qualiter 1. nom. de accuſat. Pan. in ca. dilectus de exceſſ. prælat. Menoc. de arbitrar. caſu 355. num. 4. & de præſump. q. 89. num. 17. Farin. tom. 1. prax. crim. q. 51. numero 115. Martin. Delrio tom. 3. diſq. magic. lib. 6. ca. 1. ſec. 2. Sair. in claui Regia lib. 12. cap. 14. num. 29. Corrad. in reſp. caſ. conſci. p. 1. q. 339. Decian. tract. crimin. tom. 2. lib. 7. capite 17. numero 23. quod ſemper intelligit Lazarius qui ſupra nu. 6. præuia abſolutione à iuramẽto.

46 Illud conſtantiſſimum eſt quod quãdo agitur ad ſolam delinquentis punitionem, aduocati, procuratores, medici, obſtetrices & alij quibus ab illo delictũ eſt ſub ſecreto communicatum vt ei cõſilium vel remedium pro ſalute animæ vel corporis ſiue honoris vel pro defenſione bonorum adhibeant, nullo modo reuelare debent, etiam ſi ſub excommunicationis pœna illis præcipiatur vt dicant quicquid norunt de tali delicto, etiam ſi teſtes vocentur & ſciant illum delinquentem laborare infamia vel adeſſe ſemiplenam probationem & indicia & probari poſſe per teſtes; aliàs reuelando peccant mortaliter, & ad damnorum reſtitutionem tenentur, atq. hoc caſu ſolum aperire poſſunt quod alia via quam per ſecretum ratione ſui muneris ſciunt. ita Henric. Gandenſ. quolib. 9. Lazari. d. q. 16. num. 1. & 5. qui n. 4. extendit etiam ſi veritas aliter haberi nõ poſſit. Syluеſt. verb. confeſſio 3. q. 20. in fin. & verb. *teſtis* q. 8. Gabriel in 4. diſt. 15. q. 6. ar. 2. concl. 7. Nauar. in man. c. 18. num. 52. & cap. 25. num. 42. 46. & in ca. inter verba 11. q. 3. concl. 6. coroll. 66. numero 799. Sot. de teg. ſecr. m. 2. quæſt. 7. concl. 4. Capell. Tholoſ. q. 241. & omnes poſt D. Thom. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. Cũ enim 47
ita ſecretum ſub fide committens ad animę, corporisve remedium, non debeat eſſe peioris conditionis ob id quam ſi tacuiſſet, propterea poſtulat ius naturæ ne illi ſine iuſta cauſa frangatur, Gregor. Sair. in claui Regia lib. 12. cap. 14. num. 29. Si autem prædictæ perſonæ interroganti iudici reuelare tenerentur, nemo auderet eorum fidei ſe committere vnde mala malis adderentur, vt verbi gratia ſi puellæ partum ex fornicatione detegere obſtetrix poſſet, eligeret illa potius in partũ periclitari vel ſuffocare prolem, quam obſtetricis auxilio vti, vt declarant Sair. d. li. 12. c. 20. n. 16. & Suarez to. 5. diſp. 20. n. 11.

Obſeruant quoque DD. quod in his 48
& quibuſcunq. caſibus, in quibus reuelare quis non tenetur, iuramento etiam à iudice interrogatus, reſpondere poteſt ſe neſcire, intelligendo & interius concipiendo, quod teneatur ad reuelandum, ſecun-

Digitized by Google

ſecundum communem DD. ſententiam. Palud. in 4. de correc. frater. q. 3. ar. 3. vbi Adrian. q. 4. Gandenſ. quodlibet. 11. ar. 1. ad. 2. Nauar. in man. c. 12. n. 8. & c. 18. n. 61. Lazar. d. q. 16. n. 12. vbi alios plures citat. Rodrig. in ſum. to. 1. ca. 79. numero 13. vbi de magis communi & veriori teſtatur.

49 Quæro an aduocati poſſint eſſe teſtes in cauſa clientis ſui & quæ deponere valeant. Dico primo. Aduocatus nō poteſt teſtis eſſe nec in teſtem recipi debet pro eo, pro quo patrocinium præſtat l. fi. ff. de teſtib. vbi glo. aſſignat rationē quia more corrupti teſtis notam euadere nō poteſt. bonus tex. in c. fin. de teſt. li. 6. iuncta glo. verb. *in teſtem* vbi nec qui in priori iudicio fuit aduocatus vel procurator, poteſt in cauſa appellationis in teſtem recipi pro illo pro quo aduocauit vel procurauit. Vincen. de Franc. deciſ. 222. num. 1. Petr. Surd. deciſ. 219. ex num. 1. vbi extendit etiam finita cauſa, vel vbi deſijt eſſe aduocatus, & tamen numero 5. allegat gloſſam in d. l. fin. quæ tenet quod poterit teſtificari, ſi nō præſtitit patrociniū, licet præſtare promiſerit & de ſalario conuenerit. Ioan. Gutier. conſ. 24. num. 8. cum 2. ſeqq. vbi ampliat ad eum qui proprio motu in cauſa ſcripſerit pro iure partis & docet ſententiam retractandam fore ſi aduocatus fuit teſtis in cauſa

50 in qua aduocauit. Sed Ioſeph. Ramon. conſ. 68. n. 15. aſſerit quod aduocati pro cliente ſunt idonei teſtes, ſi cum ipſis alij habiles & omni exceptione maiores cōiungantur, quia tunc inhabilitas vnius teſtis ſuppletur ex idoneitate alterius vt not. Io. de Amicis conſ. 120. n. 11. Maſcar. de probati. to. 1. conclu. 66. n. 19. Hector Emili. de teſti. in verb. *aduocatus*. n. 46. & idem eſſe in procuratore poſt Maſcar. ſcripſit quoque præfatus Ramon. citato loco.

51 Dico ſecundo, Quādo aduocatus pro parte contra quam poſtulat, producitur in teſtem, tunc cogitur ad deponendum & poteſt eſſe teſtis, ſecundum veriorem DD. opinionem, glo. in l. etiam C. de teſtib. glo. in l. fin. ff. illo tit. Guid. Pap. deciſ. 45. vbi ita deciſum refert. Pariſi. qui plures congerit conſ. 70. vol. 4. Bouad. in polit. to. 1. li. 2. cap. 5. nu. 25. in fin. glo. in c. fin. de teſt. li. 6. verb. *in teſtem* Vincent. de Franc. deciſ. 222. ex n. 2. vbi rationem reddit, quia hoc eſt introductum in fauorem aduerſarij, vnde contra eum retorqueri non debet vulgat. l. quod fauore C. de legib. & latè reſpondet argumentis Odoffredi & aliorum contrariam opinionem tenentiū. Intellige prædicta procedere vt explicat Vinc. de Franc. d. deciſ. 222. n. 10. quando aduocatus produceretur in teſtem ſuper ijs quæ ſciebat, antequam in cauſa patrocinium præſtitiſſet vel præſtaret, aut ſuper ijs quæ ſciebat vel ſcit vt teſtis: ſecus quando peteretur examen aduocati ſuper ijs quæ ſciret occaſione conſilij ab eo petiti & præſtiti, quia hæc non poteſt prodere ſed obligatur ad cœlandum. Quare hoc caſu aduocatus cum iuramento à iudice tanquam teſtis interrogatus non tenetur ſecretum clientis ſui, quod ſibi vt aduocato & conſultori communicatum eſt, detegere, tenetur tamen quod alia via nouit, manifeſtare, Bouadill. in polit. tom. 1. lib. 2. cap. 5. n. 25. Manuel Rodrig. in ſum. to. 1. c. 3. n. 1. vbi idem dicit de medicis. Nauar. in c. inter verba 11. q. 3. corollar. 65. num. 799. & in man. c. 25. n. 42. Sed non teneri teſtificando detegere ſecretum clientis ſui, quod ſibi vt aduocato & conſultori communicatum eſt, ſubintellige regulariter, ſecus tamen in caſibus priuilegiatis iuxta ea quæ effusè proximè tradidimus diſceptando, an aliquando liceat aduocato ſecreta clientis pandere & reuelare. & ſimilem intellectum obſeruat Soto de iuſt. & iur. lib. 5. quæſt. 8. artic. 3. verſic. *Secundum autem*. & verſ. *At vero ſolutio*. vbi obligat ſuo caſu aduocatū ad teſtificādum contra clientem ſecreta ipſius.

52

Quæro an ille qui fuit iudex in cauſa principali, poſſit eſſe aduocatus in cauſa appellationis. Reſpondeo affirmatiuè, & ita concludit Capella Tholoſan. deciſ. 53

277. vbi tamen dicit quod melius faciet ſi abſtineat; & quod circa aduocatum, reſoluit etiam circa procuratorem. ita quoque tenent Cynus in l. quiſquis C. de poſtulan. Speculat. tit. de offic. delega. §. ſupereſt verſic. *quid econuerſo*. Additio ad Bart. in l. prætor ff. de iuriſd. om. iud. Auiles. in cap. 3. pretor. gloſ. *Abogados*. nu. 2. notant Ioſeph. Maſcard. de probatio. concluſ. 952. *Iudicem*. num. 9. Thom. Zerol. in prax. Epiſcop. parte 1. verb. *aduocatus* verſic. 9. Rationem aſſignat præfatus Auiles, quia ceſſat cauſa prohibitionis erga cauſam, ideoq; ceſſante ratione legis ceſſat lex l. adigere §. quamuis ff. de iur. patron. Aliam rationem attigit prædictus Maſcard. quia cauſa appellationis reputatur diuerſa à cauſa principali. Sed & hæc opinio probari videtur in l. fi. C. de aſſeſſor.

54 Quæro econuerſo an ille qui fuit in cauſa aduocatus, poſſit eſſe iudex eiuſdẽ cauſæ. Dic quod non propter affectionẽ & præſumptionem quæ eſt contra eum, & eſt tex. in l. prætor & ibi Bart. Angel. Alex. & alij DD. per illum tex. ff. de iuriſd. om. iud. & in ca. poſtremo & ibi glo. Abb. & Philip. Deci. de appellat. Bald. in l. nec arbitris C. de arbitr. & in l. apertiſſimi C. de iudic. Thom. Mier. p. 2. collatiõ. 6. cap. de profeſſor. iuriſperit. & medic. verſic. *item nota quod qui fuit*. vbi intelligit etiam ſi hoc velint partes. Maranta in ſpecul. 6. par. circa cauſas recuſandi iudices num. 42. Auiles in cap. 3. prætor. glo. *Abogados* numero 3. Antonin. Diana reſol. moral. par. 3. tract. 5. miſcel. reſol. 56. Secus ſenſit Abbas in c. irrefragabili de offic. ordin. in fin. quando fuerit conſultus vt aduocatus, non-

55 dum tamen dederit reſponſum. Secus eſt etiam quando fuit aduocatus in alia cauſa, quia aduocatus meus in vna cauſa poteſt eſſe iudex in alia cauſa mea, niſi forſan eſſet connexa vel dependens ab illa. ita Franc. in d. c. poſtremo. Marant. & Auil. locis citatis. Attamen in Cathalonia per conſt. 9. tit. *de recuſatio de tots Iutges*. Doctores Regij Conſilij ius dicere non poſſunt ſeu votum ſuum præbere in cauſis nedum quarum fuerunt aduocati, verum & in cauſis eius, cuius fuerunt aduocati; licet in eis non aduocauerint, dummodo inceptæ fuiſſent tempore quo adhuc erant aduocati illius. notat & confirmat Sagiſmun. Deſpuiol in repert. ad Mier. verb. *aduocatus*. Iuuat 56 quod aduocatus dicitur inimicus partis aduerſæ. gloſ. in verb. *repetitur* in l. pecuniam ff. de condic. ob cauſ. Paris de Pute. de ſyndic. in verb. *Suſpicio* n. 5. Mier. ſupra citat, qui vice verſa notat quod dicitur amicus ſui clientis, cum aduocare ſit deſiderium ſuum vel amici ſui in iure apud eum qui iuriſdictioni præeſt, exponere, l. 1. §. 1. ff. de poſtulan. Sanè An- 57 toninus Diana d. reſol. 56. poſt Cordubã cenſet quod & ſi aduocatus non poteſt eſſe iudex in cauſa, cuius patronus fuit, tamen quia lex fundatur in præſumptione, procedit hoc in foro exteriori; in foro autem conſcientiæ exiſtimat, ſi aliàs ceſſat omnis inordinatus affectus, dictum iudicem non peccare, etiam altera parte inſcia, dummodo ſententiam proferat ſecundum leges nullo habito reſpectu ad affectionem carnalem. Prodierunt in lu- 58 cem poſt hæc ſcripta additiones Cancerij ad 1. & 2. par. ſuarum variarum reſolutionum vbi d. p. 1. c. 21. num. 42. ſupracitatum intellectum Thomæ Mieres cõfirmat quadam noſtri Regij Senatus deciſione, & latius idem Cancer. d. cap. 21. n. 51. & 52. vbi tamen eundem intellectũ limitat niſi forte aduocatus votũ ſuum in ca cauſa non propalaſſet.

Quæro ſi aduocatus à pluribus clien- 59 tulis ſalariatus ſit & poſteà lis inter eos ſuborlatur, quid aget. Reſpondeo quod tenebitur patrocinium præſtare pro illo cui primo operas ſuas promiſit, quia ſecunda promiſſio operarum per aduocatum facta intelligitur ſine præiudicio primæ & ſic ſine præiudicio iuris quæſiti alteri ex prima promiſſione. ita tenerit & docent Paul. de Caſtr. in l. operis per illum tex ff. locat. Ripa in l. fin. numero 56. de priuil. credit. Roman conſ. 47. n. 2.

Augu-

Auguſt.Barboſ.de offic.& poteſtate Epiſ-
copi par.3.allegatio.79. num. 36. Iacob.
Cancer. var.reſol.par.2.ca.14 à num.68.
vbi reſpondet ad glo.in cap.fin. de poſtu-
lan.verb.*contra Eccleſiam*.ex qua videba-
tur dicendum præfatum aduocatum neu-
tri debere patrocinari.Rolan.à Valle cõſ.
44.n.24.vol.2.Ceuallos commun. contra
commun.q.288.num.10.complures alios
citat Hieronymus Portol.in ſchol.ad Mo-
l.n.§.aduocatus n. 94. & non ſolum pro-
cedit hoc quando primus fouet iuſtã cau-
ſam,ſecũdus iniuſtam:ſed etiam in dubio,
60 ſecundum præallegatos.Sed quid vbi pri-
mus clientulus iniuſtam cauſam foueret,
ſecũdus iuſtam?Docet Roman.vbi ſupra-
citatus,tunc pro ſecũdo,primo relicto pa-
trocinari debere aduocatum. hanc quoq;
ſententiam ſequuntur Anton. de Butri.
Imol.Bellamer. & Archidiacon. quos re-
fert Portoles vbi ſupra n. 92. qui tamen
num.93.allegat alios DD.aſſerentes neq;
hoc caſu contra primum conducentem
patrocinari dictum aduocatum poſſe,quia
ideo conductus fuit,vt contra conducentẽ
ipſum cauſam agere non poſſet, etiam ſi
intelligeret illum conducentem iuſtitiam
non fouere,vndè ſubdunt iſti hoc caſu re-
61 ctè facere ſi neutrum adiuuet. Sanè om-
ni caſu aduocatus orta inter duos clientes
ſuos controuerſia, piè ac iuſtè aget ſi eos
componere & ad concordiam reducere
62 curet. Aduocatum Vniuerſitatis poſſe cõ-
ſulere contra ſingulares de Vniuerſitate
aſſerit Coraſius in l.1.num.144.ff. de ſer-
uitut. quia bona Vniuerſitatis non dicun-
tur bona ſingularium,nec econtrario l.ſed
ſi hac §. qui manumittuntur ff. de in ius
vocã.glo.& Bart.in l.in tãtũ §. vniuerſitatis
ff.de rer.diuiſ. Cãcer.var.p.3.c.17.n.181.
63 Sententiã quæ per colluſionem lata fuit,
ipſo iure nullã eſſe inquit Soci.cõſ.18.vol.
1. attamẽ cõtrarium, quod imò prædicta
ſententia nõ ſit ipſo iure nulla,ſed ope re-
ſtitutionis retractanda ſit, vt verius tenet
Boſſi.in tit.de præuarica.n.6. vbi affirmat
ita cõmuniter receptũ eſſe, ad quod etiã
eſt tex.& ibi Areti.in l.1.C.de aduoc. di-
uerſ. iudicior.de qua re vide Portoleſ. ad
Moli.§.aduo.n.39.& 40.& §.abſolutio n.3
Aduocatũ qui dimittit cauſam in diſ- 64
cuſſum in tempore periculoſo & ſubſtan-
tiali,nullũ ſalarium habere debere, & ha-
bitũ reddere teneri dixit Bald.in l. edem
C. locat. quem refert Paris de Pute. de
ſyndicat.in verb.*Si officialis decedat*.n.10.
quod etiam examinat Bar.in l.1.§. diuus
ff.de var.& extraord.cog.Similiter Ange-
lus Aretin. in §. præterea ſi medicus Inſt.
ad leg.Aquil. format quæſtionem de ad-
uocato an in medio cauſæ poſſit relinque-
re cauſam,& tenet quod non, dummodo
ſibi ſatisfiat in ſalario. Angelum refert Frã-
ciſcus Marcus deciſ.646.n.3.
Non auditur aduocatus contrarias præ- 65
tentiones deducẽs in iudicio etiam in di-
uerſis cauſis.ſic in l.fin.ff.de inoffi.teſtam.
ſi exhæredatus petenti legatum ex teſta-
mento,aduocationem præbuit, procura-
tionemve ſuſcepit, remouetur ab accuſa-
tione teſtamenti de falſo vel inofficioſo,
quia approbaſſe videtur iudicium defun-
cti.Sic in l.poſt legatum §.ſunt qui putant
ff.de ijs quib.vt indig.denegatur actio ex
teſtamento aduocato,qui pro eo, qui ac-
cuſauit illud de falſo vel inofficioſo,volũ-
tariè patrocinatus eſt.Imò fiſcus ab huiuſ-
modi aduocato tanquam indigno aufert
vt notat Peregrin.de iur.fiſ.tit.7.n.15. vbi
n.9.tradit quid in iudice.quamquam ad-
uocatum fiſci qui intentionem delatoris
exequitur,in omnibus officij neceſſitas ex-
cuſat d. l. poſt legatum §. aduocatum. &
ſubdit Peregrinus loco citato num.16.cre- 66
dere ſe quod filius præbens pro alio offi-
cium aduocationis contra teſtamentum
paternum,non priuatur legitima ad tex.in
l.qui cum maior §.ſi patroni ff.de bon.li-
ber.Similiter in c.ex litteris iun.glo.de trã-
ſact.is qui ſcienter patrocinatur petenti rẽ
propriam ipſius aduocati,ſibi nocet.Et Fe-
lin.in c.quamuis n.6.de ſenten.& re iudic.
Paul.de Caſtro conſ.314.ad fin.vol.2. Ia-
cob.Cãcc.var.reſo.p.2.c.1.n.144.& ſeqq.
docẽt quod aduocatus patrocinãdo in cau
ſa in qua ius habet,ſibi præiudicat. Alia ad
hoc propoſitum ſcripſi ſupra in q.1.Qualẽ
oporteat eſſe aduocatum ad fin.

EX QVÆST. V.

SVMMARIVM.

1 FRãciſci Marzarij & Alexandri Raudenſis loca qui hanc quæſtionẽ Theologis reſoluendam relinquunt.

2 Traditio Marzarij ſuper hac quæſtione, & hiſtoria facti, quæ ſibi inter ſuos Collegas Rotæ Florentiæ accidit.

3 Traditio Raudenſis ſuper hac quæſtione, vbi de conindicibus conqueritur.

4 Doctor, quia aliorum opinioni ſubſcribit, cenſetur illam approbare.

Subſcribẽs ſcripturæ, dicitur approbare omnia contenta in illa.

5 Doctor qui ſentit contrarium, poteſt tuta conſcientia opinioni pluriũ ſubſcribere, dũmodo aliorũ opinio ratione & probabilitate deſtituta non ſit. & quare n. 6.

6 Cuique fas eſt probabile conſilium alterius ſequi contra proprium.

7 An Doctor ſentiẽs contrariũ, poſsit tuta conſcientia probabili opinioni pluriũ ſubſcribere, propria opinione retenta.

Opinio affirmãtiũ, & referuntur DD. eam tenentes, & tradũtur argumenta. n. ſeqq.

8 Poteſt quis habere propriã opinionẽ ex rationibus & principijs à re ipſa ſumptis, & contrariã ex principijs cõmunibus vel extrinſecus ductis, nempe ex aliorũ probabili conſilio, vel ſententia.

Exẽplũ in quæſtione, an liceat ratione lucri ceſſantis commodum ex mutuo exigere.

Aliud exemplum in quæſtione, an liceat die feſto iter facere.

9 Licet cuique in foro animæ operari iuxta aliorũ probabilẽ opinionẽ cõtra propriũ, et ã tutiorẽ: & extenditur etiã propria opinione tanquam probabiliori retenta.

10 Licitè viri docti atque etiã confeſſarij poſſunt contra propriam opinionem alijs conſulere, ſequendo alienam, quam probabilem eſſe putant.

An modo iuxta vnã, modo iuxta aliã opinionem conſulere poſsint, ſi vtraque probabilis ſit.

Nota huiuſmodi varietatis quomodo vitari poſsit.

11 Licet opinionẽ minus probabilẽ amplecti & eam conſulere, dũmodo probabilis ſit.

12 Opinio aſſerẽtiũ neceſſe eſſe nos propriã opinionem deponere, ſi aliorum ſententiã ſequamur.

Opinio Vincentij Fillincij, quod is qui conſulitur, tenetur reſpondere ſecundũ propriã opinionem, non autem ſecundum aliorum opinionem, etiam probabilem, & quare.

13 Dicta opinio Vincẽtij Fillincij contradicitur aliquibus argumentis. & n. 14.

14 Declaratur eadem Fillincij opinio.

15 Antonini Dianæ opinio contra prædictã ſententiam Fillincij.

16 Cautela conſultoris, vt ſine periculo reſpondeat iuxta aliorum opinionem contra propriam, ex Fillincio.

17 Iudex vel cõiudex, vbi ſunt contrariæ Doctorũ opiniones ſuper iure, iuxta quod cauſa decidenda eſt, tenetur ferre ſententiam ſecundum opinionem, quam probabiliorem iudicat. & quare.

18 Contraria opinio non nullorum Doctorũ, quam Pater Diana probabilem dicit.

19 Doctor in docendo probabiliorẽ ſententiã ſequi debet, præſertim in rebus grauibus, & quare.

Quando iſti Doctores peccent mortaliter vel venialiter circa hac.

20 Reprehenduntur cum Rebuffo Aduocati & Doctores, qui nimis faciles ſunt in ſubſcribendo conſilijs aliorum, vnde multa damna oriuntur.

Doctor non tenetur ſubſcribere conſilijs aliorũ, quãdo non eſt eius ſententia. & n. 22.

21 Admonitio Stephani Gratiani ad aduocatos, ne faciles ſint in ſubſcribendo paſſim & ſine delectu ſcripturis aliorum.

22 An Patres Definitores debeant ſubſcribere ſententiæ latæ à Prælato, quam in Definitorio non approbarunt.

Opinio Patris Emanuelis Roderici in hoc articulo multis rationibus fulcita.

23 An vnus index poſsit ſubſcribere ſentẽtiæ ſuorum coniudicum, vel maioris partis quam ipſe non approbauit.

DO-

DOCTOR SENTIENS CONTRARIVM, AN TVTA CONSCIENTIA ſubſcribere opinioni plurium poſsit,

QVÆST. V.

1 HAnc quæſtionē duo grauiſſimi Iureconſulti ſuſcitarunt, nempè Frãciſc. Marzari in epitom. de fideicõmiſ. 2.par.num. 10. & Alexãd.Raudenſis reſponſ. 10.in additio.num. 372. & nemo eorum illam reſoluit ſed tandem Theologis decidendam relinquit.

2 nam imprimis Marzar. dicit eam vbiq. inter plures Rotæ auditores quotidianã, & cũ ſermo incidenter fieret inter ſuos magnificos collegas Rotæ Florentiæ, allegaſſe ſe pro affirmatiua opinione ſingulare dictum Geminiani in ca.à collatione de appellation.lib. 6. circa finem in verſ. *ſed quando procedit vt canonicus cum alijs.* poſtea autem accidiſſe quod durante officio ſuo in quadam cauſa valde cotrouerſa inter alias ſcripturas exhibita Senatui fuit, quædam fides manu propria exarata ab vno ex Senatoribus prædeceſſoribus in præfato officio, Doctore perinſigni, qui declarabat, quòd teſi in illa cauſa iudicanda ſubſcripſerat aliorum ſuorum coauditorum ſentẽtię, attamen reuera ipſe fuerat in voto contrario, quam declarationem in prælibata ſcriptura teſtabatur principaliter facere, vt ſuam conſcientiam exoneraret. quare Marzarius non audet figere pedē ſed à Theologis expectat deciſionem.

3 Alexander Raudenſ. refert pluribus cõiudicibus diſſentientibus, minorem eorum partem aliquando maioris ſubſcripſiſſe voto, audito prædicto Marzarij loco cum allegatione eiuſdem Geminiani; miratur tamē ipſe & ſubijcit quod non ſubſcripſiſſent ſi totum Marzarij locũ perlegiſſent, qui in fine voluit Theologos conſuli, quia os quod mentitur, occidit animã, Sap. 1. Ego igitur viſis Theologis ac Canoniſtis ſcriptoribus, iiſque famatiſſimis ſic concludam.

Dico imprimis procul dubio Doctorem qui aliorum opinioni ſubſcribit, cẽſeri illam approbare, nam ſcripturæ ſubſcribens dicitur approbare omnia contenta in ea l. pluribus de verb.oblig. Alex.conſ. 147.lib. 2.Rolan.conſ. 44.num. 30.lib. 1.latè Menochi.præſump. 66.lib. 3.Stepha.Gratia.diſ.forenſ.tomo 1. cap. 162.numero 1.Iacob.Cancer.var.reſ. p. 1.cap. 22.num. 2.& 3.& par. 3.cap. 4. nu. 262. 4

Dico ſecundo Doctorem qui ſentit contrarium, poſſe tuta conſcientia opinioni plurium ſubſcribere, dummodò aliorum opinio ratione & probabilitate deſtituta non ſit. Hanc ſententiam vltra Geminian. ſupra citatum tuentur & tenent Azor par. 1. inſtitutio. moral. libro 2.cap. 17.quæſt. 7.& 9.Sanchez tomo 1. operis moral.lib. 1.cap. 9.numero 13. & 14.Vazquez 1.2.diſputatio. 62.ca. 4. nu. 14.Filliucius moralium quæſtio.tom. 2. tractatio. 21.cap. 4. numero 149. in fin. Medina 1.2.q. 19.art. 6.Granado 1.2.controuerſia 2.tract. 12.diſp. 4. ſect. 3. num. 23.Bonacina tomo 2.diſp. 2. q. 4. puncto 9.numero 4.Layman tract. 1.cap. 5.§. 2.n. 7.aſſertione 2.Salas 1.2.q. 21.tract. 8.diſp. vnica ſect. 6.n. 66.iſtam aſſerit probabiliorem 5

rem & veriorem Azor vbi ſupra,& plu-
6 ribus argumentis firmat: nam cuiq. fas eſt probabile cõſilium alterius ſequi cõtra proprium & cuiq. licitum eſt communem opinionem eligere vel ſaltem tutiorem vel probabiliorem; atque ſi ego probabiliter putem hominem à lõginquo à me viſum eſſe Titium;contra vero alij, qui mecum vna ſunt, ſentiant non eſſe Titium, poſſum prudenter cõtra meam opinionẽ,aliorũ ſententiæ aſſentiri,vel quia plures ſunt, vel quia puto eos certius ac perſpicacius remota cernere, ergo poſſum etiam in alijs, prudenter contra meam ſententiam, aliorũ opinionem amplecti.

7 Maior difficultas eſt an Doctor ſentiẽs contrarium,poſſit tuta cõſciẽtia opinioni pluriũ,quæ probabilis ſit,ſubſcribere, propria opinione retẽta. & in hac etiam quæſtione affirmatiuè concludunt Azor qui ſupra in d.quæſtio. 7. Vazquez vbi
8 ſupra in d.diſputat.62.c.4.& alij.nam ait Azor citatus opus nõ eſſe quod propriã nos opinionem deſeramus vt aliorũ plurium contrariã probabilem ſequamur, quia habet quis propriam opinionem ex rationibus & principijs à re ipſa ſũptis ex quibus iudicat aliquid ſibi non licere facere,at vero ex principijs communibus vel extrinſecus ductis, videlicet ex aliorum probabili conſilio vel ſẽtentia (quam ſequi cuiq.licet)exiſtimat illud ſe poſſe tuta conſcientia facere & hoc eſſe ſibi faciendum. idem dixit Azor d.par.1 inſt.moral.lib.2.capite 16. quæſt.2.lit.A.& D.vbi exemplum ponit in eo qui ob rationes quas putat ex mutui natura deductas,ſentit ſe peccare ſi ex mutuo commodum exigat & accipiat ratione lucri ceſſantis, & nihilominus credit ſe nihil mali committere id emolumenti ex mutuo petendo, quia nouit eſſe opinionem cõmunẽ,maximè probabilẽ,aſſerentem nullũ in ea re cõmitti peccatum. & inferius exemplum conſtituit in eo qui ex principijs à re ſumptis putat fas nõ eſſe in die feſto iter facere, attamen quia nouit probabilem eſſe multorũ ſententiã,tutò iter fieri in die feſto,exiſtimat ex opinione probabili hoc ſentientiũ,ſibi licere in die feſto iter conficere. Et confirmatur quia id bene agitur,quod prudenter agitur: ſed qui in agendo opinionem Doctorũ probabilẽ ſequitur,prudenter rem gerit,ergo bene agit. His optime congruit ſentẽtia Tho- 9
mæ Sanchez tom. 1. operis moralis lib. 1.cap.9.à num.13.vbi n.14.poſt innumeros Doctores hanc partẽ ſuſtinentes defendit & tenet,licere cuiq.in foro conſcientiæ operari iuxta aliorũ probabilẽ opinionem contra propriam etiã tutiorẽ; quia cum omnimoda de rebus certitudo haberi nequeat, ad eã Deus minime nos obligauit,ſed ad operandum cũ morali certitudine,qualis in opinione probabili reperitur.& nu. 15.poſt Vazquez & Azor ſupra citatos extendit etiã propria opinione tanquam probabiliori retenta.& n.19.poſt Vazquez,Salas, Sayr. 10
Metin.Ludou.Lopez deducit ex his,licitè quoque viros doctos atq. etiã confeſſarios poſſe contra propriam opinionẽ alijs conſulere, ſequendo alienam quã probabilem eſſe putant, quia ſi ipſiſmet licet hanc opinionem ſequi, cur non licebit eam alijs conſulere? & nu. 20.ſubijcit imò poſſe modo iuxta vnam, modo iuxta contrariam opinionem cõſulere ſi vtraque probabilis ſit,quamuis melius ſit ſemper iuxta eandem,& maximè in ſcriptis, ne varij depræhendantur,quia vtramq.& ſibi & alijs conſulendam opinionem tanquã probabilem amplecti poſſunt, etſi alteram probabiliorẽ credant poſt Vazquez 1.2. diſput.62.cap.9. num. 47.& addit hanc varietatis depræhẽſionẽ poſſe facile vitari, ſi conſulens ſiue verbo, ſiue ſcripto aſſerat, quamuis contraria opinio probabilior ſit, hanc quoque tanquam probabilem poſſe tutò amplecti. 11
& numero 22. poſt quamplurimos DD. quos remiſſiuè citat, indiſtinctè tradit licere opinionem, minus probabilem amplecti ac eam conſulere.

12 Contrà quidam, quos tacito nomine
refert Azor par. 1. inſtit. moral. lib. 2. cap.
17. quæſtio. 7. in fin. & meminit Sanchez
qui ſupra capite 9. num. 15. aiunt neceſſe
eſſe nos propriā opinionem deponere,
ſi aliorum ſententiam ſequamur. condu-
cit doctrina Vincentij Filliucij tom. 2.
quæſtionum moralium tractatio. 21. ca.
4. nu. 149. vbi tenet eum qui conſulitur,
abſolutè loquendo, teneri ad reſpondē-
dum ſecundum propriam opinionem,
non autem ſecundum opinionem aliorū
etiā probabilē, & rationem reddit, quia
ideo interrogatur vt reſpondeat ſecun-
dum propriam opinionem ob exiſtima-
tionem eius doctrinæ & boni nominis,
vnde (inquit) ſi reſponderet ſecundum o-
pinionem aliorum, videretur quodam-
modo decipere eum qui conſulit, niſi
depoſito proprio dictamine, prudenter
aliorum opinioni adhæreret.

13 Hæc Filliucij opinio, præterquā quod
ei aduerſatur auctoritas doctiſſimi Tho-
mæ Sanchez modo citati & aliorū quos
Sanchez allegat, cum tamē Filliucius pro
ſua ſententia nullnm Doctorē adducat,
ratione cōuinci poſſe videtur; nā ſi cuiq.
in foro animæ licet operari ſibi iuxta a-
liorū probabilē opinionē, cōtra propriā
vti innumeri quorū ſupra meminimus;
tenuerūt, quare nō licebit eidē ita ope-
rari alijs ſicut ſibi, & per conſequens ita
alijs conſulere? cum ſolum quis lege di-
uina prohibeatur, alij facere, quod ſibi
nolit fieri cap. 1. diſt. 1. & prius quis ſibi
proſpicere & conſulere debeat quā alijs,
quia prima charitas incipit à ſe ipſo l.
præſes C. de ſeruitut. & aqua ca. qui vult
ordinare 19. de pœniten. diſ. 3. & ibi glo.
in verb. *ſe ipſo*. S. Paul. 2. ad Corinthi. 5.
D. Thomas 2. 2. q. 32. art. 6. Stephan.
Gratia. diſ. forenſ. tomo 1. capite 176.
14 num. 2. Quod enim Filliucius ait eū qui
conſulitur, de ſua opinione, non aliorum
interrogari, regulariter verū non credo,
ſed interrogari quid Doctores in ea
materia, de qua factum proponitur,
reſoluant & concludant & quam ipſe qui
conſiliū petit, ſentētiā ſequi poſſit, nā hic
intendit ſe ſecurum ſuper illo facto, in
quo dubius eſt, reddere, & actiones ſuas
rectè dirigere, aliàs ſequeretur quod Do-
ctor quoties conſulitur, teneretur omnes
rationes & fundamenta pro vtraq. par-
te ab ſcriptoribus tradita, quæq. excogi-
tari poſſunt in materia, expēdere & ſcru-
tari & dictamen rationis ſuæ experiri,
probando quid ſentiat, quod tamen in
praxi ſæpiſſimè conſultores omittunt,
ſolum attendentes Doctorum conclu-
ſiones iuxta quas reſpondent, quamuis
nō defiteor euenire aliquādo vt Doctor
conſultus cenſeatur de ſua opinione, nō
aliorū interrogari, veluti cū aliquis in-
ſignis Doctor interrogatur à viris do-
ctis, qui opiniones Doctorum ſuper quę-
ſtione propoſita callent & quæ recep-
tior quæq. communis ſit Doctorum tra-
ditio, non ignorant. Vidi poſt hæc ſcripta 1
P. Anthoninum Diana reſol. moral. par.
2. tractat. 13. reſol. 14. vbi contra prædi-
ctam Filliucij opinionē, licet Filliuciū nō
citet, reſoluit poſt plures alios Doctores,
& ſuā reſolutionē defendit. Subijcit Fil- 1
liucius dicto loco, poſſe cōſultorē reſpō-
dere ſecūdū aliorū ſentētiā probabilē, ſi
cum propriam, vel quia ſingularis eſt, vel
quia dubia, vel alia iuſta de cauſa, dice-
re nolit, reſpondeat dari talem vel talē
ſententiam probabilem DD. ſic enim
agnoſcet qui conſulit, eā ſententiā tāquā
aliorum, non tanquam eius qui cōſulitur.

Ea concluſio quod Doctor ſentiens
contrarium, poteſt tuta conſcientia 1
opinioni plurium probabili ſubſcribe-
re, propria opinione retenta, limita-
tur in iudice ſeu coniudice, quoniam
iudex vbi ſunt contrariæ Doctorum
opiniones ſuper iure, iuxtà quod
cauſa decidenda eſt, tenetur ferre
ſententiam ſecundum opinionē, quam
probabiliorem iudicat, cum enim
ipſe à Republica iudex conſtitutus
ſit, hoc ipſo iudicio ipſius commit-
titur, vt cauſam illam dirimat, pro
vt ei melius & magis conſentaneum
rationi videbitur. ita Bañes 2. 2.
quæſtio. 63. articul. 4. dubio. 41. So-

to lib.3.de iuſtit.& iur.q.6. art.5. ad 4.
Valentia 2.2.diſput.5.quæſt.7. punc. 4.
dub.3.Manuel 1.tom.Sum.in 2. editio.
c.6.n.1.concl.1.Ledeſma 2.par.4.quæſt.
54.art.6.Vazquez 1.2.q.19.art.6.diſput.
64.cap.2.numero 5. Azor. tomo.1. lib.
2.inſtit.mora.ca.17.quæſt.vlt.Tenet hāc
& probabiliorem ac veriorem ait San-
chez vbi ſupra d.cap.9.num. 47. ſicque
in iudice limitat quod antea n.14. & 15.
dixerat licere cuiq. in foro conſcientię
operari iuxta aliorum probabilem opi-
nionem contra propriam & propria o-
18 pinione retenta : quamuis non deſint
qui cenſent poſſe iudicem ſententiam
ferre iuxta opinionem quam minus pro
babilem putat,quos refert Sanchez d. c.
9.n.46.& illis adde Antoninum Diana
reſolutionum moralium par.1.tractat.13.
reſolut.3.vbi hanc vocat probabilē DD.
ſententiam.

19 Nauar.etiam cap.25.num. 57. & Fil-
liuci.tom.2.quæſtio.morali.tractatio.21.
cap.4.num.148.tenent Doctorem in do-
cendo probabiliorem ſententiam ſequi
debere præſertim in rebus grauibus,
quod ideo illi tale munus commiſſum
ſit,vt diſcipulos doceat probabiliora in
rebus,quarum certitudo non eſt.Salas 1.
2.q.21. trac.8.diſp.vnic.ſectio.6. nu. 69.
tacito nomine quoſdam refert ſentiē-
tes, præceptores peccare non docen-
do opiniones,quas probabiliores iudi-
cant, & reprehendit eò quod ſæpè opi-
nionem ſuam ſingularem eos tacere o-
porteat,ne cum aliorum ſcandalo , ab
opinione communiter recepta deuient.
Sanchez autem qui ſupra d.capite 9.nu.
26.dicit merito reprehendi à dicto Sa-
las,eum tamen non explicare quid di-
cendum , quando nulla cauſa iuſta ex-
cuſans adeſt;vnde credit Sanchez ibi,tūc
non eſſe mortale, cum doceant opinio-
nem, quam vere probabilem reputant,
at (inquit) erit culpa venialis , quia
non fideliter docent quod ſentiunt ac
nonnullam diſcipulis iniuriam irro-
gant.

20 Nimia valde eſt quorundam Docto-
rum conſultorum(vt experimur) facili-
tas in ſubſcribendo aliorum conſilijs , e-
tiam aliquando non lectis vel velociſſimè
lectis ita vt vix ſenſum verborum perci-
piant, qui propter ſuas opiniones , quas
ſi animaduertiſſent vel veritatem illarū
indagaſſent,contrarium vtique dixiſſent,
non leuia damna partibus irrogant, vn-
de Rebuffus in commentarijs ad conſti-
tutio.regia.tom. 1. tractat.de ſententijs
exequutorijs artic.16. gloſa final. vbi aſ-
ſerit Doctorem non teneri ſubſcribere,
quando non eſt illius ſententiæ,conque-
ritur de aliquibus aduocatis iuuenibus,
qui ſe paſſim ſubſcribunt omnibus opi-
nionibus aliorum,etiam ſi verè non ſint
illius ſentētiæ, cum ipſi fortè nullius ſint
nec iudicij,ſed deciſiones aliorū bonas,
malaſue ſequuntur ſicut grues primam,
de quibus in cap.in apibus 7.q.1.Stepha. 21
Gratia.diſ.for.tomo 3.ca.547.nu.22.ad-
monet aduocatos ne ſcripturis per quoſ-
cunq. factis ſubſcribant ne eorum fama
attenuetur cum ſimiles ſcripturæ decla-
rentur ineptæ quando ad manus iudicū
peritorum deueniunt, & inciuile ſit iu-
dicare vel reſpondere de iure niſi cog-
nitis omnibus quæ ad cauſam pertinent,
& ſingulis perſpectis quæ vtilitas nego-
cij poſtulat l.inciuile de legib.l.de his cō-
trouerſijs ff. de tranſactio.

Vidi poſt hæc ſcripta Patrēm Emanuelē 22
Rodricum qq.regularium tom.2.q. 45.
artic.10.vbi quærit an debeant Patres
Definitores ſubſcribere ſententiæ latæ
á Prælato, quam in Definitorio non ap-
probauerunt.& reſpondet poſſe ſubſcri-
bere,ſi maior pars Definitorum conſen-
ſerit.Roderici verba ſunt iſta. *Reſpondeo
dicendo quod definitores & conſiliarij habēt
in religionibus votū non ſolū conſultiuum,
ſed etiā deciſiuū,& ſic quādo ad cauſas de-
cidendas vocantur, quaſi eorū authoritas ſit
neceſſaria, vocantur, cum conſtitutionibus
Regularibus auctoritate Apoſtolica fa-
ctis votum deciſiuum hoc includat, vnde non
tenentur ſubſcribere,niſi id quod deciſiuè ſe-
cundum eorū conſcientiam determinant: ve-
rum eſt quod conſentiente maiori parte, po-*

Digitized by Google

teſt Definitor diſſentiens propria manu dictam ſententiam & conſultationem ſubſcribere, tunc enim non poteſt non id ſequi, quod à pluribus probatum fuiſſe videt, quãuis ipſe cum alijs contradixerit, vt notatur in l. quod maior ff. ad municipal. c. 1. de his quæ fiũt à maior. part. & tradit Abbas in c. ex part de conceſsi. preben. n. 3. & in c. poſtulaſti n. 14 eod. tit. nam ille qui diſſentit, tunc quando firmat & ſubſcribit, priorem ſententiam tanquam minus probabilem deponere exiſtimatur, atq; intellectum ſuum cum humilitate captiuat, vt frequentiori ſententiæ tanquam prudentiori adhæreat argumento l. ſi pares de arbitr. Hactenus Rodericus.

23 Ex cuius verbis ſupra expreſſis ſatis colligitur quod idem reſpondiſſet in quæſtione illa an vnus iudex poſſit ſubſcribere ſentẽtiæ ſuorũ coniudicũ vti maioris partis, quam ipſe non approbauit.

EX QVÆST. VI.

SVMMARIVM.

1 *PRo fiſco quilibet agere poteſt.*

2 *Fiſcus ſpeciales aduocatos habet pro tuitione cauſarum ſuarum.*

3 *Fiſci aduocatus à quo primũ inſtitutus ſit, & de eius officio à quibus leges latæ ſint.*

Quid in Cathalonia.

4 *Olim fuere conſtituti duo Aduocati Fiſcales, & nũc in Cathalonia, æqualiter priuilegiati.*

5 *Quod ſalarium, & quæ dona reciperent olim Aduocati Fiſcales, & quo tẽpore ſoluerentur.*

6 *Aduocatis fiſcalibus Cathaloniæ prohibitũ eſt accipere eſculenta ſeu poculenta aut alia ſalaria extra conſtitutum, & de pœna contrafacientium.*

7 *Aduocati Fiſcalis officiũ olim annale ſeu biennale erat: hodie in Cathalonia perpetuum eſt.*

8 *Fiſci aduocatus per quem debeat eligi, & an poſſit eligi per delegatum Principis.*

9 *Fiſcum iure proprio ſolus Princeps habet.*

10 *Fiſci Aduocati officium in quo cõſiſtat.*

Debet renunciare liti introductæ, ſi viderit aduerſarium fouere bonam cauſam.

Debet eſſe ſolicitus, vt cauſæ fiſcales prius quam aliæ priuatorum, expediantur.

11 *Fiſci aduocatus non poteſt poſtulare pro priuatis.*

Nullum ei ratiocinium imponitur: poteſt tamen eſſe arbiter.

Excuſatur à legationibus.

12 *Non poteſt ſi à Rege ſtipendiatus ſit, cõtra illum aduocare vel conſulere, niſi pro filijs, parentibus, & vxoribus, & alijs de familia vſq. ad quartum gradum, vel pro pupillo, cuius ſit tutor.*

13 *Cõtrafaciẽs priuatur officio & ſtipẽdijs.*

Sic Doctor priuatur lectura, clericus beneficio, miles militia, aduocando contra eum à quo habẽt lecturã, beneficiũ, vel militiã.

14 *Aduocatus fiſci qui non habet iuſta ſtipendia, non prohibetur conſulere in cauſis, quæ non tangunt Regem.*

Quid in Cathalonia.

15 *Princeps quãdoque propter perſonæ excellentiam præbet fiſci aduocato licentiam, vt pro priuato conſulat.*

Si fiſci aduocatus non eſt generalis, non prohibetur in alijs cauſis priuatorum, etiam contra fiſcum aduocare.

16 *Fiſci aduocatus prætextu ſalarij non ſoluti nõ poteſt deſerere cauſã, & cõtra fiſcũ aduocare: ſecus in cauſis priuatorum.*

17 *Fiſci aduocatus ex quibus Doctoribus eligatur.*

In Cathalonia an poſſit eſſe vnus ex Regijs Auditoribus: & an vtilius ſit, ne ſit de Regijs Auditoribus, & quid ſeruetur.

18 *Fiſci aduocatus dicitur habere Dignitatem, & inter clariſsimos connumeratur.*

Incedit togatus ſicut alij Regij Conſiliarij: & ſedet coram Principe, & in foro cum Senatoribus.

19 *Præfertur omnibus aduocatis, etiam doctioribus & antiquioribus ſe.*

20 *In Cathalonia ſi non eſt ex numero Doctorum Regij Concilij, non præcedit in ſedẽdo vel eũdo alicui ex dictis Doctoribus.*

21 *Fiſci aduocatus per adeptionem ſui officij liberatur à patria poteſtate, & à tohor-*

tali

tali conditione, vel altera viliori, vna cũ liberis, ante officium etiam natis.

22 *Exemptus eſt ab omni onere & contributione plebeia vna cum dd. liberis.*

A tutela excuſatur.

A collectis & alijs impoſitionibus immunis eſt.

23 *Non tenetur milites in domo ſua ſuſcipere; nec tenetur ad cuſtodiã Ciuitatis, neq. ad excub.as, niſi in ſubſidium & ex cauſa neceſſitatis.*

Methatores qui dicantur.

24 *Aduocatus fiſci non torquetur.*

Non conuenitur niſi coram Præſide.

Non tenetur pro ſuis cauſis ad ſportulas præter hic deſcriptas.

Poſt finitũ officiũ habet vnam ex ſuis domibus exemptam ab onere imponendorũ ſtipendiorum.

25 *Aduocati Fiſcales ſunt Regij Senatorib⁹ pares, & cũ nobilib⁹ cõnumerãtur, vna cũ vxoribus eorum etiã viduis, atque filijs.*

Quid in Cathalonia.

Aduocatorum Regiorum filij, ſi ſint ſufficientes, ſunt præferendi cæteris.

26 *Priuilegia Aduocatorum fiſcalium qui DD. tradant.*

27 *Fiſci Aduocatus in omnibus cauſis patrimonij Regij & fiſcalibus examinandis & decidendis intereſſe debet.*

Procurator Cæſaris nihil conſtituere, nec de vlla re inire cognitionem poteſt, niſi præſente aduocato fiſci.

Lucra fiſco delata, inconſulto fiſci aduocato repudiari nequeunt.

28 *Opponitur de tex. in l. proximè ff. de his quæ in teſtã. delẽ. & ſoluitur contrariũ, traditurq. intellectus ad d. l. proximè.*

29 *An in cauſis Criminalibus examinãdis debeat fiſci aduocatus de iure Communi intereſſe.*

30 *Quid circa iſta in Cathalonia Generalibus conſtitutionibus cautum ſit, & conſuetudine receptum, & an Fiſci aduocati votum ſit deciſiuum.*

31 *An in domo Generalis Cathaloniæ, cum fiſcũ ex Regijs priuilegijs habeat, aduocatus fiſcalis habeat votũ, vel dũtaxat intereſſentiam, poſſitque compellere Aſſeſſores vt coram ſe vota præbeant.*

32 *Fiſci procurator non poteſt præſens eſſe, dum cauſa deciditur.*

33 *Si fiſci aduocatus renuerit inſtantiam facere contra aliquem delatum, contra quẽ adeſt partis inſtantia; tenetur ſuper hoc ſtare deliberationi Regij Concilij.*

34 *Fiſci aduocati præſentia in Concilio, dum cauſæ fiſcales tractantur & deciduntur, quid operetur.*

35 *Si fiſci aduocatus non interuenit in examine vel deciſione cauſæ fiſcalis, ſententia contra fiſcum lata eſt nulla, nec opus eſt appellatione, vel ſupplicatione, ſeu in integrum reſtitutione.*

Sentẽtia lata cõtra priuatã perſonã, prætextu abſentiæ ſui aduocati non reſcinditur.

36 *Sẽtẽtia pro fiſco lata quãuis abſente fiſci aduocato & procuratore, valet, & quare.*

Si fienda eſt pronunciatio in præſentia alicuius, & hic requiſitus nõ interſit, valet.

37 *Examinatur circa hæc veritas gloſa in l. fin. C. de aduoc. fiſc.*

An factum contra legem nullum ſit.

38 *Fiſci aduocatũ interueniſſe in examine & deciſione cauſæ quomodo probetur.*

39 *An à ſẽtẽtia cõtra fiſcũ lata detur appellatio vel ſupplicatio, cũ fiſci aduocatus de iure Cõmuni interſit in examine cauſæ, & de iure Cathaloniæ etiã votũ præbeat ſuũ.*

Quid de iure Communi, & quid iure Cathaloniæ.

40 *An ratio finalis, quare in Cathalonia à ſẽtẽtijs cõtra fiſcũ latis appellari vel ſupplicari nec in Ciuilibus nec in Criminalibus poſſit; & ſic ratio finalis cõſtitutionis* 7. *tit.* de appellatiõs y nullitats de sẽtẽtias, *ſit quia fiſci aduocatus in deciſionibus cauſarũ fiſcaliũ votũ præbet. afferũtur vtriuſque partis argumenta. & n. ſeqq.*

41 *Arguitur pro opinione affirmatiua ex verbis dictæ conſtitutionis, & auctoritate Calicij, & alijs. cum n.42.*

43 *Item arguitur auctoritate Thomæ Mieres.*

44 *Dictio* forte, *vel,* forſitan, *in legibus & reſponſis Doctorũ an inducat dubitationẽ vel tantũmodo temperamentum quoddã loquendi, ne nimis ſibi arrogare videãtur.*

45 *Argui-*

45 *Arguitur pro dicta opinione affirmatiua auctoritate Michaelis Ferrerij.*

46 *Itē auctoritate don Ludouici à Peguera.*

Licet fiſci aduocatus in Cathalonia nō poſſit appellare à ſententia contra fiſcum lata, poteſt tamē ſe iuuare appellatione aduerſarij, & ita petere meliorari ſententiam contra ſe latam. & n. 59.

47 *Argumenta opinionis negatiuæ ex D. Gabr. Berar. defenſore huius ſententiæ & n. ſeqq.*

48 *An dominus, qui dat iudicē in cauſa, appellet à ſententia contra eū lata; ex conſuetudine Barcinonæ.*

49 *An ratio finalis conſtitutionis 7. tit.* de appellacions y nullitats de ſentētias, *ſit ne fiſcus vexet ſubditos per ſuas appellationes, cum nō teneatur ſubire onus expēſarum litis.*

50 *An dicta conſtitutio 7. dū fiſcum appellare prohibet à ſententijs contra ipsū latis, intelligenda ſit tam in cauſis Regiæ Audientiæ, in quibus fiſci aduocatus votet, quā in alijs Tribunalibus Regijs, in quibus non habet votum.*

Reſpondetur argumentis Doctoris Berar. & n. ſeqq.

51 *Barones in Cathalonia in cauſis ſibi & vaſſallis cōmunibus aſsignant iudices, & à ſententijs contra ſe latis appellant.*

52 *Intellectus prædictæ conſuetudinis Barcinonæ.*

Si dominus litigat per procuratorem in caſu dictæ conſuetudinis, cōdemnatus poteſt appellare.

53 *In ſtatutis omnis receſſus à iure Cōmuni eſt odioſus, & omnis regreſſus eſt fauorabilis.*

54 *Sententia Thomæ Mieres circa dictā cōſtitutio. 7. explicatur & declaratur.*

In Regia Audientia Domini Regis, vel Protegis, aut Primogeniti non appellatur, ſed ſupplicatur.

55 *Praxis & obſeruantia in Cathalonia eſt, quod in Regia Audientia, in Baiulia Generali Cathaloniæ, & in Officio Magiſtri Rationalis Regij Aduocatus fiſcalis in cauſis fiſcalibus votū deciſiuū præbet & fiſcalis procurator non appellat: ſed in Curia Primogeniti, & in alijs Curijs Regiorū Vicariorum & Baiulorum Aduocatus fiſci non votet, & tamē procurator fiſcalis non appellat.*

56 *Dicta conſtitutio 7. ex dicta obſeruantia iudiciorum recipit interpretationem.*

Vis conſuetudinis interpretatiuæ, etiā vbi verba repugnarent, & etiam data prohibitione allegandi vſus & conſuetudines.

57 *Poteſt appellari ſeu ſupplicari à ſentētijs cōtra fiſcū latis in Cathalonia in cauſis Ciuilibus propter inſtrumēta de nouo reperta.*

Dicto caſu datur iure Cōmuni in integrū reſtitutio intra quadriennium.

Quid in priuatis.

58 *Vbi fiſcus notoriè eſſet grauatus, in Cathalonia appellare poteſt.*

Prohibita appellatione, non cenſetur prohibitus recurſus ad Superiorem.

59 *Alij caſus in quibus Fiſcus appellat, vel iuuatur appellatione aduerſarij.*

In rebus diuiduis appellatio conſortis fiſci, fiſcum non iuuat.

60 *Poteſt Fiſcus de nullitate ſententiæ dicere & ex hac cauſa reuiſionē petere, licet non poſsit appellare: & an d. reuiſio debeat fieri ex eiſdem actis.*

61 *Epiſtola Regis Ferdinandi, quod Fiſco condemnato concedatur reuiſio, non obſtante conſtitutione.*

Prohibita appellatione, non cenſetur prohibitum dicere de nullitate.

62 *In Cathalonia debebit fiſci aduocatus de nullitatē dicere infra eoſdem dies, infra quos eſt licita appellatio, exceptis caſibus de quibus hic.*

93 *Poteſt fiſci aduocatus petere reſtitutionē in integrum aduerſus ſententiam contra fiſcum latam ob læſionem. Et procedit etiam in Criminalibus.*

64 *An diſpoſita in conſtitutio. 7. tit.* de appellacions y nullitats de ſentencias, *locum habeant tam in interlocutória quam in definitiua ſententia. Quid ſenſerit Thomas Mieres, & quid obſeruetur.*

Appellatione ſententiæ propriè venit tantum definitiua.

Prohibita appellatione à ſententia, debet intelligi de diffinitiua.

Fiſci

Fiſci aduocatus debet interuenire & præſens eſſe tã in interlocutoria, quam in diffinitiua, & quam in toto examine cauſæ, de iure Communi.

65 *Contradicitur ſententia Thomæ Mieres aſſerentis quod ſi in decidenda cauſa fiſcali aduocatus fiſci requiſitus votũ non dederit, ſententia valet.*

66 *An fiſci aduocatus poſſit à parte recuſari ſuſpectus & remoueri. Deciſio refertur cum diſtinctione.*

Examinatur veritas dictæ deciſionis, vbi affertur pragmatica Caroli Imperatoris, in eius confirmationem.

Aduocatus non poteſt recuſari ſuſpectus.

67 *Impugnatur dicta deciſio in eo capite, quo vult aduocatum fiſcalem ſuſpectum eſſe præſentẽ, dũ cauſa deciditur, & aliũ aduocatum fiſci nomine votum dare.*

Dominus Rex poteſt habere plures aduocatos fiſcales in quacũque cauſa, vnus tamen poteſt vouere & præſens eſſe, cum cauſa deciditur.

68 *Fiſci aduocatus poteſt in vna cauſa bis ac ter votum deciſiuum & numerabile in Regio Concilio dare in diuerſis inſtantijs, refertur deciſio Regiæ Audientiæ.*

69 *Alia deciſio per Regium viſitatorem generalem Regiorum officialiũ Cathaloniæ.*

70 *Fiſci aduocatus non poteſt eſſe relator ſiue iudex cauſæ fiſcalis.*

Iudex & aduocatus in eadẽ cauſa quis eſſe non poteſt.

71 *Fiſci aduocatus ſeu procurator non comparet, niſi coram ſuis iudicibus fiſcalibus, ſiue agat, ſiue conueniatur.*

Et trahit reos ad Iudices eius, etiam eos, cõtra quos ex ſpeciali priuilegio agit.

Miſerabiles perſonæ non gaudent fori priuilegio contra Fiſcum.

72 *In Cathalonia ſub conſtitutionib⁹ diſponẽtibus cauſas Vicariæ intra Vicariam tractari debere, non continentur cauſæ Regij patrimonij, ſicut nec Regiorũ officialiũ.*

73 *Iudex Regij patrimonij eſt Procurator Cæſaris; & in Cathalonia Baiulus Generalis, & Magiſter Rationalis.*

74 *Quando Fiſcus non agit principaliter, ſed pro ſuo intereſſe comparet in aliqua cauſa inter alios vertente, an trahat cauſam ad ſuum forum, referuntur cõtrariæ DD. ſententiæ, & quæ ſit verior, quæque recepta in Cathalonia.*

Quid in Domo Deputationis Regni.

An Fiſcus teneatur ſtare inſtantiæ per ſuũ auctorem cœptæ.

75 *An Fiſcus trahat ad ſuos iudices fiſcales perſonas Eccleſiaſticas.*

76 *In Cathalonia de cauſis Regij patrimonij contra clericos & Eccleſiaſticas perſonas cognoſcit Baiulus Generalis, & illas, licet reæ ſint, ad ſuum forum trahit.*

Et non ſolum procedit in cauſis feudalibus & emphyteoticarijs: ſed etiã alijs. & refertur deciſio Cancellarij.

77 *In cauſis aquarum currentium conueniũtur perſonæ Eccleſiaſticæ corã Baiulo generali Cathaloniæ. & referuntur duæ deciſiones.*

78 *An Fiſci aduocatus ſiue Fiſcus in cauſa ſubcumbens, in expẽſis litis cõdẽnari poſſit: & an altera pars Fiſco victori in cauſa. & referuntur obſeruantiæ diuerſorum Regnorum. & n. ſeqq.*

79 *Quæ ſint & à DD. aſſignentur vtriuſque dicti rationes.*

80 *Quid in Cathalonia.*

81 *Fiſci aduocatus propter ipſius dolum, vel concuſſionem, aut euidẽtẽ calumniam in expenſis de bonis proprijs condẽnatur: refertur deciſio n. 86.*

Damnum, quod pro vitio eius Fiſco ingeritur, reſarcire vrgetur.

82 *Fiſci aduocatus excuſatur à pœna præſũptæ calumniæ.*

83 *Pœnæ aduocatorum & procuratorum fiſcalium, qui iniurijs & depredationibus quemquam vexant.*

84 *In Cathalonia Fiſci procurator ſi malitioſe appellauerit vel ſupplicauerit in caſu aliàs appellabili, debet in expẽſis de bonis proprijs condemnari: & vbi non habet in ære, debet alia æquipollenti pœna condemnari arbitrio iudicis.*

85 *Adminiſtrator qui non agnoſcit bonã fidem, ſi ſubcumbat in cauſa, debet de bonis proprijs in expenſis condemnari.*

Similiter procurator Generalis: ſecus in

 pro-

procuratore habente ſpeciale mandatum.

86 Si Fiſci procurator eſt iunctus cũ pare, & ſubcũbant, pars ad omnes tenetur expenſas, & fiſci procurator ad nullas.

Quid in Cathalonia ſtatutũ ſuper hoc ſit.

87 An fiſcus in expẽſis cõdẽnetur, remiſsiuè.

88 Fiſcalis procurator nõ poteſt cauſam fiſcalem agitare abſente aduocato.

Quæ forma debeat ſuper hoc ſeruari in Cathalonia in cauſis Criminalibus.

89 Aduocati & procuratores fiſcales litem in Regia Audientia mouentes in Cathalonia contra aliquem ſuper iuriſdictione, iure, vel proprietate, quæ ad dominum Regem pertinere dicatur, quam formã præſcriptam habeant ex conſtitutione.

90 Fiſci aduocatus quando fiſcalis procurator nõ eſt præſẽs, poteſt facere actus, & inſtantias neceſſarias in perſonã fiſci procuratoris, & admittitur, & valent actus.

91 Opponitur cõtra hoc ex glo. in l. nõ intelligitur §. multa principalia ff. de iur. fiſc.

An licet aduocatus fiſcalis interfuerit: ſi tamen fiſci procurator non interuenit in cauſa fiſcali, lata ſententia nulla ſit.

92 Intellectus gloſæ prædicta, & ſolutio cõtrarij ſupra oppoſiti.

93 An fiſci aduocatus poſsit concedere ſaluum conductum.

Saluus conductus in perpetuum conceditur à ſolo Principe vel Dominis temporalibus: ad tempus autem & ex aliquo prætextu conceditur à iudice cauſæ.

94 De ſaluo conducto teſtibus dando vt veniant ad deponendum.

An Superior teneatur obſeruare ſaluũ conductum alicui à iudice inferiori ex cauſa datum.

Et alia de ſaluo conducto.

95 An in Cathalonia Fiſci aduocatus poſsit concedere ſaluum conductum.

96 An fiſci aduocatus poſsit executiuè procedere cõtra debitores fiſcales, & quãdo & in quibus, & quid in Cathalonia; & refertur deciſio.

97 An poſsit contra heredem debitoris fiſcalis & tertios poſſeſſores executiuè procedere: & refertur deciſio.

An contra iſtos procedat in perſonam.

Quis dicatur tertius poſſeſſor.

98 Contra adminiſtratores ærarij publici, ſi debitum eorum non ſit liquidum, quomodo procedat: & contra Vniuerſitates debentes quintum ſuarum impoſitionum domino Regi; & quid ſeruetur in Officio Magiſtri Rationalis Regij.

99 Debitum illiquidum quod dicatur.

Interdũ incertitudo, quæ ineſt circa quãtitatem aut valorem rei, non impedit executionem alias paratam.

100 Vis debitorum fiſcalium porrigitur ad perſonas militari priuilegio gaudentiũ, qui pro debitis fiſcalibus capi poſſunt, licet aliàs pro debito ciuili non capiantur.

Quid in Fiſco Generalis Cathaloniæ.

101 An iure Cõmuni capi poſsint pro debito ciuili, gaudẽtes priuilegio militari, & quando poſsint: vbi limitationes.

Et an pro debito fiſcali.

102 Fœmina neque pro debito fiſcali carcerari poteſt; & an fallat in meretrice.

Quid in Cathalonia.

103 Fiſcus contra debitorem ſui debitoris nõ procedit executiuè in perſonam.

Et quibus caſibus poſsit excutere exigere ſeu conuenire debitorem ſui debitoris ad differentiam priuati creditoris.

An creditor qui habet viam executiuam contra ſuum debitorem, habeat etiã illã contra debitorem ſui debitoris.

104 An fiſco obijci poſsit per debitorẽ fiſcalem compenſatio, & in quibus caſibus.

105 Vbi fiſcus non poteſt agere exequutiuè, tamen cauſæ fiſcales ſunt ſummariæ, etiã quando fiſcus vti reus conuenitur.

Sententia in cauſa fiſcali ſine citatione nulla eſt, etiam à Principe lata.

106 Fiſci aduocatus ante diem exigere ob publicas neceſsitates poteſt debitorem fiſcalẽ, & debitoris fiſcalis debitorem, deducto interuſurio medij temporis.

Quid ſi ſine iuſta cauſa exigat ante diem.

Quid ſi priuatus creditor ante diem exigat ſuum debitorem.

107 Fiſci aduocatus compellit reum ad edẽdũ inſtrumenta ad fundandam ſuam agentis intentionem.

108 Intellige vt reus non cogatur edere alia

inſtru-

inſtrumẽta, quã quæ ad cauſã pertinẽt.
Neque cogatur edere, quando fiſcus aliũde habere poſſet probationes.
169 In cauſis Criminalibus reus non tenetur edere fiſco inſtrumenta, vbi pœna corporalis infligenda eſt.
Quid ſi pœna pecuniaria cõdemnatio faciẽda venit.
110 Fiſcus non tenetur edere inſtrumenta alij fiſco ſeu priuilegiato agenti.
111 In Cathalonia reus tenetur edere inſtrumenta cuiunque etiam priuato agenti ad fundandam ſuam intentionem.
112 Poſſeſſor à fiſco conuentus vel à priuato an cogatur docere titulũ ſuæ poſſeſsionis.
An Princeps poſsit cogere Barones vt oſtẽdãt ſibi iura, quæ poſsidẽt in aliquo Caſtro.
Rex an habeat intentionem fundatam quo ad propietatem rerum, quas Barones vel alij poſsident intra ſuum Regnum & an quo ad iuriſdictionem tantum.
Quid ſi per neminem poſſeſſa ſunt.
113 Intellectus tex. in l. extat ff. de iur. fiſc. & ſimilium traditionum DD.
114 Tres caſus fallentiales à Peregrino traditi ad d. l. extat.
Qui Caſtrũ poſsidet in Regni limitibus, tenetur fiſco oſtendere titulũ ſuæ poßeſsionis.
Vaßali habentes bona in feudum Regis, ſimiliter tenentur.
Similiter tenetur qui Regalia poſsidet, niſi ſe tueretur poßeſsione immemoriali vel præſcriptione, & quãti temporis eſſe hæc debeat.
115 Referuntur nonnullæ cauſarum deciſiones, in quibꝰ obſeruata fuit prædicta theorica immemorialis poßeſsionis.
116 An fiſci priuilegia tranſeant ad habẽtes cauſam ab eo, vt ceſsionarios, cõductores, & emptores.
An Fiſcus ſuccedens priuato, vtatur fiſcali priuilegio: vbi diſtinguitur inter tempus præteritum & futurum.
Et idem in minore ſuccedente maiori.
117 Fiſci aduocatus cogit notarios, penes quos extant inſtrumenta, pro intereſſe Fiſci ad illorum exhibitionem. Et quid ſuper his ſanxerit Rex Alphonſus.
118 A Fiſci aduocato Baiuliæ Generalis Cathaloniæ cõpelluntur quicunque notarij pro intereſſe Fiſci tradere copias quarumcunque ſcripturarum ſoluto tantum iure ſcribendi, ſine aliquo ſalario.
119 Debita fiſcalia non compræhendũtur ſub ſaluo conducto alicui conceſſo, vt pro debito ciuili non exigatur.
An ſub generali ſaluo conducto contineãtur debita iurata.
Fiſci priuilegium vt tollatur, requiritur ſpecialis mentio.
Priuilegiũ fori miſerabilibus perſonis conceſſum non procedit contra Fiſcum.
120 Fiſcus gaudet beneficio reſtitutionis in integrum tum in contractibus tum in iudicijs, & in licitationibus & ſubhaſtationibus, & in omnibus ad Fiſcũ ſpectãtibꝰ.
Et inſtar minoris etiã in cauſis lucratiuis.
121 An in pœnis detur fiſco reſtitutio in integrum.
122 An fiſcus reſtituatur in integrum in ſuis licitationibus prætextu læſionis maioris quantitatis oblatæ poſt liberatam plus offerenti haſtam fiſcalem. referuntur contrariæ traditiones, & obſeruantia Baiuliæ Generalis Cathaloniæ.
In qua quantitate debeat eſſe læſio.
123 Aliud Fiſci remediũ in dicto caſu, quod eſt priuilegium adiectionis in diem. & refertur de hoc obſeruantia Baiuliæ Generalis Cathaloniæ.
An remediũ adiectionis in diem ſit diuerſum à remedio reſtitutionis in integrum, & quæ differentiæ interſint & de natura & qualitate vniuſcuiuſque remedij.
124 An fiſci aduocatus vel procurator debeat iurare de calumnia. referuntur contrariæ traditiones DD.
Quid obſeruetur in Cathalonia.
125 Fiſcus non tenetur ſatisdare. & duplex aſsignatur ratio.
Poſsidens immobilia releuatur ab onere ſatiſdandi.
Fiſcus ſemper dicitur ſoluendo, vocaturque quaſi fixus.
126 Error Thomæ Mieres notatur.
127 In Regno Caſtellæ an Fiſcus debeat ſatiſdare.
128 Quid in Cathalonia

DE

DE FISCI ADVOCATO.

QVÆST. VI.

1 FIſci cauſa adeo priuilegiata eſt vt quilibet pro eo agere poſſit, vt aſſerũt Bal. in c.1.§.iniuria tit. de pace tenen. Afflic. in c. 1.num.62.tit.de duob.frat. Bart.poſt glo. in rubr.ff.de pópul.actio.Peregri.de iur. fiſc.lib.7.tit.2.num. 17. ideoque merito
2 ſpeciales& peculiares aduocatos Fiſcus habet pro deſentione & tutione rerum. cauſarumque ſuarum tot.tit. C. de aduoc. f.ſc. Maſtril. de magiſtra. lib.5.c.8.
3 num.65.Aduocatus quidem Fiſci primũ ab Adriano inſtitutus eſt ſecundum Budęum in ſuis annotat. in Pandectas in l. fi.ff. de offic.quæſtor. quod etiã tradidit Ælius Spartianus in vita Imperatoris Adriani. De fiſci aduocato &eius officio latæ ſunt leges ab Antonino, Valeriano, & Gallieno, deinde à Conſtantino & Theodoſio Auguſtis, vt notarunt Oroſcius in rub.ff.de offic.procurat.Cæſar.& Afflic.in conſtitutio.Sciciliæ lib.1. rub. 58. In noſtra autem Cathalonia extat integer. titulus *de offici de aduocats y procuradors fiſcals* in 1. volum. conſtitut.
4 Duo fuerunt Aduocati fiſcales olim cõſtituti, vt & nunc in noſtra Regia Audientia Cathaloniæ duo ſunt, alter ſcilicet in Ciuilibus & alter in Criminalib° cauſis l.binos & l. poſt duos C. de aduoc. diuerſ.iudic.& illa priuilegia quæ concedebãtur vni, cõcedebantur& alteri, vt
5 ibidem patet. Vterque Aduocatus Fiſci ſexcentos aureos pro ſtipendijs habere debebat ne poſt decurſum celerem aduocationis & labores glorioſos egeni exirent l. per hanc §. ſexcenti autem aurei C. de aduoc.diuerſ.iudi.quamuis Iuſtinianus in l. reſtituendæ in pri. C. illo tit. de aduoc. diuerſ. iudic. ſtatuerit ſexaginta libras auri eiſdem dari debere. Et debebat ſolui ſalarium non in fine temporis ſed chalendis Octobris ſine cũctatione d.§.ſex centi. & à manu Principis in ſingulas Ianuarij chalendas liberaliter dona recipiebant l. laudabile C.de aduoc.diuerſ.iudic. quę glo. ibi in verb. *ſolatia*. appellat *ſtrenas*. Aduocati fiſcales Regiæ Audientiæ in Cathalonia ſua certa ſalaria habent: & tam illis quam alijs 6
aduocatis fiſcalibus totius Cathaloniæ prohibitum eſt ſub pœna priuationis officij extra eorum ſolitum ſalarium recipere eſculenta ſeu poculenta, nec alia ſalaria ratione cauſarum criminalium cõſtitut. *Statuim.* 10. tit. *de offic. de aduoc. y procur. fiſc.* imò hoc prætextu aliquando vndecupli pœna feriuntur in cap. fin. tit. *de remiſsions de crims* in 2. volum. conſtitution. Erat autem Aduocati fiſcalis 7
officium olim annale l.cum aduocatis & l. binos C. de aduoc. diuerſ. iudic. aut ad ſummum biennale l.ſancimus 2.nom. & l. fin. illo tit.& l. iubemus tit.ſeq. hodie vero in hac Prouincia eſt perpetuũ id eſt ad vitam obtinentis. Eligitur & 8
conſtituitur Fiſci Aduocatus per Principem ſupremum l. 1.ff.de offic. procurant. Cæſar. ſeu per iudices & commiſſarios in id habentes auctoritatem. Attamen iudex à Principe delegatus in cauſa fiſcali, non poteſt ipſe eligere aduocatum & procuratorem fiſcalem in ea cauſa:& ſi elegerit, proceſſus cum eo formatus erit nullus vt profitētur Afflic.decis. 360.

360. Reſt. de Imper. q. 110. caſu 247. Pe-
regri. de iur. fiſc. li. 7. tit. 2. n. 5. Chaſſan. in
catal. glor. mund. par. 7. conſider. 39. Fiſ-
cũ iure proprio ſolus Princeps habet, Io.
de Platea, Alex. & Bal. in rub. C. de iur. fiſ.
li. 10. Conauar. reſo. li. 2. c. 10. n. 11. Andr.
in tit. quæ ſint regalia, verborũ, & bona
cõmittentiũ n. 77. Laudẽ. de fiſco q. 207.

10 Fiſci aduocatus iura & rationes pro Fiſ-
co faciẽtes ſubtiliter inducere debet pro
vt induxit Calphurnius Longinus Aduo-
catus Fiſcalis Antonini Imperatoris in l.
proxime ff. de his quæ in teſtam. delen. ita
tamẽ vt fiſci nomine priuatis nõ audeat
calumnias commouere aut calumnioſas
actiones inſtituere l. fiſci aduocatus pen.
C. de aduoc. fiſc. ad exemplum tutoris l.
quoties §. nec vti q. ff. de admin. tutor. Ia-
cob. Calici. in margarit. Fiſci dub. 1. nu. 3.
verſic. *Secundo*. & verſic. *Quarto*. Peregri.
d. tit. 2. n. 7. vnde dicit Garcia de nobiliſita.
Hiſpa. gl. 3. §. 1. n. 30. quod aduocatus fiſ-
calis poteſt, imò debet renunciare liti iã
introductæ, ſi tunc incipit cognoſcere ad-
uerſariũ fouere bonã cauſã, ſe autẽ malã.
Debet eſſe ſolicitus, vt cauſæ fiſcales prius
quàm aliæ cauſæ priuatorũ in Concilio
Regio aut ſacra Audiencia proponantur,
examinentur, & expediantur l. apud Iul. a-
nũ ff. de iur. fiſc. Cali. d. dub. 1. verſ. 6. n. 5.

11 Nõ poteſt fiſci aduocat⁹ poſtulare pro
priuatis l. pen. iunc. ibi glo. & Bald. C. ne
fiſc. vel reſpub. Paul. in l. cum alle gas C. il-
lo tit. ſatis enim ſuperque ad regia nego-
cia occupatus eſt, ideo negocia aliorum
omittere debet, Rebuff. in concordat. tit.
de electio. derogatio. in verb. *aduocatum*.
priuilegio 8. imò ſtatuitur vt nulla fiſci
aduocato inſpectio iniungatur, nulla diſ-
cuſſio, nullũ ratiocinium imponatur, nul-
lum deniq. ei mandetur præter arbitriũ
l. ſancimus 1 C. de aduoc. diuerſ. iudic. &

12 dicit ibi Abbas quod à legationibus ex-
cuſatur & alijs muneribus. Eſt etiã cautũ
in iure quod fiſci aduocatus ſalariatus ſeu
ſtipendiatus à domino Rege nõ poteſt cõ-
tra dominum Regẽ conſulere ſeu aduo-
care vt l. 2. C. de aduoc. diuerſ. iudi. l. 1. C.
de aduoc. fiſc. niſi pro ſe, filijs, parentibus,
& vxoribus & alijs ſuis do pro de la [illegible] fa-
milia vſq. ad quartũ gradũ vel pro pupil-
lo, cuius eſt tutor, quia nũquã contra ta-
les viſus eſt promiſiſſe aduocationẽ. l. ſi.
petitionẽ §. penult. C. de aduoc. diuerſ. iu-
dic. ita notat Bald. in d. l. petitionẽ. vbi ad-
ducit in argumentũ tex. in l. amiciſſimos
C. de exc. tut. Calici. in margarit. fiſci du-
bi. 1. verſic. *Septimo*. n. 6. qui pro his al e-
gat quoq. bonũ tex. in l. pen. ff. de poſtu-
lan. Peregri. de iur. fiſc. d. tit. 2. n. 9. vbi ci-
tat l. pen. & fi. ff. de poſtula. & n. 8. ait quod
fiſci aduocatus non cogitur contra ſe &
ſuos patrocinari. d. l. petitionem quia pri-
ma charitas incipit à ſe ipſo l. præſes C.
de ſeruitut. & aqu. Rebuffus in concordat. 13
tit. de electio. derogatio. in verb. *aduocatũ*
priuileg. 9. probat quod fiſci aduocatus
conſulens contra fiſcum, priuatur officio
& ſtipendijs, & idẽ dicit in Doctore vt pri-
uetur lectura, clericus beneficio, miles
militia glo. in ca. ſi Imperator 96. diſt. &
in ca. 1. 1. q. vbi. Sentit tamẽ idẽ Rebuffus 14
nec non etiã Chaſſan. in catal. glor. mund.
p. 7. conſider. 35. quod fiſci aduocatus qui
non habet iuſta ſtipendia, nõ prohibetur
conſulere in cauſis quæ non tangunt Re-
gẽ & vbi non conſuleret contra Regem
vel contra cauſã Regis, quia aliàs non in-
ueniretur doctus qui hoc officiũ aduoca-
tionis fiſcalis ſuſcipere vellet. Sic in Ca-
thalonia fiſci aduocati regiarũ curiarũ ſci-
licet Vicarorũ & Baiulorũ pro priuatis ad
uocant quia non habent congruum ſala-
riũ, vnde viuere poſſint, prohibentur ta-
men ſub pœna priuationis officij in cõ-
ſtitutione 1. tit. *de offici de aduocats y pro-
curadors fiſcals* patrocinari pro reis cap-
tis Sed & quãdoq; Rex propter perſonæ 15
excellentiã permittit fiſci aduocato & li-
cẽtiã ei impartitur vt pro priuato cõſulat
vt ſupra Rebuffus notat. Deniq. ſi nõ eſſet
fiſci aduocatus generalis ſed in vna vel al-
tera cauſa fiſcali, nõ prohiberetur in alijs
cauſis priuatorũ, etiã contra fiſcũ poſtula-
re, Peregri. d. ti. 2. n. 9. Fiſci autẽ aduoca- 16
tus in vna cauſa, nõ debet eã deſerere præ-
textu ſalarij nõ ſoluti nec in ea cauſa cõ-
tra fiſcũ poſtulare l. 1 C. de aduoc. fiſc. vbi
glo.

&c.

glo.ſecus ſenſit in cauſis priuatorum per tex.
in l.properandum §.illo C.de iudic.

17 Eligitur fiſci aduocatus de præſtantiori-
bus l.binos vbi Bald.notat C. de aduoc. di-
uerſ. iudic. In Cathalonia poteſt eſſe vnus
ex Doctoribus Regiæ Audiẽtiæ & nihilo-
minus poteſt aduocare cauſas fiſcales & pa-
trimoniales,non alias,Ferrer 3.p.obſer. c.7.
qui tamen d.p.3.ca.8.probat & refert fuiſ-
ſe concluſum in Regio Concilio vtilius eſſe
quod fiſci Aduocatus non ſit vnus de di-
ctis Doctoribus Ego vtroq. modo vidi ob-
ſeruatum.& hodie obſeruatur primo mo-
18 do. Dignitatẽ habere dicitur atq; inter cla-
riſſimos connumeratur l.1.l.reſtituẽdæ C.
de aduoc.diuerſ.iudic.notant Luc.de Pen-
na in l.1.C.de dignitat.lib.12. Peregri. de
iur.fiſc.lib.7.titu.2.nu.15.Gabri. Berar. in
ſpecul.viſita.ca.12.n.2.Caſſan.in conſuetu.
Burgun.in rub.*deſdroicts* §.19.in glo. 1. &
in §.4.rub.*des enfans* glo.1.Rebuff.in con-
cordat.rubr.de electio.derogat.in verb.*ad-
uocatum*.priui.l.4.vbi citat l nemo C.de dig-
nitat.li.12.Incedit rogatus ſicut cæteri con-
ſiliarij regij & ſedet coram Principe & in
foro cum Senatoribus iuxta tex. in l. lau-
dab le C.de aduoc.diuerſ iudic.Garcia de
Hiſpan.nobilita glo.3.n.9.& 10.& glo.35.
19 n 44 Berar.d.cap.12.n.2.Omnibus aduo-
catis etiam doctioribus & tempore anti-
quioribus debet preferri & præcedere,
quia à Principe eſt approbatus ratione of-
ficij l.2.l.reſtituendæ in fin.C.de aduoc.di-
uerſ iud.Rebuff. in concordat. in d. verb.
aduocatum.priuil 20.Chaſſan.in catal. glor.
mund.par.7 conſideratio.33.eſt enim ho-
norabilior & nobilior quam Doctor crea-
tus ab Vniuerſitate,glo.in verb.*iudicati ſũt*.
in d.l.reſtituendæ.Garcia d.glo.3.numero,
20 10.& d.glo.35 numero 46.Notat tamen
Ferrer 3. parte obſer. capite 9. quod in
Regia Audientia Aduocatus fiſcalis qui
non eſt de numero Doctorum Regij
Concilij,non præcedit in ſedendo vel eun-
do Doctori Regij Concilij quamuis is
aduocatus fiſci fuerit prius creatus quam
Doctor Regij Concilij pro conſiliario Re-
giæ Audientiæ & ita refert deciſũ fuiſſe in
ca.& ego vidi ſæpius ita obſeruatũ in per-

ſona Doctoris Fumaz olim fiſci aduocati
qui nõ erat ex numero Doctorũ Regiæ Au-
dientiæ.

Quare Fiſci Aduocatus multá habet 21
in iure priuilegia, quædam quidem cõ-
munia alijs aduocatis, & quædam ſpe-
cialia ipſius. Nam imprimis per huius a-
deptionem officij liberatur à patria pote-
ſtate & à cohortali ſeu curiali conditione
vel altera viliori l. cum aduocatio C. de
aduoc.diuerſ.iudic.l.fin.C.de decurio.lib.
10.Garcia d. glo.3.num.8.& d.glo.35.nu.
43.Peregri.d.tit.2.num. 15. Rebuff in d.
verbo,*aduocatum*.priuil. 30. & 31. vbi di-
cit quod tam ipſe quam eius liberi etiam
ante officium nati à cohortali conditione
liberantur. Exemptus eſt fiſci aduocatus 22
ab omni onere & contributione plebeia
cum patrimonio & bonis ſuis tam ipſe quã
liberi eius etiam ante ſuſceptam aduoca-
tionem nati l.aduocatos & ibi Aretin. C.
de aduocat. diuerſ. iudic. & etiam à
tutela excuſatur l geometriç & ibi Bart. ff.
de excuſat.tutor. §. item di ius inſtit. illo
titu. A collectis & alijs impoſitionibus
immunis eſt per tex. in l. actores C. de
exact. tribu. lib. 10. & ibi Rebuff. quia
poſtquam laborat pro ſeruitio Reipu-
blicæ debet collectam cum ſeruitio com-
penſare l. in rebus §.poſſunt ff. commod.
& in præſtatione triburorum laboris &
operæ ratio habenda eſt l. nemo,cum
l. ſeq. C. de decurio. lib. 10. Non
tenetur milites in domo ſua ſuſcipere l. 23
iubemus C. de aduocat. diuerſ iud. &
ibi Salycet. & probatur in illis verbis eius
legis.*nec ædiculas eorum methatorum onere
moleſtari*.ſũt enim methatores vulgo *los a-
poſentadors* ex rub.de methatis & epideme-
ticis lib.10.C. Non tenetur ad cuſtodiam
Ciuitatis nec ad excubias, tex. & ibi
Bald. in l. ſancimus in prima C. de ad-
uoc.diuerſ.iudic.niſi in ſubſidium,vt notat
Aretin. ibi poſt glo. & ex cauſa neceſſi-
tatis, vt notatur in l. ad inſtructionem C.
de ſacroſ.Eccleſ.ſatis enim ſuperque eum
vigilare oportet pro cauſis Regijs Non tor- 24
quetur tanquam exiſtens in dignitate
Bart.& Areti.in l.1. C. de aduoc. diuerſ.
iud.

iud. Non conuenitur niſi corã Præſide
l. iubemus C. de aduoc. diuerſ. iudic. & d.
l. petitionẽ. Non tenetur pro ſuis cauſis
ad ſportulas præter deſcriptas in l. per hãc
§. fi. & in l. petitiones §. pro ſportulis C.
de aduoc. diuerſ. iudic. Etiam poſt finitũ
officium vel renuntiatum vnam ex ſuis
domibus habet exemptam ab onere im-
ponendorum ſtipendiorum tex. & ibi
Aretin. in l. iubemus C. de aduoc. diuerſ.
iudic. niſi propter delictum eſſet officiũ
25 ademptum. Denique Aduocati fiſcales
ſunt regijs Senatoribus pares, & cũ no-
bilibus connumerantur neq. ſolum ipſi
reputantur nobiles & gaudent priuile-
gio nobilitatis, ſed etiam vxores eorum
& viduæ atq. etiam filij vt docet Ioan.
Garcia de Hiſpan. nobilit. glo. 35. num.
42. vbi citat l. iubemus C. de aduoc. di-
uerſ. iudi. & l. fœminæ ff. de Senator. & n.
46. & Rebuff. mox citandus priui. 4. Sed
in hoc Principatu Cathaloniæ filij regio-
rum Senatorum & Aduocatorum fiſca-
lium, & Doctorum non gaudent priui-
legio nobilitatis. Sunt filij aduocatorum
regiorum ſi ſint ſufficientes, præferendis
cæteris iuxta l. iubemus & l. petitiones
C. de aduoc. diuerſ. iud. Rebuff. in con-
corda. rub. de electio. derogatio. in verb.
aduocatum. priuil. 17. Congerit iſtè Do-
26 ctor in præfato verbo, *aduocatum* multa
priuilegia aduocatorum fiſcalium. tra-
dunt & multa Caual. in conſtitut. March.
lib. 2. cap. 18. ex n. 1. Hieronym. Portole.
ad Molin. §. Aduocatus n. 35. Io. Garc. de
Hiſpa. nobil. glo. 3. & glo. 35. ex n. 41. Pe-
regri. de iur. fiſc. lib. 7. tit. 2. Iacob. Calici.
Fiſci aduocatus Ferdinandi potentiſſimi
Regis Aragonum in ſua margarita fiſci
dubi. 1. Gabri. Berar. in ſpecul. viſitat. ca.
12. nu. 1. & 2. Caſſan. in catal. glor. mund.
par. 7. conſider. 33. & 39. Tiraquel. de no-
bilitat. c. 2. Bellug. in ſpecul. princip. rub.
6. n. 11. & rub. 33. Petr. Gregor. in ſyntag.
iur. vniuer. 3. to. li. 49. c. 7. Ioan. Galli in
ſuis arreſtis ſiue deci. Pariſienſib. q. 360.
Fiſci aduocatus in cauſis patrimonij
27 Regij & fiſcalibus examinãdis & decidẽ-
dis intereſſe debet l. fin. C. de aduoc. fiſc.
l. non intelligitur §. diuus Adrianus l. ſi fiſ-
cus ff. de iur. fiſc. l. 2. C. ſi aduerſ. fiſc. glo.
tertia in fin. in c. 1. vt lite non conteſt. Ioa.
Garcia de Hiſpan. nobilit. glo. 3. num. 11.
& 12. vbi etiam ait quod procurator Cœ-
ſaris nec quippiam conſtituere nec de vl-
la re inire cognitionẽ niſi præſente aduo-
cato fiſci poteſt & ſubdit ex d. l. fin. quod
ſi dum cauſa fiſcalis examinatur, aduocatus
fiſci abeſſe contingat, ſuperſedendum eſt.
Cabedo deciſ. 119. n. 5. par. 2. vbi ampliat
etiam ſi fiſcus aſſiſtat, Gabri. Berar. in ſpe-
cu. viſitat. c. 12. n. 11. vbi etiam dicit quod
in omnibus cauſis in quibus agitur de in-
tereſſe fiſci, non poteſt aliquid expediri ſi-
ne præſentia aduocati fiſci. Peregrin. de
iur. fiſc. lib. 7. tit 2. n. 2. vbi quoque anne-
ctit quod lucra fiſco delata, in conſulto fiſ-
ci aduocato iuxta l. 1. C. de repu. bon. poſſ.
& ibi DD. repudiari nequeunt, Aloyſi.
Ricci. par. 3. deciſ. 117. n. 3. & 4. Marc. An-
ton. Genuenſ. in prax. Eccleſi. quæſt. 181.
Calici. in margari. fiſ. dubi. 3. n. 36. verſ. 82.
His obſtare videtur tex. in l. proximè, 28
ibi, *Antoninus Cœſar remotis omnibus*. ff. de
his quæ in teſtam. delent. vbi Imperator
videtur innuere quod fiſci aduocatus non
debeat eſſè præſẽs in Cõcilio regio vel eius
Sacra Audientia cum negociũ delibera-
tur: vnde Cœſar Vrſil. ad Afflict. deciſ. 366.
n. 2. ſcribit per d. l. proximè, videri probari
quod licet in cauſas quæ inter fiſcũ & pri-
uatum agitantur, debeat interuenire fiſci
patronus, tamen quando cauſa ipſa deci-
ditur ſeu votatur, non debeat interuenire,
nam ibi Imperator amotis omnibus cau-
ſam finiuit. Sed verba illa, *remotis omnibus*
in d. l. proximè, exponi poſsũt ſcilicet, *aduo-
catis partis priuatæ*, nõ fiſci: pro vt ita poſt
alios exponit Calici. in margar. dub. 1. n. 4.
debet enim fiſci aduocatus in deliberatio-
ne negocij interuenire, vt eſt tex. in l. fi. C.
de aduoc. fiſ. & ibi Bald. & Calic d. n. 4. &
DD. ſupracitati, & ita videtur tenendum.
Cenſuerunt etiã aliqui DD. in cauſis 29
criminalibus examinandis non debere in-
tereſſe de iure Cõmuni fiſcalẽ aduocatũ
ꝙ nõ reperiatur iure cautũ, & ita dixerũt
Tãcre. Hoſtiẽ. Io. And. & Io. de Ligna, in

d.cap.

d. c. 1. vt lite non conteſtat. quos refert,
& ſequi videtur Calici. d. dubi. 1. n. 3. Sed
ſuperius citati DD. non diſtingunt in-
ter cauſas ciuiles & criminales.

Iure Municipali Cathaloniæ & gene-
30 rali conſuetudine huius Principatus Fiſ-
ci Aduocatus in omnibus cauſis fiſcali-
bus etiã in criminalibus examinandis &
decidendis debet eſſe præſens & remanet
in Concilio, habetque ſecũdũ votũ poſt
relatorem cauſæ, conſtitutio. 7. *per tolre
Vexations* titul. *de appellations*, & ibi la-
tè Mier. collatio. 8. ca. 8. conſtitutio. 12.
com per la bona tit. *de la electio dels Do-
ctors de la Audientia*. & conſtitutio. 15.
eod. tit. & teſtãtur Calici. d. dubi. 1. verſ.
tertio & verſ. *quinto* ſub n. 3. & 5. Berar. d.
c. 12. n. 12. Ferrer. 3. par. obſer. capite. 7.
vbi aſſerit & probat ab anno 1557. ita
obſeruari in Regia Audientia & illius
votum eſſe deciſiuum; ac computari in
numero aliorum votorum per d. conſtit.
Per tolre, & extendit etiam ſi Fiſci Aduo-
catus Domini Regis non eſſet de Docto-
ribus Regij Concilij. Peguer. tom. 2. deciſ.
31 33. num. 1. In domo Deputatorum huius
Regni quæ ex regijs priuilegijs fiſcum ha-
bet, fiſci aduocatus non habet votum ſed
intereſſentiam in votando & decidendo
cauſam & compellit aſſeſſores vt votent
coram illo vt pluries obſeruari vidi. At
32 fiſci procurator non poteſt præſens eſſe dũ
cauſa deciditur conſtitutio. *Statuim tit. de
offici de aduocats y procurad. fiſc.* Si au-
33 tem fiſci aduocatus renuerit inſtantiã fa-
cere contra aliquem delatum, quando iã
adeſt partis inſtantia contra illum, ſuper
hac recuſatione tenetur ſtare deliberatio-
ni Regij Concilij iuxta conſtitutio. 8. *ſi per
lo aduocat fiſcal* tit. *de ofici de aduocats y
procurad. fiſca.* Et operatur fiſci aduocati
34 preſentia in Concilio vt ſi videat cõmoda
fiſcalia occultari vel lædi vel iuſtitiã ſubuer
ti ſilentio ſuo non inuoluat, ſed expreſſe a-
lijs votentibus contradicat, pro vt tene-
tur iuxta dictũ Innocentij in c. cum in cũ-
ctis de his quæ fiunt à maiori parte capit.
ſuper verbo, *obiectum*. ſicut ſe ſeruaſſe pro-
fitetur Calicius vbi ſupra n. 5. tẽpore Fer-
dinandi & Alphonſi Regum Aragonum
quo fiſci patronus fuit.

Si fiſci aduocatus non interuenit in
examine vel deciſione cauſæ, ſentẽtia cõ- 35
tra fiſcum lata nulla & inualida eſt l. ſi
fiſcus ff. de iur. fiſc. l. 3. §. diuus Adrianus
ff. eod. l. fin. C. de aduoc. fiſc. glo. in l. vna C.
de ſentent. contra fiſc. latis lib. 10. Antoni.
Sola ad ſtatuta Sabaudiæ tit. de ſententijs
glo. 5. n. 5. fol. 299. Ricci. p. 3. deciſ. 117. n.
3. & 4. Calici. in margarit. fiſc. dub. 3. n.
36. verſic. 82. Peregri. d. tit. 2. n. 2. & 3.
Garcia d. glo. 3. n. 12. & 13. Rebuff. in cõ-
cordat. in rubrica de electio. de rogatio.
verbo, *aduocatum* priuil. 19. Mier. in d. cõ-
ſtitut. *Per tolre* n. 37. collatio. 8. Genuenſ.
in prax. Eccleſiaſt. quæſt. 181. Ferrer. 3. par.
obſer. c. 24. verſic. *Inſuper*. vbi ſubdit ſen-
tentiam eſſe ipſo iure nullam & ideo non
eſſe opus appellatione vel ſupplicatione
ſeu in integrum reſtitutione. Contra priua-
tum autem ſententia lata prætextu abſen-
tiæ ſui aduocati non reſcinditur etiã quod
inter duos priuatos cõtendatur l. vel an rẽ-
to C. de poſtulan. l. 1. C. de bon. poſſeſ. cõtr.
tab. & ibi DD. Sententia vero pro fiſco
lata quãuis abſente fiſci aduocato & pro- 36
curatore, valet; quia priuilegium ſuum
ſibi nocere non debet l. acta §. fin. ff. de re
iudic l. pupillus ff. de arbit. l. non ideo mi-
nus C. de procurat. & notant in terminis
Peregri. qui ſupra n. 3. Anton. Sola vbi ſu-
pra. glo. in verb. *reſtituuntur* in l. nõ intelligi
tur 3. §. Diuus Adrianus ff. de iur. fiſc.
Hinc Mieres in d. conſtit. *Per tolre* n. 39.
defendit & tenet, quod diſpoſitum eſt fiſ-
ci aduocatum in omnibus interuenire
debere, ſubintelligendum eſſe, *ſi velit*.
vnde Bart. in l. obſeruare §. 1 ff. de offic.
proconſul. ait quod ſi fienda eſt pronuncia-
tio in præſentia alicuius, & ille non vult
intereſſe, valet ſententia eo abſente lata
ſi fuerit requiſitus, iuxta notata in c. in
veteri de electio.

His obſtare videtur glo. verb. *ſuſcipiat* 37
in dic. l. fin. C. de aduoc. fiſc. vbi ait quod
ſi aduocatus fiſci nõ interfuit, ſententia cõ-
tra fiſcũ ſequuta reſcinditur. ergo non eſt
nulla, ſed venit reuocanda. Sed contra iſtã

glosam

Digitized by Google

gloſam eſt d. glo. in l. vna C. de ſententijs contra fiſcum latis li. 10. quæ dicit quòd talis ſententia contra fiſcum eſt nulla & idem tenet Bart. ibi num. 2. & DD. ſupra citati & cum his receptiſſima DD. concluſio. Mihi pro nullitate dictæ ſententiæ ſufficit diſpoſitio tex. in l. non dubiũ C. de legib. quæ ſtatuit factũ contra legem eſſe nullum, cuius tamen legis interpretationem & limitationis tradunt Alderam. Maſcard. de interpretati. ſtatuto concluſ. 9. per. tot. Flamini. Pariſi. de reſignatio. beneficio. tom. 1. libro 4. quæſt. 9. à numero 20. ad num. 34. Deci. conſ. 17.

38 Fiſci autem patronum interueniſſe in examine & deciſione cauſæ conſtabit ex ipſius aduocati fiſcalis ſubſcriptione, qui ſolet ſubſcribere in calcæ ſententiæ, Ramon conſ. 18. n. 37. imò etſi huiuſmodi deficeret ſubſcriptio, de iure tamen interfuiſſe fiſcum, ex temporis antiquitate præſumeretur l. ſciendum ff. de verb. oblig Menoch. conſ. 100. numero 236. Idem Ramon. conſ. 18. n. 37.

39 Sed cum fiſci aduocatus interſit examini cauſarum fiſcalium, necnon etiam iure Cathaloniæ votum ſuum in earum deciſione præbeat, vt expoſui, poteritne ipſe ſeu fiſci procurator appellare vel ſupplicare à ſententijs contra fiſcum latis? De iure communi poterit appellare l. illud ff. de appellatio. Peregri. de iur. fiſc. lib. 7. ti. 4. num. 1. Carol. Tapia in adnot. ad ius Regni Neapolitani to. 2. tit. de appella. ſuper pragma. 43. Iacob. Cancer. var. p. 1. c. 17. num. 17. in noua editio. Calici. in margarit. fiſc. dubio 4. num. 15. quod etiam obtinet in criminalibus cũ nulla lex ad hoc reſiſtat, vt fatẽtur Innocen. & Abb. in c. cum clamor de teſtib. Grammat. decil. 14. *in cauſa magnifici.* Peregri. vbi ſupra num. 1. de his quoque Gabri. tit. de crim. cõclu. 14. At iure Cathaloniæ nec in ciuilibus nec in criminalibus poterit appellare vel ſupplicare conſtit. 7. *per tolre vexations*, quæ eſt Regis Martini anni 1409. tit. *de appellations y nullitats de ſentencias*, & ibi Mier. collatio. 8. capite 8. in pri. & n. 29. & ſeq. Ferrer 3. par. obſer. ca. 24. vbi atteſtatur fiſci appellationem non conſueuiſſe admitti. Cancer. par. 1. cap. 17. n. 15. in nouæ editio.

Ingentem cerno hodie controuerſiam an ratio finalis prædictæ conſtitutionis 7. & iſtius prohibitionis ſit quod fiſci aduocatus in deciſionibus cauſarum fiſcalium votum præbet. Libet vtriuſque opinionis argumenta proponere, vt veritas eluceſcat. 40

Quod ea ſit finalis ratio, primum arguitur ex verbis diſpoſitiuis illius conſtitutionis quæ videntur expreſſà, ibi. *No puxa appellar de alguna ſentencia contra ell donada, ne contra aquella ſupplicar com lo Aduocat fiſcal toſtemps ſie en lo Concell hon la ſentencia ſe acorda, è hi dona ſon vot.* & infra. *Plau al ſeñor Rey en las cauſas criminals, è axi mateix en las ciuils.* & Iacob. Calici. qui tempore domini Regis Ferdinandi fuit fiſci aduocatus, in Margarita fiſci dub. 4. num. 15. aſſerit diſpoſita in hac conſtitutione fuiſſe ante ipſam ius conſuetudinarium Cathaloniæ, & per eam conſtitutionẽ fuiſſe in ſcripto iure redactum. 41

Secundò, quia vt ſupra probauimus, fiſci aduocatus iure Communi in omnibus cauſis fiſcalibus examinandis & decidendis intereſſe debet & tamen à ſententijs contra fiſcum latis appellat. ergo ſi iure Cathaloniæ non appellat, non alia ratione videtur quam quia in decidendo votum habet, quod iure Communi non habuit, maximè cum hæc ratio ſit in ipſa conſtitutione expreſſà. 42

Tertiò, pro hac opinione pugnat auctoritas antiqui practici & lucernæ practicorum Cathaloniæ, Thomæ Mieres d. collatio. 8. ca. 8. num. 47. vbi cum ſuper eadem conſtitutione quæreret an ſi fiſci aduocatus fuerit præſens & ex iuſta cauſa noluerit votum ſuum dare, poſſit tunc procurator fiſcalis à ſentẽtia contra ipſum lata ſupplicare ſeu appellare, reſpõdet Mieres quod fortè hoc caſu poterit appellare. & hoc dictum refert & ſequi 43

vide-

Digitized by Google

videtur Michael Ferrer 3.par.obſer. ca. 24.verſic.*Poterit etiam*.licet ſubijciat ſe

44 non recordari vidiſſe hoc practicari. Auctoritas iſta Thomæ Micres magis vrget ex notatis per Eſcobar de ratiocin. ca.19.nu.18.& 19.& antea per Caſtrenſ. in l.mutus in princ.ff.de procurator Caſſiodor. in tit. de præben. deciſ.3. Alex. conſ.19.n.11.lib.5.Vanti.de nullitat.proceſ. num.92.verſic.*vel dicuntur*.vbi aſſerunt quod dictio, *fortè*, vel, *forſitan*. in legibus vel reſponſis Doctorum non inducit dubitationem, ſed temperamentũ quoddam loquendi: quia viri prudentes etiam vbi affirmatiuè & reſolutiuè loquuntur, vt in plurimum quaſi dubitando quæſtiones decidunt, dicendo, *fortè ſic*.vel, *fortè non*.ne præſumptuoſi & multum de ſe confidentes appareant. Et ita interpretatur Eſcobar vbi ſupra textum in l. ſi cuius §. & ſi fortè ff. de vſufruc.

45 Quarto premit Micha.Ferrer Regius Senator Cathaloniæ 3.par. obſer. ca. 7. vbi cum retuliſſet in Regio Concilio deliberatum fuiſſe votum aduocati fiſcalis illius Senatus eſſe deciſiuum & connumerari in numero aliorum votorum, rationem primo reddit quia verba dictæ conſtitutionis ibi. *è hi dona ſon vot*. intelligi debent cum effectu: deinde ſubnectit aliam rationem quia hæc conſtitutio diſponit quod procurator fiſcalis non poſſit à ſententia contra eum lata ſupplicare, cum aduocatus fiſcalis ſemper ſit in Concilio, in quo ſententia acordatur ſeu deliberatur & dat ſuum votũ. *Ecce* (inquit Ferrer) *quia aduocatus votat, procurator non ſupplicat, & ſi votum non connumeraretur in numero votorum & procurator non poſſet à ſententia ſupplicare, dominus Rex eſſet deterioris conditionis quam reliqui omnes, quia omnes, poſſunt regulariter à ſententijs regijs in ciuilibus ſupplicare.* hactenus ſunt verba Ferrerij, ex quibus apparet eum vel Regium ipſum Cõcilium ſenſiſſe quod cauſa finalis prohibitionis appellandi in fiſco & dictæ conſtitutionis eſt quia aduocatus fiſcalis votum præbet, pro vt ſenſiſſe quoque videtur idẽ Ferrer 3. p.obſ. c.24. verſic. *Item quamuis*.

Quinto iuuat don Ludouic. à Peguera Regius Conſiliarius in prax. ciuili ru- 46
br.27.de appellationib.num.48. vbi expreſſè dicit per d. conſtitutionem Regis Martini fiſci aduocatum, ideo quod in Concilio regio quando cauſæ fiſcales deciduntur, votum ſuum præbet, non poſſe appellare nec ſupplicare à ſententijs cõtra ſe latis, & n.49.vbi ex traditis per Deci. in c. directe de appellatio. & in conſ.49.nu.1.& per Bar.in l.2.C.quorum appella. non reci.& in conſ.165.docet præfatam conſtitutionem dum fiſco prohibet appellationem, eſſe odioſam & ſic ſtrictè interpretandam, ideoque ait intelligendam eſſe vt licet fiſcus non poſſit appellare à ſententijs contra eum latis, poſſit tamen iuuare ſe appellatione ſui aduerſarij & petere meliorationẽ ſententiæ contra ſe latę ſi aduerſarius appellauerit.

Pro contraria opinione ſcilicet quod 47
ratio finalis d.conſtitutionis & prohibitionis non eſt quia fiſcalis aduocatus votum præbet, argumenta adducit inſignis Gabri. Berart Doctor Regij Concilij acerrimè defendens ac tenens hanc ſententiam in ſpecul.viſitatio.ca.27. nu. 33. Attingit auctor iſte fundamenta prioris ſententiæ, ſed non meminit locorum Thomæ Mieres, Michaelis Ferrer, & dõ Ludouici Peguera quos ſupra citaui: argumenta autem quæ pro ſua opinione format, ſunt quæ ſequuntur.

Primum quia in conſuetudine ſcrip- 48
ta Ciuitatis Barcinonæ, quę legitur in priuilegio Regis Petri 2.c.16. in 2. vol. conſtitutionum Cathaloniæ tit. *de conſuetuts de Barcelona*, cauetur quod dominus qui dat iudicem in cauſa, non appellat à ſententia contra eum in ea cauſa lata.

Secundum quia in proœmio d. con- 49
ſtitutionis Martini legitur ala prohibitionis appellandi cauſa in fiſco, nempè, ne fiſcus per huiuſmodi appellationes ſubdi-

ſu[b]ditos vexare poſſet, ibi. *Per tolre vexa tions que de algun temps ença per part del fiſc ſon eſtadas fetas à molts, ſie merce voſtra ſeñor ſtatuir proveir, y ordenar que ningun procurador fiſcal puga appellar*, &c. & hanc cer ſet D. Berar. d. loco eſſe cauſam finalem d. conſtitutionis & prohibitionis, quia cum fiſcus regulariter non teneatur ſubire onus expenſarum litis, etiam ſi in cauſa ſubcumbat, vt dicunt Bald. in l. qui crimen n. 20. C. qui accuſa. non poſſ. & Boer. deciſ. 314. ſubditos paſſim vexaret & hoc modo obuiatur calumnijs & vexationibus fiſcalium.

50 Tertium quia d. conſtitutio dum fiſcum appellare prohibet, generaliter intelligenda eſt tam in cauſis Regiæ Audientiæ in quibus fiſcus vouet, quam in alijs quibuſcunq. tribunalibus Principatus Cathaloniæ, in quibus fiſci patronus non habet votum, vti eam intelligendam affirmat Mier. d. collatio. 8. cap. 8. num. 29. & 30. & timor prædictæ vexationis æquè militat in quibuſcúque tribunalibus.

51 Primum argumentũ Doctoris Berar. iudicio meo non obſtat: quia in Cathalonia Barones in cauſis communibus inter ipſos ex vna & eorũ ſubditos ex altera parte aſſignant iudicem qui de cauſa cognoſcit, & ab eius iudicis ſententia tam ipſe Baro quam ſubditus appellare poteſt, vt latè poſt plures DD. tradit Anton. Olib. de iur. fiſc. cap. 1 c. n. 21. & 22. & dominus Rex eſſet deterioris conditionis quam Barones ſi fiſcus appellare nõ poſſet ex eo quod ſententia lata fuit per iu-

52 dicem ab ipſo Rege creatum. Præterea localis illa conſuetudo Barcinonæ quod dominus qui dat iudicem, non appellat, intelligitur de domino directo qui ſuo emphyteotæ dat iudicem in cauſis inter ſe & emphyteotã ſuum vertentibus, & tamen ſi iſte dominus litigauit per procuratorem, condẽnatus poteſt appellare à iudice per ipſum dato, ſecundum Calici. in vſat. placitum q. 3. n. 11. Oliba de actión. p. 1. li. 3. ad 5. curare n. 10. Mieres in conſtitutio Iacobi 2. c. 30. *Itẽ quod aliquis homo*. Solſon. in ſtilo c'pibreũi. poſt formam appellationis. interpoſitæ per emphyteotam in prima appellatione. verſic. *Deinde dicta commiſsio*. Dominus autem Rex per ſe non litigat, ſed per ſuum procuratorem fiſcalem.

Secũdum argumentum partũ mouet 53 quia ratio illa tollendarum vexationum iure etiam cõmuni conſiderari poteſt, & tamen eo iure fiſcus appellat: ea autẽ altera ratio quod fiſci aduocatus vouet, iure dumtaxat Cathaloniæ attendi valet, indeque hæc poſterior magis videtur finalis ratio d. conſtitutionis vt minus recedatur à iure communi, cum in ſtatutis omnis receſſus à iure Communi ſit odioſus, & omnis regreſſus ad ius Commune fauorabilis, ad latè tradita per Aldera. Maſcar. de gener. interpr. ſtatu. cõcluſ. 2.

Ad tertiũ argumentũ præſupponẽdũ 54 eſt Thomã Mieres non dicere in alijs tribunalibus præter Regiã Audientiã aduocatũ fiſci non vouere: ſed d. conſtitutionẽ Regis Martini prohibentẽ fiſco appellationem nõ ſolũ locũ habere in Regia Audiẽtia domini Regis vel Proregis & primogeniti Generalis Gubernatoris Cathaloniæ, in quib⁹ nominatim cõſtitutio illa loquitur, ſed etiã in alijs quibuſcũq. curijs regijs dicti Principatus, & ita ſeruari teſtatur, & propterea expẽdit illud verbũ cõſtitutionis, *appellar ò ſupplicar*, nã in Regia Audientia domini Regis vel Proregis aut Primogeniti non appellatur, ſed ſupplicatur, & ſimiliter notat ad eundem ſenſum verbum illud, *officials voſtres*, in ipſa conſtitutione poſitum, quod eſt generale. Verum quo ad votum fiſcalis ad- 55 uocati veritas eſt, eam eſſe iudiciorum praxim & obſeruantiam in Cathalonia, quod in Regia Audientia, atque etiã in Baiulia Generali Cathaloniæ & in tribunali officij Magiſtri Rationalis regij, fiſci aduocatus in omnibus cauſis fiſcalibus votũ deciſiuũ præbet, & fiſcalis procurator non appellat, ſed in curia Primogeniti & alijs curijs Vicariorũ & Baiulorũ regiorũ aduocatus fiſci nõ vouet, & tamen fiſci procurator non appellat.

Dd Hæc

Hæc ſanè obſeruantia & praxis Regiorũ
Ordinariorum intellectum adhibet d.cõ-
ſtitutioni,quod fiſci aduocati votum non
eſt ratio finalis eiuſdem conſtitutionis
& prohibitionis,& certè mihi pro iſta opi
nione vim incredibilẽ facit,cu conſuetu-
do ſit optima legum interpres ca.cũ dile-
ctus de conſuetud.l.ſi deinterpretatione
l.minimè ff.de legib. Cęſar Barci. deciſ.
57.n.3.Crauet.cõſ.118.n.2.Caſſan.cõſ.35.
n.22.quod extẽdit Fõtanell.to.1.de pact.
nupti.clauſ.1.n.35.44.& 48. etiam ſi in
lege vel ſtatuto adeſſent verba quæ vide-
rẽtur conſuetudini ſubſequutæ repugnare,
& etiã vbi prohibitũ eſſet allegare vſus&
cõſuetudines cõtra leges vel ſtatuta vt in
Cathalonia,quia intelliguntur nõ de cõſue-
tudine interpretatiua ſed,per oui iuris in-
ductiua.Et hac licet ſciã in dd.curijs regio
rũ ordinariorũ nõ agi cauſas patrimonia-
les domini Regis,ſed in proprijs tribuna-
libus Baiuliæ Generalis & Officij Magiſtri
Rationalis& in gradu appellationis in
Regia Audientia,nã nihilominus vertũ-
tur cauſæ fiſcales ſcilicet criminales.

57 Poterit fiſci aduocatus ſeu procurator
appellare vel ſupplicare in cauſis ciuili-
bus propter inſtrumenta denuo reperta
præſtito iuramento,vt habetur expreſſe
in d. conſtit.*per tolre*.quo caſu iure com-
muni fiſco datur in integrum reſtitutio
intra quadriennium l.C.1.n. de temp. in
integ.reſtit.latè Peregr.de iur.fiſc.lib.7.
tit.4.num.3.& 4. vbi de aliorum cauſis
quæ eodem priuilegio vtuntur, & quid
in priuatis docet. Ripa in l. admonendi
de iur. iuran. DD.in l. ſub ſpecie de re
58 iudica. Probat etiam & tenet Cancer.var.
p.3.c.18.num.29.& p.1.cap.17.num. 15.
in noua editio. vbi fiſcus notoriè eſſet
grauatus,poſſe fiſci aduocatum non ob-
ſtante d.conſtitutione appellare & ita
obſeruatum vidiſſe refert.Et verum exi-
ſtimo:ſic enim traditur prohibita appel-
latione,tamen non cenſeri prohibitum
recurſum ad Superiorem,Menoc.de ar-
bitr.q.70.l.6.t.num.24.& 25. Stephan.
Gratian.dec.86.num.12. & appellationi
eſſe locum ſi conſtat de euidenti iniu-
ſtitia, etiam ſi verſemur in materia in
qua nõ datur appellatio,Abbas & alij in
cap.inter cæteras de re iudic. Gratian.
dec. 202. num.4.Natta con ſ.51.num. 21.
Menoc. de adipiſ.poſſeſ.remed.4.num.
850. Reſoluit quoq. poſt alios Cancer. 59
qui ſupra c.17.num.15.& 16. in Catha-
lonia fiſcum poſſe ſupplicationi ſeu ap-
pellationi aduerſarij adhærere, imò ſi
reus cauſę ſupplicationis renunciauerit,
fiſcum qui ei adhæſerat,poſſe eam inui-
to reo proſequi. cenſet etiam quod ſi
fiſcus habeat cauſam communem cum
alio & eius litis conſors ſupplicauit,il-
lius ſupplicatio non prodeſt fiſco in re-
bus diuiduis. & don Ludouicus à Pe-
guera deciſ.196.num.22.deciſum refert
in cauſa ſupplicationis ſeu appellationis
rei ad certam pœnam condemnati in
Cathalonia poſſe fiſci aduocatum licet
non appellet nec ſupplicet,petere ſentẽ-
tiam in ſui fauorem reformari,& eo pe-
tente poſſe iudicẽ dictæ cauſæ augere pę-
nam reo, pro qua deciſione eſt optima
deciſio Surdi 143.à d.Peguera non cita-
ta.

Sed& quamuis à ſententijs cõtra fiſ- 60
cũ latis non poſſit in Cathalonia fiſci ad-
uocatus ſeu procurator appellare nec ſup-
plicare,poteſt tamen duobus principali-
bus iuris remedijs contra illas ſe iuuare.
Primũ quia poteſt de nullitate ſententiæ
dicere & ea ex cauſa reuiſionẽ eius pete-
re,latiſſimè Cancer var.reſol.p.3.c.18.ex
n.21.Ferrer d.c.24.verſic. *Inſuper*. Mier.
in d.c. *per tolre* n.34.& 37. DD.in rubr.
C.quãdo appell.nõ eſt neceſ. Peregri. d.
ti.4.n.2.5.7.&10.vbi ſub n.7.docet quod
ſi sẽtẽtiæ nullitas cõcernit tãtũ prolatio-
nẽ ipſius ſentẽtiæ,nõ autẽ acta,tũc ex eiſ-
dẽ actis iteratò cognoſci & decidi debet,
aliàs autẽ non ex eiſdẽ actis.In regio ar- 61
chiuo Baiuliæ Gen.Cathal.inter volumi-
na inſtrumentorũ de feudis lib.8.fo.273.
legi epiſtolã Ferdinãdi 2.ſereniſſimi Re-
gis noſtri ad Infantẽ Henricũ Locumte-
nẽtẽ gen.pro cauſa fiſci regij patrimonij
contra Abbatẽ Balneolarũ,vbi præcipit
vt ſententiæ in qua fiſcus ſuccubuerat,

admit-

admittatur inſtante fiſci aduocato prætextu nullitatis reuiſio,non obſtante præfata conſtitutione Regis Martini, quæ fiſco prohibet appellationem.Nam prohibita appellatione non cenſetur prohibitum dicere de nullitate,vt fuſe tradit Cancer.ſupra citatus d.ca.18.nu.21. cum 3.ſeqq.&par.1.c.17.num.22.in noua edi.

62 In Cathalonia tamen debebit fiſci aduocatus de nullitate dicere infra eoſdem decem dies infra quos eſt licita appellatio,vt notant Mier.in d. conſti.*per tolre* num. 35.& Ferrer d.ca. 24. in fin. niſi in caſibus quos congerit Cancer.p.1. cap. 17. num.20. cum 2.ſeqq. in noua editio.

63 Secundũ remediũ eſt quia poteſt fiſci aduocatus petere reſtitutionẽ, in integrũ aduerſus ſẽtẽtiã cõtra fiſcũ latã,oblæſionẽ. Ferrer 3.p.obſer.d.c.24.verſ.*Itẽ.* vbi ita iudicatũ obſeruatũ memorat,Mier.in d. ca. *per tolre* n.40.Peregri.d.tit.4.num. 1. 3.6.8.vbi ſub n.1. probat etiam procedere in criminalibus,Paris de Pute.de ſyndicat.verb. *condemnatio.* Boſſi.in tit.ſi aduer.remiudic.n.9.DD.in l.1.C.de ſenten. aduerſ.fiſ.latis,&in l.diui ff.de pę.per eos tex.De his quoq.Gabr.ti.de crim.con.13.

64 In controuerſiam venire poteſt an diſpoſita in d. conſtit. *per tolre.* locum habeant tam in interlocutoria quam in diffinitiua ſententia. Et Mieres in eadem conſtit.n.36.& 37.concludit affirmatiuè, quia quamquam appellatione ſententiæ propriè venit tantum diffinitiua,& cum prohibetur appellatio à ſententia, debet intelligi de diffinitiua ſecundum Ioan.de Anania ibi n. 31. citatum:tamen expẽdit verbum *toſtemps* id eſt *perpetuo*,in d.conſtit.poſitum & conſiderat iure communi fiſci aduocatum in omnibus debere interuenire & eſſe præſentem tam in interlocutoria,quam in diffinitiua & quam in toto examine cauſæ fiſcalis l.ad fiſcum C.vbi cauſæ fiſcales l.fin.C.de aduoc.fiſc. aliàs eſſe nullum id quod agitur. Secundũ huius auctoris ſententiam obſeruatur, præterquã in interloquutorijs,quæ fiunt à iudice ſine cauſæ cognitione in calce petitionis,quæ non tranſeunt in iudicatum.

Quod autem idem Mieres in d.conſtitut.nu.46.aſſerit ſi in cauſa fiſcali decidenda fiſci aduocatus requiſitus votum non dederit, & ſine eius voto ſententia lata fuerit,valere ſententiam, ſubſiſto,& potius contrarium exiſtimo verius, quia non videtur fiſci aduocatus tam graue præiudiciũ domino Regi irrogare poſſe. 65

Sub anno 1602.orta fuit inRegioCõcilio diſceptatio an fiſci aduocatus poſſi à parte recuſari ſuſpectus & remoueri, & tandem deciſum fuit affirmatiuè quo ad votum quod habet,in quo fungitur officio iudicis ,negatiuè autem in inſtruendo proceſſu , intereſſendo in concilio dum cauſa examinatur ac deciditur , atq. allegando pro fiſco , in quibus aduocati perſonã ſuſtinet , ideoq. hoc caſu pro voto fiſcalis alium nominari debere ne cauſa ſine voto fiſci aduocati terminetur, vt refert Peguer. 2. tom.dec.33. quæ deciſio vera videtur,licet quidam ex RegijsSenatoribus vt Peguera meminit,contrarium ſenſerint tenentes illum in omnibus remoueri debere:nã iud.x,non aduocatus poteſt allegari ſuſpectus,vt notatur in ca. poſt emo de appellat. vnde aduocatus dicitur inimicus partis aduerſæ glo. verb. *repetitur,* in l.pecuniã ff.de condicti.ob cauſ ideoq. animaduerti quod in Regia pragmatica Caroli Imperatoris facta in Villa Vall ſſoleti 28.Martij 1527.pro Regio Cõcilio Caſtellæ,quã citat Ferrer 3.p.obſer.c. 7. ſancitum fuit fiſci aduocatũ nõ poſſe vt ſuſpectum à Concilio arceri , ea nimirũ ratione quod non habet votũ ſed aſſiſtẽtiam in prælibato Concilio. Diſplicet tamen iudicio meo illa deciſio noſtri Senatus dũ vult fiſci aduocatũ ſuſpectũ præſẽtẽ eſſe inCõcilio quãdo cauſa vouetur, & aliũ loco eius nominatũ nomine fiſci patroni votũ dare: nã in hoc aduerſatur antiquæ obſeruãtiæ RegijCõcilij quã tradit Ferrer 3.p.obſer.c.9. vbi ab antiquo tẽpore obſeruatũ inRegio Senatu notat quod dominus Rex plures quidẽ poteſt habere fiſcales aduocatos in vnaquaq. 66 67

cauſa, vnus tamen poteſt vouere & tempore quo cauſa vouetur in Regia Audientia, ſolus ille aduocatus fiſcalis qui vouet, eſt præſens, & non alij, imò his præcipitur per Locũtenentem vt egrediantur ab aula.

68 Poteſt idem fiſci aduocatus in Regio Concilio non ſemel tantum in vna cauſa, ſed & bis ac ter votum ſuum proferre deciſiuum & numerabile & ita ſeruatur, vtputa ſi in cauſa primitiua votum dixerit, rurſus in cauſa ſupplicationis, ſi pars condemnata ſupplicauerit, vouet, atque ſi ſententiæ fuerint contrariæ, ideoq. iuxta nouam conſtitutionem anni 1599. ſecundo ſupplicetur, in tertia etiam inſtantia votum præbebit. ita fuit obſeruatum ſub anno 1622. in cauſa œconomi Monaſterij B. Mariæ de Mercede referente D. Franciſco Bonet Regio Conſiliario, in qua D. Hipolitus Montaner fiſci aduocatus qui in prima & ſecunda inſtantia cauſę vouerat, ne voueret in gradu ſecũdæ ſupplicationis, fuit per eum œconomũ allegatus ſuſpectus quod votũ ſuum propalauit, & die 10. Februarij 1622. declaratum fuit ſuſpiciones non procedere, actuario Minguilla pro mandati ſcriba.

69 Optimum prodijt exemplar in Regia Viſitatione Regiorum officialium huius Principatus Caathalonię, in qua per ſyndicum confratriæ Seriocordariorum fuit propoſita querela contra nobilem don Acaſium Ripoll & magnificum Emanuelem Comalada Regios conſiliarios Aſſeſſores Baiuliæ Generalis Cathaloniæ collegas meos, quod noluerunt in præfato tribunali publicari ſententiam factam à iudicibus aſſignatis in cauſa reclamationis interpoſitæ à ſententia interloquutoria ſeu prouiſione inter dictum ſyndicum & fiſci procuratorem, cumque prælibati Aſſeſſores noluiſſent fieri publicationem; quia ſententia reclamationis facta fuerat ſine interuentu & voto fiſci aduocati, qui etiam in prima inſtantia vouerat; per Regium Viſitatorem don Mathiam Bayetola & Cabanillas Regentem in Supremo Concilio Aragonum præſtantiſſimum & ſuos coniudices anno 1636. abſoluti fuere & pars dicti ſyndici in expẽſis condemnata.

70 Quamuis iſtè fiſci aduocatus votum præbeat deciſiuum in cauſis fiſcalibus & patrimonij Regij, non tamen poterit eſſe relator ſiue iudex earundem cauſarum quia ſibi prohibetur conſtit. *Statuim 9.* tit. *de offics de aduocats y procur. fiſc.* vt ſi vnus ex Doctoribus Regiæ Audientiæ fungatur officio patroni fiſci, non poterit ei cauſa fiſcalis ſeu patrimonialis committi & merito; quia iudex & aduocatus in eadem cauſa quis eſſe non poteſt l. ſi quis C. de poſtula. Auil. in capite 3. prætor. in verb. *Abogados* numero 1. & 3. & aduocatus fiſci non poteſt eſſe iudex eiuſdem cauſæ, ſi in Collegio interuenerit, Maſtrillus dec. 152. Aloyſi. Ricci. in collectan. deciſion. collec. 2118. p. 6. De his quoq. Portoles ad Molin. verb. *aduocatus* n. 88.

71 Fiſci aduocatus non comparet ſeu nõ ſinit procuratorem fiſcalem comparere niſi coram ſuis iudicibus fiſcalibus: Fiſcus enim (loquor de fiſco Regij patrimonij) ſuos habet ſpeciales iudices fiſcales coram quibus non ſolum conuenitur, ſed & alios quoſcunque conuenit & trahit reos ad ſuos iudices l. 1. de offic. procur. Cæſar. l. 2. & tot. tit. C. vbi cauſæ fiſcales & ibi DD. Bald. in l. cum eorum C. de ſenten. & interlocut. omn. iudic. Alciat. conſ. 12. numero 11. lib. 8. Peregri. de iur. fiſc. lib. 7. tit. 1. numero 1. & num. 10. vbi extendit quod fiſcus trahit ad ſuum forum etiam eos contra quos ex ſpeciali priuilegio agit veluti cum agit contra debitores debitorum ſuorum, Menoc. de arbitrar. in additio. lib. 2. caſu 66. numero 52. vbi quod trahit etiam miſerabiles perſonas, quia ſuo fori priuilegio non gaudent cõtra fiſcum. Theſaur. deciſ. 213. nu. 1. in pri. & num. 3. ante fin. nec poteſt in ſuis cauſis in alium iudicem conſentire nec alterius iuriſdictionem prorogare, Bald. in d. l. cum eorũ, Paul. de Caſtro & Cag-

nolus

Digitized by Google

nolus in l. venditor ff. de iudic. Peregri. d.tit. 1.num. 6. Ioan. de Plate. in l. 3. C. de iur. fiſc. lib. 10. Socin. ſeni. conſ. 46. lib. 4. ſic quoque in l. ſi vacantia C. de bonis vacant. lib. 10. & in l. cum eorum C. de ſenten. habetur quod fiſcus non tenetur comparere coram alio iudice niſi dumtaxat coram ſuis iudicibus fiſcalibus

72 peculiaribus. Hinc etiam Anton. Oliba. de iure fiſci cap. 4. numero 21. poſt Thomam Mieres docet quod in Cathalonia ſub conſtitutionibus diſponentibus cauſas Vicariæ intra Vicariam tractari debere, non continentur cauſæ regij patrimonij ſicut nec regiorum officialium.

73 Eſt autem Iudex fiſcalis ſeu regij patrimonij iure Communi Procurator Cæſaris, Peregri. d. titu. 1. num. 1. & 2. Theſau. d. deciſ. 213. numero 1. iure Cathaloniæ Baiulus Generalis & Magiſter Rationalis, Olib. d. capite 4. numero 52. & 53.

74 Supereſt ſolum difficultas, quando Fiſcus non agit principaliter, ſed pro ſuo intereſſe comparet in aliqua cauſa, quæ inter alios vertitur, veluti cum in cauſa contra emptorem cæpta, comparet ad defendendum cum ratione euictionis vti venditor, vt in l. venditor ff. de iudic. an tunc trahat cauſam ad ſuum forum. Bartholo. Socinus conſ. 91. *caſus ſuper quo*. num. 14. lib. 3. multa pro vtraque parte argumenta congeſſit, Couarruuias prac. quæſti. cap. 8. nu. 3. hanc attigit quæſtionẽ & dubius manſit, Anthonin. Theſaurus deciſ. 213. latè hinc inde diſſeruit hunc articulum, fundamenta tradens & Doctores vtriuſq. opinionis referens, aut potius numerans & tandem negatiuæ adhæret. affirmatiuam tenent Decius conſ. vlt. nu. 8. Bart. in l. 3. per illum tex. C. de iur. fiſc. lib. 10. Borgni. Caualca. deciſ. 8. num. 1. & 2. par. 1. latè Capici. deciſ. 197. & probat tex in l. ſi minori, ſecundum vnam lecturam C. de iur. fiſc. lib. 10. ſequitur & poſt plures DD. tanquam veriorem approbat hanc ſententiam Peregri. de iur. fiſc. lib. 7. titu. 1. numero 9. qui etiam numero 11. & 12. diſputat an fiſcus teneatur ſtare inſtantiæ cœptæ per ſuum auctorem. de quo articulo in d. numero 11. & 12. diffuſè agunt quoq. Mencha. de ſucceſſ. reſo. lib. 2. §. 18 n. 7. Cancer. var. par. 2 cap. 2. num. 27. in noua editio. Peregrini opinio in d. num. 9. in hac Prouincia receptiſſima eſt non ſolum in regijs tribunalibus ſed etiam in Domo deputationis huius regni, quæ fiſci priuilegio gaudet, pro vt ego atteſtari poſſum & atteſtatur Calici. in margarit. fiſc. in 3. dub. num. 24. verſic. 28.

Sed an fiſcus trahat ad ſuos iudices fiſcales perſonas Eccleſiaſticas quę it idẽ ſuos iudices habent, nec coram iudicibus laicis conueniri valent, tradunt Afflic. in deciſ. 1. & Peregri. d. tit. 1. numero 15. & negatiuè reſoluunt. At in hac Prouincia de cauſis regij patrimonij contra clericos & Eccleſiaſticas perſonas cognoſcit Baiulus Generalis Cathaloniæ tanquam iudex fiſcalis domini Regis & eas licet reæ ſint, ad ſuum forum trahit, vt multis probat Oliba de iur. fiſc. capite 15. num. 15. & poſt per eum tradita, ita fuit meo tempore deciſum per Regium Cancellarium don Petrum à Puigmari die prima Februarij 1631. in cauſa contentionis vertente inter curiam ſecularem Baiuliæ Generalis ex vna, & curiam Eccleſiaſticã Vrgellen & Eccleſiam collegiatam de Caſtellbo, & notatur iſta deciſio in regeſtro ſententiarum 4. fol. 84. cuſtodito in archiuo Baiuliæ Gen. neque vero loquor ſolum de cauſis feudalibus ſeu feudatariorum Eccleſiaſticorum domini Regis, nam iſtæ ſecundum ſuam naturam procul dubio vertuntur in Curia Regia ſeculari ex expreſſa diſpoſitione iuris Communis cap. ex tranſmiſſa cap. verum de for. competen. capite cæterum de iudic. & de his ſicut de emphitheoticarijs ad hoc propoſitum agit Oliba d. c. 15 n. 13. 75 76

Sic quoque in cauſis aquarũ currẽtiũ cõueniũtur perſonæ Eccleſiaſticæ coram Baiulo Gen. Cathaloniæ de quib⁹ vidi præſertim duo exemplaria in proceſſu recondito in præfato archiuo cauſæ vertentis 77

inter fiſci procuratorem & Epiſcopum
Barcinonæ ſuper aquæductu qui vocatur
la Fibla Bisbal in territorio Barcinonæ.
Primum exemplar eſt cuiuſdam ſen-
tentiæ latæ 14. Auguſti 1578. per don
Ioannem Dymam Lloris Epiſcopũ Barcin.
Cancellarium in cauſa contentionis ortæ
inter curiã ſecularẽ & fiſci procuratorẽ Ba-
iuliæ Gen. ex vna & Curiã Eccleſiaſticã &
Priorem ſiue Canonicos Eccleſiæ Colle-
giatæ S. Annæ ex altera ſuper aqua aquæ-
ductus ſiue *de la Fibla* S. Eulaliç Meridæ
quæ ſententia fuit in fauorem Curiç ſecu-
laris facta declarando cauſam ſuper dicta
aqua, agente & inſtante fiſci procuratore
contra d. Priorem ſiue Canonicos duci
debere in Baiulia Gen. Secundum exem-
plar eſt ſententiæ latæ in Baiulia Gen. 19.
Maij 1442. inter fiſci Regij procuratorẽ
agentem ex vna & Epiſcopum Barcin. cõ-
uenium ex altera ſuper exceſſu in accipiẽ-
do aquã riui comitalis, vulgo *del rech Cõdal*
pro aquæductu Epiſcopali ſiue *Fibla Bis-
bal* in d. territorio Barcin. in qua cauſa com
paruit Epiſcopus & fuit condemnatus ra-
tione prælibati exceſſus.

78 Quæro an fiſci aduocatus ſiue Fiſcus in
expenſis litis condemnetur, ſi in cauſa ſub-
cumbat. Fiſcus ſi ſubcumbat, non condem-
natur parti in expenſis, nec pars ſi lite ceci-
derit, ei in expenſis condemnatur. ita poſt
plures DD. reſoluunt Rebuf. in concordat.
in rubric. de electio. derogatio. in verb.
aduocatum. priuil. 15. vbi ſic in Regio Se-
natu Frãciæ iudicatum refert, Nicola. Boe-
ri. deciſ. 324. n. 1. Peregri. de iur. fiſc. lib. 7.
tit. 4. num. 14. vbi ita obſeruari in camera
Patauina & in Ciuitate Venetiarum aſſerit,
Anton. Columban. in tractat. de ordine
proceden. in cauſ. artic. 138. Aufrer. in de-
ciſ. Toloſ. quæſtio. 6. *ſi procurator.* Bene-
dict. in verb. *mortuo.* 1. numero 169. in
capite Raynuntius de teſtam. Stephan.
Gratian. deciſ. vbi in ſuo quoque Se-
natu ita ſeruari firmat pro æqualitate iu-
diciorum amica tenenda. Allegant tex.
in l. fin. C. de fructib. & liti. expenſ.
& in l. ſacris 3. verſic. *& quoniam*
79 C. de proxim. ſacror. ſcrini. lib. 12. Primi
dicti rationem reddit Peregri. propter
fiſci priuilegium, & conditionem: Re-
buff. autem, ne timore expenſarum
ius Regis indefenſum dimittatur l. illud
ff. de petiti. hæredi. & quia regij officia-
les ex debito officij proſequuntur, ideoq.
excuſantur l. monente C. de delator. lib.
10. Secundi autem dicti rationem deſu-
mit Rebuff. argumento illius rubricæ,
quod quiſque iuris in alium ſtatuerit, vt
ipſe eodem iure vtatur, & vt ſeruetur æ-
qualitas in iudicio argumento capite 1. de
iudic. libro 6. In Cathalonia quod fiſcus 80
non condemnetur in expenſis litis, tenet
Mier. par. 2. collatio. 8. capite 8. ſub ru-
brica ne liceat fiſco appellare numero
47. quod autem pars quæ litigat contra
fiſcum, poſſit in expenſis condemnari,
vide conſtitutio. *Statuim.* 19. tit. *de ſalaris
de ſententias,* vbi quod fiſcalis iudex qui
pro parte fiſci ſalarium ſententiæ non exi-
git, conſequitur ſoluendum à fiſci aduer-
ſario in expenſis damnato. Attamen fiſci 81
aduocatus propter ipſius dolum vel con-
cuſſionem aut euidentem calumniam cõ-
demnatur de bonis proprijs in expenſis,
Rebuf. d. priuil. 15. Boeri. d. deciſ. 324.
numero 1. vbi citat l. ſeueriter & ibi Ioan.
Fabr. Bald. & Barbat. C. de excuſat. tutor.
Guidò Pap. quæſtio. 269. *denuntiator.*
Peregrin. de iur. fiſc. lib. 7. titu. 2. numero
7. vbi allegat l. ſuccurritur ff. de excuſat.
tutor. Grammat. dec. 60. numero 21. ita
intelligo D. Gabrielem Berar. in ſpecul.
viſitat. capite 12. num. 15. facit Calici. in
Margarit. fiſc. dub. 1. numero 8. vbi do-
cet quod fiſci aduocatus cuius culpa fiſ-
cus ſuccubuit, litem ſuam facit §. fin.
Inſt. quib. manum. non lic. in glo. pen.
& l. 1. ff. de minor. in gloſ. *fragile.* & de-
trimentum quod pro vitio eius fiſco inge-
ritur, reſarcire vrgetur l. fin. C de bon.
vacan. lib. 10. Dixi euidentem calumniam, 82
nam fiſci aduocatus excuſatur à parca
præſumptæ calumniæ l. 2. C. de delator. li.
10. Bart. in l. 2. §. ſi publico ff. ad l. Iul.
de adult. Bald. in l. iubemus C. de probatio.
Rebuf. in d. verb. *Aduocatum.* priuil. 13.
Hipolit. Marſil. in pract. §. ſupereſt.
quani-

Digitized by Google

quamquam aliàs iura acriter ſæuiunt in aduocatos & procuratores fiſcales, qui iniurijs & deprędationibus quemquam vexant, vt eſt tex. ſingularis in l. vniuerſi C. vbi cauſæ fiſcal. qui textus voluit viuos cōburendos eſſe. & eū extollit Baldus in Margarita verb. *damnatus*. quæſt. 1. & Rebuf. vbi ſupra priui. vlti. quia illa delicta redeunt in Principis ignominiam cū à ſuis officialibus qui alios corrigere & inſtare vt corrigantur, debent,
84 cōmittantur. Extat in Cathalonia conſtitutio Regis Martini incip. *Per tolre*. 7. tit. *de appellations*, cuius ſupra meminimus, in qua cauetur quod ſi fiſci procurator Regij Cōcilij condēnatus, qui regulariter, vt ſuperius expoſuimus, ſupplicare ſeu appellare nō poteſt, prætextu inſtrumentorū denuo repertorū præſtito iuramento conſtitutionis appellauerit vel ſupplicauerit, & cōſtiterit malitioſe appellaſſe ſeu ſupplicaſſe, debet in expenſis de bonis proprijs condēnari & vbi non haberet in ære, debet alia æquiualēti pœna condēnari arbitrio iudicis. quod notauit Berar. d. c. 12. n. 16. & antea Ferrer 3. p. obſer. c. 24. Mieres in d. conſtit. n. 56.
85 collatio. 8. vbi ſubdit generale eſſe in quocūq. adminiſtratore qui poteſt recognoſcere bonā fidem vt ſi ſubcumbat in cauſa principali vel appellationis, propter calūniā debeat condemnari in expēſis de proprio ſoluendis & etiā procurator generalis, quia nemo ſine ſpeciali mandato debet mouere vel defendere cauſā iniuſtā nomine alieno, aliàs debet cōdēnari in expenſis de ſuo proprio ſoluendis, quas nō recuperat à domino, niſi ad id habuerit ſpeciale mādatū, vt notatur per Angel. in l. liberto §. litē in iudi-
86 ciū ff. de nego. geſt. Refert Rebuffus d. priuil. 15. ſe vidiſſe fiſci procuratorē ſeu fiſci aduocatū in expēſis cōdēnatū in caſu quo iuriſdictionē impediebat Eccleſiaſticā, & ibi quoddā ſubdit verbū ſūmopere notādū, quod ſi fiſci Regij procurator eſt innctus cum parte & ſuccūbat, pars ad omnes tenetur expenſas & fiſci procurator ad nullas, atque ita deciſum fuiſſe in Regio Senatu Franciæ anno 1520. die 16. Aprilis & anno 1541. die 2. Octobris. & ita expreſſe diſponit in Cathalonia conſtitutio 4. tit. *de deſpeſas de plets*. De hoc etiā articulo an fiſcus cōdemnetur in expenſis, Alfar. de iur. fiſc. glo. 9. n. 39. Grammat. deciſ. 60. n. 21. Farinac. tit. de accuſatio. quæſt. 16. n. 24. & n. 20. cum ſeqq. 87

Cum fiſci aduocatus eò detur vt conſulat procuratori quid agēdū ſit, & ſi eius conſilium reſpueretur, res fiſci in irritum cedere poſſet adeo fiſcalis procurator non debet cauſam fiſci agitare abſente aduocato l. fin. C. de aduoc. fiſc. l. ſi fiſcus ff. de iur. fiſc. & ibi DD. Guillel. le Rouille in tractat. de deſcriptione iuſtitiæ li. 3. c. 6. de aduocato & procuratore fiſci, Rebuff. in concordat. rubric. de electio. derogatio. in verb. *aduocatū*. priuil. 19. ideo in Cathalonia conſtitutione *Als procuradors fiſcals* 4. tit. *de offici de aduoc. y procur. fiſc.* prohibitum eſt fiſci procuratoribus ſub pœna priuationis officij in criminalibus ne contra aliquem agere valeant niſi de conſilio aduocati fiſcalis, de quo conſtare debeat per ſcripturā eius, & aliter non audiantur, niſi fraganti crimine vel ſi allegetur fagæ ſuſpicio. & notat Mieres in conſtituti. *Per tolre* 7. tit. *de appellations* n. 6. Imò in cōſtitutione *Per repos* 5. tit. *de offic. de aduoc. y procur. fiſc.* ſancitum eſt vt in Regia Audientia aduocati & procuratores fiſcales mouētes litem contra aliquem ſuper iuriſdictione iure vel proprietate, quæ ad dominum Regē pertinere dicantur, tenēatur ſeruare formam in prælibata conſtitutione traditam ſcilicet vt debeant prius diligenter ſcripturas recognoſcere & habere conſilium in ſcriptis duorum ſolennium iuriſperitorum præfati Regij Concilij. meminit Berar. in ſpecul. viſitat. capite 12. numero 17. 88 89

Fiſci aduocatus quando fiſcalis procurator non eſt pręſens, poteſt facere actus & inſtantias neceſſarias in perſonā fiſci procuratoris & admittitur & valēt actus, 90

tradunt Nicolas Carbonis in practica
practicarũ li.3.c.7.n.73.Carauita in ritu
91 17.n.4.Sed obſtare videtur glo.verb.*re-
ſtituuntur*,in fin.in l. non intelligitur §.
multa principalia verſ. *Diuus Adrianus*
ff.de iur.fiſ.quæ glo.cũ textus dicat cau-
ſas fiſcales ſi nõ interueniẽte fiſci aduo-
cato deciſę ſint,in integrũ reſtitui,id eſt
(vt ibi exponitur) ex integro cognoſci
nihil valere quod actum eſt,ſubdit quod
dictũ eſt in aduocato, idẽ dicendũ eſſe
in procuratore,& propterea Ferrer 3.p.
obſer. ca.24. ver. *Inſuper*.poſt Thomam
Mier.cõcludit quod licet aduocatus fiſ-
calis interfuerit,ſi tamen fiſci procurator
non interuenit in fiſcali cauſa, ſententia
nulla eſt, & refert ita fuiſſe deciſum in
quadam cauſa fiſcali in qua fiſci procura
tor citatus non fuerat. & fundatur in d.
glo.verb.*reſtituuntur*.atqne etiam in tex-
tu in d.verſ.*Diuus Adrianus*. vbi textus
ait in cauſis fiſcalibus iudicium dari præ
ſentibus & agentibus his qui negotijs
92 fiſcalibus ſolent interuenire.Ego intelli-
go in qualibet cauſa fiſcali citari & au-
diri debere fiſci procuratorem, & nihil-
ominus intelligo quãdo fiſci procurator
non eſt præſens, poſſe fiſci aduocatum
facere actus & inſtantias neceſſarias in
perſonam fiſci procuratoris, & admitti
& non repelli & valere actus,quia hoc
in fauorem fiſci conſtitutum eſt,neq.mi-
rum, cum,vt ſupra in initio huius quæ-
ſtionis ſcripſi,fiſci cauſa adeo priuilegia-
ta ſit vt quilibet pro fiſco agere poſſit.
93 In Senatu Neapolitano vt ſcribit Af-
flic.deciſ.4.orta controuerſia fuit an fiſ-
ci aduocatus poſſet concedere ſaluũ cõ-
ductum.Et fuit negatiuè cõcluſum,quia
ſecuritatẽ ſeu ſaluũ conductũ perpetuũ
ſolus Princeps concedit : ad tempus au-
tẽ ex cauſa concedit iudex inferior.pro-
cedit tamen hoc quando delinquens eſ-
ſet bannitus ab illo iudice qui ſecurita-
tẽ dat.at fiſci aduocatus non eſt iudex,
vnde Ceſar Vrſilis ad Afflic.d.deci.4.ap-
probat Senatus deciſionẽ quia fiſci aduo
catus non videtur habere iuriſdictionẽ
ſed tantum iura proponit iuxta l.proxi-
mè ff. de his quæ in teſtam. delent &
quod ſaluus conductus in perpetuũ nõ
concedatur niſi à ſolo Principe vel do-
minis tẽporalibus:& ad tẽpus ac ex cau-
ſa,à iudicibus,plures DD.citat ibi Vrſilis
n.5.tradunt etiã Gozadin.cõſ. 22. n. 22.
Boeri.deciſ.179.Hier.Gratus cõſ.61.n. 1.
& 92. vol. 2.Multa quoque in materia 94
ſalui cõductus ex varijs auctoribus cõge
rit ibi Vrſil.ex n.6.& de cõcedẽdo teſti
bus vt libere veniant ad deponẽdũ ve-
ritatẽ glo.not.in c.hortamur 3.q.9.in ver.
amputari.& an Superior teneatur obſerua
re ſaluũ cõductũ alicui à iudice inferio
ri ex cauſa datũ,agit Cancer.var.p.2.c.2.
n.314.in nou.editi.Ego crederẽ neq. in 95
Cathalonia fiſci aduocatum ſolum poſſe
concedere ſaluum conductum,licet vo-
tum det in Cõcilio ad iudicandum,quia
non eſt iudex cauſæ,conſtit.*ſtatuim* 9.ti.
de offici de aduoc.y procur.fiſc.
Quæro an fiſci aduocatus poſſit execu 96
tiuè procedere contra debitores fiſcales.
Dico poſſe non in bonis ſolũ ſed etiã in
perſona,ſi debitum eſt liquidũ §. coges
in auth.de mandat.prin.l.pen.vbi Bar.C.
de conuenien.fiſc.debitor.li.10.l.miſſi o-
pinatores C.de exactio.tribut.li.10.ſi ve-
ro debitum non eſt liquidum vel agitur
de iure per fiſcũ prætenſo contra priua-
tum,iuris ordo ſeruari debet & ſenten-
tia requiritur l.pen.C.de delator.li. 10.
ita diſtingunt & docẽt Peregri.de iur.
fiſc.li.6.tit.7.n.5. & ſeqq. vbi plura iura
allegat, Oliba. de iur. fiſc.c.15.n.3.& 4.
Roderic.Suarez in l. poſt rem iudicatã
in 7.notabi.ff.de re iudica.Bald.conſ.90.
in 5. Caballus reſol.crimin.caſu 203. n.
1. & 2.in 2.to. Menochi.de arbitrar.lib.
1.quæſt.88.num.5.in addition.vbi etiam
ſexagenarium capi poſſe probat. & ita
apud nos obſeruatur & fuit in Regia
Audientia deciſũ die 16. Septem.1603.
Extende nam procedit fiſcus executiuè 97
contra hæredem debitoris fiſcalis, eo
non citato,ſed tantum probato eſſe de-
bitoris hæredem. Ita fuit deciſum in Re-
gio Cõcilio criminali 19.Iunij 1603.&pro
bat Peregri.d.tit.7.num.10.Roder.Sua-
rez

Digitized by Google

rez in d.7.notab.num. 1.& ſeq. & die 6.
Iulij 1574.per Cancellarium & duos ex
DD.Regiæ Audientiæ vna cum Aſſeſſo-
ribus GeneralisCathaloniæ declaratum
fuit fiſcum poſſe executiuè agere contra
hæredes& tertios poſſeſſores bonorum
debitorum fiſcalium, quæ declaratio le-
gitur typis mandata in margine c.8. cu-
riarum anni 1542.in libro capitulorum
curiæ GeneralisCathaloniæ. & hoc iure
vtimur.non tamen procedit fiſcus execu-
tiuè in perſonam cõtra prædictos hære-
des & tertios poſſeſſores. quis autẽ ſit ter-
tius poſſeſſor explicat Cãcer.var.p.1.c.11.n.
98 21. in noua editio.Imò fiſcalis debitor ſi
eſt adminiſtrator ærarij publici,licet eius
debitũ non ſit liquidum,tamẽ viſo libro
rationũ repertus debitor, executiuè ex-
cutitur abſq.alia citatione,Peregri.d.tit.
7.n.6. quam praxim ſeruat in hac Pro-
uincia Officium Magiſtri Rationalis do-
mini Regis non ſolũ contra adminiſtra-
tores & receptores regiorum reddituũ,
& regios officiales reddentes computũ
in prælibato officio:ſed etiã contra Vni-
uerſitates quæ debent quintum ſuarum
impoſitionum fiſco regio,præmiſſo mã-
dato de ſoluendo certã ſummam infra
præfixos dies ſine clauſula iuſtificatiua.
auditur tamen pars in examine compu-
torum ſine figura iudicij.

99 Debitũ illiquidum dicitur non ſolũ
quando incertitudo verſatur circa quã-
titatem aut valorem, ſed etiam quando
vertitur circa rem debitã aut perſonam
obligatam vel circa caſum obligationis
aut huiuſmodi iuxta tradita per Cancer.
var reſol.p.1.c.17.n. 34. in noua editio.
ſeu etiam circa ius,ſi ſit valde intricatũ
& altiorem requirens indaginem vt idẽ
auctor cenſet p.1.c.18.n.48.in nou. edi-
tio.Sanè interdum incertitudo quæ in-
eſt circa quantitatem aut valorem rei
non impedit executionem aliàs para-
tam, vt poſt Didac.Coua.& Ioan.Gutier.
probat & tenet Cancer. var. parte 2.
capite 3.nu.12.cum 2.ſeqq.in noua edi-
tio.

100 Vis debitorum fiſcaliũ porrigitur ad
perſonas militari priuilegio gaudentiũ
vt ſunt ipſi militares ſiue nobiles& ciues
honorati Barcinonæ & legum Doctores,
qui pro debitis fiſcalibus capi poſſunt,li-
cet aliàs pro debito ciuili non capiantur
conſtit.fin.tit.*de actions y obligations* in 1.
vol.conſtitut.latè Fontanell.de pact.nup.
clauſ.3.glo.3.à num.11.Cancer.var.par.
2.c.1.n.112.& 113.in noua editio.& p.3.c.
8.nu.100.Oliba de actio.par.1.li.3.ad §.
sũt præterea n.20.&21.vbi declarationes
afferunt.Et non ſolum fiſcus regius capit
eas,ſed & fiſcus Generalis Cathaloniæ
qui eſt ex priuilegio. Iure communi qui 101
priuilegio militari fruuntur,pro debito
ciuili capi non poſſunt,Menoc.de arbitr.
li.1.q.88.num.7.& 9.Franciſc.March.q.
659.Gomez in l.tauri 79.num.4. vbi fal-
lere ait ſi tempore contractus negauit ſe
nobilẽ. Ioſeph.Ludouic.deciſ.6.Farinac.
in prax.crim.tit.de carcerib. &carcerat.
q.27.Couar.li.2.var.reſol.c.1.numero 4.
qui limitationes tradunt. An autem
pro fiſcali debito poſſint, Alphonſus
Narbona ad leges regias lib.6.titu.2. *de
los hijos de algo* lege 13.glo.1.maximè n.
66.Fœmina etiam pro debito fiſcali car- 102
cerari nequit Bartol.in l.nemo carcerem
C.de exactor.tribut.li.10.Afflic.in c.1.in
verb.*condemnatorum* in fin.in tit.quæ ſint
regalia,Peregri.de iur.fiſc.li.6.tit.7.nu.9
latè Menoc.d.q.88.ex n.10. vbi hoc fal-
lere docet in meretrice,de quo tamẽ vi-
de Olib.qui ſupra n.21.Et hoc iure in hac
Prouincia vtimur. conſtit. *à la conditio
feminil.* tit. *de actions y obligat.* cum ibi
notat.de qua Fontanell.d.cla.3.glo.3.n.
24.Cancer.d.c.8.num.97. vbi limitatio-
nes notantur.Oliba vbi ſupra n.20.&21.
vbi ampliat conſtitutionem. Sed & fiſ- 103
cus contra debitorem ſui debitoris non
procedit executiuè in perſonam,Salicet.
in l.1.C.de condicti.ex lege, Peregri. d.
tit.7.numero 19.& numero 26.in.fin.qui
eodem titulo num.25.cum 2. ſeqq. pul-
crè explicat quibus caſibus poſſit fiſcus
debitorẽ ſui debitoris excutere exigere
ſeu cõuenire ad differẽtiã priuati credi-
toris,quod etiã docet Calici.in margarita

fiſci

fiſci dubio 3.n.28. An creditor qui habet viā executiuā contra ſuum debitorē, habeat etiam eam aduerſus ſui debitoris debitorem, tradit Cancer. var. p. 2. c. 3. n. 137. & 138. in noua editione. Roderic. Suarez in l. poſt rem iudicatam in 2. quæſt. declar. leg. regni ff. de re iudica.

104 An fiſco obijci poſſit per debitorem fiſcalem compenſatio & in quibus caſibus, DD. in l. fin. ff. de compenſatio. & in l. aufertur §. qui compenſationem ff. de iur. fiſc. Tiraquel. de retrac. lignag. §. tertio glo. tertia num. 11. 12. 13. Alex conſ. 61 in 3. Alciat. conſ. 10. in 6. & conſ. 57. in 8. bene Peregri. d. titu. 7. nu. 15. & 16.

105 Vbi debitum fiſcale non eſt liquidū vel agitur de iure prætenſo per fiſcum contra priuatum, ideoq. iuris ordo ſeruari debet, cauſa tamen fiſcalis ſummaria eſt, & iuris ordo ſeruādus eſt in cauſis fiſcalibus pro vt in cauſis priuatorum ſummarijs ad tex. in clem. ſæpè de verb. *ſignif.* Bart. in tres quæ §. res autem ff. de iur. fiſc. Paul. Caſtren. in l. ſi marito in pri. ff. ſolut. matri. Peregri. de iur fiſc. li. 7. tit. 3. num. 3. vbi ait procedere etiam cum fiſcus vti reus conuenitur. omiſſa autem citatione ſententia ipſo iure nulla erit licet lata à Principe ſupremo clem. paſtoralis de re iudica. ca. nos in quemquam 1. q. 1. c. 1. de cauſa poſſeſ. & propriet. ibi, *contra inauditam partem nec nos poſſumus aliquid definire.* Deci. conſ. 544.

106 Poteſt fiſci aduocatus ante diem exigere ex fiſci priuilegio ob publicas neceſſitates debitorem fiſcalem, deducto interuſurio medij temporis, imò & debitoris fiſcalis debitorem l. 1. & ibi glo. Bald. & Salycet. C. de condic. ex lege, l. non intelligitur §. multa & ibi glo. & Bart. ff. de iur. fiſc. Afflic. in cap. 1. verbo *Vectigalia* num. 51. Roderi. Suarez in l. poſt rem iudicatam in 7. limit. numero fin. Peregrin. de iur. fiſc. lib. 6. tit. 7. n. 21. & lib. 7. tit. 3. num. 7. Caliciā in margarita fiſc. dubio 3. numero 9. Remota autem iuſta cauſa ſi fiſcus conueniat debitorē ſuum ante diem, olim actio illi perimebatur. l. iuſtas vbi Bart. C. de iur. fiſc. lib. 10. ad inſtar priuati: hodie vero induciæ duplicandæ ſunt §. temporales Inſt. de exceptio. quæ ſane duplicatio eſt de tempore quod ſupereſt, vt Peregri. notat vbi ſupra: ſicut debitor priuati ante diē conueniri & exigi nequit & conuento in pœnam actoris duplicandæ ſunt induciæ §. plus autem Inſt. de actio. & d. §. temporales.

Fiſci aduocatus ſi contra priuatum agat, priuilegium habet ſpeciale vt illum compellat ad edendum inſtrumenta & acta ad ſuam fundandam intentionem l. 2. §. diuus 1. ff. de iur. fiſci, vbi Bar. ſecundum communem intellectum ita notat, l. nec quiſquam ff. de eden. & ibi communiter DD. l. Senatus cenſuit 3. ff. illo tit. de eden. Deci. in cap. 1. nu. 13. de probati. Ægidi. Boſſi. tit. de fiſco num. 10. & 11. Peregri. de iur. fiſc. lib. 7. tit. 3. ex nu. 11. Iacob. Cancer. var. par. 1. cap. 19. de inſtru. editi. num. 1. & 2. in noua editi. Menochi. de arbitr. iudic. caſu 499. à nu. 40. vſq. ad nu. 45 Maſſi. ſelect. diſtinct. diſt. 30. 107

Intellige tamen vt reus non cogatur edere alia inſtrumenta quam ea quæ ad cauſam pertinent d. l. Senatus cenſuit. vbi hæc legitur modificatio, Menoch. d. caſu 499. num. 4. Cancer. d. c. 19. num. 1. Rurſus intellige fiſci priuilegium prædictum vt non procedat, quando fiſcus aliundè habere poſſet probationes d. §. diuus ibi, *ſi verum aliter non inuenitur.* Abb. & Deci. in d. c. 1. de probati. Peregri. d. tit. 3. n. 25. Menoc. d. caſu 499. num. 45. Cancer. d. c. 19. num. 1. vbi ſubdit non teneri reū edere fiſco ſi à tabellione commodè cōſequi poſſet. Inſuper prælibatū fiſci priuilegium non obtinet in cauſis criminalibus, vbi pœna corporalis in fligenda eſt: nam in his reus non tenetur edere fiſco, Bart. in d. §. diuus, Abb. num. 9. Deci. nu. 14. in d. c. 1. de probati. Boſſi. d. tit. de fiſco numero 11. Menoc. vbi ſupra nu. 43. & Peregri. num. 23. qui duo poſteriores notant diſſentire DD. inter ſe an vbi agitur de condēnatione pecuniaria, reus teneatur edere fiſco & pro vtraq. parte 108 109

DD.

DD.citant,atq.pro affirmatiua Peregrinus concludit,imò & Menochius ſentire videtur.Demum præfatum fiſci priuilegium non habet locum quando fiſcus ageret contra alium fiſcum vel aliũ priuilegiatum;nam & hic non tenetur edere fiſco agenti,Bald.&Deci.in d.c.1.de probati.Iaſ.in d.l.nec quiſquam,Menoc. qui ſupra num.44.Peregri.num.24.priuilegiatus enim non vtitur priuilegio cõtra priuilegiatum auth. quas actiones & ibi DD. C.de ſacroſ.Eccleſ.l. ſed & milites §.1.ff.de excuſ.tut. & par in parem non habet imperium l.nã magiſtratus ff. de arbitr. l. ille à quo §.tempeſtiuum ff. ad Trebel.

111 In Cathalonia non fiſco ſolum ſed & cuilibet priuato agenti tenetur reus edere inſtrumenta ad fundandam eius intentionem vel actionem,ſic enim interpretantur vſaticum Item prouida tit. *de teſtimonis*, Marquilles in d. vſat. Mier. par.2. in conſtitut.*als eſcandols* numero 16. Cancer. dic.par 1. capite 19. numero 2.

112 Contra fiſci priuilegium quo reum de iure Communi compellit ad edendum ei inſtrumenta,vrgere admodum videtur diſpoſita in l. extat ff.de iur. fiſc. vbi habetur poſſeſſorem à fiſco conuentum non cogi ad fiſci petitionem docere titulum ſuę poſſeſſionis , ſicut regulariter quiuis poſſeſſor in cauſis priuatorum nõ tenetur probare nec dicere titulum ſuæ poſſeſſionis l cogi C. de petiti. hæred. l. in ſpeciali ff.de rei vendic.Similiter obſtare videntur tradita per Bart.in l. 1. C. de conductor.& procur.fiſcal.li.11.Stepha.Bertran.conſ.299.Cancer.var.p. 1.c. 11.de emphyteu.num.31.& 32. in nou. editio.vbi docent Principem non poſſe citare Barones vel quemlibet alium vt oſtendat ſibi iura quæ poſſidet in aliquo Caſtro;quia Rex non habet intentionẽ ſuam fundatam quo ad proprietatem rerum,quas Barones aut alij poſſident intra ſuum Regnum , ſed quo ad iuriſdictionem, vt notant Anton. Gabri. de præſumpti.concluſ.9.Ludouic.à Peguer. in repetit.capite item ne ſuper laud.m. præludio 1. num:5. & 6. Couar.in reg. peccatum par.2.§.9.num.8. Menoch.de præſumpti.li.3.præſump.100. Afflic. de ciſ.267.num.4. licet multi teneant Principem habere intentionem ſuam fundatam quo ad dominium bonorum exiſtẽtium intra ſuum territorium,ſi per neminem poſſeſſa ſunt, vt explicat Peregri. de iur. fiſc.li.7.tit.3.num.15. & lib. 4.tit.3.num.29.vbi hanc opinionem veriorem dicit,vnde idem auctor d.li.7.ti. 3.num.14.concludit Principem in bonis quæ ſunt intra fines ſui Principatus, habere intentionem ſuam fundatam quo ad dominium in genere,attamen quo ad rerum particularium , quę per priuatos vel per vniuerſitatem aliquam poſſidẽtur,præſumi pro poſſeſſore.

Ad argumentum de d.l.extat oppoſitum,reſpondet pulcrè Peregri.d.li.7.tit. 113
3.num.15.tradens ad eam legem intellectum & mentem, quod priuatus tenetur edere inſtrumenta ad fundandam fiſci actoris intentionem vel replicationem, ſed non tenetur edere ad fundãdã ipſius rei defenſionem , quæ iure ipſo fundata reperitur per poſſeſſionem rei contentioſæ,& ſubdit hunc eſſe ſenſum illius legis. Et eodem modo poſſunt intelligi tradita per Bart. Bertran.& Cancer.ſupra ſimul citatos. Præterea Pere- 114
gri. eodem loco ex num. 17. affert tres caſus fallentiales ad d. l. extat. Primum in caſu l. 2. C. de fund. limit. li. 11. in eo qui Caſtrum poſſidet in Regni limitibus,qui ad petitionem Regij fiſci tenetur oſtendere titulum ſuæ poſſeſſionis niſi vetuſtas temporis eum excuſaret. Secundum in Baronibus & vaſſallis habentibus caſtra vel alia bona in feudũ quarum non allegant proprietatem & plenum dominium, ſed vtile tantum: tenentur enim ad petitionem domini & fiſci procuratoris edere titulum inueſtituræ.Tertium in eo qui regalia poſſidet; nam is titulum ſuæ poſſeſſionis docere cogitur,alioquin inſtante fiſci procuratore rectè priuatur , vt eſt qui poſſidet molen-

molendiuum in aquis publicis,vel qua-
ſi poſſidet facultatem imponendi vecti-
galia vel alia huiuſmodi ad tex.in ca. 1.
quæ ſint regalia in vſi. feud.& in c.ſuper
quibuſdam §. præterea de verb. ſignif.
& ibi notata, niſi iſte ſe tueretur poſſeſ-
ſione immemoriali quæ habet vim cō-
ceſſionis à Principe, vel præſcriptione
quam non exiſtimo eſſe debere trigin-
ta annorum cum titulo. vt ait Peregri.
in meo codice & eſt forte error impreſ-
ſoris, ſed quadraginta annorum cum ti-
tulo per tex.in c. 1.de pręſcrip. lib. 6. &
ea quæ tradunt Couar.in reg.malæ fidei
poſſeſſor in 2.par. relecti.§.3,n.2.& Cā-
cer.var.par.2.ca.3.num.114.cum 2.ſeqq.
in noua editio. Peregrini doctrinam n.
115 22.circa hanc poſſeſſionem immemoria-
lem ſeruauimus Aſſeſſores in tribunali
Magiſtri Rationalis huius Principatus
anno 1634. in cauſa fiſci regij patrimo-
nij contra Vniuerſitatem de Agger in-
teruenientе conſultiſſimo fiſci aduocato
Regiæ Audientiæ ac Regio Senatore
Philippo Vinyes.Cum enim ea Vniuer-
ſitas plura impoſuiſſet vectigalia,& à fiſ-
co premeretur vt oſtenderet titulum
imponendi,ipſaq.probaſſet immemoria-
lem ſuam poſſeſſionem,allegando titu-
lum qui ex immemoriali in iure *præ-*
ſumitur l. hoc iure §.ductus aquæ ff. de
aqua quoti.& æſtiu.& ibi DD.abſoluta
euaſit.Idem poſtea declarauimus non ſe-
mel in fauorem aliarum vniuerſitatum
interuenientibus alijs optimis fiſci ad-
uocatis DD. Regij Concilij Benedicto
Arglaſell,& don Raymundo Rubi: nec
credidimus obſtare tex. in vſatic. Hoc
quod iuris eſt ſanctorū.ti.de *præſcriptions*
cum ibi notatis.
116 An fiſci priuilegia vt eſt hoc, de quo
agimus, editionis inſtrumentorum &
alia tranſeant ad habentes cauſā à fiſco vt
ceſſionarios, conductores, & emptores,
bene declarat Peregri.d.lib.7.tit.3. à n.
33. quem ſequitur Menoc.de arbitr.iud.
caſu 499.num.41. & 42.adde eundem
Peregri.de iur.fiſc.lib.6.tit.7. num. 18.
& an fiſcus ſuccedens priuato, vtatur
fiſcali priuilegio,tex. in l. cum quidam
§. fiſco ff. de vſur.& ibi DD. Mieres in
conſtitut.*Per tolre* collatio.8.ca.ne fiſco
liceat appellare,num.18.vbi diſtinguitur
inter tempus pręteritum & futurū. tex.
in l.fiſcus cum in priuati ff. de iur. fiſc.
vbi fiſcus ſuccedens priuato pro tempo-
re præterito vtitur iure priuati, pro tē-
pore futuro vtitur iure fiſci, quod etiam
attigit Peregri. de iur.fiſ.lib.6.tit.2.num.
7.qui arguendo à fiſco ad minorem do-
cet idē eſſe in minore ſuccedente maio-
ri & hoc prodeſſe ad multa præſertim
quo ad præſcriptiones,glo.in l. apud Iu-
lianum verſ.*Marcellus* ff. ex quib.cauſ.in
poſſeſſio. eat.& ibi Alberic.
Cogit etiam fiſci aduocatus notarios 117
penes quos extant inſtrumenta, pro in-
tereſſe fiſci ad illorum exhibitionem,glo.
& Bart. in l. defenſionis C. de iur. fiſc.
lib.10.Ang. l.in l. ſi quis C.de bon. proſ.
Peregri.de iur.fiſ.li.7.tit.3.nu. 8. Mart.
de fiſco q. 82. & hoc iure vtimur. Et in
commiſſione facta per Regem Alphon-
ſum 4.Petro Baçet de officio Baiuli Ge-
neralis Cathaloniæ inter cætera contine-
tur quod omnes notarij ſcripturas quaſ-
libet pro intereſſe regij patrimonij fa-
cientes illi propalare ac tradere tene-
rentur, vt reperitur in archiuo Baiuliæ
Gen.in Regiarum primo P.Bocet fol.1.
plute.1.Et fo.119.legitur mandatum fa-
ctum per eundem Regem cunctis no-
tarijs & curiarum ſcribis vt requiſiti per
Baiulum Gen.tradant ei copias quorum-
cunq. inſtrumentorum intereſſe Regij
patrimonij tangentium ſatisfacti in ſala-
rio condecenti. Ind. Baiulia Gen. pra- 118
xis obſeruat, quòd quicunq. notarij &
ſcribæ compelluntur dd. copias tradere
Regio fiſco ſine alio ſalario,quam dum-
taxat iure ſcribendi quod eſt vnum re-
gale. pro quolibet folio, & ita expreſſe
cautum reperitur in Regijs ordinationi-
bus ipſius Baiuliæ Generalis anni 1589.
& ſignanter in d.archiuo in Communi.9.
fol.43. extat præceptum factum ſcribis
curiæ Biſulduni vt ſcripturas petitas per
Locumtenentem Baiuli Gen.abſq. ſala-

rio & mora traderent. & multa alia
ſimilia mandata expediri vidi.

119 Debita fiſcalia non comprąhendun-
tur ſub ſaluo conducto,ſeu guidatico a-
licui conceſſo vt pro debito ciuili non
conueniatur vel exigatur,ideo fiſci ad-
uocatus poterit debitorem fiſcalem ex-
cutere & exigere non obſtante ſaluo cō
ducto,niſi expreſsè pro debitis publicis
ſecuritatem obtinuerit auth.de mandat.
princip. §. publicorum, Bald.conſ.400.
Angel.conſ.23. Caſſan.de gloria mund.
5.par.conſider. 23.num.199.Peregri. de
iur. fiſc. lib.6.tit.7.num.22.Ceſar. Vrſil.
ad Affli. deciſ. 5. in qua deciſum refert
Afflictis ſub generali ſaluo conducto nō
contineri debita iurata. Et fiſci priuile-
gium vt tollatur,ſpecialis mentio neceſ-
ſaria eſt vt notant Carol. Tapia in tractat.
de cōſti. princ.ca.7.in 2.par.num. 108.
Afflict.in conſti.cum conceſſiones num.
9.Sic priuilegiū fori miſerabilibus per-
ſonis conceſſum non procedit contra
fiſcum;vnde ſi contendant cum fiſco,iu-
dex eſt Procurator Cęſaris. vt ſcribit
Menoc.de arbitrar.iudic.in additio,li.2.
caſu 66.n.52.

120 Fiſci aduocatum poſſe reſtitutionem
in integrum nomine fiſci petere, explo-
rati iuris eſt, Couarru. lib. 1. var.reſol.c.
3.num.13.Caldas Pereyra de reſtitutio.
in integ. in verb. *læſis* n.62.Sfort. Oddo
de reſtit.in integ par. 1. artic. 13.vbi cō-
munem dicit,Nicola.Boeri.deciſ. 79. n.
4. & deciſ. 265. num.2. vbi loquitur in
contractibus quod eſt fortius , Peregri.
de iur. fiſc.lib.6.tit.2.num.10 & 13. vbi
loquitur etiam in contractibus & in lici-
tationibus & ſubhaſtationibus rerum
fiſcalium, & lib.7.tit.4. num.1.3.6.8.vbi
loquitur in iudicijs & ſententijs contra
fiſcum latis,latè Ioan.Garcia de Hiſpan.
nobilitat. glo. 3. §.1.num.18.vbi probat
dari reſtitutionem in integrum in om-
nibus ad fiſcum ſpectantibus ſeu domi-
num Regem, nulla facta diſtinctione an
ſint ipſius vt priuati an vero vt Regis,
Nicola.Eberard. in topicis loco à fiſco
ad minores,& loco à minore ad fiſcum,
vbi fuſe quod fiſcus vtitur iure minoris.
& quod fiſcus vtatur & gaudeat iure
minoris communem profert Peregri.d.
lib.6.tit.2.num.7.& 10. qui ibidem nu.
11. ea ratione probat fiſcum etiam in
lucratiuis habere reſtitutionem inſtar
minorum , qibus etiam in lucris iura
ſubueniuntqamuis ſecundum aliquo- 121
rum opinionem in pœnis fiſco denege-
tur reſtitutio odio pœnarum. An in pœ-
nis reſtituatur fiſcus in integrum tradit
Gabriel tit.de crim.concluſ.13.DD.in l.
auxilium,vbi bonus tex.ff. de minorib.
Et licet Peregri.d.lib.6.tit. 2.num. 13. 122
dicat in ſuo Senatu ſeruari quod fiſcus
non reſtituatur in ſuis licitationibus præ
textu læſionis maioris quantitatis oblatæ
poſt liberatam plus offerenti haſtam fiſ-
calem,tamen ſub anno 1634. de menſe
Nouembris in Baiulia Gen. Cathaloniæ
Aſſeſſores vna cum magnificis conſulto-
ribus illius & Doctoribus Regiæ Au-
dientiæ contrarium cenſuimus eſſe de
iure,& quāuis valde receptum ſit maio-
rem hanc oblationem eſſe debere in
ſexta parte vel vltra ſextam partem ex
latè traditis per Antoni.de Amatis in ſuis
varijs reſolut.ca.38.num. 21. roſoluimus
verius eſſe hoc eſſe in arbitrio iudicis ni-
ſi aliter conſuetudine receptum ſit,ſecū
dum quā multi DD loquuntur: & iudi-
cem poſſe arbitrari minus ſexta parte.
De iudicis arbitrio circa læſionem ob
quam datur reſtitutio,Couar.lib.1.var.c.
3.num. 11.Gutier. prac.lib.1.cap. 28.nu.
3. Eſt verum quod fiſcus præter reme- 123
dium reſtitutionis in integrum,habet in
ſuis licitationibus alienationum tempo-
ralium rei fiſcalis priuilegium adiectio-
nis in diem,ſi temporibus ſubhaſtationū
lapſis,& haſta fiſcali tradita & contractu
perfecto,alius infra certum tempus me-
liorem conditionem offerat : audiendus
enim eſt , pro quo priuilegio tex. in l.
Lucius §. fin.ff.ad municip.in l. 1. C. de
venden.reb.Ciuit.lib. 11.glo.in l. ſi tem-
pora ver. *vel haſtis* C.de fid.inſtr. & iur.
haſtæ fiſc.lib.10.glo.verb. *fiſci* in d.l.1. C.
de venden.reb.Ciuit.Bart.in l.fin.in pri.

ff.de

ff.de iur. fiſc. Peregri. de iur. fiſc. lib. 6. ti. 4. num. 42. Calici. in margarit. fiſc. dubio 3. priuil. 27. & ita declarauimus in dicto caſu, & diximus iſtud priuilegium eſſe diuerſum à beneficio reſtitutionis in integrum, vnde illud non datur Ciuitati quæ vtitur iure minoris, hoc ſic d. l. Lucius §. fin. & d. l. 1. & illud datur infra certum terminum legis de quo glo. in d. verb. *vel haſtis*, & glo. verb. *præſtituta* in d. l. 1. hoc non ſic. Illud etiam ſenſimus procedere data adiectione in quantitate notabili arbitrio iudicis, & hãc adiectionem non poſſe fieri niſi ſemel d. glo. in verb. *fiſci* in d. l. 1. & ita obſeruauimus poſt longam diſcuſſionem in magno conflictu informationum aduocatorum.

124 Quæro an fiſci aduocatus iurare debeat de calumnia. Lucas de Penna in l. 1. C. de conductor. lib. 11. & poſt eum Peregrinus de iur fiſc. lib. 7. ti. 2. num. 7. dicũt quod aduocati & procuratores fiſci tenẽtur iurare de calumnia, niſi aliud de cõſuetudine ſeruetur. Minſingerius centuria 1. obſeruat. 74. tradit quod fiſcalis nõ iurat de calumnia. Multum in hoc tribuẽdum eſt conſuetudini. Sanè Gratian. diſc. forenſ. to. 1. c. 56. num. 21. æquius & verius eſſe exiſtimat quod fiſci procurator iurare debeat de calumnia, ſed ait de conſuetudine eum admitti ſine iuramento calumnię, pro vt obtinuit Surdus, qui latè de hoc agit dec. 18. In hac Prouincia, vt video, fiſci aduocatus non iurat de calũnia, fiſci autem Procurator pręſtat calumniæ iuramentum.

125 Sed an fiſci aduocatus aut fiſcus teneatur ſatiſdare? Notiſſimi iuris eſt non teneri, glo. verb. *ſoluendo* in l. 2. ff. de fund. dotal. glo. verb. *ſatiſdare* in l. 1. §. ſi ad fiſcum ff. vt fideicom. nom. cauε. glo. & Bart. in l. 4. C. de vſufruc. vbi quod fiſcus non tenetur cauere de vtendo & fruẽdo ſalua rerum ſubſtantia, Ioan. Garcia de hiſpan. nobilitat. glo. 3. num. 15. ratio eſt duplex, vt ibi Garcia probat, prima ex regula l. ſciendum ff. qui ſatiſda. cogã. quod poſſidens immobilia releuatur ab onere ſatiſdandi: ſecunda quia fiſcus ſemper eſt idoneus & ſoluendo d. l. 2. ibi, *quamuis fiſcus ſemper idoneus ſucceſſor ſit & ſoluendo*, ff. de fund. dota. l. 3. §. item ſciendum ff. ſi cui plus quam per leg. falcid. & d. l. 1. §. ſi ad fiſcum, glo. in rubr. C. de iur. fiſc. lib. 10. vbi ait *fiſcum* dici quaſi *fixum* ideſt firmum quia ſemper eſt diues & ſoluendo. Hanc gloſam vna cum d. l. 2. conſtat male legiſſe Thomam 126 Mieres, qui in conſtitutio. *Per tolre vexations* collatio. 8. ſub rubrica, Ne fiſco liceat appellare, n. 18. & 19. ait ibi dici fiſcum in dubio præſumi ſoluendo. imò enim ibi tam tex. quam glo. dicit, *ſemper*. Mieres autem hinc infert quod cum fiſcus in dubio præſumatur ſoluendo, ergo non ſemper, & quod ideo ſuper hoc poterit forte recurri ad arbitrium boni viri. Defendit Garcia vbi ſupra n. 15. & 127 16. in Regno Caſtellæ quando fiſcus agit iure priuati, fiſci aduocatum debere ſatiſdare per tex. in l. 10. tit. 20. lib. 4. noui. ordinam. obſeruata forma l. 15. tit. 20. lib. 4. noui ordinam. De his autem quæ competunt Regi iure priuati Couarru. in regu. poſſeſſor 2. p. §. 2. n. 8. Matienço in l. 3. tit. 13. lib. 5. nou. ordin. glo. 3. Tiraquel. de iur. primogen. quæſt. 35. numero 22. In hoc Principatu fiſci aduocatus 128 nec ſatiſdat nec cauet, at fiſci procurator non ſatiſdat ſed cauet cum iuramento.

AD QVÆST. VII.

SVMMARIVM.

1 *CVR hanc quæſtionem inter alias auctor hoc loco immiſcuerit.*

2 *Litteræ Domini Regis ſub anno 1638. directæ omnibus feudatarijs Regijs Principatus Cathaloniæ, mandando eiſdem vt pararent ſe cum bellicis apparatibus ad præſtandum ſeruitium illi debitum occaſione imminentis belli Regis Francorum.*

3 *Deliberatio Regia Audientiæ, quod ad Baiulum Generalem Cathaloniæ vti iudicem cauſarum regiorum feudorum, ſpectabat vigore dictarum litterarum procedere de conſilio ſuorum Aſſeſſorum contra feudatarios, & quemadmodũ procedere deberet.*

4 *Commiſſio huius, cauſæ auctori facta, & proceſſus eiuſdem aduerſus feudatarios.*

5 *Prætentio Regiorum feudatariorum, quod prædicta cauſa cognitio non ad Baiulum Generalem Cathaloniæ, ſed ad Pares curiæ eligendos pertineret per conſtitutio. 3.tit.* de feus y poſats.

6 *Dubium ſuper hac prætentione firmatum in Regia Audientia iuxta formam conſtitutio. 11. tit.* de obſeruar conſtitutions, *vulgo vocatæ* de la obſeruança.

7 *In cauſa præfati dubij ſcripſit auctor quaſdam iuris allegationes pro defenſione Regiæ iuriſdictionis, quæ hic inſeruntur.*

8 *Quid diſponat Rex Petrus Secundus ſua conſtitutione edita in Curia Barcinonæ anno* 1283. *quæ eſt* 3.*tit.* de feus y poſats.

9 *Dicta conſtitutio Petri Secundi eſt abrogata per conſtitutionem Reginæ Mariæ anni* 1422. *quæ eſt* 1. *tit.* de offici de Balle General, *quidque ſtatuat Regina Maria eadem conſtitutione.*

10 *Tempore Regis Petri Tertij Baiulus Generalis cognoſcebat de cauſis omnibus feudalibus inter dominum Regẽ & ſuos vaſſallos, vt conſtat quinque Regijs pragmaticis Petri Tertij, quæ hic referũtur.*

11 *Idem conſtat ex quamplurimis exemplaribus, & antiquis ſcripturis, quæ per fiſci procuratorem in cauſa dubij, de qua agitur, fuere exhibita.*

12 *Petrus Tertius regnauit ab anno* 1335. *quo obijt Alphonſus Tertius, vſque ad annum* 1387. *quo ipſe ab hac luce migrauit.*

13 *Poſteriores leges prioribus derogant, ſi cõtrariæ fuerint.*

14 *Conſtitutiones Cathaloniæ ſpeciem habent contractuum inter dominum Regẽ & Populum.*

15 *Contraria ſunt, quæ ſimul ſtare non poſſũt, ſed vno poſito alterum tollitur.*

16 *Quid contineat prior ex præfatis quinque pragmaticis Petri Tertij, quæ data eſt* 4. *idus Iulij* 1347.

17 *Quid ſecunda pragmatica eiuſdem Regis, quæ data eſt* 10. *Chalend. Nouemb.* 1349.

18 *Quid tertia pragmatica, quæ data eſt* 5. *Octob.* 1344.

19 *Quid quarta pragmatica, quæ data eſt* 16. *Chalend. Maij* 1341.

20 *Quid quinta pragmatica, quæ data eſt* 4. *idus Decemb.* 1347.

21 *Intellectus prædictæ quintæ pragmaticæ Regiæ.*

Modus iudicandi manu Regia, quis olim appellaretur.

Omnes cauſæ fiſcales ſunt ſummariæ.

22 *Iudex qui poteſt procedere ſummariè & de plano, ac ſola facti veritate inſpecta, poteſt etiam procedere plenarie & ordinarie.*

Seruare ordinem iudiciarium netere non poteſt.

23 *Exẽplaria præmemorata ſunt de tempore domini Regis Petri Tertij, & quid contineant, & ſignanter empara realis ſuper feudo Regio de* Bellueſpre.

Per emparam realem fructus quæruntur domino feudi, qui illam appoſuit nec reſtituuntur ſublata empara.

24 *Scriptura ſignata littera L. de feudo Regio turris vocatæ* den Semenat, *cuius occurrenti valde accommodatur, & quid contineat.*

25 *Litteræ Petri Tertij dat. Valentiæ* 8. *Chalend. Maij* 1346. *directæ Arnaldo Archiepiſcopo Tarraconæ ſuper feudo regio Caſtri de* Galliner, *& quid contineant.*

26 *Mandatum Petri Tertij, factum Petro Çacoſta Baiulo Generali anno* 1355. *ſuper feudo de* Bruco, *& quid contineat.*

27 *Proceſſus Baiuli Generalis poſt mortem*

Petri

Digitized by Google

Petri Tertij contra feudatarios & ſignā-ter ſuper Regio feudo de Beuda.

28 *Regina Maria erat vxor Alphonſi Quarti, cui proauus erat Petrus Tertius.*

29 *Inter politioris linguæ homines ſocer generum vocat filium: & gener ſocerum appellat patrem, maximè in Regnis Aragonum & Caſtellæ.*

30 *Correctio legum in dubio non præſumitur: & an præſumatur, non facta in poſteriori lege mentione prioris.*

31 *Generalis diſpoſitio omnes ſpecies ſub genere compræhenſas continet.*

Generalis mentio idem operatur quo ad omnia, quod ſpecialis quo ad ſingula.

32 *Ab intellectu & interpretatione legis declaratiua data à communi obſeruantia recedi non poteſt.*

33 *Extenditur etiā ſi agatur de legis alicuius correctione.*

34 *Idem eſt ſi extaret obſeruantia, quod aliquod particulare ſtatutum non ſeruaretur; ſed aliud generale in caſu illius particularis ſtatuti haberet locum.*

35 *Statutum quod alias non valeret, poteſt ex conſuetudine interpretatiua valere.*

36 *Obſeruantia interpretatiua tenenda eſt, etiam ſi ſtatuta, pro vt conſtitutiones Cathaloniæ, eſſent ad litteram intelligenda.*

37 *Conſuetudo interpretatiua conſtitutionis non dicitur noua diſpoſitio, ſed ipſa conſtitutio: & admittenda eſt, etiam ſi verba legis repugnent, aut improprientur.*

38 *Ad conſuetudinem interpretatiuam ſufficiunt duo vel tres actus poſt legis ſeu ſtatuti promulgationem, neque neceſſe eſt quod ſit præſcripta.*

39 *Conſuetudo interpretatiua dicitur potius aſſuetudo, quam conſuetudo, & differt in pluribus à conſuetudine propriè ſumpta.*

40 *Poſt conſtitutionem Reginæ Mariæ perpetua & vniformis ad hodiernum vſque tempus fuit obſeruantia, vt in cauſis feudorum Baiulus Generalis cognoſceret inter dominum Regem & ipſius vaſſallos.*

41 *Notoria conſuetudo non eſt probanda, ſed allegáda.*

42 *Præconium cum termino triginta dierū & citatio per Petrum Baçet Baiulū Generalem ſub anno* 1427. *facta citandæ omnes feudatarios domini Regis Barcinonæ & in Vallen. degentes.*

43 *Pragmatica Regis Alphonſi data* 9. *Octob.* 1442. *directa Ioanni de Corbaria Baiulo Generali pro feudis Regijs, vt cognoſceret de omnibus controuerſijs ſine lite vel cum lite.*

44 *Obſeruantia ſubſequuta tanto efficacior eſt ad legis interpretationem, quanto legi eſt proximior.*

45 *Poſt d. pragmaticam Regis Alphonſi ſequuntur diuerſæ pragmaticæ Regiæ, quibus à multis ſeculis conſtitutum eſt, vt omnes cauſæ feudales ad ſolum Baiulum Generalem in Cathalonia, non etiam ad Regiam Audientiam pertinerent; & ſignanter ad hoc refertur pragmatica Ferdinandi Regis Catholici anni* 1482.

46 *Alia ſimilis pragmatica Ferdinandi anni* 1488. *& alia anni* 1500. *& alia Philippi anni* 1617. *& vltima domini noſtri Regis anni* 1630.

47 *Vſus & practica eſt verus intellectus conſtitutionis.*

48 *Baiulus Generalis in Cathalonia eſt loco Parium Curiæ, & à tempore quo extat Baiulus generalis in Cathalonia, nullus factus eſt ſuper feudis Regijs proceſſus Parium Curiæ.*

49 *Inter formas proceſſuum Parium Curiæ nullam poſuit don Ludouicus de Peguera in feudis domini Regis.*

50 *In Germania de iſtis feudis cognoſcit Camera Imperialis: in Ducatu autem Sabaudiæ Camera Rationalis, quod eſt iudicium Principis, non Parium Curiæ.*

51 *Iure Communi ſecundum communem DD. ſententiam licet de cauſis inter dominum feudi & vaſſallum ſint iudices Pares Curiæ: tamen Princeps qui Superiorem non agnoſcit, ſolus iudex eſt in*

cauſis

cauſis ſuorũ feudorum inter ſe & vaſſallos ſuos.

52 *Princeps ſupremus, eiuſq; Cæſaris Procurator iudex eſt in cauſa propria.*

In Cathalonia Baiulus Generalis eſt Procurator Cæſaris.

53 *In legib⁹ Municipalibus omnis regreſſus ad ius Commune eſt fauorabilis, & omnis receſſus odioſus.*

54 *Argumentum feudatariorũ deſumptũ à compilatione conſtitutionum Cathaloniæ, quæ facienda erat reſecatis ſuperfluis & correctis.*

55 *Compilatio dd. conſtitutionũ ius non facit, & quare.*

56 *In primo volumine cõſtitutionũ Cathaloniæ multæ legũtur ſuperfluæ & correctæ.*

Conſtitutio. 1.*tit.* de l inuẽtari taedor per lo hereu, *à multis ſeculis receſsit ab aula.*

57 *Vſatic. Stratæ. per deſuetudinem abrogatus eſt à tempore immemoriali.*

58 *Idem eſt de conſtitutio.* 4 .*ti.* de offici de Iutges y Aſſeſſors ordinaris, *& de cõſtitutio.* 1.*tit.* de examẽ de aduocats, *& de conſtitutio* 7.*ti.* de orde iudiciari, y que lo de la Real Audientia ſie ſeruat en las Corts dels ordinaris, *& de conſtitutio.* 4. *&* 5. *tit.* de offici de aduocats y procuradors fiſcals.

59 *Authenticæ Iuris Ciuilis fidem non faciunt, niſi quatenus concordant cũ verbis Authenticorum.*

60 *In Decreto Gratiani ſecundum multorũ DD. ſententiam non habent vim canonis, niſi ea capitula, quæ ex Pontificis, aut Concilij Generalis decreto deprõpta ſunt.*

61 *De auctoritate canonũ Decreti, & legum in illo inſertarum, atque Gratiani & Paleæ, remiſsiuè.*

62 *Conſtitutio Petri ſecundi, quæ de Parib⁹ Curiæ loquitur, non fuit vſu recepta.*

Vt lex valeat, neceſſe eſt quod ab initio recipiatur.

Lata cenſetur ſub conditione, ſi fuerit vſu recepta.

63 *Lex eadem poteſt eſſe quod ad vnũ caput recepta, & quo ad aliud non recepta. & confirmatur exemplo & auctoritate DD.*

64 *Poſt longam inquiſitionem ſuper hoc factam in archiuo Regio & Baiuliæ Generalis Cathaloniæ nullus repertus eſt proceſſus Parium Curiæ in feudis domini Regis: de feudis tamen aliorũ dominorũ feudalium reperiuntur iuxta conſtitutio.* 4.*tit.* de feus y poſtats.

65 *Auctor fuit aduocatus Epiſcopi Vicen. in cauſa, quã vti dominus feudi* de Briãço *coram Paribus Curiæ gerebat.*

66 *Conſtitutio Petri Secundi de Paribus Curiæ diſponens fuit ſublata per contra iam conſuetudinem tercentũ annorũ & vltra.*

67 *Ad tollendam legem anteriorem par eſt vis conſuetudinis atque legis poſterioris.*

68 *Conſtitutio* Deſijants 10.*tit.* de obſeruar conſtitutions *reprobat omnem conſuetudinem contra Cathaloniæ conſtitutiones etiam immemorialem.*

69 *Conſtitutiones Cathaloniæ, Vſatici, & alia iura Municipalia abeunt in deſuetudinem per contrarium vſum totius Cathaloniæ & Regis tolerantiam.*

70 *Baiulus Generalis in Cathalonia pro cauſis regiorum feudatariorum à multis ſeculis publicum tribunal habet, & per ſuos Aſſeſſores de illis cognoſcit & iudicat; eiuſq; ſolius faciẽ pro quibuſcũque controuerſijs agnouerunt feudatarij.*

71 *Dicta conſtitutio* 10.*ti.* de obſeruar cõſtitutions *intelligitur de conſuetudine inductiua noui iuris, non tamen excludere cenſetur interpretatiuam ſeu obſeruantiã iuris declaratiuam.*

72 *Statuta quæ prohibẽt cõtra ſe cõſuetudinẽ allegari, nõ intelligũtur reprobare interpretatiuã & obſeruantiã iuris declaratiuã.*

73 *Statutũ reprobãs omnẽ conſuetudinẽ contrariã. præteritã & futuram, abrogatur per longã & antiquã conſuetudinẽ contrariam, quæ in ſeculis aliorũ Principũ & populi orta & inducta fuit.*

74 *Conſuetudo contraria anteriorem legem non tollit, niſi ſit rationabilis, & legitimè præſcripta.*

75 *Quando lex reprobat conſuetudinẽ contrariam, dicitur conſuetudo irrationabilis, & quæ non habet iudicium voluntatis Principis.*

76 *Lex ſi ſimpliciter improbat conſuetudinem in contrarium, intelligitur de præterita, non de futura.*

77 *Si expreſſe damnet futurã conſuetudinẽ, non intelligitur de conſuetudine, quæ de nouo induceretur cum ſcientia Principis & populi. & quid ſi improbaret futuram conſuetudinem immemorialem.*

78 *Si lex reijciat quamcunque conſuetudinem præteritam & futuram, non excluditur longa & antiquiſsima conſuetudo, quæ in ſeculo aliorum Principum & populi orta & inducta fuit.*

Par in parem non habet imperium.

79 *Speciale eſt in feudis vt attendatur conſuetudo, antequam leges.*

Ius feudorum dicitur ius voluntariæ cõſuetudinis.

80 *Cur in corpore Iuris Ciuilis libri feudorũ non inſcribantur,* Ius feudorũ:*ſed ,* vſus & conſuetudines feudorũ *& quid in Cathalonia.*

Libri feudorum an ius Commune ſit.

81 *Poſt d. conſtitutionem Petri ſecundi de Paribus Curiæ loquentem, Curia Generalis anni 1599. approbauit iuriſdictionem Baiuli Generalis Cathaloniæ in iudicando de cauſis feudalibus inter dominum Regem & eius vaſſallos. & nn. ſeqq.*

82 *Et comprobatur capit. 41. & capite 86. & cap. 37. dd. curiarum anni 1599.*

83 *Petens pretiũ rei ſine ſolennitate vẽditæ, vel vtens inſtrumento ex defectu ſolẽnitatis nullo, cenſetur renuntiare nullitati, & contractũ, ac inſtrumentum approbare.*

84 *Dominus petens fidelitatem à vaſſallo & canonem ab emphyteuta, videtur renuntiare caducitati.*

85 *Producens inſtrumentum iudicatur approbare illud in omnibus in eo contentis. & quid ſi producat illud in parte & partibus.*

86 *Petens terminum ad ſoluendũ iudicatũ, videtur iudicatum approbare.*

87 *Curia Generalis petens vel tractans aliquid in materia, in qua poſsit prætendere præiuditium, ſolet ſemper proteſtari de ſuo præiuditio. & confirmatur aliquibus conſtitutionibus.*

88 *Nouitates ſunt regulariter odioſæ & reprobatæ ac ſuſpectæ, præſumunturque ex iniuſtis cauſis fieri.*

89 *Fabula Typhœi à Poetis tradita.*

90 *Cauſæ ſuper taxandis vel declarandis ſeruitijs Regiorum feudatariorum ſunt propriè cauſæ feudales. & reſpõdetur friuolis feudatariorum obiectis.*

91 *Omnis ſpecies ſub genere continetur.*

92 *Vbi ſumus in iure vniuerſali, exercitium vnius actus, extenditur ad omnes, in quibus nihil fuit obſeruatum.*

93 *Habens à iure vel à Principe iuriſdictionem, per exertitium iuriſdictionis in vna ſpecie, retinet eam quo ad alias ſpecies.*

94 *Præſcripto aliquo iure reali in genere, extenditur præſcriptio ad omnes perſonas quibus ius illud applicari poſsit, quamuis aduerſus eas ſpecificè præſcriptum nõ fuerit.*

95 *Proceſſus tempore domini Regis Petri Tertij factus per Baiulum Generalem pro taxandis ſeruitijs feudi Regij. & reſpondetur obiecto quod eſſet commiſsio ſpecialis. & n. ſeq.*

96 *Dicta commiſsio non eſt ſpecialis commiſsio, ſed excitatio iuriſdictionis.*

Commiſsio iudici ordinario facta non conſtituit eum delegatum, ſed dicitur tantũ excitatio ſuæ iuriſdictionis.

97 *Multis reſpondetur doctrinæ Antonij Oliba dum à feudatarijs pro ſe allegatur. Locus huius Doctoris intelligitur & explicatur & pro fiſco expenditur.*

Sol non eſt facibus illuſtrandus, neque in re nimis clara diutius arguendum.

98 *Iuris allegationibus per feudatarios editis ſatis videtur ex ſupra ſcriptis ſatiſfactum.*

99 *Conſtitutio 4. tit.* de feus y poſtats *quæ eſt Regis Iacobi ſecundi, non cõcordat cũ conſtitutione Petri Secundi 3. eod. tit. de qua principaliter diſceptatur, quia non loquitur de feudatarijs domini Regis, ſed aliorum.*

100 *Pragmatica Petri Tertij dat. 16. cha-lẽd. 1341. à morſib⁹ cõtrariorũ defenditur.*

101 *Lit-*

101 *Litteræ Regis Alphonſi ſub anno* 1430. *quibus committit Galcerando de Requeſens Baiulo Generalis Cathaloniæ cauſas feudales.*

102 *Computa Franciſci* Çaçala, *cui per Petrum Tertium* 4. *idus Decemb.* 1317. *fuit facta commiſsio cauſarum feudalium.*

103 *Inſtrumenta de nouo reperta pro iuriſdictione Baiuli Generalis in cauſis fiſci aduerſus feudatarios, & imprimis carta Infantis Ioannis primogeniti & Generalis Gubernatoris Regnorũ domini Regis dat.* Ç*eſaraugustæ* 25. *Auguſti* 1378.

104 *Alia carta eiuſdem Infantis Ioannis dat.* 24. *Iulij* 1383.

105 *Noua prætentio Regiorum feudatariorum, quod poſsit quidem Baiulus Generalis de cauſis ipſorum inter eos & dominũ Regem cognoſcere, ſit tamen illis ius facultatiuum petendi aſsignari iudices de Paribus Curiæ ſi malint.*

106 *Reſpondetur nouæ prædictorũ feudatariorum prætentioni.*

107 *Vera probatio quod aliquid non ſit ius facultatiuum, eſt cũ ſæpe & longo tempore caſus euenit, & non reperitur vſus prætenſæ facultatis.*

108 *Declaratio per Regiã Audiẽtia facta in cauſa dubij, de qua agitur.*

109 *Cõparitio & requiſitio cuiuſdam Regij feudatarij in Regio Concilio Baiulæ Generalis Cathaloniæ poſt dictam declarationem facta petendo aſsignari iudices de Paribus Curiæ.*

110 *Reſponſum redditum præfato feudatario.*

111 *Comparitio eiuſdem feudatarij poſtea facta in Regia Audientia volens nouum firmare dubium. & repulſa quam paſſus fuit.*

112 *Proſequutio cauſarum taxationis ſeruitiorum feudatariorum domini Regis in Baiulia Generali Cathaloniæ*

DE OFFICIO ADVOCATI FISCALIS ADVERSVS FEVDAtarios Domini Regis,

QVÆST. VII.

1 ARREPTA hoc loco occaſione ex præcedẽti materia de aduocato fiſci, libet referre quandã nõ leuis põderis cõtentionem, quam hoc anno aduocatus fiſcalis Baiuliæ Generalis Cathaloniæ contra Regios feudatarios diſceptauit, in qua & ipſe pro meo munere inuigilare & veritatem perſcrutari habui.

Hæc contentio orta fuit prætextu litterarũ Regiæ Maieſtatis, quæ datæ fuere Madriti 7. Auguſti 1638. omnibus feudatarijs Regijs Principatus Cathaloniæ directæ, quibus dominus Rex certiores illos facit, quod gentes Regis Franciæ in numero copioſiſſimo minantur inuadere Comitatũ Roſſilionis & Ceritaniæ ac Principatum Cathaloniæ pro 2

vt iam inuaſerunt hoſtiliter Prouinciã de Guipuſcoa Regnorum Caſtellæ, & cupiens defenſioni Regnorum ſuorum prouidere, mandat eiſdem feudatarijs vt parent ſe cum bellicis apparatibus ad præſtandum ſeruitia, quæ pro feudis re-
3 gijs debent. Nam his litteris tranſmiſſis, ex deliberatione Regiæ Audientiæ viſũ fuit, vt Baiulus Generalis Cathaloniæ de conſilio ſuorum Aſſeſſorum, cum ſit in hoc Principatu Iudex Regiorum feudorum, cauſa ſummariſſimè cognita, pro nunc & donec in ordinario iudicio alia prouiſio ſeu declaratio fieret, arbitraretur, taxaret, & deſignaret vnicuique prędictorũ feudatariorum ſeruicium, quod ratione ſui feudi in præſenti imminentis belli occaſione domino Regi facere te-
4 neretur. Hanc ergo cauſam Aduocatus fiſci Baiuliæ Generalis Cathaloniæ in Regio illius Concilio inſtituit; mihique vt alteri ex Aſſeſſoribus cõmiſſa, fuerũt ex prouiſione mea 5. Octob. 1638. expeditæ feudatarijs litteræ monitoriæ cum termino quindecim dierum ad oſtendendũ conuen'encias, inueſtituras, & valorem ſuorum feudorum, vt taxatio & deſigna-
5 tio prædicta fieret. Tunc quidam ex Regijs feudatarijs nempe dõ Petrus de Aymeric, don Michael de Rupebertino & alij complures 21. prædictorum menſis & anni obtulerunt Baiulo Generali Aduocato fiſcali & mihi vt Aſſeſſori requiſitionẽ, prętendendo ad ſeruicij taxationem & declarationem Baiulũ Gener. lẽ cum ſuis aſſeſſoribus non eſſe iudicẽ cõpetentẽ, ſed Pares curiæ eligendos per conſtitutionẽ 3. tit. *de feus y poſtats*, ideoque petierunt procedimenta facta ceſſari & reuocari per eoſdem Baiulum Gen. fiſcalem aduocatum & aſſeſſorem, aut per ipſos firmari dubium in Regia Audientia iuxta conſtitut. 11. tit. *de obſeruar conſtitutions* vulgo vocatam *de la obſeruança*. Firmatũ eſt dubium 26. ſupra 6
dicti menſis Octobris & poſt longam diſcuſſionem 3. Februarij tunc proximi prodijt declaratio Regiæ Audiẽtiæ iuxta formam d. conſtit. 11. pronunciando & declarando per procedimenta facta per præfatos Baiulum Generalem Aduocatum fiſcalem, & Aſſeſſorem contra feudatarios Regios Principatus Cathaloniæ non fuiſſe nec eſſe contrafactũ dictæ cõ-
ſtitutioni 3. tit. *de feus y poſtats*. Dum hæc 7
dubij cauſa vertebatur, ego pro defenſione iuriſdictionis Domini Regis & proceſſus mei non nullas allegationes, quomodocunque conſcripſi, quas quia omnis controuerſia ſuper memorata cõſtitutione 3. fundatur, ſolutiones ad illã appellaui. Hic inſerũtur, vt huius diſceptationis cognitio habeatur, maximè cum Regiæ Audientiæ prouiſio ſeu declaratio, quę poſtea emanauit, illas probet, eiſque congruat & conformetur.

AD

AD CONSTITVTIONEM

TERTIAM TIT. DE FEVS Y POSTATS, DE qua opponitur contra Baiulum Generalem Cathaloniæ Iudicem Regiorum feudorum,

SOLVTIO.

PRO CAVSA DVBII INSTANTIBVS NONNVLLIS Regijs feudatarijs firmati in Regia Audientia per Baiulum Generalem Cathaloniæ, & Fiſci Aduocatum ac Aſſeſſorem infraſcriptum Baiuliæ Generalis iuxta conſtitutionem 11. tit. de obſeruar conſt.tutions.

Dominus illuminatio mea.

8 Conſtitutione Petri Secundi edi-
ta in Curia Barcinonæ an. 1283.
quæ eſt tertia tit. *de feus y poſtats*,
cauetur quod cauſæ feudales inter Do-
minum Regem & Barones ſeu milites
iudicentur per Pares curiæ. Hoc prætex-
tu quidã ex feudatarijs Dñi Regis præ-
tendunt hodie cauſas cõtra ipſos coram
Baiulo Generali Cathaloniæ cœptas pro
taxandis ſeu declarandis ſeruitijs ſuorũ
feudorum agitari, ac decidi debere per
Pares curiæ, cõtra huc vſque receptã pra-
xim & ſtylum iudicij Baiuliæ Generalis
in cauſis regiorum feudorum.

9 Aduerſus hanc conſtitutionẽ, Reſpon-
detur primò, quod ipſa eſt anni 1283. &
conſequenter eſt abrogata per conſtitu-
tionem Reginæ Mariæ anni 1422. quæ
eſt prima tit. *de offici de Balle General*, in
qua approbat & confirmat iuriſdictionẽ
& modum ac formam exercitij iuriſdi-
ctionis, qua Baiulus Generalis Cathaloniæ
vtebatur tẽpore Regis Petri Tertij, &
iuxta principales cõmiſſiones ſui officij:
10 hoc enim tẽpore Baiulus Generalis cog-
noſcebat de cauſis omnibus feudalibus
inter dominum Regem & ſuos vaſſallos,
vt conſtat quinque regijs pragmaticis
eiuſdem Regis Petri Tertij, quarũ qua-
tuor legũtur in libro Regiarũ Petri Ça-
coſta n.1. plut. 1. in archiuo Baiuliæ Gene-
ralis, altera ſcilicet data 4. Idus Iulij 1347.
fol. 106. & altera 10. chalendas Nouemb.
1349. fol. 107. & alia 5. Octob. 1344. fol.
109. & alia 16. chalẽdas Maij 1341. fol. 108.
quinta autẽ deſũpta eſt ex Regio archi-
uo data 4. Idus Decẽbr. 1347. Liquet etiã 11
ex quãplurimis exẽplaribus huiuſmodi
cauſarũ & proceſſuũ ex regeſtris Petri
Çacoſta tunc Baiuli Generalis Cathalo-
niæ annorũ 1351. 1357. 1368. & 1378. &
ex proceſſibus de tẽpore Petri III. in ar-
chiuo Baiuliæ Generalis cuſtoditis, & a-
lijs antiquis ſcripturis, quæ omnia per
Fiſci aduocatũ exhibita ſunt in cauſa du
bij inſtantibus feudatarijs Dñi Regis fir-
mati in Regia Audientia occaſione præ-
libatæ conſtitutionis Petri Secundi, cũ
Petrus Tertius regnũ obtinuerit ab anno 12
1335. quo obijt Alphonſus Tertius vſq;
ad annum 1387. quo ipſe ab humanis de-
ceſſit, vt hiſtoriæ Coronæ Aragonum per-
hibent, & legitur in vitis eorum in volu-
mine noſtrarum conſtitutionum.

Nam poſteriores leges prioribus de-
rogant, ſi contrariæ fuerint. l. nam & po- 13
ſteriores ff. de legib. gloſ. in l. ſciendum.
in pri. ff. qui ſatiſd. cogã. Angel. & claſ-
ſici omnes in l. de quib. ff. de legibus,
Pegue. in conſtitutio. Item ne ſuper lau-
d'mio, verſ. 4. n. 4. & cũ conſtitutiones Ca- 14
thaloniæ ſpeciem habeant contractuum
inter dominum Regem & populum,
conſtit. 2. tit. *de vſatjes, conſtitutions, y al-
tres leys*, Mier. collatio. 8. c, t. n. 5. Cancer.
var. par. 3. ca. 3. num. 68. Franciſc. Moli.

de ritu nup. & pact. in matrim. conuen. li. 3. quęſt. 28. nu. 13. ideo optimè probat tex. in l. pacta nouiſſima, C. de pactis, ex qua pacta poſteriora prioribus derogãt,
15 ſi contraria fuerint. contraria enim ſunt, quæ ſimul ſtare non poſſunt, ſed vno poſito alterum tollitur, vt definit Deci. in l. ſecũdũ naturam n. 2. ff. de regul. iur. poſt gloſ. in c. cum humilitatis 22. q. 2. & in l. fin. de diuorti.

16 Prima pragmatica Petri III. continet præceptum per eundem Regem factum cunctis Caſtlanis militibus ac feudatarijs ſuis, vt pro feudis, quæ poſſident, Baiulo Generali nomine ipſius domini Regis ſacramentum & homagium præſtent, concedendo eidem ſuper omnibus alijs ad hæc neceſſarijs, eiſq; cohærentibus, incidentibus, emergentibus, vel dependẽtibus ex eiſdẽ liberam licentiam, plenãque facultatem.

17 Secunda pragmatica eſt declaratio per Petrum Tertium facta, quod Baiulus Generalis poteſt feudatarios regios de feudis (recepto ab eis homagio) inueſtire ac in tranſportationum inſtrumẽtis dominij ratione firmare, nec non pecunias ex laudimijs prouenientes recipere, & habere.

18 Tertia pragmatica mãdat Petrus Tertius omnibus feudatarijs ſuis, ac emphyteutis, quod requiſiti per Baiulum Generalem illi ſine aliqua excuſatione inſtrumenta titulorum, quibus res feudales, ſeu emphyteoticas poſſident, illico edãt, eidemq; profiteantur, quæ teneant per Regem in feudum, & quæ iura illi præſtent, alias Baiulus Generalis procedat contra contumaces per receptionem Poteſtatis, & per emparam realem feudi, & alia iuris remedia.

19 Quarta pragmatica refert Petrus Tertius, quod feudatarij ſui conquerebãtur de Baiulo Generali, quod minus ſeruato iuris ordine contra eos per emparam realẽ procedebat, ideoq; illi poſtea coram Locorum Ordinarijs opponebant de nullitate alienationum, & de euictione agebant, declaratque dominus Rex Baiulum Generalem legitimè per eaſdem emparas reales ius dicere, mandatque Vicarijs, Baiulis, & alijs officialibus ne huiuſmodi exceptiones admittant.

Quinta pragmatica Petrus Tertius committit Franciſco Ceçala Baiulo Generali Cathaloniæ, & Iacobo Deſfar iuriſperito conſiliario ſuo, vt informatione recepta inquirant ſuper omnibus iuribus regiorum feudorum, & vt cognoſcant de omnibus controuerſijs feudalibus regiorum feudorum, vbi leguntur hæc verba. *circa quorum feudorum vendicationem, occupationem, emparam, reuocationem, & recuperationem ad noſtrum dominium faciendam, reductionemque ad ſtatũ debitum, necnon ad reformationem feudorũ ipſorum &c. & ad cognoſcendum, & determinandum per vos vel alios ſine lite, & vt melius, & expedientius poteritis de controuerſijs ſi quæ nunc ſunt motæ, vel mouẽdæ, & de cæteris fuerint pro præmiſſis, vel dependentibus, ac emergentibus ex eiſdem &c. & ad emparandum, emparata tenendũ, & deſemparandum eadem &c. vobis ambobus cõmittimus plenarie & generaliter vices noſtras, ſtatuentes quod ſine ſtrepitu & figura iudicij, ſola iuris & facti veritate attenta, omiſſis quibuſcunque ſolennitatibus de rigore iuris ſcripti, vel alias introductis, quas tollimus, & relaxamus de plenitudine poteſtatis, poſsitis procedere in præmiſſis, & circa ea &c.* 20

Nota quod ideo in hac pragmatica, 21 inquit dominus Rex, *ſine lite*, quia ſtatim ſubdit, *omiſſis quibuſcumq; ſolennitatibus*, quemadmodum Reges ipſi antiquitus iudicabant, qui iudicandi modus appellabatur, *manu Regia*, vt benè explicat Marta de clauſul. par. 1. clau. 71. n. 2. & 4. & anteà Ariſtot. libro 3. Politic. vnde Peregrin. de iur. fiſci libro 7. tit. 3. num. 3. docet quod omnes cauſæ fiſcales ſunt ſummariæ, & in eis proceditur ſola facti veritate inſpecta. De quo, cum in fauorem fiſci inductum ſit, vaſſalli regij opponere non poſſunt. Imò de iure 22 Iudex qui poteſt procedere ſummariè & de

& de plano, ac ſola facti veritate inſpecta, poteſt & procedere plenariè ſeu ordinariè, pro vt ita concludunt Bald. in l. non quidquid, ff. de iudic. & in l. nulla circa fin. ff. de legib. Thom. Mier. p. 2. collatio. 6. c. 16. n. 18. Catelian. Cotta in memorabilib. verb. *Arbiter.* vbi aſſerit arbitrũ cui data eſt poteſtas procedendi ſummariè, & de plano, poſſe nihilominus procedere ordinariè, & eius proceſſum valere. Vndè Innocen. in ca. nouit de iudic. ait ſeruare ordinem iudiciarium non poſſe nocere. Quod dictum commendat Felin. in ca. cum dilecta de reſcrip. vbi etiam affirmat ſtatuto permittente, vt in ſyndicatibus non ſeruetur ordo, ſi tamen ordo ſeruaretur, validum eſſe proceſſum, quia ſeruare formam non nocet. Quid quod dominus Rex Petrus addit illa verba, *& vt melius & expedientius poteritis.* ideſt, *vel cum lite.* Sicque communis vſus obſeruauit & intellexit.

23 Exẽplaria præmemorata ſunt de tempore Petri Tertij, continentque diuerſa mandata per Baiulum Generalem ſuis feudatarijs facta, & comparationes eorũ in iuditio eius, appoſitiones, & ſublationes emparæ realis, qualis eſt appoſitio emparæ realis per Baiulum Generalem ſuper feudo regio *de Belluesfre* an. 1360. facta & aliæ multæ, per quas cum fructus quætantur domino feudi & emparis ipſis ſublatis per eum non reſtituantur, ex traditis per Peguera in conſtitutio. Item ne ſuper laudimio præludi. 5. n. 10. maximi ponderis iudicia ſunt, receptiones homagij & inueſtituras conceſſas per eundem Baiulum Generalem pro

24 feudis regijs, & alia, inter quæ eſt ſcriptura ſignata littera L. quæ caſui nunc occurrenti de declarandis ſeruitijs regiorum feudatariorum valdè accõmodatur, in qua Petrus Tertius ad ſupplicem petitionem Guillermi Martina habentis in feudum à domino Rege turrim vocatam *den Semmanat* in Loco de Moncada committit 20. Apprilis 1385. Petro Çacoſta Baiulo Generali, vt præmiſſo proceſſu & cauſa cognita declaret, quæ iura dominus feudi habeat in ipſo, ſequunturque in proceſſu partis articuli & prouiſiones Baiuli Generalis, & ex li. 4. inſtrumentorum de feudis fol. 49. in archiuo Baiuliæ Generalis ſeruato ſunt litteræ Petri Tertij. Dat. Valentiæ 8. Chalẽdas Maij 1346. directæ Arnaldo Archiepiſcopo Tarraconæ ſuper feudo regio Caſtri *de Galliner*, quod ſuum eſſe putans Archiepiſcopus procedebat contra vaſſallum dominum vtilem dicti Caſtri, & inhibet Archiepiſcopo dominus Rex, ne de hoc feudo amplius curet, quia regium feudum eſt, & circa finem earũdem litterarum ſubijcit hæc verba. *De quibus tanto magis admirationis materiam ſumpſimus, quanto nos ſcimus quod de feudis noſtris vos non licet intromittere vllo modo, & nõ ignorare, quod eorum cognitio ad nos immediatè pertinet, & ſpectat.* Quid expreſſum magis excogitari (quæſo) poterit? 25

Eſt etiam mandatũ Petri Tertij Petro Çacoſta Baiulo Generali Cathaloniæ factum anno 1355. ſuper feudo *de Bruco*, vt vocatis & auditis fiſci procuratore, & p. rtibus, ſi inuenerit feudum regium cecidiſſe in commiſſum, recipiat illud ad manus ſuas. & alia complura inſtrumẽta. Sed & poſt mortem Petri Tertij ante conſtitutionem Reginæ Mariæ vtebatur Baiulus Genaralis Cathaloniæ eadem iuriſdictione cõtra feudatarios regios, & tal s eſt ſcriptura exhibita cuiuſdam citationis per Baiulum Generalem factæ ſub an. 1393. Berengario de Quexans ad capibreuiandũ feudum regium *de Benda*. 26 27

Quod autem Regina Maria in prælibata conſtitutione ſua loquatur de Petro Tertio domino Rege, ibi, *en temps del Rey en Pere proaui noſtre de memoria recordable.* nemo ambigit: nam ipſa erat vxor Alphonſi Quarti, cui proauus erat Petrus Tertius: etenim Alphõſus Quartus erat filius Ferdinandi Primi, Ferdinãdus Primus erat filius domnæ Eleonoræ, quæ fuit ſoror Regis Martini, domna autem Eleonora erat filia Petri 28

Tertij: proauus enim dicitur pater aui, ſicut abauus dicitur auus aui,vt atteſtātur latinæ linguæ authores & præſertim Ambroſius Calepin. in verb. *proauus* , & cernere eſt in arbore cōſanguinitatis in corpore iuris. nec poteſt Regina Maria
29 loqui de alio Petro Rege Aragonū. Accedit quod inter politioris linguæ homines, maximè in Regno Aragonum, & Caſtellæ ſocer generum vocat filium, & gener ſocerum appellat patrem,& ſic de cæteris.

30 Non obſtat quod in contrarium obijcitur,& opponitur,ad correctionem præfatæ cōſtitutionis Petri Secundi neceſſariam fuiſſe in præcitata cōſtitutione Reginę Mariæ expreſſam mentionem cauſarum feudaliū, cum agatur de correctione legum,quæ in dubio non præſumitur,l.non ad ea,ff.de conditio.& demonſt.c.cum expediat de electio.lib. 6.

31 Nam cōſtitutio Reginæ Mariæ generaliter loquitur de iuriſdictione, modoque & forma exercitij iuriſdictionis, qua Baiulus Generalis Cathaloniç vtebatur tēpore Regis Petri III. proaui Reginæ Mariæ, generalis autē diſpoſitio omnes ſpecies ſub genere comprehenſas cōtinet, l.ſi chorus de leg. 3. Cardin. Tuſch. to. 4. lit. G. concluſ. 29. Franciſc. Molin. de ritu nup. li. 3. quæſt. 87. n. 17. & generalis mentio idem operatur quo ad omnia, quod ſpecialis quo ad ſingula. l.ſi duo, ff. de teſtamenta. tute. d.l. ſi chorus. Barboſ. in locis commun. litt. G.

32 Et(quod omnem difficultatis nodum facile ſoluit)ad intellectum traditū prælibatæ conſtitutionis Reginæ Mariæ ſufficit obſeruantia interpretatiua poſteā ſubſequuta,cum ſemper Baiulus Generalis de cauſis inter dominum Regem, & ſuos vaſſallos feudalibus cognouerit, l.ſi de interpretatione,l.nam Imperator, ff.de legib.nō enim eſt recedendum ab intellectu,& interpretatione legis,declaratiua data à communi obſeruātia, vt latè probant Maſtril.deciſ.137.n.24.Stephan.Gratian.deciſ.230. in additio.ex n. 6.Alderā,Maſcar.de general.interpretatio.ſtatutor.concl.2.ex n.139.Tiber.Decian.reſpon.45.num.130. qui omnes ſequūtur doctrinā Bart.in l. neque leges, ff.de legib. vbi docet quod ſi obſeruantia interpretata eſt aliquem caſum dubiū in ſtatuto, ſecundū illam ſemper erit iudicandū.Imò huic obſeruantiæ interpre- 33
tatiuæ ſtandum eſt etiam ſi agatur de legis alicuius correctione,vt aſſerunt Parit.conſ.56.n.34.li.2.Alderan.Maſcar.d. concl.2.n.143.& ſeq. atque etiam Petr. Fonta.de pact.nup.to.1.clau.1.nu.40.& 34
idem eſt ſi extaret obſeruantia, quod aliquod particulare ſtatutum non ſeruaretur,ſed aliud generale in caſu illius particularis ſtatuti haberet locum, vt tradit Gozadin.conſ.37. n. 14. Alderan. d. conclu.2.nu.152.& econuerſo ſtatutum, 35
quod alias non valeret,poteſt ex cōſuetudine interpretatiua valere, vt ſcribit Decian. d.reſponſo 46.num.123. Alderan.d.conclu.2.num.166. & tenenda eſt hæc obſeruantia interpretatiua, etiam ſi 36
ſtatuta, pro vt noſtræ conſtitutiones,eſſent ad litteram intelligenda, ex citatis per Petrum Fontanella tom. 2. de pact. nupt.clau.7.gloſ.3.p.9.n.24.& hæc con- 37
ſuetudo interpretatiua non dicitur noua diſpoſitio, ſed ipſa conſtitutio, & ipſum ſtatutum ſic interpretatum, vt prædicti omnes DD. explicant & declarant,& eſt tantæ efficacię,vt etiam ſi verba legis repugnent,aut impropriëntur, & etiam ſi reſultet malus intellectus, nihil omnius admittēda ſit,vt probant relati per Petr. Fontanel.d.clau.1. n.41.& per Alderan. Maſcard. d.conclu.2.ex.n.139. Et ad hāc 38
conſuetudinē interpretatiuam ſufficiunt duo vel tres actus poſt legis ſeu ſtatuti promulgationem,Ioſeph.Ludou.conclu. 2. Amicus de feudis pag. 34. colum. 2. Alderan. dic. conclu. 2. numero 171. Neque neceſſe eſt quod ſit præſcripta, vt declarant idem Ludou. conclu. 38. Seraphin.deciſ.1410. numero 17. Gratian.dic.deciſ.230.in additio. ex numero 6. Alderan.dic.conclu.2.numero 159. Vndè dicitur potius aſſuetudo , quam 39
cōſuetudo,ideſt obſeruantia quædā,quæ

differt

differt à conſuetudine propriè ſumpta in pluribus,vt notauit Anton.de Butrio in c. fin.de conſuetud.numero 47. Quid ergo quando eſt immemorialis,& continuo obſeruata, vt in caſu noſtro?

40 Nam poſt ſæpè dictam conſtitutionem Reginæ Mariæ perpetua,& vniformis ad hodierna vſque tempora fuit obſeruantia in præfatis feudorum cauſis inter dominum Regem, & ipſius vaſſallos, quod Baiulus Generalis ius dicit. cumque hoc ſit
41 notorium, ſufficit illud allegare, gloſ. in clemen. appellanti de appellatio. Codex Fabri.lib.2.tit.7.defin.1. Lapus allegatio. 1. Guido Pap. quæſtio.221. num.4. nam conſuetudo notoria non eſt probanda ſed allegāda,Stephan.Gratia.deciſ.186. nu. 18.Roc.de Curt.in tract.de conſuetudine numero 560.& in archiuo Regio Baiuliæ Generalis inueniet quiſque quotquot velit exemplaria vſq; quò nauſeam ſibi pariant.

Et ne quis hæſitet, exhibuit fiſci Ad-
42 uocatus in cauſa dubij de qua agimus, plura exemplaria, inter quæ eſt præconium cum termino triginta dierum,& citatio per Petrum Bacet Baiulum Generalem ſub anno 1427. facta citando omnes feudatarios domini Regis Barcinonæ, & in Vallen.degentes, vt coram eodem Baiulo Generali omnes capibreuiarent feuda regia, ſequiturque aſſignatio Aſſeſſorum in cauſis ipſorum feudatariorum per dictum Baiulum Generalem facta pro iuſtitia illis miniſtranda. Eſt etiam prag-
43 matica Regis Alphonſi. Data 9. Octob. 1442.directa Ioanni de Corbaria Baiulo Generali Cathaloniæ pro feudis Regijs,& ſpecialiter vt cognoſcat de omnibus controuerſijs motis & mouendis ſuper feudis regijs ſine lite, vel cum lite, & vt melius poterit,concedendo Baiulo Generali omnes vices ſuas, & quod aſſignet ſibi Aſſeſſores ad dictas cauſas, & eis aſſignet ſalaria,mandando Magiſtro Rationali,vt accipiat illa in compotum. Vide quam proxima ſit hæc obſeruantia præallegatæ conſti-
44 tutioni Reginæ Mariæ,quæ eſt anni 1422. tanto enim obſeruantia ſubſequuta eſt efficacior ad legis interpretationem,quanto legi proximior eſt ex Bald.in proœm. ff. numero 7. Rota Romana coram Ludouiſ.deciſ.325.numero 1.&additio numero 26. plures deciſiones cumulat. & cum ex tunc per ducentū & plures annos,ac ſemper fuerit continuata iſta obſeruantia, nihil vltra deſiderari poteſt ex doctrina Baldi in l.1.numero 8.C. de emancip. liber. Molin. de primog. Hiſp. lib. 2. cap. 16.

Conſequenter extant diuerſæ pragma- 45
ticæ Regiæ,quibus á multis ſeculis per ſereniſſimos Reges Aragonum expreſsè cōſtitutum eſt vt omnes cauſæ feudales ad ſolum Baiulum Generalem in Cathalonia, non etiam ad Regiam Audientiam pertinerent,vt eſt pragmatica Ferdinādi Regis Catholici anni 1482.ibi, *Cauſæ omnes patrimoniales ac feudales maiores & mediocres & breuiores,præſertim iuriſdictionum redituum,ac iurium omnium Patrimonij noſtri,& multo magis cum ad fraudes, quæ in illis,& circa illa committuntur,occurritur,niſi per dictum Baiulum noſtrum Generalem,eiusque Locumtenentem de conſilio Aſſidentium,ac per curiam ipſius Baiuli in dicto Principatu Cathaloniæ in primis inſtantijs, vel per Nos, cum præſentes fuerimus in Principatu prædicto,per alium neminem etiam Locumtenentis Generalis officio in eodem Principatu fungentem,cognoſcantur, examinentur, agitentur, & per ſententias, ac debitas declarationes & prouiſiones,pro vt rerum qualitas, ac conditio perſonarum expoſcerit,terminentur, & demum exequantur,ad effectumq; mediante iuſtitia deducantur. Et ſi fortaſſe prætextu paupertatis,miſerabilitatis, & pupillaritatis,viduitatiſq; ac aliarum qualitatum, aut aliàs contingeret ad ſupplicationem alicuius, ſeu aliquorum cauſas memoratas ad Regiam Audientiam ſeu Conſiſtorium noſtrū euocari,cum ipſas decreuerimus in futurum non euocandas, eo caſu cauſæ ipſæ per dictū Locumtenentem generalem noſtrum, Cancellarium,Vicecancellarium, aut Regentem Cancellariam noſtram, quamprimum ſupplicatum aut requiſitum fuerit pro parte di-*

cti

ἑti Baiuli Generalis, aut per eius Curiæ Fiſ-
ci procuratorem, ſtatim committi aut remit-
ti habeāt dicto noſtro Baiulo Generali &c.
Ita vt interea nullo modo dictis Baiulo Ge-
nerali aut eius Locumtenenti fiant inhibitio-
nes, quas omninò prohibemus &c. In qua
pragmatica perpendendū eſt illud ver-
bū. *Omnes cauſæ feudales.* quod eſt vniuer-
ſale & collectiuum, & omnes ſpecies cō-
præhēdit. l. ſi ita fuerit. l. Iulianus de lega.
3. l. omnes. C. de decurion. li. 10. vbi claſ-
46 ſici omnes. Eſt & alia ſimilis eiuſdem
Regis Catholici pragmatica an. 1488.
& alia anni 1500. atque pragmatica
Philippi Regis anni 1617. & vlti-
ma domini noſtri Regis anni 1630.
ex quibus facile elicitur, quam enixa
fuerit voluntas omnium Sereniſſimorū
Regum Aragonum à primo ipſorum, vſ-
que ad vltimum, vt omnes cauſæ feuda-
les & patrimoniales Regiæ ſolum corā
Baiulo Generali verterentur, & per eius
Aſſeſſores iudicarentur. Merito quidem
47 Thomas Mieres ſuper eadem conſtitu-
tione Reginæ Mariæ collatio. 10. par. 2.
fol. 37. col. 4. in fin. ait quod vſus & pra-
ctica eſt verus intellectus commiſſio-
nis.

Certum illud eſt, quod doctiſſimus
48 ac digniſſimus Sacri Supremi Regij Cō-
cilij Aragonum Regens Don Mathias
Baierola & Cabanillas, cum eſſet Fiſci Ad-
uocatus eiuſdem Concilij, in Reſponſo
per ipſum in fauorem iuriſdictionis Ba-
iuli Generalis edito aſſerit, quod à tem-
pore, quo extat Baiulus Generalis in hoc
Principatu (quicquid anteà fuerit) nullus
factus eſt ſuper feudis regijs proceſſus
Parium Curiæ, quia Baiulus Generalis
eſt loco Parium Curiæ. Quapropter mi-
nimè ſunt mutanda, quæ interpretatio-
nē certā ſemper habere. l. minimè, ff. de
legib.

49 Ideo iure optimo Don Ludouicus à
Peguera regius olim Senator Cathalo-
niæ in repetitione capituli, Item ne ſu-
per laudimio. verſic. 8. à. num. 159. cum
formas traderet proceſſuum Parium
Curiæ, nullam finxit in feudis domini
Regis, ſed in feudis aliorum dominorū
feudalium omnes.

Neque verò hęc praxis in Cathalonia
ſolum obſeruatur, ſed in alijs multis Pro- 50
uincijs, vnde in Germania notat Roſ-
ſental. de feudis capite 12. conclu. 1. nu.
27. & ſeqq. quod de iſtis feudorum cau-
ſis cognoſcit Camera Imperialis, quæ
loco ipſius Imperatoris eſt, & non Iudi-
ces Pares Curiæ. In Ducatu quoque Sa-
baudiæ huiuſmodi cauſę feudales ſepa-
ratum habent tribunal, quod vocatur
Camera Rationalis, & eſt iudicium Prin-
cipis, non Parium Curiæ, vt declarat
Amade. à Ponte de feud. tit. quis ſit iudex
in cauſa feudi in princip.

Imò hæc praxis eſt iuri Communi cō- 51
formis, ſecundum quod iuxta communē
DD. ſententiam licet in cauſis aliorum
dominorum feudalium, & ſuorum vaſ-
ſallorum ſint Iudices Pares Curiæ cap. 1.
de controuertia feudi apud Pares termi-
nanda. cap. 1. de prohibita feudi aliena-
tione per Federicum in fin. vnde Iacob.
Cancer. varia. par. 2. in noua editione ca.
13. num. 64. tuetur quod cum iſti Pares
Curiæ habeant à lege iuriſdictionem,
poteſt fieri coram eis reconuentio: tamē
Princeps, qui Superiorem non agnoſcit,
ſolus iudex eſt in cauſis ſuorum feudo-
rum inter ſe & vaſſallos ſuos, vt in ter-
minis poſt Bald. tenet Iaſon in prælud.
feudorum numero 112. verſ. *Quartus ef-*
fectus. & conſ. 60. lib. 1. quem refert &
ſequitur Menoc. conſ. 2. numero 115. idē-
que aſſerunt Zazius in tit. de feud. par.
11. numero 6. Schrader in eodem titulo
par. 10. ſectio. 1. cum ſeqq. Marta de iuriſ-
dict. centuria 1. caſu 89. numero 1. Petr.
Gregor. in titu. de conceſſio. feudor. par.
5. quæſtio. 8. col. fin. Franciſc. Sosbechi. in
titu. de feud. par. 14. numero. 28. Amade.
de Pōte de feud. tit. quis ſit Iudex in cau-
ſa feudi. in prin. Seſſe de inhibition. cap.
5. §. 6. numero 56. Rolan. à Val. conſ. 89.
numero. 28. lib. 2. vbi ait quod cōuertus
ratione feudi Regalis, nō poteſt declina-
re iuriſdictionem Principis.

Idq; ex eo obtinet quia Princeps ſupre-

mus

mus,eiusque Cæſaris Procurator,qualis eſt in Cathalonia Baiulus Generalis, vt notat Oliba de iure fiſci cap.4. numero 52.& 53.eſt Iudex in cauſa propria,l. 1. ff.de offi.Procurat.Cæſar l.2. & tot. titu. C.vbi cauſæ fiſcales.probat Bart.in l.proximè in prin.numero 1.ff. de his quæ in teſtamento delentur.& in l.1.numero 1. ff.ne quis in ſua cauſa.quod in omnibus cauſis fiſcalibus procedere declarat Peregrin.de iur.fiſc.lib.7.titu. 1. numero 1. Alciat.conſ.12.n 11.lib.8. Muta deciſ. Siciliæ 2.numero 11.Theſau.deciſ.213.n.
53 1.&3.Eſt autem in legibus Municipalibus omnis regreſſus ad iusCommune fauorabilis,& omnis receſſus odioſus,vt in l.ſi vero,§.de viro,ff.ſoluto matrim.&ibi Doctores.

54 Vim non facit argumentum, quod pro ſæpè memorata conſtitutione Petri Secundi deſumitur à compilatione conſtitutionum Cathaloniæ,quæ vigore cõſtitu.4.titu. *de la noua compilatio*,per tres perſonas à domino Rege, & alias tres à Curia generali anni 1585. electas & nominatas confecta fuit, vt ex ipſarum fide 18.Decembr.1587. facta poſt dictã conſtitutionem 4.liquido conſtat, cum illa cõpilatio reſecatis ſuperfluis,& correctis, vt dicitur in eadem 4. conſtitutione,aut in tertium volumen conſtitutionum reiectis, ad imitationem Diui Raymundi Decretalium compilatoris, vt in eorum proœmio legitur, facienda eſſet.

55 Nam hoc argumentum leuiſſimum eſt,cum hęc compilationis forma ius nõ faciat: non enim compilatoribus facultas data fuit obrogandi conſtitutiones à Curia generali probatas,vel reſtituendi
56 abrogatas. Quidquod in primo volumine conſtitutionum,vbi ſita eſt prædicta conſtitutio Petri Secundi,multæ leguntur & ſuperfluæ & correctæ,quæq;in vſu nullatenus ſunt, vt eſt conſtitu. 1. tit. *del inuentari faedor per lo hereu*. quæ diſponit hæredem grauatum conficientem inuẽtarium de bonis defuncti teneri citare fideicommiſſarium,& niſi illum citauerit ad inuentarij confectionem, amittere Trebellianicam. quæ conſtitutio à multis ſeculis receſſit ab aula, vt obſeruat Cancer.variar.par.3.cap.2.de inuentario num. 66. & Marquilles in vſat. Stratæ.
57 qui eſt primus ſub tit.*de ſeruituts,y aygues regãts*. notat circa fin.illius vſatici, eum eſſe abrogatum per deſuetudinem, ſiue per contrariam conſuetudinem vbique à tempore immemoriali huc vſque obſeruatam.Idem aſſerendum eſt de cõſtit. 58
4.tit.*de offici de Iutges,y Aſſeſſors ordinaris*, quæ prohibet officia Aduocatorum Iudicum,& Aſſeſſorum Iudicis alicuius Ordinarij exerceri poſſe per aliquem, qui in Gymnaſio, ſiue Studio generali Iuri Cæſareo,& Pontificio per ſex annos completos operam non dederit. Idem dicendum eſt de conſtitu.1.tit.*de examen de Aduocats*, quæ præcipit ne quis Iuriſperitorum vtatur aduocationis officio, donec prius per proceres cuiusq;loci ſimul cum ſapientibus in iure ad id electis examinetur. Idem affirmandum eſt de conſtitut.7.tit.*de orde iudiciari, y que lo de la Real Audientia ſe ſeruat en les Corts dels ordinaris*, quæ voluit in cauſis ciuilibus Regiæ Aud.altercata,& incidẽtia ac emergentia verbo & ſine ſcriptis decidi per Iudicem, atque in ipſis ſimiliter per partes verbo deductiones fieri.Idem apparet de conſtit.4.& 5.tit. *de offici de Aduocats,y procuradors fiſcals, y collidors, de terços*,quæ procuratoribus, & Aduocatis fiſcalibus in iudicijs certas formas præſcribunt.& ne in re ſatis nota plus immorer, idem de alijs conſtitutionibus allegare poſſem.

Nec nouum eſt quod in corpore iuris reperiantur leges, quæ non habent 59
vim ligandi:nam in Codice legum iuris Ciuilis leguntur authenticæ, quæ tamen fidem non faciunt, nec auctoritatem habent niſi quatenus cum verbis authenticorum concordant,à quibus quandoque diſcrepant multis additis, interiectis, vel mutatis per Irenerium,cuius opera inſertæ, & compilatæ fuerunt, vt animaduertit Couar. in cap. Raynuntius, §. 6.
num.

num.4.de teſtam.Deci.in auth.præterea C.vnde vir,& vxor. Angulo de meliorat. l.9.glo.2.n.14.

60 Et in Decreto canonum per Gratianum congeſto ſecundum multorum DD. ſententiam,quos refert,& veriorem dicit,ac ſequitur Pater Tho. Sanchez de matrimo.tom.3.lib.9.diſputat. 12.num. 5.non habent vim canonis, niſi ea capitula,quæ ex Pontificis, aut Concilij Generalis decreto deprompta ſunt,illis autem,quæ ex Sanctorum Patrum dictis deſumpta fuerunt, non amplior authoritas,quam auctoribus tribuenda eſt, quod etiam ſcripſit & approbat Ripa in l. 1. numero 69.ff.ſi certum petat.& Dominic.Soto de iuſtitia & iure lib.7.quæſt. 3.art.1.paulo poſt princip.verſ.*Aut ergo deſunt*.& alij quos iſti allegant,quamuis alij per eundem Thomam Sanchez relati vbi ſupra numero 3.contrariam tueatur ſententiam,& his non citatis fusè tradit
61 hoc Petrus Cenedo in collec.ad Decret.collec.16.ex num.2.vſq.ad 8.vbi agit de auctoritate Decreti à Gratiano compilati & canonum ipſius & legum in illo inſertarum atque de auctoritate Gratiani & Paleæ,& qui fuerint iſti Granus & Palea.

SECVNDA SOLVTIO.

62 Secundò ad conſtitutionem Petri II. de Paribus Curiæ loquentem reſpondetur, quod hæc conſtitutio non fuit vſu recepta,adhoc enim vt lex valeat,neceſſe eſt quod ab initio recipiatur,alias nullā vim obtinet,vt in can.in iſtis,§. leges 4. diſtin.vbi Dominicus notat leges à Principe dari ea conditione & intentione, vt non aliter ligent quam ſi fuerint receptæ,latè confirmat Ioan.Gutier.canon. quæſtion.lib.1.cap.8.numero 2.& 3.Syluest.in ſum.verbo.*lex* numero 6. Alderan.Maſcar.de general.interpretatio.ſtatutor.conclu.8. numero 27. & 28. & eſt Communis DD. concluſio ſecundum Couar.lib.2.var.reſol.cap.16.numero 6.
63 in verſ.*Quinto ſunt*.Et poteſt eſſe lex ſeu conſtitutio eadem, quo ad vnum dictū recepta,& quo ad aliud non recepta,ligabitque dumtaxat in capite quo recepta eſt,ideoq;Nauar.in manual.cap.27.n. 150.ait ſe Salmanticæ tuliſſe ſententiam declarando clericum,qui contra diſpoſitionem extrauagantis,Ambitioſę de reb. Eccleſ.non alienan. prædium Eccleſiæ vltra tres annos locauerat , non incidiſſe in excommunicationem illius Pontificiæ Paulinæ conſtitutionis , contractum tamen locationis fuiſſe nullum , quia eo loco quo ad pœnas excommunicationis & irregularitatis in illo textu contentas non erat recepta conſtitutio, licet eſſet recepta quo ad nullitatem contractus, idem aſſerit Sarmiento de redditib. Eccleſ.1.par.ca.2.numero 20.Et certè quod 64
præallegata conſtitutio Petri Secundi nunquam fuerit recepta , ex eo euincitur,quia de feudo domini Regis, longa ſuper hoc tam in Archiuo Regio, quam in Archiuo Baiuliæ Generalis Cathaloniæ inquiſitione & excuſſione facta, nullus hactenus repertus eſt proceſſus Parium Curiæ,nec mentio aliqua huiuſmodi proceſſus vel iudicij , licet de feudis aliorum dominorum feudalium in Cathalonia reperiantur proceſſus Parium Curiæ iuxta conſtitutionem Iacobi Secundi,quæ eſt 4.tit.*de feus,y poſtats*,& ca. 1.de controuerſia feudi apud Pares terminanda in vſib .feudorum , Et ego fui 65
Aduocatus aliquando Don fratris Andreæ de ſancto Hieronymo Epiſc.Vicen. in cauſa , quam vti dñs feudi de *Briança* corā Paribus Curiæ, quorum vnus erat Don Antonius Vila,gerebat contra feudatarium ſuuum,quæ poſt latam ſententiam in gradu appellationis fuit ad Regiā Audientiam euocata ad relationē ſapientiſſimi ac meritiſſimi Don Ioannis à Magarola nunc Regentis in Sacro Supremo Regio Concilio Aragonum.

TERTIA SOLVTIO.

Tertiò ad conſtitutionem Petri Secundi de Paribus curiæ agentem 66
reſpondetur, quod iſta conſtitutio ſub lata

lata fuit per contrariam conſuetudinem tercentum annorum, & vltra, quibus Baiulus Generalis cum conſenſu Regis & populi cognoſcit de cauſis feudorum
67 inter dominum Regem & eius vaſſallos, cum conſuetudo maximè immemorialis legi humanæ deroget, l. de quibus ff. de legib. cap. fin. de conſuetudi. eſſuſe Ildephon. Perez de Lara de anniuerſarijs & capellanijs lib. 2. cap. 8. numero 49. & 50. quod adeo verum eſt, vt ad tollendam legem anteriorem par ſit vis cõſuetudinis atque legis poſterioris, vt expendit Anton. Pichardus in §. ex non ſcripto Inſtitutio. de iure Naturali num. 3.

68 Nec reluctatur conſtitutio *Deſijants*, quę eſt Ferdinandi Secundi ſub anno 1481. & eſt 10. tit. *de obſeruar conſtitutiõs*, quæ reprobat omnem conſuetudinem præteritam vel futuram contra Cathaloniæ conſtitutiones etiam immemorialem.

69 Nam eidem ſatisfaciẽdo, Dico primo quod conſtitutiones Cathaloniæ, vſatici, & alia iura Municipalia abeunt in deſuetudinem per contrarium vſum totius Cathaloniæ & Regis tolerantiam. ita poſt Mier. & Marquill. docet noſter Iac. Cancer. var. reſol. par. 3. cap. 4. de ſeruitutib. num. 172. & 173. ibi, *Conſtitutiones ſiquidẽ Cathaloniæ, vſatici, & alia iura Municipalia abeunt in deſuetudinem per contrarium vſum totius Cathaloniæ, & Regis tolerantiam vt notat Mier. collat. 9. capite 6. numero 8. & in ſimili cenſuit Pariſius conſ.* 105. *par. 4. numero 9. vbi dicit Superiorem, qui ſcit & patitur ſtatutum aliquod non obſeruari, videri illud tollere. Idem notat Anton. de Butr. in capite quia circa, de conſanguini. & affini. Aretin. conſ. 11. Procedendum, numero 1. & alij citati per Additi. ad Lapum allegat. 36. ſuper littera E. & Caſſaneus in Conſuetud. Burgun. rub. 7. tit de ſucces le mort ſaiſit lo vif. §. 1. num.* 3. &c. hactenus Cancer. cuius quanta ſit in orbe terrarum, & in hoc potiſſimum Principatu authoritas, nemo ignorat. ſed & in terminis ipſius conſtitutionis Petri Secundi de qua agimus, ſenſit Antonius Oliba de actionib. par. 1. lib. 3. ad §. pœnales num. 86. Hæc theorica maximè ſibi locum vendicat in caſu, de quo diſceptatur, cum Baiulus Generalis pro cauſis regiorum feudatariorum, vti verus & legitimus Iudex à multis ſeculis publicum tribunal cum aſſenſu totius Cathaloniæ, & ex pluribus regijs commiſſionibus & mandatis habeat, & per ſuos Aſſeſſores, regioſq; Conſiliarios de illis cognoſcat & iudicet, faciemq; ipſius ſolius & non alterius Iudicis pro controuerſijs quibuſcunque Regij feudatarij hactenus agnouerint. 70

Dico ſecundò, quod dicta conſtitu. 10. 71 tit. *de obſeruar conſtitutions*, intelligitur de conſuetudine derogatiua, & noui iuris inductiua, non tamen excludere cenſetur vel improbare conſuetudinem interpretatiuam, ſeu obſeruantiam declaratiuam iuris, vt expreſsè ita explicat eandem cõſtitutionem, & tenet noſter Petr. Fontanel. de pact. nup. tom. 1. clauſ. 1. numero 44. ex multis, quæ citauit ſupra nu. 35. & ita intelligenda fore omnia ſtatuta, 72 quæ prohibent contra ſe conſuetudinem allegari, ſcribit Alderan. Maſcar. de generali interpretatio. ſtatutor. conclu. 2. numero 157. & Stephan. Gratia. deciſ. 230. in additione numero 10. at pro Baiulo Generali Iudice regiorum feudorum inter dominum Regem & eius vaſſallos allegauimus etiam conſuetudinem interpretatiuam, eam que immemorialem declaratiuam memoratæ conſtitutionis 1. tit. *de offici de Balle General*, qua approbatur & confirmatur iuriſdictio, moduſque & forma iuriſdictionis, qua Baiulus Generalis vtebatur tempore Regis Petri tertij, vt modo ſcripſi.

Dico tertiò, quod quantumcunque 73 lex aliqua, vel conſtitutio Principis irritet omnem conſuetudinem præteritam & futuram, vt per illam lex vel conſtitutio nunquam abrogetur: tamen decretum illud irritans euincitur & conſtitutio illa abrogatur per longã & antiquam conſuetudinem contrariã,

quæ

quæ in ſeculo aliorum Principum & populi orta & inducta fuit, vt declarat doctiſſimus Dominicus Soto de iuſtitia & iure lib. 1. q. 7. artic. 2. in verſ. *Hoc ego me moriæ commendandum* circa fin. confert Gironda de gabellis par. 8. num. 36. Alderan. Maſcard. de general. interpretatio. ſtatut. conclu. 8. numero 74. pro vt dicta conſtitu. 10. titu. *de obſeruar conſtitutions,* eſt anni 1481. & conſuetudo pro Baiulo Generali allegata non ſolum multis anteà ſeculis, ſed & poſteà vſque hodie.

74 Nam cum quæritur an lex vel conſtitutio, quæ conſuetudinem in contrariũ improbat, per contrariam nihilominus conſuetudinem aliquando abrogari poſſit, concludendum eſt, quod licet conſuetudo regulariter ex præſumpta voluntate Principis & populi, potens ſit anteriorem tollere lege n. l. de quibus ff. de legib. §. ex non ſcripto Inſtit. de iure Naturali, tamen hoc eſt verum, ſi conſuetudo ſit rationabilis & legitimè præſcrip-
75 ta cap. fin. de conſuetud. quando autem lex reprobat conſuetudinem contrariã, dicitur conſuetudo irrationabilis, vt notat Innocen. in rubri. de conſuetudine, & Ioan. Faber in §. ex non ſcripto Inſtit. de iure Natur. & ideo non valet, & ita in terminis noſtrarũ conſtitutionũ argumentatur Mier. par. 2. collatio. 10. tit. de prohibitione pannorum numero 4. & probat Alderan. Maſcard. qui ſupra conclu. 8. numero 74. & Soto qui ſupra, vbi rationem aſſignat, quia nunquam indi-
76 cium eſt talis voluntatis Principis. Sed ſi ſimpliciter lex vel conſtitutio improbat conſuetudinem in contrarium, intelligitur de præterita, non de futura, vt obſeruant gloſ. & DD. in clement. ſtatutum de electio. Couar. var. reſol. lib. 3. cap. 13. numero 4. Sarmien. lib. 3. ſelecta. ca. 14. numero 9. Curt. iun. conſ. 173. numero 7. Ancharra. conſ. 218. numero 2. Tiraquel. de retract. lignagier. in præfatio. numero
77 17. & 18. Si autem expreſsè damnet futuram conſuetudinem, non intelligitur de conſuetudine, quæ de nouo inducetur cum ſcientia Principis & populi, Geminian. Butri. & alij in d. cap. fin. de cõſuetud. Felin. in cap. cum in officijs n. 8. de reſcript. Abbas in cap. accedentes numero 6. de præſcrip. Petr. Dueñ. regula 141. num. 2. fusè Garcia Gironda de gabellis par. 8. numero 36. & 37. Alderan. etiam d. conclu. 8. numero 4. qui quidem Gironda, & Alderan. multis alijs citatis extendunt, etiam ſi conſtitutio improbaret futuram conſuetudinem immemorialem. Demum verò ſi lex reijciat quamcunque conſuetudinem præteritã 78
& futuram, non excluditur longa & antiquiſſima conſuetudo, quæ in ſeculo aliorum Principum & populi orta & inducta fuit, vt docet Soto vbi ſupra. & confirmatur, quia par in parem non habet imperium, l. nam & magiſtratus ff. de recep. arbitr. l. ille à quo §. tempeſtiuum ff. ad Trebelli. DD. in cap. non liceat Papæ 12. quæſt. 2. Bart. Perret. in extrauag. ambitioſæ de rebus Eccleſ. nõ aliena. in verb. *prædeceſſorum* numero 5. Surd. conſ. 47. numero 10. Menoch. de arbitr. lib. 2. caſu 438. numero 9. Aloyſi. Ricci. in collectan. deciſ. p. 5. collec. 1094.

Dico quarto, quod ſpeciale eſt in feudis, vt attendatur conſuetudo antequam 79
leges, optimè Socarrat. in cap. ſi caſtellanus numero 69. pag. 297. vbi quod ius feudorum dicitur ius voluntariæ cõſuetudinis, & quod omnia dubia circa feuda relinquuntur interpretationi conſuetudinis, & quod in feudis primo iudicatur ſecundum conſuetudinem, & poſteà ſecundum ius ſcriptum. Maſtril. deciſ. 112. numero 41. Rolan. conſ. 89. numero 19. lib. 2. Balzeran. de feudis titu. ex quibus cauſis feudum. numero 23. Surd. conſ. 193. numero 9. Vnde in corpore Iuris 80
Ciuilis libri feudorum non inſcribuntur *Iura feudorum*: ſed *Vſus ſeu conſuetudines feudorum*, quamquam loco Iuris Cõmunis ſint, vt obſeruat Roſental de feud. tom. 1. cap. 1. conclu. 8. & 9. & in Cathalonia appellantur & ſuperſcribuntur *Conſuetudines Cathaloniæ*, ſeu *Commemorationes Petri Alberti*. cum igitur

in

in Cathalonia Baiulus Generalis de cauſis feudorum inter dominum Regem, & eius vaſſallos ſemper cognouerit, potius ſtandum eſt conſuetudini,quam iuri ſcripto ſiue dictæ conſtitutionis Petri Secundi de Paribus Curiæ loquentis, ſiue dictæ conſtitu. 10. tit. *de obſeruar conſtitutions.*

QVARTA SOLVTIO.

81 QVartò ad conſtitutionem Petri Secundi de Paribus Curiæ diſponentem reſpondetur, quod poſt eam curia generalis anni 1599. recognouit & approbauit iuriſdictionem Baiuli Generalis Cathaloniæ in iudicando de cauſis feudalibus inter dominum Regem & eius vaſſallos, ſicque caſu quo præfata conſtitutio Petri Secundi non fuiſſet anteà ſublata, illam abrogauit, aut ſaltem declarauit & confirmauit intellectum, quem ea conſtitutio (vt anteà dixi) receperat ex obſeruantia interpretatiua.

82 Nam in cap. curiæ 41. curiarum anni 1599. poſtulauit curia generalis à domino Rege, vt conſtitueretur, quod in Baiulia generali quoties feudatarius vellet feudum domino Regi confiteri, etiam tempore quo eſſet publicanda ſententia, admitteretur illius confeſſio , fieretque illi de feudo inueſtitura ſolutis proceſſibus expenſis. inſuper in cap. curiæ 86. eiuſdem an. 1599. petit curia generalis à domino Rege, vt præciperet & ſtatueret quod quoties conuenti coram Baiulo Generali pro feudis regijs oſtenderent ſcripturas exemptionis & immunitatis ab illis feudis, ſuperſederent Aſſeſſores in huiuſmodi cauſis, donec in Regia Audientia facto verbo fieret declaratio, an eſſent vlterius proſequendæ. Ad hæc in cap. curiæ 37. eiuſdem an. 1599. curia generalis rogauit Regiam Maieſtatem dignaretur ſuperſederi mandare, vſque ad concluſionem priorum curiarum in cauſis feudalibus, quæ agebantur in Baiulia Generali, remittēdo laudimia ipſi debita, Si enim petens prètium reì ſine ſolennitate venditæ vel vtens inſtrumento ex defectu ſolenn:tatis nullo, cenſetur renuntiare nullitati, & contractum: ac inſtrumentum approbare, Salycet. in auth. caſſa num. 7. quæſt. 9. C. de ſacroſanct. Eccleſ. Alberic. in l. 2. C. ſi maior factus alienatio. rat. habu. Surd. de alimen. titu. 6. q. 3. num. 67. in fin. Aym. conſ. 101. in fin. & conſ. 158. numero 1. Simon de Pret. cōſ. 76. numero 16. & dominus petens fidelitatem à vaſſallo & canonem ab emphyteuta videtur renuntiare caducitati, Tiraquel. de retract. conuenti. §. 1. glo. 2. nu. 6. & producens inſtrumentum iudicatur approbare illud in omnibus in eo contentis, Caſtrenſ. conſ. 331. num. 1. lib. 1. Aym. conſ. 80. num. 7. quod extendit Gratian. deciſ. 134. num. 10, quamuis producatur in parte & partibus: plura Eſcobar de ratiocin. cap. 10. à numero 28. vſq. ad numerū 33. vbi quod petens terminum ad ſoluendum iudicatum, videtur iudicatum approbare: quis non aſſerat Curiam generalem in prælibatis capitulis probaſſe iuriſdictionem Baiuli Generalis in cauſis Regiorum feudorum. 83
84
85
86

Accedit quod curia generalis petens vel tractans aliquid in materia, in qua poſſit prætendere præiuditium, ſolet ſemper proteſtari de ſuo præiuditio, vt in cōſtitutio. 1. tit. *de la Audientia del Princep.* ibi. *que per lo preſent capitol nos faſſe preiudici algu, nouacio, ò derogacio à las conſtitutions de Cathalunya, que diſpoſan que las cauſas no poden exir del Principat.* & in cōſtitutio. vnica tit. *de remiſsio de Quint.* ibi, *ſens derogacio de altras prouiſions ſobre aſſo fetas.* & in conſtitutio. 6. tit. *que nouells officials,* & in alijs plurimis. At in dicta curia anno 1599. & capitulis ipſius ſupra relatis nulla fit proteſtatio de iudicio Parium curiæ in cauſis Regiorum feudorum, cum tamen de illis Baiulia Generalis Cathaloniæ haberet patens, publicumque tribunal, & à multis ſeculis habeat, imò nec talis proteſtatio in vllis vnquā Curijs generalibus facta inuenitur. Vndè in 87

dè in rectum ſenſum non cadit, quod Curia generalis in his aſſenſum non præbuerit,& hoc ſolum argumentum ad victoriam cauſæ dubij prædicti firmati abunde ſufficeret.

88 Ergo odioſæ nimis ſunt nouitates, quas feudatarij domini Regis hodie mouent tentantes ſeruari conſtitutionem Petri Secundi de Paribus curiæ loquentem, prætermiſſa memorata conſtitutione Reginæ Mariæ,& ſtylo ac obſeruantia iuriſdictionis Regis ac Baiuli Generalis antiquiſſima:imò regulariter omnes nouitates ſunt odioſæ,& reprobatæ, vt notãt Queſada diuerſarum quæſtio. iur. q. 31. numero 24. Calix. Ramirez de lege Regia §. 12. numero 31. Valenzue. Velaſq. conſ. 24. numero 2.& ſunt ſuſpectæ, p æſumunturq; ex iniuſtis cauſis fieri l. ſi quis ſub conditione. ff. de conditio. inſtitut. Valenzue. num. 3.& authores earum reprehendendi ſunt can. fin. 11. diſt. can. hæc autem ſcripſimus 32. diſt. l. in re-

89 bus de conſtitutio. Valenzue. num. 4. Niſi dixeris de iſtis feudatarijs, quod fabulãtur poetæ de Typhœo, cuius meminit Lucanus lib. 5. Virgil. lib. 9. Ouidi. lib. 5. Metamor. Is enim cum Iouem ad certamen de Regno prouocaſſet, facile victus proclamaſſe fertur, *In magnis voluiſſe ſat eſſe.*

90 Nam quod illi loquuntur ad victoriam fiſci in cauſa propoſiti dubij oportere, vt de tempore Petri Tertij reperirentur in ſpecie exemplaria cauſarum feudalium coram Baiulo Generali pro declarandis ſeu taxandis ſeruitijs regiorum feudorum, admiranda res eſt, poſtquam à domino Rege Petro Tertio,& omnibus ſucceſſoribus ſuis Baiulus Generalis conſtitutus eſt Iudex omnium controuerſiarum feudalium. Nunquid cauſæ huiuſmodi ſuper taxandis vel declarandis ſeruitijs regiorum feudorum non ſunt cauſæ feudales? Nunquid hoc nomine cauſarum ſeu controuerſiarum feudalium aliæ quæcunq; cauſæ proprius quam iſtæ, appellari poſſunt? Nunquid ex natura cauſarũ, quas capibreuiationũ vocant, quæ frequentius vt tempore Petri Tertij, ſic poſteà in Baiulia Generali verti ſolitæ ſunt, non eſt cognoſcere,& 91
per ſententiam definire quem cenſum præſtet emphyteota, quod ſeruitium feudatarius domino ſuo? Sanè omnis ſpecies ſub genere continetur. l. hoc legatum delegat. 3. vbi generale verbum, *quæ vxo* 92
ris cauſa parata ſunt, ſingulas continet ſpecies, l. fin. §. 1. ff. quæ in fraud. creditor. l. ſemper in generalibus ff. de regul. iur. Notiſſimi iuris eſt, quod vbi ſumus in iure vniuerſali, exercitium vnius actus extenditur ad omnes, in quibus nihil fuit obſeruatum, vt ex Oldrado & alijs notat Craueta de antiquit. temp. 4. par. numero 28.& conſ. 27. in fin. Abbas per illum tex. in cap. 1. de religioſ. domib. vbi aſſerit per exercitium vnius articuli comprænhenſi ſub vniuerſo, inferri ad poſſeſſionem vniuerſi. Felin. in cap. auditis de præſcriptio. Caſſãne. in conſuetud. Burgund. rub. 1. tit. *de iuſtices* num. 92.& 93
93.& anteà Bart. in l. 2. §. ſi quis hoc interdicto ff. de itine. actuq; priuat. Paul. in l. imperium ff. de iuriſdict. omni. iud. vbi aiunt quando alteri competeret ex iure Communi vel Principis conceſſione iuriſdictio licet non exercuiſſet iuriſdictionem niſi in vna ſpecie, retinere eam 94
quo ad alias ſpecies. fusè Cancer. var. par. 3. cap. 4. num. 124. cum duob. ſeqq. conducit Molin. de Hiſpan. primogen. lib. 2. cap. 6. ex num. 16. vbi pluribus probat & docet præſcripto legitimè aliquo 95
iure reali in genere, extendi præſcriptionem ad omnes perſonas, quibus illud ius applicari poſſit, quamuis aduerſus eas ſpecificè præſcriptum non fuerit. Sed quid moror? nonne ſuperius allegauimus præfatam commiſſionem Petri Tertij Baiulo Generali factam pro taxandis ſeruitijs feudi Regij turris vocatæ *den Semmanat* vna cum proceſſu inter fiſci procuratorem,& Guillelmum Martinam? Huius argumenti pondere preſſi aduerſarij reſpondent eam commiſſionem eſſe ſpecialem,& ſub generalibus commiſſionibus non comprænhenſam.

At

At hic vna eſt quæſtio de qua agitur,an cauſæ feudales inter dominum Regem & eius vaſſallos debeant per Pares Curiæ iudicari vel per dominum Regem. Nā quod dominus Rex cauſas omnes patrimoniales per Baiulum Generalem iudicet,nemo dubitat,tum ex regijs innumeris commiſſionibus tum ex iure Communi, cum ſit Procurator Cæſaris ad quē iſtæ cauſæ pertinent, vt ſupra oſtēdimus. Neque illa commiſſio de cauſa
96 Guillermi Martina ſpecialis eſt,ſeu noua commiſſio ; ſed excitatio iuriſdictionis Baiuli Generalis,quemadmodum quando Iudici Ordinario per Superiorem cauſa, quæ aliàs ad ipſum Ordinarium ſpectabat,committitur,non cenſetur delegatus, ſed manet Ordinarius, quia nō eſt noua commiſſio, ſed excitatio iuriſdictionis eius, cap.licet in corrigendis 12.&ibi omnis ſchola DD.de offic.iudic. Ordina.Maranta de ordin.iudic. 4. par. diſt. 5.num.77.Iacob.Menoc.lib.2. præſum.17.Brunor.à Sole in quæſtionib.legalib.quæſt.23.ex num.3.Paul. Granut. theoremat.21. pro vt quotidie dominus Rex diuerſa negocia ſui patrimonij Baiulo Generali iudicialiter & extraiudicialiter committit.

97 Gloriantur Regij feudatarij doctrina Antonij Oliba magni olim fiſcalis Aduocati qui de actionib.par.1.lib.3. ad §. pœnales num.87.cum attigiſſet ſæpè citatā conſtitutionem Petri Secundi de paribus curia circa regia feuda loquentem , vtendo verbis Celſi Iureconſulti, ſubſiſtit.Sed non ſubſiſtit neq;anceps eſt is Doctor dato ſtylo & cōſuetudine immemoriali Baiuliæ Generalis,& præſūpto conſenſu totius Cathaloniæ , vt conſtat ex ſuis verbis.ibi.*Vtor verbis Celſi in l.ſi me,& Titium de rebus credit.ff.ibi,ſubſiſto.niſi dixeris plus nocere tacitum conſenſum quam expreſſum extra curias præſtitum,& quod de ſtylo & conſuetudine vim legis habente,ita receptum eſt.* Hanc autē conſuetudinem immemorialem, ſtylum & conſenſum adeſſe affirmat ibidem, tā n.86 quā n. 87. Quid quod non viderat Antonius oliba pragmaticas Petri Tertij,& de eius tempore exemplaria ſupra adducta, quæ in Regio & Baiuliæ Generalis archiuo temporis antiquitate penè conſumpta,& à muribus ſæpè corraſa non ſine magno labore quæſita ſunt. nā ſi vidiſſet,vtiq;allegaſſet,& agnouiſſet d. conſtitutionem Petri Secundi per d.cōſtitutionem Reginæ Mariæ antiquari. Imò ſcripſit ante curias an. 1599.quibus prælibata Baiuli Generalis iuriſdictio approbatur & confirmatur.

Valeant igitur feudatarij domini Re- 98
gis:ego enim manum à tabula amoueo ne in re nimis clara Solem videar facib⁹ velle illuſtrare , aut vltro videar dubia quærere more Camellorū, quos referunt Ariſtotel.lib.8.de hiſtor. animal. & Albert. Magnus lib. 12.de ani. tract. 2.cap.2.aquam clarā & conſpicuā ad bibendum appoſitam, pedibus conturbare prius antequam bibant.

Ioan. Paul. Xammar Regiæ Maieſtatis Conſiliarius, & alter ex Aſſeſſoribus Baiuliæ Generalis Cathaloniæ.

EOdē ſimul tēpore hæc ſcripta edita ſūt,& iuris allegationes partis aduerſæ feudatariorū,illæq. doctiſſimæ authore Alberto Torme Iurecōſulto optimo : ſed omnib⁹ eorū argumētis ſatis videtur ex noſtris ſatisfactū, maximè cū nullū vnquā repererint exēplar,quo in cauſa aliqua feudatariorū domini Regis fuerint aſſignati iudices de Parib⁹ Curiæ,quod omnē procul difficultatis nubē quaſi Solis luce expellere patet. Nā quod aiūt cū d. 99
cōſti.3.tit.*de feus y poſtats*, de qua diſceptatur,concordare cōſtitutionē 4.eod.tit. quæ eſt regis Iacobi Secūdi, nō eſt verū: quia hæc cōſtitutio nō loquitur de feudatarijs Domini Regis,ſed de alijs.Et quod 100
dicunt in præchalendata pragmatica Petri tertij dat. 16.chalend. Maij 1341.cuius ſupra quarto loco memini, dominū Regem committere Vicarijs,Baiulis,& alijs officialibus cauſas feudales,falſum eſt,vt ex tenore pragmaticæ liquet,neque hæc quæſtio pertinet ad propoſitā cōtrouerſiam de Paribus Curiæ.

Die Iouis tertia menſis Februarij anno à Natiuitate Domini milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo nono viſa ſupplicatione, &c. Attento ſupplicatione præſentata per nob. & magnificos Ludouicum de Monſuar de Conſilio ſuæ Maieſtatis Baiulum Generalem Principatus Cathaloniæ, Acaſium de Ripoll Fiſci aduocatum, & Ioãnem Paulum Xammar Aßeſſores dictæ Baiuliæ Generalis die 26. menſis Octobris anno milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo octauo, conſtat per eoſdem fuiſſe deductum, quod dũ procederetur in Conſiſtorio Baiuliæ Generalis Cathaloniæ inſtante Fiſci Procuratore illius contra feudatarios Regios præſentis Principatus Cathaloniæ ad effectum quod in iudicio ſummario pro nunc & donec in ordinario alias eſſet proceſſum, & declaratum, deſignaretur & arbitraretur ſeruitium, quod fieri & præſtari deberet per vnumquemq; ex dictis feudatarijs Domino noſtro Regi pro feudis quæ pro eodem tenẽt, occurrente caſu imminentis belli; fuit per eoſdem feudatarios præſentata requiſitio die 21. prædictorum menſis & anni prætẽdendo taxationem ſeruitij prædicti non poſſe fieri vel explicari in Conſiſtorio Baiuliæ Generalis Cathaloniæ, ſed tantum per Iudices de paribus Curiæ iuxta conſtitutionem 56. curiarum celebratarum in Ciuitate Barcinonæ per ſereniſſimum Regem Petrum Secundum huius nominis anno milleſimo ducenteſimo octuageſimo tertio; quæ hodie eſt 3. ſub tit. de feus y poſtats *in noua compilatione, per quam fuit diſpoſitum quod in omnibus cauſis feudalibus quæ moueri contigerit inter Dominum Regem ex vna, & Barones ſeu milites ex alia & econuerſo, determinandæ eſſent per Iudices de Paribus Curiæ; ideoq; fuiſſe petitum per dictos feudatarios Baiulũ prædictum Generalem Aſſeſſores & Aduocatum fiſcalem ceßare debere à procedimentis & cauſa in ſuo Conſiſtorio factis, eaq; caſſare & reuocare, aut firmare dubium iuxta conſtitutionem* de la obſeruança*; ideoque dictum Baiulum Generalem Aſſeſſorem & aduocatum fiſcalẽ dubium firmaſſe, vt fieret declaratio iuxta diſpoſitionem dictæ conſtitutionis, prætendẽdo non fuiße per procedimenta per eos facta contra feudatarios conſtitutioni prædictæ ſereniſſimi Regis Petri contrafactum, ſed imò eſſe iudices competentes in eiſdem in executionem generalium commiſſionum ſuper cauſis feudalibus tempore ſereniſſimi Regis Petri expeditarum, quæ per conſtitutionem ſereniſſimæ Reginæ Mariæ conſortis & Locumt. Generalis ſereniſſimi Ildefonſi Regis Aragonum Comitis Barcinonæ in Curijs celebratis anno 1422. Barcinonæ cõfirmatæ fuerunt; & ex commiſſionibus factis per ſereniſſimum Regem Petrum Tertium huius nominis Franciſco Çaçala Baiulo Generali Cathaloniæ 4. idus Decembris 1340. & Petro Çacoſta Baiulo Generali Cathaloniæ 4. idus Iulij 1347. & 10. calendis Nouembris 1349. conſtat eundem ſereniſſimum Regem Petrum ordinaße & deputaße eoſdem Çaçala & Çacoſta reſpectiuè ad cognoſcendum ſine lite & vt melius, & expedientius fecißent de controuerſijs quæ tunc eſſent motæ vel de cætero mouendæ forent ſuper feudis Principatus Cathaloniæ, & dependentibus & emergentibus ex eiſdem cum clauſulis ampliſſimis, & ſignanter quod ſine ſtrepitu & figura Iudicij ſola Iuris & facti veritate attẽta omiſsis quibuſuis ſolẽnitatibus de rigore Iuris ſcripti vel alijs introductis ius partis non abſorbentibus procedere valerent; fuiſſeq; iniunctum Vniuerſis & ſingulis feudatarijs ex debito fidei quo domino Regi obſtricti erant & tenebantur vt tam in dando poteſtates feudorũ, quam in amparis & firmis, ẽdis, quam etiam in omnibus, quibus illi procederent & procedere vellent, reſponderent, & obedirent ſeu obedire, & reſpondere facerent dictis Çaçala & Çacoſta ſicut dicto Domino Regi facere tenebantur, ac ſi ab eodem vice qualibet eßent litteratorie & præſentialiter requiſiti: conſtat ſereniſſimum Regem Petrũ ſuis cũ litteris expeditis 16. Calendis Maij 1341. ordinarijs Cathaloniæ directis declaraſſe viam per quam erat ſolitum procedere in cauſis feudalibus per Baiulum Generalem Cathaloniæ attenta natura ipſarum cauſarum, & formam remiſsionis expeditæ eſſe debitam & ordina-*

riam & ex pluribus inſtrumentis & actis in proceſſu inſertis dictos Çeçala & Çacoſta in vim dictarum commiſſionum contra feudatarios Regios Principatus Cathaloniæ proceſſiſſe: rurſus conſtat poſt conſtitutionē Reginæ Mariæ, editam in curijs anno 1422. celebratis, qua ſancitum & ordinatum fuit Baiulum Generalem Cathaloniæ poſſe & debere vti omni illa iuriſdictione, qua ſolitus vti fuerat tempore Regis Petri Tertij & iuxta principales commiſſiones ſui officij; per ſereniſſimū Regem Ildefonſum fuiſſe factas in omnibus cauſis feudalibus ſimiles commiſſiones Galcerando de Recaſens Baiulo Generali Cathaloniæ anno 1430. & Ioanni de Corbaria Baiulo etiam Generali Cathaloniæ nona Nouembris 1442 cum clauſulis & verbis contentis & expreſſis in cōmiſſionibus antea per Sereniſſimum Regem Petrum, vt præhabetur factis Çaçala & Çacoſta Baiulis Generalibus Cathaloniæ; ex quibus conſtat Baiulum Generalem Aſſeſſores & Aduocatum Fiſcalem Baiuliæ Generalis contra feudatarios Cathaloniæ ad inſtantiam Fiſci Procuratoris Cōſiſtorium illud in Iudicem eligentis proceſſiſſe & procedere iuxta terminos dictarū commiſſionum & pro vt de tempore Regis Petri Tertij ſoliti erāt procedere in omnibus cauſis feudalibus, ſub quarum generalitate deſignationes & taxationes ſeruicij pro feudis Domino Regi præſtari debiti maximè occurente Bello comprehenduntur.: his & alijs meritis proceſſus attentis & aliàs præſtito prius iuramento per omnes Doctores Regiæ Audientiæ iuxta formam conſtitutionis de la obſeruança *pronuntiat & declarat per procedimenta facta in Conſiſtorio Baiuliæ Generalis per nob. Magnificos Ludouicum de Monſuar Baiulum Generalem Acaſium de Ripoll Aduocatum Fiſcalem & Ioannem Paulum Xammar Aſſeſſorē Baiuliæ Generalis contra feudatarios Regios Principatus Cathaloniæ, de quibus dictus Iacobus Saonez & Ioannes Baptiſta Baro procuratores plurium feudatariorum fuerunt conqueſti, non fuiſſe nec eſſe contrafactum conſtitutioni tertiæ ſereniſſimi Regis Petri Curiarum an. 1283, in titulo* de feus y poſtats *collocatæ, nec alijs Iuribus patriæ, concrſſa copia Inti.*

Don Franciſcus de Erill
Cancellarius.

Poſt factam & intimatam hanc pro- 109
uiſionem vnus ex regijs feudatarijs ſci-
licet Ludouicus de Maſdonelles domi-
cellus 16. Februarij 1639. comparuit in
Regio Concilio Baiuliæ Generalis Ca-
thaloniæ & petijt aſſignari & nominari
iudices de paribus curiæ pro obſeruan-
tia conſtitutionis 3. tit. *de feus y poſtats*, &
in caſu denegatæ aſſignationis baiulum
Generalem Fiſci aduocatum & me vti
Aſſeſſorem requiſiuit vt nouum firma-
remus dubium in regia Audientia. Reſ- 110
pondimus non eſſe locum aſſignationi
ſeu nominationi iudicum de Paribus
curiæ, nec dubium ſuper hoc eſſe firmā-
dum, quia iam fuerat dubium declara-
tum. Acceſſit tunc ad Regiam Audien- 111
tiam volens firmare dubium & nouam
dubij cauſam inſtituere pro obſeruan-
tia conſtitutionis 11. tit. *de obſeruar conſti-
tutions*, ſed repulſam paſſus eſt, eiuſque
ſupplicatio reiecta per Regiam Audien-
tiam fuit reſpondendo eidem quod iam
fuerat dubium declaratum.

Proſequimur ergo in Baiulia Gene- 112
rali Cathaloniæ cauſas taxationis ſerui-
tiorum feudatariorum Domini Regis
& vſque in hodiernam diē, quæ computatur
5. Iulij 1639. facto verbo in Regio
Concilio Baiuliæ Generalis Cathaloniæ
declaraui 163. ex huiuſmodi cauſis, & cau-
ſam taxationis ſeruitij præfati Ludouici
de Maſdouelles pro ſuo feudo Caſtlaniç
Villæfranchæ Pœniten. declaraui die 28.
Martij 1639.

EX

EX QVÆST. VIII.

SVMMARIVM.

1 *DVci exercitus in bello iuſto permittitur tã armis, quam ſtrategemate, & inſidijs pugnare.*

Dolus eſt duplex, bonus & malus.

2 *Aduocato, qui cauſam iuſtam fouet, licet arte, & dolo, id eſt ſolertia, dilationibus, & ſubterfugijs, ac fallacijs aduerſarium decipere, cum id neceſſarium eſſe duxerit ad illius cauillationes effugiendas, vel victoriam in lite conſequendam.*

3 *Aduocatus ſi habet iuſtam cauſam, poteſt ocultare aduerſario veritatem, & ea quæ ſuo clienti nocere, & parti contrariæ prodeſſe poſſunt.*

Non videtur frandẽ facere, qui fraudẽ excludit.

4 *Aduocato dicto caſu non eſt licitum mẽtiri, vel falſitate vti aut periurijs, falſiſue allegationibus, aut probationibus in iudicio ad decipiendum iudicem, vel aduerſarium contra eiuſdem aduerſarij cauillationes: nec liceret etiam ad mortẽ vitãdam.*

5 *An ſit peccatum vti hiperbole, & exagerationibus; & an vti verbis amphibologicis, quæ in ſenſu proferentis parum, & in ſenſu audientis multum ſignificant.*

6 *Traditiones quorundã DD. in hac materia cautè legendæ.*

7 *Quemadmodum intelligenda ſint iura dicẽtia reorum eſſe proprium ſubterfugere, & reos vocari fugitiuos.*

8 *Aduocati quando ſciunt ius fouere, poſſunt allegare omnia etiam non ſubſiſtentia propter iudices ignaros, qui ſolent ex leuibus & non ſubſiſtentibus ſe mouere.*

9 *Aduocatus conſulens tenetur ad reſtitutionẽ damni ſequuti ratione ignorantiæ craſſæ, vel culpæ latæ.*

Conſulens & ſuadens alicui, vt hoc vel illud faciat, aut abſolutè aſſerens illum poſſe facere, tenetur habere euidentiam moralem, illud licitũ eſſe, alioquin culpã latam committit.

10 *Aduocati qui conſulunt vſuras ſeu contractus vſurarios, tenentur ipſi ad reſtitutionem.*

Iudices & Principes condentes ſtatuta vt vſuræ ſoluantur, vel ſolutæ non repetantur, excommunicationem incurrunt.

11 *Nemo tenetur ad reſtitutionem in conſcientiæ foro ex culpa leui, vel leuiſsima in officio: ſed ſolũ ex graui: ſunt tamen contrà qui ſentiant.*

Nemo tenetur in officio vel artificio eſſe prudentior & diligentior, quã paſsim homines eiuſdem conditionis eſſe ſolent.

Sententia Ioannis de la Cruz multũ tremẽda.

12 *Nunquam tenetur is, qui conſultus reſpondet ſecundum opinionem vere probabilem: neque qui ſimpliciter aperit ſuam opinionem, dicens ita ſibi videri.*

13 *Tenetur aduocatus lege Iuſtitiæ ſuo clienti pro cauſæ conditione diligentiam præſtare.*

Debet eſſe ex officio conuenienti peritia inſtructus, cum pro idoneo aduocato ſe gerat.

14 *Excuſatur, qui ob defectum Iuriſperitorum aduocat, mediocriter inſtructus ex libris ſermone vulgari conſcriptis.*

15 *Aduocatus in progreſſu cauſæ aduertens eam eſſe iniquam & non dimittens, tenetur non ſolum aduerſario ad reſtitutionem omnium damnorum: ſed etiam clienti ſuo, ſi illum non monuit de cauſæ iniuſtitia: & an debeat tunc ſecreta cauſæ pandere.*

16 *In cauſa iniuſta non poteſt inducere partem ad tranſactionem: ſed in cauſa dubia.*

Aduocati officium in quantum extendi poſsit circa concordiam partium tuta cõſcientia in cauſa iniuſta.

17 *Aduocatus ſciens & prudens iniuſtam cauſam defendens mortaliter contra iuſtitiam peccat, & ad reſtitutionem tenetur.*

Extende, ſi bona fide errauit ſed debitam diligentiam non adhibuit circa iuſtitiam cauſæ.

Tenetur aduerſario ad intereſſe, ſi per cauillationem abſtulit ei bonam cauſam vel eum grauauit petendo ſuperfluam dilationem, vel allegando falſum, aut faciendo cauillosam poſitionem, vel inſtruendo falſum teſtem, aut pro neganda veritate clientem.

18 Aduocatus amittens cauſam iniuſtam, tenetur ad expenſas clienti ſuo, ſi illum non monuit de cauſæ iniuſtitia: ſi autem iniuſtam cauſam vincat clienti ſuo & hic nolit vel non poſſit reſtituere, ipſe ad reſtitutionem tenetur.

19 Quæ ignorantia excuſet aduocatũ, ſi cauſam iniuſtam defendat.

20 Aduocatum ex dolo & lata culpa tantum, non vero ex leui aut leuiſsima culpa teneri in foro conſcientiæ ad reſtitutionem, qui DD. teneant, etiam ſi aduocatus mercedem accipiat.

Extenditur ad artifices, & aurifices, & locatores operarum, & alios huiuſmodi.

21 Opinio Patris Ferdinandi Rebelli in contrarium ex culpa leui, & quando etiã ex leuiſsima.

22 Sub culpa leui intelligit hoc loco Rebellus non ſolum culpam mortalem leuiorẽ quã ſit culpa lata; ſed etiam venialem, quæ inter veniales tamen grauis cenſetur.

Si aduocatus ſe iactabat ſcientem, & non erat, tenetur clienti de leui culpa: ſecus autem ſi cliens ſciebat illius ignorantiã: quia tunc tenebitur ſolum de dolo & lata culpa.

23 Aduocatus, qui pro patrocinio cauſæ iniuſtæ aliquid à cliente recepit, an poſsit cõponi per Bullam Apoſtolicam compoſitionis, ſi cliens neſciebat iniuſtitiam cauſæ, an vero clienti reſtituere teneatur.

Et quid ſi cliens ſciebat iniuſtitiam cauſæ: & quid ſi adhuc patrocinium non impendit.

24 An reus ſimpliciter in iudicio interrogatus, debeat ne actori nille per eum petita, & vere quingenta debeat. poſsit totã poſitionẽ negare vel teneatur partim negare, partim fateri.

25 Opinio affirmatiua & eius argumenta.

Qui petit tentũ, videtur petere vnita, nõ ſeparata.

26 Opinio negatiua & eius argumenta.

27 Qui DD. hanc quæſtionẽ tractent & examinent; & quæ ſit magis tuta, & quæ recepta opinio.

28 Si quis à me centum petat, quæ vere aſſerat mihi mutuaſſe; & tamen eadem ei ſecreto ſoluerim, & probare non poſsim: an poſsim petitionem negare pro vt in ea continetur.

Quid ſi diſtinctè per poſitionem interroger, acceperim ne mutuo centum ab actore & ibi Didaci Couar. & Ioannis Gutier. contrariæ ſententiæ & n. 29.

29 Qui inique interrogatur iuris ordine nõ ſeruato vel à iudice non ſuo non tenetur reſpondere: & ſi coactus reſpondeat, poteſt iudicem verbis ex communi ſignificatione ambiguis fallere, non tamen mentiri.

30 Duæ cautelæ pro reſpondente in prædicto caſu mutui, altera ex Maranta & altera ex Neuzano.

31 Diuerſæ pœnæ mendacij contra negantes poſitiones: diuerſique caſus fallentiales, in quibus negantes poſitionem, euadunt pœnas mendacij.

32 An & quando poſsit aduocatus clienti ſuo conſulere, vt rem ſuam apud alium exiſtentem, propria auctoritate occultè capiat.

Quid cum quis rẽ propriam à non domino tirannicè occupatam, obtinere apud iudicẽ non poteſt, vel ex defectu probationum, vel aliàs.

An poſsit ſurripere aliam rem æquiualentem ab occupatore.

33 Cum quis iudicis officium implorare non poteſt, priuata auctoritate poteſt rẽ ſuam recuperare, compenſatione iuſta & legitima vtendo.

34 Quid quando adeſt copia iudicis, eſtque fa-

facultas rem propriam ab alio ocupatam repetendi coram eo, ſeruato iuris ordine.

35 Quid ſi ſeruentur conditiones, de quibus hic in recuperando rem propriam.

36 Si is qui iuſtè accepit rem ſuam ab alio ocupatam, interrogetur à iudice, num ſciret quis acceperit, an poſsit fallere iudicē, & quomodo.

37 An iſte ſub excommunicatione comprahendatur, ſi feratur excommunicatio in eos qui ocultè ſuſtulerint.

38 An aliquando liceat vim inferre debitori, ſi aliter nequeas rem tuam obtinere.

39 An & quando reus à iudice interrogatus, teneatur delictum, quod commiſit, cōfiteri ſub peccato mortali, & quando dicatur legitimè interrogari, & an neceſſe ſit quod reus ſciat ſe legitimè interrogari, & quid ſi dubitet.

40 Aduocati prudentia in obijciendis infamijs & criminibus contra teſtes ad fidem eis adimendam.

41 Aduocoto ſicut reo in conſcientia licet oculta crimina teſtiū detegere ad labefactandum eorum teſtimonium, ſi illa valeant ad teſtimonium infirmandum: & quare: & quibus tamen caſibus fallat.

42 Aduocatus qui infamias & crimina contra teſtes opponit ad defenſionem cauſæ, cū proteſtatione quod nō intendit iniuriare, in foro exteriori non punitur, ſi non probentur.

Secus in parte obijciente, niſi in caſibus. n. 43.

Aduocato licet conuitia dicere, quantum poſcit vtilitas cauſæ.

43 Obijciens in iudicio verum crimen ad proprij iuris comprobationem, aut defenſionem, non tenetur actione iniuriarū, cum diſtinctionibus tamen, de quibus hic.

44 An liceat aduocato die feſto conſilium dare, ſi principaliter dederit propter quæſtum.

Sic etiam iuris ac facti allegationes, reſponſaque ſcribere, & iudicem informare. referuntur contrariæ DD. ſententiæ; & quæ ſit verior. & n. 47. 48. & 49.

45 Propoſitum & intentio lucrandi non facit, vt opus, quod aliàs ex ſuo genere non eſt ſeruile, ob hoc fiat tale.

46 Licet diebus feſtis litteras ſcribere.

Secundum communem DD. ſententiam ſcribere non eſt opus ſeruile: & an tranſcribere opus ſeruile ſit.

An liceat notarijs, commiſſarijs, & alijs officialibus diebus feſtis acta tranſcribere.

47 Aduocatus cum procuratore de lite priuatim agens apud iudicem, vt poſtea ſententiam commodius ferat, non peccat. & quare. & n. 48.

48 Arbitrium ſi procedat iudiciali modo die feſto non eſt licitum: ſecus ſi amicabili modo.

50 An liceat in conſcientia reo condemnato appellare à ſententia, quæ contra ipſum ſecundum opinionem probabilem, vel probabiliorem prolata à iudice fuit. variæ referuntur DD. opiniones.

51 Opinio Antonini Dianæ improbatur.

52 Pars appellans non peccat, non ſolum ſi ſententia ſit iniuſta ſecundum acta: ſed etiam ſi credatur eſſe re ipſa iniuſta, & per nouas probationes poſsit monſtrari eſſe talis.

53 Pactum nudum iure Ciuili non parit actionem, ſed exceptionem; & quare. De iure autem Canonico parit actionem. Parit etiam obligationem naturalem, & in conſcientiæ foro.

54 Aduocatus vel cauſidicus pactum nudū impugnans, vbi ius Ciuile ſeruatur, an mortaliter peccet.

55 Quid in pollicitatione.

Pollicitatio nō parit obligationem ciuilem, canonicam, vel naturalem.

56 Hæres non conficiens inuentarium, tenetur vltra vires hæreditarias creditoribus & legatarijs & quæ ſit ratio. & quādo fallat. & an etiam de iure Canonico id procedat.

57 Si hæres nihil ocultauerit, & creditores hoc veriſimiliter ſcire poſsint, non poterit aduocatus in conſcientia defendere creditorem volentem ſibi ſatisfieri vltra vires hæreditarias.

58 Quādo cōſtat teſtatorē nulla reliquiſſe bona, hæres non tenetur vltra vires hæreditarias ab defectum inuentarij.

Similiter quando patrimoniū defuncti erat certum, & fraudari non poterat, vt quia conſiſtebat in dote certa quantitatis.

59 Hæres non conficiens inuentarium non tenetur in foro animæ vltra vires hæreditarias creditoribus & legatarijs.

60 Remedia poſſeſſoria faciliora ſunt quam petitoria & quare; & ex quibus cauſis tam in corporalibus quam in incorporalibus.

61 Si actor ſciat ſe habere defectū proprietatis, non licet aduocato in conſcientia iudicium poſſeſſorium intentare.

Non reſtituitur ſpoliatus de cuius non iure notariè conſtat.

62 Non tenetur aduocatus in conſcientia à patrocinio ſpoliati petentis rem reſtitui, abſtinere ex eo ſolum, quod rem non probat ſuam.

63 Filiusfam. licet poſſit ſe efficaciter obligare ex contractu vel quaſi: in mutuo tamen non obligatur, ſed poteſt opponere exceptionem Macedoniani.

Exceptio Macedoniani an habeat locum inter Chriſtianos.

64 Per ſubſtitutionem pupillarem excluditur mater à legitima filij decedentis in ætate pupillari, ſecundum multorum ſententiam.

Subſtitutus pupillaris in foro conſcientiæ tenetur reſtituere legitimā, quæ matri cōpetebat.

65 Singuli hæredes pro portionibus ſuis hæreditarijs conueniendi ſunt à creditore defuncti teſtatoris. & procedit etiam ſi aliquis eorum efficiatur non ſoluendo.

Secus eſt in foro conſcientiæ.

66 Aduocatus quando tuta conſcientia poſſit clienti conſulere, ne exhibeat titulū ſuæ poſſeſſionis, ſed fundetur in poſſeſſione immemoriali & titulo præſumpto.

67 Quando aduocatus poſſit dare conſilium celandi & occultandi bona, ne in eis fiat exequutio, quæ decernitur propter æs alienum vel delictum contra aliquem.

Cognati, vxores, & amici ex vi monitorij iudicis eccleſiaſtici tenentur propalare bona, quæ occultauerint debitoris.

68 Aduocatus actoris in cauſa ſanguinis irregularis fit, ſi mors ſequatur vel mutilatio membri: ſicut & iudex, aſſeſſor, procurator, tabellio, atque teſtis.

An fiat irregularis deferens ad iudicem crimen alicuius, quod non meretur deformitatem; ſi poſtea iudex iniuſtè eum ob illud delictum, vel iuſtè ob alia delicta deformet.

69 An fiat irregularis, is qui poſt latam ſententiam ſuadet iudici vt non concedat appellationem.

70 Aduocatus rei in cauſa ſanguinis non eſt irregularis; licet mors vel mutilatio ſequatur, niſi reus ſubcumbat propter imperitiam vel incuriam aduocati.

Quid ſi aduocatus eſſet clericus.

Quid ſi accuſator pœna talionis condemnaretur ad mortem.

71 Aduocatus clericus in cauſa criminali, licet non fiat irregularis ob non ſequutā mortem vel mutilationem, punitur ab ordinario.

72 Clericum aduocantem pro accuſatore in cauſa ſanguinis an excuſet ab irregularitate proteſtatio & n. 73.

An teſtem excuſet ſimilis proteſtatio.

74 Quid ſi aduocatus vel teſtis metu coactus aduocauit vel teſtimonium dixit.

Quid in caſibus, in quibus teſtis iure Naturali tenetur ſe offerre ad teſtificandum, & qui ſint iſti caſus.

Quid in promotore fiſcali.

DE

DE CONSCIENTIA ADVOCATI,

QVÆST. VIII.

1 QVemadmodum Duci exercitus in bello iuſto permittitur non armis ſolum pugnare, ſed ſtrategemate etiam atque inſidijs can. dominus 23. q. 2. ex D. Auguſtino ibi. *cum autem iuſtum bellum ſuſcepit, verum aperte pugnet, an ex inſidijs, nihil ad iuſtitiam intereſt.* l. 1. §. 2. ff. de dol. mal. ibi. *non fuit autem contentus Prætor dolum dicere, ſed adiecit malum, quoniam veteres etiam dolum bonum dicebant & pro ſolertia hoc nomen accipiebant, maximè ſi aduerſus hoſtem, latronemue quis machi-
2 naretur.* Sic aduocato qui cauſam iuſtam fouet, licet arte & dolo, id eſt ſolertia, dilationibus, & ſubterfugijs ac fallacijs aduerſarium decipere; cum id neceſſarium eſſe duxerit ad illius cauillationes effugiendas, vel victoriam in lite conſequendam, glo. in verb. *ex inſidijs* in d. can. dominus. glo. in verb. *malignantium* in ca. cupientes §. quod ſi per viginti & ibi DD. de electio. li. 6. docent Panor. in c. 1. de eo quod met. cau. Deci. in l. ea eſt natura ff. de regu. iur. Rebuff. in l. vnica notab. 9. C. de ſenten. quę pro eo quod intereſt. Tiraquel. de vtroq. retract. in præfatio. num. 70. Bouadil. in polit. tom. 2. lib. 3. ca. 14. num. 64. in fin. Paris de Puteo de ſyndicat. in verb. *aduocati cauſarũ* num. 16. Couar. var. reſol. lib. 1. capite 2. num. 1. Parlador. rerum quotidian. cap. 2. numero 7. Catte lian. Cotta in memo-
3 rial. in verb. *Dolum bonum.* Et quod ſi habet iuſtam cauſam, poteſt occultare aduerſario veritatem & ea quæ ſuo clienti nocere, & parti contrariæ prodeſſe poſſunt, dicũt Thom. Zerol. in praxi Epiſcopa. par. 1. verb. *aduocatus.* verſiculo *Sexto.* Petr. Antoni. Lazari. in practic. quæſtion. par. 2. ſectio. 3. q. 12. num. 17. Nec enim videtur fraudẽ facere qui fraudem excludit l. cum pater §. Titio de legat. 2.

Non tamen dicto caſu licitum eſt
aduocato mentiri vel falſitate vti aut 4
periurijs, falſiſve allegationibus, aut probationibus in iudicio ad decipiendum iudicem vel aduerſarium aduerſus eiuſdem aduerſarij cauillationes, cum hoc etiam ad mortem euitandam nequaquam permiſſum ſit can. nequis & can. ſeq. 22. quæſt. 2 peccat igitur aduocatus qui in iudicio etiam contra aduerſarij cauillationes iudicem vel aduerſarium mendacio aut falſitate decipit ex S. Thoma 2. 2. quæſt. 71. artic. 3. & quæſt. 40. artic. 3. Abba. in capite ſicut notab. 3. de iur. iuran. Cottar. in dic. capite 2. numero 1. Gutier. pract. qq. libro 1. quæſt. 60. numero 4. Lazari. dic. quæſt. 12. num. 17. Thom. Mieres par. 2. ca. 17. de profeſſori. iuriſperit. & medic. ſol. 38. col. 1. ad fin. latè Pater Ioã. Marquez de Chriſtian. Gubernator. lib. 2. capite 7. vbi etiam an ſit peccatum
vti hiperbole & exagerationibus, & an 5
vti verbis amphibologicis, quæ in ſenſu proferentis parum & in ſenſu audientis multum ſignificant.

Hinc deducitur quemadmodum cau- 6
tè legendum ſit quod quidam ex præcitatis Doctoribus dicunt licere aduo-

cato

Digitized by Google

cato juſtam cauſam tractanti vti in judi-
cio calumnijs,cauillis,atque malitijs ad
repellendas alterius,qui ex aduerſo liti-
7 gat.Hinc quoque perſpicitur intellectus
eorum iurium,quibus habetur,reorum
eſſe proprium ſubterfugere & reum fu-
gitiuum vocari ca.nullus 1.in fin.4.q.4.
l. properandum §. etſi quidem C.de iu-
8 dic.§.omnem in auth. de litigioſ. Hinc
etiam intelligitur Io. Andreas in c. per
tuas qui filij ſint legiti.vbi docet quod
aduocati quando ſciunt ius fouere, poſ-
ſunt allegare omnia,etiam non ſubſiſtē-
tia propter iudices ignaros,qui ſolent ex
leuibus & non ſubſiſtentibus ſe mouere.
quam doctrinam communiter per DD.
in d.c.per tuas receptā eſſe teſtatur Frā-
ciſc. à Ponte de poteſta. Proreg. ti.6.n.
56.& intellige abſq; mendacio & falſita-
te.

9 Aduocatus qui præbet conſilium,te-
netur ad reſtitutionē damni ſequuti ra-
tione ignorantiæ craſſæ vel culpæ latæ,
Ioan.Medin.c.de reſti.q.7.Leonard.Le-
ſius de iuſti.& iur.li.2.c. 7.dubi.7.n.33.
tum quia ratione ſuæ profeſſionis ſcire
tenebatur,ideoque à petente conſilium,
habitus fuit ſufficiens, tum quia etiam
quicunque dat conſilium alteri, ſuadens
vt hoc vel illud faciat,aut abſolutè aſſerēs
illū poſſe facere,tenetur habere euiden-
tiam moralem,illud cum his circūſtantijs
huic eſſe licitum, alioquin culpam latā
committit iuxta eundē Leſi.li.1.de pru-
10 dentia dub.1.Sic benè notat Vincē.Fil-
liuci.morali.qq.tractat.34.p.2.c.7.n.143.
quod aduocati qui conſulunt vſuras ſeu
contractus vſurarios, tenentur ipſi ad re-
ſtitutionem, ſicut iudices & Principes
condentes ſtatuta,vt ſoluantur vſuræ vel
ſolutæ non repetantur,excōmunicationē
incurrunt clem.ex graui de vſur,

11 Idem quod Leſius d.dubio 7.n.33.ſu-
pracitatus aſſerit,ſentit Antoninus Dia-
na reſolut.morali.p.2.tractat.1.miſcellā.
reſolutio.59.dicens neminē teneri in fo
ro conſcientiæ ex culpa leui vel leuiſſi-
ma in officio,ſed ſolum ex graui.quia ne-
mo tenetur in officio vel artificio eſſe
prudentior & diligentior quam paſſim
homines eiuſdem conditionis eſſe ſolent,
& ideo aduocatus non tenetur eſſe di-
ligentior aut prudentior quam paſſim
boni aduocati eſſe ſolent: refert tamen
multos,eoſque grauiſſimos Doctores te-
nentes aduocatum teneri de culpa leui,
inter quos citat Ioannem de la Cruz in
directo.conſcien.p.1.præcep.8.ar.5. dub.
19. concl.3. qui profert hæc tremenda
verba. *Ex dictis patet peccare mortaliter
aduocatum paratum admittere plures cauſas
etiam iuſtas cum exponat ſe periculo mor-
tali committendi culpas leues, ob plura ne-
gocia*.ita ille.

Sanè nunquam tenetur is qui conſul- 12
tus reſpondet ſecūdū opinionē verè pro
babilem; neque qui ſimpliciter aperit
ſuam opinionem, dicens ita ſibi videri,
non autem ſuadet vt alter ſequatur, &
ita obſeruat Leſi.d.c.7.dubi.7. num.33.
Sit igitur cautus probus ac diligens ad-
uocatus in dando conſilium,quia inquit
Spiritus Sanctus Eccleſ.27.*Qui laqueū alij
ponit,peribit in illo*.& ibidem.*Facienti ne-
quiſsimum conſilium,ſuper eum deuoluitur*
& Plutarc.in Mor.

Conſilium malum conſultori peſsimum.
Tenetur aduocatus lege iuſtitiæ ſuo cliē- 13
ti pro cauſæ conditione diligentiam præ-
ſtare, vt ſi ſit difficilis,ſi magni momen-
ti,tenetur magis laborare, Leſi. de iuſti.
& iur.libro 2.ca.31.dubi.8.num 47.Fil-
liuc. morali. qq. tractat. 40. capite. 10.
numero 280. vbi ait ſatis eſſe in ſin-
gulis cauſis eam diligentiam adhibere,
quæ iudicio peritorum in ſua arte cen-
ſetur ſufficiens pro ratione cauſæ. Et
ex officio debet eſſe conuenienti pe-
ritia inſtructus, cum pro idoneo aduo-
cato ſe gerat l.nemini C.de aduoc.diuer-
ſo.iudic.Panor.in rubr.de poſtulan.Bar.
in l.1.ff.eod. S. Thom.2.ſec.q.71. art.2.
Nauar. c.25.num.28. Suarez de Paz in
praxi annotatio.5.numero 10.Excuſatur 14
tamen qui ob defectum Iuriſperitorum
aduocat ad tribunal in quo patrocinatur,
mediocriter inſtructus ex libris ſermo-
ne vulgari ſcriptis argumēto l.certi C.de
iudic.

iudic. & glo. capit. ad audientiam de cõ ſuetud. Nauar. qui ſuprà numero 28.

15 Quando aduocatus tuetur cauſam, in cuius progreſſu agnouit eſſe iniquam, & eam non dimittit, non ſolum tenetur parti aduerſæ ad omnium damnorum reſtitutionem, quæ ex ratione illius patrocinij ſol t e.iunt: ſed etiam clienti ſuo, ſi eum non monuit de cauſæ iniuſtitia: debet enim eum monere, & ſi monitus nolit deſiſtere, debet illum patronus deſerere, non tamen ſecreta cauſæ parti prodere, niſi id foret neceſſarium ad graue aliquod damnum proximi impediendum: tunc enim deberet iudici 16 aperire, vt occurrat: neque tunc poteſt aduerſam partem inducere ad tranſactionem vel conſulere vt tranſactio fiat, ſi ea cum damno illius futura eſſet; quia ſolum in cauſa dubia tranſactio locum habet, S. Thom 2.2. quæſt. 71.art. 3.ad 2. vbi omnes eius commentatores præſertim Michael Salon conti qu.2.concl. vlt.. Nauar.capite 25.numero 28. Leſi. de iuſti. & iur. libro 2. capite 31. dub. 8. numero 48. & 49. Filliuc.qui ſupra cap. 10.numero 284. Burgos de Paz in proœm. legum Tauri numero 271. Suarez de Paz in prax. annotatio. 5.numero 40. & ſeq. optimè Lazari.canonic.qq.par.2. ſecti. 3. quæſt. 12.numero 18. & 19. ex quibus Burgos de Paz numero 256. & Lazari.loco citato explicant & declarãt aduocati officium in quantum extendi poſſit circa concordiam partium ſalua conſcientia, quando is eſt patronus iniuſtam cauſam habentis. adde his Ioannem Gutier.prac.qq.libro 1.quæſt. 28.numero 1. & Emanuelem Rodriguez in Sũma tom. 1.capite 2. numero 4. qui etiam referunt tradita per Burgos de Paz.

17 Aduocatus qui ſciens & prudens iniuſtam cauſam defendit tum mortaliter peccat, tunc prætetea ad reſtitutionem teneretur, cum illud peccatum contra iuſtitiam ſit, vt omnes fatentur, & præcipuè S. Thom. 2.2.q.71.artic.3. Soto de iuſti.& iur.li.5.q.8.arti.3.cõcl.1. Gutier. prac.qq.li.1.q.29 n.1. vbi n.4. idẽ eſſe ait ſi aduocatus bona fide errauit, ſed debitam diligentiam non adhibuit circa iuſtitiam cauſæ. Syluest. verb. *aduocatus*, quæſt. 24.n.16. vbi docet aduocatum teneri aduerſario ad intereſſe ſi per cauillationem abſtulit ei bonam cauſam, vel eum grauauit petendo ſuperfluam dilationem, vel allegando falſum, aut faciendo cauilloſam poſitionem, vel inſtruendo falſum teſtem, aut pro neganda veritate clientem. Suarez de Paz in practic. annota. 5. de aduocato n. 39. vbi notat præfatum aduocatum mortaliter peccare & ad reſerationem damni, quod paſſus fuerit aduerſarius, & ad reſtitutionẽ expenſarum, quas ſuus clientulus fecerit, teneri, & n 43. vbi eadem quæ ex Sylueſtro retulimus, refert. Vincen. Filliuc. moral qq. tractat.40. cap. 10. n.282. vbi 18
tenet aduocatum qui ſcienter iniuſtam cauſam ſuſcipit & defendit, vltra mortale peccatum teneri ad reſtitutionem dãni ſequuti aduerſæ parti, ſi vincat illam clienti ſuo & hic nolit vel non poſſit reſtituere: ſi vero amittat, aſſerit teneri eũ ad expenſas clienti ſuo ſi illum non admonuit de iniuſtitia cauſæ. Vt autem ad- 19
uocatus iniuſtam cauſam defendens, excuſetur ab omni peccato prætextu ignorantiæ, requiritur quod adhibita debita diligentia, ignorãtia eius ſit inuincibilis, putando cauſam eſſe iuſtam, vt concludit Pater Azor inſtitution. morali p.3. li. 13.c.25. dubi.4.

At aduocatum ex dolo & lata culpa 20
tantum, non vero ex leui aut leuiſſima culpa teneri ad reſtitutionem in foro conſcientiæ, vltra Antonin. Diana reſol. moral. par. 2. tractat. 1. miſcellan. reſolutio. 59. ſuperius citatum, tradiderunt Panor. in capite quia plerunque de immunitat. Eccleſ. Sylueſt. in verb. *aduocatus* numero 16. vbi theoricam præbibati Panormitani quod in foro animæ non tenetur quis ad emendam damni, niſi fuerit in dolo vel lata culpa, dicit communiorem, & no-

& notandā non ſolum pro aduocatis,ſed quia facit etiam ad artifices & aurifices & locatores operarum & huiuſmodi, vt in foro Poli non teneantur niſi de dolo, & lata culpa.Innocen.in ca.ſicut dignum num.5. de homicid.Gutier. prac.qq.lib. 1.q. 29. num.5.& 6. Azor inſtit.moral. par. 3. lib.13.ca.29.dub.5. vbi intelligit etiam ſi aduocatus ex cauſa quam defendit, ſtipendium ac mercedem accipiat.
21 Sanè Pater Fernandus Rebellus de obligationibus iuſtitiæ par. 2. lib. 1. quæſt. 10. num.7.tenet aduocatum,qui pretium recipit,teneri ad reſtitutionem damni etiam ex leui culpa in foro animę,& generaliter quoties contractus in vtriuſq. vtilitatem ſit, cuiuſmodi eſt contractus locationis & alij,obligationē reſtituendi conſurgere in prædicto foro ex culpa non tantum lata,ſed etiam leui, non tamen leuiſſima,pro vt ex l. contractus & ibi Deci.glo.& DD.ff. de regul. iur.in foro exteriori conſurgit. Imò tenet etiam interdum aduocatum & quēlibet artificem de leuiſſima teneri, vt ſi ſe diligentiſſimum vel peritiſſimum iactaret, cum tamen non eſſet, & ita ea de cauſa alios peritiſſimos vel diligentiſſimos non adires, à quibus res tua tale detrimentū paſſura non foret:ſic etiam ſi excluderet alium qui pro eodem pretio diligentiſſimam operam offerebat, vel ſi ipſa rei conditio maximam diligētiam exigeret,vt ſi pretioſus lapis poliēdus vel cuſtodiendus pro pretio traderetur.
22 Et ſubdit hoc loco pro foro conſcientiæ tutius putare ſub culpa leui comprahendi non ſolum culpam lætalem leuiorem quam ſit culpa lata, ſed etiam venialem,quæ inter veniales tamen grauis cenſeatur.Syluest.quoque verb.*aduocatus*. num. 16. ſentit quod ſi aduocatus ſe iactabat ſcientem,& non erat,tenetur clienti de leui culpa,ſecus autem ſi cliēs ſciebat illius ignorantiam, quia tunc ſolum tenebitur illi aduocatus de dolo & lata culpa. quod etiam notauit Suarez de Paz in prac. annotatio. 5. numero 44. ex mente Innocentij, Syluestri, & Nauarri.

Aduocatum qui pro patrocinio cauſę iniuſtæ aliquid à cliente recipit,componi non poſſe per Bullam Apoſtolicam cōpoſitionis, ſi clientulus neſciebat iniuſtitiam cauſæ,ſed ipſi clienti illud totum reſtituere teneri certum eſt, & notat Rodriguez ſuper dic. bulla caſu 5.num. 24. 13
Verum textus ipſius bullæ d.caſu 5. concedit compoſitionem, ſi clientulus ſciebat iniuſtitiam cauſæ, admonet tamen ibi Rodriguez confeſſarium vt ſi aduocatus cōfiteatur ſe accepiſſe aliquid pro aduocando in cauſa iniuſta, & adhuc non aduocauit,mandet eidem vt fidem atque pactionem iſtam illicitam reſcindat,pecuniamque acceptam clienti reſtituat.quod probatur ex can.in malis 22. quæſt. 4. De hac materia Ales 3. par.quæſt.43.memb.5.Cayet.2.2.quæſt. 71.art.3.Soto li.5.de iuſt.& iur.quæſt.8. art.3.

Controuerſa nimis eſt illa quæſtio an reus interrogatus in iudicio ſimpliciter, debeat ne actori mille per eum petita & iure quingenta debeat; poſſit totam poſitionem negare, vel teneatur partim negare,partim fateri,& per conſequens quid ei conſulere debeat aduocatus,cum licet partes ipſæ perſonaliter reſpondeant,tamen vt plurimum iuxta conſilium ſuorum aduocatorum, quos prius conſuluerunt. 14

Quidam aſſerunt poſſe totam poſitionem negari,eo præſertim quia licet in toto pars etiam contineatur,& minor in maiori ſumma, tamen illa pars minor de per ſe non cenſetur petita vel denegata,& negando poſitionem de centum, non cenſetur negare de quinquaginta,cum illud totum integrale dicatur l. cum quædam C. de legat. & qui petit centum,videtur petere vnita, non ſeparata l.de pupillo §. qui nunciat ff. de noui oper.nunciat. 25
Contrà vero alij exiſtimant conuentum in iudicio ſuper toto,& de eo ſimpliciter interrogatū, debere ſub peccati reatu partem quam ex 26

eo

eo toto liquide debet, propria aſſertione fateri, eo maximè quia hoc ad litis diminutionem ſpectat, & ad faciliorem & æquiſſimā cauſæ expeditionem pertinet.
27 Hanc quæſtionem latiſſimè examinant Couar. var. reſ. libro 1. capite 2. numero 5. Hierony. Laurenti. dec. 35. à numero 3. ad 10. ex quibus deducitur tot eſſe vtriuſque cenſuræ Doctores & fundamenta, vt vtraq. opinio dicatur cōmunis, ipſi tamen ambo cum latè hoc diſceptauerint, tenent poſteriorem ſententiam, nempè debere reum partem fateri, & hæc ſententia eſt magis tuta in foro animæ ſecundum Guti.er. pract. queſt. libro 1. quæſt. 61. Sarmie. de redd.t. Eccleſ. capite 6. num. 10. par. 4. Gratian. diſceptat. forenſ. tom. 1. capite 109. numero 20. & 21. contrariam tamen ſeruari in praxi dicit Abbas in capite 1. de mutuis petitio. numero 15. quem referunt Coua. & Gratia. locis citatis. & pro hac opinione multos citat Flamin. Cartar. dec. 57. numero 5.
28 Illud conſtanter reſoluit Couar. dic. capite 2. numero 4. ſi à me Titius centum petat, quæ verè aſſerat mihi mutuaſſe, & tamen eadem ei ſecretò ſoluerim & nihil debeam & probare non poſſim, poſſe me quidem abſq. vllo crimine vel mendacio petitionem negare pro vt in ea continetur; quia in ea actor firmat centum mihi mutuaſſe & adhuc ipſi deberi: quod etiam approbat Gutier. prac. qq. libro 1. q. 60. numero 6. reprobat tamen numero 2. quod idem Couar. citato loco ſubnectit, quod etiam etſi diſtinctè dicto caſu per poſitionem interroger, receperim ne mutuo centum à Titio actore, poſſum me tutè eam poſitionem pro vt ponitur, negare: quia cum vere ſoluerim, iniquè ad iudicium trahor & interrogor, vnde poſſum interrogantem eludere reſponſione quadam non falſa, quam ex animo meo illi dederim, dum reſpondens intelligo me illa centum cum effectu & ad effectum obligationis reſtituendi de quo agitur, mutuo non recepiſſe: ſicut ille qui iniquè interrogatur iuris ord. non ſeruato, vel à iudice non ſuo, non tenetur reſpondere, & ſi coactus reſponderit, iuſtè & ſine vitio valet ipſum iudicem verbis ex cōmuni ſignificatione ambiguis fallere, licet mentiri nullo pacto ſine peccato poſſit, vt idem Couar. d. capite 2. num. 2. ex SS. Auguſt. & Thom. Caieta. Adrian. Soto & Nauarro notat. quam etiam doctrinam ex multis quos citat, doctiſſimè more ſuo tradit & explicat P. Ioā. Marquez de Chriſtia. Gubernat. libro 2. capite 7. circa vltimam partem capituli. 29

30 In præfato caſu mutui Maranta de ordin. iudic. 6. par. prin. in 5. actu num. 28. probat Cœpolæ cautelam vt reus interrogatus an mutuo acceperit ab actore, reſpondeat, *cōfiteor te mihi nihil mutuaſſe, ob quod ſim tibi obligatus*. & Neuizanus in ſylua nupti. li. 3. num. 53. & 54. aliam ſequitur Cœpolæ cautelam, vt reus reſpondeat, *Si mutuaſti yeſt tui*.

31 Stephanus Gratianus diſcep. forenſ. cap. 109. poſt Iaſon. in §. omnium autem n. 98. Inſt. de actio. & in l. ſicut autem §. quod autem n. 10. vſq. ad n. 13. de re iudicat. Pariſ. conſ. 100 n. 9 lib. 3. atque Rotā Romanam & alios, cum plures congeſſiſſet pœnas mendacij contra negantes poſitiones in iudicio & præſertim quod conuictus de mendacio quo ad vnam partem poſitionum, præſumitur & mentitus quo ad alias, & poteſt in eum iurari in litem, & obijci periurium, quamuis reſponſio ſit per verbum, *credo*: ſubijcit n. 9. & 14. verius eſſe quod ſi negatio fiat cum clauſula illa, *narrata pro vt narrantur*, vel cum clauſula, *non credo vt ponitur*, pœna mendacij locum non habet, ita vt ſufficiat quod aliqua ex demonſtrationibus in poſitione adiectis non reperiatur vera, & alios præterea per totum illud caput caſus fallentiales tradit, in quibus negantes poſitionem, euadant pœnam mēdacij. adde eundem Gratian. deciſ. 227. per tot. vbi plura adducit & declarat.

Quæ-

32 Quæritur an poſſit aduocatus clienti ſuo conſulere, vt rem ſuam apud alium exiſtentem, propria auctoritate occultè capiat. Diſtinguendi ſunt duo caſus. Primus cum ille rem propriam à nō domino tyrannicè occupatam, obtinere apud iudicem non poteſt vel ex defectu probationum vel aliàs. Hoc caſu reſpondēdum eſt licere ſine peccati reatu aduocato, conſulere, & parti capere, vt dictū eſt, quod gloſa notat in capite ius gentiū 1. diſt. argu m. tex. in l. ait Prætor §. ſi debitorem ff d His quæ in fraud. cred. l. generali C. de Decurion. li. 10. docent Innocen. Ioan. Ancrat. Al bas. Imol. , Cardinal. Anchor. in cap te olim in 1. de reſti. ſpoliat. Anthon. Rubc. conſ. 13. nu. 8. Syluest. in verb. *furtum* q. 13. Ioan. à Medin. de reſt. quæſt. 11. Couar var. reſ. lib. 1. capite 2. numero 14. ver. *Quarto.* cui poſt alios num. 15. verſ. *Quarto.* videtur eodem modo licitum eſſe ei qui debitam tib. pecuniam aut rem quampiam non poteſt à debitore conſequi, æquiualentem rem vel quantitatem ab eo ſurripere. Nam vt docent Bart. in l. hoſtes ff.
33 de captiu. & poſtli. reuer. Innocen. in c. olim de reſti. ſpoliat. Panor. in c. 1. & ca. qualiter de iud. c. & eſt communis opinio de qua teſtatur & ſequitur Azor inſt. moral. par. 2. lib. 2. cap. 34. *verſic. Septimo quæritur.* in fin. cum quis iudicis officium implorare non poteſt, priuata auctoritate poteſt rē ſuam recuperare, cōpenſatione ſcilicet iuſta & legitima vtendo.

34 Secundus caſus eſt, quando adeſt copia iudicis, eſtque facultas rem propriā ab alio occupatam repetendi coram eo, ſeruato iuris ordine. Hic ſecundum Leonardum Leſſium de iuſti. & iur. lib. 2. ca. 12. dubi. 10. duo caſus ſub diſtinguendi ſunt. Primus quando res tua iuſto titulo v.g. pignori , locationis, commodati , &c. apud alium extat. Nam tunc ex communi ſententia , capere non potes, quod ſi ceperis, furti peccatum committis & ad reſtitutionem teneris. quia inique ſpolias alterum ſuo iure nondum finito, quod in eam rem habebat. Secundus caſus eſt, quando iniuſtè res tua apud alium fuerit. Et tunc non teneris ad reſtitutionem ſi eam occultè receperis, quia nulla fit inæqualitas neq. alter iuſta ratione eſt inuitus : peccas tamen recipiendo , quia fit iniuria publicæ poteſtati, quæ ad hoc conſtituta eſt. vt ſingulis ius ſuum tribuat, vt docet S. Thomas q. 66. art. 5 ad tertium, quod etiam notauit Couar. d. c 2 n. 15. Sed verius eſt iuxta 35 eundem Leſſium loco citato, quod neque tunc peccatum committis, ſi infraſcriptæ conditiones ad ſint. Prima quod moraliter certum ſit rem tuam eſſe: ſi enim id dubium eſſet non poſſes eam accipere, cum in dubio melior ſit conditio poſſidentis. Secunda, vt non poſſis eam rem alia ratione adipi ci, niſi ob notabili moleſtia vel expenſis, vel amiſſione beneuolentiæ & fauoris. Eſt etiam notandum cum eodem Leſſio & Soto de iuſt. & iur. lib. 5. q. 3. art. 5. quod licet dicto caſu vt dictum eſt, non tenearis ad reſtitutionem, tenetur tamen monere ſi cōmodè potes, nihil tibi debere vel remittere debitum , tum ne qui detineat rē tuam, maneat in peccato, tum ne ſecundò tibi ſatisfiat, illud quoq. prætermittendum non eſt, quod Leſſius vbi ſupra 36 d. dub. 10. addit, ſi is qui iuſtè accepit rē ſuam ab alio occupatam, interrogetur à iudice, num ſciret quis acceperit, vel an ipſe acceperit, poſſe negare ſe ſcire, etiā cum iuramento, mente intelligendo ſe neſcire quis ita acceperit vt iudex intēdit, nempè iniuſtè. Ex qua iudicis inten- 37 tione etiam ſequitur, quod ſi feratur excommunicatio in eos qui rem illam occultè ſuſtulerint, non comprehenditur is qui iuſtè accepit, quid quod nec potuit comprehendi cum excomunicatio maior non infligatur niſi pro mortali crimine c. Epiſcopi & ibi glo. *minimis* c. nemo Epiſcoporum c. nullus 11. q. 3. Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. Sayr. de cenſur. libro 1. capite 9. numero 1. cum ſequentib.

Sed an aliquando liceat vim inferre 38 debitori,

debitori,ſi aliter nequeas rem tuam ob tinere,diſtinguit PaterLeſi.de iuſt.& iur. li.2.ca.12.dubit.11.& aſſerit quod ſi res tua extet apud alterum in ſua ſpecie, vt equus,veſtis,&c.& non poſſis eam aliter recuperare ob Reipub. perturbationē, non eſt improbabile, poſſe te domum ingredi & eum auferre; & ſi ille velit impedire,poſſe te armis etiam tueri;hæc enim non proprie aggreſſio,ſed defenſio videtur: Si tamen res non extet, ſed ille tantum ſit tibi debitor, non potes hoc modo illam recuperare.

39 Ioannes Petr.Ala in tractat.de aduocat. & cauſidic. chriſtian.q. 81.admonet aduocatos & cauſidicos ne vllo modo præbeant conſilium reo negandi delictū quod patrauit, quando à iudice competente legitimè interrogatur: quia eius peccato cooperantur in grauiſſimum vtriuſq.animarum ſalutis perniciem.Quare hic opere pretium videbatur diſceptare de ea quæſtione an & quando reus à iudice interrogatus,teneatur delictum quod cōmiſit,confiteri ſub pœna peccati mortalis,& quando dicatur legitimè interrogari,& an neceſſe ſit quod reus ſciat ſe legitimè interrogari,& quid ſi dubitet.ſed de his latè agunt Ludouic. à Peguer.in prac.crim.c.12.§.5.à n.7.vſq. ad n.15.Ioan.Petr.Lazari canonic.qq.par.1. ſectio.2.quæſt.16.à n.13. S. Thom.2.2. q.69.arti.1.Ludouic.Miranda in ordin. iudic. q. 18. artic. 1.concluſ. 1.Tolet.in ſum. libro 5. capite 58. numero 2. & ſeq.& alij innumeri quos præcitati allegant.

40 Prudenter & modeſtè procedere debet aduocatus in obijciendis infamijs contra teſtes ad fidem eorum depellendam & criminibus contra partem alterā, ad defenſionem iuris clientis ſui, ne labem peccati contrahat, quamuis ſibi à parte,quæ ira percita & commota,breui afficitur inſania,proponantur.Sciendum

41 tamen eſt in conſcientia licere reo & aduocato occulta crimina teſtium detegere ad labefactandum eorum teſtimonium,ſi illa valeant ad teſtimonium infirmandum,vt periurium,crimen falſi,& ea ob quæ incurritur excommunicatio, infamia iuris vel facti.eſt communis Doctorum,Soto lib.5.de iuſti.& iur. quæſt. 7.art.3.Leſiu.li.2.c.31.dubit.1.Iul.Clar. in prax. crim.quęſt. 24. Ratio eſt quia quiſque poteſt ſe ipſum tueri cum iuſto moderamine eodem genere armorum, quo oppugnatur, nec alter poteſt queri de iniuria cum ſit inuaſor, & ſponte ſe huic periculo exponat, hoc ipſo quod teſtatur vel accuſat. Fallit ſi teſtis non ſe ſponte ingeſſit, ſed coactus à iudice, & crimen quod ei obijcitur eſſet graue, ob quod capite plectendus ſit, cauſa vero rei non ſit magni momenti. Fallit itē ſi alia ratione minus noxia poſſis eum repellere,vt ſi ſit cōſanguineus vel affinis actoris.

Sed & aduocatus qui infamias & crimina contra teſtes opponit ad defenſionem cauſæ, cum proteſtatione quod non intendit iniuriare,in foro exteriori non punitur,ſi non probetur,vt tradunt Stepha.Gratian.diſcep.forenſ.cap.81.nu.18. Iul.Clar.in §.fin.quæſt.53.num.4.Ceual. quæſt.323.in fin.quia officium ſuum nō debet ei eſſe damnoſum l. fin. de inoffici. teſtam. cum aduocato liceat conuitia dicere quantum poſcit vtilitas cauſæ l. quiſquis C. de poſtulan.& ſpeciale eſt in iudicio vt obijciens verum crimen ad proprij iuris comprobationem aut defenſionem,non teneatur actione iniuriarum,Couar. lib.1.var.cap 11.num.6. & 7.Gomeſ.3.to.c. 3.cum diſtinctionib' de quibus ibi per eum & per Clar. in §. iniuria n.15.licet pars teneatur & puniatur ſi vt dictum eſt,obiecta crimina non probentur, exceptis quibuſdam caſibus quibus excuſatur etſi non probet, Gratia.d.cap.81.num.10.& ſeqq. Surd.deciſ. 89. 42

43

In controuerſiam verterunt Doctores an liceat aduocato die feſto conſilium dare,ſi principaliter dederit propter quęſtum, Et negatiuam tenuit Syluest.verb. *Dominica*.quæſt.5.concluſ.3.& alij.tamē verior ſententia eſt affirmatiua adeo vt 44

liceat

liceat aduocato die iam dicto propter pecuniæ lucrum, non ſolum verbo ſed etiam ſcripto conſilium dare & iuris ac facti allegationes, reſponſaq. ſcribere & iudicem informare, vt latè probant Caietan. 2. ſec. quæſt. 122. art. 4. & in ſumma verb. *Feſtos dies*. Nauar. ca. 13. num. 12. & 14. quia conſilium non eſt opus ſeruile, & quod licitum eſt facere diebus feſtis, perinde fieri poteſt ob lucrum ac in alio
45 quocumq. tempore. Nam propoſitum & intentio lucrandi non facit vt opus quod aliàs ex ſuo genere non eſt ſeruile, ob hoc fiat tale formaliter vel materialiter, vt probant vbi ſupra Caieta. dic. queſt. 122. art. 4. & Nauar. d. capite 13.
46 num. 5. & in can. ieiunia de conſecratio. diſt. 3. Sic licet diebus feſtis litteras ſcribere, vt notat idem Nauar. d. cap 13. num. 14. quia ſecundum communem DD ſententiam ſcribere non eſt opus ſeruile, ſed tranſcribere vt latè cõprobat nouiſſimè Pater Antoninus Diana reſolut. moralium par. 1. tractat. 1. miſcellaneo reſol. 35. qui ex hoc fundamento tradit cõmunem DD. opinionem notarios, commiſſarios & alios officiales curiæ non poſſe in diebus feſtiuis acta tranſcribere, quamquam ipſe cũ alijs quos citat, peccati mortalis illos non condemnat & maximè ex Suarez de religione tom. 1. li. 2.
47 cap. 25. num. 4. vbi probat etiam tranſcribere non eſſe opus ſeruile. Aduocatum autem die feſto conſulendo, & cũ procuratore de lite priuatim agendo apud iudicem, ipſiq. totam cauſam referendo vt ea probè cognita ſententiam poſtea commodius ferat, non peccare tenuit etiam Azor. inſti. moral. par. 2. lib. 1. cap. 27. verſic. *Vndecimo quæritur*. vbi rationem
48 reddit quia ius ſolum prohibet ne in iudicio cauſæ forenſes agantur. Sic quoque, Filliuci. moral. qq. tom. 2. tractat. 27. cap. 10. num. 200. aſſerit aduocato licere informare iudicem in die feſto, quia eſt actus extraiudicialis, & non eſt ſeruilis, ideoq. nullo iure prohibitus: vnde infert quod ſi arbitrium procedat iudiciali modo, die feſto non eſt licitum; ſed ſi amicabili modo ita vt dicatur potius arbitrator & conciliator pacis, licitum dicto 49
die eſt. Aduocatum deniq. conſulentem, informantem, ſcribentem, & reliqua facientem quæ ad ſuam profeſſionem pertinent, in die feſto, etiam ob pecuniã & quæſtum, licitè operari, quod non ſint actus ſeruiles, tradidit item & probant Petr. Fõtanella de pact. nupti. to. 1. clauſ. 1. n. 28. 50

An liceat aduocato conſulere clienti ſuo vt appellet vel ipſe cliens poſſit appellare à ſententia, quæ contra ipſum litigatorem ſecundum opinionem probabilẽ vel probabiliorem prolata à iudice fuit, variæ ſunt Doctorum ſententiæ. Quidã ter uerunt non eſſe licitum condemnato appellare quando ſententia iuxta opinionem probabilem lata fuit, etiam ſi detur altera probabilior; quidam quando pronunciatum fuit iuxta æquè probabilem, vel probabiliorem opinionem; quidam licere tãtũ affirmant in cauſa ſanguinis; al. j licitã volunt appellationẽ & in ciuilibus & in criminalibus, etiam ſi ſententiatum ſit ſecundum opinionem probabilẽ; & demum extendunt alij, etiam ſi iuxta probabiliorem ius dictum ſit, dummodo contraria opinio, pro qua appellatur, probabilis ſit. tradit hanc Doctorum, quos citat, varietatem P. Anthoninus Diana reſol. moral. par. 3. tractat. 5. miſcellaneo 51
reſol. 104. Sed quod ait ibi circa fin. poſſe iudicem iudicare ſecundum opinionẽ probabilem, relicta probabiliori, vnde ſumit argumentum ad vltimam ex ſupra dictis opinionibus tuendam, alibi ſuo loco ex multis improbaui & contrarium de- 52
fendi. Illud benè notat Nauar. cap. 25. n. 15. ad fin, partem appellando non peccare, non ſolum ſi ſententia ſit iniuſta ſecũdum acta; ſed etiam ſi ſecundum ea iuſta ſit, credatur tamen eſſe re ipſa iniuſta & per agenda de nouo poſſit monſtrari eſſe talis, argumento capitis per tuas de ſen. excom. & capitis ſolet eod. titulo li. 6.

Notiſſimi iuris eſt pactum nudum iure Ciuili non parere actionem, ſed dumtaxat exceptionem, quia eo iure non fuit 53
appro-

approbatũ,nec omnino reprobatũ,Are-
tin.&alij in§.in perſonãInſtitut.de actiõ.
Fachin.li.2.cõtrouerſ iur. c. 10. Anton.
Gomeſ.var.reſol.to.2.c.9.n.2. vbi expli-
cat quid ſit pactũ nudũ:Iure tamẽ Cano-
nico producit actionẽ vt notant fere om-
nes in c.1.de pact.Couar.in c. quãuis pa-
ctũ 2.p.§.4.n.12.&ſeqq.de pact.Sed&in-
ducit obligationẽ naturalẽ & in cõſciẽ-
tię foro d.c.1.& c.qualiter de pact. The-
ſaur.for.Eccleſ.p.2.c.30.n.39.Gomesvbi
54 ſupra n.2. Nũquid ergo aduocatus aut
cauſidicus huiuſmodi pactũ nudũ impug
nare,vbi ius Ciuile ſeruatur,abſq. culpa
mortali poterit? Negatiue reſpõdẽt glo.
in d. c.1.de pact.vbi Bald.col.1.Io.Petr.
Ala in tra.de aduoc.&cauſid.chriſt.p.1.q.
88.vbi allegat Iaſ. in §.ſed iſte n.109.de
action. Butri.in c.1.de probat. in pri. ita
quoq.tenet Petr.Antõ.Lazarius canonic.
qq.p.1.ſect.1.q.16.n.12.vbi intelligit quã
do præfatũ pactũ fuit factũ præcedente
aliqua legitima cauſa,vt etiã notarũt Fe-
lin.in c.ſi cautio de fid.inſtr.n.1.Ala.loco
citato in fin.Hæc quæſtio parũ proderit
in Cathalonia vbi debet ſeruari ius Ca-
nonicũ prius quã Ciuile cõſtitut.40.cu-
55 riarũ anni 1599.Quod dixi de pacto nu-
do,circa aduocatũ ſeu cauſidicũ, aliud
ex ſtimo in pollicitatione,de qua Gome-
ſi.d.c.9.n.1.cũ hæc iuxta per eũdẽ citato
loco tradita nullam producat obligatio-
nem ciuilem, canonicam, vel natura-
lem.

56 Hæredẽ non conficientẽ inuentariũ
teneri vltra vires hæreditarias creditori-
bus & legatarijs cõſtat ex l.fin.§.cũ igitur
C. de iur.delib.er.§.ſi vero nõ fecerit in
authentico de hæred.& falcid. Iaſ. in d.
l.fi.§. & ſi præfatã. vbi quinq. fallentias
huius regulæ affert,Iacob.Cancer.var.p.1.
c.2.n.6.vbi rationẽ reddit,& p. 3.c.2.à
n.71.& de iure Canonico etiã procedere
tradit multis relatis Spino in ſpecul.teſtã.
glo.fi.n.55.verſ. *prædicta tamẽ ſententia*.&
Regij Cathaloniæ Senatus deciſione, vbi
vt dixi,ſeruatur ius Canonicũ,confirmat
57 Cancer d.p.3.c.2.n.72. Nihilominus ta-
men ſi reuera hæres nihil occultauerit,&
creditores hoc veriſimiliter ſcire poſſint,
veluti quia hæreditas & patrimoniũ cõ-
ſiſtat in immobilibus non poterit aduo-
catus in iudicio animæ defendere credi-
torẽ qui vellet ſibi ſatisfieri vltra vires
hæreditarias. ita docent Io. Pet. Ala. in
tract.de aduoc. chriſt.p.1.q.60. Petr.An-
ton. Lazari. canonic. qq.p.1.ſecti.3.q.6.
n.26.Faciunt tradita per Cancer.d.c.2.n.
80.vbi aſſerit hæredẽ ob defectũ inuen- 58
tarij non teneri vltra vires hæreditarias,
quando cõſtat teſtatorem nulla reliquiſ-
ſe bona.& notata per Petrũ Fontanella
de pac. nup.to.1. clauſ.4.glo.5.n.47. vbi
defendit neq.teneri quando patrimoniũ
defuncti erat certum & fraudari nõ po-
terat vt quia conſiſtebat in dote certæ
quantitatis,& ibi Regij Concilij deciſio-
ne firmat.& clarius hoc dicit eadem glo.
5.n.42.vbi ait Doctores vulgato loquẽdi
modo dicere ſolere hæredẽ,qui inuẽta-
rium non fecit, teneri vltra vires hære-
ditarias,cũ potius dicere debuiſſent,quod
non poteſt hæres opponere defectũ bo-
norũ eo quod inuentario non confecto,
ſemper hæreditas præſumitur ſufficiens:
ſi enim(inquit)cõſtaret alias quanta fuiſ-
ſet hæreditas, certũ eſt quod vltra con-
tenta in ea non teneretur. Quãuis Fon-
tanella citatis locis pro ſua ſententia præ-
ter noſtrum Mier.neminem allegat, po-
terat vti auctoritate Michael. Craſſi qui
alios citat in §. inuentarium qu. 21. ad
fin.& Stepha. Gratiani diſcep. forenſ. to.
4 capite 656. numero 4. Hæredem non 59
conficientem inuentarium non teneri
in foro conſcientiæ vltra vires hæridata-
rias creditoribus hæreditarijs vel lega-
tarijs tenent & docent Antonin. Dia-
na reſol. moral. par. 3. tractat. 5. miſ-
cellan. reſol.36. Ioann. Valerius in dif-
ferentijs vtriuſque fori ver. *hæreditas*
differ. 2. numero 3. Ægidius in leg.
1. C. de ſacr. Eccleſ. par. 5. §. 1. nume-
ro 6.

Lõge faciliora eſſe remedia poſſeſſoria 60
quam petitoria ſeu iudicia proprietatis,
nemo ambigit, vel is qui à primo tantũ
limine Iuriſprudentiam ſalutauit: cum

in iudicio verbi gratia recoperandæ ſa-
tis ſit, ſi agam, probare duo extrema, me
olim ſcilicet poſſediſſe, & hodie poſſide-
re, abſq. allegatione vel probatione titu-
lj, aut quod ex iniuſta cauſa à poſſeſſione
ceciderim, Bald. in l. pen. n. 20. C. à nõ cõ-
peten. iud. Panci. conſ. 130. n. 1. vbi com-
munem dicit, Cancer. var. p. 2. c. 7. n. 32.
qui n. 91. extẽdit vt etiã in iuribus incor-
poribus ſi agam iudicio poſſeſſorio recu-
perandæ aduerſus eum qui denegat ſolu-
tionem annuæ præſtationis, neq. debeã
allegare & probare præſtationis cauſam.
61 Tamen hæc remedia poſſeſſoria in conſ-
ciẽtia periculoſa dici ſolent, quia ſi actor
ſciat ſe habere defectum proprietatis, nõ
poteſt aduocatus abſq. lætalis peccati rea-
tu huiuſmodi iudicia intentare pro eo,
ſicut nec ipſe agere, vt probant Sarmiẽt.
ſelect. interpret. li. 2. c. 13. n. 5. & 6. Ioan.
Gutier. conſ. 6. n. 12. Gonſalez. in reg. Cã-
cellar. 8. de menſib. & alterna. glo. 15. §. 1.
n. 9. Petr. Fontanella de pact. nup. to. 1.
clauſ. 4. glo. 13. p. 4. n. 51. facit quod dicit
Oſaſc. conſ. 67. n. 42. nõ reſtitui ſpoliatũ,
de cuius nõ iure notariè conſtat, de quo
latè videndus eſt Cancer. var. p. 1. c. 18. à n.
62 31. Animaduerte nõ teneri in conſciẽtiæ
foro aduocatum à patrocinio ſpoliati pe-
tẽtis reſtitui, abſtinere ex eo ſolũ quod
rẽ nõ probat ſuã, quia poteſt eſſe quod
ſua ſit, licet eã nõ probet ſuã. ita cẽſẽt In-
nocẽ. in c. paſtoralis n. 6. de cauſ. poſſeſ. &
propri. & ibidem Ioan. Andre. & Bald. in
margarita, verb. *Aduocatus.* Ioa. Parla-
dor. li. 1. rer. quotidi. c. 2. n. 15.
63 Filiusfam. licet poſſit ſe efficaciter ob-
ligare ex contractu vel quaſi l. filius fam.
2. nom. vbi gloſa ff. de actio. & oblig. DD.
in l. qui Romæ §. Augerius ff. de var. ob-
lig. in mutuo tamen nõ obligatur ſed po-
teſt opponere exceptionẽ Macedoniani
l. 1. & per tot. ff & C. ad Macedon. Abbas
ergo in c. pleriq. de immun. Eccleſ. tenet
hanc exceptionẽ non habere locũ inter
chriſtianos, ſed filiũ fam. efficaciter teneri
ſoluere mutuũ, quia nõ præſumitur inſi-
diari vitæ patris inter chriſtianos & ſic vi-
debatur ceſſare fundamẽtũ iuris Cõmu-
nis: ſed Abbatis opinionẽ referunt & ex-
ceptionem Macedoniani habere locum
& opponi poſſe inter chriſtianos aſſerũt
Gomez var. reſol. li. 1. c. 15. de ſeruitut.
n. 11. Gratian. deciſ. 76. n. 36. & 37.
Per ſubſtitutionẽ pupillarẽ excludi 64
matrẽ à legitima filij decedentis in ætate
pupillari, multi affirmarunt; de quo per
glo. in l. precibus in verbo, *omni modo* C.
de impub. & alijs ſubſtit. Couar. in c. Rai-
nuntius §. 4. n. 6. & 7. de teſtã. Ceuall. q.
70. n. 4. docet tamen idem Ceuallos n. 6.
quod ſubſtitutus pupillaris in foro conſ-
cientiæ tenetur reſtituere legitimã, quæ
matri cõpetebat, & dicit cõmuniter ap-
probari Decius conſ. 210. ſed cõtrariũ
ſequitur Ripa in l. moribus nu. 45. de
vulgar. Vaſq. de ſucceſ. creati libro 1. n. 25.
verſ. *quid dicẽdũ.* cũ alijs per Spin. de teſtã.
glo. 10. n. 49. Grati. dec. 61. in additio. n. 1.
Singuli hæredes pro portionibus ſuis
hæreditarijs cõueniẽdi ſũt à creditore 65
defuncti teſtatoris, quia ipſo iure eſt inter
eos diuiſa actio & obligatio l. 2. C. de hæ-
red. actio. Gomez to. 2. c. 12. de indiuid. n.
3. cũ quilibet hæres repreſentet perſonã
defuncti pro parte pro qua eſt hæres, &
in alia dicatur extraneus. Adeo tenetur
pro ſua parte ſolũ, vt procedat etiã ſi ali-
quis eorũ efficiatur nõ ſoluẽdo quia nec
alij cohæredes tenentur pro eo, ſed ſecus
eſt in foro conſcientiæ & de iure Cano-
nico, vt idem Gomez ſubdit & poſt eũ
Gratian. dec. 146. à n. 2.
Conſulunt DD. aduocatis ne ſi poſſeſ- 65
ſione ſeu præſcriptione immemoriali ſe
tueri poſſint, exhibeãt titulũ, quia cũ il-
lius iuſtitia diſcutietur, fortè lite cadẽt, &
tamẽ ſi nullũ producãt, ex tã longa poſ-
ſeſſione præſumitur, iſque optimus
vulgata l. 3. §. ductus atque ff. de aqua
quoti. & æſtiu. cõplures ex his cõſulẽ tub'
cõgerit Molin. de hiſp. prim. li. 2. c. 6. n. 75.
& his non citatis conſulit Cancer p. 3. c.
3. n. 239. At Molin. ibidẽ n. 76. docet hoc
conſilium non indiſtinctè ſequendum fo-
re, ſed in ea ſola ſpecie vbi titulus ipſe
cauſã producentis non omnino iniuſtã
ac improbam, ſed ſolũ ex certa, ac iuſta,

dubiam efficiat,alioquin vel liti cedẽdũ,
vel inſtrumentum in iudicio exhibẽdũ,
vel aliás propriam conſcientiam exone-
randam eſſe. Nec poteſt aliud abſq; diſ-
crimine conſcientiæ conſuli.

67 Frequentiſſimè vxores amici,& cog-
nati debitoris, qui propter æs alienũ ti-
ment ne à creditoribus bona eius ſeque-
ſtrentur,vel delinquentis qui ob delictũ
perpetratũ formidat ne à iudice bona ſũa
confiſcentur vel deſcribãtur,adeunt cau-
ſidos ſeu aduocatos conſulendo eos quid
agendum ſit, Admonent Petr.Ala.in tract.
de aduoc.chriſtia.p.1.q.58.& Petr. An-
ton.Lazari.canonic.qq.p.1.ſecti.3.q.10.
n.2.& 3.huiuſmodi aduocatos ne conſi-
lium præbeant celandi cuncta quæ celari
poſſunt,vel corrumpendi notarium ſi for-
tè venalis ſit, qui nomine fiſci deſcriptu-
rus eſt bona publicanda,ne vna & eadem
naui in æternam damnati, nein nauigãdo
pereant, nam imó iſti cognati,vxores,&
amici vi monitorij iudicis Eccleſiaſtici
propalare tenentur talia,quæ occultaue-
rint bona,vt multis relatis probat vbi ſu-
pra Lazari.n.1.vbi tamẽ ex.n.4.non nul-
los caſus declarat in fauo.em vxorum.

68 Aduocatus actoris in cauſa ſanguinis
irregularis fit, ſi mors rei ſequatur vel
mutilatio membri, ſicut & iudex,aſſeſſor,
procurator,& tabellio,atque teſtis c. ſẽ-
tẽtiã ſanguinis & ibi DD. ne cleric. vel
monac.tex.etiam optimo,qui ſic intelli-
gitur in c.aliquãtos 51.diſt.Nauar.c.27.n.
206.§.3.Soto de iuſt.& iur.li.5.q.2.artic.
1.P. Henriq.c 8.n.4.Albert.Trotius de
perfecto clerico li.2.c.23.n.3.P.Auila de
cenſur. part.7.diſput.5.ſectio.2. dubio 1.
verſ.*Secũdo*. vbi poſt Nauar.n.214.docet
non tamẽ fieri irregularẽ eũ qui defert
ad iudicẽ crimẽ quod nõ meretur de-
formationem,licet delinquentẽ ob illud
iniuſtè, vel ob alia deformet,dũmodo
attentis circunſtantijs non teneretur cre-

69 dere id euenturum.Cenſuit Syluest.verb.
homicidium 1.q.8.fieri etiã irregularem
eum qui poſt latã ſententiam ſuadet iu-
dici vt non concedat appellationem.

70 Aduocatus rei in dicta cauſa, etiam ſi
eiuſdem rei mors vel mutilatio membri
ſubſequatur,irregularis nõ eſt,niſi prop-
ter aduocati ipſius imperitiã vel incuriã
ſubcumbat reus,quod procedit etiã ſi ad-
uocatus eſſet clericus, imò etiam obtinet
quãuis accuſator deficiens in probatione,
pœna talionis cõdẽnaretur ad mortẽ vel
morte afficeretur, niſi petijſſet aduocatus
accuſatorẽ calũniantẽ puniri, ſed tantũ
reũ defendiſſet,iuſtæ defenſioni operam
dãs,etiã abſq; proteſtatione.ita (quicquid
non nulli alij dicant) ex Salzed. in prac.
crim. c.non. capite 98. numero 20.
Albert.Troti.vbi ſupra n.5. Couar.in cle
mẽti.ſi furioſus p.2.§.5 n.5.Maiol.de ir-
regular.li.2.c.9.n.1.Auila.d.ſectio. 2.du-
bi.8.Hortatur tamen Hoſtienſis in c. 1.
de poſtulat. prælat.clericos vt ab huiuſ-
modi reorũ patrocinio abſtineant prop-
ter periculum incurrendi irregularitatẽ.
& Salzedo loco citato aduertit clericũ
aduocatũ cauſæ criminalis,licet nõ cõtra- 71
hat irregularitatem,quod mors vel mu-
tilatio membri ſequuta non ſit,eſſe ab or-
dinario puniendũ grauiter pro facti qua-
litate,cũ talia munera ſint clericis inter-
dicta.

Illud cõmuni DD.ſententia receptũ
eſt,quod clericus minimè ab irregulari- 72
tate liberatur,ſi cauſam accuſatoris tan-
quã eius aduocatus ſuſceperit,etiã ſi vte-
retur proteſtatione quod ad pœnã ſan-
guinis non intendit, quemadmodum &
teſtẽ non excuſat ſimilis proteſtatiò,Iul.
Clar.in prac.crim.q.24.n.9.Salzedo d.c.
98. n.19.Couar.d.§.5.vbi cõmunẽ dicit,
Auila d.ſectió.2.dubi.12.vbi extendit li-
cet is aduocati vel teſtis perſonã gerat, 73
metu qui cadat in conſtantem virum,co-
actus,& diſputat an excipi poſſint caſus in
quibus iure Naturali teſtis tenetur ſe of-
ferre ad teſtificandum, quos adducit.P.
Hẽr.c.11.n.4 & c.12.n.9.& n.8.vbi idẽ
docet de promotore fiſcali. Simon Ma-
iol.de irregular.li.2. c. 8.& 9. Nauar.c.
15. n.4. in fin. Alphonſ. Vilaut.in prax.
crim.li.9.tit. de aduocat.c.1.concluſ. 11.
quod intelligo ſalua diſpoſitione tex. in
c.prælatis 2.de homicid.in 6.

EX QVÆST. IX.

SVMMARIVM.

1 *APud Romanoe olim prohibitum erat ex patrocinio quæſtum facere; & de lege Cincia, ſiue Cinthia, & alijs legibus & ſenatusconſultie. & n. 2.*

Litigātes iurare iubebantur nihil ſe ob aduocationem dediſſe.

2 *Cicero ex cauſa patrocinij à nemine mercedem accepit.*

3 *Apud Athenienſee & Græcos inhoneſtū fuit, aduocationee vendi.*

4 *Quie primū inſtituerit vt pro patrocinio merces reciperetur, quiſque primus illam accepiſſe feratur.*

5 *Iure Ciuili & Canonico probatum poſtea fuit, vt aduocati mercedē non inhoneſtè acciperent.*

Licet aduocato vendere iuſtum patrocinιū, & iureconſulto rectum conſilium: nō autem iudici iuſtum iudicium.

6 *Clerico aduocato licet ſalarium recipere.*

7 *Salariū debetur aduocato ex pacto nudo.*

Et etiam ſi promiſſum non fuerit, & tunc iudex illud taxabit: & procedit licet per ſtatutum determinatum ſit.

Aduocatus pro modico aduocans contēptibilis habetur.

8 *Non minus ſalariū debetur aduocato propter amiſſam litem.*

9 *Aduocati cogi poſſunt per iudicem ſub pœna priuationis officij, patrocinium impendere alicui: ſi tamen eis congruum ſalarium ſoluatur.*

Extende in cauſa Fiſci & pro Rege.

10 *Aduocato debetur merces licet ſine labore & reuolutione librorum conſilium dederit.*

Gloſa opinio improbatur.

11 *Salarium aduocato an ſit præſtandum in initio, vel in medio, vel in fine litis, referuntur contrariæ DD. opinionis.*

12 *Quomodo debeat pretium patrocinij aduocatorum æſtimari; & quæ ſint per iudicem, conſideranda in taxatione ſalariorū aduocatorum. & n. 15.*

13 *Si lege vel ſtatuto taxatū ſit aduocatorū pretium; peccatum eſt iniuſtitiæ quicquā ex pacto vltra ſuſcipere; & qui ſuſcipit ad reſtitutionem tenetur.*

Leges humanæ conſcientiam obligant.

14 *Locus Prouerbiorum, Quod ſapientia eſt pretioſior auro, intelligitur.*

Neque aduocatue, neq. ſcriba exigere poteſt, imò neque recipere quantum libuerit: quia auctiora pretia non dantur gratis ſed coacta voluntate, licet gratis cōferri videantur.

15 *Quantum debeat eſſe aduocatorum ſalarium: & an maius debeatur in cauſis Criminalibus.*

16 *An liceat aduocato plus iuſto recipere, ſi ſponte detur: & an tunc ad reſtitutionē teneatur. Variæ ſuper hoc afferuntur diuerſorum DD. traditiones & doctrinæ. & n. ſeqq.*

Qu'd ſi fuerat promiſſum, an poſsit exigi.

An iudex dicto caſu cogat aduocatum ad reſtitutionem.

An pari pœna plectendus ſit, qui à ſponte offerente accipit, atque is qui exigit.

17 *An prohibitus petere, exigere, vel accipere; prohibeatur etiam à ſponte volente dare, recipere. & n. ſeqq.*

Traditio Franciſci Auiles pro affirmatiua.

18 *Traditio Suarez de Paz pro negatiua, & declaratio ac limitatio eiuſdem propoſitionis.*

Ex quibue circunſtantijs appareat gratuita donatio.

19 *Finito miniſterio licitum eſt aduocato aliquid vltra taxatum ſalarium, ſponte oblatum recipere.*

20 *Tabelliones mortaliter peccant ſi ſtipendium notabiliter maius debito accipiant, etiam ſponte datū, quando publicum ſtipendium conſtitutum ipſis erat.*

Secus ſi poſt impletū miniſterium, ſiue ſcripturam confectam, & parti traditā, liberaliter aliquid vltra taxam tabellioni vel aduocato præbeatur.

21 *Medicus, cui Reſpublica publicum conſti-*

tuit

tuit ſalarium, vt ſine alia mercede eu- raret infirmos, non poteſt ab eis etiã ſpõ- te datum recipere, niſi poſtquam ſani ef- fecti fuerint, illud dederint.

22 An aduocatus teneatur pro paupere gra- tis aduocare. & n. ſeqq.

Quid quando in Loco ſunt aduocati publi- co ſtipẽdio conducti ad patrocinium pau- perum.

Qui dicantur ad hunc effectum pauperes.

An pauper habeat ad hoc actionem vel officium iudicis.

23 Omnis Ciuitas habere debet aduocatum & procuratorem miſerabilium perſonarũ, quibus præſtandũ eſt ſalariũ ex publico.

24 Aduocatus, tabellio, procurator, & me- dicus peccant, ſi quicquam capiant à pau- pere: ſed tenentur eis gratis inſeruire.

25 Pleniſſima diſtinctio & declaratio huius articuli pro foro conſcientiæ ex Patre Vincentio Filliucio.

26 Pactũ de quota litis prohibitũ eſt aduoca- to & procuratori: & quare. & n. ſeqq.

27 Exceptio pacti de quota litis impedit li- tis conteſtationem.

Iudex ex officio repellit aduocatum de lite paciſcentem, licet pars non opponat.

28 Pœnæ aduocatorum & procuratorum de quota litis paciſcentium.

Pactum de quota litis etiam ſi fuerit iuratũ nullam actionem producit.

29 Pactum de dando non quotam litis, ſed certam quantitatem in caſu victoriæ ad- uocato vel procuratori, an ſit reprobatum ſicut pactum de quota litis, referuntur di- uerſæ Farinacij, & Dominici Soto tra- ditiones & diſtinctiones, & n. 33.

30 Quid ſi modicũ promittatur loco palmarij in caſu victoriæ aduocato ſeu procuratori.

31 Victorelli opinio de pacto de quota litis in conſcientia.

Leges prohibentes pactũ de quota litis an obligent conſcientiam, quando deficit præ- ſumptio fraudis & iniuſtitiæ.

32 Pactum de quota litis an debitum ſit de conſuetudine.

33 Pactũ de dãdo certã ſummã aduocato in caſu victoriæ, an patiatur pœnas pacti de quota litis, vel ſit dumtaxat inualidum.

34 An pactum de quota litis prohibitum ſit in ſolicitatore, & procuratore in rẽ ſuam, atque in procuratore ad negocia.

35 Pactum de quota litis valet finita lite.

Item valet pactum aduocati de proſequen- do cauſam ſuis expenſis.

An pactum de quota litis non ſolũ ſit pu- nibile in aduocato: ſed etiam in clientulo.

36 An & quando debeatur ſalarium aduo- cato, etiam ſi non aduocauerit.

An debeatur ſalariũ aduocato promiſſũ, ſi partes concordauerint ſeu tranſegerint.

37 Si aduocati opera conducta erat, & pẽ- dente locationis anno moriatur, integrum ſtipendium ad ipſius hæredes tranſmittit.

Extende ad Doctores ad profitendum con- ductos, & Medicos ſtipendiatos ac ad procuratores.

Idem eſt ſi viuo aduocato, per eum non ſtet, quominus operas ſuas præſtet. & an ſi receperit, repeti poſſit. & n. 38.

38 Quid ſi per caſum fortuitum impediatur aduocatus operas ſuas impendere.

39 Si aduocatus propter infirmitatem ſuper- uenientem nõ potuit poſtulare, habuitque ſalariũ, & oportuit cliẽtẽ aliũ aduocatũ ſumere; non tenetur reſtituere receptum, ſed exigere poterit non ſolutum ſalarium.

Secus ſi aduocatus ſua culpa priuatus fue- rit officio aduocãdi, vel ſumpſit aliud of- ficium incompetibile, vel pars eum deſe- ruit ex iuſta cauſa.

40 Sententia Patris Ioannis Azor aliter de iſtis quæſtionibus ſentientis.

41 Sententia Patris Ferdinandi Rebelli ali- ter de iſtis quæſtionibus reſpondentis.

42 Arguitur contra prædictos Theologos Azorium & Rebellum.

43 Sententia Patris Roderici ſuper eiſdẽ quæ- ſtionibus cõformis Iureconſultorũ reſpõſis.

44 Aduocatus ſi cauſam tanquam deſperatã deſerat, an conſequatur totum ſalarium.

45 Aduocatus cõductus ad annũ ſeu annos ſub certa annua mercede ad omnes cauſas, quas cliẽculus habet vel habiturus eſt, an licitè petat ſalarium, ſi nullas cauſas in illo anno cliẽs habuerit. referũtur contrariæ DD. ſententiæ, & Antonini Diana tra- ditio reprobatur.

46 *Aduocatus victor in cauſa propria an petere poſſit ſibi ſalariũ ab aduerſario in expenſis condemnato. & n. 47.*

Quid ſi aduocauit in cauſa communi ſibi & aliȷ.

47 *Quid de eo, cui gratis patrocinium præſtitum fuit, an poſſit petere ſalarium aduocati à parte aduerſa in expenſis condẽnata.*

48 *Aduocans in cauſa ſibi communi & aliȷ ignaro litterarum, ſtipendiũ laboris pro parte ſociȷ habere debet.*

49 *Salaria aduocatorum, iudicũ, Doctorũ & ſcholaſticorum habent priuilegia inter omnes creditores, & æquiparantur doti & fiſco, & habent tacitam hypothecam cum priuilegio prælationis, quemadmodũ fiſcus & dos.*

In quo fundetur iſta ſententia, & an ab ea recedi poſſit in iudicando.

50 *Sicut inſtrumentum dotis præſumitur prius factum, quam aliud eadem die confectum: ſic inſtrumentum ſalariȷ Doctoris vel debiti ex cauſa ſtudiȷ.*

51 *Aduocatus ſeu procurator, qui rem à litibus recuperauit, debet præferri in eadem re pro ſuo ſalario. ceteris creditoribus, exemplo eius qui rem meliorauit. & quare.*

Præfertur perſonalibus creditoribus, & in rebus defenſis habet tacitam hypothecã, etiam cum prælatione habentium expreſſam anteriorem.

Quid ſi in aliquibus ſubcubuit.

52 *Aduocati in Regia Audientia Cathaloniæ quomodo procedere poſſint contra clientes pro petendis ſalariȷs patrociniȷ cauſarum.*

53 *Pro ſalariȷs aduocatorum proceditur exequutiuè.*

Ratione ſalariȷ in aliqua cauſa debiti, vel expenſarum in cauſa factarum, dicuntur clientuli eſſe iuriſdictionis illius Curiæ.

54 *An & quando aduocatus ſeu procurator poſſit agere pro ſalario contra victum in expenſis condemnatum.*

55 *In Cathalonia aduocati ſeu procuratores non poſſunt petere ſalarium niſi pro tribus elapſis annis ex conſtitutione huius Prouinciæ, ad quam variæ ſignantur declarationes remiſſiuè, & traditio Sigiſmundi Deſpuiol taxatur.*

56 *Aduocato, procuratori, ſeu notario vel iudici an concedatur retentio ſcripturarum & inſtrumentorum aut proceſſus, donec illi ſatisfactum ſit de ſalario & mercede. & n. 57.*

57 *Procurator reuocari non poteſt, niſi fuerit ei ſolutum omne debitum ſalariȷ & expenſarum.*

58 *In probatione expenſarum litis an deferatur iuramentum; & quanta fides adhibeatur circa illas notario.*

59 *Aduocatus alicui cauſa ſub certo ſalario ſumptus, an teneatur pro eodem ſalario aduocare in cauſa appellationis.*

Cauſa principalis, & cauſa appellationis dicitur eadem cauſa reſpectu rei de qua agitur: ſecus quoad alia.

60 *Aduocatus cauſa principalis an cogatur patrocinari in cauſa appellationis cum nouo ſalario.*

DE

DE SALARIIS ET SVMPTIBVS ADVOCATORVM,

QVÆST. IX.

1 ANtiquitus apud Romanos prohibitum erat ex patrocinio quæſtũ facere : ideoq. lege Cincia ſiue Cinthia, quam alij
Titiam appellant, cauebatur , vt auctor
eſt Tacitus lib. 11.ne quis ob cauſam o-
randam pecuniam , donumue acciperet.
Aliæ quoq leges erant & Senatuſconſul-
ta , quæ aduocatorum mercedem veta-
bant. Vnde Plinius lib.5.epiſtolarum ad
Valerianum gloriatur, quod leges anti-
quas ſequutus nunquam aduocationes
ſuas voluit eſſe venales: & in eodem li-
bro ad Rufum refert quod olim qui ne-
gocia habebant, iurare priusquam age-
rent, iubebantur, nihil ſe ob aduocationẽ
cuiquam dediſſe, promiſiſſe, cauiſſe. quod
etiam tradit Petr. Gregor. in ſyntagma.
iur.vni.3.p li.49.c.8.n. 6. Cicero legum
2 obſeruantiſſimus ex cauſa patrocinij à
nemine mercedẽ recepit, vt ſcribit Plu-
tarchus. Huc ſpectat Ouidij carmen li.1.
Eligiarum.

Turpe reos empta miſeros defendere lingua.

3 De his Quintilian.lib.12.orator.inſtitut.
cap.7.latè Tiraquel.de nobilitat.c.29.à
n.19.Bouadil.in polit.to.2.li.3.c.14.n.68.
& 69. Quin imò iam apud Athenienſes,
cœteroſq. Græcos inhoneſtum fuit &
veluti ſordidum aduocationes vendi, vti
ex Ariſtotele probat idẽ Tiraquel, n.23.

Nero Romanus Imperator antiquas 4
leges abrogans, id primum apud Roma-
nos inſtituit , vt litigatores pro patroci-
nijs certam, iuſtamq. mercedem darent,
teſte Suetonio in eius vita cap. 17. quã-
quam Alex.ab Alex.li.3.dierum Genial.
c.5.ſcriptum reliquit cauiſſe Neronem,
vt cauſarum patroni ſine mercede aut
muneribus cauſis adeſſent, & Cornelius
Tacitus lib. 11.annalium narrat Claudiũ
Cæſarem, qui ante Neronem Romanũ
imperium tenuit, iam capiendis pecunijs
modum impoſuiſſe aduocatis vſq. ad de-
na ſeſtertia , quæ egreſſi repetundarum
tenerentur. Bouadilla etiam qui ſupra n.
69.perhibet primum, qui pro patrocinio
& aduocatione pecuniam accepit, fuiſſe
Antuſum Rannuſium.

Tamen poſtea cum iure Ciuili tum 5
Canonico receptum, probatumq. fuit vt
aduocati mercedem non inhoneſtè acci-
piant l.ſi creditor C.de pact.l.1.§. in ho-
norarijs ff. de var.& extraord. cognitio.
can. non licet 11.q. 3. vbi S. Auguſtinus
ait licere aduocato vendere iuſtum pa-
trocinium & iuriſconſulto rectum conſi-
lium , non autem iudici iuſtum iudiciũ.
c.non ſane 14.q.5.c.Romana §. nec etiã
de for.compet.lib.6.latè Dominic. Soto
de iuſt. & iu. lib. 5.quæſt. 8. artic. 4. per
tot. vbi articulum an & quemadmodum
licitum ſit aduocato pretio patrocinari
doctiſſimè examinat. Ideo etiam clerico 6
aduocato licet ſalarium accipere, glo. in
capite 1. 15.quęſt. 2.& Panor. in capite
1. in fin. de poſtula. Immò ex ſententia 7
gloſę & omniũ antiquorũ in l.1.C.de ſuf-
frag. ex nudo pacto poteſt aduocatus ſa-

Digitized by Google

larium petere. Sed & ſalarium debetur aduocatis, etiam ſi eis promiſſum nõ fuerit, Nata conſ. 376. n. 2. Iacob. Benni. de priuil. iuriſconſult. 3. p. priuil. 73. in pri. Stepha. Gratia. diſ. forenſ. to. 2. ca. 257. num. 6. & 7. & tunc iudex arbitrio ſuo illud taxat & conſtituit, Gutier. de iur. confir. ca. 64. Ceual. q. 288. num. 9. Gratian. diſ. forenſ. to. 1. ca. 56. num. 5. & 6. qui tantum tribuit arbitrio iudicis circa ſalarium aduocati num. 4. vt probet adhuc poſſe arbitrio iudicis moderari, et. ã ſi per ſtatutum certum ſalarium determinatum ſit. Imò aduocatus pro modico aduocans contemptibilis habetur, vt aſſerunt Viui. deciſ. 123. num. 1. Monter. deciſ. 14. num. 62. Barboſa de offic. Epiſc. par. 3. allegat. 79. num. 30. vbi num. 29. ex Surdo de alimen. tit. 4. q. 17. n. 32. notat quod aduocato pro cauſa clientis extra vrbem vel locum proficiſcenti, vltra ſalarium debent ſolui expenſæ alimentorũ & vecturæ antequã è domo pedẽ moueat.

8 Neque minus ſalarium aduocato ſoluendum eſt, quod litigator cauſa ceciderit argumento l. ſed an vltro ff. de neg. geſt. & quod dicit glo. in ca. 1. 83. diſt. medico eſſe mercedem ſoluendam, licet ægrotus moriatur, Tiraquel. de nobilitat. ca. 29. num. 53. & Martialis poeta in epigrammate ad Sextum iocculatur dicens amiſſa cauſa plus deberi aduocato, quam ſi viciſſet: nam laus fuiſſet loco prœmij, cũ ferat pudorem, cũ victus eſt.

9 Quamquã autem aduocati qui aduocationis officiũ publicè ſuſceperunt, cogi poſſunt per iudicem litigantibus patrocinium præſtare, & nõ parentes poſſunt ad certum tempus ab aduocationis officio ſuſpendi, Fulgoſi. Bald. Salicet. & Pau. Caſtrenſ. in l. inuitus C. de procurat. Couar. var. reſol. lib. 3. c. 14. n. 1. hoc tamen eſt modò eis congrua ſalaria & ſtipendia miniſtrentur vt ijdẽ DD. notant, adeo vt neq. poſſint aduocati & iuriſperiti compelli conſulere pro fiſco vel aduocare pro Rege ſine aliquo ſalario, vt cõcludit Paris de Put. de ſyndicat. in verb. *poteſtas*. Caſſan. in catal. glor. mun. p. 7. conſid. 24. verſic. *Iudex etiam*. ad fin. Illud etiam receptiſſimum eſt deberi aduocato mercedem quamuis ſine labore & abſq. reuolutione librorũ conſilium dederit, propter labores præteritos in adipiſcenda legũ ſcientia & ſumptus ea ex cauſa factos, latè probant & defendunt Tiraquel. d. c. 29. à num. 29. Bouadil. in politic. tõ. 2. lib. 3. cap. 14. n. 68. Barboſa de offic. epiſco. par. 3. allegat. 79. num. 31. Suarez de Paz in pract. annotatio. 5. n. 49. Stephan. Gratia. diſcepta. forenſ. tõ. 1. ca. 39. à num. 16. contra gloſam in d. c. non licet 11. q. 3. quæ ait aduocatũ teneri gratis conſulere, ſi ſine labore & librorum reuolutione conſilium dare poſſit, quam ſequuntur Speculator ti. de ſalario §. ſequitur. poſt prin. & Barbatia conſ. 34. lib. 2. ſed eſt communiter reprobata, vt poſt alios plures teſtatur Bouadilla vbi ſupra. De hoc etiam Iacob. Bennius de priuileg. Iuriſconſulto. 3. par. priuil. 74. Rebuff. de priuil. ſchol. priuil. 46. 10

Secundum ius Commune eſt præſtandum aduocato ſalarium in fine litis ex communi DD. ſententia, de qua teſtatur Iaſ. in l. diem functo numero 1. de offic. aſſeſſo. quicquid ſit ſtante ſtatuto vel conſuetudine in contrarium quod ſoluatur in principio vel in medio litis, vt notauit Gratia. diſ. forenſ. capite 56. numero 1. At Albericus in l. 1. numero 2. C. de ſuffragi. cõmunem dixit opinionem quod ſit præſtandam in initio litis, vnde Ceuallos pract. qq. quæſt. 598. conſtituit de hoc communem contra communem. Sed Barboſa de offic. epiſc. par. 3. allegat. 79. numero 39. tertiam retulit opinionem quod præfatum ſalarium ſit ſoluendum in medio litis. Ideo longè proderit in his ſtatutum vel conſuetudo. 11

Quæritur quò modo debeat pretium patrocinij aduocatorum æſtimari. 12 Et videbatur quod tantum cuiq. petere liceat, quantum exprimere voluerit, quoniam ſcientia hominis eſt ſicut margaritum, quod nullo certo æſtimatur pretio, ſed pro voluntate contrahentiũ: imò

omni

omni eſt margarito pretioſior ſecundū illud Prouerb. *16. Poſside ſapientiam, quia auro melior eſt.* Sed veritas eſt ſalaria aduocatorum æſtimari ac præſtari debere pro modo litis, proque aduocati facundia & fori conſuetudine atq. iudicij in quo eſt acturus. textus eſt in l. 1. §. in honorarijs ff. de var. & extraor. cognit. Quartum addit Tiraquel. d. c. 29 num. 26. ſcilicet pro modo laboris. Complures refert Portoles ad Molin. §. aduocatus num. 111. qui tradunt quæ ſint conſideranda per iudicem in taxatione ſalariorum aduocatorum. Dominicus Soto, quem Hyeronimus Portoles non allegat, de iuſt. & iur. lib. 5. q. 8. artic. 4. cenſet penſandos eſſe labores quos in ſtudijs Iuriſprudentiæ ſuſtinent, & quos faciunt ſumptus, & præomnibus ingenia & ſcientiam eorum, ſed tamen cum moderamine, habita qualitate & quantitate cauſæ, & litigantium poſſibilitate: neq. vero præfatos aduocatos paſſim audiendos eſſe, quum aiunt ſe non poſſe aliter ſuum conſeruare ſtatum, ſi enim ſcribæ & victu & veſtitu nobilitatem præ ſe ferre contendant, & aduocati illuſtrium conditionem; nō debet illos ſplendores miſerorum ſumptibus ſuſtentare; neq. ipſorum aduocatorum iudicio eſt eorum ſtatutus æſtimandus.

13 Præterea docet ibidem Soto, ſi lege ſeu ſtatuto taxatum ſit aduocatorum pretiū merces ve, dubitari non poſſe quin ſit peccatum iniuſtitiæ quicquam vltra ex pacto ſuſcipere, & qui plus percip t, ad reſtitutionem teneri, ſi lex modò ſit vſu recepta, neq. annuente Principe abrogata; quoniam leges humanæ conſcientiam obligant, atque illæ potiſſimum, quæ de rerum æſtimatione iuſta cauſa feruntur.

14 Neq. obſtat prælibatum argumentum quod ſapientia ſit pretioſior auro: reſpōdet enim ſupracitatus Soto quod res quæ ſunt humano vſui omnino neceſſariæ, citra iniuriam diſtahi nequeunt, niſi inſto pretio pro ratione temporum & locorū, quia vergeret in Reipublicæ perniciem, & huius generis dicit eſſe forenſia munera. Quocirca ſubiungit neque ſcribā neq. aduocatum exigere poſſe quantum hbuerit: imò vero neq. recipere; nam etſi gratis auctiora illa pretia conferri videatur, nunquam tamen reuera conferuntur, niſi coacta voluntate. quod etiam ſenſiſſe viſus eſt Bouad. in polit. to. 2. li. 3. ca. 14. n. 63.

Quantum debeat eſſe aduocatorum ſalarium, tradit quoq; Paul. Granut. theorem. 12. num. 4. & Iacob. Benni. de priuil. Iuriſconſ. priui. 73. ex num. 6. & an maius ſalarium debeat eis aſſignari in cauſis criminalibus, Soarez in theſau. recep. ſentē. verbo, *Aduocatus licet in ciuilibus*. Pinel. in l. 1. 3. p. C. de bonis mater. n. 62. verſic. *Infertur* 28. 15

Ex locis citatis doctiſſimi Soto & Bouadilla reſoluta videtur ea quæſtio, an liceat aduocato plus iuſto recipere, ſi ſpōte detur. Sed Tiraquel. d. c. 29. n. 36. concludit ſi aduocatus à ſponte offerente ſine fraude recipiat vltra ſalarium à iure Cōmuni vel ſtatuto taxatum, non teneri in foro conſcientiæ reſtituere, poſt Innocē. Anton. & Panormita. vbi hoc tamen declarant. docet quoque ſi fuerit vltra eam quantitatem promiſſum, licitè exigi poſſe ſecundum Bald. licet contrarium Cardi. Flor. & Philip. Deci. teneant. Ipſe quoq. Tiraq. eodem cap. 29. num. 52. poſt alios DD. ait aduocatos qui ſalaria immodica exigunt, in foro conſcientiæ non peccare, neq. ad reſtitutionem teneri, quando interuenit vltroneus conſenſus clientis ſoluentis: poſſe tamen adeo immoderatū eſſe ſalarium vt iudex ex officio debeat eos cogere ad reſtitutionem. Couarruuias in reg. peccatum 2. par. §. 3. num. 2. poſt Adria. & Medi. tenet aduocatos & tabelliones, alioſque munera & officia publica habentes, quidquid vltra quantitatem legibus prætaxatam acceperint, reſtituere danti teneri. Alphonſus Narbona ad leges regias lib. 4. tit. 25. lege 35. glo. vnic. num. 15. & ſeqq. cenſet prædictos aliquid vltra emolumenta taxata, etiam à ſponte offerente non poſſe percipere, quia vbi lex prohibet aliquid exigere, prohibet etiam à ſponte ſoluente recipere l. per 16

Digitized by Google

l. per omnes C. de ſtractoribus lib. 12.
cap.exigit de cenſ.b.in 6.l.vnic.C.de pu-
bl.lætit.vel conſ.li.12.vbi glo.verb.*acci-
pientem*.exiſtimat pari pœna plectendum
eum, qui à ſponte offerente accepit, ac
illum qui exegit: quam notant Ioan. de
Platea & alij ibidem.glo.verbo, *quodcū-
que*,in l.inuitus 198.§.1.ff.de reg.iur.quã
ad hoc ibidem expendit Bart.& Felin.in
17 proœm. Decretalium. Auiles in cap. 8.
prætor.glo.*Se lo queran dar*. hanc quoq.
regulam quod prohibitus petere,exige-
re,vel accipere,prohibetur etiam ab ſpō
te volente dare,recipere,ponit poſt glo.
& Ioa.de Platea in l.vnic.C. de ſalgamo
hoſpit.lib.12. Guid. Papam in ſingulari
487.§.ſ. notarius glo.in cap.ſicut Epiſco-
pum 1.q.2.glo.in ca. quoniam de vit. &
honeſ.cler.Bald.Bar.& Iaſ. quos citat, &
rationem cum glo.& Platea allegatis red-
dit idem Auiles,quia in dubio ſemper
præſumitur quæſitam occaſio & concuſſio
donandi.&ibi dicit iudicem etiam à ſpō-
te volentibus non poſſe recipere vltra ſi-
bi debitum,vt tenuit Puteus de ſyndic.in
verb.*conſiliarij officiales*.in pri.
18 Suarez de Paz in pract.annota.5. à n.
55.conſtituit ac defendit regulam con-
trariam,ſcilicet quod prohibitus dare ſeu
accipere aliquid pro aliqua re,non cē-
ſetur prohibitus gratis dare, vel gratis
oblatum ſuſcipere: quia eo caſu ceſſant
verba & mens prohibitionis; nam qui
gratis dat,ex mera liberalitate abſq.vllo
reſpectu commutationis dat,ſiue oblatū
recipit argum.l.1.ff.de donatio.& in c.1.
eod.tit.ſed limitat ſtatim niſi ex circun-
ſtantijs temporis ſeu dati muneris vero-
ſimiliter appareret gratuitam donatio-
nem ſimulatè conceptam fuiſſe in frau-
dem prohibitionis, vnde infert & tenet
quod ſi vltra taxatum ſalarium aliquid
ſponte aduocato offeratur ita quod leui-
tas muneris ſuadeat quod ex amicitia vel
beneuolentia datum ſit,tuta conſcientia
19 recipere poterit. Item infert & tenet fi-
nito miniſterio licitum eſſe aduocato
aliquid vltra taxatum ſalarium ſponte
oblatum accipere quia finito miniſterio
ceſſat præſumptio fraudis. Nauarrus au- 20
tem in manuali ca.25.num. 54. loquens
de tabellionibus tradit peccare eos mor-
taliter, ſi ſtipendium notabiliter maius
debito accipiant, etiam ſponte datum,
quando publicum ſtipendium conſtitu-
tum ipſis erat.Subſcribunt huic opinioni
Baltazar Altamiranus in tractat. de viſi-
tatione in verbis *etiam qualitercunq*. nu.
3.& 4.latiſſimè Auiles quem refert Paz
in praxi annotatione vltima de tabellio-
ne nu.24.Aduertunt tamen Paz in pract.
annotatione 5.num.62. & poſt eum Nar-
bona loco citato num.18.ſi poſt impletū
miniſterium ſiue ſcripturam confectam
& parti traditam liberaliter aliquid vl-
tra taxam tabellioni vel aduocato præ-
beatur,licitè eum poſſe recipere, quia
hæc ſponte poſt finitum miniſterium da-
ta,non procedunt ex aliqua ambientis
petitione nec miniſterij occaſione,poſt-
quam iam finitum proponitur can. ſicut
Epiſcopum 1.q.2.Altamiran.vbi ſupra n.
26.Ripa in tractat. de peſte ca.7.de re-
med.ad curan.peſt.n. 116.& idem tenet
in aduocato Paz vbi ſupra annotatio. 5.
numero 53.Non diſſimile eſt quod no- 21
tat Bouadilla in polit.tom.2.lib.5.cap.5.
num.26.medicum,cui Reſpublica publi-
cum conſtituit ſalarium vt ſine alia mer-
cede curaret infirmos, non poſſe ab eis
etiam ſponte datum recipere,poſt Auiles
in cap.1.Prætor.glo. *ni lleuaran*.numero
8.& Azeued.in l.8.num.2.tit.9.lib.3.re-
cop.niſi poſtea quam ſani effecti fuerint
illud dederint,poſt Matien.in dialog.re-
lat.cap.25 num.3.& Altamiran.qui ſupra
num.24. De his omnibus quæſtionibus
circa aduocatos iuxta leges Regni Ca-
ſtellæ differit quoque Gutier.prac.qq.li.
1.quæſt.31. vbi etiam in terminis iuris
Communis nonnulla mouet.

Sequitur alia quæſtio,an Aduocatus 22
teneatur pro paupere gratis aduocare.
Et communis eſt concluſio affirmatiua,
Menochi.de arbitrar.iud.lib.2.caſu 369.
nu.3.Couar.practic.qq.cap.6.num.4. qui
dicunt probari per tex. in l. prouidendū
§.1.C.de poſtulan.idem Couar.lib.3.var.

cap.

ca. 14.num. 1. Tiraquel. de nobilita. ca.
29.numero 37.Andre. Gail prac. obſer.
lib. 1.obſer.43.ex numero 15.vbi nu. 18.
qui dicantur ad hunc effectum pauperes.
Suarez de Paz in pract.annot.5.num.65.
vbi limitat in locis vbi ſunt aduocati pu-
blico ſtipendio conducti ad patrocinium
pauperum.& licet pauper non habeat ad
hoc actionem, mplorabit tamen officiũ
iudicis,qui aduocatum compellet,& re-
cuſantem ſuſpendet arbitrio ſuo ab ad-
uocationis oſſicio iuxta notata per Me-
noc.ſupracitatum num.4.iunctis traditis
per Tiraquel.d.c.29. numero 44.& pro-
bat etiam pluribus relatis Hieronymus
Portol.ad Molin.in §. Aduocatus. num.
23 108.Et omnis Ciuitas habere debet ad-
uocatum & procuratorem miſerabilium
perſonarum,quibus præſtandum eſt ſala-
rium ex publico, vt ſcribit Thom. Cer-
dan in lib. *viſita de la carcel* cap. 6. num.
21.& ibi addit.margin.lit.I.& lit.k.quod
in hoc Principatu Cathaloniæ,vt alibi di-
24 xi,obſeruamus. In foro conſcientiæ pec-
cat aduocatus ſi quicquam capiat à pau-
pere,vt docent Alberic.& Iaſ.citati à di-
cto Tiraquello nu.37.Alphonſ.Narbona
ad leg.regi.lib.4.tit.25.leg.35.glo. vnic.
num.13.vbi poſt complures DD. aſſerit
Aduocatos tabelliones & medicos pecca-
re,ſi mercedem à pauperibus petant. Et
vltra prædictos quod in conſcientia te-
neatur aduocatus gratis patrocinium pro
pauperibus præſtare,affirmarunt quoque
S.Thom.2.2.q.71.artic. 1. & etiam art.
4.S.Anto.Fioren.in §.de ſalarijs aduoca-
torum in fin.Soto lib.5.de iuſt.& iur. q.
8.artic.1. Portoles vbi ſupra num. 109.
Cornel.Benincas.de priuileg.paupert. in
1.ſpecie in iudic.ex numero 9.vbi refert
illud D.Gregorij ſuper homil.Matth.15.
quod aduocatus qui renuit pauperi gra-
tis patrocinari,ſaluus fieri non poteſt, &
à numero 13.idem Benincas. concludit
quod ſimiliter procuratores & notarij
tenentur pauperibus gratis inſeruire , &
gratis ſuas ſcripturas exhibere.Hunc ar-
25 ticulum declarat & reſoluit P. Vincen-
tius Filliucius è Societate Ieſu moraliũ
quæſti.tom.2.tractatio.46 cap. 10. num.
286.& 287.vbi docet communem eſſe
ſententiam,aduocatum teneri ſub pecca-
to gratis patrocinari pauperibus,quando
hi ſunt in neceſſitate conſtituti , & non
apparet aduocato alia via, qua facile ali-
ter ſubleuari poſſint.Peccatum autem in-
telligit contra charitatem, quia patroci-
nium eſt quædam eleemoſina & opus
miſericordiæ.Circa neceſſitatem vero di
ſtinguit:nam in caſu extremæ vel grauiſ-
ſimæ neceſſitatis pauperis, probat teneri
aduocatum etiam cum ſuo graui incom-
modo gratis patrocinari. Sed ſi neceſſitas
communis ſit,tunc non teneri cum gra-
ui ſuo incommodo, teneri tamen ſi leue
tantum detrimentum ſequatur aduoca-
to. Demum concludit cum grauiſſimo
ſuo incommodo,in nulla neceſſitate , te-
neri aduocatũ patrocinari,quia neq.cha-
ritas cũ tanto incõmodo proprio obliga-
re ſolet.

Notiſſimi iuris eſt reprobatum & in- 26
ualidum eſſe pactum de quota parte litis
veluti tertia vel quinta aut decima dan-
da in caſu victoriæ aduocato vel procura-
tori l.ſi qui C.de poſtulan.l.ſumptus ff. de
pact.l. litem C. de procurato.§. arcentur
2.q.7.quib⁹ id vetatur ne præbeatur occa-
ſio volendi per fas & nefas vincere , ſed
via præcludatur fraudibus & technis,quas
aduocatus & procurator vt vincerent,ex-
cogitarent, Petr. Gregor. in ſintag. iur.
vniuer.3.par.lib.49.cap.6.num.33.Guid. 27
Pap.q. 102. Paris de Pute. de ſyndica.
verb. *Aſſeſſor*. numero 21.vbi quod ex-
ceptio pacti de quota litis impedit litis
conteſtationem, & quod iudex etiam ſi
pars non opponat,repellit aduocatum de
lite paciſcentem. Soto de iuſt.& iur.lib.
5.quæſt.8.artic.4.verſic. *Vnum autem*. Bo-
uadil.in polit.tomo 2.lib 3.cap.14.num.
68.ad fin.Nauar.in manua.cap. 25. num.
30.verſic.7.Iacob.Cancer.vari.par.2.cap.
14.numero 170.& ſeqq. Probant Pere- 28
gri.de iur.fiſ.lib.4.tit.7. numero 16. Be-
rar.in ſpecu. cap. 18. num. 40. Auguſti.
Morla in empor.iur.par. 1.tit.3.à nu. 60.
Guid.Pap.d.q.102.& Rolan.à Vall.conſ.

36.

Digitized by Google

56.num.20.vol.3. aduocatum & procu-
ratorem incidere in pœnam falſi, & ad-
uocatum debere priuari aduocationis
officio,&illud pactū parte petente reſcin-
di ſecundum Rebuffum 2.tom. conſti.
Franc.tit.de recis contract. in præfatio.
num.29.latiſſime omnium Farinacius in
praxi criminali de varijs & diuerſis cri-
minalibus q.106.lib.3.tit. 12. vbi num.
22.docet pactum de quota litis etiam ſi
fuerit iuratum,nullam producere actio-
nem.Gratian.deciſ.218.vbi tamen illud
de pœna falſi procuratoris tutum non eſ-
29 ſe probat n. 5. in additio. Sed & ſi non
fiat pactum de quota litis, ſed de dando
certam quantitatem in caſu victoriæ ad-
uocato ſeu procuratori,ſimiliter impro-
batur & non valet, quia eadem militat
prohibitionis ratio,glo. communiter re-
cepta in d.l.ſumptus.& notant Soto,Na-
uar.& Cancer.num. 171. ſupra allegati.
Quod tamen intelligit Farinacius qui ſu-
pra num.46. ſi fiat pactum de dando dū-
taxat in caſu victoriæ: nam ſi ſimpliciter
in caſu victoriæ,nihil dicendo de caſu nō
victoriæ,tenet non eſſe illicitum , dum-
modo quantitas ſit moderata,quia adhuc
in caſu ſubcumbentiæ poteſt aduocatus
ſalarium ſibi debitum petere. Soto loco
prædicto affirmat licere dumtaxat pacif-
ci abſolutè de tanta quantitate in vtram-
uis partem euaſerit cauſa,& in omni ca-
30 ſu ſubcumbentiæ vel victoriæ.Sed nihilo-
minus ſi aduocato in omni caſu ſiue vin-
cat ſiue vincatur, ſalariū promiſſum fue-
rit,receptiſſimum eſt licere quoque pa-
ciſci de aliquo ſibi præter ſtipendium
dando ſi vicerit,loco palmarij,dummo-
do moderatum ſit pro perſonarum & re-
rum de quibus agitur,qualitate.ita Alex.
Sali.Iaſ.& alij in d.l.litem.idem Alex.in
l.1 ff.de vari.& extraord. Nauar.d.c. 25.
numero 30.& in conſ.4.de pact.libro 1.
vol.1.Borgnin.deciſ.41.&ſeq.par.1.Can-
cer. d.capite 14. numero 172.Bouadill.
dic.capite 14.numero 68.Petr.Gregor.in
ſintag.iur.vn.ca.8.nu.9.& 10.3.par.libro
49.
31 Quamquam hæc in vtroq.foro & ex-
teriori & interiori procedunt vt ex DD.
ſupra citatis conſtat , tamen notanda eſt
quorundam Theologorum opinio tenē-
tiū quod Victorellus in Manuale Nauar-
ri dic. capite 25. numero 30.vbi Victo-
rellus ſic aſſerit. *Qui iuſtam cauſam aduo-
cato probo defendendam committeret, ſine
vllo periculo iniuſtitiæ alicuius actionis in
eo promiſſa tertia aut quarta lucri parte, vt
is ardentior ſtudio in iuſtam iuſtæ cauſæ de-
fenſionem incumberet, & ſe ipſum moleſtia
ſæpius illum adeundi liberaret , letale faci-
nus,mea ſententia non patraret: nullā enim
Naturalem aut Diuinam,aut Eccleſiaſticam
legem violaret, ſed ſolis Ciuilis legis verbis
(non fortaſſe legislatoris menti) aduerſare-
tur.*hactenus Victorellus.cuius opinionē
poſt alios quos citat,ſequitur Pater An-
toninus Diana reſolutionum moralium
par.2.tractatu.2.miſcellaneo reſolutione
49.dicens leges prohibentes pactum de
quota litis, non obligare conſcientiam,
quoties deficit præſumptio fraudis & in-
iuſtitiæ. Pactum de quota litis an debitū 32
ſit de conſuetudine , differit poſt alios
Gratian.deciſ.218.num.6.in additio. &
concludit negatiuè ſecundum tutiorem
opinionem. Et idem auctor eadem deciſ. 33
numero 3. & ſeqq. probat licet non ſit
permiſſum paciſci in caſu victoriæ de
certa re aut pecunia,etiam non deducta
in iudicium & ſuper qua non erat con-
trouerſia, cum ſit eadem ratio prohibi-
tionis,qua quis inducitur ad calumnian-
dum, iſta tamen vera eſſe quo ad inuali-
ditatem pacti,non autem quo ad incur-
ſum pœnæ pacti de quota litis, quia cum
ſimus in extentione ex identitate rationis,
nunquam lex pœnalis loquens in vno ca-
ſu extenditur ad caſum ſimilem ob ean-
dem rationem,quo ad pœnam, ſed ſolū
quo ad prohibitionem. An pactum de 34
quota litis prohibitum ſit in ſolicitatore,
in ceſſionario,& procuratore in rem ſuā,
atq.in procuratore ad negocia nouiſſimè
differuit Cancer in noua editio.parte 2.
var.cap.14.ex numero 185.illud certum 35
eſt quod notat Ranchin. ad Guid. Pap.
q.102.lite finita valere pactum inter pro-

curatorem

curatorem ſeu aduocatum & clien-
tem de danda illis certa parte litis in cō-
penſationem ſalarij debiti, quod etiam at
tigit ibi Guid. Pap. num. 2. & ſubdit poſ-
ſe aduocatum paciſci de perſequendo
cauſam clientis, ſumptibus ipſius aduoca-
ti per tex. in d. l. ſumptus in pri. & vtrū-
que dictum probat Farinac. d. q. 106. n.
59. & 61. qui numero 67. diſputat an pa-
ctum de quot à litis non ſolum ſit puni-
bile in aduocato ſed etiam in clientu-
lo.

36 Quæro quando debeatur ſalarium ad-
uocato, etiam ſi non aduocauerit. Dico
primo quod ſi clientulus pro).te vſq ad
ipſius finem perſequenda, aliquid dederit
aut promiſerit aduocato, illud totum de-
bet patronus habere, etiam ſi cauſa per
amicam concordiam ſeu tranſactionem
finiatur, cum per eum non ſteterit quo
minus per ſententiam finem accipiat,
glo. in l. fi. verbo, *ad eū ex euentu litis* ff. mā
dat. Guid. Pap. q. 102. num. 2. vbi intelli-
git etiam ſi concordia medio alterius
quam aduocati fiat, Emanuel Suarez in
Theſau. recep ſenten. in verb. *Aduocatus*
vbi communē profert, Stephan. Gratian.
diſ. forenſ. tomo 1. cap. 55 num. 16. Iacob.
Cancer. var. reſol. par. 2. cap. 14 de procu-
rator. numero 176. Thom. Mieres ad cō-
ſtitutiones Cathaloniæ par. 2. collatio. 6.
cap. 5. de ſalarijs iudicum. numero 8. vbi
tamen limitat, dummodo ſit l. ſiam con-
teſtata, aliàs enim ſolum deberi ſalarium
iuxta laborem dicit, Bouad. in polit. tom.
2. lib. 3. c. 14 numero 63. Auguſtin. Bar-
boſ. de offic. epiſc. par. 3. alleg. 79. num.
40.

Dico ſecundo quod ſi aduocati opera
37 conducta erat, & per dante locationis an-
no moriatur, integrum nihilominus ſti-
pendium ad ipſius hæredes tranſmitter,
Curtius Iun. in l. diem functo numero
53. ff. de offic. aſſeſſo. vbi communem ait,
Eman. Suar. in Ti.eſ u.recep. ſenten. lit.
M. in verbo, *Mortui aduocati*. vbi idem
quoque reſoluit de Doctoribus ad profi-
tendum conductis & de Medicis ſtipen-
dio alicubi honeſtatis, & anticipata mor-
te præreptis, Barboſā d. alleg. 79. num.
40. Idem Suarez lit. A. in verbo, *Aduoca-
tus*. vbi concludit quod aduocatus lite nō-
dum expedita è vita abiens, ad hæredes
ſalarium totius cauſæ tranſmittit, ſeu pu-
blicum ſeu priuatum ſtipendium habeat,
Andre. Gail. pract. obſer. li. 1. obſer. 44. n.
12. vbi docet quod ad ſalaria aduocato-
rum & procuratorum attinet, totius anni
ſalarium deberi, ſi aduocatus vel procu-
rator initio vel medio anni moriatur, aut
aliàs ſe viuo, per eum non ſtat, quo mi-
nus operas ſuas præſtet, Nata conſ. 452.
Thom. Mier. ad conſtitutiones Cathal. p. 38
1. collatio. 3. cap. 18. numero 5. vbi notat,
licet aduocatus non poſſit implere aduo-
cationem ob caſum fortuitum in ſe con-
tingentem, tamen totum ſalarium debere
habere. Et quod aduocati, ſi per eos non
ſteterit quo minus cauſam agant, honora-
ria reddere non debeant, probant tex.
in l. 1. C. diuus Seuerus, & ibi glo. in verb.
repete ff. de var. & extraordi. cognitio. in
l. qui operas ff. locati, in l. ſed addes §. fi.
ff eod. & in d. l. diem functo late Nata,
Gail, & Mier. locis citatis. Sic Gutier. 39
pract. qq. lib. 1. q. 32. num. 3. tradit quod ſi
aduocatus propter infirmitatem ſuper-
uenientem non potuit poſtulare, habuit-
que ſalarium, ita quod oportuit clientu-
lum alium aduocatum aſſumere, non te-
netur prior aduocatus prædictum reſti-
tuere ſalarium, quia per eum non ſteterit,
ſed immo non ſolutum exigere poterit.
Secus ſi aduocatus ſua culpa priuatus fue-
rit officio aduocandi, vel ſumpſit aliud
officium incompetibile, vel pars eū de-
ſeruerit ex iuſta cauſa, ad tradita per Flor.
Diez de Mena varia. qq. li. 1. q. 8. numero
59.

Inuenio Patrem Azor inſtit. moral. p. 40
3. li. 13. cap. 29. dubi. 9. & 10. & Patrem
Rebellum de obligationib. iuſtit. par. 2.
lib. 14. quæſt. 14. n. 6. qui aliter de huiuſ-
modi quæſtionibus ſentire videntur. Nā
imprimis Azor d. dub. 9. quęrit an litiga-
tore tranſigente cum aduerſario, aduo-
catus debeat habere ſalarium integrum,
an vero tantum partem pro rata laboris

in

in cauſa litis.& reſoluit quod ſi nō dolo
& in fraudē aduocati,ſeu bona fidē trāſe
gerit clientulus,debet aduocatus habere
partem ſalarij pro rata laboris: & dub.
10.tractat an ſi aduocatus caſu fortuito
officio ſuo fungi non poſſit,debeat habe-
re integrum ſalarium,de quo præceſſerit
pactum,an vero tantùm partē pro rata
temporis,quo in lite laborauerit,&con-
cludit verius eſſe ſalarium tantùm deberi
pro rata temporis,quo laboratum eſt in
lite:quia labor recipit diuiſionem ſicut
& tempus& conſequenter merces pro-
41 miſſa pro labore recipit diuiſionem.Re-
bellus d.quæſt.14.n.6.cum ex aliorū DD.
locis notaſſet,quod licet aduocatus for-
tuito caſu,hoc eſt ipſius morte impedia-
tur à patrocinio clientuli,non eſt repetē-
da locationis merces,ſi iam tradita ſit, ab
illius hæredibus: id tribuit locorum con-
ſuetudini.Ego quidem ab iſtis theologis,
42 qui prætermiſſis tot Iuriſperitorum ſu-
perius à me citatorum traditionibus, de
iure noſtro reſpondēt,libenter percon-
tarer quid ipſi reſponderent ad textus ex-
preſſos in l. qui operas ff.locat.cuius ver-
ba ſunt *Qui operas ſuas locauit,totius tem-
poris mercedem accipere debet,ſi per eum nō
ſtetit quo minus operas ſuas præſtaret.aduo-
cati quoq.ſi per eos non ſteterit quo minus
cauſam agant,honoraria reddere non debent,*
& in l.1.Diuus Seuerus ff.de var.& extra-
ord.cogni.cuius verba ſūt, *Diuus Seuerus
ab hæredibus aduocati eo mortuo prohibuit mer-*
43 *cedē repeti quia per ipſum non ſteterat quo
minus cauſam ageret.* Sane P. Rodriguez
in ſumma to.1.c.4.n.3.docet ſi aduoca-
tus lite nondum finita moriatur , poſſe
hæredes illius integrum ſalarium conuē-
tum petere:ſic quoq.aduocatum ſi litem
non proſequitur quia pars eum ſine cul-
pa eius dimiſit,poſſe totū ſalariū de quo
pactū fuit,exigere, quia per eū nō ſtetit.
44 Quærit Syluester in ſumma verbo,*ad-
uocatus*. vtrum ſi aduocatus cauſam tan-
quam deſperatam deſeruerit , habiturus
ſit totum ſalarium.& ſecundum Specul.
reſpondet quod aut deſeruit ex cauſa
quam prius potuit præuidere,& tunc ſi-
bi imputatur:aut ex cauſa noua & repen-
tina vt quia clientulus aliquid contra
ſe confeſſus,eſt,& tunc nihilominus ſala-
rium habebit vt l.pen.§. fin. ff. de vaca-
tion. de hoc etiam Cyn. in l.rem non
nouam C.de iudic. quem refert Thomas
Mier.par.3.collatio. 10.cap.vt iuriſperiti
antequam habeant.num. 7. vbi eandem
latè tractat quæſtionem.
Ex citatis DD.locis atq. ex rationibus, 45
quas in ſpecie ad id expendunt Gutier.
d.quæſt.32.num.1.&2.Bouadill.in polit.
tom.2.lib.3.c.14.num. 63. Pater Anto-
nin.Diana reſol.moral.p.2.tractat.1.miſ-
cella.reſol.42.exiſtimo veriorem eſſe af-
firmatiuam eorum opinionem, qui aſſe-
runt,quod ſi litigantes cōduxerint aduo-
catos ad annum vel annos ſub certa an-
nua mercede ad omnes cauſas quas habent
vel habituri ſunt licitè petere ſibi ſalarium,
licet nullas cauſas in illo anno partes ha-
buerint.quā ſententiam tenent & defen-
dunt Gutier.d.q.32.n.1.& 2.Afflic.in cō-
ſtit.Regni Siciliæ rubr.82.de ſalario ad-
uocatorum n.4.tenet etiam Bouad.d. ca.
14.n.63.& licet Diana d.reſol.42.pro ne-
gatiua opinione alleget Florem de Me-
na var.qq.lib.1.quęſt.8.num.54. tamen
is auctor in hoc puncto nihil dicto loco
dicit,& quamuis idem Diana dicat Bo-
uadillam d.n.63.tenuiſſe ſalarium eo ca-
ſu diminuendum eſſe arbitrio boni vi-
ri,tamen Bouadilla clariſſimè tenet prio-
rem ſententiam affirmatiuam,& poſtea
ſubdit bonum eſſe ſi aduocatus tunc non
capiat totū ſalariū,diſtinctio autē Anto-
nini Diana non placet.
Quæro inſuper an aduocatus victor 46
in cauſa, in qua ſibi ipſi patrocinatus eſt,
petere poſſit ab aduerſario in expenſis
condemnato ſalarium,quod alteri ſoluiſ-
ſet,ſi ipſe non fuiſſet aduocatus.Commu-
nis eſt Doctorum concluſio,aduocatum
in cauſa propria ſalarium petere non poſ-
ſe,niſi per modum intereſſe & damni,vt
puta quia occupatus in eam cauſam non
potuit pro ſuis clientulis poſtulare. ita
Boer.deciſ.210.num.4.Suarez receptar.
ſententia.lit.A. in verbo , *Aduocatus.* in
ſuam

ſuam & cauſa. Menochi. de arbitrar. in caſu 154. numero 5. Gail. prac. obſer. li. 1. obſer. 151. à numero 16. vbi nu. 20. docet quid ſi aduocauerit in cauſa communi ſibi & alij, Barboſa de offic. Epiſc.
47 par. 3. alleg. 79. n. 37. Et ijdem præter Barboſa reſoluunt eum qui obtinuit in cauſa, non poſſe petere expenſas patrocinij ſibi gratis ab aduocato præſtiti, niſi præſtitum fuerit in remunerationem beneficiorum acceptorum vel futurorum. ita dictis locis Boeri. num. 5. Suarez in verbo *Aduocati gratis*. Menochi. num. 6. Barboſa autem dicto loco num. 38. ſimpliciter docet quod quis poteſt petere ſalarium aduocati, quamuis eum gratis habeat. Ioſephus autem Ludouicus deciſ. Peruſin. 111. concludit quod aduocati ſiue procuratores qui patrocinantur in ipſorum cauſis, non repetunt expenſas: quando autem aduocatum habent ſiue procuratorem gratuitum, repetunt expẽſas taxandas per iudicem in medietate vel in tertia parte arbitrio iudicis, quia etſi nihil perſoluerit litigans, remanet tamen obligatus ad antidora aduocato ſeu procuratori, qui pro eo patrocinatus fuit. De his etiam diſerunt Tiraquel. de retrac. lin. gier. §. 29. glo. 4. à num. 5. Rebuf. tom. 3. conſtit. reg. titul. de expenſ. damn. inter. artic. 5. glo. vnic. nũ. 27. Parladori lib. 2. rer. quotidi. par. 5. §. 18. numero 24. Monter. deciſ. 14. in prin. Eſcobar de ratiocin. c. 27. n. 52. verſ. *Secundo*. vbi etiam alij citantur.

48 Quando aduocatus patrocinatur in cauſa ſibi cum altero communi, pro parte conſocij ignari litterarum ſibi ſtipendium laboris ſolui debet vt tenent Boeri. deciſ. 210. vbi ita pluries iudicatum vidiſſe refert ex tex. in l. 1. §. in propria cauſa. ff. quando appellan. ſit, Minſinger. obſeruatione 1. centuria 2. in fin. Eſcobar de ratioc. d. c. 27. numero 52. verſ. *Secũdo*. Vincen. Carocci. de locato quæſtio. 2. facit tex. in l. ex parte hæres. iuncta glo. ff. famil. herciſc. & in l. ſi in rẽ communem C. ſi cert. petat.

49 Salaria aduocatorum & iudicum vt & Doctorum & ſcholaſticorum ex communi reſolutione DD. habent priuilegia inter omnes creditores, & æquiparantur doti & fiſco & habent tacitam hypothecam cum priuilegio prælationis, quemadmodum fiſcus & dos in plurimis caſibus, Bart. in l. 1. in fin. num. 31. ff. ſolu. matri. Marian. Socin. in eadem l. 1. in fin. vbi communem dicit, latè Flores de Mena var. qq. lib. 1. q. 8. nu. 76. Stepha. Gratia. diſcep. forenſ. tom. 1. c. 57. num. 41. & to. 2. cap. 257. num. 17. & ſeqq. qui duo poſteriores licet affirment non dari legem quæ hoc exprimat, ideoq. in puncto iuris videri opinionem dubitabilem, tamen eã communẽ teſtantur & defendunt ac concludunt non eſſe ab ea recedendum in iudicando & conſulendo. idem tradit Barboſ. in l. 1. p. 7. num. 5. ff. ſol. matri. Rebuff. de priuileg. ſcholar. priuil. 82. num. 3. & priuil. 118. Addit idem Gratian. ca.
257. à num. 24. quod ſicut inſtrumentũ 50
dotis præſumitur prius factum quam aliud eadem die confectum l. ambiguis ff. de iur. dot. Mantic. de tacit. & ambigu. li. 11. ti. 25. num. 20. ita etiam inſtrumentũ ſalarij Doctoris vel debiti ex cauſa ſtudij præſumitur anterius.

Illud quoque notãdum eſt quod Gra-
tian. qui ſupra c. 257. à nu. 26. probat ad- 51
uocatum ſeu procuratorem qui rem recuperauit à litibus, debere præferri in eadem re pro ſuo ſalario cæteris creditoribus exemplo eius qui rem meliorauit, quia creditores de dictis bonis ſatisfieri volentes neceſſe eſt vt illa accipiant cum ſuo onere l. ſi debitor C. de diſtrac. pig. l. debitorem C. de pignor. eſt enim corũ conditio melior effecta, cum bona liberata ſint à calumnioſis moleſtijs litigantium, ideoq. concludit eum qui iſta liberauit, debere præferri perſonalibus creditoribus, & in rebus defenſis habere tacitam hypothecam etiam eum prælatione habentium expreſſam anteriorem hypothecam, & extendit licet aduocatus ſeu procurator in aliquibus ſubcubuerit, licet enim in eis non fuerit vtilis defenſio, tamen iura illa non debebant per eum relinqui indefenſa l. non eſt ignotum C. de admin. tut.

Ad

TERTIA HVIVS LIBRI PARS

DE QVÆSTIONIBVS COMMVnibus officio Iudicis & Aduocati.

EX QVAESTIONE PRIMA.

SVMMARIVM.

1 *Officium quod ſui naturâ peccatum non implicat, licite poteſt exerceri.*

2 *Iudicandi munus tendit ad reddendum vnicuique quod ſuum eſt.*

Aduocandi munus dirigitur ad conſulendum cuique, quod iuſtum, æquum, & honeſtum eſt.

3 *Iudicis & aduocati officium generaliter omnibus conceſſum eſt; & quibuſdam ſpecialiter certis ex cauſis prohibitum.*

4 *Sancti complures referuntur qui iudicandi, ac aduocandi munera exercuerunt.*

5 *Iudicis & aduocati officium ſi rectè & piè exerceatur, valde meritorium eſt apud Deum. & probatur diuerſis auctoritatibus.*

Litterati viri dicuntur eſſe veluti ſtellæ in perpetuas æternitates manſuræ, dum plurimos ad iuſtitiam inſtruunt.

Aduocati non minus Humano generi prouident, quam ſi prælijs ac vulneribus patriam ſaluarent.

6 *Iudicandi auctoritas eſt quædam poteſtas delegata ſeu collata à Deo hominibus, qui in hoc ſuſtinent locum & vices Dei in iudicando & eum pro ſuis viribus imitari debent.*

7 *Iudices & aduocati exercent opera miſericordiæ ſpiritualia, quæ multò ſunt potiora corporalibus.*

8 *Aduocatis conſulitur, vt patrocinium pauperibus gratis præſtent; quia ſic apud Deũ valde merentur.*

9 *Iudices boni & integri propter iuſtitiam graues perſequutiones patiuntur. & multis illuſtratur & exornatur.*

Veritas odium generat.

10 *Condemnati per iudicem quantumcunque iuſtiſſimè ſint, ſibi videntur dolo, ac fraude, ſeu per iniquitatem damnati, & ſolent conuitiari iudici.*

Odium præſumitur in eum, qui aliquem condemnauit.

11 *Auctoritas Sancti Thomæ, quod contra iudices non eſt teſtibus credendum, niſi magna multitudo concurrat: quia propter iuſtitiam multos aduerſarios habent. & concordat cum lege Partitarum.*

Honorantes iudicis faciem, in corde proſequuntur graui odio.

12 *Hiſtoria cuiuſdam Ethnici iudicis præſeruati à condemnatione infernali propter rectitudinem iudicij, & viui per longiſsima tempora permanentis, donec baptiſmum ſuſciperet.*

13 *Iudicis & aduocati officium eſt in animæ iudicio periculoſum. & n. 19.*

14 *Arma hoſtis Humani generis contra iudicem ſunt timor, cupiditas, odium, amor, nimia ſeueritas, & nimia remiſsio, impietas erga pauperem, atque imprudentia.*

15 *Ægiptij quomodo depingebant Iuſtitiam: Tebani quomodo Iudicem.*

16 *Iudex omnibus ſe irreprahenſibilem exhibere debet, cum alios corrigere & punire teneatur: & quia Iuſtitia ſancta res eſt: & quia ille eſt Dei miniſter.*

17 *Iudicem timidum reddit reprahenſibilis vitæ conſcientia.*

18 *Parua peccata iudicis, magna videntur populo, cui diu latere non poſſunt.*

20 *Pro vt quiſque affectus eſt, ita res ei alias atque alias videri, oſtenditur & comprobatur.*

21 *Si ſenſus de rebus ſibi obiectis vere iudicaturus ſit, oportet ipſum ſentiendi inſtrumentum omni qualitate, earum ſaltem de quibus iudicandum eſt, vacuum eſſe. Viſus, qui de coloribus iudicat, ab omni colore alienus eſt: quia aliàs colorē, quo inficeretur, in nullo poſſet obiecto percipere.*

22 *Iudicis ſtatua ſine oculis Thebis poſita: & quare.*

Hiſtoria de Hyperide oratore, & Phryne meretrice: & quare Ariopagitæ noctu iudicarent.

23 *Anaſtaſij & ſucceſſorum eius conſtitutio, ne cuiquam adminiſtratio patriæ ſuæ ſine ſpeciali iuſſu Principis permitteretur. & quare.*

24 *Hæreſis Vuitcleff hæretici & aſſeclarū eius, quod per quodcunque mortale peccatum amittitur rerum dominium, & iudicandi poteſtas.*

Opinio aliquorum DD. aſſerentium iudicem exiſtentem in peccato mortali, etiā occulto, mortaliter peccare alium condemnando peccatorem.

Quæ fuerit prius, quæque poſtea opinio Sācti Thomæ ſuper hoc, & quinam DD. hanc quæſtionem tractent.

25 *Iudex in peccato exiſtens, condemnando alium eſt quodammodo hypocrita.*

26 *Ciceronis ſententia; quod homines multò plura iudicant alia promotione mentis, quam veritate.*

27 *Aduocationis officium periculoſum eſt animæ magis, quam cætera officia.*

Difficile eſt ſine peccato de iudicio exire.

28 *Aduocati quandoque amittunt auditum, & loquelam propter peccata ſua, vt in eo puniantur, in quo deliquerunt.*

29 *Aduocati cuiuſdam damnatio in Gehēnam propter cautiloſum conſilium.*

30 *Aduocatorum complura pericula conſiderantur.*

31 *An aduocati officium ſit magis periculoſum animæ, quam officium iudicis.*

Opinio Burgi de Paz & eius argumenta pro aduocato.

32 *Sententia auctoris pro iudice, & argumenta.*

IVDI-

Digitized by Google

IVDICIS AVT ADVOCATI MVNVS AN SIT ANIMÆ periculoſum,

QVÆST. I.

1 In hac quæſtione tres propoſitiones cõſtituam, quarum prima ſit quod iudicis vel aduocati officium licitum eſt in conſcientiæ foro. Nam officium quod ſui natura peccatum non implicat, licitè poteſt ſalua conſcientia exerceri, vt tradunt ſacri Doctores ſuper illo Ioan. 21. *Vado piſcari.* vbi S. Gregorius ſuper iſtis verbis quærit, cur Petrus qui ante conuerſionem erat piſcator, poſt conuerſionem redeat ad piſcandum; & reſpondet, *quod ante conuerſionem ſine peccato potuit exerceri, etiam poſt conuerſionem repetere culpa non fuit.* & ponit eam doctrinam quod officium quod ſui natura peccatum non implicat,
2 licitè poteſt exerceri. Tale autẽ eſſe iudicandi & aduocandi munus facilè probatur: quia illud iudicandi tendit ad reddendum vnicuique quod ſuum eſt; hoc aduocandi ad conſulendũ cuiq. quod iuſtum, quod æquum, quod honeſtum eſt ad tex. in pri. & in §. iuris præcepta Inſt. de iuſt. & iur. & ſi quid inde mali eſt, ex circunſtantijs male exercentis procedit, vt conſiderant Ioann. Baptiſta Caccialup. in tractat. de Aduocatis quæſtione I. numero 3. Caſſan. in catal. gloriæ mundi parte 7. conſid. 29. Præte- 3
rea ſi iudicis vel aduocati officium illicitum eſſet, vtique eſſet omnibus generaliter interdictum, ſicut ars Necromantiæ C. de Mathema. & tamen eſt generaliter conceſſum & quibuſdam ſpecialiter certis ex cauſis prohibitum l. 1. ff. de poſtulan. & C. & in Decretalibus eodem titul. l. cum Prætor ff. de iudicijs & in cap. diſciplina 45. diſt. Vnde S. Auguſtin. in epiſtola ad Macedonium relatus in cap. non licet 11. quæſtio. 3. dicit quod licet aduocato vendere iuſtum patrocinium & Iureconſulto iuſtum conſilium. probant Turrecremata in cap. final. 4. quæſtio. 5. S. Antonin. Archiepiſc. Florentin. in ſumma 3. parte titulo 6. §. 4. Denique multi Sancti leguntur 4
aduocationis officium exercuiſſe, iudicandi autem innumeri. Enumerant noſtri paſſim S. Ambroſium, qui vndecim annis cauſas Romæ in Palatio perorauit, S. Germanum, S. Lipardum, S. Iuonem. gloriamur & nos in hac Prouintia nomine S. Raymundi de Penafort Cathalani glorioſiſſimi; qui omnes aduocationis officium geſſerunt, & eos & alios recenſent Benni. de priuil. Iureconſult. priuil. 71. Caſſan. in cat. glo. mũ. p. 7. cõſider. 29. ad fi. Petr.

Fontan.to.1.de pac.nup. cla.3.glo.1.n.20.
5 Secunda propoſitio ſit, quod iudicis
vel aduocati officium ſi recte & piè exer
ceatur, valde meritoriũ eſt apud Deum.
Hæc probatur auctoritate & ratione. Au
ctoritate imprimis capit. 12. Daniel. ibi.
Qui ad iuſtitiam inſtruunt multos, fulgebũt
veluti ſtellæ in regno Dei. & pſalm. 105.
Beati qui cuſtodiũ iudicium & faciunt iu-
ſtitiam omni tempore. & Rom. Pont. in c.
ſuper ſpecula de magiſtr. vbi viri iſti lit-
terati dicuntur eſſe veluti ſtellæ in perpe
tuas æternitates manſuræ dũ plurimos
ad iuſtitiam erudiunt. Imperat. in l. lauda
bile C. de aduocat. di. iud. vbi ad-
uocationis officium appellat laudibile
& vitæ hominum neceſſarium. & in
l. aduocati C. eod. tit. vbi aduocati non
minus humano generi prouidere ferun-
tur quam ſi prælijs atq. vulneribus patriã
parenteſq. ſaluarent. Aduocatos & iudi-
ces recto iure vtentes pro vt debent,
ſummoperè apud Deum mereri, præ-
ter Caccialupum & Caſſaneum infra ci-
tandos, aſſerunt Petrus Antonius Laza-
rius Canónicarum & practicarum qq.
ſectio. 3. quæſtio. 12. numero 20. Augu-
ſtinus Barboſa de officio epiſc. par. 3. al-
legatio. 79. num. 16. qui innumeros alle-
6 gat. Ratione confirmatur quia actus iu-
dicij & auctoritas iudicandi eſt quædam
poteſtas delegata ſeu collata hominibus
à Deo, qui in hoc tenent locum & vices
Dei in iudicando, & eum pro ſuis viri-
bus imitari debent ca. qui malos 23. q. 5.
vnde dicitur Deuter. 1. *Quod iuſtum eſt,*
7 *iudicate: Dei enim eſt iudicium.* Deinde
quia iudices & aduocati exercent opera
miſericordiæ ſpiritualia, quæ multò ſunt
potiora corporalibus. docent ex S. An-
tonin. Floren. in ſua ſumma 4. par. tit. 5.
c. 18. §. 7. & alijs theologis Caccialup. vbi
ſupra quæſtio. 2. numero 3. Caſſan. qui ſu-
pra conſid. 32. & parte 12. conſid. 29. nã
inter alia opera miſericordiæ ſpiritualia
ſeſt impendere conſilium dubitanti con-
ſolari & iuuare triſtes & miſeros, qui ad
iutorio carent, & redimere & adiuuare
captiuos, qui cõtra iuſtitiam detinentur,
& liberare pauperem à potente & ino-
pem, cui non erat adiutor; quæ omnia
faciunt iudices & aduocati iuſtè & debi-
tè officium ſuum gerentes. Et ideo Al-
beric. in l. vnic. C. de ſuffrag. aduocatis 8
conſulit vt patrociniũ pauperibus gratis
præſtent quia ſic apud Deũ valde meren-
tur. Præterea iudices qui vultum poten-
tis nõ conſiderant neq. induũt perſonã a- 9
mici, graues propter iuſtitiã perſequu-
tiones ſuſtinent iuxta verbum Domini.
Beati qui propter iuſtitiam perſequutionem
patiuntur. de illis enim dici poteſt quod
Roman. Pontifex ait in cap. qualiter &
quando 2. nom. de accuſat. *Quaſi ſignum*
& ſcopus poſiti ſunt ad ſagittam, quia non
poſſunt omnibus complacere cum ex officio
ſuo teneantur non ſolum arguere ſed e-
tiam increpare, quin etiam interdum ſuſpen-
dere, nonnunquam vero ligare, frequen-
ter odium multorum incurrunt & inſidias
patiuntur. optimus tex. in concil. Trid.
ſeſſ. 13. decreto de reformat cap 6. Vndè
Apoſt. relatus in cap. fin. 47. diſt. *Si homi-*
nibus placerem, ſeruus Chriſti non eſſem.
nam vt dicit Terenti. in Andria, *Obſe-*
quium amicos & veritas odium parit &
S. Hieron. in epiſt. 4. ad Gala. *Ama-*
ra eſt veritas, quæ odium generat. & Ec-
cleſiaſt 33. *Contra virum iuſtum peccator.*
& infra. *Circumveniamus iuſtum quoniam*
contrarius eſt operibus noſtris. Per iudi-
cem quantumcunque iuſtiſſimè con- 10
demnati, ſibi dolo ac fraude & ini-
quiſſimè condemnati videntur, ac
propterea cum eo grauem inimici-
tiam contraunt, vnde S. Hierony.
ſup. Eſaiam relatus in capit. non eſt
crudelis 23. quæſtione 5. *latro* (inquit)
ſuſpenſus patibulo crudelem iudicem
putat. Sic dicit Andreas de Iſernia
in conſtitutio. 1. de rap. virg. quod
odiũ præſumitur in eum, qui aliquem
condemnauit. & textus in l. illud. 1.
C. de appellat. quod partes ſolent con-
uintiari iudicibus contra ipſos pronun- 11
ciantibus. Inde S. Thom. 2. 2. q. 7. artic.
2. ſcri-

Digitized by Google

2. ſcribit quod homines qui habent de
alijs iudicare, ſæpè propter iuſtitiã mul-
tos aduerſarios habẽt, vnde ait r. õeſſe paſ-
ſim teſtib⁹ cõtra eos credẽdũ niſi magna
multitudo cõueniat, de quo Alfonſ. Nar-
bona ad leges regias li. 1. ti. 7. lege 31. glo.
16. numero 11. vbi recitat verba illa le-
gis partitarum, *Que los homes que officio
tienen, mager fagan derecho, non puede
ſer que no ganen mal querientes.* &
(quod peius eſt) multi honorant fa-
ciem iudicis, qui infenſiſſimo odio illiũ
proſequũtur, de quib⁹ dici poteſt quod
dicitur Eccl. 19. *eſt qui nequiter humiliat*
12 *ſe, & interiora eius plena ſunt dolo.* Quã-
ti faciat Deus rectum iudicem oſtendũt
quæ ex Sãcto Antonino refert Auiles in
capit. Prætor. capite 2. in glo. *en iuſti-
tia* numero 4. de quodam pagano iudi-
ce in iudicando iuſtiſſimo, qui quamuis
in infidelitate mortuus, præſeruatus tamẽ
per longiſſima tempora fuit à condem-
natione infernali: demum quodam in a-
gro ſuo fodiente, audita vox eſt. *leuiter
percute ne me lædas.* quo interrogante
quis eſſet, reſpondit ſe fuiſſe Gentilem
& iudicem & propter iuſtitiam ſuam à
Deo præſeruatum quo vſq. baptiſmum
reciperet, rogans eum vt ad Epiſcopum
iret vel mitteret qui ſibi baptiſmum
conferret: caluaria eius integra erat, &
lingua in ea viuens & recens ac loquẽs,
& baptiſmo ſuſcepto in cinerem reſolu-
tus fuit.

13 Tertia propoſitio ſit quod iudicis &
aduocati officium eſt in animæ iudicio
periculoſum. Quo ad officium iudicis
probatur iuſta ſententia, cum enim vita
hominis ſit militia ſuper terram, Iob. 14.
fortia admodũ & terribilia ſunt arma ho-
ſtis humani generis contra iudicem, quæ
ex S. Gregorio recenſentur in c. qua-
14 tuor 11. q. 3. cuius verba ſunt. *Quatuor
modis humanum iudicium peruertitur, timo-
re, dum metu poteſtatis alicuius veritatẽ
loqui pertimeſcimus. cupiditate, dum præmio
alicuius animum corrumpimus. odio, dum
contra quẽlibet aduerſarium molimur. amo-
re, dum amico vel propinquo contendimus
præſtare auxilium.* vbi glo. addit & alia,
nempe nimiam ſeueritatem vel nimiam
remiſſionem, impietatem erga pauperẽ,
atque imprudentiam. Propterea Ægiptij 15
cùm Iuſtitiam depingebant, caput
eius abſcondebant in cælo, quod nulli
omnino humano affectui mentem aperi-
re debeat: & Tebani referebant iudi-
ces oculis in cælum eleuatis, vt auctor
eſt Plutarc. moral. lib. 1. Præterea cum 16
iudex alios corrigere & punire debeat,
ipſe ſe omnibus irrepræhenſibilem ex-
hibere debet c. qui ſine peccato c. iudi-
cet 3. quæſtio. 7. ne incidat in ſententiã
Apoſtoli ad Roma. 2. dum ait. *in excuſabi
lis es ò homo, omnis qui iudicas, in quo e-
nim iudicas alterum, te ipſum condemnas.*
& idem inquit S. Ambroſius relatus in
capit. iudicet, ibi. *ne cũ de alio iudicet, in
ſe ferat ſententiam.* nam vt ait Saluſt. in
Iugurt. *omni vitio carere debet, qui in alte-
rum dicere paratus eſt.* Iuuat illud pſal. 49.
*peccatori autem dixit Deus, quare tu enar-
ras iuſtitiam meam?* Iuſtitia enim ſancta
res eſt, & qui ſancti non ſunt, ſancta tra-
ctare non poſſunt ca. Maximinianus 81.
diſ. ca. oportet 82. diſ. Inſuper cum iudex
ſit Dei miniſter, debet ei dum alium iu-
dicat, aſſimilari, ſecũdum illud Leuit.
19. *Sancti eritis, quoniam ego ſanctus
ſum.*

Nihil magis timidum reddit iudicis 17
animum, quam reprehenſibilis vitæ cõſ-
cientia; correctio enim eius qui malè au-
dit, ſpernitur, iuxta illud Gregorij in qua-
dam homilia. *Cuius vita deſpicitur, reſtat
vt eius quoque prædicatio contemnatur.* vn-
de Sapiens Eccleſ. 1. *Melius eſt bonum no-
men quam diuitiæ multæ.* Imò parua pec- 18
cata iudicis magna videntur. populo cui
diu occulta eſſe non poſſunt, ſecundum
verbũ Domini Matthæi c. 5. *non poteſt Ci-
uitas abſcondi ſupra montem poſita.* Quare 19
Ferus in Acta. c. 24. periculoſum cenſet
iudicis officium his verbis. *In periculoſiſſi
mo ſtatu ſunt iudices, tot enim artetibus
impetũtur, vt niſi gratia & timore Dei ſufful-
ti ſint, impoſsibile nõ aliquãdo à iuſtitia defle-
ctãt; aliquãdo enim amore, aliquãdo timore,*

aliquando cupiditate, aliquãdo ira cõmincũtur, vt à iuſtitia recta via deuiĕt, gratia igitur & Dei timor illis sũt maximè neceſſaris.

20 Difficile eſt vt iudex aliquo ex prælibatis animi motibus affectus non abducatur à vero. nam quod de amore ait Theocritus, pulcra ei videri quæ pulcra non ſunt; idem abſolutè de toto alia um cõmotionum genere dici poteſt, pro vt quiſque affectus eſt, ita res ei alias atque alias videri. Arquatis, ait Varro, & veternoſis omnia lutea videntur: febricitantibus amara, quæ dulcia: aliter omnibus de rebus ebrij, aliter ſobrij iudicant. Idem putandum eſt euenire ijs, quorum animus aut amore aut odio aut ira aut inuidentia aut denique aliquo

21 affectu occupatus eſt. Docent Philoſophi ſi ſenſus de rebus ſibi obiectis verè iudicaturus ſit, oportere ipſum ſentiendi inſtrumentum omni qualitate earum ſaltem de quibus iudicandum eſt, vacuum eſſe. Hinc Ariſtoteles 2. de anima, notat viſum qui de coloribus iudicat, ab omni eſſe colore alienum: quia aliàs colorem quo inficeretur, in nullo poſſet obiecto percipere. Sic & iudicis animum in ſola veritate defixum, ab omni perturbatione purum ac liberum eſſe oportet.

22 Refert Plutarcus Thebis olim poſitam in publico fuiſſe ſine oculis ſtatuam eius qui iudicio præſideret: quod ipſo perſonarum adſpectu iudices interdum à recto abduci arbitrarentur. cuius rei inſigne eſt exemplum apud Athenæum de Hyperide oratore, qui cum Phryne meretrix pulcherrima rei capitalis argueretur; atq. ita teneretur vt argumentis purgari non poſſet: cum multa pro ea dixiſſet, ad poſtremum ſtatuit eam in conſpectu iudicum & pectus eius, papillas que nudauit, qui adſpectus tantum potuit, vt quam omnium ſententijs damnatã fore opinio erat, omnium ſuffragijs abſoluta diſceſſerit. ex quo inſtitutum fuit, vt Ariopagitæ noctu iudicarent; quemadmo-

23 dum auctor eſt Lucianus. Illud ſapienter Anaſtaſius & alij poſteriores Imperatores conſtituerunt, ne cuiquam adminiſtratio patriæ ſuæ ſine ſpeciali iuſſu Principis permitteretur. arbitrati enim ſunt vnũquẽq. neceſſariò in patria ſua multis cognationibus, affinitatibus, neceſſitudinibus implicatum teneri, ijſque omnibus iudiciorum religionem ac ſeueritatem impediri.

Quam periculoſum ſit iudicandi munus, non malè deducitur ex traditis per Dominicum Soto de iuſt. & iur. lib. 3. q. 4. artic. 2. ad 2. vbi poſtquam retulit hæreſim, quam tenuit Vuicleff & eius aſſeclæ, qui aſſeuerarunt per quodcunque mortale peccatũ vnà cũ Dei gratia amitti & rerũ dominium & omnem iudicãdi poteſtatem, quã Dei largitate recipiũtur: prætermiſſa iſta hæreſi, adnotat eſſe catholicos qui aiunt ei iudici qui delictis ſordeſcit, crimen eſſe ſententiã in alium ferre peccatorẽ, non ſolum ſi in peccato ſit publico propter ſcandalum, verũ etiã ſi ſit in occulto: quia officiũ iuſtitiæ ex affectu eiuſdem virtutis non præſtat, & ſubijcit ſi ſe adeo celebrem hanc opinionem vt etiam S. Thõ. ei aliquando ſubſcripſerit nẽpè in 4. diſtinct. 19. q. 2. art. 2. vbi indiſcriminatim ſiue peccatũ iudicis publicum ſit ſiue occultum, aſſerit peccatum eſſe mortale aliũ peccatorẽ ſolenniter condemnare, quamquam poſtea S. Tho. ſententiam ſuam emendauit 3. p. q. 64. vt occultum peccatorẽ qui iudex eſt, non cenſeat mortaliter delinquere iudicando. De qua quidem quæſtione vidẽduſeſt Soto vbi ſupra artic. 2. Auguſtin. Morla in empor. iur. p. 1. tit. 2. q. 30. & nos ſupra p. 1. quæſt. 8. hæc declarauimus. 24

Sanè vt dictus Soto ſcribit, cum quis alium iudicat, profitetur ſe mundũ eſſe à crimine, & ideo, ſi nõ eſt talis, eſt quodammodo hypocrita, quem taxat Chriſtus. *Quid vides feſtucam in oculo fratris tui & trabẽ in oculo tuo non vides? Hypocrita eijce prius trabem de oculo tuo.* 25

Omitti non poteſt Ciceronis ſententia lib. de oratore, vbi ait plura multò homines iudicare odio, aut amore, aut cupiditate, aut iracundia, aut dolore, aut lætitia, aut ſpe, aut timore, 26

re,aut errore,aut aliqua promotione mẽ
tis:quàm veritate,aut præſcripto, aut in
eis norma aliqua aut iudicij formula aut
legibus.

27 Aduocationis officium periculoſũ eſ-
ſe animæ ſcripſit Hoſtien.in ſum.de pę-
niten.& remiſſio.& poſt eum Tho.Mier.
par.2.collatio.6.ca. 17.de profeſſoribus
iuriſperitis & medicis num.9. & 14. vbi
ait quod aduocationis officium eſt peri-
culoſius quam cætera officia,& allegat S.
Io.Chriſoſ. dicentem. *Difficile eſt rem di-
mittere ſed difficilius eſt ſine peccato de iu-
dicio exire.* Auguſtin. Barboſa d.allegat.
79.nu.16.quod iniuſtas lites ſuſtinent,&
ad longum protrahunt maximis expenſis
partiũ. notat communiter Doctores in §.nã
& mutus Inſtit.quib.non eſt permiſ. face.
28 teſtam.ſuper glo.in verbo *amittunt*. quæ
ait quod aduocati quandoq. amittunt
auditum & loquelam propter peccata ſua
vt in eo puniantur in quo deliquerunt
c. litteras de tempo.ord.c.ſi. de immun.
eccleſ.Conducit illud Chriſoſt.in pſal. 5.
*Quo plus doctrina acceperunt, eo maius ſu-
beunt ſupplicium*.maximè cum tam iudex
quam aduocatus ad damni dati reſtitu-
tionem teneantur,quo nõ reſtituto,pec-
catum non dimittitur c.peccatũ vbi latè
29 Couar.de reg.iur. li.6. Argel. in l.1. C.
falſ.cauſ.à ſic aſſerit quendam virum sã-
ctum reuelaſſe Dino,ſibi reuelatum fuiſſe
cuiuſdam aduocati damnationem prop-
terea quod cauilloſum conſilium præſti-
terat,& idem tradit Barbat.conſ.55.li.2.
vt refert Cæſar Contard. in l. diffamari
C.de ingen.& manumiſ.in ampliationib.
30 numero 105.Plura conſiderat aduocato-
rum pericula Caccialup.in tractat.de trã-
ſactio.q.20.& poſt eum Io. Nauarr. in
ſylua nup.lib.6.nu. 14.& inter alia illud
primum,quando aduocatus ſcit partem
ſuam fouere iniuſtitiam & illam inducit
ad tranſactionem & ſic conſulit quod a-
lienum capit.vbi allegat beatum Tho-
mam dicere quod ſi in progreſſu litis vi-
det cauſam clientuli ſui iniuſtam,debet
eum inducere ad cedendum vel ad
31 componendum ſine damno cuiuſquam.
Burgos de Pace in proœmio ad ll. Tauri
num.217. ſuſcitat controuerſiam nun-
quid aduocatorum officiũ ſit animæ peri
culoſum magis quàm iudicum , & licet
ſtatim manũ à tabula moueat,dicens nol-
le ſe hanc quæſtionẽ dirimere, ne cauſã
propriam dijudicet , tamen eam iudicio
ſuo definit pro aduocato , tũ quod dato
damno difficiliorẽ quibuſdam excogita-
tis argumentis putat mali iudicis quã ma
li aduocati reſtitutionem,tum quod ad-
uocati cauſas quas velint,exorare poſsũt:
at iudices omnes declarare neceſſe eſt. 32
Ego vero dubiã huius auctoris ſententiam
exiſtimarẽ vel ea ratione ꝙ durũ eſt ad-
uocatis oblata pecunia, iniuſtæ cauſæ pa-
trocinium recuſare,& durius poſt cæptũ
iudicium,detecta negocij iniquitate ab-
ſtinere;cum tamen iudices ſtipendiũ ſuũ
ac ſalarium ſuæ ſententiæ in omnem euẽ
tum lucrentur ſiue pro actore ſiue pro
reo pronuncient: eſt enim radix omniũ
malorum,cupiditas.

EX QVÆST. II.

SVMMARIVM.

1 *IVdices aduocatis multum honoris impẽ-
dere debent.*

2 *In iudicijs aduocati ſicut. litigantes ſtare
debent, Iudices autem ſedere , ſecundum
Innoc.*

*Moribus receptum eſt , vt aduocati in au-
dientijs & curijs iuxta iudices ſedeant
allegantes ſeu informantes , & nume-*

3 *Iudices aduocatis iuxta ſe ſedes honorificè
aſsignare debent.*

Honor defertur in ſedendo.

4 *Iudex debet aduocatos patienter audi-
re.*

*Non debet fulminare,ſed audire & exami-
nare.*

5 *Iudex habet auctoritatẽ reprehẽdẽdi aduo-
catos imperitos & falſarũ cauſarũ defen-
ſores. Et aliquando etiam peritiſſimos. n.6.*

6 *Repellit aduocatum inhabilem, ſicut & procuratorem: & reijcit libellum deuiantem à conſueta practica ſeu ſtilo.*

7 *Iudex curare debet ne ab aduocatis contemnatur, propter cultum Iuſtitiæ.*

8 *Iudex ſi neſciat, prudentius agit tacendo.*

Stultus ſi taceat, reputabitur ſapiens.

9 *Tacere proprium eſt iudicum.*

Iudex vocatus eſt digitus pollici proximus, per quem ſilentium ſignificatur.

Tacere eſt ſæpè ſapientiſsimum in homine.

10 *Stultis iudex quomodo debeat reſpondere iuxta ſtultitiam ſuam.*

11 *Iudex finẽ imponere poteſt aduocato multum oranti.*

Verborum prolixitas eſt inimica legibus.

Iudex poteſt ex officio interdicere aduocato verboſo, qui verba vendit.

12 *Poteſt iudex ex hac cauſa etiam ſine proceſſu mulctare & ſuſpendere ab officio aduocatum, & ab audientia explodere.*

Iudicis maieſtas conſiſtit in faciendo loqui, vel ſilere aduocatum.

13 *Debet prius loqui & orare facere aduocatum actoris, quam rei.*

14 *Tenetur iudex litiganti aduocatum dare, ſi ambitione aduerſarij vel metu non inueniat.*

15 *Tenetur inopi aduocatum quærere, & aſſignare, quem compellit vt gratis patrocinium præſtet, alias illũ ad tẽpus priuat officio aduocationis.*

Fallit in Locis vbi expenſis publicis conſtituti ſunt pauperum aduocati.

16 *In Cathaloniæ creata ſunt officia duo aduocatorum pauperum, & alia duo procuratorum, congruis aſsignatis ex publico ſalarijs: & quæ ſint illis interdicta.*

17 *Similia officia conſtituta ſunt expenſis publicis in Ciuitate Toleti, & apud Germanos, & in Regno Neapolitano, & in Camera Imperiali, & apud Gallos.*

18 *Si vna pars omnes meliores aduocatos pro ſe aſſumpſit, poteſt iudex altera inſtante parte compellere aliquos dimittere eam partem & ſuſcipere patrocinium pro altera.*

Fallit ſi aduocati iurent ſe tuta conſciẽtia non poſſe ſecundam partem tueri.

19 *An iudex antequam cauſam definiat, vocare debeat patronos cauſarum ad allegandum in iure & in facto. & numero ſeqq.*

Veritas hinc inde agitata magis ſplendeſcit in lucem.

Diſputando facilius veritas inuenitur.

20 *Iudices ſuo ſenſui & auctoritati nimium credere non debent: ſed aduocatorũ rationes diligenter examinare.*

Neq. debent aduocatorum allegationibus acquieſcere, ſeque ab onere ſtudij excuſare.

Iudex debet per ſe cauſam diſcutere.

Aduocatorum in iure allegationes probabiles dicuntur, non neceſſariæ: & quare.

21 *Iudex non tenetur, ſi ſententiam dixerit, non vocatis patronis partium ad informãdum.*

Fallit in aduocato Fiſci.

Intellige de allegationibus iuris.

22 *Iudex tenetur in ſyndicatu, ſi facti allegationes & probationes audire recuſauerit.*

23 *Locus Amadei de Caſtello in tractat. de ſyndicatu examinatur, cum relatione Doctoris Berardi.*

An poſsit iudex aliquando aduocatis audientiam denegare.

Aduocatum denegare eſt magnam partem defenſionis tollere.

Citatio ad informandum, non debet reproduci in actis cauſæ.

24 *An iudices in cauſis grauibus & difficilibus debeant tradere dubia aduocatis, vt eis in iure reſpondeant.*

Melius eſt piè dubitare, quam temerè definire.

Melius eſt iudicem aliquantulum contemnĩ & ſuſpectum reddi propter dubiorum animi ſui declarationem, quam tacere, ex quo magna oriuntur damna iuſtitiæ.

25 *Quod iudex poſsit dubia cauſæ aduocatis aſsignare, in iure fundatur.*

Maxime in Iudicibus Regiæ Audientiæ Cathaloniæ, qui non poſsunt vt ſuſpecti recuſari, prætextu quod animum ſuũ declarauerint.

26 *In Cathalonia Iudices Regiæ Audientiæ, poſtquam traditæ ipſis fuerint allegationes iuris, ſeu memorialia, ſi partes porrigere voluerint: cum aduocati informant, tenentur facto verbo in Regia Audientia dare partibus dubia ex proceſſu cauſæ emergentia, quæ in proceſſu cauſæ conſuuntur.*

Si dubia prædicta non ſint recte formata, ſupplicari poteſt.

27 *In Cathalonia poſsunt partes petere, quod ipſis præſentibus aduocati earum audiantur in Regia Audientia, aſsignando d.ẽ aduocatis ambarum partium.*

28 *An iudex debeat cum aduocatis diſputare & quomodo.*

Veritatem inquirentes ſine dubitatione, ſimiles ſunt neſcientibus, quo ire debeant.

Quod per ſe diſerni nequit, comparatum cũ altero diſcerni poteſt.

29 *De vtilitate argumentationis ſeu diſputationis DD. qui tractent.*

Facilitas diſſentiendi inter homines.

30 *An veritas facilius inueniatur ſtudio ſcripturæ, quam verbali diſputatione: & melius allegatione in ſcriptis quã in voce.*

31 *An iudices poſsint vel debeant iuris allegationes ab altera ex partibus ſibi traditas, aduocato alterius edere, referuntur contrariæ DD. opiniones, quæque magis recepta ſit.*

Facti allegationes edendæ ſunt, vt cætera iudicij acta.

32 *Menochij ſuper hoc opinio an vera ſit.*

Iuris allegationes non ſunt de genere illorũ quæ in iudicio vtrique parti intimari, vel communicari debent.

33 *Si quid per aduocati inſcitiam vel incuriam iudex omiſſum videat, ex ſe ſupplere debet, & pro dicto habere. & traduntur exempla.*

34 *Non debet iudex ſupplere in facto, niſi tale ſit, quod iam ſit ei notum vt iudici.*

35 *Factum ſupplendum non eſt, niſi, tale ſit, vt ex actis & inſtrumentis litis non modo conijci, ſed etiam probari queat.*

36 *Exceptiones raro ſuppleri per iudicem poſſunt, & quare.*

37 *Notorium ſupplere iudex nõ poteſt, quod non fuerit allegatum: allegati autẽ notorij non debet exigere probationes.*

38 *In exceptione excommunicationis iudex ex officio ſupplet, repellendo excõmunicatum actorem à iudicio.*

39 *Iudex non tenetur alteri parti allegãda aut probanda aperire, aut aliquid pertinẽs ad ius, factiue probationẽ: quia hoc aduocati munus eſt.*

Nec tenetur aperire alteri parti, quæ ſunt allegata vel probata ab altera: quia id ad aduocatum pertinet.

40 *Iudex, ſi aliqua partiũ petierit ab eo terminum ad ſibi prouidendum de aduocato, debet illum concedere; alioquin appellari poteſt.*

41 *Rationes aduocatorum debent eſſe ſpeciales, non generales.*

Minima circunſtantia facti totũ ius mutat.

DE

DE AVDITIONE ADVOCATORVM,

QVÆST. II.

1 IVdices aduocatis multum honoris impendere debent l.fin. C. de offic. dieteiſ. iudic. iuuat tex in l.1.C. de offic. ciuil. iudic. iunc. glo. in verb. *honorati*. l. quiſquis C. de poſtulan. iunc. glo. in verb. *honoratis*. in quibus legibus honoratorum nomen pro aduoca-
2 torum nomine vſurpatur. Et quamquam de iure aduocati in iudicijs ſtare debent, ſicut iudices ſedere d. l. quiſquis. ibi. *cum ipſe neceſsitatem elegerit ſtandi, & contempſerit ius ſedendi*. C. de poſtulan. vbi glo. in verbo, *ſtandi*. quæ notat *ſtare*, proprium eſſe aduocatorum, *ſedere* autem iudicum, & in authentico vt ab illuſtribus §. ſancimus & ibi glo in verb. *ſedere*. quæ tradit iudicem debere ſedere, cum iudicat, aduocatum autem ſicut & litigantes ſtare dum dicit glo. fin. in c. fin. de re iudic. in 6. quod pluribus legibus comprobat, & ſcribit Specul. tit. de aduocat. §. hic dicendum, verſic. *Cum autem*. Matieu. de relator. 2 par. c. 2. nu. 1. Menoc. de arbitra. lib. 1. q. 61. addit. 1. ad Bellug. in ſpec. Princip. rubr. 5. tamen moribus receptum eſt vt aduocati in audientijs & curijs iuxta iudices ſedeant allegantes ſeu informan-
3 tes, vnde forte Caſſan. in catal. glor. mun. par. 7. conſid. 24. & 28. dixit aduocatos in loco vbi redditur iuriſdictio, ſecundo loco ſedere debere, quare iudices aduocatis iuxta ſe ſedes honorifice aſſignare debent, quia honor defertur in ſedendo Baldi in l. quoties C. vbi ſenator. vel clariſſimi. Iacob. Rebuff. in l. 2. C. de proximis ſacrorum ſcriniorum lib. 12. & Fran. Marc. dec. 652. notat quod aduocati debent ſedere á dextris iudicis, niſi tempore quo poſtulant, quia tunc ſtare debent.

Debet iudex aduocatos patienter audire l. nec quicquam §. 1. verſic. *Circa* ff. 4
de offic. Proconſul ibi. *circa aduocatos patientem eſſe Proconſulem oportet*. conducit tex. in l. proximæ ff. de his quæ in teſt. del. ubi ibi. *rogo te domine Imperator vt audias me patienter*. Et quamuis in omnibus cauſis præſertim ſummarijs, aduocatorū & procuratorum contentiones & iurgia refrenari debeant clem. ſæpe de verb. ſignific. non tamen debet iudex fulminare, ſed audire, & examinare, Gregori. 15. deciſ. 105. num. 1. Ludouic. Poſti. de manutenti. obſeruatio. 102. num. 12. & 13.
Habet tamē auctoritatem aduocatos re- 5
prahendendi pro vt reprahendere debet aliquando nimis imperitos & ignaros, vel falſarium cauſarum defenſores d. §. 1. ibi. *nec adeo diſsimulare ſi quos cauſarum concinnatores vel redemptores deprehendat*. Paris de Pute. de ſyndicat. c. de exceſſibus aduocatorum num. 14. Et iu- 6
dex ex officio ſuo repellit aduocatum inhabilem l. quos prohibet & ibi Angel. & DD. ff. de poſtulan. Andre. Barbatia in tractat. de teſtib. part. 1. numero 11. ſicut etiam repellit procuratorem l. filiusfam. §. veterani ff. de procurator. & partē calumniantem l. vbi pactum C. de trāſactio. l. fin. ff. de petitio. hæred. & notat Barbat. vbi ſupra. & poteſt reijcere libel-

lum

lum deuiantem ab antiqua & conſueta
practica ſeu ſtylo, Angel. in l. 1. ff de offic.
Aſſeſſo. Felin. in c. 2. de reſcrip. Alciat. in
tracta. de præſumptio. par. 3. regu. 2. præ-
ſump. 30. num. 5. Imò habet auctoritatem
repræhendendi aduocatum quamuis pe-
ritiſſimum per tex. in l. Clodius ff. de ac-
quir. hæred. vbi Papinianus acutiſſimi in-
genij fuit à Paulo repræhenſus & in l. au-
7 fertur vbi glo. ff. de iur. fiſc. Maximè au-
tem curare debet ne ab aduocatis contẽ-
natur ſed magno honore habeatur prop-
ter cultum iuſtitiæ d. §. 1. ibi. *ſed cum inge-
nio ne contemptibilis videatur*. l. obſeruan-
dum ff. de offic. Præſid. ideoq. vitare de-
bet nimiam aduocatorum familiaritatẽ,
& ipſis in iure allegantibus & cauſarum
negocia diſcutientibus præ ſe ferre debet
8 ſapientẽ & eruditum; quamuis vbi ipſe
neſciuerit, prudentius aget tacendo: quia
ignarus tacendo ignorantiam ſuam tegit
& occultat vt ait S. Gregori. lib. 11. mo-
ralium c. 15. & Prouerb. c. 17. dicitur. *Stul
tus ſi taceat, reputabitur ſapiens, & ſi com-
preßerit labia ſua, intelligens.* Sic in legibus
Caſtellæ le. 5. tit. 4. Part. 2. loquendo de
Rege, ibi. *E ſi el no fuere home de gran ſe-
ſo, por las ſus palabras entenderan los homes
9 la mengua que ha del.* Et tacere proprium
eſt iudicum; vnde digitus pollici proxi-
mus per quem ſilentium ſignificatur, à
veteribus appellatus eſt, vt refert Marc.
Mantu. in dialogo ſe tractatu de Con-
cilio numero 90. nam ſcire tacere eſt ſæ-
pe ſapientiſſimum inter homines & ne-
mo ſtultus tacere poteſt, vt Diogenes
Laertius de vitis Philoſophorum ait. Vn-
de Valer. max. lib. 7. c. 2. recitat Xenocra-
tis reſponſum, qui cum maledico ſermo-
ni quorundam ſummo ſilentio intereſſet,
interrogatus cur ſolus linguam ſuam co-
hibuiſſet, reſpondit, *Quia dixiſſe me* (in-
quit) *aliquando pœnituit, tacuiſſe nunquã.*
10 Stultis autem prudenter reſpondeat: quia
dicit Salomon Prouerb. 26. *Ne reſpondeas
ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam ne efficiaris
ei ſimilis: reſponde ſtulto iuxta ſtultitiam
ſuam, ne ſibi ſapiens videatur.*
11 Quoniam prolixitas & multitudo ver-
borum, qua plures aduocati peccant,
qui verba vendunt, eſt legibus & canoni-
bus inimica cap. quia in tantum de præ-
ben. & ſuperfluæ verborum ambages re-
ſecandæ ſunt l. tanta §. ſi quis autem C.
de veter. iur. enuclea. propterea iudex fi-
nem imponere poteſt aduocato multum
oranti l. proxime ad fin. ff. de his quæ in
teſta. delent. & ex officio ſuo poteſt inter-
dicere aduocato verboſo l. quiſquis C.
de poſtulan. l. ampliorem §. in refutato-
rijs de appellatio. l. nec quicquam §. 1. ff.
de offic. Procoſ. Pute. de ſyndica. c. de
excellib. aduocato. numero 3. Mandoſi 12
de inhibition. q. 55. numero 4. adeo vt
ex præfata cauſa poſſit iudex etiam ſine
proceſſu mulctare & ſuſpendere ab of-
ficio & ab audientia explodere aduoca-
tum, glo. in l. ex ea ff. de poſtula. Bouad.
in Polit. tom. 2. lib. 3. c. 13. n. 65. Petr. Gre-
gor. in ſyntagma. iur. 3. par. lib. 49. c. 6.
numero 29. Rolan. conſ. 36. num. 25. &
ſeq. vol. 3. Ioan. Garci. de nobil ta. glo. 35.
num. 28. Auil. in c 36. Prętor. glo. *Aboga-
dos* num. 5. Et in hoc præſertim cõſiſtit
iudicis maieſtas in faciendo loqui vel
ſilere aduocatos & cauſarum patronos,
Mandoſi qui ſupra numero 4. non tamẽ
ſine cauſa poteſt aduocato loquenti in-
terdicere vel ſuperbius eum appellare;
Alberic. & alij in l. eos C. de modo mul-
cta. Bart. in l. 1. ff. ſi quis ius dicent. nõ ob-
tempera. Debet autem prius loqui & 13
orare facere aduocatũ actoris quam rei,
Speculat. in tit. de aduocat. §. conſequen-
ter & in tit. de diſputatione & allegatio.
§. nunc breuiter.

Si quis ex litigantibus vel ambitione 14
aduerſarij vel metu vel alijs ex cauſis
patronum non inuenit, tenetur iudex ei
aduocatum dare l. 1. §. ait Prętor & ibi
Angel ff. poſtul. in c. 1. & ibi glo. in verb.
implorando & Innocen. Ancarr. Bohic. Za-
barel. Butri. Bellam. Panor. & omnes de
offic. iudic. l. ne quicquam §. obſeruare
& ibi Bart. ff. de offic. proconſul. Simanc.
de chatol. inſti. tit. 5. numero 1. & 2. Por-
toles ad Molin. §. aduocatus. numero
106. non tamen tenetur iudex dare vel
quærere

quærere, quando ipſe qui ab eo petit ad-
uocatum, ſatis poteſt reperire, vt decla-
rant Silueſt. in verb. *aduocatus* numero.
15 10. Portoles vbi ſupra numero 107. Te-
netur ergo iudex pauperi litiganti qui
ob inopiam ſuam aduocatum non inue-
nit, aliquem illi patronum quærere &
aſſignare, quem compellet vt gratis pro
illo paupere patrocinium præbeat, alias
illum ad tempus priuabit officio aduoca-
tionis d.l. ne quicquam §. aduocatos l.
prouidendum & ibi Bald. C. de poſtulan.
Guid. Pap. ſingul. 573. Couar. in prac. c.
6. numero 4. Silueſt. vbi ſupra, Capell.
Tholoſ. deciſ. 481. Portoles vbi ſupra n.
107. & 108. fallit in locis vbi expenſis
publicis conſtituti ſunt pauperum aduo-
cati. Sic Petrus Rebuffus in tractat. de pri-
uilegijs ſcholarium priuil. 99. numero 5.
per tex. in d. §. ait Prætor, probat iudicem
pauperi teneri de aduocato prouidere,
ſed *pauperi* (inquit) *dabit aduocatum expē-
ſis publicis vel Regis in hoc regno Franciæ.*
16 Hoc fuit benè diſpoſitum in noſtro Prin-
cipatu Cathaloniæ per conſtit. 4. curiarū
anni 1599. qua creantur duo officia ad-
uocatorum pauperum & alia duo pro-
curatorum in cauſis Ciuilibus & Crimi-
nalibus congruis aſſignatis ex publico
ſalarijs ne pro alijs aduocare vel procura-
re teneantur, & cū prohibitione aliquid
ſiue pecuniæ ſiue muneris à pauperibus
vel eorum cognatis & amicis directè aut
17 indirectè capiendi. Similiter publicis
ſumptibus creari inopum aduocatos
Toleti, vt ſunt omnes aduocati congre-
gationis D. Raymundi, teſtatur Alphō-
ſus Narbona ad ll. regi. lib. 4. tit. 1. lege
20. glo. 2. num. 197. & apud Germanos
Guido Pape deciſ. 561. & in Regno Nea-
politano Camillus Borrel. in ſumm. de-
ciſ. tit. 65. de aduoc. num. 40. & in Camera
Imperiali Andreas Gail lib. 1. obſeruatio.
43. n. 15. & 19. & apud Gallos Boerius
deciſ. 324. n. 6.

Sed & ſi vna pars omnes meliores ad-
18 uocatos pro ſe aſſumpſit, poteſt iudex al-
tera inſtāte parte compellere aliquos eo-
rum dimittere illam partem & ſuſcipere
patrocinium pro altera d. l. prouidendum
in fi. & ibi tenet Caſtrenſ. Hoc intelligit
verum Gutier. prac. qq. li. 1. q. 30. numero
4. niſi aduocati iurent ſe tuta conſcientia
non poſſe ſecundam partem tueri deffe-
ctu iuſtitiæ.

Huc ſpectat exquirere an bonus iu- 19
dex antequam cauſam definiat, litigantiū
partium aduocatos vocare debeat ad alle-
gandum in iure & in facto. Et quidem
præterquam quod auditio aduocatorū,
ſolatium eſt poſtea condemnatorum, ea
certe ad veritatem indagandam, certūq.
ius reddendum plurimi intereſt: quia ve-
ritas hincinde exagitata magis ſplendeſ-
cit in lucem, vt ait tex. in can. quam gra-
uem 35. q. 9. & diſputando facilius veritas
inuenitur l. munerum §. miſta ff. de mun.
& hon. l. cum quidam. vbi Iaſ. 6. not. ff. de
lib. & poſthu. vnde dicebat Cacialup. quē
refert Neuiſan. in ſylua nup. in pri. n. 5.
quod nihil eſt quod ad re ſubtiles cognoſ
cēdas atque diſpiciēdas plus valere poſ-
ſit quā diſputatio. Coraſi. de redigen. iur.
ciuil. in art. p. 1. c. 6. ad fi. Euerard. in præ-
fatio. topico. Neque enim iudices nimiū 20
ſuo ſenſui iudicio & auctoritati credere
debent ſed aduocatorū rationes diligen-
ter examinare & perquirere, vndè elegā-
ter Socrates Platonicus in Phœdro. *At
præter Hippocratem* (inquit) *ratio inſpiciē-
da, examinandaque eſt, humana namq. au-
ctoritas tantum poteſt quantum ratione pol-
let.* neq. econuerſo debent aduocatorum
allegationibus acquieſcere, ſeque ab o-
nere ſtudij ſui excuſare propter aduoca-
torum laborem, quod multi faciunt &
propterea aduocatos vocant ad informā-
dum, & eſt ſummopere dolendum. Non
enim debent eſſe nimis creduli l. fi. & ibi
DD. ff. & C. de accuſatio. & iudex per
ſe cauſam diſcutere debet l. iudices. C.
de iudic. optim. tex. in authentico de
iudi. & vt nulla. poſt princip. Menoc. de
arbitra. caſu 175. num. 7. Vnde aduo-
catorum in iure allegationes probabiles
dicuntur, nō neceſſariæ, quod eas neceſ-
ſario iudex ſequi nō habeat, iuxta ea quæ
ſcribunt omnes in l. 1. ff. ſi cert. pet. Me-

noc.

21 noc. vbi ſupra.Attamē reuera iudex nō tenetur, ſi ſententiam dixerit, non vocatis patronis partium ad informandum ſeu allegandū Bald. in ca. paſtoralis de cauſ. poſſeſ. & propri. vbi dicit iudicem qui non vult audire aduocatum,non grauare. noſter Calici. in ſua margarit. fiſc. dubio 3. numero 36. verſiculo 82. vbi in hoc differentiam conſtituit inter fiſc. aduocatum & aduocatum priuatorum,nam in cauſis fiſcalibus examinandis patronus fiſci debet intereſſe,vt ibi tradit & latius ſecundum ius & obſeruantiā curiæ Regiæ Aragonum dubi. 1. numero 3.verſiculo *Tertio.* ſic Amade. de Caſtello in tractat. de ſyndica. num. 248. ſcribit quod iudex non tenetur ſi non audierit allegationes, quando eſt ipſe peritus, quia non dicitur grauare partē ſecundum Innocen.in d. c. paſtoralis de cau. poſſeſ. & propri. quod intelligo de
22 allegationibus iuris: Nam certum eſt iudicem teneri in ſyndicatu ſi facti allegationes&probationes audire recuſauerit l.argentarius §.cum ita ff. de edend. & notat in ſpecie Bald.de Peruſio in tra-
23 cta.de ſyndicat.numero 47. Supracitatū Amedeum de Caſtello in tractat.de ſynd. numero 248.male allegauit Doctor Berar. Regius Senator dign.ſſimus in ſpecul. viſitat. capite 25.numero 106.vbi ex eo ait iudicem maximæ doctrinæ excuſari ſi aduocatos reorum non audierit: nam Amadeus ibi non dicit iudicem maximæ doctrinæ in medio codice, ſed iudicem peritum. Et hanc ſententiam exiſtimo veram licet Thomas Mieres parte 3. collatione 10.in capite de ordine audiētiæ circa relationes & concluſiones, columm. 4. videatur ſentire contrarium. De hac etiam quæſtione Paris de Pute. de ſyndicat.in verb.*Allegationes.* numero 3. vbi quamuis hinc & inde auctores voluat,magis videtur cum ſupraſcripta noſtra interpretatione tranſire. Maximè autem in iudicio manutentionis & alijs valde ſūmarijs poteſt omitti vocatio ſeu citatio aduocatorum ad allegandum, vt docent Barzi, dec. 71. ſub numero 40. & Ludouic. Poſtius de man[illegible] obſeruati. 102. ex numero 8. [illegible] aſſerunt, quod in iudicio manutentionis poteſt aduocatis audientia denegari. ſubdit tamen ibi Poſtius quod nō eſſet laudabile non audire aduocatum, qui nulla interpoſita mora breuiter & ſummatim iura ſui principalis afferret ad manutentionem,ſeu illius impugnationem facientia,pro vt videre eſt in Romana Curia, & in Rota ſemper aduocatos admitti & diſputari formiter ſuper ipſa manutentione:quia aduocatum denegare eſt magnam partem defenſionis tollere l. aduocati C. de aduoc.diuerſ.iudic. Viale deciſ. 1. numero. 13.Non debet autem reproduci in actis cauſę,citatio ad informādum,vt notat vbi ſupra Poſti.d.obſeruatio.102.n.37.

Non ſolum cōmēdant Doctores quod 24
iudices audiant aduocatorum allegationes ſeu informationes, verum & quod aduocatis partium in cauſis grauibus ſeu difficilibus tradant dubia vt eis in iure reſpondeant,Gregor Lopez in l. 13. tit. 4. p. 3. verb. *por palabra* Burg.de Paz in procem. legum Taur. numero 86. Bobad.in Polit.tom.1.li.2.c.5.n.50.Rugincl. de appellation.§.6.glo.2. c. 3. n. 7. quia melius eſt piè dubitare quam temere definire,vt ait glo.in c.tantum 32.q.7. & eò quod iudices ne animum ſuum detegant, dubia ſua aduocatis partium non inſinuant,multa oriuntur damna iuſtitię, multi inutiles litium ſumptus fiunt, & (quod peius eſt) neceſſarij prætermittūntur,multum iudicis conſcientia ſæpe patitur.vnde Aul.Gelli.nocti. Attica.li. 14. c.2.ait vtilius eſſe iudicem aliquantulū cortēni,vel ſuſpectum reddi propter dubiorum animi ſui declarationem,quam
tacere.Quod autem poſſit iudex huiuſ- 25
modi dubia aſſignare probat Accurti. in l.Offidius ver.ſuum ff. delega. 3. vbi dicit poſſe iudicē partibus opponere fundamenta contraria,& probatur in l. proxime §.Antoninus ibi *Cæſar dixit* ff. de his quæ in teſtam.delent. quod maximè procedet in iudicibus Regiæ Audientiæ Princi-

Principatus Cathaloniæ, in quo conſtit. *Com ſie coſa conuenient*, 11. titulo *de recuſatio de tots Iutges* cautum & ſtatutum eſt ne vti ſuſpecti recuſari poſſint prætextu
26 quod animum ſuum declarauerint. Imò conſtitutionibus 1.2.& 3. tit. *dels dubtes y punts* conſtitutum eſt in Cathalonia quod Iudices Regiæ Audientiæ poſtquã tradita ipſis fuerint iuris allegationes ſeu memorialia, ſi partes porrigere voluerint: cum aduocati informant, teneantur facto verbo in Regia Audientia dare partibus dubia ex proceſſu cauſæ emergentia, quæ in proceſſu per ſcribam cauſæ conſuantur. notat noſter Peguer. in praxi Ciuili rubr. 23. num 1. & 2. atque ſi dubia non ſint recte formata, ſupplicationem interponi poſſe tradit Cancer. var.
27 par. 3. capite 17. numero 407. Petere quoque poſſunt partes in Cathalonia quod illis præſentibus eorum aduocati audiantur in Regia Audientia & id à iudicibus concedendum eſt aſſignando diẽ aduocatis ambarũ partium, vt in d. cõſt. 3, tit. *dels dubtes y punts* Peguer. vbi ſupra n.2.

28 Sed & opere pretium erit iudicem cum aduocatis diſputare, maturè quidẽ, & bono zelo veritatem perſcrutandi, non elato animo cauſa oſtentandi ingeniũ & doctrinam: veritas enim quanto magis conteritur & oppugnatur, tanto clarior expulſis nebulis in lucem progreditur, Neuizan. in prælud. ad ſyluam nuptiarum numero 5. Roland. conſ. 13. numero 1. vol. 3. Mirand. in ordi. iudic. quæſt. 28. arti. 7. concl. 9. Cenedo canonic. qq. q. 36. numero 1. vnde eleganter Herodotus lib. 7. ait. *Niſi diuerſæ inter ſe ſententiæ dicantur, non poteſt quis eligere meliorem, ſed neceſſe eſt ea quæ dicta eſt, vti: at cum plures dictæ ſunt, licet tanquam aurum purum deſigere, quod per ſe diſcerni cum nequeat, comparatum cum altero diſcerni poteſt.* & Philoſoph. 3. metaphiſ. ait quod veritatem inquirentes ſine dubitatione ſimiles ſunt neſcientibus quo ire debeant. Bald. in l. precibus C. de impub. *Viam* (inquit) *ferro aperit, qui per contraria tranſit.* Iuuat tex in l. munerum §. mixta ff. de muner. & honor. ibi. *Herenius Modeſtinus notando & diſputando, bene & optima ratione decreuit.* De vtilitate argumentationis ſiue diſ- 29
putationis præter ſupracitatos, Corraſ. de redig. iur. ciuil. in artem p. 1. c. 6. Euerard. in præfatio. topicor. D. Paul. ad Timot. 2. c. 2. & ad Titum c. 3. extrauag. quia nonnunquam verſiculo *nos*. vbi glo. Ioan. 22. Ludouic. Gom. in proœm. reg. cancel. quæſt. 2. in pri. vbi addit. quamuis quot capita, tot ſententiæ, glo. in proœm. decretal. Placa in epit. delic. ca. 46. numero 6. Mantic. de coniect. vlt. li. 6. titulo 14. numero 1. Fontanel. de pac. nup. tomo 1. cla. 5. glo. 4. num. 3. & naturalis hominum eſt ad diſſentiendum facilitas, glo. 1. in c. fin. 63. diſt. Mantic. deciſ. 235. num. 3. Antonin. Theſau. in præfati. deciſionum num. 33. vbi addit. Et an 30
veritas facilius inueniatur ſtudio ſcripturæ quam verbali diſputatione, & melius allegatione in ſcriptis quam in voce, Solzona in ſtilo capibreuandi pagin. 1. Ludouic. Gomeſ. in proœm. regul. Cãcellar. q. 1. titulo Rotæ immutatio. & dixi in alio capite.

Veritatem in diſputando amare debẽt iudices, non propriam opinionem, quia pertinax (vt ait Ariſtoteles 7. Ethic. c. 9.) non ratione ſed irrationabili affectu vincendi ſua ſententia ducitur, & ſapientis eſt mutare cõſilium. Propterea dicit Spiritus Sanctus Sapien. 7. *Omnibus mobilibus mobilior eſt ſapientia.* Et oportet eum qui iuſtitiam adminiſtrat, docilem eſſe.

Quæri etiam ſolet an iudices poſſint 31
vel debeant iuris allegationes ab altera ex partibus ſibi traditas, aduocato alterius edere. Et quamquam facti allegationes vt fatetur omnes in l. 2. C. de eden. edendæ ſunt vt cętera iudicij acta; tamen iuris allegationes non eſſe aduerſario edendas, eſt magis recepta opinio, vt fatetur Menoch. de arbitra. caſu 175. num. 1. qui quatuor ſuper hoc Doctorum opiniones receſſet, & hæc ſententia in noſtro Principatu

p:tu Cathaloniæ obſeruatur, eamque ſequitur D. Gabriel Berar. Regius Senator in ſpeculo viſitatio. c. 17. numero 122. dicens aliàs iudicem in ſyndicatu teneri, tradit Ruginel. de appellatio. §. 11. glo. 1. capite 1. numero 24. & 25. Tenet eã Paris de Puteo de ſyndicat. verb. *allegationes* numero 7. non tamen deſunt qui contrariam tenent opinionem, quos præter ſupracitatum Menochium refert Caſtellianus Cotta in memoral. verbo, *teſti non iurato.* verſiculo *Et ideo.* quæ in aliquibus Prouincijs ſeruatur nolendo diſcrimen conſtituere inter allegationes
32 facti & iuris. Quod autem defendit Menoch, in d. caſu 175. numero 14. & 15. relinquendum hoc eſſe arbitrio iudicis, nõ omnino negauerim, dummodo conſtituamus regulariter iuris allegationes edi non debere, nam aliquando pro bono iuſtitiæ expedire multum poteſt vt edantur. Et certè iſtæ allegationes ad mœram iudicis inſtructionem dantur ſecundum Innocen. in c. per tuas de teſtib. Paz in prac. 1. par. tom. 1. 10. tempore nu. 8. ideoque non ſunt de genere eorum, quæ in iudicio vtrique parti intimari vel communicari debent ad l. de vno quoque ff. de re iudic. imò iudex qui eas aduerſæ parti ſeu eius aduocato communicat, videtur proditor, & contentionem quandam inceſſabilem inter partium aduocatos ſuſcitat, qui finem allegandi & reſpondendi nunquam inuenient.

33 Denique ſi quid per aduocati inſcitiã aut incuriam iudex omiſſum videat, quod malè alioquin affectam, miſeri clientis cauſam adiuuare poſſit, quicquid totum illud eſt, ex ſe ſupplere debet & pro dicto habere id quod dici potuit & debuit l. vn. C. vt quæ deſunt aduo. par. iud. ſupple. glo. in verb. *curauimus* in c. bonæ memoriæ 1. nom. de poſtula. prælato. Roma. conſ. 227. Socin. reg. 197. Ioan. à Graſſis in tractat. de ſubſtantialibus procuratorij in verbo, *allegationes iuris producendum* n. 3. Codex Fabrian. lib. 2. tit. 7. defin. 1. exẽpla ſunt in l. fin. ff. de petit. hæred. in d. c. bonæ memoriæ in c. cum nobis olim de electio. in c. exceptionem de exceptio. Debet autem ſupplere in iure, non 34
in facto, niſi tale ſit factum quod iam ſit ei notum vt iudici, vt quod ſcriptum eſt in atteſtationibus vel alijs actis iudicij, non de eo quod eſt ſibi notum vt homini priuato, glo. in d. l. vn. & in d. c. bonæ memoriæ in verb. *curauimus* Innocen. in c. 1. illo tit. Ioan. Andre. in c. ſi ſacerdos de offic. ordin. Stephan. Gratian. diſcep. forenſ. tom. 1. c 1 numero 13. Surd. dec. 143. num. 4. Oſaſc. dec. 1. num. 42. Viui. deciſ. 340. num. 6. ſic Ant. Faber d. defin. 1. ait regulam vt quæ aduocatis partium deſunt, iudex ſuppleat, ita accipiendam eſſe, ſi in eo quod ſuppleri oportet, iuris quæſtio vertatur, non facti. Nam fa- 35
ctum nunquam ſupplendum eſt, niſi tale ſit vt ex actis & inſtrumentis litis non modo conijci, ſed etiam probari queat: non enim verè ſuppletur, quod ex actis ipſis probatur, vt neque exceptio quę naſcitur ex inſtrumẽto, ex quo agit actor, Ranchin. ad Guid. Pap. q. 221. ex Bart. & Iaſ. ibidem citatis. Hinc ſubijcit Faber 36
d. loco conſequens eſſe vt non niſi perraro ſuppleri exceptiones poſſint, propterea quod licet pleræque iuris magis quam facti eſſe videantur, vix tamen cõtingere poteſt, vt non aliquam habeãt implicitam facti quæſtionem, cum ex facto pendeant, cuius non ſemper expedita eſt ex actis probatio. nam neque (inquit) 37
notorium ſupplere iudex poteſt quod non fuerit allegatum, quamuis allegati probationes exigere nullas iure poſſit, Guid. Pap. q. 221. numero 4. glo. notab. in cap. appellanti de appellatio. viden. Iul. Clar. §. fin. q. 9. Supplet tamen iudex in 38
exceptione excommunicationis: quia ex officio ſuo, ſi ſcit aliquem publicè excõmunicatum, ipſum debet ab agendo repellere, etiam ſi ab aduerſario non excipiatur dic. cap. exceptionem de exception.

Quamuis quæ deſunt aduocatis partiũ 39
iudex quandoq. ſupplere debeat, animaduertit P. Thomas Sanchez tom. 1. operis moralis lib. 1. capite 9. numero 48. non

teneri

Digitized by Google

teneri iudicem alteri parti alleganda aut probanda aperire, aut aliquid pertinens ad ius, factiue probationem, quia hoc aduocati munus eſt: iudicis autem tantum iuxta allegata & probata iudicare. SimiliterP. Vincentius Filliucius to.2. moralium quæſtionum tracta.21.c.4. numero 147. non teneri iudicem ait aperire alteri parti quæ ſunt allegata vel probata ab altera, quia id ad aduocatum pertinet.

40 Debet autem iudex ſi aliqua partiũ petierit ab eo terminum ad ſibi prouidẽdum de aduocato, illum ei concedere: alioquin ſi denegauerit, pars iuſte ab huiuſmodi grauamine appellare poterit l.ait prætor ad fin.ff.ex quib.cauſ.maior. Bart. in l.1.C. de ſenten.aduerſ.fiſc. lat. lib.10.Iaſ.& Deci.in l.1.C.de repudi.bonor. poſſeſ.Peregri. de iur. fiſc.lib.7.tit. 2.numero 4. vbi loquitur etiam in cauſis priuatorum.

41 Quemadmodum rationes aduocatorum debeant eſſe ſpeciales, non generales, fuſe poſt alios Stepha. Gratian. diſcep. forenſi.tom.2.c.335.à n.19. Auguſti. Morla in empor.iur.p.1.ti.1.q.13.alias 12. quia minima mutatio facti mutat totum ius, vt inquit Quintilian. relatus à Theſaur. in præfatio. deciſio. Pedemont.n.33. & iuribus in ſpecie potius ſtandum eſt, quã in genere loquentibus, vt per Alex. in l.vt & ſi quis §.quæſitum n.15.in fin.ff.ſi quis caution.cum alijs, quæ congerit Valenzue.Velaſq.conſ.8.n.9.

EX QVÆST. III.

SVMMARIVM.

1 *Ciceronis ſententia, non poſſe iudicem aliud iudicare de iure, & aliud aduocatum reſpondere.*

Speculatoris ſententia, malè conſulentem non minus facere litem ſuam, quam malè iudicantem.

2 *Diſtinctio Cantiunculæ inter ius certum, & ius varium ſeu controuerſum.*

Iudicis eſt ſemper in cauſis verum ſequi, patroni non nunquam veriſimile.

3 *Differentia inter iudicem & aduocatũ ſuper iure vario & cõtrouerſo, tum in foro exteriori tum in interiori animæ. & n. ſeqq.*

4 *In his quæ controuerſi iuris partiũ ſunt, ſi vtraque opinio æque probabilis eſt, quid debeat facere iudex. & n. ſeqq.*

Opinio DD. tenentium iudicem debere tũc componere litigantes, vel diuidere rem inter ipſos, vel ſi fuerit indiuiſibilis, diuidere partem fructuum.

5 *Opinio DD. aſſerentium dicto caſu licere iudici quam maluerit opinionem eligere, & ſecundum eam iudicare; imò ceſſante ſcandalo, nunc ſecundum vnam, nunc ſecundum aliam.*

6 *Quando iudex dicto caſu cum ſcandalo nũc iuxta vnã opinionem iudicat, nunc iuxta alteram, peccat; ſed ad reſtitutionem non tenetur.*

7 *Quando duæ opiniones in iure communes ſunt, vna pro actore, & altera pro reo: poteſt iudex ferre ſententiam pro amico. & quemadmodum hoc intelligatur.*

8 *Quemadmodum intelligatur Menochij traditio, quod iudex poteſt ad libitũ quam velit opinionem ſequi, etiam propriam, quando magnus eſt opinionum conflictus.*

Iudex apud Deum non eſt tutus, qui opinionum varietate confiſus, pro amico (volens ei gratificari) ſententiam fert. & quare. & quemadmodum hoc intelligatur.

9 *Quando in iure vtraque opinio æque probabilis eſt, expedit Reipublicæ vt ſeruetur opinio tenentium quod res diuidatur, vel partes ad concordiam compellantur.*

Rota Romana, Neapolitana, & Pedamontana hanc ſententiam obſeruarunt.

10 *Quando altera opinionum eſt probabilior, quid poſſit vel debeat iudex.*

Opinio DD. tenentium poſſe iudicem tunc ferre ſententiam ſecundum opinionẽ, quã minus probabilem putat, quia imprudenter non agit, cum probabili ratione ducatur.

11 Opi-

11 *Opinio DD. aſſerẽtiũ d. ĉto caſu iudicẽ teneri ſententiam dicere iuxta opinionem probabiliorem: & quare. & quæ ſit verior opinio.*

Iudex à Republica conſtitutus cenſetur, vt cauſas dirimat, pro vt ſibi melius & magis congruum rationi videbitur.

12 *Confeſſarius debet abſoluere pœnitentem dummodo pœnitens ſequatur opinionem probabilem, licet illa confeſſario videatur minus probabilis.*

Confeſſarius poteſt amplecti opinionem minus probabilem, & eam pœnitenti conſulere.

13 *Differentia quæ ſit inter iudicẽ fori exterm & interni.*

Iudicium confeſſarij in foro pœnitentiæ eſt iudicium medicinale, nec inter partes, ſed inter hominem & Deum.

14 *Quando eſt controuerſia an liceat iudici hoc vel illud agere, vt interrogare in tali caſu reum, aut teſtes: tunc poteſt iudex ex opinionibus probabilibus, minus probabilẽ ſequi.*

15 *Inferior iudex, ſi opinio, quæ ei minus probabilis videtur, ſit in praxi magis recepta, & ideo apud ſuperiores iudices tanquã probabilior cenſeatur, poteſt illam ſequi, & quare.*

16 *Auguſtini Morla opinio improbatur, & eius argumentis reſpondetur.*

17 *Traditio Antonini Diana aſſerentis pro babilem eſſe opinionem DD. tenentium poſſe iudicem in quæſtione iuris iudicare ſecundum opinionem probabilem, cõmuni & probabiliori relicta; & poſſe iudicem ſine labe peccati hanc ſententiã amplecti: & à fortiori poſſe iudicem ex duabus opinionibus probabilibus, quam maluerit eligere, & ſecundum eam iudicare pro amico.*

18 *In foro exteriori ad vitandã pœnã in ſyndicatu, debet iudex ſequi cõmunẽ opinionẽ, niſi cõmunis opinio poſſit bonis rationibus & probabilibus argumentis impugnari.*

19 *Iudicis arbitrio relinquitur, an communis opinio poſſit probabilib. argumẽtis cõuinci.*

20 *Leuis & colorata opinio non excuſat, ſed grauis & ponderoſa.*

21 *Iudex qui ſequitur opinionem probabilem, etiam ſi erret, excuſatur in ſyndicatu.*

22 *Stante conflictu opinionum, iudex etiam poteſt contra communem iudicare, nec tenetur in ſyndicatu.*

23 *Iudex qui contra communẽ iudicat, nõ facit litem ſuam, ſi pro ſe habuerit alicuius inſignis Doctoris opinionem.*

24 *Iudex non ſubijcitur ſyndicatui, quod iuxta opinionem probabilem ferat ſententiam, probabiliori & cõmuniori relicta.*

25 *Opinio Doctoris excuſat ab expenſis.*

26 *Aduocatus non poteſt tueri cauſam aperte iniuſtam; ſed ſolum quando poſt ſufficientem diligentiã dubia eſt iuſtitia.*

Dubia tunc eſt iuſtitia, quando ſunt variæ & contrariæ opiniones.

27 *Si varietas opinionum in eo ſita eſt, an liceat aduocato hoc vel illud agere: tunc licet aduocato opinionem etiã minus probabilem ſequi.*

28 *Si circa clientuli ius varietas opinionũ eſt, & æquè pendet dubitatio in vtramq. partem, integrum eſt aduocato vtrãlibet partem tueri.*

Debet aduocatus clienti varietatem iuris ſuæ cauſæ aperire, nec certius illi promittere ſententiam, quam debeat.

29 *Quando aduocatus cauſam clientis minus probabilẽ iudicat, an tunc liberum ſit aduocato illam defendere, & ita ſequi opinionem minus probabilem, ſequendo tamen probabilem, & referuntur contrariæ ſententiæ DD. & quæ ſit verior.*

30 *Intellectus regulæ c. cum ſunt de reg. iur. in 6. §. cõmodum Inſt. de interdic. & ca. iuuenis de ſponſalib.*

31 *Opinio affirmatiua in ſupra proxima quæſtione nõ nullis argumẽtis defenditur.*

Aduocati officiũ non eſt definire, ſed proponere tantum argumenta iuris & facti pro cauſa clientis, vt iudex illis expenſis ſententiam ferat.

32 *An in d. quæſtione ſit admittenda diſtinctio inter cauſas grauiſsimi ponderis & alias minoris momenti.*

33 *Aduocatus ſi minus probabilem cauſam tueatur, tenetur clientem ſuum*

tic. 4. dubio 1. circa ſolutionem ad 2. cenſet non dari tunc iudici electionem ſed teneri vel litigantes componere vel diuidere rem inter ipſos, vel ſi fuerit indiuiſibus, diuidere partem fructuum, & ita quoque tenet ac defendit ex noſtris Antonin. Theſaur. dec. 89. à num. 1. ad 4. tunc iudicem debere rem diuidere inter litigantes vel eos ad concordiam cõpellere & ita feciſſe ait Senatum Pede-
5 montanum. Alij tamen Doctores tenent verius & probabilius eſſe licere dicto caſu iudici quam maluerit opinionem eligere & ſecundum eam iudicare; imò ceſſante ſcandalo, nunc ſecundum vnam, nunc ſecundum aliam: quia ex vi officij ſui & iuſtitiæ diſtributiuæ non magis vni quam alteri id iudicij fauorabilis bonum debet: ſicut inter duos æque dignos beneficio, datur optio. Nec obſtat rem eſſe diuidendam, quando æquales ſunt ex parte facti probationes; quia hæ ſe tenent ex parte cauſæ & ſunt propria media, quibus ea decidenda eſt: at opinionum diuerſitas ſe ex parte iudicis tenet, qui cõmuni bono proſpicere & eligere opinionem ſecundum quam iudicet, debet. ita expreſſe tuetur & tenet ac veriorem dicit Thom. Sanchez tom. 1. oper. moral. lib. 1. cap. 9. n. 45. & ante eum tenent Metina 1. 2. q. 19. art. 6. concl. 2. Salon 2. 2. q. 63. art. 4. contro. 2. concl. 1. Valentia 2. 2. diſput. 5. q. 7. punc. 4. dub. 3. Manuel 1. to. Sum. in 2. edit. c. 6. num. 1. concl. 1. Say. in claui reg. li. 1. c. 11. à nu. 4. Salas 1. 2. q. 21. tract. 8. diſp. vnic. ſect. 12. n. 115. Petr. de Ledeſ. 2. to. Sum. tractat. 8. c. 22. poſt 11. concl. diffic. 1. & licet non ita clare Soto li. 3. de iuſt. q. 6. art. 5. ad 4. & poſt omnes prædictos defendit & probabiliorẽ ac communem DD. vocat Filliuc. qui ſupra in d. ca. 4. n. 144. & 145. vbi ſubdit permitti iudici dicto caſu, vt dictũ eſt, variare, dummodo non ſolum abſit ſcãdalum, ſed etiam priuata ſimultas ſiue odium & inimicitia in alteram partium.
6 Animaduertit Sanchez vbi ſupra quod quando iudex cum ſcandalo nunc iuxta vnam opinionem, nunc iuxta alteram iudicaret, peccaret vtique: at reſtituere non teneretur, quia nihil contra ius partium agit.

Hieronym. Ceuallos prac. qq. cõmun. 7 cons. commun. in præfatio. n. 104. tenet & defendit, quod quando duæ opiniones communes in iure ſunt, vna pro actore & altera pro reo; poteſt iudex ferre ſententiã pro amico, & gratificationi locus erit tam in foro exteriori quam in interiori animæ. intelligo hunc Doctorem loqui quando vtraq. opinio æque probabilis eſt. Eodem modo intelligo Meno- 8 chium de arbitra. iudic. lib. 2. caſu 177. n. 7. vbi allegat Innocent. Anchar. Deci. Curti. Iun. Boeri. Neuizan. & Crauet. tenentes iudicem poſſe ad libitum, quam velit opinionem ſequi, etiam propriam, quando magnus eſt opinionum conflictus. Non diſſentio à Menochio de retin. poſſeſ. remed. 3. nu. 767. vbi poſt Nauarrum opinatur apud Deum non eſſe tutũ iudicem illum, qui opinionum varietate confiſus pro amico (volens ei gratificari) ſententiam fert: debet enim veritatem indagare & in eam partem inclinare, in quam ratio illum trahit. plures ad opinionẽ Menochij allegantur DD. in præfatio. ad deciſiones don Ludouici à Peguer. to. 2. n. 7. & per Cened. qui eam ſequitur in collec. 134. n. 2. p. 2.

In dicto primo caſu quando ſcilicet vtraq. opinio æque probabilis eſt, valde expedit Reipub. & eius pacato & tranquillo regimini & ad inuidias & ſimultates vitandas quod ſeruetur prior opinio, id eſt quod res diuidatur vel partes ad cõcordiam cõpellantur, & ita exiſtimo noſtrũ Regium Senatum ſeruaturũ, ſicut & ita ſeruauit Senatus Neapolitanus teſte Afflic. dec. 149. in fi. & Pedemontanus teſte Antonin. Theſaur. dec. 89. n. 1. & dec. 101. n. vlt. & Rota Romana teſte Stephã. Gratiano diſcep. forenſ. tomo 1. capite 72. numero 46. & ego ſeruarem. conducit elegans textus in capite iudicet 3. quæſtione 8. ibi. *bonus iudex nihil ex arbitrio ſuo facit, & ex propoſito domeſticæ voluntatis, ſed*

Digitized by Google

iuxta leges & iura pronunciat, ſtatutis iuris obtemperat, non indulget propriæ voluntati.

10 Secundo caſu quando altera opinionum eſt probabilior, licet quidam affirment poſſe iudicem ferre ſententiam ſecundum opinionem, quam minus probabilem putat, quia nec temere nec imprudenter agit, vtpote qui ratione probabili ducitur, ſicq; teneant Metina, Aragon, Salon, Petr. de Ledeſma, Sayr. & Salas quos citat Thom. Sanches in dicto capit. 9. num. 46. & aliquibus allegatis Doctoribus cenſeat ex noſtris acerrimus huius opinionis per plures rationes defenſor Auguſtin. Morla in empor. iur. parte 1. titu. 2. q. 5. n. 7. & ſeqq. & hanc opinionem Sanchez vbi ſupra num. 47. & Filliu. in dicto cap. 4. n. 146. probabilem

11 eſſe fateantur: Attamen verius & probabilius eſt iudicem dicto caſu teneri ſententiam dicere iuxta opinionem probabiliorem; quia cum ipſe à Republica iudex conſtitutus ſit, hoc ipſo, iudicio ipſius committitur, vt cauſam illam dirimat, pro vt ei melius & magis congruum rationi videbitur: & hoc ipſo quod à Superiore pro iudice poſitus eſt, committitur illi definitio cauſæ pro vt melius ei videbitur ſecundum rationem: quare ſi iuxta aliorum opinionem minus ei probabilem, ſententiam ferret, non tam ipſe, quam alij iudicarent. & ita tenent Vazquez 1. 2. q. 19. art. 6. diſp. 64. cap. 2. num. 5. Sotus lib. 3. de iuſt. & iur. q. 6. artic. 5. ad. 4. Valentia 2. 2. diſput. 5. quæſt. 7. punc. 4. dub. 3. Bañes 2. 2. quæſt. 63. art. 4. dubio 1. Manuel 1. tom. Sum. in 2. editio. c. 6. n. 1. concluſ. 1. Ledeſma 2. p. 4. q. 54. art. 6. latè Sanchez in dicto c. 9. nu. 47. vbi hanc ſe probabiliorem iudicare ait, Filliuc. in dicto cap. 4. n. 144. vbi hanc aſſerit eſſe communem DD. & eam videtur ſupponere Azor. tom. 1. lib. 2. inſti. moral. cap. 17. quæſt. vltima, alios ad hanc ſententiam citat Morla in d. quæſt. 5. à n. 2. & rurſus n. 14. & 16. vbi ex noſtris allegat Syluestrum & Burgũ de Paz. tenet hanc pluribus citatis Menochi. de præſumpti. libro 2. præſump. 71. nu. 38.

Non obſtat argumentum de confeſſario qui debet abſoluere pœnitentem, dummodo pœnitens ſequatur opinionẽ probabilem, licet illa confeſſario videatur minus probabilis, ex Soto in 4. diſtin. 18. q. 2. artic. 5. ad 5. & alijs communiter, & poteſt amplecti opinionem minus probabilem, & eam pęnitenti conſulere ex Sanchez in d. cap. 9. numero 22. Vazquez 1. 2. quæſt. 19. art. 6. diſp. 63. c. 1. in initio, & tamen confeſſarius eſt iudex in foro conſcientiæ, in quo argumento valde fundatur Morla d. q. 5. num. 13. 12

Nam reſpondet Sanchez in d. c. 9. n. 22. latum eſſe diſcrimen inter iudicem fori externi & interni, quod ille ſit iudex inter partes, & ita conſtituitur à Republica vt ſecundum id quod magis æquum reputat, ſententiam ferat; at hic eſt in pœnitẽtiæ iudex, quod iudicium eſt medicinale, nec inter partes, ſed inter hominem & Deum: quare ſat eſt confeſſario ſicut Doctori conſulto efficere vt in ordine ad Deum conſulens rectè componatur, quod præſtant dum opinionẽ probabilem in conſulendo ſequuntur. 13

Quod diximus iudicem debere ſequi opinionem probabiliorẽ, non loquimur quando eſt controuerſia an liceat iudici hoc vel illud agere, vt interrogare in tali caſu reum aut teſtes, tunc enim licet iudici ex opinionibus probabilibus opinionem minus probabilem ſequi, & bene notant Vazquez 1. 2. q. 19. art. 6. diſp. 64. ca. 2. initio, & Sanchez in d. c. 9. num. 43 Sed difficultas fuit in ferendis ſentẽtijs, quando opiniones verſantur circa ius partium inter quas lis agitatur. 14

Denique quod firmauimus iudicem debere amplecti probabiliorem opinionem, limitant Vazquez in d. c. 2. n. 6. Sanchez in d. c. 9. n. 47. Filliuci. vbi ſupra in d. c. 4. n. 146. aſſerẽtes quod eo tamẽ caſu quo eſſet inferior iudex & opinio quæ ei minus probabilis videtur, eſſet in praxi magis recepta, & propterea apud ſuperiores iudices, tanquam probabilior cenſeretur, poſſet eã ſequi, ne ſi contrarium 15

trariū ſequatur, ea de re de à ſuperiore iu-
dice reuocentur.

16 Ex dictis infertur minus verā eſſe opi-
nionem Auguſt.ni Morla in empór. iur.
par. 1. tit. 2. q. 5. num. 7. & 16. vbi tenet iu-
dicem in judicando poſſe ſequi opinio-
nem minus probabilem, & num. 30. vbi
concludit non ſolum quando opiniones
ſunt æque probabiles, ſed etiam quando
non ſunt æque probabiles, licere iudici,
excluſo ſcandalo, ferre ſententiam, nunc
ſecundum vnam, nunc ſecundum aliam
partem. Noluit iſte Doctor conſtituere
differentiam aliquam inter iudicem &
conſultorem, neque in tota prædicta ſua
quæſtione 5. vllam diſcriminis rationem
inter illos præſenſit, atq. ideo plura huius
auctoris argumenta procedunt, & plu-
res DD. auctoritates per ipſum adductæ
loquuntur in conſultore, quem ſuo loco
latè tradimus poſſe ſequi opinionē mi-
17 nus probabilem. Nouiſſimè vidi hanc
quæſtionem apud Patrem Antoninum
Diana reſolutio. moralium p. 1. tractat.
13. reſol. 3. vbi pro vtraq. parte plures al-
legat Doctores vltra ſupra à P. Thoma
Sanchez citatos, & reſoluit probabilē eſſe
affirmatiuā ſententiā poſſe iudicē in quæ-
ſtione iuris iudicare ſecundū probabilē
opinionem, communi & probabiliori
relicta, & aſſerit ſine labe peccati poſſe
iudicem prælibatam ſententiā affirmati-
uam amplecti, & à fortiori infert integrū
eſſe iudici ex duabus opinionibus pro-
babilibus, quam maluerit eligere & ſe-
cundum eam iudicare, pro amico; imò
ceſſante ſcandalo, nunc ſecundum vnam,
nunc ſecundum aliam.

18 In foro exteriori ad vitandū pœnam
in ſyndicatu, quamuis ex frequentiſſima
noſtrorū traditione verū ſit iudicem ſe-
qui in iudicando debere communem o-
pinionem per l. 1. & ibi Bald. ff. de of-
fic. quæſto. Felin. in c. 1. de cōſtitut. Paul.
de Caſtro in l. vlt. C. de inſtit. & ſubſtit. Ca
noniſtæ in c. ne innitaris de conſtitut. late
Cathelian. Cotta in memoralib. verbo
Opinio, Hieronim. Ceuallos pract. qq.
commun. con. commun. in præfatio.
numero 16. & ſeqq. & numero 30. &
ſeqq. Menoc. de arbitr. lib. 2. caſu 339. n.
21. vbi plures citant: tamen hoc limita-
tur niſi communis opinio poſſit bonis
rationibus vel probabilibus argumentis
impugnari ſeu conuinci, Iaſo. in auth. no-
uiſſima C. de inofficios. teſtam. & in l. vt
vim ff. de iuſt. & iur. Cathelia. Cotta
vbi ſupra, Auguſti. Morla in d. quæſtio.
5. num. 6. Ceuallos vbi ſupra numero 40.
Menoc. vbi ſupra numero 21. vbi addit 19
iudicis arbitrio relinqui an communis
opinio poſſit probabilibus rationibus
conuinci, Bouadill. in politic. tomo 2. lib.
5 capite 3. numerò 28. Sic Paris de Pute. 20
de ſindicat. in verbo, *Iudex male iudicans*
ait quod leuis & colorata opinio non
excuſat, ſed grauis & ponderoſa. Et Bur- 21
gos de Paz in proœmio legum Tauri n.
163. aſſerit iudicem qui ſequitur opi-
nionem probabilem, etiam ſi erret, excu-
ſari, & hoc confirmatur in cap. ſacro de
ſenten. excom. ibi, *niſi forſitan errauerit
ex cauſa probabili*. Inde quoque Gomez 22
in capite 1. de iudicijs in 6. numero 55.
& ſeqq. afirmat ſtante conflictu opinio-
rum, iudicem etiam poſſe contra com-
munem iudicare nec teneri in ſindicatu.
Et Ceuallos qui ſupra numero 18. do- 23
cet iudicem qui contra communem
iudicat, non facere litem ſuam, ſi
pro ſe habuerit alicuius inſignis Do-
ctoris opinionem. Denique Pater Dia- 24
na reſ. mor. parte 1. tractat. 13. reſol.
3. tenet ac defendit iudices non ſubij-
ci ſyndicatui, quod iuxta opinionem
probabilem ferant ſententiam, proba-
biliori relicta & communiori. Iuuat
quod ſcribit Gratianus diſ. forenſ. tom. 25
3. capite 524. numero 52. opinio-
nem Doctoris excuſare ab expen-
ſis.

Quo ad aduocatum imprimis aſſe- 26
rendum eſt eum tueri non poſſe cau-
ſam apertè iniuſtam, ſed ſolum quan-
do poſt ſufficientem diligentiam du-
bia eſt iuſtitia, Nauar. capite 25. num.
28. Vazquez diſp. 64. c. 1. & poſt Ang. &
Syl. & alios Vincentius Fillin. to. 2. quæ-

ſtion. moral. tractatio. 21. cap. 4. num.
142. qui tunc ait dubiam eſſe iuſtitiam,
quando ſunt variæ opiniones & contra-
riæ.

27 Quando autem iuſtitia dubia eſt, ſi
quidem varietas opinionum in eo ſita ſit,
an liceat hoc vel illud aduocato agere,
vti ſupra de iudice diximus: tunc licet
aduocato opinionem etiam minus pro-
babilem ſequi, vt facile concludit Tho.
Sanchez tom. 1. oper. moral. lib. 1. cap. 9.
num. 49. & antea bene notauit Vazquez
1. 2. quæſtio. 19. art. 6. diſput. 64. ca. 1. init.

28 Sed ſi circa ſui clientuli ius varietas
opinionum eſt, conſtituo duos caſus.
Primus quoties æque pendet dubitatio
in vtramq. partem, quia res vel in iure
vel in facto æque dubia eſt & æquali
probabilitate fulta, & tunc integrum eſt
aduocato vtramlibet partem tueri, quia
ius vtriuſq æquale eſt. ita docent S. An-
tonin. 3. par. tit. 6. cap. 2. §. 14. Sotus de
iuſt. & iur. quæſt. 8. art. 3. Nauar. cap. 25.
num. 28. in ſum. Azor tom. 1. lib. 2. in-
ſti. moral. capite 17. q. vlt. Leonar. Leſſ.
de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 31. dubi. 9. num.
52. Burgos de Paz in procem. legũ Tau-
ri. n. 409. & ſeqq. Gutier. qq. canon. lib. 1.
cap. 13. nu. 24. idem Gutier. prac. qq. lib.
1. q. 26. num. 2. Emanuel Rodriguez in
ſum. c. 2. n. 1. & alij innumeri quos citat &
ſequitur Sanchez vbi ſupra in d. ca. 9. nu.
51. dummodo aduocatus clienti verita-
tem iuris ſuæ cauſæ aperiat, nec certius
illi promittat ſententiam quam debeat.

29 Secũdus caſus eſt quãdo aduocatus cau
ſã clientis minus probabilẽ iudicat, &
tunc licet aliqui quos refert Sanchez in
d. c. 9. num. 52. inter quos eſt Burgos de
Paz in procem. legum Tau. n. 421. diſtin-
guant inter cauſas ſanguinis, aut honoris
aut ciuiles maximi momenti vt de om-
nium bonorũ poſſeſſione & cauſas ciui-
les minoris momenti; & diſtinguat etiã
Gutier. prac. qq. li. 1. q. 27. inter cauſas ci-
uiles & criminales; tamen verius eſt reli-
cta iſta diſtinctione ſiue diſtinctionibus,
liberum eſſe aduocato, cauſam ſui clien-
tis minus probabilem, ſeu quam minus
probabilem iudicat, defendere & ita ſe-
qui opinionẽ minus probabilẽ iuris vel
facti, dummodo probabilem ſententiam
ſequatur. ſic tenent & impugnando dictã
diſtinctionem tuentur Vazquez 1. 2. q.
19. artic. 6. diſput. 64. c. 1. n. 3. Salas 1. 2. q.
21. trac. 8. diſp. vnic. ſectio. 11. n. 103. & 104.
Sayr. claui regia lib. 1. c. 11. num. vltimo,
Azor to. 1. li 2. inſti. moral. c. 17. q. vlti. Sã-
chez qui ſupra in d. c. 9. n. 53. docent etiã
Leonar. Leſſ. de iuſt. lib. 2. c. 31. dubi. 9. n.
53. Filliuc. qui ſupra in d. 4. n. 142. qui reſ- 30
pondet ad regulam, quod cum ſunt par-
tium iura obſcura, fauendum ſit potius
reo quam actori, de qua in c. cum ſunt
11. de reg. iur. in 6. & ad regulam quod
in dubio melior ſit conditio poſſidentis,
de qua in §. commodum Inſt. de inter-
dic. ex quibus regulis videbatur conſti-
tuenda differentia inter partes actoris &
rei atque inter partes poſſeſſoris & non
poſſidentis. & eiſdem regulis atque re-
gulæ quod tutior pars in dubijs ſit tenen
da, de qua in c. iuuenis de ſponſa. reſ-
pondet Azor vbi ſupra d. c. 17. quæſt. 12.
& vltim.

Rationes quibus præfata opinio niti- 31
tur in obſcuro non ſunt nam aduocati
officium non eſt definire, id enim iudi-
cis eſt, ſed proponere tantũ fundamenta
iuris & facti & rationes; quæ facere poſ-
ſunt pro cauſa clientis, vt iudex ijs expẽ-
ſis ſentẽtiã ferat. Fieri autẽ poteſt, vt quæ
aduocato videtur minus probabilis, iudi-
ci probabilior appareat. Vt ergo quili-
bet ex collitigantib⁹ hoc caſu proponere
poteſt iudici, quæ ſuæ parti fauere cen-
ſentur; quia iuſte litigare poteſt, nec im-
prudenter agit vtpote qui ratione pro-
babili ducitur: ita poterit aduocatus in ea
cauſa minus probabili patrocinari. Nec 32
videtur ſuſtineri poſſe prædicta diſtinctio
inter cauſas grauiſſimi ponderis & alias
minoris momenti; quia ſi in illis non li-
cet aduocato minus probabilẽ partẽ tue-
ri, neq. licebit in his, licet minus graue
peccatũ cõmitat. & ſpecialiter has ratio-
nes & fundamenta perpendunt Sanchez
& Filliucius locis ſupra citatis.

Aſſerit

33 Aſſerit tamen Sanchez num. 53. teneri aduocatum admonere clientem ſuum de illa minori ſuæ cauſæ probabilitate,
34 & num. 54. iſtam opinionem quod poſſit aduocatus minus probabilem cauſam tueri, limitat niſi pars clientis ſit parum probabilis & in quam raro aut nunquam iudices inclinant, quia tunc reus iniuſtitiæ ac ſubinde reſtitutioni obnoxius eſſet patronus cauſam illam tuens. quod etiam docent Salas qui ſupra n. 104. & Salon à Sanchez citatus.

35 Ex noſtris Soto mayor de tertijs cap. 9. num. 49. verſic. *Tertio denique.* docet multis citatis DD. quod ne aduocatus de malo conſilio ſiue de exceſſu in conſulendo teneatur, ſufficit ſi conſulat ſecũdum opinionem probabilem. & idem
36 Soto mayor de tertijs cap. 12. num 39. innumeris allegatis obſeruat opinionem probabilem dici non ſolum eam, quæ multorum auctorum teſtimonio comprobatur; ſed eam quoque, quæ vel vnius vel alterius docti & grauis viri auctoritate munitur, vt in vtroque foro excuſet, vt probari atque recipi valeat, quamuis aliorum opinio extet in contrarium.

37 Tandem ex his (vt finem quæſtionis cum ipſius initio coniungamus) conſtat Cantiunculam contra Ciceronem non malè loquutum eſſe dum inquit, iudicis eſſe ſemper in cauſis verum ſequi, patroni nonnunquam veriſſimile.

EX QVÆST. IV.

SVMMARIVM.

1 *PRæſentia aſſeſſoris pro conſilio reputatur.*

Iudices qui vident fieri iniuſtitiam, debẽt reſiſtere, & quantum poſſunt proteſtari contra Pretores: aliàs in ſyndicatu ex ſola taciturnitate tenentur.

2 *Quid in illis officialibus, qui ad id quod eſt mœri facti, deputantur, nec ad conſilia requiruntur.*

3 *Aſſeſſor cum viderit Poteſtatem contra ius agere, debet apud acta proteſtari.*

Non ſolum punitur iudex, qui appellationi non detulit, ſed etiam eius aſſeſſor, niſi apud acta contradixerit.

4 *Vbi aliquis vocatur vt conſentiat, vel contradicat; ſi eſt poſtea in actu præſens & tacet, habetur pro conſentiente.*

5 *Si in Vniuerſitate, Capitulo, ve Senatu, aut Collegio aliquid tractetur; ſciẽtes & præſentes ſi nihil dicãt, cõſentire præſumuntur: ideoque ſi aliquid damnoſum Reipub. vel turpe delibere tur, pœna delicti tenentur, ſicut expreſſe conſentientes.*

6 *Si aſſeſſor non vult ſtare, & recedit, cum non poteſt Poteſtati libere conſulere, excuſatur.*

7 *Fallit item quando aſſeſſor ſuſcribere deberet, vel de aſſeſſoris conſilio conſtare debere cum inſtrumento.*

8 *Vbi requiritur expreſſus conſenſus, nunquam videtur conſentire tacens, nec ſufficit præſentia conſentire debentis.*

9 *Si Magiſtratus eſt Iuriſperitus, non tenetur Aſſeſſor proteſtari: ſed imputari debet Magiſtratui, ſi faciat contra legem.*

Quid ſi magiſtratus non eſſet Iuriſperitus, eſſet tamen res, de qua ageretur, in qua non poſſet cadere dubium.

10 *Subditus Superiorem corripere, & accuſare non tenetur: nec ei ſine rubore reſiſtit.*

11 *Quid ſi Poteſtas præciperet aſſeſſori, vt aliquid contra ius faceret.*

Iudex poteſt reſiſtere litteris Principis continentibus iniuſtitiam.

Si iudici præſentetur reſcriptum contra ius ſuperſedere debet, & Principi reſcribere.

12 *Officiales poteſtatis debent reſiſtere ſibi iniuſtè facienti.*

Subditi debent reſiſtere Prælato male agẽti.

13 *De conſcientia & officio & officialiũ miniſtrorum contra mandata & præcepta Superioris iniuſta ſeu inhoneſta, remiſſiuè.*

14 *An in dubio aſſeſſor præſumatur præsẽs vel abſẽs, & an ſciens vel ignorãs, quãdo ſuus Præſes iniuſtitiam miniſtrauit.*

15 *Aduocati quando plures pro aliquo ſi-*

mul negocio conſuluntur, quando tacentes cæteris conſentire ſeu aſſentiri cenſeantur.

16 *Quando Concilium Vniuerſitatis aliquid illicitum determinat; illi qui ſunt de Concilio, & puniri nolunt, tenentur expreſſe contradicere.*

17 *In quouis Capitulo & conuentu quicũque eius pars ſit, ſi quid contra cõmunem vtilitatem proponatur, libere loqui tenetur, & reſiſtere; aliter peccat. & nu. 18.*

18 *Conſiliarij cum ad hoc aſſumpti ſint, vt rectè conſulant: tacentes conſentiur approbare id quod agitur.*

19 *Opponuntur duo in contrariũ argumẽta.*

Fruſtra niti & odium quærere dementia eſt.

Superbum videtur proprium iudicium iudicio multorum præferre.

20 *Reſpondetur prædictis contrarijs argumentis.*

21 *In iudicijs aduocati tacentes, & non opponentes habentur pro conſentientibus.*

Quando quis tacite cenſeatur approbare ſententiam contra ipſum latam, & appellationi renunciare: & alij plures caſus huiuſmodi referuntur remiſſiue.

22 *Si quis patrem conſanguineum, aut domeſticum in teſtem produxit; pars altera nõ opponẽs cenſetur remittere omnes exceptiones, quæ per eius cõſẽſũ tolli poſſũt.*

23 *Si didiſcitis teſtificatis, recipiantur noui teſtes, parte non opponente plene probant.*

Cautela vt partis præſentia adnotetur in actis per notariũ, vt cõſtet de illarũ cõſẽſu.

Notario aſſertio probat præſentiam partis.

An ſufficiat generalis contradictio partis vel requiratur ſpecialis.

24 *Aſſeſſor tradens apoſtolos quales de iure tradendi ſint, appellationi deferre cenſetur. & declara vt n.25.*

Secus ſi reſpondeat, non admittere appellationem, niſi ſi & in quantum de iure admitti debeat.

25 *Si iudex à quo admittat appellationẽ cum clauſula, ſi & in quantum: tunc ſi ius nõ defert, non abdicat ille à ſe iuriſdictionẽ.*

26 *Iudex primitiuus ſi ſimpliciter apoſtolos dederit appellanti, neq; de quib9 ſenſerit, expreſſerit, cenſetur appellationi deferre.*

27 *Iudex primitiuus infra triginta dies apoſtolos dare debet: & an iſte terminus currat à die latæ ſẽtẽtiæ vel illati grauaminis, an vero à die appellationis emiſſæ.*

Quid in Curijs Eccleſiaſticis in Prouincia Tarraconæ.

Quid in Cathalonia in Curijs ſecularibus tã circa tradendum apoſtolos, quã circa reſpondendum alijs requiſitionibus extraiudicialibus conſtitutum ſit.

28 *Iudex infra terminum ſibi à iure præfixũ ad dandum apoſtolos, ſi taceat, & requiſitus nullos tradat apoſtolos, an cenſeatur deferre appellationi.*

29 *Iudex in ſententia victum victori in expenſis non condemnans, nec ab expẽſis abſoluens; tacite videtur victum abſoluere.*

30 *Intellige quando expenſæ veniunt officio iudicis: ſecus ſi veniunt iure actionis vel promiſſionis, vel condictione ex lege; quia tunc poterit poſtea victor petere, vt victus condemnetur in expenſis.*

31 *Item intellige, ſi expenſæ fuerant petitæ.*

32 *Si iudex in expenſis condemnauit, condẽnatus ſupplicauit, & in cauſa ſupplicationis commutando ſententiam primitiuã, dictum ſit quod vtraque pars ſuas ſolueret expenſas; an pars quæ prius fuit in expenſis condemnata, cenſeatur abſoluta ab expenſis primæ inſtantiæ.*

33 *Iudex appellationis cõfirmãdo ſentẽtiam, & ſimpliciter condẽnando victũ in expẽſis, intelligitur tantũ de expenſis eius inſtãtiæ, ſi à iudice primitiuo fuit expreſſe abſolutus ab expẽſis: ſecus tamen ſi primus iudex omiſit condemnationẽ expenſarũ.*

34 *Iudex primitiuus aliquando partẽ ab expenſis abſoluit cum clauſula, quatenus acquieſcat ſententiæ.*

Sic abſolutus, tacite cenſetur in expenſis condemnatus, ſi appellet, & appellationis cauſam proſequatur.

35 *Iudex maiorem pœnam cõminando, tacite videtur à minori recedere. & n. ſeqq.*

Vnum delictum ob aliud delictum nõ minuit pœnam.

Si vnum ſit delictum, licet plures inobedientiæ, vna tantum pœna exequi poteſt.

36 *Vnum factũ reputatur, quod fit vno contextu.*

Si quis pluries vno impetu aliquem vulnerauit & occidit, tenetur ſolum de occiſo, non de vulnerato.

Secus ſi fuerint diuerſæ ſpecies delinquendi vt ſi primum rapuit, & poſtea interfecit.

37 *Si contumax paruit vltimo banno, in nullo punitur & quare.*

38 *Quid quando petitur exequi pro primo banno & ſecundum imponi. & quid ſecundum praxim iudiciorum Cathaloniæ. Quid ſeruetur ex æquitate.*

QVANDO ASSESSOR AVT ADVOCATVS TACENDO CONſentire cenſeatur,

QVÆST. IV.

1 COmmunis eſt Scriptorum traditio, præſentiã aſſeſſoris pro conſilio reputari. l. quoniã iudices vbi Bald. C. de appellatio. l. omnes 1. rom. de decurio. li. 10. C. Boſſi. in tit. de ſenti. num. 27. vbi ait quod iudices qui vidẽt fieri in iuſtitiã, debent reſiſtere quantum poſſunt & proteſtari contra Prætorem, alioquin etiam ex ſola taciturnitate in ſyndicatu tenentur. & n. 20. vbi notat quod aſſeſſor tenetur de iniuſtitia Prætoris niſi proteſtetur. Angel. de maleſic. in verb *de conſenſu* n. 3. & 4. vbi quod offi iales qui adhibentur ad cõſulendum, ſi fuerint præſentes, tenentur de iniuſtitia facta per Rectorẽ ſiue Præſidem ſuum, ſi non contradicunt, & ſentit

2 contrarium in illis officialibus, qui ad id quod eſt mæri facti deputantur nec ad conſilia requiruntur vt ſunt notarij & birruarij, iſtos enim dicit nõ teneri quia Superiori reſiſtere ſine dedecore nõ poſſunt, & ideo reſiſtere non tenentur. Pute.

3 de ſyndicat. in verb. *Aſſeſſor* n. 12. vbi quod aſſeſſor cum viderit Poteſtatem contra ius agere, debet apud acta proteſtari. & in verb *appellatio* nu. 7. 8. & 14. vbi quod non ſolum punitur iudex qui appellationi non detulit l. à proconſulibus C. de appellatio. ſed etiam eius aſſeſſor, niſi cõtradixerit apud acta. Auiles in capit. Prætor. capite 1. numero 31. & ſequentib. vbi quod aſſeſſor non ſolum tenetur de malo conſilio expreſſo, verũ etiam de tacito quia ſi Poteſtas facit iniuſtitiã, aſſeſſor puniri debet niſi proteſtetur & ei cõtradicat apud acta. Portoleſ. in ſcholijs ad Mo in. §. aſſeſſor n. 4. Cat. l. de ſindica. n. 23. Deci. in rubr. de officio aſſeſſo. n. 3. Ratio aſſignari poteſt, quia vbi aliquis 4 vocatur vt conſentiat vel contradicat; ſi eſt poſtea in actu præſens & tacet, habetur pro conſẽtiente. & ita poſt plures DD. tradit Felin. in capite nonne de præſumptio. num. 18. vbi regulam c. qui tacet de reg. iur. libro 6. copioſe declarat. Hinc Ioſeph. Maſcard de probatio. 5 vol. 3. concl. 1219. numero 24. & 25. docet quod ſi in Vniuerſitate, Collegio, Capitulo vel Senatu aliquid tractetur; ſcientes & præſentes etiam ſi nihil dicãt, conſentire præſumuntur. Vnde infert ac probat quod ſi in aliquo Collegio vel Capitulo aliquid dãnoſum Reipub. aut turpe deliberetur; tacentes,

præ-

præſenteſq. ita tenentur pœna delicti, ac ſi expreſſe conſentirent.

9 Limitat Pute. qui ſupra in verb. *aſſeſſor* n. 12. docens quod tamen ſi aſſeſſor nō vult ſtare, & recedit, cum non poteſt Poteſtati libere conſulere, excuſatur ex Bald. in auth. omnino C. de actio. & obligat. in materia repreſaliarum vbi hoc dicit de illo qui receſſit & noluit conſentire quod non tenetur.

7 Limitari quoque poſſe exiſtimo eo caſu quo aſſeſſor ſubſcribere deberet vel de aſſeſſoris conſilio conſtare deberet cum inſtrumento ex traditis per Portol. vbi ſupra numero 4. vbi quia in ſuo Regno ex for. vnic. de aſſeſſ. conſtare debet de conſilio aſſeſſoris ex proceſſu vel inſtrumento; ait ex hoc forſan teneri poſſe in eo Regno doctrinā, de qua

8 agimus, non procedere. Hæc limitatio confirmari poteſt ex eo quod vbi requiritur expreſſus conſenſus, nunquam videtur conſentire tacens; quia ſi exigitur expreſſus conſenſus, non ſufficit tacitus, neq. præſentia conſentire debentis. ita glo. in capite 1. & ibi Geminia. de reb. Eccl. non alien. lib. 2. & in c. inquiſitores de hęretic. eod. lib. & in c. prælatis de homicid. in 6. glo. in c. ſtatutum §. in nullo verb. *expreſſus*. de reſcrip. in 6. Ioan. Gutier. in repet. l. nemo poteſt n. 317. de legat. 1. iuuat Iacob. Cancer. var. p. 2. c. 1. n. 85.

9 Limitat etiam Auiles vbi ſupra n. 33. & intelligit aſſeſſorem debere præfatam proteſtationem vel reſiſtentiam facere, quando Poteſtas non eſt peritus, ſecus ſi eſt Iuriſperitus: quia tunc inquit non teneri ſed imputari debere Poteſtati ſi faciat contra legem, quia aſſerit ſe peritum ex Salicet. in l. fin. C. de pœna iudi. qui malè iudi. & Philip. Decio conſ. 8. vbi ita tenet. Qua ratione idem intelligerem ſi Poteſtas non eſſet Iuriſperitus, eſſet tamē res de qua ageretur, in qua non poſſet cadere dubium, & naturali ratione ſine legibus clara & certa; quia tunc eadem

10 ratione aſſeſſor excuſari poſſe videtur. Nā ſubditus Superiorem corripere & accuſare non tenetur ca. non eſt à plebe 2. q. 7. ca. quamuis in fin. c. maiorum c. in ſancta 2. q. 7. c. cum inferior de maior. & obed. cum ibi not. Conducit & ea ratio quam ſuperius ex Angel. de malefic. in verb. *de conſenſu*. nu. 4. tradidimus, quoniam hoc caſu ſine rubore non poſſet aſſeſſor Poteſtati reſiſtere. Aliud cenſeo ſi 11
Poteſtas aſſeſſori præciperet, vt aliquid faceret quod contra ius eſſet, quia iudex poteſt reſiſtere litteris Principis continētibus iniuſtitiam l. reſcriptis de precib. Imperat. offeren. & in auth. vt deter. ſit nume. cle. in prin. Et ſi iudici præſentetur reſcriptū cōtra ius, ſuperſedere debet & Principi reſcribere, vt not. in l. ſi quādo de reſcin. & in l. ſi vendicari de pœnis. Et officiales Poteſtatis debent reſiſtere 12
ſibi iniuſtè facienti l. omnes & ibi glo. in verb. *liberam*. de decurio. lib. 10. C. & ſubditi debent reſiſtere Prælato male agenti l. quoniam C. de appellatio. & in auth. quomodo oport. epiſ. §. fin. l. prohibitum de iur. fiſc. Paris de Puteo de ſyndicat. in verbo, *Reſiſtentia* numero 6. & 7. Pro conſcientia & officio officialium 13
& miniſtrorum contra mandata & pręcepta Superioris iniuſta ſeu inhoneſta & non præcipienda vel quæ huiuſmodi ipſis videntur, latè & accuratè P. Io. Marquez de Chriſtiano gubernatore par. 1. ca. 10. vbi præſertim quatenus teneantur reſiſtere, contradicere vel ſe opponere iſtis mandatis & præceptis. & ego fuſe ſcripſi p. 1. q. 7.

Quæro an in dubio aſſeſſor præſumatur pręſens vel abſens, & an ſciens vel ignorans, quando ſuus Præſes iniuſtitiam adminiſtrauit. Cogitandū hoc relinquit Bart. in ſuo tractat. repreſal. quęſt. 2. ſed Angel. qui ſupra de malefic. in verb. *De conſenſu*. tenet ex facti qualitate & iniuſtitiæ ac perſonæ præſumi quod fuerit præſens vel abſens, ſciens vel ignorans, nā (vt declarat) ſi factum fuit valde agitatū in curia & publice ſciebatur, præſumitur quod etiam aſſeſſores ſciuerint, & quod etiam, cum vt plurimum in Palatio recluſi ſint, ipſi fuerint præſentes, arg. glo. in 14

l. tu-

l.tutor C.de peric.tutor.alias autem præ-
ſumitur ignorantia vel abſentia, cum ſit
in facto Præſidis & ſic in facto alieno vt
in l.fin.ff.pro ſoci.
15 Ex doctrina Felini & Maſcardi ſupe-
rius citata infero ad aduocatos quando
tacite conſentire cenſeantur;nam ſi plu-
res aduocati ſimul pro aliquo negocio cõ
ſulantur vt in domo Ciuitatis Barcinonę
& in domo Deputationis huius Regni
frequenter contingit, & illi negocium
inter ſe conferant,alij nimis clament, alij
taceant nimis;demum res palam in con-
uentione illorum apud ipſos reſoluatur,
quibuſdam tacentibus nec contradicen-
tibus,& reſolutio referatur,perinde cõ-
ſentire & reſolutioni aſſentiri dicentur
16 iſti tacentes atq. cæteri.Iuuat quod tra-
dit Nicola.Loſæus de iur. Vniuerſitat.p.
1.c.3.n.98.quando Concilium Vniuer-
ſitatis aliquid illicitum determinat, eos
qui ſunt de concilio & puniri nolunt, te-
neri expreſſe contradicere: & Albert.
Brunus conſ.28. num. 11.lib.1.vbi ſubdit
quando Vniuerſitas punitur,eos qui cõ-
17 tradixerunt,puniendos nõ fore. Confert
& Abbatis atq. Innocentij auctoritas in
c.1.de his quæ fiu. à maior. par. c. qui a-
perte docent in quouis capitulo & con-
uentu quicunque eius pars ſit,ita obliga-
tum eſſe,vt cũ aliquid proponitur, quod
ſit contra communem vtilitatem, libere
loquatur, totiſq. viribus quantum in eo
18 ſit,reſiſtat,aliter autem peccare. Elegan-
ter Pater Hieronymus Platus è Societa-
te Ieſu in tractatu quem edidit de digni-
tate & officio Cardinalium c.28.de ſen-
tentia in conſiſtorio dicenda,loquens de
conſiliarijs Principis ex quodam Gon-
diſſaluo de Car. q. 5. ait quando vident
aliquid tendere in perniciem Reipubli-
cæ, vel alias eſſe iniuſtum,tacere non de-
bere,ſed expreſſe contradicere, alioquin
peccare. nam cum ad hoc aſſumpti ſint
(inquit) vt recte conſulant, tacentes hoc
caſu cenſentur approbare id quod agi-
tur, & error cui non reſiſtitur,approba-
19 tur.Is idem ex quodam Hieronymo Al-
bano de Car. q.10. argumenta in contra-
rium affert & ſoluit,dictã confirmans ſẽ-
tentiam. Primum quod cum maior pars
conſiliariorum contra ſenſit, fruſtrà iam
diſſentiatur;itaq. valere hic illud dictum
videatur. *Fruſtra niti & odium quæ-re dementia magna eſt.* Secundum,quod poſſit,
fortaſſe etiam debeat vnuſquiſque id re-
ctum ac bonum putare,quod placuit ma-
iori parti:ſuperbum enim & arrogans vi-
detur, vt audeat aliquis ſuum iudicium,
aliorũ tam multorum iudicio præferre.
Sed reſpondet, & imprimis ad primum, 20
quamuis maior pars conſiliariorum ali-
ter ſentiat, potius ſperandum eſſe alios
etiam veritate audita ſuam mutaturos ſẽ-
tentiam, quoniam ea veritatis vis eſt, vt
denique omnia vincat. Ad ſecundum
dicit verum eſſe poſteaquam quid tu ſẽ-
tias & quare ſentias expoſueris: nam ſi
his auditis nihilominus plures in con-
traria parte fuerint, tum vero decet ita
exiſtimare, potius decipi paucos quam
multos.
In iudicijs aduocati tacentes & non 21
opponentes habentur pro cõſentientibus
l.1.de ferijs c.2.de accuſatio. iuuat tex. in
l.cum oſtendimus §.fin.de fideius. tutor.
notant Bar. in l. 1. C. de relatio. Stepha.
Gratia.diſ.for.c.151.n.6.& c.501.nu. 30.
vbi tradit quando quis tacite cenſeatur
approbare ſententiam contra ipſum latã
& appellationi renunciare. & idẽ Gra-
tian.c.268.num. 15.& ſeqq.& c.524. nu.
38. cum 2. ſeqq. vbi plures caſus huiuſ-
modi reſoluũtur.latè Menoc.de præſũp-
ti.li.2.præſump.46. vbi innumera exem-
pla congerit.Iacob.Cancer.var.p.1.c. 20.
numero 20.& ſequentib. vbi ea ratione 22
tradit quod ſi quis patrẽ, conſanguineũ,
aut domeſticum in teſtem produxit, &
pars altera nihil contra eos opponat, in-
telligitur eis remittere omnes exceptio-
nes,quæ per eius cõſenſum tolli poſſunt,
adeo vt iudex non poſſit eos ex officio
repellere.& ſic quoq. reſoluit quod li-
cet teſtibus publicatis & didiſcitis teſti-
ficatis teſtes recipi non poſſint ſuper eiſ-
dem vel alijs directò contrarijs c. frater-
nitatis de teſtib. clem. 2. eodem tit. auth.

atqui

atqui ſemel.C.de probatio. tamen ſi recipiantur & pars non opponat, plene probant.idem Cancer p.1.c.18.de exceptio. num.35. & ſequentib. & c. 19. de inſtr. edit. num.14.Ludouic. Poſti.de manutentio.obſeruatio..102. num.50.cum 3. ſeqq.vbi quia præſens & tacens in iudicio habetur pro conſentiente, admonet iudicem vt in decretis faciat per notariũ adnotari partium præſentiam & conſenſum, cum præſentia in iudicio probetur per atteſtationem notarij,ad notat.ad deciſ.576.Gregorij n.16.An autem ſufficiat partis oppoſitio & contradictio generaliter facta vel requiratur ſpecialis, ſcribunt Menoch.qui ſupra num.29.Crauet. de antiquit. temp.p.1.ſectione. *Quæritur* num. 32.Cancer qui ſup. c.19.num. 14. & par. 2.capite 14.de procuratorib. n. 158. vbi circa hunc articulum mutauit conſilium.

24 Aſſeſſor etiam tacite conſentire cenſetur,quando Magiſtratus appellationẽ ſibi præſentatam, ei remittit, vt reſpondeat,& ipſe reſpondendo dicit quod tradit apoſtolos quales de iure tradẽdi ſũt; tunc enim appellationi deferre & eam admittere exiſtimatur:ſecus ſi reſpondet non admittere appellationem niſi ſi & in quantum de iure admitti debet, quia tũc appellatio cenſetur reiecta cũ huiuſmodi verba importent reiectionem, à qua iterum appellandum eſt,Cardina.Socin. & alij de quibus Menoch. conſ. 176. num.31.& 32.lib.2.Stephan.Gratian.diſcep.forenſ.tom.1.c.22.num.19. Benintẽ. deciſ.1.vbi dat cantelam, vt in reſpondendo appellationi, iudex vtatur verbis negatiuis cum clauſula,*non admiſit,niſi ſi & in quantum*. quę verba non habent vim delationis. Quid autem ſi iudex
25 à quo, admittat appellationem cũ clauſula,*ſi & in quantum*, Gratian.deciſ.202. in additio. n. 6.& latè Vincen. Caroci. de remedijs contra præiudiciales ſentẽtias excep. 44.num.48.&49. vbi quamplurimis citatis DD.probat & docet hoc caſu ſi ius non defert, non abdicare iudicem primitiuum à ſe iuriſdictionem.& hæc eſt veritas, quam etiam confirmat Flamin.Cartari.deciſ.111.num.11. & ſecundum hanc his DD.non citatis refert in Rota deciſum Ludouic. Poſtius de manutentione obſeruatio. 106.num.29. nec aliud videtur dicendum in caſu ſupradictæ reſponſionis, quod tradit apoſtolos quales de iure tradendi ſunt. Eſt tamen verum quod niſi iudex primitiuus ante vel poſt appellationem facto vel verbo declarauerit velle exequi ſuam ſententiam,in dubio per ſimilia verba videretur velle deferre appellationi,vt intelligit Poſtius vbi ſupra numero 30. vbi etiam quid de apoſtolis reuerentialibus.

Si ſimpliciter apoſtolos dederit appel- 26
lanti,neque de quibus ſentiat,expreſſerit, videtur appellationi deferre ſecundum Abbat.& Anton. de Butri.in c. dilectus §.quia vero in 2.oppo.de appella.& notat Thom. Mieres p. 2. collati. 6. capite de appellationibus & apoſtolis numero 3.

Quid autem in alia quæſtione? Iure 27
communi iudex à quo,intra triginta dies apoſtolos dare debet l. iudicibus C. de appellati. c. ab eo de appellat. lib.6.qui terminus ſecundum vnam DD.opinionẽ, currit à die latæ ſententiæ,vel illati grauaminis, & ſecundum aliam à die appellationis emiſſæ,ſicq.eſt in optione iudicis vtram maluerit prædictarum opinionum eligere,vt refert in conſtitutionibus huius Tarraconenſis Prouinciæ conſtitutio 1. ſub tit. 7.de appellation. quæ ad tollendam litium materiam ſtatuit vt in præfata Prouincia à die interpoſitæ appellationis tempus id triginta dierum numeretur, teneaturq. iudex à quo,certum diem dictorum triginta dierum appellanti ad recipiendum apoſtolos præfigere.In Cathalonia in curijs ſcilicet ſecularibus loco eorundem triginta dierum,aſſignantur decem dies iudici à quo, ad tradendum apoſtolos, qui labi à die emiſſæ appellationis incipiant conſtitutio.4.tit.de appellations,Peguer. in prax.ciuil. rubrica 27.de appellation.

num.3.quamquam regulariter ad reſpõ-
dendum requiſitionibus ſeu proteſtatio-
nibus extraiudicialibus currunt tantum
duo dies conſtitutione prima tit. *de nota-*
ris y ſcriuans,& hoc dicitur tempus con-
ſtitutionis,quod tempore præſentatæ re-
quiſitionis ſaluari per eum ſolet,cui pro-
28 teſtatio fit. Quid ergo ſi iudex ſiue aſſeſ-
ſor à quo, tempore ſibi iure præfixo ta-
ceat,& requiſitus nullos tradat apoſtolos?
Thomas Mieres vbi ſupra num. 4. reſ-
pondet quod tacitè videtur appellationi
detuliſſe & apoſtolos reuerentiales dediſ-
ſe,qui ſic interpretantur in odium iudi-
cis contumacis argumento tex.in c.con-
tra eum de reg. iur.lib. 6.Felinus autem
in c.non ne de præſumption.ex Hoſtiẽſi,
glo,& cõmuni opinione docet quod iu-
dexter admonitus vt appellationẽ admit-
tat, ſi ſemper taceat,tanquam admittens
appellationem reputatur.
29 Si Aſſeſſor ſiue iudex in ſententia vi-
ctum victori in expenſis non condẽnauit,
nec ab expenſis abſoluit , tacite videtur
victum abſoluere, nihil dicendo de ex-
penſis l.terminato C.de fruct. & liti. ex-
penſ.l.4.C.depoſit.& ibi DD.notant, A-
loyſi.de Leo in l.omnem 10.n.5.C. quã-
do prouo.non eſt neceſ. Io.Baptiſ. Alini.
in praxi §.32.c.2.limit.1. ſublimit.3. nu.
6.Menochi.lib.2.præſumpti.89.Flamin.
30 Cartari. deciſ. 1. n. 1.Declara primo vt
procedat quando veniunt expenſæ officio
iudicis;ſecus ſi veniunt iure actionis vel
promiſſionis vel condictione ex lege,tũc
enim poterit poſtea victor petere quod
victus condemnetur in expenſis , ita fir-
mant Alex. in l. ſi mulier §. ſi rem de le-
gat.3.& idem in conſ.183.vol.5.& Angel.
in l.non ſolum circa fin.ff.de rei vendic.
31 & notat Aloyſius vbi ſupr.n. 6. Declara
ſecundo vt non procedat ſi expenſæ fue
rant petitæ , ex traditis per Couar. prac.
qq. c. 25.n. 6.& c.27.num.5.vbi docet
quod vbi petitæ ſunt expenſæ , & iudex
earum condemnationem omiſit,non cẽ-
ſetur ab expenſis abſoluiſſe ſecundum
Anton.Imol.& Felin.in c.ſignificauerunt
de exception.per l.1. C.ſi aduerſ.rem iu-
dicat.iuxta gloſæ intellectum, quem cõ-
munem eſſe fatetur illic Albericus. A- 32
liam ſimilem quæſtionem affert noſter
Cancerius var.reſolut.par.3.c.18.numero
96. quam repetit p.1.c. 17. num. 93. in
noua editio , Iudex victum in expenſis
ſua prouiſione condemnauit,condemna-
tus ſupplicauit ab ea, & in cauſa ſuppli-
cationis prouiſio illa fuit commutata &
neutra pars condemnata in expenſis, ſed
dictum quod vnaquæq. pars ſuas ſolue-
ret. dubitatur an pars quæ prius fuit in
expenſis condemnata , tacitè cenſeatur
abſoluta ab expenſis, ad quas in prima
prouiſione condemnata fuerat. Reſpon-
det Cancerius affirmatiuè , ſi ex eiſdem
actis in cauſa ſupplicationis obtinuerat,
ad tradita per Granuti. theorema. 6.
quamquam ad tollendum omne dubiũ
poterat iudex cauſæ ſupplicationis ex-
preſſè partem abſoluere ab expenſis v-
triuſque inſtantiæ. Confert Stepha. Gra- 33
tianus deciſ. 30.vbi probat quod iudex
appellationis confirmando ſententiam
& ſimpliciter condemnando victum in
expenſis, intelligitur tantum de expen-
ſis eius inſtantiæ , ſi à iudice primitiuo
fuit expreſsè abſolutus ab expenſis: ſecus
tamen ſi primus iudex omiſit condem-
nare eum in expenſis, dum tamen non
abſoluerit. Non multum diſſimilis in ea- 34
dem materia erit illa reſolutio, quã ſcri-
bit Stephan. Gratianus diſcep.forenſ.to.
3.c.572.n.1. Aliquando iudices in odium
litigantium,qui potius ad defatigandum
aduerſarium quam pro iuſtitia conſequẽ
da protrahunt in longum lites , partem
ab expenſis abſoluunt cum clauſula, *qua-* 35
tenus acquieſcat ſententiæ, pro vt de huiuſ-
modi praxi teſtatur Maſtril. deciſ. 166.
in prin. quam tamen praxim apud nos
nunquam vidi. Probat ergo Gratianus
quod abſolutus iſte, ſi appellet,& appel-
lationis cauſam proſequatur, tacite cen-
ſetur in expẽſis condemnatus;cum enim
non pareat præfatæ conditioni, acquieſ-
cendo ſententiæ, ſatis conſtat de mente
iudicis volentis eum condemnare ita vt
ſufficiat etiam tacite de hoc apparere,
cum

Digitized by Google

cum in ſententijs habeat locum argumen-
tum à contrario ſenſu l. ſi inter me 15. ad
medi. & ibi glo. in verb. *non eſſe*. ff. de ex-
ceptio. rei iudicat. Iaſ. in l. 1. numero 56. ff.
de offic. eius Io. Crot. in l omnes populi n.
200. ff. de iuſtit. & iur. Euerard. loco argu-
mentor. 82. numero 34. & 35. quæſt. 7. &
8. Bald. conſ. 242. numero 2. & 3. li-
bro 2.

35 Iudex maiorem pœnam comminando,
tacitè videtur à minori recedere argumē-
to tex. in l. Stichus ff. de manumiſſ. teſt. l. ſi
ita ſcriptum ff. de hæred. inſtitu. l pen. ff. de
prætor. ſtipulat. l. qui bis idem ff. de verb.
oblig. Speculat. in titul. de contumacia §.
nunc dicamus num 8. Aloyſi. de Leo in l.
nemo deinceps 3. C. de epiſcop. audien. n.
25. qui ambo quæſtionem mouent, quod
iudex aliquid facere mandauit alicui ſub
pœna decem librarum, & cum non obe-
diret, poſtea iuſſit eidem ſub pœna vigin-
ti, & demum quia nec tunc obtempera-
uit, præcepit ipſi ſub pœna triginta, & non
parendo, voluit omnes præfatas pœnas exi-
gere; quærunt ergo vtrum poſſit. Videba-
tur poſſe quia quot fuerunt præcepta, tot
etiam inobedientiæ argum. l. ſcire debe-
mus & l. quod dicitur ff de verb. oblig. nec
vnum delictum ob aliud delictum minuit
pœnam l. nunquam ff. de priuat. delict. Sed
verum eſt quod concludit Speculator ex
numero 5. & poſt eum Aloyſius d. numero
25. poſſe tantum vltimam pœnam exequi;
quia vnum tantum fuit delictum ſcilicet
inobedientia, licet plura præcepta conti-
nuè ſequuta fuerint argum. l. 1. & 2. ff. ſi
famil. fur. fece. & l. hæredes §. de pluribus
36 ff. famil. erciſc. Vnum enim factum repu-
tatur quod fit vno contextu l. 3. §. cum igi-
tur ff. de vi & vi arm. c. officij de elect. Vn-
de ſi quis pluries vno impetu aliquem vul-
nerauerit & occiderit, tenetur ſolum de oc-
ciſo, non de vulnerato l. illud §. fin. ff. ad L.
Aquil. maximè cum fuerit ſolum vna ſpe-
cies delinquendi: ſecus vbi ſunt diuerſę ſpe-
cies vt ſi primo rapuit & poſtea interfecit
l nunquam ff priuat. delic. debet ergo dū-
taxat vltima pœna exigi, & ratio eſt quia
iudex maiorem pœnā comminando, taci-
tè videtur à minori recedere iuribus ſu-
pracitatis: Ex quo conſequens eſt quod ſi 37
iſte paruit vltimo banno, in nullo punietur,
quia cum vltima pœna debeatur, in ea nō
eſt contumax, vt notat idem Speculator n.
8. Hæc ſecundum praxim huius Prouinciæ 83
non procedunt quia hic poſtquam iudex
præcepit ſub pœna decem, & pars non pa-
ruit, inſtante aduerſario prouidet quod pig-
noretur pro pœnis incurſis, & mandetur
eidem ſub duplicatis pœnis pareat proui-
ſis: & ſic cōminando maiorem pœnam, non
recedit à minori. nihilominus ex æqui-
tate ſeruatur quod ſi captis pignoribus pro
priori pœna, ſecundæ obediat, reſtituun-
tur eidem omnia pignora ſolutis expenſis.
De hac quæſtione latè per Lap. ſingular.
491.

EX QVÆST. V.

SVMMARIVM.

1 *INuehitur auctor aduerſus eos, qui ni-
mia cupiditate affecti plura munera
gerere moliuntur. & aliquibus auctorita
tibus hoc illuſtratur.*

*Geryon tricorpor quare appellatus fuerit, &
cur in Inferno cruciari dictus ſit.*

2 *Singula officia ſingulis danda ſunt, neque
duo officia vni committenda.*

3 *Et tres rationes redduntur huius doctri-
næ.*

4 *Plura officia obtinere quis poteſt vno, eodē-
que tempore, quando non habent annexā
adminiſtrationem: vel ſi habeant, ſibi ta-
men mutuo non repugnant, ſed ſe inuicem
compatiuntur.*

*Sic in honorarijs Dignitatibus. Sic in mune-
re aduocatorum & procuratorum.*

An tunc debeantur plura ſalaria.

5 *Poteſt quis fungi duplici officio, quando
ſunt tendentia circa idem.*

6 *Concurrentibus pluribus qualitatibus in
perſonam vnius, faciunt eum loco pluriū
cenſeri.*

Quando quis aſſumit duo officia, & non

poteſt

poteſt niſi vnum;non poteſt habere ſalariũ, niſi primi.

7 In iuriſdictione contentioſa non licet vni ſuſtinere vices plurium: velnti ſi ſit aduocatus & aſſeſſor:iudex & teſtis:iudex & notarius.

In iuriſdictione voluntaria ſeu extra iudicium,quando exercitium vnius actus nõ præſtat impedimentum exercitio alterius, poteſt qui fungi duplici officio.

Filiusfam.Præſes poteſt ſe ipſum apud ſemet ipſum emancipare.

8 In Cathalonia nemo in eadem Ciuitate vel Oppido poteſt ſimul tenere plura officia iuriſdictionis ex conſtitutione Principatus.

An hæc conſtitutio intelligatur , quando ſunt officia repugnantia.

Thomæ Mieres interpretatio refutatur.

9 Si ſtatutum ſimpliciter prohibet appellationem in caſu,quo de iure denegatur tantũ ſuſpenſiua,cenſetur adempta tam ſuſpenſiua quam deuolutiua,vt aliquid operetur ſtatutum.

10 In Domo Ciuitatis Barcinonæ prohibetur per Regium priuilegium obtinere quis duo officia , & intelligitur tam in officijs mutuò repugnantibus , quam in alijs.

11 Duo officia incompetibilia poſſunt obtineri ab vno , ſi vnum obtineatur in titulum & alterum in commendam.

Fallit ſi commendaretur imperpetuum,vel ſimpliciter in legis fraudem.

12 Exemplum prædictæ doctrinæ in caſu, qui euenit auctori in Ciuitate Barcinonæ.

13 Duo ſimul ab vno officia geri poſſunt, & per plura tempora continuari,quando ſunt parui reditus , & modici emolumẽti.

14 Item propter hominum penuriam , ſi alij non reperiantur idonei.

Propter hominum penuriam , qui iam munere functi ſunt , poſſunt compelli denuo eodem officio fungi.

15 Ob defectum hominum idoneorum , minus habiles muneribus admoneri poſſunt.

16 An iudex poſſit fungi officio notarij eiuſdem cauſæ, & ſcribere acta,quæ fiunt coram ſe.

17 Sententia nulla eſt,neque pro illa præſumitur,niſi acta proceſſus per notarium vel per duos viros idoneos à iudice adhibitos conſcripta ſint.

Extende etiam quando iudex procedit per viam inquiſitionis.

Sententia lata,ſi non conſtat de proceſſu,eſt ipſo iure nulla.

18 Fallit in cauſis modicis , in quibus nulla requiritur ſcriptura:ſed in illis creditur iudici.

19 Clauſula,ſine ſcriptis,in compromiſſis & in commiſſionibus Regijs appoſita operatur,quod de geſtis ſtabitur aſſertioni iudicis.

Vbi iudices cognoſcunt ſine ſcriptis,non dãtur ſportulæ,ſiue ſalaria.

Arbitrio iudicis relinquitur, quæ dicantur cauſæ medicæ.

20 Exemplar prædictæ doctrinæ , quod in cauſis modicis credatur iudici ſine proceſſu.

21 Vbi ſumus in iuriſdictione voluntaria , ipſemet iudex poteſt ſcribere acta.

Sic in inſinuationibus donationum , & in litteris teſtimonialibus,quæ non fiunt in forma iudicij.

An iudex poſſit inſinuare donationem à ſe factam apud ſe ipſum.

22 Si ſit notarius, & efficiatur iudex an is in eadem cauſa poſſit & iudicis & notarij officium exercere.

23 An in quibus cauſis ſubeſt timor ſcandali,poſſit iudex per ſe ipſum ſcribere teſtiũ dicta,prætermiſſo notario. Quid ſeruetur in praxi,quidque de iure verũ ſit vbi contrariæ referuntur DD.traditiones.

24 Aduocatus non poteſt exercere officiũ tabellionis in eadem cauſa.

Quid in alijs cauſis.

Aduocatus dicitur amicus illius,pro quo poſtulat:& inimicus eius,contra quem aduocat.

Inſtrumentum ab aduocato receptum tenet.

25 In-

25 *Iudex nō poteſt in teſtem produci in cauſa coram eo vertente. & quare.*

Neque arbiter.

26 *Vbi veritas aliter haberi nō poteſt, iudex remouetur ab officio iudicandi, vt poſsit teſtificari: & præmittitur ſuper hoc cauſæ cognitio.*

27 *Iudex etiam finito per ſententiam officio teſtificari non poteſt in cauſa, ſuper qua cognouit.*

Iudex primitiuus non poteſt eſſe teſtis in cauſa appellationis.

28 *Teſtis qui fuit in cauſa, non poteſt in eadem iudex fieri.*

29 *Iudex cauſæ principalis poteſt eſſe procurator, vel aduocatus in cauſa appellationis.*

30 *Iudex teſtificari non poteſt ſuper his, quæ reſpiciunt iuſtitiam vel iniuſtitiam ſententiæ, quam tulit: poteſt tamen ſuper reſpicientibus proceſſum.*

31 *Non creditur notario teſtificanti teſtatorē tempore conditi teſtamenti fuiſſe ſanæ mentis.*

Iudex qui ſuum interpoſuit decretū in donatione bonorum, quæ dicitur à furioſo, facta, non poteſt teſtificari de ſana donatoris mente.

32 *Si ſententia dicatur nulla ex defectu alicuius ſolennitatis, non poteſt iudex teſtificari.*

Intellige ſi obſeruatio dictæ ſolennitatis ad iudicem pertinebat.

33 *Iudex poteſt teſtimonium ferre, cum tātum agitur de ſimplici declaratione ſententiæ, quia verba ſunt obſcura: alias cenſetur noua diſpoſitio.*

Teſtis non poteſt ſuū dictū declarare, quando in nouam diſpoſitionem potius, quā in declarationem ſonaret.

34 *Iudicis teſtimonium admittitur in his, in quibus nec laus nec turpitudo adſcribi poteſt propter geſtum vel omiſſum: & tunc iudicis arbitrio relinquitur quanta fides adhibenda ſit.*

35 *Aduocatus non poteſt eſſe teſtis in cauſa clientis propter præſumptām affectionem, etiam ſi gratis patrocinetur.*

36 *Quid quando deſijt iam eſſe aduocatus, vel cauſa finita fuit.*

37 *Aduocatus quando pro parte contra quā poſtulat, producitur in teſtem, cogitur teſtificari. & quare.*

Non tamen poteſt prodere, quæ ſcit occaſione conſilij ob eo petiti.

38 *Aduocatus pro cliente eſt idoneus teſtis, quando alius teſtis idoneus & habilis & omni exceptione maior eſt adiunctus cū ipſo.*

Inhabilitas vnius teſtis ſuppletur ex idoneitate alterius.

39 *Vbi veritas aliter haberi non poteſt, an aduocatus poſsit eſſe teſtis in cauſa clientis & ad quem effectum.*

40 *An iudex poſsit fideiubere pro alterā partium. & quid ſeruetur in Curia. Neapolis.*

Et an poſsit ſtipulari pro parte abſente.

41 *An iudex poſsit eſſe ſequeſter in cauſa in qua iudicaturus eſt. & quid in Cathalonia.*

Conſulitur iudicibus vt ab officio ſequeſtri abſtineant propter ſuſpicionem.

42 *An iudex poſsit officium nuncij exercere, atque partem ipſe citare.*

An citatio facta per alium, quam per nūcium valeat, & an per notarium.

Notario non creditur de executione citationis, ſed quo ad relationem ſibi factam per nuncium: quando tamen fallat.

Auditor Rotæ vnus an poſsit ſubſcribere ſententias in locum alterius.

43 *An ſi iudex ſit peritus in aliqua arte, poſſit vt peritus in cauſa adhiberi, ita vt ipſi ſoli credatur.*

Vni perito non creditur in cauſa, niſi duo ſint ſecus in extraiudicialibus.

44 *Iudici durante iudicio non creditur de geſtis & actis coram eo.*

Iudicis intelligentia non attenditur in his quæ ſunt facti, ſi non poſſet probari ex actis probatorijs.

45 *Periti, quia à iudice adhibentur in cauſa, non ſunt proprie teſtes.*

46 *Iudicis & aduocati officio in eadē cauſa fungens, quibus pœnis puniatur.*

47 *Aduocatus qui in aliqua cauſa fuit, non poteſt eſſe iudex, etiā ſi partes conſentiāt.*

Ad-

Aduocatus etiam qui gratis patrocinatur repellitur à iudicando.

48 *An conſanguinei & affines aduocati poſsint iudices eſſe; & quid in Cathalonia.*

49 *In diuerſa cauſa à qua fuit quis aduocatus, poteſt iudex eſſe niſi eſſet connexa, vel dependens ab illa.*

In Cathalonia Regij Senatores non poſſunt vouere in cauſis eius, cuius fuerunt aduocati licet in eis non aduocauerint, dum cœptæ fuiſſent tempore, quo adhuc erant aduocati illius. Et an hoc ſit de iure communi.

50 *Si quis fuit conſultus vt aduocatus, nõdũ tamen dedit reſponſum, à iudicando non arcetur.*

Iudex qui aliàs fuit conſultor in eadem cauſa, poteſt allegari ſuſpectus.

Iudex & pars quis eſſe non poteſt.

51 *Iudex inferior ſi poſt latam ſententiam fuerit promotus ad officiũ ſuperioris magiſtratue qui eſt iudex cauſarũ appellationum: an iterum de cauſa cognoſcere & ſententiare poſsit.*

Reſoluitur pro negatiua: ſi tamen à parte opponatur: & quibus caſibus fallat. & n, 52.

52 *Baldi opinio reprobatur.*

53 *Si cauſa commiſſa ſit duobus delegatis ſub nomine dignitatis, & alter altero mortuo, conſequatur vtramq; dignitatem, an poſsit ſolus procedere.*

54 *An iuriſdictio ordinaria poſsit concurrere, & exerceri cum delegata.*

55 *An à delegato appellari poſsit ad Metropolitanum in his, in quibus delegatus ipſe iure etiam ordinario procedere poterat.*

56 *Quomodo cognoſcatur qua via procedat iudex, qui & delegata & ordinaria poteſtate procedere poterat, & in dubio qua via procedere cenſeatur.*

57 *Actus, qui poteſt ex duplici poteſtate fieri; ſi ſimpliciter fiat, cenſetur factus ex ea, per quam ſuſtineri poteſt.*

Et an vna via electa, poſsit illa omiſſa, alia agi.

58 *Subditus à magiſtratu extraiudicialiter grauatus poteſt eundem per viam querelæ adire grauaminis cauſas corã eo proponere, & petere iuſtitiam miniſtrari.*

59 *An tunc poſsit, ſi malit, Superiorem per viam appellationis adire, omiſſo magiſtratu, grauante, maxime quando ex lege vel priuilegio ad huius forum pertinerent cauſæ prima inſtantia priuatiuè.*

Panormitani & Innocẽtij traditiones n. 62.

Diſtinctio & reſolutio Andreæ Gail nu. 64. & 66.

Intellectus ad Panormitanum & Innocentium. n. 67.

Diſtinctio Andreæ Gail praxi conformis enunciatur. 68.

60 *Prima appellatio quæ ab actu extraiudiciali immediate interponitur, non dicitur appellatio, ſed prouocatio ad cauſam. & n. 61.*

61 *Prouocatio non facit numerũ, quando tractatur an poſsit iterum appellari, quia ſit prætenſum iã fuiſſe ſecundo appellatum.*

In cauſa prouocationis poſſunt fieri probationes, non obſtante ſtatuto prohibente eas fieri in cauſa appellationis.

63 *Inhibitio an decernenda ſit in appellatione extraiudiciali ſeu prouocatione & quare.*

65 *Licitum eſt præſertim de iure Canonico, à grauamine extraiudiciali appellare ad Superiorem.*

AN IVDEX VEL AD-VOCATVS OFFICIO DVORVM fungi poſsit,

QVÆST. V.

1 EXoſi merito ſũt in Republica homines, qui cũ vix vni muneri ſufficere valeant, inexplebili cupiditate omnia anhelãtes, nunquam ſua ſorte contenti, plura ſimul gerere in grauem communis boni perniciem, & proborum virorum damnum moliuntur. Propterea Geryon tricorpor ab antiquis Scriptoribus dictus eſt, & in inferno cruciari fertur, quod ſolus vicem trium agere voluit. Sic Plato dialogo 8. de legi. *Duas vero artes* (inquit) *aut duo ſtudia diligenter exercere humana Natura non patitur, neque plures magiſtratus in vnum hominem cumulandi videntur.* & Ariſtoteles li. 2. politi. cap. 9. *vnum opus* (ait) *ab vno perficitur, nec iubendum eſt vt vnus tibia canat, idemq. calceos conficiat.*
2 Ideo ſingula officia ſingulis committenda ſunt, neq. duo officia vni dari poſſunt l. fin. ibi, *nec ſit conceſſum alicui duobus magiſtratibus aſsidere, & vtriuſque iudicij curam peragere*, C. de aſſeſſorib. & domeſtic. cap. cum ſingula de præben. in 6. capite quia non nulli de cleri. non reſiden. l. hac parte C. de proxim. ſacror. ſcrini. li. 12. l. ille à quo §. tempeſtiuum ff. ad Senat. Trebel. cum alijs adductis per Andre. Gail. practi. obſer. lib. 1. obſeruat. 44. numero 11. & Bouadill. in Polit. tomo 2. lib. 3. capite 8. numero 68. littera E.

Ratio eſt ne dum quis ad vtrumque feſtinat, neutrum bene peragat d. l. final. C. de aſſeſſor. & ne promiſcuus actibus rerum turbentur officia l. conſulta diualia C. de teſtamen. & ne vnus ſtipendia ſibi vendicet plurimorum cap. quia non nulli de cleric. non reſiden. & quia difficile eſt vnum hominem duorum vicem ſuſtinere l. ſi plures 10. ff. de pact. glo. verb. *dimiſſus* in cap. diuerſis fallacijs de cleric. coniugat. gloſa 1. in cap. 2. de offic. vicar. 3

Sed regulariter plura officia obtinere quis poteſt vno eodemque tẽpore, quãdo non habent annexam adminiſtrationem vt in honorarijs dignitatibus, aut ſi habeant, ſibi tamen mutuo non repugnant, ſed ſe inuicem compatiuntur, vt in munere aduocatorum & procuratorum quorum officia ſunt ſeparata & diuerſis temporibus commodè expediri poſſunt cap. penul. §. porro de electio. in 6. cap. 1. de offic. delega. l. ſi conſul & ibi gloſa & Bar. numero 1. ff. de adoptio. l. 1. ff. de offic. præſid. glo. in capite 3. in verb. *vices* & ibi Felin. numero 10. de probati. ſecus ſi iſtam coniunctionem non addmittant ita quod vnius adminiſtratio impediat alterius adminiſtrationem l. eis quidem C. qui milita. poſſ. vel non lib. 12. Bald. in 1. conſtit. Cod. §. ideoque. numero 2. Andre. Gail d. obſer. 44. numero 9. & 10. Bouadil. d. capite 8. numero 68. & tomo 1. lib. 2. capite 20. numero 68. vbi probat priori caſu deberi quoque plura ſalaria, Bellug. in ſpecul. princip. rubr. 45. §. quamuis n. 2. Paris de Pute. de ſyndic. verb. *Officium* n. 3. vbi etiã docet poſ- 4 5

ſe

ſe vnum fungi duplici officio, quando ſunt tendentia circa idem l. comperimus vbi glo. C. de præpoſ. ſacror. ſcrini. quod
6 ſenſit quoque Bouadill. d. c. 8. n. 68. nam concurrentibus pluribus qualitatibus in perſonam eiuſdem, faciunt eum loco plurium cenſeri c. inter Rodericum & cap. ſcriptum de electi. ſed quando quis aſſumit duo officia & non poteſt niſi vnum, non poteſt habere ſalarium niſi primi officij tantum, Paris de Pute. in d. verb. *Officium* n. 3.

Aliam diſtinctionem tradit Felinus in
7 c. 3. n. 10. de probatio. quam etiam adduxit Gratianus diſcep. forenſ. to. 1. c. 4. n. 8. & 12. quod in iuriſdictione contentioſa non licet vni ſuſtinere vices plurium, vt puta nemo poteſt eſſe ſimul aduocatus & aſſeſſor; iudex & teſtis; vel iudex & notarius: ſed extra iudicium vel in iudicio voluntariæ iuriſdictionis, quando exercitium vnius actus non præſtat impedimẽtum exercitio alterius, poteſt quis fungi duplici officio d. l. ſi conſul vbi latè Bart. ff. de adoptio. in qua filiusfam. Præſes poteſt ſe ipſum apud ſemet ipſum emancipare l. 1. C. de colleg. illicit. l. 1. de offic. proconſul.

8 In Cathalonia conſtitutio. 1. ti. *que ningu puga tenir ſino vn offici de iuriſdictio*, cauetur in rubro & nigro ne quis in eadẽ Ciuitate vel Oppido poſſit ſimul tenere plura officia iuriſdictionis. Thomas Mieres p. 1. collatio. 4. c. 14. tit. ne vnus plura ſimul officia. notat forte hanc conſtitutionẽ debere intelligi, quando ſunt officia repugnantia argumento tex. in l. licet §. ſi plures ff. de procurat. Sed imò videtur intelligenda ſimpliciter & omni caſu vt aliquid addat iuri Communi & ne ſit ſine effectu operandi, ad notata per Bart. in l. 4. §. Prætor n. 15. verſic. *quæro quid ſi ſtatutum* ff. de damn. infect. Abba. in cap. cum veniſſent numero 3. verſic. *nota ſecundo* de inſt itnt. Alexan. conſ. 24. *Animaduerſis* numero 12. lib. 2. Stephan. Gratia. deciſ. 188. numero 9. vbi cũ ſtatutum ſimpliciter prohiberet
6 appellationem in caſu quo de iure communi denegatur tantum appellatio ſuſpenſiua, reſoluit cenſeri ademptam quo ad vtrumque affectum tam ſuſpenſiuum quam deuolutiuum, vt ſtatutum aliquid operetur.

In domo Ciuitatis Barcinonæ, in qua 10
aliquando officium Aſſeſſoris magnificorum Conſiliariorum geſſi, prohibetur quis obtinere duo officia per priuilegium Regis Ferdinandi datum ſub anno 1498. quod vulgo appellatur priuilegiũ Regiminis Ciuitatis, & per ſẽtẽtiã ſeu declarationẽ Hieronymi Albanell Regẽtis Regiam Cancellariam latam ſub anno 1503. quæ inter regia priuilegia præfatæ Ciuitatis cuſtoditur, & hæc prohibitio ad vnguem obſeruatur, & intelligitur tam in officijs repugnantibus & in quibus adminiſtratio vnius impedit adminiſtrationem alterius, quam in alijs officijs.

Quamuis duo officia incõpetibilia ab 11
vno obtineri nõ poſſint, poſſũt tamẽ ſi vnũ obtineatur in titulũ & alterũ in cõmẽdã c. qui plures & ibi glo. 21. q. 1. glo. in c. nemo deinceps verb. *commendare* de electio. in 6. Panorm. in c. extirpandæ §. qui vero n. 27. de præben. Oldrad. conſ. 179. Emil. Veral. deciſ. 145. Pute. deciſ. 335. n. 5. Marc. Antõn. Gucch. li. 3. inſtitutio. maior. ti. 6. de cõmenda. n. 6. & 9. cũ alijs late traditis per Iacob. Cancer. variæ reſol. par. 3. cap. 8. à n. 71. quod quidẽ nõ procedit vbi commendaretur in perpetuum vel ſimpliciter in legis fraudẽ, ſed vbi cõmenda fieret durante infirmitate vel alio ſimili impedimento tẽporali, vt docet Cancer. d. loco n. 92. Memini me olim in domo Ciuitatis Barcinonæ, cum 12
Aſſeſſoris eius perſonam ſuſtinerem, vna cũ collega meo peritiſſimo Doctore Ioſepho Gilabert iuxta hãc limitationẽ durante infirmitate officialis cuiuſdã circa prædictum priuilegium Regis Ferdinãdi conſuluiſſe, vbi duo erant officia diuerſa, quæ comodè ab vno exerceri diuerſis temporibus poterant, & ſic nõ erãt repugnãtia, ſed incõpetibilia tantũ, quia, vt ſcripſi in ea Ciuitatis domo non poſ-

ſunt ab vno duo obtineri officia,&nihilominus in iudicio ſyndicatus quidam philoſophi querelam contra nos obtulerunt,ſed oſtenſis prælibatis & alijs allegationibus,nec non etiam antiquioribus quas in ipſa Ciuitatis domo inuenimus, aliorum aduocatorum eiuſdem Ciuitatis conformibus declarationibus, qui idem antea quod & nos,declarauerant & Ciuitati conſuluerant,erubuerunt neq.querelam perſequuti fuere.

13 Præterea vbi duplex officium geri nõ poteſt, permittitur tamẽ quando officia sũt parui redditus & modici emolumẽti Luc.de Penn.in l.1.C.de prim cer.li.12. Stephan.Gratian.diſcep.forẽſ.to.1.c.184. n.45.ſicut licitũ eſt eo caſu per plura tẽpora in eis continuare glo.in l.vni.C.ad l.Iul.de ambit.& in l.1.C.de muner. & honorib.non continuand.li.10.Nata cõſ.

14 58.n.3.Similiter licebit duplex officium exercere propter hominũ penuriã,ſi alij non reperiantur idonei , quemadmodũ ob eã cauſam qui iã munere functi sũt, quamuis eſſent ab illis iterũ obeundis immunes,tamen poſſint cõpelli denuò eodẽ officio fungi l.honor 13.§.fi.vbi glo. in verb.*creentur* de muner & honor.l.vt gradatim 11.§.quoties & ibi glo.in verb. *infringitur* & l.æſtimationẽ 16.in fi.ff eod. ti.glo.in l.liceat 12.in verb. *& ſæpius* C. de Aſſeſſorib.glo in l.diuus 18.in verb.

15 *continuet* in pri.ff.ad municip. Cum etiã quod plus eſt,ob defectum hominũ idoneorum minus habiles quandoq;muneribus admoueantur, quaſi vtilius ſit illos honoribus præfici,quã omnino nullos l.3. §.ſpurios de decurion.Stepha.Gratia.qui ſupra diſ.forẽſ.to.1.c.184.n.44.48.&49.

16 Quæro primo an iudex poſſit fungi officio notarij cauſæ, ita quod iudex vt notarius poſſit ſcribere acta quæ fiũt coram ſe. Reſpondent negatiue Bart. in l. iubemus C.de ſacroſ.Eccleſ.Innocen. in c.cum à nobis de teſtib. Guid. Pap. q. 564.Stepha.Gratian.diſcep.forenſ.to. 1. c.4.n.10.Eman.Roderic.qq.regular. to. 2.q.14.artic. 2.& 3.probatur per tex. in c.quoniam contra de probat. in quo cauetur quod in quolibet iudicio ſiue ordinario,ſiue extraordinario id eſt sũmario(vt Roderic.interpretatur)acta proceſſus per notariũ vel per duos viros idoneos à iudice adhibitos conſcribantur,vt contra falſam aſſertionem iniqui iudicis occurratur. Aliter ſententia nullius valo- 17
ris reputabitur neq. præſumetur pro ea vt tenet glo.in auth.de ijs qui ingrediũtur ad appellatio.collat.5.glo.in d.c.quoniam contra.Roderic. d. artic. 2. in fine principij.& habet locũ etiã quando iudex procedit per viam inquiſitionis vt aſſerit glo.communiter recepta in d.cap. quoniam contra.Hinc eſt cõmunis DD. reſolutio quod ſententia lata ſine eo quod conſtet de proceſſu , eſt ipſo iure nulla, Vanti. tit. de nullitat. ſenten. ex d.fect. proceſ.num. 14.DD.in d.capite quoniam contra,&.in c.cũ in iure de offi. deleg.

Fallit regula in cauſis modicis,in qui- 18
bus nulla requiritur ſcriptura,in iſtis enim creditur iudici,Bart. in auth.nouiter breuiores C.de ſenten.ex breui.recitan. & in l.nemo C. de Aſſeſſori. Mattheſil. not.1.& ibi late additio in verb. *primo nota*. Guid. Pap. d. quæſtio. 564. & ibi additio,Gratian. d. capite 4. num. 11. Bouadill. in politic. tomo 1. libro 2. capite 13. numero 48. iuuat noſter Thom. Mieres parte 2. collatio. 6.cap. 13.de cauſis minimis ſine iuris ordine terminandis numero 20.vbi docet quod 19
clauſula,*ſine ſcriptis* , in compromiſſis & in commiſſionibus regijs appoſita operatur quod de geſtis ſtabitur aſſertioni iudicis, & ibidem numero 19. probat quod vbi iudices cognoſcunt ſine ſcriptis , non dantur ſportulæ ſiue ſalaria. Quæ autem dicantur cauſæ modicæ , arbitrio iudicis relinquitur, Menochi. de arbitrar. iudic. caſu 72. numero 3. Auiles in capite prætor. cap. 36.§.ſummaria num. 6. Gregor. Lopez in l. 41. tit.2.par.3.Guid.Pap. d.q. 564. n.2.

Ex his infero male pronũciaſſe quen- 20
dam ex neotericis iureconſultum, qui in

cauſa

cauſa recurſus ſeu appellationis ſenten-
tiam quandam, quam in domo Ciuita-
tis Barcinonæ vti Aſſeſſor ordinarius e-
iuſdem protuleram, reuocauit: ibi enim
iuxta priuilegium Caroli Imperatoris
dat. 16. Nouembris 1537. cauſæ Confra-
triarum verbo & ſine ſcriptis tractantur,
cumq. in cauſa modica huius generis reũ
ex confeſſione coram me facta condem-
naſſem, iſque appellaſſet mutato aſſeſſo-
re, & in ſe reuerſus negaret coram illo
quod coram me confeſſus erat, abſolu-
tus [illegible]; debuiſſet tamen hoc caſu iudex
appellationis ſeu recurſus mihi de con-
feſſione in ſententia atteſtanti, fidẽ adhi-
bere.

21 Fallit inſuper regula vbi ſumus in iu-
riſdictione voluntaria, in his enim ipſe-
met iudex poteſt ſcribere acta, Paris de
Pute. de ſyndicat. verb. *Iudex an ſi.* num.
15. vbi ponit exemplum in inſinuationi-
bus donationum, Guid. Pap. d. q. 564. nu.
2. vbi adhoc allegat l. iubemus C. de ſa-
croſ. Eccleſ. & dicit quod iudex poteſt fa-
cere literas teſtimoniales, quæ non fiunt
in forma iudicij, Antoni. de Canario in
tractat. de inſinuationib. part. 1. quæſtion.
8. qui [illegible] q. 7 diſputat an iudex poſ-
ſit inſinuare donationem à ſe factam a-
pud ſe ipſum, Bouadill. d. c. 13. num. 48.
Gratian. d. c. 4. n. 12. vbi citat d. l. ſi conſul
de adoptio.

22 Sed quid ſi ſit notarius & efficiatur
iudex, an is in eadem cauſa poſſit & iudi-
cis & notarij officium exercere. Paris
de Pute. de ſyndic. verb. *Iudex an ſi.* nu.
11. & verb. *officium*, num. 3. ſimpliciter aſ-
ſerit quod ſi iudex qui erat tabellio, ſcrip-
ſit omnia acta coram ſe facta, fidem facit,
& ex illis poteſt pronunciare & ſententia
lata valet, & non impeditur fungi dupli-
ci officio quia ad idem tẽdunt. hoc quoq.
ſẽſiſſe viſus eſt Bouadil. d. c. 13. num. 48.
ſed Antoni. de Canario d. quæſt. 8. & Gra-
tian. d. c. 4. num. 12. dicunt hoc verum in
ijs quæ ſunt iuriſdictionis voluntariæ.

23 Dubitari quoq. poteſt an in cauſis in
quibus ſubeſt timor ſcandali veluti in in-
quiſitionibus, quæ ex officio fiunt, vbi a-
gitur de honore fœminarum vel de mo-
ribus religioſorum virorum, poſſit iudex
per ſe ipſum ſcribere teſtium dicta, præ-
termiſſo notario. & quamquam tam Bo-
uadil. in polit. tom. 1. li. 2. c. 13. num. 48.
quam Roderic. qq. regular. to. 2. q. 14. ar-
tic. 3. ita conſueuiſſe fieri atteſtantur; ta-
men contraria docent: nam Bouadilla hoc
de iure licitum eſſe ſentit, Rodericus au-
tem illicitum profitetur.

Aduocatum non poſſe exercere offi- 24
cium tabellionis in eadem cauſa certiſ-
ſimi iuris eſt, maximè cum aduocatus di-
catur amicus illius pro quo poſtulat l. 1. §.
1. ff. de poſtulan. & incurrere inimicitias
eius contra quẽ aduocat ff. glo. in l. ſi pe-
cuniam ff. de condict. ob cauſam. Sed ne-
que aduocatus in alijs poteſt agere offi-
cium tabellionatus ſecundum glo. ſingu-
larem in l. vniuerſos C. de decurion. lib.
10. & notat Thom. Mieres par. 1. colla-
tio. 3. cap. 20. n. 4. tamen inſtrumentum
ab eo receptum tenet, Bart. in d. l. vni-
uerſos & in l. 3. C. de tabula. eodem
lib.

Quæro 2. an iudex poſſit in teſtem pro- 25
duci vel teſtimonium ferre in cauſa co-
ram eo vertente. Dic quod non, tũ quia
non poteſt fungi duplici officio iudican-
di & teſtificandi tum propter præſump-
tã affectionẽ tex. eſt in c. ſtatutũ 2. q. 6. c.
dilecto & ibi notat Panor. num. 3. de te-
ſtib. glo. in c. licet Heli in verb. *Iudex* &
ibi DD. de ſimoni. glo. in l. ob carmen &
in l. vlt. ff. de teſtib. Aufrer. ad Capell.
Tholoſ. q. 142. num. 2. vbi omnes in hac
concluſione conuenire teſtatur, Ioſeph.
Maſcar. de probat. vol. 2. concluſ. 952. &
vol. 1. conclu. 124. vbi idem docet de ar-
bitro, Hieronym. Portolez ad Molin. in
verb. *Iudex* num. 15. Farinac. li. 2. quæſt.
60. ex nu. 89. Sed ſi eſt neceſſe quod iu- 26
dex teſtimonium perhibeat, & petatur
antequam lis incohetur, iudex ſiue ſit de-
legatus ſiue ordinarius remouendus eſt
à iudicando, & alius ſubrogandus vt pro-
ducatur in teſtem ne veritas occultetur,
neue probationis copia depereat; ve-
runtamen priuſquam petens iudicem in

Digitized by Google

teſtem produci, exaudiatur, debet præ-
mitti ſummaria cognitio. ita poſt Inno-
cent.& Io. Andre.notat additio ad Guid.
Pap.quæſt.45.lit.C. in verb. *in teſtem.* &
quod vbi veritas aliter apparere non po-
teſt,iudex remouetur ab officio vt poſſit
teſtificari,plene habetur in c. dilecto de
27 teſtib.

Neque etiam finito per ſententiam
officio poterit iudex teſtimonium ferre
in cauſa ſuper qua cognouit, & ſic nec
poterit teſtificari in cauſa appellationis,
Innocen.Felin. Hoſti.& alij in c. cum à
nobis de teſtib.Aufrer.ad Cap. Tholoſa.
d.q.142.num.2.Maſcard.d.concluſ. 952.
n.3.&d.concluſ. 124.n.1.Farinac.d.quæſt.
28 60. numero 92. vbi plures allegantur.

Similiter is qui in cauſa teſtimonium
dixit,in eadem iudicare non poteſt , ſed
tanquam ſuſpectus repelli debet.l. fin. ff.
de teſtib.Speculat.in ti.de iudic. delega.
§.ſupereſt.verſic.*Item ſi fuit teſtis*.Marãt.
de ordin.iudic.de appell.n.54.Areti.cõſ.
20.nu.5.alios refert & tenet Hieronym.
29 Portolez ad Molin.verb.*iudex*.n.15.in fi.
& n.58.Poteſt tamen iudex cauſæ princi-
palis eſſe procurator ſeu aduocatus in cau
ſa appellationis vt decidit Capel.Tholoſ.
q. 277.incip.*Item an illle qui fuit iudex.*
Specul.tit.de offi.deleg.§. ſupereſt verſ.
30 *qui econuerſo.*

Sed neque poteſt iudex teſtificari ſu-
per ijs quæ reſpiciunt iuſtitiam vel iniu-
ſtitiam ſententiæ,quam tulit,Farinaci. d.
q.60.n.93. vbi tamen probat poſſe teſti-
monium ferre ſuper reſpicientibus pro-
ceſſum,Roderic.Suarez allegatio. 1. Ioã.
Gutier.conſ.24.n.13. vbi quod nec offi-
ciali publicò pro vt eſt iudex, nec etiam
arbitro in forma teſtium productis cre
31 ditur in pertinentijs cauſæ,nec etiam no-
tario producto in teſtem dicenti teſtato-
rem tempore conditi teſtamenti fuiſſe
ſanæ mentis,quia iam agit de ſuo nego-
cio,& fide.idem Gutier.conſ.36.n.8.& 9.
late Menochi.de arbitr.q.73.ex n.1.vbi n.
2.quod iudex qui ſuũ interpoſuit decre-
tũ in donatione bonorũ à furioſo facta,
non poteſt ferre teſtimoniũ,furioſũ illũ
nõ fuiſſe tẽpore donationis à ſe factæ,& n.
8.vbi quod ſi ſẽtẽtia dicatur nulla ex defe 32
ctu alicuius ſolẽnitatis,nõ poteſt iudex te-
ſtificari,quod intelligit Menochius quan-
do obſeruatio huius ſolẽnitatis ad iudicẽ
ipsũ pertineret & eius negligẽtiæ ac im-
peritiæ adſcribẽdũ eſſet , vbi non fuiſſet
obſeruata.idẽ Menochi.de arbitr.iud.ca-
ſu 107.vbi quod iudex ſuper ſẽtẽtia quã
tulit,teſtimonium dicere nõ poteſt,ſi de
ea naſcatur controuerſia.

Quãdo tamẽ agitur tãtum de ſimplici 33
declaratione ſẽtẽtię quia verba ſũt obſ-
cura,cũ ſolũ circa circũſtãtias, nõ circa
ſubſtãtiã actus verſatur, poterit iudex te-
ſtimoniũ ferre,aliàs enim noua diſpoſi-
tio potius quã declaratio cẽſeretur,ſicut
teſtis nõ poteſt ſuũ dictũ declarare,quã-
do in nouã diſpoſitionẽ potius quã in de-
clarationẽ ſonaret,vt explicat Menoc. d.
q.73.ex n.21.Maſcard.d.cõcluſ.124.ex.n.
24.quatuor requiſita exigit Farinac.d. q.
90.n.140.cũ 3.ſequent.

Sane quãdo iudex teſtimoniũ perhibe- 34
ret ſuper eo ex quo nec laus nec turpitu-
do adſcribi poteſt propter geſtũ vel o-
miſſũ,iudicis teſtimoniũ admitteretur,
Felin.in c.cũ à nobis n.12. de teſtib. So-
cin.in tract.de regul.& fallen.regul.199.
fallen.4.Menoc.d.q.73.n.30. Maſcar. d.
cõcluſ.124.n.40. & in his caſib⁹ quib⁹ iudi-
cis admittitur teſtimoniũ,iudicis arbitrio
relinquitur quãta fides adhibenda ſit,vt
ſcripſit Inno.in c.2.de in integr.reſti.& Bu
tri.in c. cum à nobis de teſtib. & notant
Menoc.d.caſu 107.n.2. Maſcard.d. con-
cluſ.952.n.12. 35

Quæro 3.an Aduocatus poſſit teſtis eſſe
ſeu teſtificari in cauſa cliẽtis.dico quod
nõ poteſt propter præſũptã affectionẽ &
animi volũtatẽ in cauſã propenſã,neq; e-
ius teſtimoniũ probat l.fi.ff.de teſtib.c.
Romana eod.ti.in 6.c.ſi teſtes omnes §.
teſtes quos accuſator 4.q.3.Ægid.in tra.
de teſtib. nu. 13.Cepha.cõſ.65.n.22.vol.
1.Pari.cõſ.57.n.17.vol.4.late Maſcard.de
probati.vol.1. cõcluſ. 66. Farinac. de te-
ſtib.q.60.n.153.Ioſeph.Ramoni.cõſ.33.n.
5.& extenditur etiam ad aduocatum qui
nul-

nullum ſalarium recipit ſed gratis patrocinatur Horati. Mandozius ad Roman. conſ. 420. liter. A. Farinac. d. q. 60. n. 167. Ramon. d. conſ. 33. n. 7.

36 Sed neque finito aduocandi officio poſſe aduocatũ teſtimoniũ ferre in cauſa in qua patrociniũ præbuit, pluribus defendit & tenet Surd. deciſ. 219. motus ex l. fin. ff. de teſtib. atque ratione honoris ſeu vituperij quod in ſe aduocato ſequi poteſt. & in hanc ſententiam inclinauit ſuus Senatus: ſed quia ex progreſſu poterat articulus in facto magis elucidari, cenſuit recipiendũ eſſe aduocati teſtimonium citra præiudicium iurium partium & ponendum ad partem, donec aliud ſtatueretur per Senatum. Similiter Ioan. Andre. ad Speculat. tit. de teſte §. 1. nu. 24. Abbas Felin. Deci. & alij quos refert & ſequitur Farinac. d. q. 60. nu. 158 Ramon d. conſ. 33. numero 6. docet finito patrocinio aduocatum à teſtificando repelli, dummodo ſperet aliquod commodum honorem aut laudem aut agat de vitando aliquod dedecus. vel vituperium. Et ſane tex. in d. l. fin. dicit non eſſe admittendum in cauſa in qua patrocinium præſtiterit, & ita loquitur quando vel finita eſt cauſa vel deſijt eſſe aduocatus.

37 Quando autem pro parte contra quã poſtulat, producitur aduocatus in teſtem tunc cogitur ad deponendum ſecundum glo. in l. etiam C. de teſtib. cum ceſſet ratio prædicta, & quia hoc eſt introductum in fauorem aduerſarij vnde contra eum retorqueri non debet. iſtam gloſam ſequũtur Bald. Salicet. Fulgoſ. & Iacob. & ante eos Bart. atq. Lanfranc. quos allegat Vincentius de Franchis deciſ. 222. numero 2. ita deciſum tradit Guid. Pap. deciſ. 45. & tenet Pariſi conſ. 70. vol. 4. cenſet & latè tuetur hanc ſententiam Vincen. de Fran. d. deciſ. 222. vbi reſpondet contrarijs argumentis Odofredi in d. l. etiam. non tamen poteſt procedere aduocatus quæ ſcit occaſione conſilij ab eo petiti, vt ſcripſi p. 2. in q 4. de præuaricationibus aduocat.

38 Nota inſuper aduocatum pro cliẽte eſſe idoneum teſtem, quando alius teſtis idoneus & habilis & omni exceptione maior eſt adiunctus cum ipſo, quia tunc inhabilitas vnius teſtis ſuppletur ex idoneitate alterius ſecundum Ioan. de Amicis conſ. 126 num. 11. qui allegat Bald. in l. 1. C. de teſtib. & idem tenent Maſcard. de probati. d. concluſ. 66. nu. 19. Hector Æmili. de teſtib. in verb. *aduocatus* num. 46 Ramon. conſ. 68. num. 15. vbi dicit maximè procedere quando aduocatus eſt bonæ conditionis & famæ ex Aymo. Crauet. conſ. 56. n. 14.

Demum vbi veritas aliter haberi nõ poteſt, vt ſi dicatur aliquid actum fuiſſe præſente ipſo aduocato & partibus, tunc poterit eſſe teſtis ſaltem vt doceatur iudex vel vt præſumptionem capiat, vt tradũt Maſcar. d. concluſ. 66. n. 14. & ab eo ibi relati. 39

Quæro 4. an iudex poſſit fungi officio & iudicis & fideiuſſoris partis, & ita an poſſit fideiubere pro vna partium. Hanc quæſtionem mouet Paris de Puteo de ſyndicat. in verb. *Fideiuſſor officialium*. n. 7. & affirmatiue reſpondet per tex. in l. ſi quis vxori §. ſi fugitiuum ff. de furt. & quod notatur in l. romanus appulus ff. de tutor. & curat. dat ab his. quamuis iudex ſit perſona publica. Ego intelligerem niſi talis ſit fideiuſſio per quam aliqua ſuſpicio contra iudicem oriretur. Et per d. §. ſi fugitiuum. probat quod iudex poteſt ſtipulari pro parte abſente & pro ea ſtipulationem recipere, ſubdit tamen in magna Curia Vicariæ Neapolis eſſe obſeruantiam quod officiales dictæ Curiæ non recipiuntur in fideiuſſores. 40

Quæro 5. an iudex poſſit eſſe ſequeſter in cauſa in qua iudicaturus eſt. Hãc quæſtionem ſuſcitat Iacob. Cancer. var. reſol. par. 2. capite 4. de ſequeſt. & empar. num. 31. & affirmatiue reſoluit argumento tex. in c. litigatores ſ. quid ergo de arbitr. c. expoſita eod. tit. poſt Bald. Roman. Alex. Socin. & Iaſo. in l. ſi fideiuſſor §. fin. ff. qui ſatiſda cogan. Tiraquel. de retrac. contentio. ſ. 4. glo. 7. numero 2. vbi tamen conſulit iudicibus vt ab huiuſmodi ſequeſtri officio ſe abſtineant ad ſuſpicionẽ tollendã. Adeſt ſuper his in Cathalonia 41

conſtit. 1. &. 2. tit. *de depoſitaris y depoſits de executions.*

42 Quæro 6. an iudex poſſit etiã nuncij of-
ficium exercere atq. partem ipſe citare.
Angelus in l. & poſt edictum ff. de iudic.
tenet quod iudex poteſt verbo & per ſe ci-
tare illum, quẽ habet in conſpectu, niſi ſit
illuſtris, vel de illis qui debẽt citari in ſcrip-
tis. notat Thom. Mieres par. 2. collatio. 9.
capite 33. de proceſſu contra fautores eie-
ctorum à pace & treuga numero 16. An
citatio facta per alium quam per nuncium
valeat tradit Minſing. obſer. 77. centu. 1.
Ludouic. autem Poſti. de manutentio. ob-
ſeruatio. 101. numero 24. & ſeqq. obſer-
uat quod notario, qui ex ſtylo Loci vices
nuncij fungitur, creditur quo ad executio-
nem citationis; aliàs tamen aſſertioni no-
tarij non creditur de executione citatio-
nis, ſed quo ad relationem ſibi factam per
nuncium. Idem Poſtius d. obſer. 101. num.
31. docet quod Rotę Auditor poteſt inter-
ponere decreta & ſubſcribere ſententias
in locum alterius Auditoris, cum vnum
dicatur tribunal & vnus in locum alte-
rius ſubrogatus. Ad hoc apud nos requi-
reretur noua commiſſio Præſidis, cum &
prior ex Præſidis commiſſione proceſſe-
rit.

43 Quæro 7. ſi iudex ſit peritus in arte ali-
qua, an poſſit vt peritus in cauſa adhiberi,
ita vt ipſi ſoli credatur. Stephanus Gratia-
nus diſcep. forenſ. to. 2. c. 235. ex n. 29. do-
cet quod regulariter in iudicialibus nõ cre-
ditur vni perito ſi ſolus ſit, ſed duo ſunt ad-
hibendi l. lex quæ C. de adminiſt. tut. l. hac
edictali §. his illud C. de ſecund. nup. con-
fert tex. in l. 1. ff. de ventre inſpici. vbi non
creditur vni obſtetrici dicenti mulierem
eſſe prægnantẽ, ſed duo requiruntur: quid-
quid ſit in extraiudicialibus, in quibus pe-
rito homini quamuis vni, fidem præſta-
mus §. fin. in authen. vt præpon. nõ. imper.
c. talia 8. quæſt. 3. & hanc regulam multis
modis ampliat & limitat ibi Gratianus fere
per totum caput, atque numero 38. regu-
lam ampliando probat quod ſi iudex ipſe
44 eſſet peritus in arte neque ſtandum eſſet
relationi ſolius iudicis, cum illi durante iu-
dicio non credatur de geſtis & actis corã
eo c. quoniam contra falſam de probatio.
l. nec in arbitris vbi Bart. C. de arbitr. c. ſta-
tuendum 6. q. 2. 1. & huius ſententiæ in ſpe-
cie allegat Aretinum & Angelum de ve-
riori opinione atteſtantes, Iaſon. & alios, cõ
probat Simon de Pretis de interpret. vlti.
volunta. lib. 1. dub. 3. ſolut. 2. num. 5. cum
non attendatur intelligentia iudicis in his
quæ ſunt facti, ſi non poſſet probari ex a-
ctis probatorijs c. 1. de offic. ordina. l. illicitas
§. veritas de offic. præſid. & iuuat quod iu-
dex non poteſt in teſtem produci, ſed ſi hoc
vellet facere, eſſet remouendus à iudicã-
do c. dilecto de teſtib. quamquam iſti 45
periti qui adhibentur à iudice, non debẽt
ſecundum aliquos appellari proprie teſtes
vt declarat Iaſ. in l. 1. §. eo ſem numero
11. de verb. oblig. & ibi Aretin. numero
40. & Gratian. d. c. 235. n. 32. & ſeqq. vbi
cauſas diuerſitatis referunt.

Iudicem & aduocatum in eadem cau- 45
ſa eſſe non poſſe clariſſimi iuris eſt l. fin. vbi
DD. C. de aſſeſſor. imò fungens officio iu-
dicis & aduocati punitur pœnis, de quibus
in l. athletas §. calumniator ff. de his qui
notan. infam. Franciſ. Marc. deciſ. 698. par.
1. Gratia. diſ. forenſ. tom. 1. ca. 39. num. 1.
Extende vt neq. poſſit eſſe iudex qui fuit 47
aduocatus, etiam ſi partes cõſentiant, quia
honeſtè illi cauſæ ſe nõ poſſet immiſcere,
Angel. Bart. & Alex. in l. prætor ff. de iuriſ.
omn. iud. Thom. Mier. p. 2. collatio. 6. c. 17.
de profeſſoribus iuriſperitis & medicis n.
14. Auiles in c. 3. prætor. glo. *Abogados.*
Bald. in l. nec in arbitris C. de arbitr. & in l.
apertiſſimi C. de iudic. Amplia etiam vt à
iudicando repellatur aduocatus etiam qui
nullum ſalarium recepit ſed gratis patro-
cinium præſtitit, vt docẽt Ioſep. Ramon.
conſ. 33. num. 7. & allegati ab ipſo, qui n. 8. 48
probat non ſolum in aduocato, ſed etiam
in conſanguineis & affinibus illius affectio-
nem præſumi vt non poſſint iudicare,
quod in Cathalonia fuit quoq. diſpoſitum
in conſtit. 9. tit. *de recuſatio de tots iutges.*
in qua non ſolũ aduocatus iudicis munere
fungi non poteſt, verũ etiã illius cõſangui-
nei & affines, quorũ meminit illa cõſtitutio.

Sed

49 Sed in diuerſâ cauſa, à qua fuit aduocatus, bene poteſt quis iudex eſſe alicuius, niſi eſſet cauſa connexa vel dependens ab illa in qua fuit aduocatus, Auiles vbi ſupra n. 3. Ioan. Andre. in c. fin. de teſtam. in 6. Capic. deciſ. 146. num. 3. Gratian. diſcep. forenſ. tom. 1. c. 4. n. 5. De iure tamen Cathaloniæ Doctores Regij Concilij non poſſunt votum præbere in cauſis nedum quarum fuerunt aduocati, verum & in cauſis eius, cuius fuerunt aduocati, licet in eis patrocinium ſuum non præſtiterint, dummodo inceptæ fuiſſent tempore quo adhuc erant aduocati eorum, quorum cauſæ tractantur per conſtit. 9. incip. *Aſiſtant al capitol. tit. de recuſatio de tots Iutges.* iuxta intellectum Regiæ Audientiæ quem refert Sigiſmundus Deſpuiol ad Thom. Mier lit. A. in verb. *Aduocatus non poteſt.* qui notat

50 hoc eſſe contrarium iuri communi. Si quis fuit conſultus vt aduocatus, nondum tamẽ dedit reſponſum, is à iudicando non prohibetur ſecũdum Abbat. in c. irrefragabili de offici. ordin. in fin. quamquam iudex qui alias fuit conſultor in eadem cauſa, poteſt allegari ſuſpectus, Capic. deciſ. 146. num. 3. Gratian. d. ſ. foren. tom. 1. capite 4. n. 5.

Denique in eadem cauſa iudicem & partem eſſe poſſe neminem tex. eſt in l. nemo C. de Aſſeſſor. Socin. conſ. 96. n. 7. Ioſep. Ramon conſ. 3. n. 76.

51 Quæro 8. ſi iudex inferior & ordinarius ſententiam in aliqua cauſa protulit, & appellatione pendẽte promouetur ad officiũ maioris magiſtratus, qui eſt iudex cauſarũ appellationum, an iterum de cauſa cognoſcere & ſentẽtiare poſſit. Reſpondeo negatiue quia licet in cauſa appellationis poſſint fieri nouæ probationes, ex quibus iudex opinionem mutare poſſet, tamen lex præſumit illum fauere primæ ſententiæ; & ita concludunt glo. in c. querelam 24. de electio. & in c. 2. §. ſi contra, in verb. tutor 3. q. 7. Aretin. conſ. 29. numero 25. Capic. deciſ. 146. Cephal. conſ. 28. numero 36. Menoch. conſ. 94. numero 13. lib. 1. Ioan. de Anani. in d. c. querelam numero 6. vbi de Archiepiſcopo qui prius ſententiauerat vt Epiſcopus. alios plures refert & tenet Stepha. Gratia. diſcep. forenſ. cap. 4 ex n.
1. Neq. obſtat Bald. in l. eos in prin. C. de 52
appellat. vbi docet quod poſſit de cauſa cognoſcere qui alias iudicauit per notat. in l. filius in fin. de inoffic. teſtam. quaſi cognoſcat tanquam nouus homo, quod etiam voluit glo. in d. l. filius in verb. *cũ non proprio.* Nam ſuperuenientia iſtius muneris iudicandi ſeu alterius Dignitatis non efficit vt ſuſpicio & affectio ceſſet. ideoq. verior opinio eſt contra Bald. vt aſſerit Ancarran in d. c. querelam. & notat Gratian. d. c. 4. numero 14. qui tamen numero 19. probat eſſe per partem hoc opponendũ, alias non impediri magiſtratum iterum de cauſa cognoſcere & iudicare propter tacitã approbationem partis, & alias limitationes tradit à n. 23.

Quæro 9. ſi cauſa commiſſa ſit duobus delegatis ſub nomine dignitatis abſq. clauſula quod alter ſine altero poſſit procedere, & vnus obierit, & alter conſequatur dignitatem mortui, an poſſit ſolus procedere ex quo gerit vices vtriuſq. dignitatis. Dico quod ſic ſecundum Ioan. Andre. in c. rationi, & ibidem Franc. num. 3. de regul. iur. in 6. Lap. allegat. 88. num. 3. Deci. in c. quoniam Abbas de offic. delega. numero 12. quæſt. 6. & ibidem Felin. numero 10. Gratian. d. c. 4. numero 17 quia quando iura plurium perſonarum deueniunt ad vnum, ille ſolus fungitur vice plurium, & facit quod omnes facere potuiſſent l. non eſt nouum ff. de action. emp. eſt è Surd. de alimen. q. 25. tit. 9. n. 31. & idem conſ. 30. n. 13. 53

Quæro 10. an iuriſdictio ordinaria poſſit concurrere & exerceri cum delegata. Tradunt Felin. in c. cum ex officij num. 29. & ſeqq. de præſcrip. Vanti. de nullitat. ex defec. iuriſdic. ordin. numero 171. Ripa. reſponſ. 2. de reſcrip. numero 2. Menochi. lib. 2. præſump. q. 16. numero 4. Flor. Diez q. 4. n. 36. & quæſt. 8. ſ. 4. numero 4. Cened. canonic. qq. q. 84. Mantic. deciſ. 322. numero 17. Barboſ. de offic. Epiſco. allegatio. 92. Marta clauſul. 227. Bouadil. 54
lib. 2. ca. 20. numero 25. & ſeqq. Et an à 55
delegato

delegato appellari poſſit ad Metropoli-
tanum in iis in quibus delegatus ipſe iure
etiam ordinario procedere poterat, vt
contingit Epiſcopo in caſibus in quibus
Cōcilium Triden. voluit eum etiam pro-
cedere vt delegatum, notant Panor. in c.
licet in corrigēdis de offic. ordin. Zerol.
in prax. 2. par. verb. *appellatio* nu. 3. Hen-
ric. in ſumma de ordi. ſacra. c. 28. §. fin.
Garcia de benefic. 4. par. c. 5. num. 10. &
ſeqq. Riccius reſol. 449. & deciſ. 504. in
prax. Campanil. in diuerſorio iuris Cano-
nici rub. 11. cap. 13. num. 317. Piaſceſci.
in prax. Epiſc. p. 2. c. 4. artic. 15. nu. 6. verſ.
ab executione. Cened. cano. qq. q. 34. Bar-
boſ. de offic. epiſc. allegat. 73. num. 35. &
allega. 92. Genuenſ. in prax. c. 70. num. 7.
Sanchez 2. tom. oper. moral. lib. 7. c. 29.
56 Et quomodo cognoſci poſſit qua via pro
cedat iudex qui & delegata & ordinaria
poteſtate procedere poterat, Panor. in d.
c. licet in corrigendis in fin. Azpilcuet.
conſ. 32. in fi. de ſenten. excommun. quod
in noua impreſſione eſt conſ. 4. de offici.
iud. delega. Eberard. in topic. loco, *Tan-
quam* num. 32. Menoc. præſump. 17. Ric-
ci. par. 1. deciſ. 205. & in dubio qua via
procedere cenſeatur, Diaz regul. 393.
incip. *Iuriſdictionem ordinariam*. Vanti. de
nulli. proceſſ. titul. de nullitat. ex defect.
iuriſdic. ordin. num. 171. & ſeqq. Rebuff.
de for. mand. verb. *conferatis*. in concord.
Mantic. deciſ. 322. num. 17. Cened. d. q.
34. num. 8. Marta clauſu. 227. num. 11.
57 Ludouizi. deciſ. Rotæ Roma. 325. num.
fin. Sed actus qui poteſt fieri ex duplici
poteſtate, ſi ſimpliciter fiat, cēſetur factus
ex ea, per quam ſuſtineri poteſt l. 3. ff. de
militar. teſtam. Molin. de Hiſpan. primog.
c. 7. n. 68. Vanti. qui ſupra n. 171. Menoc.
d. præſump. 17. & li. 6. præſum. 6. Sāchez
li. 6. oper. moral. c. 18. n. 34. An autem e-
lecta vna via, poſſit ea omiſſa, alia agi,
Felin. in d. c. cum ex officij. Ripa reſp. 2.
Viſo proceſſu de reſcrip. num. 5. Paz in
prax. canon. 4. par. 1. tomo capite 3.
numero 31. Stephan. Gratian. deciſ. 11. n.
11.
58 Magiſtratus & grauantem & grauami-
nis iudicem agere poteſt, & ſic ſi magi-
ſtratus ſeu officialis ordinarius extraiu-
dicialiter & ſine cauſæ cognitione grauaſ-
ſe aliquem prætendatur, veluti ſi aliquod
præceptum pœnale mittat ſubdito ſine
clauſula, quam iuſtificatiuam vocāt, quæ
in citationem reſoluitur; poteſt præten-
dendo grauamen ſubditus magiſtratum
illum ordinarium per viam querelæ adi-
re, & cauſas grauaminis proponere corā
eo, & iuſtitiam petere ſibi miniſtrari, nec
adire Superiorem per viam appellatio-
nis. Sed quæro an hoc caſu ſi malit Supe- 59
riorem per viam appellationis adire, poſ-
ſit prætermiſſo magiſtratu ordinario, ma-
ximè quando ex lege vel priuilegio ad
huius forum pertinent cauſæ primæ in-
ſtantiæ priuatiuè. Videtur imprimis nō 60
poſſe quia prima appellatio quæ ab actu
extraiudiciali immediatè interponitur,
nō dicitur appellatio, ſed prouocatio ad
cauſam, vt in c. cum ſit Romana de ap-
pellatio. & per Abbatem & omnes
in c. bonæ eod. tit. Muſcatel. in prax. ap-
pella. par. 3. gloſ. *prouocare*. ex n. 21. vbi n.
24. ex DD. in citato c. cum ſit Romana.
ait appellationem eſſe illam, quæ fit in
iudicio in cauſa iam cœpta, & finita: ſed
appellationem extraiudicialem dici pro-
uocationem in cauſa non cœpta, ſeu
prouocationem ad cauſam ſcilicet inci-
piendam. *Igitur*. (inquit) *concludere poſſu-
mus quod prima appellatio interpoſita ab a-
ctu extraiudiciali ſit prima cauſa incæpta,
& conſequenter hæc non dicatur appellatio
ſed prima cauſa incæpta. Vnde fit quod dicta
prima appellatio non facit numerum, quan-
do tractatur, ſi poteſt iterum appellari, quia
ſit prætenſum iam fuiſſe ſecundo appellatū.
Et denique hæc cauſa appellationis non com-
prehenditur ſub ſtatuto prohibente fieri pro-
bationes in cauſis appellationum*. Hæc Muſ-
catellus. Sic Innocentius in c. cum ſuper 62
n. 5. in fin. de ſenten. & re iudic. aſſerit or-
dinarium iudicem, non appellationis a-
deundum, quando à grauamine extraiu-
diciali appellatum eſt. & Panor. in c. di-
lecti filij n. 7. de appellatio. docet perpe-
tuo notandum quod extra iudicium nō
poſſum

poſſum appellare,niſi ad illum Superiorem quem poſſum adire per viam querelæ, citra communem appellationem, eò quod appellatio extraiudicialis nihil aliud ſitquam quædã prouocatio ad cauſam.

63 Propterea Andreas Gail practic. obſeruat.lib.1.obſer.120.n.5.obſeruat inhibitionem non eſſe decernendam in appellatione extraiudiciali : quia cum ſit tantum prouocatio ad cauſam, non ſuſpendit præterita, ſed ſolum futura reſpicit, ne indebitè moleſtetur, ex Natta conſ. 606. num. 14 & Panor.in capite dilecti.num 4.de maior. & obedi, & ita in Camera Imperiali ſeruari ipſe Gail ſubdit.

64 Sed quo ad facultatem appellãdi immediatè ab actu extraiudiciali ad Superiorem,diſtinguit Andreas Gail d.obſeruatio.120.duos caſus. Primus caſus cum quis actum illum fecit tanquam iudex ordinarius. Secundus cum actum fecit tanquam pars, vtpote ſi cum eo aliquid negocij habeat,& is ei grauamen inferat.
Primo caſu docet appellari adSuperiorẽ
poſſe,cum ille tũc tanquã Magiſtratus vel
ordinarius ſuo quodammodo functus ſit 65
officio:quia licitum eſt præſertim de iure Canonico à grauamine extraiudiciali ad Superiorem appellare, tex. in c. concertationi de appell. in 6. & in c. bonæ memoriæ vbi Panor.& Franc. & alij de appellati. Bart.in l.fi.n.4.& 5.ff.de appellati. recip. tex.in c. cum ſit Romana de
appellatio.Secundo caſu affirmat appel- 66
lationem non pertinere ad Superiorem, ſed grauatũ ſi vult, debere eũdẽ grauantem conuenire coramſuo iudice in prima inſtantia,hoc eſt coram iudicibus ordinarijs,ne per huiuſmodi extraiudicialẽ appellationem fraus fiat priuilegio pri-
mæ inſtantiæ.Et ad hũc ſecundum caſum 67
refert dictum Innocentij in d.c.cum ſuper n.5.de ſen.& re iudic.& Panormitani in d. c. dilecti filij n. 7. de appellatio.
quorum ſuperius meminimus.Ego ſe- 68
cundum diſtinctionem Andreæ Gail vidi ſœpius obſeruatum in Regia Audientia.

Soli Deo honor, & gloria.

delegato appellari poſſit ad Metropoli-
tanum in iis in quibus delegatus ipſe iure
etiam ordinario procedere poterat, vt
contingit Epiſcopo in caſibus in quibus
Cōcilium Triden.voluit eum etiam pro-
cedere vt delegatum,notant Panor.in c.
licet in corrigēdis de offic.ordin.Zerol.
in prax.2.par.verb.*appellatio* nu.3. Hen-
ric.in ſumma de ordi.ſacra. c. 28. §. fin.
Garcia de benefic.4.par.c.5.num. 10. &
ſeqq.Riccius reſol.449.& deciſ.504. in
prax.Campanil.in diuerſorio iuris Cano-
nici rub. 11.cap. 13.num.317. Piaſceſck.
in prax.Epiſc.p.2.c.4.artic.15.nu.6. verſ.
ab executione.Cened.cano.qq.q. 34. Bar-
boſ. de offic.epiſc.allegat. 73.num.35.&
allega.92.Genuenſ. in prax.c.70.num.7.
Sanchez 2. tom. oper.moral. lib.7.c. 29.
56 Et quomodo cognoſci poſſit qua via pro
cedat iudex qui & delegata & ordinaria
poteſtate procedere poterat,Panor.in d.
c. licet in corrigendis in fin. Azpilcuet.
conſ.32.in fi.de ſenten.excommun. quod
in noua impreſſione eſt conſ.4.de offici.
iud.delega.Eberard.in topic.loco, *Tan-
quam* num.32.Menoc.præſump.17.Ric-
ci.par. 1. deciſ.205.& in dubio qua via
procedere cenſeatur, Diaz regul. 393.
incip.*Iuriſdictionem ordinariam*.Vanti.de
nulli.proceſſ.titul.de nullitat. ex defect.
iuriſdic.ordin.num.171.& ſeqq.Rebuff.
de for.mand.verb.*conferatis*.in concord.
Mantic. deciſ. 322. num. 17.Cened.d.q.
34. num.8.Marta clauſu. 227. num. 11.
57 Ludouizi. deciſ. Rotæ Roma.325.num.
fin. Sed actus qui poteſt fieri ex duplici
poteſtate,ſi ſimpliciter fiat,cēſetur factus
ex ea,per quam ſuſtineri poteſt l.3.ff.de
militar.teſtam.Molin.de Hiſpan.primog.
c.7.n.68.Vanti.qui ſupra n.171.Menoc.
d.præſump.17.& li.6.præſum. 6. Sāchez
li.6.oper.moral.c.18.n.34. An autem e-
lecta vna via, poſſit ea omiſſa, alia agi,
Felin. in d.c.cum ex officij.Ripa reſp.2.
Viſo proceſſu de reſcrip. num. 5. Paz in
prax. canon. 4. par. 1. tomo capite 3.
numero 31.Stephan.Gratian. deciſ.11.n.
11.
58 Magiſtratus & grauantem & grauami-
nis iudicem agere poteſt, & ſic ſi magi-
ſtratus ſeu officialis ordinarius extraiu-
dicialiter & ſine cauſæ cognitione grauaſ-
ſe aliquem prætendatur,veluti ſi aliquod
præceptum pœnale mittat ſubdito ſine
clauſula,quam iuſtificatiuam vocāt,quæ
in citationem reſoluitur, poteſt præten-
dendo grauamen ſubditus magiſtratum
illum ordinarium perviam querelæ adi-
re,& cauſas grauaminis proponere corā
eo,& iuſtitiam petere ſibi miniſtrari,nec
adire Superiorem per viam appellatio-
nis.Sed quæro an hoc caſu ſi malit Supe- 59
riorem per viam appellationis adire,poſ-
ſit prætermiſſo magiſtratu ordinario,ma-
ximè quando ex lege vel priuilegio ad
huius forum pertinent cauſæ primæ in-
ſtantiæ priuatiuè. Videtur imprimis nō 60
poſſe quia prima appellatio quæ ab actu
extraiudiciali immediatè interponitur,
nō dicitur appellatio,ſed prouocatio ad
cauſam, vt in c. cum ſit Romana de ap-
pellatio. & per Abbatem & omnes
in c. bonæ eod.tit.Muſcatel. in prax.ap-
pella.par.3.gloſ.*prouocare*.ex n.21. vbi n.
24.ex DD. in citato c.cum ſit Romana.
ait appellationem eſſe illam, quæ fit in
iudicio in cauſa iam cœpta,& finita: ſed
appellationem extraiudicialem dici pro-
uocationem in cauſa non cœpta, ſeu
prouocationem ad cauſam ſcilicet inci-
piendam.*Igitur*.(inquit) *concludere poſſu-
mus quod prima appellatio interpoſita ab a-
ctu extraiudiciali ſit prima cauſa incæpta,
& conſequenter hæc non dicatur appellatio
ſed prima cauſa incæpta.Vnde fit quod dicta
prima appellatio non facit numerum, quan-
do tractatur, ſi poteſt iterum appellari,quia
ſit prætenſum iam fuiſſe ſecundo appellatū.
Et deniquè hæc cauſa appellationis non com-
prahenditur ſub ſtatuto prohibente fieri pro-
bationes in cauſis appellationum*.Hæc Muſ-
catellus.Sic Innocentius in c. cum ſuper 62
n.5.in fin.de ſenten.& re iudic.aſſerit or-
dinarium iudicem, non appellationis a-
deundum,quando à grauamine extraiu-
diciali appellatum eſt.& Panor.in c. di-
lecti filij n.7.de appellatio. docet perpe-
tuo notandum quod extra iudicium nō
poſſum

poſſum appellare, niſi ad illum Superiorem quem poſſum adire per viam querelæ, citra communem appellationem, eò quod appellatio extraiudicialis nihil aliud ſit quam quædã prouocatio ad cauſam.

63 Propterea Andreas Gail practic. obſeruat. lib. 1. obſer. 120. n. 5. obſeruat inhibitionem non eſſe decernendam in appellatione extraiudiciali: quia cum ſit tantum prouocatio ad cauſam, non ſuſpendit præterita, ſed ſolum futura reſpicit, ne indebitè moleſtetur, ex Natta conſ. 606. num. 14 & Panor. in capite dilecti. num 4. de maior. & obedi. & ita in Camera Imperiali ſeruari ipſe Gail ſubdit.

64 Sed quo ad facultatem appellãdi immediatè ab actu extraiudiciali ad Superiorem, diſtinguit Andreas Gail d. obſeruatio. 120. duos caſus. Primus caſus cum quis actum illum fecit tanquam iudex ordinarius. Secundus cum actum fecit tanquam pars, vtpote ſi cum eo aliquid negocij habeat, & is ei grauamen inferat. Primo caſu docet appellari ad Superiorẽ poſſe, cum ille tũc tanquã Magiſtratus vel ordinarius ſuo quodammodo functus ſit 65 officio: quia licitum eſt præſertim de iure Canonico à grauamine extraiudiciali ad Superiorem appellare, tex. in c. concertationi de appell. in 6. & in c. bonæ memoriæ vbi Panor. & Franc. & alij de appellati. Bart. in l. fi. n. 4. & 5. ff. de appellati. recip. tex. in c. cum ſit Romana de appellatio. Secundo caſu affirmat appel- 66 lationem non pertinere ad Superiorem, ſed grauatũ ſi vult, debere eũdẽ grauantem conuenire coram ſuo iudice in prima inſtantia, hoc eſt coram iudicibus ordinarijs, ne per huiuſmodi extraiudicialẽ appellationem fraus fiat priuilegio primæ inſtantiæ. Et ad hũc ſecundum caſum 67 refert dictum Innocentij in d. c. cum ſuper n. 5. de ſen. & re iudic. & Panormitani in d. c. dilecti filij n. 7. de appellatio. quorum ſuperius meminimus. Ego ſe- 68 cundum diſtinctionem Andreæ Gail vidi ſæpius obſeruatum in Regia Audientia.

Soli Deo honor, & gloria.

Digitized by Google

ADDITIONES NONNVLLORVM NOTABILIVM INTER IMPRIMENDVM OMISSORVM.

1 PAr. 1. quæſt. 4. num. 21. in fin. adde. Hanc tertiã opinionẽ in diſtinctè in terminis poſſeſſorijs ſũma riſſimi amplectitur no uiſſimè Ludouic. Poſti. de manutentio. obſeruat. 71. ex num. 125. & antea num. 124. poſt Menoc. & Boccat. varias DD. opiniones refert.

2 Par. 1. quæſt. 4. num. 26. adde Poſtium de manuten. obſeruatio. 71. ex num. 1. vbi quamplurimos caſus congerit & explicat.

3 Par. 1. quæſt. 12. poſt 129. adde. Quod iudex, qui ſententiam in prima inſtantia tulit, ſi ad tribunal cauſarum appellationis poſtea deuanerit, non poſſit in ſecunda inſtantia de eadem cauſa iudicare vel in ipſa votum ſuum præbere; quia præſumitur ſuam ſententiam bonam vel malam defenſurus & ab ea non receſſurus, probant quoque tex. in l. eos C. de appellati. vbi Bal. Franc. & Abb. in c. poſtremo de appel. idem Franc. in c. ad hæc eod. Menoc. conſ. 54. num. 13. & 14. lib. 1. Pacia. de probatio. lib. 2. cap. 45. n. 40. & ſeq. Caſtillo dec. 6. n. 1. lib. 1. Mathæ. de Apicel. in tutam. pauper. titu. de ſuſpi. offic. n. 92. Scacc. de appell. c. 2. quæſt. 2. n. 14. & 15. Mili. in repor. lit. I. fol. 95. col. pen. Sic ſi a ſententia Epiſcopi fuerit appellatum ad Archiepiſcopum, non poteſt cauſæ appellationis iudex eſſe idem Epiſcopus, qui iudicauit, ſi fuerit factus Archiepiſcopus: nam licet tunc videatur alius & non iudex a quo, tamen ex debito cauſam alteri delegare tenetur, & ipſe ab eius cognitione abſtinere, Scacc. d. cap. 2. quæſt. 2. n. 15. Pile. Modicen. in ſuis qq. quæſt. 124. Sic in ſententia Archiepiſcopi Legati, quod ſi iudicauit vt Archiepiſcopus, non poſſit ad eum vti Legatum appellari, Brixien. quæſt. venerabili 54. in cap. penul. n. 8. de appell. lib. 6. Et de Magiſtratu Municipali, qui fuit effectus Preſes, notat Paul. de Caſtr. in d. l. eos n. 2. & in l. filius non impeditur, in fin. de in offi. teſtam. Neque ſolum procedit hæc theorica in ſentẽtia definitiua, ſed etiam in interlocutoria: licet enim ab interlocutoria ad eundem iudicẽ appellari valeat: ſi tamen ad Superiorem appelletur, & cõtingat eundem reperiri iudicem cauſarum appellationum: non poterit iſte in ſecunda inſtantia iudicare, vt docet poſt Franc. Scacci. vbi ſupra quæſt. 8. n. 75. qui ſubdit nullam fore commiſſionem, ſi illi cauſa committatur ita vt neque neceſſe ſit recuſationem formiter proponere, cũ ſuſpicio ſit iuris & de iure, quæ recuſatione non eget. Celebris ſuper hac queſtione extat deciſio ſacri ſupremi Regij Concilij Coronæ Aragonum in cauſa recuſationis oppoſitę per Mag. Ioannem Gallego Doctorem Regij Concilij huius Principatus aduerſus nobilem & Mag. don Ioſephum Perez de Banyatos Regentẽ in præfato ſupremo Concilio, & antea Viſitatorem generalem regiorum officialium dicti Principatus, quam quia ad manus habui, libet de verbo ad verbum vt ſequitur, fideliter tibi referre. *Die 9. menſis Auguſti 1614. viſa ſupplicatione oblata die 2. dictorum menſis & anni per Ioan. Babtiſ. Tallaferro procuratorem & eo nomine magni. Ioannis Gallego de R. A. Cathaloniæ, qua deducit & exponit, quod*

præcipua cauſa qua motus fuit ad recuſationẽ nobilis & magnifici Regentis don Ioſephi Perez de Bañatos, fuit & eſt, quia dictus magnificus Regens extitit iudex ſententiæ de cuius appellatione agitur, & intellectũ fuit, votum ſuum aduerſus dictum Doctorem Gallego præſtitiſſe, & cum eadem cauſa habeat pronunciari & ſententiari in hoc S. S. R. C. ex eiſdem actis, nequit ſecundum iuris diſpoſitionem in eadem interuenire, nec votum ſuũ præſtare, ſi pars oppuſuerit, vt opponit huiuſmodi exceptionem & impedimentum, ſupplicans per ſuam Maieſtatem & S. S. R. C. ita declarari & prouideri, cum ſic de iure & iuſtitia procedat: & quia agitur in hoc iudicio appellationis de confirmanda vel reuocanda ſententia, in qua dictus nobilis & magnificus don Ioſephus Perez de Banatos Regens Cancellariam pronunciauit in prima inſtãtia vt viſitator Regius Regiorum officialium Principatus Cathaloniæ contra dictum dominum Ioannem Gallego; ideo deliberationẽ in S. S. R. C. Aragon. ſumptam inſequendo, prouidet recuſationem propoſitam per dictum Gallego contra dictum nobilem don Ioſephum Perez de Bañatos de iure procedere & conſequenter in hac cauſa non poſſe interuenire, nec votum ſuum præſtare, & con. cop. int. Roig Vicecan. vt. don Philipp. Tallada Regens. vt Martin. Boclin. Regens.

4 Part. 1. quæſt. 23. poſt n. 15. adde. Inferas nono poſſe committi notario iuramentum & examen teſtium, etiam in cauſa beneficiali & Eccleſiaſtica non obſtante quod iſte ſit laicus, cum huiuſmodi commiſſio non concernat delegationem actus cum exercitio iuriſdictionis, ſed dumtaxat nudum miniſterium, Aloyſi. Ricci. in collectan. deciſio. collec. 1409. Stephan. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 60. n. 33. cap. 727. n. 32. & ſeq. Ludouic. Poſti. de manutentio. obſeruatio. 93. n. 17. Seraphi. dec. 781. n. 5. Rota poſt 2. volum. conſ. Farinac. dec. 147. n. 4. Gregor. 15. dec. 368. n. 3. & ibi addit. n. 9. quidquid contra ſui ſet dictum per Rot. coram Put. dec. 169. n. 3. lib. 1. poſt d. 2. volum. conſ. Farinac. dec. 71. n. 2. & alias, quia procedunt vbi eſſet ſub delegatum totum examen cũ facultate citandi & cogendi teſtes, vt declarant Add. add. deciſ. 368. Greg n. 9. & Poſti. vbi ſupra n. 17.

Part. 2. quæſt. 2. poſt n. 17. adde ſub dubitationem an aduocatus, non Doctor, ſed tantum Bachallaureus, cuiuſmodi extra Ciuitatem Barcinonæ in multis Cathaloniæ locis ſunt, gaudeat priuilegio militari. Affirmatiuè videtur reſpondendum ex generalitate tex. in l. aduocati C. de aduocat. diuerſo. iudicio. ſed Thomas Mieres par. 1. co latio. 6. in curia Seruariæ Petri tertij ti. de iure carcellagij n. 4. intelligit hoc dumtaxat verum de Doctoribus vel Licentiatis vel alijs aduocatis approbatis iuxta conſtitutiones Cathaloniæ, ſecus de alijs Bachallaureis non approbatis iuxta dictas conſtitutiones (ego conſtitutiones intelligo ſub tit. de examen de aduocats) niſi aliàs eſſent filij ciuium honoratorum & decurionum, quia tunc eodem fruuntur priuilegio l. decurionum cũ ſimil. C. de pœn. 5

Vidi poſt ſcriptum & typis mandatum hoc volumẽ votum ſex Iuriſperitorum Gerundenſium pro Baudilio Peraſeca iurium Bachallaureo filio Gabrielis Peraſeca Iuriũ Doctoris & de familia patris ſui incolæ Villæ Caſtellionis Empuriarũ in carceribus prædictæ Villæ Comitatus Empuriarum capto & detento. Et fuerunt voti non fuiſſe præfatum Baudilium Peraſeca de foro Baronis ſeu Comitis ſed Vicarij, tanquã quod militari priuilegio potiretur, quia Bachallaureus & filius Doctoris Iureconſulti & de familia ſui patris. Allegabant inter alia Franciſc. Marc. dec. 637. par. 1. & dec. 185. par. 2. & Guid. Pap. quæſt. 389. vbi docent Doctoris filium patre viuo gaudere patris priuilegio.

Part. 3. quæſt. 1. poſt n. 26. adde. Conducit Plutarchi locus in vita M. T. Ciceronis, vbi cum Q. Ligarius coram C. Iulio Cæſare accuſaretur, quod in Affrica Accij Valerij tyranni illius Prouinciæ ſectator fuiſſet, & hoſtis Iulij Cæſaris, commemorat Plutarchus Ciceronem tam eloquenter, tantaque verborum elegantia Ligarium defendiſſe, vt his Iulius Cæſar captus & quaſi deuictus illi parceret. Plutarchi verba ſunt. *Cum orare Cicero cœpiſſet, tanta orationis varietate, tanta gratia admirabilis fuit, vt Cæſar in colores plurimos vultum verteret: manifeſtumq; foret omnes animi ſui mutationes mirè potuiſſe cognoſci. Pharſalicam tandem pugnam* 6

cum

Digitized by Google

cum Orator attingeret , ille velut amens corpore exiluit. Libellum præterea quendam a manibus abiecisse traditur. Quare Cæſar orationis vi coactus, reum crimine liberat.

7 Part. 3. quæſt. 2. n. 19. in fin. adde. Vexatio dat intellectum, Eſaiæ 28. Sol reuerberatus fortius calefacit, vt inquit Adrianus Papa in quodlibet. quæſt. 6. Clauus repercuſſus fortius ſtringit, & oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt, vt ait Philoſophus in 2. de Cœlo & Mundo; nunquāque ueritas clarior eminet quam ſuo admoto contrario, vt dicit Amadeus in dialogo de amicitia. Iaſon dicere ſolitus fertur nihil eſſe tam obſcurũ in iure, quin ſi in diſputationem deducatur, inueniatur veritas. Et Ioan. Mirandula in Apologia ſubdit quod antiquis & omnium ætatum Philoſophis certiſſimum fuit, nihil ad conſequendam, quam quærebant, veritatem ſibi eſſe potius, quam vt eſſent diſputationis exercitatione frequentiſſimi. Diſputatio enim cribrum veritatis vocatur.

Digitized by Google

INDEX VERBORVM NOTABILIVM, QVÆ IN HOC VOlumine continentur.

A.

Abſentia vel impedimentum aduocati aut procuratoris an iuſta cauſa ſit, vti iudex prorogare dilationem legalem poſſ. 1. parte 1. quæſt. 6. n. 107.

Abſoluere poteſt aliquando reũ iudex, non definitiuè, ſed ab obſeruatione iudicij, ſi ſuperuenturam probationẽ ſperet. p. 1. q. 6. n. 28.

Abſoluere reum & ſententiã reuocare non poteſt niſi Principe conſulto, ſi poſtquam aliquem damnauit ad mortẽ, conſtet de innocentia condemnati, nu. 75.

Abſoluere qui poteſt, poteſt & condemnare, parte 1. quæſtion. 15. numero 23.

Accipere iudex licitè poteſt, ſi lata ſẽtentia aliquid illi vltra ſuum ſalarium ab aliqua partium ſponte detur. & quare, p. 1. q. 19. n. 26.

Intellige ſi nulla tacita aut expreſſa conuentio ſeu promiſſio præceſſiſſet, & omnis ſuſpicionis cauſa & fraudis præſũptio ceſſaret, n. 27.

Et an dicto caſu in dubio præſumatur fraus de tempore ante ſententiam ad tempus poſt ſententiam, numero 28. & 31.

Opinio Petri Cenedo circa prædicta, eiuſdemque ad iudices admonitio, nu. 31.

Accipere an liceat iudici aliquid vt iuſtitiam celeriter adminiſtret, & an dãti competat tunc repetitio, numero 38.

Opinio Leonardi Leſij Iureconſultis contraria, n. 39.

Similis opinio Emanuelis Roderici: & ſimilis Antonini Diana, num. 40. & 43.

Et in foro externo non admittẽda aſſeritur, n. 41.

Accipere aliquid an liceat iudici, vt vnam potius quam aliam opinionem in iudicando ſequatur; quando ea eſt varietas opinionum, vt iudici liberum ſit vtrãlibet partem in iudicando ſequi, num. 42.

Et quid in foro externo, ibidem.

Accuſando aliquem, ſi peto condemnari eum in amputatione capitis, iudex poteſt condemnare illum ad relegationẽ. & quare, parte 1. quæſtion. 9. numero 112.

Acta iudicij ne reddantur eluſoria, curare iudex ex officio debet, p. 1. q. 9. n. 84.

Sic inquirere an litigantium perſonæ ſint legitimæ, n. 85.

Sic Cogere poteſt procuratorem ad exhibendum mandatum, vel cauendum de rato, n. 86.

Et extenditur, etiã ſi reus confiteretur procuratorem habere mandatum, n. 87.

Acta per notarium putatiuum valent, p. 1. q. 12. n. 76.

Ll Et per

Et per tutorem putatiuum, numero 77.

Actus ſaltem duo neceſſarij ſunt ad conſuetudinem inducēdam:ad præſcriptionem autem vnus ſufficit,p.1.q.15.numero 79.

Quid in Cathalonia, ibidem.

Actus qui poteſt ex duplici poteſtate fieri,ſi ſimpliciter fiat, cenſetur factus ex ea per quam ſuſtineri poterat,p.3.q.5.n.57.

Actione quis dicitur magis arcte obligari,quam officio iudicis,& per eam dicitur efficacius quæſitum ius,p.1.q.9.n.8.& 9.

Actionis iure debetur quod ex aliquā obligatione inter partes contracta vel quaſi,debetur,n.23.

Actio ex legis diſpoſitione oritur,quādo verba legis referuntur ad partem, nu. 24.

Item quando verba legis imperſonaliter proferuntur,n.25.

In actione legis Aquiliæ ſi agens ſimpliciter petijt damnum emendari,iudex poteſt condemnare ad duplum.& quare, n.111.

In actione quanto minoris, iudex poteſt condemmare venditorem ad redhibendum. & quare,n.113.

Actio & exceptio ſi ex eodem contractu prouenit,perinde eſt guarētigiata exceptio ſicut & actio,n.147.

Agere quis poteſt ad declarationem iuris ſui,quando dubiat moleſtari,num. 184.

Actio communi diuidundo, concurrit cum officio iudicis, numero 289.

Item actio in rem,ibidem.

Actio de Iure Canonico oritur ex pacto nudo, parte 1. quæſt. 10. numero 52.

Quando eſſet tempore peritura, & periculum in mora, poteſt iudex cognoſcere de cauſa ſua vſque ad litis cōteſtationē,& ita quo vſque perpetuetur actio,p.1.q.14.n.21.

Actione iniuriarum non tenetur obijciens in iudicio verū crimen ad proprij iuris comprobationē aut defenſionem: cum diſtinctionibus tamē de quibus hic, p.2.q.8.n.43.

Adminiſtratoris iuramento non ſtatur ſuper amiſſione libri rationum.& quare, p.1.q 9.n.12.

Et contra eum iuratur in litem non obſtante dicto iuramento,ibidem.

Adminiſtratores piarum cauſarum nō poſſunt præuenire diē ſolutionis in præiudicium Rectorū Eccleſiarum,vel aliarum perſonarum,quæ tempore mutātur, p.1.q.24.n.40.

Adultera non tenetur reuelare ſuum crimen cum iactura vitæ aut famæ ſuæ, nec hoc modo fraudatis ſatisfacere, etiā ſi aliter id efficere nō poſſit.& quæ ſit ratio,p.1.q.8.n.27.

Aduocatum de lite paciſcentem iudex ex officio repellit, & ſit procedit cōtra aduocatos cauilloſos,& tumultuoſos,p.1.q.9.n.252.

Aduocatus an poſſit eſſe illiteratus,p.1.q.13.n.17.

Aduocare an poſſit aſſeſſor coram iudice, cuius aſſeſſor eſt, & quid in conſcientia, parte 1. quæſt. 24. numero 23.

Et an poſſit alij aduocato oſtendere quomodo aduocare debeat, ibidem.

Aduocationis officium publicum eſt, & ob quam cauſam inuentum ſit,p.2.q.1. nu.1.

Aduocare quid ſit,n.2.

Aduocati quibus nominibus apellentur,n.3.

Quo tempore eſſe cæperunt, numero 4.

De iure cōmuni debent ſtuduiſſe per quinquēnium,vbi gloſæ opinio reprobatur,n.5.

Quid in Cathalonia,ibidem.

In aduocatos in curijs regiorū ordinariorum&Regiæ Audientiæ Cathaloniæ non admittūtur,niſi doctores in iure, vel Bacalaurei, & repelluntur ſcedulę, quę non ſint ſubſcriptæ ab eis, vel à parte,

niſi nullus illorum in loco moraretur, numero 6.

Quid in ciuitate Barcinonæ, numero 7.

Aduocati debent inter cæteros deſcribi, parte 2. quæſtion. 1. numero 12.

Aduocatus debet eſſe verax in ſermone, iuſtus in iudicio, plenus in conſilio, parte 2. quæſt. 1. numero 34.

Aduocati propter nimiam auri cupiditatem vocantur lupis voraciores & coruis crudeliores, num. 35.

Nimis ſoliciti ſunt in cauſis & propterea præſumuntur omnia mala excogitare, ibidem.

Iure Communi prohibentur contrahere cum clientibus & quare, numero 36.

Aduocatorum ſiue canium ſtudium conceſſum latrocinium dixit Columella, & Iuſtus Lipſius peſtem Europæ, numero 36. & aduocatorum perfidiam appellauit mercem venalem Tacitus, ibidem.

Aduocati in negocijs proprijs ſunt rudiores, ideoque monentur vt cauſas proprias patrocinio aliorum aduocatorum commendent exemplo medicorum qui pro ſuis infirmitatibus alios medicos adhibent parte 2. quæſt. 1. numero 55.

Aduocatorum & litteratorum hominum filij ſunt fatui, & quare, numero 57. & an hoc ſit perpetuum, ibidem.

Celſus & Nerua iuriſconſulti genuerunt filios ſapientiſſimos, ibidem.

Aduocati nō minus prouident humani generi, quam ſi prelijs ac vulneribus patriam, parenteſque ſaluarent, p. 2. q. 2. num. 1.

Non conueniuntur vltra quam facere poſſint, n. 7.

Aduocati ſunt linguæ Reipublicæ, & ſacerdotes Dei temporales, p. 2. quæſt. 2. nu. 10.

Gaudent eiſdem priuilegijs & prærogatiuis, quibus milites ſiue nobiles, p. 2. q. 2. n. 13.

Aduocati DD. In Cathalonia reputantur ſicut ciues honorati, quibus competunt omnia priuilegia militaria, vno excepto quod non obtinent locum, & votum in curijs generalibus, ibidem.

In domibus ciuitatis Barcinonæ & Generalis Cathaloniæ conſcribuntur in locis ciuium honoratorum, ibidem.

Aduocati iure Communi appellantur clariſſimi, & Comites, & dicuntur habere dignitatem ſine adminiſtratione, numero 18.

Aduocatus noſter in ſacris litteris dicitur Chriſtus dominus, p. 2. q. 2. numero 34.

Aduocata noſtra appellatur Deipara virgo, ibidem.

Aduocatus Eccleſiæ vocatur in iure Imperator, ibidem.

Aduocati ſunt præſtantiores medicis, n. 38.

An habeantur pro vicinis in illa ciuitate vbi cauſarum patrocinio præpoſiti ſunt, n. 67.

Diſtinctio ſuper hoc inter aduocatos habentes publica ſtipendia, & non habentes, ibidem.

Aduocati in caſu vſatici, Princeps namque, in Cathalonia an teneatur in exercitum ire, n. 71.

Aduocatus quis eſſe non cogitur, ſi tamen ſumpſit aduocationis officium, cogi poteſt aduocare, etiam per iudicem delegatum, parte 2. quæſt. 3. numero 3.

Compellitur aduocare ſub pœna priuationis officij, n. 4.

Intellige ſi competens ſalarium, ſibi conſtituatur, ibidem.

Quid ſi iuret, hominem non habere iuſtitiam, n. 7.

Aduocare an quis potius debeat pro patria quam pro patre, & referuntur contrariæ DD. ſententiæ, p. 2. quæſt. 3. n. 19.

Digitized by Google

Pro amico an clericus aduocare poſſit, p.2 q.3.n.31.

Aduocare poſſunt clerici atque etiam Epiſcopi,& Cardinales, ſi hoc faciant pro amico gratis, & in camera ac priuatim, n.32.

Aduocans clericus in caſibus à iure prohibitis quomodo in conſcientia peccet,& qua pœna per iudicem puniendus ſit, parte 2. quæſt. 3. numero 40. & 41.

An ſit peccatum mortale, vel veniale, ibidem.

Et an aduocans ſacerdos ad reſtitutionem teneatur, n.41.

Aduocationem exercens clericus corã iudice ſeculari, ſi in ipſo officio aduocãdi delinquat, an poſſit à ſeculari iudice puniri, & priuari aduocationis officio, n.42.

Aduocare prohibitus, nõ cẽſetur prohibitus in camera conſulere, p.2.q.3.nu. 47.& ſeq.

Quid tamen in iudice, & lectore numero 51.

Aduocare prohibitus, nõ intelligitur prohibitus facere allegationes in iure, nec eas mittere in ſcriptis ad iudicem n.49.

Poterit etiam aliquid impetrare à iudice, n.50.

Nec eſt aduocare, adire iudicem, rogando vt terminum concedat, non allegando ius partis, ibidem.

Quid ſi iura partis etiam alleget, ibidem.

Aduocare prohibitus vt ſciatur à quibus abſtinere debeat, cauſa propter quã prohibetur, interdum ſpectanda eſt, p.2. q.3.n.51.

Contrafaciendo delebitur de matricula cum priuatione ſalarij illius anni, ſi eſt ſtipendiatus, n.52.

Aduocare quis non poteſt contra eũ à quo beneficium cõſequutus eſt, p.2. q. 3.n.58.

Fallit ſi aduocat pro ſe vel pro patre aut matre aut aliqua perſona miſerabili, ibidem.

Aduocare quis non cogitur contra propriam patriam, non tamen prohibetur contra illam aduocare, numero 60.

Quid quãdo habet ſalarium à republica. vbi contrariæ DD. ſententiæ, ibidem.

Contra amicum nemo cogitur aduocare, nec alias operari, par.2.q. 3. n. 62.

Aduocatus pro vtraque parte aduocãs, aut parti aduerſæ publicè vel ſecretò fauens, in foro conſcientiæ peccat, p.2.q.4. n.13.

Et an aliquando hoc poſſit cum bona conſcientia, n.14.& 15.

Et notatur error Sylueſtri & Hieronimi Portoleſij, n.15.

Et referuntur argumenta opinionis affirmatiuæ, num.16. & ſoluuntur, n.17.

Aduocare pro altera parte an bona fide poſſit aduocatus, ſi poſtquam vni parti patrocinatus eſt, agroſcit ſe male allegaſſe, & reuocat vt tenetur, ſuum cõſiliũ, p.2.q.4.n.18.

Aduocatus Petri in vna cauſa poteſt in alia contra Petrum aduocare, p.2.q.4. nu.29.

Aduocatus dicitur inimicus partis aduerſæ & amicus clientis ſui, n. 56.

Si ſit à pluribus ſtipendiatus, & poſtea lis inter illos ſuboriatur, cui patrociniũ præſtare debeat, & an neutri, numero 59.

Quid ſi primus clientulus iniuſtam cauſam foueret, ſecundus iuſtam, numero 60.

Aduocans ſciẽter petẽti rem propriã ipſius aduocati, ſibi nocet, & patrocinando in cauſa, in qua ius habet, ſibi præiudicat, parte 2. quæſt. 4. num.66.

Aduocantes contra eum à quo habuẽrũt, priuantur Doctor lectura, Clericus beneficio & miles militia, p.2.q.6.num. 13.

Aduocato qui cauſam iuſtam fouet, licet arte & dolo id eſt ſolertia, dilationibus & ſubterfugijs ac fallacijs aduerſarium decipere, cum id neceſſarium eſſe duxerit ad illius cauillationes effugien-

effugien-

Digitized by Google

effugiendas vel victoriam in lite conſequendam parte 2. quæſt. 8. numero 2.

Poteſt occultare aduerſario veritatē, &ea quæ ſuo clienti nocere,& parti contrariæ prodeſſe poſſunt, n.3.

Non tamen dicto aduocato dicto caſu licitum eſt mentiri vel falſitate vti aut periurijs,falſisue allegationibus aut probationibus in iudicio ad decipiendū iudicem vel aduerſarium contra eiuſdem aduerſarij cauillationes: nec liceret etiā ad mortem vitandam, n.4.

Traditiones quorundam DD. in hac materia cautè egendæ,n.6.

Aduocati quando ſciunt ius fouere, poſſunt allegare omnia etiam non ſubſiſtentia propter iudices ignaros, qui ſolēt ex leuibus, & non ſubſiſtentibus ſe mouere,n.8.

Aduocatus paratus admitterre plures cauſas etiā iuſtas qualiter peccet ob plura negocia ſecundum ſententiam Ioannis de la Cruz,par. 2.quæſt.8. numero 31.

Debet eſſe ex officio conuenienti peritia inſtructus cum pro idoneo aduocato ſe gerat,n.13.

Excuſatur qui ob defectū iuriſperitorum aduocat, mediocriter inſtructus ex libris ſermone vulgari conſcriptis,numero 14.

Tenetur aduerſario ad intereſſe,ſi per cauillationem abſtulit ei bonam cauſam vel eum grauauit petēdo ſuperfluam dilationem vel allegando falſum aut faciēdo cauilloſam poſitionem,vel inſtruēdo falſum teſtem aut pro neganda veritate clientem,n.17.

Si aduocatus ſe iactabat ſcientem, & non erat,tenetur clienti de leui culpa: ſecus autem ſi cliens ſciebat illius ignorātiam:quia tunc tenebitur ſolum de dolo & lata culpa,n.22.

Quando tuta conſcientia poſſit clieti conſulere,ne exhibeat titulum ſuæ poſſeſſionis,ſed fundetur in poſſeſſione immemoriali,& titulo præſumpto,p.2.q.8. num.66.

Aduocati in Regia Audientia Cathaloniæ quomodo procedere poſſint cōtra clientes pro petendis ſalarijs patrocinij cauſarum,p.2.q.9.n.52.

Aduocatus alicui cauſæ ſub certo ſalario ſumptus,an teneatur pro eodem ſalario aduocare in cauſa appellationis,p.2. q.9.n.59.

Aduocati quādoque amittunt auditū, & loquelam propter peccata ſua, vt in eo puniātur,in quo deliquerunt,p.3.q.1. nu.28.

Aduocatorum complura pericula cōſiderantur,n.30.

Aduocatus non poteſt tueri cauſam apertè iniuſtam, ſed ſolum quando poſt ſufficientem diligentiam dubia eſt iuſtitia,p.3.q.3.n.26.

Et quando dubia dicatur iuſtitia, ibidem.

Aduocato licet opinionem etiam minus probabilem ſequi, quando varietas opinionum in eo ſita eſt an liceat illi hoc vel illud agere,n.27.

Licet vtramlibet partem tueri,quādo circa clientuli ius varietas opinionū eſt, &æquè pendet dubitatio in vtrāque partem,n.28.

Aduocatus debet clienti varietatē iuris ſuæ cauſæ aperire,nec certius illi promittere ſententiam,quam debeat, ibidem.

Ne de malo conſilio teneatur,ſufficit ſi conſulat ſecundū opinionem probabilem,n.35.

Aduocatus qui in aliqua cauſa fuit,nō poteſt eſſe iudex, etiam ſi partes conſentiant, par. 3. quæſt. 5. numero 47.

Etiam qui gratis patrocinatur, repellitur à iudicando,ibidem.

Quid in diuerſa cauſa, à qua fuit aduocatus,ſi non ſit connexa vel dependens ab illa,n.49.

Aduocatorum conſanguinei,&affines an poſſint iudices eſſe.& quid in Cathalonia,n.48.

De *æqualitate* in iudicijs ſeruanda,p.2. q.15.n.110.

Æqualitatis ſeruandæ cauſa cõceſſum vni ex litigantibus in iudicijs,etiam deciſorijs,porrigitur ad alium,ibidem.
Qua *etate* poſſit quis eſſe aduocatus, qua tabellio,qua Doctor,& qua procurator,p.2.q.1.n.18.
Alexander Magnus quare Magni cognomen aſſequutus ſit,p.1.quæſt. 22. numero 85.
Alimenta iure actionis debita peti poſſunt pro tempore præterito: ſecus ſi iudicis officio debeantur. & declaratur, p.1.q.9.n.15.
In præteritis ceſſat ratio pietatis, quæ in præſentibus & futuris ineſt,& ſic euã priuilegia,n.16.
Iudicis officio illa debens non tenetur ea pręſtare,ſi alimentarius habeat vnde ſe alat: ſecus ſi debeantur iure actionis, num.17.
Alimenta ſibi ex iuris diſpoſitione præbenti tenetur alimentarius præſtare operas ſuas: ſecus ſi ex diſpoſitione hominis debeantur,n.18.
Quæ ex iuris diſpoſitione, & non ex teſtamento vel ſtipulatione debentur, iudicis officio debentur,n.19.
Ad *Allegandum* ſeu informandum in iure & in facto,an iudex antequam cauſã definiat,vocare teneatur patronos cauſarum,p.3.q.2.n.19.& ſeqq.
Allegationibus aduocatorum nõ debent iudices acquieſcere,ſeque ab onere ſtudij excuſare, ſed per ſe cauſam diſcutere, num.20.
Allegationes aduocatorũ in iure probabiles dicuntur,non neceſſariæ.& quare,ibidem.
Ad allegandum ſeu informandũ non vocatis patronis partium, ſi iudex ſentẽtiam dixerit,non tenetur,n.21.
Fallit in aduocato Fiſci,ibid.
Intellige de allegationibus iuris,ibid.
Allegationes facti, & probationes ſi iudex audire recuſauerit,tenetur in ſyndicatu,n.22.
Locus Amadei de Caſtello in tractat. de ſyndicat.examinatur ſuper his cũ relatione Doctoris Berart,n.23.
Allegationes iuris ab altera partiũ ſibi traditas an iudices poſſint vel debeant aduocato alterius edere.referuntur contrariæ DD.opiniones,quæque magis recepta ſit,n.31.
Allegationes facti edendæ ſunt,vt cætera iudicij acta,ibid.
Menochij ſuper hoc opinio an vera ſit,n.32.
Allegationes iuris non ſunt de genere illorum,quæ in iudicio vtrique parti intimari,& communicari debent, nu. 32.
Amicitia nimia inter iudicẽ & partẽ reprobata eſt,p.1.q.19.n.36.
Amplecti & conſulere licet opinionẽ minus probabilem, dummodo probabilis ſit,p.2.q.5.n.11.
Opinio aſſerentium neceſſe eſſe nos propriam opinionẽ deponere, ſi aliorũ ſententiam amplectamur,n.12.
Opinio Vincẽtij Filliucij,quod is qui conſulitur,tenetur reſpondere ſecundũ propriam opinionem,non ſecundũ aliorum,etiam probabilem.& quare, ibid.
Dicta opinio Vincẽtij Filliucij impugnatur aliquibus argumentis n. 13.& 14.
Et declaratur eadem opinio,n.14.
Antonini Dianæ opinio cõtra illã,n.15.
Animæ periculum quando vertitur,iudex officium ſuum non petitum impertitur,p.1.q.9.n.47.
Sic in cauſa vſurarum, in quo tamen affertur diſtinctio, n.48.&49.
Sic quando vult inquirere ad correctionem peccati,&ad pœnitentiam peragendam,n.51.& 52.
Animal vnum dumtaxat amittit qui res ſub pœna amiſſionis animalis extrahi vetitas, pluries extrahit cum eodem animali,p.1.q.11.n.13.
Animali ex pœna legis vel ſtatuti amiſſo,an amittatur ornamẽta eius.& ibi cõtrariæ DD.opiniones.& quid in praxi, num.24.
Appellatione non admittens ad ſuperiorem,iudex peccat,p.1.q.7.n.82.
Appellationis iudex an poſſit addere & adimere & aliter reformare ſententiam primi iudicis ad fauo-

ad fauorem eius qui non appellauit, p. 1. q. 9. n. 119. & 123. vbi quid ſi appellatus petat ex diuerſa cauſa, & n. 125.

Fallit vt n. 126.

Quid ſeruet Regia Audientia Cathaloniæ circa hoc in criminalibus, numero 127.

Appellatus poteſt appellatione vti nō minus quam appellans, p. 1. quæſt. 9. numero 120.

Appellans inuito appellato non poteſt renunciare appellationi, numero 120.

Appellationis iudex vt ſuppleat in fauorem appellati, pars ipſa appellata ſi præſens ſit, tenetur petere, numero 121.

Appellatione prohibita, non cenſetur prohibitum officium Iudicis & querela. & quid in cauſis reclamationum in Cathalonia, p. 1. q. 9. n. 178.

Nec eſt prohibitus recurſus ad ſuperiorem. & quid in cauſis criminalibus, num. 179.

Nec eſt ſublatum ius dicēdi de nullitate ſententiæ, niſi nullitas incideret & acceſſoriè cum appellatione proponeretur. & ponuntur exempla in Cathalonia, numero 180.

Appellatione ſublata à definitiua, nō cenſetur ſublata ab interloquutoria, numero 181.

Appellationis iudex an poſſit ſententiam nullam reformare, & nullam declarare, p. 1. q. 15. n. 64.

Appellationis vel nullitatis iudex poteſt ſententiam nullam confirmare, ſi iuſta ſit, & eſt in arbitrio eius an velit confirmare vel nullam declarare, ibidem.

Quid ſi nulla ſit ex defectu iuriſdictionis, an poſſit eam confirmare, ibidem.

Appellationis iudex poteſt pronunciare de acceſſionibus, de quibus nihil dictū eſt à iudice primitiuo, p. 1. q. 15. numero 104.

Sequi debet ſtatuta, & conſuetudines primi iudicis, n. 105.

Si per eum ſententia criminalis confirmetur, pœna applicatur burſæ fiſci iudicis primitiui, n. 105.

Si mutetur dictus iudex, non dicitur mutari iudicium, nec lis dicitur finita, numero 106.

Si reuocat primam ſententiam, debet ob reuerentiam primi iudicis addere illa verba, ex nouiter deductis, numero 107.

Per appellationis iudicē interdū ſententiæ reformantur in peius nec melius pronunciat, qui nouiſſimus pronunciat, n. 108.

Appellationem ad ſuperiorem non admittens iudex peccat, p. 1. quæſt. 18, n. 101.

Appellatio ad ſuperiorem regulariter admittenda eſt, ibidem.

Appellationem ſine cauſa non admittens Iudex an, & qualiter puniatur, p. 1. q. 24. n. 142. & ſeqq.

Quid ſi poſt appellationem denegatā, ad executionem non proceſſerit, num. 144.

An de conſuetudine non puniatur, ſi ad executionem non proceſſerit, ibidem.

Appellatio iuſtam defenſionis cauſam continet, ideoque & in maioribus & in minoribus cauſis conceditur, numero. 142.

Appellationem admittere tenetur iudex tam in ciuilibus, quam in criminalibus, niſi in caſibus à iure expreſſis, & vbi reus fuerit conuictus, & confeſſus ſimul, n. 143.

Appellationi friuolæ deferens iudex tenetur in ſyndicatu & punitur, numero 146.

Contra appellationes iniurioſas offerentes quemadmodum iudex procedere poſſit, par. 2. quæſt. 1. numero 22.

Appellatio vel ſupplicatio à ſententia contra fiſcū lata an detur, cū fiſci aduocatus de iure cōmuni interſit in examine cauſæ, & de iure Cathaloniæ etiā votum præbeat ſuum, quid iure Communi,

 & quid

& quid iure Cathaloniæ, p. 2.q.6.n. 39.

Appellare in Cathalonia licet fiſci aduocatus non poſſit à ſententia contra ipſum lata,poteſt tamen ſe iuuare appellatione aduerſarij, & ita petere meliorari ſententiam contra ſe latam,p. 2.q.6.n.46. & 59.

Appellare à ſententia contra eum lata an poſſit ex conſuetudine Barcinonæ dominus,qui dat iudicem in cauſa, numero 48.

Quid ſi dominus litigauerit per procuratorem,an tunc condemnatus poſſit appellare,n.52.

Non appellatur,ſed ſupplicatur in Regia Audientia domini Regis, vel Proregis aut primogeniti,n.54.

Appellatione prohibita à ſentẽtia,debet intelligi de diffinitiua, p. 2. quæſt.6. num.64.

Appellare an reo condemnato liceat in conſcientia à ſententia,quæ contra ipſum ſecundum opinionem probabilem vel probabiliorem prolata à iudice fuit. variæ referuntur DD. opiniones,p.2. q. 8.n.50.

Opinio Antonini Diana improbatur, num. 51.

Appellans pars non peccat,non ſolum ſi ſententia ſit iniuſta ſecundum acta,ſed etiam ſi credatur eſſe re ipſa iniuſta & per nouas probationes poſſit monſtrari eſſe talis,n.52.

Appellationi ſi non detulit iudex,non ſolum ipſe punitur,ſed etiam eius Aſſeſſor,niſi apud acta contradixerit,p.3.q.4. num.3.

Appellationi deferre an cenſeatur aſſeſſor tradendo apoſtolos, quales de iure tradendi ſint,parte 3. quæſt.4. nu. 24. & 25.

Quid ſi reſpondeat non admittere appellationem niſi ſi & in quantum de iure admitti debeat,n.24.

Quid ſi dicat admittere apellationem cum clauſula, ſi & in quantum,numero 25.

Quid ſi ſimpliciter apoſtolos dederit appellanti,neque de quibus ſenſerit expreſſerit,n.26.

Quid ſi taceat,& requiſitus nullos tradat apoſtolos,n.28.

Appellatio prima quæ ab actu extraiudiciali immediatè interponitur,non dicitur appellatio, ſed prouocatio ad cauſam p.3.q.5.nu.60.& 61.

Aperire alteri parti non tenetur iudex alleganda,aut probanda,aut aliquid pertinens ad ius,factiuè probationem: quia hoc aduocati munus eſt,p.3.quæſt.2.numero 39.

Nec tenetur aperire alteri parti,quæ ſunt allegata vel probata ab altera : quia id ad aduocatum pertinet.ibid.

Appetere vel petere officia publica ſecularia,maxime iudicum & magiſtratuum an liceat, p. 1. quæſt. 21. numero 42.& ſeqq.

Salutationes licet,ſi quis non ſalutat,& quare,n.47.& 48.

Apprehenſio in crimine an requiratur, ſi ſtatuto pœna appoſita ſit,vel ſufficiat quod de crimine commiſſo teſtibus quis conuincatur.vbi contrariæ DD. opiniones,& quę ſit verior, & quæ ſeruetur in Regio Senatu Cathaloniæ, & in Regno Caſtellæ,p. 1.q.11.n.98.

Quid vbi viget conſuetudo vt requiratur appræhenſio,n.99.

Quid vbi ſtatutum diſponeret per verba,quicunque fuerit inuentus cum armis,n.100.

Approbare iudicatur inſtrumentum in omnibus in eo contentis, is qui producit illud.& quid ſi producat in parte & partibus, par. 2. quæſt. 7. numero 85.

Item iudicatum is qui petit terminũ ad ſoluendum illud,n.86.

Arbitratores taxantur litigioſam rem diuidentes,vbi de iure partium conſtat, par.1.q.4.n.6.

De arbitrio æquo intelligitur, ſi libertus iurauerit dare ſe tot operas, quot patronus arbitratus ſit, par. 1. quæſt. 5. num.58.

Arbitrio ſeu officio iudicis relinquũtur, quæ lege non definiuntur, & plura refe-

Digitized by Google

referuntur exempla p.1.q.9.num.194. & 196.

Arbitrium iudicis debet eſſe regulatum & quomodo, n.197.

In arbitrarijs iudex regulariter repræhendi non poteſt, nec condemnari, maximè ſi habeat bonum animum, num. 198.

Arbitrio iudicis quæ committantur, remiſſiuè, n.199.

Arbitri electi pro dirimendis ſuſpicionibus iudicum, compelli poſſunt per iudicem recuſatum vt ſententiam ſua mi dicant: & ſi concordare nequeant, vt tertium eligant, p.1.q.12.n.4.

Arbiter qua ætate eſſe poſſit, vbi Legiſtarum & Canoniſtarum contrariæ traditiones, n.27.

In cauſa ſua an quis eſſe poſſit, aduerſario conſentiente, & an arbitrator, p.1. q.14.n.7.

Arbitri poſt expiratum cõpromiſſum, non poſſunt taxare expenſas, par.1.q.15. num.72.

Poſſunt durante compromiſſo victum in expenſis condemnare, ibid.

Poſſunt reſeruare ſibi taxationem expenſarum, dummodo illam faciant durante compromiſſo, ibid.

Arbiter cui data eſt facultas procedẽdi de iure & de facto, non debet credere teſtibus qui nullam vel malam dicti ſui rationem aſſignant: poteſt tamen adhibere fidem ſecundum conſcientiam eo caſu quo ratio reddita non eſſet plena, ſed perſuaſiua, p.1.q.15.n.86.

Arbitrium pœnę contra aduocatum præuaricatorem ad mortem extendi poteſt, p.2.q.4.n.5.

Arma ſi parantur contra poſſeſſorem beneficij ad vim inferendam, iudex etiã laicus de cauſa cognoſcit, parte 1. q. 9. num.304.

Armaportantẽ in Palacio ſi ſtatutũ puniat amiſſione illorum; plura arma non amittit, qui cum armis tota die in Palacio ſtetit, p.1.q.11.n.14.

Quid de eo qui cũ eodem enſe diuerſis vicibus rixam habuit, num.15.

Arma cum quibus delictum committitur, an amittantur ſiue quis delinquẽdo vtatur armis aduerſus homines, ſiue aliter cum armis delinquat, vt ſi arbores furtim cœdat, n.13.

Proditoria an liceat iudici ſeculari auferre clericis, & refertur deciſio Regij Cancellarij, p.1.q.24.num.197.

Et an poſtea repeti poſſint per iudicem Eccleſiaſticum ab officiali ſeculari. & ibi alia deciſio Cancellarij. ibid.

Proditoria an dici poſſint arcabuſij parui & magni. & ibi alia deciſio Cancellarij, n.148.

An arma ſint prohibita iure Cõmuni, Municipali, & conſuetudinario. ibid.

Aduocato non tolluntur tempore prohibito, p.2.q.2.n.8.

Hoſtis humani generis contra iudicẽ ſunt timor, cupiditas, odium, amor, nimia ſeueritas & nimia remiſſio, impietas erga pauperem, atque imprudentia, par.3. q.1.num.14.

Artifex inſignis officio iudicis prohibere poteſt alijs vti ſuo ſigno, ne inducatur confuſio mercium, par. 1.q.9.n.263.

Aſſentatoribus aures iudices præbere non debent, par.1.q.1.num.81.

Aſſeſſores Baiulię Generalis Cathaloniæ ſunt conſiliarij Regiæ Maieſtatis & induunt togam telarem, & vbi ſedere debeant, p.1.quæſt.2.num.55.

Ijdem ſunt Aſſeſſores officij Magiſtri Rationalis, num.56.

Aſſeſſores & reliqui officiales omnes officij Magiſtri Rationalis nedum Magiſter ipſe Rationalis & Locumtenens, ſunt exempti à foro ordinariorum in ciuilibus & criminalibus, num.61.

Nec poſſunt exemptioni ſuæ renunciare aut iuriſdictionem prorogare, nu. 62.

Aſſeſſorem poteſt iudex aſſumere abſque voluntate partium, par.1.quæſt.5. num.15.

Aſſeſſoris votum an in foro conſciẽtiæ ſequi teneantur imperiti, qui habita relatione & conſilio aſſeſſoris cauſas decidunt, vt contingit in aliquibus vniuer-

ſitatibus Cathaloniæ,n.39.& 43.

Aſſeſſoris ſui conſilium ſequendo imperiti iudices ſi quid iniquum fecerint, excuſantur in ſyndicatu:ſecus ſi periti eſſent,num.40.vel elegerint ſibi aſſeſſorē, num.41.

Aſſeſſorem qui habet & quem debuit conſulit & eius conſiliumſequutus malè iudicat,non peccat:aſſeſſor autem & conſultor ſic cum obligatione reſtituendi, num.42.

Aſſeſſoris officium cogitur quis ſubire & quid in Cathalonia,par.1.q.12. num.5.

Aſſeſſor eſſe debet maior an. 25. vt ex malo conſilio obligari poſſit, num. 20.

Aſſeſſorem vel conſultorem aſſumere eſt in poteſtate,& mœro arbitrio iudicātis, & in hoc ſtandum eſt ipſius iudicis conſcientiæ,par.1.q.13.n.5.

Aſſeſſores debent eſſe iuri ſperiti,nō tamen requiritur quod habeant gradum doctoratus,p.1.q.13.n.21.

Aſſeſſorum officium eſt inductum ad inſtruendos iudices, & ſupplendam eorum imperitiam,ibidem.

Aſſeſſoris electio de iure ad ipſum iudicem ſpectat,p.1.q.13.n.26.

Aſſeſſores regiorum ordinariorum in Cathalonia eſſe non poſſunt niſi Bacalaurei in iure ex aliqua vniuerſitate approbata,exceptis locis vbi DD. vel Bacalaurei non morantur,p.1. quæſtio. 13. num.31.

Aſſeſſor Vicarij & Baiuli Barcinonæ debet eſſe doctor alicuius vniuerſitatis approbatæ, & aduocaſſe in ea ciuitate quatuor annis completis, & quid de cōſiliarijs,&ſeptimanerijs prædictarum curiarum Vicarij & Baiuli Barcinone,n. 31.

Sine aſſeſſoris conſilio ſeu prouiſione quibus caſibus in Cathalonia poſſit officialis in criminalibus procedere, num. 37.

Aſſeſſori ſi ſoluitur ſalarium ab vna tantum parte,cum iudex ſuo motu, vel ad inſtantiam vtriuſque partis cōſilium habuit,datur regreſſus contra alterā partem,p.1.q.19.n.59.

Aſſeſſorem ſeu conſultorem ſi vna tātum pars petijt iudici dari,ipſa totum ſalarium aſſeſſori ſeu cōſultori ſoluere debet,n.60.

Aſſeſſor quomodo definiatur,p.1.q.23. nu.1.

Aſſeſſores iudicū non habent iuriſdictionem,nec votum deciſiuum,n.3.

Aſſeſſorum officium eſt dumtaxat cōſulere,ibidem.

Aſſeſſor iudicare non poteſt, nec ſētentiam proferre,n.4.

Et an præſente præſide poſſit, ibidem.

Aſſeſſores de iure Communi in ingreſſu ſui officij non iurant,quia ſolum ſunt conſiliarij,n.8.

Aſſeſſor quod lucratur, cedit in quaſi caſtrenſe peculium,n.9.

Aſſeſſorem & iudicem eſſe ſunt incompetibilia,quia ſibi quis cōſulere nequit,num 13.

Diſtinctio Thomæ Mieres inter Aſſeſſorem aſſumptum per iudicem, vel per partes,& aſſeſſorē electum,ſeu creatum per Principem,improbatur,nu. 14.

Aſſeſſores,de quibus agitur in conſtitutionibus Cathaloniæ, habent iuriſdictionem ordinariam in vim dictarum conſtitutionum,& reputantur quaſi Vicarij officialium,quibus aſſiſtunt, num. 19.

In aliquibus partibus Cathaloniæ appellantur iudices & in abſentia dominorū gerunt baculum iuriſdictionis, ibidem.

Aſſeſſoris relatione facta & præcedēte eius voto tantum conſultiuo in aliquibus Vniuerſitatibus Cathaloniæ ex regio priuilegio iudicio proborum hominum iudicantur cauſæ,n.20.

Sic in ciuitate Barcinonæ cauſæ criminales in caſu de quo hic & ſimiliter in ciuitate Ilerdę,ibidem.

Aſſeſſor dicitur ab aſſidendo,quod aſſideat iudici ad conſulendum ei, & inſtruendum ipſum,p.1.q.24.n.3.

Voca-

Vocatur aliquando cõſiliarius,interdũ comes, nonnunquam ſocius,n.4.

Tenetur ſequi iudicem,vel officialẽ, cui datus eſt,& quare,ibidem.

Venit nomine officialis, ſi tamen ſit ordinarius:ſecus de delegato ad vnam vel aliam cauſam aſſumpto,n. 5.

An eligi debeat parte citata, vbi diſtinguitur inter aſſeſſorem, quem quis ex vi commiſſionis vel ſtatuti, ſeu conſuetudinis tenetur accipere,& eum quẽ ſponte ſumit, par. 1. quæſtio. 24. num, 14.

Poteſt eſſe aduocatus in cauſa appellationis coram alio iudice:ſed honeſtius abſtinebit,n,24.

Aſſeſſores à domino iuriſdictionis creati,maximè iuriſdictionem habentes an poſſint in locum ſuum alios ſubſtituere.vbi diſtinguntur tres caſus, num. 73.

An creare Locumtenentem poſſint ordinariũ tã in abſentia,quam præſentia ipſorum,n.74.

An ſubſtituere alium in locum ſuum vt in omni caſu ſeruiat pro eis, num.75.

Aſſeſſor an poſſit ſubſtituere generaliter pro omnibus caſibus, quibus contingat ipſum abeſſe, infirmari, ſuſpectũ recuſari, vel aliter impeditum eſſe : an vero dumtaxat occurrente caſu. referũtur contrariæ DD. opiniones, num.81.

Qualiter ſubſtituere poſſit, remiſſiuè, nu.82.

An teneatur de male geſtis ſui ſubſtituti,quem ipſe ſubſtituit, ſeu delegauit, n.84.

An eſſe quis poſſit in propria patria, p. 1.q.24.n. 168.

Aſſeſſoris præſentia pro conſilio reputatur,p.3.q.4.n.1.

Fallit quando Aſſeſſor ſubſcribere deberet,vel de eius conſilio conſtare deberet cum inſtrumento,n.7.

Aſſeſſor in dubio an pręſumatur pręſens vel abſens,& an ſciens vel ignorans, quando ſuus præſes iniuſtitiam miniſtrauit,p.3.q.4.n.14.

Aſsiſtentiam nudam poteſt iudex ſecularis non citata parte concedere iudici Eccleſiaſtico:ſecus de brachio ſeculari.& quid in Cathalonia.& refertur exẽplar Regiæ Audientiæ illius,p.1.q.24.n. 134.

Attentata iudex ex officio motu proprio reuocat, & dicitur officium nobile, p.1.q.9.n.219.

Non reuocantur imprimis & ante omnia ſtante in commiſſione clauſula, ſola facti veritate inſpecta,parte 1.q. 10. nu.50.

Auari non debent eſſe iudices.& ornatur,p.1.q.1.n.52.

Cõtra auaros aduocatos multa congeruntur,p.2.q.1.num.38.

Auctor ſibi eſſe quis non poteſt ad ſui commodum in cauſa propria ita vt mediante ſua auctoritate acquirat ex bonis illius, cui auctoritatem præbet: ſecus ex bonis alterius.& exemplis traditis explicatur,p.1.q.14.nu.19.

Auctoritate publica iudicis nemo debet circunſcribi,par.1.quæſt.18.nu.44.

De auctoritate canonũ Decreti & legum in illo inſertarum atq; Gratiani & Paleæ,remiſſiuè,p.2.q.7.n.61.

Et an habeant vim canonũ ea capita, quæ ex Pontificis aut Concilij generalis decreto deprompta non ſunt,n.60.

Auctoritate propria an & quãdo quis poſſit oculte capere rem ſuam apud aliũ exiſtentem,p.2.q.8.n.32.

Quid cum quis rem propriam à non domino tyrannicè occupatam, obtinere apud iudicem non poteſt vel ex defectu probationum,vel alias,ibid.

Et an poſſit ſurripere aliam rem æquiualentem ab occupatore,ibid.

Auctoritate priuata poteſt quis rem ſuam recuperare, compenſatione iuſta & legitima vtendo, quando iudicis officium implorare non poteſt,n.33.

Quid quando adeſt copia iudicis,eſtque facultas rem propriam ab alio occupatam reperendi corã eo,ſeruato iuris ordine,n.34.

Quid ſi ſeruentur conditiones,de quibus hic, in recuperando rem propriã, n. 35.

Audien-

Audientiam denegare eſt magnam partem defenſionis tollere,p.3. quæſt.2. nu.23.

Et an poſſit iudex aliquando illam aduocatis negare,ibid.

Audientiam aduocatorum partibus præſentibus in Regia Audientia Cathaloniæ concedi, & ad id diem aduocatis ambarum aſſignari,poſſunt partes petere,p.3.q.2.n.27.

Auditor Rotæ vnus an poſſit ſubſcribere ſententias in locum alterius,p.3.q.5.num.42.

Authenticæ iuris Ciuilis fidem non faciunt, niſi quatenus concordant cum verbis authenticorum,p.2.q.7.n.59.

Azo capite damnatus fuit & in eum proclamantem de leg.ad beſtias de pœnis exequuta ſententia,p.1.q.7.n.69.

B.

B*Aiulus* Generalis Cathaloniæ præcedit Locumtenenti in officio Magiſtri Rationalis, & Regenti Regiam Theſaurariam.p.1 q.2.n.54.

Et idem ac Aſſeſſores,& officiales dictæ Baiuliæ,ſunt exempti à foro ordinariorum in ciuilibus & criminalibus,nu. 59.

Intelligitur hoc de officialibus ordinarijs dictæ Baiuliæ,non de delegatis,niſi ratione officij conuenirentur, numero 60.

Baiuli Generalis Cathaloniæ,eiuſque Regij Concilij aduentu in aliquam ſtationem alicuius Locumtenentiæ ipſius, an ceſſet exercitium Locumtenentis,p.1. q.12.n.135.

Baiuli Regij in Cathalonia creāt Subbaiulos ex conſtitutione,par.1.quæſtio.24. n.74.

Baiulus Generalis in Cathalonia cognoſcit de cauſis Regij Patrimonij cōtra Clericos,& Eccleſiaſticas perſonas,& illas licet reæ ſint,ad ſuū forum trahit,p.2.q. 6. n 76.

Et non ſolum procedit in cauſis feudalibus & emphytheoticarijs; ſed etiam alijs,& refertur decisio Cancellarij, ibidem.

Coram Baiulo Generali Cathaloniæ cōueniuntur perſonæ Eccleſiaſticæ in cauſis aquarum currētium,& referūtur duę deciſiones,n.77.

Baiulus Generalis tempore Regis Petri III. cognoſcebat de cauſis omnibus feudalibus inter dominum Regem, & ſuos vaſſallos,vt conſtat quinque Regijs pragmaticis quæ hic referuntur,p. 2. q. 7.n.10.

Et ex alijs antiquis ſcripturis,& exemplaribus quorum hic fit mentio,numero 11.

Et quid cōtineāt dictæ quinque pragmaticæ,n.16.cum 4.ſeqq.

Et quid dicta exemplaria& ſcripturæ, n.23.& ſeqq.

Et alia inſtrumenta pro iuriſdictione Baiuli Generalis in dd. cauſis n. 103. & 104.

Et poſt conſtitutionem Reginæ Mariæ perpetua & vniformis ad hodierna vſque tempora fuit obſeruantia vt Baiulus Generalis cognoſceret de dictis cauſis feudalibus,n.40.

Baiulus Generalis in Cathalonia eſt loco iudicum de paribus curiæ,& à tempore quo extat,nullus factus eſt proceſſus parium curiæ ſuper feudis Regijs,num. 48.

In Cathalonia eſt Procurator Cæſaris nu.52.

In Cathalonia pro cauſis Regiorū feudatariorum à multis ſeculis publicum tribunal habet,& per ſuos aſſeſſores de illis cognoſcit,& iudicat; eiuſque ſolius faciem pro quibuſcunque controuerſijs agnouerunt feudatarij,n.70.

Baiuli Generalis Cathaloniæ iuriſdictionem in iudicando de cauſis feudalibus inter dominum Regem & eius vaſſallos approbauit curia Generalis anni, 1599.nu.81.& ſeqq.

Et comprobatur capite 41. & capite 86. & capite 37. curiarum anni 1599. num.82.

Ban-

Banna poteſt remittere iudex & diminuere ex cauſa paupertatis vel alia iuſta,p.1.q.6.n.84.

Banno vltimo ſi contumax paruit, in nullo punitur.& quare,p.3.quæſtio.4. n. 37.

Quid quando petitur exequi pro primo banno,& ſecundum imponi.& quid ſecundum praxim iudiciorum Cathaloniæ,n.38.

Et quid ſeruetur ex æquitate,ibid.

Bannitum qui ex forma ſtatuti nō poteſt eſſe in iudicio poteſt iudex de facto repellere,p.1.q.9,n.133.

Bannitus iudex aut arbiter eſſe nō poteſt,in territorio tamen bannient's,p.1. q.12.n.41.

Barcino Ciuitas eſt caput Principatus Cathaloniæ & communis patria Gotolanorum, à qua Princeps totius Cathaloniæ nomen accepit Comitis Barcinonæ, p.1.q.15.n.135.

Barcinone ſtatuerunt Proreges ab initio Sedem ſuā & Senatum Regium,quod omnibus Gotolanis commoda ſit pro iuſtitia miniſtranda,n.135.

De mutatione dictæ Sedis & Senatus anno 1635. in ciuitatem Gerundæ, & reſtitutione ad ciuitatem Barcinonæ an. 1637.n.136.

Barcino ciuitas fuit effecta Colonia Romana priuilegio Auguſti Cæſaris Romani Imperatoris p.2.q.2.n.61.

Barcinone in domo ciuitatis prohibetur per Regium priuilegium obtinere quis duo officia, & intelligitur tā de officijs mutuò repugnantibus,quam de alijs p.3.q.5.n.10.

Barones in Cathalonia de cauſis perſonarum militarium nec in ciuilibus,nec in criminalibus cognoſcunt, ſed Regius Vicarius,par.1.quæſt.7.n.65.

Barones, & alij domini iuriſdictionū inferiores à Principe an teneātur de malè geſtis ſuorum officialium, p. 1, q. 13.n.30.

Barones,& Comites an poſſint cognoſcere de cauſa inter ipſos, & eorum ſubditos,p.1.q.14.n.67.

An poſſint hanc cauſam alijs delegare,ibid.

An per ſuum Baiulum poſſint de illa cognoſcere,n.69.

In Cathalonia in dictis cauſis aſſignāt iudicem, à cuius ſententia tam Baro, quam ſubditus appellare poteſt; & in ſecunda inſtantia Baro dabit iudicem, ſola tertia inſtantia Comiti Barcinonæ reſeruata,n.70.

Et aſſignando iudicem in cauſa propria æquiparantur Principi,ibidem.

Baro de iniurijs ſibi illatis à ſubditis, non cognoſcit neque per ſe, neque per ſuos iudices ordinarios vel delegatos,etiam non ſubditos,par. 1. quæſtion.14. nu.72.

Neque ciuiliter procedit, ſi ciuiliter de ipſis iniurijs agatur, ibidem.

Baro in Cathalonia in cauſa offenſæ ſibi per ſubditum factæ iudex eſſe non poteſt per ſe vel per ſuos iudices. vbi exemplaria referuntur,n.75.

Et procedit etiā parte non opponēte & ipſo iure,n.76.

Quid ſi offenſa ſit notoria, & pœna à iure determinata,n.77.

Quid ſi offenſa ſit facta Baroni à ſubdito intuitu officij & dignitatis iuriſdictionis ipſius Baronis,n.78.

Quid hoc caſu ſenſerit & ſeruauerit Regia Audientia Cathaloniæ, numero 80.

Quid de vaſſallis Baronis rebellātibus à ſua obedientia ad Cæſareum, & impedientibus introituum exactionem, nu. 78.

Opinio Doctoris Bouadilla circa hæc impugnatur.ibidem.

Cōſiliū dicti Bouadilla,quod Baronibus offenſ's à vaſſall s tribuit, laudatur,n.79.

Baro plura oppida habens an quo ad primam cauſarum cognitionem poſſit ſubditos vnius oppidi cogere ire ad aliud pro iure eis reddendo per officiales domini,p.1.q.15.n.191.

Barones,Comites,Marquiones,& Duces poſſunt vendere ſuos titulos & ſtatus, p.1.q.21.n.17.

Ba-

Baroni,vel eius officialibus an dominus Rex poſſit mandare vt de vel cum conſilio certi iuriſperiti cauſas aliquas decidat,p.1.q.24.n.21.

Quid vt eas decidat cum vel de conſilio incerti ſapientis,n.22.

Si declaratur non eſſe locum recurſui ad Regium Concilium interpoſito, an poſſit apponi conditio, quod Baro decidat cauſam cum voto DD.Regij Concilij,n.21.

Baroni poteſt Rex mandare vt intra aliquod tempus cauſam aliquam decidat, n.22.

Non poteſt tamen ſine cauſa Superior inhibere illi,ne de aliqua cauſa cognoſcat,ibidem.

Barones in Cathalonia in cauſis ſibi & vaſſallis communibus aſſignant iudices, & à ſententijs contra ſe latis appellant,p.2.q.6.n.51.

In *bello* iuſto permittitur duci exercitus tam armis, quam ſtrategemate & inſidijs pugnare,parte 2. quæſtione 8. nu.1.

Beneficijs in conferendis an canoniſta ſit præferendus theologo vel econuerſo, p.1.q.3.n.43.

Beneficium reſtitutionis in integrum minori ad probandum conceſſum,efficitur commune maiori litiganti aduerſario,parte 1. quæſt. 9.n.122.

In beneficio ad nutum amobili prouiſus,ſi ex malitia & ſine cauſa fuerit remotus,poterit officio Superioris reſtitui: in quo tamen cautè eſt agēdū,&quare, p.1.q.9.n.170.

Dicto beneficiato amoto non competunt remedia poſſeſſoria,& poteſt ſine culpa,&ſine cauſæ cognitione amoueri, ceſſante malitia, n. 170.

Beneficia Eccleſiaſtica iure Canonico ſtatutum eſt vt melioribus hominibus conferantur,p.1.q.22.n.13.

Beneficium quando ex ſua inſtitutione per Eccleſiam confirmata vel acceptata dandum eſt alicui ex certa familia vel oppido, ex illis eſt eligēdus dignior p.1.q.22.n.35.

Beneficij fundator quando præſentat ad illud,licitum eſt ei præſentare dignū omiſſo digniori,n.36.

Patronus qui ipſe non fundauit Eccleſiam,an teneatur in conſcientia eligere ſeu præſentare digniorem.vbi magna concertatio DD.n.38.

Intellige in beneficijs ſimplicibus,nō in curatis:in his enim ſub pœna peccati mortalis tenetur patronis præsētare digniorem,n.39.

Quando non eſt liberum collatori cōferre alteri,quam ſibi præſentato à patrono; poteſt, ſi præſentatus dignus ſit, omiſſo digniore, illum prouidere de beneficio,n.40.

Beneficium tenuè ex quo ſuſtentari nequeat,ſi habeat clericus, poteſt aduocare coram ſeculari iudice,par.2.q.3.n. 29.

Competens non habens clericus poteſt honeſtam negociationē exercere,n. 30.

Et poteſt eſſe ex dicta cauſa tabellio, ibidem.

Beneficio reſtitutionis in integrum fiſcus gaudet tum in contractibus,tum in iudicijs & licitationibus & ſubhaſtationibus, & in omnibus ad fiſcum ſpectantibus,ad inſtar minoris, etiam in cauſis lucratiuis,p.2.q.6.n.120.

Quid in pœnis,n.121.

Quid in ſuis licitationibus prætextu læſionis maioris quantitatis oblatæ poſt liberatam plus offerenti haſtam fiſcalē, referuntur contrariæ traditiones,& obſeruantia Baiuliæ Generalis Cathaloniæ, n.122.

Et in qua quantitate debeat eſſe læſio,ibidem.

Beneplacitum in officijs ſiue ſit relatū ad dignitatem ſiue ad perſonam,ſemper eſt perpetuum p.1.q.24.n.30.

Si ad beneplacitum Principis creatus ſit iudex ordinarius,an mortuo Principe iudex eſſe deſinat,& de alijs miniſtris,n. 30.

Ad beneplacitum & voluntatem cōcedentis conceſſa gratia ceſſat concedētis

Digitized by Google

tis morte, licet re nō integra: ſecus ſi gratia conceſſa ſit ad beneplacitū Sedis Apoſtolicæ, n. 71.

Quid ſi concedens dicat donec reuocauero, ibid.

Blanditiæ potentum minis æquiparãtur, p. 1. q. 18. n. 87.

Bona ex hæreditate defuncti vendi facit ex officio iudex, vt poſſit cadauer illius ſepeliri, p. 1. q. 9. n. 267.

Patrimonialia clericorum gaudent eiſdem immunitatibus, quibus Eccleſiaſtica, p. 1. q. 11. n 127.

Bona celandi & occultandi conſilium quando aduocatus dare poſſit, ne in eis fiat exequutio, quæ decernitur propter æs alienum vel debitū contra aliquem, p. 2. q. 8. n. 67.

Quæ occultauerint debitoris, tenentur propalare cognati, vxores, & amici ex vi monitorij iudicis Eccleſiaſtici, ibid.

Bona fides & ſola probabilis credulitas excuſat à pęna tranſgreſſorem, p. 1. q. 11. n. 25. & 28.

Sic reum etiam à pęna conuentionali, n. 26.

Declaratur, n. 31. & 32.

Bonus iudex nō debet inniti prudētiæ ſuæ, & quis dicatur inniti prudentiæ ſuæ, p. 1. q. 16. n. 23. & 24.

Bonus Princeps exemplo Romanorum ſubditos ad laborē ſpe præmij excitare debet, quā ſublata facile deficiunt & debilitantur, par. 1. quæſtione 22. numero 3.

Bono iudici viuenti ſucceſſorem nullum dedit Antonius Pius, & ex hac cauſa laudatur, p. 1. q. 24. n. 43.

In *bullis* Apoſtolicis quare apponatur illa clauſula, de conſilio fratrum noſtrorum, p. 1. q. 24. n. 1.

Per bullam apoſtolicam cōpoſitionis an componi poſſit aduocatus, qui pro patrocinio cauſæ iniuſtæ aliquid à cliente accepit, ſi cliens neſciebat iniuſtitiā cauſæ, an verò clienti reſtituere teneatur, p. 2. q. 8. n. 23.

Et quid ſi cliēs ſciebat iniuſtitiā cauſæ: & quid ſi adhuc patrocinium nō impendit, ibid.

C.

Cadauera exhumari facit iudex vt appareat an vulnera ſint letalia, & an tunc ſit obtinenda licentia à Vicario Epiſcopi, p. 1. q. 9. n. 296.

Calculatorum electorum vota an iudex teneatur ſequi & confirmare, par. 1. q. 5. n. 60.

Quid ſi calculatores erant electi cū poteſtate arbitrandi, n. 61.

Calculatoris officium an quis cogi poſſit acceptare, ſi à iudice vel à parte nominatus ſit: & quid de tertio diſcordãtibus calculatoribus per iudicē nominato, p. 1. q. 12. n. 6.

Cancellarius Regius in Cathalonia præcedit gerenti vices generalis Gubernatoris Cathaloniæ, p. 1. q. 2. n. 49.

Canes curiarum vocantur mali aduocati, p. 2. q. 1. n. 28.

Capitalis pœna impoſita an intelligatur de pœna mortis: & quæ intelligatur de iure Ciuili, & quæ de iure Canonico, p. 1. q. 15. n. 93.

Cappellanus amobilis à patrono ſimpliciter nominatus, non cenſetur reuocatus morte patroni nominantis, quamuis ſucceſſor patronus poſſit eum reuocare: at ſi fuerit à patrono nominatus ad beneplacitum & voluntatem ipſius patroni, expirat per patroni nominantis obitum, p. 1. q. 24. n. 72.

Captos milites & fœminas pro debitis ciuilibus in Cathalonia, ex officio tenetur iudex carcere relaxare. & an ſuo priuilegio renuntiare poſſint vt capiantur, p. 1. q. 9. n. 235.

Capere ac carcerare delinquentē poteſt ac debet iudex inferior, dum delictum Superiori notificat, licet non poſſit de cauſa cognoſcere, par. 1. quæſt. 14. n. 22.

Et idem de iudice alio incompetente reſpectu competentis, ibid.

Digitized by Google

Capere iudex per ſe ipſum an poſſit delinquentem. & ibi opinio Hortenſij Caualcani qui negatiuam tuetur,& eius argumenta,p.1.q.24.n.135.

Sententia Alphonſi Narbona,qui defendit affirmatiuam,& reſpondet contrarijs argumentis,n.136.

Et auctoris ſuper hoc ſententia,num. 137.

Quid de Aſſeſſore iuriſdictionem nō habente an ipſe per ſe capere poſſit,nu. 138.

Capi aduocati Doctores pro debitis ciuilibus non poſſunt,par.2.quæſt 2. nu. 15.

Caſtellanus requiſitus vt mediante pecunia Caſtrum tradat,quid poſſit facere,p.1.q.19.n.9.

Caſus plures in quibus iudex procedit ex officio,remiſſiuè,par. 1.q.9. numero 308.

Multi in quibus quis propria auctoritate ſine iudice poteſt ſibi ius dicere, remiſſiuè,par.1. quæſtione 14. numero 87.

In *Cathalonia* olim deficientibus vſaticis & conſtitutionibus Patriæ, iudicabatur ſecundū ſenſum naturalem,p.1.q. 16.n.37.

Secundum quæ iura olim in illa iudicaretur poſt cōſtitutionē Regis Martini,& an prius ſecundum ius Canonicū quam ſecundum iusCiuile,n.38.

Quid nouiſſimè ſuper hoc conſtitutum ſit in curijs anni 1599.n.39.

Cauilloſus aduocatus à iudice repellēdus eſt:& multa contra cauilloſos à duocatos congeruntur,par.2.q.1.nu. 31 & 32.

Contra cauilloſos & tumultuoſos & malè ſe in officio verſantes aduocatos ex officio iudex inquirit,n.32.

Cauſam vel actum pium ſi iudicis officium concernat, illud nemine petente exercet p.1.q.9.n.54.

Sic in cauſa libertatis, alimentorum, dotis,n.55.

Cauſæ modicæ quantitatis ſine ſcriptis ac ſine libello agendæ ſunt,& quid in criminalibus,& quæ ſit ratio,p.1.q.10. n. 44.

Et an in iſtis cauſis ſententia debeat redigi in ſcriptis,n.45.

Et quæ dicatur cauſa modicæ quantitatis,ibidem.

An in dictis cauſis appellatio pariat effectum ſuſpenſiuum vel dumtaxat deuolutiuum. & quid in poſſeſſorio ſummariſſimo,n.46.

Cauſa proprietatis ſimul cū cauſa poſſeſſionis definiri poteſt, ſtāte in commiſſione clauſula (ſola facti veritate inſpecta) & quare,p.1.q.10.n.48.

In cauſis ſine ſcriptis agendis, teſtium tamen dicta & ſententia ſunt redigenda in ſcriptis, niſi propter magnam cauſæ modicitatem, alias iudex tenetur in ſindicatu,n.61.

Et de obſeruantia circa hoc in domo ciuitatis Barcinonæ,n.62.

Cauſa ſummaria an ex conſenſu partium poſſit effici plenaria ſeu ordinaria, & èconuerſo,n.63.

Auctoris ſuper hoc ſententia, num. 64.

Et opinio Caſtelli à Bouadilla refutatur,& eius argumentis reſpondetur,n. 67.

Cauſæ vnius Vicariæ, vel Baiuliæ in Cathalonia an ex conſenſu partium poſſint ventilari in alia,n.65.

Collegiorum,& confratriarum in domo Ciuitatis Barcinonæ vertētes an poſſint ad Regiam Audientiam euocari, & quid ſuper hoc diſponat conſtitutio Cathaloniæ,n.68.

Quid priuilegium Caroli Imperatoris,& an ſint ad hoc alia ſimilia priuilegia, n.69.

Quid ſuper his fuerit declaratum Regia ſentententia Viſitatoris Generalis,n. 70.

Decíſio Regiæ Audientiæ pro obſeruatione dicti priuilegij, n.71.& alia exēplaria,n.73.& 74.

Alia deciſio Regiæ Audientiæ ad interpretationem præfatæ ſententiæ Viſitatoris,n.72.

Di-

Dictæ cauſæ collegiorum & confratriarũ poſſunt euocari ad Regiam Audientiam prætextu quod agatur de interpretatione Regiorum priuilegiorum, num. 75.

An cauſa ſit criminalis quoties pœna appoſita applicatur fiſco. & traditur opinio Hieronymi Laurentij contra Robertum Maranta & diſtinctio Flaminij Cartarij, par. 1. quæſt. 11. numero 91.

Si à Sede Apoſtolica cõmiſſa ſit Petro Canonico, qui poſt cõmiſſionis receptionem canonicatum in alicuius fauorem reſignet, an tunc decidi cauſa per reſignantem vel per reſignatarium debeat, p. 1. q. 12. n. 43.

Argumenta, & DD. contra reſignantẽ, n. 44.

Argumenta, & DD. pro reſignante, n. 45.

Reſpondetur argumentis traditis cõtra reſignantem, n. 46. & ſeqq.

In cauſæ commiſſione quoties exprimitur nomen proprium, & dignitatis, ſi proprium præcedat, delegatio dicitur perſonalis. & quid ſi nomen proprium ſubſequatur, par. 1. quæſtion. 12. numero 47.

Si vnum dumtaxat nomen in cõmiſſione exprimatur, ſi quidem ſit dignitatis, mortuo delegato cauſa ad ſucceſſorẽ in dignitate tranſit: ſi autem ſit proprium, extinguitur morte delegatio, n. 48.

Cauſæ poſſunt cõmitti prioribus mẽdicantium, etiam fratrum minorum ac prioribus perpetuis conuentualibus, quia veniunt appellatione prælatorum: ſecus de monachis habentibus officia aut ſimplices adminiſtrationes, p. 1. q. 12. numero 86.

Contraria opinio Guidonis Papæ, nu. 87.

Sententia Vantij, n. 88.

Cauſæ quæ ſint legitimę ac iuſtę ad iudicem ab officio remouendum, p. 1. q. 12. n. 105.

Cauſam auocare à ſubdelegato, nõ poteſt delegatus Principis ſubdelegãdo, quando ſubdelegatus incepit procedere, niſi adſit clauſula auocandi in qualibet parte litis, p. 1. q. 12. n. 111.

Ne in aliqua cauſa procedat, poteſt ordinario ſuo Rex, vel Poteſtas vetare, & dominus Caſtri Baiulo ſuo, numero 110.

Cauſam ſuo delegato ſeu ordinario adimere, vel ad ſe auocare dominus iuriſdictionis, etiam Princeps in dubio non præſumitur, niſi clarè conſtet, numero 112.

Opinio Guidonis Papæ vt falſa notatur, n. 113.

In cauſis breuibus, & leuibus ratione paruitatis an poſſit quis eſſe iudex ſibi & ſuis. vbi contrariæ DD. opiniones, p. 1. q. 14. n. 23.

Cauſa vna ſi ceſſat in aliqua diſpoſitione, non ceſſat effectus ſeu diſpoſitio altera manente, par. 1. quæſt. 15. numero 11.

Intellige quãdo vnaquæque cauſa per ſe, vel ea quæ vera reperitur, tanquam cauſa finalis conſiderari poteſt, n. 12.

Cauſa modicæ quantitatis quæ dicatur, p. 1. q. 15. n. 46.

In cauſa aliqua ſi iudex de iure poteſt ſũmariè procedere, an poſſit ſi malit, procedere plenariè & ordinariè, p. 1. q. 15. n. 83. & 85.

Quid in Cathalonia. vbi Thomæ Mieres interpretatio reijcitur & declaratur articulus, n. 85.

Quid ſi in ordine iudiciario eſſet erratum, cum in cauſa ſummaria procedītur plenariè, an vitietur proceſſus, num. 84.

In cauſa ſummaria poteſt iudex ſine aliqua partium ſpecificatione pronunciare & iuſtitiã miniſtrare, p. 1. q. 15. nu. 103.

In dicta cauſa omne illis à principio deductum cenſetur, ibidem.

Cauſa præiudicialis ad cauſam principalem, prius decidenda eſt ſiue principaliter, moueatur ſiuę per modum exceptionis, & quare, & illuſtratur exemplis, p. 1. q. 15. n. 122.

Digitized by Google

Criminalis vti maior non eſt iudicanda prius quam ciuilis vbi ſuper eodem facto exiſtere poſſunt, ſi ciuilis cauſa criminali præiudicialis ſit, n. 123.

Et traditur exemplũ in executo ciuiliter pro maiori quantitate, qui vult agere criminaliter actione iniuriarum, & aliud exemplum ex Stephano Gratiano, n. 124.

Breuis reſolutio & diſtinctio hãc materiam complectens, n. 126.

In cauſis breuioribus, quas iudex poteſt abſque actorum ſcriptura definire, an poſſit ſententiam dicere ſecundũ ſuam priuatam ſcientiam aduerſus allegata & probata. ibi contrariæ DD. ſententiæ, parte 1. quæſtion. 18. numero 9.

Et quid ſtante in commiſſione clauſula, ſola facti veritate inſpecta, numero 10.

Cauſarum æqualitate data, an teneatur iudex expedire prius cauſam pauperis & miſerabilis perſonæ, p. 1. q. 18. n. 90.

In cauſis miſerabilium perſonarũ iudex tenetur ſupplere in iure, & in facto, n. 91.

Cauſæ in Cathalonia decidi debent ſecundum ordinem denunciationum ipſarum ſiue concluſionum in cauſa, n. 93.

Intellige parte petente, & excipiuntur cauſæ fiſcales, ibidem.

Cauſam nondum finitam deſerens aduocatus, accipiendo patrocinium aduerſarij, incidit in pœnã præuaricationis, p. 2. q. 1. n. 42.

Cauſas nimis plures non debet ſuſcipere aduocatus, & imparia humeris ſuis onera, n. 43.

Cauſæ principalis aduocatus an cogi poſſit patrocinari in cauſa appellationis, p. 2. q. 3. n. 15.

In cauſa appellationis non poteſt aduocatus patrocinari pro parte aduerſa contra ſuum primum clientem, n. 16.

Gloſa & illius aſſeclæ contrarium tenentes impugnantur, ibidem.

Cauſam quã ſuſcepit aduocatus ſi poſt litem cõteſtatam intellexit eſſe iniquã, non debet eam prodere vt alteram partem iuuet, ſed debet eam diſſimulanter deſerere, parte 2. quæſt. 4. numero 20.

Fallit ſi id foret neceſſarium ad graue aliquod damnum proximi impediendũ, tunc enim deberet iudici aperire vt occurreret, ibidem.

Debet dicto caſu clietem monere de cauſæ iniuſtitia, ibidem.

Cauſa appellationis an ſit eadem cum cauſa primitiua, p. 2. q. 4. num. 35. & ſeq. vbi diſtinctione reſoluitur.

In cauſa principali qui fuit iudex, an poſſit eſſe aduocatus in cauſa appellationis, parte 2. quæſtion. 4. numero 53.

Quid de procuratore, ibidem.

Cauſæ eiuſdem an poſſit eſſe iudex, qui fuit in cauſa aduocatus, num. 54. & 58.

Quid ſi hoc velint partes, ibidem.

Quid ſi fuit conſultus vt aduocatus, nondum tamen dederit reſponſum, ibidem.

In cauſa vna aduocatus meus poteſt eſſe iudex in alia cauſa mea, niſi eſſet connexa, vel dependens ab illa, numero 55.

Quid in Cathalonia circa DD. Regiæ Audientiæ ſuper hoc in conſtitutionibus patriæ caueatur, ibidem.

Cauſam deſerere prætextu ſalarij non ſoluti & contra fiſcum aduocare fiſcalis aduocatus non poteſt: ſecus in cauſis priuatorum, parte 2. quæſtion. 6. numero 16.

In cauſis omnibus patrimonij Regij & fiſcalibus examinandis, & decidendis fiſci aduocatus intereſſe debet, p. 2. q. 6. n. 27.

Opponitur de textu in l. proximè ff. de his quæ in teſtam. delen. & ſoluitur cõtrarium, n. 28.

Quid in cauſis criminalibus de iure communi, n. 29.

Quid circa iſta in Cathalonia generalibus conſtitutionibus cautum ſit, & conſuetudine receptum, n. 30.

Cauſæ

Cauſę fiſcales ſunt ſummaria, etiã quãdo fiſcus vti reus conuenitur, p.2.q.6.n. 105.

Taxationis ſeruitiorum feudatariorũ domini Regis, quæ in Regio Concilio Baiuliæ Generalis Cathalonię vertuntur, & declarantur, p.2.q.7.n.112.

Cauſa principalis, & cauſa appellationis dicitur eadem cauſa reſpectu rei, de qua agitur: ſecusquo ad alia, p.2.q.9.n.59.

Cauſæ principalis aduocatus an cogatur patrocinari in cauſa apellationis cũ nouo ſalario, n.60.

Cauſam ſui clientis quando aduocatus minus probabilem iudicat, an liberũ ſit aduocato illam defendere, & ita ſequi opinionem minus probabilem, ſequẽdo tamen probabilem. referuntur contrarię DD. ſententiæ, & quæ ſit verior, p.3.q.3. n.29.

Opinio affirmatiua nonnullis argumẽtis defenditur, n.31.

Et an ſit admitẽda diſtinctio inter cauſas grauiſſimi ponderis & alias minoris momenti, n.32.

Cauſam minus probabilem ſi aduocatus tueatur, tenetur clientem ſuum admonere de illa minori cauſæ probabilitate, n.33.

Minus probabilem cauſam clientis ſui non poteſt aduocatus tueri, quando pars illa eſt parum probabilis, & in quam raro aut nunquam iudices inclinant: alias tenetur ad reſtitutionem, n.34.

Cauſæ principalis iudex poteſt eſſe procurator, vel aduocatus in cauſa appellationis, p.3.q.5.n.29.

Cautio de damno infecto debet à iudice poſtulari, p.1.q.9.n.35.

Cautus & prudẽs quemadmodum debeat eſſe aduocatus erga iudicem, p.2.q. 1.n.45.

Quemadmodum erga partem cui patrocinatur, n.46.

Quemadmodum erga partem aduerſam, n.47.

Quemadmodum erga aduocatum cõtrarium, n.48.

Quemadmodum in negocio, de quo agitur, num.49.

Quemadmodum erga ſe ipſum, nu. 53.

Cautela cõſultoris, vt ſine periculo reſpondeat iuxta aliorum opinionem contra propriam, p.2.q.5.n.16.

Cautela, quod partis præſentia notetur in actis per notarium, vt conſtet de partis conſenſu, p.3.q.4.n.23.

Charitatis lex quæ dictat vt plus te quã proximum ames, eadem præcipit vt plus in te quã in proximo peccatum euites, p.1.q.8.n.15.

Ciceronis ſententia, non poſſe iudicem aliud iudicare de iure, & aliud aduocatũ reſpondere, p.3.q.3.n.1.

Et contra Ciceronem an ſententia Cãcinnculæ vera ſit, n.37.

Citatio partis an ſit neceſſaria in relatione facienda, p.1.q.7.n.86.

An requiratur quando iudex procedit ex officio, p.1.q.9.n.282.

Citari iudex poteſt ad defendendum quod fecit, quando proceſſit ex officio: ſecus quãdo ad partis inſtantiã proceſſit; & quæ ſit ratio differentiæ, n.284.

Citatio partis in quibus caſibus per iudicem omitti poſſit, p.1.q.10.n.11.

Ad allegandum ſeu informandum nõ debet reproduci in actis cauſæ, p.3.q.2. n.23.

Ciuitatis Commune poteſt capere animalia ad ferendum ſalmas cauſa mittendi frumentum in exercitum, p.1.q.9.n. 208.

Clauſula qua partes de expenſis proteſtantur, cenſetur interpellatus iudex vt victum victori ad expenſas condemnet, parte 1. quæſtion. 9. numero 70.

Per clauſulam, ius & iuſtitiam miniſtrari, narrato facto cenſetur deducta omnis actio quę ex narratis colligi poteſt p.1.q.9.n.108.

Fallit tamen duobus modis de quibus ibidem.

Clauſula, ſola facti veritate inſpecta, plus operatur in cõmiſſione cauſarum, quam clauſula, ſummariè, p.1.q.10.n.6.

Per clauſulam,ſola facti veritate inſpecta,cenſentur ſublatæ omnes ſolênitates iuris ciuilis, & ſolum obſeruantur ea quæ ſunt iuris naturalis, & gentium,non ita in cauſis aliàs ſummarijs, num.7.

Dicta clauſula non operatur vt fides inſtrumento adhibeatur, ſi copia parti data non ſit,n.9.

Nec poteſt tollere alicui ius quæſitũ, nec eã quæ ad reperiendam veritatem tendunt,n.10.

Clauſula,appellatione remota,tollit effectum appellationis ſuſpenſiuum,ſed fallit duobus caſibus vt hic,p.1.q.10.num. 47.

Clauſula,ſola facti veritate inſpecta,in commiſſione poſita, non cogitur iudex ſuper incidentibus,& emergẽtibus pronunciare,p.1.q.10.n.51.

An dictã clauſula tantæ ſit efficaciæ vt ex nudo pacto oriatur actio.vbi contrariæ doctorum ſententiæ,n.52.

Quid ſtante clauſula,manu Regia,ibidem.

Clauſula, ſola facti veritate inſpecta, æquiparatur clauſulæ,manu Regia,& relaxat omnes ſolennitates iuris poſitiui, n.55.

Dicta clauſula, ſola facti veritate inſpecta,plus operatur,quam clauſula, ſummariè ſine ſtrepitu, & figura iudicij, nu. 56.

Clauſula, de plano,plus operatur quã clauſula,ſummariè, n.60.

Et per eam remouentur omnes ſolennitates iuris ciuilis,ibidem.

De clauſula, quod ſi non omnes, p. 1, q.24.n.110.

Clauſulę appoſitæ in prima cõmiſſione iudicis ſiue aſſeſſoris an cenſeantur repetitæ in ſecunda,p.1.q.24.n.149.

Quid in cõmiſſione nouę cauſæ,ibid.

Quid ſi dicta clauſula in primo reſcripto eſt appoſita ex priuilegio cauſæ, ibidem.

Quid quando ſecundus iudex ſubrogatur in locum primi,ibidem.

Quid ſi dicta clauſula poſita fuit in priori cõmiſſione in fauorem certæ perſonę, quæ illa non vtitur in ſecũda,n.150.

Clauſulæ odioſæ,veluti clauſula,appellatione remota,an cenſeantur repetitæ,n. 150.

Clauſula,ſine ſcriptis,in compromiſſis & in commiſſionibus Regijs appoſita operatur,quod de geſtis ſtabitur aſſertioni iudicis,p.3.q.5.n.19.

Clericus per quẽ iudicem debeat declarari negociator, & an contra clericũ negociatorẽ neceſſaria ſit trina monitio, p.1.q.11.n.120.

An dicatur negociator eo quod fructus ſuæ præbendæ in ciuitatem,in qua domicilium habet, adducit pro ſua, ſuęque familiæ ſuſtentatione, & reliquorũ ſuperſtitum venditione,n.123.

In ſacris conſtitutus ſi matrimonium nulliter contrahat, an perdat beneficia. vbi contrariæ Iacobi Cãcerij, & Aloyſij de Leo traditiones,p.1.q. 11. nu.133.

Pauper non perdit beneficium cap. Odoardus de ſolutionibus, etiam ſi culpa ſua ad paupertatem deuenerit, niſi culpa ſit ordinata ad caſum,p.1.q.11. nu. 136.

Clerico coniugato an poſſit Epiſcopus cauſam criminalem clerici committere, &quid ſi clericus accuſatus conſentiat,p. 1.q.12.n.57.

Clericus coniugatus diſpenſatiuè poteſt beneficium Eccleſiaſticum obtinere, ibidem.

Et non differt à laicis, niſi in duobus de quibus in cap.vnic.de cleric.coniuga. lib.6. quod etiam capitulum reſtrictum fuit per Concilium Tridentinum, n.58.

Et an poſſit eſſe vicarius Epiſcopi,nu. 61.

Clericus in Cathalonia non poteſt eſſe aſſeſſor laici officialis,vt Vicarij, vel Baiuli,n.66.

In iure doctor licet ſit pauper,& non habeat patrimonium vel beneficium, poteſt ordinari, non obſtante decreto Concilij Tridentini.& quare, par.1.q.2. n.69.

In caſu paupertatis poteſt aduocare,n. 70.

Cle-

Digitized by Google

Clerico in ſacris conſtituto, vel in minoribus beneficiato prohibita eſt aduocatio coram iudice ſeculari, niſi in propria cauſa, vel pro Eccleſia ſua, vel imminente neceſſitate pro coniunctis vſque ad quartum gradum, vel pro miſerabilibus perſonis, dummodo diuinum officiũ non omittatur, p.2.q.3.n.25.

Coram iudice Eccleſiaſtico aduocare non prohibetur, exceptis Epiſcopis, & Sacerdotibus, ibidem.

Epiſcopi autem, & ſacerdotes quibus caſibus aduocare poſſint coram iudice Eccleſiaſtico, ibidem.

Epiſcopus verò in nullo caſu coram iudice ſeculari aduocatus eſſe poteſt, ibidem.

Clerici minorum ordinum non beneficiati aduocati eſſe poſſunt in omnibus cauſis ciuilibus, ſicut laici: imò etiam in criminalibus modo non geſtent tonſuram clericalem, etiam coram iudice ſeculari: ſed ſi inde ſequatur mors vel mutilatio, fient irregulares, n.26.

Clericus poteſt aduocare pro eo, qui habet rem communẽ cum Eccleſia, n.31.

Clerici non prohibentur eſſe a conſilijs iudicis ſecularis, n.33.

Nec conſilia præbere, & allegationes in iure conſcribere prohibẽtur. & quare, ibidem.

In curia Romana ex tolerantia Sum. Pontificum clerici exercent publica munera aduocationis, vt & procurationis, quamuis non ſint pauperes, etiam in cauſis profanis, & cum ſalario, n.34.

Clerici in ſacris conſtituti an ſtatuto vel conſuetudine effici poſſit vt exercere valeãt aduocationem in caſibus, in quibus aliàs de iure Communi exercere prohibentur, n.35. & ſeqq.

Quæ conſuetudo ſuper hoc vigeat in Cathalonia, ibidem.

Quid in clericis regularibus. & quid in criminalibus, ibidem.

Clericus in Regno Aragonum extat ſtatutum vt coram iudice ſeculari aduocare poſſit, n.36.

Clerico aduocato licet ſalarium recipere, p.2.q.9.n.6.

Cœcitas ſi iudici ſuperueniat, iudicandi munus retinet: nouum gerere non poteſt, p.1.q.12.n.28.

Collegia & confraternitates iure Communi an ſint prohibita & reprobata, p.1. q.10.n.78.

Et rationes traduntur, n.79.

Eorum, qui eãdem artem exercẽt vel officium, iure Ciuili permiſſa ſunt, num. 83.

Opinio Nicolai Loſei ſuper hoc impugnatur, & eius argumentis reſpondetur, n.84.

Collegia & confratriæ Ciuitatis Barcinonæ omnia aut ferè omnia ſunt creata à domino Rege, vel à Ciuitate ipſa, & pauca ſunt à Rege, n.85.

In dicta Ciuitate Collegia dicuntur artificum: & Confratriæ Fabrorum, n.86.

Præter antiqua, Octauius Auguſtus diſſoluit. & quare, n.88.

Sic Franciſcus Rex Gallorum, n.89.

Sic Tarquinus Rex Romanorũ prohibuit omnia Romæ præter ea, quæ a Numa fuerant inſtituta, n.90.

Sic Iulius Cæſar & Auguſtus Cæſar reuocarunt omnia Romæ, relictis antiquis, n.91.

Omnium ferè artium & officiorum fuerunt Romæ, n.93.

Et in Græcia, & quomodo vocabãtur, ibid.

Et in Gallia, & in Regno Luſitaniæ, & quid in Cathalonia, ibid.

Artificum Numa Romanorum Rex primum inſtituit, & quæ, n.95.

Et quomodo poſtea aucto nimis illorum numero, fuerunt ſublata, paucis exceptis, & quare, ibid.

Cur Clodius ea reſtituit, ibid.

Coloni non poſſunt in fine ſui temporis itaerodere fundum, vt fructus anni ſequentis corrumpantur in damnum futuri coloni, par. 1. quæſt.24. numero 38.

Et ibi ſimilia de ſeminantibus totum fundum, vel malè putantibus vineas in præiudicium futuri coloni, ibid.

Commiſsio iudici ſeu officiali facta vt ſe informet, quando intelligatur de informatione iudiciali per proceſſum, vel extraiudiciali ſine proceſſu. vbi inter DD. Bouadilla & Narbona concertatio, p. 1. q. 18. n. 25.

In *Commiſſum* quod cadit, ſtatim ſine aliqua apprehenſione trãsfertur in fiſcũ quo ad dominium, non quo ad poſſeſſionem: & fiſco datur rei vendicatio contra quemlibet poſſeſſorem, p. 1. quæſt. 11. n. 82.

Quid ſi res cadat in cõmiſſum in Regno Caſtellę per leges illius Regni, & capiatur in Cathalonia penes poſſeſſorem, an fiſcus cum ſub eodem Principe ſit, poſſit apprehendere, n. 83.

A commiſſi pœna an poſſeſſor excuſetur, ſi res quę cecidit in commiſſum, pereat antequam à fiſco capiatur, numero 84.

Compater in cauſa filij ſpiritualis an iudex eſſe poſſit, p. 1. q. 14. n. 64.

Quid ſuper hoc ſeruet Regia Audiẽtia Cathaloniæ, n. 65.

Compater ſpiritualis an poſſit eſſe teſtis, n. 66.

Compenſatio an obijci per debitorem fiſcalem fiſco poſſit, & in quibus caſibus, p. 2. q. 6. n. 104.

Concluſio in cauſa cenſetur facta quo ad partes, ſed non quo ad iudicem, cui nunquam in cauſa concluditur, quin ſẽper recipere probationes ex officio poſſit, p. 1. q. 9. n. 154.

Menochij ſententia contrarium aſſerentis, n. 157. & defenditur, n. 159. & an vera ſit, n. 160.

Poſt concluſum in cauſa non poſſunt fieri interrogationes ad partis inſtantiã: bene tamen ex iudicis officio, numero 155.

Quid facere iudex poſſit poſt concluſionem in cauſa, n. 157.

In cauſis ſummarijs non concluditur in cauſa, ideoque ſemper vſq. ad ſententiam interrogationes fieri poſſunt, etiam ad partis inſtantiam, n. 158.

Ex magna cauſa & æquitate poteſt iudex poſt concluſum in cauſa admittere probationes: dato tamẽ æquitatis concurſu iudicandum eſt contra negligentem, n. 161.

Ad *concordiam* & compromiſſum in cauſa ciuili an iudex officio ſuo nobili partes cogere poſſit, par. 1. q. 9. numero 309.

Caſus fallẽtiales huius regulæ, n. 310.

Ad concordiam ſiue tranſactionem nõ debet iudex ſtatim partes compellere propter metum ſcandali & armorum, ſi poſſit occurrere celeriter expediendo cauſam vel ſequeſtrando poſſeſſionem ſine præiudicio partium, vel cogendo eas cauere de non offendendo & innouando, n. 311.

In cauſis criminalibus an iudex poſſit officio ſuo partes cogere ad concordiam, n. 312.

Concubina iudicis an liceat conferre munera aut aliter ab ea petere, vt apud iudicem pro aliquo intercedat, p. 1. q. 18. n. 88.

Condemnare vltra petita iudex non poteſt, p. 1. q. 9. n. 98.

Extenditur ad arbitratorem, n. 100.

Fallit quãdo eſt vnum petitum, & poſtea diſcuſſum inter partes de alia materia non petita, n. 107.

Fallit item in terdecim caſibus ex Felino, n. 110.

Condemnare poteſt iudex in alio quã ſit petitum, quando ius vel conſuetudo non permittit præſtari id quod petitum eſt, p. 1. q. 9. n. 115.

Condemnare ſeu ſententiare poteſt in his quæ ſunt correlatiua ſeu cõnexa petitis, n. 118.

Condemnare vel abſoluere, & condẽnandũ vel abſoluendum pronunciare, an idem ſit, p. 1. q. 15. n. 16. & 21.

Salyceti opinio ſuper hac quæſtione improbatur, n. 21.

Et duæ opiniones don Ludouici à Peguerà refutantur, n. 22.

Condemnare perſonã cognitã innocentẽ, ex ſola humana poteſtate an intrinſecè malum ſit, p. 1. q. 18. n. 5.

Con-

Condemnari de iure Gentium nemo poteſt ſine teſtibus, nec niſi citatus & auditus: & id ipſum eſt iuri Naturali & Diuino conforme, n. 16.

Condemnatus an teneatur expreſsè approbare ſententiam, p. 1. quæſt. 24. num. 130.

Condemnati per iudicem quãtumcũque iuſtiſſimè ſint, ſibi videntur dolo ac fraude ſeu per iniquitatem damnati, & ſolent conuitiari iudici, p. 3. quæſt. 1. n. 10.

Conditio impoſſibilis vel turpis quare in teſtamentis vitietur: in contractibus autem actum vitiet, p. 1. q. 11. numero 8.

Conductores redituum beneficiorum Eccleſiaſticorum vel perſonarum immunium non gaudent immunitatis priuilegio à vectigalibus, par. 1. q. 11. numero 128.

Quid in conductoribus fiſci, ibid.

Confeſſarius quare de crimine confitentis interrogatus non teneatur illud propalare, parte 1. quæſtion. 8. numero 29.

Debet abſoluere pœnitentem, dummodo pœnitens ſequatur opinionẽ probabilem, licet illa confeſſario videatur minus probabilis, par. 3. quæſt. 3. numero 12.

Poteſt amplecti opinionẽ minus probabilem, & eam pœnitenti cõſulere, ibidem.

Confeſſarij iudicium in foro pœnitẽtię eſt medicinale, nec inter partes, ſed inter hominem & Deum, n. 13.

Confirmatio Superioris in forma communi, ſi contra ius ſtatutum ſit, nihil operatur, cum tanquam generalis non extendatur ad ſtatuta, niſi quatenus ſint iuſta & honeſta & iuri Communi non contraria, parte 1. quæſtion. 6. numero 41.

Contra *conſanguineos* ſuos intra quartum gradum non tenetur aduocare aduocatus ſalariatus, p. 2. q. 3. n. 61.

Conſeruatores reputantur ordinarij, & habent limitatam iuriſdictionem circa manifeſtas & notorias iniurias, p. 1. q. 14. n. 25.

Si ipſis negatur qualitas notorietatis, poſſunt ſuper ea informationem recipere & de illa cognoſcere, ibid.

Conſiliarij Principum & iudices nõ debent eſſe nimis acuti. & quare, p. 1. q. 1. n. 21.

Conſiliarius debet eſſe vnus ex mille, p. 1. q. 1. n. 82.

Regij poſt Principem ſalutandi ſunt: & quare, parte 1. quæſti. 2. numero 30.

Quam neceſſarij ſint Principi, ſicut vera conſilia, n. 41.

Abſque conſiliariorum ſuorũ & procerum conſilio an Princeps ardua neggocia poſſit expedire, n. 42.

Conſiliarios Principis non honorantes incurrunt pœnam quaſi ſacrilegij, & qui dubitant an illi digni ſint. numero 46.

Conſultoris ſui conſilium iudex ſequi non tenetur, ſiue ex diſpoſitione ſtatuti, ſiue ex partium voluntate, & conuentione conſultorem acceperit, p. 1. q. 5. numero 1.

Conſultorem iudex non poteſt à partibus compelli accipere, p. 1. q. 5. numero 12.

Cõſultore an iudex indigeat, conſciẽtię eius ſtandum eſt, n. 13.

Procedit quando iudex propter peritiam ſuæ ſcientiæ electus eſt, numero 14.

Conſultor ſi ſit nominatus intuitu dignitatis & deceſſerit, expectatur ſucceſſor; ſi autem ſit priuata perſona & moriatur, liberè poteſt actus exerceri, & quid ſi plures ſint conſulendi, p. 1. q. 5. numero 45.

Aſſumptus non poteſt nouas probationes ſeu inſtrumenta recipere, numero 46.

Conſiliarij Barcinonæ qui prætermiſſis aſſeſſoribus cauſam confratriarum ex priuilegio decidunt, nulliter iudicant, licet non teneantur ſequi votum illorum: & quare, p. 1. q. 5. n. 47.

Principis, quibus ex officio incumbit Principi conſilium dare, ſeu eius nomine inſtitiam miniſtrare, ſi illi aliquid iniuſtum, etiam bis præcipienti obediunt, & contrarium ei nō ſuadent, grauiter peccant, par. 1. quæſt. 7. numero 43. & ad quid teneantur, numero 44. & an officio renuntiare pro exoneratione conſcientiæ, num. 45 & 47.

Conſiliarius in exponenda ſua ſententia in conſiſtorio ſalua conſcientia quid facere poſſit vel non poſſit, quidque debeat obſeruare, par. 1. quæſt. 8. num. 39.

Cum nullum timetur incommodum, debet dicere quod ſentit, nec aliter ei fas eſt, n. 40.

Quidquid incommodi inſtare videatur, nunquam licet illi falſum dicere, aut aliter quam ſentiat, n. 41.

Si malum quod ſibi cōſiliarius timet, graue ſit, malum autem quod pro veritate tuenda Reipublicæ impendeat, leue: poteſt ita ſe gerere, vt neque aſentiat, neque diſſentiat nempè vtendo verbis ambiguis, & liceret etiam illi hoc caſu cōtinere ſe domi nec ad conſiſtorium ire, n. 42.

Cum graue Reipublicæ damnum imminet, tunc quodcunque malum ſubeundum ſit, ſemper expromenda eſt ſua cuique ſententia clarè & liberè, cū ea tamen qua decet reuerentia & modeſtia: nec licet cōſiſtorium fugere, n. 43.

Conſultor recuſari poteſt ſine probatione cauſæ, & ſine eius expreſſione, p. 1. q. 12. n. 125.

In conſiliarijs optimis eligendis pars magna communis ſalutis poſita eſt, p. 1. q. 22. n. 1.

Conſiliarius poteſt conſulere partibus præſentibus & abſentibus non citatis, p. 1. q. 24. n. 15.

Corā conſiliario neceſſe non eſt quod fiāt iuris allegationes per aduocatos partium, ibidem.

Conſiliarios ſibi eoſdem ſepius adiūgere iudices poſſunt, p. 1. q. 24. numero 43.

Conſultor qui aliàs fuit in eadem cauſa, poteſt allegari ſuſpectus iudex, p. 3. q. 5. n. 50.

Conſilium interdum ab inſipientibus petere iudex debet, p. 1. quæſt. 1. numero 71.

Qui petere debet, ſufficit vt petat, quamuis minimè ſequatur, numero 2. & 5.

Non valet conditio legato adiecta, ſi arbitratu Titij nupſerit: valet tamen teſtatoris præceptum vt filia nubere nō poſſit abſque conſilio Titij, & quare, numero 3.

Conſilij lex quando obliget, numero 4.

Conſilium poteſt haberi, etiam ab eo qui illud negotium tractare prohibetur, n. 6.

Si in compromiſſo dicatur quod arbiter ſeu arbitrator teneatur pronunciare ſecundum conſilium certi ſapientis an teneat compromiſſum, numero 7.

Quid operetur dicta clauſula, numero 8. & an illud conſilium ſit ſequendum, vel aſſumendum, numero 9.

Si dicatur in compromiſſo, quod pronuncietur habito concilio ſapientis, vel ſecundum conſilium ſapientis, nullo ſapiente expreſſo valet compromiſſum, & quæ ſit ratio differentiæ, numero 10.

An poſſit fieri commiſſio delegato cū clauſula quod teneatur pronunciare ſecundum conſilium delegantis, numero 11.

Conſilium ſapientis iudex neceſſariò ſequi tenetur, ſi ſtatuto ita caueatur, licet quidam DD. contrarium defendāt, p. 1. q 5. n. 16.

Et ſi non ſequatur, ſententia eſt nulla, n. 17.

Conſilium ſapientis vbi ſtatutum diſponit quod iudex illud ſequatur, an teneatur ſequi, ſi ſibi iniuſtum videatur. vbi diſtinctio, p. 1. q. 5. n. 27. & 29.

Sapientis ſi ſtatutum arctat iudicem quod ſequatur, intelligitur niſi cōtineat

Digitized by Google

manifeſtum iuris errorem, vel manifeſtã iniquitatem, n.28.

Aſſeſſor qui ſequi tenetur, de ipſo ſequuto accuſari non debet, ſed eligens aſſeſſorem accuſabitur, n.31.

Sapientis ſi quis ex ſtatuto tenetur petere & ſequi, an præſumatur ſequutus, n. 32. & 34.

Præſumitur ſequutus ſi partes tempore latæ ſententiæ fuiſſent pręſentes, & non contradixiſſent, vel ſi iudex in ſententia eam ſolennitatem enũciaſſet, n.33. & quid obſeruetur in Cathalonia, n.35.

Aſtrictus petere, tenetur quandoque etiam ſequi vrgente ſubiecta materia, n.38.

Cum conſilio ſapientis quando iudex pronunciare tenetur, licet non debeat illud ſequi, debet tamen petere & expectare, alias ſententia eſt nulla, numero 44.

Conſilium ſapientis an ſub vitio nullitatis teneatur iudex expectare, ſi ad inſtantiam partium alicui ſapienti cauſam conſulendam remiſerit. vbi diſtinctio, p. 1. q.5. n.48.

An ſola petitio quod cauſa remittatur ad conſilium ſapientis, ſuſpendat iudicis iuriſdictionem, n.49.

Conſilium optimum ad Principum Pedagogos & conſiliarios quando eos reprehendere non audent, par. 1. q.16. n. 21.

In rebus agendis maximè neceſſariũ eſſe comprobatur, par. 1. quæſtio. 24. nu.1.

Conſtitutiones diſponentes vt iudices intra certum terminum ſententiam dicant, intelligi debent parte petente, p. 1. q.6. n.114.

Limita niſi aliud ex mente legis vel ſtatuti conijceretur, & ibi exemplum in caſu conſtit. tit. *de arbitres y arbitradors*, quod tamen controuertitur, n. 115.

Conſtitutiones alicuius Regni ſeu Prouinciæ & ſic etiam Caſtellę & Cathaloniæ an habeant naturam ſtatutorum vel iuris Communis, ſintque ideo latè vel ſtrictè interpretandæ. vbi contrariæ traditiones Iacobi Cancerij & Ioann. s Parladorij, p. 1. q. 1. n.131.

Cathaloniæ abeunt in deſuetudinem per contrarium vſum totius Cathaloniæ & Regis tolerantiam, licet conſuetudo illis contraria reprobetur per plures cõſtitutiones: & poſſunt ab initio non recipi, p. 1 q.13. num.34. & par. 2. q. 7. num. 69.

Cathaloniæ ſunt contractus Regis & leges pactatæ cum Rege & iuratæ per ipſum, par. 1. quæſt.18. n.21. & p.2. q.7. n. 14.

Conſtitutio Petri Secundi, quæ eſt 3. ti. *de feus y poſtats* quid diſponat, p.2. q.7 n.8.

Eſt abrogata per conſtitutionem Reginę Mariæ, quæ eſt, 1. titul. *de offici de Balle general*, quidque ſtatuat Regina Maria eadem conſtitutione, n.9.

Conſtitutionum Cathaloniæ compilationis forma an ius faciat, p.2. q.7. n. 54. & 55.

In primo volumine multæ leguntur ſuperfluæ & correctæ & ſignanter aliquæ referuntur, n.56. 57. & 58.

Conſtitutio Petri Secundi quæ eſt 3. tit. *de feus y poſtats* fuit ſublata per contrariam conſuetudinem tercentum annorum & vltra in Cathalonia, numero 66.

An Iacobi Secũdi quæ eſt 4 ti. *de feus y poſtats* concordet cum dicta cõſtitutione Petri Secundi, n.99.

Anaſtaſij & ſucceſſorum eius, ne cuiquam adminiſtratio patriæ ſuæ ſine ſpeciali iuſſu principis permitteretur, & quare, p.3. q.1. n.23.

Ad *conſuetudinem* interpretatiuam inquid dicendã quod tẽpus requiratur, & ſi ſit contra iuris Communis diſpoſitionẽ p.1. q.3. n.17. & q.15. n.78. & ibi quid ſi ſit præter ius vel contra ius, n. 79. quidque poſſit iudex arbitrari circa tempus interpretatiuæ, & an debeat eſſe præſcripta, n.78.

Conſuetudo & obſeruantia ſubſequuta excuſat ſemper à pœna, & quid in

Digitized by Google

in Cathalonia ſi ſit contra conſtitutiones Principatus,p.1.q.11.n.30.

In iudicialibus quomodo probanda ſit,& an probari poſſit per teſtes. vbi gloſſæ & DD.contrariæ ſententiæ, p.1.q. 13.n.13.

Cōſuetudine an effici poſſit quod quis ſit iudex in cauſa propria,p. 1.q. 14. nu. 14.

Et auctoris ſuper hoc ſententia, nu. 15.

Si ſint diuerſæ obſeruantiæ, cui ſtandum ſit,p.1.q.15.n.78.

Tanto efficacior eſt obſeruantia ad legis interpretationem:quanto proximior eſt tempori legis conditæ, ibid.

Conſuetudo tanquam lex non ſcripta potens eſt ad tribuendā iuriſdictionem & facit licitū ex illicito,& potentior eſt priuilegio,p.1.q.23.n.17.

Interpretatiuæ vis,etiā vbi verba repugnarent, & data prohibitione allegādi vſus & conſuetudines,par.2.q.6. nu. 56.

Conſuetudo omnis contra conſtitutiones Cathaloniæ,etiam immemorialis reprobata eſt, parte 2. quæſt. 7. num. 68.

Intellige de inductiua noui iuris,non de interpretatiua ſeu de obſeruantia declaratiua,n.71.

Conſulere iudex Principē debet ſi cauſā teſtibus &inſtrumentis indagauerit & in ea definienda anceps ſit, p.1.quæſt. 7. nu.1.

Iuſtitiā Aragonum in Aragonia omnes officiales tenentur,eiſdemque iuſtitia Aragonum reſpondere,n.5.

IudexSuperiorē ſuper facti quæſtione non debet,ſed ſuper quęſtione iuris tātum,n.6.

Conſultus de facto Alexander tertius noluit reſpondere,p.1.quæſtio.7.numero 7.

Conſulere Principem nec ſuper iuris quæſtione iudex debet ſi ius non recipiat probabile dubium, nec Princeps ei reſpondere tenetur,par. 1.quæſtio.7.nu. 14.

Superiorē,caſus in quibus iudex debet,p.1.q.7.n.22.

Superiorem iudex debet,ſi à potentibus impediatur in adminiſtratione iuſtitiæ,n.23.&.24.

Item quando periculum vel damnum in expeditione negocij incurrere poteſt, p.1.q.7.n.52.

Itē quando ex aliqua iuſta cauſa leges ſeu ſtatuta tranſgreditur,n.53.

Principem debet in maioribus cauſis, deciſioni Principis reſeruatis,& ſuper arduo,& difficili facto, p. 1. q. 7. numero 56.

Item quando excellentis peritiæ artifex ad mortem damnatus eſt .& quare,n. 66.

Extende ſi damnatus fuerit ad torturam,n.67.

Extende item ad quamcunque pœnā propter quam Reſpublica damno efficeretur,n.68.

Fallit in latrone manifeſto, ſeditioſo, factioſo, & id genus ſceleratiſſimo, cui nec Princeps debet pœnam remittere ob egregium illius artificium, numero 70.

ConſulerePrincipem iudex nō debet regulariter pro puniendo, ſeu condemnando delinquentem,n.73.

Principem,ſeuRegiumConſilium cōſulere & ſuperſedere iudex debet ſi poſt latam ſententiam conſtiterit de innocentia rei, p.1.q.7.n.79.

Item ſi reū de homicidio,teſtibus cōuictum innocentem ſciat,& quare, nu. 80.

Conſulens Superiorum iudex debet conſultationis copiā partibus apud acta edere,n.84.

Vel integra acta proceſſus ad Superiorem tranſmittere,n.85.

Conſulenda cauſa cuius expenſis ad Superiorem tranſmittenda ſit,p.1.q.7.n. 88.

Conſulere iudex qui alias tenebatur, excuſatur quando Princeps vel Superior difficile adiri,& conſuli, poteſt,nu. 89.

Con-

Conſulendi Principis nomine in Cathalonia regulariter intelligimus Proregem,& eius Regium Conſ.l um,numero 96.

Conſulentem aduocatum oportet nõ iuris ſolum, ſed omnium rerum cognitionem habere, par. 2. quæſtio. 1. num. 16.

Conſulere inuitus quis compellitur, p.2.q.3.n.8.

Vni ex partibus, & pro altera patrocinari aduocatus non poteſt,p.2.q.4.nu. 11.

Propter conſilium an impediatur aduocatus aduocare contra eundem in eadem cauſa abſque præuaricationis labe, ſi ab aliquo conſultus fuit,& eo conſulto conſulens ſuſcepit alium aduocatum in ſua cauſa,illo dimiſſo, p. 2.q.4. nu.21. & ſeqq.

Speculatoris opinio,& in quibus fundetur,ibidem.

Et refutatur,n.22.

Conſulenti ſi congruo ſalario accepto præbuit aduocatus conſilium, non poteſt poſtea pro altera parte aduocare, n. 23.

Conſulendo aduocatum,ſi vna partiũ tentauit eum, vt in cauſa illa pro cõtraria parte aduocare non poſſet, & opera aliorum poſtea vſus eſt, non prohibetur aduocare pro aduerſario,n.24.

Conſultus à parte aduocatus ſi vidit eius iura & inſtrumenta,non tamen eidẽ conſilium cum deliberatione dedit, nec promiſit pro ea aduocaturum,ſed tantũ ſpem dedit illi patrocinandi pro ea,quæ poſtea renuit iuſtum illi ſalarium ſoluere, poteſt pro aduerſario aduocare.& quare,p.2.q.4.n.25.

Non tamen poteſt ſecreta vnius partis pandere alteri,ibidem.

Quid ſi cœpiſſet iam pro priori parte aduocare,ibidem.

Opinio Sebaſtiani Medicis,& Thomæ Mieres contra prędictá,n.26.

Conſultus aduocatus ab aliquo,& cõtra eum de iure reſpondens, poteſt pro aduerſario patrocinari,n.27.

Et an dedecus aliquod iſtud ſit, ſi fiat ſine præcepto iudicis,ibidem.

Quid ſi aliquid ſecreti cauſa cõtineat ibidem.

Conſulere alijs licitè poſſunt viri docti atque etiam confeſſarij contra propriam opinionem, ſequendo alienam, quam probabilem eſſe putant,p.2.q. 5. nu. 10.

Et an modo iuxtà vnam, modo iuxtà aliam opinionem cõſulere poſſint,ſi vtraque probabilis ſit,ibidem.

Nota verò huiuſmodi varietatis quomodo vitari poſſit,ibidem.

Conſulens & ſuadens alicui vt hoc vel illud faciat,aut abſolutè aſſerens illum poſſe facere,tenetur habere euidẽtiam moralẽ,illud licitum eſſe, alioquin culpam latam committit, par. 2. q. 8. n.9.

Conſultus nunquàm tenetur reſpondens ſecundum opinionem verè probabilem neque qui ſimpliciter aperit ſuam opinionem,dicens ita ſibi videri,p.2.q.8. nu. 12.

Si quis fuit vt aduocatus,nondũ tamẽ dedit reſponſum,à iudicando non arcetur,p.3.q.5.n.50.

Conſultationes iudicis ad Superiorem permiſſæ ſunt,& aliquando neceſſariæ, p. 1.q.7.n.1.

Illis ſine cauſa reſpondere recuſans Superior mortaliter peccat,n.3.

Inferiorum iudicum in Cathalonia ex conſtitutione tenetur Regium Conciliũ reſpondere,n.4.

Si facti ſint, ſuſpicio oritur ad vitandum laborem & curã negocij vel odiũ partium,illas ad Superiorem interponi, n.9.

Iudicum inferiorum in Regno Caſtellæ Regium Conciliũ reſpuit,num. 20.

Contractus qui curſu temporis efficitur grauatorius,officio iudicis reducitur ad æquitatem,& quomodo fiat,p.1.q.9.n. 258.

Contrarias prætentiones deducens nõ auditur aduocatus,etiam in diuerſis cauſis

ſis,& referuntur exempla,par.1.q.4.nu. 65.

Contraria ſunt quę ſimul ſtare non poſſunt,ſed vno poſito alterum tollitur,p. 2.q.7.n.15.

Conuicia dicere licet aduocato,quantum poſcit vtilitas cauſæ,p.2.q.8.num. 42.

Corrigere ſententiam ordinatam & notario traditam poteſt iudex antequam publicetur.& quare,par.1.quæſt.15.nu. 69.

Eſt tamen tunc in arbitrio iudicis an velit audire partem,qui arbitrabitur an malitioſe videatur venire.& quid ſeruetur in Cathalonia,n.70.

Corrigere & ſupplere ſententiā quo ad acceſſoria an poſſit iudex eodem die quo ſententiam tulit,& quomodo,n.71.

Credere nimium non debent iudices ſuo ſenſui & auctoritati:ſed aduocatorū rationes diligenter examinare,p.3.q.2.n. 20.

Creditor ſub conditione vel in diem incertam,ſi agat,poteſt per iudicem ex officio parte non opponente repelli, ſi ex proceſſu conſtet eſſe debitum conditionale vel in diem incertam,p.1.q.9.n. 152.

Culpa quid & quotuplex ſit iuxta Theologorum & Iuriſperitorū dogmata,p.1.q.17.num.1.

A Theologis & à Iureconſultis quomodo definiatur,n.2.

Culpæ diuiſio à Theologis tradita in mortalem & venialem, & quid mortalis quidq.venialis ſit,n.3.

Diuiſio à Iureconſultis facta in dolum & culpam ſimplicem,n.4.

Simplicis culpæ diuiſio in latam,leuē, & leuiſſimam,n.6.

Simplex culpa quomodo differat à dolo,ibid.

Lata quid ſit,quid leuis,& quid leuiſſima,n.7.

Lata an poſſit aliquando dari in homine ſine mortali peccato,atq; etiā ſine vllo peccato,& conſequenter ſine obligatione reſtituendi,n.22.

Non imputatur culpa alicui propter caſum niſi ſit ordinata ad caſum,p.1.q. 11.n.136.

Neque vbi ex ea nemo damnū ſentit, n.137.

Neque ſi facere quis debuit id ad quod tenebatur,factum tamen nihil profuiſſet,ibid.

Curia generalis petens vel tractans aliquid in materia,in qua poſſit præiudicare præiuditium, ſolet ſemper proteſtari de ſuo præiuditio.& confirmatur aliquibus conſtitutionibus, parte 2. q.7.num. 87.

D.

D*Amnans* aliquem iuſtè & iuridicè iudex,mortali tamen odio,malo animo ac fine, mortaliter peccat: ſed ad reſtitutionem non tenetur,p.1.q.18. nu. 100.

Damnum quod pro vitio eius ingeritur fiſco,reſarcire fiſci aduocatus debet, p.2.q.6.n.81.

Debitum naturale an iudex officio ſuo poſſit ſolui facere,p.1.q.9. numero 255.

Et an Iudex qui arbitriū in iudicando habet,ſicut & his creditoribus qui efficacem actionem non habent, numero 256.

Ob debitum naturale nō poteſt quis capere poſſeſſionem,n.255.

Debitum illiquidum quod dicatur, p.2.q.6.n.99.

Contra debitorem ſui debitoris non procedit fiſcus executiuè in perſonam,n. 103.

Et quibus caſibus poſſit executere,exigere,ſeu conuenire debitorem ſui debitoris ad differentiam priuati creditoris, ibid.

Et an creditor qui habet viam executiuam contra ſuum debitorem,habeat etiam illam contra debitorem ſui debitoris,ibid.

Decimas non ſoluentem cogit iudex

ex officio vt eas ſoluat, par. 1. quæſt. 9. n. 50.

Deciſiones Rotæ Romanæ non faciunt ius in partibus, nec decidunt cauſas tanquam leges, ſed veluti magiſtrales doctrinę attenduntur, p. 1. quæſtio. 15. num. 82.

Declaratoria ſententia requiritur ſuper facto, quando pœna committitur ipſo iure, & ea declaratio retrotrahitur ad tempus pœnæ commiſſæ, p. 1. q. 11. num. 95.

Et qui ſint effectus, & traduntur exēpla valde notabilia, ibid.

De *defenſionis* prærogatiua, & quid quiſque poſſit ſe defendendo, p. 1. q. 24. num. 131.

Delegatus iudex eſt maior ordinario & quomodo hoc intelligatur; & de quo delegato, parte 1. quæſtio. 2. num. 77.

Ordinarius tamen firmiorem habet iuriſdictionem, n. 78.

Delegatus iudex an poſſit punire exēptum, ſi coram eo falſum deponat, num. 80.

Delegato iudici an poſſit delegans adimere cauſam & alij committere, p. 1. q. 12. n. 109.

Delegatus iudex an eum qui offendit ex priuato odio, nec in exercitio officij, officialem ſuum, poſſit punire, vti turbantem vel iniuriantem iuriſdictionem ipſius delegati, ſi ſciebat offenſor offenſum eſſe officialem, p. 1. quæſtio. 14. nu. 49.

Nulliter procedit, quādo ignorat fundamentum ſuæ iuriſdictionis, p. 1. q. 15. n. 129.

Falſi delegati proceſſus ratificari non poteſt, & quare, n. 130.

Delegatus ſeu commiſſarius pro diuerſis perſonis ac diuerſis illarū negocijs ad locum aliquem proficiſcens, an poſſit à ſingulis tantum ſtipendium eundi & redeundi exigere, quantum ab vna poſſet ſi pro ea ſola negocium gereret, vbi contrariæ DD. opiniones, p. 1. q. 19. num. 49.

Quæ æquior videatur auctori, num. 50.

Dicta quæſtio in pluribus Prouincijs ſtatuto definita eſt, vt in Regno Caſtellæ, & in Regno Panormitano, numero 51.

Quid in Cathalonia ex conſtitutione Principatus, n. 52.

Sententia Caſtelli à Bouadilla approbatur, n. 53.

Delegati iuriſdictio quemadmodum perpetuata dicatur per citationem, p. 1. q. 24. n. 27.

Et quando dicatur res integra in propoſito & quando non, ibid.

Delegatum non conſtituit commiſſio facta iudici ordinario, ſed dicitur tantū excitatio ſuæ iuriſdictionis, p. 2. q. 7. num. 96.

Delegatis duobus ſub nomine dignitatis ſi cauſa commiſſa ſit, & alter altero mortuo conſequatur vtramque dignitatem, an poſſit ſolus procedere, p. 3. q. 5. n. 53.

A delegato an appellari poſſit ad Metropolitanum in his in quibus delegatus ipſe iure etiā ordinario procedere poterat, n. 55.

Delinquēs in actu iudicij, punitur per iudicem illius iudicij, licet alias exēptus ſit, p. 1. q. 9. n. 161.

Delicta inquirendo & puniendo, & purgando Prouinciam malis hominibus, tenetur iudex ex officio procedere, p. 1. q. 9. n. 295.

In delictis pro quibus à iure certa pœna impoſita eſt, ſufficit iudici pronūciare reum tale delictum commiſiſſe: tutius tamen eſt pœnam exprimere, p. 1. q. 15. n. 37.

Et quid obſeruetur in Cathalonia & in regno Caſtellæ, ibid.

In delictis ex generali conſuetudine conſtito de perpetrato crimine, non de difamatione delinquentium, præcedente denunciatione in genere, procedit iudex ad inquiſitionem generalem interrogando teſtes quis commiſit illud delictum, p. 1. q. 18. n. 63.

Hæc

Hæc cõſuetudo in cõſcientia tuta eſt, ibidem.

Dicti teſtes, etiam ſub præcepto, & iuramento vel etiam ſub excommunicatione interrogati, vt dicant de eo quod nouerint veritatem, nec tenentur, nec poſſunt dicere quis delictum commiſit niſi laboret infamia vel indicijs, nec iudex poteſt eos ad id obligare, numero 64.

An dictis teſtibus animaduertere iudex debeat ne auctorem ſi de eo infamia non ſit, detegant, propter periculum reuelandi occultos peccatores, nu. 65.

Delictum factum ab vno de duobus, præſumitur commiſſum à non doctore, ibidem.

In delictis grauiſſimis aduocatus non admittitur, vt in delato de crimine læſæ Maieſtatis, & quæ ſit ratio prohibitionis, p.2.q.3.n.65.

Intellige niſi venia petita, numero 66.

Item intellige quando accuſatus ſuper facto conuictus eſt: ſecus ſi probabiliter dubitetur an ille delictũ perpetrauerit, n.67.

Nunquam tamen puniendus eſt qui miſericordiæ cauſa patrocinatur, putà ſupplicando Principi, n.68.

Delictum vnum ob aliud delictum nõ minuit pœnam, p.3.q.4.n.35.

Vnum ſi ſit, licet plures inobedientiæ, vna tantum pœna exequi poteſt, ibidem.

Demoſthenis Græcorum oratorum Principis præuaricatio, parte 2. quæſt.4. nu.2.

Deportandi in inſulam ius ad quẽ ſpectet, & quomodo, & an Princeps circa inſulam aſſignandã conſulendus ſit, p.1, q.7.n.74.

Depoſitarius an teneatur pro alio depoſitario, apud quem ipſe ſine domini mandato rem depoſuit, par.1.q.24.num. 98.

Deſertam appellationem iudex ex officio non petito pronunciat, & quemadmodum hoc intelligendum Ioannes Gutierrez ſenſerit, parte 1.quæſt.9. num. 239.

Et contraria Stephani Gratiani traditio, n.240.

Deſertam non eſſe appellationẽ iudex in dubio declarare debet. & quare, n.242.

Iudex appellationis ex ſtilo licet non poſſit infirmare ſententiam, quæ per deſertionem tranſiuit in rem iudicatam, poteſt tamen confirmare, n.243.

Iudex incompetens, quia ſua iuriſdictio expirauit, poteſt condemnare in expenſis, & declarare appellationem deſertam, parte etiam non opponente, num. 244.

Deſerere nec aduocatus cauſam, neque medicus curationẽ poteſt, antequã finita ſit, p.2.q.3.n.17.

Detentori expulſo licet non competat interdictum poſſeſſorium ad recuperãdam ſuam tenutam, competit iudicis officium, probata per eum iuſta cauſa detẽtionis, parte 1. quæſtione 9. numero 268.

Et traditur exemplum in conductore domus, finito conductionis tempore per locatorem expulſo, qui habet iuſtam cauſam detinendi propter expenſas in re factas, vel aliam, ibid.

Detentoribus deiectis ex ſententia Nattæ, probata iuſta cauſa detentionis, competit remedium can. reintegranda, 3.q.1.non ſolum officium iudicis, nu. 271.

Deum ad inuocandum qua clauſula in Cathalonia concipiantur ſententiæ, & qua in curia Romana, & vnde hoc proueniat, p.1.q.15.n.24.

Omiſſio huius clauſulæ an vitiet ſententiam, n.25.&.29.

Dei inuocatio in inſtrumento notarij an ſit de ſubſtantia inſtrumenti in terris, in quibus de conſuetudine ſemper apponitur, n.26.&.28.

Per Deos falſos ſi iudex nouit ethnicum & infidelem iuraturum, an liceat iudici iuramentum ab illo exigere,

gere, parte 1. quæſtione 18. numero 60.

An ad illud exigendum requiratur bonum pub.icum,& quæ ſint iuſtę cauſæ exigendi hoc iuramentum, ibidem.

Si niſi per falſos Deos infidelis iurare nolit,an poſſit iudex petere vt per illos iuret,n.61.

Dei veri notitiam ſi iuraturus nullã haberet, poſſit iudex ab eo exigere iuramentum,n.62.

Dictio,de,cauſam materialem ſeu ſubſtantialem regulariter ſignificat,p.1. q. 5. nu.21.

Dictio,forte,vel forſitan,in legibus & reſponſis DD.an inducat dubitationem vel tantum modo temperamentũ quoddam loquendi,ne nimis ſibi arrogare videantur,p.2.q.6.n.44.

Ante *diem* exigere ob publicas neceſſitates poteſt fiſcus debitorem fiſcalem, & debitoris fiſcalis debitorem, deducto interuſurio medij temporis,p.2.q. 6. nu. 106.

Quid ſi ante diem ſine iuſta cauſa exigat,ibidem.

Quid ſi priuatus creditor ante diẽ exigat ſuum debitorem,ibidem.

Die feſto an liceat aduocato conſiliũ dare, ſi principaliter dederit propter quæſtum,p.2.q.8.n.44.

Sic etiam iuris ac facti allegationes reſponſaque ſcribere, & iudicem informare.& referuntur contrariæ DD. ſententiæ, ibidem & numero 47. 48. & 49.

Die feſto licet litteras ſcribere, num. 46.

Et an liceat notarijs, commiſſarijs, & alijs officialibus diebus feſtis acta trãſcribere,ibidem.

Die feſto aduocatus cum procuratore de lite priuatim agens apud iudicem, vt poſtea ſententiam commodius ferat, non peccat,& quare,n.47.& 48.

Die feſto arbitrium ſi procedat iudiciali modo,non eſt licitum:ſecus ſi amicabili modo,n.48.

Differentia inter intereſſe ſortis principalis debitum ex officio iudicis, vel ex partium conuentione,par. 1.quæſt.9.nu. 20.

Differentiæ complures inter actionẽ & officium iudicis,n.22.

Inter l.diffamari C.de ingen.&manũ. & l.ſi contendat ff.de fideiuſſor. numero 140.

Inter aduocatum & procuratorem, p. 2.q.1.n.4.

Inter iudicem & aduocatum ſuper iure vario & controuerſo tum in foro exteriori,tum in interiori animæ,p.3.q. 3. n.3.& ſeqq.

Inter iudicem fori externi & interni, n.13.

Difficultas excuſat à pœna, etiam ſtante iuramento in promiſſione,p.1.q. 11. nu. 45.

Digitus pollici proximus vocatus eſt iudex,quia per illum ſignificatur ſilentiũ, p.3.q.2.n.9.

Dignitas quid ſit, par. 1. quæſtione 2. nu.6.

Dignitatis ſuæ ſtatũ iudex ex ingenio augerę debet, parte 1. quæſtione 21.nu 49.

Dignitates Eccleſiaſticas an liceat petere vel appetere,n.53.

Dignitas non eſt aſſeſſoris officium,licet iudicis officiũ dignitas ſit,p. 1. q. 23. nu.9.

Licet nõ ſit dignitas, eſt tamen honor, & tantum competit viro integræ famę, ibid.

Dignum non ſufficit eligere, prætermiſſo digniore: ſed digniorem tenetur quis eligere in foro conſcientiæ ad munera publica ſecularia & officia adminiſtrationis iuſtitiæ,aliàs peccabit,& ſæpè mortiferè, p.1.q.22.n.10.

Rationes ex Leonardo Leſio, num. 11.

Rationes ex Ioanne Gutierrez, num. 12.

Rationes ex Ludouico Molina, num. 13.

Diſtinctio quorundam DD.inter officia

cia ſecularia & beneficia Eccleſiaſtica, n. 15.

Et refutatur hæc diſtinctio, numero 16.

Quãdo lætale peccatum dicto caſu nõ committatur, n. 14.

Digno conferens officium publicum veluti prætoris, vel iudicis, aut Gubernatoris Reipublicæ omiſſo digniore, etſi mortaliter peccet, non tamen tenetur ad reſtitutionem, parte 1. quæſtione 22. n. 21.

Ratio ex Ludouico Molina, numero 22.

Ratio ex Didaco Couarruuia & alijs, n. 23.

Alia ratio à Ioanne Gutierrez & alijs, n. 24.

Opinio quorundam DD. tenentium hoc caſu debere fieri reſtitutionem digniori prætermiſſo, n. 26.

Et confirmatur, n. 27.

Minus dignum eligere, relicto digniori, quibus caſibus in conſcientia liceat, p. 1. q. 22. n. 29. & ſeqq.

Dignum eligere ſufficit inſtitutori maioratus prætermiſſo digniori, num. 37.

Digni prouiſio ad officium publicũ, omiſſo digniori, valida eſt, nec in foro iudiciali, nec in foro interiori poteſt iure recindi, p. 1. q. 22. n. 44.

Intellige etiam de iure Canonico, nu. 46.

Extende etiam ſi à principio fuerit appellatum in caſu quo dignior non eligeretur, n. 47.

Dicta prouiſio valet in vtroque foro propter vitandas lites & ob tranquillitatem Reipublicę, n. 48.

Dignior in conferendis officijs vel beneficijs vocatur ille qui eſt magis vtilis & aptus ad officium vel beneficiũ cui præficitur, quod prudentis viri arbitrio æſtimandum eſt, parte 1. quęſt. 22. num. 94.

Sententia Ioannis Gutierrez digniorẽ non dici ſimpliciter, qui doctior vel Sanctior eſt, nu. 50.

Sententia Emanuelis Roderici, non teneri ad reſtitutionem eum, qui officiũ beneficium vel cathedram minus docto confert, quod idem minus occupatus ſit, nu. 51.

Sententia Stephani Gratiani pro non doctore, nec Sacerdote, nec paupere ſicut alius, melioribus tamen moribus, & aptitudine ad parochiam gubernandam, nu. 52.

Sententia Antonini Dianæ, non peccare eligentem minus dignum, qui magis expertus circa prælaturam ſit, quomodo intelligatur, n. 54.

Dignior altero dupliciter quis dici poteſt, vel ſcilicet ſecundum ſe, & ſimpliciter, vel in ordine ad bonum commune, & hoc vltimo modo intelligimus aliquẽ digniorem in materia eligendi ad officiũ vel beneficium, n. 53.

Dignus dicitur qui habet qualitates ad beneficium vel officium vacans neceſſarias, n. 55.

Dilationes & terminos à iure præfixos an iudex poſſit extendere vel coarctare, & diſtinguitur, p. 1. quæſtione 6 nu. 92. & 93.

Et Franciſci Ripa traditio impugnatur, n. 99. & gloſæ n. 103.

Quid quando lex prohiberet terminum ſeu dilationem prorogare, an iudex ex cauſa poſſit prorogare, nu. 94.

Quid quando terminus ſeu dilatio præfixa eſt iuriſdictioni iudicis, numero 95.

Dilationes legales ob quas cauſas poſſint per iudicem prorogari vel minui, n. 105.

An tunc debeat iudex cauſam exprimere, n. 106.

Dilationem nouam iudex qui non poteſt concedere, poteſt tamen prorogare veterem, antequã finita ſit, n. 108.

Diligentiam præſtare pro cauſæ conditione tenetur aduocatus lege iuſtitiæ ſuo clienti, p. 2. q. 8. n. 13.

Diſpenſare ſuper crimine & eius pœna aliud eſt, quam rigorem legis pœnalis ex aliqua cauſa ſententiando temperare,

re, parte 1. quæſtione 6. num. 14.
Diſpenſatio cum dicatur gratia facta, non expirat morte concedentis, p. 1. q. 24. n. 67.
Et quando diſpenſatio dicatur gratia facta vel facienda, ibid.
Diſponere aliud eſt contra legem, & aliud præter legem, vel iuuando legem, p. 1. q. 6. n. 42.
Diſputare cum aduocatis partium an iudex debeat, & quomodo, p. 3. q. 2. num. 28.
De diſputationis ſeu argumentationis vtilitate, remiſſiuè, n. 29.
Diſſentiendi facilitas inter homines, p. 3. q. 2. n. 29.
Diuiſio bonorum ſi petatur, poteſt iudex vni aſſignare omnia bona, & eum condemnare vt ſoluat æſtimationem partis ſocio, & quare, n. 116.
Doctores conſtituti ſunt in dignitate, quia iudicandi ius habent, p. 1. quæſt. 2. nu. 5.
Docere, & prædicare falſam doctrinam propter vitandum ſcandalum non licet, & quare, parte 1. quæſtione 8. num. 12.
Doctor propter conſilium alterius doctoris non excuſatur, p. 1. quæſtione 13. n. 24.
Doctoribus regulariter debetur ſalarium, non propter laborem ſed propter ſcientiam, p. 1. q. 9. n. 91.
Doctorum priuilegia, remiſſiuè, p. 1. q. 19. n. 92.
Doctores qui data pecunia ſibi quærunt ſcolares, an puniendi ſint, par. 1. q. 21. nu. 8.
Doctor iuris an comprehendatur in Cathalonia ſub conſtitutionibus par. 1. & 2. tit. *de menors de 25. anys*, p. 2. q. 1. n. 17.
Doctores legum vel aliarum ſcientiarum actu legentes familia Poteſtatis non poteſt capere, par. 2. quæſtione 2. nu. 8.
Nec poteſt eos ſcrutari de armis, ibidem.
Ita vt nobiles recipiuntur in canonicos, numero 15.
Dicuntur eſſe in dignitate & doctoratus eſt dignitas, n. 18.
Ad delicti excluſionem præſumitur pro aduocato ſiue doctore propter dignitatem perſonæ, par. 2. quæſt. 2. num. 23.
Doctor ab Imperatore appellatur, Pater, & Imperator Vlpianum vocat Parentem ſuum. & quomodo intelligatur, p. 2. q. 2. n. 35.
Doctores mandat Imperator officialibus vt non appellent fratres ſed patres, ibidem.
Non poſſunt creari infames, nec excommunicati, neque ſpurij, p. 2. q. 2. nu. 37.
Doctor prius dignitatem doctoratus adeptus an præferatur primo licentiato, p. 2. q. 2. n. 47.
Quid ſi doctor creatus fuit dum licentiatus prætendebat inſignia, ibidem.
Qui ſentit contrarium, poteſt tuta cõſcientia opinioni plurium ſubſcribere, dummodo aliorum opinio ratione & probabilitate deſtituta non ſit, & quare, parte 2. quæſtione 5. numero 5. & 6.
An ſentiens contrarium, poſſit tuta conſcientia, probabili opinioni plurium ſubſcribere, propria opinione retenta, nu. 7.
Opinio affirmantiũ, & referuntur DD. eam tenentes & traduntur argumenta, n. 8. & ſeqq.
Doctor in docendo probabiliorẽ ſententiam ſequi debet, præſertim in rebus grauibus, & quare, par. 2. quæſtio. 5. nu. 19.
Quando peccet mortaliter vel venialiter circa hæc, ibidem.
Doctores, & aduocati reprehenduntur cum Rebuffo quod nimis faciles ſunt in ſubſcribendo cõſilijs aliorũ, n. 20.
Et admonitio Stephani Gratiani ad eoſdem ex eadem cauſa, numero 21.
Doctor non tenetur ſubſcribere conſilijs aliorum, quando non eſt

eius ſententiæ, numero, 21. & 22.

Dolus vel lata culpa, & contemptus ac formalis contrauētio requiritur ad incurrēdam pœnam, p. 1. quæſtio. 11. num. 27.

Quanto eſt callidior, & latentior dolus, tanto magis puniri debet, p. 1. q. 11. n. 49.

Dolus quid ſit, parte 1. quæſtione 17. nu. 5.

Duplex eſt ſcilicet verus & præſumptus & quid quiſque ſit, & quomodo à Bartolo appellentur latior, & latiſſima culpa, ibidem.

In dolo frequētiſſimè præſumitur quis eſſe coram hominibus, qui coram Deo verè non eſt, n. 25.

Dolo malo iudicās veluti ſi pretio vel precibus aut alicuius odio ſeu fauore corruptus, ex maleficio tènetur, & vltra infamiam, & pœnam priuationis officij, tenetur parti læſæ ad veram litis æſtimationem, n. 36.

In criminalibus cauſis capite plectitur vel in inſulam deportatur, vel exilio punitur, & bona ipſius confiſcantur, numero 37.

Dolo iudex ad mortem innocentem condemnando, eadē pœna puniendus eſt, n. 39

De doloſi & corrupti iudicis pœna remiſſiuè, n. 53.

Et quæ ſit huius iudicis pœna in Cathalonia, n. 54.

Dolus duplex eſt ſcilicet bonus & malus, parte 1. quæſtione 18. numero 35.

Domini ſi ſint duo in loco, alter iuriſdictionis ciuilis, & alter criminalis, an aliquando vnuſquiſque poſſit idem ſub pœna prohibere, p. 1. quæſt. 6. numero 44.

Dominus iuriſdictionis ſi ad aliquod tempus pro adminiſtratione iuſtitiæ cōſtituerit iudicem, an poſſit illum ſine iuſta cauſa ante finitum tempus ab officio remouere, parte 1. quæſt. 12. num. 94. & ſeqq.

Quid de dominis iuriſdictionū inferioribus à Principe, numero 95. & 98.

Quid in iudicibus qui ex Regio priuilegio, vel ex cōtractu, per Vniuerſitatē eliguntur & per dominum confirmantur, num. 96.

Et quid tunc in Principe, ibidem.

Quid ſi creatus ſit iudex durāte beneplacito domini iuriſdictionis creātis ſeu ad libitum concedentis officium, num. 97.

Dominus directus qui aſſignauit iudicem emphyteotæ ſuo, & dominus Caſtri qui aſſignauit iudicem inter ſe & vaſſallum ſuum, an poſſint reuocare, & alij committere, par. 1. quæſtio. 12. numero 109.

Dominus directus in Cathalonia dat iudicē emphyteotæ ſuo in cauſis inter ſe & illum, parte 1. quæſtione 14. numero 71.

Et an tunc ſi fuerit condemnatus, appellare poſſit, & quid ſi litigauerit per procuratorem, ibidem.

Habet iuriſdictionem in emphyteotā ſuum in Cathalonia, non tamen priuatiuè ad ordinarium, ibidem.

Dominus iuriſdictionis non tenetur de culpis ſuorum quos creat officialium, p. 1. q. 24. n. 95.

Neque Princeps neque Baro tenetur, & quid in Cathalonia, ibidem.

Tenetur tamen de delictis. & fraudibus ſucceſſiuis, & cōtinuatis ſuorū officialium, cum potuerit eos remouere, n. 97.

Domini iuriſdictionum an teneantur pro iuſtitia miniſtrāda deputare iudices, & aſſeſſores, & an ſuo ſumptu, p. 1. q. 24. n. 169.

Domum ad conducendum quando Doctor vel ſcholaris non inuenit, domini poſſunt cogi ad eis locandum, p. 2. q. 2. n. 56.

Idem eſt in religioſis propter fauorē publicum, ibid.

Donum appellatur vis maior, & tyrannus occultus, parte 1. quæſtione 20. nu. 1.

Iudex qui nullum omnino recipit, in ca-

in cathalogo Sanctorum deſcribi poteſt, n.4.

Dona illa magna,quæ dāti magno detrimento ſunt,iudex à ſubditis,quibus actu iudex non eſt,ſed tamen eſſe poteſt, non poteſt accipere:poteſt autē eſculēta & poculenta capere.& confirmatur,n.7. & 8.

Quid ſi recipiat ab agnatis & cognatis qui ſunt à lege Iulia repetundarum excepti,n.9.

Et an illud limitetur vſque ad centum aureos.vbi de gloſæ veritate diſceptatur, n.10.

Dona eſculenta & poculenta appellantur xenia,n.8.

Maiora,quàm eſculenta,& poculenta recipere iudices ab amicis poſſunt , non ex cauſa officij , ſed amicitiæ , numero 11.

Si in officio recipiant ab amico,an regulariter præſumantur ex officij cauſa recipere,n.1.

Tradita per Doctorem Berart impugnātur, & eius rationes ſoluūtur,numero 12.

Dono accipere is qui actu & re ipſa iudex eſt,nihil ab his, quorum cauſas definiturus eſt,pretioſum poteſt,hoc eſt aurum,argentum ſuppellectilia , & alia his ſimilia,n.14.

An dictus iudex dono capere poſſit eſculenta,&poculenta à litigantibus, vtriuſque opinionis grauiſſimi ſunt doctores,n. 15.

Negatiua opinio fundatur ratione, n. 16.

Affirmatiua,n.17.

Reſpondetur argumentis negatiuæ,n. 18.

Ambæ opiniones ſunt probabiles,ſed negatiua tutior,n.27.

Affirmatiua ſeruatur in Regno Neapolitano,ibidem.

Affirmatiua facilius admittenda eſt in iudice qui vel nullum vel tenue ſalariū habet,n.28.

Opinio Alfonſi Narbona , numero 34.

Diſtinctio Patris Filliucij improbatur, n.35.

Circa dona iudicum eſculenta&poculenta in quæſtione hac intelligimus modici valoris & quæ paucis diebus conſumi poſſūt,quod iudicis arbitrio relinquitur, num.29.

Et verba illa,paucis diebus,an de duobus vel de tribus & quomodo intelligantur. vbi contrariæ opiniones Patris Molina,Filliucij,& Menochij , numero 30.

Eſculenta & poculenta talia eſſe,quod recipi poſſint,iudex ex quibus circunſtātijs arbitraturus ſit,n.31.

Eſculenta & poculenta intra paucos dies conſumi poſſe, quomodo interpretetur Menochius,n.32.

Eſculenta & poculenta iudex licet ſpōte,& liberaliter oblata accipere poſſit,petere tamen vel exigere non poteſt, n.33.

Dona recipere an iudici prohibitum ſit de iure naturali vel diuino , & reſoluitur affirmatiuè,p.1.q.20.n.40.

Intellige non de paruis,ſed de his muneribus,quæ moraliter loquendo peruertunt iudicium,& confirmatur,n.41.

Prohibita accipiens iudex,ſi ſibi ſpōte & liberaliter oblata accepiſſet, an teneatur ad reſtitutionem in conſcientia, n.42.&.ſeqq.

Circa dona iudicibus & officialibus Regij Concilij prohibita,quæ iura hactenus in Cathalonia ſint conſtituta , num. 49.

Donis qui iudicem corrumpit,pœna arbitraria punitur,& quibus pœnis,num. 50.

Et an is qui tentauit ita corrūpere iudicem,n.51.

Et an litem perdat,ibidem.

Donare concubinæ non poteſt aduocatus,ſicut nec miles,par. 2.quæſtione 2. nu.3.

Donatio facta ratione laborum ac ſeruitiorum,non poteſt prætextu ingratitudinis reuocari , parte 2.quæſt.3.nu. 57.

Dos eſt regulariter priuilegiata: fiſcus autē in caſib⁹ lege ex preſſis,p.1.q.3.n.63.

Dotem ſi contulit is qui virginē violauit,pater ab onere dotis dandæ liberatur:non tamen violator ab hoc onere excuſatur,quando pater filiæ dotē dedit: & quæ ſit ratio differentiæ,p.1.q.9.n.21.

Dare dotem filiæ tenetur pater officio iudicis:qui verò puellam violauit,iure actionis,n.21.

Dotis cauſa eſt cauſa pia , num.56.

Ad dotem dandam filiæ præ rubore virginali non petentis iudex poteſt patrē negligentem cogere,n.57.

Dubia cauſarum aliquoties propter peccata noſtra neſcimus ſoluere,p.1.q.15. n.30.

Aduocatis tradere an iudices in cauſis grauibus & difficilibus debeant, vt eis in iure reſpondeant,p.3.q.2.n.24.

Dubitare piè,eſt melius quam temerè definire,ibid.

Propter dubiorum animi ſui declarationem melius eſt iudicem aliquantulū contemni,& ſuſpectum reddi,quam tacere,ex quo magna oriuntur dāna iuſtitiæ, n.24.

Dubia cauſæ quod iudex poſſit aduocatis aſſignare, in iure Communi fundatur,n.25.

Et maximè in iudicibus Regiæ Audientiæ Cathaloniæ qui propter animi ſui declarationē non poſſunt recuſari ſuſpecti,ibid.

Cauſarū quēmadmodū dicti iudices Cathaloniæ aduocatis tradere debeāt,n.26.

Si non ſint rectè formata , ſupplicari poteſt,ibid.

E.

IN *Eccleſia* an poſſit proferri ſententia ciuilis vel criminalis in cauſa ſeculari,& an lata nulla ſit , quidque in cauſa Eccleſiaſtica per iudicem Eccleſiaſticum, p.1.quæſtio.15.numero 53.& 55.

In Eccleſia contractus fieri valent,quāuis peccatum ſit eos ibi celebrare, num. 54.

In domo Eccleſiæ an iudex ſecularis, prohibeatur ferre ſententiam,ſicut in Eccleſia,n.56.

Quid ſi domum cōductā habeat vel ab Eccleſia gratis conceſſam,ibid.

Quid ſi dictam domum habeat propria auctoritate quaſi ex iure publico ad habitandum,ibid.

Ad Eccleſiam ingreſſus ſi interdictus ſit actori vel reo, & cauſa Eccleſiaſtica per ſuum iudicem in Eccleſia tractetur, an locus iudicij mutandus ſit,vel licitè poſſit actor aut reus in iudicium venire, n.57.

Contra Eccleſiam à qua beneficiū obtinet,aduocare clericus non poteſt, aliàs beneficio ſpoliatur,p.2.q.3.n.56.

In Eccleſijs pluribus beneficiatus nō poteſt præſtare patrocinium vni contra aliam,ibid.

Eccleſiaſticus iudex ex officio requirit clericum à laico detentum,p.1.q.9.n.60.

Eccleſiaſtici poſsūt eſſe cōſiliarij Principū ſeculariū,etiam in criminalibus,p.1. q.12.n.67.

Edere inſtrumēta cōpellit fiſcus reū ad fundandam ſuā agentis intentionem,p.2 q.6.n.107.

Intellige vt reus non cogatur edere alia inſtrumenta,quā quæ ad cauſam pertinent,neq.cogatur edere quādo fiſcus aliūdè habere poteſt probationes,n.108.

Quid in cauſis criminalibus, vbi pœna corporalis infligenda eſt,n.109.

Quid ſi pœna pecuniaria condēnatio facienda venit,ibid.

Edere inſtrumēta fiſcus nō tenetur alij fiſco ſeu priuilegiato agenti,n.110.

In Cathalonia reus tenetur cuicūq.etiā priuato agēti ad fundandam ſuam intentionem,n.111.

Edicta ſeu præcepta iudicū & Superiorū an expirēt morte illorū vel ipſis ab officijs amotis.vbi diſtinctio,p.1.q.24. n.47.

Pœnalia Epiſcopi cōtra clericos arma portātes,nō poſſunt exequi ſede vacante: quia expirant morte conditoris, nu. 51.

Effe-

Effectus clauſulæ, ſine figura iudicij: & clauſulæ,ſola facti veritate inſpecta, p. 1.q.10.n.59.

Egregia perſona nuncupatur aduocatus,etiam depoſito officio,p.2.q. 2. num. 22.

Egregiæ perſonę non compelluntur in iudicium nec cauſa ferendi teſtimonij, vel vt interrogentur, aut iuramentum præſtent, ſed ad domum illarum per iudicem tranſmittitur,ibid.

Electus vel imbuxulatus ad officiũ iudicandi,ſi antequam adminiſtret vel poſſideat, cœcus fiat, an illud obtinere poſſit.& quid de alijs muneribus Reipublicæ. vbi Panormitani conſilium declaratur, p.1.q.21.n.39.

Eligere an poſſit iudex in ſententia pœnam quam velit ex duabus à lege, vel ſtatuto alternatiuè pro aliquo delicto impoſitis, vel ſit electio rei. vbi affertur diſtinctio,p.1.q.15.n.88.

Intelligitur ea diſtinctio procedere in dubio,& fallit ſtantibus verbis & coniecturis de quibus hic,n.89.

Electio cenſetur iudici data, quando varias pœnas & modos procedendi à iure contra aliquam criminis ſpeciem reperimus traditos,& declaratur exemplo iurium pœnalium de clerico concubinario,variè loquentium,par.1.q.15.num. 90.

Eligere debere iudicem mitiorem pœnam,quomodo intelligendum ſit, & an importet neceſſitatem vel conſilium, p.1.q.15.n.96.

Non poteſt vnum nomine proprio,& alterum nomine alieno eligere is qui habet duas voces, vnam nomine proprio, & alteram nomine alieno,p.1.q.22. nu. 17.

Electores quando ſunt plures, & maior eorum pars vult eligere minus dignum, tunc minor illorum pars poteſt dare ſuffragium minus digno nunquam tamen indignus eligi poteſt, etiam ſi conſtiterit eum à reliquis omnibus optari, parte 1. quæſtione 22. numero 30.

Quando ſunt tres in quos ſuffragia ferri debent,digniſſimus,medius, & infimus,atque ſi ego eligerem digniſſimum, nec ipſe,nec medius eligetur,ſed infimus: me autem accedente ad medium, ipſe vincet:poſſum eidem conſentire, ne infimus eligatur,n.31.

Procedit etiam ſi iure iurando me aſtrinxerim eligere digniorem, ibidem.

Electus ad officium indignus vel minus dignus,an peccet acceptando vel poſſidendo illud,par.1.quæſt.22.num.57. & ſeqq.

Indignus ſeu incapax peccat mortaliter acceptando vel poſſidendo, numero 57.

Minus dignus omiſſo digniori electus non peccat acceptando vel poſſidendo, ſi idoneus ad munus ſit ac dignus, licet eligens peccauerit mortaliter, eligendo, n.58.

Ratio ex Sancto Thoma & eius aſſeclis,n.59.

Ratio ex Ludouico Molina, numero 60.

Ante electionem an poſſit minus dignus tuta conſcientia petere officium vel beneficium,n.61.

Quid ſi alterius maior dignitas ſit dubia,ibidem.

Electio Aſſeſſoris ad quem de iure ſpectet, parte 1. quæſtione 24. numero 8.

Fit quandoque à iudice,quandoque à parte, & quandoque à Superiore. ibidem.

Iudicis aut Aſſeſſoris quando à populo fit & à domino confirmatur, tunc iudex iuriſdictionem & Aſſeſſor officium à domino habere dicitur, n.9.

Ad electionem ſeu præſentationem faciendam tenentur omnes patroni ſimul in eodem loco conuenire, quando ius patronatus competit pluribus vt vniuerſis: ſecus quando vt ſingulis, parte 1. quæſtione 24. numero 103.

Quid quo ad vltimum dictum, in actibus iudicialibus, & quæ ſit ratio diuerſitatis, ibidem.

Eligi per que mdebeat fiſci aduocatus, & an poſſit eligi per delegatũ Principis p.2.q.6.n.8.

Et ex quibus DD. eligatur, nu.12.

Et in Cathalonia an poſſit eſſe vnus ex Regijs Auditoribus: & an vtilius ſit ne ſit de Regijs Auditoribus, & quid ſeruetur ibidem.

Eleemoſyna officio iudicis peti poteſt, non iure actionis, p.1.q.9.n.206.

Ad diſtribuendum eleemoſynas electus tenetur in conſcientia facere diſtributionem in pauperiores & in cauſas magis pias, p.1.q.22.n.18.

Sed in foro exteriori non tenetur eligere magis pauperem, & valet electio eius qui pauper eſt, n.20.

Emancipari vel in adoptionem dari poteſt apud ſemetipſum filiusfamilias conſul vel præſes, p.1.q.14.n.17.

Emens officium iudex præſumitur grauare Rempublicam, & omnia mala agere, p.1.q.21.n.38.

Præſumitur feciſſe animo vendendi iuſtitiam, ibid.

Hæc præſumptio non ita viget, cum ex generali Principis decreto pretijs taxatis, hiſque moderatis omnia palam per Principem venduntur officia, n.39.

Emens ex Principis facultate officia an poſſit illa vendere alijs, vel locare, & an poſſit aliquos aſſumere qui fungantur officijs, dato illis pretio ſui laboris, ita vt reſiduum ipſe ſumat, par.1.q.21. numero 34.

Emere bona ſuæ adminiſtrationis an aſſeſſor poſſit, & an conducere, p.1.q.24. nu.165.

Per *emparam* realem fructus quæruntur domino feudi, qui illam appoſuit, nec reſtituuntur ſublata empara, p.2.q.7. n.23.

Epiſcopus non poteſt cognoſcere de cauſa à Papa delegata vicario, nec è conuerſo, par.1. quæſtione 12. numero 114.

Quid ſi cauſa fuerit commiſſa Epiſcopo, vel vicario, & litteræ fuerint vni præſentatæ, n.114.

An poſſit excommunicare aliquẽ pro iniuria ſibi illata. vbi diſtinguitur, p.1.q.14.n.36.

Epiſcopo relictum à propinquo, præſumitur relictum intuitu Epiſcopi, non Eccleſiæ, ſi propinquus ſit intra quartum gradum, p.1.q.14.n.56.

Epiſcopus poteſt eſſe iudex in cauſa ſuę Eccleſiæ, p.1.q.14.n.81.

Volens venditionẽ à ſe factam de rebus Eccleſiæ retractare, coram eius vicario litem mouere poteſt, ibidem.

Poteſt per eius vicarium mitti in poſſeſſionem bonorum pauperibus relictorum, ibidem.

Poteſt eſſe iudex in cauſa propria, ſubſiſtente manifeſta, & rationabili cauſa, quę ſpectet ad dignitatem, & honorem Eccleſiæ; tum etiã ratione notorij & manifeſti, n.82.

Subſiſtente manifeſta, & rationabili cauſa poteſt ſubditos clericos compellere ad charitatiuũ ſubſidium ſibi ſoluendũ & propter hoc illos excommunicare, 83.

Epiſcopatum vtrum liceat appetere, p.1.q.21.n.55.

Abſque peccato, etiam veniali appeti poteſt ab eo, qui dignus eſt, dum principaliter appetatur vt proſit, licet minus principaliter appeteretur ob honorem & fructus eius, n.56.

Epiſcopus tenetur inſtituere præſentatũ à maiori parte patronorum, ſi dignus ſit, licet præſentatus à minori parte patronorum dignior eſſet, par.1.q.22. numero 41.

Idẽ erit ſi Patronus dignũ Epiſcopo, omiſſo digniori præſentauerit, numero 42.

Quid ſi beneficium ſit curatum, num. 43.

Quid ſi plures fuerint à patronis pręſẽtati in numero æquali, ibidem.

Epiſcopus ſi conſtituat ſecundum

Vicarium, & faciat notificari primo, tacitè primus cenſetur reuocatus,p. 1.q. 24.n.32.

Non poteſt vltra ipſius vitam concedere officia tabellionum,& aliorum officialium,n.36.

Epiſcopi ſtatutum morte non expirat, p.1.q.24.n.50.

Error factæ calculationis quando per modũ actionis retractari non poteſt,per officiũ iudicis retractatur,p.1.q.9.n.167.

Iuſtus an probetur per iuramẽtũ partis ad ſui excuſationẽ à pœna.&ibi declaratur doctrina Peregrini,p.1.q. 11.n.35.

Communis vt faciat ius,& geſta ante detectum errorem valeant, an non ſolũ requiratur quaſi poſſeſſio,ſed etiam titulus,licet inualidus,grauis cõcertatio DD. & quæ ſit receptior opinio,p.1.q.12.num. 78.

Facilius in iudice, quã in legiſlatore contingit.& quare,p.1.q.16.n.18.

Eſculenta ſeu poculenta aut alia ſalaria extra conſtitutũ,prohibitũ eſt aduocatis fiſcalibus accipere in Cathalonia & de pœna contra facientium,par.1.q.6.nu.6.

Excipere de lapſu termini an ſufficiat in allegationibus iuris, vel debeat opponi in proceſſu,p.1.q.6.n.117.

Exceptio quando ſui natura ineſt actioni,poteſt iudex ex officio abſq; partis petitione ſuper exceptione pronunciare,p.1.q.9.n.76.

Exceptiones debẽt à parte opponi vt iudex teneatur de illis rationẽ habere,etiã ſi de ipſis iudici ex actis cõſtet, & referuntur cõplures exceptiones in exempla, p.1.q.9.n.141.& quid de exceptione doli, & metus,numero 142.

Fallit in exceptionib⁹ quæ inſũt actioni vel obligationi,& quæ ſint iſtæ, numero 143.

Exceptio quãdo ineſt ipſi obligationi, ſufficit allegari in allegationibus iuris: at quãdo venit extrinſecus,neceſſe eſt quod opponatur in proceſſu,n.144.

Quando euidenter reſultat ex eodem inſtrumento,quod executioni mandatur, licet à parte non opponatur, poteſt iudex ex officio ſuper illa pronunciare,executionem modificando,n.145.

In exceptionibus in quibus iudex,cũ non opponantur,ſupplere nõ tenetur,an poſſit ſi velit ex æquitate,n.148.

Opinio Iacobi Cancerij ſuper hoc,n. 149.& multis refutatur,n.150.

Exceptione ſublata, adhuc datur officium iudicis,p.1.q.9.n.174.

Exceptiones reſpicientes merita cauſæ,negocij veritatem ac partis defenſionem,omitti non poſſunt,quãdo ex bono & æquo iudicandum eſt, licet reijciantur,quæ reſpiciunt ordinẽ proceſſus,p.1. q.10.n.4.

Exceptio præſcriptionis admittitur in cauſis quantumcunque ſummarijs,etiam ſola facti veritate inſpecta declarandis,n. 34.vbi contra Carrocium.

Excipi quemadmodum debeat cõtra iudices inhabiles à Principe creatos,p.1. q.12.n.32.

Exceptio ſuſpecti iudicis per Principem vel legem tolli non poteſt.&quare, p.1 q. 12.n.131.

Exceptiones in dubio præſumũtur appoſitæ ad merita cauſæ, & non ad proceſſum impediendum,par.1.quæſtione 15. n.114.

Exceptionem quæ ad remorandum proceſſum appoſita fuit, iudex procedẽdo ad vlteriora,tacitè cenſetur reijcere, n.115.

Exceptiones requirentes altiorem indaginem, ad diffinitiuam reſeruari debent,ſi opponantur ad cauſam,ſecus ſi ad proceſſum,n.116.

Iuris dubij an ad hunc effectum dicãtur altiorem indaginem poſtulare, n. 117.

Exceptio quando eſt intricata,& implicita,poteſt interdum reſeruari ad diffinitiuam, licet opponatur ad proceſſum impediendum,n.118.

Attentatorum propter quas cauſas remittatur ad diffinitiuam, numero 119.

Exceptionis cognitio quãdo pẽdet à cognitione cauſę principalis,remitti ad definitiuã

Nn 4 debet,

debet,etiam ſi ſit ſuper attētatis.& quare, nu. 120.

Conſilium Iacobi Cancerij hoc caſu, vt nō agatur via attentatorum,ſed interdicto ſummariſſimo,interim, ibidem.

Exceptiones etiam reſpicientes proceſſum,ſi appareat non obſtare & opponātur in puncto ferendæ ſententię,an poſſit de ipſis pronūciari ſimul cum diffinitiua,n. 121.

Exceptio debet opponi in proceſſu cauſæ & non ſufficit ſi opponatur in allegationibus iuris,p. 1. quæſt. 18. numero 22.

Contra tenent aliqui quorum ſententia non approbatur, ibidem.

Excommunicationem ſeruare interdum cauſa vitandi ſcandali tenetur iniuſtè,ac nulliter excommunicatus,par. 1. quæſt. 8. nu. 4.

Excommunicatum ſi iudex aliquem ſciat,repellit eum ab agendo,parte non excipiente,p. 1. quæſtione 9. nu. 53. & nu. 231.

Excommunicatus an poſſit eſſe iudex, & ibi plures rationes ex varijs doctoribus cumulantur,par. 1. quæſt. 12. n. 33. & 38.

Eſt infamis,ibidem.

Si detectum fueri tiudicem fuiſſe tēpore delegationis vel proceſſus publicè excommunicatum,geſta poſtea per ipsū non valibunt,n. 34.

Et an procedat etiam in iudice ſeculari,n. 37.

Excommunicatum ante ſententiam fuiſſe iudicē ſufficit probare: quia quovſque de abſolutione conſtat,excōmunicatus præſumitur,n. 35.

Publicè excommunicatus quis dicatur ad effectum vt proceſſus per eum factus non teneat,n. 36.

Excommunicati ſubditus liberatur à iuramento fidelitatis: & Superior iuriſdictione priuatus eſt,n. 38.

Publicè excommunicati electio in iudicem nulla eſt.& an hoc procedat etiam in iudice ſeculari, vel hæc non ſit irrita,ſed irritanda,n. 39.

Excommunicato in Cathalonia æquiparatur eiectus à pace, & treuga,& quæ ſint effectus vtrique communes, numero 42.

Excommunicandi poteſtas an per Papam vel Epiſcopum poſſit laico demandari,n. 51.

Excommunicatio quod ad finem ipſius ſpectat,ad ſpiritualem excommunicati ſalutem tendit,& ad morum correctionē, p. 1. q. 18. n. 66.

Medicinalis eſt, non mortalis, ibidem.

Quare dicatur & ſit medicinalis. & ibi falſum Lutheri dogma reijcitur, nu. 67.

Excommunicaturus iudex aliquem,ſi credat futurum vt illi excommunicatio nō pro ſit,an poſſit eum excōmunicare, p. 1. q. 18. n. 68.

Excommunicationis finis etiam eſt ſalus aliorum de Republica,vt eo exemplo terreantur,parte 1. quæſt. 18. numero 69.

Excōmunicatio ab homine lata, morte auctoris ceſſat,vel ceſſante ipſo ab officio, parte 1. quæſtione 24. numero 48.

Secus ſi Epiſcopus per ſtatutum profert excommunicationem, quia ſemper durat,n. 50.

Excommunicationem incurrunt iudices & Principes condentes ſtatuta vt vſuræ ſoluantur, vel ſolutæ non repetantur, p. 2. q. 8. n. 10.

Si feratur in eos qui occultè res ſuſtulerunt,an ſub excommunicatione compræhendatur dominus, qui rem ſuam apud alium exiſtentem occultè ſuſtulit,cū aliter recuperare non poſſet,p. 2. q. 8. n. 37.

Excuſatur à condemnatione intereſſe in multis caſibus,qui hic recenſentur,iudex malè iudicans,p. 1. q. 17. n. 33.

An excuſetur propter conſuetudinem iudicandi contra legem,n. 34.

An inferior ſi iudicando ſequutus fuit ſuperiorum exempla n. 35.

Excuſantur iudices conſcientiæ qua-

les in Cathalonia eſſe dicuntur iudices tabulæ,ſi per imperitiam malè iudicauerint, parte 1. quæſtione 17.n.45.

Et iſtis iudicibus cum arbitrium concedatur,cenſetur remiſſa leuiſſima ac leuis culpa,non lata,vel dolus,ibidem.

Et alia diſtinctio Paridis de Puteo, ibidem.

An excuſetur in Syndicatu iudex qui malè iudicauit,ſi pars condemnata nõ appellauit,vel appellationi renuntiauit,vel eam proſequuta non fuit,ſed paſſa deſertam fieri,parte 1. quæſtion. 17. numero 51.

Et quid pendente appellatione à ſententia per eum lata,n.52.

Excuſatur iudex ſi remunerationis gratia& bona fide,non tamẽ ex cauſa officij, aliquid recepit,credens ſibi licere, p.1.q.20.n.13.

An excuſetur à patrocinando aduocatus, qui in Gymnaſio publico profitetur, p.2.q.3.n.13.

Et an ſi vt cauſam proſequeretur,teneretur ire in aliam Prouinciam remotam arbitrio iudicis,n.14.

Excuſat iudicem grauis & ponderoſa opinio,non autem leuis,& colorata, p.3.q.3.n.20.

Excuſatur in ſyndicatu iudex, qui ſequitur opinionem probabilem, etiam ſi erret,n.21.

Extende etiam probabiliori, & communiori opinione relicta,n.24.

Excuſat ab expenſis opinio doctoris,n. 25.

Excuſatur aſſeſſor ſi non vult ſtare & recedit, cum non poteſt magiſtratui liberè conſulere,par. 3.quæſtion.4.numero 6.

Excuſsionis beneficium non tollitur in cauſis quantumcunque ſummarijs, etiam ſola facti veritate inſpecta declarandis, parte 1. quæſtion. 10. numero 35.

Executio poteſt fieri cõtra falſum procuratorem,ſi fuerit condemnatus,p.1. q. 9.n.88.

Executionem paratam officio iudicis obtinet computatio rationum apud acta inter partes facta : ſecus ſi computa fuiſſent extra iudicium,etiam præſente tabellione approbata,par. 1.quæſt. 9. numero 152.

In cauſis executiuis non proceditur iure actionis,ſed officio iudicis implorato quis ad ſoluendum compellitur,p.1.q. 9.n.193.

Exemplorum auctoritas licet non ligeret debet tamen valde mouere iudicis animum, parte 1. quæſtion. 15. numero 80.

Exemplis an ſit iudicandum,n. 74. & ſeqq.

Plurium perſonarum iudicandum eſt, non paucorum,n.80.

Exemplis plebeia ingenia, magis quã ratione capiuntur,ex Macrobio,numero 81.

Aduocati iurium ignari dicere ſolẽt ita alias iudicatum fuiſſe,ibid.

Fortior eſt ratio quam exẽpla,ex Socrate Platonico,n.81.

Exempti etiam tenentur reuerentiam præſtare iudici, par.1.quæſt.2. numero 29.

Exemptum poteſt punire iudex delinquentem in actu iudiciario, numero 84.

Poterit quoque hoc iudex cauſarum tantum ciuilium,qui in criminalibus nõ habet iuriſdictionem,n.85.

Exemptus à ſolutione vectigalium,tenetur gabellario res,quas trãsfert,denũciare,aliàs in commiſſum cadunt, p.1.q. 11.n.108.

Et quæ ſit ratio, & in quo fundetur, n.109.

Fallit,n.110.

Exempti ſunt aduocati à muneribus perſonalibus præter arbitrandi, conſulẽdi, & iudicandi, parte 2.quæſt.2. numero 5.

Et à faciẽdo cuſtodiam exempti ſunt, ibid.

Aduocati DD.à tributis & contributione: & quid de aduocatis qui non ſunt Doctores,ibid.

Exem-

Exemptus eſt fiſci aduocatus ab omni onere & contributione plebeia vna cũ liberis ſuis, parte 2. quæſtion. 6. numero 22.

Et à tutela, ibid.

Et à collectis & alijs impoſitionibus, ibid.

Exhæredatus filius ſi aduocauerit pro legatario, cenſetur approbare teſtamentum, parte 2. quæſtion. 1. numero 53.

Sic ſi ſuſceperit procurationem pro legatario, remouetur ab accuſatione teſtamenti de falſo vel inofficioſo, p. 2. q. 4. n. 65.

Eximens de manibus familiæ iudicis carceratum captum de facto abſque iudicis mandato, nulla pœna tenetur, p. 1. q. 24. n. 125.

Expedire pecunia mediante cauſam vnius ante alios, an liceat iudici, ſi litigãtes iure tẽporis æqualiter gaudeant. vbi opinio Pauli Layman Theologi. & quid auctor ſentiat, par. 1. quæſt. 19. numero 44.

In *expenſis* non petitis poteſt iudex ſed non tenetur condemnare ex officio victũ, p. 1. q. 9. n. 69. & 72. & redditur ratio, n. 117.

Et quid ſeruetur in Parlamento Franciæ, n. 71. vbi & error Guidonis Papæ notatur.

Expenſę litis pro vt fructus & intereſſe rei petitę debentur iudicis officio, nõ iure actionis, niſi fuerint in ſtipulatũ deductæ, n. 73.

Poſt latam ſententiam peti non poſſunt, nec iudicio ſeparato, numero 73.

Expenſas quas iudex primæ inſtantiæ remiſerat, an victor qui non appellauit, poſſit in cauſa appellationis aduerſarij obtinere, par. 1. quæſtion. 9. numero 124.

Et Stephani Gratiani limitatio improbatur, ibidem.

In expenſis, & intereſſe iudex aliàs incompetens poteſt agentem cõdemnare, ſi ipſe ſe incompetentem pronunciet, p. 1. q. 14. num. 26.

In illis condemnare, atque etiam carcerare delegatus per falſum reſcriptum impetratus poteſt impetrantem, num. 26.

In eis condemnare partem poteſt iudex ob retardatam fori declinatoriam, n. 27.

Expenſis vtriuſque partis poteſt iudex proprio motu aſſumere aſſeſſorem, ſi ipſo indigeat, par. 1. q. 19. num. 54. & 58.

Intellige verum in iudicibus qui ex ſe non ſunt periti, nec electi ratione ſcientiæ: in alijs ſecus, ſed expenſis proprijs, n. 55.

Quid in Cathalonia ad textum in cõſtitutio. fin. tit. de ſalaris de ſententias, n. 56.

Quid ſi iudex habeat ſalarium de publico, n. 57.

Expenſis vtriuſque partis mitti debet notarius qui ex mœro officio iudicis pro examinandis teſtibus ad aliquem locũ mittitur: ſecus ſi vna tantum pars mittat, p. 1. q. 19. n. 62.

Expenſis eius qui petit actum fieri, ſe confert iudex ad locum differentiæ, ſi vna tantum pars petat vt ſe conferat, nu. 63.

Sed ſi in loco differentiæ pars altera compareat, tenetur contribuere in expẽſis pro dimidia, ibidem.

Expenſis Reipublicæ iudex ordinarius debet habere aſſeſſorem, par. 1. q. 24. n. 10.

In eis quando debeat iudex ſiue aſſeſſor partem ſubcumbentem condemnare, p. 1. q. 24. n. 167.

De illis quæ fiunt ratione iuſtitiæ miniſtrandæ, parte 1. quæſtion. 24. numero 170.

In expenſis litis an condemnari poſſit fiſcus in cauſa ſubcumbens, & an altera pars fiſco victori in cauſa. & referuntur obſeruantiæ diuerſorum Regnorum, p. 2. q. 6. n. 78. & ſeqq.

Quæ ſint, & à DD. aſſignentur vtriuſq; dicti rationes, n. 79.

Quid

Quid in Cathalonia, numero 80.

In expenſis de bonis proprijs condemnatur fiſci aduocatus propter ipſius dolum vel concuſſionem, aut euidentem calumniam. & refertur deciſio, n.81.& 86.

Liberatur tamen fiſci aduocatus à pœna preſumptæ calumniæ, numero 82.

In expenſis de bonis proprijs condemnari debet in Cathalonia fiſci procurator ſi malitioſè appellauerit vel ſupplicauerit in caſu appellabili,& vbi non habet in ære, debet alia pœna æquipollenti condemnari arbitrio iudicis, numero 84.

In expenſis de bonis proprijs condemnari debent, ſi ſubcumbant in cauſa adminiſtratores, qui non agnoſcunt bonam fidem,n.85.

Similiter procurator Generalis: ſecus in procuratore habēte ſpeciale mandatū, ibidem.

Ad expenſas omnes tenetur pars, & fiſci procurator ad nullas, quando fiſci procurator eſt iunctus cum parte & ſubcumbunt in cauſa,n. 86.

Quid in Cathalonia ſtatutū ſuper hoc ſit,ibidem.

In expenſis an fiſcus condemnetur, remiſſiuè,n.87.

Ad expenſas clienti ſuo tenetur aduocatus amittens cauſam iniuſtam, ſi illum non monuit de cauſæ iniuſtitia,p.2.q.8.n. 18.

In expenſarum litis probatione an deferatur iuramentum & quanta fides adhibeatur circa illas notario,p.2.q.9. nu. 58.

In expenſis ſi iudex condemnabit, cōdemnatus ſupplicauit,& in cauſa ſupplicationis commutando ſententiam primitiuam,dictum ſit quod vtraque pars ſuas ſolueret expenſas,an pars,quæ prius fuit in expenſis condemnata, cenſeatur abſoluta ab expenſis primæ inſtantiæ,p.3.q.4. n.31.

In expenſis tantum ſuæ inſtantiæ intelligitur iudex appellationis,confirmādo ſententiam,& ſimpliciter condemnādo victum in expenſis, ſi à iudice primitiuo fuit expreſſe ab expenſis abſolutus: ſecus tamen ſi primus iudex omiſit condemnationem expenſarum, numero 33.

Ab illis partem aliquando iudex primitiuus abſoluit cum clauſula, quatenus acquieſcat ſententiæ,n.34.

Et ſic abſolutus,tacitè cenſetur in expenſis condemnatus, ſi appellet,& appellationis cauſam proſequatur,ibiem.

Experientia requiritur in iudice, p. 1. q.1.n.13.

Vocatur plenitudo ſcientiæ, vbi & alia de experientia,n.15.

Requiritur in aduocato.& multis ornatur & confirmatur,par.2.q.1. numero 13.

Et reſpondetur pro iunioribus aduocatis,n.14.

Exteri an originarij iudices creandi ſint,p.1.q.1.n.94.

Et quid in Cathalonia,n.95.

F.

Fabula Typhœi à Poetis tradita,p.2.q. 7.n.89.

Facta inter duo contraria an poſſit dari tertium,& quale, p.1.quæſt.6.numero 33.

Factum de facto poteſt per eundem iudicem reuocari,n.81.

Et praxis nonnullorum iudicum ſuper hoc impugnatur,n.82.

De facto quod fecit iudex,ad vitādam appellationem poteſt ac debet de facto reuocare,& tam ipſe per querelam aditus,vel ex officio,quam iudex appellationis,etiam non citata parte,p.1.q.15.n.109. & q.14.n.133.

De facto ſuorū præpoſitorum an nauta,hoſpes,tabernarius teneātur,p.1.q.14. n.98.

De ſuorum famulorū an domini,ibid.

Factum vnum reputatur,quod fit vno contextu,p.3.q.4.n.36.

Facultas indulgendi in delictis, gratias concedendi, & bannitos reſtituendi ſoli Principi reſeruata eſt, par. 1. q. 6. numero 50.
Conſuetudine ab inferioribus à Principe acquiri poteſt, n. 54.
Reſidet apud Barones, ſi à Principe in inueſtitura illis data ſit, numero 58.
Vendendi officia per Principem tacitè & expreſsè tribuitur, & quando tacitè cenſeatur tributa, p. 1. quæſt. 21. nu. 32.
Facultatiuum ius non eſſe probatur, quando conſtat ſæpè ac longo tempore caſus eueniſſe, & non reperitur vſus prætenſæ facultatis, par. 2. quæſt. 7. numero 107.
Falſum inſtrumentum coram eo in cauſa ciuili producentem punit ex officio iudex pœna extraordinaria, & nihilominus punietur is pœna ordinaria per ſuum iudicem in iudicio ordinario, p. 1. q. 9. n. 259.
Falſum coram eo deponentem in cauſa ciuili punit extraordinariè iudex, licet aliàs ille exemptus ſit, numero 260.
Falſi pœna tenetur iudex, qui declarat parti ſententiam, quam daturus eſt, p. 1. q. 15 n. 127.
Famis tempore poſſunt diuites officio iudicis compelli ad dandum eleemoſynam, parte 1. quæſtion. 9. numero 204.
Famuli ex facto tenetur dominus reſarcire damnum & pœnam ſoluere, ſi famulus delinquat in officio, cui per dominum præpoſitus erat, p. 1. q. 11. num. 103.
Sic ſi famulus in taberna mercium illicitè vendat, ibidem.
Sententia Guidonis Papę quod ſi famulus inſcio domino non ſoluit pedagiũ, merces domini confiſcari non poſſunt: ſecus ſi de ſcientia vel conſilio domini aliter quam per præſumptionem conſtet, n. 102.
Hæc opinio an ſeruetur in praxi, & ibi ratio pragmaticorum, numero 104.
Opinio Ioannis de Heuia circa idem, & an ſeruetur in praxi, n. 105.
Quid in Baiulia Generali Cathaloniæ & in Domo Ciuitatis Barcinonæ ſeruatũ ſit: & quid vbi conſtat dominum dediſſe mandatum famulo vt gabellam ſolueret, n. 106.
Fauore pupillorum ex officio inquirit iudex in cauſa ſuſpecti tutoris, p. 1. q. 9. n. 234.
Et illis ac miſerabilibus perſonis ex officio non petito tenetur aduocatos aſſignare, n. 236.
Feſto die in aliquibus locis ius redditur ruſticis ex conſuetudine propter cõmoditatem illorum, p. 1. quæſt. 18. num. 103.
Et hæc conſuetudo viget in Oppido Sanctæ Margaretæ de Moncada Baroniæ Conſiliariorum Barcinonæ, n. 104.
Feudatariorum Regiorum prætentio, quod cauſæ feudales inter ipſos & dominum Regem, non ad Baiulum Generalẽ in Cathalonia, ſed ad pares curiæ eligẽdos pertinerent, par. 2. quæſt. 7. numero 5.
Et dubium ſuper hac prętentione firmatum in Regia Audientia iuxta formã conſtitutionis, n. 6.
Et iuris allegationes per auctorem in hac dubij cauſa conſcriptæ pro defenſione Regiæ iuriſdictionis, à n. 8.
Declaratio per Regiam Audientiam facta in cauſa dicti dubij, n. 108.
De feudis Regijs in Germania cognoſcit Camera Imperialis: & in Ducatu Sabaudiæ Camera Rationalis, p. 2. q. 7. n. 50.
Iure Communi licet de cauſis feudalibus inter dominum feudi, & vaſſallum ſint iudices pares curiæ: an tamen Princeps qui Superiorem non agnoſcit, ſolus iudex ſit in dictis cauſis inter ſe & vaſſallos ſuos, n. 51.
In feudorum cauſis proceſſus iudiciũ de paribus curię inter dominos priuatos & vaſſallos ſuos reperiũtur in Cathalonia: ſed inter dominum Regem, & ſuos feudatarios

datarios nullus repertus eſt in archiuo Regio & Baiuliæ Generalis poſt longã inquiſitionem,n.64.

In feudis ſpeciale eſt vt attendatur cõſuetudo,ante quam leges,p.2.q.7.num. 79.

Feudorum ius dicitur ius voluntariæ conſuetudinis,ibidem.

Eorum libri in corpore iuris ciuilis cur non inſcribantur,ius feudorum: ſed, vſus & conſuetudines feudorum.& quid in Cathalonia,n.80.

Dicti libri an ius Commune ſit, ibidem.

Feudatariorũ Regis prætentio, quod poſſit quidem Baiulus Generalis de cauſis ipſorum inter eos & dominum Regẽ cognoſcere, ſit tamen illis ius facultatiuum petendi aſſignari iudices de paribus curiæ,ſi malint, par.2.q.7. numero 105.

Reſpondetur huic prætentioni,n.106. & 107.

Feudatarij Regij cuiuſdam cõparitio & requiſitio coram Baiulo Generali Cathaloniæ petendo aſſignari iudices de paribus curiæ, parte 2. quæſt.7. numero 109.

Et reſponſum redditum præfato feudatario,n.110.

Et eiuſdem poſtea facta comparitio in Regia Audientia volendo ſecundũ firmare dubium.& repulſa,quam paſſus fuit,n. 111.

Aduerſus feudatarios domini Regis pro fiſco expenditur,& explicatur locus Antonij Olibani,par.2.quæſt.7. numero 97.

Fideiuſſor non tenetur ad pœnam pro carcerato qui aufugit,ſi reuerſus eſt,p.1. q.11.n.143.

An iudex eſſe poſſit pro altera partiũ, & quid ſeruetur in curia Neapolitana, p.3.q.5.n.40.

Fideliter conſulere præcipuum boni aduocati munus,& quomodo,p.2.q.1.nu. 41.

Vt falſatius punitur aduocatus, qui iura ſuæ partis oſtendit parti contrariæ, numero 41.

Fides & iuramentum æquiparantur,p. 1.q.18.n.43.

Filijs conſulitur per officium iudicis contra patrem diſſipantem patrimoniũ ſuum, ita vt dos materna filijs ſalua non ſit. vbi de remedijs contra patrem dilapidantem bona dotalia vel aduentitia filiorum vel propria ipſius patris,p.1.q. 9. n.257.

Filia in Cathalonia nulliter contrahẽs matrimonium clandeſtinum ſine conſẽſu parentum,an incidat in pœnam priuationis legitimæ & ſucceſſionis paternæ per conſtitutiones impoſit am filiabus minoribus 24.an. ſine conſenſu parentum nubẽtibus.vbi diſceptatur de veritate opinionis Iacobi Cancerij,p.1.q.11.num. 134.

Senatoris filia ſi nubat, dignitatis paternę particeps non eſt,ſed mariti radijs fulget,p.2.q.2.n.60.

Filius præbens patrocinium pro alio contra teſtamentum paternum,an priuetur legitima, par. 2. quæſt. 4. numero 66.

Filij aduocatorum Regiorum, ſi ſint ſufficientes,ſunt præferendi cœteris,p.2. q.6.n.25.

Filiusfamilias licet poſſit ſe efficaciter obligare ex contractu vel quaſi:in mutuo tamen non obligatur,ſed poteſt opponere exceptionem Macedoniani,p.1.q.8.n. 63.

Præſes filiusfamilias poteſt ſe ipſum apud ſemetipſum emancipare,p.3.q. 5. n.7.

Fiſcus non eſt priuilegiatus niſi in caſibus in quibus inuenitur à iure priuilegiatus, parte 1. quæſtion. 3. numero 62.

An in dubio contra fiſcum iudicandum ſit, diſtinguitur, numero 61. & traditur diſtinctionis ratio, numero 65.

Cum quæritur an fiſcus priuilegiatus ſit,in dubio contra fiſcum enunciandum eſt,n.64 & Peregrini traditio circa hęc periculoſa,n.66.

Fiſci fauore iudex ex officio ſupplet, p.1.q.9.n.42.

Pro fiſco quilibet agere poteſt, numero 42. & parte 1.queſtion.6. numero 1.

Eligitur de præſtantioribus,& ſpecialia priuilegia meretur, par. 2.quæſt.2.n. 39.

Spectabilis in iure vocatur,ibidem.

Maior eſt auctoritate omnibus alijs aduocatis, vnde præfertur antiquioribus ſe,ibidem.

Contra fiſcum aduocare non licet ſine venia vel ſine mandato ſuperioris, & contra faciens quomodo puniatur in iure,p.2.q.3.n.59.

Quid obſeruetur in praxi,ibidem.

Fiſci aduocatus in vna cauſa,poteſt in alia contra fiſcum aduocare, niſi ſit fiſci aduocatus generalis, p.2.q.4.numero 29.

Aduocatum fiſcalem qui intentionẽ delatoris exequitur, in omnibus officij neceſſitas excuſat, par. 2. q. 4. numero 65.

Fiſcus ſpeciales aduocatos habet pro tutione cauſarum ſuarum,par.1.quæſt.6. n.2.

Fiſci aduocatus à quo primum inſtitutus ſit,& de eius officio à quibus leges latæ ſint. & quid in Cathalonia, numero 3.

Fiſcales aduocati duo olim fuerunt conſtituti, & nunc in Cathalonia,æqualiter priuilegiati,n.4.

Fiſcum iure proprio ſolus Princeps habet,p.2.q.6.n.9.

Fiſci aduocatus debet renuntiare liti introductæ, ſi viderit aduerſarium fouere bonam cauſam,n.10.

Debet eſſe ſolicitus vt cauſæ fiſcales prius quam alię priuatorum expediãtur, ibidem.

Non poteſt poſtulare pro priuatis, n. 11.

Nullum ei ratiocinium imponitur: poteſt tamen eſſe arbiter,ibidem.

Excuſatur à legationibus,ibidem.

Si non habet iuſta ſtipendia,non prohibetur conſulere in cauſis,quæ non tãgunt Regem.& quid in Cathalonia, nu. 14.

Princeps etiam quandoque propter perſonæ excellentiam præbet fiſci aduocato licentiam,vt pro priuato conſulat, n.15.

Fiſci aduocatus dicitur habere dignitatem,& inter clariſſimos connumeratur, p.2.q.6.n.18.

Incedit togatus ſicut alij Regij Conſiliarij:& ſedet coram Principe,& in foro cum Senatoribus,ibidem.

Præfertur omnibus aduocatis, etiam doctoribus,& antiquioribus ſe, numero 19.

In Cathalonia ſi non eſt ex numero doctorum Regij Concilij, non præcedit in ſedendo vel eũdo alicui ex dictis DD. n.20.

Per adeptionem ſui officij liberatur à patria poteſtate,& à cohortali conditione,vel altera viliori, vna cũ liberis,ante officium etiam natis,n.21.

Non tenetur milites in domo ſua ſuſcipere, nec tenetur ad cuſtodiam Ciuitatis, neque ad excubias, niſi in ſubſidium, & ex cauſa neceſſitatis, numero 23.

Non conuenitur niſi coram præſide,n. 24.

Non tenetur pro ſuis cauſis ad ſportulas præter, hic deſcriptas,ibidem.

Poſt finitum officium habet vnam ex ſuis domibus exemptam ab onere imponendorum ſtipendiorum,ibidem.

Fiſcales aduocati ſunt Regij Senatoribus pares & cum nobilibus connumerãtur,vna cum vxoribus eorum,etiam viduis, atque filijs,n.25.

Quid in Cathalonia,ibidem.

Fiſci aduocatus ſi renuerit inſtantiam facere contra aliquem delatum, contra quem ad eſt partis inſtantia, tenetur ſuper hoc ſtare deliberationi Regij Concilij,p.2.q.6.n.33.

Fiſcus vbi notoriè eſſet grauatus, in Cathalonia appellare poteſt,p.2.q.6. nu. 58.

Alij caſus in quibus fiſcus appellat,vel iuuatur appellatione aduerſarij, numero 59.

Epiſtola Regis Ferdinandi, quod fiſco condemnato concedatur reuiſio, non obſtante conſtitutione,n.61.

Fiſcum non iuuat in rebus diuiduis appellatio conſortis fiſci,n.59.

Fiſcus poteſt de nullitate ſententiæ dicere,& ex hac cauſa reuiſionem petere, licet non poſſit appellare, & an dicta reuiſio debeat fieri ex eiſdem actis, nu. 60.

Fiſci aduocatus debet interuenire, & præſens eſſe tã in interloquutoria, quam in diffinitiua, & quam in toto examine cauſæ de iure communi,n.64.

In Cathalonia non poteſt eſſe relator ſiue iudex cauſæ fiſcalis,n.70.

Fiſci procurator non comparet, niſi coram ſuis iudicibus fiſcalibus,ſiue agat, ſiue conueniatur,n.71.

Et trahit reos ad iudices eius, etiam illos contra quos ex ſpeciali priuilegio agit,ibidem.

Fiſcus quando non agit principaliter, ſed pro ſuo intereſſe comparet in aliqua cauſa inter alios vertente,an trahat cauſã ad ſuum forum. referuntur contrariæ DD. ſententiæ, & quæ ſit verior, quęque recepta in Cathalonia, numero 74.

Quid in Domo Deputationis Regni, ibidem.

An trahat ad ſuos iudices fiſcales perſonas Eccleſiaſticas, numero 75. & ſeqq.

An teneatur ſtare inſtantiæ per ſuũ auctorem cœptæ,n.74.

Fiſci procurator non poteſt cauſam fiſcalem agitare abſente aduocato, p.2.q. 6.n.88.

Et quæ forma debeat ſuper hoc ſeruari in Cathalonia in cauſis criminalibus, ibidem.

Fiſcales aduocati & procuratores litẽ in Regia Audientia mouentes in Cathalonia contra aliquem ſuper iuriſdictione iure, vel proprietate, quæ ad dominum Regem pertinere dicatur, quam formã præſcriptam habeant ex conſtitutione,n. 89.

Fiſci aduocatus quando procurator nõ eſt præſens,poteſt facere actus & inſtantias neceſſarias in perſonam fiſci procuratoris,& valent actus,n.90.

Arguitur in contrarium, numero 91.

Et ſoluitur ac declaratur, numero 92.

Fiſcus an & quando,& in quibus poſſit executiuè procedere cõtra debitores fiſcales.& quid in Cathalonia,& refertur deciſio, parte 2. quæſtion. 6. numero 96.

An poſſit contra hæredem debitoris fiſcalis, & tertios poſſeſſores. & refertur deciſio,n.97.

An contra iſtos procedat in perſonam, ibidem.

Contra adminiſtratores ærarij publici, ſi debitum eorum non ſit liquidum, quomodo procedat:& contra Vniuerſitates debentes quintum ſuarum impoſitionum domino Regi, & quid ſeruetur in officio Magiſtri rationalis Regij,numero 98.

An executiuè procedat contra perſonas debitorum militari priuilegio gaudentium, licet aliàs pro debito ciuili nõ capiantur,n.100.

Quid in fiſco Generalis Cathaloniæ, ibidem.

Fiſci aduocatus vel procurator an debeat iurare de calumnia. & referuntur contrariæ traditiones DD.p.2.q. 6.num. 124.

Quid obſeruetur in Cathalonia, ibidem.

Fiſcus non tenetur ſatiſdare,& duplex aſſignatur ratio,n.125.

Quid in Regno Caſtellæ, numero 127.

Quid in Cathalonia, numero 128.

Semper dicitur ſoluendo, vocaturque quaſi fixus, n.125.

Et error Thomæ Mieres notatur, n. 126.

Fœmina

Fœmina prohibentur eſſe iudices, & arbitrices,de quo multę rationes cumulantur,parte 1.quæſtion.12. num. 69. & 70.

Sunt faciles vt decipiantur,nimis credulæ, & nimis miſericordes, numero 70.

Fœminis Romanis olim permiſſum fuit habere Senaculum, & cum ſenatuſconſulta ridicula de legibus matronalibus edidiſſent, fuit prohibitus, num ero 71.

Diſpenſatiuè fœminis aliquando cauſæ etiam ſpirituales fuerunt delegatæ,n. 72.

Fœminæ per ſucceſſionem iudices eſſe poſſunt,& iuriſdictionem exercere ac ſententias ferre,n.73.

Vnius fœminæ imperium ; ſignum poſtremæ ruinæ, & Antichriſti venturi, ex carmine Sybillę,n.74.

Fœminæ licet aduocare prohibitæ ſint, poſſunt in camera conſulere,p.2.q. 3.n.47.

Fœmina neque pro debito fiſcali carcerari poteſt.& an fallat in meretrice,p. 2.q.6.n.102.

Et quid in Cathalonia,ibidem.

Secundum *forum* externum ſœpè aliquid iuſtum reputatur,quod in foro cõſcientiæ locum non habet,p.1.q.17.num. 25.

Quo ad forum externum multa ſunt legibus iuſtè conſtituta, quæ tamen ceſſant in foro animæ,n.26.

Fortitudo requiritur in iudice. & quare,p.1.q.1.n.24.

Animi in homine à viribus corporis admodum pendet,n.29.

Fortuitus caſus differt à dolo,& à culpa, & in quo differat, quidque ſit caſus fortuitus, parte 1. quæſtion. 17. numero 8.

Fortuna viris bonis inuida,p.1.q.22.n. 65.

Intra fortunam ſuam ſe continere, ſatius eſt viris bonis,n.66.

Fraudem committentibus contra ſtatuta ſeu proclamata, an locus ſit pœnitentiæ; & quando,par.1.q. 11. numero 51.

Et an circa pœnitendi animum credatur eis, ſi reperiantur quieſcendo in hoſpitio cum animalibus, numero 52.

Fraudes circa vectigalia & commiſſa an ſufficienter probentur coniecturis & leuioribus probationibus, & quare, nu. 73.

Fraudare gabellam præſumitur is,qui inuenitur in littore maris,vel in limine territorij per cuſtodes,cum rebus educi prohibitis,n.74.

Fraudem in Deum perpetrat, qui rectè iudicat,& præmium remunerationis expectat, parte 1. quæſtion. 19. numero 3.

Non videtur facere,qui fraudem excludit, parte 2. quæſtion. 8, numero 3.

Fructus vt nõ tráſportentur extra territorium, poteſt. iudex ſecundum. caſus exigentiam ſtatuere, par.1.q.9.numero 203.

Præbendarum ſunt acceſſorij perſonæ Eccleſiaſticæ, par.1. quæſt. 11. numero 122.

Frumentum ſub pœna prohibitus extrahere, an eandem pœnam incurrat, ſi farinam extrahat.& ibi intellectus huius quæſtionis traditur maximè ex Hieronymo Laurentio,p.1.q.11.numero77.& 78.

Fugere ſine metu periurij poteſt captus ſub iuramento & homagio, ſi ſciat quod Princeps mandat eum iniuſtè occidi pro delicto, pro quo captus eſt: ſecus tamen ſi mors erat iuſta pro maleficio,p. 1.q.24.n.123.

An poſſit fugere, carceres rumpere, cuſtodes occidere captus pro delicto,vel condemnatus morte aut alia pœna;& an alij poſſint eum iuuare,& liberare, num. 129.

Et quid ſi pro debito ciuili captus ſit, ibid.

Fugere eſt rei officium,vnde reus in iure appellatur fugitiuus: quomodo tamen

men

men fugere debeat,par.2. q. 1. numero 50.

Fumum vendentes comites & amici iudicis,promittendo victoriam cauſæ ex pecunia vel alias,quomodo puniantur,p. 1.q.17.n.56.

Fundamenta plura,& rationes adducere curare aduocatus debet,& quare , & quomodo tamen prolixitatem vitare debeat verborum,par.2.q.1.n.52.

Furem condemnans, ex officio ſuo iudex poteſt illum condemnare ad reſtitutionem damnum paſſo,etiam ſi pars non petat,p.1.q.9.n.245.

Fur ſi debeat pro tertio furto ſuſpendi,non ſuſpenditur,ſi ter ante priorem ſententiam furatus fuerit,p.1.q.11.num. 10.

G.

G*Abellam* ſalis vel aliarum rerum , ſi fiſcus vel vniuerſitas locat,an poſtea teneantur gabellarijs ſoluere quibus caſibus priuati ſoluunt gabellam,p.1.q.11.n. 111.

Parladorij opinio improbatur , num. 112.

Quid ſi Princeps negociationis cauſa contrahat.& ibi contrariæ DD.ſentẽtiæ, n.113.

Gabellam ſoluere an teneantur qui emunt à fiſco,Principe,vel alijs exemptis n.114.& refertur exemplar,n.118.

Quid de ementibus à clericis & Eccleſiaſticis perſonis,n.115.

Defenditur multis opinió negatiua, n.116.

Gabellam ſoluere debet emens ab exempto ſi poſtea reuendat,n.117.

Gabellarum farinæ conductores pro vno anno,an poſſint remiſſiones facere in præiudicium conductorum ſequentis anni,parte 1. quæſtione 24. n.37.

Gabellarius non tenetur interpellare quempiam non ſoluentem, & an poſſit tacere,donec trãſeat mercator, & poſtea auferre illi merces,p.1.q.11.n.44.

Si poſt commiſſam fraudem recipit gabellam,aut admittit profeſſionẽ, dicitur remiſiſſe commiſſum,n.55.

An poſſit pœnam vendicare ab hæredibus fraudantis,n.62.

Generalitas debet declarari,iudicari,& diſtingui ex qualitate perſonarum , par. 2.q.2.n.73.

Generalis diſpoſitio omnes ſpecies ſub genere compræhenſas cõtinet,p.2.q. 7.n.31.

Contradictio generalis,partis an ſufficiat vel requiratur ſpecialis,p.3.q.4. nu. 23.

Gentes omnes,quæ de recto Reipublicæ regimine curarunt, imprimis legibus condendis operã dederunt.& referuntur quãplurimę nationes, quæ ita feciſſe feruntur,p.1.q.16.n.26.

Quæ ſine lege viuunt,feræ ac barbaræ habitæ ſunt,p.1.q.16.n.27.

Geryon tricorpor quare appellatus fuerit,& cur in inferno cruciari dictus ſit,p. 3.q.5.n.1.

Graduũ computatio circa recuſationẽ iudicis ex cauſa conſanguinitatis fieri debet ſecundum ius Ciuile,non ſecundum ius Canonicum,p.1.quæſtio. 14. numero 60.

In Aragonia ex conſuetudine fit ſecũdum ius Canonicum,ibidem.

Secundum ius Canonicum dumtaxat attenditur in matrimonijs , in alijs verò cauſis ius ciuile inſpicitur,etiam in terris Eccleſiæ,& in illis Prouincijs in quibus ſeruatur prius ius Canonicũ quam Ciuile n.61.& 62.

Iure Ciuili quomodo fiat,& quomodo iure Canonico,ibidem.

In Cathalonia ad recuſãdos Regios Senatores ex cauſa cõſãguinitatis an fiat ſecundum ius Canonicum vel Ciuile,n.62.

Si eodẽ gradu vterq. litigantiũ iudici coniunctus eſt, à nemine illorũ recuſari poteſt : ſecus ſi vnus litigantium eſt propinquior iudici,n.63.

Gratiam delinquentibus facere , aut bannitos remittere iudices ordinarij nõ poſſunt,p.1.q.6.n.51.

Iudex neque ad clamorem populi poteſt-poteſt tamẽ executionem accelerare; ſi aliter tumultus ſedari non poteſt, nu. 53.

Gratiam de omnibus delictis, etiã poſt latam ſententiã, faciunt de conſuetudine generali Epiſcopi, n. 55.

Vaſſallis faciunt Barones de conſuetudine ante ſententiam, quando adeſt partis remiſſio: ſecus poſt ſententiã. & obtinet etiã in Cathalonia nu. 56. & an dicta conſuetudo firma ſit, numero 58. & 59.

Quid pendente cauſa appellationis, ſi à ſententia Baronis appellatur, numero 57.

Facultas faciendi gratiam delictorum an poſſit ab inferioribus à Principe præſcribi, n. 60.

Gratiam an facere poſſint poſt ſententiam remittendo pœnam Barones & alij inferiores à Principe officiales, ſi iudex in ſententia cõdẽnatoria reſeruauerit miſericordiã domini, n. 61. & auctoris ſententia cõtra multorũ praxim fundata, n. 62.

Gratia quæ tarda eſt, ingrata eſt, p. 1. q. 22. n. 64.

Gratiarum largitas magis à Principe requiritur, quam partæ victoriæ, num. 65.

Gratiæ ſiue licentiæ iudicum, & Superiorũ an expirent morte vel remotione ipſorum, parte 1. quæſt. 24. numero 57.

Quid ſi gratia non fuerit in vita concedentis reducta ad vſum, numero 58.

Gratiã executioni demãdare an mortuo concedente poſſit executor datus. & quid ſi concedens moriatur re integra, n. 58.

Dicitur gratia facienda, quando eſt adhibenda cauſæ cognitio n. 59.

Et quomodo hoc intelligendum ſit, n. 60.

Quid in diſpenſatione matrimonij, & in decreto, ſi in euidentem, ibidem.

Quando dicatur facta vel facienda, n. 61.

Quid ſi gratia ſit facta, ſed litteræ non ſint expeditæ viuo concedente, ibidem.

Gratis iudex non tenetur præſtare officium iudicandi, ſed poteſt ſalarium ſibi ex publico cõſtitutum, & laboris mercedem lege taxatam recipere, p. 1. q. 19. n. 16.

De iure Communi gratis iudex Eccleſiaſticus ſiue ordinarius ſiue delegatus debet ius reddere tam clericis, quam laicis litigantibus, p. 1. quæſtio. 20. numero 25.

Fallit in his qui non habent beneficiũ vel redditus ſufficientes, n. 26.

Gratis conſulere an cogatur iuriſperitus in cauſis fiſcalibus, p. 2. q. 3. numero 18.

An teneatur quis gratis aduocare pro Rege, & an pro Republica, & quid ſi habeat ſalarium de publico, ibidem.

Gratis, & amore Dei ſi id faciat, an poſſit clericus aduocare, n. 31.

De iure Communi gratis tenẽtur Clerici patrocinium impendere in caſibus quibus aduocare poſſunt, n. 37.

Hoc tamen generali cõſuetudine fuit abrogatum, ibidem.

Gratis auctiora pretia non dantur, ſed coacta volũtate, licet gratis cõferri videãtur, p. 2 q. 9. n. 14.

An teneatur aduocatus gratis pro paupere aduocare, p. 2. q. 9. n. 22. & ſeqq.

Quid quando in loco ſunt aduocati publico ſtipendio conducti ad patrocinium pauperum, ibidem.

Et qui dicantur ad hunc effectũ pauperes ibidem.

Et an pauper habeat ad hoc actionẽ vel officium iudicis, ibidem.

Gratis aduocatus, tabellio, procurator, & medicus tenẽtur inſeruire pauperi; ſi, autem quidquam ab eo capiant, peccant, n. 24.

Pleniſſima diſtinctio, & declaratio huius articuli pro foro conſcientiæ ex Patre Vincentio Filliucio, n. 25.

Gratis patrocinari pauperibus cõſulitur aduocatis, quia ſic apud Deũ valde merentur, p. 3. q. 1. n. 8.

Graua-

Grauamen quando eſt ſucceſſiuum, nunquam præſcribitur tempori ad appellandum, parte 1. quæſtione 9. numero 323.

Grauatus extraiudicialiter à magiſtratu ſubditus poteſt eundem per viã querelæ adire, omiſſo iudice appellationis, & iuſtitiam miniſtrari petere, p.3.q.5.num. 58.

An tunc poſſit ſi malit, Superiorẽ per viam appellationis adire, omiſſo magiſtratu grauante, maximè quando ex lege vel priuilegio ad huius forum pertinerent cauſæ primæ inſtantiæ priuatiuè, nu. 59.

Panormitani & Innocentij traditiones, n.62.

Et earum intellectus, n.67.

Diſtinctio & reſolutio Andreæ Gail, quæ praxi conformis enũciatur, n.64.66. &.68.

A grauamine extraiudiciali licitum eſt, præſertim de iure Canonico appellare ad Superiorem, par. 3. q. 5. numero 65.

H.

Habitans iudex in domo priuata, cũ extat Prętor um publ.cum, in quo poſſit habitare, punitur, p.1.q.15. numero 142.

Hæres non conficiens inuentarium, tenetur vltra vires hæreditarias creditoribus & legatarijs, & quæ ſit ratio & quãdo fallat & an etiam de iure Canonico id procedat p.2.q.8.n.56.

Si nihil occultauerit & creditores hoc veriſimiliter ſcire poſſint, non poterit aduocatus in conſcientia defendere creditorem volentem ſibi ſatis fieri vltra vires hæreditarias, n.57.

Non tenetur vltra vires hæreditarias ob defectum inuentarij, quando conſtat teſtatorem nulla reliquiſſe bona, numero 58.

Similiter quando patrimoniũ defuncti erat certum, & fraudari non poterat, vt quia conſiſtebat in dote certæ quãtitatis, ibidem.

Non conficiens inuentarium hæres nõ tenetur in foro animæ creditoribus & legatarijs vltra vires hæreditarias, num. 59.

Hæredes ſinguli pro portionibus ſuis hæreditarijs conueniendi ſunt à creditore defuncti teſtatoris. & procedit etiam ſi aliquis eorum efficiatur non ſoluendo, p.2.q 8.n.65, ſecus eſt in foro conſcientiæ, ibidem.

Hæreſis Vuitcleff hæretici & aſſeclarũ eius, quod per quodcũq. mortale peccatũ amittitur rerũ dominiũ & iudicandi poteſtas, p.3.q.1.n.24.

Pro *Hæretico* aduocatus non admittitur ad patrocinandum, par. 2.q.3. nu. 63.

Declara vt procedat quando eſt iam declaratus hæreticus, vel ex claris probationibus conſtat cum eſſe hæreticũ: alias ſecus, ibidem.

Pro hæreticis qui præſtãt patrociniũ, ſunt infames, priuantur officio & debent excommunicari, ibidem.

Hiſtoria facti, quæ contigit Franciſco Marzario inter ſuos collegas Rotæ Florẽtiæ ſi per ea quæſtione an doctor ſentiens contrarium poſſit ſubſcribere opinioni plurium, p.2.q.5.n.2.

Naturalis camellorum, qui aquam clarã ad bibendum appoſitam, pedibus conturbant antequã bibant, p.1.q.13.n. 9.

Facti cuiuſdã æquitis qui in Curijs Generalibus Barcinonæ celebratis propoſuit, quod omnes leges abrogarentur, & omnia arbitrio boni viri committerẽtur, p. 1.q.16.n.1.

Alexandri Seueri Imperatoris, qui ſolitus erat magna ſtipendia omnibus magiſtrat bus aſſignare, ne iuſtitiam venderent, neue ipſi contemnerentur, p.1.q.20. n.39.

De Leone Papa, cui dominus non pepercerat, quòd indignos ordinauerat, p. 1.q 22.n.62.

De Paſcaſio damnato, quod minus dignum elegerat ad Epiſcopatum, num. 63.

Cuiuſdã Ethnici iudicis præſeruati à cõdẽnatione infernali propter rectitudinẽ

iudicij, & viui per longiſſima tempora permanentis, donec baptiſmum ſuſcipe ret,p.3.q.1.n.12.

De Hyperide oratore,& Phryne meretrice,p.3.q.1.n.22.

Cuiuſdam aduocati damnati in gehẽnam propter cauilloſum conſilium, p.3. q.1.n.29.

Hominum congregationes præſumũtur ex mala cauſa fieri,p.1.quæſt.10. nu. 80.

Plures homines non habentes legis vel Superioris auctoritate collegium,ſi velint congregari,debent ad hoc obtinere licẽtiam, & à quo in Cathalonia, num.81.

Alicui congregationi hominũ ſi Princeps ex certa ſcientia ſcribit tanquam collegio, efficitur legitimum collegium, n.82.

Propter idoneorum penuriam,minus habiles muneribus admouentur, p.1.q. 24.n.45.

In curijs aduocati,procuratores,& notarij excoriant homines,p.2.q.1.numero 35.

Doctiores maiora aliquãdo ſolent ſuſcitare dubia,p.1.q.13.n.9.

Hominum prona diſſentiendi,aptitudo & natura eſt,n.10.

Diuerſitatem corporum diuerſitas ſequitur animorum,ibidem.

Homo cum flexibilis ſit,neceſſarium fuit pauciſſima eius arbitrio dimittere & lege determinare quid iudicandum ſit, p.1.q.16.n.12.

Hominum iudicia & ſenſus incerta ſunt:ius autem ſemper eſt certum,num. 19.

Natura humana in primi hominis præuaricatione vitiata,etiam inter beneficia,inter præcepta,& auxilia Dei ſemper in deteriorem eſt procliuior voluntatem,n.20.

Homo ſicut perfectione ſuſcepta eſt optimũ omnium animalium:ita ſi alienũ fiat à lege,cunctorum peſſimum,n.28.

Inter homines politioris linguę ſocer generum vocat filium: & gener ſocerũ vocat patrem,maximè in Regnis Aragonum & Caſtellæ,p.2.q.7.n.29.

Humanæ leges conſcientiam obligãt, p.2.q.9.n.13.

Homines multo plura iudicare alia promotione mentis quam veritate, fuit Ciceronis ſententia,p.3.q.1.n.26.

Honeſtè quædam tametſi accipiantur,in honeſtè tamen petuntur,p.1.q.21. n.41.

Honor idem debetur aſſeſſori, qui debetur Poteſtati,p.1.q.2.n 20.

Honorem exhibet Princeps ijs qui honorant iudices,n.31.

Honores omnes & dignitates tẽporales à Rege tãquã à fonte procedũt,n.32.

Honori ſiue reuerentiæ ſibi debitæ non poſſunt iudices renunciare,nec ſucceſſoribus præiudicare,n.63.& 64.

Actio iniuriarum datur aduerſus eũ qui non patitur honorem ſibi debitum decerni,n.68.

Idem honor debetur iudicibus functo eorũ officio ſcilicet tempore Syndicatus, & tunc offendentes eos ita puniuntur, vt tempore officij,n.70.

Honorem alicui decerni ſi quis non patiatur,datur contra eum officium iudicis, atque etiam actio iniuriarum.& de quo honore intelligatur.vnde iura contraria conciliantur,p.1.quæſt. 9.numero 153.

Non meruit honorem qui non honorauit. & multis exornatur, p.2.q.1.n.20.

Qui meum eundem honorẽ deſiderans dat mihi pecuniam vt deſiſtam,& cũ non impediam,punitur,p.1.q.21.n.8.

Honoris appetitus,& opinionis populi eſt vitioſus affectus ſecundũ SS. Auguſtinum & Thomam, par.1.q.21. numero 43.

Et eſt peccatum ſi ſit ſupra vires, vel non referatur ad Deum,vel ad vtilitatẽ, ſed propter ſe appetatur,n.44.

Honorẽ quis ſine peccato deſiderare poteſt tribus conditionibus ,& quæ ſint iſtæ,n.46.

Statui ſuo competentem poteſt quis laudabiliter,mortis quoque tempore appetere,n.45.

Digitized by Google

Honoris augmentum non ambitione, ſe labore ad vnum quoquæ conuenit deuenire, parte 1. quæſtion. 22. numero 3.

Multum impendere iudices aduocatis debent, p.3.q.2.n.1.

Honor defertur in ſedendo, numero 3.

Honorati vocantur aduocati, & honorarium dicitur ſalarium, quod à clientibus recipiunt, parte 2. quæſtione 2. numero 19.

Honorantes iudicis faciem, in corde proſequuntur graui odio, par.3.q.1.num. 11.

Ad *hoſpites* recipiendum aduocati nō coguntur, p.2.q.2.n.5.

Hoſpes poſtquam incepit tenere officium, cogitur hoſpitari omnes viatores, p.2.q.3.n.2.

Fallit ſi haberet multos hoſpites in domo, & locus eſſet incapax, licet poſuerit ſignum in caupona, ibidem.

Hoſti etiam fides ſeruanda eſt, p. 1. q.18.n.43.

Humilitas dum nimium ſeruatur, frāgitur regendi auctoritas, p.1.quæſt.21.n. 49.

Hypocrita eſt quodammodo iudex in peccato exiſtens, condemnando alium, p. 3.q.1.n.25.

I.

IGnorātia iuris dubij & obſcuri excuſat à pœna, parte 1. quæſt. 11.num.33. & 34.

Quid ſi gabella erat inſolita, aut de nouo in loco inducta, aut de rebus pro quibus iure Communi gabella non debetur: & quid ſeruetur his caſibus, quidque ſenſerit Peregrinus, num. 34.

Ignorantia in factis proprijs vel quaſi proprijs, & in his quæ quis ſcire tenebatur, non præſumitur, numero 34.

An excuſet ignorantia Forenſem à pœna, n.36.

Ex ignorantia iudex peccans non tenetur in ſolidum, ſed in quantum facere poteſt: & ideo ſi non eſt ſoluendo, in carcerem non detruditur: ſecus ſi dolo iudicauerit, p.1.q.17.n.42.

Quæ ignorantia excuſet aduocatum ſi cauſam iniuſtam defendat, p.2.q.8.nu. 19.

Illitteratus poteſt eſſe iudex, etiam ſi neſciat legere vel ſcribere, p.1. quæſt. 13. n.1.

Contraria DD. ſententia, quæ tamen declaratur, n.19.

Sententia Ioannis Garcia contra eligentes iudices ignaros, & imperitos, nu. 20.

Illiteratus poteſt eſſe decurio, numero 1.

Illiterati creantur Prætores villarum & plerunque Poteſtates terrarū, p.1.q.13. n.3.

Illiteratus iudex non cogitur aſſumere aſſeſſorem, vel ſapientis habere conſilium, n.4.

Fallit quando ſtatuto ita cauetur, nu. 12.

Item ſi in ea regione vigeret conſuetudo, n.13.

Item in caſu neceſſitatis, nu.14.

Item in cauſa cuius deciſio legibus nō vulgatis indigeret. quod confirmatur aliquibus argumentis, nu.15. cum ſequentibus.

Itē intellige ſi habeat experientiā, ſeu peritiam negociorum, & cauſarum, n.18.

Illuſtres perſonæ in criminalibus condemnari, & puniri non debent niſi conſulto Principe, p.1.q.7.nu. 57. 60. & 61.

Fallit ſi illuſtris perſona committeret delictum contra aliam pariter illuſtrem, n.58.

Fallit item ſi ex delicto admiſſo graue generetur ſcandalum, nec aliter in populo poſſet tumultus ſedari, numero 59.

Quid in Cathalonia circa eaſdem perſonas, ſiue militari priuilegio gaudentes, an poſſint in criminalibus à Regio

 Vica-

Vicario puniri, nu. 62. vbi intellectus Iacobi Cancerij, n. 63. & alius Petri Fontanella, n. 64.

Illuſtres perſonas &c. in dignitate poſitas non eſſe pœna mortis pro homicidio puniendas de iure, niſi contraria exiſtat conſuetudo, tenuit Antonius Gomes, p. 1. q. 7. n. 72.

Imperij nihil magis proprium eſt, quã legibus viuere, par. 1. quæſt. 16. numero 45.

Imperio vtendum non eſt, vbi legibus agi oportet, n. 46.

Ex *imperitia* malè in criminalibus iudicans puniri debet pœna arbitraria, quod procedit etiam ſi ex imperitia condemnaret aliquem ad mortem, p. 1. q. 17. n. 38.

Secus quando imperitia eſt iuncta cũ dolo, & fraude, n. 39.

Ex imperitia malè iudicantis pœna, remiſſiuè, par. 1. quæſtione 17. numero 41.

Iudex aliquem ex imperitia iniuſtè cõdemnans non tenetur iniuriarũ actione, quia non dicitur feciſſe iniuriandi animo, n. 43.

Hodie de ſententijs per imperitiam latis iudices ex generali cõſuetudine nõ ſyndicantur: ſecus tamẽ ſi imperitia magna ſit, n. 44.

Incertitudo quæ ineſt circa quantitatẽ aut valorem rei, interdum non impedit executionem aliàs paratam, par. 2. q. 6. n. 99.

Indigno, omiſſo digno, conferens officium publicum, veluti Prætoris, vel iudicis, aut Gubernatoris Reipublicæ, mortaliter peccat, & ad reſtitutionem tenetur, p. 1. q. 22. n. 4.

Extẽde etiã ſi ex indigni promotione nullum damnum Reipublicæ poſtea ſequatur, n. 7.

Extende ſiue quis conferat officiũ ex debito ſui officij, ſiue ex commiſſione Principum, ſeu Gubernatorũ Reipublicę, nu. 9.

Itẽ ſiue conferat ſciens hominis indignitatem, ſiue cum non adhibuerit debitam diligentiam ad id ſciendum, ibid.

Indignus dicitur qui non habet qualitates requiſitas ad miniſterium, cui præficitur, parte 1. quæſtione 22. num. 55.

Indulgentiæ & remiſſiones à Prælatis conceſſæ, morte Prælatorum non expirant, parte 1. quæſtione 24. numero 64.

Infames non poſſunt eſſe aduocati, p. 2. q. 2. n. 33.

Inferior dominus iuriſdictionis an poſſit iuuando conſtitutionem Superioris ſtatuere augendo pœnam illius, p. 1. q. 6. n. 35. & 42.

Non poteſt condere ſtatuta cõtra ius Commune, n. 36. & reprobatur contraria DD. opinio, n. 39. & an poſſit illud ex cauſa facere, n. 40.

Inferiores domini Superiorem recognoſcentes non poſſunt ſtatuere coarctãdo libertatem ſubditorum contra ius cõmune, n. 37.

Inferior poteſt iuuare iuriſdictionem ſui Superioris per pœnæ adiectionem, n. 43.

Superſedere abſque inhibitione debet, ſi ſciat de eadem re agi coram iudice ſuperiori, aliter nulliter procedit, p. 1. q. 24. n. 145.

Inhibitio an abſque partis inſtãtia decerni & exequi per iudicem poſſit, p. 1. q. 9. n. 39.

An decernenda ſit in appellatione extraiudiciali ſeu prouocatione. & quare, p. 3. q. 5. n. 63.

Pro *inimicis* vel contra inimicos aduocatus non cogitur patrocinari, p. 2. q. 3. n. 10.

Similiter pro inimicis notarius, hoſpes, nauta, & aliæ perſonæ publicæ cogi non poſſunt, ibidem.

Inimicitia ſuperueniente, qui aliàs cõguntur ad exercitium ſui officij, eximuntur, vt in arbitro, procuratore, & alijs. Sic in fideiuſſore, orta inter ipſum, & debitorem inimicitia, ibidem.

Ini-

Inimicitia quomodo probetur,& quo vſque durare dicatur,n.11.

Inimicus an oprohiberi poſſit aduocare contra inimicum,par.2.quæſt.3.num.ero 46.

Iniuria illata publico miniſtro remitti ab eo non poteſt,& quare,p.1. q.2.num. 64.

Inſtruere aduerſarium cauere aduocatus debet,plura nimis effundens,p.2.q. 1.n.47.

Propter *inſtrumenta* de nouo reperta poteſt appellari ſeu ſupplicari à ſententijs contra fiſcum latis inCathalonia in cauſis ciuilibus,parte 2. quæſtione. 6. numero 57.

Hoc caſu datur iure communi in integrum reſtitutio intra quadriennium, ibid.

Quid in priuatis,ibid.

Inſtrumentum dotis præſumitur prius factum,quam aliud eadem die confectũ, p.1.q.9.n.50.

Sic inſtrumentum ſalarij Doctoris vel debiti ex cauſa ſtudij,ibid.

Intellectus regulæ quæ diſponit quod in dubijs id quod tutius eſt teneamus,p. 1.q.3.n.23.&.24.

Intellectus capituli paſtoralis §. quia vero de officio delegati,p.1.q.3. nu. 38. & Stephani Gratiani circa hæc traditio an vera ſit,n.39.

Intellectus gloſæ in ca.3.de pœnis,p.1. q.6.n.13.

Intellectus regulæ,quæ habet non poſſe auferri per hominem,quod indulgetur à lege,p.1.q.6.n.100.

Intellectus regulæ,quod factum Prætoris derogare iuri non poteſt, numero 101.

Intellectus fori Aragonum & conſtitutionis vnicæ *tit.que la Real Audientia haja de reſpondre à las conſultas dels ordinaris*,p.1.q.7.n.15.

Intellectus gloſæ ad l.diuus 14.ff.de officio præſidis,par. 1.q. 7. numero 77. & 78.

Intellectus Panormitani ad regulã capituli 3.de reg.iu.in antiquis,p.1.q. 8. n. 6.& improbatur,n.7.

Intellectus communis DD. ad regulã .cap .3. de regu. iu. in antiquis,numero 8.

Intellectus tex.in cap.2.de noui operis nunt.p.1.q.8.n.17.& 38.

Intellectus Nauarri ad reg.c.3.de reg. iu.in anti.p.1.q.8.n. 30.

Intellectus tex.in cap. nihil cum ſcandalo de præſcrip.p.1.q.8.n.34.

Intellectus textus in l.eos & in l.iudicibus C.de appell.p.1.q.9.n.45.

Intellectus regulæ C. vt quæ deſunt aduocatis iudex ſuppleat,p.1. q.9. num. 128.

Intellectus conſtitutionis 6.tit. *de appellacions*,p.1.q.9.n.276.

Intellectus textus in l. cæcus ff. de iudic. p.1.q.12.n.28.

Intellectus textus in c.ſtatutum de reſcrip.in 6.p.1.q.12.n.43.& ſeqq.

Et an ratio finalis dicti capituli ſit ne Papa vili miniſterio repræſentetur, vel tantum ſit iſta impulſiua,& quæ finalis ſit, n.49.

Intellectus textus in ca. ſignificaſti de foro competenti,p.1.q.12.n.52.

Intellectus quorundam DD.ad l.certi iuris C.de iudicijs,quod ſpecialis ſit in magiſtro militum,improbatur,par. 1. q. 13.n.2.

Intellectus conſtitutionis 1. titulo *de penas corporals y pecuniarias*,2.titu. *de capturas*,& 5. titulo *de officis de Iutges y aſſeſſors*,.p1.q.13.n.35.& 36.

Intellectus textus in lege ſi quis ex aliena ff.de iudicijs,p.1.q. 14.n.25.

Intellectus ad textũ in ca. Guiliſarius & in c.inter querelas 23.q.4.p. 1.q.14.nu. 36.

Intellectus textus in leg. rem non nouam C.de iudic.& in c.1.de ſen.& re iudic.li.6.p.1.q.15.n.30.

Intellectus tex.in cap.decet de immu. Eccleſiarum,p.1.q.15.n.56.

Intellectus textus in c.in pœnis de regul.iur.li.6.p.1.q.15.n.96.

Intellectus textus in l. finali C. de ordin. iudi. & in leg. vnic. C. quando ciui-

ciuilis actio criminali præiudi. & earum materię,p.1.q.15.n.123.125.& 126.

Intellectus tex.in c.ne innitaris de cõſtitutio.p.1.q.16.n.24.

Intellectus cõſtitutionis Regis Martini 2.tit.*de oſici de Canceller*,par.1.q.16.n. 38.

Intellectus tex.in can. erit autẽ lex 4. diſt.p.1.q.16.n.51.

Intellectus conſtitutionis vnicæ tit. *de la pena del Iutge qui ab dol iudicarà*,p.1.q.17.n.54.

Intellectus textus in leg.eorum 4.C. de malefic.vbi excuſantur malefici bono fine maleficia exercentes, par.1.q.18.n.72.

Intellectus textus in can.non ſanè,14.q.5.p.1.q.19.n.11.

Et conciliatur cum leg.2.§.ſed ſi dedit ff. de condic. ob turp. cauſ. numero 12.

Intellectus textus in conſtitutio.fi n.ti. *de ſalaris de ſentencias*,par. 1.quæſt.19.nu.56.

Intellectus ad conſtitutionẽ Iuſtiniani Imperatoris circa munera, & dona iudicum,p.1.q.20.n.18.

Intellectus textus in cap. ſtatutum §. inſuper de reſcrip.lib.6.p.1.q. 20. num. 24.

Intellectus loci Iſaiæ cap.33.n.41.

Intellectus ſeu interpretatio loci Sancti Matthæi cap.23.dum Dominus arguit Phariſeos appetentes ſalutationes,p.1.q.21.n.48.

Intellectus ſeu interpretatio loci Apoſtoli,quod qui Epiſcopatũ deſiderat,bonum opus deſiderat,n.55.

Intellectus & conciliatio locorũ Hieremiæ 1.& Iſaiæ 6.n.57.

Intellectus textus in ca.ſi quis iuſto §. porro de electio. lib.6.p.1.q.22.numero 17.

Intellectus gloſæ in cap.conſtitutis de appella.& in ca.licet ergo,8.q.1.& aliorum,p.1.q.22.n.45.

Intellectus tex.in l.cũ quædã C.de admi.tuto.p.2.q.1.n.54.

Intellectus tex.in l.militem C. de procurat.p.2.q.2.n.29.

Intellectus textus in c.clericis ne cleric.vel monac. p.2.q.3.n.44.

Intellectus textus in can.diſciplina 45. diſt.& in c.bonę 1.de poſtula.prælator.& in can.diaconi,& in can.legimus 95.diſt. p.2.q.4.n.17.

Intellectus tex. in leg. proximè ff. de his quæ in teſtam.delen.par.2.q.6.num. 28.

Intellectus conſtitutionis 7. tit. *de appell.y nullit. de ſentencias*, & an dum fiſcum appellare prohibet à ſententijs contra ipſum latis,intelligenda ſit tã in cauſis Regiæ Audientiæ, in quibus fiſci aduocatus vouet,quã in alijs tribunalibus Regijs,in quibus non habet votum, p.2. q.6.n.50.

Et quam recipiat ex obſeruantia hæc conſtitutio interpretationem, num.56.

Et an diſpoſita in hac conſtitutione locum habeant tã in interloquutoria; quã in diffinitiua ſententia, quidque ſenſerit Thomas Mieres,& quid obſeruetur,n.64.

Intellectus conſuetudinis Barcinonę quod dominus qui dat iudicem, non appellat à sẽtẽtia cõtra ſe lata,p.2.q.6.n.52.

Intellectus gloſæ in leg.nõ intelligitur §.multa principalia ff.de iur.fiſc.p.2.q.6. n.92.

Intellectus textus in leg.extat ff.de iur. fiſc.& ſimilium traditionum DD.p.2.q.6. n.113.& 114.

Intellectus pragmaticę Regis Petri anni 1347.ſuper cognitione cauſarũ feudalium ad Baiulum Gen.pertinente,p.2. q.7.n.21.

Intellectus conſtitutionis 10.tit. *de obſeruar conſtitutions*, p.2.q.7.n.71.

Intellectus loci Prouerb.16. quod ſapientia eſt melior auro,par. 2.q.9.num. 14.

Intellectus regulæ c.cum ſint de reg. iur.in 6.§.commodum inſtit.de interdic. & c.iuuenis de ſponſalib. p.3.q. 3. num. 30.

Interloquutoriã ſententiam nõ ſolũ declarare,ſed etiã reuocare Iudex poteſt,etiam inferior,& non ſemel & bis tantũ, ſed etiam millies,p.1.q.15.n.65.

Fallit

Fallit in habente vim diffinitiuę, nu. 66.

Fallit item re non integra poſt ipſius executionem vel poſt quæſitum ius parti. & quid quando eſſet geminata, num. 67.

Fallit item poſt inhibitionem ipſi iudici factam, niſi interloquutoria eſſet nulla vel inhibitio non eſſet legitima, num. 68.

Interloquutoria ſi cum cauſæ cognitione fiat, in rem iudicatam tranſit, num. 65.

Interlocutoriæ appellatione intelligitur de mera interlocutoria, p. 1. q. 24. n. 116.

Interpretationem leges, canones, edicta, reſcripta, priuilegia, ſtatuta, vltimæ voluntates, conſuetudines, & contractus vnde capiant, par. 1. quæſt. 7. numero 58.

Interrogatoria captioſa iudex ex officio reijcit, & quare, & quemadmodum hoc intelligatur, par. 1. quæſt. 9. numero 218.

Ira impedit animum ne poſſit cernere verum, parte 1. quæſtion. 1. numero 22.

Irregularis efficitur iudex ferens ſententiam ſanguinis, ſequuto effectu: & an effectu non ſequuto, par. 1. q. 18. num. 108.

Et quę dicatur in propoſito ſententia ſanguinis, n. 109.

Irregularis erit iudex ſi ex eius præcepto reus alimento priuetur, vel carceris rigore ita affligatur vt inde mors moraliter ſequatur, n. 110.

Extende ad aſſeſſorem, conſultorem, exhortato rem & quemlibet alium concurrentem proximè ad ſententiam ferẽdam, n. 111.

Irregularis an fiat clericus aduocatus, qui conſuluit in cauſa criminali mortis aut mutilationis mẽbri, ſi mors ſeu mutilatio ſequuta non ſit. & ibi contrariæ DD. ſententiæ, & quæ ſit verior, p. 2, q. 3. num. 43.

Quis non efficitur ſola voluntate, & conſilio, ibidem.

Fit aduocatus actoris in cauſa ſanguinis, ſi mors ſequatur vel mutilatio membri: ſicut & iudex, aſſeſſor, procurator, tabellio, atque teſtis, p. 2. quæſt. 8. numero 68.

An fiat deferens ad iudicem crimen alicuius, quod non meretur deformitatẽ, ſi poſtea iudex iniuſtè eum ob illud delictũ, vel iuſtè ob alia delicta deformet, ibidem.

An fiat is qui poſt latam ſententiã ſuadet iudici vt non concedat appellationẽ, n. 69.

Non eſt aduocatus rei in cauſa ſanguinis, licet mors vel mutilatio ſequatur, niſi reus ſubcumbat propter imperitiam vel incuriam aduocati, n. 70.

Quid ſi aduocatus eſſet clericus, ibidem.

Quid ſi accuſator pœna talionis condẽnaretur ad mortem, ibidem.

Irregularis licet non fiat aduocatus clericus in cauſa criminali, ob non ſequutam mortem vel mutilationẽ: punitur ab ordinario, n. 71.

Ab irregularitate an excuſet proteſtatio clericum aduocantem pro accuſatore in cauſa ſanguinis, numero 72. & 73.

An teſtem excuſet ſimilis proteſtatio, ibidem.

Quid ſi aduocatus vel teſtis metu coactus aduocauit vel teſtimonium dixit, n. 74.

Quid in caſibus, in quibus teſtis iure naturali tenetur ſe offerre ad teſtificandũ, ibidem.

Quid in promotore fiſcali, ibidem.

Iudæi non poſſunt eſſe aduocati, p. 2. q. 2. n. 33.

Iudex in iure appellatur vir bonus, p. 1. quęſti. 1. numero 1. Vnde dicatur, numero 2. Quomodo definiatur, numero 3.

Quare vocetur vir bonus, n. 4. Eſt velùti animatum ius, n. 5. Qualis eſſe debeat, n. 6.

In iudice magis attendenda fama & conſ-

conſcientia,quam ſcientia,numero 7.

Iudex malus propter populi peccata datur,n.8.

Iudicis qualitates,n.9.

Iudex debet habere ſcientiam,& notitiam boni & æqui,& quare,num. 10. & 11.

Debet ſtuduiſſe per quinque annos,& quid in Regno Caſtellæ & in Cathalonia, n.12.

Debet aduocationibus cauſarũ exercitatum fuiſſe,& quid in Cathalonia, nu. 16.

In iudice an magis neceſſaria ſit theorica quam praxis,n.17.

An maior in illo ſcientia requiratur quam in aduocato,n.18.

In iudice an requiratur eloquentia ,& ibi de ſciẽtia cum eloquentia coniũgenda,n.19.

Magni fit in illo ſcientia liberalium artium & præſertim hiſtoriæ , numero 20.

De iudicum ætate,n.23.

Iudicis officium eſt ſubditos à violẽtijs tueri.& quæ ſint illius partes,numero 25.

Debet ſe ab odio,amore,timore,& auri cupiditate defendere,num.26.

Debet aliquando Principi refragari, n.27.

Ob defectũ roboris animi poteſt ab officio deponi,n.28.

Iudex δικαιος quomodo à Græcis vocẽtur,p. 1.q.1.n.34.

Iudex malus quare dicatur iniquus, n. 35.

Iudex eſt iuſtum animatum , numero 36.

Iudicis vox eſt viua vox legis , num. 37.

Iudices fuerunt conſtituti ne leges vanæ fierent,n.38.

Iudex non debet eſſe clementior lege, numero 39. nec iuris nouator , numero 40.

Non debet menti legis fraudem facere inhærendo verbis, n.41.

Nihil iudicare debet niſi vtraq; parte audita,num.42.

Iudices Regiæ Audientiæ in Cathalonia non poſſunt iudicare ex æquitate,niſi quæ conformetur regulis iuris , numero 49.

Iudices inter ſe debent eſſe beneuolentia coniuncti. & ornatur , numero 55.

Iudicum frequens vitium alienis ſtudijs operam dare,n.61.

Nõ debet iudex verbis excandeſcere, etiam contra quos malos putat.& ornatur,n.64.

Poteſt carcerare & punire eum qui non exhibet ſibi reuerentiam , numero 65.

Quomodo intelligatur, quod debet ſe oſtendere terribilem delinquentibus, n.66.

In puniendo abſtinere debet ab ira,& à gaudio. & quare, & ornatur , numero 68.

Non debet facilè credere,nec nimis incredulus eſſe,n.68.

Curare debet rectè videri agere,num. 69.

Debet ſe facilem in audiendo præbere.& ornatur,n.72.

Non debet motus animi ſui facilè detegere,nec in occulto audire partem, n. 73.

Non debet eſſe omnino inexorabilis, neque in hoc gloriari,n.74.

Operam dare debet ne contemnatur, & exornatur,n.78.

Debet reuerenter viros honoratos ſalutare.& ornatur,n.79.

Magno animo eſſe debet erga inuidos & detractores.& ornatur,n.80.

Iudices boni indice fama quærendi ſunt.& ibi ratio,n.83.

Pro iudice præſumitur ſemper,tanquam pro viro bono,n.84.

Iudici fauendum eſt in Syndicatu, in quibus tamen fallat,n.86.

In iudicem non admittitur iuramentũ in litem,n.87.

Iudex ſupplet conſenſum propinquorum ſtatuto requiſitum,n.89.

Iudices

Iudices propter dignitatem iudicandi nobilitatem habere dicuntur, p. 1. q. 2. n. 8.

Durante officio atque etiam tempore ſyndicatus non tenētur hoſpitari in domibus ſuis propter ſuam nobilitatem, n. 9.

Neque ad alia munera realia ſeu perſonalia, n. 10.

Perdunt priuilegium nobilitatis ſi de furtis & ſceleribus conuincantur, num. 11.

Sunt miniſtri diuinæ iuſtitiæ in terris, n. 12.

Sunt capita & patres Reipublicæ, & qui eos offendunt pœna parricidij tenentur, n. 13.

Sunt loco Regis præpoſiti in adminiſtratione iuſtitię, n. 14.

Vocantur ſacerdotes, & aliquādo Dij, n. 15.

Sunt mēbra corporis Principis, n. 16. & 34.

Iudex eſt tutela publica, p. 1. q. 2. nu. 17.

Iudicis ac Principis eſt eadem conſcientia, n. 18.

Iudex vtitur eadem auctoritate quam Princeps habet, n. 19.

Iudices ſedendo quare iudicare teneantur, parte 1. quæſtion. 2. numero 21.

Olim erant ſacerdotes, par. 1. q. 2. num. 23.

Iudex ſedere debet in cathedra præ omnibus alijs, par. 1. quæſt. 2. numero 24.

Iudices in locis ſuæ iuriſdictionis habentur pro vicinis durāte officio, & tempore Syndicatus, & ad quem effectum, p. 1. q. 2. n. 74.

An excuſentur à collectis, numero 75.

Iudex ſi coram eo committitur crimen vel iniuria contra aliquem, procedit ex officio ſine accuſatione iniuriati, n. 86.

Excuſatur ſi omiſſa communi opinione ſequatur opinionem ſui præceptor. & quomodo hoc intelligatur, p. 1. q. 3. n. 12.

Iudici ſi præſentetur reſcriptum quod eſt contra ius, ſuperſedere debet, & Principi reſcribere, par. 1. quæſtion. 3. numero 30.

Regulariter propter difficultatem vel obſcuritatem cauſæ non licet iudici rem diuidere inter litigantes, par. 1. quæſt. 4 n. 4.

Fallit quando circa articulum cauſæ decidendæ, duæ, aut plures ſunt ſententiæ contrariæ ęquè probabiles, numero 7.

Et diſtinguitur an illa æqualis probabilitas cadat in iure an in facto, n. 8. & 9. & impugnatur ſententiā quorundā DD. circa hęc, n. 17.

Exemplar Regiæ Audientiæ quo partes compulit ad concordiam, numero 16.

Iudex in dubijs facti quæſtionibus poteſt ex aliqua parua coniectura in alteram partem flecti, par. 1. quæſt. 4. numero 10.

Iudici licet in dubijs quæſtionibus ſecundum iuris, rationis, & æquitatis dictamen arbitrari, etiam cauſam per mediū ſcindendo, n. 11.

Iudex ſi de conſilio Aſſeſſoris iniuſtā protulerit ſententiam, tenetur in Syndicatu, ſi ipſe elegerit ſibi aſſeſſorem: ſecus ſi ipſe non elegerit, ſed fuerit ſibi datus à Superiore, parte 1. quæſtion. 5. numero 30.

An inſtante tempore inſtantiæ poſſit pronunciare ſecundum formam conſilij venturi, n. 55.

Si conuenerint partes vt voto alicuius certi ſapientis ſtarent & à iudice confirmationem illius peterent, an ſi contra ius latum ſit, teneatur iudex confirmare & ſequi. vbi diſtinctio, n. 56.

Quando proceſſit de facto ad puniendum reum, poteſt & ipſe reuocare, p. 1. q. 6. n. 79. & 80.

Sententiando pendente termino à ſe dato, nō cenſetur eum reuocare, ſed nulliter dicitur pronunciare, p. 1. q. 6. n. 91.

Si

Si partes concordent appellatum eſſe, niſi appellatus excipiat non eſſe appellatū intra decendium,non debet id excutere, p.1.q.6.n.110.

Si ſuper facti quęſtione Superiorem conſulit,imperitum,& in vtilem ſe oſtēdit.& quare , parte 1. quæſtion.7.numero 8.

Etiam ſuper quæſtione iuris dubij nō debet facile moueri ad conſulendum Superiorem,& quare,par.1.quæſt.7. num. 19.

Quando Princeps iniuſtum aliquid ei præcipit,ſeu contra ius , ſuperſedere debet,Principi reſcribere, & ſecundam iuſſionem expectare, par.1.quæſt.7.nu. 39.

Quid ſi emanat ſecunda iuſſio , num. 40.

Opinio indiſtinctè tenentium eam exequi debere, n.41.& refutatur,nu. 42. cum ſeqq.

Iudex publicè exiſtēs in peccato mortali,condēnando reum ſimilis criminis, mortaliter peccat propter ſcandalum,p. 1.q.8.num.22.& ibi ratio; num.. 23. & 24.

Secus eſt in iudice qui occulto irretitus eſt ſcelere quantumcunque grauiſſimo,niſi excommunicatus vel ſuſpenſus ſit.& quare,n.25.

Item ſecus ſi non ſequatur ſcandalum, n.26.

Iudex dat curatorem dementi corā ſe litiganti,aduocatos pupillis,& miſerabilibus perſonis non petentibus,p.1.q.9.n. 58.

In quibus caſibus officium ſuum interponere non ſolum poſſit,ſed etiam teneatur & puniatur,niſi interponat,dummodo non poſſit prætendere probabilē ignorantiam,par.1. quæſtion.9. numero 61.

Procedit nemine petente in his quæ veniunt acceſſoriè,& in conſequentiam petitorum in ſua cauſa , numero 63. & 66.

Et traditur exemplum in reſtitutione pignoris ſoluto debito,n.64.& 65.

Et in reſtitutione fundi petiti vnà cū fructibus non petitis,n.67.

Et in reſtitutione pecunię petitæ vna cum vſuris,ſeu intereſſe non petitis , nu. 68.

Iudex ſuper facto deducto ex vno caſu & probato ex alio,non poteſt ferre ſententiam ſuper probato non deducto neque petito, parte 1.quæſtion.9.numero 101.

Fallit in ſupremis iudicibus. & illuſtratur exemplo,n.102.

Fallit item in cauſa parua,& in poſſeſſorio ſummariſſimo,num. 106.& q.10,n. 39.

Datus cum clauſula,vt ſola facti veritate inſpecta iudicet,poteſt condemnare in alio quàm ſit petitum.& quemadmodum intelligatur,par. 1.q.9.n.105.&q.10, n.39.

Si calculi errorem agnouit,poteſt parte non petente ex officio in ſententia dicere,quod addictio fiat pro tanto minus, in quantum eſt erratum in rationibus,p. 1.q.9.n.146.

Appellatur auxilium legis,& quare,p. 1.q.9.n.195.

Si poteſt aliquid ex officio facere, & non faciat,an incurrat aliquam pœnam. vbi latè diſtinguitur,& explicatur,p.1.q. 9.n.318.

Cui data eſt facultas liberè procedēdi, quid poſſit, par. 1. quæſtion. 10 ,numero 33.

Iudex quis eſſe cogitur niſi rationabilē cauſam alleget,non tamen cogi poteſt ſine ſalario , parte 1.quæſtion. 12.numero 1.

Poſtquam cauſam ſibi commiſſam ſuſcepit,non poteſt ſe abſtinere ab interuentione in cauſa & voto, niſi prius ius dictum ſit ſuper eius recuſatione , numero 3.

Quid ſi ſentiat conſcientiam ſuam oneratam,interueniendo in aliqua cauſa, ibidem.

Iudices eſſe poſſunt omnes niſi qui in iure reperiuntur prohibiti , numero 7.

Impediuntur natura,lege,& moribus, n.8.

Natura ſurdus,mutus,perpetuo furioſus,& impubes,& eorum defectus neque à ſupremo Principe poſſunt ſuppleri,numero 9.

Neque partis conſenſu , numero 10.

Iudices qua ætate olim crearentur , & qua creandos ſenſerint Plato,& Ariſtoteles,n.21.

Iudicis munus minor viginti annis cogi non poteſt aſſumere , numero 22.

An iudex ſui iuris vel alterius poteſtatis ſit,non intereſt,n.23.

Ordinarius per ſucceſſionem , etiam pupillus eſſe poteſt , licet iuriſdictionis exercitium tutoribus illius committatur : ſecus per electionem , numero 25.

Eſſe non poteſt in Cathalonia is cuius pater,filius,ſocer,gener,aut leuir ſit,fuerit aduocatus in eadem cauſa , ſi opponatur:& quid de iure communi,p.1.q. 12.n.130.

Ex conſilio ſui aſſeſſoris ordinarij excuſatur vbi ciuitas ipſum ei elegerit,p.1. q.13.n.24.

Fallit quando iudex ipſe peritus eſſet, ibidem.

Non excuſatur ſi iudex ipſe elegerit ſibi aſſeſſorem,n.26.

Intellige tamen hoc caſu iudicem excuſari à dolo,ſi aſſeſſoris ſui conſilio iniquè iudicauit,ſicque liberari ab actione iniuriarum,n.27.

Item intellige niſi elegerit doctorem in aliqua vniuerſitate approbata creatũ, n.29.

In cauſa ſua vel vxoris aut liberorum ſeu ſuorum familiarium quis eſſe nequit, p.1.q.14.n.1.

In cauſa propria an quis eſſe poſſit ſi à parte non opponatur. vbi argumenta & DD. traduntur pro vtraque parte, & quæ ſit communis,n.6.& 9.

Quid in criminalibus,etiam parte nõ opponente,n.12.

Quid ſi perſona ſit iudex quæ omni caret ſuſpicione,n.10.

Qui ſcit ſe morte dignum, non poteſt ſe ad mortem condemnare , numero 12.

Ordinarius atque etiã delegatus cognoſcere poteſt, an ipſe ſit iudex competens,ſuaque ſit iuriſdictio, p. 1.q.14.nu. 14.

Intellige inter ſe & partem:ſecus inter ſe,& alium iudicem,n.25.

Iudex quis eſſe poteſt in cauſa ſui officialis veluti notarij,vel aſſeſſoris,qui deliquit in officio,& ab eius ſententia non appellatur,parte 1.quæſtion.14.numero 50.

Limitatio doctoris Auiles circa hoc improbatur,ibidem.

Ius ſcriptum debet præferre æquitati & procedere ſecundum æquitatem iure informatam, par.1. quæſtion.15.nu. 40.

In Cathalonia debet iudicare ſecundum veritatem,quæ ex actis proceſſus elicitur, parum curando de nullitatibus, n. 41.

Iudici nõ creditur ſuper ſententia interloquutoria,niſi per notarium redacta ſit in ſcriptis, parte 1. quæſt. 15. numero 47.

Iudex licet ſit ei data licentia procedendi ſola facti veritate, debet iudicare de iure , parte 1. quæſtion. 15. numero 87.

Eſt legis miniſter & exequutor,num. 20.

Iudices in definiendis cauſis prius recurrere debẽt ad conſtitutiones Pontificũ quam ad expoſitiones Sanctorum,p.1.q. 16.n.25.

Huius tempeſtatis repræhenſi, quod nimium ſuo potius arbitrio quam legum ſenſu ius reddant,par.1.quæſtion.16.num. 43.

Imperitum ſe videns,ſi profeſſus eſt ſe peritum eſſe,& munus iudicandi aſſumpſit,omnia damna, quę ex eius impetitia procedunt , reſtituere tenetur, quamuis poſtea in executione nullam committat

cul-

culpam, parte 1. quæſtion. 17. numero 9.

Iudices tenētur ex contractu cum Republica inito vel cum partibus explicitè vel implicitè, non tamen videntur ſe voluiſſe ad reſtitutionem obligare ex leuiſſima, vel leui culpa, nec quod Reſpublica, vel partes eis voluerint hanc obligationē imponere, parte 1. queſtion. 17. numero 15.

Iudex qui per imperitiam vel negligētiam malè iudicauit, in foro fori dicitur teneri ex quaſi maleficio, & facit litem ſuam, & tenetur in quantum religioni iudicantis videbitur, par 1. q. 17. numero 27.

Procedit vbi imperitia ſeu negligentia eſt ex leui culpa, n. 28.

Et hoc caſu dicitur iudex peccaſſe per imprudentiam, ibidem.

Vbi dicta imperitia ſeu negligētia nō eſt ex leui, ſed ex lata culpa, inſolidū tenebitur iudex. & intelligūtur loca DD. Suares de Paz, & Caſtelli à Bouadilla, num. 28.

Quid ſi pars læſa non appellauit, cum appellare poſſet, an tunc etiam iudex teneatur, ibidem.

Iudex ſi quid ex leuiſſima culpa agit, in foro contentioſo non tenetur, p. 1. q. 17. n. 32.

In iudicum defenſionem qui ex imperitia malè iudicarunt, vel in modicis peccarunt, remiſſiuè multa, ibidem.

Iudex criminaliter non punitur pro leuiſſima culpa, ſed pro lata, & an pro leui, parte 1. quæſtion. 17. numero 40.

Ex dolo, lata, leui culpa, & imperitia quemadmodū ſit iudex condemnandus, breuis diſtinctio, par. 1. quæſt. 17. numero 55.

In definiendis cauſis an debeat omnino ſententiam dicere ex actorum probationibus aduerſus ea quæ priuatim nouit, par. 1. quæſtion. 18. numero 1. & ſeqq.

Affirmatiua opinio, & DD. eam tenētes, n. 2.

Negatiua opinio, & DD. eam ſequētes, n. 4.

Tertia opinio diſtinguens inter cauſas ciuiles, ſeu cauſas criminales minores, & cauſas criminales maiores. & DD. hāc amplectentes, n. 6.

Iudex publica auctoritate fungitur & publica ſcientia in iudicando vtitur, numero 3.

Debet genere ſuo clemens eſſe, p. 1. q. 18. n. 80.

Condemnans non ſubditum, vel ſubditum in crimine exempto, tenetur ad reſtitutionem hæredibus, etiam ſi reus morte dignus fuerit: liberatur tamen ab obligatione reſtituendi, ſi competens iudex condemnati ratum habeat ſeu approbet factum alterius, n. 95.

Condemnans ſubditum non ſeruato ordine iuris vel ex cognitione per iniuriam extorta, tenetur ad reſtitutionem, n. 96.

Fallit quando alia via poterat reum condemnare iuridicè, n. 98.

Fallit item ſi erraſſet in aliquo, in quo Princeps poteſt diſpenſare, quia tunc poſſet Princeps remittere iudici reſtitutionē, n. 99.

Quando dicatur condemnare non ſeruato iuris ordine vel ex cognitione per iniuriam extorta, n. 97.

Iudex ab aliquo litigantium requiſitus vt pecuniam recipiat, & pro ſe ferat ſententiam vel iniuſtam proferat, quid poſſit facere, parte 1. quæſtion. 19. numero 9.

Creari non debet ſecundum quoſdam is qui fuit aduocatus, quod donis clientum aſſuefactus ſit, par. 1. quæſt. 20. numero 2.

In foro conſcientiæ an tutus ſit dum opinionum varietate confiſus, pro amico ſententiam fert, volens ei gratificari, p. 1. q. 20. n. 22.

Petitus dari non debet, par. 1. q. 21. n. 41.

Dubius in aliquo negocio poteſt conuocare omnes ſapientes ſuæ iuriſdictionis, & eos compellere ad ſibi conſulendum,

dum,

dum . parte 1. quæſtion. 24. num. 12.

Ordinarius non poteſt tenere, niſi vnū aſſeſſorem, n. 13.

Iudices Synodales, qui aſſignantur in Synodo pro committendis cauſis Apoſtolicis, an cogi poſſint aſſumere aſſeſſorem, p. 1. q. 24. n. 16.

A Sede Apoſtolica deputati ſi in altero iurium graduati non fuerint, aſſeſſorem partibus non ſuſpectum, ab ipſis partibus vel altera earum requiſiti aſſumere, & ſecundum eius relationem iudicare tenentur, n. 17.

Iudex ſtans extra territorium poteſt delegare cauſam ſubdito, qui ſtat in territorio, parte. 1. quæſtion. 24. num. 83.

Iudices plures quando cenſeantur in ſolidum dati, parte 1. quæſtion. 24. n. 108.

Iudicibus pluribus cōſtitutis, vno cognoſcente, an & quando alij ſe intromittere poſſint, & quibus ex cauſis, nu. 108.

Et vnus alteri an inhibere poſſit, ſi in ſolidum dati ſint, & de præueniente, nu. 108.

Debet petentibus aduocato dare, maximè ſi quis ob potentiam aduerſarij nō inueniat, p. 2. q. 3. n. 7.

Eum qui conduxit omnes aduocatos meliores, compellit aliquos ex eis dimittere, ibidem.

In cauſa eius cuius patronus fuit, an ſi aliàs omnis inordinatus ceſſat affectus, poſſit eſſe iudex in foro conſcientiæ ſine peccato, etiam parte inſcia, p. 2. q. 4. n. 57.

Iudex vel coniudex vbi ſunt contrariæ DD. opiniones ſuper iure, iuxta quod cauſa decidenda eſt, tenetur ferre ſentētiam ſecundum opinionem, quam probabiliorem iudicat, & quare, par. 2 q. 5. nu. 17.

Contraria opinio nonnullorum DD. quam pater Diana probabilem dicit, n. 18.

Interrogatus à iudice is qui iuſtè accepit rem ſuā ab alio occupatam, nū ſciat quis acceperit, an poſſit fallere iudicem, & quomodo, p. 2. q. 8. n. 36.

Iudices boni, & integri propter iuſtitiam graues perſequutiones patiuntur, & multis illuſtratur & exornatur, p. 3. q. 1. n. 9.

Iudicem quomodo depingebant Thobani, parte 3. quæſtion. 1. numero 15.

Iudex omnibus ſe irrepræhenſibilē exhibere debet, cum alios corrigere, & punire teneatur, & quia iuſtitia ſancta res eſt, & quia ille eſt Dei miniſter, nu. 16.

Iudicem timidum reddit repræhenſibilis vitæ conſcientia, n. 17.

Iudicis parua peccata, magna videntur populo, cui diu latere non poſſunt, nu. 18.

Statua ſine oculis Thebis poſita. & quare, n. 22.

Iudicem exiſtentem in pecato mortali, etiam occulto, mortaliter peccare, aliū condemnando peccatorem, fuit quorundam DD. opinio, par. 3. quæſt. 1. numero 24.

Quæ fuerit prius, quęque poſtea opinio ſancti Thomæ ſuper hoc. & quinam DD. hanc quæſtionem tractent, p. 3. q. 1. n. 24.

Iudex non debet fulminare, ſed audire & examinare, p. 3. quæſtion. 2. numero 4.

Habet auctoritatē repræhendēdi aduocatos imperitos & falſarum cauſarum defenſores, & an etiam peritiſſimos, n. 5. & 6.

Curare debet ne ab aduocatis contēnatur, propter cultum iuſtitię, numero 7.

Finem imponere poteſt aduocato multum oranti, & interdicere aduocato verboſo, qui verba vendit, n. 11.

Et ex hac cauſa, etiam ſine proceſſu mulctare & ſuſpendere ab officio aduocatum, & ab audientia explodere, num. 12.

Debet prius loqui & orare facere aduocatum actoris, quam rei, numero 13.

Tenetur litiganti aduocatum dare, ſi ambitione aduerſarij, vel metu non inueniat, n. 14.

Inopi quoque aduocatum quærere & aſſignare tenetur, quem compellit vt

gratis patrocinium præſter, aliàs illum ad tempus priuat aduocationis officio, num. 15.

Fallit in locis vbi expenſis publicis cõſtituti ſunt pauperum aduocati, ibidem.

Si vna pars omnes meliores aduocatos pro ſe aſſumpſit, poteſt iudex altera inſtante parte compellere aliquos dimittere, & ſuſcipere patrocinium pro altera, n. 18.

Fallit ſi aduocati iurant ſe tuta conſciẽtia non poſſe ſecundam partem tueri, ibidem.

Iudex à Republica conſtitutus cenſeturvt cauſas dirimat, prvt ſibi melius, & magis congruum rationi videbitur, p. 3. q. 3. n. 11.

Iudici durante iudicio non creditur de geſtis & actis coram eo, p. 3. q. 5. numero 44.

Iudicis intelligentia non attenditur in his, quæ ſunt facti, ſi non poſſet probari ex actis probatorijs, ibidem.

Iudex qui & delegatã & ordinaria poteſtate procedere poterat, quomodo cognoſcatur, quavia procedat, & in dubio qua via procedere cenſeatur, par. 3. q. 5. num. 56.

Iudicandi munus, dignitas eſt, p. 1. q. 2. n. 4.

Nihil tam Regium eſt quam iudicare, n. 1.

Et Reges ipſi antiquitus iudicabãt, ibidem.

Nulla nobilior philoſophia quam iudicare, n. 3.

A iudicando repelluntur infames propter iudicandi dignitatem, numero 7.

Iudicandi munus falſo aſſumẽtes quod crimen committant, par. 1. quæſt. 2. num. 26.

Vetus iudicandi modus cum tribus tabellis & impugnatur, p. 1. q. 4. n. 1. & quare, n. 2.

Alia antiqua iudicandi forma per verbum, amplius. Vnde rei ampliati & cauſa ampliata dicuntur, n. 3.

Iudicare ex publica ſcientia an ſit de iure Gentiũ & conforme iuri Naturali & Diuino, parte 1. quæſtion. 18. numero 8.

Non poteſt iudicare iudex ſecundum ſcripturas, quæ non ſunt productæ in actis & facta notificatione parti aduerſæ ad dicendum contra producta, p. 1. q. 18. n. 21.

Ad iudicandum iudex an poſſit moueri etiam ex aliqua confeſſione coram ſe facta, & non ſcripta in actis, par. 1. q. 18. n. 23.

Iudicare iudex poteſt ex his quæ per inſpectionem oculorum nouit, ſi tamen ei vt iudici, & non vt priuatæ perſonæ conſtent, par. 1. quæſtion. 18. numero 26.

Iudicandi auctoritas eſt quædam poteſtas delegata ſeu collata à Deo hominibus; qui ſuſtinent locum, & vices Dei in iudicando, & eum pro ſuis viribus imitari debent, parte 3. quæſt. 1. numero 6.

Iudicium ruſticorum quod dicatur, p. 1. q. 4. n. 5.

Iudicij de ſubſtantia quę dicuntur, à iure Naturali vel Gentium ſunt, p. 1. q. 10. n. 3.

Et an talis ſit teſtium publicatio, ibidem.

Iuramentum ſuppletorium vt deferatur à iudice, an neceſſe ſit quod pars à iudice petat. vbi contrariæ DD. opiniones & examinatur quæ verior ſit opinio & refertur quid ſeruet Regia Audientia, p. 1. q. 9. n. 97.

Poteſt Iudex ex officio illud deferre, etiam poſt concluſum in cauſa: ſed pars petere debet hoc iuramentum ante concluſum in cauſa, par. 1. quæſt. 9. num. 156.

Dictum iuramentum loco ſententiæ, eſt, n. 159.

Iuramẽtum ſemper debet præcedere, quotieſcunque debet ſtari aſſertioni alicuius. & ibi multa congeruntur exempla, parte 1. quæſtion. 9. numero 186.

Quid

Quid in iudice iudicãte ſecundũ propriã conſciẽtiã,&in viro excellenti,ibid.
Quid ſi conuenerit ſtandũ eſſe ſimplici verbo creditoris circa damna&intereſſe, an nihilominus creditor teneatur iurare de calumnia,ſi à debitore petatur,n.287.
Iuramentum ſuppletorium ſiue neceſſarium per iudicem defertur, ſemiplenè tantum probãti,& efficitur probatio ſufficiens ad condemnationem vel abſolutionem , parte 1. quæſtion. 10.nu.96.
Defertur ſolum in cauſis paruis:ſed & ſi plus quam ſemiplenè probatum eſt, defertur etiam in cauſis arduis,n.97.
Iuramento prædicto vt ſit locus,quæ requirantur,& cui deferendum ſit, ibid.
An deferri poſſit parte nõ petẽte,n.99.
An in cauſis criminalibus ciuiliter, vel crimi aliter intentatis,n.100.
An in cauſa appellationis, & poſt diſcita teſtificata,ibid.
Poteſt deferri in ipſa ſententia,quæ profertur,ibid.
Caſus in quibus illi non eſt locus,ibid.
Iuramentum voluntarium àparte parti defertur, & habet ſpeciem tranſactionis, p.1.q.10.n.101.
Qui illud defert , deinde à ſententia appellare non poteſt,niſi ex nouis inſtrumentis euidens periurium in promptu appareat,n.101.
Is cui hoc iuramẽtũ defertur, aut iurare cogitur aut deferre:qui autẽ detulit, ſi ei referatur,recuſare non poteſt, n.102.
An is qui iuramentum detulit, poſſit pœnitere,n.103.
An tutor pro pupillo illud deferre,vel iurare valeat, ibid.
An procurator,& an is cui non poteſt referri,ibidem.
De iuramẽtovolũtario,remiſſiuè,n.104.
In iuramento intelligitur excepta auctoritas Superioris,p.1.q.11.n.46.
Iuramentum an poſſit iudex ſeruato iuris ordine exigere,quando nouerit iurãtem peieraturũ,p.1.q.18.n.52.& ſeqq.
Quid quando ad partis inſtantiã hoc iuramentũ exigit & quando pars non petit,n.53.Et quãdo ductus legis neceſſitate exigit,licet pars non petat,n.54. Et quando dicatur duci hac neceſſitate legis,n.56.
Iuramenti iſta ex actio dicitur partis & legis,n.55.
Opinio Leonardi Leſij & Philiarchi excuſari iudicẽ quando pars poſtulat vel aliàs ratio officij ſuadet,n.57.
Iuramenti prædicti petitionem an iudex teneatur vitare,n.58.
Non poteſt deferri à iudice, iuris ordine non ſeruato,n.59.
Seruãdi ſtatuta quomodo intelligatur, p.1.q.18,n.112.
Regiorum Auditorum & Aſſeſſorum quo iurarunt ſecretò ſeruare ea , quæ in congregatione tractãtur , quemadmodũ intelligatur ligare,n.113.
Iurare tenetur iudex in ingreſſu ſui officij,& quid iuramentum continere debeat.& quid in Cathalonia.p.1.q.24.n.151.
Antequã iuret,nõ poteſt iuriſdictionẽ exercere,& geſta per illũ ſũt nulla & tenetur ad eãdẽ penã,ad quã is,qui propria auctoritate officium ſibi vſurpat, n. 152.
Si ſemel iurauit iudex ſiue aſſeſſor,nõ teneturvlterius iurare,& idẽ quoq; de aduocato.vbi de vſu contrario Ciuitatis Barcinonæ,n.154.
Iuramentum prædictum præſumitur præſtitum, ſi iudex reperiatur in poſſeſſione officij,n.155.
Iurare tenentur in Cathalonia aduocati:ſed non ſeruatur,p.2.q.1.n.9.& quid iure Communi n.10.
Iuriſdictio iudicis ſiue ordinarij ſiue delegati ſi turbatur, poteſt ipſe de cauſa cognoſcere & punire,p.1.q.14.n.47.
Quid ſi nõ fiat ad turbandam iuriſdictionem iudicis.vbi contrariæ Speculatoris & Innocentij ſententiæ,n.48.
Quid de officiali dicti iudicis offenſo,n.49.
Iuriſdictionẽ an aliqualẽ habeat aſſeſſoris officium,p.1.q.23.n.15.
In multis Prouincijs per ſtatuta terrarũ vel ex cõſuetudine aſſeſſores habẽt,n.16.
Ordinariam habere dicuntur Auditores Principis,& Summi Pontificis, ibid. & quid in magna Curia Franciæ,ibid.
Habẽt in Principatu Cathaloniæ Aſſeſſores regiorũ ordinariorum,atq; etiã Baronum.& quomodo,n 18.

Digitized by Google

In iuriſdictionis poſſeſſione ſi iudex eſt,& in ea turbetur, poteſt ſe cū armis defendere, & de facto procedere, & an baculū ferenti frangere,p.1.q.24.n.132

Iuriſdictionem à iure vel à Principe habens, per exercitium iuriſdictionis in vna ſpecie, retinet eam quoad aliàs ſpecies,p.2.q.7.n.93.

Ordinaria an poſſit concurrere cum delegata,p.3.q.5.n.54.

Domus iuriſperiti vocatur oraculum Ciuitatis à Cicerone,p.2.q.2.n.38.

Iuriſprudentia & artis militaris elegās ex Cicerone comparatio,p.2.q.2.n.1.

Ius ſecundum quod Ciuile priuſquā Canonicum vel econuerſo iudicetur in vrbe Romana, in Gallia, & in Cathalonia,p.1.q.16.n.39.

Iuris Canonici permiſſio à peccato non liberet,quando id à iure Canonico non diſponitur,ſed permittitur,vt maiora inconueniētia vitentur,p.1.q.22.n.46.

Iuſtitia vis quanta ſit,n.50.

Iuſtitiam quomodo depingebāt Ægiptij,p.3.q.1.n.15.

Iuſtus Lipſius repræhenditur qui in Iureconſultos, & in ius ipſum inuehitur, p. 1.q.16.n.62.

L.

IN *Laboribus* aduocatorum bonus iudex non confidit,nec parcit ſuo labori. & ornatur,p.1.q.1.nu.60.

Laicis an poſſint cauſæ Eccleſiaſticæ delegari.vbi diſtinctio,par.1.queſt.12.n.50.

An in defectum dumtaxat clericorū, vbi Philippi Franchi,& Panormitani cōtrariæ opiniones,n.53.& 54.

Quid ſi partes contradicerent,& offerrent clericum idoneum, cui cauſa committi poſſet,n.55.

Quid in delegatione ad vniuerſitatem cauſarum,ibid.

Laico & clerico ſimul an Epiſcopus cauſam ſpiritualē cōmittere poſſit,n.56.

Laicus non poteſt eſſe vicarius Epiſcopi,& quæ ſit ratio,n.59.& 60.

Quid ſi Epiſcopus habeat temporalē iuriſdictionem in aliquo loco, n.64.

Eſt incapax iuriſdictionis illius,ad quā excommunicatio pertinet,n.61.

Poteſt eſſe aſſeſſor Epiſcopi,& iudicis Eccleſiaſtici,etiā in ſpiritualibus, & quæ ſit ratio,n.63.

An de honeſtate ſit potius adhibendus clericus,ſi idoneus habeatur,ibid.

A laico etiam poteſt haberi conſiliū in Eccleſiaſticis, p. 1. quæſt.23.nro 4.

Pro *latrone* famoſo & fure inſigni aduocare quis non poteſt,& quomodo hoc intelligatur,p.2.quæſtion.3.n.64.& ſeqq.

Legatus non poteſt ſtatuere contra ius Commune,p. 1. q.6.n.38.

Principis an poſſit leges interpretari, p.1.q.7.n.30.

A latere,plures Prouincias habens an poſſit exercere iuriſdictionē contentioſam, etiam in alia Prouincia,& in qualibet parte ſuæ legationis vel Prouinciæ reſidere,par. 1. quæſt. 15. n. 139.& 140.

Reipublicæ, an ſuis expenſis vel Reipublicæ debeat aſſumere aſſeſſorem,p.1. q.24.n.11.

Secundi datione non reuocatur primus,n.32.

Miſſi aduocati ad Regis curiam pro Republica cum prohibitione aduocandi, dum in legatione exiſtunt:poſſunt tamen in camera conſulere,p.2.q.3. nu.48.

Leges & ſtatuta,etiam iurata poteſt iudex ex cauſa tranſgredi,p.1.q.6.n.7.& q. 7.n.54.& 55.vbi limitatur in iudicibus maioribus & q.16.n.60.vbi de requiſitis & quid in Cathalonia.

Lex poſterior præcedentem nō tollit, niſi quatenus ei cōtrariatur,p.1.q.6.n.46.

Leges ſeu ſtatuta terminos partibus in iudicio ſtatuentia intelligi debēt parte petente, & quare, p.1.q.6.111.

Quid circa cautiones à lege ſeu ſtatuto requiſitas,& alios actus tendentes in alicuius fauorem,n.112.

Legis ciuilis interpretatio in quantum concernit clericos, ſpectat ad Papam; in quantum autem laicos,ad Imperatorem,p.1.q.7.n.29.

Legem quantum ad vnam cauſam,etiā iudex poteſt interpretari,niſi eſſet dubiū ita arduum,vt certus intellectus dari nō poſſet,n.30.

Lex

Lex ſtatuens præſcriptionem actionis, non comprehendit officium Iudicis, cũ ſint diuerſa,p.1.q.9.n.177.

Leges omnes prohibentes appellationem ſeu reuiſionem ſunt odioſæ, num. 181.

Legem nemo vnquam impunè violat, p.1.q.11.n.48.

Prohibentem educere equos ab vna Prouincia ad aliam propter vbertatem, an is qui violat, mortaliter peccet,num. 72.

Lege qui impediantur iudices fieri,p. 1.q.12.n.30.

Legis mandatum ſi inductum ſit dũtaxat de honeſtate, actus in contrarium factus non dicitur nullus,par.1.q.15. nu. 27.

Per legis verba ſimpliciter aliquid inducentia,forma actui nõ imponitur,ibidem.

Legum condendarum auctoritas non eſt in Cathalonia Regi ſine Curijs Generalibus, par. 1. quæſtion. 15. numero 75.

Leges ſiue conſtitutiones Cathaloniæ habent ſpeciem contractuum inter Regẽ & populum,ibidem.

Legis vim quando ſententiæ non habent nec ius vniuerſale conſtituunt,ſi tamen tot ſint vt conſuetudinem inducant, conſuetudini ſtandum eſt.& declaratur exemplo,n.76.

Extende, etiam ſi communis DD. opinio eſſet in contrarium, numero 77.

Et quamuis ſtatutum diſponeret quod non attendatur conſuetudo.& declaratur in terminis conſtitutionum Cathaloniæ, ibidem.

Legis vim habet deciſio doctoris in ſpecie, quãuis ſine auctoritate loquatur, ſi non adſit contradictor, p.1.q.15. num. 80.

Lex eſt noſtrarum actionum menſura & debet eſſe certiſſima, par.1.q.16.numero 5.

Humana non poteſt de omnibus prouidere, neque ſingulas rerum, caſuũque circunſtantias proſpicere,ibid.

Leges futura,non præterita reſpiciunt, n.6.

Per legem Dei, æternam ſufficienter nobis ſunt ordinatiſſima, numero 7.

Lex æterna ſatis, abundeque nobis per Naturalem communicatur, ibidem.

Lex eſt mutus magiſtratus, numero 8.

Leges paucas fertur tuliſſe Licurgus legiſlator,eaſque ſcriptis mandari prohibuit,n.9.

Romanorum,quod eſt ius Commune, admitti & allegari prohibitum fuit in Cathalonia in curijs Generalibus anni 1251.n.10.

Sed poſtea correctum per conſtitutionem Regis Martini,n.36.

Legiſlatores cũ iudicent de vniuerſalibus & futuris,nullam habent affectionẽ potius ad ſiniſtram,quam ad dexterã partem:quod ſecus eſt in iudicibus,p.1.q.16. n.11.

Lex nullo affectu mouetur & diligit pariter omnes,n.13.

Legem qui imperare iubet,is Deum iubet imperare: qui verò hominẽ,belluã adiungit,n.14.

Leges Alexandri Seueri firmæ fuerũt, & quare,n.17.

Humanæ quare nõ ſint immobiles vti Naturales,n.30.

Vltra legem Naturalem quare nobis neceſſaria ſit quoque Ciuilis,n. 31. & 40.

Legem iuſto poſitam non eſſe, quare S.Paulus dixerit,n.33.

Humana per ora iudicum loquitur,n. 34.

Legis anima eſt prudens iudex, ibidem.

Humana à lege æterna prouenit, ibidem.

Legum cuſtodes ſunt iudices, ibidem.

In legibus ſalus Ciuitatis poſita, num. 40.

Sine illis minus poſſunt Ciuitates cōſeruari quam ſine mutis, ibid.

Lex eſt à Domino, præuaricatio legis à di abolo, n.41.

Leges illæ optimæ ſunt, quæ quàm paucissima iudicis arbitrio dimiſerunt, & in omnibus caſibus ſancitæ ſunt, par.1.q.16. n.47.

Et quæ mulctas dūtaxat iudicibus cōmiſerunt, ibidem.

In legibus quæ contineri & prouideri minimè poſſint, par. 1. quæſtion. 16. num. 48.

Legum & præceptorum nimia multitudo vitanda eſt, & quare, n.49.

Et admonentur Principes vt nouas leges parcè ferant, n.53.

Legum multiplicatio quoddam ſeruitutis genus inducit, vt de populo Hebræo dicitur: & laqueum pedibus parat, vt de Caligula Imperatore legitur, numero 50.

Lex debet eſſe neceſſaria id eſt nō niſi inſtante neceſſitate facta, n.51.

Legiſlator non debet promulgare leges punientes omnia vitia, ſed ſub ſilētio pertranſire quædam, quæ vix euitari poſſunt, p.1.q.16 n.52.

Leges breues eſſe oportet vt paucis iubeant, non pluribus diſputent. & quare, p. 1.q.16.n.55.

Hinc Authentica Iuſtiniani & in Cathalonia pragmaticæ ſanctiones vitio prolixitatis notantur: & laudantur reſponſa Pauli, Iuliani, Papiniani, & aliorum, nu. 58.

In lege non ratio quærenda eſt, ſed authoritas, n.56.

Legi non præeſt Magiſtratus, ſed lex Magiſtratui. & quare, n.56.

Legiſlator rationē legis attingere debet, vbi illa difficilè colligeretur, n.57.

Leges propter quas cauſas, fines, & effectus conſtituantur, p.1.q.16.n.60.

Legis variæ definitiones, n.61.

Lex humana ab æterna deriuatur, ideoque obligat ſubditorum, ſicque etiam iudicis conſcientias, par.1.q.18, nu. 27.

Si de legis mente dubitetur, an & quādo iudex debeat Superiorem conſulere, n.28.

Si de intellectu & interpretatione quæratur, ad Principem recurrendum eſt, n. 29.

Legis obſeruantia ſubſequuta ad eius interpretationē attēditur, etiam ſi verba repugnent, n.30.

Nec neceſſe eſt regulariter quod obſeruantia ſit præſcripta, n.31.

Leges prohibentes iudicibus munera, malè ſeruantur culpa Superiorum, qui inſufficientia ſtipendia illis tribuūt, p.1.q. 20.n.37.

Lex abhorret ſine præmio laborioſis officijs homines præfici, n.38.

Lege Regni ſi beneficia vel officia vacantia conferenda ſunt ciuibus & originarijs illius, ſolum tenentur electores magis idoneum ex eis eligere, par.1.q.22.n. 32.

Leges huiuſmodi iuſtæ ſunt, numero 33.

Hoc caſu conferens alij quam taliciui, tenetur ad reſtitutionem prædictis ciuibus, & vni, ſi ſolus eſſet vnus ciuis, num. 34.

Lex pœnalis an obliget ad patiendam pœnæ executionem in corpore, p.1.q.24. n.130.

Leges falſas & correctas allegando, incidit aduocatus in pœnam falſi, p.2 q.1.n. 34.

Sine lege nihil aduocatus probare debet, ſi lex diſponat ſuper his, de quibus agitur, par. 2. quæſtion. 1. numero 52.

Contra legem factum an nullum ſit, p. 2.q.6.n.37.

Leges poſteriores prioribus derogāt, ſi contrariæ fuerint, p.2.q.7.n.13.

Legum correctio in dubio non præſumitur; & an præſumatur, non facta in poſteriori lege mentione prioris, p.2.q.7.n. 30.

A legis interpretatione declaratiua data à communi obſeruantia recedi nō poteſt, p.2.q.7.n.32.

Exten-

Extenditur etiam ſi agatur de legis alicuius correctione,n.33.

Idem eſt ſi extaret obſeruantia, quod aliquod particulare ſtatutum non ſeruaretur,ſed aliud generale in caſu illius particularis ſtatuti haberet locum, numero 34.

Lex vt valeat,neceſſe eſt,quod ab initio recipiatur,p.2.q 7.n.62.

Cenſetur lata ſub conditione, ſi fuerit vſu recepta,ibidem.

Eadem quo ad vnum caput poteſt eſſe vſu recepta,& quo ad aliud non recepta,& confirmatur exemplo & auctoritate DD.n.63.

Ad legem anteriorem tollendam par eſt vis conſuetudinis,atque legis poſterioris,p.2.q.7.n.67.

Anteriorem non tollit contraria conſuetudo, niſi ſit rationabilis, & legitimè præſcripta, par. 2. quæſtion. 7.numero 74.

Quando lex reprobat conſuetudinem contrariam, dicitur conſuetudo irrationabilis,& quæ non habet indicium volũtatis Principis,n.75.

Si ſimpliciter improbat conſuetudinẽ in contrarium, intelligitur de præterita, non de futura n.76.

Si expreſsè damnet futuram conſuetudinem,non intelligitur de conſuetudine,quæ de nouo induceretur cum ſcientia Principis & populi.& quid ſi improbaret futuram conſuetudinem immemorialem,n.77.

Libellus quemadmodum concipiatur in actione, & quemadmodum in officio iudicis,p.1.q.9.n.4.

Libello conformis debet eſſe ſentẽtia, n.99.

In libello accuſatorio non requiritur cõcluſio,ſed illa ſtat in diſpoſitione iuris, n.112.

Libellos approbare vel reprobare & reijcere pertinet ad aſſeſſoris officium, p. 1.q.24.n.6.

Liberti nõ poſſunt habere dignitatem, & tamen poſſunt eſſe aſſeſſores,p.1.q.23. n.9.

Licentia recipiendi ordines ab alieno Epiſcopo,morte ſeu finita concedentis poteſtate non expirat,par. 1.quæſt.24.n. 62.

Sic data beneficiato de non reſidendo ratione ſtudiorum,n.63.

Sic celebrandi Miſſam in priuato oratorio,n.65.

Sic prædicandi,& edendi carnes diebus vetitis,& facultas eligendi confeſſariũ, n.66.

Teſtandi à Papa conceſſa Epiſcopo, morte Papæ concedentis an expiret re integra,n.68.

Et opinio Socini Iunioris reprobatur, ibidem.

Licentia à Regio Cancellario conceſſa alicui ad poſtulandum in Ciuitate Barcinonæ,an expiret morte concedentis, n. 69.

Sic quoque ſtandi in Ciuitate data per officialem bannito,ibidem.

Et opinio Iacobi Cancerij refutatur, ibidem.

Et diſtinctio inter licentias odioſas aut iuri Communi contrarias vt hic, & licentias non odioſas,n.70.

Circa licentias aduocandi concedẽdas clericis,quid Hiſpaniarum Nuncius obſeruet , parte 2. quæſtion. 3. nu. 39.

Litigare debent illuſtres & ſuper illuſtres per procuratorem,& quare,& quid ſeruetur in Parlamento Franciæ,p.1.q.2. n.25.

Litis conteſtatio an requiratur quando iudex ex officio procedit, p. 1.q.9.nu. 314.

Litem ſuam vt faciat iudex malè iudicans,quę requirantur, & quid in Cathalonia,p. 1.q.17.n.50.

Suam non facit iudex quod arbitri ab eo electi malè pronunciarunt, p. 1.q. 24. n.93.

Lites maiores ex teſtamentis iuriſperitorum oriuntur. & quare, p.2.q. 1. num. 56.

Lite orta inter duos clientes ſuos,aduocatus illos ad concordiam reducere curare debet,p.2.q.4.n.61.

Litem ſuam non minus facere malè conſulentem, quam malè iudicantem ex Speculatoris ſententia, parte 3. quæſt. 3. n. 1.

Et diſtinctio Canciunculæ inter ius certum, & ius varium ſeu controuerſum n. 2.

Litem non facit ſuam iudex, qui contra communem iudicat, ſi pro ſe habuerit alicuius inſignis doctoris opinionem, p. 3. q. 3. n. 23.

Litterarum ſtudium comparatur cibo. & quare, parte 1. quæſtion. 1. numero 61.

Contra illarum contemptores affirmantes quod melius illi erant homines quam Iuriſperiti iudicent, par. 1. q. 16. n. 44.

Litteris executorialibus tempore alicuius Proregis prouiſis, & expeditis, poteſt pars vti poſt eiuſdem Proregis mortem: ſecus de litteris citatorijs. & quare, p. 1. q. 24. n. 55.

Litteræ domini Regis ſub anno 1638. directæ omnibus feudatarijs Regijs Principatus Cathaloniæ, mandando eiſdem vt pararent ſe cum bellicis apparatibus ad præſtandum ſeruitium illi debitum occaſione imminentis belli Regis Francorum p. 2. q. 7. n. 2.

Et deliberatio Regię Audientiæ vigore dictarum litterarum quod ad Baiulũ Generalem ſpectabat procedere contra feudatarios, & quemadmodum procedere deberet, n. 3.

Et commiſſio huius cauſæ auctori facta & proceſſus eiuſdem aduerſus feudatarios, n. 4.

Litteræ Regis Alfonſi ſub anno 1430. quibus committit Galcerando de Requeſens Baiulo Generali Cathaloniæ cauſas feudales, p. 2. q. 7. n. 101.

Litterati viri dicuntur eſſe veluti ſtellæ in perpetuas æternitates manſuræ, dũ plurimos ad iuſtitiam inſtruunt, p. 3. q. 1. n. 5.

Locatio Rei Eccleſiæ vltra tempus à iure permiſſum facta, non ſuſtinetur in tẽpore vel ad tẽpus permiſſum, p. 1. q. 11. numero 7.

Locumtenens in officio Magiſtri Rationalis ſuæ Maieſtatis præit cuicũque Regio Senatori, par. 1. quæſtion. 2. numero 53.

Locumtenentem ſuum iudex ordinarius an poſſit ſine cauſa reuocare. vbi cõtrariæ DD. ſententiæ, par. 1. q. 12. numero 108.

Locumtenentis officium an expiret morte iudicis ordinarij ſubſtituentis, ſi iudex ordinarius ſubſtituerit ſibi locumtenetem. vbi contrariæ DD. opiniones, p. 1. q. 24. n. 26.

Locumtenentem creare an poſſit aſſeſſor in caſu ſolum breuis abſentiæ vel infirmitatis, vel alterius ſimilis impedimenti, p. 1. q. 24. n. 78.

Generalem aſſeſſoris ſeu Regentem aſſeſſoriam pro eiſdem caſibus poteſt etiam dominus iuriſdictionis creare, num. 79.

Locumtenentes alij creantur à lege, alij ab homine, alij ab officialibus deputatis à domino, alij ab ipſo domino, nu. 79.

Locumtenens creatus à domino an præferatur, an vero conſtitutus ab ipſo aſſeſſore, n, 80.

Creatus à domino eſt ordinarius, conſtitutus vero ab aſſeſſore eſt delegatus, n. 80.

In locumtenentem ſuum, ſi aſſeſſor ſeu officialis vnum elegit ex nominatis per dominum, nõ tenetur de malè geſtis eius, n. 87.

Similiter ſi locumtenens per aſſeſſorẽ ſeu officialem electus, præſentetur domino & approbetur, per eum & admittatur n. 88.

Exẽplar Regiæ Audientiæ de comẽtarienſi, qui nominationem ſubſtituti præſentauit Regio Conſilio, vt ſi carcerati fugerent culpa ſui locumtenentis, ipſe liber euaderet, numero 89.

Loqui in Concilio an prius debet aduocatus iunior, vel antiquior, p. 2. q. 2. n. 48.

Libe-

Liberè tenetur,& reſiſtere in quouis Capitulo & conuentu quicunque eius pars ſit,ſi contra communem vtilitatem quid proponatur;aliter peccat,p.3,q.4.n. 17.& 18.

Loquaces non debent eſſe iudices:nec tamen tacere vbi loqui oportet,& ornatur,p.1.q.1.n.76.

Lucra fiſco delata,inconſulto fiſci aduocato repudiari nequeunt,p.2.q.6.num, 27.

Lucrandi propoſitum & intentio nõ facit vt opus quod aliàs ex ſuo genere non eſt ſeruile,ob hoc fiat tale,p.2.q 8.n. 45.

Luxuria obcœcati non debent præponi iudices.& quare,par.1.quæſt.1. num. 57.

M.

M*Acedoniani* exceptio an habeat locum inter Chriſtianos,par.2.q.8.n. 63.

Magiſtratibus in conſcientia licet ſuas magnificare & defendere prærogatiuas ſine ambitione,& ſuperbia.& quare,p.1. q.2.n.65.

Magiſtratus maioris aduentu & præſentia an ceſſet iuriſdictio minoris,vt per aduentum Vicarij, exercitium Subuicarij,& Locumtenentis,par.1.q.12. num. 134.

Magiſtratus facilius excuſatur quam aſſeſſor,in iure tamen,non in facto: quia debet conſilio aſſeſſoris deliberare, p.1. q.13.n.22.

De ſolo dolo tenetur, ſed aſſeſſor de imperitia:quia non eligitur niſi propter peritiam,n.23.& 25.

Cum magiſtratu mitius agitur quam cum aſſeſſore,n.28.

In magiſtratu repręſentatur Princeps ſicut ſeruo dominus & Eccleſia in miniſtro ſuo, parte 1. quæſtion. 14. numero 31.

Magiſtratus ſiuè iudex eſt lex loquēs, p.1.q.16.n.8.

Magiſtratibus cõgrua ſalaria aſſignari ex publico maximi intereſſe Reipublicæ comprobatur,par.1.q.20. numero 36.

Magiſtratus ſupremi & conciliarijRegis,qui ei indignos ad officia proponunt, mortaliter peccant, & ad reſtitutionem tenentur, parte 1. quæſtion. 22. numero 5.

Ad magiſtratus ſeculares iure ciuili ſtatutum eſt vt meliores homines eligātur,pro vt iure canonico in beneficijs Eccleſiaſticis,parte 1.quæſtion.22.numero 13.

Magiſtratus temporalis an poſſit prouidere officio iudicum ſeu aſſeſſorem vacatura, quæ poſtea vacant tẽpore ſucceſſoris in magiſtratu,p.1.q.24.n.35.& 36.

Et refertur exemplar ſeu declaratio DD.n.39.

Secularis magiſtratus ſine metu excõmunicationis poteſt Eccleſiaſtico iudici inhibere, ne pendente appellatione procedat,ne cenſuris aut aliter fiat iniuria alicui,interim donec Sum.Pontifex debitum auxilium præſtet,p.1.quæſt.24. n.122.

Maieſtas iudicis conſiſtit in faciendo loqui vel ſilere aduocatum, par.3.q.2.n. 12.

Maior pars quando poteſt præiudicare minori in his,quæ sũt cõmunia pluribus vt ſingulis, eſt regulariter de ſubſtantia vt omnes in vnum locum conueniant & de ipſa re diſcutiant,par.1.quæſt.24.n. 104.

Et de dicta coadunatione debet conſtare ita vt aliàs non præſumatur,numero 105.

Maior pars creditorum vt poſſit pręiudicare minori in dilatione concedenda,requiritur vt creditores ſimul conueniant,n.106.

Fallit quando omnes creditores ſeparatim concordarent,ibidem.

Fallit item quando huiuſmodi ſolennitas conſuetudine ſublata eſſet, ibidem.

Mala non ſunt facienda vt eueniant bona,p. 1.q.18.n.71.

Mali aduocati vocantur concinnatores & redemptores litium & moratores cauſarum,& eorum facundia dicitur canina,p.1.q.1.n.31.

Vocantur ſtellæ erraticæ, quia duplicem habent motum ſcilicet pro&contra. & refertur ad hoc facetiſſimum exemplum,n.38.

Maleficio vti nunquam licet ob quemcunque bonum finem,cum ſit intrinſecè malum inuocare dæmonis auxilium per maleficia,p.1.q.18.n.71.

Maleficij aliquod opus vt malefici corā iudice exerceant,an liceat iudici efficere cauſa verificandi delicti vel ob alium bonum finem,n.70.

Maleficia ad bonum finem exercētes iure Canonico puniūtur,licet iure Ciuili non puniantur,ad interpretationem tex. in l.eorum 4. C. de malefic. num. 72.& 73.

Ad maleficij ſignum deſtruendum an poſſit aut debeat iudex maleficum compellere cauſa obtinendæ ſalutis,n.74. & ſeqq.cum n.77.vbi reſolutio. Ratio dubitandi,ibidem.

Amouere illud licet malefico, & cuicunque alij non animo vt pactum malefico à dæmone ſeruetur ſed deſtruendi pacti cum dæmone initi,& obtinendæ ſalutis,n.75.

Amouere tenētur, ſcilicet maleficus tanquam damnificator, miniſtri iuſtitiæ lege iuſtitiæ,& quicūque alius lege charitatis,ſi commodè poteſt,n.76.

Maleficiorum iudex ſi temerè contra aliquem non præcedentibus indicijs aut fama,inquiſitionem fecerit, non ſolum in conſcientia tenetur propter infamiā, ſed etiam in foro exteriori tenetur ad intereſſe,& expenſas,n.79.

Maleficum torquere volentibus iudicibus licet efficere vt eius corpus abluatur,& totius corporis eius capilli abradātur.& quare,& ad quem effectum,p.1.q.18.n.78.

Eſt tamen ſuperſtitioſum, ſi tonſio illa fiat credendo per illam vires amitti inſtar Samſonis,ibidem.

Mandatum iuriſdictionis non extenditur ad remittendum delinquentibus pœnas,& indulgendum in delictis,p.1.q.6.n.51.

De mandato in iudicialibus niſi aduerſarius opponat,cēſetur in procuratorem cōſentire ſecus in extraiudicialibus, p.1.q.9.n.88.

Mandatum iuriſdictionis expirat re integra ſecus re nō integra,p.1.q.24.n.56.

De aliquid faciendo,morte mandātis expirat,n.57.

Inuitus ſuſcipere nemo cogitur. & quomodo hoc intelligatur,p.2.q.5.n.6.

Manumittere ſeruum ſuum poteſt pater apud filium magiſtratum,par.1.q.14. n.17.

Manus debent ſeruare iudices mundas Deo,Regi,& legi,par.1.q.1.numero 55.

Manus Regia vnde dicatur, & originem traxerit,p.1.q.10.n.57.

Manu Regia olim ante ius Ciuile omnia expediebantur,& an hodie adhuc in Principibus duret,ibid.

An Princeps poſſit actiones tollere ita vt quiſque quod ſua intereſt, manu Regia conſequi poſſit,n.58.

Et an Princeps poſſit cauſam manu Regia comittere alicui iudicandam,ibidem.

Manutenentiæ in Cathalonia concedi inaudita parte non poſſunt in rebus profanis, ſed tantum in beneficijs & rebus Eccleſiaſticis,ſeruata forma conſtitutionum,p.1.q.18.n.20.

Manutentio lite pendente datur in ſūmariſſimo poſſeſſorio non obſtante clauſula in commiſſione poſita, quod procedatur ſola facti veritate inſpecta,p.1.q.10. n.49.

Mater per ſubſtitutionem pupillarem excluditur à legitima filij decedentis in ętate pupillari, ſecundum multorum ſententiam, parte 2.quæſtion.8. numero 64.

Sub-

Subſtitutus tamen pupillaris in foro conſcientiæ tenetur reſtituere legitimã quæ matri competebat, ibid.

Materiæ appellatione an & quãdo veniat materiatum, parte 1. quæſt. 11. num. 78.

Matrimonium coram parocho putatiuo valet, parte 1. quæſtione 12. numero 76.

Maturitas poſcitur à iudice, p. 1. q. 1. n. 62.

Medicus propter inſufficiẽtiam reprobari poteſt, parte 1. quæſtione 13. num. 16.

Cui ſalarium publicum conſtitutum eſt, nec ſponte ab ægroto oblata poteſt recipere, parte 1. quæſtione 19. numero 22.

Poteſt tamen accipere ſi idem infirmus iam ſanus effectus dederit, numero 30. & parte 2. quæſtione 9. numero 21.

Medicorum priuilegia ad viduas eorum non tranſeunt, & quæ ſit ratio diuerſitatis inter eas & vxores Iureconſultorum, par. 2. quæſtione 2. numero 62.

Mens legiſlatoris eſt magis attendenda quam verba, p. 1. quæſtione 18. num. 27.

Mentio ſpecialis requiritur vt fiſci priuilegium tollatur par. 2. quæſt. 5. num. 19.

Generalis idem operatur quoad omnia, quod ſpecialis quo ad ſingula, p. 2. q. 7. n. 21.

Mentiri etiam pro temporali vita alicuius non licet, parte 2. quæſtio. 18 nu. 85.

Mendacij diuerſæ pœnæ cõtra negãtes poſitiones & diuerſi caſus ſolemniales in quibus negantes poſitiones, euadunt pœnas mendacij, par. 2. quæſt. 8. numero 31.

Mercator ſi à publicano deceptus fuit, excuſatur à pœna par. 2. quæſt. 21. numero 28.

Si facta debita diligentia in locis ſolitis nõ inueniat collectores iuriũ, excuſatur à pœna, licet non à ſolutione gabellæ. & quid obſeruetur, n. 43.

Mercator ſecundum legem Thebarũ creari iudex non poterat ob nimiã quæſtus cupiditatem, parte 1. quæſtio. 20. n. 2.

Merces licitæ quæ ſimul cum illicitis exportantur, an amittantur propter illicitas. vbi antiquorum, & modernorum cõtrariæ opiniones, parte 1. quæſt. 11. nu. 16.

Quid ſi dictæ merces non erant prohibitæ, ſed agitur vt incidant in commiſſũ ratione fraudatæ gabellæ. & quid obſeruetur, n. 17.

Quid fuit hoc caſu in domo ciuitatis Barcinonæ ſententia definitum, numero 18.

Merces extra Regnum extrahere ſub pœna prohibitus, an ſi reperiatur in via cum mercibus extrahi prohibitis, pœnam ſtatuti prohibitorij patiatur, vbi contrariæ opiniones doctorum, & diſtinctiones, & quæ ſit verior, parte 1. quæſtio. 11. nu. 53.

Vbi condemnari poteſt, debet condemnari mitiori pœna, quia potuit pœnitere niſi confiteatur delictum, n. 54.

Mercedem ex cauſa patrocinij Cicero à nemine accepit, parte 2. quæſt. 9. numero 2.

Merces vt pro patrocinio reciperetur quis primum inſtituerit: quiſque primus illam accepiſſe feratur, numero 4.

Mercedem vt aduocati nõ inhoneſtè acciperent, iure Ciuili & Canonico probatum fuit n. 5.

Merces debetur aduocato licet ſine labore & reuolutione librorum conſiliũ dederit, parte 2. queſtion. 9. numero 10.

Gloſæ opinio improbatur, ibidem.

Mercedem an licitè petat aduocatus conductus ad annum ſeu annos ſub certa annua mercede ad omnes cauſas, quas clientulus habet vel habiturus eſt, ſi nullas cauſas in illo anno cliens habuerit, referuntur contrariæ D.D. ſententiæ, &

Anto-

Antonini Diana traditio reprobatur,p.2. q.9.n.45.

Methatores qui dicantur, par.2.q.6.n. 23.

Metum non dicitur inferre iudex, & eius preſentia excludit præſumptionem metus & fraudis,par.1. quæſt. 1. numero 88.

Miles licet non poſſit eſſe procurator, tamen valent geſta per eum, p.1.q.12. n. 91.

Militare dicuntur aduocati,p.2.q.2.nu mero 2.

Militia ſimplex armata non eſt dignitas, parte 2. quæſtion. 2. numero 20.

Aulica militia ſiue nobilitas eſt dignitas,n.21.

Et circa hæc cautè legendus eſt D.Petrus Fontanella n.20.

Militi an præferatur aduocatus doctor. vbi ſuper hoc affertur diſtinctio,p.2.q.2. n.24.

Miles militans nõ poteſt eſſe aduocatus;ſecus de veterano milite,p.2.q.2.nu. 29.

Et annotatio Thomæ Mieres taxatur, n.30.

Miles dicitur ſeruus Imperatoris,p.2. q.2.n.36.

Habetur pro vicino loci vbi militat, ſi ex publico ſtipendiatus ſit,aliàs ſecus,p. 2.q.2.n.68.

Militari priuilegio gaudentes an iure Communi capi poſſint pro debito ciuili, & quando poſſint. vbi limitationes,p.2. q.6.n.101.

Et an pro debito fiſcali.& quid in Cathalonia,ibidem,& n.100.

Miniſtros & operarios magis idoneos domino ſuo tenetur conducere œconomus quantum commodè poſſit,p.1.q.22. n.11.

Minor reſtituitur in integrum aduerſus fraudatam gabellam,& liberatur à pœna ſoluendo gabellam,& idem eſt ſi res veritas exportauerit,par.1.quæſt.11.num. 58.

Quid in Regno Caſtellæ,ibidem.

Fallit vt,n.59.

Minor 25. annorum ſi pubes ſit, an iudex eſſe poſſit,par.1.quæſtion.12.num. 15.

Bartoli ſententia & diſtinctio ſuper hoc, n.16.

Alia Imolæ,n.17.

Alia Hieronymi Campanilis, numero 18.

Alia Azonis & Rafredi, quam paſſim DD.impugnant,n.19.

Minor viginti quinque annis an iudex vel aſſeſſor eſſe poſſit in Cathalonia, n.26.

Qui rem venditam repetit,videtur petiiſſe in integrum reſtitutionem,p.1.q.15. n.102.

Si ſit doctor,an gaudeat beneficio reſtitutionis in integrum,par.2.q. 1. num. 37.

Miſerabiles perſonæ quę dicantur,p.1. q.18.n.92.

Non gaudent fori priuilegio contra fiſcum, par.2.quęſtion. 6.numero 71. & 119.

Miſericordiam præferre iudex debet rigori, ſed fallit quando rigor eſt ſcriptus, par. 1. quæſtion. 1. numero 44. & 45.

Miſericordiæ opera ſpiritualia exercent iudices & aduocati, quæ multò ſunt potiora corporalibus,par.3.quęſt.1.nume ro 7.

Miſſum an contineatur appellatione ſimplicis in pœnalibus,p.1.q.11. numero 80.

Modeſtia requiritur in aduocato: & aduocare procacibus verbis prohibitum eſt, parte 2. quæſtion. 1. numero 19.

Modicæ quæ dicantur cauſæ,relinquitur arbitrio iudicis, par.3.quæſt.5. num. 19.

Modus procedendi per inquiſitionem extendit ſe ex diſpoſitione iuris Canonici ad omnia crimina, p. 1. q. 9. numero 299.

Iudicandi manu Regia quis olim appellaretur,p.2.q.7.n.21.

Monachi non poſſunt eſſe iudices nec arbitri ſine licentia Superioris & an etiam requiratur vtilitas monaſterij, p. 1. q. 12. n. 80. & 83.
Nec cum licentia Superioris fratres ordinis minorum, n. 84.
Monachos mulieribus adæquauit gloſa, & ſeruis ius, n. 81.
An poſſint eſſe executores teſtamentorum, n. 82.
Monachis ac religioſis, ex certa ſcientia Papæ poſſunt cauſæ committi, num. 85.
Simplex monachus ſecundum quorũdam ſententiam poteſt creari officialis, & deputari Locumtenens ab Epiſcopo, & ſententiæ per ipſum latæ valent, num. 89.
Sententia per monachum lata, licet ipſe non poſſit iudex eſſe, an tamen valida ſit. vtraque communis enunciatur, verior tamen negatiua probatur, numero 90. & 91.
Monachus ſi communi errore reputabatur legitimus iudex nempè iudicare ex licentia Abbatis, vel Epiſcopi, an ſententia eius valida ſit, par. 1. quæſt. 12. num. 92.
Vt dicatur ſine Superioris licentia iudicare, ſufficit non apparere de licentia, n. 93.
Peccat aduocando, p. 2. q. 3. numero 24.
Ob neceſſitatem monaſterij & de Abbatis licentia poteſt eſſe aduocatus in ciuilibus coram iudice ſeculari, ibidem.
Ob lucrum ſolum applicandum monaſterio, & de licentia Abbatis an poſſit, ibidem.
An pro miſerabili perſona vel benefactrice, vel ob leuiorem occupationẽ, ibidem.
Monaſterium quando ab bona obuẽta non habet actionem, intentat officium iudicis, parte 1. quæſtion. 9. numero 166.
Monaſterij fratribus omnibus ſi quis obligatus ſit ad procurationem præſtandam, & numerus eorum nimis creuerit, quomodo illi ſubueniatur, par. 1. q. 9. nu. 258.
Monitoria quæ ad finem reuelationis per Epiſcopum conceduntur, non dicuntur ſtatuta, ſed mandata ab homine, parte 1. quæſtion. 24. numero 49.
Expirant morte aut remotione concedentis ab officio, ante incurſam tamẽ excommunicationem: nam poſt incurſã opus eſt abſolutione, ibid.
Mora purgatio an detur ad vitandam ſtatuti pœnam contra fraudantes impoſitam, parte 1. quæſtion. 11. numero 36.
In mora ſi eſt periculum, poteſt quis iudex eſſe in cauſa propria ob defectum iudicis competentis. par. 1. quæſt. 14. num. 20.
Sic monachi poſſunt capere Abbatem malè eos tractantem, ibid.
Mortaliter peccat & ad reſtitutionem damni tenetur aduocatus, ſi iura & arcana ſui clientis parti aduerſę reuelat, p. 2. q. 4. n. 19.
Quid ſi iubente Superiore detegit, ibid.
Quid de medico, ibid.
Mortaliter contra iuſtitiam peccat, & ad reſtitutionem tenetur aduocatus qui ſciens & prudens iniuſtam cauſam defendit, parte 2. quæſtion 8. numero 17.
Extende ſi bona fide errauit, ſed debitam diligentiam non adhibuit circa iuſtitiam cauſæ, ibid.
Mortem ab euitandam ſibi inferẽdã non poteſt quis eligere vt aliquod peccatum mortale committat, par. 1. q. 8. nu. 16.
Mortis pœnam in arbitrarijs an iudex poſſit apponere, par. 1. quæſt. 15. numero 92.
Ad mortẽ iudex qualiquẽ damnat, an poſſit reo concedere facultatem eligẽdi quo genere mortis velit mori, n. 94.
Declaratur Menochi ſuper hoc ſentẽtia, n. 95.

Mortis pœna ordinaria delicti an poſſit quis condemnari ex indicijs indubitatis,& quid ſeruet Regium Concilium Cathaloniæ,n.99.

Quidque ſeruauerit idem Concilium in delictis occultis,& difficilis probationis,ibidem.

Mortis pœna ordinaria ex indicijs indubitatis an Barones & Regij ordinarij reum condemnare valeant. vbi deciſio, n.100.

Morte officialis an expiret eius aſſeſſor. vbi de veritate opinionis Ioannis Parladorij diſputatur,& diſtinguitur,p.1.q.24. n.25.

Delegantis an & quando expiret iuriſdictio delegati,n.27.

Delegantis finitur iuriſdictio delegata ad vniuerſitatem cauſarum,quando nulla cauſa cœpta eſt,n.28.

Mulctas, etiam poſtquam irrogatæ fuerint,poſſunt iudices remittere & diminuere,ex cauſa tamen paupertatis,vel alia iuſta cauſa, par. 1.quæſt. 6. n. 83.& 85.

In aliquibus partibus iudices & magiſtratus etiam ſine cauſa relaxare ſolẽt, & in quibus mulctis hoc procedat, num. 86.

Munus iudicandi petens quis aut ſuſcipiens,ſi ita ſit illo indignus, vt ſit veriſimile inde aliquod damnum notabile proximo euenturum,mortaliter peccat, p.1.q.17.n.10.

Sic quoque ſi nouit ſe contra potentem ſententiam ferre non auſurum, nu. 11.

Aduerſus iudices munera ſiue dona recipientes plura loca congeruntur ex diuinis litteris,parte 1.quæſt.20. numero 1.

Et ex humanioribus litteris, numero 2.

De muneribus & donis iudicum, qui DD. tractent & Menochij locus laudatur, parte 1.quæſtion.20, numero 5. & 6.

Munera à litigantibus, etiam modica accipere periculoſum,quia non dantur cũ charitate,ex Paride Puteo, p.1.q.20. nu. 20.

Et quę inde ſequãtur abſurda,ex Petro Cenedo,n.21.

Atque inde Samuelis laus ex ſacris litteris proponitur,n.23.

Translatio dominij iure Naturali impedita nõ eſt,licet illo iure receptio muneris ſit in iudice prohibita,par.1.q.20.n. 43.

Et an lege Ciuili vel Canonica, n. 45.& 47.

Opinio Leonardi Leſij circa hoc impugnatur,n.47.

Munus iudicis,& aduocati ſi rectè, & piè exerceatur,valde meritoriũ eſt apud Deum, & probatur diuerſis auctoritatibus, parte 3. quæſtion. 1. numero 5.

Eſt inanimæ iudicio periculoſum,p.3. q.1.n.13.& 19.

Aduocationis periculoſum eſt animæ magis,quam cœtera officia,p.3.q.1.num. 27.

Et an ſit magis periculoſum animæ, quam iudicis officium, par. 3.q.1.num. 31.

Opinio Burgi de Paz & illius argumẽta pro aduocato,ibidem.

Sententia auctoris pro iudice,& argumenta,n.32.

Munera duo aduocatorum pauperũ, & alia duo procuratorum creata ſunt in Cathalonia, congruis aſſignatis ex publico ſalarijs & quæ ſint illis interdicta, parte 3. quæſtion. 2. numero 16.

Similia munera conſtituta ſunt expẽſis publicis in ciuitate Toleti, & apud Germanos,& in Regno Neapolitano, & in Camera Imperiali, & apud Gallos,nu. 17.

Munus aduocati non eſt definire, ſed proponere tantum argumenta iuris & facti pro cauſa clientis,vt iudex illis expenſis ſententiam ferat,par.3.quæſt. 3. num. 31.

Munera plura ſuſcipientes & gerere cupientes repræhenduntur. & aliquibus illu-

illuſtratur auctoritatibus, par. 3. quæſt. 5. n. 1.

Singula ſingulis danda ſunt, neque duo vni committenda, n. 2.

Et tres rationes redduntur huius doctrinæ, n. 3.

Plura obtinere quis poteſt vno eodemque tempore, quando non habēt annexā adminiſtrationem: vel ſi habeant, ſibi tamen mutuò non repugnant, ſed ſe inuicē compatiuntur, n. 4.

Sic in honorarijs dignitatibus, & in munere aduocatorum & procuratorum, ibidem.

Et an tunc debeantur plura ſalaria, ibidem.

Munere duplici poteſt quis fungi quando ſunt tendentia circa idem, numero 5.

Munera duo quando quis aſſumit & non poteſt niſi vnum; non poteſt habere ſalarium, niſi primi, n. 6.

Plura iuriſdictionis in Cathalonia nemo in eadem ciuitate vel oppido poteſt ſimul tenere ex conſtitutione Principatus, n. 8.

An hæc conſtitutio intelligatur quando ſunt officia repugnantia, ibid.

Thomæ Mieres interpretatio refutatur, ibidem.

Munera duo incompetibilia poſſunt obtineri ab vno, ſi vnum obtineatur in titulum, & alterum in commendam, nu. 11.

Fallit ſi commendarentur in perpetuū vel ſimpliciter in legis fraudem, ibidem.

Exemplum prædictæ doctrinæ in caſu, qui euenit auctori in ciuitate Barcinonæ, n. 12.

Munera duo ſimul ab vno geri poſſūt, & per plura tempora continuari, quādo ſunt parui reditus & modici emolumēti, n. 13.

Item propter hominum penuriam, ſi alij non reperiantur idonei, numero 14.

Munere qui iam functi ſunt, poſſunt propter hominum penuriam compelli denuo eodem officio fungi, ibidem.

Muneribus admoueri poſſunt minus habiles ob defectum hominum idoneorum, n. 15.

Munere iudicis & aduocati in eadem cauſa fungens, quibus pœnis puniatur, p. 3. q. 5. n. 46.

Ad munus ſuperioris magiſtratus, qui eſt iudex cauſarum appellationum, ſi iudex inferior poſt latam ſententiam promotus fuerit, an iterum de cauſa cognoſcere & ſententiare poſſit, p. 3. q. 5. num. 51.

Reſoluitur pro negatiua, ſi tamen à parte opponatur. & quibus caſibus fallat, ibidem & n. 52.

Baldi opinio reprobatur, numero 52.

Mutuas pecunias accipere iudex non poteſt à litigantibus, imò neq. à ſubditis non litigantibus, par. 1. quęſt. 19. numero 32.

An quo ad ſubditos procedat tam in iudice perpetuo, quam in temporali. & fundatur opinio gloſæ contra Caſtellum à Bouadilla, n. 33.

Quo ad litigantes procedit tam in perpetuo, quam in temporali iudice, quia prǽſumitur corruptus, numero 34.

Mutuas pecunias accipiens à litigantibus iudex quomodo puniatur, & an etiā mutuò dans, n. 35.

Mutuare etiam litigantibus pecuniā iudex prohibetur, & cōſiderantur ad hoc plures rationes, n. 36.

Mutus quando iudex eſſe non poſſit, p. 1. q. 12. n. 13.

Muti ferè ſimul & ſurdi natura ſunt, & vocem emittere poſſunt, loquutionem autem nullam, n. 14.

N.

N*Atura* nouas ſemper properat edere formas, parte 1. quæſtion. 16. n. 6.

Semi-

Semina virtutum moralium in nobis iecit, quæ noſtra diſciplina & conſuetudine culta, ad meſſem albeſcunt, num. 32.

De natura conſtitutionis, eſt quod ſit perpetua, parte 1. quæſtion. 24. num. 47.

Natura ſolita eſt effectum ſibi in qualitate ſimilem producere; ſed fallit in homine, & quare, par. 2. quæſt. 1. numero 58.

Neceſsitatis tempore iudex ex officio cogere ad vendendum iuſto pretio poteſt habentes victualia, licet non habeãt deſtinata ad vendendum, p. 1. q. 9. num. 200.

Et tunc cogere poteſt ad vendendum minori pretio, quam attenta magna raritate rerum publicè venderentur, habita tamen aliqua ratione prędictæ raritatis, quæ iuſtum pretium auget, numero 201.

Tunc quoque poteſt compellere Clericos pro annona Reipublicæ ad vendẽdũ egentibus frumentum, quod ſupereſt alimentis ſuis, & ſuæ familiæ, num. 202.

Et an eo tempore poſſit iudex laicus ſequeſtrare grana decimarum Eccleſiaſticorum ad prouiſionem Reipublicæ, n. 202.

Neceſſitas liberat à pœna, p. 1. q. 11. nu. 37.

Et traduntur exempla valde notabilia, n. 38. 39. & 40.

Neceſſitate inſtãte poſſunt clerici artes viliores exercere, dummodo non impediantur diuina munera quibus incumbere debent, par. 2. quæſt. 5. numero 28.

Et Gloſſæ opinio refutatur, ibidem.

Negare an poſſim petitionem pro vt in ea continetur, ſi quis à me centum petat, quæ verè afferat mihi mutuo, & tamen eadem ei ſecretò ſoluerim, & probare non poſſim, par 2. quæſt. 8. numero 28.

Quid ſi indiſtinctè per poſitionem interroger, acceperim ne mutuò centum ab actore. & ibi Didaci Couarruuiæ, & Ioannis Gutierrez contrariæ ſentẽtiæ, ibidem, & n. 29.

Duæ cautelę pro reſpondente in prædicto caſu mutui, altera ex Maranta, & altera ex Neuiſano, n. 30.

Negligentiam iudicis laici an ſupplere poſſit Eccleſiaſticus, & econuerſo, p. 1. q. 9. n. 294.

Negligens ſi fuit iudex in capiendo, & puniendo blasfemum, liberatur à pœna, ſi illum exhibeat in ſyndicatu, p. 1. q. 11. n. 57.

De negligentia iudicis ſecularis poteſt Eccleſiaſticus cognoſcere circa cauſas viduarum, & pupillorum, & miſerabilium perſonarum, & de deuoluta ſibi ob eam rationem iuriſdictione, & an hoc raro eueniat, p. 1. quæſtion. 14. numero 28.

Negligentis iudicis pœna remiſſiuè, p. 1. q. 17. n. 46.

Propter ſuam negligentiam quod iudex condemnatus ſoluit, an poſſit à parte recuperare, n. 47.

De negligentia vt iudex conuincatur, & puniatur, an pluries, & quoties debeat interpellari, & an ſufficiat vnica interpellatio, n. 49.

Negocia plura ſunt quam vocabula, p. 1. q. 6. n. 6.

Negociari & fœnus ſiue cambia exercere an iudices poſſint, p. 1. q. 19. numero 37.

Quid in Cathalonia quo ad DD. Regij Concilij, ibid.

In negocio quiſque ſuo hebetior, quã in alieno eſt. & quare, par. 2. quæſt. 1. num. 56.

Nobilitatis ratio habebatur in Cathalonia in eligendo iudices. & quare, p. 1. q. 1. n. 31.

Ratio an ſit habenda nobilitatis inter pares eligendos officiales, numero 32.

Nobilium perſonarum capturę aliquando fiunt per ipſum iudicem ſeu magiſtratum, par. 1. quæſt. 24. nu. 137.

Nobilis

Nebilis perſona an ſi ſit alicuius criminis rea, ſedere debeat cum iudice vel aſſeſſore, quando cauſa eius agitur, p. 1. q. 24. n. 163.

Quid ſeruetur in Cancellaria Regia, ibidem.

Nobilitas vera ex virtute eſt. & multis exornatur diuinarum & humanarum litterarum locis, par. 2. quæſtion. 2. num. 27.

Nobilitati non derogat officium aduocationis, par. 2. q. 2. num. 31. & q. 3. nu. 38.

Propter nobilitatem ſui officij nō poſſunt aduocati exercere officium notariatus vel procuratorum, numero 32.

Neque coguntur ad officia ſeu munera vilia, n. 33.

Noctis tempore ſententia ferri non poteſt, & fallit in caſibus hic congeſtis, p. 1. q. 15. n. 31.

Quid ex tacito conſenſu partium vel data illarum præſentia, & non contradicentibus, n. 32.

Quid ſi iudex multitudine cauſarum impeditus eſſet, n. 33. Quid ex communi ſtilo curiarum, & præſertim in curia Romana, n. 34. An nocte prolata ſententia ſit nulla, n. 35.

Noctu quare Ariopagitæ iudicarent, p. 3. q. 1. n. 22.

Nomen viri claro, & puro ſanguine nati ſi alius corrupto, & maculato ſanguine ortus aſſumat, iudicis officium imploratur, par. 1. quæſtion. 9. numero 262.

Extraneum, & multò magis nomen maternæ familiæ, relicto paterno, poteſt quis regulariter ceſſante fraude, & præiudicio ſumere, n. 262.

Officialium nomine in ſtatutis an veniant aduocati, parte 2. quæſt. 1. numero 1.

Nomine, cauſidicina vocatur aduocatorum munus: & nomine, iuridicina, & iudicina appellatur officium iudicum, p. 2. q. 1. n. 3.

Nomina ſiue cognomina diuerſa aduocatorum ignarorum, par. 2. quæſt. 1. n. 15.

Notarij iuramento non ſtatur ſuper amiſſione inſtrumenti, quia tenetur iure actionis: ſecus in eo qui ad edendum tenetur officio iudicis, par 1. q. 9. numero 10.

Notarius cogitur recipere inſtrumēta, p. 1. q. 12. n. 2.

Solo iuramento partis recuſatur, num. 123.

Si ſcripſerit ſe tutorem in teſtamento, non poteſt ſe excuſare à tutela, p. 2. q. 1. n. 53.

Tanquam perſona publica tenetur facere inſtrumentum cuiuslibet, p. 2. q. 3. n. 3.

Notarios penes quos extant inſtrumenta, fiſcus cogit pro intereſſe fiſcali ad illorum exhibitionem. & quid ſuper his ſanxerit Rex Alfonſus, p. 2. quæſt. 6. num. 117.

Notarij quicunque à fiſco Baiuliæ Generalis Cathaloniæ compelluntur pro intereſſe fiſci tradere copias quarumcunque ſcripturarum, ſoluto tantum iure ſcribendi, ſine aliquo ſalario, numero 118.

Aſſertio notarij probat præſentiam partis, par. 3. quæſtion. 4. numero 23.

Notarij eiuſdem cauſæ officio an iudex fungi poſſit & ſcribere acta quæ fiunt coram ſe, parte 3. quæſtion. 5. numero 16.

Niſi per notarium vel per duos viros idoneos à iudice adhibitos acta proceſſus conſcripta ſint, ſententia nullla eſt, neque pro illa præſumitur, n. 17.

Extende etiam quando iudex procedit per viam inquiſitionis, ibid.

Fallit in cauſis modicis, in quibus nulla requiritur ſcriptura: ſed in illis creditur iudici, n. 18.

Et refertur exemplar huius fallentiæ, n. 20.

Fallit item vbi ſumus in iuriſdictione voluntaria, n. 21.

Sic in inſinuationibus donationum, & lit-

& litteris teſtimonialibus,quæ non ſiunt in forma iudicij,ibidem.

Notarius ſi ſit & efficiatur iudex,an is in eadē cauſa poſſit & iudicis & notarij officium exercere, par.3. quæſt.5.num. 22.

Notario non creditur teſtificāti teſtatorem tempore conditi teſtamenti fuiſſe ſanæ mentis,n.31.

Non creditur de executione citationis,ſed quo ad relationem ſibi factā per nuntium,quando tamen fallat,p.3.q.5.n. 42.

Notoria conſuetudo non eſt probāda ſed alleganda, par. 1. quæſt. 9. numero 137.

Notorium non indiget allegatione quando reſultat ex actis,n.138.

Et quando probari debeat, numero 139.

Et an indigeat proteſtatione,numero 140.

De notoria conſuetudine iudex ex officio poteſt ſe extraiudicialiter informare:ſecus de ea quæ non eſt notoria,p.1.q. 9.n.246.

De notorio poteſt ſe iudex ex officio informare, parte 1. quæſtion. 9.numero 248.

In his quæ ſunt notorijæ conſuetudinis ſupplere iudex poteſt, & quomodo hoc intelligatur,n.249.

In notorijs muneri iudex poteſt,etiam ex his quæ ſunt extra proceſſum, & poteſt ſe informare etiam parte non citata ſuper notorio,par.1.quæſtion.18.numero 24.

Notorium factum non poteſt iudex ſupplere, niſi allegetur,allegatum tamen non indiget probatione, p. 1.quæſt.9.n. 136.

Notoriè ſi conſtat de non iure ſpoliati,non reſtituitur,par.2.quæſt.8. numero 61.

Noui officiales in Cathalonia an per dominum Regem creari poſſint ad petitionem vniuerſitatis,par.1.quęſt.10. nu. 66.

Nouas probationes, ſeu inſtrumenta recipere aſſeſſor ſiue conſultor aſſumptus non poteſt,par. 1. quæſt. 23. numero 7.

Nouum antiquus non negligat aduocatum, qui leges & iura in promptu habet, & feruet nimia diligentia in vincendo, parte 2. quæſtion. 1. numero 48.

Nouitates ſunt regulariter odioſæ, & reprobatę ac ſuſpectæ, præſumunturque ex iniuſtis cauſis fieri,par.2.q.7. numero 88.

Nubere non dicitur indigne, ſi magna comitiſſa nubat doctori legū,p.2.q. 2.n. 28.

Nudum pactum iure ciuili non parit actionem,ſed exceptionem,& quare: de iure autem canonico parit actionem, parit etiam obligationem naturalem & in conſcientiæ foro, par.2.q. 8. numero 53.

Impugnans illud vbi ius ciuile ſeruatur, an mortaliter peccet, numero 54.

Nullitatem vbi pars ex diſpoſitione ſtatuti non poſſet allegare,iudex ex officio poſſet illam attendere,par.1.q.9.numero 276.

Nullitas notoria quæ dicatur, num. 277.

De nullitate dicere non cenſetur prohibitum,prohibita appellatione,p.2.q. 6. n.61.

Dicere in Cathalonia debebit fiſci aduocatus infra eoſdem dies infra quos eſt licita appellatio,exceptis caſibus,de quibus hic,n.62.

Nuntij & executores,qui ad præceptū Principis ſeu alterius Superioris aliquid iniuſtum, vel contra ius exequuntur, in foro exteriori in Syndicatu non tenētur p.1.q.7.n.48.

Procedit in delictis leuibus, ſecus in atrocibus, quamuis minoretur pœna quidquid ſit de mandato Principis,n. 49.

Nuntium curiæ ſine proceſſu poteſt iudex remouere,ſi deliquit coram eo, p. 1.q.24.n.133.

Quid ſi delinqueret extra officium, vel

vel eſſet creatus à Superiore, ibidem.

Nuntij officium an iudex poſſit exercere, atq; partem ipſam citare, p. 3. q. 5. n. 24.

Niſi per nuntium citatio facta, an valeat per alium, & an per notarium, ibidem.

O.

OBedire qui promiſit præcepto alicuius, intelligitur ſi iuſtum ſit, p. 1. q. 5. n. 57.

Obſeruantia Regiæ Audientiæ Cathaloniæ circa cauſas quas vocant, Compareant partes, iuri conformis, p. 1. q. 6. nu. 104.

Cathaloniæ, quod in Regia Audiētia & in Baiulia Generali, ac in officio Magiſtri Rationalis Regij aduocatus fiſcalis in cauſis fiſcalibus votum deciſiuum præbet & fiſci procurator non appellat: ſed in curia Primogeniti, & in alijs curijs Regiorum Vicariorum, & Baiulorum aduocatus fiſci non vouet, & tamen procurator fiſcalis non appellat, par. 2. quæſt. 6. n. 55.

Subſequuta tantò efficacior eſt ad legis interpretationem, quantò legi eſt proximior, p. 2. q. 7. n. 44.

Occidens aggreſſorē linore vindictæ peccat, licet poſſet ex cauſa defenſionis occidere, p. 1. q. 18. n. 100.

Ex odio particulari bannitū occidens puniendus venit, ibid.

Odium præſumitur in eum, qui aliquē condemnauit, par. 3. quæſtione 1. num. 10.

Veritas generat, n. 9.

Offenſionem & iniuriam ſibi illatam an iudex punire poſſit, & iudicare de cauſa ſuæ iniuriæ, p. 1. q. 14. n. 30.

Diſtinctio ſuper hac quæſtione affertur, & an extendatur ad pœnā mortis, n. 31. & 35.

Iaſonis in hac quæſtione opinio impugnatur, n. 32.

Petri de Bellapertica opinio in hac quæſtione refutatur, num. 33.

Diſtinctio Alphonſi Narbona taxatur, n. 34.

Offendentes eū intuitu ſui officij iudex, etiā cauſarum tantum ciuilium poteſt punire, pœna tamen pecuniaria, & poterunt nihilominus puniri à ſuo iudice pęna ordinaria, p. 1. q. 14. n. 37.

Offenſio & iniuria ſi quæritur an illata ſit iudici cōtēplatione officij vel priuato odio ad coniecturas recurrendum eſt, & quæ ſint iſtæ coniecturæ, p. 1. q. 14. num. 38.

Et ad hoc inſpicitur origo offenſionis, n. 39.

Ceſſantibus coniecturis potius præſumitur cauſa priuati odij, vt maius delictū excludatur, n. 40.

Offenſio ſeu iniuria ſi iudici illata ſit priuato odio perſonæ, ipſe poteſt eſſe iudex, quando delictum eſt notorium, & pœna delicti certa, aliàs ſecus, p. 1. q. 14. num. 41.

Fallit in iudice delegato, n. 42.

Quid quando iudici ex lege vel ſtatuto applicaretur aliqua pars pœnæ vel litis, n. 43.

Offenſio & iniuria ſi dubitetur an ſit irrogata iudici vt iudici vel vt priuato, an ſit ei dandus adiunctus, & quid ſeruet Regia Audientia Cathaloniæ, n. 44.

Si illata ſit ex inimicitia perſonali, ſecūdario tamen ſpectet dignitatem officij, præualet principale propoſitum, numero 45.

Poteſt tamen facere iudex vt offenſor ponatur in tuta cuſtodia, & Superiori querela reſeruetur, ibidem.

Offenſio licet facta ſit iudici ratione officij, Superior parte præſertim petente promptus eſſe debet ad cauſam alij committendam vel dandum adiunctum, numero 46.

Officialis ſi Superioris ſui præceptum contineat notoriam iniuſtitiam, non poteſt parere, etiam ſi officium ſuum amiſſurus ſit, vel gratiam Principis, vel etiam vitam, parte 1. quæſtione 3. numero 32.

Officiales tenentur domino obedire, niſi quod præcipitur, ſit notoriè iniuſtum aut malum, n.37.
Inferiores à Principe an poſſint delinquentibus pœnas remittere, minuere, componere vel commutare, per viam gratiæ & diſpenſationis, par.1.quæſt.6.n.47.
Quid quo ad bona & pœnas, quæ dictis officialibus applicantur, numero 48.
Quid in generali gubernatore Cathaloniæ, n.49.
Officialis propter paupertatem poteſt remittere collectam vel aliud onus, n.87.
Officiales minores, & executores qui nullam cauſę cognitionem habent, an poſſint præceptum Principis iniuſtum exequi, vbi affirmatiua opinio, p.1.q.7.n.46. & refutatur multis ſi Principis pręceptum manifeſtè iniuſtum ſit, n.47.
Officialium cautela in imponendis pœnis, p.1.q.11.n.9.
Officialis in dubio præſumitur geſſiſſe actum vt officialem, non vt priuatã perſonam, p.1.q.14.n.40.
Si decedat in officio non dũ finito, an debeat habere ſalarium tuius temporis. & quid ſeruetur, p.1.q.19.n.78.
Quid ſi infirmatur, & recedit cum licentia Superioris à loco officijs, & quid ſi ſine Superioris licentia, n.79.
Quid ſi infirmus manet in loco officij, ibidem.
Quid ſi culpa ciuiũ non geſſit officiũ, ibidem.
Officiali abſenti an & quando ſalariũ debeatur, & quando poſſit abeſſe ſine licentia, n.80.
Officiales duo ſi eligãtur ad perficiendũ vnũ officiũ, veluti duo aſſeſſores, & vnus decedat vel officiũ nõ impleat, an ſalariũ decedẽtis vel nõ implẽtis accreſcat ſuperſtiti, qui ſolus impleuit, n.81.
Quid ſeruetur in domo Deputationis huius Regni in hoc caſu, & fuerit declaratum, n.82.
Quid in Regia Audientia Cathaloniæ & Baiulia Generali eiuſdem, numero 83.
Quid deciſum in Senatu Prouinciæ Marchiæ, n.85.
Officialis ſubrogatus loco pluriũ habebit tantũ ſalarium, quantũ illi omnes haberent, n.84.
Quid ſi ſint duo officiales ad diuerſa officia, & vno decedente, alter gerat vtrũque officium, n.85.
Officiales non habentes ex publico ſalarium, toleratur Romæ, & in toto ſtatu Eccleſiaſtico quod recipiant munera, p.1.q.20.n.28.
In initio officij iurare tenentur, quod nihil dederunt, vel promiſerunt pro ſuis officijs, p.1.q.21.n.10.
Officialium continuatio, & confirmatio iure prohibita eſt, & odioſa perpetua gubernatio, parte 1.quæſtio.24.numero 42.
Quid in legibus duodecim tabularum ſuper hoc cautum fuerit, ibidem.
Quid Ariſtoteles ſenſerit, ibidem.
In officijs aſſeſſorũ, & alijs quæ principaliter non habẽt iuriſdictionem, ſed acceſſoriè, facilius admittitur continuatio, nu.43.
Circa officialiũ continuationem, cõfirmationem & prorogationem ſtatuta, & conſuetudines attenduntur, n.44.
Officialium confirmatio, & continuatio quibus caſibus de iure permiſſa ſit, n.45.
Officialis regulariter non poteſt ſeruire per ſubſtitutum, par.1.q.24.numero 77.
Officiales periculo ſuo ſubſtituunt & tenentur de culpis ſuorum ſubſtitutorũ, nu.84.
Quid in Cathalonia, n.85.
Officialis condemnatus ex facto ſui ſubſtituti, poteſt ab illo repetere, vel de eius ſalario retinere, niſi ſecũ fuerit particeps fraudis, n.86.
Inter eos habet locum mandati actio & negotiorum geſtorum, ibidem.
Participem fraudis facit ſola ſcientia fraudis, ibidem.

Officialis finito officio poteſt exercere iuriſdictionem poſt aduentum ſucceſſoris, qui adhuc non iurauit, p. 1. q. 24. n. 153.

Officiales Poteſtatis debent reſiſtere ſibi iniuſtè facienti, par. 3. quæſt. 4. num. 12.

Officium iudicis magis exuberat in abſoluendo, parte 1. quæſtione 1. numero 47.

In quo differat ab actione, & ſimiliter ius parti competens ad illud impetrandū in quo differat ab actione, & quid ſit officium iudicis, par. 1. quæſtio. 9. n. 1. & 2.

Impropriè dicitur parti competere, nu. 2.

Non præſupponit obligationem, actio autem ab obligatione oritur, numero 3.

Debet miſericorditer implorari, numero 5.

Denegari quandoq; iniuria eſt, & appellari poteſt, n. 6.

Officio iudicis qui ſolum tenetur, nō conſtituitur in mora per interpellationem, ſed is qui actione obligatus eſt, n. 7.

Officium iudicis habenti non ita ſuccurritur, ſicut actionem habenti, numero 9.

Inducitur quando verba legis referūtur ad iudicem affirmando. & referuntur exempla, n. 26.

Item quando actus in lege prouiſus ſua natura non ad officium partis ſed magiſtratus ſpectat. in reliquis autem caſibus ius per legem inductum erit actio vel exceptio, n. 27.

Et quid ſi lex ipſa exprimat actionem vel officium iudicis, aut exceptionem, n. 29.

Officij iudicis diuerſæ ſpecies, num. 30.

Officium iudicis nobile quid ſit, n. 31 quid mercenarium, n. 32. quid aduerſarium, n. 33.

Suum iudex non impertitur niſi petenti, ſiue nobile, ſiue mercenarium, numero 34.

Et quomodo hoc intelligatur, num. 37.

Officium iudicis quando principaliter reſpicit publicam vtilitatem, irrequiſitus illud adhibet, n. 38.

Ex officio nemine petente procedit iudex in his, in quibus agitur de honore ipſius, vel præiuditio eius iuriſdictionis. & referuntur exempla, num. 46.

Officium ſuum iudex non petenti nō impertitur quando concernit priuatam tātum vtilitatem, nec concurrit periculum animæ, nec cauſa pia, numero 62.

Poteſt iudex illud parte non petente exercere ad priuatam vtilitatem in his quæ veniunt ex natura & ſubſtantia iudicij, num. 74. & ibi exemplum in inducendo probationes, interrogando partes, vel repellendo teſtes, num. 74.

Et in inquirendo veritatem inſtrumēti in iudicium deducti, & conditionem, probitatem, & famam teſtium, numero 75.

Ex officio poteſt iudex iubere declarari libellum, vel exceptionem generalē, n. 77.

Et lacerare libellum ne faciat acta fruſtratoria, num. 78. & reijcere libellum deuiantem ab antiqua & conſueta practica, n. 78.

Et repellere aduocatum, & procuratorem inhabilem & partem calumniantem, n. 79.

Poteſt & tenetur parte non opponēte agentem ſine actione repellere, num. 81.

Excuſatur tamen ſi pars ſciat actionis defectum & non opponat, numero 82.

Ampliatur in iudice qui habet arbitrium cognoſcendi, & terminandi lites, n. 83.

Ex officio poteſt iudex mandare ſuperſederi in iudicio particulari propter vniuerſale, numero 89.

Et repellere articulos,ſiue poſitiones impertinentes etiam ſi pars forſan ignara id non animaduertat, numero 91.

Et parte non petente ſeſe informare de quantitate aut valore rerum, vbi de debito,aut rebus conſtat,n.92.

Poteſt,non tamen tenetur dare primam dilationem probatoriam parti nō petenti,n.93.

Sic appellanti præfigere terminum ad proſequendum appellationem,appellato nō petente,& an poſſit ex interuallo n.94.

Sic diffugijs litigantium obuiare & curare ne lites fiant immortales, ibidem.

Officium Iudicis datur vbi deficit actio.p.1.q.9.n.162.

Datur religioſo ad conſequendum legatum cum agere non valeat,n.164.

Sic datur eidem contra monaſterium ſi ratione ſtudiorum vel pro reditu ad patriam contraxit debita,n.164.

Non cenſetur ſublatum per ſtatutum præfigens terminum parti ad dicendum de nullitate,n.172. & 175.

Quid ſi ſtatuto tollatur omnis actio & prohibeatur omnis moleſtia, numero 173.

Officium iudicis eodem tempore ſublatum eſt quo ipſa actio quando ſuccederet loco actionis,n.173.

Officio iudicis plura fieri poſſunt,quæ ad partis inſtantiam prohibentur, num. 176.

Officium iudicis oritur ex omni contractu iudiciali, & ſuper eo proceditur executiuè, & quid in iudicio iudicis delegati,n.191.

Deficiente actione datur contra eum qui cum aliena iactura locupletatur,p.1. q.9.n.273.

Sic datur aduerſus rem iudicatā,quæ propter ceſſationem cauſæ & propter ius ſuperueniens cœpit iniqua fieri,num. 274.

Datur aduerſus ſententiam,& rē iudicatam notoriè iniuſtam,n.275.

An concurrat cum auxilio ordinario, n.289.

Ex officio dicitur procedere iudex in criminalibus,quando procedit per viam inquiſitionis,non accuſationis,p.1.q.9. n. 297.

Officium iudicis exuberat indeuiādo ſcandala, rixas,& facti viam,& ibi multa traduntur exempla,n.303.

Ex officio ſine cauſæ cognitione quādo iudex procedere poſſit, numero 315.

Officio iudicis quæ expediūtur,partibus abſentibus expediri poſſunt,numero 316.

Officium iudicis propter clauſulam, ius & iuſtitiam miniſtrari, parte aliàs non petente impertitur, numero 317.

Plurimū ſpectatur in cauſis mulctarū ſiue pœnarum, quæ aduerſus fraudes indicuntur, parte 1. quæſtione 11. numero 1.

Officio iudicis proceditur in dictis cauſis,& quare,n.3.

Iudex priuatus officio an iterum poſſit ad illud admitti,& quid in Cathalonia, p.1.q 12.n.106.

Officij conceſſio abſque iuſta cauſa nedum reuocari,verū nec minui poteſt, n.107.

Officia antiquorū Cenſorū Romanæ Reipub.an admittēda ſint,p.1.q.16.n.52.

Officia in regno mercari, vetuit ſanctus Ludouicus Francorum Rex,p.1.q.21. n.2.

Sic etiam Alexander Seuerus Imperator,n.3.

Officiorum venditores Traianus Imperator acerrimè puniuit,numero 4.

Alij Imperatores, & Reges qui officiorum venditiones ſeueriſſimè extirparunt,n.5.

Theodoſij, & Iuſtiniani Imperatorum conſtitutiones, qui idem prohibuerunt,n.6.

Officiorum publicorum non ſunt domini, Magiſtratus inferiores à Principe,ſed meri diſpenſatores, numero 7.

Officia publica fructuoſa ſunt, atque pecunia æſtimabilia, par. 1. q. 21. numero 14.

Quid de ſpiritualibus, & ſacris officijs ibidem.

Officia ſi Princeps ſimpliciter conferat cum facultate transferendi in alios, an poſſit officiarius illa vendere, p. 1. q. 21. n. 33.

An dictus officialis ſi vendat, teneatur ad reſtitutionem pretij. ibidem.

Officium vendens ſine expreſſa vel tacita Principis licentia ſcientis talem venditionem, an peccet mortaliter, numero 33.

In materia ambitus & pecuniarum, quæ pro officijs recipiuntur vel dãtur, quæ extent in Cathalonia conſtitutiones, & ipſarum declarationes, numero 35. & 37.

An dictæ conſtitutiones loqui ceſeãtur tantũ de officijs habentibus iuriſdictionẽ, n. 36.

An comprehendant omnia officia tã Regia, quam Baronum, & alia, ibidem.

Capitula curiarum ſuper his diſponẽtia pro domo Deputationis Generalis huius Regni, n. 37.

Officia in Cathalonia an vendi per dominum Regem poſſint, par. 1. quæſt. 21. n. 37.

Interdum petentibus eò ipſo quod petant, deneganda ſunt, n. 40.

Secularia non licet homini petere ſiue appetere propter ſe ipſa ad extollendum ſe, vel ſi ſit ſuper propriam facultatem: licet tamen homini, ſi ad ea ſit idoneus, illa petere ſiue appetere ad aliquem bonum finem, nempè ſuſtentationem ſuam vel vtilitatem aliorum, numro 50.

Vicariorum & Baiulorum & alia quæ iudicio tabulæ ſubiecta ſunt, prohibentur in Cathalonia conferri petentibus, n. 51.

Quamuis ſit prohibitum petere pretio vel prece, licet tamen illa proſequi per viam iuſtitiæ, quãdo quis fuit electus, n. 52.

Niſi in officijs conferendis ſumma cura adhibeatur, ſẽſim Reſpublica impletur malis miniſtris, ex quibus euerſio religionis & iuſtitiæ expectatur, par. 1. q. 22. nu. 2.

Officij prouiſor in perſona digni, prætermiſſo digniore, debet vbi alia occurrat electio, accuratiorem rationem habere dignioris prætermiſſi, ob violatam iuſtitiam, parte 1. quæſt. 22. num 25.

In officio aſſeſſoris cenſetur electa induſtria perſonæ, & ſic non poteſt ſeruire per ſubſtitutum, par. 1. quæſtione 24. n. 76.

Officium aduocati dicitur in iure laudabile, vtile, & humanæ vitæ neceſſarium, p. 2. q. 2. n. 9.

Dicitur nobilitare hominem vnde, Vlpianus nobiliſſimus dictus fuit, numero 11.

Publicum eſt, & neceſſarium, p. 2. q. 3. n. 5.

Ad officia publica inuitus quis compelli poteſt, niſi iuſtã habeat excuſationẽ, ibidem.

Ab officio aduocandi qui prohibeantur, p. 2. q. 3. n. 20.

Prohibentur ob defectũ naturalẽ ſeu corporalẽ fœminæ, minores 17. annorum, cœci, ſurdi & muti, furioſi, amentes, ſerui, milites militantes, n. 21.

Prohibentur ob defectum bonitatis hæretici vel pagani, excõmunicati, nõ verus Chriſtianus, non babtiſatus, infamis, & ob crimen damnatus, n. 22.

Prohibẽtur ob indecẽtiã monachi & regulares, atque clerici in ſacris conſtituti vel in minoribus beneficiati, n. 23.

Officiũ aduocati fiſcalis olim annale ſeu biennale erat: hodie in Cathalonia perpetuum eſt, p. 2. q. 6. n. 7.

In quo conſiſtat, n. 10.

In officio vel artificio nemo tenetur eſſe prudentior & diligentior, quam paſſim homines eius conditionis eſſe ſolent, p. 2. q. 8. n. 11.

Officiũ quod ſui natura peccatũ nõ implicat, licitè poteſt exerceri, p. 3. q. 1. n. 1

Digitized by Google

Iudicis & aduocati generaliter omnibus conceſſum eſt, & quibuſdam ſpecialiter certis ex cauſis prohibitum, numero 3.

De officio & conſcientia officialium & miniſtrorum contra mandata & præcepta Superioris iniuſta ſeu inhoneſta, remiſſiuè, p. 3. q. 4. n. 13.

Oldradus iureconſultus præuaricationis crimine notatus præ nimio dolore occubuit, p. 1. q. 4. n. 2.

Operari licet cuique in foro conſcientiæ iuxta aliorum probabilem opinionẽ contra propriam, etiam tutiorem. & extenditur etiam propria opinione tanquã probabiliori retenta, par. 2. quæſtion. 5. n. 9.

Opinio cõmunis habet vim conſuetudinis, p. 1. q. 3. n. 2.

Inter plures doctorum opiniones præfertur communis, n. 1.

Communis ex quibus diiudicetur, n. 3. & quæ ſit, n. 4.

Opiniones, quæ ſenatui vel rotę placuerunt, communes efficiuntur, numero 5.

Opinio Rotæ Romanę maioris autoritatis eſt quam communis doctorum, n. 6.

Communis accipitur ſecundum ſubiectam materiam Theologicam, canonicã vel legalem, n. 7.

Et traditio Hieronymi Ceuallos improbatur, n. 8.

Communem nõ tenetur ſequi iudex, quando probabilibus argumentis poteſt impugnari, n. 9.

Iudex, confeſſarius, & aduocatus primò debet ſequi eam opinionẽ quæ textui, de inde quæ rationi, tertiò quæ communi nititur, n. 10.

Vnius authoris aliquando multorum doctorum opinioni præfertur, numero 11.

Quando cauſa contra quam eſt communis opinio, eſt fauorabilis, an præferẽda ſit opinio ipſa communis, numero 13.

Sentẽtiæ Aforij & Ceuallos ſuper hoc contrariæ, atque Merochij diſtinctio, nu. 14.

Opinio quæ conſuetudine & ſtilo approbata ſit, anteponenda eſt, licet communis ſit in contrarium, numero 15. & 16.

Cõmunis quæ non eſt vſu recepta, non eſt obſeruanda, n. 16.

Secundum opiniones ſpeculatiuas Fabri, Duarenij & aliorum, quæ communiter à DD. in iudicijs non amplectuntur, an liceat iudici ferre ſententiam. & ibi de veritate doctrinæ Sancij Theologi ſuper hoc diſceptatur, n. 18.

In paritate opinionum eligenda eſt tutior, n. 19. & quæ dicatur tutior, num. 20.

Tutior opinio quando ſequenda ſit vel non, affertur inſignis diſtinctio, nu. 21.

Qui probabili opinione ductus quidpiam agit, nullum peccati periculũ ſubit, n. 24.

Opinio pro fauorabili cauſa præualet in dubio, & enumerantur multæ cauſæ fauorabiles, n. 25.

Theologorum, Canoniſtarum, aut Legiſtarum an præferenda ſit, p. 1. q. 3. n. 41.

Quid in his quæ à iure Diuino originẽ trahunt, & à Canoniſtis & Theologis tractantur, vt in cenſuris, vſuris & alijs, num. 42.

Benignior & mitior amplectenda eſt, n. 44.

Sequenda eſt per quam minus derogatur iuri communi, n. 45.

Præualet, quæ magis inducit ad ius antiquum, n. 47.

Et quę magis fauet rationi naturali, n. 48.

Et quæ minus recedit à proprietate verborum legis, n. 49.

Et per quam lites minuuntur, numero 50.

Et quæ reducit alias ad concordiã, n. 51.

Gloſæ inter alias magis amplectenda eſt, n. 52.

Á curſij gloſſatoris doctrina habet vim communis opinionis & excuſat iudicem in ſyndicatu,n.53.

Opinio antiquorum magis ſequendam eſt,n.54.

Item Sanctorum,n.55.

Et quam tenuerunt doctores in commentarijs ſiue tractatibus ſuis,potius quã in conſilijs,n.56.

Item eorum qui de materia, de qua eſt illa opinio librum ediderunt, num. 57.

Item poſterior,id eſt quam doctor vltimò tenuit,n.58.

Probanda eſt in dubio,quæ eſt contra fiſcum,n 59.

Et intelligitur tã de dubijs quæſtionibus facti,quam iuris,n.60.

Opinioni aliorum ſubſcribens doctor cenſetur illam approbare,p. 2. q. 5. numero 4.

Opinionem propriam poteſt quis habere ex rationibus & principijs à re ipſa ſumptis,& cõtrariam ex principijs cõmunibus vel extrinſecus ductis,nẽpè ex aliorum probabili conſilio vel ſententia, num. 8.

Exemplum in quæſtione an liceat ratione lucri ceſſantis commodum ex mutuo exigere,ibidem.

Aliud exemplum in quæſtione, an liceat die feſto iterfacere,ibidem.

Si opinio vtraque æquè probabilis eſt in his quæ controuerſi iuris partium ſunt, quid debeat facere iudex, par. 3.quæſtione 3.numero 4. & ſeqq.

Traditio doctorum tenentium iudicẽ tunc debere componere litigantes, vel diuidere rem inter ipſos,vel ſi fuerit indiuiſibilis, diuidere partem fructuum, n.4.

Et expedit Reipub. vt hæc ſententia ſeruetur,n.9.

Et ſeruatur in Rota Romana, Neapolitana, & Pedemontana, ibidem.

Traditio DD. aſſerentium tunc licere iudici quam maluerit opinionem eligere, & ſecundum eam iudicare: imò ceſſante ſcandalo, nunc ſecundum vnam, nec ſecundum aliam, n.5.

Quando hoc caſu cum ſcandalo nunc iuxta vnam, nunc iuxta aliam opinionem iudicat, peccat,ſed ad reſtitutionẽ non tenetur,n.6.

Opiniones duæ in iure communes quando ſunt, vna pro actore & altera pro reo, an poſſit iudex ferre ſententiã pro amico,& quemadmodum hoc intelligatur,n.7.

Quemadmodum intelligatur Menochij traditio, quod iudex poteſt ad libitum quam velit opinionem ſequi, etiam propriam, quando magnus eſt opinionum conflictus,n.8.

Opinionum varietate confiſus iudex ſententiam pro amico (volens ei gratificari) ferens, non eſt apud Deum tutus.& quare.& quemadmodum hoc intelligatur, ibidem.

Quando altera opinionum eſt probabilior,quid poſſit vel debeat iudex nu. 10.& ſeqq.

Traditio DD.tenentiũ poſſe iudicem tunc ferre ſententiam ſecundum opinionem quam minus probabilem putat,quia imprudenter non agit, cum probabili ratione ducatur,ibidem.

Et hanc aſſertionem probabilem DD ſententiam eſſe ſcribit Diana, numero 17.

Traditio DD. tenentium dicto caſu iudicem teneri ſententiam dicere iuxta opinionem probabiliorem.& quare,& quæ ſit verior aſſertio,n.11.

Auguſtini Morla opinio improbatur & eius argumẽtis reſpondetur,n. 16.

Si opinio quæ iudici inferiori minus probabilis videtur,ſit in praxi magis recepta,& ideo apud Superiores iudices tãquã probabilior cẽſeatur,poteſt ipſe inferior iudex illam ſequi & quare,n. 15.

Ex opinionibus probabilibus poteſt iudex minus probabilẽ ſequi,quando eſt controuerſia an liceat iudici hoc vel illud agere,vt interrogare in tali caſu reſt aut teſtes,n. 14.

Digitized by Google

Opinionem communem ſequi debet iudex in foro exteriori ad vitandam pœnam in Syndicatu, niſi communis opinio poſſit bonis rationibus & probabilibus argumentis impugnari, numero 18.

Opinionum ſtante conflictu, iudex etiam poteſt contra communem iudicare nec tenetur in Syndicatu, numero 21.

Ordinarius iudex exemptum, qui corã ſe falſum deponit, punire poteſt extraordinariè. & quid ſeruetur in Regia Audientia Cathaloniæ, par. 1. quæſt. 2. num. 79.

Non procedit ſi iudex ſit laicus, & teſtis ſit clericus: non tamen admittitur iudicis Eccleſiaſtici inhibitio quo ad cognitionem cauſæ principalis, numero 81.

Si iudex ſit Eccleſiaſticus, & teſtis laicus in dicto caſu, eſt locus præuentioni, n. 82.

DD. qui de hac quæſtione tractant, n. 83.

Ordinarius non poteſt creare alium ordinarium, par. 1. quæſtion. 24. numero 74.

An teneatur de imperitia ſui delegati, n. 93.

Et ratio Paridis de Puteo impugnatur, n. 94.

Ordinationes Ædilium Ciuitatis Barcinonæ pluralitatis vitio laborant, & magis retia videntur ad capiendum homines & ditandum Ædiles, par. 1. q. 16. numero 54.

Ordo promotionis gradus doctoratus attenditur inter aduocatos in præcedẽdo. & quid in Cathalonia, par. 2. quæſt. 2. nu. 41.

Fallit ſi ordo qualitatis locum habeat inter aduocatos, n. 42.

De ordine temporis non eſt curandum, vbi ordo qualitatis datur, ibidem.

Qualitatis, potior eſt ordine temporis n. 43.

Temporis, dumtaxat obtinet inter exiſtentes in dignitate æquali, ibidem.

P.

Pactum de non petendo nõ repellit agentem, niſi allegetur per reum, etiã ſi de eo conſtet in iudicio ex confeſſione actoris, par. 1. quæſtion. 9. numero 142.

Papa an tẽporalia officia vẽdere poſſit ſine peccato, par. 1. quæſtion. 21. num. 18.

Pars vna aliam an ſine nuntij ſeu apparitoris interuentu citare poſſit. & diſtinguitur, par. 1. quæſtion. 14. numero 84.

Et reſpondetur contrarijs argumentis Doctoris Rebuffi, n. 85.

Qui de citatione reali ſeu præhenſione perſonæ, non exiſtente debitore ſuſpecto, n. 86.

Parti non creditur ſine litteris iudicis committentis, n. 84.

Partis vnius aduocatus poteſt alteri aduocare in nouo articulo cauſę à primo non dependenti, par. 2. quæſtion. 4. num. 30.

Extende in eadem cauſa & articulo ex nouo fundamento cõſiſtente in facto, quod prior pars non detegit, numero 31.

Paſtoris iuramentum non ſtatur ad probandum mortem ouium ſine eius culpa accidiſſe. & quare, par. 1. q. 9. numero 13.

Patienter iudex aduocatos audire debet, p. 3. q. 2. n. 4.

Patris officium debet facere iudex, & ornatur, parte 1. queſtion. 1. numero 46.

Parentes iudicibus reuerentiam exhibere debent, & ſe illis poſtponere, p. 1. q. 2. n. 71.

In patrem habet iudex ius præcipiendi & cogendi, n. 72.

Maiorẽ eſſe auctoritatem iudicis quã patris, quomodo intelligatur, n. 73.

Pater

Digitized by Google

Pater qui ad dandam dotem filię iure actionis non cogitur,officio iudicis compellitur, parte 1. quæſtion. 9. numero 171.

Patrocinando in cauſa,in qua ius habet, ſibi præiudicat aduocatus, p.2.q.1.num. 53.

Pauperes non debent effici iudices. & quare, n.30.

Poſſunt implorare officium iudicis cõtra medicos & aduocatos vt gratis curẽt eos infirmos, & eis litigantibus patrocinentur, parte 1. quæſtion. 9. numero 205.

Pauperiori in dubio cenſetur relictũ factum, parte 1. quæſtion. 22. numero 19.

Paupertas maxima quomodo conſideretur,ibid.

Pauperibus aduocatus quando non eſt aliquis ſtipendio publico conductus, cõpellitur per iudicem patrocinari ſub pœna interdicti officij. & poteſt peccare mortaliter & venialiter in caſu contrario ſecundum circunſtantias. & tunc cogitur gratis inſeruire pauperi, par. 2.quæſt.3. n 9.

Paupertate ſi laborat clericus,an poſſit aduocare pro alijs, par. 2. q. 3. n. 27.& 28.

Pauperum aduocatum & procuratorẽ omnis Ciuitas habere debet,& illis præſtandum eſt ſalarium ex publico,p.2.q.9. n.23.

Peccatum mortale non eſt in culpa leui & leuiſſima,imò aliquando nec veniale, & quomodo hoc contingere poſſit, parte 1. quæſtion. 17. numero 14.

Mortale communiter reperitur in lata culpa,n.20.

Peccat qui iniuſtam cauſam dedit vt ſubditus ad Superiorem iret pro iuſtitia conſequenda,parte 1.quæſtion. 18. num. 101.

Peccata iudicum varia congeruntur,n. 102.

Sine peccato de iudicio exire difficile eſt,p.3.q.1.n.27.

Peculium aduocatorum vocatur quaſi Caſtrenſe, par. 2. quæſtion. 2. numero 4.

De peculio ſuo teſtari aduocatus filiusfamilias poteſt,ibid.

Pecuniam acceptam ſi ante prolationẽ ſententiæ,pœnitentia ductus iudex reſtituerit,& poſtea pronunciauerit,an puniri debeat, parte 1. quæſtion. 19. numero 8.

Si quis iudici dederit vt iuſtam ſententiam ferret,datum venit reſtituendũ, & danti competit repetitio. & quare, num.10.

An dans hoc caſu peccaurit,& iudex dicatur per ſordes iudicare, ſeu barattariam committere,n.10.& 11.

Si quis iudici dederit, vt pro eo ſententiam ferret, denegatur danti repetitio licet bonam cauſam habeat. & quare,num.12.

An fiſcus hoc caſu à iudice auferat, ibid.

Si iudex acceperit vt iniuſtam ſententiam ferret,danti repetitio denegatur, & quare,n.13.

Fiſcus hoc caſu lucrum capit, ibidem.

Peritus ſi ſit iudex in aliqua arte, an poſſit vt peritus in cauſa adhiberi ita vt ipſi ſolum credatur, par. 3.quæſt.5.num. 43.

Perito vni non creditur in cauſa, niſi duo ſint ſecus in extraiudicialibus,ibid.

Periti qui à iudice adhibẽtur in cauſa,non ſunt propriè teſtes,n.45.

Periurum agentem an iudex ex officio non petito repellat. & referuntur contrariæ ſententiæ,p.1.q.9.n.232.

Perſonarum acceptio in iudicijs habẽda non eſt.& exornatur,p.1.q.18.n.89.

Acceptionis perſonarũ peccato quibus modis iudex dicatur peccare,n.94.

Petens rẽ reſtitui,ſatis videtur petijſſe contractus reciſionem,quæ neceſſaria eſt ad rei reſtitutionem,p.1.q.15.n.162.

Petere ſalarium poſt ſententiam non poſſunt in Cathalonia ex cauſis ciuilibus iudices,aduocati,& procuratores,niſi cũ

publico

publico inſtrumento promiſſionem oſtendant, parte 1. quæſtion. 19. numero 74.

Et an excipere poſſint, ibid.

Non poſſunt petere in Cathalonia aduocati ſeu procuratores ſalarium niſi pro tribus elapſis annis ex conſtitutione, ad quam variæ ſignantur declarationes, remiſſiuè,& traditio Sigiſmundi Deſpuiol taxatur, parte 2. quæſtion. 9. numero 55.

Philoſophus iudicandi munus recuſauit dicens nolle accipere officium, in quo non poſſet magis amicis quam inimicis fauere,p.1.q. 20.n.2.

Pœna iudicis mali,par.1.quæſt.1.numero 59.

Pœnam in legibus expreſſam iudex augere vel minuere non poteſt, p.1.q. 6. n.1.

Fallit ex cauſa iuſta & rationabili,n.3. ſiue pœna ſit impoſita per ius Commune ſiue per ſtatutum,quo vltimo caſu aliqui diſſentiunt,n.4.

Pœnas lege expreſſas iudices augentes vel minuentes grauiter puniuntur, numero 2.

Statutorum poteſt iudex ex cauſa alterare,etiam ſi iurauerit ſeruare ſtatuta, n.5.& 8.

Legalem poteſt iudex ex cauſa alterare,etiam ſi eſſet ipſo iure impoſita à lege, n.6.

Ex cauſa cohærente delicto,poſſunt iudices inferiores alterare, non tamen ex cauſa extrinſeca, niſi Principe conſulto, n.9.

Parti applicandam ob damnum eidem datum iudex non poteſt minuere, imò neque Princeps, qui ſi de facto remiſerint,peccant,&ad reſtitutionem tenētur, n.10.

Legalis quando reus non eſt capax poteſt iudex illam in aliam commutare, n. 15.

Iudicis arbitrio taxādam,quemadmodum iudex taxare debeat,n.16.

Quoties lex non taxat,aut apponit,cēſetur arbitrio iudicis illam relinquere taxandam,numero 17.

Legalem minuere,augere vel mutare ex quibus cauſis poſſit iudex,n.18.

Poteſt ex conſuetudine delinquendi augere,n.19.

Minorare an poſſit iudex arbitrio ſuo ex defectu plenæ probationis,n.20.& nu. 32.

Franciſci Sarmiento ſuper hac quæſtione opinio ad praxim improbatur, n. 34.

Et eius ingenij acumen in arguendo laudatur,n.21.

Pœna legis minorari per iudicem poteſt ratione culpæ,quæ habere poteſt maius & minus.& caſus referuntur ſiue exēpla,p.1.q.6.n.26.

Minui poteſt in caſu præſumptionis, quando factum illud ex quo oritur præſumptio ad aliquod delictum,eſt de perſe crimen ſpeciale, illudque leuius,numero 27.

Mitiori,non legis ordinaria iudex cōdemnare debet reum,quando deliquiſſe ſuſpicionibus tantū conſtat:& quid quādo probatur præſumptione iuris & de iure, vel præſumptione legis ſecundum quam de delicto conſtat,n.29.

Pœnam legis an poſſit iudex ex cauſa minorare per viam iuſtitię poſt ſententiam,p.1.q.6.n.74.

A ſe per ſententiam inflictam poteſt iudex in continenti reuocare, numero 76.

Pœnæ diminutionem ſeu declarationem poſſunt iudices regulariter in ſentētia ſibi reſeruare, modo declaratio non ſit pœnæ per ſententiam definitæ contraria,n.77.& 78.

Pecuniariam in corporalem commutare iudex, etiam poſt latam ſententiam poteſt ad inſtantiam fiſci ob defectum æris,n.88.

Et an procedat in mulctis,quæ imponūtur arbitrio iudicis extra ordinem,numero 89.

Pœnæ iudicum conſulentium Principem doloſè ad differendam litem,p.1.q. 7.n.21.

Pœnam legis ordinariam poteſt iudex arbitrio ſuo ob perſonæ dignitatem & excellentiam minuere,non tamē omnino indulgere,p.1.q.7.n.71.

Quæ apponitur in proclamate,quando eſt exceſſiua non tenet,etiam in quantitate licita,& permiſſa,p.1.q.11.nu.4.& examinatur veritas huius ſententię,n.6.

Vna tantum punitur aut exequitur,qui plurites res prohibitas extraxerit, vel piſcatus in flumine prohibito, vel venatus in nemore vetito fuerit,n.10.

Quid in grauioribus delictis,ibid.

Fallit,n.11.

Vna tantum irrogatur vbi vnus actus conſideratur licet diuerſæ vices in ipſo actu conſiderentur,vt in pluribus iniurijs verbalibus in eadem ſeditione,& in pluribus vulneribus in eadem rixa, numero 12.

Sic ſi quis pluries vno impetu blasfemauerit,ibid.

Ex pœna amiſſo enſe an amittatur vagina,& amiſſo equo, cella, & frenum; & amiſſo frumento,ſacci,n.14.

In pœnam non cadit vendens ſine licentia officialium,ipſis ſcientibus, & patientibus,n.18.

Euadit quis ſi prohibitum ſit res vltrà confines territorij educere,& ipſe aducat mutando domum,&domicilium,vel iter faciendo euehat vinum aut triticum pro ſua & familiæ ſuæ ſuſtentatione,licet poſtea mutato conſilio illud vendat, vel ſi traducat frumentum ad molendum in molendina ſita extra territorum,numero 41.

Sic ſi res trāſferat per tranſitum ad loca non prohibita,n.42.

Pœna ſi in ſtatuto prohibitorio non adijciatur,iudicis arbitrio remiſſa cenſetur,n.46.

Et tunc qui non obtemperat,punitur pœna arbitraria , & quomodo, n. 47.& 48.

Et an tunc procedi poſſit executiuè ad pœnam,& quid fuerit ſeruatum,numero 50.

Pœna non ſoluti vectigalis ; & commiſſi quanto tempore præſcribatur, nu. 60.

Quid in Regno Caſtellæ,ibid.

Quid in Cathalonia,n.61.

Pœnam vectigalis non ſoluti non debet quis in foro conſcientiæ ante ſententiam,p.1.q.1t.n.63.

Legalem ante ſententiam,nemo tenetur in coſcientiā ſoluere,ibid.

Secus de pœna conuentionali, ſi petatur,n.64.

Quid ſi pœna à lege,vel ſtatuto imponatur ipſo iure,n.65 & 66.

Quid ſi delictum eſſet notorium,num. 66.

Pœna aduerſus incendiarios domorū an habeat locum contra incendentes tuguria,vel apothecas,par.1.quæſtion.11.n. 81.

Quilibet ſoluere pœnam renetur ſi lex puniat pœna decem librarum cōtrahentē cum minore in aliquo reprobato contractu,& plures contrahant:quia quilibet in ſolidum delinquit,n.86.

An ſi iudex illos aliqua excuſatione dignos viderit, poſſit dictas pœnas minuere ita vt duo contrafactores pro vno reputentur,n.87.

Quid hoc caſu ſi vnus ex dictis duobus contrafactoribus ſoluendo non ſit propter egeſtatem,an alter integram pœnam ſoluere debeat ita vt fiſco pœna ſalua ſit,n.88.

Pœna quando non eſt criminalis ſed ciuilis & conuentionalis, quilibet tenetur tantum pro ſua parte,ſi plures contrauenian t,n.89.

Commiſſi ob res extrahi prohibitas; vel ob non ſolum vectigal,incurritur ipſo iure.& quid in Regno Caſtellæ, num. 92.

Tranſmittitur cōtra hæredes abſque aliqua litis conteſtatione cum defuncto. & quare.ſecus quando non committitur ipſo iure,vtroque tamen caſu peti poteſt ab hærede vectigal ipſum non ſolutum, n.93.

An trāſmittatur aduerſus tertios poſſeſſores,n.94.

Quando dicatur appoſita per legem ipſo iure, vel imponenda cum ſententia condemnatoria,n.96.

Pœnam quis non incurrit ex actu nullo & inefficaci, & quomodo hæc theorica intelligatur,parte 1.quæſt.11.numero 132.

An debeatur ſi id quod ex pœna fiendum erat,non fiat,n.135.

Contra ius appoſita an valeat,numero 138.

Ad pœnam obligatus,non incurrit illã propter ſcientiam,niſi facta intimatione, n.139.

Pœnæ nomine alicui debitum an non agnitum ad hæredes tranſmittatur, num. 140.

Non incurrit pœnam contrauenieus, ſi prius per aduerſarium fuerat contrauẽtum.& ibi de contrauueniente Regiæ ſẽtentiæ in Cathalonia in terminis vſatici, iudicium in curia datum,n.141.

Pœnæ conuentionales an exigi valeãt, niſi quatenus intereſt.& ibi Oſaſchi ſentẽtia impugnatur.& quid in foro conſcientiæ,n. 142.

Quid de æquitate canonica, numero 144.

Quid quando pœna adiecta eſt ratione quantitatis, an tunc etiam intereſſe concurrente, exigi poſſit,& quare, num. 145.

Pœnam an contrahat in totum, qui cõmittit in parte.& ibi an Iacobi Calicij traditio vera ſit,n.147.

Vbi à iure ſtatuta non eſt, iudex in imponendo illam arbitrio ſuo procedet de ſimilibus ad ſimilia, vel imponit mitiorem pœnam,par.1.quæſtion.15. num. 91.

Et ex quibus circunſtantijs,& quomodo tunc arbitrabitur pœnam, & quid ſi non ſeruet conſuetam pœnam, numero 92.

Pecuniariam in corporalem commutare,ex interuallo iudex poteſt,cum reus non habet vnde ſoluat,cautius tamen faciet ſi formet ſententiam bimembrem condemnando reum in pecunia, & niſi ſoluerit intra talem terminum; in certa pœna corporali,par.1.quæſt.15. num. 97.

An lapſo dicto termino poſſit pœnam pecuniariam exequi, & corporalem dimittere,n.98.

Et quid ſi ita velint Rectores Reipublicæ,cum Reſpublica ſit creditrix,ibidem.

Pœnæ potius præuenire delictis debẽt quam poſt ſcelera commiſſa exequantur, & improbi comminatione pœnæ arceãtur,p.1.q.16.n,22.

Non debetur in conſcientia pœna ante iudicis condemnationem,p.1.q.20.num. 47.

Pœnæ quibus venditores & emptores officiorum de iure plectuntur,p.1. q. 21. n.9.

De pœnis iudicum, qui intempeſtiuè detegunt geſta concilij vel ſecreta conſilia Principis,remiſſiuè,p.2.quæſtion.4. n.9.

Pœnę aduocatorum,& procuratorum fiſcalium, qui iniurijs & deprædationibus quemquam vexant,p.2.quæſt.6. nu. 83.

Pœna grauis non incurritur,niſi propter magnam & grauẽ culpam,p.1.q. 17. n.12.

Pollicitatio non parit obligationem ciuilem,canonicam,vel naturalem.& an illam impugnans peccet,par.2.q.8, num. 55.

Poſſeſsio præſumitur potius in dubio, quam detentio,par.1. quæſtion. 9. num. 272.

In dubio præſumitur iuſta.& declaratur,ibid.

Poſſeſſor ſpoliatus non probata cauſa poſſeſſionis reſtituitur:non verò detẽtor eiectus,ſi iuſtam detentionis cauſam nõ probauerit,niſi agat contra tertium, non contra verum dominum & poſſeſſorem rei,p.1.q.9.n.269.

Quid ſi eiectus non erat ſolum detentor,ſed loco poſſeſſoris habebatur, licet non eſſet poſſeſſor,n.270.

In *Poſſeſſorio* retinendæ poſſeſſionis à pluri-

Digitized by Google

pluribus intentato, quando vtriuſq. probationes ſunt pares, vel nihil probant, an res diuidenda ſit, p.1 q.4.n. 18. Et variæ referuntur opiniones DD. numero 19. Et an iudicandum pro eo qui titulũ exhibuit, n.22.

In poſſeſſorio retinendæ quo ad ſubſtantiam iudicij vterque eſt reus & actor, licet aliud ſit quo ad ordinem iudicij, n. 20.

In poſſeſſorio retinendę poſſeſſionis nõ dicuntur probationes pares quando vtraque pars probauit poſſeſſionem, ſed altera oſtendit titulum. & quare, numero 23.

Quid ſeruauerit Regium Concilium quando vtraque pars cum armatis hominibus ad capiendam poſſeſſionẽ properabat, n.24.

Solet Regium Criminale Concilium manutenentiam concedere primo poſſeſſori, quando imminet periculum ne partes veniant ad arma, licet inter eaſdem partes pẽdeat iudicium Ciuile interdicti, Interim, & referuntur deciſiones, num, 25.

In interdicto retinendæ à pluribus intentato quãdo dicantur caſus clari, ſeu nõ ambigui, ita vt pro alterutro iudicandũ ſit, n. 26.

Præcipites eſſe non debent iudices in ferendis ſententijs, & an præcipitãdo peccent mortaliter, & ſententia nulla ſit, p. 1. q.1.n.70.

De *præcedentijs* Regiorum Senatorum & aliorum magiſtratuum, qui doctores agant, p.1.q.2.n.48.

De officiorũ Baiuli Generalis & Magiſtri Rationalis & ipſorum officialium inter ſe, n.57.

In cauſis præcedentiarum dantur iuris remedia etiam poſſeſſoria & officium iudicis, n.66.

Licitum eſt reſiſtere etiã armata manu contra eum qui ius præcedenti infringit, n.67.

De vi conſuetudinis in præcedentijs & quemadmodum in eis quæratur ius in poſſeſſorio & petitorio, n.69.

Præcedere an debeat iudex criminalis vel ciuilis, parte 1. quæſtion. 2. numero 76.

Præcedentiæ & præheminentiæ à voluntate Principum pendent, p.1.q.2. nu. 94.

Præcedentia in ſedendo vel eundo ſi acquiſita ſit, defendi poteſt armis, & an ſufficiat vnicus actus vt acquiratur quaſi poſſeſſio eius, par. 1. quæſtion. 9. num. 254.

Senatoris reſpectu collegarum ſumitur à die iuramenti, par.1.q.24. numero 152.

Præcedunt aduocati qui maiora ſtipendia habent, par.2. quæſt. 2. numero 44.

Itẽ qui in Gymnaſijs publicis profitentur, ibidem.

Item qui libros ediderunt, ibid.

Quid in Cathalonia, ibid.

Præcedentiarum complures cauſę, remiſſiuè. Et alia de præcedentijs DD. etiã remiſſiuè, n.45.

Præcedit in loco adminiſtrationis aduocatus minor ordine, ſed maior adminiſtratione, n.46.

Quid in domo ciuitatis Barcinonæ inter eius aduocatos, & exteros, ibidem.

Præceptum hominis debet eſſe ſubordinatum præceptis Dei, par.1.q.3. num. 33.

Si ex eo quod præcipitur, ſequatur ſcãdalum vel detrimentum notabile aliorũ non tenetur ſubditus obedire: ſi verò præcipiatur ſub pœna excommunicationis, nulla eſt in foro interiori, numero 34.

Præceptum iudicis inhibitorium de non turbando aliquem in poſſeſſione an reſoluatur in ſimplicem citationem ſtante comparitione inhibiti, par. 1.q.9.num. 307.

Præcepta iudicum ſeu magiſtratuum facta in iudicio, ſolenniter adhibita cauſæ cognitione, perpetuò durant, p.1.q.24. n.52.

Sic in præfecto interdicente aduocato

ne cauſis agat: ſecus ſi interloquendo, & ſine cauſæ cognitione interdicat, numero 53.

Sic in mandato de capiendo clericum cum cauſæ cognitione facto, & in mandato de immittendo in poſſeſſionem, & in facultate conceſſa de capiendo debitorem, cum cauſæ cognitione: ſecus ſi ſine cauſæ cognitione expediantur, numero 54.

Præconium cum termino 30. dierum, & citatio per Petrum Bacet Baiulum Generalem ſub anno 1427. facta citando omnes feudatarios domini Regis Barcinone & in Vallen. de gentes, p. 1. q. 7. n. 42.

Prælationem habet in eadem re pro ſuo ſalario inter cæteros creditores aduocatus ſeu procurator, qui rem à litibus recuperauit, exemplo eius, qui rem meliorauit. & quare, par. 2. quæſt. 9. numero 51.

Et præfertur perſonalibus creditoribus, & in rebus defenſis habet tacitam hypothecam, etiam cum prælatione habentium expreſſam anteriorem, ibid.

Quid ſi in aliquibus ſubcubuit, ibidem.

Prælatus præſumitur tam de bonis patrimonialibus, quam de bonis prælaturæ acquiſiuiſſe, ſi non appareat de quibus acquiſiuerit, parte 1. quæſtion. 4. numero 13.

Patrimonialia habens, fructus ſuæ Eccleſię ſeu beneficij præſumitur prius conſumpſiſſe pro ſuis alimentis, numero 14.

An poſſit ſuſcipere delegationes cauſarum laicorum à iudicibus ſecularibus: & an ſi ſuſcipiat, iudicium valeat: & quid ſi cauſa concernat bonum totius Reipub. Chriſtianæ, par. 1. quæſt. 12. numero 65.

Prælato malè agenti ſubditi reſiſtere debent, p. 3. q. 4. n. 12.

Præſcriptio non ipſo iure, ſed per viam exceptionis perimit actionem, p. 1. q. 9. n. 151.

Præſcriptiones maiores vel minores decem & viginti annorum in Cathalonia per ius Patriæ non ſunt ſublatæ, p. 1. q. 11. n. 61.

Præſcripto aliquo iure reali in genere, extẽditur præſcriptio ad omnes perſonas, quibus ius illud applicari poſſit, quamuis aduerſus eas ſpecificè præſcriptum non fuerit, p. 2. q. 7. n. 94.

Præſentia fiſci aduocati in Concilio, dũ cauſæ fiſcales tractantur & deciduntur, quid operetur, par. 2. quæſtion. 6. numero 34.

Præſes duarum Prouinciarum an poſſit in altera negocia alterius expedire, etiam in iuriſdictione contentioſa, p. 1. q. 15. n. 140.

Præſides de conſuetudine per alios recitant & legunt ſententias, p. 1. quæſt. 23. n. 5.

Pretoria poſt Diuinam & Regiam Maieſtatem numeratur, par. 1. quæſt. 2. n. 27.

Prętores & iudices an teneantur reddere rationem de geſtis à ſuis officialibus, p. 1. q. 24. n. 99.

Et an ex malè perceptis, vel vltra taxam perceptis à ſuis officialibus, num. 100.

Præuaricator eſt aduocatus, qui cũ aduerſa parte colludit, vel eã prodita cauſa adiuuat: & grauiter punitur, & condemnatus infamia notatur, par. 2. q. 4. numero 3.

Contra eum in litem iurari poteſt, numero 4.

Et an propriè vel impropriè præuaricator appelletur, n. 5.

Præuaricatoris aduocati vel procuratoris pœna eſt extraordinaria, & repellitur à munere ſuo, & tenetur ad damnum, & intereſſe. & de actione, p. 2. q. 4. n. 5.

Præuaricator eſt aduocatus recipiens pecunias à duabus partibus contrarijs, vel pro vtraque parte aduocans, & vt præuaricator punitur iudicis arbitrio, & infamis eſt, p. 2. q. 4. n. 10.

Eſt aduocatus, qui cauſam nondum finitam deſerit, & in alteram partem tranſit,

ſit,accipiendo patrocinium aduerſarij,n. 12.

An ſit ſecundum Bartolum aduocatus, qui viſis aliquibus iuribus, aduerſæ parti acceſſit,cum priori renunciaſſet,p.2.q.4. num.29.

Præuaricationis pœna puniri non debet aduocatus quando ex obliuione, vel ignoranter vtrique parti conſuluit,p.2.q. 4.n.38.

Pragmatica Regis Alphonſi data 9. Octobris 1442.directa Ioãni deCorbaria BaiuloGenerali pro feudisRegijs,vt cognoſceret de omnibus cõtrouerſijs ſine lite vel cum lite,p.2.q.7.n.43.

Et poſt dictam pragmaticam ſequũtur diuerſæ pragmaticæ Regiæ,quibus à multis ſeculis conſtitutum eſt vt omnes cauſæ feudales in Cathalonia ad ſolum Baiulum Generalem, non etiam ad Regiam Audientiam pertineant. & ſignanter refertur pragmatica Ferdinandi Regis Catholici anni 1482.n.45.

Alia ſimilis Ferdinandi anni 1488.& alia anni 1500. & alia Philippi anni 1617. & vltima domini noſtri Regis anni 1630. n.46.

Praxis eſt ſcientia digeſtiua,p.1.q.1. n. 14.

Preces importunæ violentiæ cõparantur,p.1.q.18.n.85.

An ſi precibus multis,&fauoribus corruptus ſit iudex,habeat locum diſpoſitio leg. venales C. quando prouoc. non eſt neceſſ.nu.86.

Pretium ex officio iudex imponit frumentis in foro publico vendendis,p.1. q. 9.n.44.

Princeps debet extollere iudices ad ſublimiores dignitates,p. 1.q.2.n.33.

Eſt caput Regiorum Senatorum & inter eos connumeratur,n.34.

Poteſt alicui concedere officium cum prælatione aliorum Magiſtratuum maiorum vel minorum,p.1.q.2.n.93.

Bonus eſt beneficum ſydus à quo omnibus beneficia fluunt,p.1.q.3.n.68.

Noluit cauſam ſuam fauorabiliorem eſſe quam ſubditi.& ornatur, à n.67.

Maiorem curam habet ſubditorum, quam fiſci.& quare,n.69.

Nihil proprius eſt Principis quam bonum publicum & ſuorum ſubditorum quærere,n.70.

Princeps poteſt omnes pœnas pecuniarias & corporales remittere,etiã poſt ſententiam in rem iudicatam tranſactã, p.1.q.6.n.63.& quæ ſit ratio,n.64.

Facilis eſſe non debet in remittendo delinquentibus pœnas,n.65.

Sed rarò illud contingere debet, nu. 66.

Et non poteſt remittere vbi adeſt inſtantia partis læſæ, n.67. fallit tamẽ propter bonum commune Reipublicæ.&traduntur exempla,n.68.

Et an propter res proſpere geſtas, n. 69.

Poteſt indulgere transfugæ, qui multos alios demonſtrauit,n.71.

Principem conſulere debet iudex & ſententiam executioni non mandare, ſi damnatus ad mortem eſt vir magni roboris,vel inſignis artificij& vtilis Reipublicæ,n.72.

Et hoc caſu Princeps ſine partis iniuria poteſt reum liberare,n.73.

Ad Principem recurritur quando de interpretatione vel intellectu legis quæritur,p.1.q.7.n.28.

Princeps adeundus eſt quando agitur de interpretatione Regij priuilegij, p.1. q.7.n.31.

Intellectus,ac diſtinctio Aloyſij de Leo circa hoc,n.32.

Alia Iacobi Cancerij,n.33.

Alia Michaelis Ferrerij,n.34.

Alia Iacobi Calicij,n.35.

Infertur aduerſus prax m Regiæ Audientiæ circa cauſarum euocationem, n. 37.

Princeps an adeundus ſit pro interpretatione ſententiæ,n.36.

Coram Principe ſufficit narrare factũ & petere iuſtitiam, & intelligitur, omni meliori modo,p.1.q.9.n.110.

Princeps quoties publicæ vtilitatis cauſa alicui ius aufert, debet damnum reſarcire,

ſarcire,quod tamen fallit duobus caſibus hic expreſſis,p.1.q.9.n.211.

Si aliquos ex certa ſcientia conſtituat iudices, diſpenſare cum eis cenſetur,niſi defectus illorum à iure naturali vel diuino proueniat,p.1.q.12.n.31.

Sic quando ex certa ſcientia confert beneficium incapaci,ibidem.

Si iudicem vel magiſtratum elegerit, ſeu prouiſerit,non poteſt per alium magiſtratum,etiam Proregem amoueri,p.1. q.12.n.99.

An iudicem quem poſuit ordinarium, poſſit ſine cauſa legitima reuocare,n.100. & 104.

An ſufficiat cauſa motiua,ibid.

Quæ opinio DD.ſit verior & communior,etiam ſtantibus clauſulis de quibus infra,n.104.

Quid in Cathalonia,etiam ſtante clauſula, durante beneplacito, vel durante mœra ac libera voluntate Principis concedentis,n.101.

Neque Principi licet afficere aliquem ignominia ſine cauſa,n.102.

An Princeps teneatur ad reſtitutionem,ſi ſine culpa officialis ex cauſa publicæ vtilitatis officium auferat,n.104.

An teneatur emendare facta officialiũ & aſſeſſorum,quos ipſe creat,p.1.q.13.n. 30.

Poteſt eſſe iudex in cauſa propria, & quæ ſit ratio,p.1.q.14.n.2.

De honeſtate cauſam ſuam alteri delegat.& referuntur Romani Pontifices, qui cauſas ſuas alijs delegarunt, numero 3.

Eſt iudex in cauſa propria quo ad ſibi ſubditos,non quo ad alios,n.5.

Quid ſi ageretur de maiori parte Regni & Rex eſſet reus,ibid.

Principis auctoritas augetur ex habitatione in loco ſplendido, & illuſtri,vndè in omnia regimen habeat, p. 1. q.15. n.134.

Princeps qui poteſtatem habet leges condendi,& conditis derogandi,an poſſit ſententiam dicere iuxta propriam & particularem ſcientiam,quamuis contrarium in iudicio probatum ſit.ibi cõtrarię DD.ſententiæ,p.1.q.18.n.8.

In Cathalonia tenetur iudicare per directum id eſt cauſa cognita & iuribus patriæ ſeruatis,p.1.q.18.n.19.

Principem legem ferentem non obligant leges: contractus tamen obligant illum contrahentem,n.21.

Princeps& Reſpublica libera Superiorem non agnoſcens,re ipſa per ſe ſumpta, & iure naturali, & (vt aiunt) ſpeculatiuè loquendo, publica officia ſecularia vendere non prohibentur, p. 1. q. 21. num. 14.

Dominus eſt publicorum officiorũ, & illa in bonis eius munerantur, num. 14.

Opiniones Adriani, Medinæ, & aliorum circa hæc contra communem,num. 15.

Principes in ſuis curijs ſœpè officia ſua vendunt,& quare,n.18.

Sunt domini iuris poſitiui,& facile illud abrogant,ibid.

Poſſunt publicorum officiorum ſecularium venditionem licitè facere cum aliquibus circunſtantijs, ſeu conditionibus per DD.in hac materia traditis,p.1.q. 21.n.26.

Poſſunt facere ſi moderato pretio, & idoneis perſonis, & taxatis ſtipendijs pro laboribus ad officium ſpectantibus fiat, n.27.

Item ſi id cenſeatur neceſſarium vel vtile bono publico,n.28.

Sententia & modificatio Nauarri, n. 29.

Princeps an ad remuneranda aliquorum obſequia poſſit illis gratis officia publica ſecularia conferre cum facultate vendendi alijs,n.31.

Principis præcipuum munus eſt curare vt maximè idoneos miniſtros habeat, p. 1.q.22.n.1.

Princeps reuerentiam exhibet aduocatis propter honorem ſcientiæ,p.2.q. 2. n.11.

Eius ianua aduocatis ſemper debet eſſe aperta propter ſuũ priuilegiũ,n.12.

Prin-

Digitized by Google

Princeps quando poteſt rem auferre priuato,non poteſt ſine ſalario,p.2.q.3.n.18.

Supremus, eiuſque Cæſaris Procurator iudex eſt in cauſa propria,p.2.q.7.n.52.

Priuatiuè vel cumulatiuè an & quādo cēſeantur dati iudices ſeu aſſeſſores certæ ſpeciei cauſarum,vel ſpecialiter fauore certarum perſonarum deputati,p.1.q.24.n.164.

Priuilegia & honores minoris dignitatis non amittunt magiſtratus & iudices qui ad maiorem dignitatem promouentur,p.1.q.2.n.87.

Secus de aſſumpto à maiori ad minorem dignitatem,n.88.

Priuilegia & nomen priſtinæ dignitatis retinet officialis qui ex Regia licentiam depoſuit officium,& an amittat ſtipendium n.89.

Priuilegio poteſt appellatio prohiberi.vbi de priuilegio Cōſulatus Logiæ Maris, quod prohibet appellationem, & de obſeruantia ipſius in Regia Audientia, p.1.q.9.n.183.

Priuilegiū conceſſum officiali,ſeu magiſtratui,extenditur ad aſſeſſorem illius, p.1.q.24.n.7.

Priuilegia aduocatorum DD. in Cathalonia non tranſeunt ad filios,ſicut trāſeunt ad filios ciuium honoratorum,p.2.q.2.n.16.

An tranſeant de iure Communi,& an in hoc ſit differentia inter DD.medicos, & iuriſperitos,n.17.

DD.& aduocatorum,qui auctores tradant,p.2.q.2.n.49.

DD.& aduocatorum an trahantur ad graduatos ignaros,& indoctos,n.50.

An ad DD. qui nec actu legunt nec munus aduocationis exercent,ibid.

An ad DD.qui priuilegio abutuntur, ibid.

An obtineāt in illis,qui fiunt DD.ex ſolo reſcripto Principis,non prçcedēte legitimo examine,& modo,n.51.

Et in his qui corruptis DD.ad gradum Doctoratus promouentur,ibid.

Et in illis qui libros neceſſarios non habent,ibid.

An Doctoribus conceſſa competant actu non legentibus, exercentibus tamē aduocationis officiū,& quid de illis qui ſtudijs opera m non dant,n.52.

Priuilegijs conceſſis aduocatis nō gaudet aduocatus nō exercens officium aduocati,n.53.

Priuilegia aduocatorum fiſcalium,qui DD.tradant,p.2.q.6.n.26.

Fiſci an tranſeant ad habentes cauſam ab eo,vt ceſſionarios,conductores,& emptores,p.2.q.6.n.116.

Priuilegio ſuo an fiſcus vtatur ſuccedens priuato.vbi diſtinguitur inter tempus præteritum,& futurum,ibid.

Et idē in minore ſuccedente maiori, ibid.

De priuilegio fiſcali addictionis in diē, quod fiſco in ſuis licitationibus datur. & refertur obſeruantia Baiuliæ Generalis Cathaloniæ,p.2.q.9.n.123.

An dictum priuilegium ſit diuerſum à remedio reſtitutionis in integrum, & quæ differentiæ interſint,& de natura,& qualitate vtriuſque remedij,ibid.

Probabilis opinio dicitur nō ſolum ea, quæ multorū auctorū teſtimonio cōprobatur,ſed ea quoq; quç vel vnius vel alterius docti & grauis viri auctoritate munitur,vt in vtroque foro excuſet,vt probarī atque recipi valeat, quamuis aliorū opinio extet in contrarium,p.3 q.3.n.36.

Probationes quæ requirātur contra iudicem,p.1.q.1.n.85.

Probatio dubia nihil prodeſt, p.1.q.6.n.22.& quando hoc verum ſit,n.30.

Non poteſt probatio minuere pœnam delicti,ſicut nec auget nec minuit delictū n.24.& quomodo hoc intelligatur,n.32.

Is qui ex defectu plenæ probationis pœnā minuit,potius de iure conſtitutionis,quam litigatoris pronunciat,n.25.

Probatio amiſſionis ſcripturarū per iuramentum non ſufficit quando agitur ad exhibendū actione mandati: ſecus ſi ex edicto Prætoris,ex quo oritur officiū iudicis,p.1.q.9.n.11.

Probare caſum fortuitum per ſolum iuramentum quis non poteſt,quando te netur ex contractu,niſi damnũ eſſet minimum & iurans bonæ vitæ & famæ,p.1. q.9 n.14.

Probatio plena requiritur in cauſis quãtũcunque ſummarijs,par.1.q. 10. n. 12.

Probationes legitimæ requiritur in cauſis mercatorum,& ipſorum curia,nec ſufficiunt veriſimiles,n.13.

Plena requiritur in cauſis, ſola facti veritate inſpecta declarandis,n.14.15.16. & 17.

Veriſimilis & de iure non concludẽs an apud bonum virum,qui de facto, veritate,& æquitate procedit, concludere debeat,n.20.

Perſuaſiuas, & non concludentes an poſſit admittere arbitrator electus à partibus cum clauſula procedendi,& dicẽdi de facto,n.21.

Circa probationes traditur differentia quod partes cõſentiant arbitrari de facto vel Princeps det facultatem procedendi ſola facti veritate inſpecta,n.22.

Probatio ſemiplena veluti vnus teſtis vel fama,ſufficit in poſſeſſorio quod affert dũtaxar præiudicũ lite pẽdente,& donec fuerit plenẽ cognitum,n.23.& 26.

Secus in poſſeſſorio plenario,n.24.

Semiplena ſufficit in iudicijs ſummariſſimis ratione paruę quantitatis,& valoris,n.27.

Quæ requiratur in iudicio amiſſionis armorum prohibitorum,cũ quibus quis fuit repertus,n.29.

Et quæ ad capiendum aliquem pro aliquo delicto, & quid in criminibus valde grauibus,& cõtra graues homines,n.30.

Quæ requiratur in cauſis arbitrio iudicis terminandis,& ſola facti veritate inſpecta,ſecundum Menochium,n.33.

Semiplena quæ dicatur,& quæ pluſquam ſemiplena,n.98.

Probari quomodo poſſit fiſci aduocatum interueniſſe in examine,& deciſione cauſæ,p.2.q.6.n.38.

Proceſſus criminales in Cathalonia sũt fiſci,& in omni crimine regulariter proceditur per inquiſitionẽ,licet aliquãdo accedat partis inſtãtia,quæ acceſſoriè venit, & ſic reputatur proceſſus fiſci,non partis inſtãtis,& quis ſit effectus,p.1.q.9.n.301.

Si tamen iudex moueretur ſolum ad partis inſtantiã,perinde eſſet ac ſi procederetur ad ſolã partis inſtãtiam,quamuis fiſcus ſit in cauſa.& quæ ſit ratio differẽtiæ,ibid.

Quid ſeruetur in Regno Neapolitano, & quid in Regno Franciæ,n.302.

Proceſſus tempore Regis Petri Tertij factus per Baiulũ Generalẽ protaxãdis ſeruitijs feudi Regij,p.2.q.7.n.95.

Procuratoris geſta valent ante acceptationem mandati,p.1.q.15.n.129.

Procurator an teneatur pro ſubſtituto,quem ipſe iure ſuo ſine domini mãdato ſubſtituit,p.1.q.24.n.98.

An cogi poſſit procurare pro alio, p. 2.q.3.n.6.

Et Stephani Gratiani,& Andreæ Gail contrariç traditiones conciliãtur,ibid.

Qui promiſit procurandi patrociniũ in cauſa principali, an cogatur illud præſtare in cauſa appellationis,p.2.q.3.n.17.

Procurator Cæſaris nihil conſtituere, nec de vllã re inire cognitionẽ poteſt,niſi præſente aduocato fiſci,p.2.q.6.n.27.

Fiſci non poteſt pręſens eſſe,dum cauſa deciditur,p.2.q.6.n.31.

Reuocari non poteſt,niſi fuerit ei ſolutum omne debitum ſalarij,& expenſarum,p.2.q.9.n.57.

Prodere ſe ipſum nemo tenetur quãdo crimen eſt occultũ & omni ſuſpicione carẽs & tũc de illo interrogatus nõ tenetur fateri illud,& quare,p.1.q.8.n.28.

An teneatur prodere cauſã aduocatus accuſatoris in cauſa principali, ſi euidẽter agnouerit reũ eſſe innocentem,vt illum à morte liberet,p.2.q.4.n.40.& 41.

Quid in alia cauſa & re grauiſſima,ſi agatur de celeberrima fama alicuius,honore,aut ſtatu,ibid.

Prodere cauſam an poſſit, vel ſolum eam deſerere debeat aduocatus rei in cauſa capitali,ſi nouerit iniuſtè ſe illum defendere,n.41.

Prodigo ex officio non petito iudex curatorem dat,ſuſpectum remouet, & aliũ deputat,p.1.q.9.n.237.

Prohibitos aduocare an iudex admittẽdo peccet,p.2.q.3.n.22.

Prohibitus petere, exigere, vel accipere, an prohibeatur etiam à ſponte volente dare,recipere,par.2.q.9.num.17. & ſeqq.

Traditio Franciſci Auiles pro affirmatiua,ibid.

Traditio Suarez de Paz pro negatiua & declaratio ac limitatio eiuſdem propoſitionis,n.18.

Et ex quibus circunſtantijs appareat gratuita doratio,ibid.

Prohibẽtur aduocare & iudicare in Cathalonia qui non habent vſaticos & conſtitutiones & iuris Communis volumina, p.2.q.1.n.8.

Propria auctoritate ſi quis poteſt & vult aliquid facere,& petat officium iudicis, datur eidem,vt illi aſſiſtentiam, & familiam concedat ad vitanda ſcandala,teneturque iudex dare abſque partis citatione,p.1.q.9.n.278.

Contraria opinio Iacobi Cancerij impugnatur & prior exemplis à foro petitis confirmatur,n.279.

Debet eo caſu iudicem adiens proteſtari,quod vult vti propria auctoritate,aliàs requireretur citatio & amitteret ille ius propriæ facultatis,n.280.

Debet eodem caſu iudex quantũ fieri poteſt,certus fieri partem poſſe propria auctoritate vti,n.281.

Prorex in Cathalonia Alter nos,eſt, & idẽ tribunal,nec ab eo ad Regẽ appellatur aut recurritur,& abſente Rege omnia poteſt,quæ Rex ipſe ſi præſens eſſet, nonnullis tamen exceptis, quæ per iura patriç & mores maiorum à Regia corona non ſeparantur,par.1.q.7. numero 97.

Prorogatio iuriſdictionis in criminalibus an detur,p.1.q.14.n.12.

Proteſtari apud acta debet aſſeſſor,cũ viderit Magiſtratum contra ius agere,p.3.q.4.n.3.

Fallit ſi Magiſtratus ſit iuriſperitus,tũc enim imputatur ei,ſi faciat cõtra legem, n.9.

Quid ſi Magiſtratus non eſſet iuriſperitus,eſſet tamen res,de qua ageretur, in qua non poſſet cadere dubium,ibid.

Prouocatio non facit numerum,quãdo tractatur an poſſit iterum appellari , quia ſit prætenſum iã fuiſſe ſecundò appellatum,p.3.q.5.n.61.

In prouocationis cauſa poſſunt fieri probationes, non obſtante ſtatuto prohibente eas fieri in cauſa appellationis,ibidem.

Prudentia , propria virtus iudicum.& ornatur,p.1.q.1.n.63.

Iudicis circa preces rogantium & maximè vxoris & filiorum,p.1.q.1. numero 75.

Q.

SVper *quæſtione* incidenti vel emergẽti quando poſſit vel debeat iudex declarare ante definitiuam vel non.vbi Bartoli diſtinctio approbatur,p.1.q.15.n.112.

Quæſtiones emergentes quæ dicãtur & quæ incidentes,n.113.

Quæſtio quando committitur conſulenda,ſalariũ debet præberi conſultoribus ab vtraque parte,niſi altera pars petat conſilium,p.1.q.19.n.61.& 62.

Variæ de aſſeſſoribus in varia loca huius libri diſperſæ notantur remiſſiuè,p.1.q.24.n.2.

Quæſtum facere ex patrocinio olim apud Romanos prohibitum erat. & de lege Cincia,ſiue Cinthia & alijs legibus & Senatuſconſultis,par.1.quæſt.9.num.1. & 2.

Et litigantes iurare iubebantur nihil ſe ob aduocationem dediſſe , ibidem.

Idem apud Athenienſes & Græcos inhoneſtum fuit,n.3.

Qualitates plures concurrentes in perſonã vnius,faciunt eum loco pluriũ cenſeri,p.3.q.5.n.6.

Digitized by Google

De *qualitate* iudicis,remiſſiuè,p.1.q.1.n.93.
Qualitates legum,remiſſiuè,p.1.q.16.n.59.
Virtutis & natura,p.1.q.22.nu.67.
Quantitatem aliquam qui petit,videtur intelligere de quantitate vnita,non ſeparata,p.2.q.8.n.25.
Quanto tempore præſcribatur officio iudicis, & quantùm duret vt implorari poſſit,p.1.q.9.n.319.
Quid quando officium iudicis mercenarium deſeruit actioni,n.320.
Quid quando deſeruit exceptioni, n.321.
Et quando habet cauſam ex iure,quod in futurum ſemper inſtat, ſemper durat, quia ſemper naſcitur. & declaratur exẽplo,n.322.
Querela Thomæ Mieres quod de facto ciues illiterati ſuo tempore Doctoribus præferebantur,p.2.q.2.n.26.
Quota litis pactum prohibitum eſt aduocato & procuratori.& quare,p.2.q.9.n.26.& ſeqq.
Huius pacti exceptio impedit litis cõteſtationem,n.27.
Et iudex ex officio repellit aduocatũ taliter paciſcentem,licet pars non opponat,ibidem.
De quota litis paciſcentes aduocati & procuratores quibus pœnis afficiantur, n.28.
Quotæ litis pactum,etiam ſi fuerit iuratum,nulla actionem producit,ibid.
Vt quotæ litis pactum,an ſit ſimiliter reprobatũ pactum de dando non quotam litis,ſed certam quãtitatem in caſu victoriæ aduocato vel procuratori.& referũtur diuerſę Farinacij,& Dominici Soto traditiones,& diſtinctiones,n.29.& 33.
Quid ſi modicum promittatur loco palmarij in caſu victoriæ aduocato ſeu procuratori,n.30.
Victorelli opinio de pacto de quota litis in conſcientia,n.31.
Quotæ litis pactum prohibentes leges an obligẽt conſcientiam, quando deficit præſumptio fraudis,& iniuſtitiæ,ibid.
Iſtud pactum an debitũ ſit de conſuetudine,n.32.
Iſtius pacti pœnas an patiatur pactum de dando certam ſummam aduocato in caſu victoriæ, vel ſit dumtaxat inualidũ, n.33.
An quotæ litis pactum prohibitũ ſit in ſolicitatore & procuratore in rem ſuam, atque in procuratore ad negocia,n.34.
Valet finita lite,n.35.
Item valet pactum aduocati de proſequando cauſam ſuis expenſis,ibid.
An quotæ litis pactũ nõ ſolũ ſit punibile in aduocato,ſed etiam in clientulo,n.35.

R.

Rabulæ quare olim appellabãtur aduocati,p.2.q.1.n.27.
Ratio finalis quare in Cathalonia à ſententijs contra fiſcũ latis appellari vel ſupplicari nec in ciuilibus,nec in criminalibus poſſit;& ſic ratio finalis conſtitutionis 7.ti.*de appellatiõs ẏ nullitats de ſentẽtias*,in ſi, quia fiſci aduocatus in deciſionib' cauſarũ fiſcaliũ votũ præbet.afferũtur vtriuſque partis argumẽta,p.2.q.6.n.40.& ſeqq.
Arguitur pro opinione affirmatiua ex verbis dictæ conſtitutionis & auctoritate Calicij & alijs,n.41.& 42.
Et auctoritate Thomæ Mieres, Michaelis Ferrerij, & don Ludouici à Peguera,n.43.45.& 46.
Argumenta opinionis negatiuæ ex D. Berar.n.47.& ſeqq.
Et reſpõdetur eius argumẽtis,n.50.& ſeqq.
An ratio finalis dictę cõſtitutionis 7.ſit ne fiſcus vexet ſubditos per ſuas appellationes cum non teneatur ſubire onus expẽſarum litis,n.49.
Sententia Thomæ Mieres circa dictã cõſtitutionem 7.explicatur & declaratur, n.54.
Rationes aduocatorum debent eſſe ſpeciales,non generales,p.3.q.2.n.41.
Recitare ſententiã per ſe debet iudex, ſcilicet diffinitiuam,nõ interloquutoriã, p.1.q.15.n.50.& 51.
Fallit in perſonis & caſibus de quibus hic , dummodo recitetur per alium

Digitized by Google

alium præſente iudice, & ex ipſius mandato, ibid.
Quid ſeruetur in Cathalonia & in Ducatu Sabaudiæ, n.52.
Reconuentio quæ per iura Cathaloniæ infra octo dies fieri debet, debet poſt octo dies per iudicem admitti, ſi pars non opponat, p.1.q.9.n.241.
De *recurſu* capti ad Superiorem per fugam & arreptionem itineris ad illum, p.1.q.24.n.129.
Recurſus ad Superiorem non cenſetur prohibitus, prohibita appellatione, p.2.q.6. n.58.
Recuſari ſuſpectus an poſſit iudex, qui in proceſſu poſſeſſorio ſummariſſimo animum ſuum declarauit, ſi in proceſſu proprietatis nihil de nouo deductum ſit, ſed ex eiſdem meritis iterum ſit iudicandum, parte 1. quæſtio.12. numero 127.
An poſſit iudex à quo fuit appellatum, ſi ad tribunal cauſarum appellationum aſſumptus ſit, & quid in Cathalonia, numero 128.
Quid ſi à parte non recuſetur, numero 129.
Recuſatione iudicis remota, non poteſt Princeps cauſam committere, niſi dicta clauſula intelligatur de recuſatione friuola n.132.
Recuſans ſuſpectos omnes iudices de ciuitate, non auditur, n.133.
Et an totum Concilium, Vniuerſitas, vel Collegium recuſari poſſint, ibidem.
Recuſatus iudex ex cauſis manifeſtè friuolis, poteſt recuſatione non obſtante in cauſa procedere, ibidem.
Recuſari vſque ad quem gradum conſanguinitatis poſſit iudex in cauſis ſuorum, parte 1. quæſtione 14. numero 51.
Quid ſi non recuſetur: aut ab vno litigantium tantum, & ab alijs non opponatur n.53.
Recuſatio iudicis ex leui cauſa cōceditur, & ex leuiori quam recuſatio teſtis, nu. 52.
Recuſari ex cauſa conſanguinitatis, & ex cauſa affinitatis vſque ad quem gradum poſſit in Aragonia, numero 55.
Quid in Cathalonia ex cauſa conſanguinitatis, & quid quo ad regios ſenatores, nu. 56.
Quid quo ad affinitatem in Cathalonia circa Regios Senatores, vbi contrariæ ſuper hoc obſeruantiæ, n.57.
Et quid quando non remanent affinitatis reliquiæ, ibidem.
Recuſari ſuſpectus aduocatus non poteſt, parte 2. quæſtione 6. numero 66.
A *referendo* Principi ea quæ in facto conſiſtunt iudices abſtinere debent extra caſus à iure ſtatutos, parte 1. quæſtio. 7. numero 10. & 11. & referuntur caſus, n.12. & 13.
Referre ad Principem iudex debet ſi quis clericorum per vim defendat eos, qui ad ſupplicium veluntur, par.1.q.7.num. 26.
Relatio fit Superiori propter defectum iuriſdictionis, & propter competentiam iuriſdictionis inter duos iudices, par.1.q.7. n.27.
Referre Principi, ſeu Regio Concilio iudex debet ſi furioſus habens dilucida interualla, homicidium committat, parte 1. quæſtione 7. numero 76.
Item ſi iudex à quo, noluerit appellationem admittere, & appellans obtinuerit coram iudice ad quem, num. 81.
Referendum an ſit Principi, ex forma commiſſionis deducitur, numero 83.
Relationem ad Superiorem tranſmiſſā pars aperiens quare puniatur, p.1.q.7. nu. 87.
Relatione pendente nihil per iudicē innouari poteſt: ſed eius officium ſub decreto nullitatis conquieſcit, numero 90.
Amplia etiam Principe mortuo, cui erat relatio facta; quia dicitur facta dignitati, n. 91. & 95.

Limita niſi ad ſedandum tumultum expediret accelerare punitionum, num. 93.

Item niſi expiraret interim iuriſdictio iudicis conſulentis & per Superiorem non inhibiti, n. 94.

Relationẽ cauſæ à ſe factam an & quã do iudex reuocare poſſit, & cauſam proſequi, n. 92.

Regens Cancellariam præcedit omnibus Comitibus & Marchionibus. & quid in Eccleſia Cathedrali, par. 1. quæſtion. 2. n. 50.

Regi debent iuſtitiarij ſignificare caſtra & ciuitates, quarum incolæ inſoluẽdis collectis ſe exhibent renitentes, p. 1. q. 7. n. 25.

Reges & Imperatores qui iudicum muttus exercuerunt, par. 1. quæſt. 13. numero 3.

Rex vel Imperator regulariter conſtituit pro ſuis cauſis alium iudicem ſcilicet Procuratorem Cœſaris, p. 1. q. 14. numero 4.

Regis ſiue Regij Senatus ſententia habet vim legis & facit ius in omnibus cauſis: ſecus de ſententijs inferiorum, p. 1. q. 15. n. 74.

Non procedit hoc in Cathalonia, & quare, n. 75.

Regi pro iuſtititia miniſtranda tributa dantur tanquam alimenta, & debita præſtantur obſequia, par. 1. q. 15. numero 133.

Reges cum aliter Regni neceſſitatibus & belli continuis ſumptibus ſuccurrere non poſſunt, nedum poſſunt vendere officia iuriſdictionem habentia, ſed etiam licere & expedire dicitur, p. 1. q. 21. num. 39.

Regiminis locus deſiderantibus negãdus, fugientibus offerendus eſt. & pluribus ſacrarum litterarum locis ornatur & confirmatur, p. 1. q. 21. n. 40.

Contra Regem, ſi à Rege ſtipendiatus ſit, non poteſt fiſci aduocatus aduocare, vel conſulere, niſi pro filijs, parentibus, & vxoribus, & alijs de familia vſque ad quartum gradum, vel pro pupillo, cuius ſit tutor, parte 1. quæſtion. 6. numero 12.

Et contrafaciens priuatur officio, & ſtipendijs, n. 13.

Fallit ſi fiſci aduocatus non eſt generalis, n. 15.

Rex poteſt habere plures aduocatos fiſcales in quacunque cauſa, vnus tamen poteſt vouere & præſens eſſe cum cauſa deciditur, p. 2. q. 6. n. 67.

An poſſit cogere Barones vt oſtendãt ſibi iura quæ poſſident in aliquo caſtro, p. 2. q. 6. n. 112.

An habeat intentionem fundatã quo ad proprietatem rerum, quas Barones vel alij poſſident intra ſuum Regnum, & an quo ad iuriſdictionem tantùm, ibid.

Quid ſi per neminem poſſeſſæ ſint, ibidem.

Regia Audientia Cathaloniç ſignat cruce S. Eulaliæ petitiones partium euidenter impertinentes, & ab hoc ſupplicari poteſt, p. 1. q. 9. n. 80.

Regium Concilium quemadmodum ex officio nobili & regia regalia cognoſcat de recurrẽtibus ad illud ob oppreſſionem Eccleſiaſticorum, par. 1. quæſt. 9. nu. 305.

In Regio Concilio quod in primo gradu Principem repræſentat, proceditur ſola facti veritate inſpecta, & eſt ſpecialis prærogatiua Principis, par. 1. q. 10. n. 53.

Secus in inferioribus, niſi eis à Principe demandatum ſit, & quare, nu. 54.

Regij Senatores in Cathalonia nõ poſſunt ſuſcipere commiſſiones cauſarum Eccleſiaſticarum vel Baronum ſiue ciuiles ſiue criminales, nec poſſunt fieri aſſeſſores Baronum vel Prælatorum, niſi de licentia Proregis, p. 1. q. 12. n. 68.

Recuſari nõ poſſunt ſuſpecti eò quod animum ſuum declarauerint: ſecus de iure Communi, n. 126.

In Cathalonia motu proprio abſtinent à cauſis, in quibus de ſuo vel vxoris aut liberorum ſuorum agitur intereſſe, p. 1. q. 14. n. 11.

An poſſint ferre ſententiam ex propria & priuata ſcientia contra allegata

gata & probata, ſi hæc priuata ſcientia omnium iudicum ſit. vbi contrariæ DD. ſententiæ, p. 1. q. 18. n. 7.

In Cathalonia an ſint magiſtratus perpetui vel temporales, p. 1. q. 19. n. 37.

Aduocare prohibentur in Cathalonia tã in Eccleſiaſtica, quam in ſeculari curia, p. 2. q. 3. n. 45.

In cauſis, quæ ad Regiam Audientiam euocari poſſunt, etiam conſulere vetãtur, ibidem.

An de iure Communi aduocare poſſint, ibidem.

Regij patrocinij cauſæ, aut Regiorũ officialium nõ continentur ſub conſtitutionibus diſponẽtibus cauſas Vicariæ intra Vicariã tractari debere, p. 2. q. 6. n. 72.

Iudex Regij patrimonij eſt Procurator Cæſaris, & in Cathalonia Baiulus Generalis & Magiſter Rationalis, n. 73.

Regij Senatores in Cathalonia non poſſũt vouere in cauſis cuius, cuius fuerũt aduocati, licet in eis non aduocauerint, dum cœptæ fuiſſent tempore quo adhuc erant aduocati illius. Et an hoc ſit de iure Communi, p. 3. q. 5. n. 49.

A *regulis* iuris licet ex cauſa recedere, p. 1. q. 6. n. 96.

Regula cap. 3. de reg. iur. in antiq. intelligitur non de omni veritate, ſed de illa ſola quæ eſt neceſſaria ad ſalutem, ſiue illa vitæ, ſiue diſciplinæ, ſiue iuſtitiæ ſit, p. 1. q. 8. n. 11.

Regulæ Cancellariæ an faciant ius in partibus, p. 1. q. 15. n. 82.

Regulari ſalarium iudicis debet ſecũdum quantitatem petitam, & non ſecundum quantitatem declaratam in ſentẽtia, p. 1. q. 19. n. 75.

Et in cauſa querelæ pacis ſecundum quantitatem moderatam in admiſſione querelæ, ibid.

Reipublicæ fauore iudex ex officio ſupplet, p. 1. q. 9. n. 43.

Pro intereſſe Reipublicæ tertius admittitur, etiam ſi ſua priuatim non interſit, n. 43.

Reipublicæ an expediat adeſſe collegia & confratrias artificum, & fabrorũ, p. 1. q. 10. n. 87.

Platonis ſententia ſuper hac quæſtione, n. 94.

Opinio negatiua in quo fundetur, ibidem, & n. ſeqq.

Opinio affirmatiua in quo fundetur, n. 92. & ſeqq.

Reipublicæ intereſt multos eſſe in ciuitate accuſatores, vt metu contineatur audacia, p. 1. q. 11. n. 2.

A Republica gubernanda qui propter ætatem arceantur, & an hoc ob penuriã ciuium idoneorum remittatur, p. 1. q. 12. n. 24.

Reipublicæ an expediat ſine legibus iudicare, p. 1. q. 16. n. 2. & ſeqq.

Iuſtiniani ſanctio, n. 42.

DD. qui hanc quæſtionem ad partes diſcutiunt, & negatiuam tenent opinionem, n. 3.

Fundamenta vtriuſque ſententiæ, n. 4. ſeqq.

Reipublicæ infidelis eſt non eligens magis idoneos ad officia publica, quantũ commodè poſſit, p. 1. q. 22. n. 11.

Reipublicæ expedit vt officiales & iudices ſuos habeant ad rectè gubernandũ, & iudicandũ, aſſeſſores, & multis exornatur, & confirmatur, p. 1. q. 24. n. 1.

Reſpublica ſicut per milites gubernatur tempore belli: ſic tempore pacis per aduocatos, p. 2. q. 2. n. 72.

Relegare in inſulam Præſes Prouinciæ poteſt, ſi tamen inſulam ſub ſe habeat, aliàs pronunciare poteſt ſe in inſulam relegare, & ſcribere Principi vt inſulam aſſignet, p. 1. q. 7. n. 75.

Relegatus ſiue bannitus excõmunicato æquiparatur, p. 1. q. 12. n. 40.

A quibus ſeparatus ſit, & quorum ſit incapax, & quo ad quid, n. 41.

Religioſus an poſſit eſſe aſſeſſor iudicis, & an præter licentiã Superioris exigatur vtilitas monaſterij, p. 1. q. 24. n. 18.

Quid ſi feratur ſententia non obtenta dicta licentia, an valeat, n. 19.

Quid de fratribus ſancti Franciſci an poſſint eſſe aſſeſſores, etiam cum licentia Superioris, n. 20.

Et an religioſi Societatis Ieſu ſine licẽtia Generalis,n.20.

Religioſus poteſt eſſe procurator pro eo,qui habet rem communem cum Eccleſia,p.2.q.3.n.31.

Remedia quatuor ad impugnandum rem iudicatam,p.1.q.9.n.274.

Remedium extraordinarium denegatur,vbi datur ordinarium:ſi tamen extraordinarium vtilius non ſit ordinario, aliàs ſecus,p.1.q.9.n.290.

Poſſeſſoria faciliora ſunt quam petitoria,& quare,& ex quibus cauſis tam in corporalibus,quam in incorporalibus, p.1.q.8.n.60.

Poſſeſſorium non licet aduocato in conſcientia intentare,ſi actor ſciat ſe habere defectum proprietatis,n.61.

Non tamen tenetur aduocatus in cõſcientia à patrocinio ſpoliati petentis rem reſtitui,abſtinere ex eo ſolum, quod rẽ non probat ſuam,n.62.

Remittendo delicta vel inclinando ad miſericordiam iudex,cum ſit protector iuſtitiæ,facilè poteſt exceſſum committere:non ita perſonę priuatæ & partes læſæ in remittẽdis iniurijs.p.1.q.18.n.80.

Remittere quando accuſatore ceſſãte iudex poteſt pœnam,rarò remittet,&vbi arbitrio ſuo decere videbit, aut bono publico expedire in legibus diſpenſare, n.80.

Remiſſiones&compoſitiones delictorum an officiales ordinarij facere poſſint ſine aſſeſſoris conſilio & aſſenſu,p.1.q.24. n.139.

Quid de Principe,ibid.

Remiſſiones ſeu compoſitiones delinquentium,quæ excedunt ſummam decẽ librarum, in Cathalonia Locumtenens domini Regis facere debet cum interuentu Regentis Regiam Cancellariam aut aduocati fiſcalis,n.140.

Et an hoc intelligatur de cõpoſitionibus tantum,non de remiſſionibus gratioſis,ibidem.

Remiſſiones ſeu compoſitiones delictorum fieri non poſſunt in Cathalonia per officiales ordinarios,niſi vocatis aſſeſſore,aduocato,& procuratore fiſcalibus &ſcriba curiæ,& aliter factæ non valent, n.141.

Renuntiare cenſetur nullitati, & contractum ac inſtrumentum approbare petens pretium rei ſine ſolennitate venditæ, vel vtens inſtrumento ex defectu ſolẽnitatis nullo,par.2.q.7.n.83.

Caducitati videtur renuntiare dominus petens fidelitatem à vaſſallo,& canonem ab emphyteuta,n.84.

Cum *reo* componere iudex nõ poteſt, nec cum quo ad fiſcũ relaxare niſi parte læſa ſatisfacta , & an guidaticum illi dare,p.1.q.6.n.11.

Reus vbicunq; ius habet excipiendi, poteſt implorare officium iudicis principaliter,& loco actionis vt actorĩ ſilentium imponatur,p.1.q.9.n.184.

Et an coram Iudice actoris vel ipſius rei,ibid.

Contraria DD.ſententia & fundamenta n.188.

Probatur & defenditur prior ſententia,n.189.&ibi quid in praxi ſeruetur,ibid.

Reſpondetur argumentis contrarijs, n.190.

Reo nõ petenti dat iudex terminũ ex officio in criminalibus ad ſe defendẽdũ aliàs tenetur inSyndicatu,p.1.q.9.n. 230.

Ex officio non petito pœnam minuit, curat vt innocẽtia iniuſtè dãnati liqueat, quærit defenſiones criminoſi , aſſumit probationes innocentiæ abſentis,&an teneatur,n.231.

Pro reo ſupplere iudex ex officio poteſt,ſi conſtat de calumnia accuſatoris,n. 233.& ibi etiam an pro accuſatore.

Reũ à carcere ſi iudex liberat,nõ facta ſolutione condemnationis vel pœnæ, an teneatur ipſe ſoluere,p.1.q.17.n. 48.

Quem innocentem iudex ex priuata ſcientia nouit, quique ex actis proceſſus de crimine conuincitur,vt liberet iudex, omnes vias tentare debet.& quæ ſint iſtæ viæ,p.1.q.18.n.11.

Si alio modo liberare nequit,an debeat eum Superiori remittere.& conciliantur DD.contrariæ ſententiæ,n.12.

An

An debeat potius officium ſuum deponere, quam dictum reum condemnare.& ibi contrariæ DD.ſententiæ, n. 13.

Opinio Franciſci Viu j circa hāc quæſtionem improbatur, n. 14.

Reum aliquem ex priuata ſcientia ſeu non citatum & auditum an iudex condemnare poſſit, n. 15.

Ex priuata ſcientia condemnans iudex ad reſtitutionem tenetur, n. 17.

An illum Princeps ita poſſit condemnare, n. 18.

Et in Cathalonia, n. 19.

Delatum de crimine condemnare,& punire an iudex poſſit ex confeſſione, quam ab eo promiſſa criminis impunitate extorſit, p. 1.q. 18.n.4.

Affirmatiua opinio & eius DD.& argumenta, n.41.

Negatiua & ius DD.& argumenta, n. 42.43 & 44.

Diuerſa DD.conciliationes ad dictas affirmatiuam & negatiuam opiniones, n. 45 & ſeqq.

Conciliatio Didaci Couarruuiæ, numero 46.

Conciliatio Iul j Clari, n.49.

Conciliatio & ſententia Caſtelli à Bouadilla, n. 51.

Cum reus criminis confeſſionem à ſe per iudicem impunitate promiſſa extortam reuocauit, tunc ex illa confeſſione puniri non poteſt, n.46.

Cum ita confeſſus, in ſua confeſſione perſeuerat, poſtquam ſpe promiſſionis ſibi factæ fruſtratus eſt, tunc ex ſua confeſſione pœna ordinaria delicti puniendus eſt, n.47.

Cum ita confeſſus, nec confirmauit, nec reuocauit confeſſionem, poſtquam ſciuit ſe iudicis promiſſione fruſtratum, tunc pœna non ordinaria, ſed mitiori & arbitraria plectendus eſt, n.48.

Quid tamen ſenſerit Faquineus, ibidem.

Si is qui reo promiſit impunitatem delicti, perſona eſt, quæ poterat gratiam de illo facere, promiſſio ſeruanda eſt, nu. 49.

Si perſona eſt quæ non poterat, reus ſibi imputare debet: nunquam tamen cōdemnabitur ex hac confeſſione ad pœnā delicti ordinariam, niſi eſſet alijs indicijs grauatus, n. 50.

Reum à morte liberare iudex non tenetur, ſi nolit confiteri & communicare, etiam ſi ſciat illum deceſſurum in peccato mortali: ſed ſi ſubeſt ſpes quod duobus aut tribus lapſis diebus confitebitur, differre executionem tenetur, p. 1.q. 18.n. 105.

Quid ſi imminet periculum ne interim à carcere rapiatur, ibid.

Reo ſi iudex neget licentiam ſuſcipiēdi ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum pridie quam moriatur, an peccet. vbi contrariæ Roderici,& Nauarri opiniones referuntur, n. 106.

Pro reo aduocare in cauſa appellationis, an poſſit qui in prima inſtantia pro actore aduocauit. referuntur contrariæ DD. ſententiæ,& argumenta, p.2.q.4. n. 32.& ſeqq.

Affirmatiua opinio,& DD. eam tenētes, n.33.

Negatiua opinio,& DD.eā aſſerentes, n.35.

Opinio tenentium abſtinendum eſſe de honeſtate.& quare, n.34.

Opinio auctoris, n.36.

Reorum eſſe proprium ſubterfugere & reos vocari fugitiuos, quemadmodum intelligendum ſit, par.2. quæſt. 8. numero 7.

An reus ſimpliciter interrogatus in iudicio debeat ne actori mille per eum petita,& verè quingenta debeat: poſſit totam poſitionē negare, vel teneatur partim negare, partim fateri, p.2.q.8.n. 24.

Opinio affirmatiua,& eius argumēta, n. 25.

Negatiua,& eius argumenta, numero 26.

Quæ ſit magis tuta,& quæ recepta opinio, & qui DD. hanc quæſtionem tractent, n. 27.

A iudice interrogatus, an & quando teneatur delictum quod commiſit, confiteri

fiteri ſub peccato mortali,& quando dicatur legitimè interrogari,& an neceſſe ſit quod reuſciat ſel egitimè interrogari, & quid ſi dubitet,par.2.quæſt.8. numero 39.

Repetitio rerum Eccleſiſticarum cuius occacione oritur ſcandalum,an fieri poſſit,p.1.q.8.n.32.

Quid ſi prælatus ſperet minori cum ſcandalo res Eccleſiæ poſſe alio tempore repeti,an tunc differenda ſit repetitio, n. 33.

Repetere idem officium non poteſt quis compelli , cogitur tamen ſi alij idonei non inueniantur, par.1.quæſt.24. nu. 45.

Repeti an poſſit tanquam ob cauſam non ſequutam datum pro patrocinio officialibus aduocare prohibitis,p.2.q.3.n. 46.

Reprobatio & repulſa teſtium non admittitur à iudice in iudicijs ſummariſſimis ratione modici valoris & ſummæ,p. 1.q.10.n.31.

Sic non conceditur in interdicto ſummariſſimo quod,interim,vocant,numero 32.

Reprobari ob inſufficientiam an poſſint aduocati,ſemel approbati,&quidetiã in medicis , confeſſarijs, & ad lecturam promotis,p.2.q.1.n.10.

Repugnat iuri Naturali vt quis ſibi ius dicat,p.1.q.14.n.1.& 74.

Res priuatorũ ex officio iudex capit,veluti animalia pro iuſtitia exequenda, p. 1.q.9.n.207.

Et an tũc debeat prius capi animalia locari ſolita,ante quã alia capiãtur,n.210.

Et an in ſimilib⁹ caſibus debeat emẽdari dãnum paſſo vel pretiũ offerri,& an totũ pretium,& ex quibus pecunijs,n.209.

Res vetitæ,vel ex quibus gabella debetur,ſi extrahantur,an nauis,animal,& currus,quibus vehuntur,ſimul cum ipſis rebus amittantur, p.1.q.11.n.19.

Quid ſi nauis,currus,& animal non erant extrahentis,& dominus fraudem ignorabat,n.20.

An ignorantia domini eo caſu præſumatur,aut probetur iuramento, numero 21.

Quid ſi cum eodem animali ſeu curru vehebantur alia,quæ non erant vetita nec gabellæ obnoxia,n.22.

Res ſub pœna decem librarum extra hi prohibitas, ſi plures homines ſimul in aliqua naui extraxerint,an quilibet integram pœnam ſoluere debeat , & nauis vna pro omnibus amittatur,p.1.q.11.nu. 85.& 86.

Res cuique aliæ atque aliæ videntur, pro vt quiſque affectus eſt,& oſtenditur multis,ac comprobatur,parte 3.q.1.num. 29.

Reſcriptum Regium in Cathalonia cõtra conſtitutiones illius,habetur ipſo facto pro nullo,& nullus officialis ei obtẽperare debet,p.1.q.7.n.50.

Idem Aragonia in,n.51.

Reſcriptũ cõtra ius ſi iudici præſentetur,ſuperſedere debet & Principi reſcribere,p.3.q.4.n.11.

Reſiſtere an & quando liceat iudici ſeu aſſeſſori iuriſdictionem habenti,p.1.q.24. n.119.

Reſiſtentes iudici qua pœna puniantur & an reſiſtens poſſit vulnerari , vel occidi,ibidem.

Reſiſtere iudici licet iure interiori,& exteriori,ſi certum ſit eum iniuſtè agere, n.120.

Et quibus caſibus ad hunc effectum certũ eſſe dicatur iudicẽ iniuſtè agere, ibidem.

Reſiſti vt iudici , vel eius officialibus poſſit , quæ requirantur , numero 120.

Et an neceſſaria ſit appellatio antequam reſiſti poſſit,n.120.

Reſiſtere non licet iudici,etiam ſi certum ſit eum iniuſtè agere,quando ex hac reſiſtentia immineret ſcandalũ,aut magna turbatio,n.121.

Licet,quando grauamẽ eſt irreparabile,etiam ſi non ſit certum,ſed dubium an iniuſtè iudex procedat,n.124.

Reſiſti poteſt de facto exactori collectarũ ſi excedit,& procedit de facto pignorando

Digitized by Google

Reſiſtere iudici de facto, & eius officialibus, illoſque vulnerare, & occidere, quando liceat vel non, declaratio, & intellectus ex Dominico à Soto, numero 127.

Opinio quorundam DD. tenentiũ nõ licere reſiſtere iudici, nec ſe aduerſus eũ defendere, & improbatur, n. 128.

Reſiſtere debent iudices, qui vident fieri iniuſtitiam, & quantum poſſunt proteſtari debẽt contra Prætores: alias in ſyndicatu ex ſola taciturnitate tenentur, p. 3. q. 4. n. 1.

Quid in illis officialibus, qui ad id quod eſt meri facti, deputantur, nec ad conſilia requiruntur, n. 2.

Reſiſtere iudex poteſt litteris Principis continentibus iniuſtitiam. & quid ſi Poteſtas præciperet aſſeſſori vt aliquid contra ius faceret, n. 11.

Reſponſum recuſare Superior conſulẽti poteſt, ſi non exprimatur, quare caſus dubius ſit, p. 1. q. 7. n. 18.

Repente reddere in cauſis arduis & & grauibus non debet aduocatus. & ad hoc referuntur hiſtoriæ Alexandri Seueri & Danielis, par. 2. quæſtione 1. num. 44.

Reſpondere non tenetur, qui iniquè interrogatur, iuris ordine non ſeruato, vel à iudice non ſuo: ſi autem coactus reſpondeat, poteſt iudicem verbis ex communi ſignificatione ambiguis fallere, nõ tamen mentiri, p. 2. q. 8. n. 29.

Reſtitutio in integrum, officium iudicis eſt, non actio, & quare, p. 1. q. 9. n. 28. & n. 291.

Non denegatur minori habenti remedium ordinarium quoties per illam plenius ei ſubuenitur, p. 1. quæſt. 9. num. 291.

Reſtitutionẽ in integrum minori cõcedere an iudex motu proprio parte nõ petente poſſit: & quid de Eccleſia, numero 292.

Videtur minor in conſequentiam petere, ſi rem venditam repetat, n. 293.

Ad reſtitutionem damni à ſe iniuſtè dati iudex in foro conſcientiæ non tenetur, niſi mortaliter peccauerit, p. 1. q. 17. n. 12.

Limitatio ex Leonardo Leſio, numero 13.

Reſtituere non tenetur qui damnificat præter intentionem, niſi ex ignorantia craſſa, vel ſupina vel notabili negligẽtia damnificet, n. 12.

Ad reſtitutionem damni à ſe iniuſtè dati iudex in conſcientia non tenetur ex leuiſſima tantum culpa vel etiam leui, n. 14.

Quid de aduocato, n. 16.

Opinio gloſæ tenentis quempiam etiã ex leuiſſima culpa teneri ad reſtitutionẽ n. 17.

Opinio patris Azor & aliorũ Theologorum tenentium iudicem teneri ad reſtitutionem ex leui culpa, non tamen ex leuiſſima, n. 18.

Ad reſtitutionem damni à ſe iniuſtè dati iudex in conſcientia tenetur ex dolo vel lata culpa, n. 19.

Ad damni dati tenetur quis ratione ſuæ ignorantiæ craſſæ vel ſupinæ in officio quod gerit, quia huiuſmodi ignorantia eſt lata culpa, n. 21.

Ad reſtitutionem interdum non tenetur iudex dolum in executione ſui officij committens, & quomodo hoc cõtingat, n. 23.

In reſtitutionis materia longum eſt diſcrimẽ inter vtrumque forum internum, & externum. & declaratur exẽplo, n. 24.

Reſtituere danti tenetur iudex quicquid vltra quantitatum lege taxatam acceperit, p. 1. q. 19. n. 17.

Reſtituenda ſunt data inuoluntariè, veluti cauſa redimendi vexationem, p. 1. q. 20. n. 44.

An, ante condemnationem reſtitui debeant per iudicem in conſcientia munera iure Ciuili, vel Canonico prohibita, nu. 45.

Reſtituendum an ſit datum per modum muneris liberalis ad inclinandum eum qui accipit, ad bonum opus ex iuſtitia vel charitate debitum, ſi lex poſitiua

inha-

inhabilem non reddit accipientem, ad acquirendum dominium, par. 1. quæſt. 20. n. 48.

Reſtitutio fienda propter electionem indigni ad officium, cui facienda ſit, an Reipublicæ, an vero digno prætermiſſo. vbi contrariæ DD. opiniones, p. 1. q. 22. n. 6.

Reſtituendi obligatio non procedit à iuſtitia diſtributiua, ſed à commutatiua, p. 1. q. 22. n. 6.

Quo ad reſtituendi obligationem quid interſit an alicui ſit datum damnum in re propria, vel ſibi debita vt propria, an vero in re ſibi debita vt communi, n. 24.

Reſtitutionem in integrum petere fiſci aduocatus poteſt aduerſus ſententiam contra ſe latam propter læſionem. & procedit etiam in criminalibus, par. 2. q. 6. nu. 93.

Ad reſtitutionem damni ſequuti ratione ignorantiæ craſſæ vel culpæ latæ tenetur aduocatus conſulens, par. 2. q. 8. numero 9.

Ad illam tenentur aduocati, qui conſulunt vſuras ſeu contractus vſurarios, n. 10.

Ad eam nemo tenetur in conſcientiæ foro ex culpa leui vel leuiſſima in officio: ſed ſolum ex grauiſſima tamen contrà qui ſentiunt, n. 11.

Ad reſtitutionem omnium damnorū aduocatus in progreſſu cauſæ aduertens eā eſſe iniquam, & non dimittens, tenetur nō ſolum aduerſario: ſed etiam clienti ſuo, ſi illum non monuit de cauſæ iniuſtitia, nu. 15.

Reſtituere teneri aduocatum in foro conſcientiæ ex dolo & lata culpa tantum non verò ex leui aut leuiſſima culpa, qui DD. teneant, etiam ſi aduocatus mercedē accipiat, n. 20.

Extenditur ad artifices & aurifices & locatores operarum, & alios huiuſmodi, ibidem.

Opinio patris Ferdinandi Rebelli in contrarium ex culpa leui, & quando etiam ex leuiſſima, n. 21.

Et ſub culpa leui hoc loco quid intelligat Rebellus, n. 22.

Ad reſtitutionem tenetur aduocatus, ſi iniuſtam cauſam vincat clienti ſuo, & hic nolit, vel non poſſit reſtituere, p. 2. q. 8. nu. 18.

Retentio ſcripturarum & inſtrumentorū aut proceſſus an concedatur aduocato, procuratori, ſeu notario, vel, vel iudici, donec illi ſatisfactum ſit de ſalario & mercede, p. 2. q. 9. n. 56. & 57.

Retia an amittantur, ſi quis piſcatur in flumine prohibito, par. 1. quæſt. 11. nu. 23.

Reuelans aduocatus iura clientis ſui parti aduerſæ, pœna falſi punitur, p. 2. q. 4. numero 6.

Sic notarius, & procurator, qui inſtrumēta vnius partis oſtendit alteri, ibidem.

An dictus aduocatus dicatur commiſiſſe crimen præuaricationis, & an ſit concutio, ibidem.

Reuelans iudex dicta teſtium ante ipſorum publicationem, vel declarans parti ſētentiam quam daturus eſt, tenetur pœna falſi, n. 7.

Reuelare virtute monitoriorum iudicis an & quando, & quomodo teneantur aduocati procuratores & medici, quibus ſub ſecreto aliquid commiſſum eſt, p. 2. q. 4. n. 32.

Secreta ſui clientis reuelare aduocatus debet, quando ex illorum occultatione immineret graue damnum aduerſario: ſecus ſi damnum non eſſet valde graue, nu. 43.

Reuocatus per officialem ordinarium an cenſeatur primus aſſeſſor vel vicarius per conſtitutionem ſecundi. & ibi opinio affirmatiua, p. 1. q. 24. n. 31.

Extenditur, etiam ſi ſecundus vicarius non acceptauerit officium, ibidem.

Reuocatur primus procurator per conſtitutionem ſecundi, n. 31.

Negatiua opinio in vicario ſeu aſſeſſore verior exiſtimatur, niſi aliter ſuaderēt coniecturæ, n. 32.

Reuocatus quare non cenſeatur primus iudex per conſtitutionem ſecundi, cenſeatur tamen procurator, n. 33.

Ad *vixas* vitandas ex officio iudex occurrit, ſicque prohibet partibus acceſſum

Digitized by Google

ad poſſeſſionem, par. 1. q. 9. numero 283.

Sic prohibet ne vnus tranſeat ante domū alterius,&timēte nimicū facit aſſociari per ſuam familiam,ibi.

Rixæ vbi eſt timor probabilis iudex ex officio non petito poteſt cogere partes ad pacem, id eſt ad præſtandum mutuam cautionem de non offendendo,p. 1.q.9.n. 313.

Et an hæc cautio præſtanda ſit ſolum cum hypotheca bonorum,vel etiam cum fideiuſſoribus,ibid.

Si autem fuerit præſtita ſine temporis præfixione,expirat finito officio iudicis Loci, ibid.

Rogare priuatam perſonam vt remittat iniuriam & ab accuſatione deſiſtat,ferè ſēper licitum eſt,p.1.q.18.n.81.

Qui ſi crimen ſit atrox,an tunc pars læſa roganda ſit,ibidem.

Rogare iudicem vt pœnam minuat vel relaxet,tunc demum licet, quando liceт iudici illud facere,ideoque roganti prudētia opus eſt n.82.

Sic apud iudicem probum & conſtantem ſecurius poteſt intercedi,aliàs examinanda petitio eſt,quià peccabit intercedēs cum obligatione reſtituendi,n.84.

Rogare pars læſa ſecurius poteſt pro reo ad oſtendendam charitatem,quā alij, n.83.

Poteſt quis pro ſe ipſo rogare vt detur ſibi ſimplex beneficium:ſecus in maioribus beneficijs, parte 1. quæſtione 21. num. 54.

S.

SAcer appellatur locus,vbi ius redditur, p.1.q.2.n.22.

Salarium habenti de publico iudici nō debentur ſportulæ, nec poteſt eas à partibus petere, pa te 1 quæſtione 19. n.19.

Sportulas ſiue ſalarium non debet iudex accipere à manu partis, ſed à manu notarij,n.20.

Sportulæ ſucceſſerunt loco ſalarij de publico conſtituendi,p. 1.quęſtio.19.n.19.

Salarium publicum habens iudex ſiue ordinarius ſiue delegatus non poteſt vltra accipere aliquid à partibus pro ſalario & labore,n.21.

Intellige ſi ſalarium competens habeat ibidem.

Publicum habens iudex non poteſt iura aliqua recipere,niſi lege vel conſuetudine ita approbatum ſit,nu.23.

Si vero non adhibitis minis vltra taxatum ſalarium exigat,quaſi concutere dicitur,n.25.

Si autem per minas,& oppreſſiones,cōcutione tenebitur.& quæ pœna iſta ſit. & criminaliter quomodo puniatur, ibidem.

Salariū quis ſoluet tertio,ſi ſint duo aſſeſſores & diſcordent,ideoque aſſumatur tertius p. 1.q.19.n.64.

Opinio Paridis de Puteo ab auctore refutatur,n.65.

Salarium an debeatur iudici,ſi non proferat ſententiam,ſed non ſtet per eum quo minus proferat,n.66.

Quid ſi iudex proteſtetur, numero 68.

Quid ſi iudex obtulit,& proceſſus erat in ſtatu publicationis,n.69.

Salarium debetur iudici, licet ſententiam non proferat, in cauſis in quibus deueniunt partes ad concordiam in calculo ferendæ ſententiæ,n.67.

Et an ſit idem in iudice ac in aſſeſſore, ibidem.

Et an iudex poſſit habere ſalarium ſi partes concordent, remiſſiuè, numero 72.

Circa ſalaria iudicum quid ſeruetur in Regia Audientia Cathaloniæ cum lata diuerſorum caſuum diſtinctione, numero 70.

Quid in cauſis feudalibus in Cathalonia ſpecialiter conſtitutum ſit, numero 71.

Salarium in Cathalonia iudices nullum recipiunt ex cauſis criminalibus, numero 73.

Salaria iudicum an habeant priuilegia inter omnes creditores & æquiparantur doti

doti & fiſco,& habeant tacitam hypotecam cum priuilegio prælationis, numero 76.

Salarium iudicis promptam habet executionem tanquam pro debitis fiſcalibus, non tamen in perſona,n.77.

Salaria iudicibus ſeu auditoribus quæ ex publico ſoluuntur, an debeantur in principio vel in fine,n.86.& 90.

Salarium officialis ſuccedit loco victus, p.1.q.19.n.90.

Circa ſalaria aduocatus nobili animo,& ſine labe ſeruilis officij ſe gerere debet,& læta fronte accipere quod litigator ſponte offert,& nihil amplius petere,par.2.q.1.n. 37.

Auſterius tamen aduocatos hortatur ne pro illis patrocinentur, à quibus recipere debita ſtipendia incerti ſunt, niſi pro pauperibus, & vt anteponant cauſas eorum, qui ſoluunt,ibidem.

Pro ſalario modico aduocans vilis & degener habetur,n.40.

Salarium nullum habere, & habitum reddere debet aduocatus qui dimiſit cauſam indiſcuſſam in tempore periculoſo, p.2.q.4.n.64.

In ſalario ſi ſatisfiat aduocato, non poteſt in medio cauſæ ille eam relinquere, ibidem.

Salaria,& dona quæ reciperent olim aduocati fiſcales,& quo tẽpore ſoluerentur, p.2.q.6 n.5.

Salariũ debetur aduocato ex pacto nudo,p.2.q.9.n.7.

Et etiam ſi promiſſum non fuerit,& tũc iudex illud taxabit.& procedit licet per ſtatutum determinatum ſit,ibidem.

Non minus debetur aduocato propter amiſſam litem,n.8.

Aduocato an ſit præſtãdum in initio vel in medio,vel in fine litis.referuntur cõtrariæ DD.opiniones,n.11.

Patrocinij aduocatorum quomodo debeat æſtimari,& quę ſint per iudicem conſideranda in taxatione ſalariorum aduocatorum,n.12.

Aduocatorum ſi lege vel ſtatuto taxatũ ſit, peccatum eſt iniuſtitiæ quicquam ex pacto vltra ſuſcipere,& qui ſuſcipit, ad reſtitutionem tenetur,num.13.

Neque aduocatus,neque ſcriba exigere poteſt,imò neq. recipere quantum libuerit,n.14.

Salarium aduocatorum quantum eſſe debeat.& an maius debeatur in cauſis criminalibus,n.15.

An liceat aduocato plus iuſto recipere ſi ſponte detur,& an tunc ad reſtitutionem teneatur. & variæ ſuper hoc afferuntur diuerſorum DD. traditiones & doctrinæ, n.16.& ſeqq.

Quid ſi fuerat plus promiſſum,an poſſit exigi,ibidem.

An iudex dicto caſu cogat aduocatum ad reſtitutionem,ibidem.

An pari pœna plectendus ſit,qui à ſponte offerente accipit, atque is qui exigit, ibidem.

Vltra ſalarium taxatum an aliquid ſpõte oblatum liceat aduocato recipere, finito miniſterio,n.19.

Salarium an & quando debeatur aduocato,etiam ſi non aduocauerit,p.2.q.9.nu. 36.

An promiſſum aduocato debeatur, ſi partes concordauerint ſeu tranſegerint,ibidem.

Integrum ad ipſius hæredes tranſmittit aduocatus ſi eius opera conducta erat & pendente locationis anno moriatur, num. 37.

Extende ad DD.ad profitendum conductos,& medicos ſtipendiatos ac ad procuratores,ibidem.

Idem eſt ſi viuo aduocato,per eum non ſtet,quo minus operas ſuas præſtet, & an ſi receperit,repeti poſſit, ibidem, & num. 38.

Quid ſi per caſum fortuitum impediatur aduocatus operas ſuas impendere, num. 38.

Salarium receptum aduocatus non tenetur reſtituere,imò non ſolutum exigere poterit,ſi propter infirmitatem ſuperuenientem non potuit poſtulare, habuitque ſalarium,& oportuit clientulum aduocatũ ſumere,n.39.

Secus

Secus ſi aduocatus ſua culpa priuatus fuerit officio aduocandi,vel ſumpſit aliud officium incompetibile, vel pars cum deſeruit ex iuſta cauſa,ibidem.

Sententiæ patris Ioannis Azor,& Patris Ferdinandi Rebelli aliter de iſtis quæſtionibus ſentientium,numero 40.& 41.

Arguitur contra prædictos Azorium,& Rebellum,n.42.

Sententia Patris Roderici ſuper eiſdem quæſtionibus conformis iureconſultorum reſponſis,n.43.

Salarium integrum an conſequatur aduocatus ſi cauſam tanquam deſparatam deſerat,n.44.

Ab aduerſario in expenſis condemnato an aduocatus victor in cauſa propria ſalarium petere ſibi poſſit,n.46.& 47.

Quid ſi aduocauit in cauſa communi ſibi & alij,ibidem.

Quid de eo,cui gratis patrocinium præſtitum fuit,an poſſit petere ſalarium aduocati à parte aduerſa in expenſis condẽnata,n.47.

Salarium laboris pro parte ſocij habere debet aduocans in cauſa ſibi communi & alij ignaro litterarum,n.48.

Salaria aduocatorum, medicorum, doctorum, & ſcolaſticorum habent priuilegia inter omnes creditores, & æquiparantur doti & fiſco,& habẽt tacitam hypothecam cum priuilegio prælationis,quemadmodũ fiſcus,& dos,n.49.

In quo fundetur iſta ſententia,& an ab ea recedi poſſit in iudicando, ibidem.

Pro ſalarijs aduocatorũ proceditur executiuè,n.53.

Ratione ſalarij in aliqua cauſa debiti vel expenſarum in cauſa factarum,dicuntur clientuli eſſe iuriſdictionis illius curiæ, ibidem.

Pro ſalario contra victum in expenſis condemnatum an & quando aduocatus ſeu procurator agere poſſit,n.54.

Salaria ſiue ſportulæ non dantur, vbi iudices cognoſcunt ſine ſcriptis,p.3.q.5.n. 19.

Salem exportare prohibitus an puniatur ſi educat muriam, vbi o pinio Benuenutæ Stracca periculoſa cenſetur, par. 1.q.11. n.80.

Salutare iudicem omnes ciues cogi poſſunt,p.1.q.2.n.28.

Saluum conductum an fiſci aduocatus poſſit concedere,parte 2.quæſtio.6. num. 93.

Et quid in Cathalonia,n.95.

Saluus conductus in perpetuum conceditur à ſolo Principe, vel dominis temporalibus: ad tempus autem & ex aliquo prætextu conceditur à iudice cauſæ num. 93.

Re ſaluo conducto teſtibus dando vt veniant ad deponendum,n.94.

Saluum conductum alicui à iudice inferiori ex cauſa datum an Superior obſeruare teneatur,ibidem.

Et alio de ſaluo conducto,ibidem.

Sub ſaluo conducto alicui conceſſo, vt pro debito ciuili non exigatur, non cõprehenduntur debita fiſcalia,par.2.quæſt.6.n. 119.

Sub generali an contineantur debita iurata,ibidem.

Sancti complures referuntur,qui iudicandi & aduocandi munera exercuerunt, p.3.q.1.n.9.

A *ſapientibus* & inſipientibus conſilium exquirere vtile eſt in facto dubio,p.1.q.13. n.8.

Parum ſapientes aliquando in certa re habent intellectum eleuatum, & acutius omni ſapiente diſcurrunt,ibid.

Sapientes ſunt qui cum ſapientibus cõuerſantur, parte 1. quæſtio. 24. numero 1.

Sunt veluti dominatores aliorum, ex Ariſtotele, parte 2. quæſtio. 2.num.25.

A *ſatiſdandi* onere releuatur poſſidens immobilia, parte 2.quæſtione 6.numero 125.

Scandali vitandi cauſa receditur à iure, p.1.q.8.n.1.

Abſoluitur quis à iuramento licito,numero 2.

Scandala grauiora, vt effugiantur, tolerantur mala, & hinc tolerantur meretrices,n.3.

Sca-

Digitized by Google

Scandali vitandi cauſa licitum eſt diuiſionem iam factam retractari, & aliam de nouo fieri,n.5.

Scandalum in cap. 3. de reg. iu.in anti.accipitur pro ſcandalo paſſiuo,quod eſt peccatum proueniens ex bono vel opere, vel dicto alterius,n.9.

Scandalizari eſt peccare exemplo, vel cauſa alterius,par. 1. quæſtione 8. num. 10.

Scandalizetur licet Superior & inde in peccatum ruat, non debet iudex ſuam mutare ſententiam,ſi iuſtam iudicio ſuo illam dixit, parte 1. quæſtio 8. numero 14.

Scandalum cum inde eſt futurum, an concedi debeat ante omnia reſtitutio poſſeſſionis ſpoliato,p.1.q.8.n.1 8.&ibi ratio,n.21.

Scandala ad vitanda an poſſit iudex cogere partes ad concordiam,n.19.& ibi ratio,n.21.

Scandalum quando aliàs inter partes contendentes futurum eſſet, poſſeſſio eſt ſub ſequeſtro apud iudice retinenda, n. 20.& ibi ratio,n.21.

Duplex eſt aliud puſillorum, & aliud Phariſæorum,n.30.

Scandalo non obſtante poteſt vxorē ducere is qui metu ingreſſus, & profeſſus religionem,poſtea ad ſeculū reuertitur.& quare,n.31.

Propter ſcandalum proximi qui nō acquieſcit rationi, & monitioni probabili ſibi redditæ,nemo tenetur ad relinquēda bona ſpiritualia ſeu temporalia, numero 36.

Propter furis, vel raptoris ſcandalum, quod per repetitionem à ſe coram iudice competente petitam patitur,non tenetur quis pati rapinam,aut furtum,& quare, n. 37.

S.Thomas Archiepiſcopus Cantuarieſis laudatur, qui cum ſcandalo Regis, & totius Regni bona Eccleſiæ repetere conatus eſt. & quare,parte 1. quęſt. 8.n. 35.

Scientia præfertur viribus & diuitijs, p. 2.q.1.n.25.

Scire tenetur quiſque ea quæ pertinēt ad ſuum ſtatum & officium.& declaratur, p. 1.q.17.n.29.& 31.

Et quæ communiter homines ſui ordinis ſciunt,ibid.

Scire,vel ſcire debere,& ſcire poſſe paria ſunt,n.30.

Scribere iudex debet per ſe ſententiam p.1.q.15.n.49.

Quid ſeruetur in Cathalonia, niſi facta per Superiorem diſpenſatione.& refertur exemplar ſenioris cuiuſdam ſenatoris, ibidem.

Scribere recuſare debet aduocatus in iis,quæ conſcientiam remordent, vel pro veritate ſcribere, parte 2. quæſt.1. num. 33.

Secundum communem DD.ſententiā ſcribere non eſt opus ſeruile:& an tranſcribere opus ſeruile ſit, parte 2.quæſt.8.nu. 46.

Secretum negociorum geſtorum debent maximè ſeruare iudices. & multis exornatur, parte 1. quæſtio, 1. num. 77.

Oportet maximè ſeruari per iudicem & exornatur. par. 1 quæſtione 15. num. 127.

Secreti ſeruādi cauſa obſeruātia aliquorum ſenatuum & præſertim Cathaloniæ ne diſcregentur Senatores Regij,poſtquā vota ferre inceperint,donec deciſa cauſa ſit,licet hora conſueta interim dederit,n. 128.

Secreta cauſæ ſi iam aduocatus cognouit,non debet in alias partes tranſire, quia illa aduerſarijs prodens, lege Cornelia de falſis coercetur, parte 2.quæſtio.4. num. 28.

Clientis detegens aduocatus eſt infamis, falſarius, & præuaricator, excepto caſu proditionis & hæreſis, parte 2.quæſt. 4. n. 39.

Similiter Regij Conſiliarij reuelantes ſecreta delinquunt, exceptis dictis duobus caſibus, in quibus poſſunt ſecretum detegere,ibidem.

Secreta ſibi commiſſa tenetur quis reuelare, quando adeſt iuſta & vrgens cauſa

& secreti denunciatio, uel testificatio esset necessaria ad uitandum graue Reipublicæ dispendium uel tertiæ personæ, quod aliter impediri nequiret numero 44.

Sibi commissa extra confessionem sacramentalem debet Christianus reuelare, quando illorum occultatio afferret notabile damnum alicui, ibid.

Amplia etiam si secretum fuisset promissum cum iuramento n.° 45.

Limita nisi maius sit damnum ei, cuius secretum reuelatur ibid.

An d.° casu sit necessaria absol.° à iuram.° ibid.

Secretum sibi rat.° sui officij commissum nullo modo reuelare debent Aduocati Procur. medici, et obstetrices quando agitur ad solam delinquentis punitionem, licèt sub excõicat.is poena illis præciperetur, et etiam si delinquens laboraret infamia uel indicijs, alias peccant mortaliter, et ad damni restitutionem tenentur n.° 46. et rationes, quibus hæc fundantur conclusio n.° 47.

Quid tamen reuelare, et aperire possint n.° 46.

Quid si ueritas aliter haberi non possit, ibidem.

Secretum quando quis iuramento etiam à Iudice interrogatus reuelare non tenetur, potest respondere se nescire intelligendo et interius concipiendo quod teneatur ad reuelandum n.° 48.

Sedes an ignobiles nobilibus cogi possint dimittere par. 1. q.æ 2 n.° 68.

Sedendo Iudex non stando iudicare debet sub decreto nullitatis et quare, p. 1. q. 15. n.° 39.

Quid si sedebat incedendo super equum uel in alta Turri et partes erãt inferius uel si dolebat in sedibus suis et iacebat ibid.

Sedendo et quiescendo animus fit prudentior n.° 39.

Sedere debent Aduocati a dextris Iudicis, qui debet illis assurgere, et eos salutare par. 2 quest.° 6. n.° 3. et 12.

Quando tamen postulant stare debent n.° 13. et 14. quid tamen moribus receptum sit n.° 6.

Senatores Regij in processionibus, an possint separari à Domino Rege, seu ipsius Locumtenente 1. quest.° 6. n.° 35.

A Principe loco patrum honorantur, et quare n.° 36.

Iniuria, quæ Regijs Senatoribus infertur dicitur n.° 37.

Senatorum Regiorum laudes ex historijs Regum, et probatis auctoribus n.° 38.

Præsumuntur doctissimi et meritissimi & quare n.° 39.

In Senatores Regios eligi debent, qui alias munera gloriosè gesserunt n.° 40.

In festis, et processionibus publicis debent ob reuerentiam Principis interesse, et alijs præcedere n.° 43.

A Regionum Senatorum sententijs non datur appellatio et quare n.° 44.

Qui eos offendunt crimen lesæ maiestatis committunt n.° 45.

Senatores Regij uiris honoratis reuerentiam exhibere debent, et an illis licitum sit appetere, uel petere salutationes n.° 47.

Inter se pro antiquitate sui officij antecedunt n.° 52.

Vnus ex Regijs Senatoribus præcedit Regentem Thesaurariam Regiam n.° 52.

Senatores Regij sunt exempti à foro ordinario in Ciuilibus et criminalibus n.° 58.

Senator electus, qui post aliquot menses iurauit non præcedit ei, qui medio tempore creatus iurauit par. 1. q.æ 6. n.° 90.

Inter Senatores, et Officiales in officijs quibus administratio annexa est ille præcedit, qui prius possessionem adeptus est, secus in alijs officijs n.° 91.

Quid si officialis ob Regis seruitium impeditus fuerit capere possessionem n.° 92.

Senes prout eligendi sunt Iudices, quamuis Iuuenes non tamen reprobantur inter senes unus, aut alter iuuenis par. 1. quest. 2. n.° 68.

Nimium senes non debent effici Iudices, et quare n.° 69.

Senectutis uitia ibidem.

Seniores an iuniores Iudices seu antecessores prius suffragium dare debeant p.te 1. q. 24. n.° 118.

Multum senes in Aduocatos non eligendi, et de ipsorum uitijs p.te 1. q.æ 1. n.° 14.

Et an religioſi Societatis Ieſu ſine licẽtia General s,n.20.

Religioſus poteſt eſſe procurator pro eo,qui habet rem communem cum Eccleſia,p.2.q.3.n.31.

Remedia quatuor ad impugnandum rem iudicatam,p.1.q.9.n.274.

Remedium extraordinarium denegatur,vbi datur ordinarium:ſi tamen extraordinarium vtilius non ſit ordinario, aliàs ſecus,p1.q.9.n.190.

Poſſeſſoria faciliora ſunt quam petitoria,& quare,& ex quibus cauſis tam in corporalibus,quam in incorporalibus, p.1.q.8.n.60.

Poſſeſſorium non licet aduocato in conſcientia intentare,ſi actor ſciat ſe habere defectum proprietatis,n.61.

Non tamen tenetur aduocatus in cõſcientia à patrocinio ſpoliati petentis rem reſtitui, abſtinere ex eo ſolum, quod rẽ non probat ſuam,n.62.

Remittendo delicta vel inclinando ad miſericordiam iudex,cum ſit protector iuſtitiæ,facilè poteſt exceſſum committere:non ita perſonę priuatæ & partes læſæ in remittẽdis iniurijs.p.1.q.18.n.80.

Remittere quando accuſatore ceſſãte iudex poteſt pœnam,rarò remittet,&vbi arbitrio ſuo decere videbit, aut bono publico expedire in legibus diſpenſare, n.80.

Remiſſiones&compoſitiones delictorum an officiales ordinarij facere poſſint ſine aſſeſſoris conſilio & aſſenſu,p.1.q.24. n.139.

Quid de Principe,ibid.

Remiſſiones ſeu compoſitiones delinquentium,quæ excedunt ſummam decẽ librarum , in Cathalonia Locumtenens domini Regis facere debet cum interuentu Regentis Regiam Cancellariam aut aduocati fiſcalis,n.140.

Et an hoc intelligatur de cõpoſitionibus tantum,non de remiſſionibus gratioſis,ibidem.

Remiſſiones ſeu compoſitiones delictorum fieri non poſſunt in Cathalonia per officiales ordinarios,niſi vocatis aſſeſſore,aduocato,& procuratore fiſcalibus &ſcriba curiæ,& aliter factæ non valent, n.141.

Renuntiare cenſetur nullitati , & contractum ac inſtrumentum approbare petens pretium rei ſine ſolennitate venditæ, vel vtens inſtrumento ex defectu ſolẽnitatis nullo,par.2.q.7.n.83.

Caducitati videtur renuntiare dominus petens fidelitatem à vaſſallo,& canonem ab emphyteuta,n.84.

Cum *reo* componere iudex nõ poteſt, nec cum quo ad fiſcũ relaxare n.ſi parte læſa ſatisfacta , & an guidaticum illi dare,p.1.q.6.n.11.

Reus vbicunq; ius habet excipiendi, poteſt implorare officium iudicis principaliter,& loco actionis vt actori ſilentium imponatur,p.1.q.9.n.184.

Et an coram Iudice actoris vel ipſius rei,ibid.

Contraria DD.ſententia & fundamenta n.188.

Probatur & defenditur prior ſententia,n.189.&ibi quid in praxi ſeruetur,ibid.

Reſpondetur argumentis contrarijs, n.190.

Reo nõ petenti dat iudex terminũ ex officio in criminalibus ad ſe defendẽdũ aliàs tenetur in Syndicatu,p.1.q.9.n. 230.

Ex officio non petito pœnam minuit, curat vt innocẽtia iniuſtè dãnati liqueat, quærit defenſiones criminoſi , aſſumit probationes innocentiæ abſentis,&an teneatur,n.231.

Pro reo ſupplere iudex ex officio poteſt,ſi conſtat de calumnia accuſatoris,n. 233.& ibi etiam an pro accuſatore.

Reũ à carcere ſi iudex liberat,nõ facta ſolutione condemnationis vel pœnæ, an teneatur ipſe ſoluere,p.1.q.17.n. 48.

Quem innocentem iudex ex priuata ſcientia nouit, quique ex actis proceſſus de crimine conuincitur,vt liberet iudex, omnes vias tentare debet.& quæ ſint iſtæ viç,p.1.q.18.n.11.

Si alio modo liberare nequit,an debeat eum Superiori remittere.& conciliantur DD.contrariæ ſententiæ,n.12.

An

An debeat potius officium ſuum deponere, quam dictum reum condemnare.& ibi contrariæ DD.ſententiæ, n.13.

Opinio Franciſci Viu j circa hãc quæſtionem improbatur,n.14.

Reum aliquem ex priuata ſcientia ſeu non citatum & auditum an iudex condemnare poſſit,n.15.

Ex priuata ſcientia condemnans iudex ad reſtitutionem tenetur,n.17.

An illum Princeps ita poſſit condemnare,n.18.

Et in Cathalonia,n.19.

Delatum de crimine condemnare,& punire an iudex poſſit ex confeſſione, quam ab eo promiſſa criminis impunitate extorſit,p.1.q.18.n.4.

Affirmatiua opinio & eius DD.& argumenta,n.41.

Negatiua & ius DD.& argumenta, n. 42.43 & 44.

Diuerſa DD.conciliationes ad dictas affirmatiuam & negatiuam opiniones,n. 45 & ſeqq.

Conciliatio Didaci Couarruuiæ, numero 46.

Conciliatio Iul j Clari,n.49.

Conciliatio & ſententia Caſtelli à Bouadilla,n.51.

Cum reus criminis confeſſionem à ſe per iudicem impunitate promiſſa extortam reuocauit, tunc ex illa confeſſione puniri non poteſt,n.46.

Cum ita confeſſus, in ſua confeſſione perſeuerat, poſtquam ſpe promiſſionis ſibi factæ fruſtratus eſt, tunc ex ſua confeſſione pœna ordinaria delicti puniendus eſt,n.47.

Cum ita confeſſus, nec confirmauit, nec reuocauit confeſſionem, poſtquam ſciuit ſe iudicis promiſſione fruſtratum,tunc pœna non ordinaria,ſed mitiori & arbitraria plectendus eſt,n.48.

Quid tamen ſenſerit Faquineus, ibidem.

Si is qui reo promiſit impunitatem delicti, perſona eſt,quæ poterat gratiam de illo facere,promiſſio ſeruanda eſt,nu. 49.

Si perſona eſt quæ non poterat, reus ſibi imputare debet:nunquam tamen condemnabitur ex hac confeſſione ad pœnã delicti ordinariam, niſi eſſet alijs indicijs grauatus,n.50.

Reum à morte liberare iudex non tenetur, ſi nolit confiteri & communicare,etiam ſi ſciat illum deceſſurum in peccato mortali:ſed ſi ſubeſt ſpes quod duobus aut tribus lapſis diebus confitebitur, differre executionem tenetur,p.1.q.18.n. 105.

Quid ſi imminet periculum ne interim à carcere rapiatur,ibid.

Reo ſi iudex neget licentiam ſuſcipiẽdi ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum pridie quam moriatur,an peccet.vbi contrariæ Roderici,& Nauarri opiniones referuntur,n. 106.

Pro reo aduocare in cauſa appellationis, an poſſit qui in prima inſtantia pro actore aduocauit. referuntur contrariæ DD. ſententiæ,& argumenta,p.2.q.4. n. 32.& ſeqq.

Affirmatiua opinio,& DD. eam tenẽtes,n.33.

Negatiua opinio,& DD.eã aſſerentes, n.35.

Opinio tenentium abſtinendum eſſe de honeſtate.& quare,n.34.

Opinio auctoris,n.36.

Reorum eſſe proprium ſubterfugere & reos vocari fugitiuos,quemadmodum intelligendum ſit,par.2. quæſt. 8.numero 7.

An reus ſimpliciter interrogatus in iudicio debeat ne actori mille per eum petita,&verè quingenta debeat:poſſit totam poſitionẽ negare,vel teneatur partim negare, partim fateri,p.2.q.8.n.24.

Opinio affirmatiua,& eius argumẽta, n.25.

Negatiua,& eius argumenta, numero 26.

Quæ ſit magis tuta,& quæ recepta opinio, & qui DD. hanc quæſtionem tractent,n.27.

A iudice interrogatus, an & quando teneatur delictum quod commiſit, confiteri

ſiteri ſub peccato mortali,& quando dicatur legitimè interrogari,& an neceſſe ſit quod reus ſciat ſe legitimè interrogari, & quid ſi dubitet,par.2.quæſt.8. numero 39.

Repetitio rerum Eccleſiſticarum cuius occaſione oritur ſcandalum,an fieri poſſit,p.1.q.8.n.32.

Quid ſi prælatus ſperet minori cum ſcandalo res Eccleſiæ poſſe alio tempore repeti,an tunc differenda ſit repetitio, n. 33.

Repetere idem officium non poteſt quis compelli , cogitur tamen ſi alij idonei non inueniantur, par.1.quæſt.24. nu. 45.

Repeti an poſſit tanquam ob cauſam non ſequutam datum pro patrocinio officialibus aduocare prohibitis,p.2.q.3.n. 46.

Reprobatio & repulſa teſtium non admittitur à iudice in iudicijs ſummariſſimis ratione modici valoris & ſummæ,p. 1.q.10.n.31.

Sic non conceditur in interdicto ſummariſſimo quod,interim,vocant,numero 32.

Reprobari ob inſufficientiam an poſſint aduocati,ſemel approbati,& quid etiā in medicis , confeſſarijs, & ad lecturam promotis,p.2.q.1.n.10.

Repugnat iuri Naturali vt quis ſibi ius dicat,p.1.q.14.n.1.& 74.

Res priuatorū ex officio iudex capit,veluti animalia pro iuſtitia exequenda, p. 1.q.9.n.207.

Et an tūc debeat prius capi animalia locari ſolita,ante quā alia capiātur,n.210.

Et an in ſimilibꝰ caſibus debeat emēdari dānum paſſo vel pretiū offerri,& an totū pretium,& ex quibus pecunijs,n.209.

Res vetitæ,vel ex quibus gabella debetur,ſi extrahantur,an nauis,animal,& currus,quibus vehuntur,ſimul cum ipſis rebus amittantur, p.1.q.11.n.19.

Quid ſi nauis,currus,& animal non erant extrahentis,& dominus fraudem ignorabat,n.20.

An ignorantia domini eo caſu præſumatur,aut probetur iuramento, numero 21.

Quid ſi cum eodem animali ſeu curru vehebantur alia,quæ non erant vetita nec gabellæ obnoxia,n.22.

Res ſub pœna decem librarum extra hi prohibitas, ſi plures homines ſimul in aliqua naui extraxerint,an quilibet integram pœnam ſoluere debeat , & nauis vna pro omnibus amittatur,p.1.q.11.nu. 85.& 86.

Res cuique aliæ atque aliæ videntur, pro vt quiſque affectus eſt,& oſtenditur multis,ac comprobatur,parte 3.q.1.num. 29.

Reſcriptum Regium in Cathalonia cōtra conſtitutiones illius,habetur ipſo facto pro nullo,& nullus officialis ei obtēperare debet,p.1.q.7.n.50.

Idem Aragonia in,n.51.

Reſcriptū cōtra ius ſi iudici præſentetur,ſuperſedere debet & Principi reſcribere,p.3.q.4.n.11.

Reſiſtere an & quando liceat iudici ſeu aſſeſſori iuriſdictionem habenti,p.1.q.24. n.119.

Reſiſtentes iudici qua pœna puniantur & an reſiſtens poſſit vulnerari , vel occidi,ibidem.

Reſiſtere iudici licet iure interiori & exteriori,ſi certum ſit eum iniuſtè agere, n.120.

Et quibus caſibus ad hunc effectum certū eſſe dicatur iudicē iniuſtè agere, ibidem.

Reſiſti vt iudici , vel eius officialibus poſſit ; quæ requirantur , numero 120.

Et an neceſſaria ſit appellati antequam reſiſti poſſit,n.120.

Reſiſtere non licet iudici,etiam ſi certum ſit eum iniuſtè agere,quando ex hac reſiſtentia immineret ſcandalū,aut magna turbatio,n.121.

Licet,quando grauamē eſt irreparabile,etiam ſi non ſit certum,ſed dubitetur an iniuſtè iudex procedat,n.124.

Reſiſti poteſt de facto exactori collectarū ſi excedit,& procedit de facto pignorando

norando

Digitized by Google

Reſiſtere iudici de facto, & eius officialibus, illoſque vulnerare, & occidere, quando liceat vel non, declaratio, & intellectus ex Dominico à Soto, numero 127.

Opinio quorundam DD. tenentiũ nõ licere reſiſtere iudici, nec ſe aduerſus eũ defendere, & improbatur, n. 128.

Reſiſtere debent iudices, qui vident fieri iniuſtitiam, & quantum poſſunt proteſtari debẽt contra Prætores: alias in ſyndicatu ex ſola taciturnitate tenentur, p. 3. q. 4. n. 1.

Quid in illis officialibus, qui ad id quod eſt meri facti, deputantur, nec ad conſilia requiruntur, n. 2.

Reſiſtere iudex poteſt litteris Principis continentibus iniuſtitiam. & quid ſi Poteſtas præciperet aſſeſſori vt aliquid contra ius faceret, n. 11.

Reſponſum recuſare Superior conſulẽti poteſt, ſi non exprimatur, quare caſus dubius ſit, p. 1. q. 7. n. 18.

Repente reddere in cauſis arduis & & grauibus non debet aduocatus. & ad hoc referuntur hiſtoria Alexandri Seueri & Danielis, par. 2. quæſtione 1. num. 44.

Reſpondere non tenetur, qui iniquè interrogatur, iuris ordine non ſeruato, vel à iudice non ſuo: ſi autem coactus reſpondeat, poteſt iudicem verbis ex communi ſignificatione ambiguis fallere, nõ tamen mentiri, p. 2. q. 8. n. 29.

Reſtitutio in integrum, officium iudicis eſt, non actio, & quare, p. 1. q. 9. n. 28. & n. 291.

Non denegatur minori habenti remedium ordinarium quoties per illam plenius ei ſubuenitur, p. 1. quæſt. 9. num. 291.

Reſtitutionẽ in integrum minori cõcedere an iudex motu proprio parte nõ petente poſſit: & quid de Eccleſia, numero 292.

Videtur minor in conſequentiam petere, ſi rem venditam repetat, n. 293.

Ad reſtitutionem damni à ſe iniuſtè dati iudex in foro conſcientiæ non tenetur, niſi mortaliter peccauerit, p. 1. q. 17. n. 12.

Limitatio ex Leonardo Leſio, numero 13.

Reſtituere non tenetur qui damnificat præter intentionem, niſi ex ignorantia craſſa, vel ſupina vel notabili negligẽtia damni ficet, n. 12.

Ad reſtitutionem damni à ſe iniuſtè dati iudex in conſcientia non tenetur ex leuiſſima tantum culpa vel etiam leui, n. 14.

Quid de aduocato, n. 16.

Opinio gloſæ tenentis quempiam etiã ex leuiſſima culpa teneri ad reſtitutionẽ n. 17.

Opinio patris Azor & aliorũ Theologorum tenentium iudicem teneri ad reſtitutionem ex leui culpa, non tamen ex leuiſſima, n. 18.

Ad reſtitutionem damni à ſe iniuſtè dati iudex in conſcientia tenetur ex dolo vel lata culpa, n. 19.

Ad damni dati tenetur quis ratione ſuæ ignorantiæ craſſæ vel ſupinæ in officio quod gerit, quia huiuſmodi ignorantia eſt lata culpa, n. 21.

Ad reſtitutionem interdum non tenetur iudex dolum in executione ſui officij committens, & quomodo hoc cõtingat, n. 23.

In reſtitutionis materia longum eſt diſcrimẽ inter vtrumque forum internum, & externum. & declaratur exẽplo, n. 24.

Reſtituere danti tenetur iudex quicquid vltra quantitatum lege taxatam acceperit, p. 1. q. 19. n. 17.

Reſtituenda ſunt data inuoluntariè, veluti cauſa redimendi vexationem, p. 1. q. 20. n. 44.

An ante condemnationem reſtitui debeant per iudicem in conſcientia munera iure Ciuili, vel Canonico prohibita, nu. 45.

Reſtituendum an ſit datum per modum muneris liberalis ad inclinandum eum qui accipit, ad bonum opus ex iuſtitia vel charitate debitum, ſi lex poſitiua

inha-

inhabilem non reddit accipientem, ad acquirendum dominium, par. 1. quæſt. 20. n. 48.

Reſtitutio fienda propter electionem indigni ad officium, cui facienda ſit, an Reipublicæ, an vero digno prætermiſſo. vbi contrariæ DD. opiniones, p. 1. q. 22. n. 6.

Reſtituendi obligatio non procedit à iuſtitia diſtributiua, ſed à commutatiua, p. 1. q. 22. n. 6.

Quo ad reſtituendi obligationem quid interſit an alicui ſit datum damnum in re propria, vel ſibi debita vt propria, an vero in re ſibi debita vt communi, n. 24.

Reſtitutionem in integrum petere fiſci aduocatus poteſt aduerſus ſententiam contra ſe latam propter læſionem. & procedit etiam in criminalibus, par. 2. q. 6. nu. 93.

Ad reſtitutionem damni ſequuti ratione ignorantiæ craſſæ vel culpæ latæ tenetur aduocatus conſulens, par. 2. q. 8. numero 9.

Ad illam tenentur aduocati, qui conſulunt vſuras ſeu contractus vſurarios, n. 10.

Ad eam nemo tenetur in conſcientiæ foro ex culpa leui vel leuiſſima in officio: ſed ſolum ex graui: ſunt tamen contrà qui ſentiunt, n. 11.

Ad reſtitutionem omnium damnorũ aduocatus in progreſſu cauſæ aduertens eã eſſe iniquam, & non dimittens, tenetur nõ ſolum aduerſario: ſed etiam clienti ſuo, ſi illum non monuit de cauſæ iniuſtitia, nu. 15.

Reſtituere teneri aduocatum in foro conſcientiæ ex dolo & lata culpa tantum, non verò ex leui aut leuiſſima culpa, qui DD. teneant, etiam ſi aduocatus mercedẽ accipiat, n. 20.

Extenditur ad artifices & aurifices & locatores operarum, & alios huiuſmodi, ibidem.

Opinio patris Ferdinandi Rebelli in contrarium ex culpa leui, & quando etiam ex leuiſſima, n. 21.

Et ſub culpa leui hoc loco quid intelligat Rebellus, n. 22.

Ad reſtitutionem tenetur aduocatus, ſi iniuſtam cauſam vincat clienti ſuo, & hic nolit, vel non poſſit reſtituere, p. 2. q. 8. nu. 18.

Retentio ſcripturarum & inſtrumentorũ aut proceſſus an concedatur aduocato, procuratori, ſeu notario, vel, vel iudici, donec illi ſatisfactum ſit de ſalario & mercede, p. 2. q. 9. n. 56. & 57.

Retia an amittantur, ſi quis piſcatur in flumine prohibito, par. 1. quæſt. 11. nu. 23.

Reuelans aduocatus iura clientis ſui parti aduerſæ, pœna falſi punitur, p. 2. q. 4. numero 6.

Sic notarius, & procurator, qui inſtrumẽta vnius partis oſtendit alteri, ibidem.

An dictus aduocatus dicatur commiſiſſe crimen præuaricationis, & an ſit concutio, ibidem.

Reuelans iudex dicta teſtium ante ipſorum publicationem, vel declarans parti ſẽtentiam quam daturus eſt, tenetur pœna falſi, n. 7.

Reuelare virtute monitoriorum iudicis an & quando, & quomodo teneantur aduocati procuratores & medici, quibus ſub ſecreto aliquid commiſſum eſt, p. 2. q. 4. n. 32.

Secreta ſui clientis reuelare aduocatus debet, quando ex illorum occultatione immineret graue damnum aduerſario: ſecus ſi damnum non eſſet valde graue, nu. 43.

Reuocatus per officialem ordinarium an cenſeatur primus aſſeſſor vel vicarius per conſtitutionem ſecundi. & ibi opinio affirmatiua, p. 1. q. 24. n. 31.

Extenditur, etiam ſi ſecundus vicarius non acceptauerit officium, ibidem.

Reuocatur primus procurator per conſtitutionem ſecundi, n. 31.

Negatiua opinio in vicario ſeu aſſeſſore verior exiſtimatur, niſi aliter ſuaderẽt coniecturæ, n. 32.

Reuocatus quare non cenſeatur primus iudex per conſtitutionem ſecundi, cenſeatur tamen procurator, n. 33.

Ad *rixas* vitandas ex officio iudex occurrit, ſicque prohibet partibus acceſſum

ad

ad poſſeſſionem,par. 1. q. 9. numero 283.
Sic prohibet ne vnus tranſeat ante domũ alterius,& timẽtẽ nimicũ facit aſſociari per ſuam familiam,ibi.
Rixæ vbi eſt timor probabilis iudex ex officio non petito poteſt cogere partes ad pacem, id eſt ad præſtandum mutuam cautionem de non offendendo,p. 1.q.9.n. 313.
Et an hæc cautio præſtanda ſit ſolum cum hypotheca bonorum,vel etiam cum fideiuſſoribus,ibid.
Si autem fuerit præſtita ſine temporis præfixione,expirat finito officio iudicis Loci, ibid.
Rogare priuatam perſonam vt remittat iniuriam & ab accuſatione deſiſtat,ferè ſẽper licitum eſt,p.1.q.18.n.81.
Qui ſi crimen ſit atrox,an tunc pars læſa roganda ſit,ibidem.
Rogare iudicem vt pœnam minuat vel relaxet,tunc demum licet, quando licet iudici illud facere,ideoque roganti prudẽtia opus eſt.n.82.
Sic apud iudicem probum,& conſtantem ſecurius poteſt intercedi,aliàs examinanda petitio eſt,quià peccabit intercedẽs cum obligatione reſtituendi,n.84.
Rogare pars læſa ſecurius poteſt pro reo ad oſtendendam charitatem,quã alij, n.83.
Poteſt quis pro ſe ipſo rogare vt detur ſibi ſimplex beneficium:ſecus in maioribus beneficijs, parte 1. quæſtione 21. num. 54.

S.

Sacer appellatur locus,vbi ius redditur, p.1.q.2.n.22.
Salarium habenti de publico iudici,nõ debentur ſportulæ,nec poteſt eas à partibus petere, parte 1 quæſtione 19. n.19.
Sportulas ſiue ſalarium non debet iudex accipere à manu partis, ſed à manu notarij,n.20.
Sportulæ ſucceſſerunt loco ſalarij de publico conſtituendi,p. 1.quęſtio.19.n.19.
Salarium publicum habens iudex ſiue ordinarius ſiue delegatus non poteſt vltra accipere aliquid à partibus pro ſalario & labore,n.21.
Intellige ſi ſalarium competens habeat ibidem.
Publicum habens iudex non poteſt iura aliqua recipere,niſi lege vel conſuetudine ita approbatum ſit,nu.23.
Si vero non adhibitis minis vltra taxatum ſalarium exigat,quaſi concutere dicitur,n.25.
Si autem per minas,& oppreſſiones,cõcutione tenebitur.& quæ pœna iſta ſit. & criminaliter quomodo puniatur, ibidem.
Salariũ quis ſoluet tertio,ſi ſint duo aſſeſſores & diſcordent, ideoque aſſumatur tertius p. 1.q.19.n.64.
Opinio Paridis de Puteo ab auctore refutatur,n.65.
Salarium an debeatur iudici,ſi non proferat ſententiam,ſed non ſtet per eum quo minus proferat,n.66.
Quid ſi iudex proteſtetur, numero 68.
Quid ſi iudex obtulit,& proceſſus erat in ſtatu publicationis,n.69.
Salarium debetur iudici, licet ſententiam non proferat, in cauſis in quibus deueniunt partes ad concordiam in calculo ferendæ ſententiæ,n.67.
Et an ſit idem in iudice ac in aſſeſſore, ibidem.
Et an iudex poſſit habere ſalarium ſi partes concordent, remiſſiuè, numero 72.
Circa ſalaria iudicum quid ſeruetur in Regia Audientia Cathaloniæ cum lata diuerſorum caſuum diſtinctione, numero 70.
Quid in cauſis feudalibus in Cathalonia ſpecialiter conſtitutum ſit, numero 71.
Salarium in Cathalonia iudices nullum recipiunt ex cauſis criminalibus, numero 73.
Salaria iudicum an habeant priuilegia inter omnes creditores & æquiparantur doti

doti & fiſco,& habeant tacitam hypotecam cum priuilegio prælationis, numero 76.

Salarium iudicis promptam habet executionem tanquam pro debitis fiſcalibus, non tamen in perſona,n.77.

Salaria iudicibus ſeu auditoribus quæ ex publico ſoluuntur, an debeantur in principio vel in fine,n.86.& 90.

Salarium officialis ſuccedit loco victus, p.1.q.19.n.90.

Circa ſalaria aduocatus nobili animo,& ſine labe ſeruilis officij ſe gerere debet,& læta ſponte accipere quod litigator ſponte offert,& nihil amplius petere,par.2.q.1.n. 37.

Aufrerius tamen aduocatos hortatur ne pro illis patrocinētur, à quibus recipere debita ſtipendia incerti ſint, niſi pro pauperibus, & vt anteponant cauſas eorum, qui ſoluunt,ibidem.

Pro ſalario modico aduocans vilis & degener habetur.n.40.

Salarium nullum habere, & habitum reddere debet aduocatus qui dimiſit cauſam indiſcuſſam in tempore periculoſo, p.2.q.4.n.64.

In ſalario ſi ſatisfiat aduocato, non poteſt in medio cauſæ ille eam relinquere, ibidem.

Salaria,& dona quæ reciperent olim aduocati fiſcales,& quo tēpore ſoluerentur, p.2.q.6.n.5.

Salariū debetur aduocato ex pacto nudo,p.2.q.9.n.7.

Et etiam ſi promiſſum non fuerit,& tūc iudex illud taxabit.& procedit licet per ſtatutum determinatum ſit,ibidem.

Non minus debetur aduocato propter amiſſam litem,n.8.

Aduocato an ſit præſtādum in initio vel in medio,vel in fine litis.referuntur cōtrariæ DD.opiniones,n. 11.

Patrocinij aduocatorum quomodo debeat æſtimari,& quę ſint per iudicem conſideranda in taxatione ſalariorum aduocatorum,n. 12.

Aduocatorum ſi lege vel ſtatuto taxatū ſit, peccatum eſt iniuſtitiæ quicquam ex pacto vltra ſuſcipere,& qui ſuſcipit, ad reſtitutionem tenetur,num.13.

Neque aduocatus,neque ſcriba exigere poteſt,imò neq. recipere quantum libuerit,n. 14.

Salarium aduocatorum quantum eſſe debeat,& an maius debeatur in cauſis criminalibus,n.15.

An liceat aduocato plus iuſto recipere ſi ſponte detur,& an tunc ad reſtitutionem teneatur. & variæ ſuper hoc afferuntur diuerſorum DD. traditiones & doctrinæ, n.16.& ſeqq.

Quid ſi fuerat plus promiſſum,an poſſit exigi,ibidem.

An iudex dicto caſu cogat aduocatum ad reſtitutionem,ibidem.

An pari pœna plectendus ſit,qui à ſponte offerente accipit, atque is qui exigit, ibidem.

Vltra ſalarium taxatum an aliquid ſpōte oblatum liceat aduocato recipere, finito miniſterio,n. 19.

Salarium an & quando debeatur aduocato,etiam ſi non aduocauerit,p.2.q.9.nu. 36.

An promiſſum aduocato debeatur, ſi partes concordauerint ſeu tranſegerint,ibidem.

Integrum ad ipſius hæredes tranſmittit aduocatus ſi eius opera conducta erat & pendente locationis anno moriatur, num. 37.

Extende ad DD.ad profitendum conductos,& medicos ſtipendiatos ac ad procuratores,ibidem.

Idem eſt ſi viuo aduocato,per eum non ſtet,quo minus operas ſuas præſtet, & an ſi receperit,repeti poſſit, ibidem, & num. 38.

Quid ſi per caſum fortuitum impediatur aduocatus operas ſuas impendere, num. 38.

Salarium receptum aduocatus non tenetur reſtituere,imò non ſolutum exigere poterit,ſi propter infirmitatem ſuperuenientem non potuit poſtulare, habuitque ſalarium,& oportuit clientulum aduocatū ſumere,n.39.

Secus

Secus ſi aduocatus ſua culpa priuatus fuerit officio aduocandi, vel ſumpſit aliud officium incompetibile, vel pars eum deſeruit ex iuſta cauſa, ibidem.

Sententiæ patris Ioannis Azor, & Patris Ferdinandi Rebelli aliter de iſtis quæſtionibus ſentientium, numero 40. & 41.

Arguitur contra prædictos Azorium, & Rebellum, n. 42.

Sententia Patris Roderici ſuper eiſdem quæſtionibus conformis iureconſultorum reſponſis, n. 43.

Salarium integrum an conſequatur aduocatus ſi cauſam tanquam deſparatam deſerat, n. 44.

Ab aduerſario in expenſis condemnato an aduocatus victor in cauſa propria ſalarium petere ſibi poſſit, n. 46. & 47.

Quid ſi aduocauit in cauſa communi ſibi & alij, ibidem.

Quid de eo, cui gratis patrocinium præſtitum fuit, an poſſit petere ſalarium aduocati à parte aduerſa in expenſis condẽnata, n. 47.

Salarium laboris pro parte ſocij habere debet aduocans in cauſa ſibi communi & alij ignaro litterarum, n. 48.

Salaria aduocatorum, iudicum, doctorum, & ſcolaſticorum habent priuilegia inter omnes creditores, & æquiparantur doti & fiſco, & habẽt tacitam hypothecam cum priuilegio prælationis, quemadmodũ fiſcus, & dos, n. 49.

In quo fundetur iſta ſententia, & an ab ea recedi poſſit in iudicando, ibidem.

Pro ſalarijs aduocatorũ proceditur executiuè, n. 53.

Ratione ſalarij in aliqua cauſa debiti vel expenſarum in cauſa factarum, dicuntur clientuli eſſe iuriſdictionis illius curiæ, ibidem.

Pro ſalario contra victum in expenſis condemnatum an & quando aduocatus ſeu procurator agere poſſit, n. 54.

Salaria ſiue ſportulæ non dantur, vbi iudices cognoſcunt ſine ſcriptis, p. 3. q. 5. n. 19.

Salem exportare prohibitus an puniatur ſi educat muriam, vbi o pinio Benuenutæ Stracca periculoſa cenſetur, par. 1. q. 11. n. 80.

Salutare iudicem omnes ciues cogi poſſunt, p. 1. q. 2. n. 28.

Saluum conductum an fiſci aduocatus poſſit concedere, parte 2. quæſtio. 6. num. 93.

Et quid in Cathalonia, n. 95.

Saluus conductus in perpetuum conceditur à ſolo Principe, vel dominis temporalibus: ad tempus autem & ex aliquo prætextu conceditur à iudice cauſæ num. 93.

Re ſaluo conducto teſtibus dando vt veniant ad deponendum, n. 94.

Saluum conductum alicui à iudice inferiori ex cauſa datum an Superior obſeruare teneatur, ibidem.

Et alio de ſaluo conducto, ibidem.

Sub ſaluo conducto alicui conceſſo, vt pro debito ciuili non exigatur, non cõprehenduntur debita fiſcalia, par. 2. quæſt. 6. n. 119.

Sub generali an contineantur debita iurata, ibidem.

Sancti complures referuntur, qui iudicandi & aduocandi munera exercuerunt, p. 3. q. 1. n. 9.

A *ſapientibus* & inſipientibus conſilium exquirere vtile eſt in facto dubio, p. 1. q. 13. n. 8.

Parum ſapientes aliquando in certa re habent intellectum eleuatum, & acutius omni ſapiente diſcurrunt, ibid.

Sapientes ſunt qui cum ſapientibus cõuerſantur, parte 1. quæſtio. 24. numero 1.

Sunt veluti dominatores aliorum, ex Ariſtotele, parte 2. quæſtio. 2. num. 25.

A *ſatiſdandi* onere releuatur poſſidens immobilia, parte 2. quæſtione 6. numero 125.

Scandali vitandi cauſa receditur à iure, p. 1. q. 8. n. 1.

Abſoluitur quis à iuramento licito, numero 2.

Scandala grauiora, vt effugiantur, tolerantur mala, & hinc tolerantur meretrices, n. 3.

Scan-

Digitized by Google

Scandali vitandi cauſa licitum eſt diuiſionem iam factam retractari, & aliam de nouo fieri,n.5.

Scandalum in cap. 3. de reg. iu.in anti.accipitur pro ſcandalo paſſiuo,quod eſt peccatum proueniens ex bono vel opere, vel dicto alterius,n.9.

Scandalizari eſt peccare exemplo, vel cauſa alterius,par. 1. quæſtione 8. num. 10.

Scandalizetur licet Superior & inde in peccatum ruat, non debet iudex ſuam mutare ſententiam,ſi iuſtam iudicio ſuo illam dixit, parte 1. quæſtio 8. numero 14.

Scandalum cum inde eſt futurum, an concedi debeat ante omnia reſtitutio poſſeſſionis ſpoliato,p.1.q.8.n.18.&ibi ratio,n.21.

Scandala ad vitanda an poſſit iudex cogere partes ad concordiam,n.19.& ibi ratio,n.21.

Scandalum quando aliàs inter partes contendentes futurum eſſet, poſſeſſio eſt ſub ſequeſtro apud iudice retinenda, n. 20.& ibi ratio,n.21.

Duplex eſt aliud puſillorum, & aliud Phariſæorum,n.30.

Scandalo non obſtante poteſt vxorẽ ducere is qui metu ingreſſus, & profeſſus religionem,poſtea ad ſeculũ reuertitur.& quare,n.31.

Propter ſcandalum proximi qui nõ acquieſcit rationi, & monitioni probabili ſibi redditæ,nemò tenetur ad relinquẽda bona ſpiritualia ſeu temporalia, numero 36.

Propter furis, vel raptoris ſcandalum, quod per repetitionem à ſe coram iudice competente petitam patitur,non tenetur quis pati rapinam,aut furtum,& quare, n. 37.

S.Thomas Archiepiſcopus Cantuarieſis laudatur, qui cum ſcandalo Regis, & totius Regni bona Eccleſiæ repetere conatus eſt. & quare,parte 1. quęſt. 8.n. 35.

Scientia præfertur viribus & diuitijs, p. 2.q.1.n.25.

Scire tenetur quiſque ea quæ pertinẽt ad ſuum ſtatum & officium,& declaratur, p.1.q.17.n.29.& 31.

Et quæ communiter homines ſui ordinis ſciunt,ibid.

Scire,vel ſcire debere,& ſcire poſſe paria ſunt,n.30.

Scribere iudex debet per ſe ſententiam p.1.q.15.n.42.

Quid ſeruetur in Cathalonia, niſi facta per Superiorem diſpenſatione.& refertur exemplar ſenioris cuiuſdam ſenatoris, ibidem.

Scribere recuſare debet aduocatus in iis,quæ conſcientiam rumordent, vel pro veritate ſcribere, parte 2. quæſt.1. num. 33.

Secundum communem DD.ſententiã ſcribere non eſt opus ſeruile:& an tranſcribere opus ſeruile ſit, parte 2.quæſt.8.nu. 46.

Secretum negociorum geſtorum debent maximè ſeruare iudices. & multis exornatur, parte 1. quæſtio. 1. num. 77.

Oportet maximè ſeruari per iudicem & exornatur. par. 1 quæſtione 15. num. 127.

Secreti ſeruãdi cauſa obſeruãtia aliquorum ſenatuum & præſertim Cathaloniæ ne diſcregentur Senatores Regij,poſtquã vota ferre inceperint,donec deciſa cauſa ſit,licet hora conſueta interim dederit,n. 128.

Secreta cauſæ ſi iam aduocatus cognouit,non debet in alias partes tranſire, quia illa aduerſarijs prodens, lege Cornelia de falſis coercetur, parte 2.quæſtio.4. num. 28.

Clientis detegens aduocatus eſt infamis, falſarius, & præuaricator, excepto caſu proditionis & hæreſis, parte 2.quæſt. 4. n. 39.

Similiter Regij Conſiliarij reuelantes ſecreta delinquunt, exceptis dictis duobus caſibus, in quibus poſſunt ſecretum detegere,ibidem.

Secreta ſibi commiſſa tenetur quis reuelare, quando adeſt iuſta & vrgens cauſa

Digitized by Google

& secreti denunciatio, uel reuificatio esset ne, cessaria ad uitandum graue Reipublicæ dānū uel tertiæ personæ, quod aliter impediri nequeat numero 44.

Sibi commissa extra confessionem Sacramen, talem debet Christianus reuelare, quando illorum occultatio afferret notabile damnum alicui, ibid.

Amplia etiam si secretum fuisset promissū cum iuramento n.° 45.

Limita nisi maius sit damnum ei cuius secretum reuelatur ibid.

An d.° casu sit necessaria absol.° a iuram.° ibid.

Secretum sibi rat.° sui officij commissum nullo modo reuelare debent Aduocati Procur. medici et obstetrices quando agitur ad solam delinquē tis punitionem, licet sub excōicat.s poena illis præ cipeatur, et etiam si delinquens laboraret infamia uel indicijs, alias peccant mortaliter, et ad damni restitutionem tenentur n.° 46. et rationes, quibus hæc fundantur conclusio n.° 47.

Quid tamen reuelare, et aperire possint n.° 46.

Quid si ueritas aliter haberi non possit, ibidem.

Secretum quando quis iuramento etiam à Iudice interrogatus reuelare non tenetur, potest res pondere se nescire intelligendo et interim concipi endo quod teneatur ad reuelandum n.° 48.

Sedes an ignobiles nobilib. cogi possint dimit tere par. 1. q. 2 n.° 28.

Sedendo Iudex non stando iudicare debet sub decreto nullitatis et quare p. 1. q. 15. n.° 39.

Quid si sedebat incedendo super equum uel in alta Turri, et partes erāt inferius uel si dolebat in sedibus suis et iacebat ibid.

Sedendo et quiescendo anima fit prudentior n.° 39.

Sedere debent Aduocati a dextris Iudicis, qui debet illis assurgere, et eos salutare par. 1 quest.° 2. n.° 3. et 12.

Quando tamen postulant stare debent n.° 13. et 14. quid tamen moribus receptum sit n.° 2.

Senatores Regij in processionibus, an possint separari à Domino Rege, seu ipsius Locūtenente 1. quest.° 2. n.° 35.

A Principe loco patrum honorantur, et quare n.° 36.

Iniuria quæ Regijs Senatoribus infertur aut dicitur n.° 37.

Senatorum Regiorum laudes ex historijs Regum, et probatis auctoribus n.° 38.

Presumuntur doctissimi et meritissimi et quare n.° 39.

In Senatores Regios eligi debent, qui alias munera gloriosè gesserunt n.° 40.

In festis, et processionibus publicis debent ob reuerentiam Principis incedere, et alijs præ cedere n.° 43.

A Regiorum Senatorum Sententijs non dat.r appellatio et quare n.° 44.

Qui eos offendunt crimen lesæ maiestatis committunt n.° 45.

Senatores Regij uiris honoratis reuerentias exhibere debent, et an illis licitum sit appete re, uel petere salutationes n.° 47.

Inter se pro antiquitate sui officij anteca dunt n.° 52.

Vnus ex Regijs Senatoribuſ præcedit Regēn Thesaurariam Regiam n.° 52.

Senatores Regij sunt exempti à foro ordi nario, in Ciuilibus et Criminalibuſ n.° 58.

Senator electus qui post aliquot menses iurauit non præcedit ei qui medio tempore creatus iurauit par. 1. q.° 2. n.° 90.

Inter Senatores, et Officiales in officijs quibus administratio annexa est ille præcedit, qui prius possessionem adeptus est, secus in alijs officijs n.° 91.

Quid si officialis ob Regis seruitium impedi tus fuerit capere possessionem n.° 92.

Senes potius eligendi sunt Iudices, quam Iuuenes, non tamen reprobatur inter senes unus, aut alter iuuenis par. 1. quest. 2. n.° 22.

Nimium senes non debent effici Iudices, et quare n.° 29.

Senectutis uitia ibidem.

Seniores an iuniores Iudices seu anterio res prius suffragium dare debeant p.te 1. q.ne 24. n.° 118.

Multum senes in Aduocatos non eligendi. Et de ipsorum uitijs p.te 1. q.ne 1. n.° 14.

senium suum sicut corpus, sic etiam mens hominis habet ibid.

Sensus si de rebus sibi obiectis uere iudicaturus sit, oportet ipsum sentiendi instr. omni qualitate, eaq. saltem de quibus iudicandum est uacuum esse p. 2. q. n. 61.

Pro sententia, et gestis à Iudice presumitur etiam si à sent.a sit appellatum p. 1. q. 1. n. 90. et 92.

An liceat contra sent.m Iudicis adhærere opinioni Aduocati n. 91.

Sententia an ualeat si Iudex dicat pronuncio prout in Consilio sapientis, ubi distinctio parte 1. q. 5. n. 50.

Nisi Iudex ultra prædicta uerba adiciat uerbum condemnamus, uel absoluimus sententia nulla est secundum Seguera n. 51. cuius tn opin. ab auctore impugnatur n. 52.

Sententia non ualet si Iudex loco illius legat consilium sapientis n. 53.

Non ualet si Iudex in prolat.e sent.e dicat absoluo, uel condemno quod Titius uoluerit, et quare n. 54.

Sententiam alicuius, qui promisit ratã habetur intellig. de iusta, et Iuri consona n. 59.

In sententia Causam exprimere debet Iudex, qui minuit poenam legis, uel statuti par. 1. q.ne 6. n. 12.

Sent. medias seqq. iniqua est, et quare n. 28. et quando hoc uerum sit n. 31.

Sententiam in causis Fisci, et Reipub.e fert Iudex nemine consulente p. 1. q. 9. n. 44.

Priuari potest Iudex appellationis supplere in his, quæ natura litis et causa postulat p. 1. q. 9. n. 90.

Ad sententiam parte non petente pot. deuenire Iudex ex officio uidens instantia periturum ut sit finis litium p. 1. q. 9. n. 264.

Sententia ferri non potest, nisi petatur alias est ipso Iure nulla n. 264.

Sufficit tamen quod una pars instet pro sententia, licet feratur pro eo, qui non instat n. 265.

A sententijs latis in causis Confratriæ in Domo Ciuitatis Barcinone quomodo recurratur p. 1. q. 10. n. 76.

Et an iste recursus impediat Sententiæ executionem, et quid si fuerit appellatum ad Reg.am aud.am n. 77.

Sent.a ex præsumptionib. lata nunquam transit in rem iudicatam p. 1. q. 11. n. 76.

Lata à Iudice imperito sine consilio alterius ualet, licet ille peccauerit p. 1. q. 13. n. 4.

Vnius, et deterioris sent.a aliquando pot. et multos et maiores in aliqua parte superare p. 1. q. 13. n. 7.

Sententia Iudicis in causa prog.a parte consentiente lata, an ualeat in uim pacti p. 1. q. 14. n. 6.

In sententia an Iudex teneatur causã exprimere p. 1. q. 15. n. 2.

Fatuus est qui exprimit, et quare, nisi adiciat dictionem maxime ibidem.

Procedit tam in diffinitiua, quam in interlocutoria n. 2.

Fallit in sent.a excommunicationis n. 3.

Item in Causa appellationis quando reuocatur sent.a primitiua n. 4.

Item ubi sine expressione causa sent.a est incerta n. 5.

Item quando recedit Iudex à Iuris dispositione, ueluti agendo, uel minuendo poenam legalem n. 6.

Et an hoc casu sufficiat exprimere causam in genere ibidem, et an tunc requiratur ad ualiditatem sententiæ, uel ad Iudicis excusationem ibidem.

Sententia præsumitur lata ex causa, quæ apparet in actis n. 7.

In sententia tenentur Iudices in Cathalonia Causam exprimere, et motiua opponere n.° 8

Intellige in definitiua secus in interlocutoria ibidem.

Fallit in confirmatorijs prior sententiarum etiam definitiuis, licet ex nouiter deductis confirmentur, et quare, et an hoc casu sit hoc in arbitrio Iudicis n.° 9.

Fallit item in sententijs Criminalib: siue definitiuis, siue interlocutorijs n.° 10

Sententia si continet plures causas, & una tantum uera reperitur ex qua sustineri posit non est irrita n.° 11.

Ex falsis motiuis lata an sit nulla, et an potuerit Iudex se mouere ex motiuis, que sunt in processu non mentionatis in sent.a n.° 13.

Sententia, qua pronunciatur Titium esse condemnandum, uel absoluendum, non additur prout cum presenti condemnamus, uel absoluimus, an nulla sit n.° 14.

Prima DD opinio affirmans n.° 15.

Secunda negans n.° 16.

Tertia distinguens n.° 17.

Et qua sit receptior et uerior nu. 18. et 19.

Et per qua uerba olim conciperentur sententia n.° 19.

Sententia, qua pronunciatur Titium relegandum, uel decapitandum sine dubio ualet, et quare n.° 20.

Cum solo uerbo pronunciando, ualet, nec ad ualiditatem sent.e requiritur uerbum absoluendi, uel condemnandi p.° 1. q.° 15. n.° 41.

Debet ferri in scriptis aliquin erit nulla, et quare p.° 1. q.° 15. n.° 42.

Extende in sent.a Principis n.° 43.

Et in causis summarijs sine strepitu, & figura iudicij sola facti ueritate inspecta declarandis n.° 44.

Fallit in causa modica quantitatis maximè uilium personarum n.° 45.

Et conciliatur dictum Landis de Puteo, cum dicta glosa, qua uidentur contraria ibidem.

Fallit item in sent.a interlocutoria, nisi uerteretur magna causa cognitio n.° 47. et an Iudici super illos sent.a credatur ibidem.

Et alij Casus fallentiales n.° 48.

Post sent.a à se latam an possit Iudex illam corrigere p.° 1. q.° 15. n.° 58. 63. & 65.

Potest illam declarare, et quare n.° 59

Intelligo quando uerba essent dubia secus si clara, maximè quando non fit in continenti n.° 66

Nec declarari seu interpretari licere nisi esset de maioribus iudicibus, scilicet habentibus merum Imperium n.° 61.

Traditio seu opinio D. Ricany de Ripoll super his reprobatur n.° 62.

Sent.a si ipso Iure nulla sit, potest Iudex ordinarius eius iudicare etiam in Catalonia n.° 63.

Si ex defectu iurisd.is nulla sit, an possit per eumdem Iudicem nulla declarari ibidem.

Sententia dicere potest Iudex non solu super petitis, sed etiam super causa petendi ubi exempla fuerunt in petitione hereditatis, et rei uenditionis declarare Iud.m aliquem esse dominu, uel heredem p.° 1. q.° 15. n.° 101.

Et in declarando causam deseruiens si pars petat executionem Sententia, ibidem.

Sententiam in paritate probationum potest ferre Princeps pro actore Viro probo contra reum uirum malum par. 1. quest. 15. n.° 111.

Quid de Iudice qui habet liberum iudicandi arbitrium ibid.

Sententia sub conditione an scripta sit, lata, ualeat, et sub quibus conditioni-

Digitized by Google

bus et ibi de conditione prestandi cautionẽ et de conditione si probauerit p. 1 gl.ª 15. n.º 144.

In sent.ª Iudicis duo considerari pos-sunt, et ratione alterius stipendium acci-pere potest, et alterius ratione non potest, et quæ sint ista p. 1 q.ª 19. n.º 18.

Lata de consilio assessoris excõicati ualida est p. 1. q.ª 23. n.º 6.

An ualeat si causæ cognitio ad duos spectet, et diuerse iudicent p. 1. q.ª 24. n.º 117.

Et tunc ad quem appellandum sit ibidem.

Per collusionem lata an ipso Iure nulla sit, uel ope restitutionis retractanda p. 3 q.ª 4 n.º 63.

Contra Fiscum lata est nulla si Fisci Aduocatus non interuenit in exam.ᵉ uel decisione causæ fiscalis nec opus est appellatione, uel supplicatione, seu integrũ restitutione p. 2 q.ª 6. n.º 35.

Lata contra priuatam personam pro eo absentia sui Aduocati non rescinditur ibid.

Pro fisco lata quamuis absente fisci Aduocato et Proc.ʳᵉ ualet et quare n.º 36.

Si pronunciandæ est in sententia alicuius et hic requisitus non interuenit, ualet ibid.

Examinatur circa hæc ueritas glo. in l. finali C. de aduoc. fisc. n.º 37.

Sent.ª in causa fiscali lata, an nulla sit si Fisci Procur.ʳ non interuenit in causa licet Fisci Aduocatus interfuerit p. 2 q.ª 6. n.º 91.

In causa fiscali sine citatione nulla est et a Rege lata p. 2 q.ª 6. n.º 106.

Lata si non constat de processu, est ipso Iure nulla p. 3. q. 5. n.º 17.

Sequestrare possessionem apud tertiũ An quando Iudex ex officio possit ad uitanda scandala, et rixas p. 1 q.ª 9. n.º 306.

Sequestrum an Iudex ex officio possit in causa in qua iudicatum est, et quid in catalon.ª p. 3 q. 5. n.º 41.

Et ut abstineant ab hoc officio consulitur Iudicibus, ibid.

Sermonem circa uniuersalia sunt faciliores circa particularia ueriores par. 1 q.ª 20. n.º 3.

Seruus qui non pot. agere inuentus Off.ᵐ Iudicis pro alimentis p.ª 1. q.ª 9. n.º 163.

Serui prohibentur Iudices fieri, si tamẽ pro liberis reputentur gesta p eos ualent, et procedit tam in Iud.ᵉ ord.ʳⁱᵒ quam in Delegato p.ª 1. q.ª 12. n.º 75.

Seruo confiscato non uenit peculium nisi exprimatur p.ª 1. q.ª 11. n.º 16.

Seueritatem cum lenitate debet miscere Iudex p.ª 1. q.ª 1. n.º 43.

Ob nimiam seueritatem Iudex deponi potest ab Officio n.º 48.

Simulare. An Iudici liceat, et ueritatem rei apud ipsum dubiæ extorqueat p. 1. q.ª 18. n.º 32 et seqq.

Et de recepta DD. sent.ª n.º 34.

Et de Iudicio auctoris ubi referuntur DD. affirmatiuam tenentes n.º 34 et 38.

Simulare uel fingere aliud est, et aliud mẽtiri n.º 36.

Simulatio seu fictio ad bonũ finem permissa est, mendacium autem semper est prohibitum ibid.

Doctrina Patris Io. Marquez acerrime rejicientis contrarium ubi S. Hieronymi, et S. Aug.ⁿⁱ contrarias super hoc sententias refert n.º 37.

Socius à culpa socij excusat. nisi fuerit particeps, uel conscius fraudis p.ª 1 q.ª 11. n.º 107.

Sic res communes pro parte Socij fraudãtis confiscantur, et solus poenam incurrit ibidem.

In socio frãus, uel scientia fraudis non præsumitur nisi probetur ibid.

Socij criminis quando plures sunt, et Iudex promisit impunitatem uni ipsorũ si ueritatem facti declararet, et socios detegeret, cũ alia uia ueritas nota fieri non posset promissio ser-

uãda

uanda, et an sup. hoc princeps consuli debeat par. 1. q. 14. n. 51.

Solutio in fine fieri debet quando pecunia promittitur alicui pro labore p. 1. q. 19. n. 87.

In principio fieri debet quando pro alimentis datur n. 88.

Item in principio quando promittitur alicui pro sumptib. faciendis n. 89.

Spiritum Sanctum Iudex semper dicitur quem admodum debere inuocare, ut in uoluntate, et lege Domini ambulet p. 1. q. 15. n. 30.

Spoliatus sine causæ cognitione a Principe est etiam ante omnia restituendus p. 1. q. 12. n. 103.

Statutum disponens quod Iudex pronunciet de consilio uel iuxta consilium, ut secundum Consilium sapientis intellig. imponere Iudici necessitatem sequendi illud p. 1. q. 5. n. 18.

Contra tenet aliquis, si statutū loquitur per uerbum de consilio n. 19.

Auctor cum alijs approbat priorem sententiam quæ in hac Prouincia obseruatur n. 20. & 22. saltem procedit quando uersantur in Iud. illiteratos n. 23.

Si statutum uelit sententiam fieri per Iudicem cum consilio sapientis non ligat ad sequendum illud et similiter si loquatur per uerbū, ex consilio n. 24.

Tiraquel, et Gonzales sup. his contrariam opin. ubi tutam fert auctor n. 25.

Quid obseruetur sup. his in Ciuitate Barcinonæ circa intellectum priuilegij Caroli Imp. n. 26.

Statutum præcipiens Iudicem sumere consultorem, ubi imperiti Iudices admittuntur intelligitur disponere, quod Iudex sequatur eius consilium n. 36.

Si statuto caueatur Pupillum aliquid facere cum Consilio agnatorum capiatur consilium pro consensu, et quare n. 37.

Statutis duobus pro eadem re diuersas pœnas imponentib. nec facta in uno mentione alterius non censetur prius statutum correctum per posterius p. 1. q. 6. n. 45.

Statutum cogens Iudicem ad aliqd. intra certum tempus faciendū intellig. parte petente p. 1. q. 6. n. 113.

Statuto stante, quod consilium sapientis adhibeatur adhiberi non debet si casus sit clarus p. 1. q. 7. n. 16. uel si sit in Iure expressè decisus n. 17.

Statutum statuens terminum ad dicendum de nullitate, intelligitur uti agendo, quam excipiendo p. 1. q. 9. n. 174.

Loquens de panis, an intelligat de uestibus et togis et de metallo, ac de uasis ex metallo conflatis p. 1. q. 11. n. 75.

Statuto prohibente extrahere triticum, an puniatur extrahens panem coctū n. 79.

Statuto quod Maiores in iuenti cū porlis soluant decem non tenentur pœna statuti si fuerint uestiti Officiales sed non apprehensi p. 1. q. 11. n. 101.

Statuta reprobantia consuetudinem etiam immemorabilem, abeunt consuetudinem per contrariam usum totius Regni et Regis tolerantia p. 1. q. 13. n. 34.

Statuto an afficiatur Princeps, ut quis sit Iudex in causa sua p. 1. q. 14. n. 15.

Statutum disponens quod Rector sit Iudex alicuius in causa propria est contra ius nat. n. 16.

Statuta antiqua in quibus Officialibus taxantur stipendia, quæ stante uarietate temporum sunt effecta ualde uilia et modica, an ligent in conscientia p. 1. q. 19. n. 45.

Quid si officialis iurauit obseruare statuta loci in quibus sunt dicta statuta n. 46.

Et quid si specifice iurauit seruare illa statuta, quæ prædictam iniquam taxationem continent ubi contraria DD. opin. n. 48.

Statuta Regionis qui iurauit seruare, non tenetur ad seruanda ea statuta, quæ aliqua ratione non obligant et quæ sint ibi n. 46.

Et an teneatur seruare statuta post iuram. condita n. 47.

Digitized by Google

Statuta non possunt facere Doctores, ceterique Magistratus habentes Iurisd. ad tempus, quid tamen possint p. 1. q. 3 n. 50.

In statutis omnis recessus a Iure communi est odiosus et omnis regressus ad favorabilis p. 1. q. 6 n. 33.

Statutum, quod aliter non, alleret potest ex contra. interpretatio valere p. 1. q. 1 n. 35.

Si Leges Regni, et Constitutiones Cathaloniae extendit Literam intelligendo observantia interpretativa illorum tenenda est n. 36.

Statutum interpretatio consuetudo non dicitur nova dispositio, ad quam statutum et admittenda est etiam si verba statuti repugnent aut impropriantur n. 37.

Leges statuti seu legis promulg. sufficiunt ut consuetudo contra interpretativam inducendam, neque dicitur, quod sit stricti n. 38.

Statuti interpretativa consuetudo dicitur potius attitudo quam consuetudo et differt in plurib. a consuetud. proprie sumpta n. 39.

Statutum, quod prohibent contra consuetudinem allegari non intelliguntur reprobare interpretativam, et declarativam suis declarationem p. 1. q. 1. n. 77.

Statutum reprobans omnem consuetudinem contrariam preteritam et futuram, abrogatur per longam, et antiquam consuetudinem contrariam, quae in saeculis aliorum Regnorum, et Populis orta et inducta fuit n. 73 et 76.

Si Angliae prohibeat appellat. in casum, quo de iure tenerentur tamen suspensiva censetur ademptum tam suspensiva quam devolutiva, et aliter quam devolutiva p. 2 q. 5 n. 19.

Stilus Curiae et partium Curiae Eccles. circa assignandum appellanti terminum et declarationis causa lapso dicto termino p. 1. q. 9. n. 95.

Singulari An Iudex possit pro parte absente p. 3 q. 5. n. 20.

Inst. Iudex quando debeat respondere inter subditum etiam p. 3. q. 6 n. 30.

Subditus in dubio parere debet precepto Super. p. 1. q. 3 n. 28 et 88.

Si Superioris preceptum constat esse iniustum, subditus parere debet, si iniustum nec debet, nec potest n. 87. et 89.

Intellige quando Superior precipit illud, quod ad suam iurisd. seu Imperium pertinet, et traditur intellectus ad ea, si Dominus p. 1 q. 3 n. 84.

Subditus si constat in quo precipit esse peccatum et veniale nec debet nec potest obedire alias peccat n. 81.

Non peccat obediendo, licet Dominus peccet precipiendo n. 30.

An subdito liceat contra propriam conscientiam et precepto sup. accedere p. 1 q. 3 n. 40.

Super. corrigentem, et accusare non tenetur, nec ei sine rubore resistit p. 3 q. 4 n. 40.

Subscribens designans dicit approbare omnia contenta in illa p. 1 q. 5 n. 4.

Subscribere an debeant patres definitores sententiae a Prelato quam in definitorio non approbarunt p. 2 q. 5 n. 22.

Opinio Patris Emanuellis Roderici in hoc art. multis rationibus fulcita ibid.

Subscribere an unus Iudex possit sententiae sue contradicenti aut maioris partis, quam ipse non approbavit n. 23.

Traditiones Ioan. Mangia et Alexandri Arrulensis huc spectant quest. n. 1. 2. et 3.

Substitutus si quis est ei qui ex duobus ultimus moriatur, et non apparet quis prius mortuus fuerit uterque substitutus erit p. 1. q. 4 n. 12.

Substituendi facultatem quando auctor sive Officialis expressam a Domino habet, an tenetur de culpa substituti p. 1 q. 14 n. 90.

Substituens virtute sui mandati Procur. non tenetur de facto substituti n. 91.

Secus in Procur. qui iure suo substituere valet ad substituendum dati substituit, velut Proc. ad negocia n. 92.

Substitutus non potest revocari a Procur. substituente, quo virtute sui mandati substituit, sed debet revocari a domino n. 91.

Summarissimum in causis Officium Iudicis valde coubetat p. 1 q. 10 n. 1.

In illis non potest permittere Iudex ea quae sunt de substantia iudicii n. 5.

Extende n. 5. et n. 6.

Et an in dd. Causis teneatur Iudex iudicare secundum allegata et approbata, et non secundum suam Conscientiam, ubi contrariam Doctores sent. n. 40. et 42.

Quid in Causis a Iudicum arbitrio suo terminanda n. 41.

An in d. Causis possit existimari secrete dilicias scientiam ante, et post Testium publicationem, ubi contrarie doctorum opiniones n. 43.

Superbi non debent esse Iudices et ornatur p. 1. q. 1. n. 54.

Superior

Digitized by Google

Superior non potest compellere Iudicem ad inueniendum suum Ius nisi sit euidenter iniustus, vel erroneus p. 1. q. 6. n. 13.

Superioris iussus et authoritas excusat a poena siue legali, siue conuentionali et a periurio p. 1. q. 11. n. 146.

Supplere an Iudex possit quando Pars debuit in Iudicio factum ex quo resultat Iuris presumptio et eam allegare, presumptio, et ibi Menoch. et Mascard. contraria traditiones p. 1. q. 9. n. 129.

Supplere in facto Iudex potest quando sibi ut Iudici ex actis processus de facto constat n. 130.

An procedat hoc in exceptionibus, et hic quaedam ubi exceptiones perimunt actionem, sed in his ipso Iure tollunt actionem p. 1. q. 9. n. 131.

Supplere de facto in causis dotis, et in causis piis et in quae concernit publicam utilitatem n. 131. et 132. et ut sit litium finis n. 134.

Item propter absentem quando unus solus litigat n. 135.

Supplere de facto parte non excipiente potest in his in quibus partis consensus vel renunciatio nihil potest operari, si ex processu constent n. 153.

Ex se iudex debet supplere, et pro dicto habere si quid ad discernendam iustitiam vel incuriam omissum videat, et traduntur exempla par. 2. q. 1. n. 33.

In facto Iudex non debet nisi tale sit, quod iam sit ei notum ut Iudici n. 34.

Supplendum non est factum nisi tale sit ut ex actis et instrumentis litis non modo conijci sed etiam probari queat n. 35.

Supplere raro exceptiones Iudicem posse et quare n. 36.

Notorium Iudex supplere non potest quod non fuerit allegatum, allegato autem notorio non debet exigere probationes n. 37.

Supplet ex officio in exceptione excutionis appellando excutiatur actorem a iudicio n. 38.

Supremi Iudices iudicare tenentur sola facti veritate inspecta ut Princeps p. 1. q. 9. n. 103.

Ex officium suum parte etiam non petente supponere debent n. 104.

Surdus et surdaster qui dicantur cum agitur an Iudices esse possint p. 1. q. 10. n. 11.

Surditas si superueniat Iudici donec sanitas eius speratur ab iniuncto officium non aufertur subrogabit tamen interim alium p. 1. q. 10. n. 12.

Suspectus Iudex suspicione Iuris et de Iure an debeat suo officio parte non opponente abstinere, et quid de alijs Iudicibus p. 1. q. 9. n. 250.

Suspecti Iudices suspicione Iuris et de Iure qui dicantur ibidem

Iudex quis propter suspicionem declinare velit abstinere quemadmodum se gerere debeat n. 251.

Suspecti Iudices quibus ex causis recusari valeant remittive p. 1. q. 10. n. 11 et seq. et n. 111.

Suspecto recusato Iudici ordinario datur Iure Ciuili adiunctus, delegatus vero in toto remouetur n. 117.

Iure autem canonico cum ordinarius, quam Delegatus Iudex remouentur si recusantur suspecti n. 118.

Suspectus recusatus Iudex ordinarius potest alij causam delegare non suspecto n. 123.

Suspectus autem delegatus dicitur si sub dicto subdeleget n. 129.

Suspectus recusatus Iudex an in causa suspicionis possit interrogari n. 161.

Suspecti Iudicis recusationis causa non est necessario exprimenda Iure Ciuili sed allegandum in genere cum iuram. calumniae Iure vero Canon. exprimenda, et probanda est, et quid communi Iudiciorum usus teneat n. 142.

Fallit quando causa suspicionis non potest exprimi sine scandalo et secundum verba ipsius facti dictum partis n. 126.

Suspiciones ex causa assertionis Iuris communi non procedunt nunc ubi non sit gradus p. 1. q. 14. n. 57. Contra Regios Senatores Catalonia non nisi graues admittuntur, neque ex causis de his ibi n. 34.

Suspectus in cognoscendo, et iudicando non est suspectus in delegando, nisi subditum subdeleget p. 1. quest. 14. n. 68.

Digitized by Google

suspecti redduntur Officiales propter inimicitiam Domini, durante tamen tempore officialis considerantur facti ab ipso Domino n.° 31.

Suspectus est qui se ingerit p.te 1. q.e [illegible]

Recusari a parte [illegible] casu ut suspectus an possit Advocatus Fisci [illegible] ibi decisio refertur cum distinctione p.te 2. q.e 6. n.° 66.

Examinatur veritas d.ae decis.is de asserta pragmatica Caroli Imp.is in eius confirmationem, ibidem.

Impugnatur d.a decisio in eo cap.e quo vult Advocatum fiscalem ex suspensione dum causa deciditur, et alium Advocatum nomine fisci votum dare n.° 67.

[illegible] una fiscus possendo tempore [illegible] alteri propter maiorem [illegible] p.te 2. q.e n.° [illegible]

T.

Tabellio licet non possit esse Clericus, vel Clericus [illegible] p.te 1. q.e 12. n.° 91.

Tabellionatus officium Clericis prohibetur, consuetudo tamen induci potest quod Clericus sit Notarius p.te 1. q.e 2. n.° 68.

Dictum est an notarius [illegible] ibidem.

Tabelliones mortaliter peccant si [illegible] notabiliter maius debito accipiant [illegible] tum, quando [illegible] ipsi erat p.te 1. q.e 9. n.° 20.

Secus si [illegible] ministerium [illegible] et pars tradat liberaliter aliquid ultra taxam tabellioni, vel Advocato prebeatur. ibidem.

Tabulae iudices in Catalonia, indicant ut [illegible] p.te 1. q.e 24. n.° 114.

Tacendo Iudex prudentius agit, [illegible] p.te 2. q.e [illegible]

[illegible] tacendo [illegible] sapiens ibidem.

Tacere proprium est, indicium, et est saepe [illegible] in homine n.° 3.

Tacens habetur pro consentiente quando vocatur ut consentiat vel contradicat et postea in [illegible] tacet p.te 3. q.e 4. n.° 4.

Tacendo scientes, et praesentes in universitate, Capitulo, vel Senatu, aut collegio consentire praesumuntur, cum aliquid tractatur, ideo si aliquid damnosum Reip.cae vel turpe deliberatur poena delicti tenentur sicut expresse consentientes n.° 5.

Tacens nunquam videtur consentire quando requiritur expressus consensus, nec sufficit praesentia consentire debentis n.° 8.

Tacentes, quando coeteri consentire, [illegible] consentire censeantur Advocati si plures pro aliquo simul negotio consulantur n.° 15.

Tacendo Consiliarii censentur approbare id quod agitur cum ad hoc [illegible] sint [illegible] consulent n.° 18.

Et argum.ta in contrarium proponuntur n.° 19. et eis respondetur n.° 20.

Tacentes, et non opponentes in iudiciis advocati habentur pro consentientibus n.° 21.

Tacite quando quis censeatur approbare sententiam contra se latam, et appellationi renunciare, et alii plures casus huiusmodi referuntur ibidem.

Siquis Sabem, Consanguineum aut domesticum in testem producit pars altera non opponens censetur tacite remittere omnes exceptiones quae per eius consensum tolli possunt n.° 22.

Tacite videtur victum absolvere Iudex in sententia [illegible] victorem in expensis non condemnans sed expensis absolutus p.te 3. q.e 4. n.° 29.

Intellige quando expensae veniunt off.o Iudicis secus si veniunt iure actionis, vel promissionis, vel conditione ex lege quia tunc potest victor petere ut victus condemnetur in expensis n.° 30.

Item intellige si expensis fuerant petitae n.° 31.

Tacite videtur a minori poena recedere Iudex maiorem comminando n.° 35. et segg.

Temporalia debent esse iure communi off.a saecularia Magistratuum, et quare p.te 1. q.e 20. n.° 21. et segg.

Temporales, vel [illegible] an sint in Cathalonia [illegible] Regios ordinarios, et an possint

in

in eodem off.° confirmare n.° 45.

Tempus viginti annorum quod datur hæredi ad hæreditatem adeundam an possit per Iudicem mutari p.te 1. q.ne 6. n.° 97.

Proponendarum exceptionum à Iure constitutum an possit per Iudicem ex causa mutari n.° 98.

Datum ad appellandum an per Iudicem prorogari valeat n.° 102.

Et an ex consensu partium p.te 1. q.ne 10. n.° 64.

De termini lapsu an à parte sit opponendum vel Iudex ex officio debeat non audire partem procedentem extra terminum p.te 1. q.ne 6. n.° 109.

Terminis iudiciorum regularibus consensu dati facto partium sequitur si non opponant de lapsu termini, Iudex non potest de ipso rationem habere p.te 1. q.ne 9. n.° 241.

Termino lapso sibi ad iudicandum [illegible] an possit Assessor iudicare p.te 1. q.ne 24. n.° 166.

Terminum ad sibi providendum de Advocato si aliqua partium petierit à Iud.° debet illum concedere, alioquin appellari potest p.te 3. q.ne 2. n.° 40.

Terminus 30. dierum infra quos Iudex primitiuus debet dare Apostolos appellanti, an currat à die latæ sent.æ vel illati gravaminis, an vero à die appellat.is emissæ p. 2. q.ne 4. n.° 27.

Quid in Curijs Eccl.cis in Provincijs Tarraconen. ibidem.

Quid in Catalonia in Curijs secularib.° tam circa tradendos Apostolos, quam circa respondendum alijs requisitionibus exequendis, talibus commissionibus [illegible] ibidem.

Tertius pro interesse Pupilli audit. in cal. illius p.te 1. q.ne 9. n.° 59.

[illegible] in Causa opponens audiri non debet, nisi de suo interesse summariè fidem faciat, sufficit tamen probatio semiplena atque etiam per iuramentum nisi agatur de non modico præiud.° p.te 1. q.ne 10. n.° 28.

Testamentorum executionis Iudex ex off.° capit ad exequendum relictas famil. minoribus cum ipsi sint incapaces iudiciorum p.te 1. q.ne 9. n.° 165.

Et iuramentum denegatur testi adhibito qui post eo qui accusauit illud de falso, vel testificatio voluntariè præcipitanter p. 2. q.ne 4. n.° 63.

Et sicut si dicas se duxisse [illegible] iudicio aufert, et quid in Iud.° ibid.

Ad testimonium mittit Iudex ex officio potest non quando venientes ab interesse [illegible] n.° [illegible] p.te 1. q.ne [illegible] n.° 101.

De testium productorum qualitate potest se ex officio secreto informare sine citat.e partium et si cognouerit eos improbos esse, potest illis fidem detrahere p.te 1. q.ne 9. n.° 149.

Testes et instrumenta nunquam in Iud.° adducta non possunt Iudex iudicare n.° 96.

Alios testes post Iudex ex off.° interrogare, publicatis et dictis testium testimonijs, [illegible] in criminalibus et quid in Cathalonia et quid [illegible] faciat ad [illegible] p.te 1. q.ne [illegible] n.° 213. et 215. Casus in quibus testes suspectis testificantes recipi possunt. ibid.

Testium expirato termino ad eos recipiendum supplere iudex ex officio potest n.° 214.

Testes vnicos [illegible] recipere Iudex potest ad defens.m in criminalibus et ad [illegible] partis n.° [illegible].

Inhabiles Iudex ex officio repellit et quemadmodum hoc intelligatur. ibid. dis[illegible] n.° [illegible].

Testibus non iuratis an possit Iudex adhibere fidem quando ex officio agit p. 1. q. 9. n.° 265.

Et an Iudex habens arbitrium pronunciandi, vel sententiam iudicandi solius facti veritate inspecta, vel si datus sit cum clausula ut arbitrio suo adhibeat fidem testibus n.° 285.

Testes sine iuramento recipere Iudex potest quando procedit ad informandum animum suum n.° 288.

Testis vnicus non sufficit quando versamur in ijs, quæ afferuntur [illegible] [illegible] licet sit causa [illegible] p. 1. q.ne 10. n.° 11.

Et quando dicatur causa a Testem plenu[m] probat[ur] n.º 25.

Testes domestici et aliàs inhabiles et suspecti in Causis solà facti veritate inspecta declarandis nõ admittuntur sed debent esse recepti à Iure reprobatorij n.º 15.

Testibus non reddentibus bonam Causam an sit in d.ᵗⁱˢ Causis credendum n.º

Opinio Bonaudi Soncia in contrariũ n.º 18 et refutatur duobus argumentis n.º

Respondetur fundamentis Bonaudi Sonc. n.º 20.

Testis unicus quando sufficit debet esse omni exceptione maior et an tunc ... probationis ... n.º 16.

Testis Parte non citata examinat[us] ... in Causis summarijs solo facti ... respiciens ... n.º 36.

DD. negantium ... n.º 37.

... ibidem.

An examen Testium non citata parte ... simpliciter respiciat defensionem ... n.º 38.

Testes singulares an faciant ... probent ... in poenalibus p.ᵗᵉ 1. q.ᵉ 11. n.º 75.

... potest facere pro ... mortuus tamen ... p.ᵗᵉ 1. q.ᵉ 14 n.º 57.

Post Testimonij deposit.ᵘᵐ licite a parte ... dante testis accipit p.ᵗᵉ 1. q.ᵉ 19. n.º 29.

Testes ... examen an Iudex teneatur ... n.º 157.

... examen ...

receptionem posse committere Not.º ibidem.

An hoc procedat tantum in criminalibus nõ in Ciuilib.ˢ n.º 158.

An in Ciuilibus arduis n.º 159.

An Testium ... Not.ᵐ examinatorum tanto in d.ᵗⁱˢ causis criminalibus, et Ciuilibus arduis coram Iud.ᵉ facta suppleat defectum examinis n.º 60.

Testibus ... testimonijs credendum est ibidem.

Iudex ex coniecturis et praesumptionib.ˢ potest Testibus fidem non dare n.º 161.

Quare illis nõ adhibeat plenam fidem, an debeat Iudex facere scribi in actis Curia ibidem.

Testium examen de stilo et consuetud.ᵉ fieri commun. not. n.º 162.

Quid seruet. in Regio Concilio Catha... tam in Criminalibus, quam in Ciuilib.ˢ et arduis Ciuilib.ˢ examen Testium ibidem.

Testes ... esse Aduocati in Causa Clientis sui pro ipso Cliente, et quae sit ratio p.ᵗᵉ 1 q.ᵉ 4. n.º 49.

Quid in Causa appellationis si fuit Aduocatus vel Procurat.ʳ in prima Inst.ᵃ ibidem.

Quid finita causa, et ubi desijt esse Aduocatus ibidem.

Quid si non praestitit patrocinium sed ... et de salario conuenit ibidem.

Quid si proprio motu in causa ... pro ... Patris ibidem.

Testes idonei sunt Aduocati pro Cliente suo, si cum ipsi alij habiles et omni exceptione maiores coniungantur n.º 50.

Testis unius inhabilitas suppleatur ex idoneitate alterius ibidem.

Testes.

Digitized by Google

Testis esse potest et cogit Advocatus pro parte contraria quam postulat si producatur in Testem et quare n.° 51.

Intellige nisi interrogetur sup. his quæ sciat occasione consilij ab eo petiti, et sollicit. quia hic et cum iuram. a [illegible] interrog. tanquam testis no tenetur detegere, exceptis casibus privilegiatis, sed quæ alia uia nouit n.° 52.

Contra Testes ad fidem eis adimendã q. prudentia Advocatus uti debeat in obijciendis infamijs et criminib. p.° 2 q.° 4 n.° 40.

Testium occulta crimina detegere ad labefactandum eorum testimonium licet advocato, sicut reo in conscientia, si illa ualeant ad testimonium infirmandum et quare et quibus tamen casibus fallat n.° 41.

Contra testes Advocatus qui ad defensionem Causæ opponit infamias, et crimina cum protestat.e quod non intendit iniuriare in foro exteriori non punitur si no probetur n.° 42.

Secus in parte obijciente nisi in casibus n.° 43.

Testes quibus casibus teneatur iure naturali se offerre ad testificandum p.te 2 q.° 8 n.° 74.

Testibus non est credendum contra Iudæos nisi magna multitudo conveniat ex Sancto Thoma quia propter Iust.a multos Adversarios habent, et concordat cum lege partitarum par. 3 quest. 1 n. 15.

Testes unus si dilicitis testificatis recipiantur parte no opponente plene probant p.te 3 q.° 1 n.° 23.

Testes noui si delicti testificati si recipiantur parte no opponente plene probant p.te 3 q.° 4 n.° 23.

Testium dicta per missio Notario an possit Iudex præceptum scribere in Causis in quibus subest timor scandali quid teneatur in praxi quidq. de Iure uerum sit ubi contraria referunt DD. traditiones p. 3 q.° 5 n.° 23.

In Testem Iudex produci no pot in causa coram eo uertente, neq. aliter, et quare par. 3 q.° 5 n.° [illegible]

Extende ad causam [illegible] quam cognouit [illegible] [illegible] officio [illegible]

Testis ut possit [illegible] [illegible] habere [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] hoc cognit.e causa n.° 26.

Testificari [illegible] Iudex [illegible] in Causa appellat.s n.° 27.

Testis qui fuit in Causa no pot in eadem Iudex fieri n.° 28.

Testificari no pot Iudex [illegible] his quæ [illegible] [illegible] [illegible] sent.e quam [illegible] potest tamen [illegible] [illegible] n.° 30.

Non pot [illegible] [illegible] Iudex qui suum interposuit decretum in donatione bonorum quæ dicit. a furioso facta [illegible] 3 quest. 3 n.° 31.

Non pot [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] alicuius solemnitatis quando observatio solemnitatis ad Iud.m pertinebat n.° 32.

Potest Iudex cum tantum agit. de simplici declarat.e sent.e q.a uerba sunt [illegible] aliud [illegible] [illegible] disponit n.° 33.

Testis no potest dicere [illegible] [illegible] quando in notario dispositionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ibidem.

Testimonium [illegible] admitt.r in his in quib. nec laus nec turpitudo adscribi potest propter [illegible] uel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quam [illegible] [illegible] par. 3 q.° 8 n.° 34.

Testis non pot esse [illegible] in Causa clientis propter [illegible] affectionem [illegible] [illegible] p. 3 q. 8 n.° 35.

Quid quando [illegible] esse Advocatus in causa [illegible] n.° 36.

[illegible] [illegible] [illegible] Advocatus pro parte, contra quam [illegible] [illegible] testificari, et quare n.° 37.

Non tamen potest procedere quod scit occ.e consilij ab eo petiti ibidem.

Pro Cliente est idoneus testis quando alius Testis idoneus, et habilis est adiunctus cum ipso n.° 38.

Quid quando ueritas aliter [illegible] [illegible] n.° 39.

Testis unius inhabilitas suppletur ex idoneita- te alterius n.° 38.

Timor si subsit, ne nobis [illegible] inferatur, uel molestia fiat, possunt suppl. hoc petere Iudicis officium, ut prohibeat ne prohibeat p.e 1. q.e 9. n.° 155.

Exemplum in Socio finita societate n.° 160.

Et in Legatario qui petit se declarari Dominum, et possessorem rei [illegible] Legati n.° 162.

Timor Dei est praecipuum requisitum Officialis Reip. p.e 1. q.e [illegible] n.° 26.

Titulum suae possess.is an docere cogatur possessor [illegible] a Fisco uel a priuato p.e [illegible] n.° 112.

Titulum suae possessionis tenetur Fisco o- stendere is qui Castrum possidet in Regni limitibus n.° 114.

Similiter Vasalli habentes bona in feu- dum Regis ibid.

Similit.r qui regalia possidet nisi [illegible] [illegible] immemorialem uel [illegible] et quanti temporis esse haec debeat ibid.

Et referuntur decis.es circa d. immemo- rabilem possessionem n.° 115.

Tergiuersari non possunt Aduocati, sicut nec Nobiles [illegible] n.° [illegible]

Quid in Cathalonia ibidem

Et de forò Aduocato par. 2 q.e 6. n.° [illegible]

Ad [illegible] in causa iniusta non potest Aduocatus partem inducere, sed in- [illegible] par. 2 q.e [illegible] n.° 16.

Et circa transactionem de concordia [illegible] [illegible] Aduocati officium non [illegible] ibid.

[illegible] Iudici [illegible] p.e 1. q.e 15. n.° 131.

Potest Iustitiam cum suo Senatu habere in qualibet parte sui Regni, prospiciendo in- commodo, ut possint subditi quis illud adi- [illegible]

Pro [illegible] habet totam Prou.am [illegible] [illegible] Prou.ae et potest quemlibet locum de- putare ad ius dicendum n.° 137.

Tribunal potest erigere quis in quali- [illegible] ad longum tamen tempus non pot. [illegible] remouere Tri- bunal et Cathedram a Ciuitate n.° 136.

Turpitudo cum dantis et accipientis uer- satur acceptum ob turpem causam an turpi ope- re impleto sit necessario restituendum in foro ani- mae saltem pauperibus, ubi contraria [illegible] sen- tentia p.e 1. q.e 19. n.° 14.

Turpi opere impleto Iudex qui pecuniam accepit ut iniustam sent.am ferret compositus [illegible] Bullam potest opere aut. [illegible] impleto pacem rescendere, et pecuniam danti restituere de- bet p.e 1. q.e 19. n.° 15.

Tutor potest remittere debitoribus mi- noris ob nimiam paupertatem p.e 1. q.e 6. n.° 45.

Tutela officium qui data pecunia acquirit puniendus est p.e 1. q.e [illegible] n.° [illegible]

Tutores teneantur Tutorem reddere pro suis factis et administratores pro delinquen- tis [illegible] p.e 1. q.e 24. n.° 98.

Tutor Pupilli contra cuius Patrem [illegible] defendebat, post litem contestatam fac- tus qui aduocatus erat potest pro Pupillo in eadem causa patrocinari et priorem clientem deserere debet p.e 2. q.e 4. n.° [illegible]

Contendi [illegible] si prius aduocaret pro Fisco potest enim [illegible] aduocare ibidem

Tyranno constitutus inferior Iudex [illegible] dicendo peccet et ibi de duplici Tyranno p.e 1. q.e 18. n.° 107.

Tyrannus usurpat potestatis, qui Rem- publicam absque ullo Iure inuasit an ius di- cendo peccet et qualiter et an eius sent.ae uale- ant ibid.

V.

Vasallus a Domino oppressus [illegible]

officio subeunte p.te 1. q. 9. n.o 138.

Vasallus sponte non potest aduocare contra Dominum suum, potest tamen compellente Iud.ce p.te 3. q.ne 6. n.o 52. et seqq.

Et mandatum Sup.ris ad hoc impetrandum est alioquin Vasallus priuat. feudo ibid.

Vasallus tenetur iuuare Dominum in Slio Campestro, et similib. in Iud.o n.o 54.

Non potest procurare contra Dominum suum ibidem

Non debet dicere Testimonium contra Dominum suum n.o 55.

Et quomodo hoc sit intelligatur ibidem

Vectigal iustum An quis in foro Conscientiae soluere teneatur et ibi de opinione Nauarri cui respondet Leonardus Lessius p.te 1. q.ne 11. n.o 67.

An debeatur in Cons.ae si non exigatur ubi contraria D.D. opiniones n.o 68.

A uectigalis grat.te An pauper in consci.a excusetur n.o 69.

Quid si sint probabiles rationes dubitandi de dub.o uectigalis n.o 70.

Vectigal an iustum sit quod super rebus quae ad usum propium uel propria familia inuehuntur uel emuntur imponitur, et ibi de doctrina Seregini contra Theologos dicta n.o 71.

Soluit qui transportat bona ab ecclesiasticis emptis p.te 1. q.ne 11. n.o 117.

Si absq. uectigalis solut.ne Clerici fructus suorum beneficiorum intus Ciuitatem transferant, et ibi alijs uendant, an emptores cogi possint uectigal illud soluere, quod ad portam Ciuitatis soluitur, cum immunes a prestatione uectigalium n.o 119.

Quod si D.D. Clerici frumentum extra Ciuitatem amissent et intus Ciuitatem carius uenderent n.o 120

Absq. uectigalis solutione Clerici domicilium in Ciuitate habentes possunt fructus suarum possessionum quos foris colligunt in Ciuitatem afferre pro sua suaeq. familiae sustentatione, et reliquos superfluos uendere n.o 121.

Et multis confirmatur n.o 122. 123. 124 et 125.

Quid si traducant in ciuitatem fructus sui patrimonij ut ibi illos uendant n.o 126.

Vectigalis non soluti poena ad conductores Gabellarum pertinet, et an augmenta uectigalium n.o 129.

Vectigalia an sint odiosa uel fauorabilia, ut stricte uel late interpretanda sint ubi distinctio n.o 130.

Quid de uectigalibus legum Cancella ibid.

Vectigalium Domini et publicani an conueniantur ex facto suae familiae p.te 1. q.ne 24. n.o 98.

Vendi non potest ullum officium, nec Iudex potest recipere pecuniam pro sententia p.te 1. q.ne 19. n.o 1.

Venalia non sunt opera iustitiae, nec Iust.a est materia uendibilis n.o 2.

Vendere iustitiam et simoniam committere paria uidentur n.o 4.

Iustitiam uendere an grauius sit, quam uendere prebendam ibidem, siquidem patrocinium aduocatus potest n.o 5.

Quare Iudex iustitiam uendere non potest Aduocatus autem iustum patrocinium uendere potest n.o 3.

Venalis presumitur sententia, si iudex mercedem plus debito salario receperit p.te 1. q.ne 19. n.o 9.

Contra uenditionem officiorum ex Iuris prudentia atq. Diuinis, et humanis literis multa p.te 2. q.ne 61. n.o 1.

Vendere publica officia secularia inferiores a Principe nequeunt n.o 7.

Vendi prohibita sunt non solum officia Iurisdictionem habentia sed et alia officia publica n.o 11.

Opinio D. Aragonis de Ordinariis improbatur n.o 12.

Digitized by Google

Venditio publicor. officior. an permissa sit si palam fiat ubi

Publicor. officior. periculosa est et e Republica penitus extirpanda propter plurima mala, quae inde eveniunt et quae hinc ista mala p.e 1. q.e 21. num. 19.

Doctrina DD. Soto et Bovadilla qui simpliciter concludunt illicitum esse vendere officia ista propter praefata mala n. 20.

Doctrina DD. Lesy et Diano qui resolvunt plerumque illud esse illicitum et perniciosum n. 21.

Doctrina S. Thomae et Gillincij non expedire reg. decernere officiorum venditionem n. 22.

Doctrina Innocentij Panormitani inter alior. turpe lucrum esse asserentium n. 23.

Doctrina Thomae Mieres non esse simoniacam, sed tamen turpem quaestum n. 24.

Vend. officior. iudicum et Assessorum habentium Jurisd.em multo magis periculosa et extirpanda est propter maiora mala quae inde nascuntur et maior in his uertitur turpitudo p.e 1. q.e 21. n. 25.

Vendere licet Jurisconsulto rectum consilium p.e 2. q. 9. n. 5.

Sub verbo minus continetur etiam id quod nihil est p.e 1. q.e 9. n. 114.

Verba quae imponent poenam ipso Iure, et quae ipso sent. p.e 1. q.e 11. n. 97.

Per verba clara, et certa, et propria sensum habentia debet Iudex sent. dicere conformiter libello, exceptis aliquibus casibus, et quae sint illi casus p.e 1. q.e 15. n. 36.

Sententiae verba stricte et prout sonant interpretanda sunt p.e 1. q.e 15. n. 38.

Verbum in dependentibus intelligitur de dependentibus immediatis et proximis non de remotis et separatis et hoc etiam circa assentiam p.e 1. q.e 15. n. 119.

Verba sent. formari debent in personam Potestatis non Assessoris p.e 1. q.e 23. n. 5.

Verbalia sunt in domo Civitatis Barcinonae omnia fere iud. p.e 1. q.e 23. n. 23.

Verbum advoco unde dicatur p. 2. q.e 1. n. 2.

Verbis iniuriosis advocans efficitur infamis p.e 2. q.e 1. n. 21.

Verbosus nimis Advocatus pot. ab off. removeri p.e 2. q.e 1. n. 23.

Contra verbor. prolixitatem et pro brevitate sermonis max.e in Doctore multa n. 24.

Verbosi advocati vociferando existimant explere et lentam animos n. 25.

Et multiloquium generat mendacium ibid.

Verbum dulce multiplicat amicos et mitigat inimicos p.e 2. q.e 1. n. 45.

Verba generalia civiliter intelligenda sunt p.e 2. q.e 2. n. 73.

Verbor. prolixitas est inimica legib. p.e 3. q.e 2. n. 11.

Veritatem quandoque obumbrant subtilitates Iuris p.e 1. q.e 13. n. 6.

Veritas nimium litigando saepe amittitur n. 11.

Veritatem ad eruendam an possit Iudex promiss.em impunitatis facere reo ut si ea ratione confiteatur puniat eum, ubi affirmativa opinio refutatur p.e 1. q.e 15. n. 39.

Veritas amittitur nimis altercando p.e 2. q.e

Digitized by Google

p.[te] 1. n.o 26.

Est Mater Just.[tiae] et propter subtilitatem DD. immutanda, non est nec tamen ingenij subtilitate laetandum p.te 2. q.e 1. n.o 38.

Hinc inde agitata magis splendescit in lucem, et disputando facilius invenitur p.te 3. q.e 2. n.o 19.

Veritatem inquirentes sine dubitatione similes sunt nescientibus quo ire debeant n.o 28. et quod per se discerni nequit comparatur cum altero discerni potest ibidem.

An veritas facilius inveniatur studio scriptorio quam verbali disputat.[ione] et an melius allegatione in scriptis, quam in voce n.o 30. et p.te 2. q.e 1. n.o 39.

Verum tergi in causis sequis Judicis est Advocati autem nonnumquam nec̃lii. p.te 3. q.e 3. n.o 2.

Vestibus honestis et Capillis non compositis incedere debent Judices, et ornatur p.te 1. q.e 1. n.o 57.

Talis quisque praesumitur qualem indicat vestis, et incompositio corporis qualitatem mentis significat p.te 2. q.e 1. n.o 59.

Vestibus utatur Advocatus suo gradui competentibus ibid.

Chlamis militem, purpura Regem, Stola Sacerdotem, cucullus Monachum, toga Advocatum demonstrat ibidem.

Via agendi quando propter dolum partis sublata est iudex ex off.o procedit p.te 1. q.e 9. n.o 69.

Non est Gelesia Judicis procedendi Criminaliter ex officio propter electionem actionis civilis intentatae a parte, nec isto casu Judex criminaliter procedendo pendente Jud.o Civili a parte intro=

facto dicitur attentare, imo tunc Judicio partis adhaerere poterit p.te 1. q.e 9. n.o 300.

Una electa an possit illa omissa aliam agi p.te 3. q.e 5. n.o 51.

Vicarius Epi an possit sine causa revocare p.te 1. q.e 11. n.o 104. et 114. ubi de opinione Gratiani.

Vicario episcopi delegatio, si causa an transeat in successorem in vicariatu n.o 115.

Vicarius, et Baiulo regij ordinarij in Cathalonia an sine consilio assessoris possit iudicare, ubi Jacobi Cancerij & Petri Fontanellae contraria traditiones p.te 1. q.e 13. n.o 32.

Quid in criminalibus causis n.o 35.

Quid observetur circa hoc in Cathalonia et quid obveniant et quomodo intelligi debeat n.o 32.

Vicarius Epi an debeat morari in palatio Epi ut ibi facilius inveniatur p.te 1. q.e 15. n.o 145.

Non potest cum Epo [illegible] monitione [illegible] seu consuetudine habitandi in certo loco cum hoc sine [illegible] facultatis ibidem.

Vicarius Dei [illegible] Princeps est p.te 1. q.e 16. n.o 41.

Vic.s Gnalis offi.um morte Epi expirat p.te 1. q.e 24. n.o 26.

Facta Vicarij ante notificat.[ionem] revocationis ipsius valent et si revocatio antea facta fuisset p.te 1. q.e 24. n.o 34.

Vicarij Epo[rum] non possunt facere [illegible], sed quasdam ordinationes pro exercitio sui officij p.te 1. q.e 24. n.o 50.

Vicarij in Cathalonia possunt sumere Assessorem Gnalem propter impedimentum Assessoris ordinarij p.te 1. q.e 24. n.o 81.

Convicarij sui offi.[ci] suo facto Epus non [illegible] petere et si relinquat [illegible] rebus incumbentibus off.o [illegible] n.o 96.

Vices plurium sustinere nulli licet nisi in invicem consentiant veluti si sit Advocatus &

Digitized by Google

[illegible] Iudex et Reus [illegible] et Not. [illegible] p. 3. q. [illegible] n. [illegible]

[illegible] Iudic. [illegible] exercitium [illegible] impedit. exercitia aliorum ibidem.

A uicinia possunt Aduocati expellere fabros et artifices [illegible] impedimentum malleando uel [illegible] ciendo p. 2. q. 5. n. 54.

Idem est in [illegible] impedit. ut in malis [illegible] importuno sono campanae [illegible] n. 55.

Intellige quod [illegible] cum quis [illegible] expellere a uicinia [illegible] Aduocatus alibi commode habitare [illegible] n. 56.

[illegible] causa non debet Aduocatus [illegible] clienti hoc [illegible] p. 2. q. 1. n. 46.

Vidua legit. Doctoris [illegible] priuilegijs [illegible] uiri eius p. 2. q. 1. n. 50.

Et Nobilitatem [illegible] ibidem.

Si alias contrahat nuptias, an amittat nobilitatem quam ex [illegible] uiro [illegible] et quid si [illegible] plebeio et quid [illegible] officiatem [illegible] n. [illegible]

Vbi artifices [illegible] gubernaculis [illegible] p. 1. q. 12. n. 79.

Sic in [illegible] cathedrales [illegible] ibidem.

Vim inferre [illegible] licere si aliter [illegible] quis [illegible] p. 2. q. 4. n. 38.

Virginum [illegible] Doctores [illegible] [illegible] p. 1. q. 11. n. 90.

Quid in conducentibus uectigalia Principis ibidem.

[illegible] p. 2. q. 1. n. 31.

Virtutis [illegible] est [illegible] p. 1. q. [illegible] n. [illegible]

Virtutis [illegible] dignitatibus [illegible] p. 1. q. [illegible] n. 64.

Viri qui de coloribus [illegible] ab omni colore alieno [illegible] alias colorem [illegible] in nullo [illegible] participare [illegible] n. [illegible]

[illegible] p. [illegible] q. 1. n. [illegible]

[illegible] p. 2. q. 2. n. 33.

Vltimo [illegible] Aduocatus debet [illegible] p. 2. q. 1. [illegible]

Vniuersitas [illegible] augmentum et diminutio [illegible] p. [illegible] n. 29.

[illegible] in quibus nihil [illegible]

Ad Vniuersitatis causas delegatur [illegible] qui delegatus est [illegible] causis p. 1. q. [illegible] n. [illegible]

Vniuersitas et [illegible] collegialiter congregari et [illegible] singulares [illegible] p. 1. q. [illegible] n. 102.

Vniuersitatis Aduocatus [illegible] singulares de Vniuersitate p. 2. q. 4. n. 62.

Bona Vniuersitatis [illegible] singulorum nec a conuentu ibidem.

Concilium quando aliquid illicitum determinat illi qui [illegible] de Concilio Vniuersitatis [illegible] contradicere [illegible] p. 3. q. 4. n. 16.

Vnus ex pluribus Iudicibus [illegible] quando solus potest de causa cognoscere et sententiam dicere p. 1. q. [illegible] n. 107.

[illegible] in hoc inter plures [illegible] ordinarios qui [illegible] et [illegible] delegatos [illegible] ibidem.

Vnus ex pluribus iudicibus ordinarijs sine alio [illegible] non debet, si omnes coeperunt de causa cognoscere n. 109.

Fallit nisi [illegible] ibidem.

Ab uno ex pluribus Iudicibus delegatis [illegible] in rescripto [illegible] omnes [illegible] ubi alter inueniri non potest n. 110.

Vnus solus ex pluribus Iudicibus delegatis [illegible] causas an possit cognoscere [illegible] n. 111.

Et quid [illegible] in hoc seruetur n. 113.

Si unus ex pluribus Iudicibus [illegible] alios in [illegible] habere non potuit [illegible] et noluit [illegible] alios [illegible] n. 112.

Et quid [illegible] in hoc seruetur n. 113.

Vnus solus [illegible] de causa cognoscere et [illegible] quando plures [illegible] p. [illegible] habentur [illegible] n. 114.

An solus possit interlocutoriam sententiam dicere [illegible] iudicant [illegible] et ibi de uerioribus [illegible] Iacobi Canceri [illegible] n. 115 et 116.

Quid si interlocutoria habeat uim diffinitiuae n. 116.

Vno impetu si quis plures aliquem [illegible] solus [illegible] de uulnerato p. 3. q. 4. n. 36.

[illegible] delinquendi [illegible] ibidem.

[illegible] tempore.

Digitized by Google

temporib. Sixti Quinti et Pauli 3.ii ac Clementis Pontificij et quare p.te 2. q.ne 1. n.o 19.

Voluntaria si sit Jurisd. potest quis esse Judex in causa pp.a q.ne 19. n.o 17.

Sic Dominus Castri habens merum et mixtum Imperium potest sibi assumere, et sic insinuare, continere actorem et alias similia facere n.o 18.

Votum decisiuum habent Assessores in domo deputatorum huius Regnis excepto Assessore uisitatoris generalis, qui habet dumtaxat uotum consultiuum referendo prius merita et acta causarum n.o 22.

Fallit in causis quae in huiusmodi committuntur, sit tamen relatio per assessores officialib. ad quos spectat n.o 23.

Quid in Causis quae in Concilio Ord.rio et quae in concilio centumuirali eius Ciuitatis declarantur n.o 24. Votum suo separatim reddere an sufficiat uel debeant omnes simul conuenire et causam discutere, quando unius Causae sunt plures Jud.es seu assessores cum Jurisd. ita ut maior suffragiorum pars iure, et sent.am faciat p.te 1. q.ne 24. n.o 101.

Votum dum quando perperlam Judex parti sue pronuntiaret officiales respectus et quid in Cathalonia circa Regios Senatores p.te 1. q.ne 4. n.o 8.

Absentes de Concilio Consiliarius, quis pars fecit ei concurrentem dicendo est qui poenae teneatur n.o 9.

Fisci Aduocati in Cathalonia an sit decisiuum p.te 2. q.ne 6. n.o 30.

Votum uel dumtaxat consultatiua an habeat fisci Aduocatus in domo Generalis Cathaloniae possitque compellere Assessores, ut eorum secum votent n.o 31.

Si in decidenda causa fiscali Aduocatus fisci requisitus uotum non dederit, an sententia ualeat, et contradicit. opinioni Thomae Mieres p.te 2. q.ne 6. n.o 65.

Decisiuum, et numerabile in Regio Concilio potest fisci Aduocatus in una causa bis, ac tertio dare in diuersis instantijs, et refertur decisio Regiae Aud.ae n.o 68.

Alia decisio per Regiu Visitatorem Generale Regiorum officialium Cathaloniae n.o 69.

De usu, et obseruantia respiciente ordine Judicij, potest Judex parte absente, et non citata se informare scientia de eo, quod spectat ad decis.onem litis quod debet plene probari et quae sit ratio differentiae p.te 1. q. 9. n.o 247.

Usus et practica est uerus intellectus constitutionum p.te 2. q.ne 7. n.o 47.

Usu receptum an fuerit Contrarium Senatus de paribus Curiae leges in Cathalonia p.te 2. q.ne 7. n.o 62.

Verbis hiperbole et exagerationibus an sit peccatum et an ut uerbis amphibologicis, quae in sensu proferentis paruum et in sensu audientis multum significant p.te 1. q.ne 8. n.o 5.

Usura siquis iurauit non repetere Judex ex off.o procedit cum Ecclesia sit uia agendi p.te 1. q.ne 9. n.o 168.

Vtilitatis publicae ratione ne delicta maneant impunita Judex ex off.o suo parte non petente supplet p.te 1. q.ne 9. n.o 40.

Ad utilitatem priuatam etiam in criminalib. non procedit officio suo Judex si geratur bene tamen ad utilitatem publicam p.te 1. q.ne 9. n.o 298.

Sic in criminib. publicis et an in Crim.e adulterij marito non petente ibidem.

Vtile per inutile non uitiatur in rebus diuiduis p.te 1. q.ne 11. n.o 5.

Quid in his quae contra legem fiunt ibidem.

Quid in actionis partis contra legem n.o 6.

Vulturij togati ab Apuleio uocantur Aduocati qui praeuaricationib. et collusionibus clientis produnt p.te 2. q.ne 4. n.o 1.

Vxor de adulterio conuincendo requisitum quod potuit facere p.te 1. q.ne 19. n.o 9.

Pro Vxore quam secum ducit, atque pro Matre, et pro familia tenetur Judex alicuius Prouinciae p.te 1. q.ne 20. n.o 52.

Intellige si agatur Ciuiliter secus si criminaliter n.o 53. et an id obtineat in alijs officialibus ibidem.

Ad Vxores ipsorum transeunt Aduocatorum Gregoriana p.te 2. q.ne 2. n.o 57.

Vxori communicatur nobilitas et praestantia Viri ibidem

Vxor ad domicilium et forum Viri sortitur ibidem

Vxores atque et Viduae in Cathalonia sumunt nomen familiae suae paternae p.te 2. q.ne 2. n.o 59.

Hanc consuetudinem traxerunt a Matronis Romanis ibidem.

Et an haec consuetudo in Jure communi fundetur n.o 60.

Vxoris priuil.a ad Maritum non transeunt p.te 2. q.ne 2. n.o 64.

Quibus casib. hoc fallat de iure, et de consuet.
et tunc an Uxoribus mortuis retineant Vir d.
privilegia d. [illegible]

Uxor an communicet speciale privilegium
mariti quo propter aliquod off. quod gerit exemptus est a Iud. ordinario n. 65. et 66.

Uxor fabricensis quo de iure gaudet privilegio ibi n. 66.

Silentiarij in foro poterit eodem privilegio ibidem.

FINIS.

AVT 1319588

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

F33.